Premeny učiteľského vzdelávania v Hornom Turci

(k 150-tému výročiu založenia školy)

Ján Dvorský

Turčianske Teplice, 2022

Táto kniha vychádza s finančnou podporou
Rady rodičov pri Strednej odbornej škole pedagogickej
a Žilinského samosprávneho kraja.

Premeny učiteľského vzdelávania v Hornom Turci

Autor: PhDr. Ján Dvorský, PhD.
Návrh obálky: Ing. Gabriela Rafajová
Vydala: Stredná odborná škola pedagogická v Turčianskych Tepliciach
Vytlačil: Vegaprint, s.r.o., Mošovce

Všetky práva sú vyhradené.

ISBN 978-80-570-3824-5

Úvod

História školy sa odvíjala z hľadiska časového a priestorového v dvoch obdobiach. Do prvého obdobia (1870 - 1911) spadá jej vznik a pôsobenie v Znievskom Podhradí a do druhého obdobia (1911 - 2020) spadá jej pôsobenie v Štubnianskych, neskôr Turčianskych Tepliciach.

Od svojho vzniku v roku 1870 zabezpečovala škola odbornú prípravu učiteľov ľudových škôl a toto zameranie si udržala bezmála jedno storočie. Keď koncom päťdesiatych rokov minulého storočia prešla odborná príprava učiteľov základných škôl prvého stupňa na pedagogické inštitúty a neskôr na pedagogické fakulty vysokých škôl, začala škola z rozhodnutia vtedajšieho Povereníctva školstva a osvety zabezpečovať odbornú prípravu učiteliek materských škôl a postupne aj vychovávateľov mimoškolských zariadení. Po zmene spoločenských pomerov koncom deväťdesiatych rokov pripravila škola v spolupráci s ostatnými strednými pedagogickými školami návrhy ďalších študijných odborov. Niektoré z nich sa podarilo úspešne uviesť do praxe.

Zároveň s organizačnými a obsahovými zmenami sa menil aj názov školy. Od jej založenia v roku 1870 po súčasnosť celkom osemnásťkrát.

Počas 150 rokov svojej existencie pripravila škola do učiteľskej praxe takmer 10 000 absolventov.[1] Mnohí z nich sa zaradili k významným osobnostiam slovenského kultúrneho a spoločenského života. Napríklad spisovateľ Martin Kukučín, spisovateľ Jozef Gregor Tajovský, učiteľ a spisovateľ Ján Čajak, literárny historik a jazykovedec Jozef Škultéty, učiteľka a zakladateľka prvej dievčenskej školy pre ručné práce v Martine Ľudmila Kvorková, učiteľ a spisovateľ Anton Bielek, hudobný skladateľ a pedagóg Mikuláš Moyzes, učiteľ, školský inšpektor a organizátor turistiky v Turci Ján Bojmír, folklorista a rozhlasový pracovník Emil Rusko, osvetový pracovník, hudobník a prekladateľ Juraj Babka, učiteľ a politik Jozef Barinka, redaktor a publicista Emil Jesenský, tvorca učebníc pre ľudové školy Ján Kožehuba, učiteľ a národnokultúrny pracovník Adolf Medzihradský, žurnalista a rozhlasový herec Stanislav Lajtman, poslanec a senátor Národného zhromaždenia československej republiky Anton Hancko, organizátor školstva a školský inšpektor Róbert Klačanský, pedagóg a redaktor Mikuláš Berka, pedagóg a osvetový pracovník Ján Kvietok, dokumentarista a redaktor Eugen Lazišťan, maliar a grafik Ctibor Belan, výskumná pracovníčka a autorka viacerých učebníc Elena Kováčiková, archeológ Juraj Bárta, pedagóg a politik

[1] Nie všetci absolventi učiteľské povolanie aj skutočne vykonávali alebo vykonávajú. Kým v sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch odchádzalo priamo do učiteľskej praxe okolo 80 % absolventov, za posledných dvadsať rokov to bolo už len okolo 15-20 % absolventov. Prevažná časť ostatných absolventov pokračovala v štúdiu na VŠ a niekoľko sa zamestnalo v inom odbore alebo odišlo do zahraničia.

Július Špánik, špeciálny pedagóg Oto Mikeska, jadrový fyzik Pavol Povinec, vydavateľ a autor literatúry pre deti a mládež Milan Húževka, zaslúžilá učiteľka a riaditeľka pedagogickej školy Margita Nižňanská, politológ, publicista a pedagóg Michal Horský, pedagóg a autor poézie pre deti a mládež Jozef Kráľ, učiteľka a folkloristka Helena Záhradníková (Závodníková), vysokoškolská špeciálna pedagogička Jana Lopúchová. Z mladšej generácie pop-rocková speváčka Zuzana Smatanová, operný spevák Martin Mikuš, sólový spevák a skladateľ Matej Vaník, herečka Alžbeta Vaculčiaková, herec a tanečník Boris Srník, muzikálová herečka Katarína Ivanková a mnohí ďalší.

Na výchove a vzdelávaní absolventov školy sa podieľalo počas jej doterajšej existencie takmer 400 učiteľov. Viacerí z nich patrili k významným osobnostiam v oblasti pedagogiky, umenia, literatúry, prírodných vied, napr. autor učebníc pre žiakov ľudovej školy Vilmos Groó, pedagóg a autor učebníc prírodopisu Géza Somogyi, pedagóg a hudobný skladateľ Mikuláš Moyzes, pedagóg a botanik Antal Margittai, pedagóg Vladislav Ružička, pedagóg a spisovateľ Václav Krofta, pedagóg a etnograf Rudolf Bednárik, sochár a maliar Stanislav Bíroš, zoológ Oskár Ferianc, filozof a lekár Juraj Cíger, vysokoškolský pedagóg Juraj Brťka, pedagóg a historik Július Žilka, literárny historik Vladimír Čaplovič, vysokoškolský pedagóg Tomáš Srogoň, výtvarný pedagóg Ján Banaš, učiteľ, básnik a autor literatúry pre deti Ondrej Nagaj, učiteľ, básnik a výtvarník Miroslav Bartoš, hudobný pedagóg a dirigent Ján Leporis a mnohí ďalší.[2]

V priebehu 150-tich rokov sa k dejinám školy nahromadil písomný materiál rôzneho druhu. Pre znievske obdobie školy sa nedochovalo veľa písomných dokumentov a materiálov. Na nedostatok autentického písomného materiálu sa sťažoval už riaditeľ G. Somogyi pri zostavovaní výročnej správy k štvrťstoročnici znievskeho učiteľského ústavu. Postupom rokov písomný materiál síce pribúdal, ale jeho časť bola zničená počas dvoch svetových vojen alebo sa jednoducho stratila. Časť písomného materiálu dokumentačného charakteru, učebníc a kníh bola skartovaná v zmysle vtedajších platných predpisov alebo nariadením nadriadených školských orgánov.

Pramenný písomný materiál, ktorý sa dochoval do dnešných čias, tvorí hlavne pedagogická dokumentácia, napr. triedne výkazy, triedne katalógy, maturitné protokoly, učebné osnovy a učebné plány, zápisnice z porád, prípadne iné. Okrem tohto materiálu sa dochovala časť písomnosti vzťahujúcich sa na oblasť riadiacich a správnych aktov školy, na oblasť personalistiky, úradnej i súkromnej korešpondencie, hospodárenia a financovania školy, na oblasť výkonu internej a externej kontrolnej činnosti, a pod.

[2] Zoznam významných osobností školy nebol zatiaľ knižne spracovaný.

Podstatná časť dochovaného písomného materiálu je uložená v archíve školy. Niekoľko písomných dokumentov vzťahujúcich sa k histórii školy sa nachádza vo fondoch štátneho archívu v Žiline, pracovisko Martin a štátneho archívu v Banskej Bystrici, pracovisko Kremnica.

V štátnom archíve v Martine je písomný materiál uložený vo fonde Učiteľský ústav v Kláštore pod Znievom a vo fonde Štátna učiteľská akadémia v Štubnianskych Tepliciach. V štátnom archíve v Kremnici je vo fonde Magistrát mesta Kremnice (roky 1908-1911) uložený súbor viacerých dokumentov týkajúcich sa premiestnenia učiteľského ústavu zo Znievskeho Podhradia do Štubnianskych Teplíc.

V školskom archíve sú uložené tlačené výročné správy z obdobia znievskeho učiteľského ústavu, xerokópie niekoľkých výročných správ z knižného fondu SNK v Martine a štyri skenované výročné správy z fondov Maďarskej národnej knižnice v Budapešti. Z obdobia po vzniku Československej republiky sú archivované výročné správy z tridsiatych a z polovice štyridsiatych rokov,[3] ďalej výročné správy školy za školské roky 1969/1970 až 1988/1989 a 6 výročných správ a 2 ročenky z obdobia rokov 1990 až 2020.

Dôležitú úlohu pri rekonštrukcii histórie školy zohrávala dobová legislatíva. Uhorské zákony alebo zákonné články sa zverejňovali od roku 1868 v úradnej zbierke zákonov Országos Törvénytár a vládne nariadenia v úradnej zbierke Magyarországi Rendeletek Tára. Štatistické prehľady týkajúce sa aj školstva boli zverejňované od roku 1870 v štatistických ročenkách (Magyar Statisztikai Évkönyv). Po vzniku Československej republiky v roku 1918 sa zákony, vyhlášky a nariadenia zverejňovali v zbierkach zákonov.[4]

Právne predpisy, smernice a pokyny po roku 1918 týkajúce sa oblasti školstva zverejňovalo Ministerstvo školstva v Prahe vo Věstníku ministerstva školství a národní osvěty (1918-1941). Na Slovensku vychádzali Zprávy školského referátu v Bratislave (1920-1925), neskôr Zvesti ministerstva školstva a národnej osvety (1938-1945), od roku 1945 Školské zvesti, potom Vestník Ministerstva školstva a kultúry a napokon Zvesti ministerstva školstva a ministerstva kultúry.[5]

Útržkovité zmienky o znievskom a štubnianskom učiteľskom ústave možno nájsť v dobovej tlači, knižnej, časopiseckej i novinovej. Cenným zdrojom pri rekonštrukcii dejín učiteľského vzdelávania sú dochované písomné spomienky

[3] Skenované kópie výročných správ čsl. štátneho učiteľského ústavu od 1918 do 1946 sú zverejnené aj na stránke Slovenskej pedagogickej knižnice, sekcia Digitálna knižnica, oddiel Výročné správy Štubnianske Teplice.

[4] Maďarské zbierky zákonov, zbierky zákonov Československej republiky a od roku 1993 Slovenskej republiky sú digitalizované a verejne dostupné v elektronickej forme.

[5] Školské vestníky a zvesti neboli zatiaľ digitalizované a sú dostupné len v knižnej forme.

bývalých učiteľov a žiakov. Časť z nich bola publikovaná a časť je uložená v archíve školy.[6]

V roku 1971, pri príležitosti storočnice školy, vydala škola Jubilejnú správu k učiteľskému vzdelávaniu v Turci. Jej autormi boli vtedajší učitelia školy A. Lehotská a M. Lobotka.[7] Jubilejná správa bola stručným prehľadom vývoja školy od jej vzniku v roku 1870 do roku 1970. V roku 2001 vyšla obsiahlejšia práca k dejinám školy pod názvom Z histórie učiteľského vzdelávania v Turci (1870-1980). Jej autorkou bola bývalá riaditeľka školy M. Nižňanská. Rozšírené a doplnené vydanie uvedenej práce vyšlo v roku 2012 pod názvom Turčianske Teplice. Z histórie školstva, učiteľského vzdelávania a kultúry. Osobitne cenné sú okrem zverejnených spomienok niekoľkých bývalých učiteľov a žiakov na ich pôsobenie v škole aj údaje o učiteľskom vzdelávaní v Turčianskych Tepliciach v rokoch 1960-1980. Ostatná odborná a ďalšia literatúra je uvedená v zozname literatúry.

Práca s existujúcim pramenným materiálom bola zložitá. Dôvodom bola jeho torzovitosť a v niektorých prípadoch aj jeho relatívne malá výpovedná hodnota. Prácu sťažovala neúplnosť niektorých údajov a nemožnosť ich overenia z iných zdrojov. Tak to bolo, napr. pri častom nešpecifikovaní príčin uložených opatrení voči žiakom i učiteľom, niektoré výkazy týkajúce sa počtu a výsledkov žiakov v jednotlivých školských rokoch neboli ukončené, informatívne ročné správy sa, podobne ako dnes, často iba opakovali a ich výpovedná hodnota bola tým relatívne menšia, v spomienkach niektorých bývalých učiteľov a žiakov sa prejavoval príliš subjektívny pohľad na udalosti a činnosť školy, a pod.

Situácia nebola jednoduchá ani pri obstarávaní odbornej literatúry, hlavne zo staršieho obdobia. Za nezištnú pomoc pri obstarávaní výročných správ a ďalšej literatúry treba vysloviť úprimnú vďaku pracovníkom SNK v Martine, osobitne pani Viere Petrovičovej a ochote pracovníkov Maďarskej národnej knižnice v Budapešti. Rovnako treba vysloviť vďaku pracovníkom štátneho archívu v Martine a v Kremnici za odbornú pomoc pri orientácii sa v dochovanom písomnom materiáli. Poďakovanie patrí terajšiemu vedeniu školy za dobrú spoluprácu, vedúcim úsekov za trpezlivosť a námahu pri vyhľadávaní potrebného dokumentačného materiálu, Ing. G. Rafajovej za prípravu návrhu obálky a všetkým ďalším, ktorí podporili vznik knižnej publikácie k výročiu školy dobrým slovom alebo skutkom.

Kniha dokumentuje, akými premenami prechádzalo učiteľské vzdelávanie v Hornom Uhorsku za ostatných 150 rokov. Obsahuje veľa faktografického mate-

[6] Viď napr.: Nižňanská, M.: Turčianske Teplice. Z histórie školstva, učiteľského vzdelávania a kultúry. Prešov, 2012, s.141-154; jubilejné výročné správy z roku 1996, 2000, 2005.

[7] M. Lobotka preložil i niekoľko výročných správ z maďarského jazyka do slovenského jazyka. Správy sú uložené v archíve školy.

riálu, legislatívnych noriem a ďalších materiálov, ktoré priamo súviseli s činnosťou a chodom školy. Každé obdobie v dejinnom vývoji školy je uvedené stručným oboznámením so vtedajšou spoločensko-politickou situáciou, pretože škola bola vždy súčasťou spoločenského vývoja a reagovala na všetky jeho zmeny.[8]

Charakter knihy a jej rozsah nedovoľovali bližšie sledovať osobné osudy učiteľov a žiakov školy.[9] Citácie z osobných spomienok niektorých z nich sa uvádzajú v prípade, že bolo potrebné dokresliť celkovú dejinnú atmosféru alebo k bližšiemu pochopeniu vtedajších pomerov v škole.

V knihe nebolo možné uviesť všetko, čo sa udialo za 150 rokov existencie školy. Doplniť alebo korigovať niektoré údaje, prípadne výklady bude úlohou ďalších nasledovníkov.

Aj školy majú svoje osudy. Školský svet je rovnako bohatý, rozmanitý a nevyčerpateľný ako samotný život. Škola prečkala od svojho vzniku dve svetové vojny a tri veľké revolučné prevraty. Búrlivé a nepokojné časy zanechávali nezmazateľnú stopu vo vedomí i svedomí učiteľov i žiakov školy. Oživovať ich je ako vydať sa na veľkú cestu do neznáma. Málokto už na jej začiatku vie, kam ho napokon dovedie.

Na pamiatku všetkých tých, ktorí pripravovali cestu učiteľského vzdelávania pred nami a na povzbudenie tých, ktorí kráčajú po nej dnes, nech znejú slová rímskeho štátnika a filozofa Marka Tullia Cicera:
„Quod enim munus rei publicae afferre maius meliusve possumus, quam si docemus atque erudimus iuventutem.“[10]

[8] Bytostnú spätosť škôl so štátnou politikou predznamenala už panovníčka Mária Terézia pamätným výrokom, že „škola je a vždy zostane politikum.“

[9] Táto téma by si nesporne zasluhovala osobitnú prácu.

[10] „Môžeme vari poskytnúť štátu väčšiu a lepšiu službu, ako keď učíme a vychovávame mládež?“ A patrilo by sa ešte pripojiť, „najmä v týchto časoch a za takýchto mravov.“

1. Vývoj školskej politiky v Uhorsku v období po vyrovnaní[1]

V druhej polovici 19. storočia sa vyvíjali vnútropolitické i zahraničnopolitické pomery v habsburskej monarchii tak nepriaznivo, že sa v záujme jej ďalšieho zachovania rozhodol cisár František Jozef I. pristúpiť na rokovania s Maďarmi o novom štátoprávnom usporiadaní. Návrh nového usporiadania ríše, známy pod názvom rakúsko-maďarské vyrovnanie alebo kompromis, prerokoval uhorský snem koncom marca 1867 a po prijatí ďalších právnych aktov ho schválil 29. mája 1867 ako zákonný článok č. XII/1867 o spoločných záležitostiach a ich vybavovaní.

Štátoprávne vyrovnanie medzi dvoma najpočetnejšími národmi oddialilo akútnu hrozbu rozpadu rakúskej monarchie a dočasne stabilizovalo nepokojné vnútropolitické pomery. Upevnil sa občiansky princíp a v hospodárskom, politickom a spoločenskom živote sa začali presadzovať liberálnejšie zásady podľa vzoru západných štátov. Značný pokrok a modernizáciu zaznamenalo hospodárstvo a peňažníctvo. Feudálne prežitky, ktoré boli brzdou ďalšieho hospodárskeho rozvoja, začal postupne nahrádzať nový hospodársky systém založený na princípe slobodného trhu a voľnej konkurencie. Zároveň sa začala meniť aj spoločenská štruktúra, vytvárali sa nové spoločenské triedy, v spoločenskom a kultúrnom živote sa v stále intenzívnejšej miere presadzovala individuálna sloboda v konaní i v tvorbe. Na druhej strane vyrovnanie ešte viac prehĺbilo rozdiely medzi obidvoma časťami monarchie. Kým v rakúskych a českých krajinách sa spoločenský život do značnej miery liberalizoval a demokratizoval, v Uhorsku smeroval politický vývoj k posilneniu mocenských štruktúr, ktoré presadzovali budovanie centralizovaného, jednojazyčného národného štátu. Dôležitou zložkou štátnej politiky sa stala ideológia maďarizácie.

Najvyšší maďarskí vládni predstavitelia si od začiatku veľmi jasne uvedomovali, že dôležitým nástrojom realizácie politiky pomaďarčovania je najmä školstvo a verejná správa, preto sa prvé z reforiem po vyrovnaní s Rakúskom dotýkali práve týchto dvoch oblastí. Na začiatku decembra 1868 sankcionoval uhorský snem zákonný článok č. XXXVIII/1868 o vyučovaní v národných školách.[2] Jeho autorom a predkladateľom bol minister náboženstva a osvety barón

[1] V otázke hodnotenia politického a spoločenského vývoja Uhorska po vyrovnaní v roku 1867 sa názory slovenských a maďarských historikov rôznia. Zaujímavá je z tohto pohľadu práca maďarského historika L. Szarku Slovenský národný vývin – uhorská národnostná politika 1867-1918 (2.vydanie. Bratislava, 1999.), v ktorej autor prezentuje úsilie o syntetický pohľad na zložité otázky maďarsko-slovenských vzťahov v období po vyrovnaní.

[2] V Zbierke krajinských zákonov bol publikovaný 7. decembra 1868. Niekedy sa nazýva i zákon o národnom (ľudovom) školstve alebo len školský zákon. K zákonu pozri: XXXVIII. törvényczikk a népiskolai közoktatás tárgyában. Hivatalos kiadás. Pest, 1869. 1-3.; 912.; 16-18.; 21-23. Slovenský preklad vyšiel súbežne v zbierke krajinských zákonov v Budíne v roku 1868.

József Eötvös,[3] ktorý sa usiloval liberalizovať a modernizovať ľudové (základné alebo tiež elementárne) školstvo v Uhorsku podľa západného vzoru.

Zákon nariaďoval 6-ročnú povinnú školskú dochádzku pre všetky deti vo veku od 6 do 12 rokov. Plnenie tejto povinnosti zo strany rodiča alebo poručníka žiaka štát kontroloval a jej nerešpektovanie postihoval, najskôr napomínaním, a ak to neprinieslo nápravu, potom peňažnou pokutou až do výšky 4 zlatých. Zákon umožňoval cirkvám, obciam, štátu i jednotlivcom zriaďovať elementárne a vyššie ľudové školy,[4] občianske školy a učiteľské prípravky a stanovil základné organizačné, materiálne a personálne a ďalšie podmienky ich existencie.

Učiteľských prípravok[5] sa týkala VII. hlava zákonného článku. Hneď v prvom bode štát verejne deklaroval, že plánuje zriadiť 20 nových učiteľských prípravok a stanovil zároveň podmienky, ktoré je potrebné splniť, aby ministerstvo mohlo vydať súhlasné stanovisko k ich zriadeniu. K hlavným podmienkam patrila vhodná budova, cvičná (cvičebná) škola na realizáciu učebnej praxe, dvojjutrová záhrada (asi 1 ha) potrebná na praktickú výchovu v poľnohospodárskych prácach a ovocinárstve, spoločná kuchyňa, knižnica, predpísaný počet riadnych a pomocných učiteľov. V spomínanej hlave bolo aj ustanovenie o výške platov riadnych a pomocných učiteľov, výške príspevku na učiteľský byt, podmienky na prijatie žiakov na vzdelávanie, dĺžka výučby a vyučovacie predmety. Zákon ukladal školám povinnosť zriadiť správnu (spravujúcu) radu a stanovil jej personálne zloženie a rozsah právomoci.[6]

Školský zákon zjednotil systém kvalifikačnej skúšky učiteľov a centrálne upravil podmienky na získanie diplomu učiteľa ľudovej školy. Kto chcel byť učiteľom na vyššej národnej škole, alebo občianskej škole, musel sa okrem kvalifikačnej učiteľskej skúšky podrobiť ešte skúške z predmetov týchto škôl, ako aj z ich metodiky pred osobitnou komisiou.

Školský zákon z roku 1868 predstavoval významný krok v oblasti zvyšovania úrovne základnej gramotnosti obyvateľov Uhorska. Bol to však posledný uhorský zákon, v ktorom sa deklarovalo právo nemaďarských národností na slobodné používanie materinského jazyka v ľudových školách. Všetky nasledujúce školské reformy a zákony smerovali už priamo k pomaďarčeniu školstva.

---

[3] József Eötvös (1813-1871) bol maďarský spisovateľ a liberálny politik. Ministrom bol krátko v revolučnom roku 1848 a od roku 1867 do svojej smrti v roku 1871.

[4] V roku 1869 bolo v Uhorsku 13 885 ľudových škôl. 96 % z nich bolo v správe jednotlivých cirkví, zvyšné 4 % boli v správe obcí a miest.

[5] V maď. „tanítóképezde". V literatúre sa tento termín prekladá rôzne, napr., preparandia, prípravovňa pre učiteľov, učiteľská prípravka, alebo učiteľský ústav. Výročné správy učiteľského ústavu niekedy pojmovo rozlišovali trojročnú učiteľskú prípravku a štvorročný učiteľský ústav „tanítóképző intézet" – ústav na prípravu učiteľov.

[6] XXXVIII. zákonný článok z roku 1868., o vyučovaní v národních školách. In: Sbierka krajinských zákonov z roku 1868. Budín, 1868, s.181-216.

Povinné vyučovanie maďarčiny sa začalo postupne zavádzať aj v tých školách, v ktorých bola prevaha žiakov nemaďarskej národnosti. Tieto diskriminačné prvky utlmili vývin slovenskej národnej spoločnosti a jej snahy o emancipáciu na ďalších päťdesiat rokov.

Do roku 1914 klesol počet ľudových škôl s vyučovacím jazykom slovenským na pätinu a zo štvrť milióna žiakov ľudových škôl v 16 hornouhorských župách chodilo do školy s vyučovacím jazykom slovenským iba 16 %.

Ľudové školy v Uhorsku v školskom roku 1913/1914*

Vyučovacia reč	Počet škôl	Počet učiteľov	Počet žiakov	Počet žiakov podľa materinskej reči			
				Maďari	Nemci	Slováci	Iní**
maďarská	13 608	29 963	1 666 270	1 104 640	185 391	214 267	161 972
nemecká	449	1 030	48 228	1 074	45 363	148	1 643
slovenská	365	593	42 186	255	110	41 532	289
rumunská	2 170	2 778	166 680	1 259	387	37	164 997
ruská	47	55	8 510	49	60	2	8 399
srbská	269	716	89 705	210	210	31	89 254
talianska	12	101	3 380	7	59	-	3 314
iná	9	17	1 176	3	21	-	1 152

* Bez Chorvátska a Slavónska

** Rumuni, Rusi, Chorváti, Srbi

Národnie noviny. Roč.XLVIII, č.128, s.1.

Podobne ako klesal počet ľudových škôl s vyučovacím jazykom slovenským, klesal aj počet učiteľov so slovenskou materinskou rečou. V roku 1910 bolo už len 462 učiteľov so slovenskou materinskou rečou.

V otázke asimilačnej politiky a jej následkov neexistuje v historickej vede zhoda. Maďarskí historici pokladajú asimiláciu za historický a spoločenský jav, ktorý si vynútila doba a vyplynul zo snahy vedúcich maďarských predstaviteľov eliminovať zvýšenú aktivitu ostatných národností v Uhorsku, ktorá mohla ohroziť samotnú existenciu maďarského štátu. Nátlakovú asimilačnú politiku si vyžiadala doba a neochota národností akceptovať myšlienku jednotného maďarského štátu. Slovenské hodnotenie dualistického obdobia zdôrazňuje, že išlo o vedomé potláčanie práv nemaďarských národov a ich násilné pomaďarčovanie, volebnú korupciu a šovinizmus, čo deformovalo politický systém a znemožňovalo akýkoľvek rozvoj národného života.

Asimilačné procesy mali intenzívnejší priebeh v mestách, kde našli živnú pôdu predovšetkým v radoch početného židovského a nemeckého obyvateľstva. Pomerne rýchlo sa asimilovali aj robotníci, ktorí odchádzali za prácou do Buda-

pešti alebo ďalších priemyselných stredísk s maďarskou majoritou, kde sa mnohí usídlili aj natrvalo. Menšie úspechy zaznamenala asimilácia vo vidieckom prostredí, kde maďarizačná politika nenachádzala toľko živnej pôdy ako v mestách.

Zavádzanie zákonného článku č. XXXVIII/1868 do praktického života narazilo hneď na začiatku na dva veľké problémy. Jedným bola nedostatočná dochádzka detí do školy. V roku 1869 nedosahovala povinná školská dochádzka úroveň ani 50 %. Až o tridsať rokov neskôr sa podarilo zvýšiť jej úroveň na necelých 80 %.[7] Druhým veľkým problémom bol nedostatok kvalifikovaných učiteľov.[8]

Do tereziánskej školskej reformy nemala príprava učiteľov ľudových škôl inštitucionalizovanú podobu. Učiteľom mohol byť prakticky každý absolvent s ukončeným vysokoškolským alebo stredoškolským vzdelaním. Pretože tých nebolo veľa, nezriedka sa stávalo, že v menších dedinských školách pôsobili ako učitelia aj absolventi s neukončeným vzdelaním, miestni farári, alebo osoby, ktoré ovládali aspoň základy klasického trívia.

Požiadavky na učiteľov v Uhorsku upravovali rôzne cirkevné predpisy a miestne dohody. Ešte aj na začiatku 20.storočia boli vidiecke školy, kde boli učitelia s veľmi nízkou úrovňou vzdelania. Prvá a druhá tereziánska reforma stanovili, že príprava budúcich učiteľov ľudových škôl sa bude realizovať v tzv. popredných (normálnych, vzorových) školách, kde sa budúci učitelia budú oboznamovať s normami vyučovania a pripravovať sa na dobré vykonávanie svojho povolania.[9] Odborná príprava bola sústredená do štvrtej triedy. Pozostávala aj z metodiky vyučovania a predmetov, ktoré mali výchovný a praktický charakter. Takto zostavený učebný kurz sa stal východiskom pre tvorbu učebných programov (náukobehov) neskorších štátnych i cirkevných učiteľských prípravok.[10] Keď sa začali zvyšovať požiadavky na učiteľov, kurzová forma prípravy už nestačila, preto bolo potrebné zriadiť nový typ školy pre odbornú prípravu učiteľov.

Prvá učiteľská prípravka na vzdelávanie učiteľov elementárnych škôl (preparandium) bola založená v roku 1819 v Spišskej Kapitule z iniciatívy rímskoka-

[7] Kelemen E.: A Magyarországi népoktatása dualizmus korában . In.: Hagyomány és megújulás a magyar oktatásban. Neveléstörténeti Füzetek 19. Budapest, 2002, s.45-60.

[8] Nekvalifikovanosť učiteľov sa v oficiálnych štatistikách nevykazovala. Dostupné sú iba údaje z druhotných zdrojov, napr. Policajná ročenka za rok 1906 uviedla, že v danom roku bolo 2 242 nekvalifikovaných učiteľov. Pozri: Žbirková, V.: Škola a slovenský učiteľ v Uhorsku na konci 19. a začiatku 20.storočia. In: Pedagogika, 3/1987, s.357.

[9] Ratio educationis 1777 a 1806. Bratislava, 1988, s.282-285.

[10] Kowalská, E.: Štátne ľudové školstvo na Slovensku na prelome 18. a 19.stor. Bratislava, 1988, s.23.

tolíckej cirkvi.[11] V roku 1868 bolo v Uhorsku celkom 43 učiteľských prípravok. Z uvedeného počtu boli na území dnešného Slovenska učiteľské prípravky v Spišskom Podhradí, Revúcej, Banskej Bystrici, Košiciach a Trnave, pričom v Košiciach bola aj prípravka pre učiteľky. Všetky učiteľské prípravky boli spočiatku cirkevné. Takmer polovica z nich bola v správe rímskokatolíckej cirkvi, ostatné spravovali ďalšie cirkvi.[12]

V roku 1869 bolo v Uhorsku 15 968 riadnych a 1 824 pomocných učiteľov, spolu 17 792. Podľa ministerskej správy z roku 1870 bolo potrebné vyškoliť ešte 13 783 učiteľov, aby sa zabezpečilo kvalitné vzdelávanie na všetkých ľudových školách.[13]

Všeobecný nedostatok učiteľov spôsoboval neúmerné zvyšovanie počtu žiakov pripadajúcich na jedného učiteľa. V roku 1869 pripadalo na jedného učiteľa v priemere 91 žiakov a v niektorých odľahlejších obciach často aj dvojnásobok tohto počtu, hoci podľa § 34 zák. čl. č. XXXVIII/1868 nemal jeden učiteľ vyučovať viac ako 80 žiakov. V roku 1900 pripadalo na jedného učiteľa 72 žiakov a v roku 1910 74 žiakov. Pri prepočte učiteľov pripadajúcich na jednu školu bol rovnako nepriaznivý stav. V roku 1869 pripadalo na jednu školu v priemere 1,29 učiteľa, v roku 1900 1,7 učiteľa a v roku 1910 1,97 učiteľa.[14]

Zabezpečiť kvalitnú odbornú prípravu učiteľov ľudových škôl v Uhorsku a vyškoliť ich v dostatočnom počte malo podľa § 81 zák. čl. č. XXXVIII/1868 zriadenie 20 štátnych učiteľských prípravok. Úlohou ministra Eötvösa bolo nielen stanoviť ich obsah a formu vzdelávania, ale ich aj vhodne rozmiestniť. Minister chcel aj osobne navštíviť obce a mestá, v ktorých pripravoval zriadenie učiteľských prípravok, pretože predpokladal, že svojou osobnou prítomnosťou zvýši záujem o tento typ školy u predstaviteľov miestnej správy a miestnej aristokracie. Pri výbere sídla učiteľských prípravok uprednostňoval skôr mestečká vidieckeho charakteru, kde podľa jeho názoru boli sociálne a ekonomické podmienky zrovnateľné s tými, v ktorých mali kandidáti na učiteľstvo neskôr sami pracovať. Požadoval tiež, aby prípravky boli umiestnené podľa možností aj v oblastiach obývaných národnosťami, pretože očakával, že zvyšovaním obecnej úrovne vzdelanosti a kultúrnosti ich obyvateľov sa dosiahnu skôr pozitívnejšie výsledky pri napĺňaní cieľov štátnej národnostnej politiky. Dôležitým aspektom

[11] K tomu pozri: Pamätník rímsko-katolíckeho učiteľského ústavu v Spišskej Kapitule 1819-1929. Zost. Alojz Miškovič. Spišská Kapitula, 1931.

[12] A vallás-és közoktatásügyi m. kir. ministernek az országgyülés elé terjesztett jelentése a népiskolai közoktatás állapotáról 1870-ben. Buda, 1870. s.74-77.

[13] A vallás és közoktatásügyi m. kir. ministernek az országgyülés elé terjesztett jelentése a közoktatás állapotáról 1870-ben. Buda, 1870. s.10.

[14] Kelemen E.: A magyarországi népoktatás a dualizmus korában. In: Hagyomány és megújulás a magyar oktatásban. Neveléstörténeti Füzetek 19. Budapest, 2002, s.51.

pri výbere umiestnenia štátnych učiteľských prípravok bola taktiež iniciatíva mesta alebo obce spolupodieľať sa na materiálnych a finančných výdavkoch spojených s ich zriadením napríklad poskytnutím vhodného pozemku alebo budovy, zakupením potrebného materiálu a pod. Z plánovaných 20-tich štátnych učiteľských prípravok bolo šesť umiestnených v mestečkách s menej ako 5000 obyvateľmi. Boli to: Čakovec (maď. Csáktornya) v Medzimurskej župe v Chorvátsku, Csurgó v Šomodskej župe v Maďarsku, Modra (maď. Modor) v Bratislavskej župe, Sárospatak v Boršodsko-abobovsko-zemplínskej župe v Maďarsku, Cristuru Secuiesc (maď. Székelykeresztúr) v kraji Harghiba v Rumunsku a Znievske Podhradie (maď. Znióváralja) v Turčianskej župe. V obciach s počtom obyvateľov od 5 000 do 10 000 boli umiestnené 4 učiteľské prípravky: Spišská Nová Ves (maď. Iglón) v Spišskej župe, Levice (maď. Leván) v Tekovskej župe, Lučenec (maď. Losoncon) v Novohradskej župe a Zalău (maď. Zilah) v Salašskej župe v Rumunsku. Ostatné štátne učiteľské prípravky boli umiestnené v sídlach s viac ako 10 000 obyvateľmi. Pozoruhodné bolo, že v niektorých uvedených hornouhorských mestách nedosahoval počet Maďarov ani desatinu z celkového počtu obyvateľov, napr. v Spišskej Novej Vsi bolo iba 7,57 % Maďarov, v Modre 3,34 % a v Kláštore pod Znievom 9,39 %.[15]

Eötvösova koncepcia zriaďovania a rozmiestňovania štátnych učiteľských prípravok aj v oblastiach, kde žili prevažne obyvatelia nemaďarských národností nepriniesla také výsledky, aké sa očakávali, preto sa voči nej koncom osemdesiatych rokov zdvihla vlna otvorenej kritiky.

Počet chlapčenských učiteľských ústavov v rokoch 1868 – 1918 v Uhorsku

Rok	Počet učiteľských ústavov							
	štátne	r.kat.	gr.kat.	gr.prav.	ref.	evanj.	žid.	spolu
1868	-	15	3	3	3	9	1	34
1875	16	14	4	3	3	8	1	49
1880	17	14	4	4	4	9	1	53
1890	17	14	4	4	4	10	1	54
1900	18	11	5	4	3	6	1	48
1914	19	11	5	4	3	6	1	49
1918	22	11	5	4	3	5	1	51

Kiss J.: A magyar tanítóképzés statisztikai adatai. In: Magyar Tanítóképző, 1929/3, s.182.

[15] A magyar társadalomtudományok digitális archívuma: Dualinfra adatbázis. http://mtdaportal.extra.hu/adatbazisok.html

2. Učiteľský ústav v Znievskom Podhradí (1870 – 1911)

Keď sa predstavitelia Turčianskej župy dozvedeli, že vláda hodlá zriadiť štátne učiteľské prípravky i v okrajových oblastiach Uhorska, podnikli kroky, aby jedna z nich bola v Turci. Začiatkom roku 1870 sa obrátili na vtedajšieho ministra náboženstva a osvety baróna Eötvösa so žiadosťou o zriadenie učiteľskej prípravky na území Turčianskej župy. V žiadosti sa zdôrazňovala naliehavá potreba odbornej prípravy nových učiteľov ľudových škôl, lebo sa pociťoval ich veľký nedostatok. Ako sídlo učiteľskej prípravky navrhli budovu bývalej Turčianskej prepozitúry Panny Márie v Znievskom Podhradí (dnes Kláštor pod Znievom). V tom čase využívali časť jej priestorov rôzne verejné úrady a inštitúcie, hlavne na kancelárske účely. Zvyšná časť budovy bola nevyužitá a slúžila len ako skladisko. Minister Eötvös potvrdil naliehavosť potreby učiteľov ľudových škôl v Hornom Uhorsku a vyslal do Znievskeho Podhradia ministerských radcov A. Molnára a E. Gradwohla a kráľovského školského inšpektora Oravskej a Turčianskej župy J. Mennyeiho,[16] aby vykonali obhliadku budovy prepozitúry. Vyslaní zástupcovia po obhliadke zhodne skonštatovali, že budova v zásade vyhovuje stanoveným požiadavkám, ale budú sa v nej musieť vykonať niektoré stavebné úpravy. Neskorší vývoj ukázal, že obhliadka mala skôr účelový ako stavebno-odborný charakter. Výsledky obhliadky boli neúmerne nadhodnotené, neodzrkadľovali reálny stav budovy, čo sa v pomerne krátkom čase aj potvrdilo. K obhliadke neboli prizvaní stavební ani iní odborníci, ktorí by kvalifikovane posúdili stav tristoročnej budovy a upozornili na prípadné riziká spojené s jej užívaním. Zrejme aj vtedy platilo, že pragmatické politické ciele dokážu prevážiť často všetky ostatné. A hoci to vláda otvorene nepriznala, jej rozhodnutie zriadiť učiteľský ústav práve v Znievskom Podhradí ukrývalo v sebe zaiste i snahu eliminovať „panslavistického ducha" znievskeho gymnázia, ktoré už malo za sebou veľmi sľubný začiatok.

Koncom augusta 1870 bola vymenovaná správna rada učiteľskej prípravky, ktorá sa zišla na svojom prvom zasadnutí 5.septembra 1870 v Turčianskom Sv. Martine. Predsedom správnej rady sa stal kráľovský školský inšpektor József Mennyei a členmi gróf Izidor Nyári, Iván Rakovszky a Alajos Velits, veľkostatkári, ďalej Lajos Lehotzky, súdny konateľ, a Ferencz Csepcsányi, župný sudca. Za zapisovateľa bol ustanovený Vilmos Groó, neskorší riaditeľ, a lekárom bol MUDr. Jakab Haas, hlavný župný lekár.[17]

---

[16] József Mennyei (Mennyey, Mennye) sa narodil v roku 1823 v Malých Dvoranoch (dnes okres Topoľčany). Kráľovským školským inšpektorom Oravskej a Turčianskej župy bol v rokoch 1869-1873. Bol členom Štátneho výboru pre prípravu učebníc a autorom viacerých kníh s pedagogickou problematikou.

[17] Maďarské mená sú prepísané tak, ako sa uvádzajú v dochovaných písomných prameňoch.

Školský inšpektor J. Mennyei v úvodnej reči objasnil hlavné dôvody, ktoré viedli ministra Eötvösa k zriadeniu učiteľskej prípravky v Turčianskej župe. Prvým bola skutočnosť, že v Turci dovtedy nebola žiadna škola na prípravu učiteľov a druhým, nemenej závažným dôvodom, bola skutočnosť, že sa tam nachádzala budova, ktorú bolo možné využiť na účel školského vzdelávania. V závere svojho vystúpenia vyslovil presvedčenie, že taktným správaním a s pomocou členov správnej rady prekoná táto nová škola aj zaznievajúce opozičné hlasy a potvrdí, že dokáže pripraviť nielen kvalitných učiteľov pre slovensky hovoriace hornozemské[18] vidiecke školy, ale aj rovnako dobrých maďarských vlastencov.

V prvom a druhom bode zasadnutia bolo dohodnuté, že starostlivosť o chod školy prevezmú V. Groó a župný lekár MUDr. J. Haas. Za zástupcu predsedu správnej rady bol zvolený gróf I. Nyári. V treťom bode bolo ustanovené poradie, v ktorom mali jednotliví členovia správnej rady vykonávať návštevu školy. V ďalšom bode boli stanovené preventívne opatrenia na vyučovanie náboženstva a potom nasledoval bod, v ktorom správna rada prerokovala ministerskú vyhlášku č. 11 941/1870 o otvorení jednoročného kurzu pre mladých ľudí, ktorí dosiahli vek 20 rokov a boli schopní vykonaním predpísanej skúšky preukázať svoju učiteľskú spôsobilosť. V závere tohto bodu poverili členovia správnej rady V. Groóa úlohou vypracovať oznam o vzniku a cieľoch prípravky a spolu s organizáciou začiatku školského roku ho zaslať príslušným inštitúciám na zverejnenie.

Pretože budova prepozitúry nebola stále pripravená na vyučovanie, kvôli sťahovaniu predchádzajúcich úradov, bolo otvorenie školského roku naplánované až na začiatok novembra.

V súvislosti so zabezpečením vhodných podmienok na vzdelávanie zdôraznila správna rada aj potrebu internátu, pretože „ubytovanie po miestnych domoch sa neodporúča pre mladých ľudí z hľadiska etiky, a tiež sa tam v nich prebúdza a udržuje národný vlastenecký duch.“[19]

Siedmy bod zasadnutia sa týkal zriadenia cvičnej školy, ako nariaďoval ministerský predpis č. 2790/1870. Keďže nedostatok vhodných priestorov nedovoľoval zriadiť cvičnú školu v hlavnej budove, uložila správna rada riaditeľovi, aby prerokoval s predstaviteľmi znievskej rímskokatolíckej cirkvi možnosť využívania ich ľudovej školy na vykonávanie cvičnej praxe.

---

[18] Horniaky, Horná zem je slovenský preklad maďarského Felvidék. V 19.stor. sa týmto pojmom označovali severné hornaté oblasti Uhorska. Neskôr nadobudol tento pojem aj negatívne asociácie spájajúce sa so zlými skúsenosťami Slovákov z násilnej maďarizácie.

[19] A znióváraljai áll. tanítóképző-intézet értesítője az 1894-95. tanév végén. Szerk. Somogyi Géza. Tur. Szt. Mártoni 1895, s.12.

10. októbra 1870 sa konalo v Turčianskom Svätom Martine druhé zasadnutie správnej rady. Na programe rokovania bola ministerská vyhláška č.17 420/1870 o kvalifikačných skúškach učiteľov a vyhláška č. 20419 o prijímaní mladých uchádzačov na štúdium. Nasledujúce body zasadnutia sa týkali stavebných úprav v hlavnej budove, materiálno-technického vybavenia učebných priestorov, otázky prevzatia budovy a jej uvedenia do prevádzky.

Tretie zasadnutie správnej rady sa konalo 16. októbra 1870 v sídle znievskeho panstva. V.Groó referoval v prvom bode, že predpokladané náklady na vybavenie prípravky učebnými pomôckami sa odhadujú na 7 523 forintov. Nasledujúce body boli venované zabezpečeniu učiteľov náboženstva a posledný bod sa týkal prípravy a priebehu slávnostného otvorenia učiteľskej prípravky, ktorý bol stanovený na 7. novembra 1870.

Štvrté zasadnutie sa konalo 7. novembra 1870 opäť v sídle znievskeho panstva. Prvým bodom zasadnutia boli dodatočné žiadostí o prijatie na štúdium. 9 z prihlásených uchádzačov bolo zapísaných do mimoriadneho kurzu a 9 do riadneho „náukobehu". V ďalšej časti schválili členovia správnej rady zoznam študentov, ktorí boli v zmysle ministerského výnosu č. 21 118/1870 oslobodení od školského poplatku z dôvodu nadmernej chudoby. Členovia správnej rady riešili tiež otázku zabezpečenia vykurovania budovy a otázku vlastníckych práv. Konštatovali, že zatiaľ bola prenajatá pre potreby učiteľskej prípravky iba hlavná budova a o prenájme vedľajších budov prebiehajú rokovania. Záhrady so stajňami boli naďalej v majetku znievskeho panstva. Desiaty bod zasadnutia tvorila informácia o otvorení učiteľskej prípravky. Uvádzalo sa v nej, že „slávnostné otvorenie sa uskutočnilo 7.novembra 1870 za prítomnosti riaditeľa školy, predsedu a členov správnej rady a mnohých vzácnych hostí."[20]

V úvode slávnosti vystúpil kráľovský školský inšpektor J. Mennyei, ktorý vo svojom príhovore poukázal na dôležité poslanie učiteľskej prípravky a jej význam nielen pre Turiec, ale pre vzdelanie celej krajiny. Po ňom dočasný riaditeľ V. Groó objasnil hlavné ciele a úlohy učiteľskej prípravky a potom vystúpili s krátkymi príhovormi aj niektorí z učiteľov. Na záver vystúpil opäť József Mennyei. Poprial škole, učiteľom a študentov veľa zdaru a ukončil slávnosť.[21]

Odovzdanie budovy bývalej prepozitúry učiteľskej prípravke sa uskutočnilo dva dni pred jej slávnostným otvorením, v sobotu 5. novembra 1870, v deň svätého Zachariáša. Odovzdávajúcim bol hlavný správca znievskeho panstva Géza

[20] Dátum otvorenia učiteľskej prípravky sa v dochovaných písomných materiáloch udáva rôzne. V správe za školský rok 1873/74 je uvedený 1.november 1870, zatiaľ čo v jubilejnej správe 1894/95 je uvedený 7.november 1870. Dôvodom bola zrejme zámena slávnostného otvorenia prípravky a činností, ktoré s tým boli spojené so slávnostným otvorením školského roka pre žiakov a verejnosť.
[21] A znyóváraljai magyar királyi állami tanitóképezde értesitvénye az 1873/74 tanév végén. Szerk. Groó Vilmos. Tur. Szt. Márton 1874, s.3-4.

Porubszky a preberajúcim oravsko-turčiansky kráľovský školský inšpektor József Mennyei.

Školské oznámenie o otvorení prvého ročníka uverejnili Národné noviny v čísle 88 v nasledovnom znení: „Na štátnej preparandii v Kláštore pod Znyovom prvý školský beh otvorí sa dňa 2. novembra b.r. Do behu tohto prímu sa takí l5-roční mladíci, ktorí aspoň 4 gymnásiálne, lebo 3 reálne triedy s dobrým prospechom skončili, alebo do slovenskej reči, z prírodných vied a z počtov v tej miere, jako sa v horemenovaných ústavoch učia, skúšku zložiť v stave sú. Pomimo riadneho behu tohto zriadi sa aj mimoriadny, len jeden rok trvajúci naukobeh, do ktorého sa prímu pri horemenovanej spôsobilosti takí mladíci, ktorí dvaciaty rok už dosiahli. Do náukobehu mimoriadneho vstupujúci čakatelia dostanú byt a stravu bez výnimky zdarma, do riadneho, try roky trvajúceho ale takí, ktorí mravným držaním usilovnosťou a vykázaným sa vysvedčenia chudoby toho dobrodenia hodnými sa stanú. Po mimo školských vysvedčení požadovať sa od primajúcich (bude): neokolkovaný rodný list a tiež také vysvedčenie zdravej sústavy telesnej. Zapisovanie trvať bude dňa 28., 29., 30., októbra, prímacie skúšky ale 31. októbra v budove preparandie.“

Budova a jej vybavenie

Maďarský kráľovský štátny učiteľský ústav v Znievskom Podhradí (maď. A Znyóváraljai magyar király állami tanitóképezde) bol umiestnený v hlavnej budove znievskeho panstva, ktoré bolo v tom čase majetkom budapeštianskej Uhorskej kráľovskej univerzity.[22]

Hlavnú budovu a záhradu árendoval uhorský štát za ročný poplatok 1000 zlatých. Za prvý rok bol uhradený poplatok jednorázovou sumou a v ďalších rokoch sa splácal štvrťročnými splátkami na konto znievskeho uhorského kráľovského berného (daňového) úradu. Riaditeľ učiteľskej prípravky zabezpečoval všetky potrebné stavebné úpravy v budove na náklady ústavu, ale až po predbežnom súhlase ministerstva náboženstva a osvety a správcu panstva. Správca mal právo prehliadnuť si všetky priestory v budove a v prípade, že zistil poškodenie z nedbanlivosti zo strany ústavu, mohol vyzvať riaditeľa, aby uskutočnil nápravu. Ak riaditeľ neurobil v lehote 6 týždňov nápravu, mal ústav povinnosť uhradiť odstránenú škodu z vlastných prostriedkov.

Areál panstva tvoril komplex budov, nádvorí a záhrad situovaných na severovýchodnom okraji obce. Hlavná budova, v ktorej sídlil voľakedajší konvent sa napájala zo severu ku kostolu Nanebovzatia Panny Márie. Bola štvorkrídlová,

[22] V roku 1929 budapeštianska univerzita požadovala na medzinárodnom súde v Haagu od Československej republiky vydanie majetkov v Znievskom Podhradí, pretože išlo o súkromný majetok patriaci univerzite. Spor trvajúci niekoľko rokov vyhrala univerzita a československý štát po vzájomnej dohode odkúpil všetky jej majetky na Slovensku za 17 miliónov korún.

mala obdĺžnikový pôdorys so štvrťkruhovo zaobleným severovýchodným nárožím. Všetky krídla mali nadzemné podlažia, južná časť západného krídla bola čiastočne podpivničená. Protiľahlé západné a východné krídla boli dvojtraktové, s hlavným a chodbovým traktom. Južné a severné krídla boli jednotraktové chodbové. Schodištia boli dve. Točité s drevenými stupnicami bolo situované v juhovýchodnom kúte dvora, na konci chodbového traktu východného krídla, a druhé, ktoré tvorili dve jednoramenné schodiská nad sebou, bolo umiestnené v západnej časti severného krídla.[23]

Pohľad zo západnej strany na areál učiteľskej prípravky. Grafický list z roku 1895.

Severné krídlo budovy susedilo s budovou voľakedajšej farskej školy. Hospodárske budovy v západnej časti areálu (maštale, sklady, dielne, sýpka, včelín, a i.,) sa nezachovali a dnes ich možno vidieť iba na starých mapách a zameraniach. Zachoval sa iba areál hospodárskeho zázemia na severnej strane, ktorý tvorila škola, internát, sýpka a kuchyňa. Ostatné budovy boli v priebehu času prestavané alebo celkom odstránené. Areál bol oplotený murovaným plotom s drevenou doskovou výplňou. Časť tohto oplotenia sa zachovala do súčasnosti v južnom úseku a čiastočne v západnom a východnom úseku.

Keďže budova bývalej prepozitúry plnila pôvodne iný účel, bolo v nej potrebné, okrem vyčistenia vnútorných i vonkajších priestorov, vykonať aj viaceré stavebné úpravy, aby vznikli aspoň základné podmienky na výučbu. Stavebné

[23] K stavebnému vývoju pozri: Kláštor premonštrátov. In: Národné kultúrne pamiatky na Slovensku - okres Martin. Bratislava, 2012, s.353 – 363.

práce ale postupovali veľmi pomaly, termín ich ukončenia sa opakovane predlžoval, čo znásobovalo nespokojnosť členov učiteľského zboru, ktorí hrozili dokonca hromadným odchodom zo Znieva. Sťažnosti boli aj na niektoré vykonané práce, lebo neboli zhotovené v požadovanej kvalite.

Situačné nákresy hlavnej budovy, vonkajšieho areálu s hospodárskymi budovami a záhradou sa zachovali v hlavnej inventárnej knihe učiteľského ústavu, ktorá bola vyhotovená v roku 1907, v súvislosti s jeho pripravovaným premiestnením do Štubnianskych Teplíc.

Nákresy popisovali stav z konca školského roku 1878/79, kedy už boli uskutočnené niektoré opravy a stavebné úpravy.

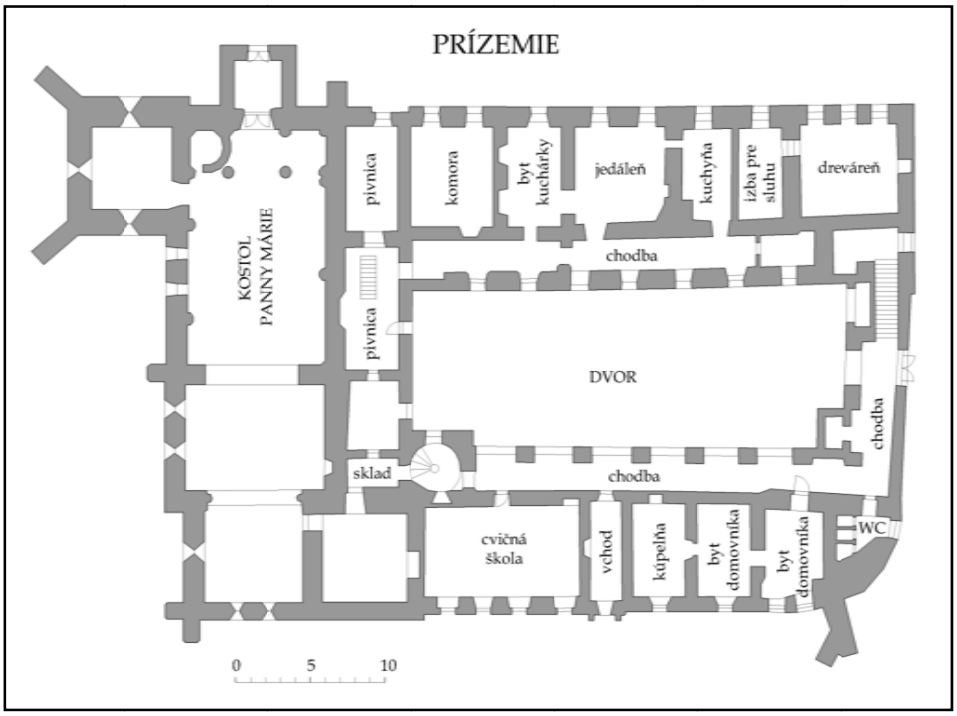

Hlavný vchod do budovy sa nachádzal na severovýchodnej strane. Hneď za vchodom napravo viedli schody na prvé poschodie, naľavo bola prízemná chodba a naproti nej bola obdĺžniková malá kvetinová záhradka s trávnikom a dvor. Steny budovy zdobili popínavé rastliny. Napravo, asi v polovici, boli dva schody a dvere, ktoré viedli do prízemnej chodby, na konci ktorej bola dreváreň. Tam bol aj záchod pre služobníctvo a smerom od západu k juhu izba pre

čeľaď, ďalej kuchyňa, ústavná jedáleň s osobitným vchodom, byt kuchárky s osobitným vchodom a komora. V blízkosti vchodu na začiatku ľavostrannej chodby boli záchody. Odtiaľto na juh bol byt domovníka a kúpeľňa. Ďalej bola malá chodba, cez ktorú sa dalo prejsť do záhrady a napravo dverami vojsť do priestrannej hudobnej siene, kde bola neskôr cvičná škola. Na konci ľavostrannej chodby boli točivé drevené schody na prvé a druhé poschodie. Za schodiskom bola miestnosť, kde sa odkladali nepotrebné veci, do ktorej sa vchádzalo z dvora. Nasledovala pivnica s prístupom z dvora a druhá pivnica. Pod schodiskom bola malá dreváreň s vchodom zvonku.

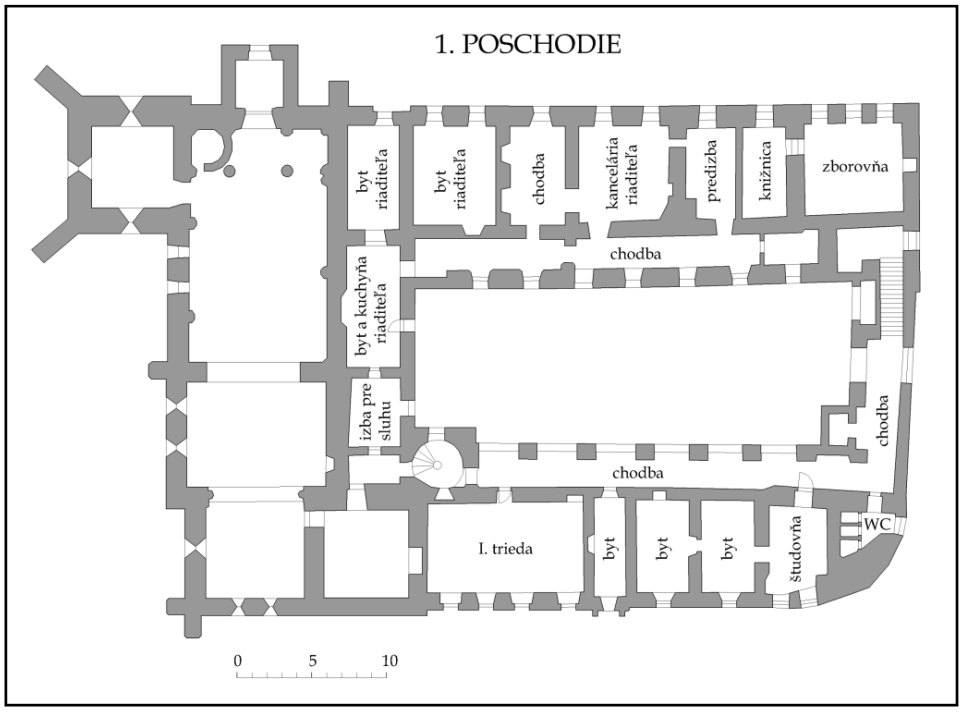

Od hlavného vchodu viedlo drevené schodisko na prvé poschodie pravého krídla budovy. Oproti schodom bola veľká zborovňa, ktorá bola súčasne i knižnicou. Zo zborovne bol vchod do malého prírodopisného kabinetu s jedným oblokom, ktorý sa využíval aj ako knižnica. Za prírodopisným kabinetom bola menšia izba pre pomocného profesora, ktorá bola neskôr pričlenená k riaditeľskému bytu. V jej susedstve bola hosťovská izba, ktorá slúžila zároveň ako kancelária riaditeľa. Z tejto izby sa cez chodbu s krídlovými dverami prechádzalo do riaditeľského bytu, ktorý pozostával z dvoch menších jednoobločných izieb a

jednej väčšej dvojobločnej izby. Z pravostrannej chodby sa dalo prejsť na južnú chodbu, kde bola z bývalého oratória prerobená kuchyňa a izba pre služobníctvo, obe patriace k riaditeľskému bytu. Od schodiska naľavo, medzi schodmi a záchodom na severnej strane budovy nad vstupným vchodom, bola chodba obrátená s dvoma oblokmi na panský dvor a s dvoma oblokmi na ústavný dvor. Na jej konci boli dva záchody. V ľavom krídle prvého poschodia budovy bol byt cvičného učiteľa, ktorý pozostával z jednej väčšej a z dvoch menších izieb. Každá mala osobitný vchod. Jedna z izieb sa používala ako kuchyňa. V nej bola neskôr zriadená izba pre nemocných. Za bytom cvičného učiteľa bola priestranná miestnosť I. triedy. Koniec chodby bol uzavretý dvermi a dalo sa tadiaľ vyjsť po točitých schodoch do novopostaveného ľavého krídla.

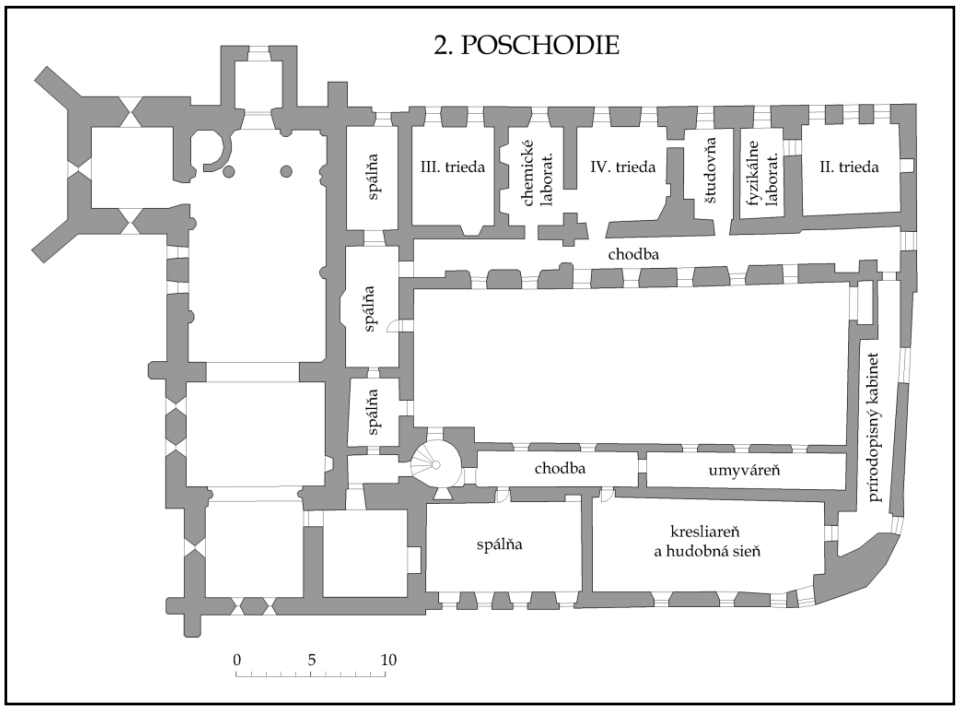

Na druhom poschodí v severnom krídle budovy bol novovybudovaný prírodopisný kabinet. Pri vchode do tohto kabinetu bolo schodište, ktoré viedlo na povalu a bolo uzavreté železnými dverami. Oproti kabinetu cez chodbu bola učebná miestnosť II. triedy. Pri nej bol fyzikálny kabinet s osobitným vchodom a študovňa. Ďalej nasledoval IV. trieda, chemické laboratórium a III. trieda. Koniec západného krídla, celé južné a časť východného krídla zaberali štyri spálne

vyhradené školskému internátu. Nasledovala veľká a svetlá kresliareň a hudobná sieň so štyrmi oblokmi a na konci skrátenej chodby bola dlhá a úzka umyváreň so štyrmi oblokmi.[24]

Podľa inventárneho súpisu bolo v hlavnej budove 26 obytných a pracovných miestností. Tri boli vyhradené pre riaditeľský byt a kanceláriu, jedna pre pomocného profesora, dve pre cvičného učiteľa a jedna pre domovníka. Ďalej v nej bola miestnosť pre učiteľov (zborovňa), päť spální, štyri pracovne, tri učebne (od roku 1883 štyri), učebňa pre cvičnú školu, hudobná sieň a kresliareň, knižnica, dielňa, kuchyňa a jedáleň.

Vnútorné vybavenie jednotlivých miestností potrebným inventárom a zariadením sa postupne dopĺňalo a obmieňalo.

Základný inventár 2.triedy tvoril stôl pre učiteľa, školské lavice a stoličky, drevený vešiak, drevený trojuholník 45˚, nástenná lampa, zarámovaný portrét Pestalozziho (dar od učiteľa kreslenia J.Rátskaya), zarámovaný portrét Ferenca Deáka, portrét básnika a pedagóga Jánosa Aranyho, portrét politika, ekonóma a spisovateľa Istvána Széchényho, portrét jazykovedca a spisovateľa Ferenca Kazinczyho, pódium, čierna tabuľa na podstavci, drevený stenový vešiak, 3 pece Meidinger, 3 nádoby na uhlie, maľované nástenky, klavír, skrine na odkladanie pomôcok.

V kresliarni a hudobnej sieni boli 2 veľké vstavané skrine, 2 dvojkrídlové skrine, držiaky na noty, portréty kráľa a kráľovnej v pozlátenom ráme, sádrové busty na účel kreslenia, plastická mapa peštianskej župy, maliarske stojany, klavírne krídlo, knihy s tematikou kreslenia, notové zošity, albumy kresieb, drobné hudobné skladby od rôznych autorov, 41 ks huslí, 3 violy, kontrabas, dvojradové harmónium, husľové struny, Organová škola Herzog, Husľová školy Huber, notová kniha starých chorálov, ukážky stavebných slohov, metronóm, pódium.

V telocvični boli rebríky na preliezanie, tyče na šplhanie, bradlá, švihadlá, meracie pásmo, 8 m dlhé lano, národná vlajka, činky 20, 30 a 50 kg, guľa na vrhanie, bambusové tyče, bubon, korčule, futbalové brány, futbalové lopty, kosačka, pec Meidinger.

V zborovni bol dlhý stôl a stoličky pre učiteľov, nástenné hodiny, zasklené skrine na knihy, plechový servisný riad, malá čierna tabuľa, informačná tabuľa, knižničný poriadok, umývadlo, stojanový vešiak, kyvadlové hodiny, triedne knihy, klasifikačný výkaz, školské výkazy, denník prevádzkovej praxe, kalamáre s atramentom.

V študovniach boli skrine, kovové vešiaky na odev, globus na podstavci, stoličky, pracovné stolíky, pľuvátka, nádoby pre náhlu potrebu, koše na papier, visiace lampy, poháre na vodu, nádoby na smeti, pece na kúrenie, nádoby na uhlie.

V spálňach boli železné postele, posteľné prikrývky, deky, slamníky.

V umyvárňach boli vešiaky na odkladanie odevu, lavice, plechové lavóre, hrnčeky a ďalšie nádoby.

V jedálni boli predĺžené stoly, lavice na sedenie, 2 vešiaky na odkladanie vrchného odevu, taniere, jedálenské príbory, misky na chlieb a pečivo, kompótove misky, misy na

[24] Megűjított leltári főkönyve 1907-tól 1914.dec.31 -ig.

polievku a omáčky, konvy, krčahy a poháre na čaj a kávu, krájač chleba, kovové vázy, obrusy na stôl, obrúsky, solničky, cukorničky a koreničky, koše na ovocie.

Kuchyňa bola vybavená skriňami na odkladanie kuchynských nádob, kuchynského náradia a náčinia, veľká debna na múku, nádoby so strukovinami, súdok s kyslou kapustou a kyslými uhorkami, strúhadlá, sekáč na mäso, nože, šľahač, lavica, mlynček na kávu, sitá na osievanie múky, kuchynské váhy, panvice, s maltované nádoby, sporák a rúra na pečenie, váľok na cesto, kuchynský dres, drevené dosky na krájanie, smaltované hrnce na varenie a pekáče na pečenie, liatinové hrnce a panvice, kuchynský kotlík, nádoby na odpad, časové hodiny, lampy, kôš na prádlo, hrniec na masť.

Plán rozmiestnenia budov a záhrad

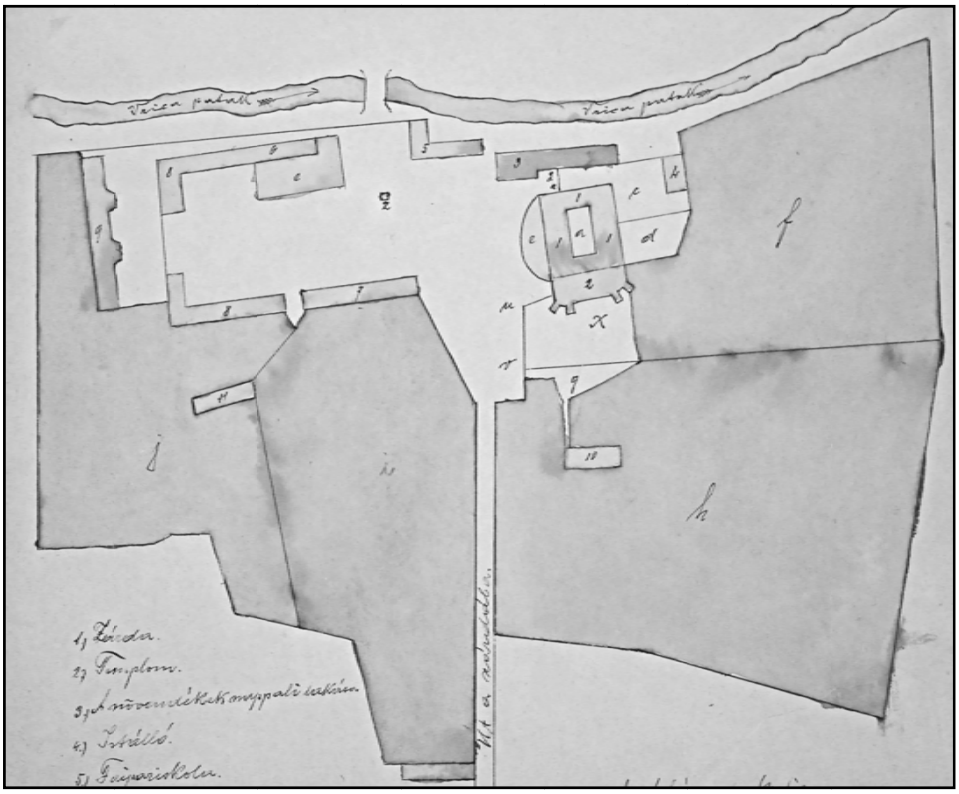

1-hlavná budova, 2-kostol, 3-internát, 4-hosp.budova, 5-drevárska škola
a-vnútorné nádvorie, b-vonkajší dvor, d,e-záhradka, f-záhrada ústavu, h-záhrada správcu

Súčasťou kláštorného areálu boli okrem hlavnej budovy aj ďalšie administratívne a hospodárske budovy a záhrady. Boli rozmiestnené na pravej strane po-

toka Vríca. V jednej z nich bola pálenica na lieh[25] a niekoľko ďalších miestností. Potom čo ju prevzalo ministerstvo a odovzdalo ústavu, bola prebudovaná na telocvičňu a remeselnícke dielne. Neskôr v nej boli vykonané ďalšie stavebné úpravy a nová prístavba. Vchod do budovy bol na dlhšej juhovýchodnej strane a viedol do úzkej predsiene. V jeho blízkosti bola miestnosť na odkladanie telocvičného náradia a za ňou bola telocvičňa. Oproti vchodu na konci bola väčšia miestnosť, ktorá mala na jednej strane tri a na druhej strane dva obloky a medzi nimi bola iná izba s dvojkrídlovými dvermi, ktorá bola vyhradená pre rezbársku dielňu. Z nej sa dalo prejsť do malej vedľajšej miestnosti, kde sa odkladali hotové výrobky. Po ľavej strane od vchodu bola malá kuchynka a spálňa pre žiakov. Blízko vchodu z ľavej strany viedli zúžené schody na prvé poschodie, kde bola úzka chodba. Vpravo bola malá dreváreň a dvere na povalu, vľavo byt učiteľa drevárskej školy, ktorý pozostával z malej kuchynky a izby. Naproti bola dielňa, ktorá bola neskôr predelená doštenou stenou. V jednej časti bol umiestnený sklad a v druhej bola štátna dievčenská ľudová škola.

Pod oblokmi cvičnej školy z východnej strany bola malá záhradka oddelená došteným plotom od dvora pre hydinu a ošípané. Hospodársky dvor bol predelený na dve časti. Dolnú časť tvoril dvor pre ošípané a hornú dvor pre hydinu. Záhradku pod cvičnou školou a hospodársky dvor od ostatnej časti záhrady oddeľoval dva a pol metra vysoký kamenný múr. Vo východnej časti dvora bol popri múre postavený trojdielny chliev pre ošípané, nad ktorým bol kurín. Na druhom konci dvora bol malý chliev pre husi. Hodnota chlievov bola okolo 50 zlatých. Neskôr bola pod oblokmi cvičnej školy zriadená malá kvetinová záhradka.

Z majetku znievskeho panstva bola prenajatá učiteľskému ústavu aj budova, v ktorej boli kancelárie a byt hlavného správcu. Budova bola jednoposchodová, orientovaná severovýchodným smerom. Viac ako tretina budovy mala zo západnej strany dvojitú šírku oproti východnej strane. Budova bola vymurovaná z kameňa a tehál, ktoré boli omietnuté a na južnej a západnej strane aj obielené. Na južnej strane budovy boli staré slnečné hodiny, ktoré tam možno vidieť dodnes. Na tejto strane bol i vchod do budovy. V budove boli okrem kancelárií aj ďalšie miestnosti, kuchyňa, práčovňa, umyváreň a bolo v nej i niekoľko prázdnych izieb. Časť budovy bola podpivničená. Juhovýchodný roh budovy so severovýchodným hlavnej budovy boli prepojené tehlovým múrom s oblúkovitou bránou, ktorá viedla k malému dvoru s maštaľou a koniarňou. Na západnej strane bola dvojkrídlová brána do kočiarne. K severnej strane budovy sa pripája-

[25] Niekedy sa uvádza, že to bol pivovar.

la drevená kôlňa pokrytá šindľom. Časť priestorov budovy sa po jej uvoľnení a úpravách využívala na účely internátu.[26]

Po dokončení prestavby hlavnej budovy sa zvýšil ročný nájom na 1 802 forintov a po prenajatí budovy správcu na 2 552 forintov. Protipožiarne poistenie budov bolo na 9 600 zlatých.

Na východnej strane od hlavnej budovy učiteľského ústavu bola veľká záhrada. Mala tvar nepravidelného mnohouholníka a jej výmera bola dva a pol jutra.[27]

Významnejšie stavebné práce vykonané v rokoch 1870 - 1890

V roku 1871 bola vybudovaná trieda pre cvičnú školu na prízemí východného krídla budovy.

V roku 1873 minister A.Trefort pri návšteve školy rozhodol o dostavbe druhého poschodia, kde bol umiestnený internát pre 50 študentov.

V septembri 1875 navštívil školu ministerský radca Pál Gőnczy spolu so staviteľom Kolbenhajerom, aby posúdili možnosť vybudovania nových priestorov na vzdelávanie.

V roku 1877 bola vykonaná rekonštrukcia priestorov na prízemí. Po jej realizácii vznikol sklad pre potraviny, zväčšila sa jedáleň, spojením dvoch miestností došlo k zväčšeniu cvičnej školy. Zároveň bola zriadená na druhom poschodí izba pre nemocných, ktorá bola v roku 1900 premiestnená na prvé poschodie. V susednej budove bola zriadená telocvičňa s kúpeľňou, hudobná sieň, miestnosť s organom, dve miestnosti vyhradené pre domáce remeselné práce.

V roku 1882 boli všetky pece nahradené novými. Komíny prešli kompletnou prestavbou, a tak sťažnosti na to, že zadymujú miestnosti, prestali.

V školskom roku 1883/84 boli okná na chodbách prvého a druhého poschodia otočené do dvora i na ulicu, cez ktoré prefukoval vietor, nahradené dvojitým zasklením. Boli opravené tiež deravé strechy a učiteľský byt. Prestavbou prešli aj záchody pre študentov a staré rozpadajúce sa drevené schody boli nahradené úplne novými.

V zime roku 1884 spadla stropná omietka v miestnostiach a chodbách v dôsledku nekvalitnej remeselnej práce. Obnovená boli v nasledujúcom školskom roku 1884/85. K úrazu nedošlo, ale bolo poškodených veľa učebných pomôcok a inventáru.

V roku 1888 bola pri vchode do záhrady vykopaná 4 m hlboká studňa na zdvih i tlak. Náklady vo výške 690 zlatých hradil štát.

V roku 1889 sa začala na dvore budovať kanalizácia a boli opravené niektoré vonkajšie hospodárske budovy

V roku 1890 bol zavedený vodovod, zriadila sa umyváreň a kúpeľňa v sume 960 forintov.

Správa a riadenie učiteľského ústavu

Najvyšším orgánom správy a riadenia verejného školstva v Uhorsku bolo Ministerstvo náboženstva a osvety. V jeho kompetencii boli aj náboženské zále-

[26] Leltári Fökőnyve 1907-töl 1914 dec. 31.-ig.

[27] 1 katastrálne jutro bolo 5 753,6 m^2. Záhrade učiteľského ústavu je venovaná osobitná kapitola.

žitosti a záležitosti súvisiace s podporou vied a umení.[28] Cirkvi mali právo riadiť a organizovať vyučovanie náboženstva a právo zriaďovať verejné školy pre chlapcov a dievčatá príslušného náboženského vyznania, ale dozor nad nimi vykonával štát prostredníctvom školských inšpektorátov.

Ministerstvo bolo nielen výkonným orgánom, ale aj tvorcom školských zákonov, nariadení, výnosov, pokynov, poriadkov a i. Základným školským zákonom v Uhorsku, ako už bolo spomínané, bol zákonný článok č. XXXVIII z roku 1868. K tomuto zákonu boli vydané neskôr viaceré úpravy a doplnky. Najdôležitejšie z nich boli zák. čl. č. XXVIII/1876 o verejných školských úradoch, zák. čl. č. XVIII/1879 o výučbe maďarského jazyka v ľudových školách, zák. čl. č. XXX/1883 o stredných školách, zák. čl. č. XXVI/1907 o právnych a platových pomeroch učiteľov v ľudových školách, zák. č. č. XXXII/1875 o učiteľských penziách a jeho ďalšie úpravy, zák. čl. č. XLVI/1908 o bezplatnom vyučovaní v ľudových školách a i.

V roku 1872 zriadilo ministerstvo Národnú radu pre verejné vzdelávanie, ktorá mala viesť odbornú diskusiu o pedagogických otázkach, sledovať konkrétne potreby a záujmy jednotlivých stupňov škôl, reagovať na podnety riaditeľov a učiteľov pri tvorbe učebných programov a na ich základe predkladať ministerstvu návrhy na ďalšie skvalitnenie verejného školstva.[29]

Ústrednými orgánmi správy a dozoru nad školami boli školské okresy, ktoré boli zhodné s územnosprávnymi jednotkami (župami alebo stolicami). Výnimkou bola Budapešť, ktorá tvorila osobitný školský okres.[30] Najvyšším orgánom školského okresu bol štátny inšpektorát na čele s kráľovským školským inšpektorom alebo škôldozorcom, ktorého menoval minister verejného školstva na základe výberu s prísne stanovenými kritériami. Školský inšpektor mohol pôsobiť aj vo viacerých župách, ak na ich území nebolo viac ako 300 obcí. Tak to bolo aj v prípade Turčianskej župy, ktorá mala dovtedy, kým sa neosamostatnila, spoločný inšpektorát s Oravskou a neskôr so Zvolenskou župou.

Podľa zákonného článku č. XXVIII/1876 o verejných školských úradoch bolo hlavnou úlohou školského inšpektora najmenej raz ročne navštíviť všetky štátne i neštátne školy a školské zariadenia na území školského okresu a dohliadať, aby dodržiavali školské zákony a nariadenia. Počas inšpekčných návštev kontroloval, či školy používajú schválené učebné plány a učebné osnovy, učebnice

[28] Ministerstvo sa organizačne členilo na 8 oddelení alebo sekcií, neskôr na 11. Ľudové školy a učiteľské prípravky patrili do druhého oddelenia.

[29] Národná rada pre verejné vzdelávanie prešla zložitým vnútorným vývojom, ktorý sa dotýkal jej organizačnej štruktúry, poriadku i samotného fungovania. K tomu bližšie pozri: Vass V.: Az országos közoktatási tanács tantervi munkálatai a XIX. Században. In: Magyar pedagógia. 1996. s. 231-250.

[30] Uhorsko bolo na konci 19.storočia z územnosprávneho hľadiska rozdelené na 71 žúp, ktoré sa formálne zoskupovali do 7 obvodov.

a učebné pomôcky. Ak zistil, že školy používali neschválené učebnice alebo učebné pomôcky mohol nariadiť ich zabavenie a začať správne konanie proti učiteľom, ktorí takéto učebnice používali.[31] Ďalej kontroloval ako sa vyučujú jednotlivé predmety a ako sa plnia schválené učebné osnovy. Ak zistil nedostatky, upozornil učiteľa, riaditeľa školy a v prípade závažnejšieho porušenia podával správu ministerstvu.

Školský inšpektor dohliadal na stav verejného zdravia na školách, predsedal správnej rade učiteľskej prípravky vo svojom okrese, poskytoval poradenstvo vo veci verejného školstva, predkladal ministerstvu návrh na zriadenie nových škôl v prípade potreby a návrh na zrušenie škôl, ktoré nepostupovali v súlade s platnými zákonmi, kontroloval presnosť vedenia účtov ľudových škôl. O činnosti jednotlivých škôl predkladal podrobnú ročnú správu ministerstvu verejného školstva.

O zásadných otázkach škôl v školských okresoch rozhodovala okresná alebo župná školská rada. Riešila odvolania z nižších stupňov školských rád, odvolania rodičov voči rozhodnutiu riaditeľa, podávala návrhy na obsadenie učiteľských miest a vypisovala konkurzy na tieto miesta, potvrdzovala riaditeľa a učiteľov do ich funkcií, schvaľovala učebné osnovy, pomôcky a knihy. Vykonávala dohľad aj nad súkromným školstvom. Viedla konanie vo veci zriaďovania nových škôl alebo podávala návrhy na zrušenie škôl, ktoré prestali plniť svoje poslanie, alebo ktorých činnosť prekračovala ustanovený právny rámec.

Z hľadiska vnútornej organizácie mal učiteľský ústav pomerne jednoduchú štruktúru. Bolo to podmienené tým, že bol menšou školou, s menším počtom žiakov, s minimálnym učiteľským a ostatným personálom. Štatutárnym orgánom bol riaditeľ, ktorého menovalo do funkcie ministerstvo verejného školstva na dobu, ktorá nebola spravidla časovo ohraničená.[32] Spravujúcim orgánom učiteľského ústavu bola správna rada, ktorá dozerala na jeho činnosť vo všetkých oblastiach. V oblasti riadenia pedagogického procesu mala značné kompetencie učiteľská rada. Iné odborné a metodické orgány, ako napríklad prijímacia komisia, skúšobná komisia a i., sa zriaďovali podľa aktuálnej potreby.

---

[31] Za používanie zakázaných učebníc a učebných pomôcok bol stanovený zákonný postih. Učiteľ bol najskôr napomenutý, a ak to nerešpektoval, mohol byť suspendovaný zo školskej služby. Tým však stratil učiteľský plat i nárok na penziu. Mohol byť dokonca trestne stíhaný a odsúdený do väzenia až na dobu 3 mesiacov.

[32] V prvom období po vyrovnaní dochádzalo k pomerne častému preloženiu riaditeľa i učiteľov na iné školy, čo malo svoje výhody i nevýhody. Iný prípad nastal, ak došlo k preloženiu z disciplinárnych dôvodov.

K učiteľského ústavu bol pričlenený internát, cvičná škola, drevárska škola, školská záhrada a poľné hospodárstvo.[33]

Správna rada (spravujúci výbor)

Znievsky štátny učiteľský ústav spravovala správna rada,[34] ktorej zriadenie inicioval zákonný článok č. XXXVIII z roku 1868. V súlade s § 98 mala správna rada 7 riadnych členov. Predseda správnej rady a riaditeľ prípravky boli členmi správnej rady zo zákona, 5 ďalších riadnych členov menoval minister náboženstva a verejného školstva. Predsedom správnej rady bol kráľovský školský inšpektor Turčianskej župy. Riaditeľ učiteľskej prípravky bol tajomníkom správnej rady a zároveň zastával aj funkciu jej zapisovateľa. Ak sa predseda správnej rady z vážneho dôvodu nemohol zúčastniť na zasadnutí rady, zastupoval ho podpredseda, ktorého menoval do tejto funkcie minister. Dlhoročným a aktívnym podpredsedom a podporovateľom správnej rady prípravky bol veľkostatkár I. Rakovszky. Okrem podpredsedu a zapisovateľa si správna rada volila spomedzi seba i správcu rady, ktorý pomáhal zabezpečovať hospodársku správu školy a pripravovať požadované podklady a dokumenty pre zasadnutia správnej rady a pre ministerstvo.

Podľa zákonného článku č. XXXVIII/1868 mali členovia správnej rady za úlohu dozerať na dodržiavanie poriadku a disciplíny, na intelektuálny a mravný rozvoj študentov a na materiálne a finančné záležitosti školy.

Správna rada viedla v spolupráci s riaditeľom všetky hospodárske záležitosti školy, určovala výšku školských poplatkov a výšku ostatných poplatkov v súlade so zákonom a schvaľovala zoznam študentov, ktorým bola priznaná podpora z dôvodu nadmernej chudoby, zostavovala, odôvodňovala a schvaľovala ročný rozpočet školy na základe návrhu riaditeľa a správcu, sledovala účelnosť a efektívnosť vynakladaných finančných prostriedkov zo stanoveného ročného rozpočtu súvisiacich s celkovým chodom školy.

Kontrolu správnosti a efektívnosti vedenia účtovníctva ústavu vykonával správca rady, ktorý každoročne predkladal ministerstvu účtovné doklady spolu s komentovanými pripomienkami.

Členovia správnej rady sa spolupodieľali na príprave a realizácii procesu prijímania uchádzačov na štúdium. Schvaľovali termín zápisu študentov na štúdium a jeden z členov správnej rady bol spravidla aj predsedom prijímacej skú-

[33] K tomu pozri osobitné kapitoly.

[34] V maď. „igazgató tanács“. Termín sa prekladá rôzne. V slovenskom preklade zákona XXXVIII/1868 zverejnenom v zbierke krajinských zákonov v roku 1870 je použitý termín „spravujúca (správna) rada“, niekedy aj „spravujúci výbor“. V odbornej literatúre sa používa i preklad „riaditeľská rada“, alebo voľnejší „školská rada“, podľa analógie so súčasným stavom.

šobnej komisie. Právomoc rozhodovať v prijímacom konaní prenieslo ministerstvo neskôr na školský inšpektorát.

Správna rada presadzovala do života školy vládne nariadenia týkajúce sa školských vecí, sledovala dodržiavanie predpísaných učebných plánov a osnov, sledovala činnosť riaditeľa a upozorňovala na prípadné nedostatky v jeho práci, podávala ministrovi správu, ak z vážnych príčin bola neprítomnosť riaditeľa školy dlhodobejšieho charakteru a predkladala žiadosť na vymenovanie jeho zástupcu.

Sledovanie chodu ústavu a práce jednotlivých učiteľov vykonávali členovia správnej rady najčastejšie formou kontrolných návštev. Každý člen správnej rady mal povinnosť navštíviť školu aspoň trikrát ročne v termíne, ktorý si dohodol na začiatku školského roka. Počas návštevy sledovali členovia správnej rady presnosť a dochvíľnosť učiteľov na vyučovacie hodiny, činnosť učiteľov v triedach, spôsob ich výkladu predpísaného učiva, dodržiavanie schválených učebných osnov a učebníc, správanie sa a aktivitu študentov počas vyučovacej hodiny a dosiahnuté pokroky študentov vo vzdelávaní. O výsledkoch pozorovania si viedli záznamy, ktoré boli jedným z bodov rokovania správnej rady na jej najbližšom zasadnutí.

Členovia správnej rady riešili prípadné spory medzi učiteľmi a rodičmi a rozhodovali v záležitostiach, v ktorých sa na nich odvolávala učiteľská rada. Čas, ktorý strávili v škole sa zaznamenával a nahlasoval predsedovi správnej rady.

Podľa ministerských výnosov z rokov 1869 a 1877 sa členovia správnej rady zúčastňovali na každoročných záverečných ročníkových verejných skúškach študentov a rovnako aj na kvalifikačných (maturitných) skúškach končiacich absolventov. Ako riadni členovia skúšobných komisií mali právo podieľať sa na hodnotení dosiahnutých výsledkov študentov a absolventov a na posudzovaní ich teoreticko-odbornej a praktickej spôsobilosti vykonávať prácu učiteľa ľudovej školy. V rokoch 1870 až 1892 mali členovia správnej rady zastúpenie v 32 v komisiách na hodnotenie výsledkov študentov. Hodnotenie sa konalo v prvom roku trikrát, v ďalších rokoch dvakrát a od roku 1877 už iba jedenkrát za rok. Správna rada bola oprávnená vydávať úspešným absolventom učiteľské diplomy, po ich predchádzajúcom schválení ministerstvom.

Účasť členov správnej rady v skúšobných komisiách s právom zasahovať do hodnotenia a klasifikácie študentov vyvolávala veľkú nespokojnosť v radoch skúšajúcich učiteľov, ktorí niesli v podstate celú ťarchu prípravy študentov v jednotlivých vyučovacích predmetoch a zodpovednosť za ich dosiahnuté výsledky. Poukazovali hlavne na skutočnosť, že mnohí členovia správnej rady nemajú takú odbornú a pedagogickú spôsobilosť, aby mohli hodnotiť vzdelávacie výsledky študentov, keďže sa priamo nepodieľali na procese ich výchovy a

vzdelávania. Ministerstvo náboženstva a osvety akceptovalo nespokojnosť učiteľov a v roku 1892 vydalo nový skúšobný poriadok, ktorý síce ponechal proces overovania spôsobilosti absolventov naďalej v pôsobnosti členov správnej rady, ale už bez toho, aby sa mohli priamo podieľať na klasifikácii a hodnotení študentov. Ich účasť pri záverečných skúškach sa nevylučovala, ale iba vo funkcii pozorovateľa, prípadne kontrolóra.[35] Nové ministerské nariadenie vyvolalo spätne negatívne reakcie zo strany správnych rád, ktoré ho pokladali za neopodstatnené a degradujúce postavenie správnej rady ako vrcholného orgánu správy školy.

Správna rada sa vyjadrovala ku každoročnej výročnej správe, ktorú zostavoval riaditeľ s členmi učiteľského zboru po ukončení školského roku. Nemohla však do nej výrazne zasahovať, ani ju meniť.

Členovia správnej rady učiteľskej prípravky sa schádzali na pravidelných alebo mimoriadnych spoločných zasadnutiach. V školských rokoch 1870/1871-1894/1895 sa konalo celkom 93 zasadnutí správnej rady. Zasadnutia sa konali obvykle na začiatku, v polovici a na konci školského roku. Ak to vyžadovala aktuálna potreba, bolo zasadnutí správnej rady i viac. V priebehu prvých 25 rokov existencie učiteľského ústavu 14 krát sa konali po 3 zasadnutia, 6 krát po štyri, 4 krát po päť a 1 krát sa členovia správnej rady zišli na siedmych zasadnutiach počas školského roka. Na spomínaných 93 zasadnutiach riešili členovia celkom 910 problémov, ktoré sa týkali hlavne ministerských vyhlášok, výnosov a nariadení a ich zavedenia do života ústavu, prideleného rozpočtu a jeho úprav, podnetov učiteľskej rady, aktuálnych otázok, ktoré vzišli na základe ich vlastného pozorovania počas návštevy učiteľského ústavu, členstva v správnej rade a i. Aké konkrétne problémy riešili členovia správnej rady uvádzali výročné správy iba výnimočne.[36]

Z každého zasadnutia správnej rady sa robil záznam, ktorý sa posielal na ministerstvo. Plnenie úloh stanovených v zápisnici sa kontrolovalo na najbližšom zasadnutí správnej rady. Členovia správnej rade, s výnimkou predsedu a riaditeľa školy, dostávali finančnú náhradu za cestovné a tzv. denný plat. Finančné náhrady sa členom správnej rady vyplácali z pokladne ústavu.

Zloženie správnej rady v školských rokoch 1870/1871–1910/1911.
Predsedovia:

[35] Magyarországi Rendeletek Tára. Huszonhatodik folyam. 1892. Budapest, 1892, s.1108.
[36] Obsiahlejšia informácia o správnej rade je v jubilejnej výročnej správe za školský rok 1894/95. Po tomto roku už výročné správy neuvádzajú bližšie informácie o činnosti správnej rady, iba aktualizujú zoznam jej členov. Pozri: A zniováraljai áll. tanítóképző-intézet értesítője az 1894-95. tanév végén. Szerk. Somogyi Géza. Tur. Szt. Mártoni, 1895, s.17-22.

Mennyey József, kráľovský školský inšpektor Oravskej a Turčianskej župy, predseda správnej rady od založenia v roku 1870 do septembra 1873.
Mennyey János, kráľovský školský inšpektor, predseda správnej rady od 1873 do roku júla 1878, kedy bol vymenovaný za školského inšpektora Oravskej a Liptovskej župy.
Borsai Szüllö Géza, kráľovský školský inšpektor Zvolenskej a Turčianskej župy, od roku 1882 iba Turčianskej, predseda správnej rady od 1878 do 1896.
Berecz Gyula, rytier Rádu Františka Jozefa, kráľovský školský inšpektor, predseda správnej rady v rokoch 1896-1906.
Dr. Künsztler Károly, kráľovský školský inšpektor, predseda správnej rady od roku 1906 do 1910.
Bárdos Ádám, kráľovský pomocný školský inšpektor, predseda správnej rady v rokoch 1910-1911.

Riadni členovia:
Nyári Izidor, gróf a veľkostatkár z Priekopy, podpredseda správnej rady v rokoch 1870-1880.
Rakovszky Iván, veľkostatkár z Rakova, člen správnej rady od jej založenia v 1870 do 1905. V roku 1880 sa stal podpredsedom správnej rady.
Csepcsányi Ferencz, župný prokurátor z Malého Čepčína, člen správnej rady od jej založenia do roku 1907.
Paulovits József, rímskokatolícky farár zo Sučian, člen správnej rady od 1870 do roku 1905.
Velits Alajos, veľkostatkár z Laclavej, člen správnej rady od jej založenia do roku 1890.
Lehoczky Lajos, veľkostatkár a podžupan, člen správnej rady v školskom roku 1870/71 a v rokoch 1879-1888.
Akantisz Rezső, kráľovský lesník, správca ústavu, člen správnej rady od 1878 do 1902, s prestávkou od 1881 do 1888.
Beniczky Kálmán, župný notár, neskôr podžupan Turčianskej župy, člen správnej rady od 1880 do 1911.
Klimó Vilmos, evanjelický farár (augsb.) z Príboviec, člen správnej rady od 1895 do 1911.
Justh Ferencz, turčiansky hlavný župan, poslanec uhorského snemu, minister, člen správnej rady v rokoch 1900-1911.
Justh György ml., hlavný župan Turčianskej župy, poslanec uhorského snemu, člen správnej rady v rokoch 1900- 1908.[37]
Szofa Károly, farár z Turčianskeho Svätého Michala, hlavný dekan, člen správnej rady v rokoch 1905-1911.
Saager Ferencz, hlavný inšpektor železníc, člen správnej rady v rokoch 1909-1911.

Riadnymi členmi správnej rady učiteľského ústavu boli tiež riaditelia školy, ktorí v nej vykonávali funkciu tajomníka a zapisovateľa.

[37] Vetva zo Slovenského Pravna.

Náhradnými členmi správnej rady boli Búlyovszky Simon, veľkostatkár z Belej-Dulíc, Dr. Haas Jakab, hlavný župný lekár a Porubszky György, hlavný účtovník znievskeho panstva, ktorý bol v rokoch 1878 až 1882 správcom ústavu.

Členovia správnej rady znievskeho učiteľského ústavu pochádzali väčšinou z radov turčianskej aristokracie alebo majetných pozemkových vlastníkov. Riaditelia hodnotili ich prácu v prospech učiteľského ústavu veľmi priaznivo. Nezanedbateľným prínosom pre ústav bola ich finančná podpora pri organizovaní rôznych školských podujatí, slávností, súťaží, exkurzií a výletov, hlavne ak mali povzbudiť v mladých ľuďoch ducha vlastenectva, teda maďarskej spolupatričnosti. Rovnako prispievali aj na finančné alebo vecné odmeňovanie vynikajúcich a talentovaných študentov, na nákup kníh, učebných pomôcok a pod.

Riaditeľ

Riaditeľ mal zákonnú povinnosť viesť ústav, dbať na dodržiavanie školských a ďalších zákonov a predpisov a udržiavať v ústave poriadok a čistotu.

Riaditeľské povinnosti a právomoci stanovilo ministerské nariadenie z 15. septembra 1869 a následne ministerské nariadenie č. 10 998 z roku 1877. Podľa oboch nariadení bol riaditeľ správcom a strážcom všetkých morálnych a duchovných záležitostí týkajúcich sa školy a zodpovedal za ne. Bol v priamom kontakte s ministerstvom verejného školstva, odkiaľ dostával predpisy a pokyny a kam posielal požadované správy. Vo veciach, v ktorých to vyžadoval zákon, zasahovala do jeho riadiacej činnosti správna rada a župný kráľovský školský inšpektor.

Povinnosťou a právmocou riaditeľa bolo:

1. Organizovať najmenej raz mesačne zasadnutie učiteľskej rady a predsedať jej.
2. Zostavovať učebný plán a osnovy v súlade s ministerskými učebnými osnovami, v súlade so spôsobom dohodnutým v učiteľskej rade a predložiť ho správnej rade na schválenie.
3. Dohliadať na prácu učiteľov, na ich dodržiavanie poriadku a disciplíny. Ak učiteľ nerešpektoval pri výučbe stanovené zásady ani po upozornení, mal riaditeľ povinnosť predložiť celú záležitosť učiteľskej rade a následne správnej rade na riešenie.
4. Venovať veľkú pozornosť správaniu, usilovnosti a pokroku študentov vo vzdelávaní.
5. Prijímať vhodné opatrenia v prípade, že sa študent dopustil disciplinárneho priestupku. Ak bol priestupok závažnejší, potom až dovtedy, kým sa nebude môcť prípad predložiť súdu alebo kým sa nevylúči takýto študent zo štúdia.
6. Koordinovať výučbu v cvičnej škole a zabezpečiť, aby študenti pri praktickom vyučovaní v cvičnej škole, v skupinách alebo jednotlivo, postupovali v súlade so schválenými metodickými postupmi.
7. Rozdeľovať finančné prostriedky pridelené škole v rozpočte, používať ich na stanovený účel a pravidelne ich vyúčtovať.

8. Viesť administratívu a evidenciu, denníky, súpisy, spravovať knižnicu, zbierky, sledovať služobný poriadok, stav hnuteľných a nehnuteľných vecí a podávať o nich správy správnej rade. Pri týchto úlohách pomáhal riaditeľovi pomocný učiteľ.
9. Umožniť učiteľom a študentom čerpať počas školského roku tri dni voľna plus jeden alebo dva dni na exkurzie alebo výlety počas školského roku. V prípade, že sa učiteľ kratšiu dobu nemohol zúčastniť na vyučovaní z dôvodu vážnej prekážky, mal povinnosť zastúpiť ho on sám alebo určiť niekoho z ostatných učiteľov na jeho zastupovanie.
10. Podpisovať osvedčenie o prepustení študenta z ústavu.
11. Sledovať prácu školského lekára v súlade s osobitnými pokynmi týkajúcimi sa chorých študentov a pravidelne o tom podávať správu správnej rade.
12. Zverejniť prijatie alebo prepustenie zamestnanca školy. V odôvodnených prípadoch aj so súhlasom ministra.
13. Plniť vyučovaciu povinnosť, ktorá bola najskôr v rozsahu 12 - 18 hodín týždenne a od roku 1877 12 – 14 hodín týždenne.[38]

Riaditeľ zabezpečoval prípravu každoročnej správy o činnosti učiteľského ústavu a tlačenej výročnej správy, ktoré sa predkladali ministerstvu.

Riaditeľ zastupoval školu vo vzťahu k iným štátnym a verejným inštitúciám a orgánom, rodičom alebo opatrovníkom žiakov a verejnosti vo všeobecnosti.

Neoddeliteľnou súčasťou práce riaditeľa bola hospitačná činnosť. Riaditeľ počas hospitácie sledoval úroveň a kvalitu vyučovania, priebeh vyučovacej hodiny, organizáciu práce jednotlivých učiteľov, pokrok študentov pri vzdelávaní, atmosféru v triedach a ďalšie veci, podobne, ako je to i dnes. Zistené výsledky prerokoval riaditeľ po hospitácii s príslušným učiteľom a na záver boli dohodnuté prípadné nápravné opatrenia s cieľom ďalšieho skvalitnenia vzdelávacej práce. Výročné správy neuvádzali konkrétne informácie o hospitačnej činnosti riaditeľa, takže nevieme do akej miery splnili alebo nesplnili plánovaný cieľ, ani ako sa prejavili v ďalšej práci učiteľov. Možno v nich nájsť iba údaj, že riaditeľ hospitoval minimálne jeden raz u každého učiteľa, u niektorých, kde to pokladal za potrebné, i viackrát.

Riaditeľ viedol administratívnu a ďalšiu agendu učiteľského ústavu. Pre ľahšiu a lepšiu orientáciu v legislatíve a ako pomôcku pri vybavovaní úradných aktov a bežnej školskej administratívy si predplácal učiteľský ústav Správy ministerstva náboženstva a verejného školstva (A vallás és kőzoktatásügyi minister jelentése) a Úradný vestník (Hivatalos kőzlőny). Postupne ako sa zvyšovalo administratívne zaťaženie riaditeľov štátnych škôl, umožnilo im ministerstvo, aby si zriadili miesto asistenta. Asistent mal pomáhať riaditeľovi pri výkone niekto-

[38] A vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister folyó évi 10998. sz. alatt kiadott szabályrendelete az állami tanító- és tanitónő-képezdékben tartandó népiskolai (elemi) tanító és tanítónők képesítési vizsgálata tárgyában. In:: Magyarországi Rendeletek tára. Tizenegyedik folyam. 1877. Budapest,1877, s.533-534.

rých činností, hlavne hospodárskeho a finančného charakteru, napr. pri nákupoch, pri vystavovaní potvrdení, faktúr a pod. Asistent vykonával funkciu zapisovateľa počas dôležitých porád a stretnutí riaditeľa a plnil úlohy spojené s výkonom priebežnej kontroly. Počas školského roku 1894/95 vykonával funkciu administratívneho asistenta pomocný učiteľ Sándor Farkas.

Prijatá alebo odoslaná úradná a dalšia spisová agenda sa evidovala v podacom denníku. Uvádzalo sa v ňom podacie číslo spisu, dátum, kedy došiel alebo bol odoslaný, kto poslal spis alebo komu bol odoslaný, predmet podania, kto spis vybavil a kedy bol odoslaný. Záznamy sa viedli podľa kalendárnych rokov a začínali vždy od čísla jedna. Počet záznamov v jednom kalendárnom roku sa pohyboval zhruba od 700 do 900, výnimočne i viac. Osobitná pozornosť sa venovala ministerským prípisom a nariadeniam, pri ktorých sa uvádzalo aj číslo, ktoré im pridelilo ministerstvo.

Spisová agenda zahŕňala rôzne hlásenia a výkazy, personálne zmeny (vymenovanie a preloženie učiteľov), schválenie ročného rozpočtu ústavu, mzdové úpravy pre učiteľov (stanovenie platu, zaradenie do platovej triedy, platový postup), schválenie úväzkov a rozvrhov hodín, schválenie počtu prijímaných žiakov, schválenie výročných správ, pridelenie a úpravy finančných prostriedkov, odmeny učiteľom za zastupovanie, stanovenie termínov všetkých druhov skúšok, povolenia na individuálne skúšky, schválenie výsledkov záverečných a kvalifikačných skúšok, schválenie čerpania voľna pre učiteľov, dlhšej dovolenky, študijných ciest, exkurzií, súťaží, schválenie finančnej podpory študentom, zmluvné vzťahy s dodávateľmi potravín a iných tovarov, nákup učebníc a učebných pomôcok, opravy a úpravy učebných a ďalších priestorov, termíny a program osláv a slávností, atď.

Riaditelia znievskeho učiteľského ústavu (1870 – 1911)

Groó Vilmos bol **v** roku 1870 poverený organizáciou a správou štátnej učiteľskej prípravky v Znieve a o rok neskôr bol menovaný za riadneho riaditeľa. Bol riadnym profesorom učiteľskej prípravky, vyučoval pedagogiku a pedagogickú prax. Bol propagátorom remeselnej výroby, zaslúžil sa o založenie rezbárskej dielne pri znievskej učiteľskej prípravke. Venoval sa i publikačnej činnosti. Písal články do odborných pedagogických časopisov a bol autorom učebníc na vyučovanie maďarského jazyka. Z učiteľského ústavu odišiel v roku 1876, potom čo bol vymenovaný za kráľovského školského inšpektora v Gemeri.

Lorencz Zsigmond bol vymenovaný za riaditeľa po odchode V. Groóa v roku 1876 a túto funkciu vykonával do roku 1880, kedy bol preložený na štátny učiteľský ústav do Modry ako riadny profesor. Vyučoval pedagogiku a pedagogickú prax.

Arányi Antal bol riaditeľom v rokoch 1880 až 1888. Prišiel zo štátneho učiteľského ústavu v Modre a ako riadny profesor vyučoval pedagogiku. V 1888 bol preložený na štátny učiteľský ústav do Spišskej Novej Vsi. Bol veľmi aktívny v oblasti pedagogickej, organi-

začnej i riadiacej práce. Vďaka jeho iniciatíve bol pri znievskom učiteľskom ústave založený Podporný spolok, dievčenská ľudová škola a v obci i materská škola.

Somogyi Géza. Vyštudoval gymnázium, neskôr v Pešti filozofiu, právo a teológiu. Venoval sa aj pedagogickému štúdiu, v roku 1874 zložil ministerskú učiteľskú skúšku. Od roku 1873 pôsobil na učiteľskom ústave v Spišskej Novej Vsi, najskôr ako pomocný profesor a od roku 1875 ako riadny profesor. V roku 1888 bol menovaný za riaditeľa štátneho učiteľského ústavu v Znievskom Podhradí, kde pôsobil až do roku 1907. Vyučoval psychológiu, pedagogiku, pedagogickú prax. Bol autorom učebníc Prírodopis pre každodenné a opakovacie ľudové školy a Teloveda pre prípravky, vyššie a občianske školy. Absolvoval študijné pobyty vo Francúzsku, Anglicku, USA a svoje bohaté skúsenosti z nich publikoval v odborných pedagogických časopisoch Magyar Tanítókepzö, Néptanítók Lapjá. Prispieval aj do miestnych časopisov, napr. Felvidéki Hiradó.

Párvy Endre bol vymenovaný za riaditeľa v roku 1907 a v tejto funkcii zotrval až do ukončenia činnosti Maďarského kráľovského štátneho učiteľského ústavu v Kláštore pod Znievom v roku 1911. Vyučoval maďarský jazyk a literatúru, dejepis, ústavovedu, pedagogiku. Bol horlivým nadšencom telesnej výchovy a športu, hlavne futbalu. Pôsobil aj ako futbalový rozhodca.

Učiteľský zbor

Podľa paragrafu 84 zákonného článku č. XXXVIII/1868 mal učiteľský zbor prípravky pozostávať z riaditeľa, najmenej dvoch riadnych a jedného pomocného profesora a jedného učiteľa pôsobiaceho v cvičnej škole.[39]

V prvom školskom roku existencie učiteľskej prípravky bol učiteľský zbor sedemčlenný. Dočasným riaditeľom bol Vilmos Groó, riadnymi profesormi boli Egry Ferencz a Gyula Haydu, pomocným profesorom bol Zsigmond Lórencz. Učiteľmi náboženstva boli Mózer Tivadár, miestny rímskokatolícky farár, Mihály Rásó, evanjelický pastor z Ivančinej a Samuel Neumann, židovský rabín z Martina.

V školskom roku 1872/73, keď bola už prípravka trojtriedna, mal učiteľský zbor deväť členov. Po zavedení štvorročného štúdia začiatkom osemdesiatych rokov sa počet učiteľov zvýšil na 10 a neskôr na 11. V školskom roku 1888/89 pôsobilo v škole 13 profesorov a učiteľov a v školskom roku 1904/05 14, čo bol najvyšší počet počas celej existencie znievskeho učiteľského ústavu.

---

[39] XXXVIII. zákonný článok z roku 1868., o vyučovaní v národních školách. In: Sbierka krajinských zákonov z roku 1868. Budín, 1868, s.201. Uvedený paragraf zákona rozlišuje pojmy „profesor" (maď. „tanár") a „učiteľ" (maď. „tanitó"). Termínom „profesor" sa označoval učiteľ na vyššom stupni vzdelávania, spravidla na strednom. Išlo však iba o pomenovanie alebo zdvorilostné označenie stredoškolského učiteľa a nie akademický titul. Termín „učiteľ" vzťahoval zákon na učiteľa cvičnej školy, teda učiteľa ľudovej školy. V starších slovenských prekladoch sa maď. pojem „tanár" prekladal aj ako „učbár" a profesorský zbor sa nazýval „učbársky sbor". Učiteľom v štátnej prípravke mohla byť podľa vtedajších školských predpisov iba osoba hlásiaca sa k maďarskej štátnej príslušnosti.

V štátnych prípravkách menoval riadnych profesorov minister náboženstva a osvety, ktorý rozhodoval aj o ich preložení alebo suspendovaní zo školskej služby. Robil tak spravidla na základe návrhu príslušného školského inšpektora, ktorý návrh predtým prerokoval s riaditeľom a správnou radou ústavu.

Dlhšie pôsobenie profesora na jednom ústave podmieňovali viaceré okolnosti, napr. platové a bytové podmienky, osobná kariéra, ekonomické, sociálne a kultúrne zázemie školy, sociálne nálady a atmosféra v škole a v mieste jej sídla, nespokojnosť s dosahovanými výsledkami študentov a ojedinele aj disciplinárne priestupky učiteľov. Treba však zdôrazniť, že preloženie riadneho profesora alebo učiteľa na iný učiteľský ústav bolo v tom čase spojené s pridelením služobného bytu alebo s poskytnutím príspevku na byt.[40]

V prvom období existencie znievskej učiteľskej prípravky bola pomerne veľká výmena profesorov a učiteľov. V školskom roku 1871/72 bol riadny profesor Gyula Haydu preložený na košickú reálku a na jeho miesto v Znieve nastúpil Zsigmond Lorencz, dovtedy pomocný profesor. Kreslenie a telocvik prevzal János Rátskay, hudbu a spev Károly Szkbadányi, učiteľ zo Svätého Beňadiku, a cvičnú školu János Navarra, ohajský učiteľ. K. Szkbadáni sa pre nevyhovujúce miestne pomery a J. Navarra z osobných dôvodov zriekli učiteľského miesta v Znieve a odišli. Ich učebné povinnosti si medzi sebou rozdelili ostatní profesori, ktorí ich plnili až do konca školského roku. V školskom roku 1872/1873 sa zloženie učiteľského zboru opäť zmenilo. Učiteľom cvičnej školy sa stal Vendel Ulrich, učiteľ zo Závadky a za učiteľa hudby bol menovaný Nándor Ríszner z Vyhní. Za pomocného profesora bol menovaný Károly Sebesztha a za riadneho profesora Ferencza Egryho, ktorý bol preložený do Spišskej Novej Vsi, bol ustanovený riadny profesor József Dobránszky, ktorý bol po roku preložený na štátny učiteľský ústav do Levíc. Na jeho miesto bol menovaný riadny profesor Alajos Chobodiczky, učiteľ jazykov z Banskej Bystrice, ktorý v roku 1875 odišiel do Csongrádu. Zmeny v personálnom zložení učiteľského zboru pokračovali i v nasledujúcich rokoch. K. Sebesztha ukončil pôsobenie na učiteľskom ústave v roku 1881 a odišiel do Peštianskej župy, kde sa stal superintendantom. Riadny profesor István Mihalitska bol preložený na štátnu preparandiu v Spišškej Novej Vsi, riadny profesor János Szondy bol preložený v roku 1882 na štátny učiteľský ústav do Lučenca a neskôr na štátny učiteľský ústav v Aradači v Srbsku. V roku 1887 prišiel riadny profesor Adolf Egner, ktorý bol po roku preložený na učiteľský ústav do Félegyházy. Pomocný profesor Lajos Beniczky bol v roku 1892 preložený na štátny učiteľský ústav do Lučenca, pomocný profesor József Kápolnay bol v roku 1891 preložený na štátny učiteľský ústav do Levíc, kde bol v roku 1893 preložený aj Jenő Halasy. V roku 1893 prišiel riadny profesor Antal Sóos

[40] Služobný byt pozostával najmenej z dvoch izieb, kuchyne, komory a toalety.

z rumunského Zalău, kde bol zrušený učiteľský ústav a v roku 1894 sa vrátil na učiteľský ústav opäť riadny profesor Adolf Egner. Výmeny členov profesorského zboru pokračovali aj v ďalších rokoch.

V rokoch 1870 až 1911 pôsobilo v znievskom učiteľskom ústave celkom 49 profesorov a učiteľov.[41]

Riadni profesori

Egry Ferencz (1870-1872).[42] Vyučoval maďarský jazyk a dejepis. Bol preložený na prípravku do Spišskej Novej Vsi.

Dr. Hajdú Gyula (1870-1871). Vyučoval prírodovedné predmety. Odišiel do Košíc.

Lorencz Zsigmond (1872-1876). Vyučoval prírodovedné predmety. *Bol správcom chemického kabinetu. Viedol spoločné zhromaždenia študentov.*

Dobránszky József (1872-1873). Vyučoval nemecký a slovenský jazyk a prírodovedné predmety. Bol preložený na štátnu učiteľskú prípravku do Levíc.

Chobodiczky Alajos (1873-1875). Vyučoval maďarčinu, slovenčinu, nemčinu a prírodovedné predmety. *Viedol samovzdelávací krúžok.* Odišiel do Čongrádu (Csongrad) v Maďarsku.

Sebesztha Károly (1875-1881). Vyučoval maďarčinu a dejepis. *Bol predsedom profesorskej stolice (zboru) a správcom knižnice. Zhotovoval pomôcky na vyučovanie dejepisu a zemepisu. Jeho geologická mapa Turca bola vystavená na Svetovej výstave v Paríži.*

Mihalitska István (1876-1893). Vyučoval nemecký a slovenský jazyk, prírodopis, neskôr i zemepis, dejepis a ústavovedu. *Bol zapisovateľom, vedúcim samovzdelávacieho krúžku a predsedom Združenia učiteľov Turčianskej župy od roku 1888.* Bol preložený na učiteľský úsatv do Spišskej Novej Vsi.

Szondy János (1881-1882). Vyučoval prírodovedné predmety. Bol preložený na štátny učiteľský ústav do Lučenca.

Beniczky Lajos (1882-1892). Vyučoval prírodovedné predmety, neskôr i nemčinu. Bol preložený na štátny učiteľský ústav do Lučenca.

Kápolnay József (1887-1891). Vyučoval nemčinu, zemepis, neskôr i prírodovedné predmety. *Viedol muzeálne zbierky.* Bol preložený na štátny učiteľský ústav do Levíc.

Dr. Halasy Jenő (1891-1893). Vyučoval prírodopis, matematiku a náuku o hospodárstve. Bol preložený na štátny učiteľský ústav do Levíc.

Sóos Antal (1893-1894). Vyučoval maďarčinu, dejepis a ústavovedu. Bol preložený na štátny učiteľský ústav v Kiskunfélegyháze.

Rátskay János (1894-1899). Vyučoval telocvik, kreslenie, krasopis, nemčinu a slovenčinu. Predtým vyučoval aj hudbu a spev. *Staral sa o kresliarske pomôcky a telovýchovné náradie. Bol vedúci rezbárskej dielne.*

Egner Adolf (1894-1896). Vyučoval hudbu, spev, telocvik a zborový spev.

---

[41] Písomné materiály týkajúce sa jednotlivých profesorov a učiteľov sa nedochovali. Ich mená, náboženskú príslušnosť, rodinný stav, predmety, ktoré vyučovali, koľko hodín a v ktorých triedach, aké mimoškolské aktivity vykonávali so študentmi a niekedy aj informáciu, z ktorej školy prišli alebo na ktorú školu ich ministerstvo preložilo vieme zistiť iba z dochovaných výročných správ. Stručné životopisné údaje o niektorých významnejších profesoroch a učiteľoch možno nájsť v biografických slovníkoch, príležitostných článkoch a publikáciách venovaných histórii školstva.

[42] V zátvorke sú uvedené roky pôsobenia v znievskom učiteľskom ústave.

Balázs Endre (1900-1909). Vyučoval prírodovedné predmety a matematiku. *Viedol kabinet fyziky a fyzikálne zbierky.* Bol preložený na učiteľský ústav v Marmaroš Sigete.
Párvy Endre (1900-1911). Vyučoval maďarčinu, dejepis, ústavovedu, telesnú výchovu. *Bol predsedom samovzdelávacieho mládežníckeho krúžku*.
Szarka Lajos (1904-1906). Vyučoval maďarčinu, zemepis, zdravovedu, hru na husle a organ. *Bol správcom knižnice a zapisovateľom učiteľskej rady (stolice)*.
Kirchmayer Gyözö (1905-1908). Vyučoval kreslenie, krasopis, nemčinu, ručné práce. *Bol správcom kabinetu výtvarnej výchovy.*
Moyzes Miklós (Mikuláš) (1906-1907). Vyučoval spev a hudbu, zborový spev, hru na organ. *Hudobný skladateľ.* Bol preložený na štátny učiteľský ústav do Prešova.
Margittai Antal (1908-1911). Vyučoval psychológiu, prírodopis, fyziku, matematiku, zemepis, telesnú výchovu. *Bol vášnivým zberateľom rastlín v Turci a na strednom Slovensku. Jeho herbáre sú uložené v SNM v Bratislave.*
Éber Reszö (1909-1911). Vyučoval matematiku, prírodopis, chémiu, fyziku. *Viedol prírodopisné zbierky.*
Hanvai Gyula (1910-1911). Vyučoval dejepis, výchovu občana, nemčinu, telesnú výchovu. Bol preložený na štátny učiteľský ústav v Kiskunfélegyháze.

Pomocní profesori
Lorencz Zsigmond (1870-1872). V priebehu školského roku 1871/72 sa stal riadnym profesorom. Vyučoval matematiku.
Sebesztha Károly (1872-1875). Vyučoval maďarčinu a dejepis. V školskom roku 1875/76 bol súčasne i členom profesorského zboru učiteľského ústavu v Lučenci.
Mihalitska István (1875-1876). Vyučoval nemecký a slovenský jazyk.
Krätschmár Béla (1876-1881). Vyučoval prírodovedné predmety, geometriu, matematiku. *Viedol muzeálne zbierky.* Bol preložený na štátny učiteľský ústav do Modry.
Beniczky Lajos (1881-1882). V roku 1882 sa stal riadnym profesorom. Vyučoval prírodovedné predmety a nemecký jazyk.
Kápolnay József (1882-1884). V polovici šk. r. 1884/85 bol menovaný za riadneho profesora v Kluži (maď Koloszvár) v dnešnom Rumunsku. Vyučoval prírodovedné predmety a nemčinu.
Balázs Endre (1884-1887). Prišiel ako náhrada za J. Kapolnaya. V 1887 bol preložený do Spišskej Novej Vsi. Vyučoval matematiku, geometriu, fyziku, chémiu. *Viedol kabinet fyziky a fyzikálne zbierky.*
Bartha Dénes (1887-1891). Bol preložený z meštianskej školy a obchodnej z Turč. Sv. Martina. V septembri 1891 bol preložený do Székelykeresztúru v dnešnom Rumunsku. Vyučoval matematiku.
Stepankó Albert (1891-1892). Bol zastupujúcim profesorom matematiky za Dénesa Barthu. V polovici šk.r. 1891/1892 bol preložený do Spišskej Novej Vsi a neskôr na štátny učiteľský ústav v Budapešti. Vyučoval matematiku, hudbu a spev.
Kutnyánszky Jenő (1891-1894). Vyučoval dejepis, neskôr hudbu, spev a zemepis. Bol preložený na štátny učiteľský ústav do mesta Deva (maď. Déva) v rumunskej župe Hunedoara.

Mohar József (1892–1897). Vyučoval matematiku, náuku o hospodárstve a telocvik. Bol preložený na štátny učiteľský ústav do Györu.
Húzják Lukács (1893-1894). Vyučoval prírodovedné predmety a telocvik.Bol preložený na štátny učiteľský ústav v Spišskej Novej Vsi.
Farkas Sándor (1894-1895). Vyučoval maďarský jazyk a dejepis. Bol preložený na štátny učiteľský ústav v Budapešti.
Bertsch Otto (1900-1907). Vyučoval poľnohospodárstvo, viedol cvičenia z poľnohospodárskych prác.
Dr. Jakobovics Mór (1900-1909). Vyučoval zdravovedu. Bol i ústavným lekárom.
Margittai Antal (1904-1908). Vyučoval psychológiu, prírodopis, fyziku, matematiku, zemepis, telesnú výchovu. *Viedol prírodopisné zbierky.*
Draghincescu György (1906-1910). Vyučoval dejepis, telesnú výchovu, nemecký jazyk. Bol správcom knižnice a školským inšpektorom. Bol preložený na štátny učiteľský ústav v Kiskunfélegyháze.
Csanády Béla (1907-1908). Vyučoval ekonomiku a viedol hospodárske a záhradnícke cvičenia v školskej záhrade. Bol preložený na rímskokatolícky učiteľský ústav v Győri.
Dr. Novy Ferenc (1907-1908). Vyučoval maďarský jazyk a literatúru a telesnú výchovu. *Bol správcom žiackej knižnice, predsedom samovzdelávacieho krúžku Jókai a zapisovateľom učiteľskej rady.*
Khín Antal (1908-1911). Poverený vyučovaním maďarského jazyka a literatúry, cvičnej praxe, *Bol zapisovateľom na zasadnutiach rady učiteľov a viedol mládežnícky samovzdelávací krúžok.*
Végh László (1908-1909). Vyučoval poľnohospodárstvo a viedol praktické cvičenia z poľnohospodárskych prác.
Pósfay Sándor (1909-1911). Vyučoval poľnohospodárstvo a viedol praktické cvičenia z poľnohospodárskych prác.
Dr. Weinberger Mór (1909-1911). Vyučoval zdravovedu. Bol ústavným lekárom.
Kristófcsák Lajos (1909-1911). Vyučoval slovenský jazyk v 1. a 2. ročn. po 2 hodiny týždenne.

Učitelia hudby, kreslenia a telocviku[43]
Groó Vilmos, riaditeľ, v školskom roku 1870/71 vypomáhal ako vyučujúci kreslenia a telocviku.
Egry Ferencz (1870-1871). Riadny profesor, vypomáhal ako vyučujúci hudby a spevu.
Dr.Hajdú Gyula (1870-1871). Riadny profesor, vypomáhal ako vyučujúci kreslenia.
Rátskay János od októbra 1871 do septembra 1891 bol pomocný profesor kreslenia, krasopisu a telocviku, ako vedľajšieho predmetu, a od septembra 1891 aj nemčiny a slovenčiny. V septembri 1894 bol vymenovaný za riadneho profesora. Po odchode N.Risznera dočasne vyučoval i hudbu.
Rieszner (Riszner) Nándor (1872-1886). Vyučoval hudbu, spev, klavír a husle. *Staral sa o hudobné nástroje. Viedol študentský hudobný súbor.* Pochádzal z Turčianskeho Ďura.

[43] Podľa platovej úpravy z roku 1893 boli profesori tejto skupiny vyučovacích predmetov zaradení medzi riadnych profesorov a sčasti medzi pomocných profesorov.

Egner Adolf od októbra 1887 do septembra 1888 vyučoval hudbu a spev. Bol preložený na štátny učiteľský ústav vo Félegyháze.
Beér Ferencz od septembra 1887 do septembra 1890 vyučoval hudbu a spev. Odišiel na učiteľský ústav do Čakovca (maď. Csáktornya).
Stepankó Albert od septembra 1890 do septembra 1892 vyučoval hudbu a spev, po jeho odchode do Spišskej Novej Vsi ho zastupoval pomocný profesor J.Kutnyánsky.
Szarka Lajos (1900-1904). Vyučoval maďarský jazyk, zemepis, zdravovedu, hru na husle a na organe. *Bol správcom knižnice a zapisovateľom učiteľskej rady (stolice). Vykonával zároveň aj funkciu školského inšpektora.*
Dittert Ferencz (1900-1904). Vyučoval hudobnú výchovu, prírodopis, chémiu, hru na klavír a na organe. *Staral sa o prírodopisné zbierky. Bol vedúcim hudobného samovzdelávacieho krúžku. Vykonával zároveň aj funkciu školského inšpektora.*
Kirchmayer Gyözö (1900-1905). Vyučoval kreslenie, krasopis, nemčinu, ručné práce. *Viedol kabinet výtvarnej výchovy.*
Moyzes Miklós (Mikuláš) (1904-1906). Vyučoval spev a hudbu, zborový spev, hru na organ. *Hudobný skladateľ.*
Riszner Ede (1907-1909). Vyučoval spev, hudbu, zborový spev a hru na organe. *Bol správcom kabinetu hudby a vedúcim samovzdelávacieho krúžku Bartalus.*
Hidegh Béla (1908-1911). Vyučoval kreslenie, krasopis, ručné práce. *Staral sa o pomôcky na kreslenie, viedol profesorskú knižnicu.*
Csukás Zoltán (1909-1911). Vyučoval spev, hudbu, zborový spev, hru na organe. *Staral sa o hudobné pomôcky.*

Učitelia rímskokatolíckeho náboženstva
Mózer Tivadar (1870-1872), miestny farár.
Gregorovits Nándor (1872-1880), miestny farár.
Fukasz József (1880). Nahradil N.Gregorovitsa po jeho odchode.
Juhász József (1880-1884), miestny farár.
Bresztyenszky Lajos (1884-1887), miestny farár.
Benisek Imre (1887-1894), miestny farár.
Komora János (1894-1900), miestny farár.
Klein Antal (1900-1901).
Longauer János (1901-1903).
Melicher Reszö (1902-1907).
Zámboj Béla (1907-1910). Vyučoval aj slovenský jazyk v 3. a 4.ročníku.
Jung Szilveszter (1910-1911), farár z Turč. Michala.
Učitelia evanjelického náboženstva
Rásó Mihály (1870-1873), farár z Ivančinej.
Lorencz Zsigmond (1873-1874), výpomocný učiteľ.
Rossza János (1874-1885), farár z Ivančinej.
Klimó Vilmos (1885-1911), farár z Príboviec.
Učitelia židovského náboženstva
Neumann Soma (1870-1874), riaditeľ školy v Turčianskom Svätom Martine.
Brüll Joachim (1874-1892), diplomovaný učiteľ.
Ochs Vilmos (1881-1884), židovský rabín z Turč. Sv. Martina. Učil na cvičnej škole.

Blumenfeld Fülöp (1884-1911). Učiteľ židovského náboženstva z Vrútok.[44]

Odborná príprava učiteľov patrila po vyrovnaní v roku 1867 k závažným témam maďarského vzdelávacieho systému. Od jej začiatku prebiehal zápas medzi zástancami neustáleho zvyšovania úrovne odbornej prípravy a profesionality učiteľov a ich odporcami, ktorí argumentovali tým, že učitelia nikdy nebudú na takej vysokej odbornej úrovni, ako napríklad lekári a právnici. Združenia učiteľov i jednotlivci žiadali vládu, aby sa zvyšovanie úrovne profesionality učiteľov riešilo predĺžením učiteľského štúdia, rozšírením praktickej výučby a zavedením povinnosti absolvovať štátnu učiteľskú skúšku.[45] Učiteľská skúška mala zvýšiť profesijnú úroveň učiteľov a zároveň i prestíž učiteľského povolania. Mala získať učiteľom uznanie za to, že sú odborníkmi na vzdelávanie.

Zákonný článok č. XXXVIII z roku 1868 stanovil požiadavky iba na učiteľov ľudovýchovných škôl. Podľa paragrafov 133 až 141 tohto zákona mohol byť učiteľom ľudovej školy iba taký jedinec, ktorý absolvoval celé štúdium na niektorej z verejných učiteľských prípravok a podrobil sa povinným učiteľským skúškam. Po ich úspešnom vykonaní sa stal kvalifikovaným učiteľom s diplomom, ktorý ho oprávňoval učiť na verejných ľudových školách. Nediplomovaní učitelia ľudových škôl v čase prijatia školského zákona boli povinní preukázať pred školskou vrchnosťou, že sú zbehlí vo vyučovaní alebo boli povinní počas letných prázdnin náhradne navštevovať najbližšiu učiteľskú prípravku. Učiteľskú skúšku mohol kandidát vykonať aj z jednotlivých odborných predmetov a z metodiky ich vyučovania. Takto získaný učiteľský diplom ho potom oprávňoval k vyučovaniu tých predmetov, ktoré v ňom boli uvedené.

Hlavné pravidlá prípravy učiteľov stredných škôl stanovil až zákonný článok č. XXX z roku 1883. Podľa tohto zákona mohol byť učiteľom na strednej škole iba absolvent univerzitného troj alebo štvorročného štúdia, ktorý po ročnej učiteľskej praxi zložil učiteľskú skúšku. Zložením učiteľskej skúšky preukázal kandidát na učiteľstvo, že má dostatočné vedomosti zo svojich aprobovaných predmetov, dobrú znalosť maďarskej literatúry a histórie a dostatočné vedomosti z dejín pedagogických teórií a učebnej praxe.[46]

Vyučovanie v učiteľskej prípravke zabezpečovali riadni a pomocní profesori. Riadni profesori zložili štátnu učiteľskú skúšku, pomocní takúto skúšku ešte

[44] Vo výročnej správe učiteľského ústavu za roky 1884-1888 sa uvádza, že bol z Príboviec.

[45] K stúpencom povinného absolvovania štátnej učiteľskej skúšky patril riaditeľ G.Somogyi, ktorý túto skúšku zložil v roku 1874 ako jeden z prvých stredoškolských učiteľov.

[46] Prípravu učiteľov stredných škôl zabezpečoval pred rokom 1883 Inštitút odbornej prípravy učiteľov v Budapešti v sekciách (odboroch) klasickej lingvistiky a literatúry, histórie, geografie, matematiky a prírodovedy a pedagogiky.

nemali. Osobitnou kategóriou boli učitelia umeleckých (esteticko-výchovných) predmetov a telocviku, učitelia náboženstva, učiteľ hospodárskej náuky a učiteľ cvičnej školy.

Obsah a rozsah pracovných povinností učiteľov prípravky stanovilo ministerské nariadenie č. 10 998 z roku 1877 o správe a riadení učiteľov štátnych ľudových a občianskych škôl a učiteľských prípravok. Podľa tohto nariadenia mal učiteľ:

1. Dozerať na morálne správanie všetkých študentov prípravky a spolu s ostatnými učiteľmi aj na ich mravné a duchovné vzdelávanie.
2. Vyučovať svoje predmety svedomito, podľa učebných osnov, v súlade s pokynmi riaditeľa a v čase určenom rozvrhom hodín.
3. Dodržiavať zákonné predpisy a pokyny riaditeľa. Ak mal riaditeľ námietky voči správaniu učiteľa, predkladal ich predsedovi a správnej rade na riešenie.
4. Dodržiavať presný nástup na vyučovacie hodiny. O akejkoľvek zmene v súvise s výučbou bol učiteľ povinný vopred informovať riaditeľa.
5. Udržiavať v triede prísny poriadok, napomenúť alebo pokarhať neposlušného študenta podľa stupňa previnenia alebo ho nahlásiť riaditeľovi a jeho previnenie zaznačiť do záznamu priestupkov.
6. Zúčastňovať sa učiteľskej rady a podieľať sa na tvorbe dokumentov rady.
7. Spravovať starostlivo zverený majetok, učebné pomôcky a ostatný učebný materiál.
8. Usilovať o rozvoj svojho ďalšieho odborného i pedagogicko-metodického vzdelávania.

Riadni a pomocní profesori boli povinní vyučovať podľa ministerského nariadenia z roku 1869 22-24 hodín týždenne. Ministerské nariadenie č.10.998 z roku 1877 upravilo túto povinnosť na 18 – 20 hodín týždenne. Učiteľ cvičnej školy mal povinnosť vyučovať 30 až 32 hodín týždenne.

Týždenná miera vyučovacej povinnosti riaditeľa, riadnych a pomocných profesorov a učiteľov sa upravovala každoročne tak, aby boli obsadené všetky vyučovacie predmety v danom školskom roku. V školských rokoch 1878/79-1887/88 bol týždenný úväzok riaditeľa v priemere 13 hodín. Úväzky riadnych profesorov sa pohybovali individuálne v rozmedzí 14 až 21 vyučovacích hodín, pomocných profesorov 13 až 16 vyučovacích hodín, učiteľov umeleckých predmetov 14 až 15 vyučovacích hodín a učiteľa cvičnej školy v rozmedzí 27 až 32 vyučovacích hodín. Ak učitelia vyučovali viac, ako im predpisovalo ministerské nariadenie, mali nárok na substitučný plat.

Úväzky profesorov a učiteľov v školskom roku 1880/1881

	Meno a zaradenie	**Vyučoval**	**Triedy a počet hodín**			**Počet hodín spolu**	**Poznámka**
			I.	II.	III.		
1.	**Arányi Antal** riaditeľ	všetky predmety	4	4	5	13	

2.	**Brüll Joachim** žid.rabín	vierouka a mravouka	2	2	2	6	V cvičnej škole vyučoval 2 hod. týždenne
3.	**Fukasz József** r.k. kňaz	vierouka a mravouka	2	2	2	6	V cvičnej škole vyučoval 2 hod. týždenne
4.	**Krätsmár Béla** pomocný profesor	aritmetika geometria prírodné vedy	3 1 -	3 1 -	1 2 3	14	Správca školských zbierok
5.	**Mihalitska István** riadny profesor	maďarský jazyk slovenský jazyk prírodopis	2 2 2	2 2 2	2 2 1	17	Predseda mládežníckeho krúžku
6.	**Rátskay János** učiteľ kreslenia a telocviku	kreslenie krasopis telocvik	2 2 2	2 1 2	1 - 2	14	Správca telocvične
7.	**Riszner Nándor** učiteľ hudby	hudba a spev	5	5	5	15	Predseda mládežníckeho speváckeho krúžku
8.	**Rossza János** ev.aug. farár	vierouka a mravouka	2	2	2	6	V cvičnej škole vyučoval 2 hod. týždenne
9.	**Sebesztha Károly** riadny profesor	maďarský jazyk zemepis ústavoveda dejepis	3 2 - -	3 2 - -	2 - 2 3	19	Knihovník Vedenie krúžku stenografie
10.	**Ulrich Vendel** učiteľ cvičnej školy	hospodárska náuka cvičná škola	- .	- .	2 .	2 25	

Úväzky profesorov a učiteľov v školskom roku 1894/1895

Meno a kvalifikácia učiteľa	**Vyučovacie predmety**	**Trieda a týždenný počet hodín**				**Počet hodín spolu**	**Poznámka**
		I.	II.	III.	IV.		
Somogyi Géza riaditeľ	pedagogické predmety	3	3	4	5	15	Predseda samovzdel. krúžku, vedúci pedagogickej sekcie
Egner Adolf riadny profesor	hudba, spev, telocvik, zborový spev	4	4	4	2	19	Vedúci hudob. sekcie samovzdel. krúžku Vedúci III.ročníka
		2		2			
		1					
Rátskay János riadny profesor	maď.jazyk, slov.jazyk, kreslenie	3 - 3	3 - 2	2 1 1	2 2 1	20	Knihovník Kabinet kreslenia Vedúci IV.ročníka
Mohár József pomocný prof.	matematika, hospodárstvo	3 -	4 -	3 -	3 2	15	Vedúci internátu
Húzjak Lukacs pomocný prof.	prírodopis, chémia, zemepis	2 - 2	2 - 2	2 2 -	- 3 -	15	Kabinet prírodopisu Vedúci II.ročníka
Farkas Sándor pomocný prof.	maď.jazyk dejepis, ústavoveda	3 - -	3 - -	2 3 -	2 2 2	17	Vedúci lit. sekcie samovzdel. krúžku Zapisovateľ uč. rady

							Vedúci I.ročníka
Ulrich Vendel cvičný učiteľ	všetky predmety cvičnej školy					29	Vyučoval v drevárskej škole
Komora János r.k. kňaz	r.k náboženstvo	2			3	5	
Klimó Vilmos evanj. farár	evanjelické náboženstvo	1				1	
Blumenfeld Fülőp židovský rabín	židovské náboženstvo						Ak neboli študenti, učil iba na cvičnej škole

Ak bol učiteľ zároveň aj triednym učiteľom (vedúcim triedy), bolo jeho povinnosťou sledovať poriadok v triede, starať sa o triedny inventár, dbať, aby sa do triednej knihy riadne zapisovalo, viesť správne a včas triednu dokumentáciu, vypisovať a vydávať vysvedčenia, dbať, aby študenti chodili riadne a včas do školy, aby sa mravne správali, riadne študovali a plnili všetky povinnosti v súvisiace so vzdelávaním, posielať správy o pokroku študentov vo vzdelávaní ich rodičom. Triedny učiteľ koordinoval prácu ostatných učiteľov vo svojej triede, zabezpečoval jednotnú disciplínu a správne rozdelenie úloh, sledoval dodržiavanie čistoty a hygieny a pod. Raz za týždeň alebo za dva týždne prediskutoval triedny učiteľ s ostatnými učiteľmi pokrok študentov svojej pridelenej triedy. Učitelia mali povinnosť oboznámiť ho s problémami študentov pri ich štúdiu a osobitne s disciplinárnymi priestupkami, pretože opatrenia na ich nápravu mohli byť uložené príslušným študentom až po schválení triednym učiteľom. Disciplinárne priestupky a spôsob ich nápravy zaznamenával triedny učiteľ do záznamu o žiakovi, aby sa s nimi mohli oboznámiť aj ostatní učitelia v danej triede, a aby boli k dispozícii členom správnej rady.

Od konca sedemdesiatych rokov 19. storočia mali učitelia povinnosť vypracovať písomnú správu, v ktorej zhodnotili svoju celoročnú pedagogickú činnosť. Písomná správa sa týkala stavu plnenia učebných osnov, spôsobu vyučovania predmetu a dosiahnutých výsledkov. Ak učiteľ vyučoval niekoľko predmetov, musel vypracovať správu za každý predmet. Riaditeľ mal povinnosť zostaviť správu za celý ústav. Správa riaditeľa obsahovala informáciu o učebných osnovách, podľa ktorých sa vyučovalo v jednotlivých triedach, o významných školských podujatiach a návrhy na zlepšenie vybavenia školy a procesu výučby. Správu predkladal správnej rade, ktorá sa mohla k nej vyjadriť. Kópia správy sa posielala okresnému školskému inšpektorovi, ktorý ju spolu so svojimi pripo-

mienkami predkladal ministerstvu náboženstva a osvety najneskôr do polovice septembra.[47]

Učiteľ mohol popri svojom hlavnom povolaní vykonávať aj funkciu krajinského, stoličného, mestského, obecného alebo cirkevného zástupcu, mohol byť aj členom porotného súdu, ale iný úrad alebo platenú činnosť popri učiteľstve už nesmel vykonávať. Ak sa chcel zamestnať, mohol tak urobiť iba v mieste sídla školy, mimo učebných hodín a s predbežným povolením školského inšpektora.

Učitelia boli menovaní do svojej funkcie doživotne a stratiť svoj úrad mohli len v prípade, ak nedbalo plnili svoje povinnosti alebo vedome porušili právne predpisy a nariadenia, ak sa dopustili nemorálneho správania spôsobiaceho verejný škandál alebo trestného činu. Dohľad nad prácou učiteľov mal riaditeľ a správna rada, ktorí sledovali správanie učiteľov, ich presné a zodpovedné vykonávanie služobných povinností, ich zaobchádzanie so žiakmi a pod. Ak zistili, že učiteľ zanedbáva svoje povinnosti, zneužíva úradnu moc alebo poruší iné zákonné alebo služobné nariadenie, okamžite a dôverne upozornili príslušného učiteľa. Ak učiteľ nerešpektoval upozornenie alebo v prípade hrubého porušenia, resp. protiprávneho konania, bola záležitosť postúpená školskému inšpektorovi, ktorý voči učiteľovi mohol zaviesť disciplinárne konanie. Za neplnenie povinností mohlo byť učiteľovi uložené disciplinárne opatrenie, napr. pokarhanie, finančná pokuta až do výšky 10 % z celkového platu, preloženie na inú školu, strata učiteľského zamestnania. Strata zamestnania znamenala zároveň stratu platu a ostatných výhod štátnej služby, napr. práva na dôchodok, na podporu v prípade ťažkej rodinnej situácie alebo v prípade invalidity a pod.

Disciplinárne šetrenia voči učiteľom viedla osobitná správna komisia, ktorej polovicu členov volili učitelia škôl. Rozhodnutie komisie musel preskúmať minister a až potom mohlo nadobudnúť právoplatnosť. Ak rozhodnutím komisie bol učiteľ zbavený výkonu školskej služby, nesmel byť zamestnaný v žiadnom vzdelávacom zariadení po dobu šiestich rokov. Ak bol právoplatne odsúdený súdom, stratil spôsobilosť vykonávať učiteľské zamestnanie v akejkoľvek škole.[48]

Žiadna výročná správa neuvádza, že by sa niekto z učiteľov ústavu dopustil disciplinárneho previnenia a bolo mu uložené disciplinárne opatrenie.

---

[47] Písomné správy sa netešili veľkej obľube učiteľov. Mnohí ich považovali za zbytočnú administratívnu záťaž, za pokus vlády znížiť autonómiu učiteľa a kontrolovať spôsob jeho výučby. Viacerí z učiteľov správy z roka na rok iba aktualizovali a prepisovali (podľa dnešného slovníka „kopírovali") s nutnými úpravami. Výnimkou bol riaditeľ A. Arányi, ktorého správy boli veľmi precízne a mali aj relatívne vysokú výpovednú hodnotu.

[48] Väčšina disciplinárnych opatrení prijatých zo strany štátu sa vzťahovala na učiteľov ľudových škôl. Viaceré z nich mali silný politický podtext. Postihovalo sa napríklad zanedbávanie vyučovania maďarčiny, slová a skutky zamerané protištátne, urážanie náboženstva, používanie nepovolených učebníc ministerstvom, neposlušnosť voči nadriadeným osobám a i.

Najmenej jedenkrát v mesiaci sa konala riadna učiteľská rada (konferencia). Okrem nej sa konali i mimoriadne učiteľské rady, ktoré zvolával riaditeľ, ak bola potreba alebo o zvolanie rady požiadali aspoň dvaja členovia zboru. Učiteľské rady sa konali zásadne mimo vyučovania. Členmi učiteľskej rady boli všetci učitelia. Riadni profesori a cvičný učiteľ mali rozhodujúci hlas, pomocní profesori a učitelia náboženstva poradný hlas. Rozhodovalo sa absolútnou väčšinou hlasov, pri rovnosti hlasov bol rozhodujúcim hlas riaditeľa. Všetci členovia učiteľského zboru boli povinní zúčastňovať sa zasadnutí učiteľskej rady. Každá neprítomnosť sa zaznamenávala do protokolu. Zasadnutia viedol riaditeľ alebo jeho zástupca, zapisovateľom bol učiteľ, ktorého zvolili členovia učiteľskej rady.

Predmetom zasadnutí učiteľskej rady boli ministerské predpisy, výnosy a nariadenia, rozdelenie predmetov a rozvrh hodín, riaditeľské pokyny a úlohy, pridelenie správcovstva zbierok a knižníc, používanie učebníc a učebných pomôcok, hodnotenie usilovnosti a správania študentov, disciplinárne priestupky študentov, organizačné, pedagogicko-metodické, ekonomické a ďalšie otázky chodu učiteľského ústavu.

Učiteľská rada mala v kompetencii stanoviť spôsob, akým sa budú študenti jednotne koordinovať a vzdelávať, navrhovať rozdelenie týždenného rozvrhu výučby, predkladať požiadavky na nákup učebných materiálov, navrhovať štátnu podporu pre študentov, rozhodovať vo veci disciplinárnych priestupkov študentov, hodnotiť všetky povinné predmety, uznášať sa o postupe žiakov do vyššieho ročníka a povoľovať opravné skúšky.

Učiteľské rady sa riadili predpísaným poriadkom. Ak niektoré z bodov predpísaného poriadku nebolo potrebné aktuálne riešiť, neboli predmetom učiteľskej rady. Učiteľská rada z 11.septembra 1901 mala napríklad iba dva hlavné body. Prvým bolo prerokovanie návštevy študentov na bohoslužbách a druhým bola informácia o stave majetku a inventára školy.

V školských rokoch 1870/71 – 1873/74 sa uskutočnilo 86 zasadnutí učiteľskej rady, na ktorých bolo prerokovaných celkom 509 bodov. Najčastejšie sa týkali učebných plánov a učebných osnov, týždenného rozvrhu vyučovacích hodín, metodických postupov pri výučbe, plánu výletov a exkurzií a problémov, ktoré sa týkali študentov.

V školských rokoch 1874/75 až 1877/78 sa uskutočnilo 56 zasadnutí učiteľskej rady. Týkali sa rôznych otázok legislatívno-správneho, administratívneho a organizačného charakteru, disciplinárnych a mravných priestupkov študentov, zmien v učiteľskom zbore, a i. Zo zasadnutí učiteľskej rady sa robil písomný zápis, ktorý vyhotovoval poverený učiteľ.

V školských rokoch 1888/89 až 1891/92 sa uskutočnilo 51 zasadnutí učiteľskej rady. Na zasadnutiach sa prerokovalo 239 rôznych bodov, ktoré sa týkali vzdelávacích problémov študentov, ich morálky, dôležitosti modlitby pred vyu-

čovaním a na jeho konci, usilovnosti a pracovitosti študentov na vyučovaní i v mimovyučovacom čase.

V školskom roku 1901/1902 sa uskutočnilo 22 zasadnutí učiteľskej rady. Riešilo sa na nich 78 úloh, ktoré sa dotýkali napríklad domáceho (školského) poriadku, školských zákonov a predpisov a ich uplatňovania v živote školy, praktického vzdelávania, používania predpísaných učebníc v jednotlivých predmetoch, a i.

Profesori a učitelia znievskeho učiteľského ústavu sa venovali okrem svojich hlavných pedagogických povinností aj mimoškolským aktivitám so študentmi a školiteľskej a osvetovej činnosti pre širšiu odbornú i laickú verejnosť. Organizovali prázdninové pedagogické kurzy pre učiteľov ľudových škôl, poriadali kurzy maďarského jazyka pre miestnych obyvateľov, podieľali sa na tvorbe učebníc, učebných pomôcok, zbierkovej činnosti, starali sa o kabinetné zbierky, viedli knižnice, organizovali hudobné, športové a ďalšie podujatia v sídle učiteľského ústavu i mimo neho.

Zákonný článok č. XXXVIII/1868 zakladal možnosť zriaďovať v každom školskom okrese učiteľské združenia (spolky) a podporovať tak ďalšie vzdelávanie učiteľov. Z iniciatívy riaditeľa V. Groóa založili učitelia znievskej prípravky v školskom roku 1872/73 učiteľský spolok, ktorého členmi sa mohli stať aj učitelia iných škôl. V súčinnosti a s podporou župného kráľovského školského inšpektora sa spolok pretvoril na Združenie učiteľov Turčianskej a Oravskej župy. Úlohou učiteľského združenia bolo poskytovať učiteľom príležitosť pre odborné vzdelávanie a výmenu skúseností, neskôr sa začala zdôrazňovať aj potreba zabezpečenia ekonomických a záujmových úloh a navyše aj potreba širšej celonárodnej spolupráce.[49]

V roku 1878 boli školské inšpektoráty preskupené a namiesto Oravskej župy došlo k spojeniu Turčianskej župy zo Zvolenskou župou. S preskupením sa zmenilo i zloženie združenia učiteľov. Odišli oravskí učitelia a nahradili ich učitelia zo Zvolenskej župy. Keď narástol počet škôl, združenie sa rozdelilo a vznikli samostatné školské okresy Turčianskej i Zvolenskej župy. V združení učiteľov Turčianskej župy hrali vždy aktívnu úlohu učitelia znievskeho ústavu, najmä G. Somogyi a J. Mohar, ktorí boli členmi aj celonárodného združenia pre odbornú prípravu učiteľov.

[49] Najvýznamnejším celonárodným združením pomoci bola Eötvösova nadácia pre učiteľov v Maďarsku. Bola založená v roku 1874 a poskytovala sociálnu pomoc, sirotinec, stravovanie detí, ďalšie vzdelávanie, dovolenkové školské zariadenia a penzióny pre učiteľov a príslušníkov ich rodín.

Členovia združenia učiteľov sa schádzali každoročne na spoločnom stretnutí, aby riešili aktuálne pedagogické a ďalšie otázky miestneho školstva.[50]

Obsah výchovy a vzdelávania

Obsah, rozsah a formu výchovy a vzdelávania v učiteľských prípravkách stanovil zák. čl. č. XXXVIII/1868 o vyučovaní v národných školách. Odborná príprava učiteľov ľudových škôl sa zvýšila oproti predchádzajúcemu obdobiu z jedného, resp. dvoch rokov na tri roky, čo výrazne prispelo k zlepšeniu jej kvality.

Obsah vzdelávania tvorili vyučovacie predmety vierouka a mravoveda, pedagogika, metodika vyučovania, zemepis všeobecný a krajinský, dejepis všeobecný a krajinský, reč materinská, maďarská a nemecká, prírodné vedy a ich upotrebenie na roľníctvo a priemysel, náuka o hospodárstve s cvičeniami sa v hospodárstve, náuka krajinskej ústavy, počtoveda a meroveda, spev a hudba (menovite husle a organ), krasopis a kreslenie, vyučovanie telocviku, praktické vyučovanie v cvičebnej škole.[51] Okrem týchto povinných vyučovacích predmetov sa do učebných osnov zavádzali postupne aj ďalšie predmety v závislosti od smerovania štátnej školskej politiky a z toho vyplývajúcej zmeny vzdelávacích cieľov. Zvyšovanie počtu vyučovacích predmetov vnímali učitelia väčšinou negatívne.[52]

Rozsah, v akom sa museli vyučovať jednotlivé predmety a v ktorej triede, zverejňovalo ministerstvo verejného školstva osobitným predpisom. Obsah jednotlivých vyučovacích predmetov sa zostavoval aj s prihliadnutím na odborné a pedagogické vedomosti učiteľov.

Prvý učebný program učiteľskej prípravky bol zverejnený v roku 1869. Jeho cieľom bolo vyškoliť pracovitých a oduševnených učiteľov ľudových škôl, ktorí budú viesť svojich žiakov, poskytujúc im hlboké poznatky a predovšetkým dobrý príklad. Úlohou učebného programu bolo pestovať u študentov lásku k blížnemu, viesť ich k osvojeniu si teoretických a praktických poznatkov potrebných pre život a pre svoju budúcu učiteľskú kariéru a rozvíjať psychické a fyzické danosti študentov. Hlavným nástrojom k naplneniu uvedených cieľov a úloh

[50] Niektoré problémy, ktorým museli učitelia čeliť mali kuriózny charakter. V roku 1905 vyhlásilo ministerstvo, že dá súhlas k uvoľneniu učiteľa z vyučovania iba vtedy, ak tento zaplatí ušlú mzdu zastupujúcemu učiteľovi. V praxi to znamenalo, že učiteľ zaplatil v podstate dvakrát. Raz lekárovi a druhý raz zastupujúcemu učiteľovi. V roku 1906 vydalo ministerstvo obežník, ktorým zakazovalo učiteľom obracať sa na ministra v súkromných záležitostiach, napr. či je alebo nie je povinnosťou učiteľa ľudovej školy piecť oblátky na Vianoce.

[51] XXXVIII. zákonný článok z roku 1868., o vyučovaní v národních školách. In: Sbierka krajinských zákonov z roku 1868. Budín, 1868, s.201.

[52] Podľa 23.ministerskej správy registrovalo ministerstvo školstva v školskom roku 1894/95 na rôznych stupňoch škôl 60 vyučovacích predmetov.

mala byť kvalitná výučba všetkých predmetov a efektívny spôsob odovzdávania poznatkov študentom. Učiteľ mal v študentoch prebudiť túžbu po poznaní, podnecovať ich záujem o vyučovaný predmet, rozvíjať ich tvorivé myslenie a schopnosti využívať nadobudnuté teoretické vedomosti a poznatky v praktických činnostiach. Dôraz sa kládol hlavne na pedagogické disciplíny, vyučovanie maďarského a nemeckého jazyka a umelecké predmety.

Učebný plán z roku 1869

Predmety	Triedy			Týždenný počet
	I.	II.	III.	
Vierouka a mravoveda	2	2	2	6
Pedagogické disciplíny	4	4	5	13
a) vzdelávanie a odborná príprava				
b) metodika vyučovania				
c) cvičná prax na cvičnej škole				
Maďarský jazyk čítanie, gramatika, písanie	3	3	2	8
Nemecký jazyk	3	3	2	8
Matematika				
a) aritmetika	3	3	-	6
b) geometria	-	-	2	2
Historické predmety				
a) zemepis	2	2	-	4
b) dejepis	-	2	3	5
c) krajinská ústava	-	-	2	2
Prírodovedné predmety				
a) prírodopis	2	2	-	4
b) fyzika a chémia	-	-	4	4
c) poľnohospodárstvo a záhradníctvo	-	-	2	2
Umelecké predmety				
a) hudba a spev	5	5	4	14
b) kreslenie a krasopis	4	3	2	9
Telocvik	2	2	2	6
Spolu	**30**	**31**	**32**	**93**

A tanítóképezde szervezete az 1868-ki XXXVIII. t. cz. értelmében, Budan 1870, s.3-5.

Maďarské názvy vyučovacích predmetov

Hit és erkölcstan	Vierouka a mravouka
Neveléstan	Pedagogika
Oktatási módszertan	Metodika vyučovania
Földrajz - átalános és hazai	Zemepis všeobecný a krajinský
Történet - átalános és hazai	Dejepis všeobecný a krajinský
Anyanyelv	Materinský jazyk
Magyar nyelv	Maďarský jazyk
Német nyelv	Nemecký jazyk
Természettudományok és azoknak a földmivelésre és iparra való alkalmazása	Prírodné vedy a ich upotrebenie na roľníctvo a priemysel
Gazdaságtan, gazdasági és kertészeti gyakorlatokkal	Náuka o hospodárstve s cvičeniami sa v hospodárstve
Hazai alkotmánytan	Náuka krajinskej ústavy
Mennyiségtan és mértan	Počto- a meroveda
Ének és zene (különösen hegedű és zongora)	Spev a hudba (menovite husle a organ)
Szépirás és rajz	Krasopis a kreslenie
Testgyakorlat tanitása	Vyučovanie telocviku
A gyakorló iskolában a tanitás gyakorlása	Praktické vyučovanie v cvičnej škole
Egészségtan	Zdravoveda

Učebný program z roku 1869 kládol pomerne nízke požiadavky na odbornú prípravu učiteľov ľudových škôl. Učebné osnovy boli iba stručným prehľadom učiva, neobsahovali vzdelávacie ciele, metodické ani iné pokyny k výučbe. Ministerstvo plánovalo riešiť tieto nedostatky vydávaním kvalitných učebníc, ktoré mali poskytovať nielen sumu poznatkov z určitej oblasti, ale aj návod pre učiteľov ako postupovať pri vzdelávacej práci so žiakmi.

V roku 1877 zverejnilo ministerstvo druhý učebný program. Oproti prvému sa zvýšil počet hodín matematiky o 3 hodiny, čím sa zvýšil týždenný počet vyučovacích hodín všetkých troch tried spolu na 96. Druhý učebný program sa pokladal obecne za lepšie pripravený, ako program z roku 1869. Dôraz sa v ňom kládol nielen na rozvíjanie všeobecnej gramotnosti žiakov, ale aj na skvalitňovanie podmienok praktického vyučovania. Každý vyučovací predmet mal definované vzdelávacie ciele, miesto v učebnom programe a vzťah k ostatným predmetom. Náročnejšie a diferencovanejšie formulovanie učebných požiadaviek ukázalo, že žiaci prichádzajúci do prvého ročníka zo škôl s rôznou úrovňou vedomostí a schopností nie sú dostatočne pripravení na ich zvládnutie, a tak dochádzalo k ich častým intelektuálnym zlyhaniam.

Zároveň s učebným programom zverejnilo ministerstvo aj predpis o riadení štátnych prípravok pre učiteľov i učiteľky ľudových a občianskych škôl,

v ktorom stanovilo organizáciu školského roka, postup pri prijímaní uchádzačov na štúdium a postup pri záverečných skúškach, opatrenia eliminujúce disciplinárne priestupky študentov, práva a povinnosti učiteľov, riaditeľa a správnej rady.

Desaťročné skúsenosti s učiteľským vzdelávaním potvrdili, že trojročná odborná príprava učiteľov ľudových škôl nedokáže poskytnúť kvalitné teoretické i praktické odborné vzdelanie, preto minister verejného školsta Ágoston Trefort nariadil, najskôr dekrétom č. 665/1881 pre dievčenské učiteľské ústavy a následne dekrétom č.36.290/1882 pre chlapčenské učiteľské ústavy, jej predĺženie z troch na štyri roky.

Štátne učiteľské ústavy zaviedli štvorročné štúdium ihneď, ale cirkevné prechádzali na štvorročné štúdium len pomaly, pretože ich správcovia mali obavy, aby sa im príliš nezvýšili finančné a materiálne náklady. V školskom roku 1894/95 bolo zo 14 rímsko-katolíckych učiteľských prípravok iba 8 štvorročných. Ministerstvo verejného školstva naliehalo na vedúcich predstaviteľov cirkví, aby zjednotili svoj postup so štátnymi prípravkami, ale tí sa odvolávali na školský zákon z roku 1868, ktorý nariaďoval iba trojročnú učiteľskú prípravu.

Predĺženie odbornej prípravy učiteľov na štyri roky prinieslo ďalšiu úpravu učebného programu. Nový učebný plán a učebné osnovy overoval od roku 1879 budapeštiansky učiteľský ústav. Ministerstvo ho zverejnilo v roku 1881 pre dievčenské učiteľské ústavy a v roku 1882 aj pre chlapčenské ústavy. V poradí už tretí učebný program nepriniesol zásadnejšie obsahové zmeny. V podstate kopíroval učebné osnovy z roku 1877 a pôvodný trojročný učebný materiál rozložil na obdobie štyroch rokov. Počet vyučovacích hodín v jednotlivých ročníkoch sa znížil, ale počet hodín za celé štvorročné obdobie štúdia sa zvýšil na 107 pre chlapcov a 110 pre dievčatá. Dievčenské učiteľské prípravky mali rozšírené štúdium o 8 hodín domácich ručných prác, ale na úkor skráteného počtu hodín matematiky, fyziky, chémie a telocviku. Rozdelenie učebných programov na chlapčenské a dievčenské narušilo navonok jednotu profesijnej prípravy učiteľov ľudových škôl.

Učebný plán z roku 1882 pre chlapčenské učiteľské ústavy

Predmety	Triedy				Týždenne hodín
	I.	II.	III.	IV.	
Vierouka a mravouka	2	2	2	-	6
Výchovné predmety a cvičná prax	3	3	4	5	15
Maďarský jazyk a literatúra	3	3	2	2	10

Nemecký jazyk	3	3	2	2	10
Matematika					
a) aritmetika	3	2	2	2	9
b) geometria	-	2	1	1	4
Historické predmety					
a) zemepis	2	2	-	-	4
b) história a ústavoveda	-	-	3	4	7
Prírodovedné predmety					
a) prírodopis	2	2	2	-	6
b) fyzika a chémia	-	-	2	3	5
c) poľnohospodárstvo a záhradníctvo	-	-	-	2	2
Umelecké predmety					
a) hudba a spev	4	4	4	2	14
b) kreslenie a krasopis	3	2	1	1	7
Telocvik	2	2	2	2	8
Spolu	27	27	27	26	107

A m. kir. állami elemi tanítónőképezdék Tanterve, 1888:, s.15.és A magyar királyi állami elemi tanítóképezdék Tanterve, 1890, s.15.
A znióváraljai m. kir. állami tanitóképezde 1884/5 - 1885/6 -1887/8-ik tanévi VI-ik értesitője. Turócz-Szt-Mártoban. 1888. s.140.

Do tretieho učebného programu nebolo pôvodne zaradené vyučovanie vierouky a mravouky vo 4.ročníku. Na základe intervencie cirkví zaviedlo ministerstvo v novembri 1884 nariadením č. 32 830/1884 vyučovanie vierouky a mravouky aj vo 4.ročníku. Najskôr sa vierouka a mravouka vyučovala 1 hodinu týždenne, neskôr 2 hodiny týždenne. Učebné osnovy sa z hľadiska obsahu v podstate nezmenili. Predpísané učivo vierouky a mravouky vyučované predtým v troch ročníkoch sa rozdelilo do štyroch ročníkov.

Na začiatku osemdesiatych rokov pripravilo ministerstvo verejného školstva pre učiteľské ústavy doplnkový učebný program, ktorý sledoval rozšírenie praktického vzdelávania mladých ľudí. Podľa názoru ministerstva malo vzdelávanie v ľudových školách smerovať k tomu, aby každý žiak po absolvovaní školy vedel dobre a plynulo čítať, správne písať a vyjadrovať svoje myšlienky, aby zvládol základné počtové úkony, ale zároveň aj získal praktické vedomosti a zručnosti, ktoré bude môcť využiť vo svojom budúcom povolaní a taktiež vo svojej domácnosti. Učitelia ľudových škôl sa mali vyškoliť tak, aby mohli plniť

svoje poslanie i v tejto oblasti.[53] Formou cvičení, kurzov, školení, besied a pod. mali získať študenti praktické vedomosti a zručnosti v oblasti poľnohospodárstva, záhradníctva, ovocinárstva, vinárstva, pestovania chmeľu, včelárstva, chovu priadky morušovej atď. Učiteľské ústavy si mohli zvoliť takú hospodársku činnosť, ktorá bola pre danú oblasť typická.

Zámer vychovať univerzálneho učiteľa, zdatného a zručného vo viacerých intelektuálnych i manuálnych ľudských činnostiach narazil v učiteľských kruhoch na silný odpor, pretože nielenže neprinášal očakávaný ekonomický efekt, ale ešte zvýšil zaťaženie učiteľov i žiakov a vzďaľoval vzdelávanie učiteľov od jeho skutočnej podstaty.

V januári 1883 bolo na zhromaždení zástupcov učiteľov štátnych učiteľských ústavov prerokované memorandum celokrajinského hasičského zboru, v ktorom sa požadovalo, aby absolventi učiteľských ústavov, ktorých telesná zdatnosť to umožňuje, nadobudli aj odborné znalosti týkajúce sa hasenia požiarov. Učiteľská rada znievskeho ústavu požiadavku prerokovala a prijala, pretože je „žiaduce a potrebné, aby sa učiteľ zapojil do osobnej a majetkovej ochrany svojej vlastnej obce“, ale požadovala návod, podľa ktorého by prebiehala teoretická i praktická príprava. Ďalej navrhovala, aby sa hasičská príprava nevyučovala ako samostatný predmet, ale len ako jedna časť v rámci telocviku. Veľmi rozhodne však odmietla realizovať praktickú činnosť študentov pri hasení požiarov v spolupráci s miestnym hasičským zborom. Bola názoru, že miestny hasičský zbor spája hasičskú osvetu a dobrovoľnú hasičskú činnosť s politikou, čo je škodlivé pre mladých ľudí.[54]

Dôležitou požiadavkou ústavu, priamo súvisiacou s hasením požiarov, bolo zakúpenie vlastnej hasičskej striekačky. Náklady na jej získanie navrhoval ústav odpočítať zo zvyšných ročných súm, ktoré mala vláda platiť príslušníkom hasičského zboru každý rok ako honorár za výučbu. Ministerstvo uvedenú požiadavku neustále odkladalo na neskoršiu dobu. V tom čase ešte nikto netušil, aký ironický koniec pripravil osud znievskemu učiteľskému ústavu. Dvadsať rokov žiadal učiteľský ústav ministerstvo o hasičskú striekačku a dvadsať rokov ministerstvo vytrvalo odolávalo žiadosti. A tak, keď v marci 1904 vypukol požiar a vznietila sa strecha ústavu i kostolná veža, mohli vyškolení mladí hasiči z radov

[53] Ministerský plán vychádzal z koncepcie angažovanej školy, ktorá reaguje aj na spoločenské potreby a vychováva nielen vzdelaného žiaka a milujúceho vlastenca, ale aj zručného domáceho hospodára a remeselníka. K tomu pozri: A vallás-és közoktatásügyi m.kir. ministernek I. szám alatt az állami tanitó-képezdék (I.) és tanitónö-képezdék (II.) igazgató-tanácsaihoz intézett körrendelete, a népoktatás, gyakorlati iránya tárgyában. Magyar rendeletek tára, 1882, s.123-130.

[54] A znióváraljai m. kir. állami tanitóképezde 1881/2 - 1882/3 -1883/4-ik tanévi V-ik értesitője. Losoncz. 1884, s.29.

študentov, spolu s niekoľkými odvážnymi učiteľmi, iba holými rukami zachraňovať vlastný i ústavný majetok.

V poslednom desaťročí 19. storočia začali v maďarskej pedagogickej tlači rozsiahle diskusie o ďalšom smerovaní odbornej prípravy učiteľov. Podnetom boli zmeny v učebných osnovách ľudových škôl, ktoré priniesli zvyšené požiadavky na všeobecné a odborné vzdelávanie, najmä na rozvíjanie moderných pedagogických a psychologických kompetencií absolventov. Na základe výsledkov celonárodnej diskusie predložilo Národné združenie pre odbornú prípravu učiteľov v roku 1891 návrh na revíziu učebných osnov. Ministerská Rada pre verejné vzdelávanie na základe tohto návrhu prehodnotila dovtedajší program a pripravila nový učebný plán a učebné osnovy, ktoré predložila na verejnú diskusiu. Po pripomienkovaní bol nový študijný program schválený, ale zverejniť sa ho podarilo až v roku 1903. Základnou myšlienkou nového učebného programu bolo posilniť charakter odborného vzdelávania, vytvoriť pevnejší vzťah medzi inštitútom odbornej prípravy učiteľov a ľudovou školou na jednej strane a učiteľskou profesiou na strane druhej. Hlavnou úlohou bolo revidovať predchádzajúce chyby a nedostatky, a tak zvýšiť úroveň odbornej prípravy učiteľov. Počet vyučovacích hodín v chlapčenských učiteľských ústavoch sa zvýšil na 123, čo bolo o 16 viac ako v učebnom pláne z roku 1882. V ženských učiteľských ústavoch sa zvýšil počet vyučovacích hodín na 138.

V roku 1911 zverejnilo ministerstvo piaty učebný program, posledný pred prvou svetovou vojnou. Vznikol revidovaním predchádzajúceho a týkal sa presnejšieho definovania učebných materiálov a metód ich aplikovania. Najväčšiu zmenu zaznamenal praktický výcvik, čo si vyžiadalo potrebu špecializovaných učiteľov praxe. Praktické vyučovanie mali prevziať prednostne učitelia metodík. Počet vyučovacích hodín v jednotlivých ročníkoch sa zvýšil na 36 a spolu vo všetkých štyroch ročníkoch na 144, čo znamenalo väčšie zaťaženie študentov i učiteľov.

Učebný plán z roku 1911

Vyučovacie predmety	Triedy				Týždenne hodín
	I.	II.	III.	IV.	
Vierouka a mravouka	2	2	2	2	8
Pedagogika:					
Úvod do telesného života	2	-	-	-	10
Úvod do psychického života	-	3	-	-	

Vzdelávanie v ľudovej škole. Organizácia verejného vzdelávania	-	-	3	-	
Dejiny pedagogiky	-	-	-	2	
Učebná prax	-	-	2	6	8
Maďarský jazyk a literatúra	4	4	3	3	14
Nemecký jazyk	2	2	2	2	8
Dejepis	3	3	2	-	8
Ústavoveda	-	-	-	2	2
Zemepis	2	2	2	-	6
Matematika	4	3	2	3	12
Prírodopis a chémia	3	3	4	-	10
Fyzika	-	-	2	3	5
Zdravoveda	-	-	-	1	1
Náuka o hospodárstve. Vedenie domácnosti	2	2	2	2	8
Spev a hudba	4	4	4	4	16
Kreslenie	3	3	2	2	10
Krasopis	1	1	-	-	2
Umelecké remeslá (Szlöjd)	2	2	2	2	8
Telocvik a hry	2	2	2	2	8
Spolu	**36**	**36**	**36**	**36**	**144**

Tanterv és Tantervi Utasítások az állami elemi iskolai tanító- és tanítónőképző-intézetek számára, Budapest 1911, s.51.

Učebné plány a učebné osnovy schvaľovalo ministerstvo verejného školstva a po ich zverejnení sa stali povinnými pre všetky štátne i neštátne učiteľské ústavy. Ich dôsledné dodržiavanie kontrolovali školskí inšpektori. Učitelia mohli robiť iba úpravy menšieho charakteru v osnovách jednotlivých vyučovacích predmetov v súlade s miestnymi a pedagogickými požiadavkami, ale tie musela schváliť správna rada, školský inšpektor a napokon ministerstvo svojím rozhodnutím.

Písomné vyhodnotenie plnenia predpísaných učebných osnov podľa skupín vyučovacích predmetoch bolo súčasťou výročných správ, ktoré sa predkladali ministerstvu. Niekedy sa vo výročných správach zverejňoval aj rozvrh vyučovacích hodín.

Názvy vyučovacích predmetov sa počas štyridsaťročnej existencie znievskeho učiteľského ústavu menili iba málo. Úpravy sa týkali skôr počtu hodín niektorých predmetov alebo zavedenia nových vyučovacích predmetov.

Prvé učebné plány delili jednotlivé vyučovacie predmety podľa skupín na výchovné, jazykovedné, historické, prírodovedné a umelecké.

Učebné osnovy trojročnej učiteľskej prípravky
Vierouka a mravouka.
V Znievskom učiteľskom ústave sa vyučovalo rímskokatolícke, evanjelické (augsburského i reformovaného vierovyznania) a židovské náboženstvo.
Obsahom vyučovania rímskokatolíckeho náboženstva v 1. a 2. ročníku boli cirkevné modlitby, liturgia podľa učebnice Antona Cebecauera a cirkevné dejiny od Jánosa Zalku. V 3. ročníku bola jedna hodina venovaná opakovaniu učiva z predchádzajúcich ročníkov a na druhej hodine sa rozoberali témy, ktoré si mali študenti za úlohu písomne vypracovať, napr. Čo chcete veriť? Svätá trojica. Anjeli. Stvorenie človeka. Dedičný hriech. Narodenie Ježiša Krista. Spasenie. Cirkevné prikázania.
Obsahom evanjelického náboženstva bola učebná látka z katechizmu evanjelickej augsburskej cirkvi. Desať božích prikázaní. Vierovyznanie. Pánova modlitba. Posledná večera. Pri vyučovaní sa využívala kniha Výklad malého katechismu Dr. Martina Luthera dle Wendela pro slovenské evanjelické školy od Leopolda Branislava Abafiho.
Obsahom židovského náboženstva boli biblické dejiny, témy z mravnej výchovy (Človek a Boh. Domov. Vrchnosť) a krasopisné prepisovanie hebrejských textov.
Výchovné predmety
Teória výchovy
Úlohou bolo získať poznatky o význame výchovy a vzdelania v dejinách ľudskej spoločnosti, poznať obecné zásady výchovy a vyučovania, osvojiť si metodiku jednotlivých učebných predmetov vyučovaných v ľudovej škole, oboznámiť sa so školskou administratívou, školskými zákonmi a predpismi, nadobudnúť praktické zručnosti pri činnostiach potrebných v školskej službe.
V 1. ročníku sa vyučovala psychológia a náuka o myslení. Zmyslové orgány, ich rozdelenie a fungovanie. Zmyslové pocity, vnemy a predstavy. Pamäť, cvičenie pamäti v ľudovej škole. Myslenie a jeho kategórie (pojem, súd, úsudok). Základné myšlienkové operácie (analýza, syntéza, abstrakcia, porovnávanie) a myšlienkové postupy (indukcia, dedukcia). City a emócie, ich funkcie, znaky, vlastnosti, rozdelenie. Mravné a náboženské city. Odmena a trest v ľudovej škole.
V 2. ročníku bol obsahom vyučovania telesný vývin dieťaťa (výživa, detské choroby a lekárska starostlivosť, podmienky bývania, pohybový režim, úroveň výchovy) a duševný vývin (činitele duševného vývinu, dedičnosť, začiatok vývinu reči, vedomie seba, poznávacie procesy, sociálny vývin), výchovné ciele a výchovné prostriedky, vychovávatelia a výchovné ústavy.
V 3. ročníku sa vyučovali dejiny pedagogiky. Výchova v starovekej Číne, Izraeli, Grécku, Ríme. Kresťanská výchova. Výchova v stredovekom Uhorsku. Škola v období reformácie. Školský systém jezuitov. J.A.Komenský. Systém školstva v Uhorsku v období 17. a 18. storočia. Pestalozzi, Frőbel, Diesterweg, Lüben, Kehr. Školské zákony a predpisy od roku 1868. Vedenie základnej pedagogickej dokumentácie. Školské hlásenia.
Cvičenia z pedagogiky
Zahŕňali podrobný metodický postup pri praktických výstupoch v cvičnej škole.
V 1. ročníku sa nacvičovali metodické postupy pri praktických výstupoch z učebnej látky z predmetu cvičenie reči a umu, z písania a čítania, z počtov a z vyučovania materinského a cudzieho jazyka.

V 2. ročníku sa nacvičovala učebnú látku zo zemepisu, dejepisu, fyziky, chémie, z poľnohospodárskych a záhradníckych cvičení, z kreslenia, spevu a telocviku.
Z metodiky sa preberala všeobecná metodika (rozdelenie, školské zariadenia, ich vybavenie, vnútorná organizácia školy, školská disciplína, rešpekt voči učiteľom, spolupráca školy a rodiny, pochvaly a odmeny, školské skúšky) a učebné metódy (rozdelenie a stručná charakteristika, učebný plán a učebné osnovy a i.).

Praktický výcvik

Študenti 1. ročníka raz mesačne navštívili cvičnú školu, kde sledovali činnosť učiteľa. V prvom polroku pri vyučovaní predmetu cvičenie reči a umu. Zároveň mali možnosť s pomocou učiteľa napísať prípravu a pripravené učivo odučiť, najskôr pred skupinou spolužiakov, a potom pred 3 - 5 žiakmi cvičnej školy. V druhom polroku pomáhali študenti pri vyučovaní predmetu písanie a čítanie.
Študenti 2. ročníka dostali niekoľko tém z aktuálneho učiva, vybrali si jednu alebo dve, ktoré nacvičovali pred deťmi cvičnej školy a pred spolužiakmi. Potom dostali možnosť odučiť pripravené učivo v cvičnej škole. Študenti vystupovali v cvičnej škole podľa vopred vypracovaného plánu.
Študenti 3. ročníka dostali týždeň pred výstupom tému na odučenie. Stanovený čas využili na rozhovor s učiteľom špeciálnej metodiky, cvičným učiteľom a na napísanie prípravy. Až po dôkladnej príprave mohol študent vystúpiť v cvičnej škole. Študenti vyučovali v prvom polroku počas poldňa po jednej hodine a v druhom polroku vyučovali celý poldeň v niekoľkých triedach. Týmto spôsobom 11 študentov 3. ročníka vyučovalo počas roka približne 250 krát, pričom na jedného študenta pripadlo okolo 22 výstupov. Výstupy študentov sa priebežne vyhodnocovali a klasifikovali.

Maďarský jazyk

Obsah predmetu sa členil na časti: čítanie, básne, jazyková výchova, pravopis, syntax a sloh.
V prvom ročníku sa pri čítaní kládol dôraz na mechanické čítanie textov (poézia i próza), presnosť a rýchlosť. Z textov to boli napríklad: A kő (Kameň). Az üveg (Sklo). A madár (Vták). A rózsa (Ruža). A gyümőlcs (Ovocie). Seregély (Škorec). Három pillangó (Tri motýle). Az álomszuszék (Spachtoš). Esti ima (Večerná modlitba). A nemeslelkü fiu (Šľachetný chlapec). Az okos egér (Múdra myš). Az erdő és a fiú (Les a chlapec). A medvebőr (Medvedia koža). a i.
Z básní sa nacvičovali texty maďarských básnikov (M. Fekete, M. Tompa, K. Kisfaludy, A. Horkai, M. Szentiványi, J. Kiss a i.) s motívmi lásky k rodičom a blížnym, s vlasteneckými a náboženskými motívmi, čítali sa články s prírodopisnou tematikou a krátke príbehy zo života s mravným ponaučením.
V jazykovej výchove bolo predmetom vyučovania hláskoslovie, základné slovné druhy, interpukcia a syntax (oznamovacie, opytovacie a rozkazovacie vety).
Na hodinách slohu sa písal obsah z prečítaných textov a článkov: opis predmetov, opis cesty z domu do školy, životopis a krátke príbehy na zadané témy (Kôň a vol. Stôl. Pes a vlk. Krava.).
V druhom ročníku sa kládol dôraz na zrozumiteľné a estetické čítanie textov: A jóra fordított pénz (Dobre vynaložené peniaze). A házi tanácsosok (Domáci radca). Mátyás király (Kráľ Matej). Az első ember esete (Prípad prvého človeka). A fősvény (Lakomec). Az ara-

ny (Zlato). Budapest (Budapešť). A harkály (Ďateľ). A késértet (Nôž). A bagoly (Sova). A nemes tett (Šľachetný čin).
Z básni sa nacvičovali texty od Petöfiho, Erdélyho, Eötvösa, Kazinczyho, Vachotta a i.
V jazykovej výchove sa opakovala učebná látka z prvého ročníka a pokračovalo sa v preberaní slovných druhov (podstatné mená, prídavné mená, číslovky a slovesá). Na hodinách slohu sa písali krátke dialogické texty, opisy predmetov dennej potreby, príbehy, rozprávky, bájky a ďalšie slohové útvary.
Školské i domáce písomné práce sa písali na témy: A medve (Medveď). Az oroszlán (Lev). A mókus (Veverička). A viziló (Hroch). A vad ges tenyefa (Divoká palma). A vas (Železo). A ló és szamár (Kôň a osol). A róka és a sas (Líška a orol). A nővendék saját életrajza (Vlastný životopis študenta), A nővendékek szülőhelyeikből tett uttazása a znyóváraljai tanító képezdébe (Cesta študenta z domu do učiteľského ústavu v Znievskom Podhradí). Každý mesiac sa písali dve domáce a jedna školská úloha. Chyby sa opravovali spoločne, aby si ich študenti mohli lepšie uvedomiť. Pri vyučovaní sa využívala maďarská čítanka pre ľudové školy, IV. diel, od J. Gáspára. Texty na čítanie a memorovanie sa zadávali tak, aby ich mohli študenti využiť v pedagogickej praxi.
V treťom ročníku bol obsahom vyučovania nácvik čítania a dejiny maďarskej literatúry, hlavne 19. storočia. Čítali sa úryvky s literárnych diel od významných maďarských spisovateľov a básnikov a následne sa robil ich rozbor. Čítanie literárnych textov sa dopĺňal učiteľ údajmi o ich autorovi a ťažšie časti textu podrobne vysvetľoval.
V slohu sa písali práce na témy: Poznáš seba samého, Pomaly ďalej zajdeš, Človek mieni a Boh mení, Jedno je dnes viac, ako dve zajtra, a i.

Slovenský jazyk

V 1. ročníku sa čítali krátke príbehy: Chlapec a pero. Závisť. Vrabec. Šľachetný syn. Dunaj. Dobrá rada. Lastovička. Odplata za dobrý skutok. Dobrá dcéra. Múdra myš a i. Nacvičovali sa básne: Sirota. Uhorský honvéd. Drahá vlasť. Šibal Miško. Nevyberaj vtáčie hniezda. Dcérka a mať.
V jazykovej výchove bolo obsahom vyučovania hláskoslovie, základné slovné druhy, jednoduché a zložené vety.
Na hodinách slohu študenti písali obsahy prečítaných článkov, krátke poviedky na rôzne námety, krátke rozprávky, povesti, opisy, životopisy, anekdoty, záhady a pod.
V 2. ročníku bolo obsahom dramatizované čítanie. Čítali sa texty: Lakomec. Šľachetný čin. Zlato. Dub. Porekadlá. Zbožný mladík. Slnko a zem a i. Z básní to boli: Potrestaná krádež. Somár. Pltník považský. Vlasť uhorská. Dedinský chlapec vo veľkom meste. Boj pri Jelšave.
V jazykovej výchove sa preberala tvorba slov, tvorenie prídavných mien z podstatných mien pomocou slovotvorných prípon, časovanie slovies, spojky a predložky.
Cvičenia z písania boli na tému: Kôň. Vôl. Polohopis Kláštora. Pes a mačka. Kostol a škola. Človek a hodiny. Traja priatelia, a i.
V 3. ročníku sa čítali väčšie texty najčastejšie s historickou a náučnou tematikou. Z básní sa čítali a nacvičovali texty od A. Sládkoviča (V zime), A.H.Škultétyho (Jaro), Ľ. Kubániho (Sahara), J. Kráľa (Húsky) a i.

Na hodinách cvičení z písania sa vypracovávali písomné práce na témy: Boh svojich neopustí. Studňa na púšti. Človek a kvetina. Ľudský život a rieka. Zima. Búrka. Noc. Smrť. Nesmrteľnosť. Staré časy – zlaté klasy.

Prebererali sa v skrátenej forme niektoré témy z teórie literatúry (poézia, lyrika, dramatická tvorba) a z dejín literatúry (vybraní autori a ukážky z ich diel).

Pri vyučovaní slovenského jazyka sa využívala Čítanka pre ľudové školy od J. Gáspára (IV.diel), Slovenská čítanka pre gymnasia, ktorú zostavil J. Loos a Návod ku praktickej mluvnici jazyka slovenského pre učiteľov elementárnych slovenských škôl od A. Chobodiczkého.

Mesačne sa písali 2 písomné práce. Práce sa spoločne vyhodnotili, väčšie chyby a nedostatky sa prediskutovali a vysvetlili.

Nemecký jazyk

V 1. ročníku bolo obsahom vyučovania čítanie článkov: Die Schiefertafel. Das gutherzige Kind. Koloman. Der Maulwurf. Das Glas. Der Vogel. Das Nest. Das Pferd. Die Kuhn. Der Hund. Das lernbegierige Mädchen. Der dienstfertige Knabe. Die Zugvögel. Vom schlafenden Apfel. Die köstlichsten Gewürze. Die schönste Zeit. Gertrud. Abendgebet. Die grosse Linde. Der schöne. Eichbaum.

Nacvičovali sa básne s národnou, vlasteneckou, prírodopisnou, sociálnou tematikou: Wer kann es errathen? Gottes Fürsorge. Der kleine Honvéd. Tue niemandem was zu Leide! Schnusucht nach der Heimat. Himmel. Knabe nd Schmetterling. Liebes Vaterland.

V jazykovej výchove sa vyučovala gramatika (hláskoslovie, slovné druhy, interpunkcia, skloňovanie a časovanie, jednoduché vety, zložené vety.

V 2. ročníku sa čítali články: Der Krebs, Vier Hühner. Der Winter, Sprichwörter. Die Tulpe. Vögel im Winter. Wiedersacher als Rechtsanwalt. Der Wald. Der Hirtenknabe. Liebe zum Vaterland. Die Fliege.

Nacvičovali sa básne: Heiliges Gelübte. Die beiden Fensterlein. Der Löve und der Wolf. Die Biene und die Fliege. Guten Morgen. König Stefan. Schwur eines Knaben. Béla im Elend.

V jazykovej výchove sa preberali slovné druhy (skloňovanie, stupňovanie, časovanie) a skladba.

Cvičenia z písania: Die Kuh. Das Pferd. Der Wolf. Der Storch. Die Forelle. Der Frosch. Das Kalkbrennen. Das Kohlenbrennen.

V 3. ročníku sa čítali články: Der Pilger. Die Gämse. Der Steinbock. Wirksamkeit der schlichten Rede. Rettung durch einen Traum. Die wilde Katze. Der Königstiger. Das Kameel. Der Elefant. Die Riesenschlange.

Nacvičovali sa básne: Die Türkenpfeife. Die Einkehr. Die Frau und der Geist. Der Unsichtbare. Die beiden Wächter. Die Macht des Feuers. Des Knaben Berglied. Die wandelnde Glocke, a i.

Slohové práce sa písali na témy prečítaných článkov a z úradných listín (pozvanie, písomné prianie a blahoželanie, plná moc, kvitancia, zmluva, písomná žiadosť). Študenti 1. a 2. ročníka písali jednu písomnú prácu, študenti 3.ročníka dve práce, z toho bola jedna na tému úradnej listiny.

Problémom bol nedostatok vhodných učebníc nemeckého jazyka, hlavne čítaniek.

Matematika

V 1.a 2. ročníku sa preberala aritmetika a 3. ročníku geometria.

Obsah aritmetiky tvorilo počítanie s celými a desatinnými číslami, štyri základné počtové úkony s celými i desatinnými číslami, počítanie na presnosť a na časový limit, zlomky, počítanie trojčlenkou, úroky, výpočet úrokov, odmocniny, počítanie rovníc, rovnice o jednej neznámej, číselné a geometrické rady, percentá, výpočet percent, výpočet hodinovej a ročnej mzdy, oboznámenie sa so sporiteľňou a jej činnosťou.

Pri vyučovaní aritmetiky sa využívala počtovnica od Dr. G. Emeríczyho a E. Kárpátiho, tabuľa a počítanie spamäti. Každý mesiac sa písali dve písomné práce z prebratého a zopakovaného učiva. V 2. ročníku sa písali i pokusné prípravy z počtov na praktické vyučovanie v ľudovej škole.

V 3. ročníku sa preberala geometria. Obsahom vyučovania boli základné a odvodené pojmy školskej geometrie (bod, úsečka, priamka, rovina), trojuholník, štvoruholník, mnohouholníky, metrické vlastnosti geometrických útvarov, Euklidove vety, Pytagorova veta, meranie povrchu telies, výpočet objemu priestorových telies, uhly, meranie uhlov, meranie výšky, nivelácia.

Každý mesiac študenti vypracovali jednu až dve práce na zadanú tému. Pri vyučovaní sa využívala učebnica geometrie pre ľudové školy od Mayera Miksu.

Historické predmety

Skupinu historických predmetov tvoril zemepis, dejepis a krajinská ústava.

Obsahom **zemepisu** v 1. ročníku bol fyzický zemepis (planéta Zem, zobrazenie zemského povrchu, slnko a slnečná sústava, striedanie dňa a noci, mesiac, fázy mesiaca, časové pásma, hviezdy, kométy, svetové moria, vodstvo, pevniny a svetadiely, pohoria, počasie, typy krajín, rastlinstvo, živočíšstvo, prírodné katastrofy, a i.), a oboznámenie sa s Európou (politické rozdelenie, osobitosti krajín, spoločné črty národov v Európe).

V 2. ročníku sa preberali ľudské sídla, obyvateľstvo, zamestnanie obyvateľstva, spôsob života, kultúra, vzdelanosť, náboženstvo, krajinský zemepis (Zniev, jeho dejiny a príroda, Turčianska župa, susedné a ostatné župy v Uhorsku), hospodársky zemepis krajín maďarskej koruny a Rakúska (prírodné zdroje, poľnohospodárstvo, priemysel, obchod, peňažníctvo), ostatné svetadiely (Ázia, Afrika, Austrália, Amerika).

Na hodinách zemepisu sa využívalo planetárium (názorná pomôcka na demonštrovanie pohybov nebeských telies), tellurium (názorný trojrozmerný model Slnka, Zeme a Mesiaca k vysvetleniu astronomických javov (striedanie dňa a noci, fáz mesiaca, ročných období a pod.), mapy a učebnica zemepisu od Hankeho a Környeiho.

Dejepis sa vyučoval v 2.a 3. ročníku.

V 2. ročníku boli obsahom témy: pôvod zeme, vznik života, prví ľudia a ich spôsob života a náboženské predstavy, vznik prvých štátov v Ázii a Afrike, staroveké Grécko, staroveký Rím, významné udalosti a osobnosti starovekých dejín, rozpad rímskej ríše, vznik Byzantskej ríše, Arabská ríša, Franská ríša, Húni, Germáni, vznik Uhorska, Arpádovci, križiacke výpravy, Mongolská ríša, Anjuovci v Uhorsku, Matej Korvín, Jagelovci v Uhorsku, bitka pri Moháči, objavné zámorské cesty, reformácia, tridsaťročná vojna, Tudorovci a Stuartovci v Anglicku, protihabsburgské povstania, veľká francúzska revolúcia, vznik USA, napoleonovské vojny, Metternich.

V 3. ročníku sa preberala materiálna a duchovná kultúra starovekých národov (mytológia, homérske eposy, olympijské hry, písomnictvo, filozofia a ďalšie vedy, sochárstvo, maliarstvo, vznik divadla, rímske zákonodarstvo, vznik kresťanstva), stredoveká kultúra, cirkevné rády, objavy a vynálezy, mešťania, cechy.
Z domácich uhorských dejín sa preberal život najstarších Maďarov, príchod Maďarov do Európy, prví Arpádovci, vznik miest, vpád Tatárov do Uhorska, zlatá bula, vzdelanie a kultúra, vymretie Arpádovcov, Anjuovci, Matúš Čák, Huňadyovci, Jagellovci, Juraj Dóža, Opus tripartitum, moháčská katastrofa, turecká nadvláda, protihabsburgské povstania, reformy Márie Terézie a Jozefa II., na ceste k revolúcii 1848.
Na vyučovaní sa využívali reprodukcie starých obrazov s historickou tematikou, mapy, starožitné predmety a Maďarské dejiny od Mihály Horvátha (skrátené vydanie).
Krajinská ústava sa preberala v 3. ročníku. Obsah nadväzoval na učivo z ľudovej školy. Obsahom boli témy: obec, mesto, župa (predstavitelia, práva a povinnosti, obecná a župná správa), súdy, organizácia cirkevnej správy, verejné školstvo, krajinská branná moc, krajinský snem, panovník, vláda, štátny rozpočet, národnosti, dejiny maďarskej ústavy.
Učebné témy sa preberali tak, aby ich študenti mohli využiť na cvičnej praxi .
Prírodovedné predmety
Skupinu prírodovedných predmetov tvoril prírodopis, fyzika a chémia, poľnohospodárstvo a záhradníctvo.
Prírodopis sa vyučoval v 1.a 2. ročníku.
v 1. ročníku sa preberala náuka o človeku (kostra, svaly, krvné cievy, srdce, krvný obeh, nervy, mozog, chrbtica, koža, vnútorné orgány, dýchacie, tráviace, vylučovacie orgány, zrakové, sluchové, chuťové orgány, reč), stravovanie (voda, mlieko, káva, čaj, alkohol, chlieb, mäso, cestoviny, strukoviny, ovocie, zemiaky, starostlivosť o chorých a nevládnych občanov, deti, a i.), zoológia (domáce a divé zvieratá, vtáci, ryby, plazy, hmyz).
V 2. ročníku sa preberala mineralógia (plyn, voda, diamant, chemické zlúčeniny, kyseliny, soľ, vápenec, porcelán, polodrahokamy, železo, striebro, zlato, živice, a i.) a botanika (opis vybraných poľnohospodárskych, priemyslových a liečivých rastlín – tabak, vlčí mak, fialka, snežienka, konvalinka, ruža, čerešňa, hrach, orgován, ľalia, prvosienka).
Vyučovanie malo teoretickú a praktickú časť. Teoretická časť prebiehala v triede a praktická v prírode, kde sa študenti oboznamovali s nájdenými minerálmi, rastlinami a zvieratami, chrobákmi, hmyzom. Každý študent si priebehu školského roku zhotovil herbár z najdených miestnych rastlín a zbierku preparovaných chrobákov a motýľov.
Fyzika sa vyučovala v 3. ročníku.
Preberali sa témy: telesá a ich základné vlastnosti, jednoduché stroje (páka, kladka), pohyb telies (druhy pohybu, meranie sily, zrýchlenie, kyvadlo), tlakové motory, Archimedove zákony, objemové telesá a ich pohyb (rovnováha, pumpa, výveva, vzducholoď, parný stroj, magnetizmus), elektrina (elektrický prúd, elektrické napätie, elektrické vedenie, telegram), optika (svetelné telesá, tiene, zrkadlá, dúha, fatamorgána, šošovka, drobnohľad, ďalekohľad, fotografovanie, tmavá komora) termika (meranie teploty, teplomer, oteplenie a ochladenie, vrenie, vodiče tepla, teplota a slnečný svit).
Chémia sa vyučovala v 3. ročníku.

Obsahom chémie boli témy: horenie, zápalný motor, kyseliny, svietiplyn, zápalky, mydlo, sanitra, amoniak, vápno, sadra, liadok, železo, oceľ, uhlie, výroba cukru, víno a pivo, alkohol, mastné oleje, vajcia, mlieko, a i.

Vyučovanie prebiehalo v triede a v chemickom laboratóriu. Jednotlivé témy sa preberali z pohľadu ich praktického využitia v poľnohospodárstve, priemysle a v domácnosti.

Poľnohospodárstvo a záhradníctvo je uvedené v časti Školská záhrada.

Umelecké predmety

Skupinu umeleckých predmetov tvorila spev a hudba, kreslenie a krasopis.

Spev a hudba

Spev sa vyučoval vo všetkých troch ročníkoch.

Obsahom boli témy: takt a hudobný cit, držanie tela a artikulácia, zobrazenie počítania, vznik hlasu a výslovnosť, pomenovanie nôt, písanie a intonácia intonácia, takty, tóniny, hudobné formy, malé a veľké intervaly, rytmické cvičenia, melodické diktáty, cvičenia zápisu hraných a spievaných melódií, intonácia melodického cvičenia od rôznych základných tónov, štvorhlasné cvičenia, cirkevné a ľudové piesne, metodika spevu.

V predmete hudba sa vyučovala hra na husle, klavír a orgán.

Hra na husle sa vyučovala v 1.-3.ročníku. Obsahom boli témy:

1. ročník - husle, sláčik a jeho držanie, pomenovanie strún, prstoklad, cvičenie na jednej, dvoch, troch a štyroch strunách, hra durových a molových stupníc v rozsahu jednej až dvoch oktáv, hra známych ľudových piesní v ľahších tóninách jedno a dvojhlasne, hra ľahších dvojhlasných cvičení.

2. ročník – opakovanie učebnej látky z prvého ročníka, hra durových a molových stupníc v rozsahu dvoch oktáv, ľudové piesne, chorály v dvojhlasnej a trojhlasnej úprave, cvičenia zručnosti.

3. ročník – opakovanie z predchádzajúceho ročníka, chromatická stupnica v rozsahu dvoch oktáv, dvojhlasné cvičenia, etudy.

Hra na klavír sa vyučovala v 1.-3.ročníku.

1. ročník – základná poloha ruky, prstové cvičenia, jednotlivé tóny, klávesnica, notová osnova, pomocné čiary, kľúče, pomenovanie tónov, dĺžka tónov, takty, označenie taktov, cvičenia v rámci jehnej oktávy, rytmické cvičenia pre dve a štyri ruky, tvorenie tvrdých a mäkkých tónov, cvičenia v rozsahu oktávy.

2. ročník – opakovanie učiva z predchádzajúceho ročníka, pokračovanie vo výcviku prstokladov z učebníc Album für die Jugend, Detská lýra – 101 ľudových piesní a výberu menších klavírnych skladieb od J.N.Humela .

3. ročník – opakovanie učiva, hra náročnejších etud, ťažšie ľudové piesne a štvorručné skladby, Mozartove a Bethovenove, Schmidtove sonáty a Diabelliho sonáty pre štyri ruky.

Hra na organe sa vyučovala v 1.-3.ročníku.

1. ročník – intervaly a hlavné stupne, základné akordy a ich obraty, dvojhlasné cvičenia pre každú ruku zvlášť, prstokladové cvičenia pre protichodný pohyb rúk.

2. ročník - príbuzné tóniny, prechody do štvorhlasu až šesťhlasu, základný septakord a jeho obraty, rozdelenie a prechody, pokračovanie v trojhlasných cvičeniach a štvorhlasné predohry.

3. ročník – pedále, nácvik pedálovej hry, spojenie pedálovej hry s hrou na klaviatúre, náročnejšie predohry a cirkevné spevy.
Študenti boli na speve rozdelení do skupín. Nadanejší spievali sólovo i v skupine s menej nadanými. Pri vyučovaní sa využívala zbierka ľudových piesní od I. Bartalusa. Pri hre na husle sa postupovalo podľa Brőhmigovej školy. Pozornosť sa venovala správnemu držaniu tela, huslí a sláčika. Piesne sa hrali v skupine i jednotlivo. Študenti mali predpísanú povinnosť najmenej 2 hodiny týždenne sa samostatne pripravovať v určenej triede. Na príprave sa obvykle zúčastňoval aj odborný učiteľ, ktorý pomáhal hlavne slabším žiakom. V hre na klavír sa postupovalo podľa Bartalusovej školy. Študentom sa zadávali cvičenia na týždennú domácu prípravu. Povinné boli 2-3 hodiny cvičenia týždenne.
V hre na organ sa venovala pozornosť prstokladu a viazanej hre. V cvičeniach sa využívala dvoj až štvorhlasná hra v rozličných tóninách, predohry a dohry cirkevných spevov. Cvičné hodiny, jedna až tri týždenne, boli povinné. Študenti 3.ročníka sa striedali v hre na orgán pri ranných pobožnostiach v kostole Panny Márie.

Kreslenie a krasopis

V 1. ročníku bolo obsahom kreslenie voľnou rukou (body, línie v rôznych polohách, rozdelenie plôch na 2-4 a viac, kresba uhlov, hrán, zvislé, kolmé, vodorovné a šikmé línie, troj a štvoruholník, kreslenie voľných obrazov, kresba ozdôb, rastlín, geometrických tvarov a základných foriem) a geometrické kreslenie (línie, uhly a ich rozdelenie, pravidelné uholníky, zmenšená mierka, voľné kruhy).
V 2. ročníku sa pokračovalo v kresbe voľnou rukou (kresby drevených častí rôznych geometrických tvarov, kreslenie v perspektíve ozdôb, kvetov, zvierat a človeka, kreslenie voľnej a určenej krajinky) a geometrickom kreslení (nákres stavieb, pôdorysov a priečelí). Z metodiky sa preberal cieľ kreslenia v ľudovej škole.
V 3. ročníku bolo obsahom kreslenie rôznych vzoriek pre drevené predmety, tieňovanie, zložitejšie ornamenty, kvety, ľudské postavy, kresba budovy školy a budov v jej okolí, kresby miestnej krajinky. Z geometrického kreslenia sa študenti oboznamovali s námetmi, ktoré mohli využívať v ľudovej škole.
Obsahom krasopisu v 1. a 2. ročníku boli témy: hlavné prvky krasopisu, držanie ruky a tela, paralelnosť, vzdialenosť medzi písmenami, rozbor písma, zloženie písma, maďarský a nemecký krasopis, staršie a novšie typy písma, samostatné vedenie písma, písmo vhodné na tabuľu, kruhopis.

Telocvik

Obsah telocviku v 1.a 2. ročníku tvorili voľné cvičenia v stoji, počas chôdze, v ľahu, poradové cvičenia (tvorenie radov, cvičenie podľa pokynov, otvorené rady, obraty, otáčanie, smer pochodu, vojenské poradové cviky), šplh, skoky, a i. V 3. ročníku sa opakovali cviky z predchádzajúcich ročníkov a pridali sa cviky vyžadujúce odvahu, silu a rýchlosť.
V teoretickej časti sa preberali témy: telovýchovné náradie a náčinie, svalová sústava, životospráva.
Študenti mohli cvičiť vo svojom voľnom čase v telocvični alebo na ihrisku.

Ako už bolo spomenuté, učebný program učiteľského ústavu kládol hlavný dôraz na disciplíny pedagogické, jazykové, umelecké a matematiku. Ostatné predmety - náboženstvo, dejepis, zemepis, prírodopis, chémia, fyzika, telesná

výchova, poľnohospodárstvo a záhradníctvo, neskôr hospodárstvo - sa vyučovali rovnako ako na iných stredných školách. Do učebných osnov boli zaradené i základy účtovníctva, ktoré sa spolu s rýchlopisom vyučovali v rámci krasopisu.

V školskom roku 1973/1974 bolo v učebnom pláne celkom 19 vyučovacích predmetov. V 1. ročníku sa vyučovalo 12 predmetov 30 hodín týždenne, v 2. ročníku 14 predmetov 31 hodín týždenne a v 3. ročníku 12 predmetov 32 hodín týždenne. V školskom roku 1878/1879 sa v 1. ročníku vyučovalo 13 predmetov 32 hodín týždenne, v 2. ročníku 14 predmetov 33 hodín týždenne a v 3. ročníku 15 predmetov 34 hodín týždenne.

V školskom roku 1887/1888 bolo v učebnom pláne celkom 20 vyučovacích predmetov. V 1. ročníku sa vyučovalo 10 predmetov 27 hodín týždenne, v 2. ročníku 11 predmetov 27 hodín týždenne, v 3. ročníku 13 predmetov 27 hodín týždenne a vo 4.ročníku 13 predmetov 26 hodín týždenne.

V školskom roku 1904/1905 sa vyučovalo v 1. ročníku 13 predmetov 28 hodín týždenne, v 2. ročníku 14 predmetov 29 hodín týždenne, v 3. ročníku 15 predmetov 31 hodín týždenne a žiaci štvrtého ročníka 16 predmetov 33 hodín týždenne.

Vyučovacím jazykom v znievskom štátnom učiteľskom ústave bol maďarský jazyk. Slovenský jazyk sa v štátnych učiteľských ústavoch mohol vyučovať len na základe oprávnených požiadaviek miestnej komunity, z praktických dôvodov vyplývajúcich prechodne z toho, že prijatí uchádzači slovenskej národnosti neovládali dobre maďarský jazyk a z dôvodu, že časť úspešných absolventov odchádzala učiť na slovenské alebo slovensko-maďarské ľudové školy.

Počet vyučovacích hodín slovenského jazyka sa počas existencie znievskeho učiteľského ústavu menil. V školskom roku 1870/1871 sa slovenský jazyk vyučoval 3 hodiny týždenne v 1. a 2. ročníku a 2 hodiny v 3. ročníku. Od školského roku 1877/1878 sa vyučoval slovenský jazyk po 2 hodiny týždenne v každom ročníku. Po prijatí zák. čl. č. XVIII/1879 o povinnej výučbe maďarského jazyka na verejných školách sa počet hodín slovenského jazyka začal znižovať. V rokoch 1881 až 1888 sa slovenský jazyk nevyučoval. V školskom roku 1891/1892 sa vyučoval slovenský jazyk 1 hodinu týždenne v 3. ročníku a 2 hodiny vo 4. ročníku, v školskom roku 1903/1904 po jednej hodine v 3. i 4. ročníku, v školskom roku 1908/1909 po 2 hodiny v 1. a 2. ročníku. Pred prvou svetovou vojnou sa nariadením ministra verejného školstva začal vyučovať slovenský jazyk opäť vo všetkých ročníkoch, ale to už malo zjavne iný politický zámer.

Úroveň osvojovania si maďarského jazyka bola rozdielna. Mnohí žiaci pochádzali z čisto slovenských obcí, kde sa v ľudových školách nevyučovalo po maďarsky, čo spôsobovalo ich pomalšie napredovanie. Členovia profesorského zboru znievskeho ústavu, ale i ďalších ústavov, sa na túto skutočnosť opakovane sťažovali. Ministerstvo sťažnostiam vyhovelo a stanovilo ako jednu z pod-

mienok prijímacích skúšok aj znalosť maďarského jazyka. Stanovenie tejto podmienky zabránilo mnohým slovenským žiakom uchádzať sa o prijatie na učiteľský ústav, čo prinieslo obecný pokles záujmu o štúdium. Na štúdium sa prijímali vtedy aj uchádzači so slabšími študijnými výsledkami a bez výraznejšieho záujmu o učiteľské povolanie.

Žiaci si prehlbovali svoje vedomosti početnými exkurziami a výletmi, počas ktorých spoznávali históriu, geografiu, národopis, kultúru, verejný život, ľudové tradície navštívených miest a regiónov. Učiteľský ústav organizoval výlety a exkurzie, ktoré sledovali nielen úzke vzdelávacie ciele, ale aj výchovné aspekty, prepojenie školy s praktickým životom a v neposlednom rade aj zvýšenie fyzickej zdatnosti študentov.

V učiteľskom ústave sa organizovali väčšie viacdňové výlety do susedných regiónov a krajín, ktorých sa zúčastňovali všetci učitelia a študenti. Okrem toho sa organizovali i menšie jednodňové exkurzie a výlety do blízkeho okolia, ktoré realizovali učitelia v rámci svojich vyučovacích predmetov.

Najväčším problémom pri organizovaní výletov a exkurzií bol nedostatok financií, preto sa väčšina z nich mohla uskutočniť iba vďaka finančnej podpore dobrodincov a podporovateľov ústavu.

Z väčších výletov sa realizovali:

26.-29. júna 1871 sa uskutočnil výlet do Kremnice, Banskej Bystrice a Harmanca. Na výlet prispel banskobystrický biskup, gróf Nyári a riaditeľ kremnických baní Görgei.

17.-20. mája 1884 sa uskutočnil výlet do Zvolena. Študenti s učiteľmi absolvovali dejepisnú a zemepisnú exkurziu po meste a jeho okolí. Naspäť sa vrátili cez Banskú Bystricu, Harmanec, Hornú Štubňu.

2.-4. júna 1888 absolvovali študenti a učitelia výlet do Rajeckých Teplíc, spojený s oddychom a relaxáciou v tamojších kúpeľoch.

14.-19. septembra 1902 sa uskutočnil veľký náučno-poznávací výlet do Bratislavy a Viedne. Pretože bol finančne náročný, zúčastnili sa ho iba študenti dvoch vyšších ročníkov a päť učiteľov. Bol to jeden z najväčších a najvydarenejších výletov.

26.-27. septembra 1907 sa uskutočnil výlet do Šalgotariánu. Účastníci si prezreli bane na kamenné uhlie, navštívili oceliareň Rimamuránskej spoločnosti, továreň na výrobu skla a železného riadu.

Jedným z hlavných cieľov učiteľského ústavu bolo rozvíjať vlastenecké cítenie študentov,[55] k čomu sa využívali všetky dostupné prostriedky. Učitelia ústavu uvádzali vo výročných správach, že zvlášť ťažké to bolo v prvých rokoch, kedy existovalo ešte veľa ľudových škôl so slovenským vyučovacím jazykom. Do ústavu prichádzali študenti, ktorí spočiatku neovládali ani základy maďar-

[55] Pod vlasteneckým cítením sa rozumelo samozrejme maďarské vlastenectvo.

ského jazyka a mnohí ho celkom neovládali ani v 3. ročníku, keď už končili štúdium. Navyše pocit slovanstva v nich oživovali pri domácich návštevách rodičia, príbuzní a známi, ale aj rodiny, v ktorých boli ubytovaní v Znieve a okolí, keďže internát nedisponoval takou kapacitou, aby v ňom mohli byť ubytovaní všetci študenti. Okrem prednášok s vlasteneckou tematikou sa využívali na prebudenie maďarského vlasteneckého cítenia študentov aj oslavy a slávnosti na počesť významných osobností alebo výročia veľkých historických udalostí maďarských dejín. Učitelia prísne požadovali zdvorilosť od študentov a vždy dbali, aby sa zúčastňovali iba na slušných spoločenských slávnostiach a zábavách. V škole sa zaužíval zvyk, že učiteľské rodiny pozývali jedného alebo dvoch študentov z každej triedy počas sviatkov k sebe do rodiny alebo sa pripravila večera pre všetkých študentov (Štedrý večer, Silvester), kde boli aj všetci učitelia s rodinami, kde sa spievalo, hralo, recitovalo, tancovalo.

Učitelia poskytovali študentom dostatok príkladov dobrého správania, nechávali im dostatočnú voľnosť a slobodu v rozhodovaní i konaní.

Praktická príprava

Praktická príprava (praktický výcvik, cvičná prax) bola rovnako dôležitou súčasťou odbornej prípravy učiteľov ako teoretická príprava.[56]

Praktickú prípravu vykonávali študenti v cvičnej škole pod vedením cvičného učiteľa a profesora pedagogiky. Pozostávala z hospitácií (náčuvov) a praktických výstupov študentov.

Študenti 1.ročníka jedenkrát v mesiaci navštívili cvičnú školu, kde mali možnosť sledovať činnosť cvičného učiteľa pri vyučovaní predmetu cvičenie reči a umu. Sledovanie jednotlivých činností v cvičnej škole im malo slúžiť k tomu, aby neskôr zvládli praktický výstup. Výsledky svojho sledovania si zapisovali do denníka praxe.

Študenti 2.ročníka sa v prvom polroku v dvojiciach celý deň pravidelne zúčastňovali na cvičnej praxi, aby získali obraz o činnostiach a chode cvičnej školy. V druhom polroku školského roka si po inštruktáži o preberanej učebnej látke vybrali jednu alebo dve témy, o ktorých najskôr diskutovali s ostatnými spolužiakmi. Následne témy rozpracovali, naučili sa ich a odučili ich najskôr pred spolužiakmi a potom až pred žiakmi cvičnej školy. Výstupy študentov v cvičnej škole sa realizovali podľa vypracovaného plánu a podľa vopred dohodnutých pravidiel. Učiteľ pedagogiky na začiatku riadne poučil študentov a zadal im, čo

[56] Praktickému výcviku venoval veľkú pozornosť odborný časopis Magyar tanítóképző (Príprava maďarských učiteľov), ktorý prinášal mnoho nových podnetov k jeho realizácii.

majú sledovať a čo si majú zapisovať do denníka praxe. Výsledky sa prediskutovali na vyučovacích hodinách pedagogiky.

Študenti 3.ročníka vykonávali cvičnú prax jeden deň v týždni. Mesiac pred praktickým výstupom v cvičnej škole dostali tému a návod na jej prípravu. Čas pred výstupom mali využiť na konzultáciu s odborným profesorom, cvičným učiteľom a na vlastnú písomnú prípravu. Súčasťou písomnej prípravy bol didaktický rozbor učiva a metodický postup. Cieľ vyučovacej hodiny bol koncipovaný širšie, sledovala sa nielen odborná a metodická stránka, ale aj estetická, mravná, náboženská a národná. Písomnú prípravu predkladali študenti týždeň pred výstupom na kontrolu cvičnému učiteľovi a profesorovi pedagogiky, ktorý zodpovedal za organizáciu a správne vedenie praktického výcviku. Prípravy mali predpísanú formu, ktorú musel študent dodržať. Osnova obsahovala miesto, čas, predmet, materiál, priebeh, názorné pomôcky. Až po schválení prípravy mohol študent vystúpiť v cvičnej škole. Počas výstupu boli v triede prítomní profesor pedagogiky, cvičný učiteľ a podľa možností aj riaditeľ.

V prvom polroku vyučovali študenti počas pol dňa po jednej hodine a v druhom polroku celý poldeň v niekoľkých triedach. V školskom roku 1873/74 11 študentov vyučovalo celkom 248 krát. Na jedného študenta pripadlo 22 výstupov.

Praktické výstupy študentov sa priebežne hodnotili. Hodnotenie sa konalo bezprostredne po výstupe alebo v nasledujúci deň podľa rozvrhu hodín. Najskôr zhodnotil svoj výstup študent, po ňom ostatní prítomní študenti, nasledoval učiteľ cvičnej školy a napokon profesor pedagogiky, ktorý zhodnotil aj výsledky pozorovaní ostatných študentov. K tomuto účelu si viedol osobitný zošit, do ktorého si zapisoval zistené skutočnosti. Hodnotenie malo predpísanú formu. Hodnotila sa osobnosť študenta, ktorý viedol vyučovanie, vyučovací postup, vysvetľovanie nového učiva a vyučovacia metóda.

Študenti, ktorí vyučovali v cvičnej škole sa pravidelne schádzali, aby sa navzájom informovali o prospechu a správaní žiakov cvičnej školy, prípadne iných interných problémoch cvičnej školy.

V školskom roku 1883/84 došlo v súvislosti s predĺžením štúdia na 4 roky aj k zmene organizácie praktického výcviku. Ťažisko cvičnej praxe sa presunulo do 3 a 4. ročníka.

V roku 1905 pripravilo a zverejnilo ministerstvo nové učebné osnovy pre ľudové školy. V nadväznosti na tieto osnovy bola vykonaná aj úprava cvičnej praxe študentov učiteľského ústavu. Cvičná prax (praktický výcvik) študentov 3.ročníka sa konala v utorok od 9,00 do 10,00 hod. a od 10,00 do 11,00 hod. bolo hodnotenie. Témy na vyučovanie, čas výstupu a ďalšie pokyny zadával študentom profesor pedagogiky v sobotu o 12,00 hod. a učiteľ cvičnej školy v ten istý deň o 17,00 hod.

Študenti 4. ročníka vykonávali cvičnú prax v pondelok a stredu v čase od 9,00 do 10,00 hod. a v piatok od 14,00 do 15,00 hodiny. V pondelok boli obsahom cvičnej praxe vyučovacie predmety cvičenie reči a umu, písanie a čítanie, maďarský jazyk a dejepis s ústavovedou. V stredu aritmetika a geometria, zemepis, prírodopis, fyzika, zdravoveda a v piatok spev, kreslenie, ručné práce, telocvik a ekonomika.

Študenti 3. ročníka v mesiacoch september a október vyučovali len simulovane. Na konci októbra hospitovali u učiteľa cvičnej školy pri vyučovaní cvičenia reči a umu a robili si podrobné poznámky. V mesiacoch november a december začali v jednej triede cvičnej školy vyučovať. Prípravu na vyučovanie každého nového predmetu vypracovali podľa pokynov všetci študenti. Dva týždne pred výstupom sa určil študent, ktorý mal vyučovať. Ostatní študenti, ktorí neboli zaradení do výučby, vykonávali úlohu hospitujúcich. Takýmto spôsobom sa postupne vystriedali všetci študenti.

Študenti, ktorí mali výstup, odovzdali prípravu cvičnému učiteľovi tri dni pred vyučovaním na opravu a schválenie. Po schválení bol študent povinný sa naučiť celú prípravu tak, aby ovládal jej obsah i formu. Študenti určení na vyučovanie vykonávali aj sprievodné aktivity v triedach cvičnej školy. Nastupovali do školy štvrť hodiny pred začiatkom vyučovania, preberali žiakov do školy a udržiavali poriadok, dohliadali na čistenie a vetranie tried, na správnu teplotu, pripravovali učebné pomôcky a učebný materiál a i.

Témy výstupov z jednotlivých predmetov boli napríklad:
Krmivo domácich zvierat. Predmet Cvičenie reči a umu, II. ročník.
Slušné správanie pri stole. Predmet Cvičenie reči a umu, I. ročník.
Písmeno „k". Predmet Písanie a čítanie, I. ročník.
Husár s veľkým srdcom. Predmet Čítanie, III. ročník.
Dobrý priateľ Ondrej. Sloh, III. ročník.
14 matematických pojmov a znakov. Predmet Aritmetika, I. ročník.

Študenti 4. ročníka vyučovali celý školský rok. Vyučovanie trvalo jeden a pol hodiny. Podrobné prípravy zostavil, napísal a naučil sa určený študent, ostatní študenti písali iba stručné prípravy na vyučovanie. Po Vianociach začala súvislá cvičná prax a trvala dovtedy, pokiaľ sa nevystriedali všetci študenti. Prípravy na vyučovanie vypracovala celá trieda a tak získali študenti značný počet príprav. Najskôr vyučovali študenti na cvičnej praxi iba polhodinu, neskôr celú hodinu, teda dva predmety.

Prípravu na vyučovanie zostavil a napísal študent podľa predpísanej osnovy.

Vzorová osnova na vyučovanie
v cvičnej škole znievskeho štátneho učiteľského ústavu
dátum.....

Trieda:
Učebný predmet:
Učebná látka:
Cieľ: (obsahový, formálny, estetický, náboženský, národný)
Tiché zamestnanie:
Logické usporiadanie novej učebnej látky:
Postup:
Vyučovací spôsob, forma:
Tiché zamestnanie na nasledujúcu polhodinu:
Metodický postup:

Znievske Podhradie dňa: .....
Podpis: .....

Pri hodnotení výstupov sa sledovali nasledovné kritéria:
1. Osobnosť vyučujúceho kandidáta
Aké bolo správanie kandidáta?
Ovládal hlasom triedu?
Vedel klásť otázky?
Zaujal pozornosť žiakov?
Naučil žiakov základné učivo?
Dodržal vyučovací čas?
2. Vyučovací postup
Mal kandidát prípravy?
Preopakoval učebnú látku?
Správne pristupoval k vysvetleniu nového učiva?
Správne odvodil vyučovací cieľ?
Zvolil správny postup pri výklade nového učiva?
Zopakoval novonadobudnuté vedomosti?
3. Vysvetlenie nového učiva
Rozdelil správne nové učivo?
Opieral sa o získané vedomosti?
Vysvetľoval novú učebnú látku primeraným spôsobom?
Vedel presvedčivo vysvetľovať?
Vedel využiť mravné poučenie?
Využíval pri vyučovaní učebné pomôcky?
4. Vyučovacie metódy
Aké pomôcky používal pri vyučovaní?
Správne kládol otázky?
Zaujal otázkami všetkých žiakov?
Odpovedali všetci žiaci?
Opravoval chybné odpovede žiakov?
Vedel zaujať žiakov?
Vedel udržať disciplínu?

Každý študent si viedol povinne denník praxe. V prvom a druhom ročníku začínal menoslovom žiakov cvičnej školy a potom nasledovali poznámky a zápisy z jednotlivých pozorovaní. Študenti 3. a 4. ročníka mali stanovený širší okruh pozorovania – menoslov žiakov, modlitba pred a po vyučovaní, rozvrh hodín, učebnice a učebné pomôcky, hodnotiace kritériá, úlohy a doba ich splnenia, objekty pozorovania.

V školskom roku 1907/1908 bola nasledovná frekvencia výstupov študentov 3. a 4. ročníka v cvičnej škole z jednotlivých vyučovacích predmetov.

Vyučovací predmet	**3.ročník**	**4.ročník**
Cvičenie reči a umu	14	1
Písanie a čítanie	3	3
Nácvik čítania	12	11
Sloh	6	8
Gramatika	-	18
Aritmetika	11	22
Geometria	-	9
Zemepis	-	20
Dejepis	-	15
Ústava	-	11
Prírodopis	-	14
Fyzika	-	12
Hospodárstvo	-	13
Spev	-	22
Kreslenie	-	21
Ručné práce	-	6
Telocvik	-	5
Spolu	**46**	**209**

Študenti mohli časť svojich predpísaných vyučovacích hodín odučiť okrem cvičnej školy aj na iných ľudových školách v okolí. V roku 1908 vykonávali študenti cvičnú prax aj v miestnej rímskokatolíckej ľudovej škole, v ľudovej škole v Slovanoch, vo Vrícku, v miestnej štátnej dievčenskej škole a v ďalších ľudových školách v blízkosti učiteľského ústavu.

Organizácia školského roku

Školský rok začínal 1. októbra a trval do konca júla nasledujúceho roku. Ministerským dekrétom z roku 1875 bol začiatok školského roku posunutý na 1. september a jeho koniec na posledný júnový deň nasledujúceho roku.

Organizácia začiatku školského roka podliehala každoročne ministerským úpravám, podobne ako je to i dnes. Študentov informoval o presnom nástupe do školy riaditeľ v čase letných prázdnin.

Pokyny (návestie) pre nový školský rok sa zverejňovali v tlačenej výročnej správe školy.

Pokyny pre školský rok 1905/1906.

Do učiteľského ústavu budú prijatí žiaci, ktorí už mali 14 rokov, no nemajú viac ako 18 rokov. Absolvovali prvé štyri ročníky občianskej školy, gymnázia alebo reálnej školy. Žiadosti o prijatie podávajú prostredníctvom školských inšpektorátov. Vymedzený čas na prihlášku je od 1. do 31.mája. Žiadosť treba opatriť jednokorunovým kolkom.

K prihláške je potrebné pripojiť:

1. Školské vysvedčenie z posledného školského roka.
2. Rodný (krstný) list.
3. Lekárske vysvedčenie, ktorým lekár potvrdzuje telesné a duševné zdravie menovaného uchádzača a jeho schopnosť vykonávať učiteľské povolanie.
4. Potvrdenie obecného úradu o majetkových pomeroch rodiny.
5. Potvrdenie obecného úradu, že v prípade nutnosti vie najbližšia rodina zabezpečiť menovanému všetky potreby.
6. Očkovací preukaz.

Kto v tomto roku končí šiesty ročník občianskej školy alebo inej strednej školy a chce prestúpiť do učiteľského ústavu, musí vykonať v prvom alebo druhom polroku skúšky. Skúšky sú bezplatné.

Prestúpiť z jedného učiteľského ústavu na druhý možno len vo výnimočných prípadoch a po súhlase riaditeľov.

V štátnom učiteľskom ústave sú len riadni študenti. Ústav je štvorročný. Učiteľskú kvalifikáciu nadobudnú študenti, ktorí ukončia štvrtý ročník učiteľského ústavu a vykonajú kvalifikačné skúšky.

Štúdium je bezplatné, ale platí sa za tieto služby: lekárske vyšetrenie 2 koruny, svojpomocný spolok 1 koruna, samovzdelávací krúžok 2 koruny, jedálenský príbor 2 koruny, prikrývka na posteľ 10 korún.

Učiteľský ústav poskytuje študentom internátne ubytovanie, stravovanie a lekársku starostlivosť. Internát dostanú len tí študenti, ktorí preukážu poslušnosť, dobré mravy a usilovnosť v školskej práci.

Študenti môžu získať za stanovených podmienok od ministerstva štipendium. Celé štipendium hradí študentom bývanie, stravovanie, kúrenie, osvetlenie a lekársku starostlivosť. Polovičné štipendium hradí vyššie uvedené, ale je potrebné doplácať 12 korún mesačne.

Študenti bez štipendia platia 24 korún mesačne. Platí sa dopredu na dva mesiace. Kto nezaplatí do desiateho v mesiaci, musí internát opustiť.

Každý ubytovaný študent musí mať letnú a zimnú bielizeň v dobrom stave a musí ju udržiavať v čistote.

Za knihy v učiteľskom ústave sa na celý školský rok platí poplatok 30 – 40 korún. Na konci školského roku sa vrátia z tejto sumy 2 koruny.[57]

[57] A Znióváraljai magyar kir.állami tanító-képző intézet értesítője az 1905-1906-iki tanévről. Szer. Somogyi Géza. Turócszentmárton, 1906, s.61-62.

Prijímacie a opravné skúšky a zápis študentov sa konali spravidla v čase od 25. do 31. augusta, v odôvodnených prípadoch aj v prvých dňoch septembra. Pred oficiálnym začiatkom školského roka sa zišli členovia učiteľského zboru na zasadnutí, aby prerokovali všetky dôležité otázky súvisiace s otvorením nového školského roka. Po prijímacích skúškach sa konal v kancelárii riaditeľa zápis prijatých uchádzačov. Na zápise sa zúčastňoval rodič alebo zákonný zástupca prijatého žiaka, ktorý sa zaviazal, že uznáva povinnosti, ktoré mu vyplývajú z aktu prijatia jeho syna (chovanca) na štúdium.

Študenti ústavu, ktorí úspešne zložili záverečné triedne skúšky a postúpili do vyššieho ročníka boli pri zápise povinní predložiť vysvedčenie za predchádzajúci ročník. Po zapísaní do školskej matriky bol študent povinný navštevovať všetky predmety predpísané zákonom podľa stanoveného rozvrhu vyučovacích hodín. Nikto nemohol byť oslobodený od štúdia povinných vyučovacích predmetov. Bolo povinnosťou školy, aby vyžadovala účasť študentov na vyučovaní.

Ak sa uchádzač nestačil prihlásiť na štúdium v stanovenom termíne, mohol tak urobiť so súhlasom riaditeľa ešte v termíne do 15. októbra.

Študenti štátneho učiteľského ústavu neplatili školský poplatok (školné), ako už bolo uvedené, ale prispievali do pokladne školy poplatkami, napr. za používanie kníh a časopisov v čitárni, na pokrytie škôd, na nákup liekov a pod. Ak študent nezapríčinil škodu, ani nečerpal zo sumy na lieky, uhradenú sumu dostal na konci školského roku späť.

Počas školského roka mohol študent odísť z učiteľského ústavu dobrovoľne, z dôvodu choroby alebo s disciplinárnych dôvodov.

Nový školský rok začínali všetci učitelia a žiaci účasťou na bohoslužbách s adoráciou Veni, Sancte Spiritus[58] v prepoštskom kostole Panny Márie. Po bohoslužbe sa učitelia a študenti vrátili späť do budovy ústavu, kde riaditeľ oficiálne privítal študentov, prečítal a vysvetlil im ústavný poriadok a vyhlásil školský rok za otvorený. Študenti odišli do tried, kde dostali ďalšie informácie a pokyny.

Organizácia začiatku školského roka 1903/1904.

Predpríprava začala 27. júna 1903, kedy členovia učiteľského zboru schválili ponuku podujatí na nový školský rok 1903/1904.

6. júla schválila ponuku na svojom zasadnutí správna rada.

31. augusta sa konalo zasadnutie učiteľskej rady, ktorej predmetom bolo rozdelenie vyučovacích predmetov medzi jednotlivých učiteľov a časový rozvrh hodín.

[58] „Príď, Duch Presvätý“ bola sekvencia pedpísaná rímskokatolíckou cirkvou. Spievala sa pred evanjeliom.

2. a 3. septembra sa konali prijímacie a opravné skúšky.

4. a 5. septembra sa uskutočnilo prijímacie konanie so zápisom a ubytovanie.

6. septembra sa konalo slávnostné otvorenie školského roka. Slávnosť začala bohoslužbou a pokračovala v budove školy prečítaním pravidiel poriadku a disciplíny a časového rozvrhu hodín.

7. septembra o 8 hodine ráno začalo pravidelné vyučovanie.

V prvom týždni nového školského roka bol študent povinný zadovážiť si predpísané učebnice a ďalšie školské potreby.

Školské vyučovanie prebiehalo od pondelka do soboty. Začínalo ráno o 8 hodine a trvalo do 17 hodiny. V čase od 12 do 14 hodiny bola prestávka na obed. Prestávky medzi jednotlivými vyučovacími hodinami boli 10 minút, po druhej hodine bola prestávka 15 minút. Začiatok a koniec vyučovacej hodiny oznamoval ručným zvonením školský sluha (lat. pedellus, maď. iskolaszolga).

Vyučovanie sa uskutočňovalo podľa rozvrhu hodín, ktorý pripravoval riaditeľ v spolupráci s členmi učiteľského zboru vždy na začiatku nového školského roka. Pri zostavovaní rozvrhu sa museli dodržiavať určité pravidlá, napr. dve popoludnia sa nevyučovali povinné učebné predmety, po prvých dvoch hodinách nasledovala prestávka 15 minút, medzi treťou a štvrtou hodinou 10 minút, predmety, ktoré vyžadovali najviac pozornosti a „väčšieho namáhania ducha" boli zaradené dopoludnia ako prvé vyučovacie hodiny. Ak bol v niektorom ročníku (triede) menší počet študentov niektorého z náboženských vierovyznaní, bolo možné hodiny náboženstva spájať za predpokladu, že budú v rozvrhu zaradené súčasne vo viacerých triedach.

Dodržiavanie stanovených pravidiel pri zostavovaní rozvrhu hodín bolo predmetom pravidelných kontrol školského inšpektora. Školský inšpektor mohol v prípade, ak to vyžadovali miestne okolnosti a nebol tým porušený príslušný zákonný predpis, vydať súhlas aj k ďalším úpravám v rozvrhu hodín, o ktoré požiadal riaditeľ školy.

Rozvrh hodín sa každoročne upravoval na základe aktuálnych zmien a požiadaviek členov učiteľského zboru.

Rozvrh hodín v školskom roku 1894/1895

Deň	Trieda	8,00-9,00	9,00–10,00	10,00–11,00	11,00–12,00	14,00–15,00	15,00–16,00	16,00–17,00
Pondelok	I.	Maď. jaz.	Biológia človeka	Zemepis	Kreslenie	Náboženstvo	Telocvik	
	II.	Metodika	Maď. jaz.	Kreslenie	Zemepis	Náboženstvo	Telocvik	
	III.	Hudba	Nem. jaz.	Metodika		Náboženstvo	Náboženstvo	Telocvik

	IV.	Nem. jaz.	Hudba	Maď. jaz.		Náboženstvo	Náboženstvo	Telocvik
Utorok	I.	Nem. jaz.	Psychológia	Hudba	Aritmet.	Krasopis	Maď. jazyk	
	II.	Psychológia	Nem. jazyk	Geometria	Hudba	Maď. jazyk	Hudba	
	III.	Dejepis	Geometria	Kreslenie	Maď. jaz.	Hudba	Slov. jazyk	
	IV.	Aritmet.	Dejepis	Ústavoveda	Slov. jaz.	Učebná prax	Hodnotenie praxe	
Streda	I.	Aritmet.	Hudba	Nem. jazyk	Prírodoveda			
	II.	Nem. jaz.	Aritmet.	Prírodoveda	Práce v záhrade			
	III.	Práce v záhrade	Fyzika	Aritmetika	Hudba			
	IV.	Fyzika	Nem. jaz.	Hudba	Geometria			
Štvrtok	I.	Náboženstvo	Nem. jaz.	Maď. jaz.	Práce v záhrade	Zemepis	Biológia človeka	
	II.	Náboženstvo	Geometria	Nem. jaz.	Maď. jaz.	Kreslenie	Zemepis	
	III.	Metodika	Náboženstvo	Chémia	Prírodoveda	Dejepis	Nem. jazyk	
	IV.	Slov. jaz.	Chémia	Náuka o hospod.	Kreslenie	Vlasten. výchova	Ústavoveda	
Piatok	I.	Náčuvy	Hudba	Aritmet.		Kreslenie	Telocvik	
	II.	Hudba	Aritmeti.	Náčuvy		Práce v záhrade	Telocvik	
	III.	Aritmet.	Náčuvy	Hudba	Telocvik	Učebná prax	Hodnotenie praxe	
	IV.	Vlasten. výchova	Maď.jaz.	Dejepis	Telocvik	Fyzika	Fyzika	
Sobota	I.	Prírodoveda	Hudba	Práce v záhrade	Zborový spev			
	II.	Náčuvy	Prírodoveda	Hudba	Zborový spev			
	III.	Dejepis	Maď.jaz.	Prírodoveda	Zborový spev			
	IV.	Náuka o hosp.	Vlasten. výchova	Geometria	Zborový spev			

K základným povinnostiam študentov patrilo dôsledné dodržiavanie nástupu na vyučovanie a nevymeškávanie vyučovacích hodín bez závažnejšej príčiny. Každú neprítomnosť na vyučovaní musel študent alebo jeho rodičia nahlásiť triednemu učiteľovi alebo riaditeľovi.

Dni školského voľna boli nedele, významné cirkevné sviatky, deň menín uhorského kráľa Františka Jozefa I. (4. október), deň spomienky na kráľovnú Al-

žbetu (19. november), deň výročia podpísania marcových zákonov z roku 1848 (11. apríl), deň výročia korunovácie Františka Jozefa za uhorského kráľa (8. jún). Počas Vianoc bolo 10 dní školského voľna a počas Veľkej noci 6 dní. Po ukončení školského roku boli 2 mesiace letných prázdnin. Okrem toho mohol riaditeľ udeliť voľno dva jednotlivé dni v roku zo zvláštneho dôvodu.

Dni školského voľna, s výnimkou vianočných, veľkonočných a letných prázdnin, boli dni kedy sa síce nevyučovalo, ale študenti plnili iné povinnosti. V nedeľu a vo sviatky sa dopoludnia povinne zúčastňovali bohoslužieb a duchovných cvičení, v dňoch výročí významných osobností a udalostí sa zúčastňovali osláv alebo slávností na ich počesť. Počas dní dlhšieho školského voľna museli študenti uviesť miesto svojho pobytu do školského adresára.

Vyučovanie v školskom roku končilo záverečnými verejnými skúškami. Harmonogram skúšok pripravoval riaditeľ a schvaľoval školský inšpektor. Pred skúškou sa konalo zasadnutie učiteľskej rady, ktorá rozhodla o predbežnej klasifikácii študentov.

Podľa skúšobného poriadku sa hodnotil prospech, správanie a usilovnosť študentov. Stupnica bola od 1 do 5, rovnako ako dnes.

Správanie sa hodnotilo ako príkladné, chvályhodné, dobré, zákonné a nezákonné. Správanie žiakov, ktorí boli ubytovaní v internáte sa klasifikovalo dvoma známkami, osobitne za správanie v škole a osobitne za správanie v internáte.

Usilovnosť sa hodnotila ako neúnavná, chvályhodná, náležitá, klesajúca a žiadna.

Prospech žiakov sa hodnotil stupňami výborný, chvályhodný, dobrý, dostatočný a nedostatočný.

Hodnotil sa i vzhľad a úprava školských i domácich písomných prác. Pri hodnotení sa používala klasifikačná stupnica od jedna do štyri. 1 – pekná, 2 – upravená, 3 – dostatočne upravená, 4 – neupravená.

O prospechu a správaní informovala škola rodičov študentov na Vianoce a Veľkú noc. Od roku 1888 sa k tomu účelu zaviedli vysvedčenia.

Po záverečných triednych skúškach boli stanovené konečné známky a učiteľská rada rozhodla, kto postúpi do vyššieho ročníka, kto dostane oznámenie o opravnej skúške, a kto musí opakovať triedu (ročník).

Na konci skúšok dostal každý študent riadne osvedčenie, ktoré potvrdzovalo hodnotenie jeho správania, usilovnosť a pokrok vo vzdelávaní.

Ak študent nebol schopný vykonať záverečnú triednu skúšku z dôvodu choroby alebo z iných závažných dôvodov, alebo ak bol nútený prerušiť štúdium, učiteľská rada v súvislosti s jeho študijnými výsledkami rozhodla, či bude môcť vykonať náhradnú skúšku. Študent mohol vykonať náhradnú alebo opravnú skúšku iba na začiatku nasledujúceho školského roka. Ak neuspel, musel opakovať triedu. Opravné a náhradné skúšky boli bezplatné.

Po úspešnej opravnej skúške dostal študent osvedčenie s pečiatkou ústavu, za ktoré zaplatil 30 halierov. Opečiatkované osvedčenie odovzdal triednemu učiteľovi. V prípade straty osvedčenia vydal riaditeľ duplikát za poplatok 2 koruny.

Po záverečných triednych skúškach konali študenti 4.ročníka kvalifikačné skúšky.

Pred ukončením školského roka sa uskutočnilo záverečné zasadnutie členov učiteľskej rady.

Na koniec školského roka sa konalo slávnostné zhromaždenie všetkých učiteľov a študentov. Začalo rannou bohoslužbou s Te Deum laudamus a pokračovalo školskou slávnosťou. Riaditeľ predniesol slávnostný prejav, vyhodnotil školský rok, ocenil prácu učiteľov i študentov, odmenil najusilovnejších študentov vecnými i finančnými darmi a vyhlásil školský rok za ukončený.

Ústavný poriadok pre študentov

Zásady správania sa a disciplíny študentov upravovala ministerská vyhláška č. 10 998 z roku 1877 o riadení štátnych učiteľských prípravok. Podľa uvedeného predpisu sa za porušenie zásad správania a disciplíny pokladala nedbanlivosť zo strany študenta a jeho neúčasť na vyučovaní, úmyselné prejavenie neúcty k nadriadeným, vzájomne ubližovanie si alebo spôsobovanie škody, návšteva zakázaných zariadení a propagácia zakázaných hier, neoprávnené opustenie školy počas vyučovania, zoskupovanie sa a robenie hluku a neporiadku na uliciach, nosenie zbraní a nebezpečných predmetov do školy, akýkoľvek morálny priestupok v najprísnejšom zmysle.

Za porušenie ustanovených zásad správania a disciplíny bolo možné uložiť študentom jedno alebo opakované pokarhanie učiteľom alebo riaditeľom, predvolanie pred učiteľskú radu, napomenutie alebo potrestanie, odňatie alebo ukončenie finančnej a inej podpory, vylúčenie zo štúdia. Odňatie finančnej podpory podliehalo schváleniu školského inšpektora a vylúčenie zo štúdia schváleniu ministerstva školstva.

O každom uloženom disciplinárnom opatrení informoval riaditeľ bezodkladne rodičov príslušného študenta.

Skutočnosť a dôvod vylúčenia, ako i zákaz pokračovať v štúdiu na inom ústave, sa uvádzali v osvedčení o vzdelaní študenta s odkazom na dátum a číslo ministerského rozhodnutia.

Ústavný poriadok zostavoval riaditeľ v spolupráci s učiteľskou radou a schvaľovala ho správna rada. Po schválení ústavného poriadku boli jeho ustanovenia povinní dodržiavať všetci študenti. Prvý ústavný poriadok bol zverejnený vo výročnej správe za školské roky 1870/1871 až 1873/1874. Po menších

úpravách a doplnkoch bol opakovane zverejnený vo výročnej správe za školský rok 1880/1881 a tretíkrát vo výročnej správe za školský rok 1901/1902.

Pre porovnanie s dnešnými školskými poriadkami ho uvádzame v plnom znení.

Ústavný poriadok pre študentov znievskeho učiteľského ústavu

A. Stanovy týkajúce sa zachovávania poriadku

1. O prijatie do ústavu sa môže hlásiť každý jednotlivec, koho meno zaviedol riaditeľ do ústavnej matriky, kto bol prijatý a kto dodržiava ústavný poriadok.

2. Každý študent je povinný dostaviť sa na vyučovacie hodiny a tam všetkým požiadavkám slušnosti vyhovieť.

3. Každý študent je povinný zúčastniť sa na vychádzkach alebo na podujatiach, ktoré usporiada profesor.

4. Každý študent je povinný vymeškané hodiny u triedneho profesora vo vlastnom záujme dostatočne ospravedlniť. Za tri vymeškané neospravedlnené hodiny sa upovedomia rodičia o študentovej nedbanlivosti, a ak vymeškáva vyučovanie ešte i tak, bude vylúčený z ústavu.

5. Každý deň je poverený jeden zo študentov starať sa, aby bol v triede poriadok, udržiavaná čistota a vetranie. Tiež, aby boli pripravené učebné pomôcky a nástroje.

6. Každý študent je povinný šetriť školský nábytok, hudobné nástroje odkladať na určenom mieste a v prípade povolenia ich použitia, znovu ich odložiť na predchádzajúce miesto.

7. Knihy, hudobné nástroje a iné učebné pomôcky si môžu študenti vypožičať alebo vziať k sebe iba s návratkou.

8. Klavír a organ môžu študenti používať len s povolením odborného profesora. Počas cvičenia nesmú byť dvere a okná otvorené. Po cvičení je treba hudobné nástroje zatvoriť. Medzi jednotlivými hodinami sa cvičenie na nástrojoch zakazuje.

9. Kto poškodí školský nábytok alebo školskú pomôcku, je povinný ju nahradiť. Keď sa nezistí, kto škodu spôsobil, uhradí ju celá trieda.

10. Zašpiniť triedu, steny, chodby, schodištia alebo inú časť ústavu sa prísne zakazuje.

11. Počas tichého zamestnania sa rušenie pokoja spevom, hvízdaním, behaním a hraním mimo tried, prísne zakazuje.

B. Stanovy týkajúce sa ubytovania

1. Každý ubytovaný študent je povinný podľa pokynov pomocného profesora v internáte zaujať svoje určené miesto. Mimo ústavu môže bývať iba ten študent, ktorému to povolil riaditeľ ústavu, rovnako ako i meniť miesto ubytovania.

2. Študenti ubytovaní v internáte sú povinní pod ťarchou náhrady škôd dávať pozor na nábytok a iné im pridelené veci. Pri odchode zas všetko v poriadku odovzdať pomocnému profesorovi.

3. Každý študent je povinný vo svojej izbe udržiavať poriadok, čistotu a ticho.

4. V každej izbe musí byť zvolený spomedzi spolubývajúcich študentov jeden vedúci, ktorý bude prísne dbať na dodržiavanie ústavného poriadku. Hlási riaditeľovi, ak niekto z ubytovaných na izbe ochorel, alebo ak sa v chovaní pohoršil.

5. Každý študent je povinný poslúchať vedúceho izby, pokiaľ sa týka spoločenského poriadku.

6. Rodina alebo známi môžu navštíviť študentov ústavu len vtedy, ak to predtým nahlásili riaditeľovi ústavu alebo pomocnému profesorovi.

7. V spálňach a v pracovných miestnostiach sa hromadné spolčovanie zakazuje.

8. Zašpinenie stien v izbe alebo poškodenie nábytku zaplatí ten, kto škodu spôsobil. Ak sa vinník nezistí, zaplatia to všetci študenti bývajúci v izbe.

9. Každý študent je povinný udržiavať si svoje osobné veci v poriadku a čistote. Posteľnú bielizeň musí aspoň raz za tri týždne prevliecť a slamník každý týždeň vetrať.

10. Záchody treba udržiavať v čistote. Zodpovední sú tí, ktorí ich majú pridelené.

11. Ak má niekto námietky voči vedúcemu izby alebo proti služobníctvu, môže sa so sťažnosťou obrátiť na pomocného profesora.

12. Každý chovanec je povinný vziať na vedomie a rešpektovať, čo od neho vyžaduje pomocný profesor alebo iný nadriadený vo veci poriadku a čistoty.

13. Študenti ubytovaní v internáte ústavu nesmú večer zostať vonku po zatvorení brány bez povolenia pomocného profesora alebo riaditeľa.

14. Do kuchyne, bytu domovníka alebo bytu služobníctva je zákaz vstupovať.

C. Stanovy týkajúce sa denného poriadku

a) Denný poriadok v pracovný deň

5.00 hod. vstávanie
5.00 - 7.00 hod. práce a činnosti rôzneho charakteru
7.00 – 8.00 hod. tiché zamestnanie, raňajky, ranná bohoslužba
8.00 – 12.00 hod. vyučovanie
12.00 – 13.00 hod. obed
13.00 – 14.00 hod. práce a činnosti rôzneho charakteru
14.00 – 17.00 hod. prednášky
17.00 – 18.00 hod. osobné voľno vyhradené na prechádzky jednotlivo
18.00 – 19.00 hod. večera
19.00 – 21.00 hod. tiché zamestnanie v študovniach
21.00 hod. nočný pokoj.

Po 21.00 hod. sa môže vykonávať záujmová činnosť alebo naliehavé práce iba s povolením. Rozprávanie alebo akékoľvek vyrušovanie cez pracovnú dobu je prísne zakázané. V prípade porušenia denného poriadku je vinník povinný sa ospravedlniť pomocnému profesorovi, v opačnom prípade mu bude uložené disciplinárne opatrenie.

b) Denný poriadok v nedeľu a vo sviatok

6.00 hod. vstávanie
6.00 – 9.00 tiché zamestnanie, raňajky
9.00 – 12.00 hod. účasť na bohoslužbách podľa vierovyznania
12.00 – 13.00 hod. obed
13.00 – 18.00 hod. osobné voľno
Po 18.00 hod. platí denný režim ako v pracovných dňoch.
Voľné čítanie sa môže uskutočňovať len v čase ľahkého zamestnania.
Každé hlasné zamestnanie, tak hudba ako i spev, sa zakazuje.

D. Stanovy týkajúce sa správania

1. Každý študent musí svoje telo i šatstvo udržiavať v čistote. Musí zachovávať úctu voči svojim predstaveným, voči spolužiakom a voči všetkým starším osobám.

2. Ak chce študent v meste navštíviť niektorú z rodín, musí o to požiadať riaditeľa ústavu. Riaditeľ ústavu povoľuje návštevy rodín len vo voľnom čase študentov.

3. Hostince a krčmy navštevovať sa prísne zakazuje.

4. V meste, v internáte a v priestoroch ústavu sa fajčiť zakazuje. Fajčenie je dovolené mimo mesta.

5. Robiť dlžoby v obchodoch, u remeselníkov alebo u domovníka sa zakazuje. Zakázané je za zálohu požičiavať peniaze.

6. Opustiť mesto bez vedomia riaditeľa ústavu je zakázané.

E. Stanovy týkajúce sa stravovania

1. Stravovacie hodiny je treba prísne dodržiavať.

2. Každý študent je povinný zaujať v jedálni miesto, ktoré mu určil pom. profesor.

3. Pri stravovaní je potrebné dbať na čistotu, poriadok a ticho pri jedle.

4. Ak niekto poškodil niečo v jedálni je povinný škodu nahradiť. Ak sa neprizná, uhradia škodu všetci študenti.

5. Spoločné stravovanie má za cieľ, aby sa študenti naučili stolovať podľa pravidiel slušnosti. Ak bude niekto napomenutý od pomocného profesora, nech to príjme úprimne a nech sa podľa toho i správa.

6. V jedálni a v kuchyni sa študentom zakazuje zdržiavať.[59]

Od školského roku 1902/1903 sa ústavný poriadok tlačil vo forme brožúry, ktorú dostal každý študent pri zápise do školy.

V roku 1884 riešila učiteľská rada kuriózny problém týkajúci sa správania študentov. Podľa ústavného poriadku platil pre študentov zákaz fajčenia v priestoroch školy, internátu i v obci. Fajčenie bolo dovolené iba pre starších študentov a len mimo obce, čo dodržať bolo fyzicky náročné, tak pre fajčiacich študentov, ako i pre učiteľov poverených vykonávaním pravidelných kontrol. Študenti sa odvolávali na skutočnosť, že žiadny uhorský zákon im nezakazuje fajčiť. Z tohto dôvodu nič neporušujú, preto im nemôže byť za fajčenie uložený trest. Po diskusii a odbornej konzultácii poverila učiteľská rada riaditeľa, aby navrhol predsedovi správnej rady zmeniť toto pravidlo a uviesť ho do súladu so zákonom. Predseda správnej rady súhlasil s navrhovanou zmenou, a tak bola pre študentov vyhradená osobitná miestnosť, tzv salónik, kde mohli fajčiť vo vyhradenom čase a v určených skupinách. Cieľom zmeny bolo nielen zosúladiť ústavné pravidlá so zákonom, ale sledoval sa pritom aj psychologický aspekt. Učiteľský zbor ukázal, že zákon nemožno obchádzať a zároveň prejavil istú mieru veľkorysosti, keď dovolil, aby sa „túžba mladého muža rozptýliť sa, mohla slobodne naplniť." Ako sa konštatovalo vo výročnej správe, praktický život

[59] A znióváraljai magyar királyi állami tanítóképezde Értesitvénye az 1873-4-ik tanév végén. Szerk. GroóVilmos. Tur.Szt.Márton, 1874, s.55-58.
A znióváraljai m. kir. állami tanítóképezde 1880—81. Tanévi, IV-IK értesítője. Szerk. Arányi Antal. Losoncz, 1881, s.82-87.

ukázal, že vo všeobecnosti to bolo prijateľné rozhodnutie. Iba niektorí z učiteľov s ľútosťou konštatovali, že už nemožno konfiškovať a spáliť toľko fajok a cigariet, ako predtým.[60]

Študenti

Prijímanie na štúdium

Požiadavky na prijímanie na štúdium stanovil základný školský zákon z roku 1868, podľa ktorého sa do učiteľskej prípravky mali prijímať „takí mladíci, ktorí zaplnili už rok 15. a v znalostiach reči materinskej, počtovedy, zemepisu a dejepisu majú aspoň toľko zbehlosti, koľko vyučuje sa v štyroch prvých triedach gymnázia alebo reálnej školy."[61] Okrem toho musel byť uchádzač telesne spôsobilý a mravne bezúhonný.

Každý uchádzač o prijatie bol povinný preukázať splnenie zákonných požiadaviek predložením školského vysvedčenia alebo sa musel podrobiť prijímacej skúške.

V prvom školskom roku 1870/1871 bolo prijatých do prípravného kurzu 18 študentov a do riadnej triedy 15 študentov. Prípravný kurz sa zriaďoval pre žiakov, ktorí mali záujem prihlásiť sa na učiteľský ústav, ale aj pre uchádzačov, ktorí už vykonávali učiteľské povolanie, ale zatiaľ nezložili učiteľskú skúšku. V prípravných kurzoch sa vyučovalo náboženstvo, vyučovací jazyk, dejepis, zemepis, počty, kreslenie, krasopis, spev, hra na husle a telocvik. Týždenný počet vyučovacích hodín bol približne rovnaký ako v triedach riadneho štúdia. Ak žiaci prípravnej triedy vykonali úspešne záverečné skúšky a chceli prestúpiť do riadnej triedy učiteľského ústavu, zastupovala záverečná skúška prijímaciu skúšku do 1. ročníka. Ostatní žiaci boli povinní vykonať prijímaciu skúšku.

Počet prijatých uchádzačov na štúdium sa počas existencie znievskeho učiteľského ústavu menil. V sedemdesiatych rokoch rýchlo narastal a vrchol dosiahol v školskom roku 1877/1878, kedy bolo prijatých do prvého ročníka 40 študentov. V osemdesiatych rokoch počet prijatých uchádzačov poklesol až na 13 v ročnom priemere. Opäť začal narastať koncom deväťdesiatych rokov a začiatkom 20. storočia. Priemerný počet prijatých uchádzačov do prvého ročníka v rokoch 1901 až 1910 neklesol pod 30.

Školský systém v Uhorsku na konci 19.storočia

V súlade so školským zákonom sa mohli prihlásiť do učiteľskej prípravky žiaci, ktorí okrem požadovaného veku 15 rokov museli mať ukončené aspoň

[60] A nióváraljai m. kir. állami tanitóképezde 1881/2 - 1882/3 -1883/4-ik tanévi V-ik értesitője. Losoncz. 1884. s.27-28.

[61] XXXVIII. zákonný článok z roku 1868., o vyučovaní v národních školách. In: Sbierka krajinských zákonov z roku 1868. Budín, 1868, s.201-202.

štyri triedy gymnázia, reálnej školy alebo občianskej školy.[62] Skutočnosť, že uchádzači boli z rôznych druhov škôl, bola podľa riaditeľa A. Arányiho nevýhodou, pretože trvalo určitú dobu, kým sa rozdiel v úrovni vzdelanosti jednotlivých žiakov vyrovnal. Túto nevýhodu zhoršovalo i to, že bolo veľa tých, ktorí museli zložiť skúšky, aby preukázali svoju pripravenosť na štúdium. Napríklad v roku 1883 bol prijatý bez prijímacej skúšky iba jeden uchádzač.

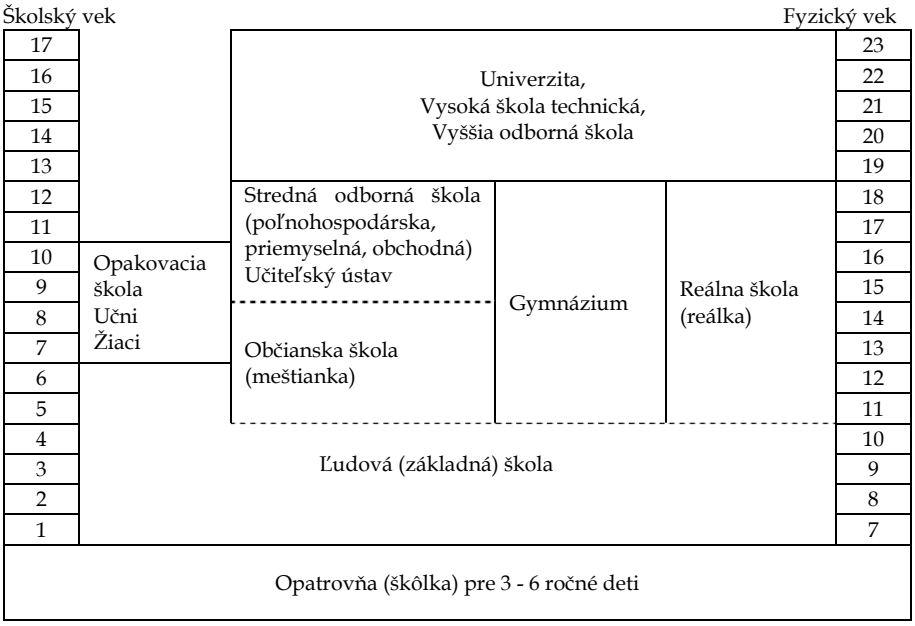

V prvých rokoch existencie znievskej učiteľskej prípravky sa prijímali na štúdium takmer všetci prihlásení uchádzači, ak spĺňali aspoň minimálne zákonné požiadavky. Intelektuálna a mentálna pripravenosť prijímaných uchádzačov bola do značnej miery rozdielna, čo nielen sťažovalo prácu učiteľov, ale ovplyvňovalo aj úroveň dosahovaných výsledkov ústavu. Učitelia preto prejavovali nespokojnosť a žiadali nápravu. Ministerstvo reagovalo na nespokojnosť učiteľov sprísnením požiadaviek prijímacích skúšok. Sprísnenie požiadaviek však spôsobilo, že mnohí uchádzači ich nedokázali splniť, čo sa negatívne prejavilo v tom, že do prvých tried nebolo možné prijať požadovaný počet žiakov. Nenaplnenie tried znamenalo pre ústav vážne existenčné problémy.

[62] Do prípravky sa mohli prihlásiť aj žiaci po absolvovaní jedného alebo dvoch rokov opakovacej základnej školy po úspešnom absolvovaní prijímacej skúšky. Takýchto žiakov bolo však málo.

Situáciu pri prijímaní na štúdium komplikovala i požiadavka veku 15 rokov. Štvrtý ročník gymnázia, reálky alebo meštianky končili žiaci väčšinou vo veku 14 rokov, museli teda rok čakať a až po dovŕšení 15 rokov sa mohli prihlásiť na štúdium na učiteľskom ústave. Riaditeľ A. Arányi zhodnotil výstižne tento problém slovami, že zámožnejšie rodiny nedávali svoje deti na učiteľské štúdium, pretože nechceli, aby stratili jeden rok a chudobnejšie rodiny preto, lebo si nemohli dovoliť čakať jeden rok.[63]

Postup pri prijímaní uchádzačov na učiteľské vzdelávanie v štátnych učiteľských prípravkách upravovala ministerská vyhláška č. 10 998/1877 o riadení štátnych prípravok, ktorá v podstate zopakovala požiadavky stanovené školským zákonom z roku 1868 a doplnila k nim povinnú znalosť maďarského jazyka a povinnosť dokladovať dobrý telesný stav lekárskym potvrdením.

Štatistika uchádzačov o štúdium (školské roky 1870/1871 – 1879/1880)

Školský rok	Prijatí na štúdium				Zanechali štúdium počas školského roka				Stav na konci školského roku				Percento predčasne ukončených
	I.	II.	III.	Spolu	I.	II.	III.	Spolu	I.	II.	III.	Spolu	
1870/71	15	-	-	15	2	-	-	2	13	-	-	13	13,33
1871/72	18	13	-	31	-	1	-	1	18	12	-	30	3,22
1872/73	19	14	9	42	2	-	1	3	17	14	8	39	7,14
1873/74	30	16	12	58	4	2	1	7	26	14	11	51	12,06
1874/75	27	24	13	64	1	1	2	4	26	23	11	60	6,25
1875/76	31	20	21	72	3	3	7	13	28	17	14	59	18,05
1876/77	25	23	15	63	1	1	1	3	24	22	14	60	4,76
1877/78	40	22	15	77	7	4	-	11	33	18	15	66	14,28
1878/79	33	32	17	82	5	5	2	12	28	27	15	70	14,63
1879/80	27	19	20	66	9	1	2	12	18	18	18	54	18,18
Spolu	**265**	**183**	**122**	**570**	**34**	**18**	**16**	**68**	**231**	**165**	**106**	**502**	**11,93**

Podľa štatistických údajov uvedených v tabuľke bolo v školských rokoch 1870/71 až 1879/80 prijatých do prvého ročníka spolu 265 uchádzačov. 34 z nich ukončilo štúdium predčasne, čo predstavovalo takmer 13 % z celkového počtu. Vysoký počet predčasne končiacich študentov 1. ročníka bol dôsledkom hlavne ich slabých študijných výsledkov a nespôsobilosti pokračovať ďalej v štúdiu. V druhom ročníku bolo spolu 183 študentov, z ktorých 18 zanechalo štúdium v priebehu školského roka. V treťom ročníku bolo 122 študentov, z ktorých 16

[63] Neskôr bola požiadavka veku znížená na 14 rokov.

ukončilo štúdium predčasne. Okrem slabých študijných výsledkov, bolo dôvodom ukončenia štúdia niektorých študentov hrubé porušenie ústavného poriadku alebo boli vylúčení „za nenapraviteľnú panslavistickú činnosť."[64] Predčasné ukončenie štúdia niektorých študentov vyšších ročníkov bolo spôsobené i tým, že z dôvodu akútneho nedostatku učiteľov sa na voľné miesta v dedinských ľudových školách prijímali aj uchádzači s neukončeným vzdelaním a tiež skutočnosť, že niektorých študentov sa už týkala všeobecná branná povinnosť.[65]

Štátny učiteľský ústav v Znievskom Podhradí patril z hľadiska počtu študentov medzi menšie ústavy. V rokoch 1870 až 1880 bolo ročne vo všetkých triedach okolo 50 študentov v priemere. V osemdesiatych a deväťdesiatych rokoch klesol počet študentov dokonca na 40 v priemere. Výraznejší obrat nastal na začiatku 20. storočia. V rokoch 1901 až 1910 bol počet študentov vo všetkých štyroch triedach okolo 100 v priemere.

Prehľad o študentoch štátnych mužských učiteľských ústavov vo vybraných rokoch

Rok	Sídlo učiteľského ústavu	Počet tried	Počet učiteľov	Študenti								
				Počet na konci šk.r.	Národná príslušnosť				Náboženské vierovyznanie			Diplom získavalo
					M	S	N	iní	R.k.	Ev.	Iní	
1871/1872	**Lučenec**	3	11	59	28	21	10	-	19	37	3	24
	Levice	2	9	35	20	12	3	-	28	5	2	-
	Modra	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Znievske Podhradie	2	9	30	-	24	6	-	24	6	-	43
	Spišská Nová Ves	2	8	20	4	4	12	-	12	8	-	-
1883/1884	**Lučenec**	4	10	68	62	6	-	-	42	21	6	22
	Levice	4	9	65	53	9	2	-	43	11	11	14
	Modra	4	8	73	28	25	20	-	55	14	4	27
	Znievske Podhradie	4	8	32	12	16	4	-	28	3	1	10

[64] Pojem „panslavizmus" nemal presne definovaný obsah. a tak sa za panslavistický mohol označiť akýkoľvek prejav slovenského národného cítenia. Maďarský trestný zákon z roku 1878 klasifikoval prejavy panslavizmu ako trestný čin, ktorého úlohou bolo narušiť jednotu maďarského štátu. K tomu pozri, napr.: Szarka L: Slovenský národný vývin – uhorská národnostná politika 1867-1918 (2.vydanie. Bratislava, 1999.), s.196-197.

[65] Všeobecná branná povinnosť sa vzťahovala na všetkých mužov v Uhorsku vo veku 19 až 42 rokov, ktorí boli uznaní za schopných vojenskej služby. Služobná povinnosť sa vzťahovala na brancov po dosiahnutí veku 21 rokov.

	Spišská Nová Ves	4	8	57	15	8	34	-	31	25	1	12
1888/1889	**Lučenec**	4	10	54	54	-	-	-	34	19	1	9
	Levice	4	9	60	45	10	5	-	45	10	5	6
	Modra	4	9	84	26	32	26	-	67	8	9	13
	Znievske Podhradie	4	8	61	20	29	1	1	48	12	1	15
	Spišská Nová Ves	4	9	49	15	12	22	-	29	19	1	13

Školský rok	**Sídlo učiteľského ústavu**	**Počet učiteľov**		**Počet žiakov**		**Počet privatistov**	**Počet žiakov s maďarskou materinskou rečou**
		maďarských	ostatných	zapísaných	po záverečných triedných skúš-kach		
1906/1907	Lučenec	12	1	119	114	11	94
	Levice	14	-	112	106	11	97
	Modra	9	3	146	143	10	82
	Znievske Podhradie	10	1	117	109	2	100
	Spišská Nová Ves	11	1	122	116	4	83
1907/1908	Lučenec	13	-	118	112	1	106
	Levice	15	1	106	99	9	96
	Modra	10	1	137	134	3	74
	Znievske Podhradie	10	2	120	113	9	117
	Spišská Nová Ves	11	-	116	113	1	63
190/1909	Lučenec	13	1	108	104	7	83
	Levice	14	-	106	99	3	90
	Modra	10	1	137	136	3	78
	Znievske Podhradie	11	1	121	119	4	90
	Spišská Nová Ves	10	2	118	109	2	55
1909/1910	Lučenec	13	1	111	106	6	85
	Levice	12	1	108	103	-	91
	Modra	12	2	129	127	5	86
	Znievske Podhradie	11	1	117	113	5	70

	Spišská Nová Ves	8	3	124	116	-	70

Trieda = ročník, M – maďarská, S – slovenská, N – nemecká, R.k. – rímskokatolícke,
Ev. – evanjelické (augsburské i reformované), Iní – židovské, gréckokatolícke, pravoslávne
Zdroj: Magyar Statisztikai Évkönyv (Maďarská štatistická ročenka), Új Folyam, Budapest. Digitalizované a dostupné na stránke: http://konyvtar.ksh.hu/index.php?s=kb_statisztika

Koncom sedemdesiatych rokov dospelo ministerstvo školstva k záveru, že už bol vyškolený dostatočný počet učiteľov,[66] preto dekrétom č. 24 161/1880 o postupe pri prijímaní na štátny učiteľský ústav nariadilo prijímať iba takých uchádzačov, ktorí preukážu potrebné predpoklady pre učiteľskú profesiu a budú dobre pripravení z predchádzajúcej školy. Z dôvodu obmedzených finančných prostriedkov vykonalo ministerstvo aj úpravu v poskytovaní štipendií a ďalšej finančnej podpore študentom. Štipendiá sa začali vyplácať iba študentom, ktorých rodičia žili v preukázateľnej chudobe a študentom, ktorí dosahovali mimoriadne študijné výsledky. V prípade zanedbávania štúdia sa mohlo študentovi štipendium odňať i počas školského roka.[67]

Predĺženie odbornej prípravy učiteľov na štyri roky, sprísnenie podmienok prijímania na štúdium a obmedzenie finančnej pomoci a podpory pre študentov[68] spôsobili pokles záujmu uchádzačov, ako už bolo spomínané. Učiteľská rada hodnotila pokles študentov na jednej strane pozitívne, pretože priniesol vylúčenie uchádzačov, ktorí nemali schopnosti zvládnuť štúdium, no na druhej strane zdôraznila aj jeho negatívne dôsledky. Tie sa prejavili vo zvýšení nákladov na chod učiteľského ústavu a nutnosť redukovania počtu učiteľov.[69]

Ministerstvo verejného školstva v snahe zabrániť výraznejšiemu poklesu záujmu o učiteľské štúdium revidovalo vyhláškou č. 8 304/1887 niektoré svoje predchádzajúce ustanovenia a schválilo nový postup prijímania na štátne učiteľské ústavy. Uchádzači o prijatie na štátny učiteľský ústav predkladali svoju žiadosť (písomne alebo ústne) vedeniu ústavu najneskôr do 15. júla pre nasledujúci školský rok. K žiadosti prikladali hodnoverný doklad o dobrom zdravotnom stave, ktorý vydal úradný lekár, doklad o dosiahnutí požadovaného veku 14 rokov (krstný alebo rodný list) a doklad, že navštevovali vyššiu ľudovú školu alebo 4. očník strednej školy (posledné školské vysvedčenie). Všetky žiadosti

[66] Podľa štatistických ročeniek získalo kvalifikáciu učiteľa ľudovej školy v rokoch 1869 až 1880 celkom 9 548 osôb, 7 066 mužov a 2 842 žien.
[67] Magyar rendeletek tára, 1880, s.1228-1229.
[68] Minimálne ročné náklady na jedného študenta (ubytovanie, stravovanie, oblečenie, školské potreby a i.) sa odhadovali na 250 forintov, čo bola pre chudobné rodiny nedosiahnuteľná suma.
[69] Znievsky učiteľský ústav patril v osemdesiatych rokoch 19.storočia k najdrahším spomedzi ostatných štátnych učiteľských ústavov, ale podľa názoru riaditeľa Arányiho i k najlepším. In:: A znióváraljai m. kir. állami tanitóképezde 1881/2 - 1882/3 -1883/4-ik tanévi V-ik értesitője. Losoncz. 1884, s.55.

o prijatie sa spolu so stanoviskom riaditeľa posielali najneskôr do 1.augusta okresnému školskému inšpektorovi, ktorý ich prekontroloval a vrátil späť na učiteľský ústav. Uchádzači, ktorých žiadosti spĺňali stanovené požiadavky, boli pozvaní s dostatočným predstihom na prijímaciu skúšku. Prijímacia skúška sa konala pred začiatkom nového školského roka, buď na konci augusta alebo v prvých dňoch septembra. Cieľom prijímacej skúšky bolo zistiť, či sú uchádzači vhodní na učiteľské povolanie. Skúška bola písomná a ústna. Predmetom písomnej prijímacej skúšky bolo práca v maďarskom jazyku na konkrétnu tému, napr. zviera, historická udalosť, významná osobnosť a pod., a riešenie dvoch alebo troch matematických úloh. Čas na písomnú prácu bol jeden a pol hodiny a na riešenie matematických úloh tiež jeden a pol hodiny.

Na ústnu skúšku boli prijatí iba žiaci, ktorí v písomnej časti dosiahli aspoň uspokojivé výsledky. Predmetom ústnej skúšky bol maďarský jazyk s osobitným dôrazom na gramatiku a správne verbálne vyjadrovanie, počítanie s dôrazom na racionálne a formálne správne vykonávanie počtových operácií s celými číslami i zlomkami a základný prehľad domácej histórie a geografie. Ústna skúška trvala najmenej 15 minút, 5 minút jedna časť.

Do každej písomnej práce doplnil riaditeľ školu, ktorú žiak navštevoval, ďalej známky, ktoré mal uvedené na vysvedčení, ako aj známky od skúšobnej prijímacej komisie. Písomné práce s uvedeným doplnkom sa po ukončení celej skúšky posielali na ministerstvo verejného školstva, ktoré ich preskúmalo a aj s prípadnými pripomienkami vrátilo späť na učiteľský ústav.[70]

Štatistický prehľad o študentoch v školskom roku 1880/1881 a 1907/1908

1. požiadali o prijatie		1880/1881			spolu	1907/1908				spolu
		III.	II.	I.		IV.	III.	II.	I.	
		triedy				triedy				
Na základe vysvedčenia	postúpil z nižšej triedy ústavu	14	13	-	27	28	31	26	-	85
	opakoval	-	-	1	1	-	-	-	-	-
	po prerušení vzdelávania	1	-	-	1	-	-	-	-	-
	zo VI. triedy občianskej školy	-	-	2	2	-	-	-	-	-
	z V. triedy občianskej školy	-	-	3	3	-	-	-	-	-
	zo IV. triedy občianskej školy	-	-	13	13	-	-	-	16	16
	zo IV. triedy gymnázia	-	-	-	-	-	-	-	13	13
	zo IV. triedy reálky	-	-	-	-	-	-	-	2	2
	z V. triedy gymnázia	-	-	-	-	-	-	-	2	2
	z V. triedy reálky	-	-	-	-	-	-	-	1	1
	zo VI. triedy gymnázia	-	-	-	-	-	-	-	1	1

[70] Magyar rendeletek tára, 1887, s.1747 -1749.

Na základe prijímacej skúšky	absolvoval menej ako 4 triedy gymnázia	-	-	7	7					
	(resp. meštianky, reálky)	-	-	2	2					
	absolvoval základnú školu									
Spolu		15	13	28	56	28	31	26	35	120
2. prijatí celkom		12	10	18	40					
Podľa náboženskej príslušnosti	rímskokatolíci	9	10	15	34	23	25	20	27	95
	evanjelici (augsb.)	-	-	-	-	3	4	3	2	12
	kalvinisti	1	-	-	1	1	-	-	1	2
	izraeliti	2	-	3	5	-	1	1	1	3
	gréckokatolíci	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Podľa národnej príslušnosti	Maďari	6	5	1	12	28	27	20	17	92
	Nemci	2	1	7	10	-	-	2	-	2
	Slováci	4	4	10	18	-	3	2	14	19
3. získali finančnú podporu										
	na celý rok	9	7	4	20	9	11	5	6	31
	na pol roka	3	1	9	13	13	9	7	12	41
	na vlastné náklady študovali	-	2	5	7	5	8	5	2	20
	mesačná pomoc	-	1	-	1	-	-	-	-	-
4. vystúpili počas roka										
	pre chorobu	-	1	1	2					
	consilium abeundi[71]	-	1	6	7	-	1	2	4	7
	prestúpili na inú školu	-	-	1	1					
	mali vlastného učiteľa	1	-	-	1					
Spolu		1	2	8	11	0	1	2	4	7
Zostali na konci roku		**11**	**8**	**10**	**29**	**28**	**30**	**24**	**31**	**113**

Aby sa uchádzači, ktorí splnili požiadavky prijímacej skúšky, stali riadnymi študentmi a boli prijatí na štúdium, museli sa v stanovenom termíne zapísať na učiteľský ústav. Zápis vykonával riaditeľ učiteľského ústavu alebo ním poverený učiteľ ešte pred začiatkom školského roka.

[71] Consilium abeudi, t.z. „rada odísť", bolo varovanie alebo vylúčenie študenta, ktoré sa praktizovalo na vtedajších školách. Najčastejšie sa ukladalo z prospechových a disciplinárnych dôvodov, ale niekedy aj z dôvodov choroby alebo z finančných dôvodov. Väčšinou išlo o miernejšiu formu vylúčenia, kedy vylúčený študent opustil školu formálne na vlastnú žiadosť alebo žiadosť rodičov, čo mu umožňovalo dokončiť štúdium na inej škole. V niektorých prípadoch malo charakter podmienečného vylúčenia, v zmysle posledného varovania a niekedy znamenalo skutočnú „radu odísť", čím dala škola najavo, že študent mal minimálne predpoklady doštudovať a odporúčala mu zvoliť si inú školu.

Bydlisko, národnosť a vierovyznanie študentov

Študenti znievskeho štátneho učiteľského ústavu pochádzali takmer zo všetkých krajov Horného Uhorska. Najviac študentov bolo z Turčianskej, Zvolenskej, Trenčianskej, Nitrianskej, Oravskej, Liptovskej a Tekovskej župy. Vážnou prekážkou väčšieho záujmu uchádzačov o štúdium v učiteľskom ústave bola zložitá komunikačná dostupnosť Znievskeho Podhradia, obmedzená kapacita internátu a malá ponuka ubytovania v miestnych rodinách za primeranú cenu.

Počet študentov podľa príslušnosti do župy vo vybraných rokoch

Príslušnosť do župy	1873/74	1877/78	1883/84	1901/02	1907/08
Aradská				1	
Oravská	15	5	1	8	8
Tekovská (Bars)	2	3		11	8
Hontianska			2	1	1
Liptovská	5			7	10
Novohradská		2			2
Nitrianska	3	8	4	7	19
Bratislavská	1			1	1
Trenčianska	17	18	6	11	11
Turčianska	5	7	2	16	20
Zvolenská	1	4	5	19	14
Báčsko-bodrocká				4	
Čanadská				1	
Boršodská				1	1
Čongrádska			5	4	2
Peštiansko-pilišsko-šoltská		1	2	8	5
Satumarská				1	1
Spišská	2	5		4	1
Temešvárska			1	1	1
Gemerská		5	2		
Sabolčšská		3			
Hevešská		2	5		
Zalašská		2			1
Bekešská			1		1
Biharská			1		
Marmarošská			1		
Šomodská			1		
Vášska			1		1
Berežská					1
Huňadská					1
Siladská					1

Študenti, ktorí navštevovali znievsky učiteľský ústav boli takmer výlučne slovenskej a maďarskej národnosti. Niekoľko študentov sa hlásilo k nemeckej národnosti alebo iným národnostiam žijúcim vo vtedajšej maďarskej časti monarchie. V prvých troch desaťročiach po založení učiteľského ústavu prevládali študenti slovenskej národnosti. Od školského roku 1901/1902 bol počet riadnych študentov slovenskej a maďarskej národnosti približne rovnaký a od školského roku 1907/1908 už prevládali študenti maďarskej národnosti. Prevaha študentov maďarskej národnosti bola priamym dôsledkom Apponyho školských zákonov, kedy si viacerí Slováci z pragmatických alebo iných dôvodov zmenili slovenskú národnosť na maďarskú.

Znievsky učiteľský ústav bol umiestnený v regióne, kde bolo takmer homogénne osídlenie obyvateľstvom slovenskej národnosti, preto otázka národnej príslušnosti študentov hrala dôležitú úlohu v živote učiteľského ústavu. Nezriedka viedla i k väčším konfliktom, ako bude uvedené neskôr.

Situáciu, v ktorej sa nachádzal učiteľský ústav z hľadiska národnostného charakterizoval riaditeľ A.Aranyi, slovami: „Aby sme načrtli ťažkosti, ktorým čelí chod našej vzdelávacej inštitúcie, je dôležité si uvedomiť, že založenie nášho ústavu siaha do obdobia, kedy bol národný duch obyvateľstva v plnom prúde, všetky maďarské inštitúcie zaznamenali nepriateľské postoje a vzdelávací vplyv nášho ústavu na našich študentov sa znižoval všemožnými prostriedkami. Ústav bol posiaty nepriateľskými živlami, čo bolo spôsobené aj tým, že väčšina mladých ľudí zapísaných do nášho ústavu bola z nemaďarských škôl a vedela málo z maďarského jazyka. Skutočnosť, že náš ústav bol schopný napĺňať požadované očakávania podmienilo mnoho neľahkých okolností. Bol to predovšetkým záujem a nepretržitá podpora nášho vysokého ministerstva. Bez podpory ministerstva by sme neboli vydržali ani desať rokov. Jeho záujem preukazuje skutočnosť, že v priebehu desaťročnej existencie nášho ústavu neprešiel rok, aby sme nedostali návštevu z najvyšších miest - Trefort Agoston, Tanárky Gedeon, štátny tajomník, Mészáros Ferencz, Hegedüs Lajos, Molnár Aladár, Buzogány Áron a opakovane jeho dôstojnosť Pál Gőnczy. Takmer všetky tieto návštevy viedli k opatreniam, ktoré ovplyvnili život ústavu, čo je jedným z nesporných dôkazov veľkého záujmu. Ďalšou priaznivou okolnosťou bola podpora maďarskej inteligencie a vlasteneckej šľachty. Najväčší majetkoví vlastníci v kraji a najvyšší predstavitelia župy boli ochotní prevziať funkcie v školskej rade. Navyše aj ostatná šľachta, vždy, keď ústav organizuje oslavu alebo slávnosť, navštevuje tieto podujatia v hojnom počte. To sú okolnosti, ktoré pracujú v prospech našej vzdelávacej inštitúcie. Náš ústav nikdy nezabúda na svoje dvojaké poslanie - vychovávať dobrých učiteľov a zároveň dobrých vlastencov.“[72]

[72] A znióváraljai m. kir. állami tanitóképezde 1880/81, tanévi IV-ik értesitője. Losoncz, 1881,s.4-5.

Viac ako 80 % študentov sa hlásilo k rímskokatolíckemu vierovyznaniu, zvyšok sa hlásil k evanjelického vierovyznania (augsburskej i reformovanej cirkvy) a niekoľko študentov sa hlásilo aj k židovskému vierovyznaniu. Tolerancia voči vyznávaniu jedného z uvedených náboženstiev sa v učiteľskom ústave prísne rešpektovala. Každý študent mohol navštevovať bohoslužby a náboženské obrady podľa vlastného slobodného rozhodnutia.

Finančná podpora a výpomoc

Študenti učiteľského ústavu pochádzali väčšinou z chudobných nemajetných rodín. Ak chceli študovať, boli teda odkázaní na štátnu finančnú podporu alebo výpomoc z rôznych verejných či súkromných zdrojov. Ministerstvo verejného školstva každoročne stanovilo počet študentov, ktorých bolo možné oslobodiť od niektorých školských poplatkov, napr. poplatku za ubytovanie, poplatku za stravovanie (alumneum) a pod.

Okrem pravidelnej štátnej finančnej podpory mohli získať študenti aj časovo obmedzenú finančnú pomoc od súkromných podporovateľov, nadácií a základín, jednorázové finančné alebo vecné dary napríklad za dobré študijné výsledky a pod. O poskytnutej finančnej pomoci a podpore študentom podával riaditeľ každoročne správu na ministerstvo verejného školstva.

V školskom roku 1873/1874 prispieval štát mesačne na jedného študenta sumou 14 forintov. Z celkového počtu 51 študentov učiteľského ústavu v uvedenom školskom roku získalo štátnu finančnú podporu 45 študentov. V školskom roku 1877/1878 boli finančné poplatky za štúdium vo výške 45 grajciarov za 1 deň za jedného študenta. Štát hradil celý tento poplatok 40-tim študentom učiteľského ústavu a polovičný poplatok 20-tim študentom. Iba 9 študentov študovalo na vlastné náklady.

V školskom roku 1886/1887 získala štátnu podporu (štipendium) v plnej výške približne tretina študentov, polovičné štipendium približne jedna osmina z celkového počtu všetkých študentov. V školskom roku 1888/1889 získalo plné štipendium 38 študentov a polovičné 26 študentov. Plné štipendium bolo 12 forintov a polovičné 6 forintov. V školskom roku 1890/1891 získali študenti štátnu štipendiálnu výpomoc v celkovej výške 5 011 forintov. V školskom roku 1903/1904 dostávalo štátnu podporu 87 študentov. Z toho plnú podporu dostávalo 51 študentov a polovičnú 36 študentov. Celá podpora činila mesačne 27,60 korún polovičná 15,60 korún. Ministerstvo školstva navrhlo ešte osobitnú odmenu 20 korún za mimoriadnu usilovnosť a ministerstvo poľnohospodárstva navrhlo odmenu všetkých študentom 4. ročníka za pestovateľské úspechy. Bez štátnej a ďalšej finančnej podpory a výpomoci študentom by bola existencia znievskeho učiteľského ústavu vážne ohrozená.

O finančnú podporu sa museli záujemcovia uchádzať písomnou žiadosťou zaslanou riaditeľstvu učiteľského ústavu. Riaditeľ s členmi učiteľskej rady pripravil návrh na poskytnutie štipendia študentom, ktorí spĺňali stanovené zákonné požiadavky na jeho priznanie a návrh po schválení správnou radou odoslal školskému inšpektorovi. Školský inšpektor návrh prekontroloval a zaslal na ministerstvo verejného školstva, ktoré rozhodlo o počte štipendií a svoje rozhodnutie oznámilo riaditeľovi. Štátne štipendiá sa vyplácali študentom v mesačných lehotách. Kvitancie o prevzatí potvrdzoval riaditeľ.

Záverečné verejné skúšky

Záverečné verejné skúšky sa konali každoročne pred koncom školského roka.[73] Boli triedne (ročníkové), ktorými bol formálne ukončený ročník a kvalifikačné učiteľské, ktorými bolo ukončené celé štvorročné štúdium.

Triedne alebo ročníkové skúšky sa konali spravidla v prvej polovici júna za prítomnosti niektorého z členov správnej rady a riaditeľa školy. Zúčastniť sa ich mohli riadni študenti učiteľského ústavu a spočiatku aj privatní uchádzači, ktorí sa pripravovali súkromne. Ak ich vykonali úspešne, mohli postúpiť do vyššej triedy (ročníka). Triedne skúšky študentov záverečného ročníka sa konali v skoršom termíne.

Organizácia a časový plán záverečných skúšok v školskom roku 1880/1881.
Kolokvia boli od 7. do 11. júna 1881. Začali ráno o 7 hodine a trvali do 9 hodiny pre všetky triedy. Pod vedením riaditeľa alebo jeho zástupcu boli študenti skúšaní z jednotlivých predmetov. Skúšanie pokračovalo od 9,30 do 12 hodiny a po obede od 14 do 16 hodiny.
11. júna sa konali verejné skúšky a skúšky z vierouky a mravouky.
12. júna bola nedeľa.
13. júna oslávil ústav meniny riaditeľa Antala Arányiho. Učiteľský zbor a študenti predniesli svoje pozdravy riaditeľovi a hudobný súbor pripravil pekný program pre spoločnosť, ktorá sa zišla na počesť oslávenca.
14. júna boli záverečné skúšky z predmetov pre všetky tri triedy súčasne, v čase od 9 do 12 hodiny. Skúšky sa týkali všetkých predmetov a skúšaný bol každý študent. Niektoré z predmetov boli skúšané aj mimo triedy. V ten istý deň sa o tretej hodine popoludní konala verejná prehliadka (fényes vizsga). Tvoril ju prednes hudobných skladieb a spev, výstavka kresieb a ukážky gymnastických cvičení študentov. Táto časť skúšky sa tešila značnej pozornosti turčianskej honorácie i miestnych obyvateľov.
15. júna sa konali záverečné skúšky študentov 3. ročníka z praktického vyučovania.

[73] Právo konať záverečné skúšky a vydávať absolventom štátom uznávané výročné vysvedčenia a osvedčenia, resp. diplomy o ukončení štúdia (vo vtedajšej terminológii „právo verejnosti“) udeľoval školám minister verejného školstva po vykonaní inšpekcie na stanovenú dobu alebo do doby dodržiavania zákonných podmienok. Právo verejnosti malo okrem učiteľského ústavu aj miestne znievske rímskokatolícke reálne gymnázium.

16. júna bol deň oslavy.
17. júna boli skúšky žiakov cvičnej školy.
18. júna sa konala bohoslužba s "Te Deum laudamus" a záverečné vyhodnotenie. Po ukončení bohoslužby sa všetci študenti a učitelia zhromaždili v hudobnej sieni. Na úvod zaspievali maďarskú hymnickú pieseň Szózat a potom nasledovala reč riaditeľa o mladosti smerovaná hlavne k študentom 3.ročníka, ktorí odchádzali zo školy. Po príhovore riaditeľa boli prečítané známky, ktoré dosiahli študenti a boli udelené odmeny štyrom vyznamenaným študentom. Následne študent 3. ročníka predniesol rozlúčkový prejav, poďakoval za dobrú vôľu školskej rade a za úsilie učiteľov. Napokon predniesol krátky prejav člen správnej rady A. Velits, ktorý ako predseda skúšobnej komisie vyhlásil školský rok za ukončený. Na záver celej slávnosti zaspieval spevokol maďarskú hymnu.
Záverečné učiteľské skúšky sa konali v čase od 22. do 27. júna. 22. júna boli písomné skúšky a v dňoch 23. až 27. júna ústne skúšky.

Záverečné triedne (ročníkové) skúšky boli ústne a písomné. Ústne pozostávali z odpovedí na otázky z prebratého učiva, ktoré kládol študentom riaditeľ, skúšajúci učitelia a zástupca správnej rady. Predmetom skúšky boli všetky vyučovacie predmety. Písomná časť skúšky pozostávala z prezentácie písomných slohových a jazykových prác, riešení matematických a grafických úloh, kresieb voľnou rukou a konštrukčných schém a pod.

Na konci skúšok dostal každý študent riadne vysvedčenie, v ktorom bolo uvedené hodnotenie jeho mravného správania, usilovnosti a pokroku v učení v príslušnom školskom roku. Študent, ktorý mal hodnotenie nedostatočný najviac z dvoch predmetov, dostal pokyn na vykonanie opravnej skúšky. Ak mal hodnotenie nedostatočný vo viac ako dvoch predmetoch, dostal oznámenie, že musí opakovať ročník.

V osemdesiatych rokoch sa pred záverečnými skúškami konali ešte tzv. kolokvia**.** Kolokvium bol druh skúšky prebiehajúcej formou skupinového skúšania, pri ktorom skúšajúci (cenzor) overoval nielen vedomosti študentov z jednotlivých predmetov, ale aj ich schopnosť interagovať s ostatnými spolužiakmi. Výsledky kolokvia slúžili učiteľom ako podklad pre koncoročné hodnotenie v ich predmete. Kolokvium sa mohlo konať ústne alebo písomne alebo obidvoma spôsobmi.

Kolokvium v školskom roku 1883/1884

		8,00 – 10,00		10,00 – 12,00		14,00 – 16,00		16,00 – 18,00	
Deň	**Trieda**	**Predmet**	**Cenzor**	**Predmet**	**cenzor**	**Predmet**	**Cenzor**		

6.jún Piatok	I. II. III. IV.	Hudba Hudba Hudba Pedag. Aritm.	Rátskay Rátskay Rátskay Beniczky Arányi	Hudba Hudba Hudba Geom.	Rátskay Mihalit-ska Rátskay	Nem. Nem. Nem. Hudba Maď.	Kápolnai Kápolnai Kápolnai Mihaliska Rizner		
7.jún Sobota	I. II. III. IV.	Kresle-nie–Te-locvik Dejepis Ústava	Rizner Rizner Rizne Kápolnai Mihalit-ska			Zemep. Maď. Fyzika Chémia	Beniczki Arányi Arányi	Hosp. Kresl. Telocv.	Rizner Ulrich
9.jún Pondelok	I. II. III. IV.	Pedag.	Arányi	Pedag.	Kápolnai	Maď.	Beniczki		
10.jún Utorok	I. II. III. IV.	Maď.	Beniczki	Prírod. Geom.	Mihalit-ska Rátskay	Prírod. Aritm.	Mihalit-ska Arányi		
11.jún Streda	I. II. III. IV.	Aritm.	Arányi	Pedag.	Mihalit-ska	Geom. Dejepis	Kápolnai Rizner		
13.jún Piatok	I. II. III. IV.	Zemep. Prírod.	Rizner Arányi	Aritm.	Arányi	Ryso-vanie	Beniczki		
14.jún Sobota	I. II. III. IV.	Verejná skúška z nábo-ženstva				Určenie výsled-kov na porade učite-ľov		Skúša-nie zo spevu a gym-nastiky	

Záverečné skúšky boli niekedy ukončené hudobným a gymnastickým vystúpením študentov, na ktorom sa mohlo zúčastniť i širšie publikum. Najlepší cvičenec bol odmenený ozdobným vencom a od riaditeľa školy dostal za odmenu dva strieborné forinty.

Kvalifikačné skúšky alebo skúšky odbornej učiteľskej spôsobilosti sa konali na záver celého štúdia alebo kurzu. Uchádzať sa o ne mohol riadny študent učiteľského ústavu, ak splnil stanovené požiadavky, ako aj privátny uchádzač, ktorý sa pripravoval na učiteľské povolanie súkromne alebo v kurze.[74] Riadni štu-

[74] Keď sa podarilo odstrániť akútny nedostatok učiteľov zo začiatku sedemdesiatych rokov, ministerstvo súkromnú formu odbornej prípravy učiteľov pre ľudové školy výrazne obmedzilo.

denti učiteľského ústavu sa prihlasovali na kvalifikačnú skúšku u riaditeľa najneskôr do 15. mája príslušného školského roku. Privátny uchádzač, ktorý sa pripravoval súkromnou formou, mohol byť prijatý na kvalifikačnú skúšku v učiteľskom ústave iba so súhlasom Ministerstva náboženstva a osvety za predpokladu, že splnil nasledovné podmienky:
a) predložil osvedčenie (vysvedčenie), že dosiahol vzdelanie, ktoré bolo predpísané pre prijatie na učiteľský ústav,
b) vykonal úspešne triedne skúšky z učiva, ktoré sa vyučovalo vo všetkých ročníkoch učiteľského ústavu,
c) bol mravne bezúhonný, telesne a psychicky zdravý,
d) vykonal učiteľskú prax v ľudovej škole v dĺžke najmenej 1 roka.

Uchádzači, ktorí ukončili strednú školu maturitnou skúškou sa mohli prihlásiť na kvalifikačnú učiteľskú skúšku po vykonaní rozdielových skúšok z výchovných a estetických predmetov a po absolvovaní najmenenej jednoročnej učiteľskej praxe.

Riadni študenti učiteľského ústavu neplatili za kvalifikačnú skúšku žiadne poplatky (taxy). Privatisti platili za štátnu učiteľskú skúšku poplatok vo výške 40 korún. Opravná skúška bola bezplatná. Poplatok od privatistov sa rozdelil medzi členov skúšobnej komisie podľa počtu predmetov, ktoré skúšali a riaditeľa, ktorému sa pripočítal osobitný podiel vyplývajúci z jeho zodpovednosti za organizáciu a celý priebeh skúšok.

O vykonanie učiteľskej skúšky sa nemohli uchádzať osoby, ktoré boli trestne stíhané alebo právoplatne odsúdené, ktoré boli vylúčené zo všetkých vzdelávacích ústavov a osoby, ktoré trpeli vážnou chorobou alebo by im ich zdravotné postihnutie nedovoľovalo vykonávať učiteľské povolanie v predpísanom rozsahu. Najneskôr 14 dní pred začiatkom skúšky prekontrolovali členovia skúšobnej komisie prihlášky uchádzačov riadneho štúdia a rozhodli, ktorí študenti budú prijatí na skúšku, a ktorým bude skúška zamietnutá. Zamietnuté prihlášky sa postúpili ministerstvu verejného školstva na konečné rozhodnutie.

Skúšobná komisia bola zložená z členov učiteľského zboru. Pri praktickej skúške bola komisia doplnená o učiteľa cvičnej školy. Predsedom skúšobnej komisie bol župný školský inšpektor. V prípade odôvodniteľnej neprítomnosti školského inšpektora poverilo ministerstvo verejného školstva jeho zastupovaním inú oprávnenú osobu. Členom skúšobnej komisie bol aj ministerský komisár, ak ho ministerstvo vyslalo. Jeho právomoci boli uvedené v poverovacej listine.[75]

[75] V právomoci ministerského komisára bolo dozerať na dodržiavanie zákonných predpisov. Mohol vykonať kontrolu písomných prác, byť prítomný na ústnej skúške a klásť otázky študentom, zúčastniť sa na rokovaní skúšobnej komisie pri záverečnom hodnotení, ale bez možnosti zasahovať do hodnotenia. O priebehu skúšky vyhotovil správu, ktorú predkladal ministrovi. Ak zistil porušenie

Pôvodne bol členom skúšobnej komisie aj zástupca správnej rady učiteľského ústavu. Ministerské nariadenie z roku 1892 zrušilo túto právomoc správnej rady. Jej členovia mohli byť prítomní na skúške a sledovať, či skúška prebieha v súlade so zákonom, ale nemohli zasahovať do jej priebehu a do hodnotenia kandidátov.

Záverečná kvalifikačná skúška sa skladala z písomnej, ústnej a praktickej časti. Žiadny kandidát nemohol byť oslobodený ani z jednej časti skúšky.

Písomná skúška pozostávala:

a) z klauzúrnej práce z pedagogiky s cieľom posúdiť zvládnutie obsahu učebného predmetu pedagogika, znalosť maďarského jazyka a gramatiky a schopnosť uchádzača písomne vyjadriť svoje myšlienky

b) z riešenia troch aritmetických a troch geometrických úloh, pri ktorých mal kandidát preukázať znalosť rôznych počtových úkonov vyriešením najmenej jednej aritmetickej a jednej geometrickej úlohy,

c) z nemeckého jazyka s cieľom posúdiť úroveň pasívneho zvládnutia cudzieho jazyka,

d) z kreslenia na zadanú tému s cieľom preukázať schopnosť rozlíšiť základné predmety, ich tvary a vzájomné vzťahy, odhadnúť kompozíciu a štruktúru predmetov,

e) z krasopisu s cieľom preukázať zvládnutie techniky a estetiky písma.

Na písomnú prácu z pedagogiky[76] a matematiky boli vymedzené 4 hodiny a z nemeckého jazyka 3 hodiny.

Návrh úloh písomných prác pripravovali učitelia, ktorí vyučovali skúšobné predmety v záverečnom ročníku. Najneskôr šesť týždňov pred jeho ukončením 4 úlohy pre pedagogiku, po 5 pre aritmetiku a geometriu a z praktického výcviku dvakrát toľko úloh, koľko bolo prihlásených uchádzačov. Úlohy odovzdali v zapečatenej obálke riaditeľovi, ktorý ich do 15. mája predložil školskému inšpektorovi. Školský inšpektor z nich vybral jednu úlohu pre pedagogiku, po tri pre aritmetiku a geometriu a v zapečatených obálkach, samostatne pedagogiku a samostatne aritmetiku a geometriu, vrátil najneskôr do 1. júna späť riaditeľovi aj so stanovením termínu ústnej skúšky. Ak školský inšpektor považoval úlohy za nevyhovujúce, poslal ich späť so žiadosťou, aby učitelia vypracovali nové.

Kvalifikačné skúšky sa konali spočiatku v dvoch termínoch, a to v jesennom a jarnom. Jesenný termín skúšok bol v septembri alebo v októbri, jarný v marci alebo v apríli. Pretože takýto systém narúšal chod vyučovania, ministerstvo verejného školstva nariadilo vyhláškou č. 10 998 z 13. júla 1877, že skúška sa bude konať od uvedeného roku iba raz ročne, spravidla v júni.

---

zákona, podal osobitnú správu ministrovi, ktorý zakázal vydávať osvedčenia dotknutým kandidátom až do konečného vyriešenia prípadu.

[76] Klauzúrna práca z pedagogiky sa písala v maďarskom jazyku a bola zároveň i skúškou z vyučovacieho jazyka.

Písomné skúšky sa konali v prvom júnovom týždni počas dvoch alebo troch dní nasledujúcich po sebe. V deň písomnej skúšky rozpečatil riaditeľ v prítomnosti dozorkonajúceho učiteľa a kandidátov obálku a oznámil úlohu alebo tému. Po uplynutí stanoveného času na vypracovanie úlohy bol každý kandidát povinný predložiť svoju prácu, vrátane konceptu, a to aj v prípade, že nebola úplne dokončená. Uchádzači mohli používať na písomnej skúške vlastné písacie potreby. Počas práce nesmeli komunikovať medzi sebou, ani používať zakázané spôsoby práce. Kto zákaz porušil, bol vylúčený zo skúšky. Dozerajúci učitelia viedli písomný záznam o skúške, v ktorom bol uvedený čas, úlohy, zoznam študentov v miestnosti, čas odovzdania prác, poradie dozerajúcich učiteľov a v prípade, že sa stalo niečo mimoriadne, podrobný zápis. Po ukončení písomnej skúšky podpísal riaditeľ zápisnicu a priložil ju k skúšobnému spisu.

Písomné práce opravovali skúšajúci učitelia, ktorí v každej práci vyznačili chyby, doplnili do nej stručný hodnotiaci komentár a výslednú známku. Riaditeľ prezrel opravené písomné práce, ich hodnotenie a spolu s písomnou správou o skúškach ich do 10. júna doručil školskému inšpektorovi, ktorý bol zároveň i predsedom skúšobnej komisie.

Časový rozvrh kvalifikačných učiteľských skúšok v školských rokoch 1900/1901 – 1910/1911

Školský rok	Písomné skúšky	Ústne skúšky	Praktické skúšky
1900/1901	3.-4.júna	19.-22.júna	
1901/1902	4.-6.júna	21.-25.júna	
1902/1903	3.-5.júna	22.-25.júna	9.-12.júna
1903/1904	30.-31.mája a 1.júna	20.-22.júna	
1904/1905	2.-4.júna	19.-21.júna	
1905/1906	1.-2.,5.-6.júna	19.-21.júna	9.-11.júna
1906/1907	3.-5.júna	18.-20.júna	17.júna
1907/1908	1.-3.júna	16.-20.júna	15.-16.júna
1908/1909	1.-3.júna	21.-24.júna	
1909/1910	2.-4.júna	20.-22.júna	
1910/1911	1.-3.júna	19.-23.júna	

Úlohy na písomnú skúšku z jednotlivých predmetov v školskom roku 1902/1903
Pedagogika:
Úroveň rozvoja mravnej výchovy. (V maďarskom jazyku).
Nemecký jazyk :
Zvyky a obyčaje starých Maďarov. (Preklad z nemeckého jazyka do maďarského)

Matematika:
1. Jedno z dvoch polí v tvare pravouhlého rovnobežníka je o 4 932 m^2 väčšie ako druhé. Jeho šírka je o 12 m a jeho dĺžka o 36 m väčšia ako druhého poľa, čo je vzhľadom na to dvojnásobok jeho dĺžky.
a) Koľko metrov je ich dĺžka a šírka?
b) Koľko dní bude okopávať to väčšie 5 robotníkov pri 12 hodinovom pracovnom čase, ak menšie okopú 4 robotníci za 12 dní pri 14 hodinovom pracovnom čase?
2. Vytvoríme pravidelný šesťuholník v kružnici s polomerom r=35 m.
a) Koľko m^2 je plocha kruhu?
b) Koľko m^2 je plocha šesťuholníka?
c) Koľko m je obvod kružnice?
3. Spodná základňa pravidelného štvorbokého zrezaného ihlanu s výškou 23 m má uhlopriečku 178 cm a horná má uhlopriečku 125 cm. Koľko m^3 je objem zrezaného ihlanu?
4. Medzi stranami dvoch štvorcových lúk je rozdiel 12 m a rozdiel plochy 2 424 m^2 .
a) Koľko metrov je strana každej z nich? (Riešenie je požadované s jednou a dvoma neznámymi)
b) Koľko m^2 je plocha každej z nich?
c) Menšiu kosilo 19 koscov 8 dní, 10 hodín denne. Koľko hodín denne budú kosiť tú väčšiu v rovnakom počte dní, ak k nim pridajú ďalších 2 koscov?
Kreslenie:
Cínová záhradná polievacia kanva na štvorcovom hrubom doskovom pozadí. (Kresba perspektívou.)
Krasopis:
Opis bežného maďarského a nemeckého písma.

Výsledky písomnej časti kvalifikačnej skúšky v školskom roku 1902/1903

	výborný	**chválitebný**	**dobrý**	**dostatočný**	**nedostatočný**
Maďarský jazyk	1	8	9	5	-
Pedagogika	-	9	10	4	-
Nemecký jazyk	3	7	8	3	2
Matematika	5	4	7	6	1
Kreslenie	-	15	5	3	-
Krasopis	2	9	9	3	-

Úlohy z pedagogiky boli v školských rokoch 1903/1904 až 1910/1911, napr. Vlastenecká výchova a jej prostriedky, Vývoj charakteru a jeho vlastnosti, Charakter a jeho formovanie, Čo môže urobiť učiteľ, aby zušľachtil a posilnil morálku, J.J.Rousseau ako pedagóg a jeho význam, Aktivita ako hlavný faktor vyučovania, Problematika štátneho školstva v Uhorsku v 18.storočí.

Pred začiatkom ústnej skúšky sa konalo zasadnutie skúšobnej komisie, ktorá zhodnotila výsledky písomnej skúšky a určila, kto z uchádzačov bude prijatý na ústne skúšky. Podmienkou prijatia bolo dosiahnuť z písomných prác hodnotenie aspoň dostatočné.

Predmetom ústnej skúšky boli všetky povinné vyučovacie predmety.

Výsledky učiteľských skúšok v školskom roku 1878/79

Školský rok	Prihlásení			Nezúčastnili sa			Skúšku vykonali			Výsledok hodnotenia				Nevyhoveli	
	učiteľ	učiteľka	spolu	učiteľ	učiteľka	spolu	učiteľ	učiteľka	spolu	výborný	chválitebný	dobrý	dostatočný	z jedného alebo dvoch predmetov	z viacerých predmetov
1878/1879	**27**	**3**	**30**	**8**	**-**	**8**	**19**	**3**	**22**	**3**	**2**	**8**	**2**	**5**	**2**

Obsah a rozsah ústnych skúšok bol daný učebnými osnovami. Pri skúšaní kládli učitelia dôraz nielen na sumu vedomostí, ale aj na pochopenie súvislostí a vzťahov medzi nimi a na aplikovanie získaných teoretických poznatkov pri praktickej činnosti v ľudovej škole. Skúška trvala v jednom dni najviac 8 hodín, počas ktorých mohlo byť vyskúšaných najviac 6 kandidátov.

Počas ústnej skúšky kládol otázky skúšajúci učiteľ a ďalšie otázky mohol klásť aj predseda skúšobnej komisie a ministerský komisár. V prípade otázok z vierouky a mravouky mohol klásť doplňujúce otázky aj delegovaný zástupca cirkevných orgánov. Na konci skúšania určila skúšobná komisia väčšinou hlasov známku študenta za každý predmet a jeho celkové hodnotenie. Výsledky skúšky oznámil študentom predseda skúšobnej komisie v prítomnosti ostatných členov.

Počas skúšky z praktického vyučovania kandidát na základe určenej témy vyučoval skupinu žiakov cvičnej školy, najmenej jednu štvrťhodinu, najviac však jednu a pol hodiny. Tému praktickej skúšky určil kandidátovi predseda a oznámil mu ju najmenej deň pred skúškou v prítomnosti učiteľa metodiky a cvičného učiteľa. Pri hodnotení bol rozhodujúci rozsah, v akom bol kandidát schopný uplatniť určenú tému v praktickej výučbe, ako pracoval so žiakmi, aká bola disciplína v triede a pod.

V školskom roku 1902/1903 sa konali skúšky z praktického vyučovania zo všetkých predmetov a vo všetkých triedach cvičnej školy v dňoch 9. až 12. júna 1903. Témy praktickej skúšky boli nasledovné:
I. ročník cvičnej školy. Číslica 8. Písmeno „A“. Rodina a jej členovia.

II. ročník. Podstatné mená. Osobné zámená. Čiary. Soľ. Názvy nástrojov. Čestný chlapec (čítanie).
III. ročník. Obyvatelia obce a ich okres. Vety z ukazovacím zámenom. Počtový úkon sčítania.
IV. ročník. Zadunajsko. Zložená veta. V Budíne bola raz výstava psov (čítanie). Delenie desatinných zlomkov.
V. ročník. Zmena tvaru zlomku. Násobenie zlomku celým číslom.
V-VI. ročník. Potvrdenka. Snem. Mária Terézia. Ľudovít Veľký. Teplota. Železo.

Témy na praktickú skúšku v školskom roku 1907/1908

Predmet	Ročník (cv.škola)	Úloha	Kandidát
Rozvoj reči a umu	I.	Povinnosti dieťaťa voči rodičom	J.Cseszkó
Rozvoj reči a umu	I.	Ovca	K.Brozik
Rozvoj reči a umu	II.	Letné práce v poľnohospodárstve	D.Augusztin
Rozvoj reči a umu	II.	Kamenné uhlie	A.Holly
Písanie a čítanie	I.	Písmeno „a“	L.Bárdos
Čítanie	III.	Hrad Beckov	L.Kocsis
Čítanie	IV.	Kolumbáčske muchy	J.Zala
Čítanie	V.	Rieka Amazónka	G.Némethy
Gramatika	III.	Slovesá	D.Uhrin
Gramatika	IV.	Skloňovanie podstatných mien	J.Stric
Gramatika	V.	Priama reč	J.Halay
Sloh	V.	Účet	M.Svecz
Počty	I.	Delenie na časti	G.Dobrotka
Počty	II.	Tucet	I.Hammer
Počty	II.	Centimeter, decimeter, meter	J.Bornemisza
Počty	III.	Násobenie desiatkou	L.Molcsán
Počty	V.	Násobenie s desatinnými číslami	J.Koraus
Geometria	V.	Štvorcový stĺp	K.Tocsik
Zemepis	III.	Údolie potoka Vríca	J.Pozdena
Zemepis	III.	Minerálne vody	F.Hribal
Zemepis	IV.	Gemerská župa	E.Jostyák
Zemepis	V.	Španielsko	I.Salát
Dejepis	V.	Panovník Svätý Štefan	K.Klonga
Ústava	V.	Očkovanie proti kiahniam	D.Matula
Prírodopis	V.	Mačka	E.Kmety
Prírodospyt	V.	Chemické zlučovanie látok	A.Pap
Kreslenie	IV.	Polievacia krhla	J.Osztás
Spev	III.	Pieseň Pozvanie...	J.Szabó

Uchádzači, ktorí chceli získať kvalifikáciu na vyučovanie aj v inom jazyku ako v maďarskom, sa museli podrobiť písomnej skúške vo zvolenom jazyku (nemecký jazyk, slovenský jazyk) zo zadania z predmetu cvičenie reči a umu a vypracovať prípravu na praktické vyučovanie. Čas na vypracovanie prípravy bol 3 hodiny. Ak bola príprava prijatá, uchádzač ju mohol odučiť v cvičnej škole

vo zvolenom jazyku. Od uchádzača sa vyžadovalo, aby ovládal zvolený jazyk a preukázal schopnosť vyjadrovať v tomto jazyku svoje myšlienky. Výsledok skúšky sa zaznačil do osvedčenia o kvalifikačnej skúške príslušného kandidáta.

Ak si chceli potvrdiť už diplomovaní učitelia svoj diplom na maďarskom štátnom učiteľskom ústave na vyučovanie v ľudovej škole s iným jazykom ako maďarským, museli vykonať doplnkovú skúšku, ktorá pozostávala z písomnej a ústnej skúšky a zo skúšky z praktického vyučovania. Takáto skúška sa však mohla vykonať iba v prípade, že zvolený jazyk bol v skúšobnej komisii zastúpený kvalifikovaným učiteľom, a ak to dovoľovali jazykové schopnosti žiakov cvičnej školy.

Po ukončení kvalifikačných skúšok sa uskutočnilo záverečné zasadnutie skúšobnej komisie, na ktorom každý člen oznámil svoje hodnotenie skúšok. V prípade nezhody rozhodovala väčšina hlasov. Ak predseda komisie nesúhlasil s názorom väčšiny, rozhodnutie spolu aj s nesúhlasným stanoviskom sa postúpilo ministerstvu verejného školstva.

Výsledky sa hodnotili známkami výborný, chválitebný, dobrý, dostatočný a nedostatočný. Každý uchádzač, ktorý bol hodnotený známkou nedostatočný z jedného alebo dvoch predmetov skúšky, mohol vykonať opravnú skúšku z týchto predmetov do šiestich mesiacov. Kto bol hodnotený z troch a viac predmetov známkou nedostatočný, musel opakovať celú skúšku do jedného roka. Opakovanie sa povoľovalo iba jedenkrát.

Známky zo záverečnej skúšky, podobne ako pri ročníkovej skúške, sa zapísali do protokolu na záverečnom zasadnutí skúšobnej komisie. Protokol o skúškach podpísali všetci členovia skúšobnej komisie a doložili k nemu správu o priebehu a výsledkoch skúšky. Overená kópia sa posielala do dvoch týždňov ministerstvu verejného školstva.

Každý úspešný absolvent dostal diplom (osvedčenie), ktorý ho oprávňoval na kvalifikovaný výkon práce učiteľa v ľudovej škole.[77] Diplom obsahoval osobné údaje skúšaného kandidáta, známku z mravov, známky z prospechu v povinných vyučovacích predmetoch a klauzulu o úspešnom vykonaní kvalifikačnej skúšky. Diplom podpisoval riaditeľ učiteľského ústavu, všetci členovia skúšobnej komisie a bol opečiatkovaný úradnou pečaťou.

Kandidáti, ktorí nedosiahli zákonný vek, teda 19 rokov, mohli získať diplom až po dovŕšení tohto veku. Dovtedy dostali od riaditeľa osvedčenie o absolvovaní učiteľskej skúšky.

[77] Ak chcel učiteľ ľudovej školy postúpiť na opakovaciu alebo občiansku školu musel zložiť po predpísanej praxi skúšky učiteľskej spôsobilosti pre tento druh škôl.

Súkromní študenti priplácali za skúšku z cirkevného spevu a hry na organ 20 korún a za opakovanú skúšku zaplatili ako za celú skúšku.[78]

Kvalifikačná učiteľská skúška nebola rovnoprávna so štátnou gymnaziálnou maturitnou skúškou a neoprávňovala absolventa k prijatiu na vysokú školu. Ak chcel absolvent učiteľského ústavu pokračovať v štúdiu na vysokej škole, musel zložiť dodatočne maturitnú skúšku na gymnáziu. Zrovnoprávnenie maturitných skúšok sa uskutočnilo až v roku 1908. Podľa názoru odborníkov to však znamenalo zníženie ich úrovne, na čo reagovali vysoké školy zavedením povinnej prijímacej skúšky pre všetkých uchádzačov.

V polovici osemdesiatych rokov sa zaviedol zvyk, že v deň ukončenia učiteľských skúšok organizovali úspešní absolventi rozlúčková slávnosť v miestnej reštaurácii. Na slávnosť pozývali ako hostí všetkých členov učiteľského zboru, ktorým tak chceli prejaviť vďačnosť a poďakovanie za ich úsilie a obetavú školskú prácu. V súčasnosti sa takáto slávnosť už väčšinou nekoná. Aspoň čiastočne ju nahradila slávnosť odovzdávania maturitných zelených stužiek študentom 4.ročníka. Tá sa však koná ešte pred ukončením štúdia.

V posledných rokoch pred prvou svetovou vojnou sa aj v učiteľskom ústave zaviedla tradícia absolventských tabiel. Pretože tablá plnili aj funkciu reprezentácie školy, dodržiavali sa pri ich zostavovaní určité pravidlá. Na čestnom mieste boli umiestnené fotografie riaditeľa a triedneho učiteľa, potom ostatných učiteľov a naostatok boli fotografie absolventov v predpísanom spoločenskom oblečení. Pri každej fotografii bolo uvedené meno príslušného učiteľa alebo študenta. Tablá bývali ručne zdobené, najčastejšie štylizovanými rastlinnými alebo geometrickými motívmi. Bývala na nich aj fotografia alebo reprodukcia budovy školy. Vo vrchnej časti tabla, ale i v strede alebo v spodnej časti, bol nápis, ktorý obsahoval úradný názov školy, končiacu triedu (ročník) a daný školský rok. Originál tabla sa odkladal v škole, absolventi dostali fotografiu tabla.

[78] Vyhláška Ministerstva náboženstva a osvety č.34.034 zo dňa 19.mája 1910.

Od vzniku znievskeho učiteľského ústavu v roku 1870 do roku 1894 sa konali kvalifikačné učiteľské skúšky celkom 32 krát. Počas týchto skúšok bolo vyskúšaných 407 kandidátov, z toho 31 žien.[79] 282 z nich navštevovalo niektorú z foriem pravidelnej odbornej učiteľskej prípravy, 125 bolo súkromných.[80] Nie všetkým prihláseným kandidátom sa na skúške podarilo aj uspieť. Z tých, ktorí skončili úspešne získalo 73 kvalifikáciu učiteľa pre ľudové školy s maďarským vyučovacím jazykom, 9 pre ľudové školy s nemeckým vyučovacím jazykom, 32 pre školy so slovenským vyučovacím jazykom, 129 pre školy s maďarským i slovenským vyučovacím jazykom, 49 pre školy s maďarským a nemeckým vyučovacím jazykom, 8 pre školy s nemeckým a slovenským vyučovacím jazykom, 56 pre ľudové školy s maďarským, nemeckým i slovenským vyučovacím jazykom.

Kvalifikovaní stupňom výborný boli v rokoch 1870 až 1894 nasledovní absolventi:
1870/1871: Ignácz Angrejkovics, Adolf Paczák, Ede Vitaszek;
1871/1872: Gergely Uram;
1872/1873: Lajos Groó, János Folkman, Pál Weinwurm;
1873/1874: János Kozsehuba, József Krman, Heríbert Ertl;
1875/1876: István Rátskay, Aranka Irosztler ;
1876/1877: István Fritz, Antal Tisztásy;
1877/1878: Ferencz Otiepka;
1878/1879: **Mátyás Benczur**,[81] Frigyes Dérer, Naftalin Priseher;
1879/1880: Ferencz Tuna;
1880/1881: Lajos Majer, János Rázga;
1881/1882: Károly Ember, János Farkas, Gyula Kurucz, Béla Várkonyi, Lipót Veisz;
1882/1883: Lina Brief;
1883/1884: Gyorgy Jérus, József Sztancsek;
1884/1885: Bálint Argay, Gyorgy Szabó, Miklós Tocsek;
1885/1886: Ferencz Grimm, Gyula Mészáros, József Szmutny;
1888/1889: Dezsó Kronowetter, István Nedelák, Szende Uhlyarik;
1889/1890: Ferencz Bukovy, István Domszky, Károly Kiss, Emil Tilles, János Wagner, József Wunder;
1890/1891: Cornél Nevorál, József Ország;
1891/1892: Sándor Hőlszky, István Hromada, Endre Jókay, Miksa Trpik ;

[79] Ženy sa mohli prihlásiť na kvalifikačnú učiteľskú skúšku len ako súkromné osoby. Nemohli navštevovať znievsku štátnu učiteľskú prípravku riadnou dennou dochádzkou, keďže bola chlapčenská.

[80] Vykonávaním učiteľskej skúšky tzv. súkromnou prípravou, teda bez riadnej dennej dochádzky, získala učiteľský diplom takmer tretina kandidátov. Táto forma sa uplatňovala hlavne v prvom období, kedy bol akútny nedostatok učiteľov.

[81] [81] Benczur Mátyás (Bencúr Matej) bol významný slovenský spisovateľ. Známejší je pod pseudonymom Martin Kukučín. Narodil sa v roku 1860 v Jasenovej na Orave a zomrel v roku 1928 v Chorvátsku. Pochovaný je na Národnom cintoríne v Martine.

1894/1895: 0
Spolu: 50.

Od roku 1895 do roku 1911 sa kvalifikačné učiteľské skúšky konali 16 krát a učiteľskú kvalifikáciu získalo celkom 398 úspešných kandidátov.

Študenti učiteľského ústavu si mohli zvoliť počas štúdia aj odbornú prípravu na povolanie kantora.[82] Kantorská príprava nebola súčasťou povinného učebného programu pre učiteľov ľudových škôl. Zavedenie kantorskej prípravy na učiteľských ústavoch si vynútila skutočnosť, že školy na odbornú prípravu kantorov v tom čase neexistovali. Nezanedbateľnou však bola aj jej ekonomická stránka, pretože platy učiteľov ľudových škôl boli veľmi nízke, a tak si mnohí dedinskí učitelia vylepšovali svoj plat vykonávaním kantorstva.

Príprava na povolanie kantora nemala spočiatku presne stanovený program. Učebné osnovy pre učiteľské ústavy z roku 1869 síce stanovili znalosť spevu a hry na hudobný nástroj, ale hudobné vzdelávanie bolo zamerané skôr na rozvíjanie všeobecných hudobných znalostí a zručností, ako na cirkevnú hudbu a spev. Až od polovice sedemdesiatych rokoch sa začala venovať väčšia pozornosť aj cirkevnej hudbe a zborovému spevu. Boli prijaté podrobnejšie opatrenia na vykonávanie predpísaných úkonov pri cirkevných obradoch a bohoslužbách. Študenti učiteľského ústavu sa pravidelne striedali pri bohoslužbách v miestnom kostole v úlohe kantorov. Ich zapájanie do cirkevných obradov sa organizovalo tak, aby nezasahovalo do ich vyučovania a nenarušovalo proces plnenia ich hlavných školských povinností.

Zákonný rámec získala odborná príprava kantorov ministerským dekrétom č. 29 761 z roku 1891. Podľa tohto dekrétu sa od školského roku 1892/93 uskutočňovala príprava kantorov na základe nového učebného plánu po jednej hodine týždenne v 3. a 4.ročníku. Prípravu kantorov vykonávali učiteľ hudby a učiteľ náboženstva. Učiteľ hudby zabezpečoval výuku hudobnej časti odbornej prípravy a učiteľ náboženstva výuku obradoslovia. V 3. ročníku sa vyučovali najčastejšie používané cirkevné spevy v jednom a viacerých hlasoch (žalmy, chvály, litánie, pohrebné piesne, a i.) a vo 4. ročníku tie isté piesne aj so sprievodom organu. 3. ročník začínal najskôr hrou na harmóniu a až na jeho konci začínal aj s hrou na organ.[83] Učebné osnovy bolo možné upraviť s prihliadnutím na miestne cirkevné pomery.

Skúšky pozostávali z cirkevného spevu, dirigovania a hry na organ. Po ich úspešnom absolvovaní získal kandidát osobitné osvedčenie oprávňujúce ho vy-

[82] Kantorom sa nazýval kostolný organista a spevák.

[83] Zakúpiť vlastný organ sa podarilo učiteľskému ústavu až v roku 1905 v sume 2 100 korún. Po preložení učiteľského ústavu do Štubnianskych Teplíc bol umiestnený v hudobnej sieni. V roku 1957 bol ako poškodený a nepoužiteľný ponúknutý na odpredaj.

konávať povolanie kantora. Kantorské skúšky vykonalo v rokoch 1870 až 1911 úspešne celkom 155 kandidátov.

Prehľad štatistických údajov o študentoch v školských rokoch 1870/71-1910/11

Školský rok	Trieda	Počet			Vierovyznanie				Národnosť			Vykonal skúšky s prospechom				
		na zač. šk.r.	zanechali prístúpili	na konci šk.r.	rim.katolícke	evanj. augsb.	evanj. kalv.	židovské a iné	slovenská	maďarská	nemecká a iná	výborným	chvalitebným	dobrým	dostatočným	nedostatočným
1870/71	I.	15	2	13	10	3	-	-	1	-	3	-	2	6	5	-
	Kurz	18	2	16	13	3	-	-	16	-	-	3	4	4	5	1
1871/72	I.	18	-	18	15	3	-	-	16	-	2	2	5	4	6	1
	II.	13	1	12	9	3	-	-	9	-	3	-	4	3	5	-
1872/1873	I.	19	2	17	14	2	-	1	14	1	2	1	2	9	5	-
	II.	14	-	14	12	1	-	1	13	-	1	2	2	2	7	1
	III.	9	1	8	5	3	-	-	3	5	-	2	1	2	3	-
1873/1874	I.	30	4	26	22	3	-	1	24	1	1	2	7	10	5	2
	II.	16	2	14	12	2	-	-	11	1	2	2	5	6	1	-
	III.	12	1	11	10	1	-	-	11	-	-	2	3	4	2	-
1874/1875	I.	27	1	26	18	6	-	2	20	1	5	-	3	9	7	7
	II.	24	1	23	19	3	-	1	19	2	2	1	4	9	6	3
	III.	13	2	11	9	1	-	1	9	1	1	1	2	5	3	-
1875/1876	I.	31	3	28	17	7	1	3	18	6	4	-	8	9	3	8
	II.	20	3	17	11	4	-	2	10	3	4	-	2	5	1	9
	III.	21	7	14	11	2	-	1	12	1	1	1	1	8	2	2
1876/1877	I.	25	1	24	17	3	2	2	16	5	3	1	4	6	3	10
	II.	23	1	22	11	8	1	2	15	3	4	1	5	2	-	14
	III.	15	1	14	9	3	-	2	8	1	5	-	5	7	2	-
1877/1878	I.	40	7	33	22	5	3	3	16	10	7	3	6	10	8	6
	II.	22	4	18	12	3	1	2	11	4	3	1	2	7	2	6
	III.	15	-	15	8	4	1	2	6	3	6	-	4	4	2	5
1878/1879	I.	33	5	28	18	3	-	7	13	7	8	-	3	8	9	8
	II.	32	5	27	20	3	2	2	13	9	5	1	1	13	3	9
	III.	17	2	15	8	3	2	2	7	6	2	-	4	3	5	3

1879/1880	I.	27	9	18	15	1	1	1	7	10	1	-	5	6	6	1
	II.	19	1	18	13	-	1	4	4	10	4	-	3	8	4	3
	III.	20	2	18	13	1	2	2	8	9	1	1	4	8	4	1
1880/1881	I.	18	8	10	10	-	-	-	10	1	7	-	5	5	-	-
	II.	10	2	8	8	-	-	-	4	5	1	3	2	3	-	-
	III.	12	1	11	8	1	-	2	4	6	2	1	3	6	1	-
1881/1882	I.	12	-	12	12	-	-	-	8	3	1	1	4	5	-	2
	II.	11	-	11	9	-	1	-	6	3	2	-	4	6	1	-
	III.	10	1	9	7	2	-	-	3	5	1	2	3	3	1	--
1882/1883	I.	14	3	11	10	1	-	-	6	5	-	2	5	3	1	--
	II.	15	5	10	10	-	-	-	6	3	1	1	5	4	-	--
	III.	14	1	13	11	-	1	1	5	5	3	1	7	4	1	
1883/1884	I.	10	4	6	4	1	1	-	2	4	-	1	1	2	-	2
	II.	13	2	11	10	1	-	-	6	4	1	3	5	3	-	-
	III.	7	1	6	6	-	-	-	3	2	1	1	3	2	-	-
	IV.	10	1	9	7	-	1	1	4	3	2	2	5	2	-	-
1884/1885	I.	15	3	12	8	4	-	-	9	2	1	1	4	5	-	2
	II.	8	2	6	5	-	1	-	2	3	1	-	1	3	2	-
	III.	14	2	12	11	1	-	-	10	1	1	4	5	3	-	-
	IV.	10	1	9	9	-	-	-	6	2	1	1	3	5	-	-
1885/1886	I.	8	-	8	6	2	-	-	8	-	-	2	4	2	-	-
	II.	10	2	8	5	3	-	-	5	3	-	2	3	2	-	1
	III.	9	-	9	6	1	-	-	-	7	2	1	2	3	-	3
	IV.	13	2	11	10	1	-	-	5	4	2	3	5	3	-	-
1886/1887	I.	12	3	9	7	1	-	1	5	3	1	2	4	2	1	-
	II.	11	3	8	5	3	-	-	6	2	-	1	4	2	-	1
	III.	11	-	11	8	3	-	-	8	2	1	-	5	2	1	2
	IV.	5	-	5	4	1	-	-	-	3	2	-	-	5	-	-
1887/1888	I.	23	1	22	13	9	-	-	18	4	-	2	6	8	2	4
	II.	12	1	11	10	-	-	1	6	4	1	2	6	2	-	2
	III.	12	4	8	7	1	-	-	6	2	-	-	5	2	1	-
	IV.	9	1	8	5	3	-	-	6	2	-	-	4	4	-	-
1888/1889	I.	23	3	20	18	2	-	-	15	5	-	3	11	4	-	2
	II.	22	-	22	14	8	-	-	14	6	2	1	12	7	1	1
	III.	11	1	10	8	2	-	-	6	4	-	4	4	2	-	-

	IV.	8	1	9	8	1	-	-	4	5	-	4	2	3	-	-
1889/1890	I.	25	1	24	19	4	-	1	24	-	-	1	15	8	-	-
	II.	20	2	18	16	2	-	-	12	8	-	5	6	7	-	-
	III.	22	2	20	13	7	-	-	14	15	1	2	12	6	-	-
	IV.	10	-	10	9	1	-	-	6	3	1	6	2	2	-	-
1890/1891	I.	10	-	10	9	1	-	-	9	-	1	-	4	4	-	2
	II.	24	-	24	18	4	-	2	13	9	2	-	11	9	2	2
	III.	18	1	17	15	2	-	-	14	3	-	5	6	3	2	1
	IV.	20	1	19	12	7	-	-	13	5	1	2	1	4	2	-
1891/1892	I.	15	1	14	10	4	-	-	10	2	2	-	11	2	-	1
	II.	11	-	11	9	1	-	1	7	2	2	1	4	5	-	1
	III.	24	-	24	18	4	-	2	13	8	3	-	11	9	1	1
	IV.	13	5	18	16	1	-	1	12	6	-	3	6	5	4	-
1892/1893	I.	22	-	22	21	1	-	-	14	6	1	-	4	11	6	1
	II.	16	4	12	9	3	-	-	10	4	2	-	7	5	-	-
	III.	11	2	9	7	2	-	-	7	2	-	-	4	2	3	-
	IV.	25	2	23	21	2		2	15	6	2	-	11	7	5	-
1893/1894	I.	14	1	13	12	1	-	-	9	3	1	2	8	2	1	-
	II.	23	4	19	18	1	-	-	12	6	1	1	7	6	1	4
	III.	13	1	12	10	2	-	-	8	2	2	2	7	-	-	3
	IV.	10	-	10	9	1	-	-	6	2	2	1	4	3	1	1
1894/1895	I.	13	4	9	9	-	-	-	6	3	-	1	5	3	-	-
	II.	13	2	11	10	1	-	-	7	5	1	2	7	1	-	1
	III.	20	3	17	16	1	-	-	12	6	2	1	6	3	-	7
	IV.	13	-	13	8	5	-	-	7	4	2	2	7	4	-	-
1895/1896	I.	-	-	17	14	2	-	1	14	29	9	-	7	8	2	-
	II.	11	-	11	11	-	-	-				1	4	5	-	1
	III.	11	1	12	10	2	-	-				2	6	3	-	2
	IV.	14	2	12	11	1	-	-				-	3	4	1	4
1896/1897	I.	-	-	22	18	3	1	-	32	20	9	-	8	5	3	6
	II.	17	1	16	12	3	1	-				-	6	6	1	3
	III.	11	-	11	11	-	-	-				1	4	5	-	1
	IV.	12	-	12	10	2	-	-				-	8	4	-	-
1897/1898	I.	24	-	24	19	3	2	-	17	7	-	1	14	8	1	-
	II.	22	3	19	16	3	-	-	9	8	2	-	8	4	-	7

	III.	16	1	15	12	2	1	-	9	4	2	1	8	6	-	-
	IV.	12	-	12	12	-	-	-	4	4	4	1	6	5	-	-
1898/1899	I.	33	-	33	29	2	1	1	52	27	11	1	10	14	1	7
	II.	24	1	25	20	5	-	-				-	11	10	-	4
	III.	19	2	17	13	2	2	-				-	5	8	2	2
	IV.	12	3	15	11	2	1	1				2	7	5	1	-
1899/1900	I.	30	2	28	25	2	1	-	52	32	13	1	9	12	3	3
	II.	33	2	31	22	6	3	-				-	17	12	1	1
	III.	25	2	23	17	4	1	1				-	10	10	-	3
	IV.	15	-	15	12	3	-	-				-	8	7	-	-
1900/1901	I.	29	-	29	24	4	1	-	22	5	2	-	6	14	3	6
	II.	26	3	23	21	2	-	-	10	12	1	1	6	13	1	2
	III.	31	1	32	22	7	2	1	18	10	4	1	18	10	-	3
	IV.	23	2	25	19	5	-	1	22	3	-	-	14	11	-	-
1901/1902	I.	34	2	32	25	7	-	-	20	10	2	-	7	18	1	6
	II.	22	1	21	16	5	-	-	16	4	1	1	6	12	2	-
	III.	24	-	24	22	2	-	-	10	11	3	-	9	13	1	1
	IV.	32	2	30	21	8	1	-	15	13	2	1	18	11	-	-
1902/1903	I.	34	-	34	26	5	1	2	15	16	3	-	5	13	-	16
	II.	30	2	28	22	6	-	-	20	6	2	-	8	14	1	4
	III.	22	3	19	16	3	-	-	15	3	1	1	8	5	-	5
	IV.	24	1†	23	21	1	1	-	10	10	3	4	4	14	1	-
1903/1904	I.	30	5	25	20	5	-	-	14	7	4					
	II.	23	2	21	16	3	1	1	13	7	1					
	III.	25	2	23	18	5	-	-	15	6	2					
	IV.	20	-	20	15	5	-	-	12	7	1					
1904/1905	I.	39	2	37	34	2	1	-	21	13	3					
	II.	25	2	23	20	3	-	-	11	9	3					
	III.	21	-	21	15	4	1	1	11	9	1					
	IV.	20	-	20	15	5	-	-	12	5	3					
1905/1906	I.	33	1	32	27	4	-	1	20	9	3					
	II.	31	1	30	27	2	1	-	17	12	2					
	III.	21	-	21	18	3	-	-	11	8	2					
	IV.	23	1	22	15	5	1	1	11	10	1					
	I.	33	4	29	24	3	1	1	11	17	1					

1906/1907	II.	33	1	32	28	3	-	1	20	10	2					
	III.	30	-	30	26	3	1	-	16	12	2					
	IV.	21	1	21	18	3	-	-	12	8	1					
1907/1908	I.	35	4	31	27	3	-	1	14	17	-	1	7	13	4	6
	II.	26	2	24	20	3	-	1	2	20	2	1	7	13	-	3
	III.	30	-	30	25	4	-	1	3	27	-	2	10	15	3	-
	IV.	28	-	28	23	5	-	-	-	28	-	-	9	17	-	2
1908/1909	I.	36	2	34	29	2	2	1	3	18	13					
	II.	31	-	31	26	3	1	1	6	23	2					
	III.	24	-	24	21	2	-	1	5	17	2					
	IV.	30	-	30	25	4	-	1	-	29	1					
1909/1910	I.	28	1	27	25	2	-	-	15	10	2					
	II.	31	1	30	25	2	3	-	13	15	2					
	III.	32	-	32	27	3	1	1	6	23	3					
	IV.	24	-	24	21	2	-	1	5	18	1					
1910/1911	I.	33	4	29	26	3	-	-	12	12	5					
	II.	27	-	27	24	2	1	-	13	12	2					
	III.	33	1	32	26	3	3	-	6	23	3					
	IV.	33	1	32	28	2	1	1	-	32	-					

Sociálny pôvod študentov

Najviac študentov pochádzalo tradične z učiteľských rodín, kde učiteľská profesia prechádzala z rodiča na dieťa, spolu aj s ideálmi a zmyslom pre učiteľské povolanie. Druhú početnú kategóriu tvorili študenti pochádzajúci z chudobných vidieckych pomerov, z roľníckych rodín alebo rodín drobných dedinských remeselníkov. Ďalšou kategóriou boli študenti, ktorí pochádzali z rodín robotníkov alebo drobných podnikateľov, pre ktorých nebolo učiteľstvo predmetom kariéry, ale iba spôsobom živobytia. Časť študentov pochádzala z rodín úradníkov zamestnaných v štátnej alebo verejnej správe a časť študentov tvorili siroty alebo polosiroty žijúce poväčšine iba z matkou. Pre všetky kategórie bolo spoločné, že nepatrili k vyšším spoločenským vrstvám vtedajšej spoločnosti. Deti z rodín vysokej šľachty, majetných pozemkových vlastníkov a bohatých podnikateľov nemali záujem o učiteľské povolanie. Rodičia im predurčili kariéru lekárov, právnikov, bankárov, obchodníkov.

Sociálny pôvod študentov podľa zamestnania rodičov v školskom roku 1901/1902 a 1907/1908

Zamestnanie rodiča	1901/1902				1907/1908			
	I.r.	II.r.	III.r.	IV.r.	I.r.	II.r.	III.r.	IV.r.
vdova	3	3	3	3	2			4
učiteľ	8	5	8	9	5	8	4	6
advokát				1				
pisár	1							
notár					1			
úradník			4		1	1		2
policajt						1		
colník							1	
poštár	2			1				
roľník	6		2	3	5	3	4	3
remeselník	1			1			2	
obchodník	3				1	2		
hostinský, krčmár	1	1		1				
zámočník	2	1						
stolár	1	1			1		1	
telefonista	1							
kovorobotník	1						1	
záhradník						1		
lesník			1	1				
lesný strážnik	1	1	1	2	2	1	1	2
úradný sluha	1	1		2				
obuvník		2		2		1		
statkár		1		2	1		1	
kováč		2		1	1			1
klampiar		1						
mäsiar		1		1				
pekár							1	
súkromný podnikateľ		1		2	5	3	3	5
rušňovodič		1			1		1	
mlynár			1			1		
výberca daní			1					
skladník			2					
murár			1		1		1	
železničiar			1		2	1	4	3
fiakrista					1			
krajčír							2	1
dôchodca					2			
klobučník					1	1		
kožušník							2	
vedúci liehovaru					1			
vysťahovalec					1			
pôrodná asistentka						1		1

Spolu	**32**	**22**	**24**	**32**	**35**	**26**	**31**	**28**

Koncom októbra 1884 bol z podnetu riaditeľa Arányiho založený v učiteľskom ústave podporný spolok. Jeho cieľom bolo pomáhať chudobným študentom, aby mohli pokračovať v štúdiu. Stanovy podporného spolku pripravili učitelia a po ich odsúhlasení správnou radou ich riaditeľ zaslal ministerstvu na schválenie. Ministerstvo verejného školstva návrh na založenie podporného spolku schválilo začiatkom septembra 1885 s účinnosťou od školského roka 1885/1886.

Za prvého predsedu podporného spolku bol zvolený riadny učiteľ Lajos Beniczky. Od školského roku 1887/88 bol predsedom riadny učiteľ János Rátskay a pokladníkom Lajos Beniczky.

Stanovy podporného spolku znievskeho učiteľského ústavu

I. Názov a účel spolku

1. §. Názov: Podporný spolok študentov znievskeho Štátneho učiteľského ústavu.
2. §. Účel: Pomáhať chudobným, ale usilovným študentom ústavu, ak je potrebné.

II. Členovia spolku

3. §. Členovia podporného spolku sú zakladajúci, patróni a riadni.
4. §. Zakladajúcim členom je každý, kto vloží kapitál 5 forintov.
5. §. Patrónom je člen, ktorý každý rok uhradí členský príspevok vo výške 1 forintu.
6. §. Riadnym členom je študent ústavu, ktorý si platí mesačný členský poplatok 10 grajciarov.
7. §. Každý člen má právo zúčastňovať sa, vyjadrovať sa a hlasovať na valných zhromaždeniach spolku.

III. Predstavenstvo spolku

8. §. Záležitosti podporného spolku riadi predseda, pokladník a zapisovateľ.
9. §. Predseda a pokladník sa volia spomedzi učiteľov a zapisovateľ spomedzi riadnych členov.
10.§. Predseda zastupuje spolok, riadi jeho záležitosti a predsedá predstavenstvu a valným zhromaždeniam. Pri všetkých týchto zasadnutiach má v prípade rovnakého počtu hlasov rozhodujúci hlas a v mimoriadnych prípadoch, podľa vlastného uváženia, môže poskytovať podporu. Na písomnú žiadosť jednej polovice riadnych členov zvolá predseda mimoriadne valné zhromaždenie.
11. §. Pokladník spravuje peniaze spolku, odvádza na účet predsedu poukázané sumy, na konci každého školského roka podáva správy valnému zhromaždeniu o stave peňažného fondu.
12. §. Zapisovateľ je volený pomernou väčšinou na obdobie jedného roka. Vyhotovuje zápisnicu z valného zhromaždenia, vyhotovuje korešpondenciu spolku, vždy s podpisom predsedu. Zápisnice spolku overujú dvaja prítomní členovia, ktorých na tento účel splnomocní predseda.

IV. Vedenie záležitostí podporného spolku

13. §. O záležitostiach podporného spolku rozhoduje valné zhromaždenie a predstavenstvo.

14. §. Valné zhromaždenie sa koná dvakrát ročne. Jeho právomoci sa vzťahujú aj na predstavenstvo spolku. Môže meniť alebo dopĺňať jeho rozhodnutia, určovať smer jeho činnosti. Z tohto dôvodu sa okrem spracovania prebiehajúcich záležitostí na valnom zhromaždení číta správa pokladníka a predstavenstva. Na prijatie rozhodnutia valného zhromaždenia sa vyžaduje prítomnosť dvoch tretín riadnych členov, okrem predstavenstva. Zakladajúci členovia a patróni združenia sa pozývajú na valné zhromaždenie formou obežníka a riadni členovia oznamom zverejneným na nástennej tabuli ústavu. Ak zvolané valné zhromaždenie nevie prijať uznesenie na prvom zhromaždení, členovia prítomní na druhom zhromaždení sú už uznášaniaschopní. Táto okolnosť by sa však mala uviesť v predvolaní.

15. §. Výbor sa skladá z troch zvolených členov z každej triedy ústavu. Členov volia pomernou väčšinou jednotlivé triedy pod vedením predsedu na obdobie jedného roka. Zasadnutia výboru zvoláva predseda podľa pozvania na nástenke. Výbor je zodpovedný za vybavovanie žiadostí o pomoc, za poukazy na udelenie pomoci, za nábor tých, ktorí sa chcú pripojiť k spolku, za kontrolu správy majetku združenia a opatrenia na jeho zvýšenie, za každoročné preverovanie účtov pokladníka a v prípade potreby i medzitým, mimoriadnym komisárom. Valné zhromaždenie predkladá návrhy rozhodnutí o materiálnych alebo duchovných záležitostiach spolku. Výbor je uznášaniaschopný, ak je prítomná nadpolovičná väčšina jeho členov.

16. §. Druhy pomoci sú peňažné pôžičky alebo peňažné dávky.

17. §. Žiadosti o podporu sa podávajú predsedovi, pričom sa jasne uvádza druh podpory, ktorý sa žiadateľ snaží získať, a dôvody, ktoré ho oprávňujú požiadať o podporu a požadovanú sumu, ako i čas potrebný na splatenie pôžičky.

18. §. Po ukončení školského roku, až do začiatku nasledujúceho školského roku, a vo všetkých výnimočných prípadoch, sú záznamy o podpore a celý spolkový majetok zverený predstavenstvu.

V. Aktíva spolku

19. §. Aktíva spolku sú kryté základinou, členskými príspevkami, darmi atď.

20. §. Výnosy spolku kapitalizujúce sa na osobitné účely:

a) sumy zaplatené zakladajúcimi členmi,

b) polovica čistého príjmu z koncertov organizovaných na tento účel študentmi ústavu.

Na druhej strane sa podpora poskytuje vo forme pôžičiek alebo dávok.

a) podpora a odmena pre riadnych členov,

b) polovica príjmu z koncertov,

c) úroky zo súm uložených v sporiteľni.

VI. Zánik spolku

21. §. Ak je činnosť podporného spolku ukončená z dôvodu nedostatku alebo z iných dôvodov na dobu určitú, všetky jej peňažné aktíva sa umiestnia v sporiteľni a ponechajú sa až do opätovného založenia. Ak sa zruší s konečnou platnosťou, v takom prípade dvojtretinová väčšina valného zhromaždenia rozhodne o prevode aktív spolku na účel verej-

ného vzdelávania. Rozhodnutie o zrušení spolku, o prevode jeho majetku alebo o zmene a doplnení stanov sa predkladajú ministerstvu verejného vzdelávania.
22. §. Ak spolok nesplní svoj zákonný účel, alebo ak by to poškodzovalo majetkové záujmy členov spolku, maďarský štát ho s okamžitou platnosťou pozastaví a začne riadne vyšetrovanie.
Zniev, 29. október 1884.[84]

Prvým kapitálom podporného spolku bolo 50 forintov, ktoré získali študenti učiteľského ústavu ako príjem z koncertu, ktorý pripravili počas náučnej exkurzie do Zvolena pre tamojšiu verejnosť.

Podporný fond sa zvyšoval hlavne vďaka členským príspevkom. V školskom roku 1885/86 dosiahla suma členských príspevkov 34 forintov, v 1886/87 34 forintov, v 1887/88 48 forintov. Členské príspevky sa spolu s ostatnými poplatkami a darmi riadne odvádzali do peňažného fondu. V júni 1888 sa podarilo získať do fondu 62 forintov. Bol to výnos z koncertu, ktorý zorganizovali hudobný a spevácky zbor ústavu v rámci náučnej exkurzie v kúpeľoch Rajecké Teplice.

Problémom podporného spolku bolo, že niektorí študenti si požičali peniaze z fondu podpory, ale nedokázali vždy a včas požičanú sumu svedomito splácať. Boli i takí študenti, ktorí po odchode z ústavu už zvyšnú časť dlžnej sumy neuhradili do fondu podpory. Bez ohľadu na dlhy predstavovala skutočná finančná hodnota podporného spolku v hotovosti a v pohľadávkach počas prvých troch rokov jeho existencie sumu približne 445 forintov.

Ako sa rozvíjala činnosť podporného spolku po roku 1888 je neznáme. Výročné správy po tomto roku už bližšie informácie k činnosti podporného spolkom neuvádzajú.

Krúžková činnosť študentov ústavu

V učiteľskom ústave sa od jeho vzniku rozvíjala bohatá krúžková činnosť. Postupne boli založené spevácky, hudobný, klavírny, pracovný a samovzdelávací krúžok.

Spevácky súbor

Vznikol v roku 1871 z podnetu učiteľa hudby a spevu Nándora Risznera. V roku 1872 mal súbor 32 členov, v školskom roku 1888/89 40 členov. Členovia sa schádzali dvakrát týždenne na dvojhodinových nácvikoch. Repertoár súboru tvorili ľudové a národné piesne a skladby maďarských hudobných autorov. Nácviky viedli aj nadanejší študenti z členov súboru. V rokoch 1888-1890 viedol nácviky Miklós (Mikuláš) Moyzes, neskorší známy slovenský hudobný skladateľ a organista, ktorý bol v tom čase študentom 3. a 4.

[84] A znióváraljai m. kir. állami tanitóképezde 1884/5 - 1885/6 -1886/7 és 1887/8 tanévi VI-ik értesitője. Szerkesztette Arányi Antal. Turoczszentmárton. 1888, s.93-96.

ročníka. Členmi speváckeho súboru boli pôvodne všetci študenti. Keď sa počet študentov zvýšil, bolo členstvo výberové. Členský príspevok sa neplatil.
Spevácky súbor usporadúval dobročinné a príležitostné koncerty, ktoré mali veľmi dobrý ohlas v miestnej verejnosti. Vystupoval na všetkých školských slávnostiach a podujatiach. V neskoršom období viedli spevácky súbor učitelia Ferencz Beér, Albert Stepankó a Jenő Kutnyánsky.

Hudobný súbor

Vznikol v roku 1872, keď sa členovia správnej rady gróf Izidor Nyári, Iván Rakovszky a Lajos Lehotzky rozhodli zakúpiť pre študentov sláčikové hudobné nástroje. Súbor viedol učiteľ hudby Nándor Riszner, ktorý bol aj správcom kabinetu hudobných nástrojov. Pochádzal z neďalekého Turčianskeho Ďura a jeho zanietenie pre hudbu bolo príslovečné.
V školskom roku 1880/81 mal súbor 14 členov. Troch predných huslistov, osem druhých huslistov a troch violončelistov. Členovia súboru cvičili každý týždeň, a to vždy v stredu od pätnástej do sedemnástej hodiny popoludní a v nedeľu od štrnástej do sedemnástej popoludní pod dohľadom vedúceho súboru. Každú nedeľu dostávali študenti skladby, ktoré boli povinní sa naučiť, individuálne i v skupinách. Potom, čo sa ich naučili, uskutočnili sa skúšky.
Počas školského roka 1880/81 nacvičovali študenti skladby:
1. Červený budilár od Ferencza Csepreghyho a piesne bláznov bakalárov.
2. Pochod z operety Boccaccio od Franza von Suppého.
3. Polka-mazurka.
4. Francúzska polka a Potpourri z Boccaccia.
5. Kinderfest. Kvarteto od Humela.
6. Dobrý Maďar od Palotásyho.
7. Šikovný mladík. Predohra od Franza von Suppého.
8. Kováčova žena. Predohra k vidieckej fraške od Franza von Suppého.

Samovzdelávací mládežnícky krúžok

Samovzdelávací mládežnícky krúžok vznikol z iniciatívy študentov v školskom roku 1875/1876. Jeho cieľom bolo prehlbovanie vedomostí a zdokonaľovanie sa v maďarskej reči. Členovia krúžku sa schádzali raz týždenne na stretnutiach s vopred pripraveným programom. Zo stretnutí krúžku sa robil zápis v osobitnej knihe.

Každé stretnutie začínalo a končilo maďarskou hymnou. Program stretnutia pozostával z čítania tlače, prednesu básní a z čítania vlastných literárnych prác študentov. Témy sa neurčovali, každý člen mal možnosť slobodnej voľby. Väčšinou však boli vlasteneckého (maďarského) a národného charakteru. Najhodnotnejšie študentské literárne práce a básne sa prezentovali na každoročných slávnostiach na počesť bývalého ministra Eötvösa, ako i na významných školských slávnostiach a oslavách.

Samovzdelávací mládežnícky krúžok mal tri sekcie – pedagogickú, literárnu a hudobnú. Najpočetnejšia bola hudobná sekcia, potom literrána a napokon pe-

dagogická. Predsedami jednotlivých sekcií boli profesori ústavu, ktorí dbali aj na umeleckú stránku prednášaných pedagogických a literárnych prác a hudobných diel. Zapisovateľmi, pokladníkmi, knihovníkmi boli študenti vyšších ročníkov.

Počet členov jednotlivých sekcií (oddelení) bol rôzny, závisel od celkového počtu študentov navštevujúcich učiteľský ústav. V roku 1875 mal krúžok 24 členov, v 1876 25, v 1877 28 členov, v 1881/82 32 členov, v 1884/85 34 členov, v 1888/89 68 členov. Členovia sa stretávali v sobotu popoludní, kedy sa požičiavali i knihy. Počet zasadnutí sa pohyboval okolo 24 ročne.

Členovia platili príspevky, z ktorých sa zabezpečoval nákup kníh, novín a časopisov do mládežníckej knižnice a na opravu a viazanie starších použitých kníh. Krúžok získaval príležitostné knižné dary aj od členov správnej a učiteľskej rady. Okrem toho dostával krúžok aj časť výnosov z darov, ktoré získal ústav a z poplatkov za vydávanie niektorých osvedčení, čo predstavovalo ročne okolo 12 forintov. V školských rokoch 1881/82 – 1883/84 dosiahol rozpočet výšku 130 forintov, čo bola v tom čase značná suma.

Mládežnícka knižnica mala v školskom roku 1883/84 204 titulov kníh, väčšinou básne a romány. Z novín a časopisov si krúžok predplácal Népmivelés (Osveta), Nemzeti Iskola (Ľudová škola), Ujság (Noviny), Kakas Márton (Kohút Martin), Vasárnapi Ujság (Nedeľné noviny), Felvidéki Hiradó (Hornozemský týždenník). Mládežnícku knižnicu mohli využívať i nečlenovia krúžku.

Činnosť samovzdelávacieho krúžku bola zameraná na recitáciu básní, autorskú literárnu tvorbu členov krúžku a jej prezentáciu, na vypracovanie voľných tém alebo na zadanú problematiku a ich prednesenie. Počas školských rokov 1875/76-1877/78 bola recitácia autorských básní prezentovaná 195 krát a vlastná tvorba študentov 49 krát. V školskom roku 1883/84 bolo prečítaných a posúdených 19 samostatných prác a bolo recitovaných 47 básní, najčastejšie od S. Petőfiho a J. Aranyho. V 1888/89 odznelo 28 umeleckých prednesov, 9 pedagogických odborných prác a 5 literárnych. Najlepším recitátorom bol Gyula Jeszensky.

Samovzdelávací mládežnícky krúžok vyvíjal svoju činnosť spočiatku celkom spontánne. Až z podnetu riaditeľa A. Arányiho bol koncom roku 1886 vypracovaný štatút krúžku.

ŠTATÚT

samovzdelávacieho krúžku znievskeho štátneho učiteľského ústavu

I. Názov a adresa krúžku

1. §. Názov krúžku: Samovzdelávací mládežnícky krúžok.
Adresa krúžku: Zniev

2. §. Všeobecným cieľom krúžku je, aby sa jeho členovia pripravili na zvolené učiteľské povolanie aj prostredníctvom samovzdelávania v tomto krúžku. Účelom tohto krúžku je pri podrobnom rozpísaní nasledovné:

a) poskytnúť mladým ľuďom v maďarskom jazyku, najmä tým so slovenským jazykom, možnosť precvičiť sa v presnom vyjadrovaní svojich myšlienok, ústne aj písomne, v maďarskom jazyku a v zmysluplnom čítaní, ktoré je pre učiteľa obzvlášť dôležité. Tiež spoznať klasické diela maďarských spisovateľov a podľa nich pestovať dobrý vkus,
b) spoznať významných domácich a zahraničných pedagógov, súbežne s vyššie uvedeným cieľom, oboznámiť sa s ich dielom, a tak sa v duchu výchovy kultivovať,
c) rozširovať svoje ďalšie teoretické a praktické znalosti získané počas pravidelného štúdia; a nakoniec
d) zvyknúť si na ducha spoločenského života.

II. Nástroje

3. §. Krúžok sa stretáva pravidelne raz za týždeň, striedavo podľa odborov:
a) členovia si na základe vlastného výberu a podľa svojich schopností volia úlohy a na stretnutí čítajú a posudzujú ich výsledok,
b) prednesú svoje úlohy na stretnutí a vzájomne sa hodnotia,
c) aby bolo možné uskutočniť zrozumiteľné a pekné čítanie, väčšinou sa pedagogické diela čítajú nahlas a čítanie sa priebežne posudzuje,
d) čítanie, posudzovanie a odmeňovanie príspevkov,
e) diskusia o pedagogickom probléme môže niekedy prebiehať na niekoľkých stretnutiach,
f) hudobný a spevácky súbor účinkuje najmä pri slávnostnejších príležitostiach,
g) konanie v duchu krúžku pri riadení jeho finančných záležitostí a spravovaní jeho financií; a nakoniec
h) využívanie knižnice pre mládež organizovanú v krúžku.

III. Členovia krúžku

4. §. Členovia krúžku sú zakladajúci, riadni, podporujúci a čestní členovia.
a) Zakladajúcim členom je ten, kto zaplatí nastálo 5 forintov.
b) Riadnymi alebo činnými členmi sú všetci študenti ústavu.
c) Podporujúcimi členmi sú jednotlivci, ktorí vstúpia do krúžku a budú podporovať činnosti študentov.
d) Čestnými členmi sú tí, ktorí sa za takých zvolia pre ich znamenité zásluhy o mládež, najmä o samovzdelávanie mládeže.

IV. Povinnosti členov

5. §. Každý riadny člen platí 10 grajciarov mesačne, teda 1 forint ročne. Podporujúci členovia platia 2 forinty do pokladnice krúžku ročne.
6. §. Morálnou povinnosťou každého riadneho člena krúžku je, aby aspoň dvakrát ročne zmysluplne vystúpil na stretnutí.
Riadni členovia krúžku sú povinní zúčastňovať sa na všetkých stretnutiach, s výnimkou závažných prekážok, a vykonávať presne, včas a svedomito práce, ku ktorým sa zaviazali, alebo ktoré im boli uložené. Ak si nesplnia svoje povinnosti ani druhýkrát po sebe, bude im okrem napomenutia so zápisom uložená pokuta od 10 do 20 grajciarov.

V. Vedúci krúžku

7. §. Medzi vedúcich krúžku patria: predseda, podpredseda, hlavný zapisovateľ, zástupca zapisovateľa, knihovník a pokladník.

Predsedom je vždy učiteľ, ktorého menuje ústav. Zastupuje ho podpredseda, ktorý sa volí spomedzi najstarších študentov.
Na posledné menované miesto aj na ďalšie miesta vymenuje predseda ešte troch členov, ktorí môžu byť volení podľa potreby. Voľby sa uskutočňujú tajným hlasovaním, jednoduchou väčšinou odovzdaných hlasov.
Každý vedúci krúžku je volený iba na jeden rok.

VI. Právomoci vedúcich

8. §. Predseda riadi záležitosti krúžku a vykonáva všetky povinnosti vyplývajúce z jeho funkcie ako predsedu. Zabezpečuje, aby pokladník vyberal správne poplatky a predložil svoje účty na valnom zhromaždení, stanoví dátum nasledujúceho zasadnutia a oznámi to, zabezpečí, aby zápisnice z každého zasadnutia po overení predložil zapisovateľ riaditeľovi ústavu.
9. §. V prípade, že sa predseda nezúčastní zasadnutia, predsedá mu podpredseda.
10. §. Úlohou zapisovateľov je viesť zápisnice zo zasadnutí a vykonávať všetky zapisovateľské úkony uložené predsedom.
11. §. Pokladník vedie evidenciu finančného stavu krúžku, vyberá členské príspevky, prijíma alebo rozdeľuje prostriedky pridelené predsedom. Vedie menný zoznam platiacich členov, poskytnutých príspevkov a darov.
Vedie denník bežných príjmov a výdavkov a predkladá ho na prvé stretnutie každého mesiaca.
Vedie hlavnú účtovnú knihu, v ktorej presne predkladá ročnú účtovnú závierku a správy valnému zhromaždeniu na poslednom koncoročnom zasadnutí. Zodpovedá za aktíva, ktoré spravuje.
12. §. Knihovník dozerá na knižnicu, vedie jej zoznam a aktuálne záznamy, ktoré má prevziať predseda. Vydáva knihy, ktoré členovia krúžku požadujú, chráni ich a zodpovedá za ne a vedie záznamy o majetku knižnce.

VII. Právomoci a predmet rokovania valného zhromaždenia

13. §. a) Riadne rokovanie o činnosti.
1. Otvorenie valného zhromaždenia s účasťou hudobného a speváckeho zboru.
2. Čítanie a overovanie zápisníc.
3. Správy.
4. Prezentácia a hodnotenie práce.
5. Prednes a hodnotenie.
6. Zrozumiteľné a pekné čítanie a hodnotenie.
7. Ďalšie veci.
8. Návrhy.
9. Ukončenie Valného zhromaždenia za spoluúčinkovania hudobného a speváckeho zboru.
b) Voľba vedúcich.
c) Stanovenie prác na odmenu a určenie odmien za práce, voľba poroty, vyhodnotenie na návrh poroty a udelenie cien.
d) Voľba čestných členov. Návrh musí byť oznámený učiteľskému zboru vopred.
e) Výber diel, ktoré sa majú obstarať pre knižnicu, a časopisy a noviny, ktoré sa majú objednať do krúžku na návrh predsedu.

f) Preskúmanie finančného stavu krúžku a zostavenie koncového účtu.
g) Diskusia o všetkých duchovných a materiálnych záujmoch krúžku.
h) Organizácia príležitostných osláv.

VIII. Rokovací poriadok krúžku

14. §. Keďže má samovzdelávací mládežnícky krúžok vzdelávací charakter a podľa platných zákonov a ministerských vyhlášok je pod zodpovedným dohľadom riaditeľa ústavu zápisnice z každého zasadnutia krúžku, ešte pred prijatím rozhodnutia, predloží zapisovateľ riaditeľovi na vedomie.
15. §. Valné zhromaždenie sa koná raz týždenne a kedykoľvek, pokiaľ to nenarúša ústavný poriadok a je možné, aby sa zúčastnili aj prípadní hostia. Pozvať hostí má právo iba predseda, učitelia však môžu byť prítomní na valných zhromaždeniach ako hostia.
16. §. Na riadnom valnom zhromaždení majú hlas iba riadni a zakladajúci členovia, zatiaľ čo podporovatelia majú iba poradné právo.
17. §. Každý zakladajúci člen má právo predkladať návrh .
18. §. Každý, kto sa nezúčastní na zasadnutí z dôvodu nedbanlivosti alebo z iných neprijateľných dôvodov, je povinný zaplatiť pokladníkovi krúžku pokutu vo výške 20 grajciarov. Ak sa z predvídateľných dôvodov nemôže niekto zúčastniť zasadnutia, je povinný podať o tom správu predsedovi.
19. §. Vedúci, ktorí sú pri výkone svojich povinností nedbanliví alebo nie sú hodní dôvery, ktorou boli poctení, a cti, ktorú dostali na základe svojho zvolenia, môžu byť kedykoľvek odvolaní z funkcie.
20. §. Riadni členovia nesmú svojvoľne opustiť krúžok, ak však konajú spôsobom, ktorý vzbudzuje nevôľu a zaslúži si pohŕdanie, môžu byť vylúčení z krúžku, nemôžu však byť oslobodení od platenia členských príspevkov.
21. §. Tí, ktorí páchajú akékoľvek plagiátorstva (duchovnú krádež), to znamená, keď svoje dielo odpíšu z iného diela, doslovne alebo vlastnými slovami, bez toho, aby to uviedli, budú pokarhaní, prípadne pokutovaní sumou v rozmedzí 10-20 grajciarov.
22. §. Prednášateľ je povinný oznámiť tému svojej prednášky podpredsedovi najmenej dva až tri dni pred stretnutím, na ktorom bude vystupovať.
23. §. Zapisovateľ, na základe oprávnenia, každé tri týždne určí autora diela, hodnotiteľa a recitátora. Autor je povinný odovzdať svoje dielo dva týždne po jeho pridelení hodnotiteľovi, ktorý posúdené dielo vráti autorovi 3 dni pred stretnutím, na ktorom si jeho autor prečíta dielo a hodnotenie.
24. §. Ak je dielo po prečítaní uznané za vydarené, i jeho kritiky, a ak ho možno považovať za samostatné dielo, môže sa jeho autor zapísať do knihy cti.
25. §. Šetrné zaobchádzanie s knihami v knižnici sa kladie na srdcia všetkých používateľov.
26. §. Ak čitateľ niektorú z kníh v knižnici vážne poškodí, musí ju nechať opraviť alebo ju kúpiť. To isté platí pre toho, kto knihu stratil.
27. §. Náklady na opravu kníh hradí pokladník krúžku.
28. §. Prihlášky sa posudzujú väčšinou 2 - 2, teda 8 riadnych členov z každého krúžku, o ktorých bude rokovať Valné zhromaždenie. Predsedom komisie je predseda krúžku. Príslušný odborný profesor sa môže podieľať na posudzovaní príspevkov, alebo môže byť požiadaný o spoluprácu a názor. Ak valné zhromaždenie nestanoví kandidáta na ocene-

nie, no podporovateľ by takéhoto kandidáta navrhol, v takom prípade môže podporovateľ uplatniť svoj vplyv pri udeľovaní ocenenia.
29. §. Peňažné aktíva krúžku možno použiť iba na nákup duchovných diel a na pokrytie riadnych prevádzkových nákladov.
30. §. Iba štvrtina peňazí krúžku môže byť použitá na odmenu pre aktérov.
31. §. Prihlášky sa predkladajú dvakrát do roka, uprostred a na konci školského roka, v porovnaní s ktorými sa výberové konania vyhlasujú o 5 - 5 mesiacov skôr.
32. §. Keďže náklady na knihy a časopisy, ktoré sú vlastníctvom krúžku, hradia členovia krúžku, ich použitie za bežných okolností nemá zahŕňať nikoho, okrem členov učiteľského zboru a krúžku.
33. §. Tieto stanovy nadobúdajú účinnosť iba po schválení a potvrdení učiteľským zborom.
34. §. Akékoľvek následné zmeny a doplnenia týchto stanov môžu byť vykonané len so vedomím a súhlasom učiteľského zboru.
35. §. V prípade rozpustenia krúžku zostávajú všetky jeho aktíva vo vlastníctve ústavu. Návrh na takéto zrušenie sa však môže prerokovať iba na valnom zhromaždení a uznesenie, ktorým sa vyhlási zrušenie, vyžaduje väčšinu z najmenej troch štvrtín členov. Takéto rozhodnutie je platné iba s výslovným súhlasom učiteľského zboru.

Tieto stanovy samovzdelávacieho krúžku boli prerokované a schválené na zasadnutí učiteľského zboru ústavu 22. novembra 1886.
Dané v Znieve 22. novembra 1886

V roku 1901/1902 sa samovzdelávací mládežnícky krúžok delil naďalej na pedagogickú, literárnu a hudobnú sekciu. Pedagogickú sekciu viedol riaditeľ G. Somogyi. Mala 55 členov, všetci boli študentmi 3. a .4. ročníka. Sekcia uskutočnila 7 zasadnutí, na ktorých sa čítalo a posudzovalo 17 prác s pedagogickou tematikou. Literárnu sekciu (Jókai) viedol profesor E. Párvy. Mala 108 členov. Zasadala 16 krát. Na zasadnutiach členovia čítali a posudzovali 13 prác, 2 básne, 20 recitácií, 5 noviel a 6 rozpráv. Členovia prečítali spolu 1 211 kníh, najviac študenti 3.ročníka, najmenej prvého ročníka.

Hudobnú sekciu (Bartalus) viedol profesor F. Dittert. Mala 6 zasadnutí. Hudobný i spevácky zbor účinkovali na všetkých slávnostiach a oslavách v škole i mimo školu.

Od roku 1907 bol vedúcim pedagogickej sekcie riaditeľ E. Párvy, literárnej F. Novy a hudobnej M. Moyzes a po ňom E. Riszner. Pedagogická sekcia mala 52 členov, uskutočnila 6 zasadnutí, na ktorých bolo prečítaných a posúdených 12 prác. Literárna sekcia mala 115 členov, uskutočnila 6 zasadnutí, na ktorých bolo prečítaných a posúdených 11 diel (9 prozaických a 2 básnické). Hudobná sekcia mala 109 členov. Okrem týždenného cvičenia absolvovala 5 vystúpení na rôznych podujatiach v škole i mimo školy.

Knižnica, učebnice, učebné pomôcky

Povinnosť zriadiť knižnicu ukladal učiteľským prípravkám zákonný článok č. XXXVIII z roku 1868. V znievskej učiteľskej prípravke bola zriadená knižnica hneď v prvom roku jej existencie. Bola umiestnená na prvom poschodí hlavnej budovy v miestnosti, ktorá sa využívala súčasne ako zborovňa. Časť kníh bola umiestnená aj v menšom prírodopisnom kabinete, ktorý bol prepojený so zborovňou.

O knižné zbierky ústavu, ich dopĺňanie, ochranu a opravu sa staral knihovník. Knihovníkom bol obvykle niekto z učiteľov, ktorý vykonával knihovnícke práce popri svojej hlavnej pedagogickej činnosti. Knihovník viedol katalóg kníh, objednával knihy, na ktorých sa dohodol učiteľský zbor, zabezpečoval vydávanie kníh učiteľom a žiakom, staral sa o knihy a každý rok vykonával ich inventúru.

Odbornú a umeleckú literatúru pre potreby učiteľov a študentov získaval učiteľský ústav iba postupne. Hlavným dôvodom bol nedostatok finančných prostriedkov na nákup knižnej literatúry. Nedostatok štátnych prostriedkov čiastočne kompenzovali finančné a knižné dary niektorých štátnych a súkromných inštitúcií, podporovateľov a mecenášov učiteľského vzdelávania z radov miestnej šľachty, podnikateľov, ale aj niektorých učiteľov. Okrem knižných darov získal ústav do svojich zbierok aj rôzne obrazy, mapy, herbáre, vypchávky zvierat a vtáky, kostru človeka a i. Na nákup kníh slúžili aj finančné prostriedky získané z organizovania verejných koncertov a sporadicky prispeli aj niektoré kníhkupectvá, napr. budapeštianske kníhkupectvo Lajosa Aignera, kníhkupectvo Frigyes Vodianer, Dobrovszky és Franke, knižné vydavateľstvo Franklin-Társulat, Uránia, a i.

Keď počet kníh narástol, knižnica bola rozdelená na učiteľskú a študentskú (mládežnícku) časť. Učiteľská knižnica obsahovala viac odborné, metodické a vedecké diela, žiacka knižnica knihy pre poučenie a zábavu. No i napriek určitému pokroku, ktorý sa podarilo dosiahnuť pri budovaní knižničného fondu, hodnotil riaditeľ A.Arányi v roku 1881 stav knižnice stále ako nedostatočný.[85]

Knižničné zbierky sa triedili podľa odborov. Ich celková hodnota v roku 1907 bola 10 103 korún.

Knižničné zbierky znievskeho učiteľského ústavu vo vybraných rokoch

Odbor	1872/73	1880/81	1888/89	1902/1903	1906/1907
Pedagogika	51	156	294	546	620
Jazykoveda	36	34	81	302	421

[85] A nióváraljai m. kir. állami tanítóképezde 1880—81. Tanévi, IV-IK értesítője. Szerk. Arányi Antal. Losoncz, 1881, s.33.

Matematika	4	18	26	197	209
Kreslenie - Hudba	-	4	77		
Dejepis – Zemepis	19	63	169	365	422
Prírodoveda	28	60	143	250	478
Telesná výchova	3	5			
Umelecké remeslá		16			
Odborná literatúra			126		
Štatistika		4			
Spolu	**141***	**360**	**916**	**1660**	**2150**

* Číselné údaje v tabuľke udávajú počet kusov kníh. Počet knižných titulov bol nižší, pretože niektoré z nich boli vo viacerých výtlačkoch. V 1888/89 bolo napríklad 916 kusov kníh, ale knižných titulov len 706.

Pre lepšiu predstavu a na porovnanie uvedieme, aký bol stav knižničných zbierok v ostatných učiteľských ústavoch. Podľa dostupných štatistických údajov pripadalo v školskom roku 1907/1908 v štátnych učiteľských ústavoch na jedného študenta v priemere 17 kníh, v rímskokatolíckych učiteľských ústavoch 7 kníh, v reformovaných 25, v evanjelických s maďarským jazykom 29, v evanjelických s nemeckým jazykom 42 a v židovských 18 kníh. Na jedného učiteľa v štátnych učiteľských ústavoch pripadalo v priemere 208 kníh, v rímskokatolíckych 80, v reformovaných 283, v evanjelických s maďarským jazykom 186, v evanjelických s nemeckým jazykom 365 a v židovských 337 kníh. Z 82 učiteľských ústavov v Uhorsku dva ústavy nemali žiadnu knižnicu a tri využívali knižnicu iných ústavov. V 77 učiteľských knižniciach bolo evidovaných v uvedenom školskom roku 141 000 kníh a v žiackych knižniciach 74 000 kníh. Prevládali knihy v maďarskom jazyku, ale mnohé učiteľské ústavy vlastnili aj určitý počet kníh v nemeckom jazyku. Knihy v iných jazykoch boli zriedkavosťou.[86]

V znievskom štátnom učiteľskom ústave pripadalo na jedného učiteľa 165 kníh a na jedného študenta približne 12 kníh. V porovnaní s ostatnými učiteľskými ústavmi zaostával znievsky učiteľský ústav za celoštátnym priemerom, tak v počte kníh pripadajúcich na jedného učiteľa, ako aj na jedného študenta.

Takmer 95 % všetkých evidovaných kníh v znievskej učiteľskej knižnici bolo v maďarskom jazyku, zvyšok tvorili knihy v nemeckom jazyku. Z kníh zo slovenskom jazyku boli v učiteľskej knižnici iba Výchovoveda pre seminaristov a rodičov od S. Ormisa, Listár pre dom a školu od J. Smetanu, Návod ku praktičnej mluvnici jazyka slovenského od A. Chobodického, Slovenská čítanka pre gymnázia od J. Loosa, Mluvnica jazyka slovenského od M. Hattalu, Návodná

[86] Donáth P.: A magyar müvelödés és a tanítóképzés tőrténetéből 1868-1958. Budapest, 2008, s. 36-37.

kniha od V. Gróóa a Katolícky spevník od J. Egryho. Po roku 1900 pribudol do učiteľskej knižnice Slovník slovenský a maďarský - Tót - magyar rész od J. Loosa, Tót és magyar szótár - Magyar és tót szótár (I-II) od A. Pechányho, Mluvnica a pravopis slovenský od D. Bodiczkého a Rukoväť spisovnej reči slovenskej od S. Czambela.

V odbore pedagogika boli knihy z obecnej pedagogiky, z dejín pedagogiky (encyklopedické práce zamerané na vývoj názorov na výchovu a vzdelávanie, odborné práce venované vybraným historickým obdobiam alebo významným osobnostiam pedagogiky – Platon, Aristoteles, J. A. Komenský, J. Locke, I. Kant, J. J. Rouseau, J. F. Herbart, J. H. Pestalozzi, F. Frőbel, a i.), z teórie vyučovania a z teórie výchovy s osobitným zameraním na deti mladšieho školského veku, práce porovnávajúce maďarský systém vzdelávania s nemeckým, francúzskym, anglickým školským systémom, metodické príručky a knihy zamerané na metodiku vyučovania obecne i jednotlivých vyučovacích predmetov. Do odboru pedagogika boli zaradené i diela z filozofickou problematikou, prehľady a lexikóny z dejín filozofie, diela významných filozofov a odborné práce zamerané na výklad myšlienok významných novovekých filozofov: R. Descarta, B. Spinozu, D. Diderota, G.W. Leibniza, A. Schopenhauera a ďalších.

V odbore jazykoveda boli slovníky maďarského jazyka, výkladový i gramatický slovník maďarského jazyka, prekladové slovníky (maďarsko-nemecký, maďarsko-slovenský, maďarsko-francúzsky), učebnice a príručky maďarského jazyka a nemeckého jazyka, práce venované metodike výučby maďarského jazyka, čítanky pre žiakov s textami v pôvodnom jazyku (A Nibelungok), dobrodružné a humorné príbehy, bedekre v jazyku danej krajiny (Paríž, Lurdy, Viedeň, Balkán, Sedmohradsko, Budapešť).

V odbore dejepis boli encyklopedické diela s historickou tematikou týkajúce sa svetových dejín i dejín Maďarska, odborné i populárno-náučné práce z maďarských starších i novších dejín, diela významných osobností maďarských dejín a dejín národov susediach s Maďarskom, školské príručky a čítanky z maďarských dejín, práce o úlohe a postavení Maďarov v Európe, práce venujúce sa panslavizmu, heraldické a sfragistické lexikóny, zbierky zákonov, právnické príručky súvisiace so školskou problematikou.

V odbore zemepis boli knihy zamerané na fyzický, hospodársky a kultúrny prehľad jednotlivých krajín sveta, zemepis Maďarska pre školskú mládež, štatistické ročenky týkajúce sa Maďarska, sprievodcov po významných európskych mestách.

V odbore prírodovedy boli knihy z oblasti rastlinnej i živočíšnej ríše, encyklopedie a ilustrované atlasy z prírodovedy, populárno-náučné práce týkajúce sa poľného hospodárstva, flóry a fauny, návody na pestovanie a ochranu poľnohospodárskych plodín, ovocných stromov, praktické príručky pre prácu vče-

lárov, ovocinárov, záhradkárov, odborné práce venované výskumu planéty Zem a kozmu vôbec.

V odbore matematiky, fyziky a chémie boli väčšinou učebnice, prehľadné tabuľky a metodické príručky zamerané na vyučovanie uvedených predmetov, na ich stručnú históriu a ich využitie v praktických činnostiach.

V odbore kreslenie boli knihy zamerané na techniku maľby, kresliace prostriedky a spôsoby ich využívania, na dejiny umenia v jednotlivých historických obdobiach, knihy zamerané na metodiku vyučovania kreslenia a krasopisu v ľudových školách.

V odbore hudba a spev boli učebnice a knihy s tematikou hudby, spevníky, školy hry pre jednotlivé hudobné nástroje, notový materiál s piesňami pre ľudové školy, knihy venované dejinám hudby, veľkým hudobným majstrom a ich dielam.

Študentská (mládežnícka) knižnica sa budovala väčšinou z príspevkov členov samovzdelávacieho krúžku a z príspevkov dobrovoľných darcov. K najčastejším dobrovoľným prispievateľom patrili členovia správnej rady učiteľského ústavu, turčianska šľachta, majetnejší podnikatelia a remeselníci, učitelia a pod. Výška dobrovoľných príspevkov bola rôzna, pohybovala sa v rozmedzí od 5 do 20 forintov.

V školskom roku 1873/1874 bolo v študentskej knižnici evidovaných 62 kníh. V školskom roku 1880/1881 bolo v knižnici 204 knižných diel a 305 kusov kníh. V školskom roku 1887/1888 374 kusov kníh, v 1901/1902 627 diel a 1000 kusov kníh, v 1902/1903 668 diel a 1 041 kusov kníh. V školskom roku 1906/1907 bolo v študentskej knižnici 1 164 kusov kníh v celkovej hodnote viac ako 2 000 korún.

V študentskej knižnici boli diela autorov svetovej literatúry, diela významných maďarských spisovateľov, hlavne 19. storočia, výbery z diel maďarských básnikov a spisovateľov pre potreby školskej mládeže, cestopisy, mravoučné príbehy, príbehy a povesti s historickou tematikou (o kráľovi Matejovi, o janičiaroch, o boji Rákocziho s Habsburgovcami), populárno-náučné práce s tematikou histórie ľudstva, prírody, hospodárstva, remesiel, umenia, životopisy významných politikov 19. storočia (Eőtvős, Deák), hudobné zošity, učebnice a metodické príručky k vyučovaniu jednotlivých učebných predmetov na ľudových školách, Svätá biblia, životy svätých, a i.

Zo svetovej literatúry boli v študentskej knižnici: Vergilius (Aeneis), Horatius (Piesne), Dante Alighieri (Peklo), Wiliam Shakespeare (Coriolanus, Julius Caesar, Kráľ Lír), Alexander Dumas (Dáma s kaméliami, Gróf Monte Christo) Jules Verne (celé dielo) Georges Ohnet (Majiteľ železiarní), Ivan Sergejevič Turgenev (Prvá láska), Mark Twain (Huckleberry Finn, Dobrodružstvá Toma Sawyera), Alexander Sergejevič Puškin (Eugen Onegin), Charles Dickens (Oliver Twist, David Copperfield), Miguel Cervantes (Don Quijot), Lev Nikolajevič Tolstoj (Se-

vastopoľské poviedky, Kreutzerova sonáta), Johann Wolfgang Goethe (Faust), Friedrich Schiller (Básne, Panna orleánska), a ďalší.

Z významných maďarských spisovateľov boli v školskej knižnici diela od Jánosa Aranyho (Toldy), Móra Jókaiho (celé súborné dielo), Károly Kisfaludyho (Sklamania), Sándora Petőfiho (celé súborné dielo), Mihály Tompu (Básne), Imre Áldora (populárne príbehy z histórie a životopisy významných historických osobností), Ede Szigligetiho (Koniar), Kálmána Mikszátha (Dáždnik sv.Petra, Posledný hradný pán), Józsefa Eőtvősa (O dedinskom notárovi), Zsigmonda Keményho (Nevľúdne časy, Muž a žena), Gyula Lazara (literárne diela s historickou tematikou), Ferenca Herczega (Hore a dole, Ďurkovičovi chlapci), Gézu Gárdonyiho (Jágerske hviezdy, Moja dedina) a i.

Mnohé literárne práce s historickou tematikou získala knižnica v rámci knižnej edície Az Ifjuság Olcsó Könyvtára (Lacná knižnica pre mládež) a Történeti Könyvtár (Historická knižnica).[87] Knižné publikácie oboch edícií boli podstatne lacnejšie a preto i dostupnejšie pre školy i širší okruh verejnosti. Vychádzali v nich literárne spracované témy zo svetových a maďarských dejín a životopisy významných osobností politického života.

V študentskej knižnici boli takmer všetky knihy v maďarskom jazyku, iba niekoľko kníh bolo v nemeckom jazyku.

Počet vypožičaných kníh bol rôzny. V školskom roku 1880/1881 si 26 študentov vypožičalo celkom 235 kníh. V školskom roku 1901/1902 si 108 študentov vypožičalo celkom 1 593 kníh. Najlepšími čitateľmi boli študenti 3.ročníka a najúspešnejším čitateľom bol v uvedenom školskom roku Béla Saskeöny, ktorý prečítal celkom 71 kníh.

Znievsky učiteľský ústav si každoročne predplácal alebo dostával okolo 15 titulov novín a časopisov. Ich zoznam sa dopĺňal alebo upravoval podľa záujmu učiteľov a finančných možností ústavu. K najčastejšie objednávaným alebo darovaným patrili Néptanitók lapja (Časopis pre učiteľov ľudových škôl), Háziipar lapja (Časopis pre domáci priemysel), Magyar paedagogiai szemle (Maďarská pedagogická revue), Magyar paedagogia (Maďarská pedagogika), Magyar tanügy (Maďarské školstvo), Neue Bahnen (Nové cesty), Nemzeti iskola (Národná škola), Kehr's Paedagogische Blätter (Pedagogické listy Kehra), Magyar tanítóképző (Príprava maďarských učiteľov), Havi szemle (Mesačný obzor), Főldrajzi kőzlemények (Geografické zvesti), Századok (Storočia), Természefrajzi füzetek (Zošity o prírode), Svornosť, časopis pre politiku, školstvo a hospodárstvo, Der Dilettant (Amatér), Magyar Méh (Maďarské včelárstvo), Botanikai Lapok (Botanické listy), Mathematikai és Physikai Lapok (Časopis pre

[87] Knižná edícia Az Ifjuság Olcsó Könyvtára vychádzala v rokoch 1876-1922. Vyšlo v nej okolo dvetisíc prác. Knižná edícia Történeti Könyvtár vychádzala v rokoch 1871-1908 a vyšlo v nej 92 zväzkov.

matematiku a fyziku) a i. Na nákup novín a časopisov bolo vyčlenených v rozpočte ústavu ročne okolo 100 až 150 forintov.

Učebné pomôcky

Každý učiteľský ústav mal povinnosť zabezpečiť dostatok učebných pomôcok potrebných k vyučovaniu a tieto udržiavať v dobrom stave. Hlavný dozor nad učebnými pomôckami mal riaditeľ, ktorý určoval spomedzi učiteľov správcov kabinetných zbierok podľa skupín učebných predmetov. Na učebné pomôcky umiestnené v triedach dozerali príslušní triedni učitelia, na pomôcky umiestnené v špeciálnych učebniach (kresliareň, hudobná sieň, telocvičňa) dozerali učitelia (kustódi), ktorí vyučovali príslušné učebné predmety. Na chod knižnice a knižné zbierky ústavu dozeral školský knihovník. Správca viedol osobitný inventár všetkých pomôcok, staral sa o ich označenie, uschovávanie, udržiaval ich v dobrom stave a podával riaditeľovi návrhy na ich doplnenie na základe požiadaviek učiteľov.

Učebné pomôcky získaval učiteľský ústav nákupom z každoročne pridelených štátnych finančných prostriedkov, mimoriadnych dotácií od ministerstva verejného školstva, z darov od vlády, štátnych a verejných inštitúcií, súkromných osôb a i. Na tvorbe učebných pomôcok sa podielali aj učitelia a žiaci ústavu. Zostavovali herbáre, zbierky minerálov, chrobákov, hmyzu, motýľov a pod. Každý študent mal povinnosť vypreparovať dva malé cicavce alebo vtáky, čím ústav nadobudol pomerne veľkú zbierku vypchávok, s ktorou sa predstavil aj na Medzinárodnej výstave v roku 1873 vo Viedni.[88] Zbierky učebných pomôcok sa každoročne dopĺňali o nové pomôcky a exponáty. V školskom roku 1873/1874 poslalo ministerstvo učiteľskému ústavu 126 kusov učebných pomôcok značky Hanck, nástenné tabule značky Bopp, ďalej dazymeter, svetelnú komoru, magnetický stroj, porcelánové misky na destilovanie, nákovu z ocele, kladivo z ocele, sklenené trubice a tyče, spájkovaciu lampu, sklenený zvon. V ďalších rokoch boli rozšírené zbierky o zväčšovacie sklá, vodováhu, váhy, Schmidtov otáčací tanier, Toricelliho trubicu, barometer, kaučukovú tyč, mikrofón, Geisslerovú trubicu, Bartelov plynový horák, pomôcky pre hasičov, pinzety, veľké nožnice na strihanie papiera a kartónov, záhradnícke nožnice, súbory zemepisných a dejepisných máp, hoblíky, dvojité hoblíky, nožnice na strihanie plechu, dierkovače, píly, kladivá, vrtáky, pilníky, americké nože. Kresliace zbierky boli rozšírené o hlinené nádoby rôznych tvarov, stoly na ručné práce, súpravy nožov na vyrezávanie, napínač plátna, súpravy na čistenie a brúsenie, čutory, kruhy, svietniky, kraslice, sekáče, pestré látky, zvončeky, veterný mlyn, smaltované a vyrezávané vázy a poháre, maľované džbány, poháre s viečkami,

[88] Neskôr bola táto povinnosť zrušená.

valčeky, kotúče, hranoly, gule, drevený dvojkríž, vozík, liehový kahan, sada vrtákov, dutý valec, model pumpy na zdvih a pumpy na tlak, Bunsenov laboratórny stojan, ladička, žiaruvzdorné tehly, kovové tyče, kompasy, Ruhmkorffov induktor.

Veľa učebných pomôcok bolo zničených alebo poškodených v roku 1884, keď spadol zle zhotovený strop v niekoľkých miestnostiach na východnej strane prvého poschodia hlavnej budovy.

V školskom roku 1901/1902 evidoval fyzikálny kabinet 195 učebných pomôcok, prírodopisný 636, chemický kabinet 124, hudobný 100, kabinet kreslenia 210, telovýchovný 47. V cvičnej škole bolo 231 učebných pomôcok a materiálov. Hospodárstvo a záhradníctvo evidovalo 962 kusov zbierok.

Ministerstvo verejného školstva neustále nabádalo školy, aby sa aktívne zapájali do tvorby vlastných učebných pomôcok a venovali sa aj oprave už existujúcich učebných pomôcok.

Učebnice

Učebnice boli nevyhnutnou súčasťou každodennej výuky. Predstavovali základnú učebnú pomôcku každého žiaka a patrili k hlavným zdrojom získavania vedomostí z jednotlivých vyučovacích predmetov.

Spočiatku sa prejavoval všeobecný nedostatok učebníc. Čiastočne to bolo spôsobené tým, že bolo vydávaných málo učebníc a ich distribúcia prostredníctvom kníhkupcov nebola ešte taká rozvinutá, aby dokázala uspokojiť potrebu škôl v požadovanom množstve a sortimente. Až v poslednej štvrtine 19. storočia vznikli knižné vydavateľské spoločnosti, ktoré sa orientovali na vydávanie učebníc a na ich distribúciu školám v dostatočnom počte a za primerané ceny.

V prvých rokoch existencie učiteľského ústavu si študenti nižších ročníkov kupovali učebnice najčastejšie od svojich starších spolužiakov. Cena za učebnicu sa pohybovala okolo 1 až 2 forintov a všetky učebnice sa dali kúpiť za 30 až 40 forintov. Pretože získať učebnice nebolo jednoduché, rozhodol sa riaditeľ A.Arányi obstarávať učebnice hromadne pre celý ústav a potom ich prideľovať každému študentovi za stanovený celoročný poplatok. Od roku 1892 bol každý študent povinný zložiť za učebnice 15 forintov.[89] Aj keď to bol náročný proces a pre študentov vyšších ročníkov znamenal koniec predaja kníh mladším spolužiakom, ukázalo sa, že priniesol aj pozitívne výsledky. No aj napriek tejto pomoci ostalo získavanie potrebných učebníc pre niektorých študentov nezvládnuteľnou záťažou. Aby sa im uľahčila situácia, odporúčalo ministerstvo zriadiť

[89] Tento spôsob sa používa v podstate i dnes. Škola objednáva učebnice na počet žiakov a na základe evidencie im ich vydáva na začiatku školského roku. Dnešný žiak ale už neplatí poplatok za požičanie učebníc s výnimkou, že ich poškodí alebo nejakým spôsobom znehodnotí.

v každom ústave podporné knižnice (bibliotéka pauperum), kde by si chudobnejší študenti požičiavali potrebné učebnice na určitú dobu alebo na celý školský rok za malý poplatok. Pokiaľ sa však týkalo učebníc potrebných pre budúce povolanie, tie si mali, podľa názoru ministerstva, študenti zakúpiť do vlastníctva, pretože ich budú využívať vo svojej učiteľskej práci.

Zoznam používaných učebníc a ich cena v školskom roku 1908/1909

1. ročník

Uhlyárik J.: Katholikus hittan.
Bereczky S.: A magyar protestáns egyház története.
Baló-Hanzély: A testi élet ismertetése. 2,60 K (K=koruna).
Bánóczy J. - Weszely Ö.: Stilisztika és Olvasókönyv. 2,60 K.
Horvay E.: Német nyelvtan és olvasókönyv, 1. rész, 2,40 K.
Farkas S.: Egyetemes történet. 3 K.
Miklós G. : Növénytan. 3,50 K.
Szuppán V.: Számtan. I.rész.
Dr. Mocnik F. – Dr. Arenstein J.: Betüszámtan.
Sztankó B.: Enekiskola. 1. rész, 3 K.
Major J. Gy.: Zongoraiskola. 1. rész, 4 K.
Molnár I.: Fatenyésztés.
Farkas S.: Csillagászati és fizikai földrajz. I.rész. 3 K.
Oherely I.: Tornazsebkönyv. 3,20 K.
Hohrnann-Bloch : Hegedűiskola. 1. rész, 4 K.

II. ročník

Demény D.: Erkölcstan. 1,20 K.
Bereczky S.: A magyar protestáns egyház története.
Gőmőri S.: Lélektan, 1,80 K.
Bánóczy J. – Weszely Ö.: Poétika és Rhetorika. 3,60 K.
Horvay E.: Német nyelvtan és olvasókönyv. II. rész, 2,40 K.
Kelemen B.: Magyar-német és német-magyar zsebszótár. 4 K.
Farkas S.: Egyetemes történet. Ujkor. 2,80 K.
Szuppán V.: Számtan. I.rész.
Dr. Mocnik F. – Dr. Arenstein J.: Betüszámtan.
Pechány A. - Dr. Mocnik F.: Mértan.
Miklós G.: Állattan. 4 K.
Sztankó B.: Enekiskola. II. rész, 3 K.
Bloch J.: Hohmann-Bloch Hegedűiskola, 1. rész, 4 K.
Herzog E.: Orgonaiskola. 4 K.
Bayer F.: Zongoraiskola. 1. rész. 4 K.
Major J.Gy.: Összhangzattan.

III. ročník

Demény D.: Egyháztörténelem.

Zsilinszky M.: Keresztyén hit és erkölcstan.
Dr. Veszely Ö.: Népiskolai neveléstan, tanítástan és módszertan.
Horvay E.: Német olvasókönyv a III. oszt. Számára. 3 K.
Farkas S.: A magyar nemzet története. 2,40 K.
Szuppán V.: Számtan. II.rész.
Dr. Mocnik F. – Dr. Arenstein J.: Betüszámtan.
Pechány A. - Dr. Mocnik F.: Mértan.
Dr. Némethy K.: Magyarország földrajza.
Dr. Kovács J.: Fizika. 3 K.
Dr. Kovács J.- Dr. Koch F.: Kémia és ásványtan, tanító- és tanítónő-képzők számára. 3,80 K.
Szecsey I.: Gazdaságtan.
Sztankó B.: Enekiskola, III. rész, 3 K.
Bloch J.: Hohmann-Bloch Hegedűiskola, 1. rész, 4 K.
Major J.Gy.: Összhangzattan.
Herzog E.: Orgonaiskola. 4 K

IV. ročník
Fonyó: A hitelemzéstan elemei. 1,60 K.
Zsilinszky M.: Keresztyén hit és erkölcstan.
Baló J.: A magyar népoktatásügy szervezete.1,80 K.
Dr. Kiss Áron: A nevelés- és oktatástörténet kézikönyve. 3 K.
Horvay E.: Német olvasókönyv a IV. oszt. Számára. 3 K.
Csiky K.: A magyar alkotmánytan és jogi ismeretek kézi könyve. 2,60 K.
Szuppán V.: Számtan. II.rész.
Dr. Mocnik F. – Dr. Arenstein J.: Betüszámtan.
Pechány A. - Dr. Mocnik F.: Mértan.
Dr. Kovács J.: Fizika. 3 K
Szecsey I.: Gazdaságtan.
Sztankó B.: Enekiskola, III. rész, 3 K.
Késmárky : Hegedűiskola, II. rész, 6 K.
Miklós G.: Közönséges számtan és algebra II, rész, 2,50 K.
Močnik-Pechány : Mértan. 2,20 K.
Késmárky A.: Hegedűiskola, II. rész, 6 K.
Major J.Gy.: Összhangzattan.
Herzog E.: Orgonaiskola. 4 K.

Internát

Súčasne so zriadením učiteľskej prípravky bol zriadený aj internát, pretože väčšina študentov nepochádzala priamo z Turca a ubytovacia kapacita v miestnych rodinách bola nedostatočná. Vážnym argumentom v prospech zriadenia internátu bolo úsilie riaditeľa a učiteľov ústavu zabrániť nadmerným kontaktom študentov s miestnym obyvateľstvom, ktoré pokladali za príliš národovecké. Pre študentov z chudobnejších rodín bolo internátne ubytovanie vyhovujúcejšie ako

ubytovanie v rodinách, pretože mohli žiadať o oslobodenie od platenia poplatkov za ubytovanie i stravovanie.

V prvých dvoch rokoch existencie prípravky neboli s ubytovaním väčšie problémy, pretože počet študentov bol nízky. Študenti boli ubytovaní v miestnostiach na prvom poschodí, ktoré prenechal pre tento účel riaditeľ zo svojich vlastných priestorov, keďže v hlavnej budove už neboli ďalšie vhodné miestnosti na ubytovanie. Situácia s ubytovaním sa stala neudržateľnou v ďalších školských rokoch, kedy počet študentov narástol takmer dvojnásobne. Obmedzené priestorové možnosti hlavnej budovy, nedostatočné podmienky na výchovu a vzdelávanie, zložité životné podmienky, skromné vidiecke pomery bez možnosti väčšieho kultúrneho a sociálneho rozvoja, to všetko viedlo k otvorenej nespokojnosti učiteľov, ktorí žiadali ministerstvo o premiestnenie učiteľskej prípravky do iného väčšieho mesta. Aby sa eliminovala ich nespokojnosť, navštívil znievsku učiteľskú prípravku minister A.Trefort a po obhliadke budovy rozhodol, že sa dostaví druhé poschodie južného krídla a zrekonštruujú sa priestory, ktoré dovtedy neboli využívané. Stavebné práce sa však predlžovali a boli ukončené až v roku 1877. Celkové náklady predstavovali sumu viac ako 20 000 forintov.[90] Počas tohto obdobia bola ubytovaná väčšina študentov v miestnych rodinách a v rodinách po okolitých obciach. Po dokončení výstavby druhého poschodia južného krídla bol v tejto časti umiestnený internát. Mal 4 spálne, v ktorých bolo 40 ubytovacích miest.

Životné a študijné podmienky v internáte boli ťažké. Izby boli malé, nízke a tmavé. Na jedného študenta pripadali necelé dva štvorcové metre. Chodby boli úzke a mokré. Po stavebných úpravách sa podarilo zabezpečiť, aby každý ubytovaný študent mal aspoň vlastnú železnú posteľ, slamník, umývadlo, stoličku. Jedna skriňa bola pre dvoch študentov, ktorí v nej mali odložený svoj odev, prádlo, knihy a ostatné osobné veci.[91] Jeden stôl bol spoločný pre štyroch študentov. V študovniach bol rovnako nedostatok miesta. Niektorí študenti museli písať úlohy postojačky na obločnici alebo v sede na dlážke. V každej miestnosti bolo vedro s pitnou vodou a plechovým hrnčekom. V miestnostiach sa svietilo petrolejovými lampami.

Organizácia a chod internátu sa riadili ústavným poriadkom. V internáte museli študenti dodržiavať čistotu a poriadok. Knihy a ostatné veci sa museli odkladať na vyhradených miestach. V študovniach bola povinnosť zachovávať pokoj a ticho. Ubytovaní študenti nesmeli behať, ani hrať na hudobný nástroj. Vo voľnom čase sa mohli študenti zdržiavať v študovni alebo v izbe, mohli

[90] Stavebné a ďalšie práce neboli vykonané kvalitne. Stropná omietka v niektorých miestnostiach neskôr spadla, ale zhodou okolností nedošlo k žiadnemu úrazu.

[91] Časť oblečania a osobných vecí mali ubytovaní študenti odložené v kufroch a krabiciach v podkrovných priestoroch.

spievať a hrať, stretávať sa, ale len so súhlasom dozorkonajúceho profesora alebo učiteľa.

O poriadok a chod internátu sa starali spočiatku pomocní profesori, ktorí bývali v hlavnej budove. Neskôr bolo ustanovené samostatné vedenie internátu na čele s riaditeľom a vychovávateľmi, ktorým pri výchovnej práci pomáhali študenti štvrtého ročníka.

Mesačný poplatok zahrňujúci ubytovanie, stravovanie, kúrenie, osvetlenie a upratovanie bol 14 forintov. Keď ústav zriadil vlastnú kuchyňu a prevzal jej zásobovanie z rúk miestnych dodávateľov, znížil sa poplatok na 12 forintov. V roku 1886 bola výška poplatku 11 forintov a 85 grajciarov, v 1888 7 forintov a v roku 1889 9 forintov.

V školskom roku 1884/85 boli študenti ubytovaní v 5 miestnostiach. V každej izbe bol ustanovený jeden študent 4.ročníka, ktorý bol zodpovedný za udržiavanie poriadku a čistoty.[92] Ubytovaní študenti sa starali len o poriadok v izbe, ostatné práce vykonával ústavný správca. Nosil vodu do izieb, napĺňal lampy petrolejom, upratoval učebné miestnosti (okrem spální), pripravoval drevo na kúrenie, atď. O vykonaných prácach si viedol denník, ktorý predkladal riaditeľovi na konci každého mesiaca a na základe vykonaných prác mu riaditeľ vyplácal odmenu. Pretože to bolo finančne náročné, začal si ústav vykonávať tieto práce vo vlastnej réžii.

Keď bol v roku 1889 zrušený úrad hlavného účtovníka, jednoposchodovú budovu, ktorú dovtedy využíval, prevzal do správy učiteľský ústav. V tejto budove boli zriadené štyri ubytovacie miestnosti pre študentov, rezbárska škola, štátna dievčenská ľudová škola, telocvičňa a 2 byty.

V školskom roku 1901/1902 bolo pre potreby internátu vyčlenených celkom 6 spální a 7 študovní. 19 študentov nezískalo ubytovanie v internáte a museli si hľadať ubytovanie v rodinách. U týchto študentov vykonával pravidelné kontroly pomocný učiteľ a museli dodržiavať rovnaký poriadok ako študenti, ktorí boli ubytovaní v internáte.

V roku 1904 bol ročný internátny poplatok za ubytovanie a stravovanie 260 korún. Od poplatku v plnej výške bolo oslobodených 31 študentov, s polovičnou zľavou bolo 41 študentov a bez zľavy bolo 20 študentov. Ostatní študenti boli miestni, bývali a stravovali sa doma.

V roku 1907/1908 bolo v internáte ubytovaných 92 študentov a v obci na súkromí 21 študentov. K dispozícii bolo 7 spální a 7 študovní. Internát viedol riaditeľ, profesori a pomáhali im študenti 4.ročníka.

V školskom roku 1910/1911 platilo plný poplatok 22 žiakov, polovičný 33 žiakov a 46 žiakov bolo oslobodených od poplatku za ubytovanie a stravovanie.

[92] Okrem vedúcich spální sa ustanovovali spomedzi študentov aj vedúci tried a vedúci jedálne.

Učiteľská rada sa venovala otázke organizácie a chodu internátu na niekoľkých zasadnutiach. V roku 1873 vyslovila učiteľská rada požiadavku na premiestnenie školy z dôvodu nevyhovujúcich priestorov, hygienických a zdravotných podmienok. Druhýkrát sa učiteľská rada venovala otázke internátu koncom roku 1893. Návrh na jej riešenie vypracoval učiteľ József Mohar. Najdôležitejšie argumenty zhrnul v nasledovných bodoch:

1. Učiteľské ústavy je potrebné zriaďovať vo väčších mestách, aby študenti aj učitelia mali prístup k čo najväčšiemu počtu kultúrnych podnetov.
2. Na výstavbu internátov a ich vybavenia má dozerať komisia, v ktorej majú mať zastúpenie pedagógovia, lekári, technickí inžinieri, zástupcovia ministerstva. Pripomienky komisie musí staviteľ rešpektovať.
3. Priestory internátu musia byť oddelené od školských priestorov.
4. Dobre organizovaný internát má nahrádzať rodinnú výchovu, má uspokojovať potreby študentov na ubytovanie, stravovanie, hygienu a voľný čas.
5. Chod internátu nemajú zabezpečovať učitelia, ale odborní výchovní pracovníci a ďalší pomocný personál.
6. Vychovná práca v internáte má byť zameraná na fyzický i duševný rozvoj študentov.
7. Vychovávateľom majú pomáhať pri zabezpečovaní dozoru, pri udržiavaní poriadku a disciplíny spoľahliví študenti posledného ročníka.

Petícia aj návrhom na organizačné zmeny bola odoslaná ministerstvu verejného školstva začiatkom roku 1894, ale nepriniesla požadovaný výsledok. Situácia s internátnym ubytovaním sa začala meniť až po roku 1904.

Návštevy významných osobností

Frekvencia návštev bola v prvých dvoch desaťročiach po vzniku učiteľského ústavu veľmi intenzívna. Po roku 1895 uvádzajú výročné správy návštevy významných osobností už len výnimočne.

Cieľom návštev bola v prvom rade inšpekčná a kontrolná činnosť zameraná na sledovanie priebehu vyučovacieho procesu a dosahovaných výsledkov študentov. Ministerskí úradníci a kontrolóri zisťovali počas návštev aj vhodnosť podmienok na vzdelávanie, mimoškolské aktivity učiteľov a študentov ústavu, zdravotný stav študentov, hospodárenie ústavu a i.

Prehľad významnejších návštev:

23. júna 1871 navštívil učiteľskú ústav banskobystrický biskup **Arnold Ipolyi-Stummer**. Zúčastnil sa aj na veľkej speváckej súťaži a prispel sumou 20 forintov na jej úspešný priebeh. Neskôr sa osobne angažoval vo veci zatvorenia znievskeho rímskokatolíckeho reálneho gymnázia.

V marci 1873 vykonal niekoľkodňovú návštevu ústavu ministerský štátny tajomník **Áron Buzogány**, ktorej predmetom bola inšpekcia majetku ústavu, mravov a vedomostí študentov.
11. júna 1873 navštívil učiteľský ústav štátny sekretár **Gedeon Tanársky** a ministerský radca **Ferencz Mészáros**. Dôvodom bolo vykonanie inšpekcie.
Koncom augusta 1873 navštívil učiteľský ústav minister verejného školstva Agost Trefort v sprievode ministerských radcov **Pála Gönczyho** a **Lajossa Hegedüsa**. Prezreli si budovu a sľúbili podporu pri jej rekonštrukcii. Minister zároveň potvrdil na poste riaditeľa V. Groóa.
V priebehu školského roka 1873/74 navštívili ústav **Ede Fehér**, kráľovský prokurátor z Levoče, **Antal Lévay**, hlavný prokurátor z Nových Zámkov, **József Barton**, hlavný riaditeľ prešporského školského okresu, **János Klamarik**, riaditeľ banskobystrického gymnázia.[93]
11.-12. septembra 1874 vykonal návštevu učiteľského ústavu ministerský radca **Pál Gönczy** so staviteľom Kolbenhajerom v súvislosti so stavebnými úpravami priestorov v hlavnej budove.
V roku 1876 navštívil ústav významný pedagóg a historik **Mihály Zsilinszky** zo Sarvaša.
V roku 1877 navštívili učiteľský ústav **Károly Kosina**, hlavný župný inžinier z Nitry, **Sándor Hoffmán**, ministerský radca z Budapešti, **József Jágócsy Péterffy**, ministerský komisár z Budapešti, gróf **Kálmán Nyári** z Turčianskeho Svätého Martina.
V roku 1878 vykonali návštevu ústavu **Nándor Révay**, statkár z Trebostova a **János Hanzély**, ministerský komisár, v súvislosti so stavebnými úpravami.
28. júna 1879 zavítal na krátku návštevu ústavu minister verejného školstva **Ágoston Trefort**. Zúčastnil sa na učiteľských skúškach, vypočul si niekoľko odpovedí študentov a diskutoval so skúšajúcimi učiteľmi. Potom si pozrel učebné a ubytovacie priestory v hlavnej budove, školskú záhradu a vyjadril s prehliadkou celkovú spokojnosť. Na záver ubezpečil všetkých zainteresovaných, že ústav ostane i naďalej v Znieve. Obedoval v horskej chate u panského lesníka Reszö Akantisza a po obede odcestoval osobitným vlakom do Budapešti.
31. mája 1881 navštívil učiteľský ústav ministerský radca **Pál Gönczy** v sprievode kráľovského školského inšpektora Turčianskej župy Gézu Szülöa. Vypočul si vybrané prednášky, prezrel si učebné miestnosti v súvislosti s prechodom učiteľského ústavu na štvorročné štúdium a na záver vyjadril pochvalu celému učiteľskému zboru.
31. augusta 1885 navštívil učiteľský ústav ministerský úradník **Imre Szalay** v súvislosti s plánovaným rozšírením rezbárskej školy.
19. apríla 1887 navštívil ústav národný poradca v oblasti verejného zdravia **Dr. Armin Feuer**, aby zistil stav podmienok vzdelávania z pohľadu bezpečnosti a ochrany zdravia.
V roku 1890 navštívil ústav počas kanonickej vizitácie miestnej farnosti a rímskokatolíckej ľudovej školy banskobystrický biskup **Imre Bende**, ktorý bol známy ako horlivý stúpenec maďarizácie.

[93] Zvýšená frekvencia návštev Znieva ministerskými úradníkmi v rokoch 1873 a 1874 bola predzvesťou blížiacej sa pohromy pre miestne slovenské reálne gymnázium.

V roku 1891 sa zúčastnil na záverečných učiteľských skúškach ministerský komisár **Vilmos Szuppan**.
1. júna 1894 navštívil ústav banskobystrický biskup **Károly Rimely** v rámci inauguračných vizitácií.
V roku 1895 navštívil učiteľský ústav ministerský radca **Ernö Fináczy**. Dôvodom návštevy bolo zistenie stavu a úrovne jazykového vzdelávania.
Koncom októbra 1895 navštívil ústav literárny historik a folklorista **Gyula Sebestyén**.
V roku 1900 navštívil ústav banskobystrický biskup **Károly Rimély**. Pozrel si priestory, diskutoval so študentmi a povzbudil ich vo viere.

Školské slávnosti a oslavy

Školské slávnosti a oslavy sa organizovali s cieľom povzbudiť a prehĺbiť u študentov maďarské vlastenecké cítenie. Oslavovali sa významné dni zo života členov panovníckej rodiny, výročia významných udalostí z maďarských dejín a výročia popredných osobností maďarského politického a spoločenského života. Ideovým zámerom slávností a osláv bolo upevnenie monarchie, pestovanie úcty a pokory k panovníkovi a členom panovníckeho domu a v neposlednom rade posilňovanie náboženskej viery.

Vedenie ústavu pozývalo na školské slávnosti a oslavy aj predstaviteľov turčianskej aristokracie a miestne obyvateľstvo.[94]

Ročný kalendár osláv
4. október. Ústav si uctil meniny uhorského kráľa Františka Jozefa rannou bohoslužbou, po ktorej nasledoval slávnostný prejav riaditeľa. Po jeho ukončení sa pokračovalo v riadnom vyučovaní.
6. október. Bol pamätným dňom porážky maďarskej revolúcie v roku 1849. V tento deň nechal cisár popraviť v meste Arad trinásť generálov revolučnej maďarskej armády („aradskí mučeníci"). V roku 1907 mala spomienka na „aradských mučeníkov" nasledovný program:
1. Hymna. Zaspieval mládežnícky spevokol.
2. Báseň Modlitba od Istvána Gáspára. Recitoval študent 4.ročníka.
3. Slávnostná reč. Predniesol študent 4.ročníka.
4. Báseň Aradskí hrdinovia od Károly Sántu. Recitoval študent 4.ročníka.
5. Pieseň Šiesty október. Zaspieval mládežnícky spevokol.
17. október. Ústav si pripomínal pamiatku narodenia veľkého maďarského vlastenca Ferencza Deáka. Ráno sa v blízkom kostole konala bohoslužba, po ktorej sa všetci učitelia a študenti zhromaždili v hudobnej sieni. Spoločne zaspievali hymnu a potom niekto z profesorov predniesol slávnostnú reč, v ktorej vyzdvihol mimoriadne občianske a vlastenecké cnosti F.Deáka. Povzbudil študentov, aby sa usilovali získať vo svojom ži-

[94] Nie všetci riaditelia učiteľského ústavu boli horlivými organizátormi osláv. Mimoriadne iniciatívnym bol v tomto smere riaditeľ A. Arányi.

vote rovnaké cnosti. Oslava skončila zaspievaním maďarskej vlasteneckej piesne Szózat (Výzva).

19. november. Ústav si pripomenul pamiatku uhorskej kráľovnej Alžbety (ľudovo Sisi), ktorá bola mimoriadne obľúbená u Maďarov. Nazývali ju aj „národná" kráľovná. V roku 1907 mala jej pripomienka program:

1. Pieseň Tmavý je plač od Miklósa Moyzesa. Zaspieval mládežnícky spevokol.
2. Slávnostná reč. Predniesol učiteľ rímskokatolíckeho náboženstva Béla Zámboj.
3. Báseň Úpenlivá prosba od Istvána Móru. Recitoval študent 4.ročníka.
4. Pieseň Hovorí plačúci anjel od Gyulu Véglera. Zaspieval mládežnícky spevokol.

15. marec. Bol najdôležitejším maďarským národným sviatkom. Bol to deň pripomienky veľkých revolučných udalostí v Budapešti v roku 1848.

15.marca 1888 sa pripomínalo 40.výročie sviatku, čo bolo osobitným dôvodom k oslavám. Do národných osláv sa zapojil aj učiteľský ústav a v tento deň sa nevyučovalo. Program bol nasledovný:

1. Slávnostná bohoslužba v kostole Nanebovzatia Panny Márie.
2. Národná modlitba (Nemzeti ima) od Edeho Bartaya, spieva spevácky zbor učiteľského ústavu.
3. Príhovor profesora Istvána Mihalitsku.
4. Pieseň V búrke od Johannesa Dürrnera, spieva spevácky zbor učiteľského ústavu.
5. Zbrojár. Predohra z opery A.Lortzinga, hrá orchester učiteľského ústavu.
6. Marczius 15. Báseň od Emila Ábrányiho, recituje študent 3.ročníka J.Csernay.
7. Bolestivé spomienky od Lázslóa Zimaya, spieva spevácky zbor učiteľského ústavu.
8. Predohra z opery Jozef a jeho bratia od Jozefa Mehula, hrá orchester učiteľského ústavu.
9. Báseň Padnutá socha od Sándora Petöfiho, recituje študent 2.ročníka F.Bukovy.
10. Zmes čardášov, hrá orchester učiteľského ústavu.
11. Zborová pieseň Kaplnka od Valentína Eduarda Beckera, spieva spevácky zbor učiteľského ústavu.
12. Báseň Na život a na smrť od Sándora PetՖfiho, recituje študent 3.ročníka Desző Kronovetter.
13. Pieseň Národná vlajka od Károly Hubera, spieva spevácky zbor učiteľského ústavu.
14. Báseň Stúpaj Maďar od Sándora Petöfiho, recituje študent 4.ročníka J.Laczko.
15. Pochod od Johanna Straussa, hrá orchester učiteľského ústavu.

Program nacvičil a s veľkým úspechom predstavil profesor hudby Adner Egner. Po programe nasledoval slávnostný obed, ktorého sa zúčastnil celý učiteľský ústav a asi 80 hostí. Celá slávnosť skončila o 19 hodine.

K veľkým a významným oslavám patrila oslava **25. výročia vzniku znievskeho štátneho učiteľského ústavu**. Uskutočnila sa 7. novembra 1895, teda v ten istý deň, kedy začal svoju činnosť.

Ústrednou ideou slávnosti bolo zdôrazniť silu maďarského patriotizmu, ako hlavnej ideológie učiteľského ústavu, ktorá i napriek ťažkému postaveniu v nežičlivom cudzom prostredí, dokázala plniť svoje ušľachtilé poslanie, t.j. vy-

chovávať odborne zdatných učiteľov a maďarských vlastencov. Za takých náročných okolností boli učitelia „skutočnými apoštolmi národa". Ich prácu prirovnal riaditeľ G.Somogyi k práci Holanďanov, ktorí jednou rukou obhospodarovali svoju zem a druhou ju chránili pred morom, svojím veľkým nepriateľom.

Oslava výročia vzniku ústavu začala bohoslužbou, ktorú slúžil dekan József Paulovics zo Sučian, člen správnej rady. Počas bohoslužby spievali študenti pod vedením učiteľa hudby Adolfa Egnera staré latinské a maďarské cirkevné spevy.

Po bohoslužbe sa účastníci zhromaždili vo vyzdobenej hudobnej sieni. Mládežnícky spevokol zaspieval maďarskú hymnu a po hymne Kálman Beniczky, zástupca predsedu správnej rady, spolu so župným školským inšpektorom Gézom Szüllőm, otvorili dopoludňajší slávnostný ceremoniál. Najskôr vystúpil s prejavom Ignácz Boldis, riaditeľ ľudovej školy z Turčianskeho Svätého Martina, ktorý hovoril o kráse učiteľského povolania a potom riaditeľ Géza Somogyi predniesol príhovor venovaný 25 ročnej histórii ústavu, ktorý ocenilo obecenstvo veľkým potleskom. Nasledovali recitácie básní venovaných ústavu a boli prečítané pozdravy. Dopoludňajší ceremoniál ukončil ústavný spevokol hymnickou piesňou Szózat.

Na obed sa konal slávnostný banket pre 100 hostí v miestnom hostinci. Banket otvoril prípitkom podžupan Kálman Beniczky, ktorý venoval prvý prípitok kráľovi a jeho rodine. Nasledoval riaditeľ Géza Somogyi, ktorý ocenil záujem ministra náboženstva a osvety Gyulu Wlasicsa o problematiku vzdelávania učiteľov. Potom vystúpili ďalší významní hostia a bývalí učitelia ústavu. Vrcholom banketu bolo prečítanie telegramu ministra Wlasicsa a štátneho tajomníka Mihála Zsilinszkeho, ktorí sa pre neodkladné povinnosti nemohli zúčastniť osláv osobne. V telegrame sa uvádzalo: „Pri príležitosti dnešnej slávnosti posielam všetkým účastníkom srdečné pozdravy a prajem im, aby vo svojom ústave vychovávali v národnom duchu a so zbožnou horlivosťou rozvíjali maďarské školstvo."[95]

Večer sa v miestnom hostinci konal koncert, v ktorom účinkoval ústavný spevokol a orchester pod vedením Adolfa Egnera. Po koncerte pokračovala slávnosť zábavou, ktorá mala veľmi vydarený priebeh.

K významným školský oslavám patrila oslava tisícročného výročia príchodu Maďarov do Karpatskej kotliny. Miléniové oslavy prebiehali v troch etapách od apríla do júna 1896. 30. apríla 1896 sa konal obrad výsadby 105 stromov

[95] A Znióváraljai magyar királyi állami tanitó-képző intézet Értesitője az 1900-1. tanév végén.. Szer. Somogyi Géza. Turóc-Szent-Márton, 1901, s.16.

v západnej časti školskej záhrady, ktorá sa mala upraviť na okrasný park. 9. mája 1896 sa zúčastnil celý učiteľský ústav osláv v obci, kde mal slávnostný príhovor učiteľ E.Párvy. V júni 1896 sa 28 študentov pod vedením dvoch učiteľov zúčastnilo na národných gymnastických pretekoch v Budapešti, kde získali 3 strieborné medaily a 1 bronzovú. Strieborné medaily získali Jakab Szekulja v behu na dlhé trate, Mihály Kreszivnik v behu na 100 m, József Lukácsik v skoku do výšky a bronzovú medailu József Fazekas v skoku do diaľky. Okrem toho získal ústav aj čestný diplom.

Na miléniove oslavy dostal učiteľský ústav dotáciu vo výške 221 forintov.

K pravidelne sa opakujúcim školským slávnostiam patrila slávnosť začiatku a konca školského roku.

Okrem vyššie spomínaných slávností a osláv sa slávili taktiež všetky významné kresťanské sviatky (Vianoce, Veľká Noc, Turíce a iné).

Spoločenské zábavy a hry

K obľúbeným podujatiam, ktoré spestrovali školský život, patrili spoločenské zábavy a hry. Boli vyhľadávaným podujatím aj pre miestnu mládež a dospelých, pretože skromné vidiecke pomery neposkytovali veľa príležitostí k zábave. Zábavy mali rôzne spoločenské, kultúrne a športové zameranie.

21. februára 1881 sa v priestoroch učiteľského ústavu konala tanečná zábava v prospech chudobných vdov a sirôt v okrese Turiec. Čistý zisk bol 20 forintov, ktoré sa použili na nákup teplého zimného oblečenia pre spomínané siroty.

4. januára 1902 usporiadal ústav novoročnú tanečnú zábavu s bohatým programom. Program nacvičila učiteľka Margita Ulrichová z Valče a vystúpili v ňom študenti ústavu.

1. júna 1902 sa konala letná zábava v prírode (juniáles). Program bol venovaný 25.výročiu samovzdelávacieho krúžku a pripravili ho členovia jeho jednotlivých sekcií. Program otvoril spevácky súbor, nasledoval príhovor riaditeľa G.Somogyiho k študentom a príhovor školského inšpektora J. Berecza. 25 rokov činnosti samovzdelávacieho krúžku zhodnotil študent 4.ročníka V. Éber a nakoniec mládežnícky orchester zahral niektoré časti z opery Sedliacka česť od Pietra Mascagniho. Po ukončení slávnostnej časti zaspievali všetci účastníci maďarskú hymnu.

Popoludní o 16 hodine sa v telocvični konali rôzne športové súťaže a gymnastické cvičenia. Medzi hosťami bol poslanec snemu F. Justh s rodinou, školský inšpektor J. Berecz s rodinou, a veľa ďalších významných hostí a miestnych ľudí. Víťaz L. Sántó bol odmenený stuhou s nápisom: „Silnejšie, šikovnejšie za víťazstvo“, ktorú mu odovzdala grófka Batthanyiová. Odmeny dostali i ďalší športovci.

Športové výkony boli nasledovné:

Skok do výšky: E. Benkő, 4.ročník - 174 cm.

Skok do diaľky: L. Sántó, 3.ročník – 587 cm.
Vzpieranie 30 a 50 kg činky: A. Kroneraff, 3.ročník - 30 kg vzoprel 43 krát, 50 kg 13 krát.
Skok o žrdi: A. Midlo, 3.ročník - 309 cm.
Vrh guľou: V. Éber, 4.ročník - 10,92 m.
Beh na 100 m: S. Lelkeš, 3.ročník – 13,1 s.
Školský inšpektor na záver odovzdal ústavu 100 korún na podporu športu.
Orchester ústavu potom zahral čardáš, ktorým začala večerná zábava na vyzdobenom dvore a ihrisku, ktorá trvala až do raňajších hodín.

11. januára 1908 sa uskutočnila súťaž v speve spojená s veľkou tanečnou zábavou. Bolo na nej prítomných veľa miestnych obyvateľov i obyvateľov z blízkeho okolia. Program bol nasledovný:
1. Maďarské pochody od Károly Hubera. Spieval mládežnícky spevokol.
2. Sextet od Felixa Mendelssohna-Bartholdyho. Predniesli študenti ústavu.
3. Allegretto od Jozefa Haydna. Predniesol orchester ústavu.
4. Kurucká hudobná zmes od Miklósa Moyzesa. Predniesol mládežnícky spevokol a orchester ústavu.
5. Neprišlo mi na um. Fraška v jednom dejstve od I.Hegedüsa. Účinkovali ochotníci a študenti.

Zdravotná starostlivosť a výživa

Starostlivosť o zdravie patrila k dôležitým súčastiam každodenného života učiteľského ústavu. Zabezpečoval ju úradný, neskôr ústavný (školský) lekár.

Ochrana zdravia sa pokladala za vec školy, ktorej jednou z úloh bolo zabezpečiť aj starostlivosť o zdravie žiakov, a to liečebnú i preventívnu. Študenti získavali základné informácie o zdraví a jeho ochrane v rámci vyučovania prírodovedných predmetov alebo na príležitostných prednáškach a besedách, ktorých obsahom bola starostlivosť o zdravie, osobnú hygienu, hygienu stravovania, bývania a pod.

Zásadné zmeny v oblasti zdravotnej starostlivosti v školách priniesol zák. čl. č. XIV/1876 o verejnom zdravotníctve, ktorý v 3. kapitole stanovil, že zdravie detí a žiakov bude predmetom výkonu úradného dozoru a konania. Školy sa tak dostali pod dohľad jurisdikcie v oblasti verejného zdravia a boli povinné rešpektovať upozornenia a pokyny lekárov a správnych úradníkov príslušného obvodu alebo okresu. Riaditeľ školy mal povinnosť, v prípade vyskytnutia sa v škole nákazlivej choroby, ihneď informovať okresný úrad a v prípade, že nákazlivá choroba vážne ohrozovala zdravie žiakov, aj ministerstvo vnútra a školstva. Ak bol rozsah nákazlivej alebo infekčnej choroby veľký, mohol požiadať o zatvorenie školy až dovtedy, kým sa účinky choroby neminimalizovali. Zákon sa snažil

predchádzať epidémiám a infekčným ochoreniam aj zavedením povinného očkovania.

Aby opatrenia schválené v zákone mohli priniesť preukázateľné výsledky, bolo potrebné v prvom rade zlepšiť úroveň výchovy k zdraviu vo verejnom vzdelávaní. Tento cieľ sledovala vyhláška ministerstva verejného školstva č. 20018/1885 o vyučovaní zdravovedy. V jej úvode sa deklarovalo, že zdravie je základom blahobytu ľudí, a preto je zlepšenie verejného zdravia jednou z najdôležitejších úloh štátu, jeho príslušných úradov a inštitúcií. V školách, najskôr stredných a neskôr i v ostatných, nariaďovala vyhláška povinnosť zaviesť vyučovanie zdravovedy a ustanoviť funkciu školského lekára, ktorý mal zabezpečovať odbornú starostlivosť o zdravie žiakov. Školskí lekári mali „byť náležite vyškolení, aby mohli svoje vzdelávanie vykonávať dôkladne a jednotne."[96]

Vyhlášku č. 20 018/1885 dopĺňal ministerský predpis č. 44.250/1887 o pokynoch pre lekárov stredných škôl a učiteľov zdravovedy. Pre zaujímavosť a porovnanie s dnešným stavom uvedieme niektoré z povinnosti vtedajšieho školského lekára.

Školský lekár:

1. Kontroloval a sledoval budovu školy (umiestnenie, prostredie, čistota, zdroj vody, odpad), priestory v budove (učebne, študovne, obytné miestnosti, chodby, schody, telocvične), čistotu a vyhovujúci stav stien, podláh, dverí, okien.
2. Venoval nepretržitú pozornosť kúreniu, vetraniu, osvetleniu učební a ostatných miestností, kontroloval školské lavice, dozeral na vhodnosť školských potrieb na výučbu, hlavne na písanie, kreslenie, telocvik.
3. Robil analýzu pitnej vody v škole, zabezpečoval prístup žiakov k zdravej pitnej vode, v prípade nariadenej dezinfekcie kontroloval správnosť jej vykonávania.
4. Upozorňoval riaditeľa na zistené nedostatky v oblasti ochrany zdravia a navrhoval opatrenia na ich odstránenie.
5. Vykonával vstupnú prehliadku každého nového žiaka na začiatku školského roka. Pri prehliadke mohol byť prítomný aj rodič alebo riaditeľ. Viedol zoznam žiakov, ktorí mali zdravotnú poznámku a ich vyšetrenie vykonal sám alebo požadoval, aby mu bol poskytnutý dôveryhodný doklad od všeobecného lekára.
6. Sledoval pravidelne u žiakov stav dýchacích orgánov a srdca, osobitne v závislosti od dispozície vykonávať predpísané telesné cviky a úkony. Zisťoval, či žiak nemá tuberkulózu alebo či nie je podozrivý z infekcie. Poskytoval poradenstvo v oblasti dodržiavania zásad správneho sedenia, pri rečových a iných postihnutiach.
7. Vyšetroval oči a sluch žiakov a v prípade, že zistil chybu videnia alebo sluchu informoval rodičov prostredníctvom riaditeľa ústavu.
8. Vyšetroval chrup žiakov a v prípade potreby odporúčal rodičom, aby s nimi vyhľadali zubnú lekársku starostlivosť.

[96] A vallás- és közoktatásügyi m. kir. mini s térnek 20,018. szám alatt valamennyi törvényhatósághoz intézett rendelete, az egészségtan oktatása tárgyában. In:: Magyarországi rendeletek tára. 1885. Budapest, 1886, s.1109-1112.

9. Viedol evidenciu o zdravotnom stave žiakov a upozorňoval riaditeľa na choroby, ktoré by sa mohli stať nebezpečné pre ostatných žiakov zanedbávaním hygieny alebo infekciou.
10. Sledoval zoznam nemocných žiakov nahlásených rodičmi počas školského roka. Ak mal podozrenie, že rodičia zanedbávali opatrovateľskú starostlivosť, mohol so súhlasom riaditeľa navštíviť pacienta, vyšetriť jeho stav, preskúmať podmienky, v ktorých žiak žil a vydať odporúčanie na odstránenie prípadných nedostatkov.
11. Oslobodzoval žiakov na základe ich vyšetrenia z vyučovacích hodín telocviku, rysovania a písania z dôvodu telesného postihnutia.[97]
12. Sprevádzal žiakov na mimoškolské hry, súťaže, výlety, zábavné akcie, ak to bolo možné, a v prípade potreby robil príslušné kroky na vyriešenie zdravotných problémov.
13. Podával na konci každého školského roku riaditeľovi správu o výsledkoch svojich vyšetrení a prijatých opatreniach.

Okrem vymenovaných povinností plnil školský lekár zvyčajne aj povinnosti učiteľa zdravovedy.[98]

Počas existencie znievskeho učiteľského ústavu vykonávali funkciu ústavnych lekárov:
Dr. Dobjász Adolf (1870-1879).
Dr. Korausch Mátyás (1879-1885).
Dr. Holéczy Péter (1885-august 1886). Odstúpil z funkcie pre nízky plat.
Dr. Petrikovics János (august 1886-apríl 1887).
Dr. Mosolyi Géza (apríl 1887-august 1888).
Dr. Strausz Adolf (1888-september 1892).
Dr. Jakobovics Desző (1892-február 1893).
Od februára 1893 bol ústav bez lekára. Základnú lekársku starostlivosť zabezpečoval Dr. Mátyás Korausch, miestny lekár.
Dr. Jakobovits Mór (1898-1909)
Dr. Weinberger Mór (1909-1911).

V znievskom učiteľskom ústave sa vyučovala zdravoveda od školského roku 1886/1887 v 1. ročníku dve hodiny týždenne a od školského roku 1888/1889 v 4.ročníku jednu hodinu týždenne. Namiesto zdravovedy sa v 1. ročníku začal vyučovať predmet teloveda dve hodiny týždenne.

[97] Pravidlá týkajúce sa postupu pri oslobodení žiaka od vyučovania uvedených predmetov stanovil ministerský predpis č.44.870/1885. Pozri: Magyarországi rendeletek tára. 1885. Budapest, 1886, s.2303-2306.
[98] Verejná mienka a združenia učiteľov boli proti zapojeniu lekárov do školského vzdelávania, pretože boli presvedčení, že učitelia to dokážu zvládnuť sami, a taktiež z dôvodu, aby sústavná prítomnosť lekára nespôsobila premenu školy na zdravotnícke zariadenie. Argumentovali i tým, že na vidieku a v menších osadách pri obecnom nedostatku lekárov suplovali ich úlohu často práve učitelia, ktorí poskytovali žiakom bezprostrednú prvú pomoc a radili rodičom ako postupovať pri opatrovateľskej starostlivosti detí.

V zdravovede sa vyučovali témy: význam zdravia na rozdiel od choroby z pohľadu jednotlivca i národa, ochrana zdravia a života, škodlivé následky nesprávnej výživy, škodlivé potraviny a nápoje, vrátane infikovanej pitnej vody, opatrenia v oblasti verejného zdravia na zabezpečenie správnej výživy a pitnej vody pre ľudí, faktory zdravého a nezdravého bývania, verejné zdravotnícke inštitúcie, vybavenie a organizácia nemocníc a ordinácií, zdravotnícke pomôcky vlastnej školy, a i. Ministerstvo odporúčalo školám, aby pri výučbe zdravovedy využívali v maximálnej miere názornosť, učitelia sa mali vyhnúť prednášaniu a mali využívať hlavne diskusné metódy. Diskusia mala byť súčasne aj učením.[99]

Ústavní lekári hodnotili úroveň zdravotnej starostlivosti o študentov väčšinou priaznivo. V septembri sa každý študent učiteľského ústavu podrobil vstupnej lekárskej prehliadke a v prípade zdravotného záznamu i opakovane počas školského roka. Študenti s diagnostikovanou závažnejšou chorobou, napr. srdcovou, pľúcnou, neboli prijatí na štúdium. Ak chcel študent navštíviť lekára, musel sa deň vopred nahlásiť u svojho triedneho profesora. Lekárske prehliadky a vyšetrenia študentov sa konali každé ráno od pol ôsmej. Návštevy u lekára a výsledky jeho vyšetrenia sa zaznamenali do osobitných záznamov študentov. Za návštevu lekára sa platil poplatok 2 koruny.

Medzi najčastejšie ochorenia študentov patril zápal hrdla, zápal priedušiek, zápal očí, bolesť zubov, bolesť hlavy, zápal ucha, žalúdočný katar, svalové kŕče, horúčka, kĺbový reumatizmus. Počet ochorení a počet dní choroby vo vybraných školských rokoch je uvedený v nasledovnej tabuľke.

Školský rok	Celkový počet žiakov	Počet ochorení	Počet dní choroby
1880/1881	40	31	434
1901/1902	112	233	842
1904/1905	105	216	616
1906/1907	117	308	604
1908/1909	121	96	565

Infekčné nákazlivé choroby typu brušný týfus, cholera, čierny kašeľ, kiahne, tuberkulóza, chrípka, a i., ktoré by vyžadovali osobitné opatrenia sa v ústave nevyskytli. V školskom roku 1872/1873 vypukla na celom území cholera, ale školský rok dokončila učiteľská prípravka podľa plánu, pretože nikto zo žiakov ani zamestnancov neochorel. Z preventívnych dôvodov však nový školský rok začal až 15.októbra.

[99] A vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministernek 1887. évi november hó 26-án 44,250. szám alatt kelt rendeletével kiadott részletes utasitás a középiskolai orvosok és egészségtan-tanárok számára. In.:Magyarországi rendeletek tára. 1887. Budapest 1887, s.2239-2305.

Úroveň zdravia žiakov prijímaných do I. ročníka bola rôzna. Hlavným dôvodom bola skutočnosť, že veľa žiakov prichádzalo z chudobnejších rodín, ktoré často nemali prostriedky ani na minimálnu zdravotnú starostlivosť. Zmena prostredia a spôsobu života, zdravá výživa, dodržiavanie základných hygienických zásad, zlepšenie podmienok bývania, to všetko malo priaznivý vplyv na rozvoj telesného a duševného zdravia študentov školy. Jeden z ústavných lekárov zhodnotil celkovú zmenu v starostlivosti a ochrane zdravia výstižne slovami, že: „mladí ľudia sú vždy v lepšom zdraví, keď opúšťajú ústav, ako keď doň prichádzajú.“[100] Ochrana zdravia a starostlivosť o zdravie študentov bola v mnohých ohľadoch zo strany školy prísnejšia a dôslednejšia, ako priama rodičovská starostlivosť. Vzťahovala sa na všetky fázy života študentov po nástupe do školy. Prísny denný režim a disciplína, vhodné oblečenie, dobrá a správna strava, pravidelné fyzické cvičenie, to všetko malo blahodarný vplyv aj na dobrý intelektuálny a mentálny vývoj študentov.

Za najčastejšie príčiny onemocnení študentov pokladali ústavní lekári dva faktory. Jedným boli zastarané a nefunkčné okná, ktoré boli situované oproti dverám vedúcim do otvorenej chodby, čo spôsobovalo nepríjemný prievan a chlad. Druhým faktorom bola skutočnosť, že žiaci z chudobnejších rodín boli tak slabo oblečení, že ich to nedokázalo dostatočne ochrániť pred ostrým vetrom a zimou.

Choroby sa zvyčajne vyskytovali v zimných mesiacoch, najčastejšie z prechladnutia. Okrem bežných chorôb bol častým zdravotným problémom študentov zanedbaný stav ich zubov. V prípade choroby mali študenti ubytovaní v internáte nárok na bezplatné ošetrenie a preplácalo sa im 50 % z ceny liekov. Ak boli umiestnení v izbe pre nemocných, škola im poskytovala bezplatne teplé nápoje a stravu, ktorú im predpísal lekár. V prípade závažnejšej choroby bol študent na náklady školy prevezený do verejnej nemocnice v Martine. Náklady na nemocničný pobyt do 30 dní hradila škola, nad 30 dní rodič študenta. Ak sa liečil študent doma, hradila škola iba 33 % z celkových nákladov.

V školskom roku 1886/1887 sa vyskytla u viacerých študentov infekčná očná choroba nazývaná trachóm. Trachóm (egyptská choroba) postihoval očné spojivky a za najčastejšiu príčinu výskytu tejto choroby sa pokladala chudoba, nedostatok zdravotne nezávadnej pitnej vody, hygienických služieb, blízkosť dobytka, muchy a i. Trachóm vypukol v takom rozsahu, že bolo potrebné vykonať mimoriadne opatrenia. Do ústavu bol vyslaný ministerský radca pre oblasť verejného zdravia s viacerými lekármi, aby skúmali zdravie študentov. Študenti boli rozdelení do niekoľkých skupín podľa zdravotného stavu, najmä stavu pos-

[100] A znióváraljai m. kir. állami tanitóképezde 1880/81, tanévi IV-ik értesitője. szer.Arányi Antal Losoncz. 1881

tihnutia očí. Skupiny boli od seba navzájom izolované. Sedeli oddelene v učebniach a študovniach i počas stravovania v jedálni. Mesiac pred koncom školského roka ich poslali domov na doliečenie. U všetkých bol po prázdninách zaznamenaný zlepšený zdravotný stav.

Výživu žiakov, kvalitu, pestrosť a množstvo jedla, rovnako ako aj kvalitu pitnej vody hodnotili lekárske správy pozitívne a dobre vplývajúce na zdravotný stav študentov.

Otázku stravovania študentov riešili § 92-94 školského zákona z roku 1868.

„§ 92. V každej prípravovni založí sa spoločná kuchyňa, z ktorej každý chovanec dostane za ľavnú cenu celú chôvu. Cenu chôvy určí, každoročne spravujúca rada prípravovne. K spoločnej kuchyni potrebné drevo a čeľaď platí ústav. Ostatne účasť na spoločnej chôve ponechaná je úplne žiakovej ľúbosti.

§ 93.V každej prípravovni platí viac chudobným, pilným a. mravným žiakom cenu spoločnej chôvy sám ústav. Z chudobných, pilných a mravných chovancov udelia sa daktorým aj štipendiá.

§ 94. Štipendiálne dobrodenia chôvy udeľuje spravujúca rada, na základe k nej upravených svedoctví a na odporúčanie učiteľského sboru.

Dobrodenia tieto udelia sa pri rovno dobrých mravoch a pilnosti synom chudobných učiteľov, spolu rozprestierajú sa aj na deti učiteľov škôl jednotlivých vierovyznaní.“[101]

Celodenná strava stála študenta v roku 1881 42 grajciarov na deň, v roku 1886 39,5 grajciarov. Mäso, mlieko, vajcia, maslo, tvaroh nakupoval ústav od miestnych dodávateľov. Miestni obchodníci dodávali aj ďalšie potraviny napríklad múku, tuk, raž, krúpy, soľ, cukor a iné. Ak sa nakupovalo vo väčšom množstve zo skladu v Turčianskom Sv. Martine, dostával ústav zľavu.

Stravu pripravovala spočiatku jedna kuchárka. Keď sa počet ubytovaných študentov zvýšil, boli prijatí ešte dvaja pomocníci. Kuchár dostával príspevok vo výške 14 forintov mesačne, pomocníci po tri forinty.

V súvislosti so stravovaním sa zachoval aj jeden kuriózny prípad. Stal sa 11.decembra 1884. Všetci študenti sa vynechaním prednášok vzbúrili proti hrachovej kaši dodávanej miestnym podnikateľom. Prísne potrestanie vodcov vzbury malo zabrániť, aby sa v budúcnosti už neopakovali takéto prejavy nespokojnosti so stravovaním.[102]

Jedálny lístok na 7. - 13.septembra 1891

Deň	Raňajky	Obed	Večera

[101] XXXVIII. zákonný článok z roku 1868., o vyučovaní v národních školách. In: Sbierka krajinských zákonov z roku 1868. Budín, 1868, s.203.

[102] Aký konkrétny trest postihol vinníkov výročná správa za školské roky 1884/1885 – 1887/1888 neuvádza.

		Polievka	Mäso	Príkrmy	
Pondelok	Mlieko s chlebom	Hovädzia s krupicovými haluškami	Hovädzie mäso	Kel	Hrach
Utorok	Mlieko s chlebom	Hovädzia so strúhaničkou	Hovädzie mäso	Šošovica	Zelená fazuľka
Streda	Mlieko s chlebom	Hovädzia s jačmennými krúpami	Hovädzie mäso	Tekvica	Krupica, rezance
Štvrtok	Mlieko s chlebom	Hovädzia s krupicovými haluškami	Hovädzie mäso	Repa	Fazuľa
Piatok	Mlieko s chlebom	Pôstna polievka	-	Rezance s tvarohom	Guláš
Sobota	Mlieko s chlebom	Hovädzia so strúhaničkou	Hovädzie mäso	Šošovica	Kyslé zemiaky
Nedeľa	Biela káva s koláčom	Hovädzia s cestovinou	Pečené mäso	Kapusta	Kapusta so slaninou

Hospodárenie učiteľského ústavu
Rozpočet a financovanie

Znievsky štátny učiteľský ústav bol financovaný z prostriedkov štátneho rozpočtu (ŠR), ktorý každoročne schvaľoval parlament. Na správnosť hospodárenia dohliadali členovia správnej rady a okresný školský inšpektor. Pridelené štátne finančné prostriedky pre ústav nemohol riaditeľ svojvoľne prekračovať. V prípade nedostatku finančných prostriedkov mohol riaditeľ požiadať ministerstvo o ďalšie prostriedky. Žiadosť musel podrobne zdôvodniť a doložiť k nej súhlasné stanovisko správnej rady a školského inšpektora.

Štátny rozpočet rozpisoval pre verejné školstvo bežné (riadne) výdavky a bežné (riadne) príjmy. Bežné výdavky boli osobné a materiálové (vecné). Osobné výdavky tvorili platy učiteľov a ostatných školských pracovníkov, rôzne príspevky (na služobný byt), odmeny a príplatky (výhody a dobrodenia), vyznamenania a peňažné ceny. Materiálové výdavky zahŕňali poplatky za nájom budov a ostatných nehnuteľností, poskytovanie štipendií výborným a usilovným žiakom, príspevky na ubytovanie a stravovanie pre chudobných žiakov, výdavky na teoretické a praktické vzdelávanie (učebnice, knižná a časopisecká literatúra, prírodopisné a ďalšie zbierky, telocvičné náradie, kresliarske potreby, záhradnícke potreby, exkurzie, cvičná prax, tlač školských publikácii a materiálov, a i.), výdavky na údržbu a chod školy (oprava a výmena školského nábytku, kuchynského zariadenia a náčinia, náklady na čistenie a hygienu školských priestorov, služobných a ubytovacích miestností, kancelárske a zdravotnícke potreby, a i.), výdavky na energie (kúrenie, osvetlenie, pitná a úžitková voda), cestovné výdavky pre učiteľov v súvislosti s plnením pracovných úloh a

povinností (študijné cesty doma i v zahraničí, prázdninový kurz, účasť v Rade pre vzdelávanie učiteľov, účasť v správnej rade školy, nariadené sťahovanie na iné miesto, a pod.), príspevky pre študentov na študijné pobyty a ďalšie výdavky.

Rozpočtované bežné príjmy tvorili príjmy od rodičov na úhradu školských poplatkov a ďalších poplatkov súvisiacich so vzdelávaním, napr. opakovanie záverečnej skúšky, príjmy za prenájom hnuteľného a nehnuteľného majetku, rôzne príspevky a dary, a i.

Písomné doklady týkajúce sa hospodárenia učiteľského ústavu sa nedochovali. Aspoň základnú predstavu o hospodárení učiteľského ústavu možno získať z ročeniek ministerstva financií, v ktorých sa zverejňovali schválené štátne rozpočty a účtovné závierky za príslušný kalendárny rok a z informácií riaditeľov o niektorých významnejších prácach a nákupoch, ktoré boli zverejnené vo výročných správach ústavu.[103]

Najväčšie požiadavky na bežné výdavky predstavovali osobné platy učiteľov a ostatných zamestnancov, náklady na kúrenie a osvetlenie, náklady na prenájom budov, na údržbu budov, na pranie a čistenie bielizne, na potreby teoretického a praktického vzdelávania, na nákup nábytku a ostatného inventára.

Bežné výdavky znievskeho učiteľského ústavu vo vybraných rokoch

Rok	Zostatok z minulého roku	Požadované na bežný rok	Spolu	Skutočné výdavky	Rozdiel na konci bežného roku	Predpísané
1875	1 098,48 frt.	16 903,28	18 001,76	17 179,08	822,68	
1881	607,56	16 710,09	17 317,65	16 942,56	375,09	
1885	191,69	17 816,94	18 008,63	17 796,11	212,52	
1890	461,40	20 322,55	20 783,5	20 663,36	120,59	19 522
1904			33 188*			

*Po roku 1890 sa v ročenkách ministerstva financií nezverejňovali rozpočty podľa jednotlivých ústavov, ale za celú skupinu. Stručná informácia o pridelenom rozpočte na kalendárny rok bola sporadicky zverejnená vo výročnej správe za uplynulý kalendárny rok.

Rozpočtované osobné a materiálové výdavky znievskeho učiteľského ústavu v roku 1885 boli nasledovné:

[103] Rozpočet vo zverejňovaných ročenkách sa týkal iba verejných (štátnych) škôl a škôl, ktoré dostávali príspevky zo štátneho rozpočtu. Neštátne školy boli financované z prostriedkov miest a obcí, cirkví alebo iných zdrojov.
K rozpočtom pozri: Állami költségvetés 1868-1949 a Állami zárszámadás 1868-1955.
https://library.hungaricana.hu/hu/collection/allami_koltsegvetes/
https://library.hungaricana.hu/hu/collection/allami_zarszamadas/.

Osobné platy (16 zamestnancov)	7 250 forintov
Príplatky: za výkon riaditeľskej funkcie	200 forintov
za kvalitné vyučovanie (5 učiteľov)	840 forintov
Príspevok na byt (pre 5 učiteľov)	500 forintov
Spolu:	9 200 forintov

Materiálové výdavky (pol. 29-32)	
Poskytovanie finančnej podpory chudobným študentom s dobrými študijnými výsledkami a správaním, palivo do kuchyne, výmena kuchynského riadu a náčinia, mzdy a dávky podľa § 92 a 93 zákona XXXVIII/1868.	6 200 forintov
Na opravy a výmeny školského nábytku, na kúrenie, osvetlenie, čistenie tried a ostatných miestností, údržba budov vo vlastníctve inštitútu, nájomné, dane, výdavky na ošetrovateľstvo a iné domáce potreby	1 200 forintov
Na potreby teoretického a praktického vzdelávania, odborné knihy, časopisy, prírodopisné a iné zbierky, telocvičné a kresliace potreby, záhradné náradie a náčinie, exkurzie a iné výdavky súvisiace s praktickým vzdelávaním, kancelárske potreby a tlač školských materiálov.	800 forintov
Prenájom budovy a ďalších nehnuteľností	1 000 forintov
Spolu:	8 790 forintov

Osobné platy a materiálové výdavky spolu: **17 990 forintov**.

Prehľad počtu učiteľov, žiakov a nákladov vo vybraných štátnych učiteľských ústavoch v rokoch 1903/1904 – 1905/1906

Školský rok	Sídlo učiteľského ústavu	Počet učiteľov	Počet žiakov na konci šk.r.	Počet žiakov s inou ako mad. mater. rečou	Osobné a vecné náklady (v korunách)
1903/1904	Lučenec	15	110	36	56 236.-
	Levice	13	110	17	77 377.-
	Modra	10	149	78	38 899.-
	Znievske Podhradie	10	89	61	42 162.-
	Spišská Nová Ves	11	104	67	80 707.-
1904/1905	Lučenec	15	121	38	68 086.-
	Levice	13	116	23	80 587.-
	Modra	11	145	75	66 030.-
	Znievske Podhradie	14	100	66	76 453.-

	Spišská Nová Ves	12	100	63	79 404.-
1905/1906	Lučenec	15	130	39	59 127.-
	Levice	16	110	33	68 314.-
	Modra	12	157	52	71 663.-
	Znievske Podhradie	12	109	68	91 894.-
	Spišská Nová Ves	12	112	69	60 846.-

Zdroj: Magyar Statisztikai Évkönyv (Maďarská štatistická ročenka), Budapest 1904-1907. Digitalizovaná verzia: http://konyvtar.ksh.hu/index.php?s=kb_statisztika

Platy učiteľov v štátnych učiteľských prípravkách stanovil zákon č. XXXVIII z roku 1868. Podľa § 85 bol základný plat riadneho profesora 1000 zlatých ročne a k tomu ešte príplatok na byt vo výške 100 zlatých. Riaditeľ dostával okrem platu riadneho profesora a príplatku na byt aj príplatok 200 zlatých za výkon riaditeľských prác. Pomocný profesor mal plat 450 zlatých a k tomu služobný byt, palivo a stravu. Učiteľ cvičnej školy mal plat 700 zlatých okrem príplatku na byt. Plat riadnych a pomocných profesorov sa každých 5 rokov zvyšoval o 100 zlatých. Základný plat učiteľov v učiteľských prípravkách bol vyšší ako bol plat učiteľov v ľudových školách, pretože minister Eötvös chcel aj takýmto spôsobom prilákať do týchto inštitúcií najlepších odborníkov.[104]

Výška platov vo verejnom školstve bola v porovnaní so skupinami iných štátnych a verejných zamestnancov nižšia a ani po niekoľkých platových úpravách (1893, 1907, 1913) sa im nedokázala celkom vyrovnať. Okrem toho boli značné rozdiely aj v samotnom verejnom školstve. Učitelia vyučujúci v štátnych školách dostávali oveľa vyšší plat, ako učitelia v neštátnych školách.

Priemerný ročný plat riadnych učiteľov národných škôl v roku 1871/1872 sa pohyboval okolo 600 forintov, najnižší plat bol okolo 360 forintov.[105] Mnohé obce a rovnako i cirkvi však nedokázali vyplatiť učiteľom ani túto sumu, preto vyplácali učiteľom iba časť platu a zvyšok im dávali v naturálnych dávkach (obilie, zelenina, ovocie, drevo, víno a pod.). Za takýchto zložitých podmienok museli mnohí učitelia popri vyučovaní vykonávať ešte doplnkové činnosti, aby uživili seba i svoju rodinu. Kantorovali v kostole, pestovali poľnohospodárske plodiny, zeleninu, ovocie, chovali domácu hydinu, a pod. Veľa učiteľov z uvedeného dôvodu odmietalo prijať učiteľské miesto, a tak ostávali niektoré z ľudových škôl aj pomerne dlhšiu dobu bez kvalifikovaných učiteľov. Nespokojnosť s výškou platov bola jedným z dôvodov, prečo sa učitelia usilovali získať umiestnenie

[104] Minister Eötvös vysielal učiteľov prípravok pri každej príležitosti na študijné pobyty, najčastejšie do Nemecka, Švajčiarska, ale i Francúzska a Anglicka, kde si mali osvojiť moderné teórie vyučovania a nové metodické postupy. Neskôr sa táto školská politika stala predmetom kritiky jeho oponentov.
[105] Mazsu J.: A szellemi foglalkozásúak jövedelmi viszonyainak alakulása a dualizmus időszakában. In: Fehér András (szerk.): Magyar történeti tanulmányok. 13. Debrecen. 1980, s.8.

v školách vo väčších mestách, pretože tam boli lepšie platové, ale aj sociálne a kultúrne podmienky.

K určitému zlepšeniu platového postavenia učiteľov došlo v roku 1907, keď zák. čl. č.XXVII/1907 nariadil rovnaké odmeňovanie učiteľov štátnych i neštátnych národných škôl a ich základný ročný plat stanovil najmenej na 1000 až 1200 korún v závislosti od veľkosti obce.[106] Zákon rozdelil školy do troch skupín alebo kategórií podľa veľkosti obce alebo mesta, v ktorom mali sídlo. Najvyšší plat a príspevky dostávali učitelia vo veľkých mestách, najnižší v malých obciach a osadách.[107]

Životné náklady učiteľa so štvorčlennou rodinou a slúžkou v roku 1886[108]

Položka	**Suma** (vo forint.)
Náklady na upratovanie bytu, (2 krát bielenie)	5
5 zväzkov dreva, (štiepané, po 7 frt.)	35
Osvetlenie (denne, jedna lampa 2,5 grajc.)	9
Chlieb a) 40 kg múky po 12 grajc. 1 mesiac 4 frt., 80 grajc. b) droždie (po 5 grajc. s múkou) 5 frt. na celý rok	60
Mlieko na raňajky (3,3 l na člena, 2 l na rodinu, 6 grajc. za liter, mesačne 3 frt. 60 grajc.)	43,20
Mäso 50 dkg denne za 18 grajc., za mesiac 5 frt. 40 grajc.	64,80
Do polievky (vajcia, cestoviny, jačmeň, ryža, zelenina) 5 grajc. na deň, 1 frt. 50 grajc. na mesiac	18
Varenie (iba suroviny) 20 grajc. na deň, 6 frt. mesačne	72
Tuk, 4 kg mesačne za 2 frt. 56 grajc.	30,72
Ocot, mesačne 24 grajc.	2,88
Mydlo na umývanie, 2 kg mesačne	11,28
Mydlo na umývanie podlahy, 18 grajc.	2,16
Štetky na bielenie, farba,	0,90
Prášok na čistenie sporáku	0,60

[106] V prípade, že obce nedokázali pokryť plat učiteľa mohli požiadať o štátnu pomoc. Tá však bola podmienená zákonnou spôsobilosťou učiteľa, jeho maďarským občianstvom, znalosťou maďarčiny v ústnej i písomnej podobe a zložením učiteľského sľubu. Rovnako aj učebný plán a osnovy museli zodpovedať zákonným požiadavkám. Viacerí odborníci v tom videli prejav maďarizačnej politiky Alberta Apponyiho.

[107] Pre porovnanie možno uviesť, že ročný plat kvalifikovaného robotníka v priemysle bol 1 560 až 2 080 korún, zamestnanca pošty alebo telegrafu 1 000 až 1 400 korún, pomocného robotníka 300 až 440 korún a nádenníka 280 korún.

[108] Ember János (1886): A Néptanító anyagi helyzete.Ungvár. 2012. s.30-34;
http://www.mtda.hu/books/ember_janos_a_magyar_neptanito_anyagi_helyzete.pdf

Látka na šaty, (3 ks na člena rodiny)	16,70
Povlak na periny a vankúše	10
Vreckovky, (3 ks na osobu)	1,35
Pančuchy, (3 páry na osobu)	2,80
Utierky 4 ks	1,20
Obrusy	2,50
Kravaty 4 ks	0,80
Oblečenie pre slúžku	3,45
Obuv (2 páry na osobu)	36
Látka na šaty pre tri deti	6
Látka na zimný odev	7
Šály, pletený odev klobúky pre deti	3,50
Letná bielizeň pre členov rodiny	6
Tkané látky na odev	25
Kabát	8
Slamený klobúk, viazanky, sviatočné šaty	13
Lekár	15
Lieky	10
Kancelársky papier, listy, noviny, knihy	10
Ročný plat slúžky	24
Ročný príspevok do dôchodkového fondu	5
Daň zo zisku	4
Ostatné	12,36
Celkové ročné výdavky	**579,22**

Z existenčného hľadiska bola pre učiteľov veľmi dôležitá otázka dôchodkového zabezpečenia. Na dôchodky učiteľov sa vzťahovali § 145 a 146 zákona č. XXXVIII/1868, ale osobitne ich riešil až zákon č. XXXII/1875, ktorý dopĺňal v niektorých jeho ustanoveniach zákon č. XLIII/1891 (doplnil napr. učiteľov cvičných škôl, ktorí predtým neboli zahrnutí medzi oprávnené osoby). Nárok na dôchodok a súvisiace príspevky mali všetci riadni a pomocní učitelia na akejkoľvek verejnej škole. Riadnym dôchodcom bola osoba, ktorá dosiahla vek 65 rokov a mala odpracovaných najmenej 40 rokov vo verejnej škole. Počet odpracovaných rokov v škole sa počítal od veku najmenej 21 rokov pre mužov a 20 pre ženy, len vtedy sa mohli zapojiť do dôchodkového systému. Výška dôchodku závisela od počtu rokov učiteľskej služby a výšky príspevku. Po desiatich rokoch služby dostal učiteľ 40 % svojho platu a celá suma odpočítateľného dôchodku mu bola vyplatená po 40 rokoch služby, s výnimkou prípadu, že sa stal trvalo nespôsobilým výučby z dôvodu vážnej choroby. Žiadnemu učiteľovi nemohol byť vyplatený vyšší dôchodok ako bol jeho plat.

V prípade úmrtia učiteľa mala jeho manželka a siroty nárok na plný plat pol roka od jeho úmrtia. Ak odslúžil najmenej 10 rokov a bol ženatý aspoň rok, mala jeho manželka nárok na vdovský príspevok.

Do dôchodkového a poručníckeho fondu prispievali učitelia i štát. Vstupný poplatok bol 5 % platu, neskôr 2 % ročného platu. Štát alebo iní správcovia škôl platili za každého zamestnanca a žiaka. V rokoch 1875 až 1880 odvádzal štát do dôchodkového fondu za učiteľov všetkých štátnych učiteľských ústavov sumu 50 000 forintov a od roku 1880 150 000 forintov.

Tabuľkový rozpis ročných platov učiteľov a zamestnancov štátnych učiteľských ústavov[109]

	Rok 1876	**Rok 1885**	**Rok 1900**	**Rok 1909**
Platy	Frt.	Frt.	Kor.	Kor.
Riaditeľ	1000	1000	3200	4800
Riadny profesor	1000	1000	2600	3600
Pomocný profesor	450	450	1600	2000
Profesor kreslenia	500	500	1600	2600
Profesor hudby a spevu	500	500	1600	2000
Učiteľ telocviku	400	400	800	1200
Učiteľ na čiast. úväzok		150		
Učiteľ náboženstva	125	125		600
Učiteľ cvičnej školy	700	700		1600
Učiteľ náboženstva v cvičnej škole	100	100		350
Učiteľ drevárskej školy		450	1000	1800
Učiteľka ručných prác				1400
Záhradník	400	400	800*	1000
Ústavný lekár	100	100		400
Ústavný sluha	250	250	500	600
Gazdiná				900
Príplatky				
Riaditeľ	200	200		200
Príplatky 5 učiteľom		840		
Ústavný sluha – príplatok na oblečenie				100

[109] Od roku 1900 sa namiesto forintov alebo zlatých začali používať koruny. 1 forint mal hodnotu 2 korún.

Príspevok na byt				
Riaditeľ	100**			
Riadny profesor	100	100	400	700
Pomocný profesor	100	100	350	600
Profesor kreslenia	100	100	350	600
Profesor hudby a spevu	100	100	350	350
Učiteľ cvičnej školy				
Záhradník				160

* Záhradník mal od roku 1904 licenciu na 10 % z čistého príjmu zo záhrady.
**Ak mal riaditeľ služobný byt priamo v budove školy, nedostával príplatok na byt.

Prehľad hnuteľného a nehnuteľného majetku učiteľského ústavu v roku 1895

Nehnuteľný majetok

nájomné 2 252 forintov
kapitálová hodnota vykonaných stavebných prác na budove 87 337 forintov

Hnuteľný majetok (nábytok, zariadenie, atď.)
učebne, izby a ďalšie priestory,
riaditeľský byt a kancelária, zborovňa, kabinety pre učiteľov,
učebne, kresliareň, telocvičňa, knižnica, kabinetné zbierky,
pracovné miestnosti (spálne, miestnosť pre chorých),
umyváreň, jedáleň, kuchyňa, sklady potravín 16 688 forintov

Domáce potreby a náčinie 462 forintov

Hospodárske objekty a náčinie 932 forintov
(poľnohospodárstvo, včelárstvo)

Záhradnícke potreby a náčinie 887 forintov

Nadobudnutý majetok za roky 1892-1895
Materiál a pomôcky na kreslenie, hudobný materiál a pomôcky,
telocvičné náradie, knihy, učebnice, vybavenie kuchyne a jedálne,
kancelársky nábytok, 2 kravy, záhradnícky a včelársky materiál
a náčinie, fyzikálne pomôcky, chemikálie, prírastky
do prírodopisných zbierok 2 000 forintov.

Významnejšie nákupy a práce vykonané v školských rokoch 1884/1885 – 1887/1888
Nákup nového zeleného súkna na pracovný stôl v zborovni
Vymaľovanie zborovne a izby pomocného profesora
Nákup nových stoličiek pre profesorov do zborovne
Prestavba izby pomocného profesora
Zakúpenie novej knihovničky do mládežníckej knižnice
Nákup nových drevených hokejok
Nákup 12 kusov nových slamníkov do spální pre študentov
Nákup 6 kusov nových umývadiel
Nákup 4 kusov obrazu s Trefortom a reliéfnej mapy Budapešti
Nákup nového záhradníckeho náradie a náčinia

Výmena okien v byte riaditeľa
Čiastočná oprava okien alebo ich výmena v kuchyni, v komore, v jedálni, v miestnosti kuchára a slúžky
Výmena dvojitých dverí v malej jedálni
Zavedenie vodovodu do kuchyne a vybudovanie kanalizácie
Obnova podlahy pri vstupe do budovy
Nákup 12 ks nových pľuvadiel do tried
Vybudovanie novej toalety s 15 drevenými sedadlami
Zakúpenie drevenej skrine na potraviny, nového stola, novej nástennej skrinky na koreniny
Rekonštrukcia časti steny v jedálni a vybudovanie schodiskového pódia
Rekonštrukcia kuchynských kachlí na varenie a rúry na pečenie
Zakúpenie nového nábytku, nového náradia do kuchyne, závesnej lampy a nového riadu do jedálne v hodnote približne 300 forintov
Zbúranie steny na chodbe západného I. podlažia a osadenie nových prechodových dverí
Nákup laboratórneho materiálu do chemického kabinetu
Zakúpenie 6 ks makiet geometrických telies a 4 ks máp v hodnote 74 forintov
Zakúpenie nového kancelárskeho stolu a vešiaku na kabáty, stojanu na dáždniky do kancelárie riaditeľa
Výmena 10 ks umývadiel v umyvárni
Vybudovanie v školskej záhrade 11 metrov hlbokej studne so sacím a tlakovým zariadením na pitnú vodu a zavlažovanie v hodnote 450 forintov
Nákup portrétov významných pedagógov
Inštalovanie 5 ks porcelánových umývadiel do tried
Vybudovanie zvýšeného pódia v II.triede
Nákup nového vybavenia spální pre hostí v menšej učiteľskej miestnosti a hlavnej kancelárii
Zakúpenie nového záhradného vybavenia, motyky, rýle, sitá, hrable, drevené palice, 6 ks záhradných lavíc, a i. v hodnote 112 forintov
Rekonštrukcia komory a jedálne v hodnote 150 forintov
Zakúpenie 3 ks odpadkových košov do študovní, 6 ks závesných lámp s dvomi príveskami s plnou výbavou, ťažnou skrutkou a reťazou, 6 ks závesných žiaroviek s montážou spolu v hodnote 70 forintov
Nákup čistiacich prostriedkov a čistiaceho náradia.

Sumár hnuteľného majetku znievskeho učiteľského ústavu k 28.februáru 1907

Hnuteľný majetok	**Počet položiek**	**Finančná hodnota** (v K)
Kancelária riaditeľa	1-50	1 829,54
Zborovňa	1-28	730,38
Izba pomocného profesora	1-23	557,90
Učebne	1-32	2 929,40
Kresliareň s hudobnou sieňou	1-88	6 509,80

Telocvičňa	1-31	626,21
Cvičná škola	1-129	1 271,73
Prírodopisný kabinet so zbierkami	1-162	4 199,92
Učiteľská knižnica	1-1717	12 225,28
Pracovne	1-35	2 788,20
Spálne	1-15	2 891,16
Ošetrovňa	1-3	39
Umyváreň	1-10	66,80
Jedáleň	1-10	166,80
Kuchyňa	1-22	516,22
Chodba	1-17	430,50
Izba pre služobníctvo	1-3	74
Domáce potreby a náčinie	1-33	575,64
Hospodárske náradie a náčinie	1-15	1 467,14
Záhradné náradie a náčinie	1-5	211,78
Spolu		**40 107,30***

Sumár poľnohospodárskeho náradia a zvierat k 26.marcu 1907

Objekt	**Počet kusov**	**Finančná hodnota** (v K)
Voz	1	160
Sud na víno	1	12
Konský postroj	2	90
Sane	1	100
Zvončeky	2	16
Sejací stroj	1	400
Dojnice	4	1200
Kone	2	600
Teľa	1	120
Junec	1	200
Sanice	2	4
Kočiar s predným hriadeľom	1	150
Valec na hrudy	1	15
Kosačka	1	360
Rezačka na sekanie	1	42
Pluh	1	32
Drobný materiál (reťaze, kosa, osivo, vidly, hnoj, lopaty, kefy, a i .)	29	467,14
Spolu		**3 968,14**

* A Zniováraljai áll. tanitóképző-intézet Megüjított Leltári Főkőnyve 1907-től 1914 dec. 31-ig.

Nedostatok finančných prostriedkov bol neustálym problémom učiteľského ústavu. Budova, v ktorej bol umiestnený bola tristoročná. Jej priestory neboli

pôvodne určené na vzdelávanie, preto boli potrebné viaceré stavebné úpravy a rekonštrukčné práce, čo vyžadovalo ustavičné a nemalé finančné prostriedky. No i napriek vykonaným prácam a úpravám, najlepšie podmienky na vzdelávanie mladých ľudí neposkytovala. To bol napokon jeden z hlavných dôvodov na premiestnenie učiteľského ústavu.

Školská záhrada

Založenie školskej záhrady inicioval zákonný článok č. XXXVIII/1868, ktorý v § 83 ustanovil, že k učiteľskej prípravke je potrebné pripojiť aspoň dvojjutrovú záhradu, aby si študenti mohli osvojovať aj praktické zručnosti v roľníctve a ovocinárstve. Model školskej záhrady vypracovalo ministerstvo poľnohospodárstva, ktoré vybraným školám príležitostne poskytovalo i rôzne druhy sadeníc ovocných a okrasných stromov. Ministerstvo verejného školstva podporovalo zakladanie školských záhrad potrebným materiálnym vybavením, finančnými prostriedkami a odbornou literatúrou. Odbornú a materiálnu pomoc poskytovali školám aj verejné úrady a niektoré podnikateľské združenia.

Veľkosť, kvalita a vybavenie školských záhrad záviseli vo veľkej miere od miestnych podmienok. Ich produktívnosť a efektívnosť podmieňovala geografická poloha, klimatická situácia, kvalita pôdy, tradičná výrobná činnosť v regióne, povaha záhrady, charakter školy, prístup nadriadených školských orgánov, vzťah okolitého sociálneho prostredia, atď.

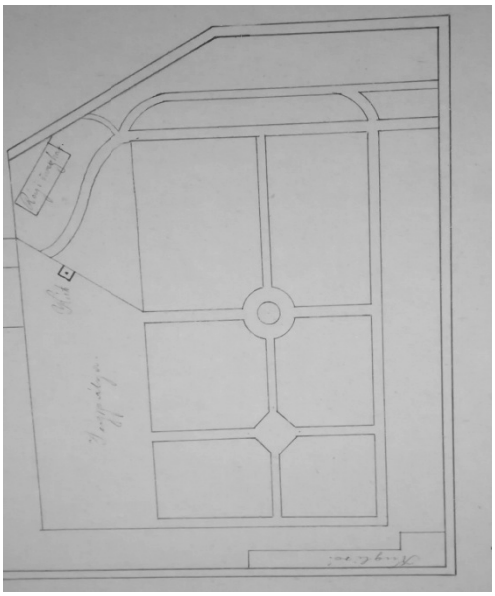

Školská záhrada znievskeho učiteľského ústavu sa nachádzala na východnej strane hlavnej budovy školy. Záhrada nemala vlastný väčší vchod a vozom bola prístupná len cez dvor panského správcu, ktorý pred vznikom učiteľskej prípravky využíval celú záhradu.[110] Prístupnosť sa čiastočne zlepšila po vzájomnej výmene pozemkov. Menší vedľajší vchod do záhrady viedol z ľavej strany chodby popri cvičnej

[110] Po založení prípravky prešla budova i spomínaná časť záhrady pod jej správu, čo spôsobilo, že vedenie školy a správca panstva nemali vždy najlepšie vzťahy. Keď v roku 1889 skončilo znievske panstvo, celú záhradu získal učiteľský ústav.

škole cez malú záhradku.

Vnútorná záhrada mala výmeru približne 4 hektáre. Keď prešla pod správu učiteľského ústavu bola v pomerne zanedbanom stave, preto ju bolo potrebné najskôr skultivovať. Hlavnú zásluhu na kultivácii záhrady mal učiteľ cvičnej školy Vendel Ulrich, ktorý 13 rokov vykonával popri vyučovaní aj práce školského záhradníka. Pri budovaní novej záhrady uplatnil princíp úžitkovosti i estetiky. Záhradu rozčlenil na šesť štvoruholníkových častí, ktoré oddeľovali od seba umelo vytvorené chodníky vysypané pieskom. Pri malom bočnom vchode bola ešte menšia kvetinová záhradka a naľavo od nej bol skleník, ktorý dal postaviť V. Ulrich na vlastné náklady. V roku 1880 skleník odkúpil štát za 100 zlatých.

Napravo od malého vchodu bolo ihrisko o rozlohe 468 árov, ktoré sa využívalo v jarných a letných mesiacoch na vyučovanie hodín telocviku. Boli na ňom umiestnené telocvičné konštrukcie a športové náradie. Študenti ho mohli vo svojom voľnom čase využívať na športovanie a organizovanie rôznych súťaží. V zimných mesiacoch sa ihrisko využívalo ako klzisko.

Ďalšiu časť záhrady tvorila ovocinárska škôlka, v ktorej bolo vysadených 250 štepených jabloní a hrušiek a vedľa nej bola parcela so sadenicami. Ostatné časti záhrady sa využívali na pestovanie zeleniny pre školskú kuchyňu a na šľachtenie drevín a poľnohospodárskych plodín. Pôda však nemala potrebnú kvalitu, preto neboli výnosy príliš vysoké. Vystačili však pre potrebu ústavu, ktorý bol v produkcii ovocia a zeleniny takmer sebestačný.

V hornej časti záhrady za kostolom bol v roku 1885 postavený 9 metrov dlhý a 4,5 metra široký kamenný skleník v hodnote 650 zlatých a v juhozápadnom rohu záhrady kolkáreň v hodnote 100 zlatých.

Pri vchode do záhrady bola na jar 1888 vykopaná 10 m hlboká studňa v hodnote 690 zlatých. Bola vybavená tlakovým zariadením, ktoré malo dopraviť vodu až do druhého poschodia hlavnej budovy. Okrem zásobovania pitnou vodou v hlavnej budove mala studňa slúžiť aj na zavlažovanie záhrady. Jej kapacita bola ale nedostatočná, hlavne v čase sucha nestačila pokryť skutočnú potrebu. V roku 1889 bola pri studni zhotovený i sprchovací kút, ktorý využívali študenti na osvieženie počas teplých letných dní. V tom istom roku boli v záhrade osadené biele lavičky a stoly, čo poskytlo návštevníkom možnosť väčšieho pohodlia a oddychu.

Približne 1 hektár vnútornej záhrady tvorila okrasná záhrada. Bolo v nej vysadených 170 lesných stromov, 52 druhov okrasných drevín a 240 okrasných kríkov. Jednotlivé stromy a okrasné kríky boli označené tabuľkami, na ktorých boli ich názvy v latinskom a maďarskom jazyku, čo slúžilo zároveň aj ako učebná pomôcka pre študentov.

Na severnom svahu záhrady, ktorý sa zvažoval k potoku Vríca boli vysadené ihličnaté stromy, ktoré mali chrániť celý ústavný areál pred severným vetrom. Zásluhou učiteľa cvičnej školy V. Ulricha sa podarilo školskú záhradu zveľadiť natoľko, že sa stala obľúbeným miestom trávenia voľných chvíľ aj pre miestnych obyvateľov a bola pýchou učiteľského ústavu.

Výsledky starostlivej práce odborného učiteľa, záhradníka a študentov sa prejavili aj v časti záhrady vyhradenej na pestovanie a šľachtenie ovocných stromov. Staré a neúrodné ovocné stromy boli postupne vyrúbané a nahradené mladými ovocnými stromami. V roku 1878 bolo v ovocinárskej škôlke spolu 3360 mladých jabloní a hrušiek. Boli vysadené v 48 radoch po 70 kusov. O rok neskôr, v školskom roku 1879/1880, prišli také tuhé mrazy, že viac ako polovica všetkých stromov vymrzla. Silný dlhotrvajúci mráz spôsobil, že do jari vymrzli ešte ďalšie. 1.júna 1881 veľká búrka zase zničila veľkú časť okrasných kvetov a rastlín v záhrade i na ihrisku školy.

V roku 1896, pri príležitosti miléniových osláv, darovalo ministerstvo poľnohospodártva učiteľskému ústavu 1 000 sadeníc stromčekov, ktoré boli vysadené v hornej časti záhrady. Vtedy došlo aj k celkovej úprave školskej záhrady.
O školskú záhradu sa starali v rokoch 1870-1911 nasledovní záhradníci:
Putrovecz János (1870 - september 1872).
Lenárd Ferenc (1872 - marec 1876).
Fenyős János(marec 1876 - január 1877). Prišiel z učit. ústavu z Csongrádu.
Ulrich Vendel (1877-1890). Funkciu záhradníka vykonával popri vyučovaní v cvičnej škole.
Kovács János (1890-1891).
Turcsányi István (1891-1893).
Bürger Venczel (1893-?).
Hartman Antal (?-1903)
Győző Vithalm (1903-1911).

Študenti učiteľského ústavu vykonávali práce v školskej záhrade v rámci vyučovacích predmetov prírodopis a poľné hospodárenie. Predmet poľné hospodárenie sa vyučoval dve hodiny týždenne v 3. ročníku. Po roku 1881 sa predmet nazýval poľné hospodárenie a cvičenia v záhradníctve. Vyučoval sa dve hodiny týždenne vo 4. ročníku.

V roku 1895 sa ministerským nariadením začal zavádzať do vyučovania predmet ekonomika, ktorý mohli vyučovať iba špeciálne vyškolení učitelia. Predmet sa vyučoval dve hodiny týždenne v 3. a 4. ročníku, neskôr vo všetkých ročníkoch. V 1. a 2. ročníku sa k tomu ešte zaviedli remeselné a domáce ručné práce, ktorých cieľom bolo podnietiť záujem mladých ľudí o prácu, rozvíjať ich pracovné schopnosti a návyky tak, aby nadobudnuté vedomosti a skúsenosti

dokázali uplatniť vo svojom budúcom živote. Po absolvovaní celej teoretickej i praktickej prípravy dostávali pred ukončením 4. ročníka záverečný certifikát.

Žiaci 1. a 2. ročníka pripojenej cvičnej školy využívali školskú záhradu na učenie a hry, žiaci 3. až 6.ročníka vykonávali v školskej záhrade praktické cvičenia z poľnohospodárstva a záhradníctva, v jesenných mesiacoch a na jar, v stredu a v sobotu v čase od 14,00 do 16,00 hod.

Praktické cvičenia žiakov v školskej záhrade viedol odborný učiteľ s pomocou školského záhradníka. Obsah praktických cvičení vychádzal zo štátneho programu, ktorý nechával školám pomerne veľkú možnosť jeho úprav, vzhľadom na miestne podmienky, hlavne tradície poľnohospodárskej a remeselnej výroby. Vyučovanie bolo rozdelené na teoretickú a praktickú časť. Teoretická časť prebiehala v triedach, prevažne v zimných mesiacoch, praktické cvičenia od jari do jesene v školskej záhrade.

V školskom roku 1878/1879 obsahoval učebný program 1.-3. ročníka nasledovné témy:

September. Tvorba pôdy. Vlastnosti pôdy. Druhy pôdy.
Október. Výživa rastlín. Spôsoby kultivácie pôdy.
November. Príprava pareniska. Príprava, spôsob a čas výsevu rastlín. Ochrana rastlín po výseve, škodcovia záhradných rastlín.
December. Včelárstvo, druhy a plemená včiel, včelie bunky. Starostlivosť o včely v zime. Starostlivosť o včely od jari do zimy.
Január. Chov priadky morušovej. Získanie vajíčok priadky morušovej. Tvorba zámotku.
Február. Usmrtenie zámotku, Namotávanie vlákna zo zámotku. Pestovanie moruší.
Marec. Ovocinárstvo. Sadenice. Ošetrovanie ovocných stromov. Šľachtenie stromov.
Apríl. Opakovanie a práce v záhrade.

Po zverejnení nových učebných osnov ľudových škôl v roku 1905 vydalo ministerstvo niekoľko usmernení, ktorých cieľom bolo posilniť a podporiť praktickú prípravu učiteľov v oblasti rôznych druhov pestovateľskej a chovateľskej činnosti. Ministerský výnos z 26. júna 1906 nariaďoval školám popri záhradníckych a ovocinárskych prácach aj chov hydiny a dobytka, ktorý však nenašiel v Znieve také podmienky, ktoré by priniesli väčší hospodársky úžitok. Produkty, ktoré sa získali z chovu hydiny a dobytka sa stačili zužitkovať v školskej kuchyni.

Okrem rozvrhom stanovených prác vykonávali študenti ústavu podľa potreby ešte ďalšie práce v záhrade vo svojom voľnom čase od 17,00 do 19,00 hodiny. Práce vykonávali v skupinách pod vedením záhradníka a pomocného profesora a striedali sa pri nich podľa stanoveného rozpisu alebo na základe dobrovoľného záujmu a osobnej iniciatívy. Študenti mali v školskej záhrade vyčlenené i svoje samostatné parcely, kde mohli okrem klasických záhradníckych a ovocinárskych prác vykonávať aj rôzne botanické pokusy a experimenty.

Šľachtili ovocné stromy, hlavne jablone, hrušky a slivky, aby boli odolnejšie a dokázali dozrieť aj v relatívne horších podmienkach a priniesť dobrú úrodu. Experimentovali s viac ako 40 odrodami ovocných stromov.[111]

Náročné klimatické podmienky v Turci a nízka kvalita pôdy boli príčinou toho, že ani ovocné stromy ani poľnohospodárske plodiny neprinášali taký úžitok, ktorý by viedol vedenie ústavu k úplnej spokojnosti. Spomínané okolnosti sťažovali a brzdili nadšenie a úsilie učiteľov i študentov. Intenzívnejšiemu a efektívnejšiemu hospodáreniu neprospievalo ani časté striedanie záhradníkov. Od roku 1870 do roku 1911 sa ich vystriedalo celkom deväť.

Šľachtiteľské práce robili študenti i s vŕbou a ružami. V lete v záhrade, v zime v skleníku. Experimentovali aj s chovom priadky morušovej. Podarilo sa im dopestovať niekoľko jedincov priadky morušovej, ale bol to nákladný experiment, pretože listy z moruše bolo treba dovážať zďaleka.

Hospodársky statok

V roku 1889 zaniklo znievske panstvo a majetok prešiel do vlastníctva štátu. Vtedajší minister verejného školstva Albin Csáky[112] rozhodol, že na bývalom majetku sa zriadi vzorový hospodársky statok. Vznik takýchto hospodárstiev pri školách podnecoval ministerský výnos č.23.728/1889, ktorý umožňoval školám rozšíriť výmeru ich záhrad o ďalšiu poľnohospodársku pôdu a podnikať s ňou, teda niečo na spôsob dnešných menších roľníckych fariem. Správna rada školy prerokovala možnosť rozšírenia hospodárenia ústavu na svojom zasadnutí vo februári 1890 a vyjadrila s ním súhlas.

Hospodársky statok bol nová inštitúcia, s ktorou nemal riaditeľ ani učitelia ústavu dovtedy žiadne skúsenosti. Na hospodársky účel statku slúžila vonkajšia záhrada o výmere 5 hektárov, koniareň, niekoľko väčších i menších chlievov pre dobytok a jedna veľká šopa.

Spočiatku sa pri niektorých poľnohospodárskych prácach využívali služby miestnych roľníkov, ktorí na práce používali svoj vlastný ťažný dobytok a náradie. Tento spôsob sa ukázal ako finančne náročný a nevyhovujúci, pretože kaž-

[111] Na začiatku roku 1885 sa z poverenia ministerstva poľnohospodárstva a verejného školstva začal pripravovať aj projekt pokusného pestovanie chmeľu, čo malo priniesť miestnym drobným vlastníkom pôdy nový zdroj príjmu. Komisia navrhla ako pokusný pozemok plochu o rozlohe 300 m^2 v južnej časti školskej záhrady. Asi 1000 sadeníc sa malo doviesť z Nemecka a výsadba mala začať na jar 1887. Pre vysoké náklady (odhad bol viac ako 600 frt.) ostal celý projekt iba v podobe návrhu.

[112] Gróf Albin Csáky sa narodil v roku 1841 v Krompachoch a zomrel v roku 1912 v Budapešti. Bol spišským županom, neskôr ministrom náboženstva a osvety (1888-1894). Zreformoval školstvo, podporoval rozvoj cestovného ruchu vo Vysokých Tatrách, usiloval o reformu cirkevnej politiky v Uhorsku. Jeho manželkou bola Ifigénia z rodu Prónay s označením „zo Slovenského Pravna a Blatnice".

dý z roľníkov sa snažil v prvom rade obrobiť vlastnú pôdu a pozberať vlastnú úrodu, a až keď mu zvýšil čas, bol ochotný vykonávať práce na statku ústavu. Všetky poľné práce sa tak museli vykonávať príliš zavčasu alebo už po čase, čo bolo zlé z hľadiska dodržania agrotechnických termínov sejby a zberu jednotlivých plodín. Okrem toho aj pôda bola zanedbaná a náklady na jej hnojenie vyžadovali značné investície. Aby sa predišlo uvedeným problémom, zakúpil ústav dva kone, ktoré sa okrem prác na poli využívali aj na prepravu potravín a iného tovaru zo železničnej stanice vzdialenej od ústavu približne 6 km a na dovoz palivového dreva. Tým, že sa zakúpili 2 kone ušetrilo sa asi 400 forintov ročne. Aby sa obidva kone plne využili, prenajal ústav ešte ďalšie 3 hektáre pôdy. Nájomná zmluva bola na tri roky. Po jej uplynutí ju nebolo možné znovu obnoviť, preto ústav prenajal pôdu v inej oblasti. Od jari 1894 obhospodaroval ústav dokopy 23 uhorských jutár pôdy (asi 11 ha). Hlavnými druhmi pestovaných plodín boli obilniny, zemiaky, strukoviny a krmoviny. Z obilnín to bol jačmeň, pšenica, ovos, raž. Využíval sa striedavý spôsob hospodárenia. Prvý rok ostala pôda úhorom, do ktorého sa dosiala ďatelina a vika, kvôli ich vysokému obsahu dusíka. Druhý rok sa siali oziminy (pšenica, raž), tretí rok okopaniny (zemiaky, fazuľa, mak, hrach) a štvrtý rok jariny (jačmeň, ovos).

Výber vysiatych plodín bol podriadený potrebám školy. Dopestované plodiny sa využívali v prvom rade pre potreby školskej kuchyne a až zvyšok sa predal. Ročná spotreba zemiakov v ústave bola približne 80 až 100 q. Pri pestovaní obilnín a zemiakov ústav nielen dovážal nové druhy plodín na sejbu alebo výsadbu, ale veľkú pozornosť venoval aj domácemu šľachteniu a pestovaniu odrôd, ktoré by dokázali lepšie odolávať drsnejším turčianskym podmienkam. Študenti pod odborným vedením svojich učiteľov a ďalších prizvaných odborníkov experimentovali až s 50 odrodami zemiakov. Dopestované zemiaky Märcker Woltmann priniesli úrodu z jedného hektára 55 až 70 q, pričom domáce odrody iba 30 až 40 q. Experimentovalo sa aj s pestovaním jačmeňa, pšenice a raže dovezenej z Nemecka (Petkuzi), ktorej úroda prevyšovala v priaznivých podmienkach až 22 násobok osiva. Na Horniakoch bol už 8 násobok zriedkavosťou.

Z hospodárskych zvierat sa chovali 4 kravy, niekoľko ošípaných, sliepky a husi. Mlieko, vajcia i mäso z týchto zvierat sa využívali pre potreby internátu a zvyšok sa predal. Koncom roku 1894 bol vyprodukovaný hrubý zisk vo výške 1 150 zlatých, v roku 1900 2000 korún. V roku 1902 dosiahol ústav čistý zisk z 1 hektára dopestovaných zemiakov 40 korún, pri cene 3 koruny za 1 q.

V roku 1907, keď už bolo rozhodnuté o premiestnení učiteľského ústavu zo Znievskeho Podhradia do Štubnianskych Teplíc, ukončilo ministerstvo po 17 rokoch hospodársku činnosť statku. Výnosom č. 15 798/1907 nariadilo dražbu hnuteľných vecí, ktorej celkový výťažok bol 3 968 korún.

Včelárstvo

Včelárstvo začal budovať už prvý riaditeľ V. Groó. V jubilejnej výročnej správe sa spomína 9 včelích rodín. Plánovaný rozvoj včelárstva nastal ale až v roku 1889, keď ministerstvo vyhláškou č. 31 752 nariadilo učiteľským ústavom a ďalším štátnym školám zaviesť výučbu praktického včelárstva.[113]

Na jar 1890 zakúpil ústav 4 včelie rodiny, ktoré sa do jesene rozrástli na 9 rodín. Neprežili však tuhú zimu 1890/1891 a všetky zahynuli. Potom ústav získal 16 nových včelích rodín, ktoré hneď v prvom roku vyprodukovali 80 kg medu.

Chov včiel podporilo aj ministerstvo. Rozhodnutím č. 1410/1891 pridelilo škole 328 forintov, ktoré boli použité na stavbu nového včelína. Steny boli kamenné, strecha bola z drevených hrád, ktoré boli pokryté šindľom. Kapacita včelína bola 42 včelích rodín, ale v skutočnosti sa chovalo iba 30 rodín. Včelín bol vybavený moderným zariadením, ktoré stálo okolo 400 forintov. Včelárstvu sa venovali niektorí z učiteľov a príležitostne bol pozvaný niekto z odborníkov na včelárstvo, ktorý viedol praktický výcvik pre študentov.

Chovu včiel sa darilo v Znieve so striedavým úspechom, pretože okrem tuhých zím ohrozoval chov včiel aj častý mor. Včely dokázali vyprodukovať ročne okolo 60 až 70 kg medu, ktorý sa celý spotreboval v školskej kuchyni.

Cvičná škola

Zriadenie cvičnej školy pri učiteľskej prípravke inicioval zák. čl. č. XXXVIII z roku 1868, ktorý v § 82 ustanovil, že „prípravovni spojenej byť nádobno s cvičebnou školou, aby v tejže prakticky sa mohli cvičiť učitelskí chovanci.“[114] Aj ministerská vyhláška z 15. septembra 1869 o organizácii učiteľských prípravok nariaďovala, že „pri každej učiteľskej prípravke sa zriaďuje tzv. cvičná škola, v ktorej študent aplikuje teoretické vedomosti pri praktickej výučbe.“[115]

Otázkou zriadenia cvičnej školy sa zaoberali členovia správnej rady znievskej učiteľskej prípravky na svojom prvom zasadnutí 5. septembra 1870 v Turčianskom Sv. Martine. Zhodne konštatovali, že na zriadenie cvičnej školy zatiaľ nie sú v hlavnej budove vhodné priestory, pretože sťahovanie bývalých úradov a ich kancelárii nebolo ešte ukončené a o mesiac začínal nový školský rok. V tejto zložitej situácii dospela správna rada k záveru, že kým nebude zriadená vlastná cvičná škola, požiada riaditeľ prípravky predstaviteľov miestnej rímskokatolíckej cirkvi o súhlas s dočasným vykonávaním praktického výcviku študentov v obecnej ľudovej škole, ktorú bola v jej správcovskej pôsobnosti. Po

[113] Na jeseň 1890 bolo v celej krajine 371 820 včelstiev a celková hodnota včelích výrobkov bola 652 185 forintov.

[114] XXXVIII. zákonný článok z roku 1868., o vyučovaní v národních školách. In: Sbierka krajinských zákonov z roku 1868. Budín, 1868, s.201.

[115] A tanitóképezde szervezete az 1868-ki XXXVIII. t. cz. értelmében. Budan, 1870, s.5.

dosiahnutí dohody vykonávali študenti prípravky praktický výcvik v miestnej rímskokatolíckej ľudovej škole celý školský rok 1870/1871. Cvičnú školu sa podarilo zriadiť na začiatku nasledujúceho školského roku s finančnou podporou ministerstva. Bola umiestnená na prízemí hlavnej budovy, v časti východného a južného krídla. Mala aj osobitný vchod smerom od záhrady. Priestory cvičnej školy tvorili dve miestnosti, ktoré boli príliš malé, preto sa so súhlasom ministerstva začalo v roku 1877 s ich prestavbou. Po dokončení stavebných prác vznikla jedna učebňa, ktorá bola 6 m široká, 10,5 m dlhá a 3,4 m vysoká. Smerom na východnú stranu mala 3 veľké a široké okná, ktoré poskytovali dostatočné množstvo svetla. Vpredu boli kachle na vykurovanie a vpravo od nich stoly a stoličky pre študentov prípravky. V dostatočnej vzdialenosti od kachlí boli školské lavice a stoličky pre žiakov cvičnej školy. Stôl pre učiteľa so stoličkou bol oproti dverám. Od učiteľa naľavo bolo počítadlo a napravo tabuľa. V jednej stene učebne boli zabudované skrine na odkladanie učebných pomôcok a zbierkových predmetov a na ostatných stenách boli zavesené mapy a obrazy s učebnou tematikou.

Vybavenie cvičnej školy základným inventárom, učebnými pomôckami a učebným materiálom bolo spočiatku veľmi skromné. Riaditeľ A. Arányi to pri príležitosti 10 ročnej existencie učiteľského ústavu vyjadril trefne slovami: „Pokiaľ ide o vybavenie cvičnej školy ako takej, je o tom nepríjemné hovoriť."[116]

I keď priestory cvičnej školy v zásade vyhovovali požadovaným podmienkam, predsa mali dva závažné nedostatky. Jedným bolo slabé vykurovanie. V zime dosahovala teplota v triede okolo 10 stupňov Celzia namiesto požadovaných 15 stupňov. Pri takej nízkej teplote sa nedalo prakticky vyučovať. Druhým nedostatkom boli nevhodné a zastarané školské lavice. Ich konštrukčné riešenie nerešpektovalo telesné parametre 6 až 10 ročných detí. Boli nepohodlné na sedenie a boli potenciálnym zdrojom porúch telesného i psychického zdravia žiakov. Vymeniť sa ich podarilo až v roku 1882.

Cvičná škola pri znievskom učiteľskom ústave plnila v podstate dvojakú úlohu. Bola klasickou ľudovou školou a zároveň poskytovala praktickú prípravu budúcim kandidátom na učiteľské povolanie. Bola nedelenou ľudovou školou, to znamená, že jeden učiteľ učil súčasne žiakov všetkých šiestich tried (ročníkov) v jednej triede.[117]

Cvičnú školu viedol od jej vzniku Vendel Ulrich, učiteľ zo Závadky. Na vyučovaní sa okrem neho podieľali aj učitelia prípravky a študenti III. ročníka, od

[116] A znióváraljai m.kir. áll. tanítóképezde értesítője 1880/81. tanévi, IV-ik. Losoncz, 1881, s.30.

[117] Nedelená ľudová škola bola škola, v ktorej jednotlivé ročníky netvorli samostatné triedy, ale žiaci všetkých ročníkov sa učili v oddeleniach, napr. jedno oddelenie tvoril 1 a 2.ročník, druhé 3 a 4.ročník a pod.

roku 1883 IV. ročníka, v rámci predpísaného praktického výcviku. Tým sa aj čiastočne odlišoval jej charakter od klasickej nedelenej ľudovej školy.

Počet tried a žiakov v cvičnej škole sa každoročne menil podľa toho, ako narastal alebo klesal záujem rodičov posielať deti do nej. V školskom roku 1871/72 mala cvičná škola 4 triedy, v ktorých bolo 56 žiakov, 30 chlapcov a 26 dievčat. V 1872/73 mala 5 tried, 61 žiakov, 23 chlapcov a 38 dievčat a v 1873/74 plný počet 6 tried, v ktorých bolo 51 žiakov, 22 chlapcov a 29 dievčat., v školskom roku 1879/80 bolo 5 tried, 34 žiakov, 18 chlapcov a 16 dievčat, v 1880/81 boli 4 triedy, 43 žiakov, 25 chlapcov a 18 dievčat, v 1881/82 bolo 5 tried, 43 žiakov, 22 chlapcov a 21 dievčat, v 1882/83 bolo 5 tried, 82 žiakov, 41 chlapcov a 41 dievčat, v 1883/84 bolo 6 tried, 84 žiakov, 36 chlapcov a 48 dievčat. V rokoch 1871 až 1895 sa pohyboval počet žiakov cvičnej školy v rozmedzí od 27 do 84.[118] Začiatkom osemdesiatych rokoch narástol počet žiakov v cvičnej škole takmer na dvojnásobok, na čo sa cvičný učiteľ Vendel Ulrich opakovane sťažoval, pretože už prestala plniť účel, pre ktorý bola zriadená. Národná asociácia učiteľov pre odbornú prípravu učiteľov presadzovala, aby v jednej triede cvičnej školy bolo najviac 10 žiakov a v celej cvičnej škole dovedna 60 žiakov. Vzhľadom na náročnosť úloh, ktoré plnila cvičná škola, požadovala Národná asociácia zriadenie aspoň dvoch tried s dvoma cvičnými učiteľmi a jednej miestnosti na odkladanie kníh, učebných pomôcok, zbierok, cenností a oblečenia.[119]

V roku 1884 vydalo ministerstvo dekrét č. 24 212/1884, na základe ktorého došlo k oddeleniu chlapcov a dievčat v ľudových školách. V súlade s uvedeným dekrétom došlo k oddeleniu chlapcov a dievčat aj v cvičnej škole pri znievskej učiteľskej prípravke. Pôvodná cvičná škola mala ostať chlapčenská, zatiaľ čo pre dievčatá mala vzniknúť samostatná škola.[120] Ministerský dekrét vyzýval riaditeľa, aby vykonal potrebné opatrenia a našiel vhodné miesto na jej umiestnenie. Po vykonaní všetkých požadovaných vecí ministerstvo jej zriadenie schválilo. Dievčenská ľudová škola mala všetkých šesť tried a bola dočasne umiestnená na prvom poschodí bývalej hospodárskej budovy. Za učiteľku bola vymenovaná Mária Szibeltová. Ešte pred jej vymenovaním boli vymenovaní ministerským

---

[118] A znióváraljai áll. tanítóképző-intézet értesítője az 1894-95. tanév végén. Szerk. Somogyi Géza. Tur. Szt. Mártoni 1895, s.48.

[119] Správcovia ľudových škôl sa bránili deleniu na triedy, pretože to vyžadovalo ďalšie financie na zriadenie a vybavenie tried a platy učiteľov. Ministerstvo neodporúčalo deliť cvičnú školu aj dôvodu, aby študenti absolvovali praktický výcvik v podmienkach, ktorým budú musieť v budúcnosti čeliť, hlavne v menších dedinských ľudových školách. Rovnako neodporúčalo zriaďovať pobočné triedy v cvičných školách.
Diskusiu k problematike cvičnej školy a praktickému výcviku pozri, napr. : Magyar tanítóképző, 1904, junius-julius, s.432-441.

[120] Hlavným iniciátorom oddelenia chlapcov a dievčat v štátnych ľudových školách bol štátny tajomník ministerstva náboženstva a osvety Pál Gőnczi.

rozhodnutím členovia školskej rady. Predsedom sa stal riaditeľ učiteľského ústavu Antal Arányi a členmi Reszö Akantisz, kráľovský správca, lesník, Milos Mácz, mestský úradník, Mihály Matuskovich, úradník zo Slovian, István Mihalitska, riadny profesor učiteľského ústavu, Antal Leitmann, farár, László Szibelt, účtovník, Vendel Ulrich, učiteľ cvičnej školy a Endre Balázs, pomocný profesor učiteľského ústavu.

Slávnostné otvorenie dievčenskej štátnej ľudovej školy sa uskutočnilo v pondelok 27. októbra 1884. Na otvorení sa zúčastnili zástupcovia obce, školský inšpektor, správca panstva a obyvatelia z miestnej obce i z okolitých obcí. Slávnosť začala bohoslužbou, po ktorej nasledoval príhovor okresného školského inšpektora, zastupujúceho ministra. Školský inšpektor zdôraznil, že sa podarilo naplniť túžbu vedenia učiteľského ústavu i časti rodičov založiť čisto dievčenskú školu, pretože pôvodná cvičná škola kapacitne už nestačila, ako i z dôvodu, že s dievčenskými školami boli lepšie skúsenosti. Vyslovil nádej, že bude vychovávať v duchu náboženskej morálky k lepším cnostiam a kvalitnou výukou maďarského jazyka umožní žiakom, aby sa v dospelosti mohli zapojiť do spoločenského života ako plnoprávni občania. Na záver poprial všetkým zdar a dievčatá zaspievali spoločne hymnickú pieseň Szozát. Pravidelné vyučovanie začalo 28. októbra 1884. V triede bolo spolu 40 dievčat.

Od jesene roku 1884 bola cvičná škola iba chlapčenská. V školskom roku 1900/1901 došlo k rozdeleniu cvičnej školy na dve nižšie triedy (I.–II.) a štyri vyššie triedy (III.–VI.). V nižších triedach vyučoval József Blumenfeld, ktorý neskôr prevzal vyučovanie vo všetkých triedach. Dve nižšie triedy boli umiestnené v učebni vo vedľajšej budove, v ktorej bola i drevárska škola. Vo vyšších triedach vyučoval Vendel Ulrich, ktorý bol dlhoročným vedúcim cvičnej praxe študentov. Štyri vyššie triedy boli v pôvodnej učebni v hlavnej budove.

Učitelia cvičnej školy

Predtým než bola zriadená cvičná škola v hlavnej budove, vykonával sa praktický výcvik v miestnej rímskokatolíckej ľudovej škole. Učiteľ tejto školy **Jozef Smetana** bol tak prvým cvičným učiteľom.[121]

Po ňom nasledovali:

Navarra János (1871/1872). V marci 1872 odišiel z osobných dôvodov.

Ulrich Vendel (1872-1903). Vyučoval slovenský jazyk, hospodársku náuku. Bol dlhoročným učiteľom cvičnej školy a viac rokov viedol záhradnícke práce.

[121] Jozef Smetana (1841-1913) pôsobil ako učiteľ v rímskokatolíckej ľudovej škole v Znievskom Podhradí. Bol významným pedagógom i publicistom. Zaoberal sa sociálnym postavením katolíckych učiteľov a k tomu účelu založil v roku 1869 podporný spolok Braterstvo katolíckych učiteľov v Turci. Bol tiež autorom praktickej príručky O písomnostiach a listoch, ktoré sa v občianskom živote najviac vyskytujú. K tomu pozri: Blaha, A. Osobnosti Kysúc. Bratislava, 2004, s.169-170.

Blumenfeld József (1901-1902). Učiteľ cvičnej školy.
Kristofcsák Lajos (1902-1911). Vedúci učiteľ cvičnej školy.

Cvičnú školu navštevovali deti miestnych rodín a niekoľko detí bolo aj z blízkych obcí. Deti pochádzali z rôzne sociálne i majetkovo situovaných rodín, ktoré chceli, aby sa ich deti naučili aj maďarský jazyk. Intelektuálna a mentálna úroveň prichádzajúcich detí bola na rôznom stupni. Cviční učitelia sa viackrát sťažovali na túto skutočnosť, ktorá podľa ich názoru brzdila postup v rýchlejšom napredovaní školy ako celku. Niektorí žiaci nedokázali zvládnuť predpísaný rozsah učiva, ani si osvojiť maďarsky jazyk na takej úrovni, aby v ňom mohli dobre ústne i písomne komunikovať, preto museli opustiť školu.[122] Časť žiakov prestúpila po 4. ročníku na inú školu, najčastejšie na gymnázium alebo na meštiansku školu.

Vyučovacím jazykom v cvičnej škole bol spočiatku slovenský jazyk, hoci bola cvičná škola štátna a vyučovacím jazykom bol teda maďarský jazyk. Dôvodom bola skutočnosť, že žiaci, ktorí prichádzali do školy, neovládali z domu často ani základy maďarského jazyka. V školskom roku 1877/1878 bol slovenský jazyk vyučovacím jazykom už iba v prvom a druhom ročníku. V treťom ročníku sa od začiatku školského roka používal slovenský i maďarský jazyk a na konci školského roka sa slovenský jazyk používal len ako pomocný jazyk. V troch vyšších ročníkoch bol vyučovacím jazykom maďarský jazyk. Koncom osemdesiatych rokov bol vyučovacím jazykom už iba maďarský jazyk. Slovenský jazyk sa používal len príležitostne, ako pomocný jazyk v I. a II. ročníku.

Vyučovanie v cvičnej škole sa uskutočňovalo podľa učebného plánu a učebných osnov pre ľudové školy, ktoré schvaľovalo a zverejňovalo ministerstvo náboženstva a osvety. Rozdelenie hodín, učebné osnovy, ale aj predpísané učebnice a učebné pomôcky bolo potrebné dodržať. Školy v nich mohli urobiť len drobné úpravy, ktoré si vyžiadali miestne okolnosti. Úpravy sa najskôr prerokovali v správnej rade, ktorá ich následne poslala na schválenie školskému inšpektorovi.

Prvé učebné osnovy ľudových škôl po uvedení zákonného článku č.XXXVIII/1868 do praxe zverejnilo ministerstvo náboženstva a osvety v roku 1869. Učebné osnovy určovali rozdelenie a rozsah predmetov pre I. až VI. triedu ľudových škôl. V roku 1877 zverejnilo ministerstvo nové učebné osnovy, ktoré v podstate kopírovali osnovy z roku 1869. Ich výraznejšou zmenou bolo iba doplnenie vzdelávacích cieľov k jednotlivým vyučovacím predmetom a rozšírenie

[122] V školskom roku 1880/81 iba 7 žiakov zo 43 ovládalo čiastočne maďarský jazyk, zvyšní žiaci ovládali iba slovenský jazyk. Miestnych rodín, v ktorých sa hovorilo po maďarsky bolo ešte menej. Pozri: Výročná správa 1880/81, s.73.

učebného plánu o vyučovací predmet kreslenie. V roku 1879 zverejnilo ministerstvo aj učebné osnovy pre maďarsky nehovoriace ľudové školy, ktoré boli zriadené na území obývanom nemaďarskými národnosťami.

Všeobecný plán hodín nedelenej ľudovej školy s jedným učiteľom
(nariadenie č.21.678 z 26.augusta 1877)

Predmety	A. Učiteľ						Týždenný počet vyučovacích hodín spolu
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	
	Triedy						
Vierouka a mravouka	Spoločne 1	1	Spoločne 1	1	Spoločne 1	1	3
Cvičenia reči a umu	1	1	-	-	-	-	2
Písanie a čítanie	2	2	2	2	2	2	8
Maďarský jazyk	-	-	1 ½	1 ½	-	-	3
Aritmetika a geometria	1	2	1 ½	1 ½	1 ½	1 ½	6
Zemepis	-	-	½	½	½	½	2
Dejepis a ústavoveda	-	-	-	-	1 ½	1 ½	1 ½
Prírodopis	-	-	-	-	1	1	2
Prírodospyt (Fyzika)	-	-	-	-	½	½	½
Spev	Spoločne 1	1	1	Spoločne 1	1	1	2
Telocvik	Spoločne 1	1	1	Spoločne 1	1	1	2
Cvičenia z poľného hospodárstva a záhradníctva	-	-	V lete streda a sobota popoludní				-
Počet hodín v triede s učiteľom (okrem samostatnej práce počas vyučovania)	7	8	8 ½	8 ½	10	10	32

Počet vyučovacích hodín pre žiakov s dennou dochádzkou bol podľa ministerského nariadenia najmenej 20 a najviac 25 týždenne, počítajúc do tohto počtu aj vierouku a mravouku, ale nepočítajúc telocvik a cvičenia z poľného hospodárstva a záhradníctva. Týždenný počet riadnych vyučovacích hodín s učiteľom bol 32. Aby sa zabezpečilo dodržanie všeobecného plánu hodín, boli jednotlivé vyučovacie predmety s ich hodinovou dotáciou rozdelené do týždenného rozvrhu hodín. Rozdelenie vyučovacích hodín sa realizovalo tak, aby sa viaceré

triedy venovali jednému vyučovaciemu predmetu alebo súvisiacim predmetom súčasne, čo uľahčovalo prácu učiteľa i žiakov. Aby to bolo možné dosiahnuť v škole s jedným učiteľom, bolo potrebné rozdeliť jednu hodinu na dve polhodiny, a každú polhodinu sa venovať inej triede. Triedy, ktoré zostali samé, trávili čas tichou prácou alebo hrou so súhlasom učiteľa.

Vyučovanie v cvičnej škole prebiehalo dopoludnia (8,00 až 12,00) a popoludní (14,00 až 17,00). Týždenný rozvrh vyučovacích hodín stanovený na začiatku školského roka bol zverejnený v učebnej miestnosti a mohol sa meniť iba so súhlasom školskej rady.

Rozvrh vyučovacích hodín cvičnej školy v školskom roku 1877/1878

	Trieda	8,00-9,00	9,00-10,00	10,00-11,00	11,00-12,00	14,00-15,00	15,00-16,00	16,00-17,00
Pondelok	I., II.	Počty		Cvičenie reči a umu		Vierouka a mravouka	Cvičenie reči a umu	Telocvik
	III.		Čítanie a gramatika	Maď. jazyk				
	IV.			Vierouka a mravouka		Hospodárstvo	Zemepis	
	V., VI.		Prírodospyt					
Utorok	I., II.	Písanie a čítanie					Písanie a čítanie	Záhradnícke práce (v lete)
	III.	Gramatika	Maď. jazyk		Kreslenie	Počty		
	IV.			Čítanie				
	V., VI.			Dejepis		Počty	Občianske práva	
Streda	I., II.	Cvičenie reči a umu			Krasopis			
	III.	Čítanie				Cvičenia z poľného hospodárstva a záhradníctva		
	IV.		Materinský jazyk	Počty				
	V., VI.		Maď. jazyk	Geometria				
Štvrtok	I., II.	Počty		Cvičenie reči a umu		Vierouka a mravouka	Spev	Telocvik
	III.	Čítanie		Zemepis				
	IV.		Zemepis	Vierouka a mravouka		Počty		
	V., VI.		Dejepis				Prírodopis	
Piatok	I., II.	Písanie a čítanie				Počty	Písanie a čítanie	
	III.	Gramatika	Počty		Kreslenie		Počty	Záhradnícke práce (v lete)
	IV.			Zemepis		Počty		
	V., VI.		Počty	Sloh				
Sobota	I., II.	Písanie a čítanie						
	III.	Maď. jazyk				Cvičenia z poľného hospodárstva a záhradníctva		
	IV.		Materin-	Počty				

			ský jazyk				
	V., VI.		Maď. jazyk	Prírodospyt			

Poznámka. Týždenný rozvrh vyučovacích hodín pre jednotlivé triedy cvičnej školy bol oproti všeobecnému plánu hodín z roku 1877 upravený tak, aby sa rešpektovali miestne podmienky a mohol sa vykonávať praktický výcvik študentov učiteľskej prípravky.

Učebné osnovy cvičnej školy (školský rok 1877/1878)

Vierouka a mravouka. Obsah a rozsah predmetu určovali jednotlivé cirkvi.

Maďarský a materinský jazyk. Cieľom bolo naučiť žiakov jasne vyjadriť svoje vlastné myšlienky, prezentovať ich a nakoniec aj správne napísať. Tento cieľ bolo možné dosiahnuť nielen výučbou gramatiky príslušného jazyka, ale s využitím všetkých vyučovacích predmetov. Učiteľ musí byť pozorný a dbať na to, aby jeho reč bola gramaticky i štylisticky správna a slúžila žiakom ako vzor. Medzi predmety, v ktorých možno najlepšie uplatniť uvedené zásady, patrili : cvičenie reči a umu, písanie a čítanie.

Cvičenie reči a umu

I. a II. ročník

Žiaci prichádzajú po prvýkrát do školy, kde sa stretávajú s pozornosťou, priateľstvom, dôverou, aktivitou, ale i disciplínou a poriadkom. Učiteľ ich oboznámi so školou a jej areálom, učebňou, školskými pomôckami a potrebami. Od školy sa prejde k oboznámeniu s rodinným životom (rodičovský dom, jeho vybavenie nábytkom a úžitkovými predmetmi, domáce zvieratá) a napokon k širšiemu prostrediu (dedina, mesto, významné budovy). Učiteľ vedie malé deti, aby skúmaním predmetov, ktoré sú im známe, premýšľali a svoje znalosti vyjadrili slovami a vetami. Dieťa sa učí vlastnostiam a účelu predmetov okolo neho a hovorením si zároveň rozvíja i svoj jazyk a pamäť.

V druhom ročníku učiteľ pokračuje v oboznamovaní žiakov s predmetmi a vecami, ktoré sa nachádzajú v ich širšom okolí. Oboznamuje žiakov so základnými potravinami a nápojmi, domácimi nástrojmi, základnými ľudskými povolaniami, zvieratami, vtákmi, rybami, stromami, rastlinami. Vedie žiakov k rozpoznaniu základných časových úsekov a atmosférických javov.

Písanie

I. a II. ročník

Učiteľ vedie žiakov I. ročn. k rozpoznávaniu písmen, ich napísaniu a prečítaniu.

Žiaci II. ročn. najskôr píšu slová, ktoré im diktuje učiteľ, neskôr píšu bez diktovania a na konci školského roka píšu už samostatne známe texty. Učiteľ využíva pri výučbe písania a čítania príručku ABC čítanka pre ľudové školy od P.Gőncyho.

III. a IV. ročník

Učiteľ sleduje každého žiaka pri písaní, upozorňuje ho na chyby pri prepisovaní predloženého textu, ako i na pravopisné chyby. Žiaci píšu text, ktorý sa naučili z knihy, potom ho porovnávajú s pôvodným textom a opravujú chyby, ktorých sa dopustili.

V. a VI. ročník

Žiaci v rámci slohu píšu krátke poviedky, opisy objektov, krajiny, listy, žiadosti, zmluvy a i.

Čítanie

I. a II. ročník

V 1. ročníku sa pri čítaní kladie hlavný dôraz na mechanické čítanie kratších textov a básní pre deti s prevažne etickým a vlasteneckým námetom. Žiaci si precvičujú plynulé a zrozumiteľné čítanie. Učiteľ dbá, aby žiaci predložený text čítali nahlas, plynulo bez slabikovania, aby nevynechávali písmená v slabike a slove, aby nezamieňali písmená a jednotlivé slová vyslovovali foneticky správne. Rovnako dbá, aby žiaci rozumeli všetkým slovám, ktoré čítajú, a prečítaný text dokázali prerozprávať svojimi slovami. Tento postup pomáha žiakom nielen rozvíjať ich intelekt a vedomosti, ale najmä ich jazykové a komunikačné schopnosti.

III. a IV. ročník

Žiaci čítajú zvolený text a potom sa ho snažia voľne prerozprávať. Učiteľ sleduje zhodu obsahu textu s rozprávaním žiakov ako i jeho pochopenie žiakmi. Žiaci IV. ročn. začínajú čítanie s dramatizáciou. V gramatike sa preberali základné gramatické javy, hlásky a slabiky, základné slovné a vetné druhy, interpunkcia. Z prečítaných textov písali žiaci sloh. Predmetom opisu boli predmety domácej potreby, zvieratá, kratšie rozprávky, domáce práce, cesta do školy a pod.

V.VI. ročník

Žiaci dokážu samostatne čítať knihy určené pre ich vekovú kategóriu na verejnosti, v škole alebo doma.

Všetky ročníky (triedy) využívali ABC čítanku pre ľudové školy od P. Gőncyho, aby sa žiaci učili čítať súbežne aj po slovensky a maďarsky.

Počty. Aritmetika

I. ročník

Učiteľ učí žiakov rozpoznávať čísla a počítať, najskôr od 1 do 10. Žiaci sa učia vykonávať s naučenými celými číslami základné počtové operácie (sčítanie, odčítanie, násobenie, delenie), jednak na tabuli a jednak spamäti. Keď žiaci ovládajú všetky štyri základné operácie s číslami od 1 do 10, nasleduje prechod cez desiatky, počítanie od 1 do 20 a napokon desatinné čísla. Verbálne počtové úlohy vyžadujú, aby žiaci odpovedali celými vetami, pretože si zároveň precvičujú i jazyk.

II. ročník

V druhom ročníku sa učí žiak počítať od 1 do 100. Učivo je rozšírené o dĺžkové a objemové miery (meter, liter) a ich delenie. V druhom polroku žiaci opakovali základné časové intervaly (minúta, hodina, deň, mesiac, rok) a používané peňažné jednotky. Pri tichom zamestnaní žiaci opakovali prebraté učivo.

III. ročník

V treťom ročníku sa žiaci učia počítať od 1 do 1000, každý mesiac o jednu stovku. Pokračujú v precvičovaní počtových úkonov s desatinnými číslami a učia sa vypočítať plochu a objem telies. Rovnako ako v predchádzajúcich rokoch sa hlavný dôraz kladie na numerické výpočty spamäti .

IV. ročník

Žiaci pokračujú v precvičovaní jednotlivých počtových operácii pod vedením učiteľa. Učiteľ dopĺňa riešenie príkladov živým slovom a uvádza príklady pre tiché zamestnanie v škole a pre domáce riešenie.

V. a VI. ročník

Žiaci opakujú učivo z predchádzajúcich ročníkov a preberajú desiatkový systém. Učiteľ vysvetlí pojem desiatkový systém, metódu výpočtu desatinných zlomkov a rozdiely medzi prácou s bežným zlomkom a prácou s celým zlomkom a desatinnými zlomkami. Uvádza príklady z praxe, napr. na výpočet úrokov, lehoty, a pod.

Počty. Geometria

V. a VI. ročník

Žiaci sa učia ovládať základné pojmy geometrie (bod, čiara, teleso, uhol, tvar, forma). Učiteľ vysvetlí pojmy - pravítko, kompas (obvod), ako používať meracie zariadenia. Učí žiakov rozpoznať základné geometrické útvary, správne ich kresliť a robiť výpočty ich plochy a objemu. Žiaci robia rôzne výpočty geometrických telies (kocka, ihlan, valec, guľa, kužeľ), nákresy pôdorysu, stavby a pod.

Zemepis

III. a IV. ročník

Žiaci sa učia rozpoznávať svetové strany v učebni a vo voľnej prírode. Oboznamujú sa s plánom a mapou a spôsobmi znázorňovania zemského povrchu. Vyhľadávajú na mape miesto svojho bydliska, pohoria, rieky, dediny a mestá vo svojom okolí. S pomocou učiteľa spoznávajú rodnú obec, jej flóru a faunu, obyvateľstvo, hospodársky život, obchod, kultúru, náboženstvo a jazyk. Poznatky o obci doplní učiteľ o charakteristiku celej župy, zdôrazni významné sídla, rieky a pohoria.

V. a VI. ročník

Žiaci po preopakovaní a precvičení predchádzajúceho učiva získavajú poznatky o jednotlivých oblastiach a regiónoch Maďarska, ktoré týkajú základných zemepisných údajov, riečnej sústavy, pohorí, poľnohospodárskej a priemyselnej výroby, obchodu, dopravy, zamestnania obyvateľstva, zvykov a tradícií. V druhej časti sa stručne oboznámia so susednými štátmi, svetadielmi a napokon s celou planétou Zem.

Dejepis

V. a VI. ročník

Učiteľ začína historické vzdelávanie príbehmi zo životopisov významných osobností z histórie slávnych národov, aby prebudil v žiakoch zvedavosť a túžbu poznať viac. Po motivačnom úvode začína výklad vlastného učiva, ktorý sleduje časovú postupnosť od minulosti po prítomnosť. Rozhodujúca časť učiva sa venuje významným udalostiam a osobnostiam maďarských dejín, od príchodu Maďarov do karpatskej kotliny až po dosiahnutie vyrovnania s Rakúskom v druhej polovici 19.stor. Učiteľ postupuje tak, aby žiaci získali nielen vedomosti o svetových a národných dejinách, ale aby v nich rozvíjal aj pocit vlastenectva a hrdosti na svoj národ.

Občianske práva

V. a VII. ročník

Žiaci sa učia chápať význam pojmov občan, obec, štát, ústava, občianske práva a povinnosti. Nadobúdajú praktické vedomosti a zručnosti v niektorých druhoch občianskeho práva (vlastnícke právo, dedičské právo, a i.).

Prírodopis

V. a VI. ročník

Žiaci nadväzujú na predchádzajúce vedomosti o prírode a človeku získané v iných predmetoch a tieto si dopĺňajú a rozširujú. Hlavnou metódou je pozorovanie a názorná

ukážka. Učiteľ okrem priameho pozorovania oboznámi žiakov aj so životnými podmienkami zvierat a rastlín, ich ochranou a pestovaním, s minerálmi a horninami, ktoré sa vyskytujú v okolí školy a ako ich možno využiť.

Prírodospyt

V. a VI. ročník

Žiaci sa učia poznávať jednoduché fyzikálne javy (anomália vody, svetlo, vodivosť, svetlo, elektrina, horenie, pohyb, sila, voľný pád), meteorologické javy (dážď, sneh, rosa, hmla, teplota, tlak, oblaky, vietor, búrka), akustické javy (zvuk, hlas, ozvena).

Z chemických zlúčením sa žiaci oboznamujú s niektorými plynmi, oxidom uhličitým, amoniakom, octom a chemickými látkami, ktoré sa využívajú v domácnosti, poľnohospodárstve a priemysle.

Cvičenia z poľného hospodárstva a záhradníctva

III. –VI. ročník

Učiteľ oboznamuje žiakov s najnovšími poznatkami pri pestovaní plodín a chove hospodárskych zvierat, pri pestovaní a ošetrovaní ovocných stromov a iných drevín a kríkov, o zakladaní a využívaní záhrad. Získané teoretické poznatky žiaci využívajú pri praktických činnostiach v školskej záhrade počas roka, najmä počas jarných, letných a jesenných mesiacov. Praktické cvičenia z poľného hospodárstva a záhradníctva sa dopĺňajú vykonávaním remeselných alebo iných činností podľa vhodnosti a miestnych podmienok (rezbárstvo, včelárstvo, šitie, pletenie, vyšívanie a pod.)

Telocvik

I. - III. ročník

Žiaci nacvičujú vytváranie radov, pohyb v radoch počas pochodu, zmeny radov a ďalšie poradové cvičenia. Precvičujú nohy, ramená a trup, státie, chôdzu a skákanie. Podľa okolností sa pridávajú aj vhodné hry.

IV. – VI. ročník

Žiaci precvičujú rady, postoje, pochody, obraty, chôdzu, skoky, lezenie, šplh na lane, cviky na bradlách a hrazde. Ak to okolnosti dovoľujú, využívajú sa aj športové hry a netradičné športy (horolezectvo).

Spev;

I. – III. ročník

Výučba spevu sa uskutočňuje v osobitnej učebni zriadenej pre hudbu a spev. Na hodiny spevu sa môže spájať viac tried spolu. Pri výučbe spevu sa odporúča používať Spevník ABC pre ľudové školy od I. Bartalusa. Žiaci nacvičujú piesne na rôzne príležitosti: ranné, večerné, veselé, detské, ľudové, hymnické a pod., najskôr jednohlasne, neskôr dvoj a trojhlasne.

Kreslenie

III. – VI. ročník

Výučba kreslenia nebola v školskom zákone z roku 1868 povinným predmetom v ľudových školách. Keďže kreslenie formuje vizuálnu a manuálnu zručnosť žiakov a kresliace schopnosti sú nenahraditeľné v niektorých odvetviach priemyslu a obchodu, stal sa tento predmet povinným v rozdelených ľudových školách.

Výučba kreslenia sa uskutočňuje nasledovne:

Žiaci III. a IV. ročníka konštruujú a kreslia čiary rozličnej dĺžky a smeru, trojuholníky a štvoruholníky, z ktorých zostavujú rôzne obrazce. Učiteľ kreslí na tabuľu a žiaci jeho

obrazce prekresľujú. Po tejto fáze výučby kreslia predmety podľa prírody s využitím perspektívy.

Žiaci V. a VI. ročníka kreslia pomocou čiar rastliny, zvieratá, jednoduché nástroje, stavby, budovy v určitej mierke.

Rozvrh jedného dňa cvičnej školy.

Zamestnanie u učiteľa s triedou	**Zamestnanie ostatných tried**
Vyučovanie začína modlitbou	
Dopoludnia	
8,00 – 8,30 III. a IV. trieda Počty Vykonáva úkon sčítania a odčítania s trojcifernými číslami na tabuľke a na nástennej tabuli.	V. trieda precvičuje zlomky na tabuľke a v zošite. II. trieda číta pod určeným dohľadom. I. trieda robí úkony s číslami do 10 (zvyšuje čísla o 1 a 2).
8,30 – 9,00 V. trieda Prírodopis Učiteľ vykonáva popis hornín podľa príručky – ílovec, penovec, mastenec.	III. a IV. trieda pokračuje v počítaní. II. trieda spamäti píše párne a nepárne desiatky a precvičuje ich pripočítavanie a odpočítavanie. I. trieda číta pod dohľadom text z tabule.
9,00 – 9,30 II. trieda Počty Učiteľ pokračuje v počítaní zo zbierky príkladov (oddiel II, bod 13, začínajúci príkladom 21).	III. trieda číta gramatické pravidlá (Opakovanie). IV. a V. trieda precvičovanie časovania pod dohľadom. I. trieda kreslí do zošita a na nástennú tabuľu.
9,30 – 10,00 III. trieda Materinský jazyk Učiteľ nacvičuje tvorbu rozšírených viet ústne a písomne.	IV. a V. trieda má opakovanie, II. trieda číta určené verše pod dohľadom. I. trieda pokračuje v kreslení.
10,00 – 10,30 I. trieda Čítanie a písanie Učiteľ preberá písmeno „p“.	II. trieda prepisuje z tabule do zošita. III., IV., V. trieda prepisuje predpísaný text gramaticky správne a krasopisne do zošita.
10,30 – 11,00 V. trieda Geometria Učiteľ preberá rôzne druhy štvoruholníkov.	III. a IV. trieda kreslí do zošita. II. trieda prepisuje do zošita z tabule. I. trieda precvičuje kreslenie písmen (písaných i tlačených) do zošita.
O 11:00 sa vyučovanie ukončilo modlitbou.	
Popoludní	
14,00 – 15,00 I. a II. trieda Spev I. Podľa textu na tabuli učí učiteľ novú pieseň. II. Najskôr zopakuje pieseň s I.ročn. a potom s II.ročn. nacvičuje podľa spevníka.	III., IV., V. precvičujú dve sólové piesne z „Malého husára“.

15,00 – 16,00 III., IV., a V. Spev Učiteľ nacvičuje a žiaci spievajú potom samostatne dve piesne podľa osnov.	I. a II. trieda precvičuje notový zápis (na tabuľu i do zošita).
O 16:00 sa vyučovanie ukončilo modlitbou.	

Pretože učebné osnovy z roku 1877 neodstránili predchádzajúce nedostatky a problémy, boli v ďalších rokoch postupne revidované a doplnené. V roku 1880 bola ministerským nariadením zavedená do škôl pracovná výchova, ktorá sa mala zamerať na miestny priemysel a remeslá. Cieľom bolo vypestovať u žiakov zručnosť a šikovnosť, prebudiť ich záujem o prácu, naučiť ich poznávať a ovládať nové techniky a postupy práce, ale hlavne pripraviť ich na budúci život. V roku 1885 boli učebné osnovy rozšírené o základy praktickej výučby poľnohospodárstva, záhradníctva, vyučovania zdravovedy a v roku 1891 včelárstva. Nárast nových predmetov nepriniesol očakávané výsledky, ale naopak zvýšil zaťaženie učiteľov i žiakov. Učitelia neboli odborne, technicky a ani prakticky schopní zvládnuť taký rozsah predmetov praktickej výchovy. Podobne to bolo i u žiakov.

V roku 1890 začala veľká národná diskusia o potrebe nového učebného plánu a učebných osnov pre ľudové školy, tak delené, ako i nedelené. Ministerstvo na jej základe zriadilo Výbor pre verejné vzdelávanie, ktorý pripravil návrh nového učebného plánu a učebných osnov ľudových škôl. Zverejnené boli v roku 1905 a v platnosti ostali až do konca prvej svetovej vojny.

Učebné osnovy 1905 boli prepracovanejšie oproti osnovám z roku 1877. Rozlišovali 10 skupín predmetov: Vierouka a mravouka. Maďarský jazyk (čítanie, písanie, gramatika, sloh). Matematika (aritmetika, geometria). Cvičenia reči a umu. Historické predmety (dejepis, zemepis, ústavoveda). Prírodovedné predmety (prírodopis, prírodospyt), Estetické predmety (kreslenie, spev). Ručné práce. Domáce hospodárstvo. Telocvik.

Hlavný dôraz sa kládol na výučbu materinského jazyka,[123] osobitne na cvičenia reči a umu. Osobitná časť bola venovaná metodike každého predmetu a všeobecnému plánu vyučovania nerozdelenej ľudovej škole s jedným učiteľom.[124]

Počet vyučovacích predmetov sa veľmi nezmenil. Pribudli ručné práce a kreslenie, ktorých výčbu nestanovil školský zákon z roku 1868 ako povinnú. Týždenný počet všetkých hodín v delenej škole so šiestimi triedami sa zvýšil na 145.

[123] Pojem „materinský jazyk“ sa v učebných osnovách často chápal ako „maďarský jazyk“.
[124] Nedelenou ľudovou školou bola aj cvičná škola pri znievskom učiteľskom ústave, čo bolo predmetom neustálej kritiky.

Cvičná škola bola vybavená základnými učebnicami, učebnými pomôckami a vlastnou knižnicou.

Učebné plány a rozvrh hodín schvaľoval riaditeľ učiteľskej prípravky. Vyučovanie prebiehalo od pondelku do soboty. Vyučovacím jazykom bol od roku 1879 maďarský jazyk. Týždenne sa vyučovalo 32 hodín, z toho štyri hodiny v zimných mesiacoch a šesť hodín v letných mesiacoch bolo vyhradených na ručné práce. Vyučovacia hodina trvala 30 minút. Školská dochádzka žiakov cvičnej školy sa osobitne nevykazovala. Cvičný učiteľ ju hodnotil vo výročných správach ako dobrú, s výnimkou zimných mesiacov a počas vykonávania jarných prác. Žiaci cvičnej školy platili školné 2 forinty a 25 grajciarov zápisné. Z finančných prostriedkov získaných za zápisné sa nakupovali knihy do knižnice. Žiaci zo sociálne slabších rodín boli oslobodení od platenia zápisného.

Organizáciu a denný chod cvičnej školy zabezpečoval cvičný učiteľ, ktorý okrem každodenného vyučovania pripravoval aj časový rozvrh vyučovacích hodín pre študentov, ktorí v cvičnej škole vykonávali praktický výcvik. Zadával im témy, návody a pokyny, podľa ktorých učili v stanovený deň, bol prítomný pri rozbore ich výstupov a spolupodieľal sa na ich hodnotení.

Rezbárska škola[125]

V roku 1875 vyzvalo ministerstvo verejného školstva riaditeľa učiteľskej prípravky, aby vypracoval stanovisko k možnosti rozvoja remeselnej výroby v Znieve a jeho okolí. Išlo hlavne o prácu s drevom, keďže sa tam nachádzali lesy s viacerými druhmi drevín. Zmyslom celého projektu bolo podnietiť záujem dospievajúcich mladých ľudí o tvorivú prácu a zároveň zdokonaliť ich remeselné zručnosti, aby boli po ukončení vzdelávania schopní založiť si vlastnú dielňu, ktorá by sa stala zdrojom ich živobytia. Riaditeľ so správnou radou dospeli zhodne k záveru, že existujú potenciálne možnosti takéhoto rozvoja a navrhli založiť pri znievskej učiteľskej prípravke školu remeselného typu. Vypracovaný návrh, spolu so žiadosťou o výstavbu novej budovy alebo nutnú pre-

[125] Vo výročných správach sa používa aj pomenovanie „ rezbárska dielňa“, z čoho možno usudzovať, že ani niekoľko rokov po založení školy nebolo jednoznačne definované jej právne postavenie vo vtedajšom školskom systéme. Z toho vyplynuli viaceré nejasnosti, napr. akou formou sa ukončí vzdelávanie, aký hodnoverný doklad o ukončení školy získajú absolventi, a i.

stavbu niektorej z existujúcich budov na znievskom panstve, predložil riaditeľ spolu s kráľovským štátnym školským inšpektorom ministerstvu na prerokovanie. Ministerstvo plán schválilo a pridelilo na jeho realizáciu finančné prostriedky. Výstavba novej budovy však bola zamietnutá, a tak bola remeselná škola umiestnená vo vedľajšej jednoposchodovej budove pri potoku Vríca. Budova patrila znievskemu panstvu a voľakedy v nej bol panský liehovar alebo pivovar. Na prízemí budovy bola veľká dielňa a na poschodí bol učiteľský byt. Hoci boli priestory pripravené už cez letné prázdniny, škola bola otvorená až 3. októbra 1876. Prvým odborným učiteľom školy bol Albert Hahn, ktorého do Znieva vyslalo Združenie distribúcie priemyslu v Bratislave.

Remeselnú školu riadilo prvé tri roky po jej založení Bratislavské združenie priemyslu. 11. októbra 1878 bola škola v prítomnosti kráľovského ministerského komisára Józsefa Jagócsi Péterffyho[126] pripojená k učiteľskej prípravke. Obidve školy tak mali spoločné riaditeľstvo i spoločných učiteľov.

V roku 1878 bol učiteľ remeselnej školy Albert Hahn vymenovaný za riaditeľa priemyslovej školy v Zay Uhrovci. V Znieve ho nahradil najskôr učiteľ kreslenia János Rátskay a od septembra 1880 majster István Farkas.

Do remeselnej školy sa mohli prihlásiť žiaci, ktorí mali viac ako 12 rokov a ukončili s dobrým prospechom a chovaním ľudovú školu alebo prestúpili z inej školy. Navštevovať ju mohli aj študenti učiteľskej prípravky vo svojom voľnom čase. V učebnom cykle prebiehajúcom v rokoch 1881-1884 boli dvaja dvanásťroční žiaci, traja trinásťroční, štyria štrnásťroční, dvaja pätnásťroční, traja šestnásťroční, dvaja sedemnásťroční, jeden osemnásťročný a jeden dvadsaťjedenročný žiak. 15 žiakov bolo z ľudovej školy, 2 z gymnázia, 1 z meštianskej školy. Štyra žiaci nezvládli výcvik a odišli predčasne zo školy.

Otázkou tvorby učebného plánu a učebných osnov remeselnej školy, ktorá existovala spočiatku skôr ako remeselná dielňa, sa zaoberala začiatkom roku 1885 učiteľská rada a následne i správna rada učiteľského ústavu. Veľkým problémom bolo jej odlíšenie od ostatných učňovských škôl, pretože jej charakter nebol presne definovaný. Nebolo jasné, či jej organizácia podlieha predpisu ministerstva verejného vzdelávania č. 23 439/1882 o organizovaní remeselných škôl pre žiakov alebo sa riadi zákonným článkom č. XVII/1884 (priemyselný zákon), a teda patrí do pôsobnosti ministerstva priemyslu a obchodu. Vyjasnená nebola ani otázka, či sa má pokladať za samostatnú špecializovanú štátnu školu alebo

[126] Péterffy Jagócsi József bol kráľovský ministerský komisár. Od roku 1870 sa venoval rozvoju priemyslu a remeslám a odbornému vzdelávaniu. Minister Ágoston Trefort ho v roku 1873 vymenoval za ministerského komisára pre národnú organizáciu remeselného a priemyselného vzdelávania. V Hornom Uhorsku sa zaslúžil o vznik takmer 200 remeselných dielní a škôl priemyselného typu.

iba za remeselnú dielňu pripojenú k inej vzdelávacej inštitúcii. Pri jej organizovaní nemohol byť využitý § 80 priemyselného zákona č. XVII/1884, pretože v obci Zniev nebolo 50 učňov, ktorých požadoval zákon, ani keď sa započítali učni rezbárskej školy. Problém bol i s posudzovaním žiakov. Za učňov s kvalifikáciou sa podľa zákona mohli považovať iba prihlásení pravidelní žiaci, zatiaľ čo študenti učiteľského ústavu by boli iba žiakmi venujúcimi sa rezbárstvu, prípadne inej remeselnej práci s drevom. Po viacerých diskusiách a v snahe zachovať existenciu rezbárskej školy, bolo dohodnuté, že sa bude pokladať za osobitný inštitút, odlišný od učňovských škôl priamo podporovaných štátom, na ktoré sa vzťahoval priemyselný zákon, a že ostane súčasťou učiteľského ústavu, čo jej umožní lepšie naplniť svoj cieľ, ako keby bola pod správou obce.

V rezbárskej škole sa vyučovalo spočiatku v trojročných, neskôr štvorročných cykloch, remeslám: stolár, sústružník, umelecký rezbár. Učebné osnovy pripravili učitelia prípravky a odborný majster v súlade so zákonom č. XVII/1884, ktorý definoval účel a úlohu výučby jednotlivých predmetov. Cieľom bolo vychovať všeobecne vzdelaného a zručného remeselníka.

Medzi vyučovacie predmety patrilo kreslenie, písanie a čítanie, aritmetika a geometria, spracovanie dreva a účtovníctvo.

Kreslenie sa vyučovalo 6 hodín týždenne a delilo sa na kresbu od ruky a geometrický nákres. Cieľom výučby všeobecnej kresby bolo rozvíjať úroveň kresliacich schopností, ktoré neskôr slúžili ako základ pre zvládnutie kresby. Vyučovaním geometrického nákresu sa žiaci mali oboznámiť so základnými charakteristikami geometrických konštrukcií, pomocou ktorých mohli riešiť jednoduché geometrické úlohy.

Obsahom kresby od ruky bolo: rovná čiara a čiara vo všetkých smeroch, uhol a jeho rozdelenie, trojuholníky, štvoruholníky, mnohouholníky a iné jednoduché a ozdobené tvary, oblúk, vlna, kruh, kombinácia rovných a zakrivených čiar v jednoduchších a zložitejších spojoch, najmä kreslenie stužiek so starým gréckym a maurským vzorom, podľa prírody a štylizovaných vzorov, ručné perspektívne kreslenie geometrických telies s vysvetlením hlavných princípov a pravidiel perspektívy a teórie tieňov, kreslenie reliéfnych ozdôb a obrazových vzorov, precvičovanie kresby z pamäti, z jednoduchých architektonických objektov a iných geometrických telies a i.

Obsahom časti geometrický nákres boli: čiary, roviny, úprava lineárnej a zakrivenej roviny, trojuholníky, štvoruholníky, mnohouholníky, základné vlastnosti kruhu, výpočet plochy, priestorových telies - valec, kužeľ, pyramída, guľa, a i.

Stolári a sústružníci zhotovovali aj náčrty nábytku a nábytkárskeho kovania, učili sa zväčšovať a zmenšovať tieto náčrty, kresliť stĺpy, rímsy, podstavce, reprodukovať staré nábytkové vzory rôznych štýlov, kresliť postavy a zvieratá a i.

Čítanie a písanie sa vyučovalo 3 hodiny týždenne. Cieľom výučby bolo rozvíjať čitateľské zručnosti žiakov s dôrazom na zrozumiteľné a dôrazné čítanie, vzťah k práci a ďalšie pozitívne vlastnosti, napr. precíznosť, čestnosť, šetrnosť, a i. Okrem čitateľských zručností malo čítanie poskytnúť aj určité znalosti z oblasti histórie, literatúry, geografie, prírodných vied, občianskych práv a povinností a histórie remeselnej a priemyselnej výroby.

Pri čítaní si mali žiaci osvojovať aj základné gramatické pravidlá a zásady štylizácie, ktoré využívali napríklad pri slohu, nácviku písania listov a občianskych spisov a iných potrebných dokumentov.

Aritmetika a geometria sa vyučovala 3 hodiny týždenne. Cieľom výučby bolo rozvíjať zručnosti žiakov v počítaní a meraní. Obsahom aritmetiky boli štyri základné operácie s celými číslami, desatinné čísla, zlomky, percentuálny a úrokový výpočet, účtovné operácie pri vedení živnosti a podniku. Obsahom geometrie bolo oboznámenie sa s geometrickými tvarmi a výpočty obsahov a objemov plôch a priestorových telies.

Obsahom praktického výcviku bolo spracovanie dreva v remeselnej dielni.

Predmety boli rozdelené na dva alebo tri stupne, pretože učni prichádzali na školu v rôznom čase a veku. Celkový počet teoretických hodín bol 12 týždenne, 2 hodiny na každý deň, okrem nedele. Jedna hodina bola ráno a druhá popoludní, pričom sa dodržiavalo striedanie jednotlivých predmetov. Výučba sa začínala kresbou hlinkou a modelovaním z hliny a sadry, teda činnosťami, ktoré boli potrebné pre ich ďalšiu prax. Keď žiaci ukončili prvé dva ročníky začali pracovať aj so stolárskym a rezbárskym náradím. Od každého žiaka sa vyžadovalo, aby v priebehu školského roka vyrobil určitý počet kusov výrobkov, ktoré si mohol aj ponechať ako výsledok svojej práce, ale musel zaplatiť za použitý materiál.

Praktickým činnostiam v rezbárskej dielni sa mohli venovať aj študenti učiteľskej prípravky, ktorí si volili zo spomínaných remesiel jedno alebo dve, a tými sa zamestnávali 2 hodiny týždenne v stredu a v sobotu popoludní, v čase svojho osobného voľna.

Výučba bola prvý rok bezplatná. Po úspešne vykonanej jednoročnej skúške dostávali učni mesačný príspevok vo výške 2 až 3 forinty. Táto suma sa zvyšovala úmerne k ich produktívnej schopnosti. V školskom roku 1887/1888 bol najnižší mesačný príspevok 2 forinty a najvyšší 14 forintov.

Počet žiakov v remeselnej škole sa v rokoch 1875 až 1895 sa pohyboval od 10 do 22. Začiatkom školského roku 1881 mohli žiaci zo vzdialenejších miest požiadať o internátne ubytovanie.

Štatistický prehľad o pripojenej drevárskej škole vo vybraných školských cykloch

Školský rok	Počet			Vierovyznanie				Národnosť			Bydlisko		Vek		
	na zač. šk.r.	vystúpili	na konci šk.r.	rim.katolícke	evanj. augsb.	evanj. kalv.	židovské	slovenská	maďarská	nemecká	miestni	ostatní	mladší ako 15 rokov	starší ako 15 rokov	ukončili cyklus
1881-1884	18	4	14	13	4	1	-	15	1	2	11	7	9	9	3
1888-1892	15			12	3	-	-	12	2	1	4	11	9	6	5
1892/93	19	4	15	16	3	-	-	18	-	1	9	10			4
1893/94	21	5	16	15	5	-	-	18	2	1	9	12			5
1894/95	20	2	18	15	4	-	1	16	3	1	10	10			2
1901/02	19	4	15	15	4	-	-	16	2	1	6	13	6	13	4
1907/08	20	3	17	19	1	-	-	11	9	-	7	13	9	11	3

Problémom, ktorý sprevádzal školu od jej počiatku bol nedostatok finančných prostriedkov. Jej činnosť si vyžadovala pomerne vysoké počiatočné vstupy, týkajúce sa hlavne prevádzky, nákupu strojového vybavenia, ručných nástrojov a nákupu materiálu. Finančné prostriedky na činnosť školy neboli zahrnuté do štátneho rozpočtu na príslušný kalendárny rok, škola dostávala iba účelovo vyčlenené prostriedky od ministerstva, časť získala predajom hotových výrobkov a zvyšok si musela požičať od bankových ústavov. Až od polovice osemdesiatych rokov začalo prispievať ministerstvo pravidelne sumou na celkové náklady a sumou na pracovný materiál pre učňov. V školskom roku 1888/89 predstavoval príspevok 1984 forintov., v 1889/90 1685, v 1890/91 1793, v 1891/92 1640 forintov. Keď vyšiel v roku 1892 prvý ministerský predpis týkajúci sa aj remeselnej školy, dostávala škola každoročne najmenej 2000 forintov. Až po tejto pravidelnej dotácii sa podarilo oslobodiť školu od dlhov a splatiť všetky pôžičky.

V roku 1883 sa z iniciatívy riaditeľa ústavu podarilo otvoriť vyučovanie stolárstva, k čomu bol prijatý ako učiteľ i odborný majster János Kassovics.

V roku 1885 bol z podnetu štátneho tajomníka Pála Gőnczyho vypracovaný plán rozšírenia školy na väčšiu priemyslovú školu. K tomuto účelu sa mal nainštalovať aj nový stroj na spracovanie dreva poháňaný vodou z blízkeho potoka Vríca a bol zamestnaný drevársky majster János Heilein. Plán sa napokon nepodarilo zrealizovať pre nestály prietok vody v potoku Vríca a pre nedostatok financií.

V roku 1888 Jánosa Kassovicsa nahradil stolársky majster Antal Vágó a umeleckým rezbárom sa stal János Babusnyik (Ján Babušník), bývalý študent učiteľského ústavu.

Drevárska alebo rezbárska škola bola známa po celom okolí svojimi stolárskymi a rezbárskymi výrobkami. Z viacerými výrobkami sa zúčastňovala priemyselných súťaží a drevárskych výstav, ktoré vyhlasovala Budapešť, Viedeň, Segedín a Debrecín, neskôr i Žilina a Bratislava. V roku 1885 sa škola prezentovala na národnej výstave 40 kusmi stolárskych a rezbárskych prác v hodnote 560 forintov. V roku 1890 sa zúčastnila na lesníckej a poľnohospodárskej výstave vo Viedni, kde získala zlatý diplom. Na priemyselnej výstave v Segedíne v 1891 získala čestný zlatý diplom a na výstave v Debrecíne v roku 1894 opäť zlatý diplom.

Učni školy i študenti prípravky pod vedením učiteľov a majstrov vyrábali obrazové rámy, poličky na steny, držadlá na uteráky, ozdobné škatule na cigarety, šperkovnice, podstavce, stojany, rámy, písacie stoly, kredence, zrkadlové skrine, komody, skrine na šaty, nočné stolíky, postele, držadlá na záclony, lavice, stojany, vešiaky, toaletné stolíky, knižnice, stoličky, stĺpy, nohy pod nábytok.

V rokoch 1881 až 1884 bolo vyrobených 70 druhov rozličných predmetov v počte 1039 kusov, ktorých celková hodnota bola 1944,40 forintov. V školskom roku 1889/1890 dosiahla hodnota výrobkov 1189 forintov, v 1890/1891 1585, v 1891/1892 1216 a v 1901/1902 3260 forintov.

Premiestnenie učiteľského ústavu

Budova, v ktorej bol umiestnený učiteľský ústav, „bola jeho Achillovou pätou“, ako to výstižne zhodnotil riaditeľ G. Somogyi v jednej z výročných správ. Školský život prinášal ustavične dôkazy o tom, že tristoročná stavba už nespĺňala nielen stavebno-technické normy, ale ani základné pedagogické, zdravotné, hygienické a bezpečnostné požiadavky.[127] Učiteľská rada žiadala budapeštiansku vládu prvýkrát v roku 1873 a druhýkrát v 1894 o premiestnenie učiteľského ústavu. V prvej žiadosti sa zdôrazňoval nevyhovujúci stav budovy a nízka úroveň miestnych sociálnych, ekonomických a kultúrnych podmienok. Hoci sa po prvej žiadosti investovalo do zlepšenia učebných a životných podmienok približne 26 000 forintov, situácia sa podstatnejšie nezlepšila. Druhá žiadosť, okrem predchádzajúcich dôvodov, apelovala aj na zachovanie úrovne pedagogického a

[127] V súvislosti s nevyhovujúcimi podmienkami na výučbu je zaujímavé sledovať uplatňovanie vtedajšej právnej praxe. Pokiaľ sa týkalo maďarského štátneho učiteľského ústavu, ani opakované sťažnosti riaditeľa a učiteľov na zlé podmienky, ba ani hrozba ich hromadného odchodu zo Znieva neviedli k jeho zatvoreniu, či premiestneniu. Pokiaľ sa ale objavil problém s miestnym rímskokatolíckym slovenským reálnym gymnáziom, tam vládna moc neváhala použiť rovnaký argument o nevyhovujúcich podmienkach, ako hlavný dôvod na jeho zatvorenie.

vlasteneckého vzdelávania. Jedna i druhá žiadosť však nepriniesli očakávanú zmenu.

V školskom roku 1902/1903 predložila učiteľská rada ministerstvu obsiahle memorandum, ktoré sa týkalo stavebných a ďalších nedostatkov budovy, ktoré podľa nej brzdia rýchlejší a efektívnejší rozvoj vzdelávania. V memorande sa požadovalo, aby bol učiteľský ústav premiestnený na iné vhodnejšie miesto. Ak by to nebolo možné, potom sa požadovalo pristaviť novú budovu, v ktorej by boli učebné priestory a telocvičňa. Správna rada podporila žiadosť učiteľskej rady s návrhom, aby sa miestom nového sídla učiteľského ústavu stal Turčiansky Sv. Martin. Učiteľská rada vyjadrovala nespokojnosť aj s nedostatočným vybavením učební kvalitným a funkčným školským nábytkom, učebnými pomôckami, učebnicami, knižnou a časopiseckou literatúrou a ostatným materiálom potrebným k výučbe. V prvých rokoch existencie ústavu mali učitelia výhrady aj voči školským laviciam, ktoré boli zastarané a nevyhovovali pedagogickým ani zdravotným požiadavkám. Situáciu sa podarilo zlepšiť až po opakovanej žiadosti v roku 1889, kedy ministerstvo nechalo vybaviť všetky učebne novými lavicami typu FEIWEL. V tom istom roku sa podarilo vybaviť aj všetky internátne spálne železnými posteľami.

Ministerstvo verejného školstva si uvedomovalo neuspokojivý stav viacerých budov, v ktorých boli umiestnené štátne učiteľské ústavy a vyvíjalo úsilie na zlepšenie ich podmienok. Rada pre vzdelávanie zriadená ministerstvom navštevovala v stanovených časových intervaloch učiteľské ústavy po celej krajine a z vykonaných kontrolných návštev zostavovala správu o ich aktuálnom stave. V Správe za školský rok 1890/1891 charakterizovala stav učiteľských ústavov nasledovne: „V niektorých našich domácich učiteľských ústavoch nie sú učebne často nielen v neuspokojivom stave, ale niekedy ich ťažko nazvať učebne, keďže im chýba dokonca najnutnejšie vybavenie. Na deviatich učiteľských ústavoch nemajú vlastné učebne, preto musia využívať učebne inej školy. Výpočet toho, čo ktorý ústav nemá, by nám poskytlo veľmi temný obraz o našich učiteľských ústavoch.“ Správa v závere zdôraznila, že vzhľadom na konštatovaný stav „nás čaká ešte veľa práce.“ Podľa sumárneho výkazu uvedeného v spomínanej Správe bolo v Uhorsku v školskom roku 1890/1891 celkom 71 učiteľských ústavov (preparandií). Z tohto počtu bolo 25 štátnych učiteľských ústavov (18 chlapčenských a 7 dievčenských), 24 rímskokatolíckych (14 chlapčenských a 10 dievčenských), 10 evanjelických augsburského vyznania, 3 reformované kalvínske, 4 gréckokatolícke, 4 pravoslávne a 1 židovský. 41 učiteľských ústavov malo v súlade s ministerským nariadením z rokov 1881 a 1882 4 triedy (ročníky) a 24 malo tri triedy. Tri triedy mali len cirkevné školy, niektoré z nich nemali obsadené dokonca ani všetky tri. V uvedenom roku mali učiteľské ústavy 243 tried, 295 učební, 45 prírodovedných laboratórií, 34 kresliarní, 30 telocvični, 9 miest-

ností na ručné remeselné práce, 68 dielní, 42 letných ihrísk. Hudobnú sieň malo 19 ústavov a záhradu na praktické vyučovanie poľnohospodárskych prác 62 ústavov. Cvičné školy pri učiteľských ústavoch mali 35 tried. Vlastnú budovu malo 17 z 25 štátnych učiteľských ústavov, ostatné boli v prenajatých priestoroch, čo znamenalo pre ne i vyššie celkové náklady.[128] Bolo už viackrát spomínané, že aj znievsky štátny učiteľský ústav bol umiestnený v prenajatých priestoroch.

Otázku výstavby nových školských budov spájala ústredná vláda a ministerstvo verejného školstva s prehodnotením dovtedajšieho územného rozmiestnenia všetkých 25 štátnych učiteľských ústavov a zdôvodnením oprávnenosti ich ďalšej existencie. Činnosť ústavov, ktoré nespĺňali stanovené požiadavky sa mala ukončiť alebo mali byť premiestnené do iných miest.[129]

Vyhlásenie ministerstva o potrebe prehodnotiť činnosť štátnych učiteľských ústavov a vhodnosť ich dovtedajšieho územného rozmiestnenia, vzbudila u členov znievskeho profesorského zboru opätovnú nádej na premiestnenie jeho sídla do iného mesta. Hlavné dôvody na premiestnenie a návrh nového sídla ústavu zhrnul pomocný profesor József Mohar v časopise Príprava maďarských učiteľov. Za hlavnú prekážku napredovania znievskeho učiteľského ústavu pokladal jeho sociálnu uzavretosť v prostredí, ktoré neponúkalo možnosť ďalšieho osobného intelektuálneho a kultúrneho rastu, ale naopak svojimi predsudkami a svojím panslavizmom narúšalo prácu pri výchove a vzdelávaní mladých ľudí v duchu maďarskej štátnej politiky. Zložité životné pomery a nízka gramotnosť dedinského obyvateľstva spôsobili, že chudobný roľník, obchodník alebo remeselník sa zaujímal iba o svoje každodenné živobytie a nezaujímal ho život učiteľského ústavu, ani jeho pestrá ponuka kultúrnych vystúpení, koncertov, večerov čítania a recitovania. Učiteľský ústav, podľa názoru viacerých vtedajších pedagógov, vyžadoval širšie sociálne a kultúrne prostredie na intelektuálny a mentálny rozvoj absolventov.

Za veľký problém a skutočnú záťaž pre znievsky učiteľský ústav sa pokladalo aj zložité zaobstarávanie prostriedkov živobytia. V obci neboli také predajné možnosti, ktoré by dokázali kapacitne uspokojiť dennú potrebu základných potravín pre takmer 100 študentov a učiteľov ústavu. Obec ani drobní súkromní predajcovia nedisponovali ani takými dopravnými prostriedkami, ktorými by dokázali zabezpečiť pravidelné zásobovanie ústavu. Aby ústav mohol vykonávať nákupy i zo vzdialenejších miest, musel zaviesť vlastný chov koní. Potraviny a ďalšie nutné veci sa nakupovali, pokiaľ to bolo možné, v blízkom okolí, v prípade väčších nákupov bolo potrebné vykonať cesty až do Kremnice, Tur-

[128] Pozri: A vallas- és közoktatásügyi miniszter huszonegyedik jelentéséből. In.: Magyar tanítóképző, roč.VII. 1892, s.529-540.

[129] Náklady na výstavbu novej školskej budovy bez vybavenia sa pohybovali v deväťdesiatych rokoch 19.storočia zhruba na úrovni okolo 100 000 až 150 000 forintov.

čianskeho Sv. Martina alebo Žiliny. V obci však bolo problematické zakúpiť aj písacie a kresliace potreby, knihy, či oblečenie pre väčší počet ľudí. Tieto veci sa nakupovali spravidla hromadne v spomínaných väčších mestách.

Starú tristoročnú budovu navrhovali členovia učiteľskej rady využiť na účel drevárskej školy, ktorá nemala také vysoké nároky na budovu ako učiteľský ústav a zároveň sa mohla stať zdrojom živobytia pre miestne obyvateľstvo a nástrojom na zníženie vysťahovalectva miestnych ľudí za prácou.

Nemenej zložitou otázkou bolo, kam presunúť učiteľský ústav. S pokusom presunúť ho do Kremnice nesúhlasilo ministerstvo, ktoré pokladalo voľbu jeho sídla za otázku vzdelávacej i kultúrnej politiky prvoradého významu. Z politického a kultúrneho hľadiska uprednostňovalo ministrstvo skôr severné hornouhorské župy, pretože tam by po premiestnení ústavu do južnejších žúp neostal žiadny ústav pre odbornú prípravu učiteľov. V súvislosti s novým sídlom učiteľského ústavu sa najčastejšie uvažovalo o mestách Turčiansky Sv. Martin, Ružomberok a Žilina. Najvýhodnejšia z nich sa spočiatku javila Žilina, pretože mala dobré cestné a železničné spojenie, stretávali sa tam tri župy, bola najľudnatejšia s pomerne rozvinutým priemyslom a obchodom.[130] Navyše tam bolo prostredie oveľa prístupnejšie procesu maďarizácie. Ako ukázal neskorší vývoj, sídlo učiteľského ústavu ostalo napokon v Turci, vďaka mimoriadnemu úsiliu hlavných predstaviteľov Turčianskej župy.

Požiar v budove učiteľského ústavu

V sobotu 19. marca 1904 pred polnocou vypukol v podkroví južného krídla hlavnej budovy požiar.[131] Všimol si to študent, ktorý bol v tom čase umiestnený v izbe pre nemocných. Ničivý oheň sa šíril takou rýchlosťou, že v krátkom čase bola v plameňoch takmer celá strecha hlavnej budovy. Do podkrovia viedli staré drevené schody a od ostatných priestorov ho oddeľovali pevné železné dvere. Tieto dvere zabránili, aby oheň rýchlo prenikol aj do nižších podlaží budovy. Študenti, ktorí boli ubytovaní na druhom poschodí stačili vybehnúť na dvor, ale len v oblečení, ktoré mali pri sebe v spálňach. Fúkajúci silný severný vietor spôsobil, že plamene sa rozšírili smerom na strechu a vežu kostola Panny Márie, ktorý bol k nej pripojený z južnej strany. Pretože učiteľský ústav nemal vodnú striekačku, hoci ju niekoľkokrát požadoval, zhorela časť strechy hlavnej budovy, strecha kostola i celá veža. Plamene boli také silné, že sa roztopili aj dva kostolné zvony.

---

[130] Mohar J.: A zniőváraljai áll. tanítóképző áthelyeztetéséről. In: Magyar tanítóképző, ročn. VII. 1892, s.519-52

[131] Príčinou požiaru bol zrejme jeden z komínov, ktorého rekonštrukcia nebola vykonaná tak, aby sa zaistila jeho bezpečná prevádzka.

Keď už bolo zrejmé, že sa nepodarí uhasiť horiacu strechu budovy ani kostola, sústredilo sa všetko úsilie privolaných hasičov aspoň na záchranu vedľajších hospodárskych budov a prístavieb. Na záchranných prácach sa podieľali aj učitelia ústavu E. Párvy, L. Szarka, F. Dittert, O. Bertsch a študenti dvoch vyšších ročníkov, ktorí sa snažili, aby požiar neprenikol dovnútra budovy a nezasiahol učebné a ubytovacie priestory.

V čase požiaru bolo v internáte 70 študentov,[132] ktorí utrpeli následkom požiaru značné majetkové škody. Z dôvodu stiesneného priestoru v internátnych izbách mali veľkú časť svojich osobných vecí odložených v kufroch a truhliciach v podkroví, kde ich oheň spálil na popol.

Silný vietor spôsobil, že lietajúce iskry podpálili aj včelín, sklenník a stodolu, ktoré úplne zhoreli. Oheň sa preniesol aj na susedné dedinské domy, vrátane budovy kasína, ale tieto dokázali hasiči zo Znieva a Slovian včas uhasiť.

V nedeľu ráno telegrafoval riaditeľ kráľovskému školskému inšpektorovi správu o požiari. Školský inšpektor prišiel ihneď aj so zástupcom Štátneho stavebného úradu Kálmánom Schvarczom, aby prijal náležité bezpečnostné opatrenia. Po preskúmaní všetkých miestností zistili, že hudobná miestnosť, spálne a jedna z tried sú v takom stave, ktorý neumožňoval ich ďalšie používanie bez ohrozenia života. Na základe zistených skutočností nariadil školský inšpektor riaditeľovi poslať študentov domov, kde mali zostať, až kým nebudú miestnosti v prevádzkyschopnom stave. Keďže sa blížila Veľká noc, mali sa vrátiť späť až po sviatkoch.[133]

Kráľovský školský inšpektor odcestoval ešte v tú istú nedeľu do Budapešti, aby oboznámil ministra Alberta Berzevicza s priebehom nešťastnej udalosti a požiadal ho o pomoc. Minister prijal žiadosť s pochopením a nariadil, aby každému študentovi bola poskytnutá náhrada za vzniknutú škodu. Výška náhrady dosiahla sumu 3 454 korún. Potom školský inšpektor rokoval na príkaz ministra s ministerskými radcami L. Axametim a K. Pfeifferom o prijatí potrebných opatrení. Proces rokovania prebiehal rýchlo a tak v pondelok predpoludním mohol minister podpísať príkaz na ďalšie konanie. Prípravou a realizáciou rekonštrukčných prác poveril minister školského inšpektora Gyulu Berecza. Po dohode s architektom Sándorom Baumgartenom boli oslovení niekoľkí podnika-

[132] Dochované údaje sa rôznia. Felvidéki Hiradó uvádza počet 70, Slovenské noviny počet 86 študentov.

[133] O nešťastnej udalosti v učiteľskom ústave priniesli krátku správu v Budapešti vychádzajúce Slovenské noviny pod titulkom Učiteľská prípravovňa v Kláštore zhorela. Pozri: Slovenské noviny. 22.marca 1904, s.3. Obsiahlejšiu správu o požiari uverejnil 27.marca 1904 týždenník Felvidéki Hiradó (Hornozemský týždenník) vychádzajúci v Martine. Autor článku s ľútosťou konštatoval, že hoci sa na požiar prišlo pozrieť veľa miestnych ľudí, nenašiel sa nikto, kto by pomohol hasiť a dodal, že študenti ústavu pritom pomáhali hasiť pri každom požiari v obci.

telia s tým, aby sa dostavili do Budapešti, kde sa v stredu o 10 hodine dopoludnia mala konať verejná súťaž na realizáciu obnovy budovy. Súťaže sa zúčastnila firma Tomaschek z Nitry, firma Grün a syn zo Žiliny, Miklós Rautter zo Žiliny, Lajos Schulz zo Sučian, István Komenda z Príboviec a Szaniszlő Zachár z Kláštora, ktorý predložil najvýhodnejšiu ponuku, a preto bol poverený zhotovením diela. Podľa zmluvy mali byť práce na obnove strechy budovy ústavu a sfukčnení miestností na druhom poschodí hotové do 30. apríla, teda asi o mesiac.

Pretože v hlavnej budove, vzhľadom na stupeň poškodenia a prebiehajúce rekonštrukčné práce, boli prevádzkyschopné iba učebné miestnosti na nižších podlažiach, riaditeľ rozhodol, že po veľkonočných sviatkoch nastúpia do školy len študenti 1. a 4. ročníka. Študenti 3. ročníka mali predĺžené voľno do 2. mája a študenti 2. ročníka až do 16. mája.

Súčasne s obnovou budovy začalo i vyšetrovanie príčin požiaru, ktoré viedol okresný úrad hasičského zboru v Martine. Za pravdepodobné ohnisko požiaru bol určený jeden z komínov. 23. marca začali aj práce na zbere údajov o celkovej škode, ktoré viedla Prvá maďarská všeobecná poisťovacia spoločnosť, v ktorej bola poistená budova učiteľského ústavu.

Po požiari sa stala otázka kompletnej prestavby starej budovy učiteľského ústavu alebo výstavby celkom novej budovy opäť aktuálna. Ministerstvo už v roku 1903 plánovalo vyčleniť v prvej etape 200 000 korún na stavbu novej modernej budovy, ale napokon sa časť tejto sumy použila na rozšírenie učiteľského ústavu v Lučenci. Do štátneho rozpočtu bola uvedená suma zahrnutá v roku 1905, ale to už prebiehala intenzívna diskusia o premiestnení sídla učiteľského ústavu do iného mesta. Vážnym dôvodom na premiestnenie bola okrem nevyhovujúcich priestorových, hygienických a bezpečnostných podmienok aj zložitá dopravná dostupnosť Znievskeho Podhradia[134] a silné národné povedomie miestnych obyvateľov, ktoré sa „napriek ušľachtilému úsiliu štátu nepodarilo za štyridsať rokov nasmerovať lepším smerom alebo ho aspoň čiastočne zmeniť.“[135]

O premiestnenie učiteľského ústavu do svojej aglomerácie sa v roku 1906 uchádzali mestá Ružomberok, Vrútky, Kremnica a Štubnianske Teplice. Ružomberok zdôvodňoval svoj záujem výhodnou zemepisnou polohu s dobrou dostupnosťou z viacerých okolitých žúp. Vrútky sa vo veci premiestnenia učiteľského ústavu angažovali zvlášť horlivo. Už po požiari v učiteľskom ústave

[134] Obec bola od železničnej stanice s rovnakým názvom vzdialená asi 5 km. Cesta pešo trvala približne hodinu, v prípade nepriaznivého počasia i dlhšie. Dopravu od stanice zabezpečoval ústav podľa potreby vlastným konským povozom alebo ju vykonávali za poplatok miestni gazdovia.

[135] Néhány szó a zniói képezde ügyéhez (Pár slov k znievskemu učiteľskému ústavu). In: Felvidéki hiradó, 25.november 1906, 48 číslo, s.4.

začiatkom roku 1904 vyslali k ministrovi verejného školstva deputáciu na čele s doktorom Szolárikom. Deputácia zdôvodňovala záujem Vrútočanov tým, že hoci Vrútky patria medzi obce s väčším počtom obyvateľov, nemajú žiadnu strednú školu, ani gymnázium, ani vyššie triedy ľudovej školy. Zvýšený záujem o premiestnenie učiteľského ústavu do Vrútok zdôvodňovali ďalej tým, že Vrútky sú strediskom maďarskej kultúry v Turci, tvoria významný železničný uzol a v miestnych železničných opravovniach zamestnávajú veľký počet robotníkov odvádzajúcich štátu nemalé dane. Ministerstvo po takmer dvoch rokoch diskusií a zisťovaní napokon rozhodlo, že učiteľský ústav bude preložený zo Znievskeho Podhradia do Štubnianskych (dnes Turčianskych) Teplíc. Veľkú zásluhu na tomto rozhodnutí mal nesporne vtedajší hlavný župan Turčianskej stolice Ferencz Justh, ktorý bol dlhoročným členom správnej rady znievskeho učiteľského ústavu. Výber nového sídla učiteľského ústavu ovplyvnila pomerne dobrá dostupnosť Štubnianskych Teplíc po železnici, rozvíjajúce sa miestne kúpele, kozmopolitné spoločenské prostredie naklonené plánom maďarskej vlády a maďarskej národnej myšlienke, ale hlavne skutočnosť, že mesto Kremnica sa rozhodlo darovať štyri hektáre zo svojich hájskych pozemkov na výstavbu novej budovy učiteľského ústavu.

Na preloženie učiteľského ústavu zo Znieva reagovali miestni obyvatelia koncom roku 1910 vyslaním deputácie k hlavnému županovi Šimonovi Čaplovičovi s prosbou, aby namiesto učiteľského ústavu dostala obec nejakú inú vyššiu školu.[136] Hlavný župan im dal priaznivú odpoveď, ale k založeniu školy už nedošlo. Maďarská vláda a parlament museli riešiť vážnejšie problémy, keďže sa schyľovalo k veľkému vojnovému konfliktu.

Obec a učiteľský ústav

V druhej polovici 19. stor. bolo Znievske Podhradie (maď. Znióváralja) menšie mestečko,[137] v ktorom žilo okolo 1000 až 1500 obyvateľov, často v ťažkých a zložitých podmienkach. Hlavným zdrojom živobytia miestnych ľudí bolo poľnohospodárstvo spojené s chovom dobytka a drobná remeselná výroba. Časť z nich sa živila i domáckou výrobou liečivých olejov a podomovým obchodom (šafraníctvom), hlavne v cudzine. Pobyt v cudzine, okrem odlúčenosti od rodín,

[136] Správu o deputácii pod názvom Žiadosti Kláštorčanov zverejnili Slovenské noviny 29.novembra 1910.

[137] Kláštor pod Znievom nebol mestom v pravom slova zmysle. Nadobudol však niektoré z práv mestského charakteru, čo poukazovalo na jeho vyššie postavenie, oproti iným obciam v Turci. Obyvatelia Kláštora viedli neustále spory o spomínané práva so zemepanskou vrchnosťou. Ich zápas mal nakoniec tragické dôsledky. Za občiansku neposlušnosť voči vrchnosti boli v roku 1666 na výstrahu popravení richtár a dvaja prísažní.
V druhej polovici 19.stor. používala obec pomaďarčený názov „Znióváralja“, (Znievske Podhradie). Po vzniku Československa sa tento názov zmenil na „Kláštor pod Znievom“.

prinášal šafraníkom aj niektoré nové životné skúsenosti. Prichádzali do kontaktu s inými spoločenskými mravmi, inými kultúrami a nadobudnuté poznatky potom prenášali do domáceho prostredia, čím kultivovali a skvalitňovali úroveň nielen svojho osobného života, svojich rodín, ale i života celej obce. V cudzine si tiež častejšie spomínali na svoju domovinu, a tak si postupne začali uvedomovať svoju príslušnosť k slovenskému národu oveľa intenzívnejšie. Preto sa v Znieve v druhej polovici 19. storočia bolo možné stretnúť už s pomerne vyspelými prejavmi slovenského národného povedomia, ktoré vyvrcholili v roku 1869 založením Rímskokatolíckeho slovenského reálneho gymnázia.

Rok po založení gymnázia zriadila uhorská vláda v Znieve štátnu učiteľskú prípravku. Tak boli v malom mestečku odrazu dve väčšie školy.

Z dochovaných písomných materiálov vieme, že oznámenie o otvorení štátnej preparandie v Znieve náladu medzi miestnym obyvateľstvom nepozdvihlo a preparandiu prijali viac menej ako „nevítaného hosťa." Národnie noviny písali, že „ide o vec, ktorá je v mnohom ukrytá v tme. Tou tmou je dusivá atmosféra maďarského učiteľského ústavu, ktorú prináša do Znieva, aby odnárodňoval, maďarizoval a potláčal nebezpečenstvo panslavistickej výchovy na gymnáziu a ducha rodoľubstva, ktorý ovládal mesto."[138] Pre miestnych obyvateľov bol maďarský učiteľský ústav cudzou inštitúciou, videli v ňom iba nástroj na paralyzovanie vplyvu slovenského gymnázia. Riaditeľ miestneho gymnázia Martin Čulen zdôvodnil zdržanlivý postoj gymnázia voči štátnej preparandii tým, že študenti preparandie boli starší (15 a viac rokov) a nedobre vplývali na mladších gymnazistov.[139] Jeden z pamätníkov charakterizoval postoj Znievčanov k preparandii slovami: „Zatiaľ čo žila celá obec prípravami na stavbu novej budovy gymnázia, štátna preparandia tu stojí ako nemá tajomná sfinga, izolovaná od školského i spoločenského života Znieva. Niet srdečnosti ani dôvernosti medzi profesormi gymnázia a profesormi preparandie a niet jej ani medzi preparandiou a mešťanmi. Žijú vedľa seba ako dvaja cudzí ľudia na spoločnom dvore. Zatiaľ niet ešte vážnejších konfliktov. Medzi školami prevláda akýsi spôsob nemej tolerancie. Spoločensky sa profesori preparandie celkom izolujú od národného prostredia znievskej spoločnosti a utvárajú si svoj panský spôsob života v „Olvasó kőr" v hostinci u pána Fischera. Páni profesori nemôžu vraj chodiť do mestského kasína spolu s mešťanmi, nie sú na ich vzdelanostnej úrovni a okrem toho fajčia mnoho mrcha dohánu. Drobné konflikty a osobné urážky sa zatiaľ

[138] Národnie noviny roč. 1870, č.88.

[139] Neskôr toto jeho vyjadrenie použije vyšetrovacia komisia ako jeden z argumentov na zatvorenie gymnázia.

vybavujú v miestnom rozsahu a nemajú ešte vážnejšiu a širšiu spoločenskú ani politickú odozvu."[140]

V mestskom (slovenskom) kasíne sa stretávala miestna inteligencia, živnostníci, remeselníci, obchodníci a kupci. Učitelia preparandie sa ho snažili pomaďarčiť, čo viedlo k nepokojom a vzájomnej nenávisti. Keď sa učiteľom preparandie nepodarilo dosiahnuť stanovený cieľ, založili si vlastné maďarské kasíno na Mýte (u Fischera).[141]

Prvý vážnejší incident s etnickým podtextom sa stal medzi žiakmi preparandie v Laclavej u Alojza Veliča, kde dvaja žiaci zbili svojho tretieho spolužiaka, lebo sa hlásil za Slováka. Jeden z bitkárov bol v blízkom príbuzenskom vzťahu s riaditeľom prípravky. Priebeh celej udalosti zverejnili Národnie noviny pod titulom „Národnostné rozbroje študentov Kláštorskej preparandie". Pisateľ žiadal nové prísne vyšetrenie celého prípadu a spravodlivé potrestanie vinníkov. Prvé vyšetrovanie v preparandii dopadlo totiž zámerne v neprospech žiaka, ktorý sa hlásil za Slováka. Tento prípad otvoril dvere do dusnej atmosféry národnostného útlaku v znievskej preparandii pred širšiu slovenskú verejnosť a začala sa verejná polemika o situácii na preparandii, ktorá sa stupňovala a postupne prechádzala z bežnej výmeny osobných názorov a sporov do väčších a vážnejších národnostných roztržiek aj medzi profesormi a žiakmi oboch škôl v Znieve.

Od roku 1873 sa stupňovala kampaň za zrušenie slovenských gymnázií. Konflikty medzi profesormi preparandie a gymnázia pribúdali a začali sa rozširovať tlačou po celej krajine. Národnie noviny písali, že „pod ochranou riaditeľa preparandie V. Groóa a škôldozorcu Mennyeyho do gymnázia a jeho profesorov najväčšmi zabŕda v Svornosti učbár na preparandii K. Sebezstha."[142] Súčasne poukázali na to, že na preparandii v Znieve sú učitelia, ktorí neovládajú vôbec slovenský jazyk. Škôldozorcovi Mennyeymu vyčítali, že učitelia preparandia vychovávajú „fele magyar – fele tót", teda napoly Maďarov a napoly Slovákov, ináč nedoukov. Slovenská reč je tam piatym kolesom na voze, hoci preparandisti sú samí číri Slováci.

Postoj prevažnej časti miestnej komunity voči učiteľskému ústavu charakterizoval riaditeľ A. Arányi v úvode výročnej správy vydanej pri príležitosti desiateho výročia jeho existencie v Znievskom Podhradí. Podľa neho bol učiteľský ústav izolovaný v prostredí, ktoré bolo voči nemu nežičlivé až nepriateľsky na-

[140] Kužel – Znievčan, V.: Kultúrna, sociálna a humánna práca znievskeho gymnázia. In: Pamätnica Znievskeho gymnázia. B.Bystrica. 1970, s.205-221.
[141] K mestskému kasínu pozri bližšie: Kláštor pod Znievom. Dôveryhodné miesto. Bratislava. 1999, s.51-52.
[142] Národnie noviny, roč. IV. 1873, č. 134 a 119.

ladené. Panovala neprajná atmosféru, ktorá sťažovala horlivú výchovnú a vzdelávaciu prácu učiteľov. Neskrýval sklamanie nad tým, že úsilie ministra Eötvösa zriadiť prípravu spoľahlivých a kvalitných učiteľov aj v Hornom Uhorsku nenašlo dostatočnú odozvu u miestneho obyvateľstva. Príčinu hľadal v tom, že učiteľský ústav bol založený v čase, kedy národné aktivity nemaďarského obyvateľstva v Uhorsku dosahovali vrchol. Maďarské inštitúcie prijímali obyvatelia slovenského pôvodu s nedôverou, preto úsilie ministerstva, štátneho učiteľského ústavu a učiteľov narážalo na prekážky, ktoré oslabovali realizáciu pôvodného cieľa ústavu, t.j. vzdelávať kvalitných učiteľov a súčasne vychovávať dobrých maďarských vlastencov.[143]

Na druhej strane vedúci predstavitelia turčianskej župy, miestna turčianska honorácia, veľkí pozemkoví vlastníci a podnikatelia prejavovali záujem o činnosť učiteľského ústavu a patrili k jeho stálym podporovateľom. Táto privilegovaná sociálna skupina, ktorá sa asimilovala viac menej dobrovoľne, nedávala však študovať svoje deti za učiteľov. Na učiteľský ústav sa hlásili prevažne žiaci z chudobnejších rodín, ktorí boli odkázaní na štátnu podporu. Títo ale po úspešnom absolvovaní štúdia odchádzali späť do prostredia, v ktorom sa znovu museli vrátiť k používaniu materinského jazyka, pretože v dedinských ľudových školách na Horniakoch žiaci maďarský jazyk neovládali. Úsilie učiteľského ústavu, aby si prevažná časť nemaďarského obyvateľstva osvojila maďarský jazyk, tak nepriniesla plánovaný efekt v požadovanom rozsahu.

Indiferentný vzťah miestnych ľudí voči učiteľskému ústavu sa nezmenil ani potom, keď bolo v roku 1874 znievske reálne gymnázium zatvorené a ostal už iba učiteľský ústav. Hádam najzrozumiteľnejšie to vyjadril po odsťahovaní učiteľského ústavu v roku 1911 miestny farár I.Beníšek, ktorý vtedy zapísal do farskej kroniky lakonické „debuisset pridem", bolo už načase, pretože učiteľský ústav v Znieve bol, podľa jeho slov, „ad moralem et materialem ruinam communitatis", teda na mravnú a hmotnú škodu obce.

Napriek spomínaným problémom treba spravodlivo priznať, že učiteľský ústav v Znieve prispel nesporne k zvýšeniu prestíže tohto malého mestečka, ktoré sa dostalo do podvedomia širšej uhorskej verejnosti a pre miestnych živnostníkov a podnikateľov sa stal aj stálym zdrojom príjmov. Rovnako treba pripomenúť, že mnohí učitelia, ktorí študovali v znievskom učiteľskom ústave, neskôr radi spomínali na malé pokojné mestečko, jeho krásne okolie a rodiny, s ktorými prichádzali do styku.[144]

---

[143] A znióváraljai m. kir. állami tanitóképezde 1880/81, tanévi IV-ik értesitője. Szer. Arányi Antal, Losoncz. 1881, s.3-4.

[144] K prehľadným dejinám Kláštora pod Znievom pozri Hrušovský F. Pamätná kniha obce Kláštor pod Znievom. In.: Kláštor pod Znievom. Dôveryhodné miesto. Pamätnica vydaná v roku kresťanskej kultúry 1999 na Slovensku. Bratislava 1999, s.10-57.

1

1. Učiteľský ústav z roku 1901
2.Budova učiteľského ústavu s kostolom P.Márie po požiari v roku 1904
3.Vnútorné nádvorie budovy v súčasnosti
4. Pohľad na budovy a areál učiteľského ústavu v súčasnosti

2

3

4

3. Učiteľský ústav v Štubnianskych Tepliciach (1911 - 1918)

Štubnianske Teplice (maď. Stubnyafürdő) boli na začiatku 20. storočia malé provinčné mestečko nachádzajúce sa v južnej časti turčianskeho regiónu. Od Martina boli vzdialené približne 25 km a od Kremnice 20 km. V roku 1900 mali Štubnianske Teplice rozlohu 534 katastrálnych jutár. Bolo v nich 23 domov, z toho 16 z kameňa alebo tehál. Mestečko malo 157 obyvateľov, z ktorých bola takmer polovica slovenskej národnosti, zvyšok sa hlásil k maďarskej, nemeckej a židovskej národnosti. Necelá polovica obyvateľov bola rímskokatolíckeho vierovyznania, ostatní boli evanjelického a židovského vierovyznania. Čítať a písať vedelo 130 obyvateľov. Prevažujúcim zamestnaním obyvateľov bola remeselná výroba a obchod.[1]

Miestne kúpele, veľa pozemkov, lúk a okolitých lesov vlastnilo mesto Kremnica. Kremnica, ktorá mala bohaté školské tradície už od stredoveku, sa v roku 1906 tiež uchádzala o sídlo učiteľského ústavu. Správou o pripravovanej zmene sídla znievskeho učiteľského ústavu sa zaoberalo kremnické mestské zastupiteľstvo na zasadnutí 7. augusta 1906. Podnetom bola žiadosť vedúcich predstaviteľov Turčianskej župy, aby mesto Kremnica vyčlenilo na účel výstavby nového učiteľského ústavu v Štubnianskych Tepliciach 8 katastrálnych jutár zo svojich hájskych pozemkov. Po zdĺhavých diskusiách prijalo mestské zastupiteľstvo uznesenie, v ktorom sa uvádzalo, že mesto Kremnica je ochotné vzdať sa časti svojich hájskych pozemkov z dôvodu výstavby učiteľského ústavu, pretože si to uvedomuje na jednej strane ako svoju vlasteneckú povinnosť a na druhej strane od toho očakáva zvýšenie významu a dôležitosti tohto malého kúpeľného mestečka a v neposlednom rade i jeho príjmov. Mestské zastupiteľstvo zároveň vyzvalo vedúcich predstaviteľov mesta, aby bezodkladne intervenovali v Budapešti za premiestnenie učiteľského ústavu do Kremnice.[2]

Rokovanie o premiestnení učiteľského ústavu zo Znieva do Kremnice sa uskutočnilo v Budapešti koncom septembra 1906. Za mesto Kremnicu sa ho zúčastnil starosta Emil Palkovics a za Ministerstvo náboženstva a osvety ministerský radca Imre Neményi. Ministerský radca hneď v úvode rokovania zdôraznil, že „želanie mesta je úplne vylúčené, pretože učiteľský ústav nebude premiestnený z územia Turca do inej župy" a zároveň vyjadril presvedčenie, že pre mesto Kremnicu nebude nijako zložité poskytnúť štátu bezodplatne 8 jutár na výstavbu ústavu. Ďalej zdôraznil, že vláda považuje premiestnenie učiteľského

[1] V tom istom roku mala Dolná Štubňa 724 , Diviaky 618 a Háj 611 obyvateľov. K tomu pozri: Magyar statisztikai közlemények. 1. köt. Budapest, 1902. – VI, 45, s. 76. Dostupné na stránke: http://konyvtar.ksh.hu/index.php?s=kb_statisztika.

[2] K premiestneniu učiteľského ústavu do Štubnianskych Teplíc existuje pomerne bohatý písomný materiál v Štátnom archíve v Banskej Bystrici - pracovisko Archív Kremnica, fond Magistrát mesta Kremnice, K II. 4/1900.

ústavu do Štubnianskych Teplíc aj za vec politicky žiaducu, nakoľko je tam priaznivejšia situácia z hľadiska národnostného zloženia obyvateľov, ako v jeho dovtedajšom sídle. Predpokladal, že s výstavbou ústavu by sa mohlo začať už koncom roku 1907.[3]

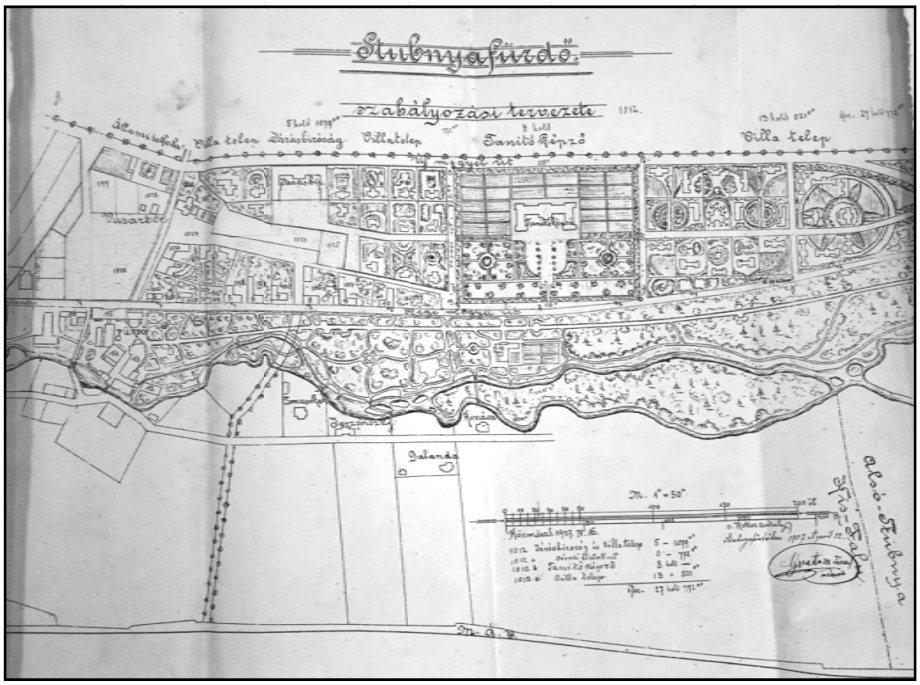

Návrh územného plánu mesta z roku 1906. Učiteľský ústav je pod maď. názvom Tanítóképző. Štátny archív Kremnica

Začiatkom januára 1907 oznámil turčiansky hlavný župan listom kremnickému magistrátu, že podľa ministerského nariadenia č. 105 377 z roku 1906, ktorým bolo rozhodnuté premiestniť znievsky učiteľský ústav do Štubnianskych Teplíc, bol poverený rokovať s Kremnicou o prevedení 8 katastrálnych jutár na maďarský štát za účelom výstavby učiteľského ústavu. V liste žiadal, aby magistrát určil vhodné miesto na výstavbu a pozval starostu a mestského inžiniera na prerokovanie celej záležitosti priamo na mieste. Kremnický magistrát v písomnej odpovedi zo dňa 22. januára 1907 uviedol, že mesto vybralo na výstavbu učiteľského ústavu časť zo svojich pozemkov pri Hájskej ceste, parcela č.1012

[3] Jedným z dôvodom ministerského rozhodnutia bola aj skutočnosť, že celé územie severného Slovenska (Trenčianska, Turčianska, Oravská a Liptovská župa), by napriek značnej početnosti ľudových škôl, nemalo ústav zabezpečujúci odbornú prípravu učiteľov týchto škôl.

o celkovej rozlohe 165 jutár a 150 siah.[4] Z tejto parcely sa malo vyčleniť 8 jutár na výstavbu učiteľského ústavu. Otáznym ostalo určiť také miesto, aby to vyhovovalo účelu učiteľského ústavu a zároveň sa nenarušili záujmy kúpeľov a ďalší územný rozvoj mesta.

Podľa návrhu hlavného inžiniera štátneho stavebného úradu bolo najvhodnejším riešením umiestniť učiteľský ústav oproti záhradníckej vilke v kúpeľnom parku, čím by bol dostatočne vzdialený od centra kúpeľov a mestu by ostalo viac ako 20 jutár pozemkov, ktoré by mohlo odpredať súkromným záujemcom na stavebné účely, čo sa neskôr i stalo. Tento návrh podporili obe strany a poverili štátny stavebný úrad vypracovaním podrobného plánu. Problémom bola ešte štátna cesta vedúca popri kúpeľnom parku.[5] Bola to stará vozová cesta, ktorá spájala Turiec s ďalšími regiónmi. Začínala na Jánovom vrchu (maď. Jánoshegy, nem. Johannesberg, dnes Kremnické Bane), prechádzala celým Turcom a končila v obci Priekopa (maď. Prékopa), dnes mestská časť Martina, kde sa napájala na štátnu cestu smerom do Žiliny a smerom na Oravu a Liptov. Štátna cesta bola veľmi prašná, čo bolo hlavne v lete predmetom častých sťažností kúpeľných hostí. Pretože sa pri výstavbe učiteľského ústavu počítalo so zvýšenou frekvenciou dopravy (dovoz stavebného a ďalšieho materiálu, preprava strojov, zariadení a pod.), čo by túto cestu ešte viac zaťažilo, mala sa na dopravu využívať obecná cesta vedúca od miestnej štátnej ľudovej školy, ktorá sa darovaného 8 jutrového pozemku dotýkala na východnej strane. Táto cesta bola v majetku Kremnice. Mala parcelné číslo 1072/a/4 a rozlohu 1 264 štvorcových siah. Kremnica sa v zmluve zaviazala, že počas celej výstavby bude túto cestu udržiavať v dobrom stave a na svoje vlastné náklady. Po ukončení výstavby učiteľského ústavu sa malo zmluvne dohodnúť, kto prevezme jej ďalšie udržiavanie.[6]

Prevod pozemku a s tým súvisiace právne úkony, i napriek sľubom a očakávaniam, nepostupovali podľa plánu, preto Kremnica opakovane žiadala Turčiansku župu urýchliť proces stavebného konania, aby sa mohol vytýčiť pozemok a mohli začať stavebné práce.

Nespokojný bol i riaditeľ ústavu E. Párvy, ktorý na jar 1908 naliehavo žiadal ministerstvo a vládu o urýchlenie výstavby novej budovy. V žiadosti uvádzal, že „stará budova ústavu sa už sčasti rozpadáva. Po zdravotnej stránke už nevyhovuje a ciele, ktoré sme si dali, už nesplníme. S udržaním čistoty sme ako tak. Je to však nadľudská práca. Spálne, učebne, študovne sú preplnené, nízke, nevľúdne, vŕzgajúci nábytok už nevyhovuje. Naša jedáleň je malá, zle sa vetrá, študenti môžu prichádzať na stravu iba po skupinkách. O všetkých týchto ne-

[4] Jedno katastrálne jutro bolo 5 753,6 m² a jedna štvorcová siaha 3,59 m².
[5] Dnes ulica SNP.
[6] Dnes ulica Partizánska.

dostatkoch správna rada ústavu vie, často o nich rokuje, burcuje výzvami. Čakáme, že sa postaví nová budova. Ministerstvo a vláda už rokujú o novom ústave, o mieste, kde by sa nový ústav postavil. Profesorský zbor naliehavo žiada začať s výstavbou, poukazuje na úradnú lekársku prehliadku župným lekárom, ktorá sa uskutočnila v máji 1908. Prehliadka zistila, že dve tretiny študentov je chudokrvných a celá budova je zdravotne nevyhovujúca. Stavebné práce treba začať čo najskôr, tým len všetci získame.“[7]

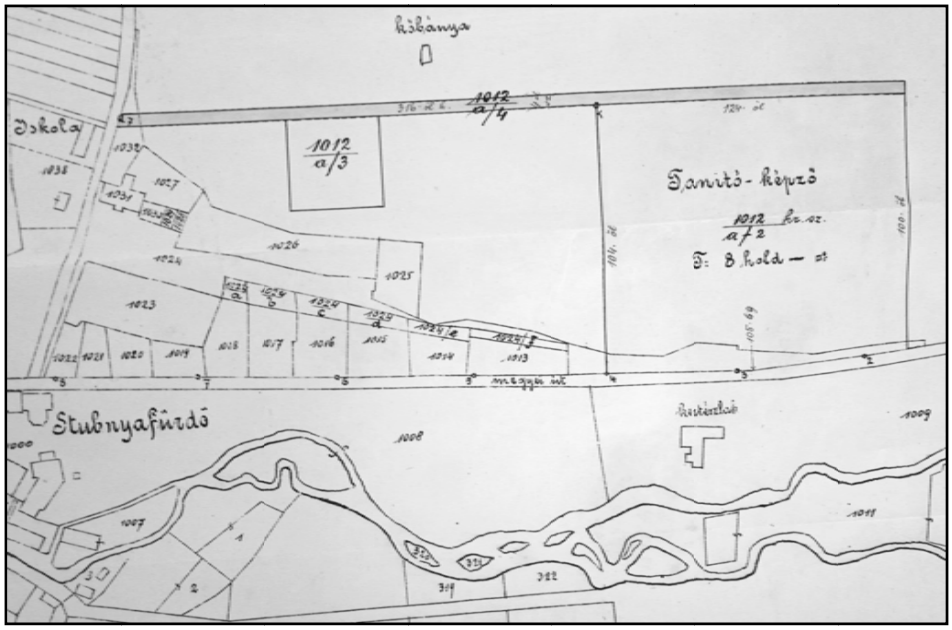

Situačný plán k darovacej zmluve
Štátny archív Kremnica

Začiatkom roku 1908 pripravila Kremnica návrh darovacej zmluvy, v ktorej stanovila v 11 bodoch podmienky, za ktorých sa vzdáva časti svojich pozemkov v prospech štátu, a ktoré podmienky musí splniť štát, aby nadobudla zmluva právoplatnosť. Zmluva bola vyhotovená v maďarčine v štyroch exemplároch a bola datovaná v Kremnici 9. marca 1908. Svedkami boli Gyula Grosmann a József Fucsko. Za mesto ju podpísal starosta Emil Pavlovics.[8] V zmluve sa Kremnica zaväzovala, že odovzdá ministerstvu výučby 8 jutrový pozemok[9]

[7] A Znióváraljai magyar kir. áll. tanitó-képző intézet Értesitője az 1907-1908-iki tanévről. Szerk. Párvy Endre. Turóc-Szent-Márton, 1908, s.3.
[8] 2 exempláre tejto zmluvy sa nachádzajú v kremnickom štátnom archíve.
[9] Cena darovaného pozemku sa odhadovala na 51 200 korún.

a maďarský štát sa zaväzoval, že uhradí všetky výdavky spojené s vybudovaním učiteľského ústavu. Výstavba budovy učiteľského ústavu mala trvať tri roky a k 1. septembru 1911 mala začať plniť svoj účel. Návrh darovacej zmluvy v jej doslovnom znení kremnické mestské zastupiteľstvo prijalo a jednohlasne schválilo na verejnom zasadnutí 14. augusta 1908. Uhorský štát, zastúpený ministrom náboženstva a osvety, zmluvu prijal a schválil 3. septembra 1908 v Budapešti. Originál zmluvy datovaný 14. augustom 1908 sa nedochoval, ale dochoval sa jej odpis zo dňa 26.novembra 1926. Pretože je to dôležitý dokument z hľadiska histórie školy, uvádzame ho plnom znení.[10]

Odpis smluvy, uhodnovernený okresným súdom v Turčianskom Sv. Martine, odd. IV., dňa 26.XI.1926, o pozemku, darovanom št. učiteľ. ústavu v Štub. Tepliciach svobodným kráľovským mestom Kremnicou dňa 14. augusta r.1908.

SMLUVA,

ktorú uzavrelo svobodné kráľovské mesto Kremnica ako darca a štát ako prijímateľ daru pod nasledujúcimi podmienkami:

1. Predstavenstvo mesta Kremnice a ministerstvo vnútra potvrďuje usnesenie, ktorým Kremnica oddáva ministerstvu výučby v hájskej pozemkovej knihe sa nachodiaci pozemok pod č. 71, A I.41, b.č.1012/9 v rozlohe 166 kat. jut. a 974 štvor. siah svojho vlastníctva, vypracovaného podľa plánu, označený č.1012-a/2 a žltou farbou 8-jutrový pozemok, a maďarský štát sa zaväzuje všetky výdavky na vybudovanie ústavu hradiť samostatne. O podmienkach darovania tohto pozemku je upovedomený hlavný slúžny, slúžny a zastupiteľstvo Turčianskej župy.

2. Darovaný pozemok berie štát dňom 1. augusta 1908 do svojho vlastníctva a zaväzuje sa od toho dňa platiť všetky výdavky a dane.

3. Predstavenstvo Kremnice prijalo horeuvedené podmienky a vyvlastnenie menovaného pozemku len pod tou podmienkou, že na tom mieste bude postavený štátny učiteľský ústav. Vláda sa zaväzuje, že tohoto pozemku ani v celku ani čiastočne na iný účel, než na vybudovanie štát. učiteľ. ústavu neupotrebí.

Štát je povinný behom troch rokov vystavať budovu, najneskoršie však do 1. sept. 1911 a odovzdať ju svojmu cieľu. V prípade, že by v ustanovenej lehote nebol učiteľský ústav v nútri hotový, alebo vyučovanie sa nezačalo, alebo štát nevyhovel zaviazaným podmienkam a predĺžil si ustálený termín, má právo predstavenstvo obce Kremnice darovaný pozemok bez akýchkoľvek náhrad nazpäť požadovať. Štát je povinný odo dňa napomenutia za pol roka vrátiť Kremnici darovaný majetok do jej vlastníctva v takom stave, v akom sa pozemok pôvodne nachádzal, t.j. bez ťarchy, a nežiada náhrady za útraty, vložené dosiaľ do stavby, ba je povinný hradiť škodu, ktorú Kremnica utrpela do tejto doby tým, že pozemok neužívala.

4. Keďže predstavenstvo Kremnice vo verejnom záujme darovalo štátu 8. kat. j. nemovitostí, utrpel tým majetok mesta, a to tým viac, že sa nachádza v blízkosti kúpeľov. A preto, keby mal menovaný majetok prísť do privátnych rúk, najprednejšie sú samé kúpele. Preto je vytvorené, aby

[10] Citované podľa Jubilejnej výročnej zprávy čsl. Štátneho koed. učiteľského ústavu Jána Kollára v Štubnianskych Tepliciach za roky 1918-1928, s.15-17.

tých 8. kat.j. majetku nepadlo do rúk privátnych ani v celosti, ani v čiastkach. Darovanú nemovitosť nemožno preto obťažiť a uvaliť na ňu ťarchu.

Keby sa i proti horeuvedeným zákonom vyskytli prípady, suma, ktorá je súdne ustálená, nemôže sa požadovať a so strany obdarovaného štátu sa vymieňuje právoplatné povolenie na predpredajné právo, ktoré si Kremnica sama ponecháva, čo žiada tiež uviesť do verejnej knihy a aby vymienený odcudzovací a obťažujúci zákaz tiež tam poznamenal. Označený majetok, darovaný štátu, Kremnica už vniesla do verejnej knihy.

5. Kremnica vzhľadom na súsedné mestské nemovitosti ponecháva si rozhodne i naďalej najúplnejšie a neobmedzené pôvodné právo a nariaďovaciu svobodu voči štátu s tou výnimkou, že pozemky, ležiace v okruhu učit. ústavu, nepredá na ciele, ktoré by rušili pokoj a čistotu.

Poznamenáva sa, že v to okružie rozumejú sa len tie miesta, ktoré padajú do vzdialenosti 500 m od učit. ústavu, a výnimku len v tom a potiaľ viaže Kremnicu, pokiaľ okružné pozemky sú jej vlastníctvom. Za pozemky, ktoré jej nepatria, zodpovednosť neprijíma.

6. Keď smluva a umluvené horemenované usnesenia sa z tej alebo onej stránky nesplnia, alebo toto splnenie do konca roku 1908 nepríde, smluva táto pozbýva platnosti beztoho, že by niektorá z uvedených častí voči druhej mala nárok na nejaké odškodné.

Darca, mesto Kremnica, darovanú nepohnuteľnosť maďarskému štátu do vlastníctva vteliť dá len podľa usnesenia v prvých troch bodoch obsaženého; to splnenie zaviazaných povinností podá vo zvláštnom výnose.

7. Obdarovaný štát je povinný všetky kolky a výdavky pri vtelení darovaného majetku a zaopatrenia, slovom všetky útraty z vlastného platiť.

Priepis k dobru darcovi uvedených záväzných práv, patričné zavedenie do verejnej knihy, poznamenané štátu v 6. bode v 2. odst., je povinný štát hneď po obdržaní bez odkladu hradiť.

8. Všetky tieto usnesenia nemôžu sa podľa zákona vlastnou vôľou meniť a azdavzniklé spory medzi stránkami má právo riešiť sedria v Banskej Bystrici.

9. Kremnica zaväzuje sa obci Štub. Teplice len obecnú cestu a jej udržiavanie bez akýchkoľvek výmluv v dobrom stave udržiavať za ten čas, kým učit. ústav vystavaný nebude. Cesta tá nachádza sa v majetku kremnickom, meria 1264 štvor. siah, vedie od štát. školy na jv., je označená na priloženom vypracovanom pláne modrou farbou, dotýka sa 8. kat. j. darovaného pozemku na východnej strane.

Ponechanie tejto cesty je ujednané vo zvláštnej smluve.

10. Obdarovaný štát sa navždy zaväzuje v záujme zachovania liečivých prameňov, že sa bude zdržiavať takých nariadení, ktoré by jestvovanie týchto prameňov ohrožovaly alebo len do pozadia vtisly; zaväzuje sa, že záujmy kúpeľov, nakoľko bude stačiť, na každé požiadanie dostatočne napomáhať a do popredia uvádzať bude.

Obdarovaný štát doslovne vyslovuje, že na darovanom 8. kat. j. veľkom pozemku nebude kopať artézskych studní a ani týmto podobných nikomu kopať nedovolí.

11. Smluva táto bude vystavená v troch pôvodných exemplároch. Mesto Kremnica dostane jeden, štát dva, keď budú uhodnovernené na patričných miestach.

Dané v Kremnici, dňa 14. aug. 1908.

Pred nami, akožto požiadanými svedkami.

Ihring Juraj v.r.
Fuszko Jozef v.r.

V mene predstavenstva svobod.
kráľovského mesta Kremnice:
Julius Beckmann, mestský rada

Na mimoriadnom zasadnutí 9. novembra 1908 schválilo mestské zastupiteľstvo Kremnice aj päťčlenný výbor na čele so starostom, ktorí mali dozerať na plnenie zmluvy a priebeh stavebných prác.

Areál a budova učiteľského ústavu

Stavebné plány budovy a ostatných objektov sa v archíve školy nedochovali. Z podacieho denníka učiteľského ústavu vieme, že v roku 1926 ešte existovali, pretože v januári tohto roku žiadal ministerský radca Rudolf Neuhőfer z MŠO v Prahe o zaslanie kópií stavebných plánov budovy školy, čo sa podľa denníka i zrealizovalo.

Výročná správa učiteľského ústavu za školský rok 1911/1912 uvádza, že budova učiteľského ústavu bola postavená podľa projektu budapeštianskeho architekta Zsigmonda Herczegha.[11] Zsigmond Herczegh (1849-1914) bol koncom 19. storočia hlavným stavebným inžinierom na ministerstve verejného školstva. V roku 1899 sa spojil s projekčnou kanceláriou Sándora Baumgartena,[12] s ktorým okrem individuálnych plánov budov materských, základných a stredných škôl, vytvorili aj sériu tzv. vzorových plánov školských budov. Keďže sa projekt budovy štubnianskeho učiteľského ústavu nenachádza v žiadnom zozname ich individuálnych stavieb, možno sa oprávnene domnievať, že pre krátkosť času bola budova postavená práve podľa jedného z takýchto vzorových plánov.[13]

Stavbu úveroval maďarský štát sumou vo výške 450 000 korún, ktorá sa čerpala v troch splátkach. Na pokrytie dodatočných nákladov spojených s výstavbou budovy bolo použitých ešte ďalších 60 000 korún.[14] Za zhotoviteľa bol v súbehu vybraný stavebný podnikateľ Sándor Schmidl z Lučenca, ktorý zadával časť stavebných a ďalších prác aj miestnym a okolitým súkromným podnikateľom, živnostníkom a remeselníckym majstrom. Stolárske a tesárske práce vykonával majster Jozef Ludík z Bojníc, ktorého kvalitnú prácu ocenil Sándor Schmidl osobitným vysvedčením. Jedným z murárskych majstrov bol aj Ján

[11] Pracovníci Krajského pamiatkového úradu v Žiline dávali projekt budovy učiteľského ústavu v Štubnianskych Tepliciach do súvislosti s maďarským architektom Alfrédom Hajósom (1878-1955). K tomu pozri: Rozhodnutie Pamiatkového úradu SR č.PUSR-2016/11405-3/42887/BRO zo dňa 3.júna 2016, s.2.

[12] Súdobá tlač obviňovala Herczegha a Baumgartena, že si vytvorili monopol na projektovanie školských budov. Podozrenie zo zneužívania ich postavenia riešilo ministerstvo školstva i parlament. Najčastejšie výčitky smerovali k tomu, že predražovali stavby, niekedy až o tretinu, zhotoviteľov si vyberali po dohode s nimi, nie na základe výberového konania, že sa strácal materiál zo stavieb, a pod.

[13] Stavebne takmer identická budova učiteľského ústavu je v rumunskom meste Sfântu Gheorghe (maď. Sepsiszentgyorgy, nem. Sankt Georgen) v župe Covasna, predtým Háromsecká župa.

[14] K tomu pozri: Állami költségvetés 1868-1949, roky 1906 až 1913 a A Stubnyafürdői magyar királyi áll.elemi tanító-képző intézet Értesítője az 1911-1912.tanevrol. Szerk. Párvy Endre. Tutóczszentmárton. 1912, s.4.

Letrich z Dubového, ktorý na spoločných stretnutiach pri výročiach školy často spomínal na ťažkú a namáhavú prácu pri tejto stavbe.

Základný stavebný materiál dodávali väčšinou drobní súkromní podnikatelia z blízkeho okolia. Kameň sa vozil z lomu v Hornej Štubni, drevo dodávali veľké píly v Hornej Štubni a v Turčeku a menšie súkromné píly v okolitých obciach, piesok sa ťažil a dovážal z bane pod Bôrom, z bane, kde je dnes rekreačné zariadenie Lesník, z bane v Rakši, v Háji a z ďalších okolitých pieskových a štrkových baní, pálené nehasené vápno dodávali drobní súkromníci z Hája, Čremošného a D.Štubne, tehly vyrábali a dodávali súkromní tehliari zo Slovenského Pravna, Diviak, H. Štubne, Martina, Ďanovej, D. Štubne, Dubového, Viesky, Znievskeho Podhradia. Pamätníci vo svojich spomienkach uvádzali, že tehly na stavbu dodávalo až 14 takýchto väčších i menších súkromných tehelní.

Doprava stavebného materiálu sa vykonávala prevažne konskými záprahmi. Pretože sa jednalo o veľkú stavbu vyžadujúcu stály prísun nového materiálu, prosil hlavný slúžny Teodor Zorkóczy zastupiteľstvá okolitých obcí, aby boli nápomocné záprahmi pri stavbe. Slovenský týždenník reagoval na prosbu hlavného slúžneho článkom O preložení okresného súdu a präparandie z Kláštora do Štubn.Teplíc. – Nová ťarcha obciam. – Nesvojské súdy, nepriateľské školy. Autor článku sa pýtal, komu sa má vlastne pomáhať a prečo, keď „präparandia nepožíva dobrý chýr, veď fabrikujú v nej samých maďarónskych šovénov a nádejným učiteľom našich detí ustavične len to vbíjajú do hlavy, že musia maďarčiť slovenské deti...Keby sa v präparandii učili budúci učitelia rozumne vychovávať a v slovenčine vynaučovať slovenské deti, to by sme s velikou radosťou dali k tomu pomoc.“[15] Napriek tomu mnohí majitelia záprahov túto príležitosť uvítali, pretože im poskytla možnosť mimoriadneho zárobku.

Stavebné práce na budove začali až na jar 1909, pretože konanie vo veci stavebného povolenia a s tým súvisiacich ďalších úradných úkonov sa stále odďaľovalo. Po ukončení stavebného konania postupovali už stavebné práce rýchlo a koncom roku 1910 bola vonkajšia stavba hotová. Na jar 1911 ostali ešte dokončovacie práce v interiéri a vybavenie jednotlivých priestorov nábytkom a zariadením. Časť zariadenia a nábytku, kabinetné a knižničné zbierky, učebné pomôcky a materiál boli prevezené do Štubnianskych Teplíc zo znievskeho učiteľského ústavu. Koncom jari a začiatkom leta 1911 boli vykonané posledné dokončovacie práce a cez letné prázdniny sa sťahovali študenti spolu s učiteľmi zo Znieva do Štubnianskych Teplíc. 1. septembra 1911 sa začalo v novej školskej budove riadne vyučovanie.

[15] Slovenský týždenník, 1.marca 1907, s.6.

Areál učiteľského ústavu tvorila hlavná budova s prístupovou cestou zo západnej strany, záhradný dom a rozsiahla školská záhrada, ktorá obklopovala budovu školy zo všetkých strán.

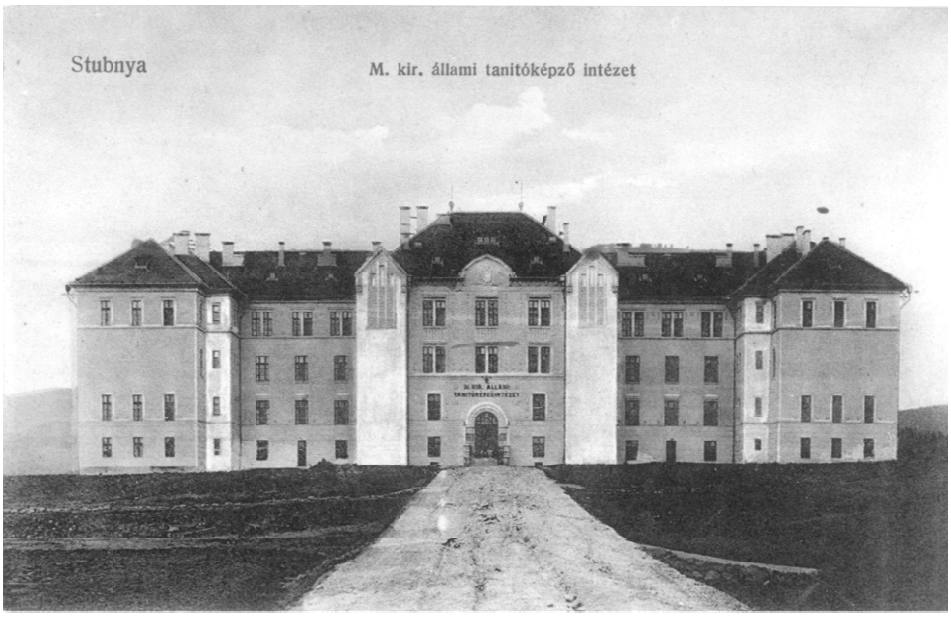

Do budovy školy viedol väčší hlavný vchod a tri menšie postranné vchody. Hlavný vchod bol v strede západne orientovanej čelnej steny. Po vonkajšom i vnútornom schodisku sa ním vchádzalo do priestorov na zvýšenom prízemí. Dva z menších vchodov boli umiestnené v čelnej stene po oboch stranách hlavného vchodu a viedli do suterénnych priestorov hlavnej budovy. Tretí vchod bol z juhovýchodnej strany budovy. Viedlo k nemu vonkajšie nekryté bočné schodisko so železným zábradlím a dalo sa ním dostať do priestorov na zvýšenom prízemí, kde bol riaditeľský byt a kancelárie.

Budova mala suterén, prízemie a dve poschodia. Jej dĺžka bola 77,88 m a šírka 18,76 m. V suteréne bola študovňa, kúpeľňa so šiestimi vaňami a sprchami, byt školského sluhu, izba pre slúžku, gazdinú a kuchárku, práčovňa a žehliareň, internátna kuchyňa (82 m^2) s jedálňou (135 m^2). Na zvýšenom prízemí vpravo od hlavného vchodu bola kancelária riaditeľa, riaditeľský byt, zborovňa (64 m^2), učebňa 3. triedy a vľavo bola vrátnica, študentská knižnica, učebňa 4.triedy, cvičná škola (70 m^2), kresliareň (88 m^2) a kabinet so zemepisnými zbierkami. Z prízemia viedlo na 1.poschodie priestranné schodisko so železným zábradlím a železným gongom, ktorým oznamoval školský sluha začiatok

a koniec vyučovacej hodiny. Na stenách popri schodoch boli umiestnené reprodukcie obrazov svetových maliarov. Pri každej reprodukcii bol názov obrazu, meno maliara a jeho životopisné dáta, smer maliarskej školy a názov galérie, v ktorej je obraz uložený.

Na 1. poschodí oproti schodom bola veľká hudobná sieň (97 m²), ktorá slúžila i ako sála pre príležitostné školské oslavy. Okrem nej boli na 1. poschodí učebne 1. a 2. triedy a päť študovní (dve 58 m² a tri 53 m²). V južnom krídle bola učebňa prírodovedných predmetov (prírodopisu, fyziky a chémie s laboratóriom) so stupňovite usporiadanými radmi lavíc. Mala i zatemnenie, preto sa neskôr využívala aj na premietanie obrázkov a filmov. Druhé poschodie bolo vyhradené pre školský internát. Bolo tam päť študovní (pracovní) a štyri spálne. Dve väčšie (142 m²) a dve menšie (118 m² a 97 m²). Väčšie spálne boli pre 30 študentov, menšie pre 20 študentov. V spálňach boli železné postele a nočné stolíky, ktoré dodala železiarska firma Pápai és Náthán z Budapešti. Skrine na oblečenie a ostatné osobné veci študentov boli rozmiestnené na chodbe. Pre každého študenta bola vyhradená jedna skriňa. Každá spálňa mala vlastnú umyváreň s 12 – 16 umývadlami.

Všetky učebne boli vybavené lavicami so železnou konštrukciou a nastaviteľnou písacou drevenou doskou od firmy Pizinger. Školský nábytok do celého ústavu dodala stolárska firma Mihály Palencsára z Kežmarku.

Zo suterénu sa niekoľkými schodmi dalo prejsť krytou chodbou do telocvične, ktorá bola vybavená telocvičným náradím švédskeho systému.

V juhovýchodnej časti školského areálu boli hospodárske budovy a neďaleko od nich sa nachádzal samostatne stojaci prízemný dom, v ktorom bola miestnosť pre nemocných a byt záhradníka.

Súčasťou areálu bolo i veľké ihrisko s rozlohou 6 384 m², na ktorom sa dal hrať i futbal.

V budove bola zavedené elektrické osvetlenie. Elektrickú energiu dodával miestny súkromný podnik a ústav ju okrem svietenia využíval i na pohon čerpadla, ktorým sa tlačila voda do veľkej 40 hektolitrovej nádrže v podkroví budovy a na pohon nákladného výťahu, ktorým sa dopravoval materiál, drevo a uhlie do horných poschodí. Dodávka elektrickej energie bola nepravidelná, preto sa na svietenie využívali stále aj petrolejové lampy.

V pôvodnom návrhu sa predpokladalo, že vykurovanie budovy bude centrálnym spôsobom. Od tohto návrhu sa však ustúpilo a učebne a ďalšie miestnosti sa vykurovali klasickými železnými pecami. Ako palivo sa používalo drevo a uhlie.

Zásobovanie pitnou a úžitkovou vodou sa malo podľa plánov riešiť dvojakým spôsobom. Buď privádzaním vody do budovy školy potrubím z vodovodu, ktorý bol pred záhradným domom v parku alebo vyhĺbením vlastnej studne

v areáli školy. Pretože vodovodné potrubie malo malý priemer a nestačilo by pokryť potrebu vody pre viac ako sto ľudí, bolo rozhodnuté, že sa vyhĺbi studňa. Voda zo studne sa tlačila motorovým čerpadlom do veľkej nádrže v podkroví, odkiaľ sa rozvádzala samospádom do jednotlivých miestností.

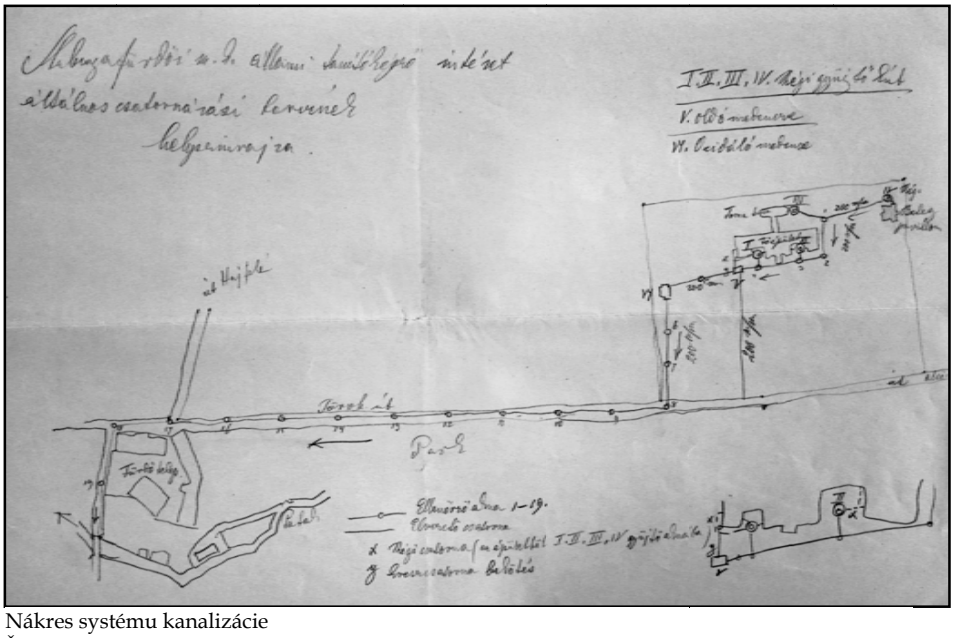

Nákres systému kanalizácie
Štátny archív Kremnica

Súčasne s prívodom vody bolo potrebné zabezpečiť aj spôsob odvádzania použitej vody a splaškov. Na tento účel bola vybudovaná žumpa, asi 10 metrov na sever od budovy, ale pre taký veľký počet ľudí sa ukázala ako nedostatočná. Pretože v meste nebola kanalizácia, bolo potrebné žiadať okresný úrad o povolenie odvádzať odpadové vody po prefiltrovaní do potoka Žarnovica v mieste, kde končili miestne kúpele. Filtrovacie systémy umiestnené v zberných nádržiach mali zabezpečiť, že odpadové vody vypúšťané do potoka budú v takom stave, aby nedošlo k jeho znečisteniu. K tomu účelu mala byť zriadená aj stanica na meranie čistoty odpadovej vody. Výstavba kanalizácie sa mala ukončiť do dvoch rokov od jej schválenia. Projekt v hodnote 20 000 korún sa ale nepodarilo zrealizovať. Vojnové udalosti oddialili jeho realizáciu na neskoršiu dobu.

Práce spojené s úpravou a zveľaďovaním vonkajšieho areálu školy pokračovali aj po ukončení výstavby hlavnej budovy. V roku 1912 bol zo západnej strany zhotovený betónový chodník v dĺžke 243 metrov a v šírke 2,5 m. Chodník bol

so štátnou cestou premostený betónovými panelmi. Betónový chodník zlepšil prístup k budove, čo sa ukázalo veľmi prospešné hlavne za daždivého počasia. Popri chodníku z jeho vnútornej strany bol vymurovaný tehlový plot, v ktorom boli zabudované tri masívne dvojkrídlové kovové brány. Od prostrednej z brán viedla spevnená cesta priamo k budove ústavu. Na zhotovenie betónového chodníka a murovaného plotu s bránami prispelo ministerstvo verejného školstva sumou 4 237 korún. Z ostatných strán bol areál učiteľského ústavu oplotený jednoduchým dreveným došteným plotom.

7. marca 1915 poškodil ťažký sneh strechu chodby, ktorá spájala budovu školy s telocvičňou. Náklady na opravu boli vo výške 135 korún, ale z nedostatku materiálu a robotníkov sa musela oprava odložiť na neskorší čas.

V roku 1915 nechalo ministerstvo vyhĺbiť novú studňu. Celkové náklady predstavovali viac ako 4 000 korún. Studňa vyriešila otázku akútneho nedostatku vody. Voda sa mohla používať už nielen na varenie a pitie, ale aj na pranie bielizne a pravidelné kúpanie ubytovaných študentov.

Veľkým problémom novej budovy boli miestnosti v severnom krídle, ktoré boli v jesennom a zimnom období vystavené silným a studeným vetrom. Boli chladné, pretože ich nebolo možné vykúriť na potrebnú teplotu. Odstrániť tento nedostatok mali dodatočné stavebné úpravy alebo výmena zdeformovaných a netesniacich okenných krídel za nové. Pre nedostatok robotníkov sa tieto práce nemohli uskutočniť a boli tiež odložené až na obdobie po vojne.

V roku 1916 žiadal riaditeľ opäť ministerstvo o finančné prostriedky, pretože v budove bolo potrebné vykonať ďalšie opravy. Silný vietor poškodil strechu a odkvapy, krídla okien sa deformovali, preto ich bolo treba urýchlene vymeniť. Nedostatok robotníkov i materiálu oddialil i tieto opravy na obdobie po vojne.

Na základe opakovaných žiadostí riaditeľa ústavu prispelo ministerstvo na úhradu opráv koncom školského roku 1916/1917 sumou 4 743,58 korún.

Správa a riadenie

Učiteľský ústav sa po premiestnení zo Znieva nazýval Maďarský kráľovský štátny učiteľský ústav v Štubnianskych Tepliciach (A Stubnyafürdői magyar királyi állami elemi tanító-képző intézet). Spravovala ho naďalej sedemčlenná správna rada na čele s kráľovským školským inšpektorom. Členovia sa schádzali raz mesačne na spoločných zasadnutiach, na ktorých riešili otázky týkajúce sa organizácie a chodu školy.

Zloženie správnej rady v rokoch 1911- 1918

Predsedovia:

Balló István, kráľovský školský inšpektor Turčianskej župy, predseda správnej rady v rokoch 1911-1912.

Votisky Géza, kráľovský školský inšpektor, predseda správnej rady v rokoch 1912-1916.

Radvány Ferencz, kráľovský školský inšpektor, predseda správnej rady v rokoch 1916-1918.

Členovia správnej rady (1911-1918)

Beniczky Kálmán, župný notár, neskôr podžupan Turčianskej župy, podpredseda a člen správnej rady v rokoch 1911-1918.

Justh György, penzionovaný bývalý hlavný župan, člen správnej rady v rokoch 1911-1918 (s prestávkami).

Klimó Vilmos, evanjelický farár (augsb.) z Príboviec, člen správnej rady v rokoch 1911-1914.

Rakovszky Iván, poslanec parlamentu, člen správnej rady v rokoch 1911-1918.

Szofa Károly, farár z Turčianskeho Svätého Michala, člen správnej rady v rokoch 1911-1915.

Saager Ferencz, hlavný inšpektor železníc, člen správnej rady v rokoch 1911-1912.

Janovják Károly, hlavný okresný prokurátor, člen správnej rady v rokoch 1913-1918.

Rosza János, evanjelický pastor z Ivančinej, člen správnej rady v rokov 1915-1916.

Holbay Lajos, dekan farnosti z Hornej Štubne, člen správnej rady v rokoch 1916-1918. Bol predseda Spotrebiteľského družstva v Dolnej Štubni a významne pomáhal pri zabezpečovaní potravín pre ústavnú kuchyňu.

Riaditelia učiteľského ústavu

Párvy Endre (1911-1918). Vyučoval pedagogiku, metodiky a cvičnú prax, týždenne 10 hodín. *Bol zapisovateľom na zasadnutiach správnej rady.*

Učitelia

Csukás Zoltán (1911-1918). Riadny učiteľ. Vyučoval spev, hudbu, zborový spev, hru na organe, týždenne 22 hodín. *Staral sa o hudobné nástroje a pomôcky. Bol zapisovateľom na zasadnutiach učiteľskej rady,*

Éber Reszö (1911-1918). Riadny učiteľ. Vyučoval matematiku, prírodopis, chémiu, fyziku, týždenne 20 hodín. *Viedol prírodopisné zbierky.*

Hidegh Béla (1911-1913). Riadny učiteľ. Vyučoval kreslenie a krasopis a ručné práce, týždenne 19 hodín. Bol preložený na štátny učiteľský ústav v Déve (dnes mesto Deva v Rumunsku). *Staral sa o knižničné zbierky a kabinet kreslenia.*

Khín Antal (1911-1918). Pomocný učiteľ. Vyučoval maďarský jazyk a literatúru a cvičnú prax, týždenne 17-22 hodín. *Bol zapisovateľom na zasadnutiach učiteľskej rady a viedol samovzdelávací mládežnícky krúžok.*

Hanvai Gyula (1913-1918). Riadny učiteľ. Vyučoval nemecký jazyk, psychológiu, dejiny pedagogiky a viedol praktický výcvik študentov 4.ročníka, týždenne 19 - 21 hodín. Do Štubnianskych Teplíc bol preložený po dvoch rokoch pôsobenia na štátnom učiteľskom ústave v Kiskunfélegyháze. Odovzdával maďarský učiteľský ústav do správy československého štátu.

Klimó Vilmos (1911-1914), evanjelický pastor z Príboviec.

Margittai Antal (1911-1916). Riadny učiteľ. Vyučoval matematiku, telocvik, prírodopis, týždenne 23-25 hodín. *Viedol strelecký krúžok.* Na vlastnú žiadosť bol preložený na učiteľský ústav do Munkácsu (dnes Mukačevo na Ukrajine).
Pósfay Sándor (1911-1913). Vyučoval ekonomiku a viedol praktické cvičenia z poľnohospodárskych prác.
Dienes Károly (1913-1918). Riadny učiteľ. Do Teplíc bol preložený z učiteľského ústavu v Csáktornyi (dnes mesto Čákovec v Chorvátsku). Vyučoval kreslenie, ručné práce a krasopis, týždenne 20 - 23 hodín.
Dr. Molnár Imre (1913-1914). Pomocný učiteľ. Vyučoval zemepis, dejepis a ústavovedu, týždenne 17 hodín. Bol preložený na štátny učiteľský ústav v Munkácsi (dnes Mukačevo na Ukrajine).
Oroszy István (1913-1918). Pomocný učiteľ. Vyučoval hospodársku náuku, týždenne 8 hodín, neskôr aj chémiu a prírodopis 10 hodín.
Tanai Antal (1914-1918). Pomocný učiteľ. Po vymenovaní nastúpil vojenskú službu. V 1915 bol pre zranenie oslobodený od vojenskej služby a vrátil sa na učiteľský ústav. Vyučoval pedagogické disciplíny, metodiky a psychológiu, týždenne 22 hodín.
Jung Szilveszter (1911-1918). Učiteľ rímskokatolíckeho náboženstva a slovenského jazyka.
Fővenyessy Pál (1913-1918). Učiteľ evanjelického (kalvínskeho) náboženstva. Vyučoval 2 hodiny týždenne.
Solc Pál (1913-1918). Učiteľ evanjelického (augsburského) náboženstva.
Blumenfeld Fülőp (1911-1915). Učiteľ židovského náboženstva. Vyučoval jednu hodinu týždenne.
Kohn Zsigmond (1915). Učiteľ židovského náboženstva. Ešte v tom istom roku ho vystriedal Stern Sándor.
Stern Sándor (1915-1918). Učiteľ židovského náboženstva.
MUDr. Weinberger Mór (1911-1913). Ústavný lekár. Vyučoval zdravovedu, 1 hodinu týždenne.
MUDr. Jakobovics Mór (1913-). Ústavný lekár. Vyučoval zdravovedu, 1 hodinu týždenne.
Babusnyik János (1911-1912). Bol poverený vyučovaním ručných prác.

Vychovávatelia
Reizinger Rikárd
Számuelczik István. Po zranení na fronte bol ministerským dekrétom zbavený povinností vychovávateľa a namiesto toho bol poverený vykonávaním funkcie učiteľa cvičnej školy. Od roku 1916 bol opäť vychovávateľ.
Bozóky Károly (1913-1914) Bol preložený na učiteľský ústav v Csurgó.
Juhász László. Nahradil Karóly Bozókyho.
Csernák Vladimir (1915). Poverený vychovávateľ. 15. mája 1915 nastúpil vojenskú službu.
Stubnya Péter. Poverený vychovávateľ od februára 1916.

Učitelia cvičnej školy

Kristófcsák Lajos (1911-1913). Pomocný učiteľ na cvičnej škole. Vyučoval všetky predmety v cvičnej škole a slovenský jazyk v 1. a 2. ročn. učiteľského ústavu po 2 hodiny týždenne. *Staral sa o vybavenie a knižnicu cvičnej školy.*
Halmos Péter (1913-1918). Na učiteľský ústav bol preložený z miestnej štátnej ľudovej školy. Vyučoval všetky predmety na cvičnej škole, viedol 8 hodín cvičnej praxe študentov a hospodársku opakovaciu školu. *Bol predsedom a vedúcim mládežníckeho spolku.*

Záhradnícke práce v ústave vykonával Vithalm Győző (1911-1918). Kuchárkami boli Regenhold Józsefné (v 1913 preložená do Csaktornye) a Nemes Pálné, ústavným sluhom bol Igás József.

Organizácia školského roka

Organizácia školského roka sa oproti predchádzajúcemu obdobiu v podstate nezmenila. Školský rok začínal 1. septembra. Zapisovanie do tried a opravné (nápravné) skúšky sa konali spravidla prvé tri septembrové dni. Po ich ukončení bolo slávnostné otvorenie nového školského roka a nasledujúci deň začalo pravidelné vyučovanie.

Členovia učiteľského zboru sa stretli ešte pred začiatkom nového školského roka, aby prerokovali učebný program na nový školský rok, stanovili plán písomných prác, schválili zoznam kníh povinného a odporúčaného čítania, plán praktického výcviku, kritéria hodnotenia výstupov študentov v cvičnej škole podľa jednotlivých vyučovacích predmetov, činnosť krúžkov a podporného spolku. Na ďalších zasadnutiach boli hlavnými témami správy o usilovnosti, pokroku a správaní študentov. Výsledky sa oznamovali rodičom. Predmetom mesačných zasadnutí bolo tiež učivo, ktoré sa malo preberať v nasledujúcom mesiaci, jeho časový rozvrh a spôsob výučby. Učiteľská rada ďalej riešila prípady porušenia ústavného poriadku, prijímanie uchádzačov na štúdium, finančnú podporu pre študentov, úpravu učebných osnov, príprava záverečných skúšok, činnosť mládežníckych spolkov a krúžkov, a i. V školskom roku 1911/1912 sa uskutočnilo 24 zasadnutí učiteľskej rady, v školskom roku 1914/1915 21 zasadnutí, v školskom roku 1916/1917 19 zasadnutí.

Keď vypukla svetová vojna, upravoval sa začiatok a koniec školského roka podľa aktuálnej situácie, napr. školský rok 1914/1915 začal z dôvodu mimoriadnych okolností až 14. septembra, školský rok 1916/1917 začal 1.októbra 1916 a trval len do 20. mája 1917 a v školskom roku 1918/1919 sa začalo vyučovať prakticky až koncom apríla 1919.

Záverečné ročníkové a kvalifikačné skúšky

Vojna ovplyvnila systém konania záverečných triednych (ročníkových) skúšok i záverečných kvalifikačných učiteľských skúšok. Podľa ministerského nariadenia študenti, ktorí dosiahli vek 18 rokov a boli povolaní do armády, mali

získať vysvedčenie o ukončení príslušného ročníka bez konania skúšok a rovnako študenti 4. ročníka učiteľský diplom. Výnos ministerstva verejného školstva č.59.900/1916 stanovil, že študenti 3. ročníka zapísaní v aktuálnom školskom roku sa môžu zúčastniť na jednomesačnom kurze a po jeho absolvovaní zložiť záverečnú učiteľskú skúšku.

V školskom roku 1914/1915 sa konali prvé záverečné skúšky v dobe vojny. 18. a 21. mája sa uskutočnila záverečná skúška študentov 2. a 3. ročníka, ktorej predsedom bol kráľovský školský inšpektor Dr. Géza Votisky. V 2.ročníku absolvovalo záverečnú ročníkovú skúšku z dejepisu a geografie 24 riadnych študentov. 5 študentov, ktorí boli povolaní do vojenskej služby 6. mája, získalo z týchto predmetov vysvedčenie bez skúšky. V 3. ročníku absolvovalo záverečnú ročníkovú skúšku z prírodopisu a chémie 14 riadnych a 2 súkromní študenti. 9 študentov získalo z dôvodu vojenskej služby vysvedčenie z týchto predmetov bez skúšky.

Študenti 4. ročníka konali záverečnú učiteľskú skúšku 28. a 29. mája. Predsedom skúšobnej komisie bol ministerský komisár Adolf Pechány.[16] Skúšky sa zúčastnilo 5 riadnych študentov, 13-tim študentom bol z dôvodu vojenskej služby udelený učiteľský diplom už 6. mája bez skúšky.

Písomná skúška z predpísaných predmetov pozostávala z nasledovných tém a úloh:
Nemecký jazyk. *Otázky detí.*
Matematika.
1. Polomer kruhu je dvojciferné číslo. Ak je súčet číslic 7, a ak sa číslice zamieňajú, dostaneme dvojciferné číslo, ktoré je o 27 menšie ako pôvodné. Aká je plocha lichobežníka nakreslená v tomto kruhu, z ktorého jedna z rovnobežných strán sa rovná strane pravidelného trojuholníka nakresleného v kruhu, druhá sa rovná strane pravidelného štvorca nakresleného v kruhu a stred kruhu sa nachádza medzi dvoma rovnobežnými stranami?
2. Jedna strana trojuholníka je 30 cm, obvod 80 cm, plocha 180 cm^2. Vypočítajte ostatné strany trojuholníka!
3. Invertovaná zrezaná kónicky sklenená nádoba má polomer ústia 12,5 cm, výšku 18,6 cm a kubický obsah 4615,66812 cm^3. Aký vysoký tlak vytvára ortuť na dne, ak je sklenená nádoba naplnená až po okraj a ak je špecifická hmotnosť ortuti 13,6?
4. Plná guľa s polomerom 36,4 cm a mernou hmotnosťou 7,21 musí byť vyrezaná vo forme sústrednej gule tak, aby bola pod absolútnym alkoholom ponorená do 3/4 svojho priemeru. Aká je hrúbka sférického plášťa gule, ak je špecifická hmotnosť alkoholu 0,815 a ak sa vnútorná guľa považuje za dutú?
Pedagogika: *Úloha ručných prác v procese výučby predmetu cvičenie reči a umu.*

[16] Dr. Adolf Pechány (1859-1942) pochádzal z Ilavy. Po štúdiách sa stal stredoškolským profesorom. Väčšinu svojho života zasvätil duchovnému a jazykovému pomaďarčovaniu Slovákov. Vynikal neúnavnou publikačnou činnosťou, redigoval maďarskou vládou financované Slovenské noviny vychádzajúce v Pešti.

Písomnú skúšku vykonalo 5 kandidátov, všetci úspešne. Ústne skúšky sa konali 24. júna a predsedal im ministerský komisár Dr. Adolf Pechány. Ako delegovaní zástupcovia cirkví sa skúšok zúčastnili Károly Vojtusák, rímskokatolícky farár z Valče a Otto Skrovina, evanjelický farár z Turčianskeho Sv. Martina.[17] Skúšku zložilo úspešne všetkých 5 uchádzačov.

Výsledky záverečných triednych (ročníkových) skúšok

Výsledky	2.ročník		3. ročník	4.ročník										
	Dejepis	Zemepis	Prírodopis, chémia	Nem. jazyk	Matematika	Fyzika	Zdravoveda	Hosp. náuka	Kreslenie	Krasopis	Spev	Hudba	Ručné práce	Telocvik
Výborný	5	6	2	1	3	2	2	1	1	3	-	2	1	3
Chválitebný	8	6	8	-	3	3	11	7	2	8	7	3	6	9
Dobrý	5	16	12	5	6	7	5	10	5	6	7	6	7	6
Dostatočný	9	1	3	12	6	6	-	-	10	1	4	7	4	-
Nedostatočný	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Spolu	29	29	25	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18
Priemer	2,8	2,4	2,6	3,5	2,8	2,9	2,1	2,5	3,3	2,2	2,8	3,0	2,7	2,1

Výsledky záverečných kvalifikačných učiteľských skúšok

P. č.	Predmet	Výsledok					Priemer
		výborný	chválitebný	dobrý	dostatočný	nedostatočný	
1.	Vierouka a mravouka	6	10	2	-	-	1,77
2.	Biológia	2	7	7	2	-	2,50
3.	Psychológia	2	6	9	1	-	2,50
4.	Oboznámenie s výučbou a organizáciou ĽŠ	-	5	9	4	-	2,94
5.	Dejiny pedagogiky	-	5	8	5	-	3
6.	Praktický výcvik	-	8	8	2	-	2,66
7.	Maďarský jazyk a literatúra	1	4	9	4	-	2,80

[17] Oto Škrovina (1877-1939) patril k našim významným národoveckým osobnostiam. Bol jedným z účastníkov deklaračného zhromaždenia v Martine 30.októbra 1918. Bol autorom prác o dejinách reformácie a protestantizmu v Turci.

8.	Dejiny Maďarska	1	6	6	5	-	2,83
9.	Maďarská ústava	3	6	7	2	-	2,44
10.	Zemepis Maďarska	1	10	3	4	-	2,55

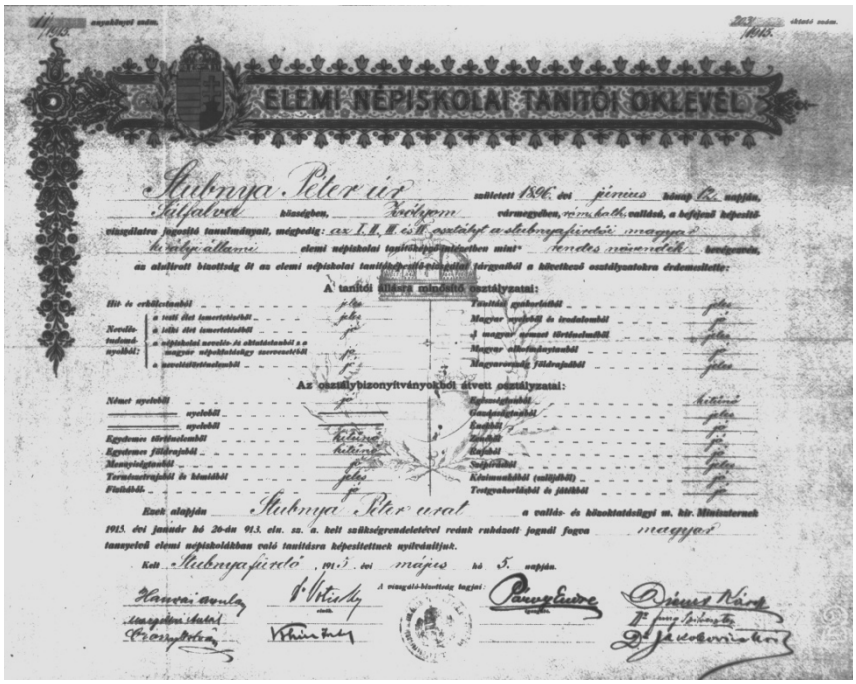

Učiteľský diplom oprávňujúci na vyučovanie v ľudovej škole (1915)

Obsah vzdelávania

Obsah vzdelávania upravovala ministerská vyhláška č. 78 000 z roku 1911. Učebné osnovy vypracované v súlade s uvedenou vyhláškou kládli dôraz okrem rozvíjania intelektuálnych schopností študentov aj na rozvíjanie náboženských a vlasteneckých citov študentov.

Keď vypukla svetová vojna, musel sa obsah učiva prispôsobiť zmeneným podmienkam. Učebný plán bol upravený a zaviedli sa niektoré nové prednášky. V súvislosti so zmenenou situáciou po vypuknutí vojny bol upravený aj praktický výcvik. Študenti 3.ročníka začali vyučovať v cvičnej škole už od začiatku novembra, dve a pol hodiny týždenne. Vyučovali predmety cvičenie reči a umu, čítanie a písanie a počty. Prípravu na prax viedol riaditeľ školy a učiteľ cvičnej školy. Návrh prípravy na praktické vyučovanie robila celá trieda, neskôr traja

alebo štyria študenti. Najväčším problémom bolo časové usporiadanie výstupov študentov, pretože po dovŕšení 18 rokov podliehali odvodovej povinnosti. Študenti 4. ročníka začali vyučovať všetky predmety v cvičnej škole už v septembri. Praktické vyučovanie sa konalo dvakrát týždenne až do konca kalendárneho roka. V pondelok od 9 do 10 hodiny všeobecné a praktické predmety a vo štvrtok od 8 do 9 hodiny humanitné a umelecké predmety, s polhodinovou prestávkou. Po každom vyučovaní nasledoval rozbor a hodnotenie. Príprava na praktické výstupy sa uskutočňovala v sobotu a v stredu. Pri praktických výstupoch študentov, rovnako ako aj pri ich hodnotení, bol vždy prítomný i učiteľ pedagogiky. Písomnú prípravu na vyučovanie vypracovali dvaja študenti. Od 1. januára sa zvýšil počet hodín praktického výcviku o dve na opakovacej škole. Konali sa v utorok popoludní od pol piatej do pol šiestej hodiny. Hodnotenie výstupov sa konalo vo štvrtok v rovnakom čase.

Z výstupov študentov 3. a 4. ročníka sa viedol osobitný písomný protokol, ktorý obsahoval menoslov všetkých študentov v ročníku, dátum konania výstupov, mená učiteľov prítomných na výstupe, mená praktikantov, názov učiva, rozbor a hodnotenie výstupov.

Protokol

z výstupov študentov 3. ročníka štátneho učiteľského ústavu v Štubnianskych Tepliciach zo dňa 3. novembra 1914.

Prítomní: Párvy Endre, riaditeľ, Halmos Péter, učiteľ cvičnej školy, všetci študenti ročníka (23)

Učili: Riszner László, Piskó Pál a Bléesz Ferenc

Učivo: Tlačené malé „g".

Rozbor:

Riszner László sebakriticky priznal, že nevedel mená žiakov, čo je nevyhnutným predpokladom pre úspešné vyučovanie. Otázky nekládol jasne a zrozumiteľne a navzájom ich pomiešal.

Piskó Pál sebakriticky priznal, že jeho učenie malo pomalý spád, a tak pozornosť žiakov nebola dostatočná. Kresby neboli dobré a ešte ich čiastočne zakryl, takže ich deti nemohli vidieť.

Bléesz Ferenc uviedol, že zamenil písmená v posuvnej abecede, v ABC knihe nevedel prečítať všetky číslice. Výraznejšie vyznačenie písmena „g" urobil neskôr ako bolo treba.

Študent Babilya József povedal k učeniu L. Risznera, že neusmernil dostatočne pozornosť žiakov na predmety na obraze, ktorý používal. Brónis József tiež povedal, že nebola zabezpečená dostatočná pozornosť žiakov. Učenie začal, keď sa žiaci ešte pohybovali a mnohí ešte nesedeli v laviciach.

Pán riaditeľ Párvy Endre uviedol nasledovné pripomienky. Základnou podmienkou vyučovania je, že učiteľ pozná žiakov. Nervozita L.Risznera počas výstupu sa dá vysvetliť tým, že bol prvý, kto učil v školskom roku 1914/1915, čo nebola ľahká úloha. Hoci učil s chybami, celkovo možno jeho učenie hodnotiť ako dobré. Upozornil L. Risznera, že v budúcnosti sa má usilovať, aby učil pokojnejšie, bez zbytočnej nervozity. K učeniu

P.Piskó uviedol, že učil monotónne, jeho hlas bol nevýrazný a obraz, ktorý používal, nebol kvalitný. K učeniu F. Bléesza uviedol, že neskoro použil čítaciu tabuľku a pri výklade nepostupoval vždy spolu s triedou. Vysvetľovanie nového učiva bola však dobré, otázky boli vhodné, dobre sa pohyboval po triede a pôsobil upokojujúco.
Cvičný učiteľ Halmos Péter pochválil učiacich študentov. Dobre sa pripravili na vyučovanie a aj ich učenie bolo vcelku dobré, hoci sa v niektorých jeho častiach objavili menšie chyby.
Na konci protokolu bolo uvedené meno študenta, ktorý urobil zápis a protokol uzavrel svojím podpisom riaditeľ učiteľského ústavu.[18]

Výkaz o počte hodín cvičnej praxe študentov 3. ročníka v školskom roku 1914/1915

Predmet	**V ktorej triede učili**					**Odučených spolu**
	I.	II.	III.	IV.	V.-VI.	
Cvičenie reči a umu	5	4	-	-	-	9
Písanie a čítanie	8	-	-	-	-	8
Nácvik čítania	-	1	2	4	1	8
Sloh	-	-	1	2	-	2
Počty	3	1		4	2	11
Spolu	**16**	**6**	**3**	**10**	**3**	**38**

Výkaz o počte hodín cvičnej praxe študentov 4. ročníka

Predmet	**Základná škola (trieda)**					**Opakovacia škola**			**Odučených spolu**
	I.	II.	III.	IV.	V.-VI.	I.	II.	III.	
Cvičenie reči a umu	4	3	-	-	-	-	-	-	7
Písanie a čítanie	5	-	-	-	-	-	-	-	5
Nácvik čítania	-	2	4	2	-	1	-	-	9
Gramatika	-	1	2	3	1	1	-	1	9
Sloh	-	-	1	1	4	-	1	-	7
Počty	1	2	1	2	3	1	1	1	12
Geometria	-	-	-		4	-	1	-	5
Zemepis	-	-	4	2	1	1	-	1	9
Dejepis	-	-	-	-	7	-	-	1	8
Ústavoveda	-	-	-	-	6	-	1	-	7
Prírodopis	-	-	-	-	10	-	-	1	11
Prírodospyt	-	-	-	-	7	-	-	1	8
Hospodárstvo	-		-	-	4	-	-	2	6
Kreslenie	3		1			-	-	-	4
Ručné práce	3		3			-	-	-	6
Spev	3		4			-	-	-	7
Telocvik	-	-	3			-	-	-	3
Spolu									**123**

[18] A III. osztály által tartott gyakorlati tanítások bíralatairól felvett jegyzőkönyvek.

Výkaz vzorových hodín odučených profesormi pre študentov 3. ročníka

Meno profesora	Trieda	Predmet	Počet hodín
Dienes Károly	I.-III.		3
	IV.-VI.	Kreslenie (2)	
	I.-III.	Ručné práce (1)	
Halmos Péter	I.	Písanie a čítanie (4)	14
	I.	Cvičenie reči a umu (1)	
	II.	Cvičenie reči a umu (2)	
	IV.	Nácvik čítania (1)	
	I.	Počty (4)	
	I.-II.	Spev (1)	
	III.-VI.	Spev (1)	
Khin Antal	IV.	Nácvik čítania (1)	5
	III.	Gramatika (1)	
	IV.	Sloh (1)	
	V.-VI.	Zemepis (1)	
	V.-VI.	Ústavoveda (1)	
Margittai Antal	I.	Počty (1)	4
	V.-VI.	Geometria (1)	
	V.-VI.	Prírodospyt (1)	
	III.-VI.	Telocvik (1)	
Oroszy István	V.-VI.	Prírodopis (2)	4
	V.-VI.	Chémia (1)	
	V.-VI.	Hospodárstvo (1)	
Párvy Endre	I.	Cvičenie reči a umu (1)	2
	V.-VI.	Dejepis (1)	
Spolu			**32**

Študenti všetkých ročníkov hospitovali v cvičnej škole v abecednom poradí počas celého školského roka. Sledovali priebeh výučby, chod a organizáciu cvičnej školy. Študenti 1. a 2. ročníka začali návštevy v októbri, študenti 3.a 4. ročníka už od začiatku školského roka. O výsledkoch svojich návštev si viedol každý študent denník, ktorý pravidelne kontroloval učiteľ cvičnej školy a učiteľ pedagogiky. Pokyny k tomu, čo treba pozorovať boli stanovené vždy vopred.

Školské návštevy iných ľudových škôl v okolí boli počas vojny obmedzené, aby sa zabránilo šíreniu epidemických chorôb.

Školský poriadok a disciplína

Pravidlá týkajúce sa dodržiavania poriadku a disciplíny pri štúdiu i mimo štúdia určoval ústavný poriadok ešte z predchádzajúceho znievskeho obdobia. Riaditeľ ústavu E.Párvy vo výročných správach zdôrazňoval, že všetci študenti sa usilovali dodržiavať schválené zásady ústavného poriadku, prejavovali svedomitosť pri ich plnení, boli zdvorilí a slušní nielen v škole, ale aj na verejnosti.

V roku 1913 sa v internáte ústavu vyskytli disciplinárne priestupky, ktoré učiteľská rada pokladala za také závažné, že ich dvom aktérom navrhla uložiť vylúčenie zo všetkých domácich vzdelávacích inštitúcií. Jedným bol študent 2.ročníka Emil Koleszár (Miloš Kolesár), ktorý bol vylúčený z dôvodu „aktívnej účasti v hnutí za národnosť". Čo sa za týmto obecným výrokom skrývalo konkrétne nevieme, pretože to nebolo vo výročnej správe uvedené. Z iných prameňov vieme, že Miloša Kolesára obvinil súd za to, že údajne nakreslil titulný obrázok pre študentský časopis „Púčky", ktorý vydával tajný spolok „Mor ho". Dr. Ľudovít Izák, ktorý sa zaoberal celým prípadom a jeho následkami, napísal v Cirkevných listoch, že celá vina mladých ľudí spočívala v tom, že „písali alebo čítali študentský časopis Púčky, odpisovali si slovensky a niektorí z nich prispeli pár haliermi na Červený kríž pre balkánskych Slovanov".[19]

Riaditeľ E.Párvy sa snažil túto nepríjemnú záležitosť pre učiteľský ústav pripísať na konto mladíckej nerozvážnosti Miloša Kolesára. Vo výročnej správe to vysvetlil slovami: „Bol to výborný mladý študent obdarený talentom, ktorý sa stal obeťou nešťastného prostredia, zlých priateľov a panslavizmu."[20]

Kto bol druhým vylúčeným študentom, a čo bolo dôvodom, výročná správa neuvádza.

Cvičná škola

Cvičná škola bola umiestnená v hlavnej budove na prízemí. Mala všetkých šesť tried a bola koedukovaná. Učebný plán a učebné osnovy boli až do vojny rovnaké ako v posledných rokoch znievskeho obdobia.

Žiaci cvičnej školy boli väčšinou miestni alebo z okolitých obcí.

Štatistický výkaz žiakov cvičnej školy v školskom roku 1912/1913 a 1915/1916

Školský rok	Trieda	Počet žiakov na konci školského roku			Viero-vyznanie			Materin-ský jazyk			Študijný prospech					Dochádz-ka	
		Chlapci	Dievčatá	spolu	R.katol.	Evanj.	Žid.	Maď.	Nem.	Slov.	výborný	chválit.	dobrý	dostat.	nedost.	osprav.	neospr.
1912/1913	I.	5	5	10	6	1	3	6	2	2	2	3	3	-	2	220	9
	II.	7	2	9	5	-	4	7	-	2	2	3	2	2	-	294	2
	III.	5	1	6	3	1	2	5	-	1	2	3	1	1	-	171	3

[19] Výsledkom trestného stíhania bolo 16 vylúčených študentov z piatich stredných škôl. K tomu pozri: Cirkevné listy. 1913. č.5, s.150-151.

[20] A Stubnyafürdői magyar király áll. elemi tanító-képző intézet. Értesítője az 1912-13 tanévről. Szerrk. Párvy Endre. Stubnyafürdő, 1913, s.11.

	IV.	9	2	11	5	1	5	1	4	6	-	4	3	4	-	209	44
	V.	2	1	3	1	-	2	1	2	-	-	2	1	-	-	49	1
	VI.	2	1	3	1	1	1	1	1	1	-	1	2	-	-	68	-
Spolu		**34**	**12**	**42**	**21**	**4**	**17**	**21**	**9**	**12**	**6**	**13**	**13**	**8**	**2**	**1011**	**59**
1915/1916	I.	4	2	6	4	-	2	5	1	-	1	3	1	1	-	236	-
	II.	6	4	10	4	4	2	4	-	6	2	1	6	1	-	250	-
	III.	4	5	9	5	4	-	3	-	6	1	2	3	2	1	329	-
	IV.	2	8	10	8	1	1	3	1	6	1	1	5	2	1	213	6
	V.	1	1	2	1	-	1	-	1	1	2	-	-	-	-	27	-
	VI.	-	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	38	-
Spolu		**17**	**21**	**38**	**22**	**9**	**6**	**15**	**3**	**20**	**7**	**7**	**16**	**6**	**2**	**1099**	**6**

Učiteľmi cvičnej školy boli Lajos Kristófcsák a Péter Halmos. Na vyučovaní v cvičnej škole sa podieľali aj profesori a učitelia ústavu vzorovými hodinami v rámci cvičnej praxe pre žiakov 3 a 4. ročníka.

Počas školského roka sa žiaci cvičnej školy zúčastňovali školských osláv, akcií a podujatí s náučnou tematikou, výletov do prírody, organizovaných detských hier a zábav.

Hospodárska opakovacia škola

V školskom roku 1912/1913 bola zriadená z iniciatívy riaditeľa E.Párvyho hospodárska opakovacia škola (maď. Gazdasági ismétlő iskola). Bola trojročná a navštevovať ju mohli žiaci, ktorí ukončili povinnú šesťročnú školskú dochádzku, ale ešte nedosiahli 15. rok veku alebo nenavštevovali inú školu. Vyučovalo sa v nej po maďarsky, 5 hodín týždenne, v lete 2 hodiny týždenne. Ak bol počet žiakov vyšší ako 20, zabezpečovala škola aj výuku praktických činností v oblasti hospodárstva, obchodu a pod. Žiaci pochádzali zo Štubnianskych Teplíc alebo z okolitých dedín. S výnimkou jedného boli všetci slovenskej národnosti.

Problémom opakovacej školy bolo vyučovanie v maďarskom jazyku, pretože mnohí žiaci neovládali ani základy tohto jazyka a tiež skutočnosť, že viacerí rodičia uprednostňovali skôr klasickú remeselnícku učňovskú školu ako hospodársku opakovaciu školu.

Predmety ekonomického zamerania v opakovacej škole vyučoval ústavný učiteľ hospodárskej náuky a všeobecnovzdelávacie predmety učiteľ cvičnej školy.

Výlety a exkurzie

Náučné výlety a exkurzie boli súčasťou učebného programu, rovnako ako predtým. V školskom roku 1912/1913 navštívili študenti 3.a 4. ročníka učiteľského ústavu Továreň na celulózu v Žiline, účastinnú spoločnosť, kde sa oboznámili v jej výrobným programom a mohli sledovať proces výroby celulózy.

Menšie jednodňové výlety sa organizovali do blízkeho okolia, do údolia Žarnovice a Turca, lesov a hôr Veľkej Fatry. V školskom roku 1913/1914 sa uskutočnili náučné výlety do Kremnice, Oravského Podzámku, na Zniev.

Keď vypukla svetová vojna, ministerstvo vyhláškou č. 32 834/1915 zakázalo organizovať náučné výlety a exkurzie so študentmi po železnici alebo loďou. Z tohto dôvodu sa mohli uskutočniť iba menšie výlety do blízkeho okolia v rámci jednotlivých vyučovacích predmetov.

Šport

Na športovanie využívali študenti veľké ihrisko o výmere viac ako pol hektára vybudované svojpomocne v západnej časti záhrady. Využívalo sa na letné športy a hry a v zime na korčuľovanie. Čoraz obľúbenejším športom sa stával futbal. Jeho zakladateľom a nadšeným stúpencom bol riaditeľ Endre Párvy, ktorý viedol futbalové družstvo žiakov školy. Futbalové družstvo zostavené zo študentov malo veľmi dobrú úroveň. Hralo zápasy aj s futbalovými družstvami z Martina, Žiliny, Vrútok, Banskej Bystrice, Trenčína. Povestnú Párvyho futbalovú jedenástku tvorili v roku 1912 hráči: Terencsik István, Számuelcsik István, Leitmann Szaniszló, Ruttkay Vilmos, Lieszkovszky Ferenc, Dvorszky János, Bartal Rezső, Wunder János, Reisinger Rikárd, Klepeisz Jenő és Karlovszky János.

V roku 1913 zorganizoval učiteľský ústav strelecký kurz. Ministerstvo obrany darovalo 7 kusov zbrane typu Manlicher a 25 kusov typu Werndl a veľké množstvo munície. Výcvik viedol nadporučík Achim Mihály, ktorý dochádzal raz týždenne z Banskej Bystrice. Po dokončení kurzu viedol strelecký krúžok učiteľ Antal Margitai a vychovávateľ István Számuelcsik. Streľby sa konali na provizórnej strelnici pod Bôrom. Záujem o tento druh športovej činnosti bol medzi študentmi značný. V roku 1915 bola činnosť krúžku prerušená a zbrane s muníciou boli odovzdané na vojenské veliteľstvo.

Počas školského roka 1912/1913 bol zorganizovaný pre študentov ústavu kurz šermu. Prihlásilo sa do neho 30 študentov. Kurz trval 8 týždňov a tréningy viedol šermiar Tamás Rutterschmidt. Kurz bol ukončený prehliadkou získaných šermiarskych zručností za asistencie veľkého počtu divákov. Hlavnými porotcami boli Lajos Nozdroviczky, sudca Jenő Köhler a riaditeľ Endre Párvy. Víťazi boli odmenení hodnotnými cenami, na ktoré prispela miestna maďarská spoločnosť sumou 40 korún.

Internát

Internát bol umiestnený na druhom poschodí hlavnej budovy. Jeho ubytovacia kapacita bola 100 študentov. V školskom roku 1911/1912 bolo ubytovaných v internáte 99 študentov zo 112 všetkých študentov. 13 študentov bolo ubytova-

ných na súkromí v meste. V školskom roku 1913/1914 bolo ubytovaných v internáte 122 študentov zo 123 všetkých. Jeden študent bol ubytovaný v súkromnej rodine. Od školského roku 1914/1915 ovplyvňovala počet ubytovaných študentov povinnosť narukovať na front. Na začiatku školského roku bolo ubytovaných 130 študentov a na jeho konci sa ich počet znížil na 76. V školskom roku 1915/1916 bol počet ubytovaných študentov na začiatku 111 a na jeho konci 91, v školskom roku 1916/1917 bolo na začiatku ubytovaných 112 študentov a na konci 68. Ubytovaní študenti mali k dispozícii 4 spálne a 5 študovní. Dohľad nad ubytovanými študentmi mal riaditeľ a dvaja vychovávatelia. Na izbách sa starali o poriadok a hygienu aj ustanovení študenti zo 4.ročníka.

Celoročný poplatok za ubytovanie a stravovanie v školskom roku 1911/1912 bol 260 korún, v školskom roku 1913/1914 290 korún, polovičný 145 korún. Študenti z chudobných nemajetných rodín boli oslobodení od platenia poplatku v plnej alebo polovičnej výške.

Štatistika ubytovaných študentov v školskom oku 1913/1914

Počet študentov	Trieda	Platili celý poplatok	Mali polovičnú zľavu	Mali úplnú zľavu
39	I.	24	7	8
31	II.	19	8	4
27	III.	16	6	5
26	IV.	14	9	3

Na chod internátu dohliadal v čase vojny prakticky sám riaditeľ, pretože vychovávatelia museli narukovať na front. Pri zabezpečení poriadku mu pomáhali študenti 4.ročníka, z ktorých boli do každej spálne menovaní po dvaja.

Život v internáte prebiehal podľa ústavného poriadku schváleného v roku 1901. Pri jeho dodržiavaní sa podľa výročnej správy nevyskytli väčšie priestupky. Menšie priestupky sa riešili najčastejšie zákazom vychádzok do mesta.

Krúžky

Samovzdelávací krúžok

Samovzdelávací krúžok pokračoval vo svojej činnosti aj po premiestnení ústavu do Štubnianskych Teplíc. Krúžok viedol pomocný učiteľ Antal Khín a predsedom bol študent Vilmos Ruttkay. Okrem predsedu bolo vo výbore krúžku ešte ďalších 12 členov. Krúžok mal v školskom roku 1913/1914 123 členov. Členovia sa schádzali na mesačných stretnutiach vo všetkých troch sekciách - pedagogickej, literárnej i hudobnej.

Finančné hospodárenie samovzdelávacieho krúžku v školskom roku 1913/14 bolo nasledovné:

Príjmy: 87,72 K

Výdavky: 60,95 K
Zostatok: 26,77 K.

Podporný mládežnícky spolok
V hotovosti: 1 318,01 K
Staré pohľadávky: 222,44 K
Spolu: 1 540,45 K
Úrok: 24,27
Dar od MUDr. Jakobovicsa 4 K
Majetok spolku na konci roka: 1 568,72.

Hotovosť bola uložená v štubnianskoteplickej pobočke akciovej spoločnosti Felvidéki Hitelbank. V aktuálnom školskom roku dostalo úver 104 študentov v celkovej sume 1 266,56 korún.

Po vypuknutí svetovej vojny sa charakter krúžkovej činnosti zmenil. Koncerty, kultúrne podujatia, športové a ďalšie súťaže boli zastavené. Väčšina študentov dvoch vyšších ročníkov bola na bojiskách a ostatní mladší členovia sa sústredili hlavne na vzdelávaciu činnosť. Zdokonaľovali sa v jazyku, v recitácii a v písaní. Vedúcim samovzdelávacieho mládežníckeho krúžku bol naďalej pomocný učiteľ Antal Khin, predsedom krúžku študent 4.ročníka Emil Juran a podpredsedom študent 4.ročníka Mátyás Weth.

Samovzdelávací mládežnícky krúžok mal v školskom roku 1914/1915 110 členov, ktorí sa stretávali každý mesiac. Príjmy z členských poplatkov a zostatok z minulého roka tvorili 240,17 korún. Výdavky predstavovali 20,30 korún. Zostatok 219,87 korún bol presunutý na ďalší školský rok.

25. októbra 1913 prerokovala učiteľská rada návrh na založenie abstinentskej mládežníckej skupiny. Návrh podporila a stanovila nasledovné pravidlá:
1. Abstinentská skupina sa vytvorí v rámci samovzdelávacieho mládežníckeho krúžku s vlastným vedúcim skupiny.
2. Vstup študentov do abstinentskej skupiny bude dobrovoľný a bez nátlaku. Skupina sa bude snažiť získať postupne aj ďalších študentov.
3. Abstinentská skupina sa bude zúčastňovať na každom zasadnutí samovzdelávacieho krúžku.
4. Boju proti alkoholizmu sa budú venovať študenti i učitelia.
5. Do mládežníckej knižnice sa zakúpi literatúra o alkoholizme a v rámci samovzdelávacieho krúžku sa založí časopis s protialkoholickou tematikou.
6. Učitelia budú na svojich hodinách využívať všetky príležitosti, aby poukázali na zhubné účinky alkoholu.

Prednášky s protialkoholickou tematikou viedol riaditeľ, ústavný lekár a pozvaní hostia.

Hospodárstvo ústavu
Záhrada a včelárstvo

Záhrada ústavu bola založená hneď v prvom roku a aj napriek drsnému podnebiu Turčianskej župy a menej kvalitnej pôde sa v ďalších rokoch vyvíjala celkom dobre. Väčšina vysadených ovocných stromov začala kvitnúť a prinášať prvé ovocie. Stromy prinesené z južných regiónov však trpeli silnými zimnými mrazmi a bol potrebný čas, aby vyrástli a aklimatizovali sa na chladnejšie počasie.

Koncom roku 1914 sa veľmi rozmnožili myši. Tuhá zima a sucho na jar v 1915 zase spôsobili vážne škody v poľnohospodárstve a záhradníctve. Veľa mladých ovocných a okrasných stromčekov bolo zničených.

Mimoriadne podmienky po vypuknutí vojny prinútili vedenie ústavu zmeniť charakter záhrady tak, aby bola čo najúčinnejšie a najekonomickejšie využitá. Každá trieda mala pridelenú jednu časť, o ktorú sa starala. Prvý ročník sa staral o ovocné stromy a zeleninové záhony, druhý ročník o záhradnú škôlku so sadenicami, tretí o kultiváciu záhrady a záhradných rastlín a žiaci štvrtého ročníka sledovali každú časť ústavnej záhrady. V priebehu školského roka sa toto rozdelenie nedarilo vždy dodržať, pretože meniace sa vojnové podmienky to celkom nedovoľovali.

V školskom roku 1915/1916 bolo vysadených 4 000 sadeníc smreka obyčajného (Picea abies) na severnej, južnej a východnej strane záhrady v 6 radoch, 3 metre od plotu. Túto prácu vykonávali študenti vo svojom voľnom čase viac ako mesiac. Vysadené smreky mali chrániť záhradu pred chladným vetrom.[21] V tom istom roku bola založená aj botanická záhrada, na čom mali najväčšiu zásluhu učitelia István Oroszy a Antal Margittai. Spolu so študentmi vykonali prieskum pôdy, prípravu, vydláždenie chodníkov a ciest, výsadbu vegetácie. Botanická záhrada bola na severozápadnej strane budovy a mala obdĺžnikový tvar. V uvedenom roku bolo vysadených 300 z 500 plánovaných druhov rastlín. Všetky rastliny boli označené štítkami.

Stredom záhrady v severojužnom smeru viedol upravený chodník, popri ktorom boli umiestnené lavičky na oddych.

V roku 1912 darovalo ministerstvo poľnohospodárstva učiteľskému ústavu 2 674 korún na stavbu včelína. Včelín bol umiestnený v južnej časti záhrady. Bol 9 metrov dlhý a tri metre široký. Jeho kapacita bola 36 úľov. Bol vybavený všetkým potrebným včelárskym náčiním a náradím. V tom istom roku venovalo ministerstvo verejného školstva 300 korún na zakúpenie 10 včelích rodín. Po

[21] Keď začiatkom päťdesiatych rokov minulého storočia rozhodli vtedajšie úrady, že na časti pozemku učiteľského ústavu bude postavená miestna základná škola, boli smreky na severnej a severovýchodnej východnej strane vyrúbané.

rojení sa podarilo zvýšiť počet rodín na 15. Včelárske práce vykonával záhradník ústavu s podporou včelárskeho špecialistu Endre Jancsovicsa z ústavu v Kolozsváru (dnes Cluj-Napoca v Rumunsku), ktorý viedol kurz včelárstva pre ústavných študentov a tiež aj pre včelárov z blízkeho okolia. V roku 1916 mal ústav 16 včelích rodín.

Učiteľský ústav v čase vojny

Školský rok 1914/1915 ovplyvnil začiatok prvej svetovej vojny, ktorá prerušila dovtedajší relatívne pokojný spoločenský vývoj. Učitelia i žiaci museli čeliť novým situáciám a riešiť nové úlohy. Začiatok školského roku 1914/1915 bol posunutý vzhľadom na mimoriadne okolnosti na 12.september 1914. Pravidelné vyučovanie začalo 15.septembra. I napriek snahe ministra verejného školstva Bélu Jankovicha, aby učitelia plnili vojenskú povinnosť, až keď to bude nevyhnutne potrebné, museli už na samom začiatku vojny narukovať učitelia Rezső Éber, Zoltán Csukás, Antal Tanai a vychovávatelia Rikárd Reizinger a István Számuelcsik. Rezső Éber nastúpil k 15. pešiemu pluku v Trenčíne. 9. januára 1915 padol do ruského zajatia a bol internovaný vo vojenskom tábore v Tobolsku. Zoltán Csukás nastúpil k 68. pešiemu pluku v Szolnoku a dostal sa na taliansky front. Antal Tanai nastúpil k veľkokanižskému 48. pešiemu pluku. Vychovávatelia Rikárd Reizinger a István Számuelcsik narukovali k svojim bývalým práporom a už v prvých bojoch boli ranení.

15. marca 1915 narukoval učiteľ cvičnej školy Péter Halmos a ústavný záhradník Győző Vithalm. 15. mája narukoval poverený vychovávateľ Vladimir Csernák a 15. júna učiteľ hospodárskej náuky István Oroszy.

Pretože za učiteľov, ktorí museli odísť na front nebola náhrada, ich úväzky si rozdelili ostatní učitelia medzi sebou. Týždenná vyučovacia povinnosť sa každému z nich zvýšila o niekoľko hodín. V školskom roku 1915/1916 až na 25 – 27 hodín. Všetci to prijali ako svoju vlasteneckú povinnosť, čo ocenilo i ministerstvo vo svojich správach.

16. septembra 1915 bolo na riaditeľov súhlas umiestnených 15 zranených vojakov v školskej telocvični, z ktorej sa tak stala pomocná nemocnica. Pretože podľa ministerského nariadenia č. 4748/1914 sa mali školy využívať na vojenské účely len ako posledná možnosť, boli zranení vojaci premiestnení z telocvične do budovy miestnych kúpeľov.

V dôsledku predlžovania vojny sa výdavky krajiny čoraz viac zvyšovali a jej finančné zdroje naopak zmenšovali, čo malo nevyhnutne dopad aj na každodenný chod učiteľského ústavu. Znížili sa náklady na údržbu, opravy, kúrenie a osvetlenie budovy, skrátili sa finančné výhody (dobrodenia) a štipendiá pre študentov. Ministerský výnos č. 32.834 z roku 1915, zakazujúci organizáciu náučných výletov a exkurzií so študentmi s využívaním železničnej alebo lodnej

dopravy, obmedzil alebo úplne zastavil mimoškolské aktivity, exkurzie, súťaže, návštevy, náučné výlety.

Z dôvodu vojnových podmienok mal ústav neustále problémy so stravovaním. Zmluvní dodávatelia narukovali na front a ich príbuzní často nepokračovali v podnikaní. Nedostatok potravín spôsobil, že boli čoraz drahšie a dali sa nakúpiť v menších množstvách iba po okolitých obciach.[22] Strava študentov sa stávala stále menej výdatnejšou. Podľa ministerského výnosu č. 13 708 dostávali študenti od polovice roku 1915 namiesto pečiva iba chlieb. V roku 1916 nariadila vláda v dôsledku nedostatku potravín v stredu a v piatok stravovanie bez mäsa a masti. Od začiatku roku 1918 mohli študenti dostávať mäsité jedlá už len trikrát týždenne.

Nedostatok finančných prostriedkov nútil vedenie učiteľského ústavu, učiteľov i študentov, aby sa sami podieľali na udržiavaní každodenného chodu školy. Každá trieda sa starala o časť pozemku v záhrade školy, kde sa pestovala zelenina a ovocie pre potreby internátu. Žiaci chodili sami po okolitých dedinách nakupovať potraviny pre školskú kuchyňu. Kuchyňu viedla gazdiná Nemes Pálné. Personál kuchyne tvoril 1 kuchár, ktorému pomáhalo 5 pomocníčok, pretože od roku 1915 sa musel piecť chlieb v ústavnej kuchyni. Štátny príspevok na jedného študenta vo výške 29 korún mesačne už nepostačoval vzhľadom na nezvyčajne vysoké náklady.

Všeobecná mobilizácia po vyhlásení vojny sa dotkla nielen učiteľov ústavu, ale aj študentov. V septembri 1914 narukovalo prvých 5 študentov z 3. ročníka a 6 študentov zo 4. ročníka. 15. novembra 1914 narukovali 2 študenti z 3. ročníka a 4 študenti zo 4. ročníka. Jedným z narukovaných bol aj Ondrej Murín zo Sliača. Mal 19 rokov a bol študentom 4. ročníka. Svoj vojnový príbeh opísal v krátkych memoárových zápiskoch pod názvom Spomienky účastníka prvej svetovej vojny.[23] Spolu s ostatnými študentmi ho odvodová komisia ako schopného okamžite zaradila do armády. Dostal sa do Viedne, kde absolvoval krátky vojenský výcvik a získal hodnosť čatára. V máji 1915 sa zúčastnil bojov na ruskom fronte pri Grliciach. O dva mesiace neskôr bol zranený guľkou do ľavého ramena a dostal sa do ruského zajatia. Po troch mesiacoch, ktoré strávil v nemocnici v Pskove sa uzdravil a čakala ho vyše mesiaca trvajúca cesta do zajateckého tábora pri Stretensku na Sibíri. Tam bol spolu s ostatnými zajatcami internovaný

[22] Aby sa zabránilo predražovaniu stanovila župa v roku 1915 maximálne ceny potravín. 100 kg múky stálo okolo 80 K, 1 kg mäsa 3 K, celá sliepka 3 K, 1 kg masti 4,50 K, 1 kg zemiakov 12 halierov. Za nedodržanie cien hrozilo vinníkovi 15 dní väzenia a dvesto korún pokuty. V roku 1916 bol už zavedený prídelový lístkový systém na niektoré potraviny.

[23] Murín Ondrej. Spomienky účastníka prvej svetovej vojny. Vojenský historický archív Bratislava, spis SZ-X-404 [vložené 1983].

do roku 1918. V roku 1918 začala jeho cesta späť na západ. Po strastiplnom putovaní sa cez Leningrad 20. mája 1920 vrátil po šiestich rokoch domov na Sliač.

V máji 1915 narukovalo 5 študentov z 2. ročníka, 8 študentov z 3. ročníka. V októbri 1915 narukovalo 36 študentov zo všetkých ročníkov. Rok od vypuknutia vojny bolo povolaných do armády celkom 86 študentov. Od roku 1916 sa počas školského roka začali konať pre študentov aj prípravné kurzy na vojenskú službu.

Vojnová eufória na začiatku vojny spôsobila, že okrem študentov podliehajúcich mobilizácii sa hlásili k armáde aj študenti, hlavne maďarskej národnosti, ktorí ešte nedovŕšili 19 rokov veku. V prvom roku vojny sa ich prihlásilo 50.

Na začiatku roku 1917 narukovalo ďalších 30 študentov. Od začiatku vojny v roku 1914 tak stúpol ich celkový počet na 116. Podrobnosti o osudoch učiteľov a študentov na svetových bojiskách sa vo výročných správach nezverejňovali. Riaditeľ E. Párvy to zdôvodňoval tým, že nemal o nich presné informácie, preto nechcel zbytočne šíriť nezaručené správy. Vo výročnej správe za školský rok 1915/1916 sú uvedené mená 19 študentov, o ktorých sa už vedelo, že padli na fronte. Väčšinou to boli tí, ktorí ukončili štúdium ešte pred vojnou.

Prehľad štatistických údajov o študentoch a ich výsledkoch (1911-1917)

Školský rok	Trieda	Počet			Vierovyznanie				Národnosť			Vykonal skúšky s prospechom				
		na začiatku	zanechali	na konci	rím.katol.icke	evanj. augs.	evanj. ref.	gr.katolícke	slovenská	maďarská	nemecká	výborným	chválitebným	dobrým	dostatočným	nedostatočným
1911/1912	I.	28	2	26	18	8	-	-	9	16	1	1	5	8	2	10
	II.	29	-	29	25	4	-	-	7	20	2	1	6	11	4	7
	III.	25	1	24	21	2	1	-	8	13	3	1	3	12	4	4
	IV.	33	-	33	26	3	3	1	3	27	3	3	3	13	7	7
1912/1913	I.	35	4	31	23	7	1	-	17	10	4	5	8	11	5	2
	II.	28	3	25	17	7	1	-	9	15	1	4	7	10	3	1
	III.	25	-	25	21	-	4	-	7	17	1	3	8	9	4	1
	IV.	26	-	26	23	2	1	-	8	15	3	4	8	9	4	1
1913/1914	I.	41	2	39	29	6	2	2	11	27	1	3	9	15	10	2
	II.	33	2	31	22	7	1	1	14	14	3	4	8	11	7	1
	III.	28	1	27	20	6	1	-	6	20	1	2	7	10	6	1
	IV.	26	-	26	22	4	-	-	2	23	1	3	8	11	4	-

1914/1915	I.	41	6	35	38	3	-	-	18	23	-	2	6	15	11	1
	II.	33	9	24	24	6	1	2	10	22	1	3	7	10	4	-
	III.	31	17	14	21	7	2	1	10	20	1	1	3	6	3	1
	IV.	28	23	5	22	6	-	-	-	28	-	0	2	2	1	-
1915/1916	I.	46	7	39	39	7	-	-	1	45	-	2	6	14	15	2
	II.	29	4	25	27	2	-	-	-	29	-	2	5	9	8	1
	III.	24	3	21	18	5	1	-	-	24	-	2	5	9	4	1
	IV.	12	6	6	10	2	-	-	-	12	-	1	2	2	1	-
1916/1917	I.	50	12	38	43	5	1	1	-	50	-	2	6	14	14	2
	II.	30	7	23	25	5	-	-	-	30	-	2	3	8	9	1
	III.	19	14	5	17	2	-	-	-	19	-	1	1	2	1	-
	IV.	13	10	3	7	5	1	-	-	13	-	1	1	1	-	-

Pozn. Pri vierovyznaní a národnosti je uvedený počiatočný stav. Pri študijných výsledkoch stav na konci školského roka.

Pred prevratom v roku 1918 bolo na území dnešného Slovenska 16 učiteľských ústavov na prípravu učiteľov ľudových škôl. Profesorov a učiteľov bolo v týchto ústavoch 196, žiakov 1 741, z toho 1 484 Maďarov (86 %). Štátnych učiteľských ústavov bolo z uvedeného počtu sedem. Navštevovalo ich 825 žiakov a pôsobilo v nich 95 profesorov a učiteľov. Cirkevných učiteľských ústavov bolo 9, navštevovalo ich 916 žiakov a pôsobilo v nich 101 profesorov a učiteľov.

Zo siedmych štátnych učiteľských ústavov bolo 5 mužských a 2 ženské. Mužské boli v Leviciach, Lučenci, Modre, Spišskej Novej Vsi, v Štubnianskych Tepliciach, ženské boli v Bratislave a v Prešove.

Cirkevné učiteľské ústavy boli mužské a ženské. Rímskokatolícke mužské ústavy boli v Košiciach a v Spišskom Podhradí. Mali 125 žiakov a 17 profesorov. Rímskokatolícke ženské boli v Bratislave, Košiciach, Levoči a v Trnave. Mali 520 žiakov a 49 profesorov. Evanjelické učiteľské ústavy boli v Banskej Štiavnici a v Prešove. Mali 176 žiakov a 26 profesorov. 1 učiteľský ústav bol gréckokatolícky. Sídlil v Prešove a mal 95 žiakov a 9 profesorov. Vyučovacím jazykom na všetkých učiteľských ústavoch bol maďarský jazyk.[24]

[24] Zprávy školského referátu v Bratislave. Roč.I.,(1920-1921), č.8, s.61.

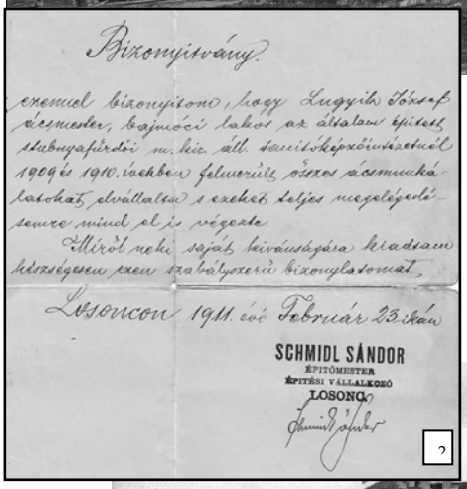

Bizonyítvány.

Ezennel bizonyítom, hogy Ludvik József ácsmester, bajmóci lakos az általam épített alsubnyafürdői m. kir. áll. szanitóképzőintézetnél 1909 és 1910. években felmerült összes ácsmunkálatokat, elvállalásuk szerződés szerint megfelelő módon mind el is végezte.

Miről neki saját kívánságára kiadtam készségesen ezen szabályszerű bizonyítványt.

Losoncon 1911. évi Február 23-ikán.

SCHMIDL SÁNDOR
ÉPITŐMESTER
ÉPITÉSZI VÁLLALKOZÓ
LOSONC.

2

1. Budova školy na jar 1911. Fotografia je z archívu rodiny Jozefa Ludika, tesárskeho majstra z Bojníc. Kópiu fotografie darovala škole jeho vnučka Mária Riháková.
2. Osvedčenie staviteľa Sándora Schmidla z Lučenca Jozefovi Ludikovi za kvalitne odvedenú tesársku prácu.
3. Budova školy z roku 1916.

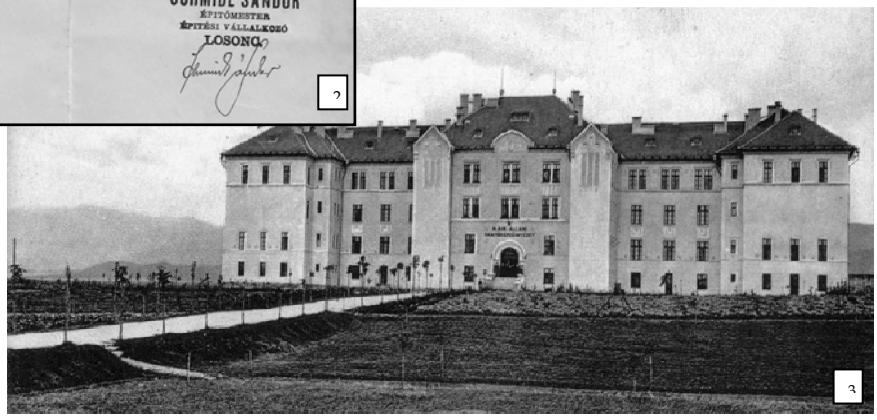

4. Hlavná prístupová cesta vedúca k budove školy (1918).
5. Pohľad na budovu a areál školy od štátnej cesty.

4. Učiteľský ústav v Štubnianskych Tepliciach (1918 - 1938)

„1. septembra 1918 stal som sa žiakom učiteľského ústavu vo vtedajších Štubnianskych Tepliciach. Riaditeľom, vtedy ešte maďarského, učiteľského ústavu bol Endre Párvy. Dušou a telom bol zanieteným zástancom futbalu a jeho klubovým trénerom. Každý žiak musel sa mu podrobiť a hrať, pokiaľ nemal telesnú vadu. Z takého veľkého kádra si vyberal žiakov, ktorí tvorili jeho povestnú jedenástku." Takto si spomínal na začiatok školského roku 1918/1919 Leopold Hromec, jeden z povojnových absolventov. „Vyučovanie bolo v maďarskom jazyku, malo však už krátke trvanie, pretože po dvojmesačnej výučbe bola na konci októbra vyhlásená Československá republika."[1]

V učiteľskom ústave sa pred sviatkom Všetkých svätých prestalo vyučovať, a to „pre španielsku chrípku a neisté politické pomery", ako oznamoval riaditeľ E.Párvy do Budapešti ministerstvu verejného školstva.

Koncom októbra 1918 kapitulovali ústredné mocnosti, čím skončil dovtedy najväčší svetový vojnový konflikt. Vojna priniesla veľa utrpenia, stratu miliónov ľudských životov a radikálnu zmenu politickej mapy Európy. Rakúsko-uhorská monarchia sa rozpadla a na jej bývalom území vznikli nové štáty. Jedným z nich bolo aj Československo. "Tisícročné manželstvo s Maďarmi sa nevydarilo. Musíme sa rozísť... Sme za bratskú jednotu s bratmi Čechmi, sme jednotný národ česko-slovenský." Tieto pamätné slová predniesol Andrej Hlinka na porade predstaviteľov Slovenskej národnej strany v Turčianskom Sv. Martine 24. mája 1918.[2]

Maďarské štátne a mocenské orgány, ktoré do rozpadu monarchie ovládali Horné Uhorsko, odmietali prenechať moc novovzniknutému československému štátu, preto bolo nevyhnutné použiť pri obsadzovaní územia a úradov ozbrojenú moc. Štubnianske Teplice obsadilo československé vojsko 16. decembra 1918. Vojenský oddiel zložený zo 70 českých dobrovoľníkov bol po srdečnom privítaní miestnym obyvateľstvom ubytovaný v budove učiteľského ústavu.

Učiteľský ústav prevzal československý štát do svojej správy 26. februára 1919. Pri preberaní bol prítomný za dovtedajší maďarský štátny učiteľský ústav riadny profesor G. Hanvay, ktorý bol poverený dočasným vedením ústavu namiesto nemocného E. Párvyho. Po krátkom odmietaní odovzdal profesor G. Hanvay budovu s celým inventárom Jozefovi Országhovi, hlavnému slúžnemu v Štubnianskych Tepliciach.[3] Pri prevzatí boli prítomní Ján Obuch, riaditeľ fi-

[1] Jubilejná výročná správa k 125. výročiu založenia Strednej pedagogickej školy Jána Kollára v Turčianskych Tepliciach. Martin. 1996, s.3.

[2] Slovenský prevrat. Napísal a sostavil Karol A. Medvecký. Sväzok III. Trnava, 1930, s.347.

[3] Jozef Országh (1883-1949) patril k významným slovenským verejným činiteľom v medzivojnovom období. V rokoch 1918-1919 bol okresným slúžnym v Štubnianskych Tepliciach, neskôr bol turčianskym županom, krajinským prezidentom a v rokoch 1931-1949 predsedom Matice slovenskej.

liálky Tatra banky v Štubnianskych Tepliciach a profesor Ernest Polóni, vládny komisár. Členovia preberacej komisie mali vopred pripravený zoznam otázok, ktorými zisťovali stav školy. Pýtali sa na počet študentov a profesorov, na ich národnosť, znalosť slovenského jazyka dostatočnú k ďalšej výuke, stav kabinetných zbierok a učebných pomôcok, veľkosť knižnice, existenciu učiteľských bytov, stav finančných fondov, zásoby dreva a uhlia. Na záver preberacieho aktu zhodne konštatovali, že prevzali ústav v pomerne dobrom stave.

Aktom prevzatia učiteľského ústavu do správy československého štátu skončilo obdobie jeho existencie ako maďarského štátneho učiteľského ústavu. Hoci jeho vývoj a charakter určovala vtedajšia štátna školská politika, ktorej prvoradým cieľom bola jazyková a ideová asimilácia obyvateľstva nemaďarského pôvodu, pedagogické pôsobenie ústavu prispelo nesporne k zvýšeniu vzdelanostnej úrovne hornozemského obyvateľstva. Učiteľský ústav navštevovali z významných osobností slovenského kultúrneho a spoločenského života napríklad spisovateľ Martin Kukučín, spisovateľ Jozef Gregor Tajovský, učiteľ a spisovateľ Ján Čajak, literárny historik a jazykovedec Jozef Škultéty, učiteľka a zakladateľka prvej dievčenskej školy pre ručné práce v Martine Ľudmila Kvorková, hudobný skladateľ a pedagóg Mikuláš Moyzes, učiteľ, školský inšpektor a organizátor turistiky v Turci Ján Bojmír, redaktor a publicista Emil Jesenský, tvorca učebníc pre ľudové školy Ján Kožehuba, učiteľ a národnokultúrny pracovník Adolf Medzihradský, žurnalista a rozhlasový herec Stanislav Lajtman, poslanec a senátor Národného zhromaždenia československej republiky Anton Hancko, organizátor školstva a školský inšpektor Róbert Klačanský a mnohí ďalší.[4]

Jednou z hlavných úloh novovzniknutého československého štátu bola reforma školského systému. Jej prípravu a realizáciu však komplikoval rozdielny stav školstva v českých krajinách a na Slovensku. Zatiaľ čo české školstvo bolo organizované tak, že mohlo prejsť takmer plynulo z bývalej monarchie do nového štátneho celku, situácia na Slovensku bola oveľa zložitejšia. Slovenské školstvo ako celok prakticky neexistovalo, preto ho bolo potrebné začať budovať úplne od základov. Jedným z prvých krokov bolo prevzatie škôl z maďarskej do slovenskej správy. Hlavný dôraz pri preberaní sa mal okrem pedagogickej a administratívnej stránky sústrediť na vec poslovenčenia škôl. Ján Kvietok, absolvent učiteľského ústavu v Štubnianskych Tepliciach v školských rokoch 1915/16 – 1918/19, spomínal na zmeny po vzniku republiky, slovami: „Bolo to tragikomické. Boli sme v poslednom ročníku učiteľského ústavu a vôbec sme neovládali slovenský pravopis, ba nevedeli sme sa spisovnou slovenčinou ani správne vyjadrovať. V českých učebniciach sme udivene hľadeli

[4] Zoznam významných učiteľov a študentov školy od jej vzniku po dnešok nebol zatiaľ vyhotovený.

na ř, ů, ě... Slovenčinu nás učil Slovák, 76-ročný profesor Polóni, ktorý predtým 16 rokov pôsobil v Rusku. Roku 1914 prišiel na návštevu do rodného Turca, kde ho zastihla vojna, a kde bol až do vyhlásenia ČSR internovaný. Pán profesor nechápal našu nepripravenosť a učil podľa svojho zaužívaného systému. A my sme veru netušili ani to, čo je to nominatív, genitív, datív, akuzatív, lebo maďarčina nepozná skloňovanie. Za takýchto okolností sme to po troch mesiacoch dotiahli k maturite a opustili školské lavice ako pripravení - nepripravení prví slovenskí učitelia. Uvedomil som si, že musím cez prázdniny dobehnúť to, čo mi škola nedala. Kúpil som si Czambelovu Rukoväť spisovnej reči slovenskej, poznášal som z povaly rodinného domu staré vlastenecké kalendáre (čože už iné sa našlo v rodine šustra), kupoval som si denne Národnie noviny a s Czambelom v ruke som nad nimi lúštil záhady, prečo je v slove mäkké i a prečo ypsilon, aké sú správne koncovky množného čísla a tak ďalej. Rukoväť som cez prázdniny celkom zodral, ale pravopis som si osvojil."[5]

Československý štát prevzal so školami aj právne predpisy a nariadenia bývalej monarchie.[6] Tie boli v platnosti dovtedy, kým ich neupravili alebo nezrušili nové právne predpisy. Viaceré maďarské predpisy týkajúce sa stredných škôl na Slovensku zrušil čiastočne zákon NZ č. 293/1919 Sb. o zmene platnosti ustanovení o stredných školách na Slovensku, ktorý zjednotil slovenské a podkarpatské školstvo s českým a moravským školstvom. V prvom paragrafe ustanovil, že pokiaľ sa týka učebných osnov, učebníc, prijímania žiakov, skúšok a klasifikácie, školských prázdnin, skúšok dospelosti a služobného pomeru učiteľov, budú sa riadiť ustanoveniami platnými pre stredné školy v Čechách a na Morave.[7]

Výnosom ministerstva školstva č. 18.509/1919 bol zavedený pre školy zabezpečujúce odbornú prípravu učiteľov národných škôl názov „učiteľský ústav", ktorý sa používal na Slovensku až do 1. septembra 1940.

Vzdelávanie učiteľov a učiteliek národných škôl v učiteľských ústavoch ostalo i naďalej štvorročné. Učebný plán upravoval výnos MŠaNO č. 38 985 z 29. augusta 1919. Neskôr bol učebný plán revidovaný a doplnený ďalšími predpismi.

Začiatkom roku 1919 sa dovtedajšie maďarské štátne učiteľské ústavy na Slovensku začali postupne meniť na československé. 17.marca 1919 sa začalo

[5] Zachráňme, čo sa ešte dá, alebo aj to sú naše dejiny. Pozri internetovú stránku: https://www.sme.sk/c/2245699/zachranme-co-sa-este-da-alebo-aj-to-su-nase-dejiny.html.

[6] Učiteľské ústavy na Slovensku po prevrate v roku 1918 legislatívne zakladal zákonný článok č.XXXVIII ešte z roku 1868 s nutnými úpravami a zákon NZ č. 293 z 27. mája 1919. Organizácia a správa učiteľských ústavov sa riadili Organizačným štatútom pre rakúsku časť monarchie, ktorý bol vydaný nariadením č. 6031 zo dňa 31. júla 1886.

[7] Sbírka zákonů a nařízení státu československého. Ročník 1919. Částka LXI. s.397.

slovenské vyučovanie vo všetkých predmetoch na mužskom učiteľskom ústave v Modre. V krátkom odstupe nasledoval učiteľský ústav v Prešove (20. marca), v Leviciach (24. marca), v Spišskej Novej Vsi (2. apríla) a v Štubnianskych Tepliciach (28. apríla). Koncom školského roku 1918/1919 bolo na Slovensku 5 štátnych učiteľských ústavov s vyučovacím jazykom československým, v ktorých bolo spolu 20 tried. Tri boli mužské (Modra, Levice, Spišská Nová Ves), jeden ženský (Prešov) a jeden koedukačný (Štubnianske Teplice). Pri uvedených učiteľských ústavoch boli zriadené internáty i cvičné školy (s výnimkou Modry). Profesorov a učiteľov bolo na uvedených ústavoch, okrem riaditeľov, celkom 54, z toho 43 mužov a 11 žien. Z nich bolo kvalifikovaných pre stredné školy 5, pre meštianske školy 24 a pre hudbu 5. Nekvalifikovaných bolo 14 mužov a 6 žien. Z Čiech bolo pridelených 28 profesorov a učiteľov, z toho 22 kvalifikovaných a 6 nekvalifikovaných. Z Moravy a zo Sliezska bolo pridelených 10, z toho 8 kvalifikovaných a 2 nekvalifikovaní a zo Slovenska 14, z toho 10 kvalifikovaných a 4 nekvalifikovaní. Z iných krajín boli pridelení 2 nekvalifikovaní. Z piatich riaditeľov štátnych učiteľských ústavov boli dvaja pridelení z Čiech, dvaja z Moravy a zo Sliezska a jeden zo Slovenska. Najmladší mal 38 rokov a najstarší 47 rokov. Žiakov bolo spolu 525, z toho 342 chlapcov a 183 dievčat. V prvom ročníku bolo 103 chlapcov a 65 dievčat, v druhom ročníku bolo 83 chlapcov a 57 dievčat, v treťom ročníku bolo 88 chlapcov a 38 dievčat a vo štvrtom ročníku bolo 68 žiakov a 23 dievčat. Rímskokatolíckeho vierovyznania bolo 73 % žiakov, evanjelického augsburského a reformovaného vierovyznania 25 %, gréckokatolíckeho 1,5 % a židovského 0,5 %. Približne 88 % bolo Slovákov, viac ako 1 % bolo Čechov, 6 % Nemcov, približne 4 % Maďarov a necelé percento bolo Rusínov. Ku skúškam dospelosti v školskom roku 1918/1919 sa prihlásilo 77 žiakov, z toho 47 chlapcov a 30 dievčat. Z nich 28 bolo uznaných dospelými s vyznamenaním, 47 prospelo, oprava bola povolená jednému kandidátovi a jeden kandidát odstúpil pred skúškou.

V školskom roku 1919/20 pokračovala reorganizácia učiteľských ústavov na Slovensku. Okrem spomínaných ústavov bol prevzatý do správy štátu ženský učiteľský ústav v Bratislave a mužský v Banskej Bystrici. Z cirkevných ústavov bol začiatkom školského roku 1919/20 otvorený evanjelický mužský učiteľský ústav v Prešove, gréckokatolícky mužský učiteľský ústav v Prešove, rímskokatolícky koedukačný ústav v Spišskom Podhradí a rímskokatolícky ženský učiteľský ústav v Trnave. Začiatkom školského roku 1919/1920 bolo na Slovensku 8 štátnych učiteľských ústavov, 3 rímskokatolícke, 2 evanjelické augsburského vyznania a 1 gréckokatolícky. Spolu ich bolo 14 s 56 triedami. Pôsobilo v nich 86 učiteľov, z toho 64 mužov a 22 žien. Kvalifikovaných bolo 51 učiteľov, čo predstavovalo 59,3 %. Z celkového počtu učiteľov bolo pridelených zo Slovenska 22 (25,6 %), z Čiech 48 (55,9 %), z Moravy 15 (17,4 %) a zo Sliezka 1 (1,1 %).

Z riaditeľov boli 4 pridelení z Čiech, 2 z Moravy, 1 zo Slovenska a 1 z inej krajiny.[8]

Počet žiakov na štátnych učiteľských ústavoch (1918/1919 – 1920/1921)

	1918/1919	1919/1920	1920/1921
Banská Bystrica	-	113	104
Bratislava (ženský)	-	97	112
Levice	86	110	115
Lučenec	-	73	99
Modra	127	142	154
Spišská Nová Ves	68	90	107
Prešov (ženský)	92	131	122
Štubnianske Teplice (koed.)	138	123	119
Spolu	**511**	**879**	**932**

Věstník ministerstva školství a národní osvěty. Ročník III. 1921.

Vyučovacím jazykom na všetkých štátnych učiteľských ústavoch a 4 cirkevných bol československý jazyk. Na gréckokatolíckom ústave v Prešove bol rusínsky jazyk a na ženskom rímskokatolíckom v Bratislave maďarský jazyk. V štátnych učiteľských ústavoch bol priemerný počet žiakov v ročníku (triede) 27, v cirkevných 19.

Budovy, v ktorých boli umiestnené štátne učiteľské ústavy boli majetkom štátu. Ich odhadná cena v roku 1919 bola 10 321 500 korún.

Učiteľské ústavy na Slovensku v školských rokoch 1919/1920 – 1937/1938 (štátne i neštátne)

Školský rok	Počet		Žiaci		Učitelia	
	škôl	tried	spolu	z toho dievčat	spolu	z toho žien
1919/20	15	57	1 291		197	52
1920/21	15	57	1 418	759	204	36
1921/22	16	59	1 574	839	213	54
1922/23	16	60	1 706	891	196	57
1923/24	16	62	1 790	946	200	64
1924/25	15	64	1 929	934	199	59
1925/26	15	62	1 825	828	185	57
1926/27	15	61	1 736	802	196	61
1927/28	15	60	1 626	748	183	59
1928/29	15	58	1 589	484	177	59
1929/30	14	59	1 815	970	173	58
1930/31	15	65	2 120	1 152	191	62
1931/32	14	67	2 403	1 294	216	79
1932/33	15	74	2 779	1 491	225	73

[8] Zprávy školského referátu v Bratislave. Ročník I. (1920-21), č.8, s.61-62.

1933/34	15	65	2 918	1 558	237	72
1934/35	16	75	2 979	1 579	222	66
1935/36	18	73	2 938	1 617	235	74
1936/37	23	75	3 077	1 797	270	89
1937/38	14	54	2 263	1 342	223	76

Školstvo na Slovensku. Školy, žiaci, učitelia v šk.r.1918/19 – 1947/48. Bratislava. 1949, s.151.

Učiteľské ústavy boli po roku 1918 zahrnuté do systému stredných škôl, čo vyplynulo ako dôsledok zákona č. 275 z 23. mája 1919 a zákona č. 541 zo 7. októbra 1919, ktorými bolo ustanovené, že na učiteľských ústavoch môžu vyučovať len profesori s učiteľskou spôsobilosťou pre stredné školy.

Učiteľské ústavy s právom verejnosti boli štátne, založené a udržiavané štátom, a neštátne, založené a udržiavané štátom uznanými cirkvami, základinami, spolkami alebo zväzkami územnej samosprávy. Neštátne mali samostatnú správu len do istej miery, pretože podliehali, rovnako ako štátne, spoločným republikovým školským predpisom.

V celom Československu bolo v školskom roku 1929/1930 33 českých a moravských učiteľských ústavov, 14 slovenských, 10 nemeckých, 2 maďarské, 3 podkarpatské a jeden veľkoruský.

Učiteľský ústav v Štubnianskych Tepliciach bol v školskom roku 1918/1919 chlapčenský a od školského roku 1919/1920 koedukačný. 28. februára 1919 bol poverený dočasnou správou učiteľského ústavu profesor klasických jazykov Ernest Polóni.[9] 16. apríla 1919 prevzal riadenie ústavu profesor přerovského gymnázia Alojz Bezloja, ktorý vykonal všetky nevyhnutné opatrenia na obnovenie vyučovania. 23. a 24. apríla sa uskutočnil prvý povojnový zápis a prijímacie skúšky do všetkých ročníkov. Pretože žiaci maďarskej národnosti do školy už nenastúpili, doplnili ich domáci slovenskí uchádzači, hlavne z radov dievčat. Prijatých na štúdium bolo 138 uchádzačov, z toho bolo 71 chlapcov a 67 dievčat. 28. apríla 1919 začalo riadne vyučovanie. Pred začiatkom vyučovania sa konala školská slávnosť, na ktorej riaditeľ A. Bezloja vyzdvihol vo svojom príhovore význam oslobodenia Slovenska a jeho spojenia s Čechami a Moravou.

Začiatkom júna 1919 sa rozšírila správa, že od juhu postupuje maďarské boľševické vojsko. V neistej situácii vykonali študenti 4.ročníka v dňoch 4. a 5. júna ešte písomnú skúšku dospelosti a potom opustili školu a odišli domov. Odišli

[9] Ernest Polóni (1844 – 1928) vyštudoval klasické jazyky v Budapešti. Po ukončení štúdia mal nastúpiť ako učiteľ na znievske gymnázium, ale to už maďarské orgány pripravovali jeho zatvorenie. Na protest odišiel do Ruska, kde pôsobil ako učiteľ až do roku 1914. V Rusku získal mnohé tamojšie hodnosti a vyznamenania. Domov sa vrátil pred prvou svetovou vojnou. Po vojne sa aktívne zapojil do budovania československého školstva a zaslúžil sa o znovuotvorenie gymnázia v Kláštore pod Znievom. Bol jeho riaditeľom až do roku 1928.

i členovia učiteľského zboru, v škole zostal iba riaditeľ A. Bezloja a suplujúci profesor V. Stuchlík. Keď sa po dvoch týždňov situácia upokojila, vrátili sa učitelia i študenti do školy. Vyučovanie začalo opäť 20. júna 1919. 12. a 14. júla 1919 sa konali prijímacie skúšky do prvého ročníka a dňoch 15. až 17. júla 1919 sa konali ústne skúšky dospelosti. Predsedom maturitnej skúšobnej komisie bol ministerský radca Dr. Jaroslav Vlček. Skúške sa podrobilo 25 kandidátov, riadnych i externistov, z toho 15 chlapcov a 10 dievčat. Úspešných bolo celkom 22 kandidátov.

Po zastavení postupu maďarského vojska na naše územie v lete 1919 a stabilizovaní vnútorných pomerov sa začala upokojovať situácia aj v učiteľskom ústave.[10] „Pomery sa utíšili...Nálada, pravda, nebola jednako taká radostná, ako vlaňajšieho roku pri otváraní ústavu. Javili sa ešte stopy júnového vojnového rozrušenia, najmä u žiakov vyšších ročníkov. Tu a tam boli ešte živené nádeje v návrat Maďarov, ktoré bolo treba trpezlivo dusiť. Učiteľský zbor, neodstrašený nepríjemnou epizódou boľševického vpádu, usiloval sa upevňovať národné povedomie chovancov, čo bolo veľmi potrebné. Nedostatok tohto upovedomenia prejavil sa hlavne pri zakladaní osvetového krúžku, pri ktorej príležitosti niektorí bránili sa názvu „Ján Kollár", nie súc si vedomí významu a zásluţného diela tohto veľkého Slováka, rodáka z neďalekých Mošoviec. Keďže jeden z chovancov demonštratívne prejavoval nelojálnosť k republike, bol z ústavu vylúčený."[11] Jubilejná výročná správa neuvádza meno tohto študenta, ani dátum jeho vylúčenia. Z triedneho katalógu vieme, že ním bol študent II. ročníka Marcel Šľachta z Ružomberku, a že k vylúčeniu došlo koncom novembra 1919.[12] Karol Sidor, jeho bratranec, uviedol v biografii Andrej Hlinka, že profesorský zbor učiteľského ústavu v Štubnianskych Tepliciach spolu s riaditeľom Alojzom Bezlojom vylúčili Marcela Šľachtu zo všetkých stredných škôl na Slovensku preto, lebo „mal styky s vylúčeným žiakom ružomberského gymnázia Karolom Sidorom, ktorý politicky agitoval a poburoval žiakov stredných škôl proti nášmu štátu."[13]

---

[10] K postupujúcemu maďarskému boľševickému vojsku sa vtedy pridali aj dvaja študenti učiteľského ústavu. Ich mená ale výročná správa neuvádza.

[11] Jubilejná výročná zpráva čsl. štátneho koed. učiteľského ústavu Jána Kollára v Štubnianskych Tepliciach za roky 1918 – 1928. Martin. 1928, s.9.

[12] Rozhodnutie o vylúčení M.Šľachtu zo štúdia oznámilo riaditeľstvo jeho otcovi listom zo dňa 23. novembra 1919 . Evidovaný bol v podacom denníku pod číslom 775/1919. MŠaNO v Prahe potvrdilo rozhodnutie o vylúčení M.Šľachtu listom zo dňa 11. decembra 1919.

[13] Sidor K., Vnuk F.: Andrej Hlinka 1864 – 1938. Bratislava. 2008, s.391. Nepokoj medzi študentmi ružomberského štátneho gymnázia vznikol kvôli internovaniu A.Hlinku po jeho návrate z Paríža v roku 1919, kde prezentoval záujmy Slovákov, avšak oddelene od vyjednávacej československej komisie.

Výnosom MŠaNO v Prahe č. 55 141 zo dňa 17. novembra 1919 bol škole udelený čestný názov Učiteľský ústav Jána Kollára. Ján Kollár sa narodil v neďalekých Mošovciach. Patril k významným predstaviteľom českého a slovenského národného obrodenia.

V roku 1922 sa už výchova a vzdelávanie v učiteľskom ústave dostávali postupne do normálneho režimu. Začiatkom roku 1923 bol výnosom Ref. MŠaNO „vyviazaný zo služby" A. Bezloja.[14] Požiadal o uvoľnenie z funkcie riaditeľa, a vrátil sa späť na Moravu. Za jeho nástupcu bol vymenovaný František Kašpar, profesor štátneho reálneho gymnázia v Ružomberku.

Výnosom č. 75 714 zo dňa 22. júla 1926 MŠaNO ustanovilo, že štubniansky učiteľský ústav bude zrušený. Prijímacie skúšky do prvého ročníka pre školský rok 1925/26 sa už nekonali, čím došlo aj k zníženiu počtu členov profesorského zboru. Uvoľnené miestnosti v budove boli prepožičané Československému červenému krížu, ktorý v nich zriadil Župný ústav pre vzdelávanie učiteliek gazdinského odboru a Župnú dvojročnú školu pre sociálno-zdravotnú starostlivosť. Ich otvorenia 24. októbra 1925 sa zúčastnila Alica Masaryková, dcéra vtedajšieho prezidenta T.G.Masaryka.

Úväzky učiteľov, ktorí ostali v učiteľskom ústave boli zvýšené nad stanovenú mieru. Riaditeľ vyučoval 22,5 hodiny, bol správcom knižnice a internátu a viedol mládežnícky osvetový krúžok. Ďalší traja učitelia vyučovali v školskom roku 1926/1927 14 predmetov v zostávajúcich dvoch ročníkoch. Nasledujúcim výnosom MŠaNo mal byť učiteľský ústav definitívne rozpustený. Žiaci mali odísť a umiestniť sa podľa vlastných možností na iných učiteľských ústavoch alebo stredných školách. V budove mala byť zriadená vzorná Ozdravovňa pre štátnych zamestnancov. V tom čase navštívilo učiteľský ústav niekoľko komisií, ktoré mali pripraviť podklady pre ministerské rozhodnutie o jej budúcom osude. 27. októbra 1926 sa v napätej a neistej situácii stretli zastupiteľské zbory obcí Malá Vieska a Štubnianske Teplice na spoločnom zasadnutí, aby podporili memorandum na zotrvanie učiteľského ústavu v Štubnianskych Tepliciach. Memorandum predniesol notár Jozef Inštitoris. Zastupiteľské zbory oboch obcí sa v ňom odvolávali na skutočnosť, že ústav pôsobil v meste od roku 1911. Budova, v ktorej bol umiestnený, bola postavená iba na školské účely. K tomu slúžila i rozsiahla záhrada a veľké ihrisko. Nezanedbateľnou bola tiež skutočnosť, že po zrušení učiteľského ústavu by v tejto časti Slovenska už nebol žiadny ústav

[14] S menom riaditeľa Bezloja sa spája jedna humorná situácia. V roku 1922 prišla so synom na skúšky a zápis i pani Kubačková z Oravy. Pri zápise vybalila pôlt slaniny a podávala ju riaditeľovi. Riaditeľ ostal v rozpakoch, no po chvíli sa všetko vysvetlilo. Pani Kubačková pochopila v náhlivosti podpis riaditeľa „Bezloja" na prihláške ako jeho prosbu, že je „bez loja", a keďže bolo po vojne a bol obecný nedostatok všetkého, nepripadalo jej to zvláštne. A tak na skúšky pribalila aj kus slaniny, aby si riaditeľ mal čím omastiť jedlo.

odbornej prípravy učiteľov národných škôl. Okrem toho bol Turiec vždy pokladaný za domov slovenčiny, centrum národnej kultúry a národného života. Všetci prítomní zástupcovia návrh odsúhlasili. Za Štubnianske Teplice to boli Ján Obuch, predseda SNS ako predsedajúci, Jozef Hirsch, starosta Št. Teplíc, Ján Stock, mestský policajt, Ján Kováčik, vedúci pošty, Július Kreč, technik, Jozef Kupček, Samuel Kollár a Ján Benč, obchodníci, Ignác Neufeldt, hoteliér, MUDr. Jakubovič, obvodný lekár. Za Malú Viesku Juraj Kleskeň, starosta, Ján Kleskeň Dolný, Ondrej Budiský, Juraj Petrovič Dolný, Ján Kleskeň Hrnčiareje, Juraj Kleskeň Junas, Ján Kováč Cvik, Michal Kleskeň Malík, Michal Očkaj a Michal Karlovský, roľníci, Matúš a Ľudovít Černák, Ján Olbricht, mlynári. Memorandum po odsúhlasení odoslali na ministerstvo školstva.[15]

Inventár a učebné pomôcky sa už pripravovali na rozdelenie iným štátnym učiteľským ústavom, keď MŠaNO výnosom č. 47.741-27-II zo dňa 22. apríla 1927 rozhodlo, že učiteľský ústav sa nezruší a bude pokračovať v ďalšej výchovnovzdelávacej činnosti. V školskom roku 1930/1931 boli už opäť všetky štyri postupné ročníky.

Začiatkom tridsiatych rokov došlo z iniciatívy vtedajšieho ministra školstva Ivana Dérera k značnému nárastu počtu obecných škôl aj v odľahlejších oblastiach Slovenska a Podkarpatskej Rusi. Pre nové školy bolo potrebné zabezpečiť dostatok kvalifikovaných učiteľov, preto minister I. Dérer vydal dočasné povolenie na zriadenie pobočných (paralelných) tried na niektorých učiteľských ústavoch. Výnosom MŠaNO č. 120247/II-30 zo dňa 5. septembra 1930 bola s účinnosťou od 10. septembra 1930 zriadená pobočná trieda pri prvom ročníku aj v učiteľskom ústave v Štubnianskych Tepliciach. Do tejto pobočnej triedy boli prijatí všetci uchádzači, ktorí ešte pred prázdninami vykonali úspešne prijímacie skúšky na miestnom učiteľskom ústave a na štátnom učiteľskom ústave v Banskej Štiavnici, ale pre nedostatok miesta neboli prijatí na štúdium.

V školskom roku 1933/34 bola už v každom ročníku jedna pobočná trieda, učiteľský ústav mal tak spolu 8 tried. V školskom roku 1934/35 sa už pobočná trieda v prvom ročníku neotvárala. Došli iba tie triedy, ktoré už boli zriadené v predchádzajúcich rokoch. V školskom roku 1937/38 boli znovu iba štyri triedy. Pobočná trieda v prvom ročníku bola zriadená opätovne v školskom roku 1938/39, ale to už bolo po zmene politických pomerov na Slovensku.

Správa a riadenie učiteľského ústavu

Správa celej výchovy a vzdelávania a dozor nad nimi prislúchala v súlade so zákonom č. 292/1920 Zb. štátu, ktorý ju vykonával prostredníctvom minister-

[15] Nižňanská M.: Turčianske Teplice. Z histórie školstva, učiteľského vzdelávania a kultúry. Prešov. 2012, s.129.

stva školstva a národnej osvety (MŠaNO) so sídlom v Prahe. Ministerstvo bolo najvyšším správnym orgánom vo veciach školstva.[16] Až na niekoľko výnimiek malo v pôsobnosti všetky druhy škôl na území celej republiky. Ministerstvo sa členilo na odbory alebo sekcie. Stredné školstvo patrilo do II. odboru. Na ministerstve bolo zriadené aj samostatné slovenské oddelenie. Viedol ho vládny radca Dr. Jaroslav Vlček, ktorý predsedal v roku 1919 prvej povojnovej maturitnej komisii v učiteľskom ústave v Štubnianskych Tepliciach.

Pobočným školským úradom ministerstva školstva na Slovensku bol Referát MŠaNO v Bratislave, ktorý viedol školský komisár pre Slovensko Anton Štefánek.[17] Spočiatku bol Referát podriadený ministrovi s plnou mocou pre správu Slovenska, neskôr prešiel pod správu MŠaNO v Prahe. Kompetencie Referátu boli po jeho zriadení pomerne široké a zahŕňali všetky stupne vzdelávacieho systému na Slovensku. Neskôr MŠaNO v Prahe zúžilo jeho kompetencie iba na nižšie školstvo a koncom dvadsiatych rokov sa uvažovalo dokonca o jeho zrušení.

Úlohou Referátu MŠaNO v Bratislave bolo po jeho zriadení v roku 1919 prevziať správu a riadenie existujúcich škôl na Slovensku, pripraviť a zabezpečiť realizáciu ich poslovenčenia, uskutočniť zjednotenie vznikajúceho školského systému na Slovensku s existujúcim systémom v Čechách a na Morave, postupne poštátniť celé školstvo a vybudovať ho na demokratických základoch.[18] Nemenej vážnou úlohou bolo aj riešenie nedostatku učiteľov spôsobilých a ochotných vyučovať v slovenskom jazyku. Referát plnil úlohy aj v oblasti administratívy, ekonomiky, personálnej práce a ďalšieho vzdelávania učiteľov

Pri Referáte MŠaNO v Bratislave boli ustanovení zemskí školskí inšpektori pre pedagogický dozor nad strednými školami, učiteľskými ústavmi a národnými školami. Pre slovenské stredné školy a učiteľské ústavy boli menovaní traja školskí inšpektori a jeden riaditeľ poverený touto funkciou. Pre odborné predmety boli menovaní dvaja inšpektori, jeden pre kreslenie a jeden pre telocvik. Pokyny pre odborných inšpektorov obsahoval výnos MŠaNO č. 3154 z roku 1923. Školský dozor sa vzťahoval nielen na učiteľský ústav, ale aj na cvičnú školu pripojenú k ústavu.

---

[16] MŠaNO vydávalo od roku 1919 Věstník ministerstva školství a národní osvěty, v ktorom sa zverejňovali zákony, nariadenia, pokyny a usmernenia týkajúce sa školstva. Vestník dostávala každá verejná škola, teda i učiteľský ústav v Št.Tepliciach.

[17] Anton Štefánek (1877-1964) bol významným predstaviteľom medzivojnového slovenského politického, žurnalistického a vedeckého života. Výrazným spôsobom sa podieľal na vzniku slovenského školstva po roku 1918. V rokoch 1928-1929 bol ministrom školstva a národnej osvety. Po komunistickom prevrate v roku 1948 bol penzionovaný a vystavený perzekúcii.

[18] V roku 1918 bolo na Slovensku 801 štátnych ľudových škôl, 105 obecných škôl, 23 súkromných, 1 622 rímskokatolíckych, 304 gréckokatolíckych, 467 evanjelických augsb., 261 evanjelických reformovaných a 77 židovských.

Odborní inšpektori boli menovaní z radov riadnych profesorov. Ich povinnosťou bolo vykonať inšpekciu na každej škole patriacej do ich referátu aspoň jedenkrát ročne. O priebehu a výsledkoch inšpekcie podávali písomnú správu, ktorá pozostávala z predpísanej textovej a tabuľkovej časti. Výkon ich činnosti bol honorovaný.

Inšpektor pre kreslenie pri vykonávaní dozornej činnosti sledoval vhodnosť a účelnosť miestnosti na kreslenie, stav kresliacich učebných pomôcok, dodržiavanie učebných osnov, kvalifikáciu učiteľov kreslenia, úroveň žiackych prác, plnenie učebných cieľov, a i.

Inšpektor pre telocvik sledoval vhodnosť a účelnosť priestoru na cvičenie (telocvičňa, ihrisko a pod.), vybavenie potrebným telocvičným náradím a pomôckami, dodržiavanie učebných osnov, kvalifikáciu učiteľov telocviku, plnenie učebných cieľov, telesné aktivity v škole i mimo školu, spôsob relaxácie žiakov počas prestávok, a i.

Pri hudbe a speve sledoval inšpektor vhodnosť a účelnosť hudobnej miestnosti, vybavenie potrebnými hudobnými nástrojmi a pomôckami, vyučovanie podľa osnov, kvalifikáciu učiteľa, primeranosť učiva, aká pozornosť sa venuje národným a ľudovým piesňam, a pod.

Riaditeľ

Riaditeľa učiteľského ústavu menovalo Ministerstvo školstva a národnej osvety na základe konkurzného súbehu. Ministerstvo spolu s menovaním riaditeľa stanovilo aj jeho platové pomery. Riaditeľ, vo vtedajšej terminológii aj správca školy, mal tie isté povinnosti ako ostatní učitelia a k tomu ešte osobitné povinnosti, ktoré vyplývali z jeho funkčného postavenia. Riaditeľ bol nadriadený celému učiteľskému ústavu, riadil a spravoval ústav a zodpovedal za jeho dobrý a hospodárny chod. Staral sa o správny výkon všeobecných školských predpisov a špeciálnych úradných opatrení, ktoré mu posielal školský úrad, zabezpečoval kontakt s nadriadenými orgánmi a úradmi a zastupoval ústav voči rodičovskej a ostatnej verejnosti.

Riaditeľ dohliadal na hnuteľný a nehnuteľný majetok školy, prideľoval učebné predmety jednotlivým učiteľom, stanovoval rozvrh hodín, sledoval priebeh vyučovania, presné plnenie služobných povinností učiteľmi a disciplínu žiakov, viedol učiteľské konferencie, poskytoval učiteľom dovolenku do 7 dní, zabezpečoval náhradu za učiteľov, ktorí nemohli vyučovať, pripravoval harmonogram a organizáciu skúšok všetkých druhov, pripravoval a posielal školskému úradu požadované materiály, zostavoval výkazy a hlavnú výročnú správu.

Riaditeľ mal povinnosť viesť predpísanú školskú administratívu (úradne knihy): rokovací protokol (došlé spisy s originálom ich vybavenia), knihu nor-

málií (evidencia vydaných nariadení, výnosov a normatívne poznámky k jednotlivým spisom), hlavný inventár majetku školy, kroniku ústavu (zmeny v personálnom zložení učiteľského zboru, významné udalosti týkajúce sa školy, a pod.).

Riaditeľ bol zodpovedný za dodržiavanie prideleného finančného limitu pre ústav. Pri vykonávaní administratívnych prác mohol využívať výpomoc prideleného učiteľa, tzv. sekretára. Pridelenie sa uskutočňovalo na dobu dvoch rokov. Po dvoch rokoch sa mohlo obnoviť alebo sa mohol nahradiť iným členom profesorského zboru. Odmena pre sekretára riaditeľa školy bola 960 Kč ročne.

V právomoci riaditeľa bolo zvolávať a viesť školské porady a schôdzky alebo poveriť ich vedením niektorého z členov učiteľského zboru.

Riaditeľ predkladal na konci každého školského roka hlavnú výročnú správu, ktorá obsahovala úplnú štatistiku a charakteristiku vonkajšieho i vnútorného stavu školy v uplynulom školskom roku. Ministerský výnos č.145.377/32 odôvodnil nutnosť jej predkladania slovami: „K zjednodušeniu školskej administratívy i z dôvodov úsporných majú riaditeľstvá predkladať nadriadenému zemskému školskému úradu do 31. decembra výročnú správu za minulý školský rok, ktorá sa má obmedziť na veci, ktoré ešte nie sú známe tomuto úradu."

Výročná správa mala predpísaný obsah, ktorý pozostával z nasledovných častí:
1.Budova a zbierky (stručná správa o zmenách v stave budovy, školských zbierok, o revíziách zbierok, prípadné straty a pod.).
2.Profesorský zbor (stručná charakteristika práce zboru ako celku, vzťah k žiakom, kontakty s rodičmi, mimoškolská činnosť – vedecká, umelecká, ľudovýchovná, charitatívna a pod.).
3.Škola a rodina (kontakty školy s rodinou, činnosť rodičovského združenia a i.).
4. Žiaci
a) stránka výchovná (charakteristika žiakov po stránke mravnej a po stránke chovania v škole i mimo školu, momenty, ktoré sú na prospech mravnej výchovy a ktoré ju ohrozujú, akcie a podujatia, ktoré ju podporujú – samospráva, krúžky, koncerty, divadlo,..)
b) prospech (štatistický výkaz o prospechu, porovnanie s predchádzajúcim rokom, vysvetlenie väčších rozdielov, doloženie správy o praktickej príprave žiakov (cvičná prax)
c) ďalšie vzdelávanie žiakov (mimoriadne žiacke výkony v oblasti vzdelávania, umenia, športu, prázdninové študijné cesty a pobyty žiakov)
d) stránka telovýchovná a zdravotná (správa učiteľa telocviku o úrovni telesnej výchovy, správa lekára o zdravotnom stave žiakov, infekčné choroby, ktoré sa objavili počas školského roka, lekárske prehliadky, prednášky o hygiene,)
e) stránka sociálna (štipendia, štátna podpora, podporné spolky a fondy, stravovanie žiakov a pod.).

Školský inšpektor na základe zaslaných výročných správ z jednotlivých škôl vypracoval hlavnú výročnú správu za celý školský okres, ktorú predkladal ministerstvu školstva v stanovenom termíne.

MŠaNO upozorňovalo riaditeľov škôl, že v hlavnej výročnej správe sa nemá opakovať, čo je obsiahnuté v tlačenej výročnej správe.

Tlačené výročné správy vydávali stredné školy i učiteľské ústavy na konci každého školského roka. Túto tradíciu prevzalo ministerstvo z bývalého rakúsko-uhorského školského systému. Obsah a formu tlačených správ upravovalo niekoľko ministerských výnosov a pokynov. Na učiteľské ústavy sa vzťahoval výnos č. 33.371 z roku 1930. Výročné správy sa mali tlačiť kvalitnou tlačou na dobrom papieri vo formáte veľkej osmerky.[19] Obsah výročných správ bol jednotný pre všetky školy. V úvode mohli školy uverejniť stručné články, týkajúce sa histórie a súčasnosti školy, napr. oslavné články, nekrológy, osvetové a výchovné pôsobenie školy v kraji a pod. Rozsah článkov nemal prekročiť dva tlačové archy, od roku 1932 jeden tlačový arch.[20] V úvode Jubilejnej výročnej správy štubnianskeho učiteľského ústavu za roky 1918-1928 bol uverejnený článok riaditeľa V. Kroftu K prvému decéniu nášho obnoveného štátu. Vo výročnej správe za roku 1928-29 a 1929-30 bol uverejnený podrobný program osláv 80. narodením prezidenta T.G.Masaryka a článok profesora V.Růžičku Slovenskí pedagógovia – exulanti v Rumunsku.

Obsah tlačených výročných správ mal časti:
1. Učiteľský zbor (stav učiteľského zboru v abecednom poriadku, zmeny ku ktorým došlo v priebehu školského roka).
2. Kronika ústavu (stručný prehľad najdôležitejších udalosti, prehľad skúšok dospelosti, súhrn činností v oblasti telesnej výchovy).
3. Zbierky učebných pomôcok (získanie a rozdelenie učebných pomôcok, celkový stav zbierok, spôsob inventarizácie, počet kusov a celková cena).
4. Podpory a štipendiá (počet študentov podporovaných z prostriedkov fondov a nadácií, druh a výška podpory, existencia podporných spolkov pri školách).
5. Štatistický prehľad (počet študentov, miesto narodenia, trvalé bydlisko, štátny príslušnosť, materinská reč, náboženské vierovyznanie, vek, nepovinné predmety, školné, klasifikácia).
6. Menovitý zoznam študentov zostavený podľa jednotlivých tried.
7. Oznámenie (návestie) pre nový školský rok.

Počet výtlačkov výročnej správy bol obmedzený na nutnú mieru tak, aby bol jeden exemplár zaslaný každému učiteľskému ústavu, šesť exemplárov ministerstvu školstva, tri exempláre školskému referátu v Bratislave, jeden exemplár

[19] Približný rozmer knihy tlačenej osmerkou (oktáv) bol 210 x 150 mm. Dnes formát A5.
[20] Tlačový arch bol pri osmerke 8 – 16 strán.

Štátnemu štatistickému úradu a jeden exemplár Univerzitnej knižnici v Bratislave. Cena výročnej správy sa mala stanoviť tak, aby sa z nej uhradil celý náklad a aby nevznikol schodok.

Prvá správa československého štátneho učiteľského ústavu Jána Kollára v Štubnianskych Tepliciach za školský rok 1918-19 a 1919-20 bola vydaná nákladom ústavu v roku 1920. Vytlačil ju nakladateľský účastinný spolok Tatran v Turčianskom Sv. Martine. Od roku 1920 do roku 1928 nevydal učiteľský ústav žiadnu výročnú správu. Obdobie rokov 1918 až 1928 bolo zahrnuté do Jubilejnej výročnej správy československého štátneho koedukačného učiteľského ústavu Jána Kollára v Štubnianskych Tepliciach za roky 1918 až 1928. Od roku 1928 vychádzali výročné správy učiteľského ústavu pravidelne každý rok až do roku 1938, kedy došlo k rozpadu republiky a vzniku samostatného slovenského štátu. Za obdobie rokov 1918-1938 vydal učiteľský ústav celkom 12 tlačených výročných správ.

Úradné písomnosti

Okrem rokovacieho protokolu, knihy normálií, hlavného inventára majetku, kroniky ústavu, ktoré mal povinnosť viesť riaditeľ, sa viedli v súlade s platnými ministerskými nariadeniami aj ďalšie úradné písomnosti.

Triedna kniha. Obsahovala základné údaje o žiakov, dochádzku žiakov na vyučovanie, uložené disciplinárne opatrenia žiakom počas vyučovacej hodiny i mimo nej, prehľad prebratého učiva s podpismi vyučujúcich.

Triedny katalóg. Slúžil na zapisovanie bežných i konečných výsledkov klasifikácie žiakov triedy.

Hlavný katalóg. Bol usporiadaný podľa jednotlivých tried. Každý žiak v ňom mal vyhradenú jednu stranu, kde sa zapisovali výsledky definitívnej klasifikácie za každý rok štúdia. Známky zapisovali vlastnoručne učitelia. Podľa hlavného katalógu vypisoval triedny učiteľ vysvedčenia, ktoré okrem neho podpisoval i riaditeľ školy.

Popri uvedených úradných knihách sa na záznamy používali aj pomocné knihy, napr. cenzúrna kniha, podací alebo poštový denník, kniha vyhlášok a nariadení, zoznam učebníc, pokladničná kniha s účtovnými dokladmi, zápisnice z porád a skúšok (spolu s písomnými prácami).

K zostavovaniu ministerstvom predpísaných výkazov a štatistík sa používali jednotné úradné formuláre. Stredné školy vyplňovali štatistický výkaz za minulý školský rok a v termíne do 1. októbra ho zasielali Štátnemu štatistickému úradu. Štatistické zisťovanie vykonávalo aj ministerstvo školstva dotazníkmi, ktoré vyplňovali školy podľa stavu k 10. septembru. Okrem toho boli školy povinné nahlásiť ministerstvu stav zapísaných žiakov k 3. septembru.

Všetky úradné listiny, konferenčné protokoly (zápisnice z učiteľských porád), zmluvy, plány budovy, osobné výkazy, kvalifikácie profesorov a učiteľov, záznamy o udelených štipendiách sa archivovali v súlade s platnou legislatívou.

Riaditelia učiteľského ústavu v rokoch 1918 až 1938

Hanvay Gyula (september 1918-28.február 1919). Bol poverený vedením ústavu počas nemoci riaditeľa E.Párvyho.

Polóni Ernest (28.február 1919-16. apríl 1919). Dočasne poverený správou učiteľského ústavu.

Bezloja Alojz (16. apríl 1919-20. marec 1923). Bol pridelený do Štubnianskych Teplíc z gymnázia v Přerove. Na vlastnú žiadosť bol preložený na UÚ do Sliezkej Ostravy.

Dr. Kašpar František (1923-1924). Na ústav bol preložený zo štátneho reálneho gymnázia v Ružomberku, kam sa i vrátil.

Gardavský Ladislav (1924-1926). Na ústav prišiel z gymnázia v Turčianskom Svätom Martine. Bol preložený na Štátne gymnázium do Plzne.

Krofta Václav (1926-1929).

Hrubeš Vladimír (1929-1930). Prišiel zo štátneho učiteľského ústavu v Lučenci, kde bol riaditeľom od roku 1920.

Manda Václav (1930-18. október 1938). 31. mája 1939 daný k dispozícii Protektorátu.

Učiteľský zbor

Po vzniku Československej republiky bol jedným z veľkých problémov školstva na Slovensku akútny nedostatok slovenských učiteľov alebo učiteľov ovládajúcich slovenský jazyk.[21] Hlavným dôvodom tohto stavu bola skutočnosť, že prevažná časť dovtedajších učiteľov, buď neovládala slovenský jazyk alebo nechcela prejaviť lojálnosť s novým štátom zložením sľubu vernosti.[22] Služobný sľub mohli vykonať učitelia hromadne, napr. počas porady v zborovni alebo u príslušného školského inšpektora. O vykonaní sľubu sa vyhotovil protokol, ktorý sa odoslal na ministerstvo. V zložitej situácii dospel vtedajší vedúci školského referátu v Bratislave Anton Štefánek k záveru, že z hľadiska ďalšieho vývoja školstva na Slovensku bude lepším riešením prepustiť všetkých profesorov a učiteľov, ktorí neovládali slovenský jazyk alebo sa nechceli podrobiť učiteľskému sľubu a namiesto prepustených učiteľov pozvať na Slovensko učiteľov z Čiech a Moravy.[23] Českí učitelia prichádzali na Slovensko, buď sami a dobrovoľne alebo tam, podľa § 1 zákona zo dňa 29. októbra 1919, platného so

[21] Počet slovenských učiteľov sa odhadoval koncom roku 1918 asi na 300.

[22] Text sľubu znel: „Sľubujem, že budem svoje vychovávateľské povinnosti podľa najlepšieho svojho svedomia vykonávať, sverenú mládež k dobru, pravde a kráse viesť, že budem mať prospech školstva vždy na zreteli, že budem platné predpisy a zákony zachovávať" a že budem na svojom mieste zo všetkých síl k povzneseniu Československej republiky pracovať."

[23] Od konca roku 1918 do konca roku 1921 odišlo zo školských služieb alebo bolo prepustených 2 397 učiteľov. Z nich iba desatina bola prijatá späť do školskej služby.

spätnou účinnosťou od 1. novembra 1918, boli dočasne prikázaní (preložení). Prikázaní učitelia na Slovensko nestratili pritom svoje predchádzajúce miesto, ak sa ho výslovne nevzdali. Ak požiadal definitívny učiteľ po dvoch rokoch od vydania zákona o svoje pôvodné miesto, muselo sa jeho žiadosti vyhovieť. Tak sa stalo i v prípade viacerých českých učiteľov, ktorí boli prikázaní na Slovensko. Z učiteľov pôsobiacich v štubnianskom učiteľskom ústave tak urobil napríklad riaditeľ A. Bezloja, hlavná učiteľka A. Gebauerová, hlavný učiteľ Peter Kocian a ďalší.

Mnohí českí učitelia preložení na Slovensko nepoznali tamojšie pomery, preto trvalo určitý čas, kým dokázali prekonať počiatočné ťažkosti a zrásť sa s novým prostredím.[24] V školskom roku 1918/1919 pôsobilo na štátnych slovenských stredných školách 217 českých profesorov a 74 slovenských, v školskom roku 1919/1920 314 českých profesorov a 97 slovenských. Do roku 1938 sa počet českých profesorov znížil asi na polovicu. I keď odvtedy uplynulo celé jedno storočie, treba povedať, že aj vďaka nezištnej pomoci mnohých českých učiteľov sa podarilo vybudovať stredné školstvo na Slovensku v medzivojnovom období tak, aby dokázalo zabezpečiť dopyt mladej slovenskej generácie po vzdelaní.

V štátnom učiteľskom ústave v Štubnianskych Tepliciach bola po rozpade monarchie a vzniku Československa situácia rovnaká, ako na iných stredných školách na Slovensku. Z učiteľov ostal iba Silvester Jung, ktorý ovládal slovenský jazyk a požiadal o reaktiváciu, t.j. znovuprijatie do činnej služby. Ostatní učitelia odišli do Maďarska. Aby mohlo začať riadne vyučovanie, bolo potrebné zabezpečiť nových učiteľov z Čiech a Moravy. Alojz Bezloja bol pridelený na učiteľský ústav z gymnázia v Přerove, Antónia Gebauerová z dievčenskej meštianskej školy v Kroměříži, Peter Kocián z dievčenskej meštianskej školy v Holešove, František Kulhánek z meštianskej školy v Nymburku, Václav Stuchlík z ľudovej školy v Pečíne u Žamberka. Učiteľský zbor dopĺňal školský komisár Ernest Polóni, Pavel Šolc, evanjelický farár z Hája, Alexander Štern, židovský rabín, Mária Vojtíková, učiteľka hudby a spevu a Pavel Lepieš, vychovávateľ a pomocník riaditeľa pre kancelárske práce.

Učebný program ústavu bol upravený tak, aby sa zabezpečil postupný prechod na učebné plány a učebné osnovy, ktoré používali české a moravské učiteľské ústavy. Hneď od začiatku sa podarilo zabezpečiť vyučovanie všetkých predmetov, s výnimkou telocviku.

Na konci školského roku 1918/1919 bola na vlastnú žiadosť preložená učiteľka Antónia Gebauerová na dievčenskú meštiansku školu v Kroměříži, Peter

[24] Niektorí českí učitelia sa vôbec nedokázali prispôsobiť novému prostrediu. Ich otvorené preferovanie češtiny na úkor slovenčiny, metódy pedagogickej práce, ale i životné postoje nenachádzali na Slovensku vždy len pozitívnu odozvu.

Kocian na meštiansku školu v Ivančiciach, Pavel Lepieš na štátnu ľudovú školu v Štubnianskych Tepliciach.

Ústavným lekárom bol MUDr. Móric Jakobovič, ktorý bol praktickým lekárom v Štubnianskych Tepliciach.

Na začiatku školského roku 1919/1920 sa stal členom pedagogického zboru Jozef Činčera z meštianskej školy v Polnej, Vladimír Hapala z meštianskej školy v Hraniciach, Blažej Raška z meštianskej školy v Kopřivnici, František Maloch z meštianskej školy v Plzni, Václav Pihera z obecnej školy v Klatove.

Profesori a učitelia pôsobiaci v štátnom učiteľskom ústave patrili do kategórie štátnych úradníkov, preto ich ustanovenie prislúchalo MŠaNO v Prahe. Podľa platného služobného poriadku mohol byť štátnym stredoškolským učiteľom iba československý štátny občan, ktorý bol spôsobilý plniť povinnosti školského úradu a iné služobné záväzky, absolvoval odborné učiteľské vzdelanie a skúšky, nebol trestne stíhaný, nemal majetkové nezrovnalosti, priestupky proti verejnej mravnosti a pri vstupe do služobného pomeru zložil predpísanú učiteľskú prísahu alebo sľub. V ustanovujúcom dekréte bolo určené, že výpomocný učiteľ zloží sľub a učiteľský čakateľ vykoná služobnú prísahu do rúk školského inšpektora.

Formula učiteľskej prísahy bola stanovená vládnym nariadením č. 495/1919.

„Prisahám a sľubujem na svoju česť a svedomie, že Československej republike budem vždy verný a jej vláde poslušný, že budem všetky štátne zákony zachovávať, všetky svoje úradné povinnosti podľa platných zákonov a nariadení vykonávať pilne, svedomite a nestranne, úradného tajomstva neprezradím a vo všetkom svojom konaní len prospechu štátu a záujmu služby budem dbať."

Profesor alebo učiteľ na učiteľskom ústave mohol získať predpísanú učiteľskú spôsobilosť alebo aprobáciu podľa ustanovení vtedajších platných skúšobných poriadkov. Skúšobné predmety sa delili na humanitné, prírodovedné a odborné. Skúšobná komisia pre Slovensko mala sídlo v Bratislave. Ak chcel kandidát dosiahnuť odborné učiteľské vzdelanie musel absolvovať riadne štúdium na strednej škole a po nej osemsemestrálne štúdium na filozofickej alebo prírodovedeckej fakulte niektorej vysokej školy.[25] Odborná spôsobilosť vyučovať na stredných školách sa získavala štátnou skúškou. Nadobudnúť aprobáciu pre hudbu a spev, ktoré patrili k hlavným odborným predmetom na učiteľskom ústave, bolo možné absolvovaním strednej školy s maturitou a vzdelania na

[25] Výnimkou bolo náboženstvo a telocvik, ktoré nespadali pod uvedený výnos. Plne spôsobilým učiteľom bol iba ten, ktorý popri skúške z telocviku vykonal i skúšku z cudzieho (živého) jazyka, matematiky, zemepisu, prírodopisu alebo chémie. Pre vyučovanie náboženstva platili skúšobné požiadavky a predpisy, ktoré si stanovila príslušná cirkev.

hudobnom konzervatóriu alebo hudobnej akadémii. Pretože to neboli vysoké školy, vyžadovalo sa ešte štvorsemestrálne štúdium hudobnej vedy na filozofickej fakulte a predbežná filozoficko-pedagogická skúška. Po jej úspešnom zvládnutí dosiahol kandidát tzv. neúplné vysokoškolské vzdelanie, ktoré ho oprávňovalo, aby vyučoval hudbu a spev na učiteľskom ústave.

Zákon č. 541/1919 zrušil inštitút tzv. skúšobného roku, ktorý sa vyžadoval podľa predchádzajúcej legislatívy pre prijatie do školskej služby a namiesto toho bol zavedený v roku 1922 inštitút ročnej skúšobnej praxe. Počas tohto roka bol učiteľ, ustanovený zatiaľ ako dočasný alebo čakateľ, uvedený do učiteľského úradu. Úväzok takéhoto učiteľa bol stanovený v najmenšom prípustnom minime (učiteľ jazykov 14 hodín, učiteľ humanitných a prírodovedných predmetov 17 hodín, učiteľ telocviku a kreslenia 20 hodín). Uvádzanie do učiteľského úradu zabezpečoval odborne skúsený učiteľ alebo riaditeľ ústavu.

Vzdelávanie v učiteľskom ústave zabezpečovali riadni, výpomocní a suplujúci profesori. Osobitnou kategóriou bol cvičný učiteľ. Podľa služobného pomeru sa delili profesori na pragmatikálnych a zmluvných. Do skupiny pragmatikálnych patril riaditeľ, definitívni, dočasní a suplujúci profesori, cvičný učiteľ. Do skupiny zmluvných patrili výpomocní učitelia a zmluvní učitelia.

Učitelia mali plné občianske práva a výkon týchto práv im v celom rozsahu zabezpečovala platná legislatíva. Niektoré čiastočné obmedzenia vyplývali z toho, že v školách bola zakázaná akákoľvek politická činnosť alebo volebná agitácia.

Učitelia plnili tie isté povinnosti, ktoré ukladal právny poriadok všetkým štátnym úradníkom a okrem toho ešte ďalšie povinnosti spojené s ich služobným postavením. Povinnosti štátnych učiteľov boli súborne zhrnuté v tzv. Služobnej pragmatike.

Služobné miesta štátnych učiteľov pre učiteľské ústavy boli systematizované. Systematizácia bola vypracovaná súhrnne pre celý štát a jej zmeny alebo úpravy schvaľovala vláda. Podľa systematizácie schválenej v roku 1927 a upravenej v roku 1930 bol pre štátne učiteľské ústavy v celej republike stanovený sumárny počet miest štátnych profesorov na 380, z toho 42 miest na riaditeľov s funkčným služným II. stupnice. Z uvedeného počtu miest štátnych profesorov boli dve tretiny priamo nariadené jednotlivým učiteľských ústavom a jedna tretina bola rezervovaná pre dočasných a suplujúcich učiteľov. Miesta cvičných učiteľov neboli formálne systematizované. Ich počet v roku 1930 bol určený na 190.[26]

[26] Neuhöfer R.: Střední školství. Soustavní svod předpisů platných pro střední školy a učitelské ústavy. Praha. 1935, s.142.

Na uvoľnené systematizované miesto sa vypisoval verejný konkurz. Návrh podával riaditeľ ústavu školskému úradu, ktorý ho predkladal ministerstvu na schválenie. Uvoľnené riaditeľské miesta sa obsadzovali taktiež verejným konkurzom.

O každom učiteľovi viedol nadriadený služobný úrad osobný výkaz, do ktorého sa zapisovali všetky osobné údaje dôležité pre jeho služobný pomer a pre postup do vyšších platových stupňov, pre časový postup a pre vymeranie výslužného. Ministerstvo zaviedlo k tomu účelu formulár, ktorý obsahoval základné životopisné údaje učiteľa, prehľad jeho dosiahnutého vzdelania, vykonané skúšky a dátumy a čísla vysvedčení, získané vyznamenania a pochvalné uznania, udelené disciplinárne tresty, výkon vojenskej služby a priebeh školskej služby. Osobný výkaz bol listinou, ktorá mala charakter dôverného spisu. Učiteľ mal právo nahliadnuť do svojho výkazu a opísať si ho.

O služobnej spôsobilosti a činnosti každého učiteľa na štátnej škole, s výnimkou učiteľov so slúžnym najvyššieho stupňa, sa viedlo pravidelné, každoročne sa opakujúce určovanie kvalifikácie. Kvalifikáciu prideľovali päťčlenné kvalifikačné komisie ustanovené pri okresných školských radách. Kvalifikačný popis vyhotovoval riaditeľ školy podľa predpísaného vzoru. K jednotlivým bodom tohto popisu pripojil svoje vyjadrenie školský inšpektor. Členovia komisie preskúmali kvalifikačné popisy učiteľov a následne určili kvalifikáciu. Sledovali pri tom pedagogické a odborné vzdelanie učiteľa, jeho znalosť služobných predpisov, vyučovacie metódy, schopnosť udržať disciplínu v triede, svedomitosť a usilovnosť v školskej službe, výsledky výchovy a vzdelávania, správanie učiteľa v škole i mimo školu. Kvalifikačných stupňov bolo päť. 1 stupeň bol veľmi dobre, 2 stupeň dobre, 3 stupeň uspokojivo, 4 stupeň menej uspokojivo, 5 stupeň neuspokojivo. Výsledok kvalifikácie sa zapisoval do kvalifikačnej tabuľky. Každý učiteľ dostal písomné oznámenie ako bol kvalifikovaný. Ak nesúhlasil, mohol do 4 týždňov podať sťažnosť na riaditeľstvo ústavu.

Povinnosti učiteľov

Učiteľ bol povinný zachovávať vernosť a poslušnosť štátu, dodržiavať platné zákony, venovať sa školskej službe celou silou a všetkou horlivosťou, plniť svedomito uložené povinnosti, starať sa o blaho školy a žiakov, zachovávať nestrannosť a nezištnosť, nepripustiť, aby osobné záujmy ohrozili chod učiteľskej služby. Učiteľ bol tiež povinný zachovávať mlčanlivosť o všetkých záležitostiach, ktoré sa dozvedel v súvislosti s výkonom svojej služby, ktoré vyžadoval štátny záujem, alebo ktoré mu boli výslovne označené ako dôverné. Učiteľ nemohol prevádzkovať bez predchádzajúceho súhlasu ministerstva školstva ako vedľajšie zamestnanie súkromnú školu, podnik určený na zisk, byť členom

akciovej alebo inej spoločnosti zameranej na zisk,[27] vyučovať súkromne žiakov vlastnej školy, prijímať podnájomníkov do naturálnych bytov. Učiteľ nesmel prijímať peňažné dary, ani iné dary v peňažnej cene, ponúknuté ohľadne výkonu jeho úradu priamo alebo nepriamo jemu alebo jeho príslušníkom, ani si nesmel dojednávať iné výhody pod akoukoľvek zámienkou. K prijatiu čestného daru, ktorý bol ponúkaný učiteľovi ohľadne výkonu jeho úradu, bol potrebný súhlas školského inšpektora. Za nerešpektovanie tohto zákazu a podľa závažnosti priestupku mohol byť učiteľovi udelený disciplinárny trest alebo až suspendovanie zo školských služieb.

Ak to vyžadovala prechodná potreba, napríklad pri zastupovaní za nemocného učiteľa alebo z iných závažných dôvodov, mohol riaditeľ školy nariadiť učiteľovi, aby prevzal viac hodín. Zákonná výška zastupovania (suplovania) bola do výšky pätiny najvyššej výmery jeho učebnej povinnosti. Učiteľovi bolo možné nariadiť prechodne vyučovať i predmety, pre ktoré nemal učiteľskú spôsobilosť. Ak učiteľ nesúhlasil s prideleným suplovaním, bol povinný poslúchnuť príkaz riaditeľa, no mal právo sa sťažovať. Z dôležitých služobných ohľadov mohol byť učiteľ prechodne zamestnaný i na inom štátnom učiteľskom ústave.

Učiteľ bol povinný svedomito vyučovať podľa predpísaného učebného plánu, plniť ostatné predpísané povinnosti, presne zachovávať stanovené vyučovacie a pracovné hodiny, osvojiť si predpisy o svojom služobnom postavení a pôsobnosti. Učiteľ bol povinný spolupracovať s rodičmi v záujme dobra žiakov.

Učitelia mali zákaz fajčiť v škole v čase vyučovania. Zákaz sa týkal všetkých miestností i chodieb. V zborovni bolo možné fajčiť iba po vzájomnej dohode všetkých členov pedagogického zboru.

Okrem plnenia základných pedagogických povinností sa učitelia zapájali aj do verejného a kultúrneho života v meste a jeho okolí, všetkými prostriedkami povzbudzovali a utužovali lásku mladých ľudí k novej republike. „Celkove bol si sbor vždy plne vedomý kultúrnej zodpovednosti svojej na tak opustenom mieste a po tejto stránke vskutku taktiež konal svoje povinnosti s radosťou a ochotne.“[28]

Václav Krofta bol literárne činný, viedol samovzdelávací krúžok Jána Kollára, režíroval divadelné predstavenia a jubilejné oslavy. Počas svojho pôsobenia na Slovensku vydal tlačou divadelné hry Svetári, Vějíř, Dobrodružná mladosť, ktorá bola ocenená

[27] Učiteľ mohol byť napríklad nehonorovaným členom v správe podnikov, ktoré mali ako účel podporovať humanitné ciele alebo sledovať hospodárske záujmy učiteľov, verejných zamestnancov a pod.

[28] Výročná správa štátneho koed.ústavu učiteľ. Jána Kollára v Štubnianskych Tepliciach za šk.r. 1928/29 a 1929/30. Žilina, 1930, s.35.

Českou akadémiou, Z pekla do ráje, Nemaluj čerta na zeď. Okrem divadelných hier vydal knižne súbor epigramov Úsměvy a pošklebky, knihu pre mládež Bájky veršom. Bol tiež prispievateľom do rôznych novín a časopisov. Riaditeľ Alojz Bezloja patril k zakladateľom telovýchovnej organizácie Sokol v Štubnianskych Tepliciach. Ján Buňata sa významnou mierou podieľal na vzniku a činnosti telocvičnej jednoty Sokol. Bol jej konateľom, organizátorom, prednášateľom a archivárom. Okrem toho bol knihovníkom vo verejnej knižnici. Cvičný učiteľ Karol Košina pracoval v telocvičnej jednote Sokol, staral sa o rozvoj obecných knižníc, prednášal na verejných kultúrnych podujatiach. František Maloch bol prvým predsedom Turistického klubu v Štubnianskych Tepliciach, robil verejné prednášky z biológie, publikoval v odborných časopisoch. Alojz Rohlík bol dirigentom speváckeho zboru a vedúcim hudobného orchestra. Václav Manda bol organizátorom turistického hnutia v škole i v meste a členom mestského zastupiteľstva. Cvičná učiteľka Milina Juríčková bola dlhoročná predsedníčka Miestneho odboru Matice slovenskej, miestneho spolku slovenských žien Živena a Čsl. Červeného kríža.

Učitelia, ktorí porušili svoje stavovské a služobné povinnosti, mohli byť potrestaní poriadkovými alebo disciplinárnymi trestami podľa toho, či sa porušenie kvalifikovalo iba ako neporiadok alebo ako priame poškodenie a ohrozenie štátnych učiteľských alebo školských záujmov.[29] Poriadkové tresty boli výstraha a výčitka. Poriadkový trest bol učiteľovi oznámený písomne s udaním dôvodu, pričom sa tento trest nezapisoval do osobného výkazu učiteľa. Disciplinárne tresty boli pokarhanie, vylúčenie z postupu do vyšších platových stupňov, vylúčenie z časového postupu, zníženie služného, preloženie na odpočinok s menším výslužným, prepustenie zo školských služieb.

Vo výročných správach učiteľského ústavu, ani v iných dochovaných dokumentov sa neuvádza, že by bol niektorému z učiteľov udelený disciplinárny trest.

Miera vyučovacej povinnosti

Miera vyučovacej povinnosti učiteľov sa v súlade s § 86 zákona č. 103 Sb.z.a n. zo dňa 24. júna 1926 (Platový zákon) o úprave platových a niektorých služobných pomerov štátnych zamestnancov stanovovala vládnym nariadením. Podľa vládneho nariadenia č. 131 zo dňa 17. júla 1928 realizovaného výnosom MŠaNO č. 96 246 zo dňa 9. augusta 1928 bola najvyššia miera vyučovacej povinnosti riaditeľa učiteľského ústavu 8 vyučovacích hodín týždenne v náukových pred-

[29] Pri posudzovaní služobných povinností štátnych učiteľov bol dôležitý zákon č.178/1924 Sb. o úplatkárstve a proti porušovaniu úradného tajomstva zo dňa 19.marca 1923 a zákon č.147/1933 Sb. o stíhaní protištátnej činnosti štátnych zamestnancov zo dňa 12.júla 1933.

metoch a profesorov 21 hodín týždenne v náukových predmetoch a 25 hodín týždenne v iných predmetoch.[30]

Do najvyššej miery vyučovacej povinnosti sa učiteľom započítavala jedna hodina týždenne za vedenie triednických prác v triede s viac ako 20 žiakmi, jedna hodina týždenne za opravu písomných prác z vyučovacieho jazyka a jedna polhodinu týždenne z ostatných povinných jazykov, jedna hodina týždenne za vedenie rozsiahlejších kabinetných zbierok a školských knižníc.

Za každú týždennú hodinu, ktorá prevyšovala najvyššiu mieru učebnej povinnosti, prislúchala riaditeľovi i učiteľom odmena až do jednej pätiny najvyššej miery ich učebnej povinnosti. Jedna pätina predstavovala v prípade profesorov 4,2 hodiny náukových predmetov, v prípade riaditeľa 1,6 hodiny náukových predmetov. Do 4,2 hodiny bola sadzba 480 Kč, nad 4,2 hodiny 600 Kč ročne. U suplujúcich profesorov bola sadzba do 4,2 hodiny 384 Kč a nad 4,2 hodiny 480 Kč.

Na začiatku školského roka menoval riaditeľ pre každú triedu jedného učiteľa, spravidla toho, ktorý vyučoval v danej triede najviac hodín, ako triedneho učiteľa. Jeho úlohou bolo starať sa o poriadok v triede, udržiavať triedny inventár v dobrom stave, dbať, aby sa riadne viedli zápisy v triednej knihe, viesť hlavný a pomocný (poradný) katalóg, vypisovať a vydávať vysvedčenia žiakom, dbať, aby žiaci chodili riadne do školy, uvoľňovať žiakov z vyučovania na základe závažného dôvodu na dobu jedného dňa, sledovať prospech a správanie žiakov svojej triedy a v prípade potreby navrhovať alebo vykonať potrebné opatrenia, venovať pozornosť mimoškolskej záujmovej činnosti žiakov svojej triedy, informovať rodičov o študijných výsledkoch, prípadne problémoch ich detí, ukladať disciplinárne opatrenia žiakom, pokiaľ to bolo v jeho pôsobnosti, podávať na učiteľských konferenciách správu o stave zverenej triedy. Triedny učiteľ mal právo ustanoviť každý týždeň dvoch žiakov, ktorí mu boli nápomocní pri výkone niektorých činností v triede.

Právne pomery štátnych profesorov a učiteľov upravoval zákon č. 319/1917 o služobnom pomere učiteľstva štátnych stredných a nižších učilíšť (služobná pragmatika učiteľov) zo dňa 28.7.1917, ktorý bol po roku 1918 v niektorých ustanoveniach upravený a doplnený.

Členovia pedagogického zboru sa schádzali na pravidelných učiteľských konferenciách. Tieto sa konali každý mesiac v stanovenom čase mimo vyučova-

[30] Náukové predmety boli dejepis, geometria, filozofia, fyzika, chémia, matematika, náboženstvo, občianska náuka, poľné hospodárstvo, prírodopis, jazyky, zemepis, praktické cvičenia. Nenáukové predmety boli hudba, spev, kreslenie, krasopis, telocvik, praktický výcvik v cvičnej škole, ručné práce.

cích hodín. Mimoriadne konferencie sa konali vtedy, ak bola aktuálna potreba alebo o ne požiadali aspoň dvaja členovia zboru.

Konferenciu zvolával a viedol riaditeľ. V jeho neprítomnosti viedol konferenciu učiteľ, ktorý bol služobne najstarší. Členmi konferencie boli všetci učitelia ústavu. Každý riadny člen konferencie mal jeden hlas. Výpomocní učitelia mali iba poradný hlas. Účasť na konferencii bola povinná, každá neprítomnosť sa zaznamenala do zápisnice. Zápisnica alebo protokol po vyhotovení podpisovali všetci prítomní účastníci konferencie.

Predmetom učiteľských konferencií boli napríklad zmeny v učebných osnovách, rozvrh písomných prác (školské a domáce, predmety, ročníky, triedy), učebné osnovy cvičnej školy, návrhy na zakúpenie nových učebných pomôcok, rozhodovanie o prijatí nových žiakov, návrhy na udelenie štipendií, hodnotenie stavu a úrovne vzdelávania, disciplíny, chovania, prospechu žiakov, rozhodovanie o postupe žiakov do vyšších ročníkov a povoľovanie opravných skúšok, skúšanie a hodnotenie prikázaných predmetov atď.

Každá riadna učiteľská konferencia sa konala podľa predpísaného poriadku:
1) správa o realizácii uložených opatrení
2) oznam došlých listín
3) správy triednych učiteľov
4) veci týkajúce sa učebných osnov
5) učebné prostriedky a pomôcky
6) zvláštne návrhy členov.

Ak bol pri hlasovaní rovnaký počet hlasov, rozhodujúci bol hlas riaditeľa. Riaditeľ mal právo zastaviť uznesenie konferencie a urobiť potrebné dočasné opatrenia, musel však podať správu školskej rade s odôvodnením a požiadať ju o rozhodnutie vo veci.

Výnosom ministerstva č. 3 187 zo 23. apríla 1919 bolo nariadené, aby sa na konci každej porady konali prednášky, smerujúce k povzneseniu výchovy v ústave. Prednášky mali byť stručné, ale obsažné, zvlášť o vlasteneckej výchove, telesnej a zdravotnej výchove, novinkách literatúry a učebných pomôcok, o vzťahu verejnosti k ústavu, žiakov k učiteľom. Každý učiteľ mal pripraviť aspoň raz za rok prednášku, ktorej stručný obsah sa dokladal k zápisničnému protokolu.

V rokoch 1918-1938 pôsobilo v štátnom učiteľskom ústave v Štubnianskych Tepliciach celkom 71 profesorov a učiteľov.

Jakobovič Móric, MUDr. (1918-1919). Praktický lekár. Vyučoval zdravovedu.
Polóni Ernest (1918-1920). Suplujúci profesor. Vyučoval slovenský jazyk.
Bezloja Alojz (1919-1923).[31] Vyučoval fyziku, matematiku a viedol praktické cvičenia.

[31] V zátvorke sú uvedené roky pôsobenia v učiteľskom ústave.

Beniač Július, MUDr. (1919-1923). Okresný lekár. Vyučoval zdravovedu.
Gebauerová Antónie (1919). Dočasná hlavná učiteľka. Vyučovala pedagogiku, kreslenie, krasopis, československú literatúru.
Kocián Peter (1919). Dočasný hlavný učiteľ. Vyučoval matematiku, prírodopis a hru na husle. Odišiel na Štátnu meštiansku školu v Ivančiciach.
Kulhánek František (1919). Dočasný hlavný učiteľ. Vyučoval zemepis, dejepis. Bol preložený na UÚ v B.Bystrici.
Vojtíková Marie (1919-1920). Učiteľka hudby a spevu. Vyučovala spev, hru na klavír a hru na organ.
Činčera Jozef (1919-1922). Dočasný hlavný učiteľ. Vyučoval francúzsky jazyk, telocvik chlapcov a telocvik dievčat..
Hapala Vladimír (1919-1920). Dočasný hlavný učiteľ. Vyučoval matematiku, kreslenie, krasopis, spev a hru na klavír.
Maloch František (1919-1925). Dočasný hlavný učiteľ. Vyučoval prírodopis, poľné hospodárstvo, fyziku.
Šolc Pavel (1919-1938). Vyučoval evanjelické náboženstvo.
Parobek Jozef (1920). Vyučoval hru na husle. Vypomáhal riaditeľovi pri kancelárskych prácach.
Raška Blažej (1919-1921). Dočasný hlavný učiteľ. Vyučoval dejepis, zemepis, hru na klavír a hru na organ. *Bol správcom žiackej knižnice.*
Stuchlík Václav (1919-1924). Dočasný hlavný učiteľ. Vyučoval pedagogiku, ručné práce, hospodárstvo. *Bol správca internátu do januára 1924.* Odišiel na UÚ v Prešove.
Buňata Ján (1920–1939). Riadny profesor. Vyučoval matematiku, fyziku, kreslenie, krasopis, francúzsky jazyk, ručné práce. *Bol správca profesorskej knižnice, kabinetných zbierok prírodovedných predmetov a kresliarne.* 31.mája 1939 daný k dispozícii Protektorátu.
Egrt Jindřich (1920-1923). Riadny profesor. Vyučoval čsl. jazyk.[32] Bol preložený na UÚ v Prešove.
Slavíčková Terézia (1920-1925). Riadny profesor. Vyučovala ženské ručné práce, hudbu, hru na klavír, ženský zborový spev. Bola preložená na UÚ v B. Bystrici.
Růžička Vladislav (1921-1931). Riadny profesor. Vyučoval čsl. jazyk, pedagogiku, dejepis, nemecký jazyk. *Bol správcom žiackej knižnice po odchode V.Kroftu.* Odišiel na UÚ v Lučenci.
Stiffel Ján (1921-1938). Vyučoval rím.-katolícke náboženstvo.
Kašpar František (1923–1924). Riadny profesor. Vyučoval čsl. jazyk a viedol praktické cvičenia. Bol preložený na Štátne reálne gymnázium v Ružomberku.
Havlovic Felix (1922-1924). Riadny učiteľ. Vyučoval hudbu a spev.
Krofta Václav (1923-1931). Riadny profesor. Vyučoval čsl. jazyk, francúzsky jazyk. *Viedol mládežnícky osvetový krúžok Jána Kollára a bol správcom žiackej knižnice.*
Matoušková Libuša (1923–1924). Riadny profesor. Vyučovala zemepis a dejepis.
Lenčo Ján (1923-1930). Školský lekár. Vyučoval zdravovedu.

[32] „Československý jazyk" znamenal v skutočnosti český. Slovenský jazyk sa nepokladal podľa výkladu väčšiny českých filológov za samostatný jazyk, ale len za „nárečie češtiny". Z tohto dôvodu sa oprávnene dožadovali slovenskí stredoškolskí profesori, aby výchova na slovenských školách sa diala v duchu národných tradícií slovenských.

Gardavský Ladislav (1924-1926). Riadny profesor. Vyučoval matematiku a fyziku. Bol preložený na Štátne gymnázium v Plzni.
Manda Václav (1924–1938). Definitívny profesor. Vyučoval zemepis, čsl. jazyk, ručné práce, pedagogiku. *Bol správcom dejepisných a zemepisných zbierok.* 31.mája 1939 daný k dispozícii Protektorátu.
Stanček Ladislav (1924-1925). Suplujúci učiteľ. Vyučoval hudbu a spev, hru na klavír.
Doskočil František (1925–1926). Riadny profesor. Vyučoval hudbu a spev, hru na klavír. Bol preložený na UÚ v Bratislave.
Francisci Michal (1926-1927). Výpomocný učiteľ hudby a spevu. Odišiel na Štátnu ľudovú školu v Štubnianskych Tepliciach.
Šugho Hipolyt (1927–1928). Dočasný učiteľ. Vyučoval hudbu a spev. Vzdal sa učiteľského miesta v Štubnianskych Tepliciach.
Klímová Mária (1927–1928). Učiteľka hudby. Prišla z Lučenca a po vyčerpaní zdravotnej dovolenky odišla do penzie.
Rohlík Alois (1928-1933). Dočasný profesor. Vyučoval hudbu a spev, hru na klavír a organ. *Bol správcom hudobných zbierok. Viedol spevácky zbor a orchester ústavu.* Bol preložený na UÚ v Příbore.
Hrubeš Vladimír (1929-1931). Riadny profesor. Vyučoval matematiku a fyziku.
Miller František (1929-1935). Dočasný profesor. Vyučoval prírodopis, poľné hospodárstvo, zemepis. *Bol správcom prírodopisných zbierok a staral sa o botanickú záhradu.* Bol preložený na Štátne dievčenské reálne gymnázium v Žiline.
Lešková Mária (1930-1933). Dočasný profesor. Vyučovala zemepis, telocvik, nemecký jazyk a ženské ručné práce. *Bola správcom telocvičných zbierok, neskôr i dejepisných a zemepisných zbierok.* Bola preložená na Štátne reálne gymnázium v Trenčíne.
Černý Ján (1930-1932). Suplujúci profesor. Vyučoval dejepis, telocvik, matematiku, nemecký jazyk. *Bol vychovávateľom v internáte a správcom knižnice.*
Fišer František (1930-1933). Riadny profesor. Vyučoval matematiku, fyziku a telocvik chlapcov. *Bol správcom fyzikálnych a chemických zbierok.* Bol preložený na UÚ v B. Štiavnici.
Rohlíková Vilma (1930-1932). Výpomocná učiteľka. Vyučovala spev a hru na klavír.
Spitzer Jakub MUDr. (1930-1933). Štátny obvodný lekár. Vyučoval zdravovedu.
Bednárik Rudolf (1931-1935). Dočasný profesor. Vyučoval dejepis, zemepis, čsl. jazyk. Bol preložený na Štátne reálne gymnázium v Turč.Sv.Martine.
Brežná Justina (1931-1938). Dočasný profesor. Vyučovala čsl. jazyk a francúzsky jazyk. *Bola od roku 1935 správcom žiackej knižnice.* Bola preložená na UÚ v B. Štiavnici.
Peták Vojtech (1931-1934). Dočasný profesor. Vyučoval pedagogiku, matematiku, ručné práce, krasopis a nemecký jazyk. *Bol správcom dielne pre ručné práce.* Bol preložený na Štátne reálne gymnázium v B. Bystrici.
Schmidtová Mária (1931-1932). Výpomocná učiteľka ženských ručných prác a domácich náuk. Bola preložená na Štátnu meštiansku školu vo Vranove nad Topľou.
Burdová Mária (1932-1933). Dočasný profesor. Vyučovala čsl. jazyk. Bola preložená na Štátne reálne gymnázium v Duchcove.
Knor Vojtech (1932-1939). Dočasný profesor. Vyučoval matematiku a fyziku. *Bol správcom fyzikálnych zbierok.* Bol preložený na Štátne reálne gymnázium v Turč.Sv. Martine.

Galandová Štefánia (1932-1933). Suplujúci profesor. Vyučovala čsl. jazyk a nemecký jazyk. *Bola správcom žiackej knižnice.* Bola preložená na Štátne reálne gymnázium v Prievidzi.
Hořínek Vladimír (1932-1938). Suplujúci profesor. Vyučoval spev, hru na husle a klavír. *Bol správcom hudobných zbierok.*
Kleskeňová Julia (1932-1933). Výpomocná učiteľka ženských ručných prác a domácich náuk. Bola preložená na Štátnu ľudovú školu v Hornom Jelenci.
Marušník František (1933-1936). Dočasný profesor. Vyučoval hudbu a spev, hru na klavír.
Dolana Václav (1933-1936). Dočasný profesor. Vyučoval prírodopis, hospodárstvo a telocvik. *Bol správcom telocvične.* Bol preložený na UÚ v Příbore.
Marešová Anna (1933-1934). Dočasný profesor. Vyučovala čsl. jazyk a francúzsky jazyk. Bola preložená na Štátne gymnázium v Tišnove.
Blahová Anna (1933-1934). Suplujúci profesor. Vyučovala čsl. jazyk. *Bola správcom žiackej knižnice.* Bola preložená na Štátne reálne gymnázium v Ostrave-Přívoze.
Mandová Mária (1933- s prestávkami do decembra 1938). Výpomocná učiteľka ženských ručných prác. 31.decembra 1939 daná k dispozícii Protektorátu.
Snopek Jaroslav (1934-1935). Riadny profesor. Vyučoval čsl. jazyk, pedagogiku, nemecký jazyk. Bol preložený na Štátne reálne gymnázium v Spišskej Novej Vsi.
Nízka Otília (od 1.9.1934 do 8.12.1934). Vzdala sa miesta.
Šlosarová Ľudmila (1934-1935). Aspir. profesor. Vyučovala čsl. jazyk. *Bola správcom žiackej knižnice.* Bola preložená na Štátne reálne gymnázium v Leviciach.
Gálik Štefan (1935-1939). Riadny profesor. Vyučoval dejepis a zemepis. *Bol správcom dejepisných a zemepisných zbierok.* Bol preložený na Obchodnú akadémiu v Poprade.
Vrána Jaroslav (1935-1936). Riadny profesor. Vyučoval pedagogiku a čsl. jazyk. Bol preložený na Štátne reálne gymnázium v Novom Meste nad Váhom.
Švingerová Mária (1935-1936). Výpomocná učiteľka ženských ručných prác.
Schnierer Pavel (1936-1939). Riadny profesor. Vyučoval čsl. jazyk, pedagogiku, nemecký jazyk. *Bol správcom pedagogickej knižnice.* Bol preložený na Štátne gymnázium v Trenčíne.
Kotyza Karol (1936-1938). Riadny profesor. Vyučoval prírodopis, hospodárstvo a telocvik. *Bol správcom prírodopisných a telocvičných zbierok.* Bol preložený na Štátnu reálku v Bardejove.
Slosiarik Ján (1938-1939). Dočasný profesor. Vyučoval kreslenie, krasopis, ručné práce chlapcov. *Bol správcom kresliarne.* Bol preložený na Štátnu reálku v Bardejove.

Učitelia cvičnej školy
Kalusová Ľudmila (1919-1921). Viedla ženské ručné práce.
Stuchlík Václav (1919).
Pihera Václav (1919-1920). Viedol mužské ručné práce.
Koloušek Václav (1920-1921). Suplujúci cvičný učiteľ.
Spokrová Anna (1920-1921).
Broul František (1921-1923). Cvičný učiteľ. Vyučoval kreslenie.
Emingrová Mária (1921-?)

Košina Karel (1921-1938). Definitívny cvičný učiteľ. *Od februára 1924 správca internátu. Spravoval zbierky učebných pomôcok cvičnej školy.* 31.decembra 1938 daný k dispozícii Protektorátu.
Košinová Mária (1922-1938). Definitívny cvičný učiteľ. 31.januára 1939 daná k dispozícii Protektorátu.
Juričková Milina (1937-1938). Suplujúca cvičná učiteľka.

Učitelia náboženstva
Jung Silvester (1918-1921). Suplujúci profesor náboženstva. Vyučoval katolícke náboženstvo. Bol farár v Turčianskom Svätom Michale.
Šolc Pavel (1919-1938). Výpomocný učiteľ. Vyučoval evanjelické náboženstvo v ústave i cvičnej škole. Bol farár v Háji.
Štern Alexander (1919-1920). Výpomocný učiteľ. Vyučoval židovské náboženstvo. Bol rabín v Štubnianskych Tepliciach.
Stiffel Ján (1921-1931 a 1932-1933). Výpomocný učiteľ. Vyučoval rímskokatolícke náboženstvo.
Lednický Anton (1931-1938). Výpomocný učiteľ rímskokatolíckeho náboženstva.

Organizácia školského roka

Školský rok začínal 1. septembra a končil 31. augusta nasledujúceho kalendárneho roku. Hlavné prázdniny trvali od 29. júna do 31. augusta. V rokoch, kedy 28. jún pripadol na nedeľu, začali dňom 28. júna, a v rokoch, kedy 1. septembra pripadlo na nedeľu, skončili sa dňom 1. septembra. Skracovať čas určený k vyučovaniu bolo neprípustné.

Prvý polrok končil dňom 31. januára. Ak to bola nedeľa, potom dňom 30. januára. Druhý polrok začínal 3. februára, ak to bola nedeľa, potom dňom 4. februára.

Polročné vysvedčenie sa vydávalo žiakom na poslednej vyučovacej hodine 31. januára, resp. 30. januára. Výročné vysvedčenie sa vydávalo žiakom 28. júna, resp. 27. júna.

Skúšky dospelosti v hlavnom (letnom) období sa konali pred začiatkom hlavných prázdnin. Písomné skúšky začiatkom mája tak, aby skončili aspoň 3 týždne pred ústnymi skúškami. Ústne skúšky sa konali v júni tak, aby skončili najneskôr do 27. júna. Skúšky dospelosti v jesennom období, sa konali v septembri nasledujúceho školského roku. Presný termín konania skúšok dospelosti stanovilo ministerstvo školstva. Bezprostredne pred začiatkom ústnych skúšok dospelosti mali kandidáti 6 vyučovacích dní voľno.

Skúšky dodatočné, opravné a privátnych žiakov sa konali v posledných dňoch pred začiatkom hlavných prázdnin a v prvých dňoch po začiatku nového školského roku.

Zápis žiakov do školy a prijímacie skúšky sa konali v dobe od 28., resp. 27. júna do 1. júla. Po prázdninách sa prijímacie skúšky konali iba výnimočne, napr.

pri prijímaní do vyššieho ročníka. Definitívny zápis sa konal od 3 do 5. septembra. Stav zapísaných žiakov nahlasoval riaditeľ ministerstvu školstva.

Dni voľna od vyučovania boli nedele, sviatky a pamätné dni Československej republiky a 2. november (ak bolo 2. alebo 4. novembra nedeľa, bolo voľno i 3. novembra). Vianočné prázdniny boli od 23. decembra do 2. januára. Ak bolo 22. decembra v pondelok, začínali vianočné prázdniny už 21. decembra. Polročné prázdniny boli 1. a 2. februára a veľkonočné prázdniny od Kvetnej nedele do stredy po Veľkonočnej nedeli. Riaditeľ mal právo udeliť 2 dni riaditeľské voľno.[33]

Organizácia začiatku nového školského roku sa zverejňovala na tabuli oznamov v budove školy a v návestí (oznámení) na poslednej strane tlačenej výročnej správy.

Návestie pre školský rok 1920/1921.

Zápis a prijímacie skúšky do 1. ročníka pre školský rok 1920/21 sa vykonajú dňa 1. a 2. júla 1920.

Zápis sa vykoná v uvedených dňoch od 8,00 do 10,00 hod., potom sa bude konať skúška.

Pri zápise treba predložiť:

1. Krstný alebo rodný list, z ktorého vidno, že žiadateľ bude mať najneskôr do 1. septembra 1920 15 rokov. (výnimku veku najviac 6 mesiacov povoľuje na zvláštnu kolkovanú žiadosť školský referát v Bratislave.).
2. Ostatné školské svedectvo (vysvedčenie).
3. Ak žiadateľ nechodí do školy v uvedenom školskom roku, predloží posledné svedectvo a svedectvo o mravnej zachovalosti od obecného úradu.

Skúška koná sa:

1. z jazyka vyučovacieho a z počtov písomne a ústne;
2. zistí sa hudobný sluch;
3. telesná spôsobilosť k povolaniu učiteľskému zistí sa prehliadkou, ktorú vykoná školský lekár na ústave priamo pri skúške.

Všetci žiadatelia prinesú ukážky z krasopisu a z kreslenia ohodnovernené správou školy.

Žiadosti o prijatie do internátu podajú si žiadatelia, ktorí budú prijatí na základe prijímacej skúšky.

Do internátu prijímajú sa len chovanci.

Po prázdninách vykonajú sa prijímacie skúšky v dobe od 1. do 3. septembra 1920 a síce:

Zápis a prijímacie skúšky do 1. ročníka vykonajú sa dňa 1.a 2. septembra rovnakým postupom, ako pred prázdninami, a to len vtedy, keď nebude prijatý dostatočný počet chovancov pred prázdninami.

[33] Organizáciu školského roku každoročne aktualizovalo a zverejňovalo MŠaNO.

Zápis postupujúcich chovancov vykoná sa dňa 3. septembra 1920 od 10,00 do 12,00 hodiny dopoludnia.

Pri zápise predložiť treba ostatné svedectvo.

Zápis a prijímacie skúšky žiakov z iných ústavov bude dňa 3. októbra 1920.

Žiaci prestupujúci z iných ústavov predložia pri zápise ostatné školské svedectvo s klauzulou na odchod.

Pri zápise zaplatí každý žiak 10 korún na internátne potreby.

Ak žiak pri skúške neobstojí, vrátia sa mu jeho výkazy aj peniaze.

Dňa 6. septembra začne pravidelné vyučovanie.[34]

Oznamy týkajúce sa zmeny organizácie vyučovania pre žiakov, napr. dátum nástupu do školy, predĺženie prázdnin, voľno z dôvodu infekčných chorôb, mimoriadne voľno z dôvodu nepriaznivého počasia, nedostatku paliva na vykurovanie a pod., zverejňovalo riaditeľstvo učiteľského ústavu aj prostredníctvom dennej tlače. Oznamy sa najčastejšie zverejňovali v Slovenskom denníku, v Slovákovi a v Národných novinách.

Organizácia a systém vzdelávania

Systém odbornej prípravy učiteľov národných škôl bol už od vzniku Československa predmetom viacerých diskusií. Začali na pôde akademických ústavov a ich centrálnym motívom bola reforma učiteľského vzdelávania. Akademickí pracovníci navrhovali zrušiť dovtedajší systém odbornej prípravy učiteľov ľudových škôl na učiteľských ústavoch a požadovali preniesť vzdelávanie učiteľov jednotlivých druhov škôl len na univerzity, resp. vysoké školy pedagogického zamerania.[35] V rámci diskusie sa postupne vykryštalizovali dve základné koncepcie. Jedna vychádzala z názoru, že existujúci systém odbornej prípravy v učiteľských ústavoch je dostatočný, treba iba skvalitniť a rozšíriť výučbu. Druhá koncepcia vychádzala z názoru, že je potrebné oddeliť stredoškolské odborné vzdelanie a odborné vzdelanie na vysokých pedagogických školách. Požiadavku vysokoškolského vzdelávania učiteľov sformuloval v roku 1918 profesor J. Úlehla a v nasledujúcom roku bol vypracovaný rámcový zákon o zriadení pedagogických fakúlt. Prvý zjazd československých učiteľov v Prahe v roku 1920 rovnako žiadal zriadenie štvorročného učiteľského štúdia na pedagogických fakultách, ktoré mali byť rovnocenné ostatným fakultám. V roku 1921 vypracoval O. Kádner nový návrh rámcového zákona. Návrh uvádzal dve alternatívy vzdelávania učiteľov na pedagogických akadémiách. Absolvent stredoškolské-

[34] Prvá zpráva československého štát. ústavu učiteľského Jána Kollára v Štubnianskych Tepliciach za školský rok 1918-19 a 1919-20. Turčiansky Sv. Martin 1920, s.20.

[35] Treba pripomenúť, že podobná diskusia sa viedla v maďarskej pedagogickej obci už začiatkom deväťdesiatych rokoch 19.storočia.

ho vzdelávania mohol študovať v dvojsemestrálnom alebo štvorsemestrálnom programe pedagogickej akadémie.

Oponenti nového návrhu zákona o vzdelávaní učiteľov národných škôl argumentovali tým, že učiteľské ústavy majú dlhodobú tradíciu a skúsenosti s odbornou prípravou učiteľov. Hlavným argumentom bola väčšia previazanosť teoretického vzdelávania s praktickým vzdelávaním.

Diskusie okolo zrušenia učiteľských ústavov a zavedenie vysokoškolského štúdia učiteľov národných škôl trvali celé medzivojnové obdobie. Pripravené návrhy zásadných zmien školského systému v Československu sa ale nepodarilo zrealizovať, pretože nebola politická vôľa na ich schválenie. Učiteľské ústavy zabezpečovali naďalej odbornú prípravu učiteľov národných škôl. Došlo iba k menším úpravám učebných osnov, aby učivo spĺňalo všetky predpísané požiadavky stredoškolského odborného vzdelania.

Vzhľadom na narastajúci počet ľudových škôl po roku 1918 na Slovensku povolilo ministerstvo školstva zriaďovať jednoročné abiturientske kurzy, v ktorých sa pripravovali na učiteľské povolanie absolventi stredných škôl. Výnosom MŠaNO č. 51 442 z 30. októbra 1920 bol zriadený jednoročný abiturientsky kurz pri štátnom dievčenskom učiteľskom ústave v Bratislave (koedukačný) a pri štátnom učiteľskom ústave v Spišskej Novej Vsi (mužský). V roku 1931 ministerstvo zrušilo abiturientske kurzy a namiesto nich boli zriadené samostatné pedagogické akadémie. Prvá štátna pedagogická akadémia pre výchovu učiteľov národných škôl bola založená v roku 1930 v Bratislave. O rok neskôr vznikli pedagogické akadémie aj v Prahe a v Brne. Prihlásiť sa na ne mohli absolventi stredných škôl s maturitou starší ako 18 rokov. Obsahom štúdia boli hlavne pedagogické a psychologické disciplíny, ale aj materinský jazyk, hudobná výchova, a i. Pedagogickú prax vykonávali poslucháči v cvičných školách pri učiteľských ústavoch. Pedagogické akadémie poskytovali vyššie vzdelanie ako 4-ročné učiteľské ústavy. Záujem o ne bol pomerne veľký.

Zoznam vyučovacích predmetov na učiteľských ústavoch s ich stanoveným týždenným počtom hodín predpisoval učebný rozvrh alebo plán, ktorý schvaľovalo ministerstvo školstva. Na Slovensku bol učebný plán pre učiteľské ústavy zavedený výnosom ministerstva školstva č. 38 985 zo dňa 29. augusta 1919 a následne upravený výnosom č. 21 788 z 27. júla 1922.

Obsah a rozsah vyučovania jednotlivých predmetov podľa schváleného učebného rozvrhu alebo plánu vymedzovali učebné osnovy. Podľa § 1 zákona č. 293 Sb.z.a n. zo dňa 27. mája 1919 mali začať platiť pre stredné školy na Slovensku rovnaké učebné osnovy, aké boli zavedené v Čechách a na Morave. Pretože školské pomery na Slovensku neboli v tom čase ešte ustálené, boli učebné osnovy dočasne upravené a prispôsobené miestnym podmienkam. Najdôležitejšia z

úprav sa týkala materinského jazyka, ktorému sa venoval väčší počet hodín, pretože sa ho žiaci predtým neučili.

Učebný plán učiteľského ústavu
(výnos MŠaNO č. 38 985 zo dňa 29. augusta 1919)

Predmet	**1.ročník**	**2.ročník**	**3.ročník**	**4.ročník**	**Spolu**
Náboženstvo	2	2	2	2	8
Pedagogika a prakt. cvičenia	-	3	5	9	17
Jazyk československý	7	7	5	6	25
Zemepis	2	2	2	2	8
Dejepis a vlastiveda	3	3	2	2	10
Počty a merické rýsovanie	4	3	3	2	12
Prírodopis	2	2	2	1	7
Fyzika a chémia	2	2	2	2	8
Poľné hospodárstvo	-	-	1	-	1
Krasopis	1	-	-	-	1
Kreslenie	2	2	2	1	7
Spev a hudba	2	2	2	1	7
Hra na husle	2	2	1	1	6
Telocvik	2	2	2	2	8
Práce rukodielne	-	-	2	2	4
Jazyk francúzsky*	2	2	2	2	8
Spolu	**33**	**34**	**35**	**35**	**137**
Relatívne povinné predmety					
Hra na klavír**	2	2	-	-	4
Hra na organ**	-	-	2	1	3

* Francúzsky jazyk bol zavedený ako cudzí živý jazyk v zmysle uvedeného výnosu.
** V zmysle výnosu MŠaNO č. 48 276 z 30. októbra 1919 sa hra na klavír a hra na organ vyučovali ako nepovinné predmety.

Ministerský výnos č. 21 788 z 27. júla 1922 stanovil zákaz oslobodenia žiaka od vyučovacích predmetov hudba a spev a hra na husle.

Podľa výnosu MŠaNO č. 91 230/27-11 zo dňa 24. VIII. 1927 bolo zavedené od školského roku 1927/28 vyučovanie nemeckého jazyka ako predmetu relatívne povinného, francúzsky jazyk sa stal nepovinným predmetom.

Výnosom MŠaNO č. 157 929/31-II/2 zo dňa 9. novembra 1931 bolo povolené vyučovať v štátnom učiteľskom ústave v Štubnianskych Tepliciach ako nepo-

vinné predmety hru na klavír v štyroch oddeleniach po 3 hodiny týždenne, ručné práce výchovné (rukodielne práce) v štyroch oddeleniach po 2 hodiny týždenne, ženské ručné práce v piatich oddeleniach po 2 hodiny týždenne, praktické cvičenia fyzikálne v jednom oddelení po 2 hodiny týždenne, praktické cvičenia prírodopisné v dvoch oddeleniach po 2 hodiny týždenne. Zoznam nepovinných predmetov a rozsah ich vyučovania sa každoročne upravoval.

Vyučovanie nepovinných predmetov bolo podľa vtedajšej legislatívy možné iba vtedy, ak boli k dispozícii skúsení učitelia pre takéto predmety, ak boli predmety vzhľadom k budúcemu učiteľskému povolaniu potrebné, a ak bol počet prihlásených žiakov na každý predmet aspoň 30.

Organizácia a systém vyučovacieho procesu sa oproti predchádzajúcemu obdobiu v podstate nezmenili. V učiteľských ústavoch sa odporúčalo vyučovať tak, aby vyučovanie a jeho priebeh slúžili žiakom ako vzor. Diktovanie učiva bolo podľa výnosu MŠaNO č. 126 707 z 27. októbra 1923 neprípustné. Vo všetkých vyučovacích predmetoch mali učitelia podporovať iniciatívnosť žiakov a sústavne rozvíjať ich schopnosť samostatného riešenia uložených i dobrovoľne zvolených úloh. Aj pri preberaní nového učiva mali žiaci, pokiaľ to bolo možné, sami hľadať cestu k riešeniu danej úlohy. Pri skúšaní mali učitelia voliť otázky tak, aby sa presvedčili, či žiaci skutočne porozumeli učivu. K lepšiemu porozumeniu mali učitelia využívať všetky učebné pomôcky, ktoré poskytovala škola a podľa okolností i blízke okolie školy, obec, kraj. Pre každú triedu bol zostavený program exkurzií a náučných výletov, ktorými sa učivo vhodne dopĺňalo. Plnenie predpísaných učebných cieľov mali riaditelia povinnosť sledovať počas hospitácií.

Rozvrh hodín

Vyučovanie prebiehalo podľa vopred zostaveného rozvrhu hodín. Pri jeho zostavovaní musel učiteľský ústav rešpektovať určité pravidlá. Predmety, ktoré vyžadovali najviac pozornosti a väčšiu námahu ducha museli byť zaradené vždy dopoludnia ako prvé hodiny. Nepovinné predmety nemohli byť zaradené dopoludnia pred povinné vyučovacie predmety. Ak mal predmet 6 a viac hodín týždenne, musela pripadnúť na každý deň najmenej 1 hodina. Pri nepárnom počte hodín predmetov vyžadujúcich telesnú a manuálnu aktivitu bolo možné vyučovanie týchto predmetov spojiť. Medzi druhou a treťou hodinou sa však musela zachovať prestávka.

Rozvrh hodín zostavoval riaditeľ alebo ním poverený člen učiteľského zboru tak, aby sa hneď od začiatku školského roka mohlo začať pravidelné vyučovanie. Učiteľský zbor odsúhlasil rozvrh hodín, keď sa podľa neho už aspoň týždeň vyučovalo, najneskôr však mesiac od začiatku školského roka. Podľa minis-

terského výnosu č. 30 695 z 20. apríla 1925 malo riaditeľstvo i učiteľský zbor pri rozdeľovaní predmetov a pri úprave rozvrhu hodín dbať v prvom rade na záujem školy a vedeckého i mravného prospechu žiakov. Osobným požiadavkám sa mohlo vyhovieť v prípade, ak neboli na úkor pedagogických záujmov. Po definitívnom zostavení sa rozvrh predkladal Referátu MŠaNO v Bratislave na schválenie.

Po každej vyučovacej hodine nasledovala prestávka na zotavenie. Dĺžka prestávok bola stanovená tak, aby sa učebné miestnosti mohli vyvetrať. Vždy po dvoch hodinách bola dlhšia prestávka, ktorú mali žiaci stráviť na čerstvom vzduchu, ak to bolo možné, alebo na chodbách školy. Rozdelenie a dĺžku prestávok upravovala so súhlasom školského úradu učiteľská rada.

V učiteľskom ústave sa vyučovalo, vzhľadom na vyšší týždenný počet hodín, dopoludnia aj popoludní, pričom sa zachovávali dve voľné popoludnia.

Skúšobný poriadok

Pre učiteľské ústavy na Slovensku platil skúšobný poriadok ešte z predchádzajúcej doby, ktorý bol v niektorých ustanoveniach upravený a doplnený.

Prospech sa na učiteľských ústavoch hodnotil piatimi klasifikačnými stupňami: 1 - výborný, 2 - chválitebný, 3 - dobrý, 4 - dostatočný, 5 - nedostatočný. Piatimi stupňami sa hodnotilo i chovanie: 1 - chválitebné, 2 - uspokojivé, 3 - zákonné, 4 - menej zákonné, 5 - nezákonné. Hodnotila sa i usilovnosť ako vytrvalá, patričná, dostatočná, nestála, nepatrná.

Vyznamenaný žiak musel byť klasifikovaný z chovania, z vyučovacieho jazyka a pedagogiky známkou aspoň chválitebný, z ostatných predmetov musel mať aspoň o jednu známku „výborný“ viac než známok „dobrý“ alebo aspoň jednu známku „výborný“ a ostatné „chválitebný“.

Preberané učivo sa precvičovalo a skúšalo formou ústnych skúšok a cvičení alebo formou písomnej skúšky.

Písomné práce (skúšky) boli školské a domáce. Školské práce, tzv. kompozície, sa pod dozorom učiteľa a bez pomôcok vypracovali v škole, obvykle v priebehu jednej vyučovacej hodiny. Konali sa z vyučovacieho a cudzieho jazyka a matematiky. Domáce práce, tzv. penza, sa zadávali na niekoľko dní k domácemu vypracovaniu. Konali sa iba z vyučovacieho jazyka. Aby nedošlo k preťaženiu žiakov, bol učebnými osnovami predpísaný počet písomných prác pre každý predmet a ročník. Na začiatku školského roku sa zostavil harmonogram písomných prác na celý školský rok, ktorý sa prerokoval a schválil na porade celého učiteľského zboru. Písomné práce museli byť rozdelené rovnomerne na celý školský rok a to tak, aby ich klasifikácia mohla byť vykonaná včas, a aby sa v jednom dni nepísala viac ako jedna písomná práca.

Pri písomných prácach sa hodnotila aj ich vonkajšia úprava a to stupňami: veľmi úhľadná, úhľadná, menej úhľadná, neúhľadná.

Počet školských a domácich písomných prác

Ročník	Vyučovací jazyk		Cudzí živý jazyk		Matematika	
	1.polrok	2.porok	1.polrok	2.porok	1.polrok	2.porok
I.	5	5	4	4	3	3
II.	5	5	4	4	3	3
III.	4	4	4	4	3	3
IV.	4	3	3	2	3	3

Témy písomných prác z československého jazyka v školskom roku 1931/32

1.ročník

1. Moje posledné prázdniny. (Vypravovanie.)
2. Mataj, jeho utrpenie a oslobodenie. (Vypravovanie.)
3. Naše mesto a jeho okolie. (Opis.)
4. Život na nádraží. (Líčenie.)
5. Materinská láska a láska к vlasti. (Paralela.)
6. Zlatý kolovrat. (Reprodukcia básne z Erbenovej „Kytice".)
7. Chudobná chalupa, žiadna potupa. (Výklad.)
8. Odhrnulo mladé jaro, zemi snivé zádumčivé sněhu bílou loktuš s hlavy. (J.Vrchlický.) (Líčenie.)
9. Doby denné, doby života. (Prímer.)
10. Pozvanie priateľa na prázdniny. (Vypravovanie.)

2.ročník

1. Zaujímavá príhoda z môjho života. (Líčenie.)
2. Práca je priateľom človeka. (Výklad príslovia.)
3. Naša trieda v deň po konferencii. (Opis života v nej.)
4. Z galérie mojich známych. (Pokus o charakteristiku.)
5. Spomienka na rodný kraj. (Vypravovanie.)
6. Nie je všetko zlato, čo sa leskne. (Výklad príslovia.)
7. Srneček. (Reprodukce.)
8. O, mládež naša, tys' držiteľkou rána, vladárkou mája tys', jara pokladníkom. (P.O.Hviezdoslav). (Prirovn.)
9. Podstata českého humanizmu. (Podľa liter, výkladov.)
10. V přírodu jdi! Zlatá slunce zář růže lícím, poklid vrátí čelu. (K.H.Mácha.) (Význam turistiky.)

3.ročník

1. Človek našiel v sebe človeka. (Úvaha o humanizme.)
2. Moja prvá tanečná hodina. (Opis.)
3. Šafárik - Palacký, zakladatelia našej vedy. (Prirovn.)
4. Kamením sa hádže len po tých stromoch, ktoré nesú ovocie. (Výklad aforizmu.)
5. Dalekáť cesta má! Marné volání! (Charakteristika Máchova.)
6. Hľadá-li človek múdrosť, je rozumný, ale jak myslí, že ju našiel, je blázon. (Výklad aforizmu.)

7. Student nejlépe pracuje pro národ, připravuje-li se svědomitě na své budoucí povolání. (T. G. Masaryk.) (Pojednanie.)
Politická sloboda záleží v tom, že človek môže robiť nie čo chce, ale čo robiť má. (Montesquieu.) (Pojednáme.)
8. Viac svetla! (Pojednanie.)
4.ročník
1. Snahy, boje a význam lumírovcov. (Podľa škol. výkl.)
2. Veľké reformy vyžiadaly si obeti tých, ktorí ich previedli. (Pojednanie.)
3. Vedenie znamená stále kritizovanie, predovšetkým kritizovanie seba samého. (Úvaha.) (T.G.Masaryk.)
Kto chce žiť, musí sa kývať, boriť, tvoriť, a nie zívať. (Úvaha.) (P.O.Hviezdoslav.)
4. Vianočná rozprávka. (Pokus o fejtón.)
5. Symbolizmus v českej poezii. (Podľa škol. výkladov.)
6. Besednica. (Voľné téma.)
7. Bilancia kandidátov IV. ročníka. (Úvaha ku konci štúdií.)
8. Maturitné téma.
(Témy označené kurzívou boli školské písomné práce)

Témy písomných prác z nemeckého jazyka v školskom roku 1931/32
1.ročník
1. Meine Familie. (Fragen und Antworten)
2. In der Schule. (Übersetzung)
3. Mein Bruder. (Übersetzung)
4. Das Gesellschaftsgespräch. (Umwandlung)
5. Der Wochentag in der Schule. (Übersetzung)
6. Starke Zeitwörter. (Übung)
7. Die Nebensätze. (Übung)
8. Der kluge Knabe. (Reproduktion)
2.ročník
1. Der Brief. (Übersetzung)
2. Erlkönig. (Umwandlung)
3. Der untreue Bedienter und der gerechte Offizier. (Übersetzung)
4. Wie Rübezahl den Armen half. (Übersetzung)
5. Die drei Zigeuner. (Nacherzählung)
6. Es schadet niemals die Vorsicht. (Nacherzählung)
7. Die Städte im Mittelalter. (Beschreibung)
8. Wie das Kamel geschöpft wurde. (Nacherzählung)
3.ročník
1. Eine alte Märe. (Übersetzung)
2. Der gute Berggeist. (Umwandlung)
3. Wie sich ein Königssohn die Braut fand. (Nacherzählung)
4. Wie die Welt gross ist. (Übersetzung)
5. Die Schönheiten und Freuden des Winters. (Beschreibung)
6. Wie wir den 82. Geburtstag unseres Präsidenten verherrlicht haben. (Erzählung)
7. Die Gründung des Stammes Přemysliden. (Übersetzung)

8. Meine Pläne für die Ferien. (Erzählung)
4.ročník
1. Der Lehrer der Völker. (Übersetzung)
2. Siegfrieds Ruhm und Tod. (Umwandlung)
3. Was ich über die Weinachtsferien gemacht habe. (Erzählung)
4. Was alles die treue Liebe zustande bringt. (Übersetzung)
5. Johann Wolfgang von Goethe. (Lebenschicksale)
6. Das ist das Los des Schönen auf der Erde. (Zum 13.Jahrestage des Todes Dr. M. R. Stefániks.)

Výchovné a vzdelávacie výsledky žiakov sa hodnotili štvrťročne na učiteľských konferenciách, dvoch cenzúrnych (štvrťročná a trištvrte ročná), polročnej a koncoročnej klasifikačnej konferencii. Ak žiak neprospieval z niektorého predmetu alebo sa dopustil disciplinárneho priestupku, posielal triedny profesor jeho rodičom cenzúrny oznam alebo list, v ktorom uviedol, že na cenzúrnej porade profesorského zboru bol žiak pokarhaný pre nedostatočný prospech, bol napomínaný k väčšej usilovnosti alebo pokarhaný za nedisciplinované chovanie. Úlohou rodičov bolo napomenúť žiaka a cenzúrny oznam vrátiť podpísaný triednemu učiteľovi do 8 dní. Frekvencia cenzúrnych listov bola rôzna. V dvadsiatych rokoch bola pomerne vysoká, napr. za III. štvťrok školského roka 1924/1925 bolo zaslaných 41 cenzúrnych listov. Z toho bolo 10 rodičom žiakov z 1. ročníka, 15 z 2. ročníka, 11 z 3. ročníka a 5 zo 4. ročníka. V tridsiatych rokoch sa frekvencia zasielania cenzúrnych listov znížila približne o polovicu.

Na konci školského roku vydával učiteľský ústav žiakom výročné vysvedčenie, v ktorom boli uvedené známky z jednotlivých predmetov, známka z chovania, počet vymeškaných hodín a klauzula, že žiak je spôsobilý postúpiť do vyššieho ročníka.

Štatistický prehľad o počte a výsledkoch žiakov (1918/19 – 1937/38)

Školský rok	Trieda	Počet žiakov								Výsledky koncoročnej klasifikácie			
		na začiatku (prijatí celkom)	Prijatí na základe PS	postúpili z predch. ročn.	opakujú	pristúpili	prijatí po PS	vystúpilo	na konci	prospeli s vyznamenaním	prospeli	neprospeli + neklasifikovaní	opravné skúšky
1918/1919	I.	56	-	-	-	-	-	1	55*	25	30	-	-
	II.	-	-	13	-	29	-	2	40	7	31	2	2
	III.	-	12	-	-	18	-	2	28	16	12	-	-
	IV.	-	-	9	-	6	-	-	15	6	9	-	-

	Spolu	56	12	22	-	53	-	5	138	43	83	2	2
1919/1920	I.	40	39	-	-	1	40	3	37	17	12	2	6
	II.	37	-	32	-	5	-	11	26	11	11	3	1
	III.	29	-	22	-	7	-	4	23	8	11	4	-
	IV.	23	-	18	-	5	6	-	17	7	10	-	-
	Spolu	129	-	72	-	17	46	15	103	43	44	9	7
1920/1921	I.	41	38	-	1	2	-	2	39	14	22	3	3
	II.	40	-	30	3	7	-	5	35	15	16	4	2
	III.	29	-	18	-	11	-	2	27	13	9	6	2
	IV.	23	-	22	-	1	-	1	22	8	13	1	1
	Spolu	133	38	70	4	21	-	10	123	50	60	14	8
1921/1922	I.	42	42	-	-	1	-	5	33	9	24	5	4
	II.	39	-	34	-	5	-	4	30	8	18	4	2
	III.	35	-	30	-	5	-	2	30	9	21	3	1
	IV.	25	-	24	-	1	-	2	23	6	16	1	-
	Spolu	141	42	88	-	12	-	13	113	32	79	13	7
1922/1923	I.	43	42	-	1	-	-	8	27	10	17	11	8
	II.	41	-	24	2	5	-	2	33	6	27	8	3
	III.	35	-	29	1	5	-	2	33	4	26	3	3
	IV.	31	-	26	1	4	-	-	31	7	24	-	-
	Spolu	150	42	79	5	14	-	12	124	27	94	22	14
1923/1924	I.	40	40	-	-	-	-	3	37	16	15	6	5
	II.	39	-	35	2	2	-	2	37	11	16	10	8
	III.	37	-	31	2	4	-	3	34	6	19	9	8
	IV.	29	-	28	-	1	-	2	27	5	21	1	-
	Spolu	145	40	94	4	7	-	10	135	33	50	26	21
1924/1925	I.	40	40	-	-	-	-	1	39	9	25	3	3
	II.	37	-	31	-	6	-	2	35	2	22	7	4
	III.	36	-	33	1	1	-	-	36	8	22	6	4
	IV.	34	-	32	-	2	-	1	33	3	27	4	3
	Spolu	147	40	96	1	9	-	4	143	22	96	20	14
1925/1926	I.	ročník sa neotváral											
	II.	39	-	33	5	1	-	2	37	10	26	1	-
	III.	29	-	25	3	1	-	2	27	8	16	3	3
	IV.	39	-	33	3	3	-	3	36	6	29	1	1

	Spolu	81		91	11	5	-	7	100	24	61	4	4
1926/1927	I. a II.	ročník sa neotváral											
	III.	29	-	28	1	-	-	-	29	5	21	5	4
	IV.	27	-	25	2	-	-	-	27	7	19	1	-
	Spolu	56	-	53	3	-	-	-	56	12	40	6	4
1927/1928	I.	25	25	-	-	-	-	2	23	4	12	7	6
	II. a III.	ročník sa neotváral											
	IV.	32	-	30	1	1	-	-	32	4	28	-	-
	Spolu	56	25	30	1	1	-	2	55	8	40	7	6
1928/1929	I.	31	30	-	-	1	-	1	30	3	26	1	2
	II.	25	-	22	-	1	2	2	23	4	19	-	3
	III.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	IV.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Spolu	**56**	**30**	**22**	**-**	**2**	**2**	**3**	**53**	**7**	**45**	**1**	**5**
1929/1930	I.	39	38	-	1	-	-	1	38	8	25	-	5
	II.	29	-	29	-	-	-	2	27	8	18	-	1
	III.	22	-	20	-	2	-	1	21	9	11	-	1
	IV.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Spolu	**90**	**38**	**87**	**1**	**2**	**-**	**4**	**86**	**25**	**54**	**-**	**7**
1930/1931	I a.	38	38	-	-	-	-	2	36	8	18	2	8
	I b.	37	-	-	-	-	-	1	36	3	23	2	8
	II.	40	-	36	-	4	-	-	40	10	14	6	10
	III.	30	-	28	-	1	1	2	28	10	15	-	3
	IV.	24	-	21	-	-	3	1	23	9	14	-	-
	Spolu	**169**	**38**	**85**	**-**	**5**	**4**	**6**	**163**	**40**	**84**	**10**	**29**
1931/1932	I a.	39	34	-	5	-	-	2	37	2	25	-	10
	I b.	41	36	-	5	-	-	7	34	4	24	-	6
	II a.	35	-	28	2	2	2	3	32	2	18	3	9
	II b.	36	-	33	-	2	1	2	34	1	18	6	9
	III.	39	-	34	-	3	2	1	38	3	19	6	10
	IV.	30	-	28	1	3	2	3	29	1	24	1	3
	Spolu	**220**	**70**	**123**	**13**	**10**	**7**	**18**	**204**	**13**	**128**	**16**	**47**
1932/1933	I a.	40	38	-	2	-	-	2	38	4	33	-	1
	I b.	40	40	-	-	-	-	3	37	2	30	1	4
	II a.	41	-	35	4	-	2	-	41	7	27	-	7

	II b.	39	-	31	6	1	1	-	39	4	29	2	4
	III a.	31	-	27	3	1	-	-	31	7	22	-	2
	III b.	30	-	26	3	-	1	1	29	2	23	-	4
	IV.	35	-	33	1	-	1	-	35	4	31	-	-
	Spolu	**256**	**78**	**152**	**19**	**2**	**3**	**6**	**250**	**30**	**195**	**3**	**22**
1933/1934	I.	40	39	-	1	-	-	1	39	4	29	2	4
	II a.	41	-	37	1	3	-	-	41	7	31	-	3
	II b.	41	-	37	3	1	-	-	41	6	28	1	6
	III a.	38	-	38	-	-	-	-	38	5	29	-	4
	III. b	38	-	38	-	-	-	2	36	4	28	-	4
	IV a.	40	-	31	-	9	-	-	40	9	25	1	5
	IV b.	41	-	29	-	12	-	-	41	2	38	-	1
	Spolu	**279**	**39**	**210**	**5**	**25**	**-**	**3**	**276**	**37**	**208**	**4**	**27**
1934/1935	I.	41	39	-	1	1	-	3	38	5	27	-	6
	II.	40	-	37	1	2	-	-	40	5	27	-	8
	III a.	42	-	40	-	2	-	-	42	6	25	1	10
	III. b	43	-	40	-	3	-	1	42	1	37	1	3
	IV a.	43	-	38	-	5	-	-	43	1	39	1	2
	IV b.	42	-	35	1	6	-	2	40	3	34	-	3
	Spolu	**251**	**39**	**190**	**3**	**19**	**-**	**3**	**245**	**21**	**189**	**3**	**32**
1935/1936	I.	40	40	-	-	-	-	1	39	4	28	1	6
	II.	44	-	38	3	3	-	1	43	1	33	2	7
	III.	39	-	39	-	-	-	1	38	5	25	3	5
	IV a.	45	-	41	-	4	-	-	45	3	39	1	2
	IV b.	45	-	41	1	3	-	-	45	1	43	--	1
	Spolu	**213**	**40**	**159**	**4**	**10**	**0**	**3**	**210**	**14**	**168**	**7**	**21**
1936/1937	I.	46	45	-	1	-	-	3	43	4	33	3	3
	II.	41	-	38	3	-	-	1	40	4	28	2	6
	III.	43	-	39	2	2	-	2	41	1	33	2	5
	IV.	43	-	34	2	7	-	2	41	6	34	1	-
	Spolu	**183**	**45**	**111**	**8**	**9**	**-**	**8**	**165**	**15**	**128**	**8**	**14**
1937/1938	I.	46	**43**	**-**	**3**	**-**	**-**	**2**	**44**	**4**	**36**	**2**	**2**
	II.	44	**2**	**39**	**1**	**2**	**-**	**1**	**43**	**2**	**39**	**-**	**2**
	III.	41	**-**	**38**	**1**	**2**	**-**	**-**	**41**	**3**	**31**	**-**	**7**
	IV.	42	**-**	**37**	**-**	**5**	**-**	**-**	**42**	**1**	**41**	**-**	**-**

	Spolu	**173**	**45**	**114**	**5**	**9**	**-**	**3**	**170**	**10**	**147**	**2**	**11**

* Pravidelné vyučovanie v školskom roku 1918/1919 začalo až koncom apríla 1919, preto žiaci neboli za I.polrok klasifikovaní.

Učebné osnovy

Učiteľské ústavy používali po roku 1918 aj naďalej učebné osnovy z čias bývalej monarchie, ktoré boli upravené a doplnené výnosom MŠaNO č. 42 322 z 11. septembra 1919. Aby sa zabezpečil správny postup pri vyučovaní boli k učebným osnovám pripojené poznámky alebo vysvetlivky. Podľa poznámok k učebným osnovám vydaným v roku 1933 nebolo usporiadanie učiva v jednotlivých ročníkoch záväzné, pokiaľ sa nemenila vnútorná súvislosť učiva. Učiteľ mohol preberať učebnú látku postupom, ktorý pokladal z pedagogického hľadiska za najvhodnejší. Záväzné boli tie časti poznámok, ktoré sa výslovne týkali učebnej látky, definovanej v učebných osnovách iba rámcovo. Metodické časti poznámok mali za úlohu ukázať učiteľom, ako dosiahnuť učebné ciele. Neobmedzovali učiteľov pri výbere metód, zvlášť ak za určitých miestnych okolností viedli rýchlejšie a bezpečnejšie k cieľu. Voľba metód sa týkala osobitne skúsených a osvedčených učiteľov. Začínajúci učitelia, ktorí sa v podstatnejších bodoch chceli odchýliť od poznámok, museli svoj odlišný postup odsúhlasiť s riaditeľom a profesorským zborom. V prípade úplnej metodickej odlišnosti musela byť táto vopred schválená nadriadeným školským úradom.

Autori učebníc mali povinnosť prihliadať k platným učebným osnovám, ako i k poznámkam k osnovám.

Povinné čítanie

Súčasťou vyučovacieho jazyka, cudzieho živého jazyka a pedagogiky bolo povinné čítanie predpísanej literatúry. Povinné čítanie bolo školské a domáce.

V školskom roku 1929/30 mali žiaci 2. ročníka v školskom čítaní z pedagogiky prečítať Informatorium školy mateřské od J.A.Komenského a žiaci 3. ročníka Vady řeči od R.Kratochvíla. V domácom čítaní mali žiaci 2. ročníka prečítať prácu O typech dětské představivosti od O. Kádnera a žiaci 3.ročníka Vybrané state pedopsychologické a pedagogické od L. Halla a Experimentální didaktiku od W. A. Laya.

V školskom čítaní z československého jazyka mali žiaci 1. ročníka prečítať literárne diela Kytice z pověstí národních od K. J. Erbena, Svätý duch od J. Kalinčiaka, Herodes od S. H. Vajanského. Žiaci 2. ročníka: Labyrint světa od J. A. Komenského, Neprebudený od M. Kukučína, Detvan od A. Sládkoviča. Žiaci 3. ročníka: Smrť Jánošíková od J. Bottu, Baron Goetz od E. Bozděcha, Reštaurácia od J. Kalinčiaka, Máj od K. H. Máchu. V domácom čítaní mali žiaci 1. ročníka prečítať literárne diela Babička od B. Němcovej, Ohlasy písní ruských od Fr. L.

Čelakovského, Mladé letá od M. Kukučína, Balady a piesne od J. Kráľa, O1ejkár od J. M. Hurbana. Žiaci 2. ročníka: Hájnikova žena od P. O. Hviezdoslava, Psohlavci od A. Jiráska, Valgata od Ľ. Kubányiho, Legenda o sv. Prokopu od J. Vrchlického, Kříž u potoka od K. Světlé, Radúz a Mahulena od J. Zeyera. Žiaci 3. ročníka: Ve stínu lipy od S. Čecha, Dědův odkaz od A. Heyduka, Balady a piesne od J. Kráľa, Slávy dcéra od J. Kollára, Výbor básní od J. Nerudu, Eugen Onegin od A. S. Puškina, Marína od A. Sládkoviča, II. odd. (lyrický) od P. O. Hviezdoslava.

Z nemeckého jazyka mali žiaci 2. ročníka prečítať Schatzkästlein od P. Hebela, žiaci 3. ročníka Výber z rozprávok bratov Grimovcov pre školskú potrebu a žiaci 4. ročníka Emilia Galotti od G.E.Lesinga v úprave pre školské čítanie.

Okrem povinného čítania mali žiaci predpísaný súbor textov (úryvkov z básní a prozaických diel, ktoré boli súčasťou učebných osnov) na memorovanie.

Žiaci 4. ročníka mali i tzv. rečnícke cvičenia. Každý žiak dostal tému a čas na jej prípravu. S pripravenou témou vystúpil v triede pred ostatnými spolužiakmi. V školskom roku 1931/1932 boli témy rečníckych cvičení, napr. Rozvoj moderných myšlienok politických a sociálnych, Ján Botto, Národná výchova, Význam rodinnej výchovy a mravnosti v rodinnom a štátnom živote, Anton Bernolák, jeho životné dielo a význam, Dostojevského mravný názor na svet, Význam 28. októbra, Význam vzdelanosti v štáte a v školstve, Osvetová činnosť učiteľova medzi ľudom, Kniha v našich dejinách, Božena Němcová, Bedřich Smetana, Komenského idea humanitná, Rakovina a jej zhubné účinky, Andrej Sládkovič a jeho literárne dielo a ďalšie.

Prednášky a kurzy

Súčasťou odbornej prípravy budúcich učiteľov boli aj rôzne prednášky a kurzy. Konali sa spravidla v rámci vyučovacích hodín predmetov, s ktorými tematicky najviac súviseli. Kurzy boli jedno a viacdňové. Prednášky a kurzy viedli väčšinou pozvaní odborníci z praxe.

2. a 3. mája 1925 sa konal kurz metodickej výučby hluchonemých detí, ktorý viedol riaditeľ kremnickej školy pre hluchonemých Š.Sobolovský.

3. až 5. mája 1925 sa konal včelársky kurz pre žiakov 1.-3. ročníka. Mal teoretickú i praktickú časť. Viedol ho včelársky expert Václav Jakš. Kurzu sa mohli zúčastniť i miestni záujemcovia.

2. júna 1926 sa konala prednáška o organizácii a správe verejných knižníc a dňa 5. júna prednáška o ľudovýchove. Prednášajúcimi boli profesor reálneho gymnázia v Kremnici Vl. Toman a odborný učiteľ pre výchovu hluchonemých v Kremnici V. Jankovec. Prednášok sa zúčastnili všetci žiaci 4. ročníka.

21. januára 1927 sa organizoval v budove učiteľského ústavu hospodársky kurz pre miestnych roľníkov, ktorého sa mohli zúčastniť i žiaci učiteľského ústavu v rámci vyučovacích hodín poľného hospodárstva, prírodopisu a ručných prác.
26. a 27. apríla 1927 sa konal kurz zameraný na výchovu úchylných detí. Kurz viedol odborný učiteľ pre výchovu úchylných detí v Komárne Viliam Gaňo a bol určený pre žiakov 3. a 4. ročníka.
30. mája až 2. júna 1927 sa konali v budove učiteľského ústavu odborné kurzy pre učiteľov okolitých národných škôl z metodiky kreslenia, občianskej náuky a prírodovedy. Kurzov sa zúčastnili všetci žiaci 3. a 4. ročníka. Na kurzoch prednášal o metodike kreslenia profesor J. Krátky z Košíc, o občianskej náuke riaditeľ meštianskej školy v Českej Třebovej J. Hořčička, o prírodovede riaditeľ meštianskej školy v Prahe J. Pastejřík a o literatúre tajomník Matice Slovenskej Štefan Krčméry.
26. mája 1933 prednášal žiakom 4. ročníka asistent Psychotechnického ústavu v Bratislave Dr.Weissnägel o úlohe a práci psychotechnického ústavu a o poradni povolaní.
V marci 1936 sa zúčastnili žiaci 3. a 4. ročníka samaritánskeho kurz a kurzu protiplynovej a protileteckej obrany. Kurzy boli organizované v spolupráci s miestnym spolkom ČSČK a s podporou divízie ČSČK pre Slovensko v Turčianskom Sv. Martine. Na kurze prednášal MUDr. A. Grünvald, štátny profesor Š. Gálik a štátny profesor V. Dolana.

Prijímanie žiakov na štúdium

Školská legislatíva dovoľovala v učiteľských ústavoch prijať do triedy (ročníku) najviac 40 žiakov. V dobe nedostatku kvalifikovaných učiteľov, a ak to dovoľovali podmienky školy, mohol sa počet prijatých žiakov v ročníku zvýšiť až na 60. V takom prípade povolilo ministerstvo zriadiť v ročníku pobočné (paralelné) triedy. Povolenie na dočasné zriadenie pobočnej triedy v prvom ročníku dostal učiteľský ústav v Štubnianskych Tepliciach v školskom roku 1930/1931, výnosom MŠaNO č. 120 247/II-30. Zriaďovanie pobočných tried v prvom ročníku bolo zastavené ministerským výnosom č. 46 530 z 24. mája 1933. Od školského roku 1933/34 došli iba zriadené triedy.

Pre prijímanie uchádzačov do učiteľského ústavu platili podmienky stanovené legislatívnymi predpismi ešte z bývalej monarchie, ktoré boli upravené novšími predpismi. Aby mohol byť uchádzač prijatý do prvého ročníka, musel mať dobrú telesnú zdatnosť, slušné mravy, náležité prípravné vzdelanie a musel dovŕšiť 15. rok veku. Zo stanovenej vekovej hranice mohol školský referát v Bratislave odpustiť „z dôvodov obzvlášť pozoruhodných" najviac šesť mesiacov. Úroveň prípravného vzdelania sa zisťovala prijímacou skúškou, ktorá sa vzťahovala na predmety povinne vyučované v občianskej (meštianskej) škole. Uchádzači, ktorí mali prípravné hudobné vzdelanie boli posudzovaní osobitne.

Podľa výnosu MŠaNO č. 17 714/1919 o koedukácii a prijímacích skúškach na učiteľských ústavoch sa v mestách, kde bol iba jeden učiteľský ústav, mohli

prijať žiaci druhého pohlavia až do jednej tretiny stanoveného maximálneho počtu. Neskôr ministerstvo upravilo výnos tak, že sa na koedukačný učiteľský ústav mohla prijať polovica chlapcov a polovica dievčat. Ak nebolo prihlásených dosť chlapcov, mohol sa chýbajúci počet doplniť dievčatami alebo naopak.

Počet prijatých uchádzačov do prvého ročníka učiteľského ústavu sa v medzivojnovom období menil. Najskôr to bolo 40, neskôr 30 a od roku 1929 opäť 40 uchádzačov. V učiteľských ústavoch mohli študovať okrem riadnych študentov aj externisti.[36]

Prijímacia skúška do prvého ročníka sa v súlade s výnosom č. 17 714 zo dňa 6. júna 1919 konala z materinského jazyka a počtov, písomne i ústne. Okrem toho sa zisťoval hudobný sluch uchádzačov a ich telesná spôsobilosť k vykonávaniu učiteľského povolania. Telesná spôsobilosť k učiteľskému povolaniu sa zisťovala prehliadkou školským alebo úradným lekárom, ktorá sa vykonala v čase skúšky alebo sa preukazovala lekárskym vysvedčením nie starším ako tri mesiace. Lekárske vysvedčenie sa vydávalo na úradnom formulári, ktorý obsahoval potrebné údaje o stave dýchacích orgánov, srdca, zraku, sluchu, končatín, pohyblivosti článkov prstov, výslovnosti a schopnosti k telocviku.

Prijímacia skúška sa konala v posledných júnových dňoch pre uchádzačov do prvého ročníka a v prvých septembrových dňoch pre uchádzačov do vyšších ročníkov. Počas školského roku sa noví žiaci spravidla už neprijímali. Vo výnimočných prípadoch rozhodovala učiteľská rada. Do vyššieho ročníka bolo možné so súhlasom učiteľského zboru prijať kandidáta, ktorý mal náležitý vek a vykonal úspešne skúšky z učiva predchádzajúceho ročníka. Kto mal vysvedčenie dospelosti zo strednej školy, mohol byť prijatý do štvrtého ročníka bez skúšky.

Záujem uchádzačov o štúdium na učiteľskom ústave bol rôzny. V niektorých školských rokoch počet prihlásených uchádzačov takmer neprevyšoval počet prijatých. V školskom roku 1936/1937 sa naopak prihlásilo do prvého ročníka až 200 uchádzačov, ale prijatých z nich mohlo byť iba 40. O prijatí rozhodovala učiteľská rada. Pri rozhodovaní o prijatí brala do úvahy aj známky žiaka z ostatných predmetov na vysvedčení z posledného ročníka predchádzajúcej školy, ďalej kresliarske práce overené posledne navštevovanou školou, u dievčat vzory ručných ženských prác.

Rodičia alebo ich zástupcovia, ktorí chceli prihlásiť žiaka do niektorého ročníka učiteľského ústavu, oznamovali túto skutočnosť najneskôr do 15. mája bežného roku riaditeľovi školy, ktorú žiak navštevoval. Zároveň mu oznámili, na ktorý učiteľský ústav chcú prihlásiť žiaka k prijímacej skúške a požiadali

[36]Externisti nemuseli byť zapísaní na štúdium na škole, prihlásili sa iba na skúšky z učiva jedného ročníka alebo viacerých ročníkov.

o vyhotovenie frekventačného vysvedčenia[37] a osobného listu, za čo sa platil poplatok. Osobný list obsahoval osobné údaje o žiakovi, údaje o jeho domácom prostredí, telesnej vyspelosti a zdravotnom stave, o školskom prospechu, o hudobnom sluchu a hudobnom nadaní vôbec, o schopnostiach žiaka a napokon celkové zhodnotenie žiakovej spôsobilosti k štúdiu na učiteľskom ústave, ktoré sa vyjadrovalo slovami: veľmi spôsobilý, spôsobilý, nespôsobilý. Osobný list sa pokladal za vnútorný úradný doklad, preto sa ho týkalo ustanovenie o úradnom tajomstve. Vyplňoval ho triedny učiteľ žiaka na základe vyjadrenia ostatných učiteľov vyučujúcich v danej triede. Osobný list podpisoval riaditeľ školy a triedny učiteľ. Po podpise, najneskôr však do 1. júna príslušného školského roku, poslal riaditeľ školy úradnou cestou frekventačné vysvedčenie a osobný list riaditeľstvu príslušného učiteľského ústavu. Ostatné požadované doklady odovzdávali žiaci priamo riaditeľstvu učiteľského ústavu pri prihláške ku skúške, prípadne pri zápise. Rozhodujúcim pre prijatie žiaka na učiteľský ústav bol v prvom rade výsledok prijímacej skúšky. Osobný list slúžil ako informačná pomôcka, ktorá sa uplatňovala napríklad v prípade, že bol výsledok skúšky nerozhodný. Osobné listy žiakov, ktorí neboli prijatí na štúdium ostali uložené u riaditeľa učiteľského ústavu.

Žiaci, ktorí boli prijatí na štátny učiteľský ústav boli oslobodení od školského platu alebo školného. Nadaní, ale nemajetní študenti mohli získať štátny príspevok (štipendium). Skúšobné a ďalšie poplatky platili iba externisti.

Na cvičnej škole platili rodičia žiakov školné, ako na ostatných ľudových školách.

Skúšky dospelosti

Skúšky dospelosti sa konali podľa ustanovení § 64 Organizačného štatútu,[38] ku ktorému bolo vydaných niekoľko doplnkov a usmernení, napr. výnos MŠaNO č. 153 146/26 z 18. februára 1927, výnos č. 19 557 z 27. februára 1931 a i. Skúškou dospelosti mali kandidáti učiteľstva preukázať, či dosiahli stanovené učebné ciele, a či sú spôsobilí vykonávať učiteľské povolanie.

Skúškam dospelosti sa mohli podrobiť riadni žiaci učiteľského ústavu, ktorí ukončili najvyšší ročník s náležitým prospechom a tiež externisti. Riadni žiaci, ktorým bola povolená pri výročnej klasifikácii opravná skúška z jedného pred-

[37] Na začiatku 20. stor. boli známe tri druhy vysvedčení. Prepúšťacie vysvedčenie dostávali žiaci, ktorí dovŕšili potrebný vek a mali vedomosti z náboženstva, vyučovacieho jazyka a počtov. Odchodné vysvedčenie dostávali žiaci, ktorí dosiahli vek na opustenie školy, ale nemali potrebné vedomosti ani zručnosti. Frekventačné vysvedčenie sa dávalo žiakom, ktorí opúšťali základnú školu a prechádzali na strednú školu.

[38] Nariadenie Ministerstva kultu a vyučovania č. 6031 z 31. júla 1886. Pôvodne bolo platné iba v rakúskej časti monarchie. Po roku1918 sa vzťahovalo aj na učiteľské ústavy na Slovensku.

metu po prázdninách, mohli po jej priaznivom výsledku vykonať skúšku dospelosti v septembri nasledujúceho školského roku. Kto nevyhovel z dvoch a viac predmetov, mohol byť pripustený k ústnej skúške dospelosti až o rok. Písomné skúšky, ktoré už žiak vykonal, stratili v tomto prípade platnosť a kandidát ich musel opakovať.

Riadni žiaci učiteľského ústavu neplatili za skúšku dospelosti žiadny poplatok.

Kandidáti, ktorí sa pripravovali súkromne alebo chodili do iných stredných škôl a mali aspoň 19 rokov (externisti), mohli v súlade s platnou legislatívou požiadať o vykonanie skúšky dospelosti v ktoromkoľvek štátnom učiteľskom ústave.[39] Termín žiadosti bol najneskôr do 15. marca. K žiadosti sa prikladal doklad o veku, mravnej bezúhonnosti, telesnej spôsobilosti a o absolvovaní najmenej polročnej pedagogickej praxe na obecnej alebo ľudovej škole. Externisti, ktorí mali vysvedčenie zo strednej školy a abiturienti stredných škôl, ktorí boli prijatí do 4. ročníka platili za doplňujúcu skúšku učiteľskej dospelosti taxu (poplatok) 50 Kč. Všetci ostatní externisti platili za úplnú skúšku dospelosti 100 Kč.[40] Taxu za skúšku dospelosti bolo potrebné zaplatiť ešte pred písomnou skúškou. Taxa sa delila medzi členov skúšobnej maturitnej komisie a riaditeľa. Predsedovi skúšobnej komisie pripadli dva podiely, riaditeľovi jeden, administrátorovi dva, za opravu písomných prác z pedagogiky pripadli dva podiely, ktoré si rozdelili učitelia opravujúci práce, za posudzovanie ostatných písomných prác jeden podiel a za každý skúšaný predmet jeden podiel. Suma za jeden podiel sa vypočítala z celkovej výšky taxy delenej počtom podielov.

Rozdelenie skúšobných táx 6 externistov členom skúšobnej komisie za skúšky dospelosti v letnom období školského roku 1922/1923

P.č.	Člen komisie	Počet podielov	Má dostať Kč	Zrážka za kolok	Vyplatená suma v Kč
1.	Dr. František Kašpar	14	37,69.-	0,40.-	37,29.-
2..	Ján Buňata	37	102,57.-	2.-	100,57.-
3.	František Broul	17	45,66.-	0,50.-	45,16.-
4.	Jindřich Egrt	28	76,40.-	1.-	75,40.-
5.	František Havlovic	22	59,26.-	1.-	58,26.
6.	Karel Košina	15	40,64.-	0,50.-	40,14.-
7.	František Maloch	20	54,24.-	1.-	53,24..
8.	Vladislav Růžička	19	52,74.-	1.-	51,74.-
9.	Václav Stuchlík	23	61,52.-	1.-	60,52.-

[39] Počet externistov sa výrazne zvýšil v tridsiatych rokoch, kedy narástol záujem o kvalifikovaných učiteľov národných škôl.

[40] Nariadenie československej vlády č.463/1921 Sb. zo dňa 19. decembra 1921 o školnom a taxách za skúšky na štátnych stredných školách a zmena č. 144/1925 Sb.

10.	Pavel Šolc	2	6,16.-	0,10.-	6,06.-
11.	Ján Štiffel	8	22,26.-	0,30.-	21,96.-
	Celkom	**205**	**550.-**	**7,80.-**	**542,20.-**

Skúšobná komisia bola zložená z delegovaného zástupcu, ktorým bol spravidla riaditeľ niektorého zo štátnych učiteľských ústavov, a ktorý bol predsedom, ďalej z riaditeľa ústavu a učiteľov vyučujúcich vo štvrtom ročníku, vrátane učiteľa cvičnej školy. Mimo týchto mohlo ministerstvo menovať za členov skúšobnej komisie aj profesorov z vysokých škôl alebo významných odborníkov z oblasti výchovy a vzdelávania.

Skúška dospelosti sa skladala z písomnej, praktickej a ústnej časti. Písomná skúška sa konala z vyučovacieho jazyka, pedagogiky a matematiky. Od školského roku 1926/27 sa písomná skúška z matematiky na učiteľskom ústave už nekonala. Na písomnú prácu z jedného predmetu bola stanovená doba najviac štyri hodiny. Výnosom MŠaNO č. 153 146/26 z 18. februára 1927 došlo k úprave stanovenej doby tak, že na písomnú prácu z vyučovacieho (československého) jazyka bolo päť hodín a na písomnú prácu z pedagogiky štyri hodiny. Čas potrebný na zvolenie a oznámenie témy písomnej práce sa do tohto času nezapočítaval. Používať pomôcky nebolo dovolené. Ak sa kandidát dopustil podvodu alebo použil nedovolenú pomôcku, bol zo skúšky vylúčený.

Riaditeľstvo štát. učiteľského ústavu v Štubn. Tepliciach.

K čís. 19.430/27

Themata z československého k písomným zkouškam uč.dospelosti v letnom období 1927.

Vec úradná, bez porta.

Návrhy tém písomných prác pripravovali učitelia vyučujúci daný predmet vo štvrtom ročníku a predkladali ich riaditeľovi. Riaditeľ skontroloval formálnu správnosť tém a po prípadnej úprave s príslušným učiteľom ich odoslal v zapečatenej obálke školskému referátu v Bratislave. Školský referát vyznačil z navrhovaných tém červenou farbou pre skúšku z vyučovacieho jazyka a pedagogiky po tri úlohy a pre skúšku z matematiky štyri úlohy a v zapečatenej obálke, za každý predmet zvlášť, ich zaslal späť riaditeľstvu učiteľského ústavu.

Počas písomnej skúšky nemohlo byť v jednej miestnosti viac ako 30 žiakov, pre ktorých platil prísny zasadací poriadok. Ak ich bolo viac, museli byť rozde-

lení do viacerých miestností. Písomné skúšky sa v štubnianskom štátnom učiteľskom ústave konali najčastejšie v hudobnej sieni a kresliarni. Rozpečatenie obálok sa konalo v skúšobnej miestnosti priamo pred skúškou. Počas písomných skúšok vykonávali dozor učitelia ustanovení riaditeľom, ktorí zaznamenávali do protokolu, kedy sa kandidáti vzdialili z miestnosti, kedy odovzdali svoje práce a čo mimoriadne sa prípadne udialo. Písomné práce poverení učitelia opravili a ohodnotili známkou. Do písomných prác mal právo nahliadnuť každý člen skúšobnej komisie.

Písomné skúšky dospelosti sa konali v prvom májovom týždni. Presný dátum ich konania stanovil Referát MŠaNO v Bratislave. Písomná skúška mala platnosť do nasledujúceho školského roku a to iba v prípade, že kandidát opakoval skúšku z jedného predmetu.

V školskom roku 1919/1920 sa konali písomné skúšky dospelosti v dňoch 3. – 5. mája 1920. Témy a úlohy z jednotlivých predmetov skúšky boli nasledovné:
1. Z vyučovacieho (československého) jazyka:
a) Knihy sú najvernejší priatelia. Úvaha.
b) Obsah epickej básne Hviezdoslavovej „Hájnikova žena".
c) Aké následky mala porážka bielohorská. Rozprava.
2. Z pedagogiky:
a) Pamäť a jej význam pre výchovu.
b) J. A. Komenský.
c) Prostriedky vyučovania.
3. Z matematiky:
a) $4x^4 - 10x^3\sqrt{6} + 41x^2 - 10x\sqrt{6} + 4 = 0$.
b) Obchodník zaplatil za 13 ¾ kg jedného tovaru práve toľko, ako za 34 $^3/_8$ kg druhého. Ak stál 1 kg prvého 3,50 Kč, koľko % zarobil na druhom, ak predával z neho 1 kg po 1,68 Kč ?
c) V lichobežníku 448 m^2 veľkom je spodná základňa 2 ¼ krát, horná základňa 1 ¼ krát tak veľká, ako výška. Vypočítajte základne a výšku a tiež obvod kruhu opísaného obdĺžnika, ktorého rozmery sa rovnajú výške a vrchnej základne.
d) Vypočítajte povrch a obsah kolmého zrezaného ihlanu so štvorcovými základňami, z ktorých má horná 324 cm^2 a dolná hrana 36 cm a výška bočnej steny je 41 cm.

V školskom roku 1927/28 sa konali písomné skúšky dospelosti 2. mája 1928 (pedagogika) a 3. mája 1928 (vyučovací jazyk). Témy a úlohy boli nasledovné:
Z pedagogiky
1. Pedagogika československá v XIX.storočí.
2. Dedičnosť ako dôležitý činiteľ vo výchove.
3. Hlavné formy vyučovania.
Z vyučovacieho jazyka
1."Dvě zbraně máme, knihu jen a školu, však jimi vzbudíme dav apoštolů." Jaroslav Vrchlický (Výklad)

2. História v službách národného obrodenia. (Úvaha)
3. Človek v boji s prírodou. (Rozprava).

V školskom roku 1937/38 sa konali písomné skúšky dospelosti 2. a 3. mája 1938. Témy a úlohy boli nasledovné:
Z pedagogiky
1. Osudy slovenského školstva od roku 1848.
2. Správna výchova sebecitu a citu menejcennosti.
3. Služebné príjmy literných učiteľov.
Z vyučovacieho jazyka
1. Slovenské drama povojnové. (Literárne pojednanie)
2. Súčasné politické smery a ich úsilie o vedenie v Európe. (Dejepisné pojednanie)
3. Svoboda ukládá velké odpovědnosti a nezištné práce pro celý národ a lidstvo.
T. G. Masaryk. (Úvaha)

Externisti, ktorí konali iba doplňujúcu skúšku dospelosti, písomnú úlohu z vyučovacieho jazyka nekonali. Konali iba písomnú skúšku z pedagogiky a do školského roku 1925/26 aj z matematiky.

Štatistický prehľad známok z písomných skúšok dospelosti riadnych študentov v školských rokoch 1919/1920 – 1927/1928*

Školský rok	Počet kandidátov	Jazyk československý					Pedagogika					Matematika				
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1919/20	21	-	7	11	2	-	3	7	7	4	-	-	5	7	6	1
1920/21	25	1	6	4	10	4	1	8	5	8	3	1	11	10	1	1
1921/22	30	1	8	11	8	1	8	6	6	7	3	2	7	9	8	3
1922/23	38	2	9	13	11	1	5	8	13	10	1	2	10	14	8	3
1923/24	34	4	19	8	2	-	3	5	8	15	1	1	6	15	7	2
1924/25	39	1	22	7	7	1	4	11	14	7	3	2	5	22	9	1
1925/26	36	1	19	10	6	-	2	14	12	8	-	1	7	20	8	-
1926/27	28	-	16	8	3	-	-	13	12	3	-	-	-	-	-	-
1927/28	32	1	18	7	5	1	1	16	1 2	3	-	-	-	-	-	-

* V prehľade nie sú oslobodení absolventi.

Praktická časť maturitnej skúšky pozostávala z výstupov kandidátov v cvičnej škole. V školskom roku 1918/1919 sa konala v období od 21. júna do 11. júla 1919. Každý kandidát dostal tri dni vopred úlohu, ktorú si pripravil a zrealizoval v prítomnosti trojčlennej komisie. Kandidáti, ktorí dosiahli v oboch polrokoch 4. ročníka v špeciálnej metodike a v praktickom výcviku prospech aspoň chválitebný, mohli byť na návrh maturitnej komisie oslobodení od praktickej

skúšky. V školskom roku 1918/1919 boli témy praktických výstupov v cvičnej škole, napr.: Násobenie do tisíc spamäti (počty), Podmet a prísudok (mluvnica), Ríša Veľkomoravská (dejepis), Putovanie do Vysokých Tatier (zemepis), Počítanie s prechodom (počty), Pyšná žaba (čítanie), Obec, okres, župa (zemepis) a i. V školskom roku 1919/1920 sa konali maturitné výstupy od 4.mája do 4.júna 1920 v prvej i druhej triede cvičnej školy. Témy výstupov boli napríklad: Zámená (mluvnica), M.R.Štefánik (dejepis), Delenie jednociferným deliteľom (počty), Žaba (názorné vyučovanie), Článok o konáriku (čítanie), Vstávaj Honzo hore (spev), Motýľ (kreslenie) a i. 5 kandidátov bolo hodnotených známkou chválitebný, 9 známkou dobrý, 4 známkou dostatočný a 3 kandidáti boli oslobodení od praktického výstupu.

Ústne skúšky v letnom období školského roku 1918/1919 sa konali v dňoch 15. a 16. júla 1919. Predmety ústnej skúšky stanovila skúšobná komisia podľa platných predpisov. Požiadavky ústnych skúšok dospelosti boli určené učebnými osnovami jednotlivých predmetov.

Abiturient Otto Anner maturoval ústne z vyučovacieho (československého) jazyka (časomerné pravidlo, veta, príslovkové vety, slovesné časy, minulý čas, J.A.Komenský, čo je rozprávka, poznáte nejakú rozprávku, zberatelia rozprávok), zo zemepisu (načrtnite a popíšte Nitriansku stolicu), dejepisu (Slováci a Maďari za prvých Arpádovcov, oboplávanie Zeme) a prírodospytu (pohyb, jeho druhy a zákony, striekačka). Skúšku z pedagogiky nekonal, lebo v tomto predmete nedosahoval horší prospech ako chválitebný.

Ústne skúšky dospelosti sa konali z povinných vyučovacích predmetov náukových (vyučovací jazyk, pedagogika, dejepis, zemepis, matematika, prírodopis, fyzika a chémia). Ak z niektorého z uvedených predmetov dosiahol žiak v obidvoch polrokoch 3. a 4. ročníka priemernú známku aspoň „chválitebný", mohol byť v súlade s § 64 ods. 19 Organizačného štatútu[41] a výnosom MŠaNO č. 28 040 zo dňa 9. mája 1920 oslobodený od ústnej skúšky z tohto predmetu. Aby bol oslobodený od ústnej skúšky z predmetu, z ktorého sa konala aj písomná skúška, musel súhlasiť výsledok písomnej skúšky dospelosti z touto priemernou klasifikáciou. Každý kandidát musel však byť skúšaný ústne najmenej z dvoch predmetov.

Oslobodenie od ústnej skúšky z jednotlivých predmetov navrhovali po klasifikácii písomných maturitných prác učitelia vyučujúci vo štvrtom ročníku. Návrh na oslobodenie od ústnych skúšok dospelosti predkladal riaditeľ učiteľského ústavu Školskému referátu v Bratislave, ktorý návrh spravidla schválil a vrátil späť na učiteľský ústav. V školskom roku 1919/1920 bolo oslobodených

[41] Organisační statut ústavů ku vzdělání učitelů a učitelek veřejných škol obecných v Rakousku spolu se statutem kursů pro učitele škol měšťanských a s předpisem o zkouškách způsobilosti pro učitele na školách obecných. Praha : Cís. král. školní knihosklad, 1913.

17 študentov od skúšky z náboženstva, 8 zo zemepisu, 9 z fyziky, 6 z dejepisu, 7 z prírodopisu a 6 z pedagogiky. Traja kandidáti konali ústnu skúšku z 2 predmetov, traja z 3 predmetov, traja zo štyroch predmetov, jeden z 5 predmetov, jeden zo šiestich predmetov a šiesti zo 7 predmetov. Oslobodiť z vyučovacieho jazyka nebolo možné.

Výnos MŠaNO č. 19 557-II z 27. februára 1931 stanovil, že predmetom ústnej skúšky dospelosti bude vyučovací jazyk, pedagogika, druhý jazyk (ak bol v najvyššom ročníku povinným predmetom), dejepis s vlastivedou, zemepis, matematika, prírodopis s hygienou, fyzika s chémiou.

Skúška z vyučovacieho jazyka a pedagogiky bola povinná pre všetkých kandidátov. Ďalší predmet ústnej skúšky si kandidát zvolil podľa vlastného rozhodnutia z predmetov jednej z dvoch skupín. Prvú skupinu tvorili humanitné predmety: dejepis s vlastivedou, zemepis. Druhú skupinu tvorili realistické (prírodovedné) predmety: matematika, prírodopis s hygienou, fyzika s chémiou. Predmet, z ktorého chcel byť kandidát skúšaný, oznámil písomným prehlásením riaditeľovi školy ešte pred koncom klasifikačného obdobia. Prehlásenie o voľbe predmetu bolo záväzné a nebolo možné ho neskôr meniť.

Štvrtý predmet ústnej skúšky určila kandidátovi skúšobná komisia a to z tej skupiny, ktorú si nezvolil.[42]

Termín ústnej skúšky dospelosti stanovil školský referát v Bratislave a písomne ho oznámil príslušnej škole. Ústne skúšky dospelosti sa konali obvykle v druhom a treťom júnovom týždni.

Všetci členovia skúšobnej komisie mali povinnosť byť osobne prítomní na ústnej skúške počas celého jej priebehu. Otázky pri ústnych skúškach dospelosti a výsledné hodnotenie zapisoval administrátor do Protokolu otázok, ktorý podpísali na záver všetci členovia skúšobnej komisie a riaditeľ školy. Výsledok skúšky z jednotlivých predmetov sa klasifikoval známkami: výborný, chvalitebný, dobrý, dostatočný, nedostatočný. Známky z krasopisu, kreslenia, hudby, telocviku ustanovila skúšobná komisia na základe známok, ktoré dosiahli žiaci v obidvoch polrokoch 3. a 4. ročníka. Výsledné známky sa bez zbytočných prieťahov oznámili kandidátom. Neúspešní kandidáti mohli skúšku opakovať. Opravné skúšky dospelosti za príslušný školský rok sa konali v jesennom skúšobnom období.

Úspešní kandidáti získali vysvedčenie o vykonanej skúške dospelosti (vysvedčenie dospelosti pre školy ľudové), ktoré ich oprávňovalo k tomu, aby mohli byť ustanovení dočasne v učiteľskej službe na ľudových školách. Aby mohli byť ustanovení definitívne, museli sa po dvoch rokoch podrobiť štátnej

[42] Věstník Ministerstva školství a národní osvěty. Ročník XIII, rok 1931, s.82.

skúške učiteľskej spôsobilosti pred špeciálnou komisiou, ktorá bola zriadená na vybraných štátnych učiteľských ústavoch.

Vysvedčenie dospelosti s vyznamenaním získal kandidát, ak mal z mravov známku chvalitebný, z vyučovacieho jazyka, pedagogiky a praxe známku aspoň chvalitebnú a celkový počet známok z ostatných povinných predmetov so stupňom výborný prevýšil o jednu tretinu počet známok so stupňom dobrý.

Externisti, ktorí získali vysvedčenie dospelosti na inej strednej škole boli skúšaní iba z tých predmetov, ktoré predtým neabsolvovali.[43]

Štatistický prehľad skúšok dospelosti v školských rokoch 1918/1919 – 1927/1928

Školský rok	Počet kandidátov		Skúšku vykonali						Skúšky nedokončili		Predseda
			s vyznamenaním		s úspechom		s neúspechom				
	Int.	Ext.	Int.	Ext.	Int.	Ext.	Int.	Ext.	Int.	Ext.	
1918/1919	15	7	10	-	5	7	-	-	-	-	Dr.Jaroslav Vlček, min.radca
1919/1920	17	4	6	-	11	2	-	-	-	2	Tomáš Glos, zást.šk.inšp.
1920/1921	23	3	9	-	13	2	1	-	-	1	Vlad.Hrubeš, riad. UÚ v Lučenci
1921/1922	23	7	6	-	16	4	-	2	1	2	Aloz Bezloja, riaditeľ UÚ
1922/1923	31	8	7	-	24	5	-	-	-	3	Vlad.Hrubeš, riad. UÚ v Lučenci
1923/1924	27	7	5	-	21	4	1	2	-	1	Karol Šorner, riad. UÚ v Leviciach
1924/1925	34	5	3	-	27	1	4	1	-	3	Otokar Šimák, riad. UÚ v Bratisl.
1925/1926	35	4	6	-	29	3	-	-	-	1	Fr.Sládek, pridelený rmšo
1926/1927	26	1	3	-	23	1	-	-	-	-	Václ Šlosar, riad. UÚ v Sp.N.Vsi
1927/1928	32		3		25		4				Ján Beniač, riad. UÚ v Košiaciach

[43] Počas skúšok dospelosti sa vyskytli i kuriózne prípady. V roku 1929 neuspel pri ústnej skúške dospelosti externista, ktorý po vyhlásení výsledkov začal kričať, že ak maturitná komisia nezmení svoje hodnotenie, zastrelí sa na schodoch pred budovou ústavu alebo pôjde na stanicu a skočí pod vlak. Prípad riešil Referát MŠaNO v Bratislave, ale jeho výsledok sa nepodarilo zistiť.

Výsledky skúšok dospelosti v letnom období (1930/1931 – 1938/1939)

Školský rok	**Písomná skúška** (riadni študenti + externisti)	**Ústna skúška** (riadni študenti + externisti)	**Výsledky skúšky Riadni študenti**						**Výsledky skúšky Externisti**				
			prospeli s vyznam.	prospeli	opravná skúška	nepripustení	reprobovaní	odstúpili + nedostavili sa	prospeli s vyznam.	prospeli	opravná skúška	reprobovaní	odstúpili + nedostavili sa
1930/ 1931	49	47	5	18	-	-	1	-	-	2	8	3	12
1931/ 1932	61	59	1	21	3	-	-	1	-	5	10	14	3
1932/ 1933	108	103	6	29	-	-	-	-	-	35	24	9	5
1933/ 1934	153	150	11	63	6	-	1	-	-	22	25	23	2
1934/ 1935	152	132	5	60	12	4	-	-	-	11	22	28	10
1935/ 1936	139	125	6	64	13	4	3	-	-	7	19	18	13
1936/ 1937	56	56	7	23	4	-	-	-	-	13	5	4	-
1937/ 1938	49	49	2	31	4	-	-	-	-	8	2	2	-
1938/ 1939	48	47	7	27	6	-	-	-	-	4	1	2	-

V roku 1920 zrušilo ministerstvo školstva ustanovenia uhorského zák. čl. č. XXXVIII/1868 vzťahujúce sa na spôsob vykonania učiteľskej skúšky, ktorou nadobúdali kandidáti spôsobilosť vyučovať kvalifikovane na ľudových a občianskych školách. Zákonom č. 276/1920 Zb. z. a n. boli na Slovensku zavedené ustanovenia o skúškach učiteľskej spôsobilosti pre školy obecné (ľudové) a meštianske, ktoré platili v Čechách a na Morave. Každý, kto chcel byť ustanovený za definitívneho učiteľa sa musel vykázať vysvedčením o skúške spôsobilosti pre daný typ školy vo vyučovacom jazyku príslušnej školy. Učitelia, ktorí nadobudli diplom ešte na maďarských učiteľských ústavoch a boli prijatí do učiteľskej služby v novej republike, boli povinní podrobiť sa zvláštnej skúške spôsobilosti z vyučovacieho jazyka a vlastivedy Československej republiky, najneskôr do 31. decembra 1923.[44]

Skúšky učiteľskej spôsobilosti sa konali spravidla dvakrát ročne, v apríli a v novembri. Boli pre školy ľudové a pre školy meštianske. Skúškam pre ľudové školy sa mohol podrobiť kandidát, ktorý získal vysvedčenie učiteľskej dospelosti, vykonal aspoň 20 mesačnú učiteľskú prax na niektorej z verejných ľudových

[44] Sbírka zákonů a nařízení státu československého. Roč.1920, čiastka 53, s.612.

škôl a podal si žiadosť na príslušný inšpektorát o pripustenie k skúške. Skúška bola zameraná hlavne na otázky praktickej výučby. Pozostávala z písomnej a ústnej časti. Kandidát mal preukázať, že je spôsobilý samostatne vykonávať učiteľské povolanie. Po úspešnom vykonaní skúšky získal kandidát vysvedčenie učiteľskej spôsobilosti. Ak skúšku nevykonal úspešne, mohol ju opakovať, ale spravidla iba raz.

Členov skúšobnej komisie pre skúšky učiteľskej spôsobilosti menovalo MŠaNO. Jej predsedom bol riaditeľ učiteľského ústavu, na ktorom sa skúšky konali. Ostatní členovia sa vyberali spomedzi profesorov ústavu, cvičných učiteľov, školských inšpektorov a vynikajúcich učiteľov ľudových a meštianskych škôl.[45] Pre skúšky z náboženstva menoval skúšobného komisára príslušný cirkevný úrad.

Učiteľom, ktorí získali vysvedčenie učiteľskej spôsobilosti, ale ich školská práca a výsledky boli inšpekčnou činnosťou hodnotené nedostatočne, mohlo byť nariadené opakovanie skúšky. Ak pri nej neboli úspešní, mohli byť z učiteľskej služby prepustení.

Za skúšku učiteľskej spôsobilosti sa platil poplatok 60 Kč, neskôr 100 Kč.[46]

Školský poriadok a disciplína

Jednou z hlavných úloh štátnej školskej politiky bolo zabezpečiť pravidelnú a dôslednú dochádzku žiakov do školy. Neprítomnosť žiakov na vyučovaní sa zapisovala do triednej knihy. Dôvod neprítomnosti musel žiak doložiť ospravedlnením, ktoré bolo podpísané rodičmi alebo ich zástupcami. Triedny učiteľ mohol v prípade pochybností žiadať aj lekárske vysvedčenie. Ak nebolo ospravedlnenie dostatočné a hodnoverné, hodiny žiakovi neospravedlnil, čo malo za následok zníženie známky z chovania.

V škole i mimo školu boli žiaci povinní dodržiavať ustanovenia schváleného školského poriadku. Podľa ministerského prípisu č. 110 770 z 24. decembra 1921 sa na učiteľské ústavy vzťahoval Školský poriadok stredných škôl v Československej republike schválený výnosom MŠaNO č. 6636 zo dňa 12. marca 1919.

Každý žiak bol povinný správať sa voči členom učiteľského zboru slušne, úctivo, úprimne a pravdovravne. Porušenie tejto povinnosti sa trestalo podľa veku a rozumovej dospelosti vinníka.

Žiaci sa mali navzájom správať priateľsky, svorne a láskavo. Ak sa niekomu ublížilo, mohol sa sťažovať u triedneho učiteľa alebo riaditeľa.

---

[45] V medzivojnovom období nebola pri štátnom učiteľskom ústave v Štubnianskych Tepliciach zriadená skúšobná komisia pre skúšky učiteľskej spôsobilosti.

[46] Pozri napr. Černý, N.: Skúšky učiteľskej spôsobilosti. In: Naša škola, roč.XII., 1936/37, s.36.

Krádež akejkoľvek veci, hoci nepatrnej ceny, sa trestala veľmi prísne, často vylúčením zo štúdia.

Žiaci mali zákaz znečisťovať a poškodzovať miestnosti, pomôcky, nástroje, šatstvo a školské potreby spolužiakov. Škodu z neopatrnosti boli povinní nahradiť. Ak spôsobili škodu zo zlomyseľnosti, okrem jej náhrady im bol udelený i trest. Ak sa vinník nevypátral, nahradila škodu celá trieda.

Žiaci boli povinní navštevovať pravidelne a nepretržite všetky predmety, povinné i nepovinné, na ktoré sa prihlásili.

Ak nemohol žiak prísť včas do školy pre prekážku známu vopred, mal žiadať o uvoľnenie z hodiny príslušného učiteľa. Ak bola celodenná neprítomnosť, žiadal o uvoľnenie triedneho učiteľa, na dlhšiu dobu riaditeľa školy. V prípade nepredvídanej prekážky ospravedlnil žiak svoju neprítomnosť po opätovnom príchode do školy, doložením vierohodného dokladu od rodičov alebo lekára. Žiaci 3. a 4. ročníka nemali povinnosť prinášať písomné ospravedlnenie zameškaných hodín, dokiaľ takúto dôveru učiteľského zboru nezneužili. Ak žiak neprišiel do školy osem po sebe idúcich dní a neoznámil dôvod písomne ani ústne, pokladal sa za žiaka, ktorý vystúpil zo školy.

Triedy a učebné miestnosti sa otvárali štvrť hodiny pre začiatkom vyučovania. V tom čase mohli žiaci do nich vstupovať, v čistom oblečení a s odkrytou hlavou. Pred vyučovaním a po vyučovaní mali žiaci zákaz zbytočne sa zhromažďovať pred budovou školy a robiť hluk.

Ak vstúpil do triedy riaditeľ, učiteľ alebo iná osoba, boli žiaci povinní preukázať im úctu tým, že sa postavili.

Počas vyučovania mali žiaci venovať pozornosť iba vyučovanému predmetu, mali zákaz vyrušovať, hovoriť bez dovolenia alebo sa zaoberať vecami, ktoré nesúviseli s vyučovaním.

Okrem hodín školského vyučovania mali žiaci povinnosť venovať sa i domácemu štúdiu, aby výkladu učiteľa lepšie porozumeli, cvičením a opakovaním si ho dôkladne osvojili a pripravili sa na ďalšie vyučovanie.

K potrebám štúdia a čítania mohli žiaci využívať školskú knižnicu. Čítanie a rozširovanie nevhodnej literatúry a časopisov mali žiaci zakázané. Zakázané mali hrať aj o peniaze, navštevovať hostince a kaviarne, potulovať sa v noci po uliciach, schádzať sa k zábavám kaziacim ducha i mravy, fajčiť v priestoroch školy a jej okolí a vyvíjať akúkoľvek politickú alebo volebnú aktivitu.

V roku 1933 vydal školský referát MŠO pre žiakov zákaz strieľať a usmrcovať spevavé vtáctvo a nariadil školám, aby sa zapojili do ochrany a prikrmovania zvierat v zime. V roku 1934 vydal pokyn pre riaditeľov, aby zabezpečili náležité správanie dochádzajúcich žiakov na železničných staniciach a v roku 1935 prísny zákaz poškodzovať vojenské značky a tabule.

Za porušenie ustanovení školského poriadku mohlo byť žiakom uložené disciplinárne opatrenie. Disciplinárne opatrenia boli odstupňované podľa závažnosti priestupku v poradí: napomenutie učiteľom, dohovor od triedneho učiteľa, pokarhanie riaditeľom školy, pokarhanie pred učiteľským zborom pri konferencii, zastavenie vyplácania štátneho štipendia na určitý čas alebo natrvalo, vylúčenie žiaka zo školy, vylúčenia žiaka zo všetkých stredných škôl. Zastavenie vyplácania štipendia schvaľoval školský úrad a vylúčenie žiaka zo všetkých stredných škôl ministerstvo školstva. K rozhodovaniu nadriadených úradov o potrestaní žiaka predkladal riaditeľ osobné údaje žiaka, protokol o vypočúvaní žiaka, protokoly svedkov, protokoly konfrontačné, protokol porady profesorského zboru, v ktorom bolo prijaté uznesenie o potrestaní žiaka, výpis známok zo všetkých vysvedčení, ktoré žiak dosiahol na strednej škole, výpis všetkých ťažších trestov, ktoré boli žiakovi uložené na strednej škole s uvedením dôvodu potrestania. Spolu s uvedenými spismi predkladal riaditeľ sprievodnú správu, ktorá obsahovala stručný popis prípadu a rozhodnutie, ktoré urobilo riaditeľstvo.

Každé potrestanie žiaka sa oznamovalo rodičom alebo ich zástupcom. Rodičia alebo ich zástupcovia sa mohli voči uloženým trestom sťažovať do 14 dní u riaditeľa alebo na školskom úrade.

Školský poriadok dovoľoval žiakom založiť si žiacku samosprávu, ale v súčinnosti s učiteľským zborom a za predpokladu, že nebude v protiklade so školským poriadkom. Účasť žiakov v spolkoch a združeniach definoval ministerský výnos č. 7853 z 10. marca 1921. Podľa tohto výnosu mohli žiaci vytvárať iba voľné združenia za účelom výchovy (ďalšie vzdelávanie, veda a technika, telocvik a šport, dobročinnosť, a i.). Združovanie žiakov za účelom politickým a volebným bolo neprípustné. Rovnako neprípustná bola účasť žiakov v spolkoch a organizáciách, ktoré podnecovali k národnostnej alebo náboženskej neznášanlivosti.

Krúžky

Samovzdelávací osvetový krúžok Jána Kollára

Samovzdelávací osvetový krúžok bol založený 5. októbra 1919. Mal vlastnú samosprávu, čestného predsedu a poradcu, ktorým bol jeden z členov profesorského zboru. Cieľom krúžku bolo podnietiť študentov ústavu k tvorivým duchovným aktivitám, posilniť mimoškolské vzdelávanie študentov a ich prípravu na budúce učiteľské povolanie. Július Špánik, ktorý bol predsedom samovzdelávacieho krúžku v rokoch 1928 až 1930, hodnotil význam krúžku slovami: „Práca v našom samovzdelávacom krúžku nám dala veľmi veľa nielen pre školskú prácu, ale aj prácu mimo nej. Veď na pódiu v hudobnej sieni sme hľadali vlastné uplatnenie. Tu sme zbierali prvé vavríny potleskov a prežívali aj pocity

z neúspechov. Jeden v prednese, iný v prednáškach a diskusiách, v rečníctve, v speve, hudobnom prednese či dramatizácii. Mladé rojčenie a zápalistosť nachádzalo osobitný ventil, túžbu uplatniť sa v tom, čo bolo študentovi najosobnejšie...každý chcel v prácach, prednesoch, posudkoch prevýšiť druhého a seba zdokonaliť."[47]

Krúžok mal osvetový, hudobný a divadelný odbor. Členovia sa stretávali na pravidelných schôdzkach, na ktorých sa spravidla preberal životopis a tvorba niektorého z významných spisovateľov, prednášali sa a posudzovali vlastné študentské práce, recitovalo sa. Takmer každú nedeľu sa organizovali prednášky alebo recitácie, ktoré boli doplnené hudobným programom. V krúžku prednášali nielen študenti, ale aj členovia učiteľského zboru a pozvaní hostia, napr. spisovateľ a ministerský tajomník Karol Kálal. Na mesačné členské schôdzky mali prístup i nečlenovia krúžku. V školskom roku 1929/1930 sa konalo 8 riadnych stretnutí krúžku, 2 mimoriadne a 4 výborové schôdzky. Uskutočnilo sa 17 prednášok, 12 recitácií a 11 hudobných vystúpení. V školskom roku 1930/1931 sa konalo 8 riadnych schôdzí, 1 mimoriadna, 10 výborových a 1 valná hromada. Prednášok bolo 15, z nich 8 literárnych, 6 zo študentského života a 1 historická. Recitácií bolo 12 a hudobných čísel 20.

Mimoriadne aktívny bol divadelný odbor, ktorého členovia nacvičili pod vedením učiteľov takmer každý školský rok novú divadelnú hru. Autormi divadelných hier boli českí a slovenskí dramatici a príležitostne i niektorí zo svetových. Plodným autorom divadelných hier bol aj profesor ústavu Václav Krofta.

Medzi prvými nacvičenými divadelnými hrami bola veselohra Kubo od Jozefa Hollého. K vydareným predstaveniam patril Molierov Lakomec, Vrchlického Noc na Karštejne a Weisov Lešetínsky kováč. Prvými režisérmi divadelných hier a kultúrnych podujatí boli profesori J.Egrt, V.Krofta, V.Ružička.

Pre študentov ústavu bola možnosť hrávať divadlo veľkým prínosom. Ponúkala im nielen príklad ako využiť voľný čas v internáte a prezentovať výsledky svojej činnosti na verejnosti, ale bola pre nich i neoceniteľným zdrojom skúsenosti, ktoré mohli využiť na svojom budúcom pôsobisku. V divadelných predstaveniach mohli uplatniť nadaní žiaci svoj talent v oblasti dramatizácie, umeleckej práce s textom, sólového spevu, hry na hudobnom nástroji. S nacvičenými divadelnými hrami vystupoval súbor nielen v škole, ale i v meste a v blízkom okolí. Z výnosu divadiel, akadémií a spoločenských večierkov bol založený cestovný fond, z ktorého sa financovala časť nákladov na exkurzie a výlety. Za odohratie predstavenia Molierovho Lakomca v Kremnici získal krúžok 1 283 korún, ktoré boli použité na zájazd do Prahy.

[47] Písomné spomienky PhDr. Júliusa Špánika na študentské časy. Uložené v archíve školy.

V školskom roku 1923/1924 nacvičili študenti ústavu divadelnú hru v 3 dejstvách Svetári od člena učiteľského zboru Václava Kroftu. Čistý zisk z príjmu za odohratie divadelnej hry vo výške 1 148 Kčs bol venovaný občanom Dubového, ktorých v tom čase postihol požiar.

Členovia krúžku sa pod vedením Václava Kroftu zúčastňovali každoročne divadelného kurzu, ktorý organizovalo Ústredie Slovenských ochotníckych divadiel v Turčianskom Svätom Martine.

Divadelný krúžok zakupoval časopisy z vlastných prostriedkov a zároveň vydával aj vlastný časopis, ktorý sa nazýval Turčan, neskôr Vzlet. V časopise uverejňovali svoje prvé literárne pokusy mladí autori. V školskom roku 1930/1931 vyšiel druhý ročník časopisu. Mal 9 čísel, každé malo 14 strán. Časopis pripravovala redakcia, ktorej členmi boli J. Sitár, J. Štefko, V. Lichner a E. Harantová. Časopis sa tlačil na dvoch rozmnožovacích strojoch. Každé číslo malo okolo 170 výtlačkov, neskôr až 200. V školskom roku 1931/1932 bol pre potreby časopisu zakúpený písací stroj v hodnote 3 468 Kč.

Členovia divadelného odboru sa zúčastňovali nielen divadelných súťaží, ale aj súťaží v recitácii. K úspešných recitátorom patrila E. Juríčková, ktorá sa stala neskôr členkou učiteľského zboru.

Hudobný odbor riadil šestnásťčlenný výbor, ktorý sa staral aj o zakúpené hudobné nástroje. V roku 1930 bol založený z podnetu riaditeľa V. Hrubeša spevácky zbor a orchester ústavu. Oba viedol profesor hudby a spevu A. Rohlík, ktorý bol vynikajúcim hudobníkom. Pod jeho vedením a vďaka svedomitému prístupu k nácvikom dosiahol spevácky zbor i orchester pekné úspechy v škole i na verejnosti. Na vystúpeniach sa zúčastňoval aktívne aj riaditeľ V. Hrubeš, ktorý hral na klavíri. Po A. Rohlíkovi viedol spevácky zbor a orchester V. Hořínek.

Čitateľský krúžok využíval pre svoje aktivity čitáreň zriadenú v priestoroch internátu, ktorý zabezpečoval jej činnosť aj po stránke hospodárskej. Knižný fond evidoval v roku 1931 76 kníh, hlavne zo slovenskej moderny. Knihy boli zakúpené väčšinou z prostriedkov samovzdelávacieho krúžku. Okrem kníh sa predplácali i noviny a časopisy. V roku 1931 sa predplácalo 5 novinových denníkov a 42 časopisov: Elán, Prúdy, Naše divadlo, Luk, Časopis Muzeálnej slovenskej spoločnosti, Slovenské dielo, Svojeť, Živena, Slovenské pohľady, Ozvena, Náš ľud, Naša škola, Český učiteľ, Slovenský učiteľ, Národná škola slovenská, Střední škola, Školské reformy, Časopis čsl. profesorov, Naše cíle, Časopis pro občanskou nauku a výchovu, Rozpravy Aventína, Příroda, Letem — světem, Eva, Nový svet, Širým světem, Přítomnost, Volné směry, Studentský časopis, Naše kniha, Letec, Argus, Salon, Úspěch, Naše doba, Slovenský včelár, Panoráma, Literární rozhledy, Buď pripravený, Jas, Vyšší národ, Slniečko, Sloven-

ský denník, Lidové noviny, Slovenský východ, Slovenská Krajina, Športový týždeň.

Ročný poplatok za členstvo v samovzdelávacom krúžku bol 20 Kč. Ročný príspevok z členského v školskom roku 1930/1931 bol 3 320 Kč a celkový príjem predstavoval sumu vo výške 5 553 Kč. Výdavky krúžku boli vo výške 4 581 Kč, z toho na knihy 842 Kč, na časopisy 1 297 Kč a na hudobniny 372 Kč. Samovzdelávací krúžok bol členom Muzeálnej slovenskej spoločnosti, Ústredia ochotníckych divadiel v Turčianskom Sv. Martine a Družstevnej práce v Prahe.

Abstinentský krúžok

Abstinentský krúžok (spolok) bol založený v školskom roku 1924/1925 z podnetu MUDr. Karola Lányiho, ktorý prednášal v ústave na tému Alkohol a mládež. Jeho cieľom bolo propagovať abstinentské hnutie medzi študentmi ústavu a pripravovať budúcich učiteľov na boj proti alkoholizmu v mieste svojho budúceho pôsobenia. Krúžok organizoval schôdzky, na ktorých sa členovia zoznamovali so spôsobmi a prostriedkami boja proti alkoholizmu. Vedúcim krúžku bol profesor Ján Buňata a predsedom Emil Mudrák, študent 4.ročníka.

Členmi krúžku boli študenti ústavu, ktorí sa zriekli používania alkoholických nápojov a zaviazali sa pracovať pre mravné ozdravenie slovenského ľudu. Krúžok mal vlastný výbor, ktorého členovia boli volení na spoločnom zhromaždení. Výbor sa skladal z predsedu, tajomníka, pokladníka, knihovníka, hospodára a 4 členov ako zástupcov jednotlivých ročníkov.

Krúžok mal okolo 50 až 80 členov. Príspevok na jedného člena bol 50 halierov mesačne, neskôr 3 koruny ročne.

Masarykova letecká liga

V polovici tridsiatych rokov začal rásť záujem žiakov o letecké modelárstvo. Záujemcov o letecké modelárstvo združovala Masarykova letecká liga (MLL), ktorej účelom bola okrem stavby modelov lietadiel aj propagácia československého letectva a praktickej leteckej činnosti. Náčelníkom dorastu MLL v učiteľskom ústave bol riadny profesor Karol Kotyza. V školskom roku 1936/1937 bolo v doraste MLL organizovaných 22 žiakov. Žiaci zhotovovali modely lietadiel podľa vlastných návrhov alebo podľa plánov uverejnených v časopisoch Letectvo a Mladý letec. Modely lietadiel si zhotovovali v školskej dielni, a to buď samostatne alebo v rámci ručných prác v 3. ročníku. Najlepšie výsledky v leteckom modelárstve dosiahol v školskom roku 1936/1937 žiak 2. ročníka Jozef Spratek.

Československý Červený kríž

Československý Červený kríž (ČSČK) bol oficiálne založený v roku 1919. Jeho prvou predsedníčkou bola Alica Masaryková, ktorá vykonávala túto funkciu až do roku 1938. Vedúcim dorastu ČSČK v učiteľskom ústave bol cvičný učiteľ Karel Košina. Činnosť dorastu sa rozvíjala v úzkej spolupráci s miestnym odbo-

rom ČSČK v Štubnianskych Tepliciach, ktorý pomáhal finančnou i materiálnou pomocou chudobným žiakom učiteľského ústavu i cvičnej školy. S jeho podporou sa organizovali aj prednášky a kurzy pre žiakov 3. a 4. ročníka, napr. zdravotne sociálny kurz, samaritánsky kurz a kurz protiplynovej a protileteckej obrany. V školskom roku 1936/1937 boli všetci žiaci učiteľského ústavu i cvičnej školy členmi dorastu ČSČK.

Sociálna starostlivosť

Na štúdium učiteľstva sa hlásili prevažne žiaci, ktorí pochádzali z chudobných rodín malých vidieckych roľníkov, drobných dedinských gazdov, remeselníkov, živnostníkov alebo mestských robotníkov. Máloktorí z nich boli tak hmotne zabezpečení, že neboli odkázaní na podpory zo štátnych, verejných alebo súkromných zdrojov. Ak aj zvládli úspešne prijímacie skúšky a boli zapísaní na štúdium, zápasili po celý čas štúdia s veľkými finančnými a existenčnými problémami. Ako to bolo v skutočnosti, dokumentoval vo svojich spomienkach Emil Korbel z Oravy, jeden z prvých poprevratových absolventov ústavu. „Keď som šiel na prijímacie skúšky v roku 1919, dostal som z domu 50 korún. Keďže som bol šikovný, bol som ihneď aj do školy prijatý. Vrátil som sa domov len po štyroch rokoch štúdia, lebo celý čas som vykonával služby na hospodárstve školy, aby som mal internát a knihy zdarma. Keď som zmaturoval, dostal som od rodičov druhých 50 korún. Cesta na Oravu ma stála 48 korún, a tak som na záverečnom maturitnom večierku presedel pri 2 korunách.“[48] Vykonávanie rôznych pomocných prác išlo prirodzene na úkor štúdia, pretože takmer všetok svoj voľný čas musela časť študentov venovať na zaistenie svojich najnutnejších životných potrieb. Nebolo pritom zriedkavosťou, že študenti opúšťali učiteľský ústav predčasne a odchádzali do praktického povolania, aby odbremenili svojich rodičov, ktorí často iba s krajným sebazapieraním a nesmiernou sporivosťou poskytovali svojim deťom prostriedky na štúdiá a na zaistenie lepšej budúcnosti. Riaditeľstvo ústavu spolu s členmi profesorského zboru venovalo neustálu pozornosť sociálnym problémom žiakov a využilo každú príležitosť, aby zlepšilo ich životné a študijné podmienky.

Zamestanie rodičov vo vybraných školských rokoch

Školský rok	Obchodníci, živnostníci	Roľníci	Úradníci, učitelia, advokáti, lekári	Vojaci, policajti	Zriadenci, robotníci	Súkromníci	Vdovy, siroty
1930/1931	36	46	36	-	39	6	6
1931/1932	44	49	51	5	53	3	15

[48] Nižňanská M. a kol.: Stredná pedagogická škola v Turčianskych Tepliciach. Rozšírená výročná správa pri príležitosti 110. výročia učiteľského vzdelávania v Turci. T.Teplice 1980, s.19.

1932/1933	53	68	53	-	48	3	25
1936/1937	33	49	25	2	45	9	20
1937/1938	32	48	24	3	48	2	24

Podobne ako maďarský i československý štát oslobodil riadnych študentov učiteľských ústavov od povinnosti školského platu, tzv. školného.

Na pomoc sociálne slabším žiakom bol založený pri príležitosti 70. narodenín prezidenta T. G. Masaryka podporný fond vo výške 10 000 Kč z dobrovoľných darov priateľov študujúcej mládeže. Z úrokov základiny sa každoročne 7. marca vyplácalo štipendium najusilovnejšiemu žiakovi ústavu.

V prvých poprevratových rokoch podporoval chudobných žiakov finančne, potravinami i šatstvom Československý Červený kríž. Okrem toho im štát venoval každoročne 500 Kč na ošatenie a niektorým z chudobných žiakov s dobrým prospechom a správaním sa poskytovalo štipendium vo výške 700 Kč z tzv. Pálfyho základiny.

5. júna 1920 bol na Valnom zhromaždení v zborovni učiteľského ústavu založený Spolok na podporovanie nemajetných chovancov a chovaniek na čsl. štát. učiteľskom ústave Jána Kollára v Štubnianskych Tepliciach. Okrem riaditeľa učiteľského ústavu A.Bezloja sa na Valnom zhromaždení zúčastnilo 6 učiteľov, hlavný slúžny J. Országh, advokát Š. Hilmer, okresný sudca V. Vrabec a ďalších 10 členov spomedzi miestnych podnikateľov a remeselníkov. Presedajúci A. Bezloja vysvetlil účel spolku a prečítal návrh jeho stanov, ktoré boli jednohlasne schválené.[49] Vo voľbách boli za členov výboru spolku zvolení A. Bezloja (riaditeľ učiteľského ústavu), Ľ. Kalusová (učiteľka), J. Činčera (učiteľ), O. Šavol (krajčír z D. Štubne), L. Černák (mlynár z M. Viesky), J. Obuch (správca sporiteľne), M. Černák (mlynár z M. Viesky). Starostom (predsedom) spolku bol spomedzi členov zvolený M. Černák a jeho zástupcom sa stal O. Šavol. Od roku 1927 bol predsedom A. Sitár, od 1931 V. Manda a od roku 1938 opäť A. Sitár. Jednateľom a zapisovateľom sa stal J. Činčera, pokladníkom A. Bezloja a J. Obuch. Revíziou účtov boli poverení J. Országh, Š. Hilmer a V. Vrabec. V ďalších rokoch sa členovia výboru a funkcionári spolku dopĺňali alebo menili. V roku 1921 mal spolok 23 zakladajúcich členov a 47 prispievajúcich. Hlavným zdrojom príjmov spolku boli príspevky od členov alebo iných podporovateľov. Príspevok zakladajúcich členov bol 100 Kč. V roku 1927 sa výbor spolku uzniesol, že povinné ročné príspevky členov z radov žiakov budú 10 Kč.

Z prostriedkov podporného spolku sa prispievalo aj na zájazdy a výlety chudobným žiakom, na ich ošatenie a obutie, na knihy pre chudobných žiakov (bibliotéka pauperum – požičanie bolo za 1 Kč), cestu domov na sviatky, ubytovanie a stravovanie a pod.

[49] Stanovy Podporného spolku boli prevzaté zo Štátnej reálnej školy v Žiline.

V školskom roku 1921/1922 tvoril príjem spolku 7 433,10 Kč. Výdavky boli vo výške 5 069,90 Kč. Zo zvyšku v sume 2 363,20 Kč bol nevýdajný fond 2 300 Kč a pokladničná hotovosť 63,20 Kč.

Pridelená čiastka na žiaka sa ustavične znižovala, pretože finančné príspevky boli čoraz skromnejšie. V niektorých rokoch sa žiakom vôbec nevyplácali, ale boli použité na nákup kníh pre knižnicu pauperum.

Podporný spolok organizoval aj rôzne kultúrne a spoločenské podujatie, (vianočná akadémia, hudobné koncerty pre verejnosť, ples, čajové večierky), ktorých finančný výťažok bol použitý napríklad na ošatenie detí cvičnej školy.

Poskytnutá podpora žiakom z prostriedkov spolku v rokoch 1920-1938[50]

	1920	1921	1922	1923	1927	1928	1932	1933	1935	1937	1938
Počet podporených žiakov/ výška podpory v Kč	4/1200	4/1200	5/1250	12/1800	7/600	5/260	3/230	9/1087	15/100	10/780	18/1150

V školskom roku 1929/1930 venoval Podporný spolok na nákup kníh pre knižnicu pauperum 1 000 Kč a jednému študentovi 320 Kč na zaplatenie mesačného internátneho poplatku. Miestna pobočka Červeného kríža darovala tomu istému študentovi úplný odev a spodnú bielizeň. Pálfyho štipendium v sume 700 Kč získal jeden študent 2.ročníka, štipendium Krajinského úradu v sume 1 500 Kč získal jeden študent a v sume 750 Kč 4 študenti. Štipendia a podpory pre usilovných a chudobných študentov sa poskytovali z uvedených fondov každoročne.

V školskom roku 1933/1934 poskytli študentom podporu a štipendiá:
1. Masarykov fond pri štátnom učiteľskom ústave v Štubnianskych Tepliciach. Z fondu bola poskytnutá podpora 3 študentom po 100 Kč.
2. Krajinský úrad v Bratislave poskytol štipendium 15 študentom po 500 Kč a 1 študentovi 334 Kč, celkom 7 834 Kč.
3. Záhradníkov fond poskytol štipendium 7 študentom v celkovej čiastke 1 420 Kč.
4. Stredoškolská sociálna pečlivost pre Slovensko v Bratislave poskytla podporu jednému študentovi 200 Kč a jednej študentke 300 Kč.
5. Od rôznych korporácií získalo príležitostnú podporu v celkovej čiastke 3 050 Kč 10 študentov.
6. Spolok na podporovanie nemajetných chovancov a chovaniek v štátnom učiteľskom ústave poskytol podporu 8 študentom v celkovej čiastke 1 087 Kč.

[50] Zápisnice z valných zhromaždení Podporného spolku za roky 1920 – 1944.

Podporu poskytovali chudobnejším žiakom aj niektoré cirkvi a súkromní darcovia, ale tieto formy podpory boli spravidla jednorazové a nedokázali pokryť reálne náklady na vydržiavanie žiaka počas celého štúdia.

Okrem spomínaných podpôr a pomoci mohli byť chudobní a usilovní žiaci čiastočne alebo úplne oslobodení od internátneho poplatku.

Zdravotný stav žiakov

Na dobrý zdravotný stav žiakov dohliadali ústavní lekári, ktorí vykonávali dvakrát ročne zdravotné prehliadky všetkých žiakov učiteľského ústavu a zabezpečovali žiakom aj celoročnú zdravotnú starostlivosť. Občasnú prehliadku zdravotného stavu žiakov vykonali aj štátni obvodní lekári.

Ústavní lekári v rokoch 1919 - 1938
MUDr. Móric Jakobovič (1919).
MUDr. Julius Beniač (1919-1923). Vyučoval aj zdravovedu.
MUDr. Ján Lenčo (1923-1930). Vyučoval aj zdravovedu.
MUDr. Jakub Spitzer (1930-1938). Výpomocný učiteľ pre zdravovedu.

Zdravotný stav študentov hodnotili ústavní lekári vo výročných správach ako vcelku priaznivý. Okrem bežných chorôb sa len výnimočne vyskytli choroby epidemického charakteru. Koncom školského roku 1923/1924 bola v ústave úplavica, ktorej nositeľmi boli žiaci 3. ročníka vracajúci sa z exkurzie z Brna. Úradný lekár nariadil celému ústavu prísnu izoláciu, a tak sa prijímacie skúšky konali až na začiatku nového školského roka.

Najčastejším žiackym onemocnením bola chrípka. Ministerstvo školstva na návrh ministerstva verejného zdravotníctva vydalo v roku 1920 prípis, v ktorom žiadalo všetky školy, aby oboznámili učiteľov i žiakov s dodržiavaním potrebných hygienických zásad. V súčinnosti s obvodnými lekármi mali školy poučiť žiakov o tom, ako sa chrániť pred chrípkou, napr. nepľuvať na zem, priložiť si pri kašľaní a kýchaní vreckovku k ústam, dezinfikovať miestnosti a veci, dôkladne vyprať používané šatstvo, nenavštevovať chorých, starať sa o čistotu tela a rúk, osobitnú starostlivosť venovať ústnej a nosnej dutine a v prípade podozrenia z onemocnenia ihneď vyhľadať lekársku pomoc. Pri ochorení vo väčšom rozsahu nariadil okresný úrad v Turčianskom Svätom Martine prerušenie vyučovania. Od 26. januára do 1. februára 1931 bolo prerušené vyučovanie vo všetkých ročníkoch aj v cvičnej škole, pretože takmer polovica žiakov ochorela na chrípku. Podobná situácia nastala aj v polovici januára 1933 a z dôvodu chrípkovej epidémie bolo vyučovanie prerušené od 30. marca do 4. apríla 1935. O prerušení vyučovania musel riaditeľ informovať školský inšpektorát.

V medzivojnovom období došlo v učiteľskom ústave i k smutným udalostiam. V roku 1926 zomrel tragickou smrťou študent 4. ročníka Ján Kováčik. 29. marca 1932 zomrel na zápal mozgových blán študent 4. ročníka Ondrej Chabroň. 18. decembra 1932 zomrela na hnisavý zápal priedušníc žiačka 1.ročníka Viera Procházková a 20. júna 1933 zomrela na nervózu žiačka 3. ročníka Štefánia Zemanová.

Učebné zbierky

Do majetku československého štátneho učiteľského ústavu v Štubnianskych Tepliciach prešli po roku 1918 aj všetky maďarské knižničné zbierky a zbierky učebných pomôcok a materiálov. Spolu to bolo 4 846 položiek v celkovej hodnote 119 034,97 korún.[51] Problémom bolo, že tak v učiteľskej, ako i žiackej knižnici boli knihy výlučne v maďarčine. V učiteľskej knižnici bolo evidovaných len niekoľko desiatok titulov inojazyčnej literatúry, hlavne nemeckej, ale i francúzskej a anglickej. Podľa nariadenia školského referátu MŠaNO si mohol učiteľský ústav ponechať všetky nemaďarské knihy a z maďarských kníh tie, ktorých obsah nebol v protiklade s ideológiou nového štátu. Ostatné knihy mal odovzdať školskému inšpektorátu. Z učiteľského ústavu bolo postupne expedovaných alebo vyradených takmer dve tisíc maďarských kníh. Niektoré tituly kníh si vyžiadali univerzitné knižnice v Prahe a Bratislave a časť maďarských kníh prevzala knižnica Matice slovenskej v Martine.

Akt odovzdávania maďarských kníh alebo ich postupného vyraďovania z evidencie a následnej likvidácie bol zdĺhavý. Koncom školského roku 1932/33 bolo v inventári učiteľského ústavu ešte stále formálne vedených viac ako tisíc maďarských kníh, novinovej, časopiseckej a ďalšej literatúry. 749 bolo v učiteľskej a 347 v žiackej knižnici.

V učiteľskom ústave ostalo po revízii knižničných zbierok využiteľných celkom 288 titulov knižnej a časopiseckej literatúry. Žiacku knižnicu bolo potrebné vybudovať úplne od začiatku. Vďaka štedrosti českých škôl, podporovateľov a darcov sa podarilo knižný fond postupne dopĺňať a rozširovať o potrebnú umeleckú i odbornú literatúru. V školskom roku 1919/1920 bolo evidovaných v učiteľskej a žiackej knižnici už 920 knižných titulov.

Stav knižníc a kabinetných zbierok na konci školského roku 1919/1920

Názov zbierky	Správca	Prevzaté z maď. inv.		Zakúpené		Darované		Spolu	
		Polož.	kusov	Polož.	kusov	Polož.	kusov	Polož.	kusov
Knižnica	Jozef	122	288	11	38	69	94	202	420

[51] Zoznam jednotlivých položiek, rok ich nadobudnutia, kabinet, v ktorom boli inventarizované, ich počet a nákupná cena obsahuje Megújított Leltári főkönyv (Obnovená Hlavná inventárna kniha).

profesorská	Parobek								
Knižnica žiacka	Bohuslav Menšík	-	-	168	209	252	291	420	500
Zbierky dejepisné a zemepisné	Blažej Raška	90	90	253	265	-	-	343	355
Zbierky z fyziky	František Maloch	176	220	57	65	-	-	233	285
Zbierky z chémie	František Maloch	336	573	53	53	-	-	389	626
Zbierky prírodopisné	František Maloch	656	1580	294	439	-	-	950	2019
Zbierky matematické	Alojz Bezloja	27	34	-	-	5	7	32	41
Kabinet kreslenia	Vladimír Hapala	183	460	3	3	-	-	186	463
Kabinet hudby	Vladimír Hapala	50	77	23	31	-	-	73	108
Zbierky cvičnej školy	Václav Pihera	198	347	-	-	-	-	198	347
Knižnica cvičnej školy	Ľudmila Kalusová	-	-	86	86	5	5	91	91
Zbierky pre umeleckú výchovu	Václav Stuchlík	-	155	117	126	-	-	117	281
Telocvik a hry	Jozef Činčera	53	384	33	36	-	-	86	420
Dielňa	Václav Stuchlík	104	385	2	11	-	-	106	396

Stav knižníc a kabinetných zbierok v školskom roku 1927/1928 a 1937/1938

Názov zbierky	**Stav na konci šk.r. 1927/1928**			**Stav na konci šk.r. 1937/1938**			
	Správca	Počet pol.	Počet ks	**Správca**	Počet pol.	Počet ks	Celková hodnota v Kč
Knižnica profesorská	Ján Buňata	416	643	Pavel Schnierer	795	1 055	27 295
Knižnica žiacka	Václav Krofta	647	706	Justina Brežná	883	1 002	13 794,80
Knižnica pedagogická	Václav Manda	112	114	Pavel Schnierer	289	342	3 552,40
Kabinet dejepisu a zemepisu	Václav Manda	402	587	Štefan Gálik	427	621	10 670,90
Kabinet fyziky	Ján Buňata	280	355	Vojtech Knor	848	1 126	28 715,80
Kabinet chémie	Ján Buňata	573	823				
Kabinet prírodopisu	Ján Buňata	1 008	2 082	Karol Kotyza	1 012	2 146	20 560,20

Kabinet matematiky	Ján Buňata	41	57	Vojtech Knor	51	65	1 686
Kabinet kreslenia	Ján Buňata	279	581	Ján Slosiarik	298	564	8 214,95
Kabinet hudby	Karol Košina	270	532	Vladimír Hořínek	286	597	27 990,15
Kabinet telocviku	Ján Buňata	115	499	Karol Kotyza	130	440	10 210
Zbierky cvičnej školy	Karol Košina	248	435	Karol Košina	307	514	3 352,40
Knižnica cvičnej školy	Karol Košina	177	177	Karol Košina	233	238	2 061,90
Ženské ručné práce	Mária Košinová	4	9	Mária Mandová	11	20	3 648
Ručné práce chlapci	Václav Manda	94	420	Ján Slosiarik	138	398	5 002,50
Knižnica pauperum				Štefan Gálik	94	279	8 670,90

Na nákup kníh a učebných pomôcok získal učiteľský ústav finančné prostriedky z poplatkov a táx za úradné úkony, napr. za vydanie duplikátov vysvedčení, z mimoriadnych dotácii udelených ministerstvom školstva a i. Nákup učebných pomôcok usmerňovali ministerské pokyny, ktoré odporúčali nakupovať učebné pomôcky iba nevyhnutne potrebné k vyučovaniu. Pri ich nákupe mali školy dávať prednosť lacnejším domácim pomôckam pred drahšími zahraničnými. O tom, ktoré pomôcky a knihy sa mali zakúpiť, rozhodovali členovia učiteľského zboru.

V roku 1929 schválilo MŠaNO učiteľskému ústavu v Štubnianskych Tepliciach mimoriadnu dotáciu vo výške 14 064,20 na nákup učebných pomôcok. Z pridelenej dotácie sa podarilo vybaviť kvalitnými učebnými pomôckami všetky kabinety.

Od roku 1930 prispieval štát učiteľským ústavom na učebné pomôcky ročne sumou 2 500 Kčs. Od roku 1934 bola s úsporných dôvodov suma na učebné pomôcky stanovená v takej výške, v akej to dovoľoval štátny rozpočet. V roku 1934 bola pridelená dotácia na učebné pomôcky vo výške 1 750 Kč. Táto čiastka bola rozdelená nasledovne: profesorská knižnica 500 Kč, žiacka knižnica 200 Kč, fyzikálne a chemické zbierky 200 Kč, dejepisné a zemepisné zbierky 300 Kč, matematické zbierky 120 Kč, hudobné zbierky 300 Kč, knižnica cvičnej školy 80 Kč, učebné pomôcky cvičnej školy 50 Kč.

V rokoch 1935 až 1938 dosahovala výška finančného príspevku na učebné pomôcky okolo 1 700 Kč.

Okrem nákupu učebných pomôcok venoval učiteľský ústav značnú časť finančných prostriedkov aj na ich zabezpečenie a udržiavanie v dobrom a použi-

teľnom stave. V roku 1934 bolo vynaložené na ladenie klavírov 630 Kč, na opravu hudobných nástrojov 1 260 Kč, na revíziu a opravu telocvičného náradia 620 Kč, na opravu poškodenej väzby kníh 356 Kč, na opravu lavíc a tabúľ 1 920 Kč.

Učebnice

Spolu s riešením nedostatku kvalifikovaných učiteľov na Slovensku po roku 1918 vystupovala do popredia aj otázka nedostatku kvalitných a vyhovujúcich učebníc a učebných pomôcok. Dovtedy používané maďarské učebnice už nezodpovedali zmeneným politickým a spoločenským pomerom, preto ich bolo treba vyradiť z používania a nahradiť novými. Otázku učebníc riešil ministerský výnos č. 55 900/1919, ktorý nariadil odstrániť z učebníc všetko, čo pripomínalo bývalú monarchiu. Ministerský výnos č. 55 405 z 30. novembra 1919 nariadil zrušiť maďarské knižnice na slovenských školách a vyradené maďarské knihy odovzdať v stanovenej lehote školskému inšpektorátu. Neskôr bol výnos revidovaný tak, že riaditelia škôl mali poslať zoznamy kníh žiackych a učiteľských knižníc priamo školskému referátu s prípadným návrhom, ktoré knihy by mohli učiteľské knižnice využiť. Maďarské knihy a učebnice sa stali nevyhovujúcimi nielen kvôli jazyku, v ktorom boli napísané, ale v prípade vyučovacích predmetov humanitného zamerania aj vzhľadom na ich obsah. Z predchádzajúcich učebníc mohli školy dočasne využívať učebnice cudzích jazykov a prírodovedných predmetov, pretože ich exaktný obsah nebol v zásadnom rozpore s ideológiou novej republiky, ale len so súhlasom ministerstva.

Pretože zabezpečiť školy všetkých stupňov novými učebnicami hneď v prvých rokoch po vzniku republiky bolo prakticky nemožné, navrhla komisia pre učebnice, aby sa vo vyučovacom procese dočasne používali české učebnice alebo ich preklady do slovenského jazyka. No tieto nie vždy vyhovovali podmienkam a požiadavkám slovenských škôl. Väčšinou boli pripravované v rýchlosti a z jazykového hľadiska obsahovali veľa chýb, čo bolo predmetom častej kritiky zo strany škôl.

Ministerstvo školstva a národnej osvety vyzývalo viackrát slovenských učiteľov, aby sa zapojili do procesu tvorby nových učebníc, buď ako autori alebo ako prekladatelia. No i napriek úsiliu autorov učebníc a vyčleneniu mimoriadnej sumy v štátnom rozpočte na vydávanie slovenských kníh, zabezpečenie škôl učebnicami vyžadovalo určitý čas. Učiteľský ústav v Štubnianskych Tepliciach sa podarilo zabezpečiť učebnicami až začiatkom tridsiatych rokov.

Zoznam učebníc používaných v učiteľskom ústave v tridsiatych rokoch

Autor	**Názov učebnice**	**Cena** (v Kč)
Pre všetky ročníky		
Damborský J.	Slovenská mluvnica	23.-

	Pravidlá slovenského pravopisu	20.-
Ertl - Gebauer	Krátká mluvnice česká	20.-
Bujnák - M enšík	Slovenská poetika	16.-
Brunclík - Machát	Zemepisný atlas	100.-
Balcár - Kameníček	Historicko-zemepisný atlas	60.-
Autrata V.	Česko-nemecký a nemecko-český slovník	20.-
Pre prvý ročník		
Pokoj - Žižka	Vierouka	12.-
Maděra Fr.	Dejiny založenia kresťanstva	10.-
Čítanková komisia	Čítanka pre slovenské učiteľské ústavy	17,50.-
Nikolau - Bojsa	Učebnica zemepisu pre I.a II.ročník učiteľ-ských ústavov	30.-
Lohr Fr.- Heřmanský Fr.	Všeobecný dejepis pre učiteľské ústavy. I.diel.	17.-
Říha - Čeněk	Aritmetika pre učiteľské ústavy	16.-
Hayelka-Hapala	Geometria. I.diel.	17.-
Dr. Daněk G. – Pikula J.	Zoológia a somatológia pre učiteľské ústavy	20.-
Matzner-Riegelová	Chémia pre učiteľské ústavy	16.-
Bayer-Máslo	Prípravná škola hry klavírnej. I.-III.diel.	31.-
Hula Fr.	Naše spievanky.	12.-
Tůma A.	Nemecká cvičebnica a čítanka pre I. ročník učiteľských ústavov	15,60.-
Suchý B.	Husľová škola pre začiatočníkov	18.-
Druhý ročník		
Pokoj - Žižka	Vierouka	16.-
Maděra Fr.	Dejiny založenia kresťanstva	10.-
Švadlenka-Klíma	Obecná pedagogika pre ústavy učiteľské	20.-
Straka - Chorvát	Literárna rukoväť pre V. triedu SŠ	6.-
Haluzický - Písecký	Čítanka pre slovenské učiteľské ústavy. II.diel.	20.-
Nikolau - Bojsa	Učebnica zemepisu pre I.a II.ročník učiteľ-ských ústavov	30.-
Lohr Fr.- Heřmanský Fr.	Všeobecný dejepis pre učiteľské ústavy. II.diel.	26.-
Posejpal – Pilz - Hapala	Aritmetika pre učiteľské ústavy	43.-
Havelka - Hapala	Geometria. I. diel	17.-
Hainer V. – Novacký J.	Zdravoveda pre učiteľské úsatvy	16,70.-
Rěhák B. – Pikula J.	Botanika pre vyššie triedy stredných škôl a učiteľské ústavy	28,60.-
Kopecký J. – Haberland V.	Fyzika pre II.ročník učiteľských ústavov	19,40.-
Bayer - Máslo	Prípravná škola hry klavírnej, diel I. a II.	31.-
Tůma A.	Nemecká cvičebnica a čítanka pre II. ročník učiteľských ústavov	20.-
Tretí ročník		
Bezák Š.	Cirkevné dejiny	16.-
Neckár Ľ.	Kresťanská viero- a mravouka	10.-
Švandlenka - Kurfíirstová -Kubányová	Obecná didaktika pre učiteľské ústavy	14.-
Hlava K.	Elementátní metodika	15.-
Menšík J.	Literárna rukoväť pre VI. a VII. triedu stred-	21,70.-

	ných slovenských škôl	
Vlček - Heřmanský - Menšík	Čítanka pre VII. triedu stredných slovenských škôl	32.-
Bareš Fr.	Zemepis a ústava Československej republiky pre najvyššie triedy SŠ a pre 3.ročník UU	12.-
Novák-Till	Dejepis pre učiteľské ústavy. III. diel	19,50.-
Posejpal - Pilz - Hapala	Aritmetika pre učiteľské ústavy	43.-
Havelka - Hapala	Geometria. II. diel	12,50.-
Daněk G. – Novacký J.	Náuka o poľnom hospodárstve a školskej záhrade	12,50.-
Daněk G. – Pikula J.	Mineralógia a geológia pre učiteľské ústavy	26,80.-
Novák - Jeništa	Fyzika pre učiteľské ústavy. III. diel	20,50.-
Concone	50 Leçons	15.-
Mazas Fr.	Op. 28. Dvanáct snadných duet. I. diel	8,50.-
Trumpus J.	Škola hry na varhany	25.-
Doležal - Jokl	Nemecká cvičebnica a čítanka pre 3. ročník učiteľských ústavov	20.-
4. ročník		
Petráš	Apologetika	15.-
Neckár Ľ.	Kresťanská viero- a mravouka	10.-
Kádner - Šlosár	Stručné dejiny pedagogiky	15,70.-
Menšík J.	Literárna rukoväť pre VII. a VIII. triedu slovenských stredných škôl	17.-
Vlček - Heřmanský - Menšík	Čítanka pre najvyššie triedy stredných slovenských škôl	32.-
Fiala – Novák - Zachytal	Učebnica zemepisu pre ústavy učiteľs. IV. diel	14,50.-
Spálová K.	Metodika zemepisu	16.-
Novák - Till	Dějepis pro ústavy učitelské. IV. diel	20,50.-
Posejpal - Pilz - Hapala	Aritmetika pre učiteľské ústavy	43.-
Havelka - Hapala	Geometria. II. diel	12,50.-
Novák - Jeništa	Fyzika pre učiteľské ústavy. IV. diel	16.-
Pitter E.	Kreslení v 1.- 5. školním roce	25.-
Concone	50 Leçons	15.-
Domin - Kopecký	Stručná metodika počtů	12.-
Dobš	Metodika zpěvu	4,50.-
Pomocné knihy		
Valouch	Tabuľky logaritmické	17.-
Havelka	Sbierka úloh z matematiky (1.- 4. roč.)	20.-
Polívka F. – Broul F.	Klíč к určování rostlin	16,20.-
Fencl L.	Tělovýchovné hry	7.-

Učebnice plnili významnú úlohu v pedagogickom procese, preto ich kvalita bola predmetom neustálych polemík a diskusií. Niektorí kritici poukazovali aj na prílišnú intelektuálnu náročnosť obsahu učebníc, na ktorú žiaci slovenských stredných škôl neboli pripravení, iní poukazovali na to, že učebnice nezohľad-

ňovali pedagogické a didaktické hľadiská, že neboli napísané správne slovenským jazykom a pod.

Žiacka knižnica

Ako bolo spomínané, žiacku knižnicu bolo potrebné budovať po roku 1918 úplne od začiatku. V rokoch 1919 a 1920 sa podarilo zakúpiť pre žiacku knižnicu alebo získala darom 420 titulov kníh rôzneho žánru. V školskom roku 1929/1930 bolo v žiackej knižnici už evidovaných 771 titulov kníh. Niektoré z titulov kníh boli vo viacerých kusoch. Správcom knižnice bol profesor V.Růžička.

Knižný fond žiackej knižnice sa každoročne dopĺňal o nové prírastky. Frekvencia výpožičiek kníh žiakmi bola rôzna. V školskom roku 1929/1930 si vypožičali žiaci spolu 667 kníh. Z toho bolo 458 kníh zábavnej literatúry, 108 náučnej literatúry, 92 básnických zbierok a 9 dramatických hier. Žiaci prvého ročníka si vypožičali spolu 303 kníh, z toho 232 kníh zábavnej literatúry, 38 náučnej, 33 básnických zbierok. Žiaci druhého ročníka si vypožičali spolu 214 kníh, z toho 128 kníh zábavnej literatúry, 50 náučnej, 30 básnických zbierok a 6 dramatických hier. Žiaci tretieho ročníka si vypožičali 150 kníh, z toho 98 kníh zábavnej literatúry, 20 náučnej, 29 básnických zbierok a 3 dramatické diela. Priemer na jedného žiaka v prvom ročníku bol 8 kníh, v druhom ročníku 8 kníh a v treťom ročníku 7 kníh. V školskom roku 1931/1932 si vypožičali žiaci celkom 2 277 kníh. Z toho bolo 1 464 kníh zábavného obsahu, 444 poučných kníh a 399 básnických a dramatických diel. Najviac čítali žiaci druhého ročníka (14 kníh v priemere na jedného žiaka), najmenej žiaci prvého ročníka (9 kníh v priemere na jedného žiaka). V školskom roku 1932/1933 si vypožičali žiaci celkom 1 525 kníh. Z toho 953 bolo zábavného žánru, 280 poučného, 246 bolo básnických diel a 46 dramatických. Priemer na jedného žiaka bol 6 kníh. V školskom roku 1937/1938 si žiaci vypožičali spolu 686 kníh. Z toho bolo 574 zábavného žánru, 62 poučných kníh a 60 básnických a dramatických diel. Priemer na jedného žiaka boli 4 knihy. K najviac čítaným knihám patrila Babička, Bratstvo, Levočská biela pani, Pět neděl v balone, Víš, co nevíš, Ohlasy písní ruských, Zápisky z mŕtveho domu, Quo vadis, Arne, a i.

Žiaci si vypožičiavali aj knihy z miestnej osvetovej knižnice, ktorá bola umiestená v budove učiteľského ústavu a z knižnice Samovzdelávacieho krúžku.

Úradné a inšpekčné návštevy

K významným osobnostiam, ktoré navštívili učiteľský ústav po prevrate v roku 1918 patril literárny historik Jaroslav Vlček. Bol predsedom maturitnej komisie, prvej po vzniku novej republiky.

V dňoch 12. decembra 1920 a 9.januára 1921 navštívil ústav spisovateľ Karol Kálal. Prednášal na tému Vlasť a národ a zúčastnil sa na schôdzke samovzdelávacieho krúžku.
18. septembra 1921 sa zúčastnili všetci učitelia a žiaci slávnostného privítania prezidenta T. G. Masaryka v Turčianskom Svätom Martine, „čo pôsobilo na mladé duše budúcich slovenských učiteľov dojmami nezahladiteľnými.“[52]
14. októbra 1921 vykonal prehliadku zariadenia internátu ministerský radca Dr. Oldřich Mathesius.
25. novembra 1921 navštívil učiteľský ústav vládny referent A. Štefánek, ministerský radca Dr. J. Folprecht a školský inšpektor Fr. Řezníček.
26. mája 1925 navštívila učiteľský ústav komisia z ministerstva zemědelstva s cieľom prehliadky internátneho zariadenia.
24. októbra 1925 navštívila učiteľský ústav dr. Alica Masaryková pri príležitosti slávnostnej konferencie škôl pre ženské povolania. Jedna z takýchto škôl mala byť umiestená v budove ústavu.
17. februára 1927 navštívil učiteľský ústav splnomocnenec ministerstva verejných prác inžinier J. Chaloupka.
22. a 23. marca 1927 vykonala návštevu ústavu komisia MŠO, v ktorej bol ministerský radca R. Neuhófer, ministerský tajomník M. Dobeš a profesor. J. Hejman.
22. mája 1927 vykonala inšpekčnú návštevu 10-členná komisia pod vedením bývalého ministra J. Hotovca.
K vzácnym návštevám patrila návšteva krajinského školského inšpektora pre učiteľské ústavy Ferdinanda Píseckého v roku 1928. Ferdinand Písecký bol pobočníkom generála M. R. Štefánika.
5. septembra 1932 sa zúčastnili všetci žiaci a učitelia ústavu i cvičnej školy vítania prezidenta T. G. Masaryka, ktorý cestoval cez Štubnianske Teplice.

K pravidelným návštevám patrili školské inšpekcie. Školskí inšpektori (F. Řezníček, Fr. Višinka, Fr. Malota), odborní inšpektori pre telesnú výchovu (B. Tesař), hudobné predmety (M. Š. Trnavský, S. Jiránek, R. Macháček), kreslenie (J. Vydra, R. Pros), náboženskú výchovu (O. Škrovina, J. Devečka, Jur Koza-Matejov, J. Hečko, Ľ. Šenšel) a pre ďalšie vyučovacie predmety vykonávali každoročne inšpekčné návštevy v učiteľskom ústave. Niektorí z nich predsedali aj pri skúškach dospelosti.

Školské slávnosti a oslavy

Slávnosti a oslavy plnili dôležitú úlohu v systéme školského vzdelávania a výchovy v období medzi dvoma vojnami. Konali sa pri výročiach výz-

[52] Jubilejná výročná zpráva čsl. Štátneho koed. učiteľského ústavu v Štubnianskych Tepliciach za roky 1918-1928. Turčiansky Sv.Martin. 1928, s.9.

namných historických udalostí a osobností spoločenského života. Štát im z hľadiska ideového formovania osobnosti mladých ľudí prikladal veľký význam. Ich organizáciu a priebeh v školách sledoval každoročne školský inšpektor. Program a priebeh uskutočnených slávnosti a osláv v školskom roku boli súčasťou výročných tlačených správ.

Po vzniku Československej republiky v roku 1918 nebola v otázke sviatkov celospoločenská jednota. Udiali sa nové udalosti, ktoré vyžadovali slávnostné pripomenutie a zároveň pretrvávali ešte sviatky z bývalej monarchie. Zosúladiť tento stav s realitou novej republiky mala zákonná úprava sviatkov. Zákon č. 555 z roku 1919 ustanovil deň vzniku československej republiky 28. október za štátny sviatok a uznesením vlády z 27. marca 1919 bol rovnako 1. máj vyhlásený za štátny sviatok. Nejednotu v otázke sviatkov a pamätných dní riešila zákonná úprava č. 65 z 25. apríla1925. Na jej základe bol za štátny sviatok ustanovený: 1. január (Panny Márie Bohorodičky alebo Obrezanie Pána), 6. január (Zjavenie Pána), Nanebovstúpenie Pána (pohyblivý sviatok, 40-ty deň po Veľkonočnej nedeli), Božieho Tela a Krvi (pohyblivý sviatok, druhý štvrtok po zoslaní Ducha Svätého), 29. jún (sv. apoštolov Petra a Pavla), 15. august (Nanebovzatie Panny Márie), 1. november (Všetkých svätých), 8. december (Nepoškvrnené počatie Panny Márie), 25. december (Narodenie Ježiša Krista). Za pamätné dni boli stanovené: 1. máj (sviatok práce), 5. júl (sv. Cyrila a Metoda), 6. júl (pamiatka majstra Jána Husa), 28. september (sv. Václava), 28. október (Deň vzniku samostatného Československa).

V čase sviatkov a pamätných dní sa nevyučovalo. Žiaci však nemali voľno (vo vtedajšej terminológii „prázdno"), no zúčastňovali sa buď na spoločných hromadných oslavách spolu s učiteľmi alebo na bohoslužbách. Okrem spoločných osláv v dňoch sviatkov sa konali aj oslavy v čase riadneho školského vyučovania.

Najdôležitejším štátnym sviatkom v medzivojnovom období bol 28.október, kedy sa oslavoval vznik Československej republiky.[53] MŠaNO delegovalo výnosom z roku 1919 na správcu školy, aby rozhodol, či sa v tento deň uskutoční školská slávnosť alebo sa žiaci a učitelia spoločne zúčastnia verejnej slávnosti v mieste sídla školy. V učiteľskom ústave prevládal názor striedať formy osláv, aby nezovšedneli a nemali na žiakov opačný účinok, ako bolo pôvodne zamýšľané.

Rámcový program slávnosti vzniku republiky mal tradičný scenár. V predvečer sviatku si učitelia a žiaci ústavu spolu s miestnou verejnosťou na slávnostnom zhromaždení pripomenuli pamiatku padlých legionárov v prvej svetovej vojne. Po zotmení sa pálila vatra pod Bôrom, kde jeden z učiteľov ústavu

[53] Deň vzniku Československej rerpubliky sa nazýval aj Deň Slobody.

predniesol príhovor o úlohe zahraničného vojska pri vzniku republiky alebo o význame oslobodenia. 28. októbra sa konala veľká slávnosť v telocvični školy. Zúčastňovali sa jej nielen všetci študenti a učitelia ústavu, ale často i obyvatelia mesta. Oslava mala veľmi dôstojný priebeh. Program pozostával zo slávnostnej reči venovanej tematike sviatku, ktorú prednášal niekedy vybraný žiak ústavu. Nasledovalo pásmo piesní, veršov, hudobných čísel, najčastejšie z diel B. Smetanu a A. Dvořáka. V závere vystúpil s doslovom riaditeľ ústavu a slávnosť ukončili všetci účastníci spievanou hymnou.

Oslava 10. výročia vzniku Československej republiky mala program:

1. B. Smetana: Braniboři v Čechách: Uděřila naše hodina. Spieva miešaný zbor 2. a 3. ročníka.
2. Slávnostná reč. J.Špánik, žiak 3. ročníka.
3. A. Dvořák: Moravské dvojspevy:
   a) já ti uplynu...
   b) Prsteň. Spievajú B. Longauerová a A. Ševčíková, žiačky 2. ročníka
4. B. Smetana: Dalibor: Arie Vladislava. Spieva P. Beláčik, žiak 3. ročníka
5. A. Dvořák: Rusalka: Spěv víl. Spievajú E. Harantová, A. Hrdá, V. Olejníková, žiačky 1. ročníka, A. Mandová, B. Longauerová, A. Ševčíková, žiačky 2. ročníka.
6. Veniec slovenských piesní. Spieva miešaný zbor 2. a 3. ročníka.
7. Doslov riaditeľa.
8. Štátne hymny.

Zbory diriguje a sólové čísla na klavíri sprevádza profesor hudby A. Rohlík.

V roku 1932 sa slávilo výročie Dňa slobody na kúpeľnom nádvorí za účasti verejnosti. V slávnostnom programe účinkoval spevácky zbor i orchester ústavu pod vedením profesora hudby A. Rohlíka. Popoludní sa uskutočnili pod vedením profesorov V. Petáka a M. Leškovej závody v chôdzi, ktorých cieľ bol na cintorínoch, kam mali účastníci položiť kvety k pamätníkom padlých vojakov vo svetovej vojne. Mesto venovalo víťazom závodu vecné i peňažné dary. Večer pripravila miestna osvetová komisia divadlo. Žiaci ústavu sa pod vedením profesorky J. Brežnej predstavili teplickej verejnosti i kúpeľným hosťom divadelnou hrou Inkognito od Jána Palárika.

V roku 1924 vydalo MŠaNo výnos, aby sa pri školských oslavách 28. októbra pripomínal aj 30. október, deň vyhlásenia Martinskej deklarácie. Slávnostné podujatia v tento deň organizoval miestny odbor Matice slovenskej v Štubnianskych Tepliciach spolu s učiteľským ústavom.

Učitelia a žiaci ústavu si pripomínali počas školského roka taktiež pamiatku významných slovenských i českých národovcov a literárnych dejateľov: Jána Kollára, na počesť ktorého bol učiteľský ústav pomenovaný, Ľudovíta Štúra, Antona Bernoláka, Andreja Sládkoviča, Pavla Országha Hviezdoslava, Aloisa

Jiráska, Karla Hynka Máchu, Boženu Nemcovú a ďalších. Pripomenutie pamiatky bolo obvykle spojené s prednáškou venovanou ich životu a dielu.

V učiteľskom ústave sa oslavovali aj významné dni a jubileá osobností vtedajšieho politického života. Slávil sa deň narodenín prvého prezidenta Československej republiky Tomáša Garyka Masaryka (7. marec), neskôr i druhého prezidenta Eduarda Beneša (28. máj), pripomínala sa posmrtná spomienka na Milana Rastislava Štefánika (4. máj).

Oslava narodenín prezidenta T. G. Masaryka bola najväčšou verejnou oslavou po oslave Dňa slobody, hoci deň prezidentových narodenín nebol vyhlásený za štátny sviatok. Do osláv sa aktívne zapájali i školy. Žiakom sa pripomínali jeho aktivity v čase svetovej vojny, jeho účasť na vzniku republiky, jeho vedecká činnosť a osobnostné vlastnosti. Program školských osláv nemal striktne stanovený rámec a podliehal zmenám podľa aktuálnej politickej a spoločenskej situácie. Jeho súčasťou bol slávnostný príhovor na tému životného diela prezidenta, recitačno-hudobný program, ktorý pripravili členovia samovzdelávacieho krúžku pod vedením učiteľov a pri okrúhlych výročiach i slávnostná bohoslužba. Pretože deň narodenín prezidenta nebol štátnym sviatkom ani pamätným dňom nemali žiaci voľno, ale namiesto časti vyučovania sa spolu s učiteľmi zúčastňovali na školskej oslave. Voľno bolo iba v dňoch jeho okrúhlych narodenín, ale i v tomto prípade sa žiaci zúčastňovali na školskej i mestskej verejnej oslave.

Veľkolepá oslava sa konala pri príležitosti 80. narodenín prezidenta T. G. Masaryka. Uskutočnila sa 6.a 7. marca 1930. Program pripravili učitelia a žiaci ústavu a mesto Štubnianske Teplice. V predvečer narodenín prezidenta sa konal lampiónový sprievod mestom. Účastníci sa zhromaždili na ihrisku ústavu a odtiaľ šli ku kúpeľom, kde mal na kúpeľnom nádvorí jeden z učiteľov slávnostný prejav.

7. marca o ôsmej hodine začala školská slávnosť, ktorá trvala približne hodinu. Program slávnosti bol nasledovný:

1. B. Smetana: Symfonická báseň Vyšehrad. Na klavíri hrá riaditeľ V. Hrubeš a prof. A. Rohlík.
2. B. Smetana: Slávnostný sbor. Spieva zmiešaný zbor žiakov ústavu, diriguje prof. A. Rohlík.
3. Slávnostná reč: P. Beláčik, žiak 3. ročníka.
4. J. Suk: Menuetto. Na husliach hrá A. Šefčíková, 2. ročník, na klavíri hrá prof. A. Rohlík.
5. Recitácia 1. roč.: J. Lobík.
6. Recitácia 2. roč.: A. Šughó.
7. B. Smetana: Modlitba z op. Libuše. Spev, Fr. Surová, 2. ročník, na klavíri hrá riad. V. Hrubeš.

Po programe nasledovalo rozdelenie podpôr z Masarykovho fondu vybraným žiakom ústavu, slávnostný prejav riaditeľa a napokon zmiešaný zbor ústavu zaspieval štátne hymny.

O desiatej hodine dopoludnia sa konali slávnostné bohoslužby v katolíckom i evanjelickom kostole v Háji.

Presne napoludnie sa zišlo slávnostné zasadnutie obecného zastupiteľstva, ktoré odsúhlasilo pomenovanie hlavnej ulice na „Triedu prezidenta Masaryka".

Vo večerných hodinách sa uskutočnila slávnostná akadémia vo veľkej kúpeľnej dvorane s programom:

1. B. Smetana: Slávnostný zbor. Spievajú Žiaci učiteľského ústavu, diriguje prof. A. Rohlík.
2. Slávnostná reč: Riaditeľ V. Hrubeš.
3. A. Dvořák: Slovanský tanec op. 72. č. 7 pre husle so sprievodom klavíru. Hrajú E. Lichtenstein a A. Lichtensteinová.
4. Budínska-Pospíšil: Rytmický rej. Dorastenky telovýchovnej jednoty Sokol.

Prestávka.

5. B. Smetana: Z domoviny II. Duo pre husle a klavír. Hrajú E. Lichtenstein a A. Lichtensteinová.
6. Zdeněk Fibich: Jarná romanca. Miešaný sbor občianstva a žiakov učiteľského ústavu. Sólisti: Růžena Blahnová a prof. Karol Košina. Na harmóniu hrá Vilma Rohlíková, na klavíri riaditeľ V. Hrubeš. Diriguje prof. A. Rohlík.
7. Živý obraz: Hold pánu prezidentovi.
8. Štátne hymny. Hrá orchester učiteľského ústavu pod vedením prof. A. Rohlíka.

14. septembra 1937 zomrel prezident T. G. Masaryk. Veľká pietna spomienka na neho sa konala v piatok 16. septembra v telocvični ústavu. Príhovor venovaný životu a dielu prezidenta mal riaditeľ V. Manda. Po príhovore riaditeľa si všetci vypočuli reč ministra školstva Emila Frankeho, ktorú vysielal rozhlas. Nasledovala recitácia básní a celá pietna spomienka bola ukončená štátnou hymnou. V deň pohrebu prezidenta, ktorý sa konal 21. septembra, sa zúčastnil celý profesorský zbor a študenti smútočných bohoslužieb v evanjelickom chráme v Háji.

K ucteniu pamiatky prvého prezidenta Československej republiky daroval miestny podnikateľ Ľudevít Lichtenstein pre nemajetných študentov ústavu 1 000 Kč. Táto čiastka bola pripočítaná k základine T .G. Masaryka.

5.mája, resp. iný najbližší deň školského vyučovania, si pripomínali študenti a učitelia ústavu tragickú smrť generála Milana Rastislava Štefánika. Školská oslava sa obvykle spájala s verejnou oslavou v kúpeľnej dvorane, ktorú usporiadala miestna osvetová komisia. Rečníkom bol riaditeľ ústavu alebo niekto z profesorov. Študenti recitovali príležitostné básne a program dopĺňal spevácky zbor ústavu hudobným vystúpením. Pietny večer sa konalo divadelné predsta-

venie Hviezdny šuhaj od Abigail Horákovej, ktoré zahrali študenti ústavu pod vedením učiteľov.

28. marca sa konala spomienka na Jána Amosa Komenského. Bola spojená s recitáciou a hudobným programom. Slávnostnú reč mal jeden z profesorov ústavu. V roku 1933 prednášal o mierových snahách J. A. Komenského profesor Rudolf Bednárik.[54]

29. októbra 1928 sa zúčastnili žiaci 1. a 2. ročníka s učiteľom A. Rohlíkom pochovávania ostatkov Martina Kukučina na Národnom cintoríne v Martine, kde boli privezené z ďalekej cudziny.

V ustanovené cirkevné sviatky sa školské slávnosti nekonali. V prípade sviatkov, ktoré trvali viac dní, boli žiaci doma a v prípade jednodňových sviatkov sa internátni žiaci s určenými učiteľmi zúčastňovali na bohoslužbách v oboch kostoloch v neďalekom Háji, neskôr i v Dolnej Štubni.

Učiteľský ústav bol nielen organizátorom množstva osláv a slávností, ale aj viacerých metodických a náučno-osvetových kurzov a prednášok, ktorých sa zúčastňovali aj žiaci vyšších ročníkov v rámci prípravy na svoje budúce učiteľské povolanie. Z významnejších kurzov možno spomenúť metodický kurz vyučovania hluchonemých, kurz včelárenia, telovýchovný kurz gymnastiky, kurz pre osvetových pracovníkov, kurz pre knihovníkov verejných knižníc, kurz pre prácu s ochotníckym divadlom, kurz kreslenia a i. K významnejším prednášateľom patril napríklad tajomník Matice slovenskej Štefan Krčméry, riaditeľ ústavu nepočujúcich v Kremnici Štefan Sobolevský, učiteľ defektológie z Komárna Viliam Gaňo a i.

Školské slávnosti významnejších udalostí a osobností začínali a končili spievanou alebo hranou štátnou hymnou. Štátnou hymnou začínali a končili i slávnostné zhromaždenia pri príležitosti začiatku nového školského roka a rovnako i pri jeho ukončení.

Exkurzie, náučné výlety a vychádzky

Výchovné pôsobenie učiteľov na študentov pokračovalo aj v mimoškolskom čase početnými vychádzkami a výletmi. Žiaci pod vedením profesorov spoznávali kultúru, históriu, prírodu a spoločenský život svojej novej vlasti. Každá exkurzia alebo výlet mali presne stanovený cieľ a miesto konania. Obľúbenými boli odborné exkurzie alebo náučné výlety do veľkých miest. V roku 1920 sa zúčastnilo 50 žiakov na 7. sokolskom slete v Prahe. 5.-9. júna 1930 sa žiaci 3.

[54] Rudolf Bednárik (1903-1975) vyučoval v učiteľskom ústave dejepis. Pre svoje povahové vlastnosti, odborné vedomosti a výborný výklad učiva patril k obľúbeným učiteľom. Po skončení vojny sa začal systematicky venovať etnografii a folkloristike. Prednášal na FF UK v Bratislave. Od roku 1965 bol univerzitným profesorom a vedúcim katedry archeológie, dejín umenia, etnografie a folkloristiky.

ročníka zúčastnili vlastivednej exkurzie do Plzne a Prahy pod vedením profesorov J.Buňatu a F.Millera. Na exkurziu prispelo MŠaNO, Tatra banka a Slovenská všeobecná banka. V Plzni si pozreli mestský pivovar Prazdroj, Škodove závody a navštívili divadelné predstavenie. V Prahe absolvovali s Čedokom prehliadku historických pamiatok (Hradčany, Petřín, Vyšehrad), navštívili botanickú záhradu, absolvovali výlet parníkom na Zbraslav, navštívili operné predstavenia v Národnom divadle Rusalka a Predaná nevesta.

Počas zájazdov do Čiech a na Moravu navštívili učitelia so žiakmi ústavu aj Ostravsko a Beskydy, kde si pozreli proces výroby surového železa a ocele a obdivovali prírodné krásy beskydských hôr. Počas exkurzie do Zlína si pozreli obuvnícke závody Tomáša Baťu a navštívili tamojšiu školu pripravujúcu mládež na prácu v Baťových závodoch. Vydarené boli aj exkurzie do Brna, Luhačovíc, Kroměříža a Olomouca.

Zaujímavé a poučné boli vlastivedné exkurzie do Bratislavy, kde si žiaci si mohli pozrieť národné historické a kultúrne pamiatky, prístav, výrobné podniky. Exkurzie boli spojené aj s návštevou mohyly M.R.Štefánika na Bradle pri Brezovej. Okrem Bratislavy smerovali exkurzie aj do iných miest. Žiaci navštívili aspoň raz ročne Turčiansky Svätý Martin ako centrum slovenského národného života. Z ďalších miest navštívili Žilinu, Trenčín, Banskú Bystricu, Zvolen, Bojnice, Ružomberok, Poprad. Každoročne smerovala jedna odborná exkurzia do Kremnice, kde si žiaci okrem historických pamätihodností mesta mali možnosť pozrieť mincovňu a navštíviť Štátny ústav pre nepočujúcich.

Častým cieľom náučných exkurzií a výletov boli prírodné krásy Slovenska. 3.-5. júna 1923 absolvovali žiaci 1. a 2. ročníka náučný výlet do Vysokých Tatier. Okrem Vysokých Tatier boli miestom náučných výletov Nízke Tatry, Veľká a Malá Fatra, Kremnické vrchy. Kratšie vychádzky smerovali do lesoparku pod Bôrom, na Čremošnianske Lazy, do Rakšianskej, Žarnovickej, Blatnickej a Gaderskej doliny, na Budiš a Vyšehrad.

Náučné exkurzie, výlety a vychádzky v školskom roku 1931/1932

Dátum	Ročník	Miesto	Druh	Doba trvania	Vedúci
19.9.1931	I.	Muzeum a národný cintorín v T. Sv.Martine	vlastivedná exkurzia	1 deň	R.Bednárik
11.10.1931	výber	Kremnica	športový turnaj	1 deň	J.Černý
11.10.1931	I.-IV.	Čremošnianske Lazy	prírodopis. vychádzka	1 deň	Fr.Miller
19.11.1931	III.-IV.	Turčiansky Sv.Martin	div.závody	1 deň	Fr.Fišer
17.1.1932	výber	Čremošné	lyžovanie	½ dňa	Fr.Fišer
24.1.1932	výber	Čremošné	lyžovanie	½ dňa	Fr.Fišer
24.1.1932	I.-IV.	Vrútky	film.predst. Psohlavci	večer	R.Bednárik
7.2.1932	výber	Skalka pri Kremnici	lyžovanie	1 deň	Fr.Fišer

20.-21.2. 1932	výber	Ďumbier	lyžovanie	2 dni	Fr.Fišer
13.3.1932	II.	Čremošné	lyžovanie	½ dňa	Fr.Fišer
3.4.1932	výber	Rokytov	lyžovanie	1 deň	Fr.Fišer
16.4.1932	IV.	Turčiansky Sv.Martin - Vrútky	film.predst.	½ dňa	V.Peták J.Brežná
17.4.1932	I.	Havrania skala	vychádzka	½ dňa	V.Peták J.Brežná
27.4.1932	IV.	Kremnica – Ústav pre hluchonemých	hospitácia	1 deň	Fr.Fišer
10.5.1932	II.	Kremnica – Ústav pre hluchonemých	hospitácia	1 deň	Fr.Fišer V.Peták
14.5.1932	IV.	Sučany – Ľudová škola	hospitácia	1 deň	J.Buňata
16.5.1932	IV.	Žarnovická dolina	prírod. vychádzka	1 deň	Fr.Miller
18.5.1932	III.	Čremošné, Lazy	prírod. vychádzka	½ dňa	V.Peták
22.5.1932	III.	Dubové	turist. vychádzka	1 deň	V.Peták
15.-21.6. 1932	výber	Praha – Stredoškolské hry a závody	športový turnaj	6 dní	M.Lešková Fr.Fišer
19.-22.6. 1932	I.a	B.Bystrica, Nízke Tatry	vlastived. exkurzia	3 dni	R.Bednárik
21.-22.6. 1932	I.b	Harmanec, B.Bystrica, Sliač	vlastived. exkurzia	2 dni	J.Buňata
21.-22.6. 1932	II.a III.	Krížna	vlastived. vychádzka	2 dni	Fr.Miller J.Černý
21.-22.6. 1932	II.b	Terchová, Kriváň, Strečno	vlastived. vychádzka	2 dni	V.Peták

V rámci odborných exkurzií navštívili žiaci so svojimi profesormi aj pôsobiská významných osobností národného a kultúrneho života v Turci a blízkom okolí. Každoročne navštívili rodisko Jána Kollára v Mošovciach. V Rakši navštívili rodisko národného buditeľa a spisovateľa Michala Miloslava Hodžu, v Turčianskom Sv. Michale rodisko redaktora a básnika Izidora Žiaka Somolického. V Martine navštívili Národný cintorín, kde boli pochovaní mnohí slovenskí národovci a literárni dejatelia, ďalej Maticu slovenskú, kde si žiaci mohli pozrieť literárne zbierky a knižnicu a Národné múzeum s pamiatkami našej národnej kultúry. V Matici slovenskej sa stretávali na besedách o minulosti Slovákov so Štefanom Krčmérym, ktorý navštívil viackrát učiteľský ústav v Štubnianskych Tepliciach.

Telovýchova a šport

Žiaci ústavu vykonávali telovýchovné a športové aktivity v rámci vyučovacích hodín telesnej výchovy, školských športových hier a doplňovacích športových cvičení, v športovom odbore Samovzdelávacieho krúžku, v miestnych telovýchovných organizáciách a individuálne.

Učiteľský ústav mal vlastnú telocvičňu a veľké ihrisko o výmere pol hektára. Budova, v ktorej bola telocvičňa, bola oddelená od hlavnej budovy ústavu krytou chodbou. Jej plocha bola 171 m². Bola priestranná a pomerne dobre presvetlená, nebola však dostatočne vybavená vhodným telocvičným náradím. Z tohto dôvodu sa využívalo na cvičenie aj náradie miestnej telocvičnej jednoty Sokol, ktoré bolo uložené v telocvični učiteľského ústavu. V telocvični neboli sprchy a v zime sa nedala dostatočne vykúriť, pretože bola vystavená nepriaznivým účinkom chladných severných a východných vetrov.

Študenti učiteľského ústavu využívali na cvičenie a športové hry za priaznivého počasia vonkajšie ihrisko, na ktorom bolo možné trénovať niektoré disciplíny ľahkej atletiky, hrať futbal, volejbal, hádzanú a vybíjanú a od roku 1932 i tenis. V letných mesiacoch využívali žiaci v hojnom počte i miestne kúpalisko. V zimných mesiacoch bolo na vonkajšom ihrisku vybudované klzisko, kde sa mohli študenti venovať zimným športom a hrám. Dozor nad bezpečnosťou pri športovaní a hrách v čase mimo vyučovania vykonávali učitelia telocviku alebo internátni vychovávatelia.

Telesná výchova bola povinným vyučovacím predmetom, t.z., že sa jej zúčastňovali všetci študenti bez výnimky. Vyučovala sa 2 hodiny týždenne v každom ročníku, oddelene chlapci a dievčatá. Dievčatá z 1. a 2. ročníka boli spojené do jednej skupiny a rovnako aj dievčatá 3. a 4. ročníka do jednej skupiny. Na rozdiel od gymnázií a reálok sa študenti učiteľských ústavov nemohli venovať tak intenzívne športu a hrám v čase mimo vyučovania, pretože ich týždenný počet vyučovacích hodín bol takmer o 10 vyšší a približne pätina hodín v predmete telocvik bola venovaná metodike výučby telesnej výchovy v národných školách. I napriek spomínaným skutočnostiam dosahovali družstvá i jednotlivci veľmi pekné športové výsledky. Atletické a volejbalové družstvo sa zúčastňovalo športových súťaží pre žiakov stredných škôl i mimo Štubnianskych Teplíc. Volejbalové družstvo obsadilo na súťaži stredných škôl v Ružomberku 2. miesto. Pekné úspechy zaznamenalo i futbalové družstvo chlapcov.

Okrem riadneho školského telocviku a mimoškolských športových cvičení a hier sa zúčastňovalo veľa študentov aj cvičení v miestnej telocvičnej jednote Sokol pod vedením odborne vzdelaných sokolských cvičiteľov a cvičiteliek. So súhlasom členov učiteľského zboru a s patričným dozorom sa mohli zúčastňovať aj na telocvičných sokolských podujatiach, akadémiách, zájazdoch, zletoch a závodoch. Niektorí zo študentov vykonali s úspechom i cvičiteľské sokolské skúšky.

Doplnkom školských hodín telocviku boli pravidelné telovýchovné vychádzky a pochodové cvičenia. Pochodové cvičenia sa konali raz mesačne po jednej hodine. Ich obsahom bol, okrem vlastnej pohybovej aktivity žiakov, vý-

cvik v poradových cvičeniach, orientácia v teréne, disciplína pri pochodovom cvičení a pod.

Pre prípad úrazu boli žiaci učiteľského ústavu od školského roku 1926/27 poistení v poisťovacej spoločnosti Karpatia so sídlom v Bratislave, od roku 1930 v poisťovni Slávia. Poistné bolo 1,40 Kč na jedného žiaka na rok. Podľa údajov výročných správ k úrazom vážnejšieho charakteru nedošlo.

Internát

Ústavný internát bol naďalej umiestnený na druhom poschodí hlavnej budovy školy. Mal ubytovaciu kapacitu približne 100 miest. Internát slúžil hlavne na podporu chudobnejších študentov (chovancov).

V roku 1923 bol internát formálne oddelený od školy. Okrem riaditeľa mal vlastného správcu a vychovávateľov. Správcom internátu bol od roku 1924 riadny profesor V. Manda, ktorý vykonával od roku 1930 zároveň aj funkciu riaditeľa učiteľského ústavu. Vychovávateľmi v internáte boli spočiatku učitelia, ktorí túto činnosť vykonávali popri svojej hlavnej pedagogickej činnosti. V školskom roku 1919/20 boli poverení funkciou vychovávateľov Mária Vojtíková, Pavel Lepieš, Bohuslav Menšík a Jozef Parobek. Poslední dvaja menovaní vypomáhali súčasne riaditeľovi pri kancelárskych prácach. Funkciu vychovávateľov vykonávali v prvých rokoch po prevrate riadny profesor Fr. Miller, suplujúci profesor J. Černý, dočasný profesor V. Knor a i. Internátnym lekárom bol štátny obvodný lekár MUDr. J. Spitzer. Účtovníkom internátu bol J. Hosman.

Od roku 1923 mal internát pridelený vlastný rozpočet. Finančné prostriedky mu prideľoval školský referát MŠaNO v Bratislave vo štvrťočných zálohových platbách. Jedna zálohová platba sa pohybovala vo výške okolo 50 000 Kč.

V prvých rokoch po prevrate bol internát koedukačný. Bolo v ňom ubytovaných 70 chlapcov a 65 dievčat. Keď sa v nasledujúcom školskom roku zvýšil počet prijatých uchádzačov z radov chlapcov na 100, boli v internáte ubytovaní už iba chlapci. Prijímanie dievčat do internátu bolo povolené až výnosom MŠaNO č.95 944/28-S zo dňa 8.augusta 1928. V školskom roku 1929/30 bolo v internáte ubytovaných 34 chlapcov a 31 dievčat, v školskom roku 1930/31 47 chlapcov a 36 dievčat. Na celú stravu dochádzalo spolu 17 študentov a iba na obedy 3 študenti. Mesačný poplatok za celú stravu bol 272 Kč a iba za obedy 120 Kč. V školskom roku 1931/1932 bolo ubytovaných 72 študentov, v školskom roku 1932/33 74 študentov, v školskom roku 1934/35 81 študentov. V školskom roku 1936/37 bolo ubytovaných 42 chlapcov a 25 dievčat z radov študentov a v školskom roku 1937/38 33 chlapcov a 37 dievčat.

Mesačný internátny poplatok, ktorý zahŕňal ubytovanie, stravovanie, svietenie a kúrenie, sa upravoval podľa aktuálnej ekonomickej situácie štátu. V školskom roku 1919/20 platili žiaci ubytovaní v internáte za stravu 120 Kč

mesačne. Externí stravníci stravujúci sa v školskej jedálni platili 100 Kč mesačne. Internátny poplatok platilo v prvom polroku 12 žiakov a v druhom polroku 15 žiakov. Od polovice poplatku bolo oslobodených v prvom polroku 32 žiakov a v druhom polroku 25 žiakov. Úplne oslobodených od poplatku bolo v prvom polroku 47 žiakov a v druhom polroku 54 žiakov. Externých stravníkov bolo celkom 12. Internátne zľavy, ktoré uhrádzalo za žiakov MŠaNO predstavovali sumu 32 588 Kč. Taxy za lekárske potreby, kuchyňu, cestovné výdavky, ručné práce, čitáreň tvorili v školskom roku 1919/20 spolu 1 278 Kč.

V školskom roku 1928/29 bol mesačný internátny poplatok u riadnych študentov 320 Kč. Mesačný poplatok iba za stravu bol 280 Kč. Výnosom MŠaNO bolo v školskom roku 1928/29 oslobodených od polovice internátneho poplatku šesť ubytovaných študentov a od štvrtiny internátneho poplatku tiež šesť študentov. Poskytnuté zľavy, ktoré uhradilo ministerstvo školstva boli v sume 14 400 Kč. V školskom roku 1930/31 bolo výnosom MŠaNO úplne alebo čiastočne oslobodených od internátneho poplatku 15 riadnych študentov. Poskytnutá zľava bola vo výške 26 100 Kč. V školskom roku 1931/32 bol mesačný internátny poplatok 312 Kč. Za celú stravu bolo 268 Kč a iba za obedy 120 Kč. Rozhodnutím MŠaNO bolo oslobodených od internátneho poplatku alebo jeho časti celkom 11 študentov ubytovaných v internáte a 6 dochádzajúcich študentov bolo oslobodených od poplatku za stravu. Zľavy predstavovali spolu 28 968 Kč. V školskom roku 1932/33 bol mesačný internátny poplatok 304 Kč, z toho ročný príspevok na kuchynské nádoby, nezistené škody, vzdelávaciu činnosť a lekára činil 80 Kč na jedného študenta. Zľavy predstavovali spolu 23 220 Kč. V školskom roku 1934/35 bol mesačný internátny poplatok 292 Kč a iba za obedy sa platilo 124 Kč. Zľavy pre študentov činili 22 300 Kč. V školskom roku 1937/38 bol mesačný internátny poplatok 300 Kč a iba za obedy bolo 104 Kč. Zľavy poskytnuté študentom rozhodnutím MŠaNO činili spolu 15 224 Kč.

9.júla 1929 výnosom č. 43 810/29-S udelilo MŠaNO internátu mimoriadnu dotáciu vo výške 5 700 Kč. Z dotácie boli zakúpené skrine a nábytok do spální a študovní.

Pri internáte bola veľká záhrada, kde sa ubytovaní študenti mohli vo voľnom čase cvičiť v ovocinárstve, pestovaní zeleniny a včelárstve. Vo voľnom čase mohli využívať k športovým hrám školské ihrisko. Obľúbeným športom sa stal stolný tenis (Ping-Pong).

V roku 1931 bola zriadená internátna čitáreň. Bola dobre vybavená a tak ju na svoju činnosť využívali aj niektoré záujmové krúžky.

Ubytovaní žiaci absolvovali so svojimi vychovávateľmi veľa vychádzok do blízkeho okolia, organizovali spoločenské hry a zábavy, napr. mikulášsky večierok, maškarný ples, čajový večierok a pod.

Hospodárenie učiteľského ústavu

Osobné a vecné náklady na činnosť štubnianskeho štátneho učiteľského ústavu sa hradili zo štátneho rozpočtu. Riaditeľ predkladal každoročne ministerstvu školstva návrh riadneho rozpočtu. Rozpočet sa skladal z rozpočtového sumáru, z hlavnej prílohy pre osobné platy (denné platy a mzdy, odmeny a výpomoci, nájomné, režijné potreby, služobný odev školských zriadencov, mimoriadne výdavky) a z výkazu príjmov a výdavkov od 1.januára do 31.decembra. Návrh rozpočtu sa predkladal na predpísaných tlačivách, ktoré školy dostávali od ministerstva. Vecné výdavky mimoriadne sa do rozpočtu nezahŕňali. Tieto prideľovalo ministerstvo na základe osobitnej žiadosti a len výnimočne. Jednotlivé položky bolo potrebné plánovať tak, aby pokryli skutočnú potrebu, bez zbytočného nadhodnocovania. Osobné platy sa preliminovali podľa výsledkov prepočítania služobnej doby, t.z. hodnostnej triedy a platového stupňa, ktoré prislúchali profesorovi, resp. zamestnancovi s miestnym a drahotným prídavkom a riadnymi pôžitkami. Pri preliminovaní osobných platov sa postupovalo v poradí: riaditeľ, profesori na systemizovaných miestach, profesori prikázaní službou, dočasní profesori, suplujúci profesori a učitelia, profesori a učitelia cvičných škôl, školskí zriadenci platení štátom. K osobným platom sa napočítali odmeny za vyučovanie (nadpočetné hodiny, vyučovanie nepovinných predmetov a pod.). Nájomné sa napočítalo v skutočnej výške, pretože bolo fixne stanovené nájomnou zmluvou. Režijné náklady sa napočítavali v poradí: náklady na kúrenie, svietenie, čistenie, dezinfekciu, dovoz a doprava kuriva, kancelárske a školské potreby, tlačoviny (výročná správa, inzeráty a oznamy), väzba úradných kníh, telefónne poplatky, kostolné potreby (odmena organistovi), náklady na udržiavanie školskej záhrady a nepredvídané režijné náklady (škody spôsobené neznámym páchateľom). Medzi režijné potreby sa nepočítali výdavky na udržovanie budovy, väzba a oprava kníh učiteľskej i žiackej knižnice, máp a učebných pomôcok, náklady na naturálny byt a opravy v ňom, náklady na internát, poistenie proti ohňu a vlámaniu, cestovné a sťahovacie trovy. Od žiakov bolo dovolené vyberať iba nízky poplatok na nákup atramentu na písanie.

Záloha na režijné potreby sa prideľovala polročne.

Na nákup učebných pomôcok pre učiteľský ústav bola stanovená suma 1 090 korún. Táto suma sa neskôr upravovala. Vykonávanie drobných opráv v školskej budove spadalo pod ministerstvo verejných prác. Zabezpečovali ich stavebné a technické oddelenia okresných úradov na základe schválených požiadaviek.

Rozpočtované prostriedky pre štátne učiteľské ústavy v Československu[55]

Rok	Osobné výdavky		Vecné výdavky		Spolu	Príjmy
	riadne	mimoriadne	riadne	mimoriadne		
1922					17 327 533	72 119
1923	8 683 097	6 466 767	2 404 745	500 000	18 054 609	36 839
1924	12 598 554	5 509 068	1 707 379	200 000	20 015 001	38 349
1925	11 890 509	4 968 476	1 737 104	280 000	18 876 089	36 449
1926	11 891 642	4 987 809	1 661 089	280 000	18 820 540	4 000
1927	15 652 352	312 712	1 607 393	586 225	18 158 682	33 318
1928					21 293 670	54 977
1929	18 764 502	-	1 809 248	451 000	21 024 750	78 402
1930	18 860 000	-	1 818 000	89 920	20 767 920	28 500
1932	20 611 000	-	1 962 000	205 000	22 778 000	29 600
1933	19 097 000	-	1 988 000	105 000	21 190 000	30 100
1934	18 371 000	-	1 642 000	40 000	20 053 000	33 700
1935	17 570 000	-	1 764 000	90 000	19 424 000	32 300

Podmienky ustanovenia a výšku služobného platu dočasných, suplujúcich a definitívnych profesorov a učiteľov stanovil zákon č. 103 zo dňa 24. júna 1926 o úprave platových a niektorých služobných pomerov štátnych zamestnancov (Platový zákon). Podľa tohto zákona sa služobný plat profesora a učiteľa skladal z troch zložiek: služného, činovného a výchovného.

Služné tvoril plat na služobnom mieste v platovej stupnici v ročnej čiastke (dnes tarifná časť platu). Činovné bol príplatok vymeraný podľa služobných tried a platových stupníc za náročnosť práce a podľa veľkosti obce (čím väčšia obec, tým vyšší príplatok). Výchovné bol prídavok na nezaopatrené deti mladšie ako 18 rokov. Ak žiak študoval na verejnej strednej škole vyplácalo sa rodičovi výchovné do jeho 21 rokov veku, ak študoval na vysokej škole, potom do jeho 24 rokov veku. Podmienkou však bol riadny prospech žiaka a riadne skladanie skúšok.

Základné služné profesorov bolo stanovené v ročných čiastkach. Pre 1. stupeň 15 000 Kč, 2. stupeň 16 800, 3. stupeň 19 200, 4. stupeň 21 600, 5. stupeň 25 200, 6. stupeň 28 800, 7. stupeň 32 400, 8. stupeň 36 000, 9. stupeň 39 600 Kč.

[55] Účtovná agenda z tohto obdobia sa nedochovala, preto presné údaje o pridelených štátnych finančných prostriedkoch štubnianskej štátnej učiteľskej akadémii nepoznáme. V tabuľke sú uvedené rozpočtované finančné prostriedky za všetky štátne učiteľské ústavy v Československu, tak ako boli zverejnené v Zbierke zákonov a nariadení za príslušný kalendárny rok. Ak by sa zachovávala istá parita, potom by na jeden učiteľský ústav pripadalo približne pol milióna korún ročne.

Počet a výška náslužných prídavkov v jednotlivých platových stupniciach sa riadila podľa stupňa predbežného vzdelania učiteľa.

Riaditelia škôl dostávali okrem základného služného, ktoré im patrilo ako profesorom alebo učiteľom, ešte funkčné služné, ktoré bolo stanovené v ročných čiastkach. Riaditeľ učiteľského ústavu dostával funkčné služné vo výške 9 600 Kč. Riaditeľ mal tiež nárok na služobný byt so štyrmi izbami v budove ústavu.

Činovné profesorov a učiteľov sa vymeriavalo podľa miest a obcí zoradených do štyroch skupín a stanovilo sa v ročných čiastkach. V Štubnianskych Tepliciach bolo činovné v kategórii profesorov a učiteľov s funkčným služným I. stupnice 3960 Kč a II. stupnice 3 636 Kč. Činovné čiastočne kompenzovalo náklady učiteľov na živobytie.

Výchovné bolo pri jednom nezaopatrenom dieťati 1 800 Kč, pri viac nezaopatrených deťoch 3 000 Kč ročne.

Dočasnému profesorovi prislúchal služobný plat, tzv. adjutum a výchovné. Adjutum učiteľov s I. stupňom predbežného vzdelania činilo v prvej polovici 12 600 KČ a 13 800 Kč v druhej polovici a adjutum učiteľov s II. stupňom predbežného vzdelania činilo v prvej polovici 11 100 KČ a 12 800 Kč v druhej polovici. Po dosiahnutí definitívy prislúchalo profesorovi počiatočné základné služné vo výške 15 000 Kč, ktoré sa zvyšovalo každé tri roky a v 9. stupni dosiahlo výšku 39 600 Kč.[56]

Zákonom č. 144/1930 boli platové pomery štátnych zamestnancov upravené o tzv. vianočný príspevok. Vianočný príspevok bol vo výške 70 % mesačnej čiastky služného a vyplácal sa k 1. decembru. Príspevok získali iba tí zamestnanci, ktorí v príslušnom roku odpracovali aspoň 10 mesiacov. Ak boli obaja z manželov v štátnej službe, získal príspevok iba jeden, spravidla ten, ktorý mal nárok na vyšší príspevok. V roku 1938 bol vianočný príspevok zrušený.

Na profesorov a učiteľov, ktorí odišli do výslužby, alebo zomreli v činnej službe sa vzťahovali ustanovenia o odpočivných a zaopatrovacích platoch. Odpočivnými platmi bolo výslužné a odbytné, zaopatrovacími platmi vdovská penzia, príspevky na výchovu, sirotská penzia a úmrtné. Pre nárok na odpočivné platy bola započítateľná služobná doba, pokiaľ sa počas nej platili penzijné príspevky. Penzijný príspevok bol vo výške 6 % penzijného základu (výmery) a zrážal sa v mesačných čiastkach zo služobného platu. Výslužné činilo po desiatich započítateľných rokoch 40 % a za každý ďalší rok 2 % penzijnej výmery. Po započítateľnej služobnej dobe 35 rokov prislúchalo výslužné vo výške penzijnej výmery.

[56] Platy definitívnych profesorov a učiteľov boli poukazované k výplate mesačne, splatné k prvému dňu každého mesiaca.

Odpočivné a zaopatrovacie platy sa vymeriavali z penzijného základu, ktorý tvorilo služné a prídavky, ktoré sa započítavali do výmeru výslužného. Najnižšia ročná výmera normálneho výslužného alebo vdovskej penzie bola stanovená v ročných čiastkach. Pri služobnej dobe započítateľnej pre výmer výslužného až do 12 rokov bola najnižšia výmera výslužného 6 600 Kč a vdovskej penzie 6 000 Kč. Začínajúc 13. rokom bolo výslužné 8 100 Kč a vdovská penzia 6 600 Kč.

Cviční učitelia pri štátnych učiteľských ústavoch mali plat ako učitelia národných škôl príslušnej kategórie a k tomu prídavok vo výške 2 100 Kč, ktorý sa započítaval do penzie. Po desiatich rokoch sa prídavok zvýšil na 2 700 Kč ročne.

Definitívny školník bol zaradený do skupiny zriadencov III. platovej stupnice so služným v 10 stupňoch. V prvom stupni bol plat 6 300 Kč a v desiatom 11 700 Kč. Výchovné mu prislúchalo vo výške 1 200 Kč, pri niekoľkých neplnoletých detí 2 100 Kč. Najnižšia penzia za odpracovanú dobu do 12 rokov činila 4 800 Kč, najvyššia 7 800 Kč za odpracovaných viac ako 22 rokov.

Okrem školníka boli najímané ďalšie námezdné sily za pevný denný plat.

Školskí zriadenci v rokoch 1919 - 1938
Igaš Jozef (1919-1927). Definitívny školník
Unzeitig Bohumil (1919-1923). Dočasný, neskôr definitívny školník.
Schmidt M. (1924-1927). Zmluvný výpomocný sluha.
Sedlák Július (1927-1938). Definitívny školník.
Šimko Andrej (1927-1933). Sezónny výpomocný kurič.
Rakytová Anna (1929-1932). Výpomocná sila.
Hanusová Anna (1932-1933).Výpomocná sila.
Masná Anna (1933-1934). Výpomocná sila.

Vecné náklady na štátny učiteľský ústav sa členili na náklady týkajúce sa školskej budovy a na ostatné náklady. Výdaje týkajúce sa školskej budovy spadali do kompetencie ministerstva verejných prác a ostatné výdaje do kompetencie ministerstva školstva. K ostatným alebo režijným nákladom patrili kancelárske potreby, väzba úradných kníh, čistenie a čistiace potreby, palivo a jeho doprava,[57] osvetlenie, krieda, špongia, uteráky, mydlo, olej na podlahu, pečiatky, telefónne poplatky, výdaje na botanickú záhradu, tlačená výročná správa, škody na zariadení, kde nebolo možné zistiť vinníka, drobné opravy školského nábytku, školských pomôcok a technického zariadenia a i.

Hospodárenie s režijnými zálohami škôl upravoval výnos MŠaNO č. 119 441 z 12. decembra 1921 a jeho následné zmeny a doplnky. Školský referát ohlásil

[57] Štátny prídel dreva sa pohyboval okolo 150 m^3 a prídel uhlia 50 až 60 ton na jednu vykurovaciu sezónu. Drevo dodávali lesné správy z H.Štubne a H.Turčeka, ale i iných lesných správ, uhlie sa nakupovalo hlavne od Handľovských uhoľných baní.

riaditeľstvu ústavu výšku režijnej zálohy na bežný rok. Výplata režijných záloh sa realizovala v štvrťročných splátkach ku dňom 1. január, 1. apríl, 1. júl a 1. október, prostredníctvom poštovej sporiteľne. Riaditeľstvo mohlo z tejto zálohy hradiť iba režijné náklady po 1. januári bežného roka. Platiť dlžné účty z predchádzajúceho roka bolo prísne zakázané. MŠaNO disponovalo právom príplatkov k stanoveným režijným zálohám. Účtovanie režijnej zálohy sa robilo na predpísanom formulári, do ktorého sa chronologicky zapisovali príjmy a výdaje v dvoch súbežných stĺpcoch. Účtovná závierka sa konala na konci každého polroku, ku dňu 30. júna a 31. decembra. V tieto dni sa uzavrel hlavný účtovný záznam, urobil sa z neho odpis a ten sa predkladal do 14 dní so všetkými účtovnými dokladmi školskému referátu. Pretože režijné zálohy boli stanovené podľa skutočnej potreby, musel riaditeľ zachovávať maximálnu šetrnosť pri výdajoch. Väčšie a nákladnejšie predmety, napr. nové lavice, stoly, skrinky, koberce, záclony, písacie stroje, a pod. bolo možné zakúpiť iba na základe predchádzajúceho súhlasu školského úradu.

Na fond učebných pomôcok a na fond hier dostával učiteľský ústav od roku 1934 osobitnú dotáciu vo výške 2 500 Kč, ktorá bola neskôr znížená o jednu tretinu. Účtovná evidencia tohto fondu sa viedla oddelene od evidencie režijných výdavkov. K zoznamu inventárnych prírastkov sa pripájal aj zoznam úbytkov inventárnych predmetov.

Fond hier sa vytváral zo žiackych príspevkov vo výške 3 Kč a používal sa na doplňanie herného zariadenia a výdavkov spojených s povinným dozorom pri žiackych vychádzkach.

Postup pri udeľovaní mimoriadnych dotácii podliehal osobitnému režimu. O prostriedky musel riaditeľ žiadať písomne. Žiadosti sa predkladali na jar a jeseň školskému úradu, ktorý žiadosti zosumarizoval, uviedol k nim svoje stanovisko a odoslal ich na MŠaNO, ktoré rozhodlo s definitívnou platnosťou o udelení alebo neudelení mimoriadnej dotácie.

V roku 1923 schválilo MŠaNO učiteľskému ústavu dotáciu vo výške 20 000 Kč na hospodársku stavbu pre dobytok. Stavba bola umiestnená vo východnej časti školskej záhrady. Boli v nej chlievy pre kravy, ovce a ošípané. Mlieko, mäso a ďalšie produkty, ktoré sa vďaka ním získavali, slúžili pre potreby školskej kuchyne.

Výnosom MŠaNO zo dňa 30. septembra 1930 č. 136 536 11—30 (int. ref. MŠO z 23. X. 1930, č. 73922/11) bola udelená učiteľskému ústavu mimoriadna dotácia v čiastke 11 372 Kč na zakúpenie nového nábytku pre jednu triedu.

Výnosom MŠaNO z 29.mája 1931, č. 76 458/11—31 (int. ref. MŠO z 23. VI. 19 31, č. 45 775/11) bola udelená ústavu mimoriadna dotácia 9 000 Kč na zakúpenie vnútorného zariadenia pre jednu pobočnú triedu.

Výnosom MŠaNO zo dňa 17. apríla 1936 bola učiteľskému ústavu povolená mimoriadna dotácia vo výške 13 000 Kč na zakúpenie klavíru.

Budova a areál učiteľského ústavu

Budova, v ktorej bol umiestnený štubniansky učiteľský ústav bola od roku 1919 majetkom československého štátu. Bola nová a v relatívne dobrom stave. Jej najväčším problémom bolo vykurovanie. Najviac postihnutými boli učebne v severovýchodnom krídle budovy a ubytovacie priestory internátu, ktoré boli umiestnené na najvyššom poschodí. I napriek veľkému úsiliu a zvýšenej spotrebe dreva a uhlia, nebolo možné tieto priestory v zimných mesiacoch vykúriť na prijateľnú teplotu. V učebniach a miestnostiach v ostatných častiach budovy boli teplotné podmienky relatívne lepšie.

V budove nebolo zavedené centrálne vykurovanie. Učebne a ostatné miestnosti ústavu sa vykurovali železnými pecami. Ich výkonnosť bola slabá, nestačili vykúriť učebné miestnosti ani na zákonom stanovenú teplotu 15 stupňov. V niektorých rokoch boli také silné mrazy, že sa z dôvodu ochrany zdravia žiakov i učiteľov muselo prerušiť školské vyučovanie na určitú dobu. V roku 1929 bolo vyučovanie prerušené v čase od 18. do 28. februára. Z dôvodu nepriaznivých poveternostných podmienok a pre nedostatok dreva a uhlia na kúrenie sa veľmi často predlžovali vianočné prázdniny. Vyučovanie sa prerušovalo aj v prípade rozšíreného chrípkového onemocnenia. Z tohto dôvodu bolo prerušené vyučovanie od 30. marca do 4. apríla 1935.

Elektrický prúd dodávala učiteľskému ústavu miestna súkromná elektráreň. Jeho dodávka podliehala častým výkyvom, čo sťažovalo hlavne večernú činnosť žiakov a ich prípravu na nasledujúci deň. Z uvedeného dôvodu sa na osvetlenie miestností a chodieb používali aj naďalej petrolejové lampy. Ich výkon bol ale oveľa nižší, ako bolo v prípade elektrického osvetlenia.

V ústavnej budove bol zavedený vodovod. Voda sa čerpala zo studne na nádvorí a piestovou pumpou sa vytláčala do zbernej nádrže v podkroví budovy, odkiaľ sa rozvádzala samospádom do jednotlivých miestností. Počas silných a dlhotrvajúcich mrazov kovové vodovodné rúry zamŕzali, čo spôsobovalo okrem nedostatku vody aj narúšanie muriva budovy vodou, ktorá po rozmrznutí vytekala z puknutých vodovodných rúr. V suteréne budovy bola už pri jej výstavbe zriadená kúpeľňa, ale v plnej prevádzke nebola ešte ani v roku 1929. Mala obmedzenú kapacitu a problémom bol i nedostatok teplej vody, preto žiaci ústavu dávali prednosť kúpaniu v miestnych kúpeľoch za znížený poplatok 2 Kč.

V polovici tridsiatych rokov poklesla hladina vody v studni z pôvodných 6 metrov na necelý meter, čo znamenalo výrazný úbytok pitnej i úžitkovej vody. Vzhľadom na vzniknutú situáciu žiadal riaditeľ V. Manda v roku 1934 o rekonštrukciu existujúceho vodovodu alebo vybudovanie nového vodovodu. Tech-

nické oddelenie Okresného úradu v Turčianskom Sv. Martine navrhlo riešiť problém zásobovania učiteľského ústavu vodou takým spôsobom, že pitná voda sa bude naďalej čerpať z existujúcej studne, ktorá sa prehĺbi a nainštaluje sa k nej nové hydroforové zariadenie na výtlak vody do celej hlavnej budovy a školskej kuchyne a úžitková voda sa bude čerpať z potoka Žarnovica a privádzať potrubím do rezervoáru, kde sa prefiltruje cez tri filtre a ďalším vodovodným potrubím sa rozvedie po celej hlavnej budove. Úžitková voda by sa okrem toho využívala i na zavlažovanie okrasných a poľnohospodárskych rastlín v školskej záhrade a skleníku.

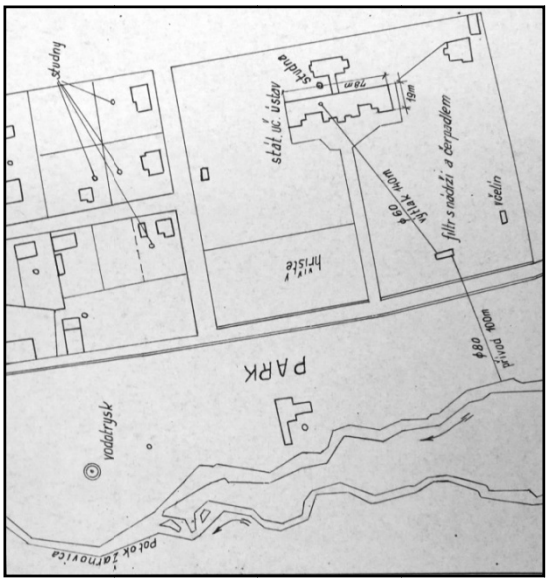

Návrh na rekonštrukciu vodovodu (1934)
Štátny archív Martin

V lete 1934 bola vypísaný súbeh na prehĺbenie studne, potom čo dalo k nemu súhlas mesto Kremnica, keďže sa studňa nachádzala v ochrannom pásme termálnych kúpeľov. V nasledujúcom roku Krajinský úrad v Bratislave schválil návrh na vybudovanie nového vodovodu. Predpokladaná výška finančných prostriedkov na jeho výstavbu bola 80 500 Kč. Nový návrh sa ale v dôsledku blížiacej vojnovej pohromy nerealizoval.[58]

Stavebné a ďalšie opravy a úpravy v rokoch 1935-1938
Oprava poškodeného plota na západnej strane (596 Kč)
Oprava omietky v hudobnej sieni a jej vymaľovanie (630 Kč)
Úprava cesty vedúcej popri učiteľskom ústave na východnej strane
Oprava odkvapových žľabov a poškodenej krytiny (1 095,50 Kč)
Oprava poškodenej dlažby na chodbách hlavnej budovy
Rekonštrukcia nákladného výťahu
Výmena pecí na vykurovanie v telocvični (1 036 Kč)
Čistenie odpadových kanálov (855 Kč)
Oprava filtračnej stanice
Oprava poškodeného vodovodu (1 023 Kč)

[58] Dokumentačný materiál k projektu rekonštrukcie vodovodu je v štátnom archíve v Martine.

Montáž rádiových antén
Úprava čerpacej stanice (1 406 Kč).

Školská záhrada

Nové pokyny k využívaniu existujúcich školských záhrad ministerstvo školstva nevydalo. Starostlivosť o ne bola závislá od miestnych pomerov, iniciatívy a záujmu riaditeľa a školského záhradníka, prípadne učiteľa prírodopisu. Školská záhrada pri učiteľskom ústave mala výmeru 3 hektáre a slúžila hlavne pre potreby praktického výcviku študentov ústavu. Zaberala veľkú plochu, preto bol v roku 1927 prijatý záhradník, ktorému bol vyplácaný služobný plat z prostriedkov internátu.

Školská záhrada sa členila na oddelenie zeleniny a ostatných poľnohospodárskych plodín, botanické oddelenie, ovocinársku škôlku a okrasný park. Správcom záhrady bol do roku 1938 profesor Václav Manda.

Žiaci pracovali v školskej záhrade 2 hodiny týždenne vo všetkých oddeleniach. V botanickom oddelení mohli vykonávať šľachtiteľské experimenty s rôznymi rastlinami aj vo svojom voľnom čase a tým si dopĺňať teoretické poznatky. Botanické oddelenie viedol František Maloch až do odchodu do penzie. Bol zakladateľom, kultivovateľom a ošetrovateľom botanickej záhrady. Jeho odchodom spomínané oddelenie veľmi utrpelo.

V oddelení zeleniny sa pestovali všetky druhy zeleniny obvyklé pre túto severnú oblasť. Sadenice sa pestovali v skleníku a v pareniskách. V roku 1927 sa vďaka mimoriadnej dotácii MŠaNO v sume 5 211,80 Kč podarilo zaviesť do oddelenia zeleniny vodovod, čo sa prejavilo na zvýšení produkcie zeleniny, ktorá sa využívala v školskej kuchyni pre potreby školského stravovania.

V južnej časti záhrady bol vybudovaný murovaný včelín pre 36 rodín. Včelárstvu sa venovala veľká pozornosť, čo dokumentoval čestný diplom, ktorý ústav získal od Zemského ústredného včelárskeho spolku pre Čechy v roku 1921. Počet včelích rodín v jednotlivých rokoch bol kolísavý, závisel od stavu počasia, starostlivosti o včely a od šírenia včelieho moru.

Vo východnej časti záhrady bola hospodárska budova, kde sa chovala drobná hydina (sliepky, husi, zajace) a ošípané. Neskôr sa chov rozšíril aj o ovce a kravy. Cieľom bolo zužitkovať odpad zo záhrady a internátnej kuchyne a hlavne oboznámiť žiakov s chovom domácich hospodárskych zvierat.

Cvičná škola

Systém cvičných škôl zriadených pri učiteľských ústavoch na účely praktického výcviku ostal zachovaný aj po roku 1918. Boli štátne alebo cirkevné. Činnosť štátnych cvičných škôl zabezpečoval štát. Učiteľské ústavy, ktoré nemali zriadenú cvičnú školu využívali na praktický výcvik, po dohode s obcou alebo

príslušnou cirkvou, miestne ľudové školy. O počte tried a žiakov v cvičných školách pri jednotlivých učiteľských ústavoch rozhodovalo ministerstvo školstva.

Počet tried a žiakov na cvičných školách pri učiteľských ústavoch v školskom roku 1920/1921

	Počet tried	Počet žiakov
Banská Bystrica (štátny)	3	39
Bratislava (štátny ženský)	3	69
Levice (štátny)	2	25
Lučenec (štátny)	3	41
Modra (štátny)	2	32
Spišská Nová Ves (štátny)	3	51
Prešov (štátny ženský)	3	55
Štubnianske Teplice (štátny koed.)	3	61
Banská Štiavnica (evanj.)	-	-
Prešov (evanj.)	-	-
Levoča (kat.ženský)	-	-
Spišské Podhradie (r.kat.mužský)	4	18
Trnava (r.kat.ženský)	4	53
Spolu	**30**	**444**

Věstník MŠaNO. Ročník II. (1919-20).

Cvičnú školu spojenú s učiteľským ústavom definovalo MŠaNO ako vzorovú ľudovú školu, ktorá je „skúšobným poľom pre nové smery pedagogické a prameňom nových výchovných snáh ".[59] Vzhľadom k dôležitosti praktického výcviku sa odporúčalo, aby bola aspoň dvojtriedna. Žiakov cvičnej školy prijímal a prepúšťal riaditeľ učiteľského ústavu, ktorý zastupoval školu voči úradom i voči rodičom žiakov. Každá trieda cvičnej školy mala svojho triedneho učiteľa, ktorý bol zodpovedný za udržiavanie triedneho inventáru v dobrom stave, za poriadok a čistotu v triede, za správne vedenie triednej dokumentácie, za starostlivosť o učebné pomôcky a ich dopĺňanie, za mravný, rozumový a zdravotný stav zverených žiakov. Vyučovanie v cvičnej škole zabezpečoval cvičný učiteľ v spolupráci s riaditeľom, žiakmi 3. a 4. ročníka učiteľského ústavu a učiteľom praxe. Učiteľ cvičnej školy plnil okrem predpísaných školských povinností súvisiacich s výchovou a vzdelávaním žiakov aj úlohy spojené s prípravou, kontrolou a hodnotením praktických výstupov kandidátov na učiteľstvo. Ministerstvo školstva pripisovalo cvičnej škole veľký význam, preto nariadilo, aby školský referát v obvode svojej pôsobnosti viedol zoznam všet-

[59] Výnos MŠaNO č.24.969 zo dňa 28. apríla 1920 vo veci ustanovenia suplujúcich a vymenovania definitívnych učiteľov.

kých učiteľov, ktorí budú mať záujem stať sa cvičnými učiteľmi. Do zoznamu mohli byť zapísaní iba tí učitelia, ktorí už mali najmenej 6 rokov činnej učiteľskej služby na ľudových školách a mali výborné hodnotenie. Učitelia, ktorí sa osvedčili v prvom roku pôsobenia v cvičnej škole, boli ustanovení i v ďalších rokoch. Učitelia, ktorí odpracovali v cvičnej škole štyri roky a mali kvalifikačné hodnotenie veľmi dobré, boli vymenovaní za definitívnych cvičných učiteľov. Služobné pôžitky cvičných učiteľov sa vymeriavali podľa predpisov a nariadení obdobne platných pre štátnych zamestnancov. Učiteľ na cvičnej škole mal okrem služného aj služobný príplatok vo výške 1 200 korún ročne, po desaťročnej službe v cvičnej škole 1 800 korún ročne.

Cvičná škola pri štátnom učiteľskom ústave v Štubnianskych Tepliciach bola dvojtriedna, v školských rokoch 1920/21 až 1922/23 trojtriedna a potom opäť dvojtriedna. Umiestnená bola na prízemí hlavnej budovy, v severnom a východnom krídle. V školských rokoch 1918/19 až 1927/28 bolo v prvej triede cvičnej školy priemerne 7 žiakov a v druhej triede 12 žiakov. V rokoch 1929 až 1938 bolo v prvej triede priemerne 23 žiakov a v druhej triede 30 žiakov. V prvej triede boli žiaci prvého až tretieho postupného ročníka ľudovej školy a v druhej štvrtého a piateho ročníka.

Takmer celé medzivojnové obdobie zabezpečovali výučbu v cvičnej škole a praktickú prípravu kandidátov Karel Košina (II. trieda) a Mária Košinová (I. trieda). Okrem riadneho vyučovania organizovali pre žiakov aj veľa mimoškolských aktivít a podujatí, napr. náučné výlety, vychádzky spojené s poznávaním miestnej histórie, kultúry, literatúry, prírody. So žiakmi nacvičovali programy na rôzne slávnosti a oslavy v škole i v meste, organizovali verejné besiedky, z výťažku ktorých boli zakúpené učebné pomôcky pre nemajetných žiakov cvičnej školy, knihy a učebnice do knižnice cvičnej školy. Karel Košina bol cvičiteľom telovýchovnej jednoty Sokol a konateľom Okresného osvetového zboru, kde okrem osvetovej a prednáškovej činnosti organizoval zakladanie obecných knižníc. V zimnom období pripravoval pre deti večery so svetelnými obrazmi. V prvej časti boli rozprávky pre deti a v druhej časti boli poučné prednášky a príbehy zo života významných osobností. So žiakmi cvičnej školy nacvičoval hudobné čísla a príležitostne dirigoval slávnostné zbory.

Týždenný rozvrh vyučovacích hodín I. triedy cv. školy v školskom roku 1924/1925

		8,00-9,00		9,00-10,00	10,00-11,00		11,00-12,00	Obed	14,00-15,00
Pondelok	odd. 1	Počty	Prv.	Čítanie a písanie	Telo-cvik				OBN V*
	odd. 2	Počty		Mluvnica a pravopis		Kres-lenie			

Utorok	odd. 1	Počty	Pr-vou-ka	Čítanie a písanie	Spev				Nábo-ženstvo
	odd. 2	Počty		Čítanie		Prv.	Ženské ruč. práce		
Streda	odd. 1	Počty	Prv.	Čítanie a písanie	Ruč-né práce	Telo-cvik			
	odd. 2	Počty		Písanie			Čítanie		
Štvrtok	odd. 1	Počty	Pr-vou-ka	Čítanie a písanie	Telo-cvik				OBN V
	odd. 2	Počty		Mluvnica a pravopis		Kres-lenie			
Piatok	odd. 1	Počty	Pr-vou-ka	Čítanie a písanie	Spev				Nábo-ženstvo
	odd. 2	Počty		Čítanie		Prv.	Ženské ruč. práce		
Sobota	odd. 1	Počty	Pr-vou-ka	Čítanie a písanie	Ruč-né práce	Telo-cvik			
	odd. 2	Počty		Mluvnica a pravopis					

*Občianska náuka a výchova

Týždenný počet hodín jednotlivých predmetov v školskom roku 1928/1929

Trieda	I.		II.
Postupný ročník	1.	2. 3.	4.-5.
Náboženstvo	2	2	2
Občianska náuka a výchova	-	- 1	1
Vyučovací jazyk	8	9	8
Prvouka	4	4 -	-
Vecné náuky Vlastiveda Zemepis Dejepis Prírodopis Prírodospyt	-	- 2 - - - -	3 - - - -
Počty s náukou o tvaroch merických	3	4	4
Kreslenie	-	- 1	2
Písanie	-	-	1
Spev	1	1	1
Telesná výchova	2	2	2
Ručné práce chlapčenské	-	- 1	1
Ručné práce dievčenské s náukou o domácom hospodárstve	-	- 3	3
Chlapci týždenne	20	22 23	25
Dievčatá týždenne	20	22 25	27

Vyučovací jazyk (vyučovacia reč) v cvičnej škole zahŕňal predmety čítanie a písanie, mluvnicu a pravopis a sloh. Predmet ženské ručné práce bol určený iba pre dievčatá. Vyučoval sa 3 hodiny na úkor skráteného vyučovania telocviku a počtov.

Učivo preberané v jednotlivých predmetoch sa zapisovalo do triednej knihy, ktorá sa viedla podľa týždňov. Okrem prebratého učiva sa do nej zapisovala i dochádzka žiakov na vyučovanie. Základné údaje o žiakovi (dátum a miesto narodenia, vierovyznanie, trvalé bydlisko, údaj o zaočkovaní, začiatok povinnej školskej dochádzky, údaje o rodičoch), klasifikácia za jednotlivé štvrťroky školského roku, výkaz školskej dochádzky a spôsobilosť postupu do vyššieho ročníka sa viedli v triednom výkaze.

Známky na vysvedčení sa uvádzali štvrťročne. Hodnotili sa mravy, pilnosť, úspech v jednotlivých predmetoch a úprava písomných prác.

	Známky	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
Stupnica známok	**Mravy**	veľmi dobré	dobré	zákonné	menej zákonné	nezákonné
	Pilnosť	vytrvalá	náležitá	dostatočná	nestála	nepatrná
	Úspech v jedn. predmetoch	veľmi dobrý	dobrý	dostatočný	sotva dostatočný	nedostatočný
	Úprava písomných prác	veľmi úhľadná	úhľadná	menej úhľadná	neúhľadná	nedbalá

Žiaci v cvičnej škole platili školský poplatok, tzv. školné. V školskom roku 1929/1930 bol vo výške 4,15 Kč mesačne. V oboch triedach cvičnej školy platilo celý školský poplatok 40 žiakov, 5 žiaci boli oslobodení od platenia z dôvodu chudoby.

V roku 1932 udelilo MŠaNO učiteľskému ústavu súhlas, aby na dobu potreby, t. j. v školských rokoch 1932/1933 až 1934/1935, keď boli i paralené triedy, využíval ako tretiu triedu cvičnej školy jednu z tried miestnej štátnej ľudovej školy. Praktickým výcvikom študentov ústavu v tejto triede bola poverená v školskom roku 1932/33 Milina Juričková, definitívna učiteľka štátnej ľudovej školy v Štubnianskych Tepliciach, bývalá absolventka učiteľského ústavu.

Prehľad počtu žiakov cvičnej školy
v školských rokoch 1918/1919 až 1938/1939

Rok	**I.trieda**	**II.trieda**	**III.trieda**	**Spolu**
1918/19	21	21	-	42
1919/20	23	19	-	42
1920/21	18	24	33	75

1921/22	10	29	16	55
1922/23	8	20	18	46
1923/24	15	18	-	33
1924/25	11	23	-	34
1925/26	30	23	-	53
1926/27	18	22	-	40
1927/28	19	19	-	38
1928/29	25	25	-	50
1929/30	18	27	-	45
1930/31	22	35	-	57
1931/32	22	29	-	51
1932/33	20	32	-	52
1933/34	26	29	-	55
1934/35	23	25	-	48
1935/36	26	26	-	52
1936/37	23	27	-	50
1937/38	28	29	-	57
1938/39	26	27	-	53

V roku 1930 bolo založené pri cvičnej škole Rodičovské združenie. Za predsedu bol zvolený I. Kováčik, prednosta poštového úradu. Jednateľom bol J. Krasl, vrchný kúpeľný záhradník.

Hodnotenie obdobia rokov 1918 až 1938 najlepšie dokumentujú dochované písomné spomienky žiakov a učiteľov na ich pôsobenie v učiteľskom ústave v uvedených rokoch.[60] Takmer všetci sa zhodovali v tom, že podmienky na štúdium boli vyhovujúce. Škola a internát sa nachádzali v tichom prostredí na okraji mestečka, boli umiestnené v jednej budove, ktorú obklopovala veľká školská záhrada a ihrisko na športovanie. V susedstve bol rozsiahly kúpeľný park a na jeho konci začínal prímestský lesopark Bôr, ktorý využívali na vychádzky a výlety nielen žiaci učiteľského ústavu, ale aj kúpeľní hostia a miestne obyvateľstvo. Najväčším nedostatkom bolo, že Štubnianske Teplice neposkytovali v tom čase veľa možností na kultúrne vyžitie, čo malo ale i svoju pozitívnu stránku, pretože sa študenti pod vedením odborných učiteľov museli sami starať o rozvoj kultúrneho života. Mnohí z nich si to neskôr veľmi cenili, pretože získané poznatky a skúsenosti pri nácvikoch kultúrnych akcií a podujatí mohli využívať vo svojej budúcej práci. Naučili sa recitovať, spievať a hrať na hudobný nástroj, hrať divadlo a vyrábať si k nemu potrebnú dekoráciu. Pestovali a

[60] Písomné spomienky niektorých bývalých učiteľov a študentov publikovala M. Nižňanská v práci Turčianske Teplice. Z histórie školstva, učiteľského vzdelávania a kultúry. Prešov 2012. Niekoľko písomných spomienok bývalých učiteľov a žiakov sa nachádza v archíve školy.

rozvíjali si vzťah k pravidelnému športovaniu, zdokonaľovali sa v prácach a činnostiach v ovocinárstve, včelárstve, pri pestovaní rastlín a plodín, získali praktické zručnosti potrebné pre práce v domácnosti, šitie, vyšívanie a základy remeselných zručností a i.

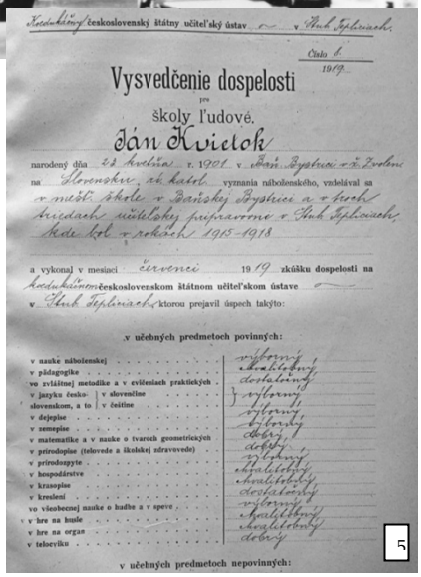

Vysvedčenie dospelosti

pre

školy ľudové.

Ján Kvietok

narodený dňa 22 kvetňa r. 1901 v Ban. Bystrici v m. Zvolene

na Slovensku rk. katol. vyznania náboženského, vzdelával sa

v mšt. škole v Banskej Bystrici a v troch triedach učiteľskej prípravne v Ústí Teplicach,

kde šk. r. v rokoch 1915-1918

a vykonal v mesiaci júlovci 1919 zkúšku dospelosti na

československom štátnom učiteľskom ústave

v Ústí Teplicach, ktorou prejavil úspech takýto:

v učebných predmetoch povinných:

v náuke náboženskej	výborný
v pädagogike	dostatočný
vo zvláštnej metodike a v cvičeniach praktických	dostatočný
v jazyku česko- a slovenskom, a to v slovenčine	výborný
	výborný
v dejepise	výborný
v zemepise	dobrý
v matematike a v náuke o tvaroch geometrických	dobrý
v prírodopise (telovede a školskej zdravovede)	dostatočný
v prírodozpyte	dostatočný
v hospodárstve	dostatočný
v kreslení	dostatočný
vo všeobecnej náuke o hudbe a v speve	výborný
v hre na husle	dostatočný
v hre na organ	dostatočný
v telocviku	dobrý

v učebných predmetoch nepovinných:

1. Časť námestia s obchodmi a kúpeľným domom Alžbeta
2. Štátna cesta vedúca od námestia k učiteľskému ústavu
3. Riaditeľ A.Bezloja s rodinou. V pozadí je budova ústavu zo severozápasnej strany. Foto darovala jeho vnučka A.Rejdová z Prahy.
4. Maturitné skúšky v hudobnej sieni
5. Vysvedčenie dospelosti pre ľudové školy (1919)

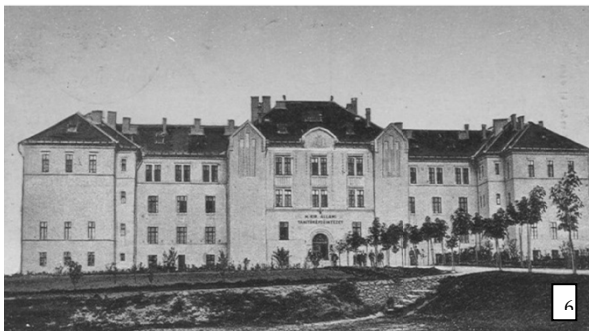

6. Pohľad na budovu školy zo západnej strany
7. Pohľad na budovu školy od lesoparku Bôr
8. Kúpeľný bazén s termálnou vodou
9. Kúpeľná dvorana, na ktorej sa konali viaceré verejné slávnosti a oslavy
10. Privítanie sokolskej župy z Rokycian v Štubnianskych Tepliciach (1928)

5. Učiteľský ústav v rokoch 1939 - 1945

Po vyhlásení autonómie Slovenskej krajiny koncom roku 1938 a samostatného Slovenského štátu začiatkom roku 1939 nastali v slovenskom školstve veľké zmeny. „Jeho potreby vyžadovali predovšetkým dvojaký zásah: odstrániť zo školy podľa možností všetko, čo sa protivilo alebo nebolo v primeranom súlade s jej uvedeným cieľom a činorodou prácou vybudovať zdravé podmienky modernej a pre naše pomery vhodnej školy."[1]

Výnosom MŠaNO Slovenskej krajiny č. 1/1938 prez. zo dňa 10. októbra 1938 bolo zriadené v Bratislave Ministerstvo školstva a národnej osvety Slovenskej krajiny, neskôr Slovenskej republiky. Nové ministerstvo prevzalo všetky právomoci vzťahujúce sa na školské a národno-osvetové záležitosti a agendu, ktorú predtým vykonávalo MŠaNO v Prahe. Zákonom č. 190/1939 Sl.z. o verejnej správe vnútornej prešli do pôsobnosti bratislavského MŠaNO všetky veci základín, cirkevného majetku, patronátnych stavieb a výkonu prezentačného práva na benefícia verejného patronátu a kongruovú agendu. V školskej politike nového štátu sa začal uplatňovať stále silnejší vplyv Hlinkovej slovenskej ľudovej strany (HSĽS), ktorá sa usilovala vybudovať školstvo na národno-vlasteneckých a konfesionálnych princípoch. Podľa názoru ministra školstva Jozefa Siváka ideálom slovenského školstva bola „kresťanská a národná škola, čiže škola veriaca, vlastenecká a mravná; jedine v takejto škole je záruka našej budúcnosti."[2] Ústrednou úlohou školskej politiky bolo zakomponovať ideu slovenskej štátnosti do systému výchovy mladej generácie, pričom sa mal hlavný dôraz klásť na jej náboženský a mravný charakter. K naplneniu tejto úlohy prijalo MŠaNO v Bratislave hneď na začiatku niekoľko opatrení. K prvým patril zákaz pre žiakov i učiteľov zúčastňovať sa akýchkoľvek pouličných demonštrácií a nariadenie pre riaditeľov škôl, aby odstránili z tried, chodieb a ostatných miestností všetky obrazy, ktoré neboli v súlade so slovenským národným a kresťanským duchom. Nasledovalo zavedenie povinného vyučovania náboženstva na štátnych stredných školách a učiteľských ústavoch s účinnosťou od druhého polroku školského roku 1938/39, nariadenie o revízii učebníc na štátnych školách, pokyn pre postup pri schvaľovaní kníh do žiackych knižníc, pokyn na zavedenie jednotnej modlitby pred vyučovaním a na konci vyučovania, nariadenie o užívaní národného pozdravu „Na stráž",[3] vyhláška o povinnom odbere pedagogického časopisu Nová škola a ďalšie.

---

[1] Päť rokov slovenského školstva 1939 – 1943. Zostavila Redakčná komisia Ministerstva školstva a národnej osvety Bratislava: Štátne nakladateľstvo, 1944, s.7.

[2] Školské a osvetové predpisy vydané po 14. marci 1939. Usporiadal a poznámkami doplnil J.Medvecký. Bratislava, 1943, s.7.

[3] Každé vyučovanie začínalo a končilo pozdravom „Na stráž". Učiteľ sa postavil tvárou pred žiakov a pozdravil uvedeným pozdravom a žiaci mu rovnako zborovo odpovedali.

Žiaci pred vyučovaním odriekali modlitbu:
„Všemocný Bože, Tvorca všetkej pravdy, dobra a krásy, k Tebe zdvíhame svoje srdcia a mysle, naplň nás láskavo svojím svetlom a povzbuď nás k ochote a pracovitosti, aby sme vo všetkej zemskej múdrosti Teba hľadali a so všetkou silou a námahou Tebe slúžili, a tak sa vzmáhali v duchu a v milosti pred Tebou a pred ľuďmi. Amen."
Na konci vyučovania sa modlili:
„Ďakujeme Ti, láskavý Bože, za všetko dobrodenie a za svoj dnešný pokrok vo vedomostiach a prosíme Ťa, sprevádzaj mocným požehnaním všetko naše počínanie. Spravuj a ochraňuj nás a žehnaj našu drahú slovenskú vlasť. Amen."

Počet učiteľských ústavov (neskôr akadémií), tried i žiakov od roku 1939 postupne klesal. V školskom roku 1939/40 bolo na Slovensku 18 učiteľských ústavov. Spolu v nich bolo 71 tried, ktoré navštevovalo 2 730 žiakov, z toho 1 500 dievčat. Vyučovanie zabezpečovalo 272 učiteľov, z toho 99 žien. V školskom roku 1942/1943 bolo na Slovensku 14 učiteľských akadémií (5 štátnych a 3 neštátne mužské, 2 štátne a 4 neštátne ženské).

Ministerským výnosom č. 7122/II zo dňa 9. mája 1939 došlo k zrušeniu koedukácie na učiteľských ústavoch, pretože „nedobre vplýva na mravy dorastajúcej mládeže. Tu vznikali nedobré následky: dievčatá strácali ženskú jemnosť pri spoločnej výchove a žiaci dosť podmienok pre výchovu k primeranej disciplíne, chlapskosti a bezvýhradnému plneniu povinnosti."[4] S uvedeného dôvodu bol s účinnosťou od školského roku 1939/1940 učiteľský ústav v Štubnianskych Tepliciach zmenený z koedukačného na ženský učiteľský ústav.[5]

Otvorené presadzovanie politickej ideológie nacionalizmu viedlo k nútenému odsunu českých učiteľov zo slovenských škôl späť do Čiech.[6] Začiatkom školského roku 1938/39 pôsobilo na Slovensku 564 stredoškolských profesorov českej národnosti. Do konca školského roku 1938/39 odišlo zo Slovenska takmer 400 stredoškolských profesorov českej národnosti. Rýchla výmena takého veľkého počtu kvalifikovaných profesorov narážala v niektorých prípadoch na ťažkosti s nedostatkom kvalifikovaných stredoškolských slovenských profesorov, preto boli stredné školy nútené prijímať aj učiteľov s nižšou kvalifikáciou, často z meštianskych škôl, alebo museli zvyšovať učebné úväzky svojich profesorov.[7] Okrem českých učiteľov museli odísť zo školstva aj slovenskí učitelia, ktorí nechceli alebo neboli pripravení vyučovať v duchu ľudáckej ideológie. Veľa slovenských učiteľov po odchode českých štátnych úradníkov a uvoľnení

[4] Päť rokov slovenského školstva 1939 – 1943. Zostavila Redakčná komisia Ministerstva školstva a národnej osvety Bratislava: Štátne nakladateľstvo, 1944, s. 196.
[5] Zvesti ministerstva školstva a národnej osvety. Ročník I. a II. (1938-1939). Bratislava 1939.
[6] Vo vtedajšej úradnej reči sa hovorilo, že „boli daní k dispozícii Prahe".
[7] Najväčší nedostatok profesorov sa prejavoval v prírodovedných predmetoch..

pracovných miest prešlo zo školských služieb do iných oblastí verejného spoločenského života. Zabezpečovanie riadneho chodu vyučovania v čase vojny komplikovala tiež skutočnosť, že časť učiteľov musela narukovať do armády alebo nastúpiť vojenskú prezenčnú službu. Tento problém sa však učiteľskej akadémie v Štubnianskych Tepliciach bytostne netýkal, pretože v aktívnej vojenskej službe bol od 18. marca 1939 len učiteľ cvičnej školy Oskár Jeleň.

V štátnych učiteľských akadémiách pôsobilo v školskom roku 1942/43 16 profesorov, 10 dočasných profesorov, 7 suplujúcich profesorov a 24 cvičných učiteľov.

Zmena politickej orientácie Slovenska po roku 1938 vyvolala aj zmeny v systéme organizácie a personálneho obsadenia učiteľského ústavu. Riaditeľ Václav Manda ukončil v polovici októbra 1938 svoje pôsobenie v ústave a odovzdal funkciu riaditeľa profesorovi Mikulášovi Horňákovi, ktorý bol dovtedy riaditeľom na maďarskom štátnom reálnom gymnáziu v Šahách. Mikuláš Horňák nastúpil do funkcie riaditeľa 1. novembra 1938, ale už o mesiac odišiel na reálne gymnázium do Bratislavy. Dočasným riaditeľom sa stal od 1. decembra 1938 profesor Oskár Ferianc, ktorého s účinnosťou od 1. septembra 1940 vystriedal Ferdinand Šteller-Šteliar, ktorý bol riaditeľom až do konca existencie Slovenského štátu v roku 1945.

K veľkým personálnym zmenám došlo v profesorskom zbore. Rozhodnutím slovenskej vlády z polovice decembra 1938 boli daní profesori českej národnosti k dispozícii Českej a Moravskosliezskej zemi. Dialo sa tak na základe vládnych dekrétov zasielaných českým učiteľom. Dekréty mali predpísaný text:

„Vláda Slovenskej krajiny rozhodnutím zo dňa... Vás dala podľa dohody s ústrednou vládou zo dňa... k dispozícii zemi Českej a Moravskosliezskej. V dôsledku toho sprosťujem vás služby na doterajšom pôsobišti dňom... a tým dňom vám zastavujem výplatu vašich služobných platov. O tomto opatrení upovedomujem súčasné Ministerstvo školstva a národnej osvety v Prahe, dekrét ktorého vyčkajte v doterajšom bydlisku.“[8]

Atmosféra v škole bola napätá, k čomu výdatne prispievala štvavá tlač a rozhlas. Na základe rozhodnutia slovenskej vlády museli českí učitelia ukončiť svoje pôsobenie na učiteľskom ústave v Štubnianskych Tepliciach a odísť späť do Čiech alebo na Moravu. Koncom roku 1938 opustila učiteľský ústav Mária Mandová a spolu s ňou i učitelia cvičnej školy Karol Košina a Mária Košinová. 31. mája 1939 bol prepustený zo školskej služby dlhoročný profesor Ján Buňata, ktorý to niesol veľmi ťažko a nikdy sa s tým už nezmieril, ďalej Albín Nepustil, Vojtěch Palkovský, Václav Manda, Ladislav Stejskal, Eduard Navrátil a školník Július Sedlák. Ministerskú výnimku dostal iba profesor hudby a hry na organ

[8] Citované podľa dochovaného dekrétu zaslaného učiteľovi cvičnej školy pri učiteľskom ústave v Štubnianskych Tepliciach.

Vladimír Hořínek, ktorý prejavil záujem ostať na Slovensku i za zmeneného politického režimu. Mnohí z českých profesorov a učiteľov, ktorí museli nútene odísť, boli sklamaní a pociťovali to ako krivdu a bezprávie. Prišli na Slovensko s úprimnou snahou pomôcť rodiacemu sa školstvu, prispôsobili sa miestnym pomerom a venovali školskej práci všetko svoje pedagogické majstrovstvo a najlepšie sily. Niektorí si na Slovensku vytvorili už nový domov a chceli tu ostať žiť natrvalo. Absolventka učiteľského ústavu v Štubnianskych Tepliciach Blažena Bosáková-Buráňová pochádzajúca z Moravy, ktorá zmaturovala v roku 1935 a nastúpila svoje prvé učiteľské miesto na východnom Slovensku, spomínala na toto obdobie slovami: „25. apríla 1938 som svoju školu musela opustiť a vrátiť sa do Čiech. Rodičia žiakov mi pripravili nezabudnuteľné rozlúčenie. Slzili oči nielen detí, ale i dospelých. Pán farár ich napomínal, že prečo plačú, veď som iba Češka. Môj odchod a slová pána farára mi nikdy nevzali lásku k Slovákom..."[9]

Niektorým stredoškolským profesorom českej národnosti, za ktorých nedokázalo nájsť ministerstvo školstva adekvátnu náhradu zo slovenských zdrojov, bolo umožnené pokračovať v pedagogickej činnosti aj po vzniku samostatnej Slovenskej republiky, ale už ako cudzincom. Ich počet však nepredstavoval na konci roku 1941 ani 5 % z celkového počtu 780 všetkých stredoškolských profesorov.[10]

Situácia v štubnianskom učiteľskom ústave z hľadiska počtu vyučujúcich a ich národnej príslušnosti bola podobná ako v celonárodnom priemere. V školskom roku 1918/1919 zabezpečovali vyučovanie v ústave 3 profesori slovenskej národnosti a 10 českej národnosti. V 1931/1932 vyučovalo 7 profesorov slovenskej národnosti a 9 českej, v 1938/1939 vyučovalo 11 profesorov slovenskej národnosti, 7 českej a 1 nemeckej, v 1944/1945 vyučovalo 13 profesorov slovenskej národnosti a 1 českej.[11]

Zmena ideových princípov školskej politiky nastolila naliehavo aj otázku revízie školských učebníc. Výnosom č. 450/41 z 28. januára 1941 bolo zakázané používať na stredných školách učebnice, ktoré schválilo bývalé MŠaNO v Prahe. Týkalo sa to predovšetkým učebníc používaných pri vyučovaní humanitných predmetov. „Zdedené učebnice napospol nevyhovovali potrebám nového slovenského školstva. Preto štátna školská správa už v autonómnej ére nariadila ich revíziu, čo značilo odstraňovať všetky state a miesta, ktoré škodili záujmom

[9] Nižňanská M.: Turčianske Teplice. Z histórie školstva, učiteľského vzdelávania a kultúry. Prešov. 2012, s.144.

[10] Päť rokov slovenského školstva 1939 – 1943. Zostavila Redakčná komisia Ministerstva školstva a národnej osvety Bratislava: Štátne nakladateľstvo, 1944, s. 105.

[11] K tomu viď Výročné správy učiteľského ústavu a učiteľskej akadémie za jednotlivé školské roky.

našej výučby."[12] Napísať nové učebnice, vytlačiť ich a odoslať na školy vyžadovalo čas. Začiatkom roku 1941 minister J. Sivák konštatoval, že učebnice pre stredné školy neboli zatiaľ pripravené v potrebnom rozsahu, preto niektoré predmety ostali bez učebníc. „So zreteľom na okolnosť, že nemáme pre každý predmet a triedu nové učebnice, dodatočne sa povolilo užívať staré učebnice ako pomocné knihy."[13] Zároveň boli riaditelia škôl dôrazne upozornení, aby z týchto učebníc nechali odstrániť state, ktoré neboli v súlade s duchom nového režimu. V učiteľských akadémiách sa z dôvodu absencie učebníc od slovenských autorov používali pri výučbe odborných predmetoch (pedagogika, psychológia) alebo umelecko-výchovných (hudba, spev, kreslenie) naďalej české učebnice alebo ich preklady do slovenského jazyka.

Problém nevhodnosti a nedostatku školských učebníc sa usilovalo ministerstvo školstva riešiť vydávaním nových učebníc. Do procesu ich tvorby sa zapojil významnou mierou Spolok profesorov Slovákov.[14] Aj vďaka iniciatíve jeho členov sa podarilo vydať v období rokov 1939 až 1945 150 titulov učebníc pre všetky druhy slovenských stredných škôl. Uprednostnené bolo vydávanie učebníc slovenského jazyka a humanitných predmetov.

Ústredná komisia pri MŠaNO vypracovala taktiež smernice a pokyny na odstránenie tých kníh zo školských knižníc, ktoré nevyhovovali politickým a ideovým zámerom autonomistického režimu. Do zoznamu zakázaných kníh sa dostali diela spisovateľov židovského pôvodu, klasikov ruskej literatúry, autorov so sociálnym a socialistickým zmýšľaním, knižné diela s ateistickou tematikou, knižné diela zakladateľov československého štátu, politikov a kultúrnych dejateľov propagujúcich čechoslovakizmus. Medzi zakázanými knihami boli napríklad: Beneš v obrazoch, diela F. Engelsa, L. Feuchtwangera, J. Frankela, S. Freuda, M. Gorkého, J. Haška, H. Heineho, M. Broda, H. Barbussa, T. Lessinga, K. a T. Manna, P. Jilemnického, E. E. Kischa, E. Ludwiga, R. Rollanda, K. Schuschniga, Setona Watsona, U. Sinclaira, R. Steinera, Š. Zweiga, V.I.Lenina, B. Kúna, A. Mauroisa, D. Grünwalda, I. Erenburga a ďalšie. Zakázané knihy sa mali odovzdávať do knižnice Matice slovenskej alebo sa jednoducho zlikvidovať. Komisia súčasne so zoznamom zakázaných kníh vypracovala aj zoznam vyhovujúcich kníh, ktoré sa mali používať v školách.

---

[12] Päť rokov slovenského školstva 1939 – 1943. Zostavila Redakčná komisia Ministerstva školstva a národnej osvety Bratislava: Štátne nakladateľstvo, 1944, s.220.

[13] Sivák, J.: Nové slovenské školstvo III. Bratislava: Štátne nakladateľstvo, 1942, s. 29.

[14] Spolok profesorov Slovákov bol založený v roku 1921. Jeho cieľom bolo hájiť národné, hmotné a mravné stavovské záujmy slovenských profesorov, popularizovať vedu a umenie v slovenskom jazyku a venovať sa zostavovaniu slovenských učebníc a príručiek. Prvým predsedom spolku bol Karol Murgaš, profesor matematiky na gymnáziu v Košiciach.

Stav knižných a kabinetných zbierok v školskom roku 1938/1939 a 1943/1944

Názov zbierky	Stav na konci šk.r. 1938/1939				Stav na konci šk.r. 1943/44			
	Správca	Počet čísel	Počet ks	Inv. hodn. v Ks	Správca	Počet čísel	Počet ks	Inv. hodn. v Ks
Knižnica profesorská	Pavel Schnierer	819	1079	28 048,-	Juraj Brťka	1292	1603	36 880.-
Knižnica žiacka	Justina Brežná	895	1019	14 099.-	Anna Krajčová	841	984	15 316.-
Knižnica pedagogická	Pavel Schnierer	295	348	3 678.-				
Kabinet dejepisu a zemepisu	Štefan Gálik	408	603	10 515.-	Július Žilka	401	597	11 181.-
Kabinet fyziky a chémie	Ján Buňata	831	1107	27 970.-	Ferdinand Šteliar	847	1017	46 397.-
Kabinet prírodopisu	Vojtech Palkovský	954	2522	76 861.-	Ján Nemčík	942	2501	75 786.-
Kabinet matematiky	Ján Buňata	48	61	1 546.-	Ferdinand Šteliar	47	59	1 470.-
Kabinet kreslenia	Ladislav Stejskal	300	566	8 274.-	Andrej Pecník	267	517	7 311.-
Kabinet hudby	Vladimír Hořínek	291	606	28 110.-	Vladimír Hořínek	300	598	28 560.-
Kabinet telocviku	Vojtech Palkovský	166	414	11 578.-	Anna Krajčová	156	484	11 735.-
Zbierky cvičnej školy	Eduard Navrátil	307	514	3 352.-	Milina Juríčková	301	452	3 953.-
Knižnica cvičnej školy	Eduard Navrátil	246	251	2 218.-	Milina Juríčková	156	170	1 535.-
Ženské ručné práce	Mária Jančovičová	12	23	3 665.-	Mária Jančovi-čová	13	25	3 649.-
Ručné práce chlapci	Ladislav Stejskal	138	398	5 002.-	Ján Jesenský	95	238	4 036.-
Knižnica pauperum	Štefan Gálik	109	345	10 342.-				
Spolu				235258.-				247809.-

Ks – koruna slovenská

Knižničné a kabinetné zbierky viedli ich správcovia. Návrh na vymenovanie správcu zbierok pripravoval riaditeľ, ktorý ho spolu so zápisnicou o prevzatí zbierky posielal na schválenie ministerstvu školstva. Správcovstvo väčších zbierok sa započítavalo do úväzku ako jedna nadpočetná hodina.

Správa učiteľskej akadémie

Správu učiteľských ústavov po roku 1939 definoval zákon č. 288 z 29. októbra 1940 o učiteľských akadémiách. Podľa § 46 tohto zákona boli dovtedajšie uči-

teľské ústavy k 1. septembru 1940 pretransformované na učiteľské akadémie. Cieľom zmeny bolo zvýšiť úroveň učiteľského vzdelávania a zvýšiť záujem uchádzačov o učiteľské povolanie. Podľa ministra školstva Jozefa Siváka mala učiteľská akadémia poskytnúť všestranné všeobecné vzdelanie ako stredná škola a zároveň špeciálne vedomosti, potrebné pre úspešnú výchovnú prácu na ľudovej škole.

Na čele učiteľskej akadémie bol riaditeľ, ako jej zodpovedný správca. Riaditeľov štátnych učiteľských akadémií menoval na návrh vlády prezident Slovenskej republiky. Za riaditeľa učiteľskej akadémie mohol byť vymenovaný alebo zvolený len definitívny profesor, ktorý mal aspoň 10 rokov do postupu započítateľnej služobnej doby a preukázal pedagogické a administratívne schopnosti na vedúce miesto. Novovymenovaný riaditeľ skladal služobnú prísahu do rúk prednostu nadriadeného školského úradu.

Na rozdiel od predchádzajúcej doby riaditeľovi učiteľskej akadémie nepatril nárok na užívanie naturálneho bytu. Ak ale takýto byt bol už zriadený pri učiteľskej akadémii a bolo to v záujme štátnej služby, mohol sa mu naturálny byt prepožičať na užívanie. Tak to bolo i v prípade učiteľskej akadémie v Štubnianskych Tepliciach. Náhrada za užívanie naturálneho bytu sa vypočítala podľa bežnej úžitkovej hodnoty a o jej výšku bolo znížené činovné riaditeľa.

Riaditelia učiteľskej akadémie v rokoch 1938 – 1945

Horňák Mikuláš (17.10.1938-3.12.1938). Predtým riaditeľ Štátneho Maďarského reálneho gymnázia v Šahách.

Dr. Ferianc Oskár (4.12.1938-31.8.1940). Poverený dočasnou správou ústavu. Predtým profesor Čsl. štátneho reformovaného reálneho gymnázia vo Zvolene. Pridelený bol na IV. štátne slovenské gymnázium v Bratislave.

Dr. Šteller-Šteliar Ferdinand (1.9.1940-20.4.1945). Najskôr dočasný, neskôr riadny riaditeľ. Pridelený bol zo Štátneho slovenského gymnázia v Ružomberku.

Žilka Július (20.4.1945-1.4.1947). Poverený riaditeľ. Predtým riadny profesor akadémie.

Obsah a rozsah povinností, ktoré plnil riaditeľ učiteľskej akadémie boli podobné ako v predchádzajúcej dobe.

Poradným orgánom riaditeľa boli spoločné porady s členmi pedagogickej rady, na ktorých sa riešili všetky závažné otázky týkajúce sa výchovy a vzdelávania. Pôsobnosť, zloženie a spôsob rokovania porád upravoval Rokovací poriadok učiteľskej akadémie.

Porady boli riadne a mimoriadne. K riadnym poradám patrila úvodná porada, prvá a druhá cenzúrna porada (štvrťročná a trištvrte ročná) prvá a druhá klasifikačná porada (polročná a výročná alebo koncoročná). Mimoriadne porady sa konali podľa aktuálnej potreby v priebehu školského roka.

Pred začiatkom nového školského roka sa konala úvodná porada. Jej úlohou bolo prerokovať nové školské predpisy, výnosy a nariadenia ministerstva, posúdiť zmeny v profesorskom zbore, schváliť návrh rozvrhu predmetov medzi jednotlivých učiteľov, prideliť triednictvo a správcovstvo zbierok, schváliť poverenie na vedenie žiackeho samovzdelávacieho krúžku, pripraviť časový plán činnosti a podujatí školy a i.

Cenzúrne (kontrolné) porady boli v polovici prvého polroku (november) a v polovici druhého polroku (apríl). Ich obsah sa proti predchádzajúcemu obdobiu v zásade nezmenil. Pred cenzúrnou poradou sa konali triedne porady, na ktorých sa zúčastnili všetci profesori, ktorí v triede vyučovali. Cieľom triednej porady bolo zapísať známky z jednotlivých predmetov, odhlasovať známky z chovania, ktoré navrhol triedny učiteľ a rozhodnúť, aké opatrenia treba prijať na zlepšenie výsledkov v triede. K zápisnici z porady sa prikladal štatistický výkaz o prospechu a chovaní žiakov. Na účely štatistiky sa používalo predpísané hodnotenie prospechu. Veľmi dobrý bol prospech, ak počet pokarhaných žiakov na cenzúrnej porade neprekročil 12,5 %, dobrý prospech bol od 12,5 do 25 %, dostatočný od 25 do 33 %, slabý prospech bol od 33 do 40 % a nedostatočný prospech bol, ak počet pokarhaných žiakov prevýšil 40 %.

Klasifikačné porady sa konali na konci každého polroka tak, aby po nich bol ešte dostatok času na vypísanie vysvedčení, najviac však jeden týždeň pred ich vydaním. Pred klasifikačnou poradou sa konali triedne porady, rovnako ako pri cenzúrnych poradách. Výročná (koncoročná) klasifikačná porada určila výsledný prospech žiakov, ktorý sa zapísal do klasifikačného katalógu a na vysvedčenie.

Z klasifikačnej porady sa robil zápis, ku ktorému sa prikladali predpísané štatistické výkazy. Kópia zápisnice z klasifikačnej porady sa posielala ministerstvu školstva na schválenie.

Po vydaní vysvedčení žiakom na konci školského roku sa konala záverečná porada pedagogického zboru. Jej predmetom boli informácie a opatrenia na letné prázdniny a začiatok nového školského roka, zastupovanie riaditeľa počas prázdnin, správy správcov zbierok, navrhované opravy a údržba budovy, predbežný rozvrh predmetov na nový školský rok a pod.

Na začiatku každého polroka sa konali metodické porady, na ktorých prerokovali členovia pedagogického zboru opatrenia na jednotný pedagogický a didaktický postup, ktoré mali viesť k dosiahnutiu požadovaných výchovno-vzdelávacích cieľov. Určil sa čas a témy písomných školských a domácich prác, stanovilo sa povinné školské a domáce čítanie, zostavil sa plán odborných exkurzií a náučných výletov a vychádzok, praktických cvičení a činnosti žiackych krúžkov.

Mimoriadne porady sa týkali spravidla jednej veci, ktorá nebola predmetom riadnej alebo metodickej porady. V školskom roku 1941/1942 sa uskutočnilo v prvom polroku 7 mimoriadnych porád, ktorých predmetom boli napríklad učebné pomôcky, konkurzy na voľné systemizované miesta, štipendium z Pálffyho fondu, oslava 30. výročia existencie učiteľského ústavu v Štubianskych Tepliciach, školský film a i.

Porady zvolával a predsedal im riaditeľ akadémie alebo ním poverený zástupca. Mimoriadnu poradu bol riaditeľ povinný zvolať aj na písomnú žiadosť tretiny členov profesorského zboru. Porady sa konali zásadne v čase mimo vyučovania, iba výnimočne zasahovali do riadneho vyučovania.

Každý člen zboru bol povinný zúčastniť sa na porade od jej začiatku až do konca. Právo hlasovať mali iba riadni členovia profesorského zboru. Pri hlasovaní rozhodovala väčšina hlasov. Ak riaditeľ nesúhlasil s uznesením väčšiny, mohol rozhodnúť, ale musel o tom podať správu nadriadenému úradu, ktorý jeho rozhodnutie schválil alebo neschválil.

Členovia profesorského zboru si mohli voliť svojich zástupcov, ktorí ich zastupovali v prípade, že sa všetci členovia zboru nemohli zísť a daná vec potrebovala bezodkladné riešenie. V školskom roku 1940/1941 boli zvolení za zástupcov profesorského zboru štátna profesorka Mária Mačuhová a dočasný štátny profesor Vladimír Hořínek.

Všetci prítomní členovia na porade boli povinní zachovávať úradnú mlčanlivosť o jej priebehu. Porušenie sa klasifikovalo ako disciplinárny priestupok, za ktorý bolo príslušnej osobe uložené opatrenie podľa služobného poriadku.

Z každej porady sa vyhotovovala zápisnica, ktorú boli jej účastníci povinní podpísať. Originál zápisnice sa zakladal do spisového archívu školy.

Každý nový učiteľ musel absolvovať uvádzanie do učiteľského úradu alebo do učiteľskej praxe. Riaditeľ mu pridelil jedného z riadnych profesorov s príslušnou alebo príbuznou aprobáciou, ktorý mu pomáhal získavať potrebné pedagogické zručnosti a skúsenosti, oboznámil ho s predpísanou školskou agendou a spôsobom jej vedenia a uviedol ho do zboru. O výsledkoch uvádzania referoval uvádzajúci profesor na riadnej porade a k referátu dokladal aj písomnú správu, ktorá bola súčasťou zápisnice. V prípade niektorých profesorov alebo učiteľov mohlo ministerstvo školstva svojím výnosom rozhodnúť o upustení od uvádzania.

V školskom roku 1940/1941 bol uvádzaný suplujúci profesor Rudolf Solčáni. Uvádzanie vykonala riadna profesorka slovenského jazyka Mária Mačuhová a profesor fyziky Ferdinand Šteller-Šteliar. U Márie Mačuhovej hospitoval na 2 hodinách slovenského jazyka vo 4. ročníku a u Ferdinanda Šteliara hospitoval na 1 hodine fyziky vo 4. ročníku. Okrem toho vypomáhal 1 hodinu týždenne v kancelárii riaditeľa akadémie. Obaja uvá-

dzajúci profesori konštatovali vo svojej správe, že uvádzaný suplujúci profesor si plnil svoje učiteľské povinnosti svedomito, učivo bolo predkladané vecne, z obsahovej a metodickej stránky uspokojivo. Upozornili uvádzaného profesora na menšie chyby a nedostatky a povzbudili ho k ďalšej práci.

K dôležitým formám kontroly výsledkov výchovnovzdelávacej práce patrila hospitačná činnosť. MŠaNO výnosom č. 15 710/39-II/1 zo dňa 26. septembra 1939 o hospitácii odborných učiteľov, prikázaných na stredné školy a učiteľské ústavy vyzývalo riaditeľov, aby od začiatku školského roka 1939/1940 do konca polroku zabezpečili odborné hospitácie pridelených učiteľov u skúsenejších profesorov toho istého alebo príbuzného predmetu. Ak vhodný profesor na ústave nebol, prevzal túto úlohu riaditeľ. Rovnako i poverení profesori a riaditeľ mali hospitovať na vyučovacích hodinách im pridelených učiteľov aspoň na jednej hodine týždenne. Ak sa zistilo, že učitelia si ešte neosvojili v plnej miere metódu vyučovania, malo sa pokračovať v hospitovaní aj v druhom polroku. O konaní hospitácii sa podávala správa na porade pedagogického zboru.

V školskom roku 1940/1941 vykonal riaditeľ 47 hospitácií u profesorov a učiteľov akadémie a 18 hodín hospitoval v cvičnej škole. Vzájomných hospitácii profesorov a učiteľov bolo v tomto školskom roku 12. Výsledky hospitačnej činnosti prerokoval riaditeľ s príslušným učiteľom, ihneď po ukončení hospitácie. Najčastejšie upozornenia z hospitácií sa týkali malého využívania metódy názornosti vo vyučovaní, príliš dlhého skúšania žiakov v predmetoch s menšou týždennou dotáciou hodín, častého zasahovania učiteľa do odpovede žiaka, rýchleho skúšania žiaka bez ponechania času na rozmýšľanie, hodnotenia žiakov iba na základe výsledkov písomných prác bez ústneho skúšania.

Profesorský zbor

Štátnopolitické zmeny, ktoré sa udiali koncom roku 1938 a začiatkom roku 1939 zasiahli veľmi výrazným spôsobom aj do života a práce členov profesorského zboru. Ministerstvo školstva a národnej osvety venovalo práci učiteľov veľkú pozornosť, pretože ich úlohou bolo vychovávať mladú generáciu v duchu novej štátnej ideológie. Požiadavky na osobnosť učiteľa definoval ministerský výnos z roku 1939 o postavení profesora a učiteľa.[15] Učiteľ mal byť nielen kvalifikovaný odborník, ale aj uvedomelý Slovák a mravný kresťan.[16] Práca, názory a postoje učiteľov museli byť v súlade s národnými a kresťanskými ideami slovenského štátu. Časť učiteľov sa s novými zmenami vnútorne stotožnila a podporovala ich, ďalšia časť zmeny akceptovala, ale neprejavovala žiadnu výraznú aktivitu, ostala ľahostajná a pasívna. Učitelia, ktorí nesúhlasili

[15] Zvesti MŠaNO. Bratislava: Štátne nakladateľstvo, 1939, roč. II, zošit 10, s. 372.
[16] Pod pojmom „mravný kresťan" sa rozumelo v prvom rade „rímskokatolík".

s donucovacími metódami štátu a otvorene demonštrovali svoj odpor voči ľudáckemu režimu, opustili školské služby na vlastnú žiadosť alebo boli suspendovaní školskými úradmi.

V súlade s § 31 zákona č. 288/1940 Sl.z. o učiteľských akadémiách zabezpečovali výučbu v štátnych učiteľských akadémiách pragmatikálni učitelia (definitívni, dočasní a suplujúci profesori), zmluvní učitelia (zmluvní a výpomocní profesori), vedľajší učitelia, katechéti a cviční učitelia. V každej učiteľskej akadémii bolo v súlade so zákonom treba ustanoviť na vyučovanie povinných predmetov okrem riaditeľa najmenej 7 profesorov (1,5 profesora na triedu), z ktorých aspoň piati mali úplnú aprobáciu. Počet cvičných učiteľov sa určil podľa počtu tried. Výnimky na prechodnú dobu mohlo povoliť iba ministerstvo školstva.[17]

Návrhy na vypísanie konkurzov na uprázdnené systemizované profesorské miesta predkladal riaditeľ akadémie ministerstvu školstva najneskôr do konca novembra pre nasledujúci školský rok. V roku 1943 bola personálna situácia v štubnianskej učiteľskej akadémii taká, že iba jedno systemizované miesto bolo obsadené definitívne a to riaditeľom Dr. Ferdinandom Šteliarom. Ostatné systemizované miesta boli voľné, pretože sa na ne nikto neprihlásil. V zmysle vtedajšieho platného právneho poriadku navrhol riaditeľ akadémie vypísať opätovný konkurz na systemizované miesto profesora slovenského jazyka v kombinácii s filozofiou, resp. dejepisom, profesora slovenského jazyka a nemeckého jazyka, profesora matematiky a fyziky (druhého, keďže prvým už bol riaditeľ Šteliar), profesora kreslenia s kombináciou a profesora hudby, spevu a hry na klavír. Ďalej navrhol vypísať konkurz aj na jedno miesto cvičného učiteľa.[18] Situácia sa však ani po opätovnom konkurze radikálne nezmenila. Na základe uvedenej skutočnosti možno vidieť, že zabezpečiť predpísaný počet kvalifikovaných profesorov a učiteľov s požadovanou aprobáciou nebolo jednoduchou záležitosťou. Malomestské prostredie Štubnianskych Teplíc, hoci s kúpeľmi, neponúkalo hlavne mladým učiteľom dostatok príležitostí na ďalší osobný rast a kariérny postup, ba ani veľa možností kultúrneho a ďalšieho vyžitia, preto malo ich pôsobenie na učiteľskej akadémii často len epizodický charakter.

Podľa názoru ministerstva školstva a národnej osvety mala byť činnosť učiteľov zameraná nielen na školské vzdelávanie, ale aj na mimoškolskú výchovu a aktívne pôsobenie vo svojom širšom okolí, lebo len tak sa dali úspešne realizovať zámery štátnej politiky. Učiteľ mal byť v mieste svojho pôsobenia akýmsi apoštolom učenosti, mravnej výchovy a kultúry. O tom, akú dôležitosť prikláda-

[17] Počet systemizovaných miest pre učiteľský ústav v Štubnianskych Tepliciach bol stanovený na päť výnosom ešte bývalého Referátu MŠO v Bratislave č. 27.334/34-II zo dňa 7. novembra 1934.
[18] Systemizácii nepodliehali učitelia náboženstva (katechéti).

lo ministerstvo tejto požiadavke, svedčí fakt, že učitelia si museli viesť záznamy o svojich mimoškolských aktivitách a tieto vo forme správ predkladať školským úradom. Správy slúžili na zdokumentovanie účasti učiteľov na rôznych prednáškach, školeniach a kurzoch, motivovaných ideologicky i politicky. Ich cieľom bolo zapojiť učiteľov do politickej, kultúrnej a osvetovej práce v škole i v obci, napr. pri vedení obecných kroník, verejných knižníc, pri nacvičovaní divadelných hier, príprave a organizovaní kultúrnych programov, besiedok, zábavných večerov, pri vedení speváckych zborov, záujmových krúžkov, pri zabezpečení kinoprojekcie a rozhlasového vysielania v obci atď. Podľa údajov výročných správ pripadali na jedného učiteľa akadémie v priemere 3 funkcie alebo činnosti, nesúvisiace priamo s vyučovaním.

Výnosom č. 89 178/39-I/1 zo dňa 26. septembra 1939 nariadilo ministerstvo školstva povinnú účasť školskej mládeže, ako aj učiteľov a učiteľských zborov na náboženských cvičeniach a úkonoch. Účasť učiteľov na bohoslužbách mala byť príkladom pre žiakov a prostriedkom ich mravnej výchovy. Učitelia mali z pozície svojho postavenia povinnosť vykonávať dozor nad žiakmi počas náboženských cvičení a úkonov (obradov).[19] Učitelia bez vyznania nemohli pôsobiť na stredných školách, ako to bolo možné pred rokom 1939. Ministerský výnos vyvolal u časti učiteľov veľké pobúrenie a kritiku. V príspevku s názvom Päť rokov uverejnenom v časopise Spolku evanjelických učiteľov to vyjadril jeden z nich slovami: „U žiadneho iného stavu, v žiadnom inom povolaní nie je človek v slobodnom štáte zákonom nútený pod cirkevnú moc – len v učiteľstve. Ani notára, ani poštára, ani železničného zamestnanca nenúti zákon k povinnej účasti na cirkevných úkonoch, len učiteľa.“[20] Chodiť so žiakmi do kostola a k spovedi a nosiť o tom potvrdenie vedeniu školy, pokladali viacerí učitelia za veľmi ponižujúce a z právneho hľadiska dokonca za protiústavné.

Povinné bohoslužby sa konali každú nedeľu a vo sviatok v oboch kostoloch v Háji, predpoludním od 10. do 12.hodiny. Žiaci akadémie neboli na bohoslužbách len v pozícii účastníkov, ale často zabezpečovali cirkevné spevy a tiež hru na organe. Účinkovali aj v programoch s náboženskou tematikou, najčastejšie vo veľkonočných pašiových hrách. Predpísané duchovné cvičenia pre žiakov viedol učiteľ rímskokatolíckeho náboženstva J. Stiffel. Pred významnými cirkevnými sviatkami mali žiaci povinnosť vykonať svätú spoveď a prijať svätú eucharistiu. Tá istá povinnosť sa týkala aj učiteľov.

V decembri 1939 ministerstvo školstva nariadilo učiteľom „ako mravnú povinnosť“ zúčastňovať sa na ľudovýchovnej činnosti, a to v úlohe prednášateľov i poslucháčov. Každoročne sa v učiteľskej akadémii konali prednášky inšpekto-

[19] Zvesti MŠaNO. Bratislava: Štátne nakladateľstvo, 1939, roč.II., zošit 11, s.517.
[20] Evanjelický učiteľ, ročn.VIII, č.5, s.110.

rov osvetovej služby o prostriedkoch výchovy ľudu a o verejných obecných knižniciach, ktorých úlohou bolo oboznámiť budúcich osvetových pracovníkov s otázkami ľudovýchovnej práce. Témy prednášok boli rôzne, napríklad Výklad zásad kresťanského slovenského nacionalizmu, Ústava Slovenskej republiky, Úcta k národným a štátnym symbolom, Význam slovenského štátu pre náš život, Prvý slovenský prezident Jozef Tiso. Prednášky z hospodárskej výchovy boli zamerané proti nerozvážnemu nakupovaniu zahraničného tovaru a ovocia, čím štát zbytočne prichádzal o devízy. Ďalší cyklus prednášok bol o sporivosti ľudí, o poľnohospodárskom združení, v roku 1943 pribudli prednášky o význame brannej výchovy, o význame obrany prirodzených práv národa, a pod. Vrcholom prednáškovej činnosti sa stali Kurzy slovenských dejín, do ktorých boli zapojení všetci profesori i učitelia. Prednášky sa mali pripravovať tak, aby zodpovedali úrovni poslucháčov. Prednášatelia sa mali vyhnúť suchopárnemu čítaniu, mali vzbudiť záujem poslucháčov, aby oni „sami svojimi myšlienkami a otázkami spestrili hodiny."[21]

Výnosom č. 6 100/40-prez. o organizácii spevokolov v obciach nariadilo ministerstvo školstva riaditeľom národných a stredných škôl, aby v rámci mimoškolskej činnosti založili v sídle školy spevokol a získavali do neho nielen žiakov školy, ale aj miestnu mládež a dospelých.

Pre stredoškolských profesorov sa organizovali s podporou ministerstva školstva tzv. vlastivedné pracovné zjazdy, na ktorých prednášali napríklad ideológ slovenskej štátnosti Štefan Polakovič, historik František Hrušovský, minister školstva Jozef Sivák, ale i riaditeľ učiteľskej akadémie a neskorší školský inšpektor Mikuláš Horňák. Zjazdy mali odborný i ideologický charakter. Počas existencie Slovenského štátu sa ich zúčastnilo takmer 750 stredoškolských profesorov.[22]

Vo výročných správach školy možno nájsť dostatok dokladov potvrdzujúcich, že sa v škole konali podujatia, ktoré boli zamerané na podporu výchovy v slovenskom duchu. Pedagógovia a tiež i študenti boli pod tlakom neustále sa zvyšujúcich požiadaviek na ich aktívnu angažovanosť vo veciach verejného života. Zoznam mimoškolských aktivít, ktoré vykonávali členovia profesorského zboru bol obsiahly a čas, ktorý im venovali bol zrovnateľný s ich riadnym vyučovacím časom. Medzi najčastejšie aktivity patrilo členstvo v miestnych organizáciách Matice Slovenskej, miestnych a okresných organizáciách HSĽS, Hlinkovej garde (HG) a Hlinkovej mládeži (HM), členstvo v cirkevných samosprávnych inštitúciách a pod.

---

[21] Zvesti MŠaNO. Bratislava: Štátne nakladateľstvo, 1940, roč.III., 1940, s.18-19.

[22] Vlastivedné zjazdy viedol stredoškolský profesor, predseda Spolku profesorov Slovákov a zároveň i poslanec Slovenského snemu Pavol Florek. Pavol Florek sa venoval aj regionálnej histórii. Bol autorom práce Turčiansky sv. Martin v stredoveku.

V polovici roku 1940 vydalo ministerstvo školstva výnos č. 3916/1940 o činnosti učiteľstva v HG, v ktorom naliehalo na riaditeľov škôl, aby venovali náležitú pozornosť práci učiteľov v HG. „Každý školský činiteľ nech sa čo najúčinnejšie zapojí do tejto práce, a nech niet profesora a učiteľa, čo by odteraz stál mimo HG a jej činnosti.“[23] Koncom roku 1940 vydalo MŠaNO ďalší výnos, na základe ktorého sa činnosť učiteľov v HM a v HG započítala do ich mimoškolskej činnosti. V duchu uvedených výnosov vyvíjali aktívnu mimoškolskú činnosť aj členovia pedagogického zboru učiteľskej akadémie. Riaditeľ Ferdinand Šteliar bol člen Slovenskej jazykovednej spoločnosti, člen pedagogickej spoločnosti, predseda Miestneho odboru kultúry, dôverník Združenia štátnych a verejných zamestnancov, referent Školfilmu, prednášateľ Matice slovenskej. Juraj Brťka bol spravodajca Miestneho odboru Matice slovenskej (MOMS), poradca Samovzdelávacieho krúžku, Štefan Hríbik bol duchovný radca HM, tajomník HG, kultúrny referent HSĽS, Mária Jančovičová bola vodkyňa tatraniek HM, členka SČK ako dobrovoľná sestra, Ján Jesenský bol kultúrny referent HSĽS vo Vieske, prednášateľ pri významných výročiach, Anna Krajčová bola vodkyňa a kultúrna referentka HM dievčat v Št.ubnianskych Tepliciach, Ján Nemčík bol miestny vodca HM, Július Žilka bol II. tajomníkom MOMS, pripravoval žiakov na recitačné preteky, Milina Juríčková bola tajomníčka MOMS, náčelníčka miestnej skupiny SČK, kronikárka, vedúca bábkarského odboru HM, Mojmír Vlkolaček bol vodca vĺčat HM, referent SČK, Juraj Cíger bol kultúrny spravodajca HM, prekladateľ a prednášateľ MS, Vladimír Hořínek bol predseda Rodičovského združenia učiteľskej akadémie, člen MOMS, SČK, viedol spevácky zbor i orchester, bol pokladníkom Podporného spolku akadémie.

Činnosť a aktivity HG a HM sa postupne rozrástli do takej miery, že začali zasahovať aj do riadneho vyučovania. Na početné sťažnosti škôl požiadalo ministerstvo vedenie oboch organizácií, aby vykonávali svoje aktivity v čase mimo vyučovania alebo v dňoch, kedy sa nevyučovalo.

Každý nastupujúci štátny zamestnanec bol povinný v zmysle vládneho nariadenia č. 6/1939 zo dňa 15. marca 1939 o služobnej prísahe zložiť prísahu, ktorej text znel:

„Prisahám na Boha živého, že budem verný Slovenskému štátu a poslušný jeho vláde, prisahám, že budem zachovávať všetky zákony a nariadenia, že budem usilovne, svedomite a nestranne plniť svoje úradné povinnosti podľa zákonov a nariadení, že úradné tajomstvo neprezradím, že budem poslušný svojim predstaveným a budem sa starať v každom svojom počínaní o prospech Slovenského štátu a o záujem služby. Tak mi Pán Boh pomáhaj.“[24]

[23] Zvesti MŠaNO. Roč.III., 1940, s.167.

[24] Slovenský zákonník. Roč. 1939. Čiastka 2, vydaná 16. marca 1939, s. 4-5.

Paragraf 36 zákona č. 288/1940 Sl.z. o učiteľských akadémiách stanovil, že každý dočasný a suplujúci profesor bude skladať pri nastúpení do učiteľskej služby služobnú prísahu do rúk riaditeľa a novovymenovaní riaditelia do rúk prednostu nadriadeného školského úradu. O zložení prísahy sa vyhotovila zápisnica, ktorá sa zakladala do osobného spisu profesora alebo učiteľa.

Riaditeľ, profesori, cviční učitelia ostatní zamestnanci učiteľskej akadémie podliehali disciplinárnym predpisom určeným služobnou pragmatikou. Riaditeľ akadémie neustále vyzýval členov pedagogického zboru, aby hodnotili žiakov objektívne a spravodlivo, aby sa vyhýbali neprimeranému tónu hlasu, aby rešpektovali vážnosť profesorského stavu, aby dôsledne dodržiavali vyučovací čas a plnili všetky pracovné povinnosti, aby pestovali dobré vzájomné vzťahy, rozvíjali spoluprácu s rodičmi žiakov.

Platové a služobné pomery pragmatikálnych zamestnancov štátnych učiteľských akadémií sa riadili príslušnými ustanoveniami platného platového zákona a služobnej pragmatiky ešte z bývalej republiky. Aby sa v ťažkých vojnových časoch učiteľské platy čiastočne vyrovnali s rastom cien, dostávali učitelia k mesačnému platu rozličné príplatky a dávky, napr. drahotný a nákupný príplatok (prídavok), núdzovú výpomoc, príplatok za nadčasy. Zákonom č. 232 zo dňa 10. decembra 1942 sa zvýšil drahotný príplatok ženatých štátnych zamestnancov o 300 Ks a ostatných zamestnancov o 150 Ks. Vydatým štátnym zamestnankyniam patril drahotný príplatok v prípade, že príjem oboch manželov nepresiahol sumu 36 000 ročne. V roku 1943 bol drahotný príplatok zamestnancov v činnej službe upravený tak, že u zamestnancov so stredoškolským a vyšším vzdelaním činil najmenej 3 200 Ks ročne pri služobnom plate do 30 600 Ks. Pri vyššom služobnom plate činil drahotný príplatok najmenej 2 400 Ks ročne.

Jednorazová vianočná drahotná výpomoc sa vyplácala 15. decembra vo výške 1 200 Ks ženatým zamestnancom a 900 Ks ostatným zamestnancom. Táto výpomoc sa zvyšovala na každé nezaopatrené dieťa o 100 Ks. Zamestnancom, ktorí boli v štátnej službe menej ako rok, prislúchala pomerná časť vianočnej drahotnej výpomoci.

Profesori a učitelia v rokoch 1938 - 1945

Horňák Mikuláš (17.10.1938 – 3.12.1938). Vyučoval nemecký jazyk. Bol preložený na III. Štátne gymnázium v Bratislave.

Dr. Ferianc Oskár (december 1938-1940). Vyučoval prírodopis a prax. Bol preložený na IV. Štátne gymnázium v Bratislave.

Brežná Justína (1938-1940). Riadny profesor. Vyučovala slovenský jazyk. *Bola správkyňou žiackej knižnice a pedagogickou poradkyňou internátu.* Bola preložená na UÚ v B. Štiavnici.

Gálik Štefan (1938-1939). Riadny profesor. Vyučoval slovenský jazyk, dejepis a zemepis. *Bol správcom dejepisných a zemepisných zbierok a pedagogickým poradcom v internáte.* Bol preložený na OA v Poprade.

Hořínek Vladimír (1938-1945). Výpomocný učiteľ. Od 1.3.1939 dočasný profesor. Vyučoval hudbu a spev a hru na klavíri. *Bol správcom hudobných zbierok.*

Jančovičová Mária (1939-1946). Vedľajšia učiteľka. Vyučovala ženské ručné práce. *Bola vychovávateľkou v internáte.*

Knor Vojtech (1938-1939). Výpomocný učiteľ. Bol riadnym profesorom na štátnom slovenskom gymnáziu v Turčianskom Sv. Martine. Vyučoval matematiku a fyziku, spolu 8 hodín.

Palkovský Vojtech (1938–1939). Riadny profesor. Vyučoval prírodopis, chémiu, telocvik, prírodovedné praktikum. *Bol správcom prírodopisných a telocvičných zbierok.*

Dr.Schnierer Pavel (1938-1939). Riadny profesor. Vyučoval pedagogiku, nemecký jazyk a prax. *Bol správcom profesorskej a pedagogickej knižnice.* Bol preložený na Štátne gymnázium v Trenčíne.

Stejskal Ladislav (1938–31.5.1939). Dočasný profesor. Vyučoval matematiku, kreslenie, ručné práce. *Bol správcom kresliarskych zbierok a dielní.*

Nepustil Albert (1938-1939). Suplujúci profesor. Vyučoval spev, hru na hudobný nástroj. Bol preložený na UÚ v Spišskej Novej Vsi.

Biroš Stanislav (1939-1941). Pridelený učiteľ. Vyučoval kreslenie a ručné práce. *Bol správcom kresliarskych zbierok a zbierok ručných prác.* Bol preložený na Štátne gymnázium v Žiline.

Krištofič Albín (1939-1941). Dočasný profesor. Vyučoval zemepis, prírodopis a telocvik. *Bol správcom dejepisných, zemepisných a telocvičných zbierok.* Bol preložený na II. Štátne gymnázium v Bratislave.

Mačuhová Mária (1939-1941). Riadny profesor. Vyučovala pedagogiku, slovenský a nemecký jazyk. *Bola správkyňou žiackej knižnice.* Bola preložená na Štátne gymnázium v L.Mikuláši.

Pavelka František (1939-1941). Dočasný profesor. Vyučoval matematiku a fyziku. *Bol správcom matematických a fyzikálnych zbierok.* 1.júla 1941 bol daný k dispozícii Protektorátu.

Solčáni Rudolf (1939-1942). Suplujúci profesor. Vyučoval dejepis a poľné hospodárstvo. Bol preložený na UA v Spišskej Novej Vsi.

Hornáková-Hašpelová Viktória (1.3.1940–30.8.1940). Riadny profesor. Vyučovala slovenský a nemecký jazyk. *Bola vychovávateľkou v internáte.* Odišla na II. Štátne gymnázium v Bratislave.

Dr. Šteller-Šteliar Ferdinand (1940-1946). Riadny profesor. Vyučoval matematiku, fyziku, prax a filozofiu. *Bol riaditeľom internátu.*

Redecha Martin (1940-1942). Dočasný štátny profesor. Vyučoval slovenský jazyk a nemecký jazyk. *Bol správcom profesorskej a pedagogickej knižnice.* Bol preložený na UA v B.Štiavnici.

Maťašovský (Mattyašovský) Fridrich (1940-1941). Suplujúci štátny profesor. Vyučoval prírodopis, pedagogiku, dejepis. *Bol správcom prírodopisných zbierok.*

Feješová Ida (1941-1942). Pridelený štátny učiteľ. Vyučovala telocvik, nemecký jazyk a ručné práce. *Bola správcom telovýchovných zbierok.* Bola preložená na Štátnu meštiansku školu v Chynoranoch.

Nemčík Ján (1941-1945). Pridelený odborný učiteľ. Vyučoval matematiku, prírodopis, chémiu a fyziku. *Bol správcom prírodopisných zbierok.* Bol preložený na Štátnu meštiansku školu v Štúrove (Parkan).
Tandlerová Mária (1941-1942). Dočasný profesor. Vyučovala slovenský jazyk, pedagogiku a rýchlopis. *Bola správcom žiackej knižnice.* Bola preložená na Štátne gymnázium v Tisovci.
Vlkolaček Mojmír (1941–1943). Suplujúci profesor. Vyučoval zemepis, kreslenie a ručné práce. *Bol správcom zemepisných, kresliarskych a dielenských zbierok.* Bol preložený na UA v Prešove.
Dr.Cíger Juraj (1942-1943). Dočasný profesor. Vyučoval slovenský jazyk a pedagogiku. *Bol správcom profesorskej a pedagogickej knižnice.* Bol preložený na Štátne gymnázium v Žiline.
Bónová-Sochorková Klementína (1942-1943). Dočasný profesor. Vyučovala slovenský jazyk a nemecký jazyk. *Bola správcom žiackej knižnice a vychovávateľkou v internáte.*
Žilka Július (1943-1945). Riadny profesor. Vyučoval slovenský jazyk, dejepis a spoločenskú výchovu.
Krajčová Anna (1943-1946). Suplujúci profesor. Vyučovala slovenský jazyk a nemecký jazyk. *Bola správcom žiackej a pedagogickej knižnice.* Bola preložená na Štátne gymnázium v Topoľčanoch.
Zollerová Mária (1943-1944). Pridelená štátna učiteľka. Vyučovala kreslenie, matematiku. Bola preložená na Štátne slovenské gymnázium v Dolnom Kubíne.
Pecník Andrej (1943-1945). Pridelený odborný učiteľ. Vyučoval kreslenie, matematiku a prírodopis. *Bol správcom prírodopisných a kresliarskych zbierok.* Bol preložený na PŠO v Bratislave.
Čollák Mikuláš (1944-1945). Vyučoval matematiku, chémiu a fyziku. Evakuoval pred frontom z Michaloviec do Štubnianskych Teplíc.

Učitelia náboženstva
Šolc Pavel (1938-1947). Výpomocný učiteľ. Vyučoval evanjelické náboženstvo v akadémii i cvičnej škole.
Stiffel Ján (1938-1942). Výpomocný učiteľ. Vyučoval rímskokatolícke náboženstvo.
Hríbik Štefan (1942-1945). Katechéta rímskokatolíckeho náboženstva.

Učitelia cvičnej školy
Jeleň Oskár (1938–28.2.1941). Definitívny cvičný učiteľ. Vyučoval v prvej triede. Bol preložený na Štátnu meštiansku školu v Tvrdošíne.
Juričková Milina (1938-1945 s prestávkami). Suplujúca cvičná učiteľka. Vyučovala v prvej triede.
Navrátil Eduard (1938-1939). Suplujúci cvičný učiteľ. Vyučoval v druhej triede.
Kaliská Anna (1939-1941). Suplujúca štátna učiteľka. Vyučovala v prvej aj druhej triede cvičnej školy, prax a pedagogiku v učiteľskej akadémii. *Bola správkyňou zbierok a knižnice cvičnej školy a pomocnou vychovávateľkou.* Bola preložená na Štátnu ľudovú školu v Slovenskej Ľupči.

Ulejová Katarína (1939–do 31.1.1940). Suplujúca cvičná učiteľka. Bola preložená na Štátnu meštiansku školu v Kremnici.
Daxner Ján (1940-1942). Suplujúci cvičný učiteľ. Vyučoval v druhej triede.
Brťka Juraj (1941-1945). Suplujúci cvičný učiteľ. Vyučoval v prvej triede. Od konca augusta 1944 vykonával vojenskú službu. V auguste 1945 bol poverený funkciou školského inšpektora v Bratislave.
Jesenský Ján (1943-1945). Suplujúci cvičný učiteľ. Vyučoval v tretej triede. Bol preložený na Štátnu ľudovú školu v Kláštore pod Znievom.
Alexy Emil (1944-1945). Suplujúci cvičný učiteľ. Bol preložený na UA v Košiciach.
Miko Ernest (1944-1945). Pridelený odborný učiteľ. Vyučoval v prvej triede cvičnej školy a na akadémii pedagogiku, metodiku, telocvik a prax.
Miková Georgína (1944-1945). Suplujúca cvičná učiteľka. Vyučovala v druhej triede cvičnej školy a viedla cvičnú prax.

Systém a obsah vzdelávania

Zmena štátnej politiky v roku 1939 znamenala aj zmeny v systéme a obsahu školského vzdelávania. Ministerstvo školstva pripravilo návrhy viacerých legislatívnych noriem, ktorých cieľom bolo „zmeniť dovtedajší pomýlený, ba škodlivý výchovný systém a nahradiť ho iným, vyhovujúcim slovenskej tradícii.“[25] Ich pozitívom bola požiadavka zjednotiť zložitý systém platných školských právnych noriem ešte z čias monarchie a bývalej Československej republiky do jedného komplexného právneho predpisu. Najväčšia pozornosť bola zameraná na ľudové školy, pretože tieto mali dosah na celú populáciu mladých ľudí od 6 do 14 roku veku. No i napriek značnému úsiliu vlády a ministerstva školstva, k zásadnejšej reforme školského systému oproti predmníchovskej republike, nedošlo. Systém školstva zostal zachovaný, podstatnejšie zmeny nastali iba v charaktere, cieľoch a obsahu výchovy a vzdelávania presadzovaním národných a kresťanských cieľov a záujmov. Najväčšie zmeny sa uskutočnili v oblasti personálnej politiky, pretože po odchode českých učiteľov a štátnych úradníkov sa uvoľnilo veľa lukratívnych pracovných miest v štátnej a verejnej správe.

Učiteľský ústav v Štubnianskych Tepliciach sa výnosom ministerstva školstva č. 7122/II z 9. mája 1939 zmenil z koedukačného na ženský. Jeho nový názov bol Štátny slovenský ženský učiteľský ústav v Štubnianskych Tepliciach. Podľa ustanovenia § 46 ods.1 zákona č. 288/1940 Sl.z. bol tento názov s účinnosťou od 1. septembra 1940 zmenený na Štátnu dievčenskú učiteľskú akadémiu v Štubnianskych Tepliciach.

Hlavnou úlohou učiteľskej akadémie bolo „vzdelávať a vychovávať žiakov pre učiteľské povolanie, aby svojimi odbornými vedomosťami a mravnými

[25] Nové slovenské školstvo. Reči Jozefa Siváka, ministra školstva a národnej osvety, povedané v Kultúrnom výbore Snemu Slovenskej republiky. Bratislava: Ministerstvo školstva a národnej osvety, 1940, s.83.

vlastnosťami boli schopní vyučovať a vychovávať mládež na ľudových školách v duchu kresťansko-národnom."[26]

Zákon č. 288/1940 Sl.z. predĺžil dobu štúdia na učiteľskej akadémii na päť rokov a zároveň stanovil, že okrem cvičnej školy sa pri učiteľskej akadémii môže zriadiť aj odborný učiteľský ústav domácich náuk a ústav na vzdelávanie učiteliek materských škôl.

Predĺžením štúdia zo štyroch na päť rokov sledovalo ministerstvo:

1. Pripraviť kvalitne učiteľský dorast na jeho budúce povolanie na ľudových školách, ktoré mali byť reorganizované tak, aby počas ôsmych školských rokov mohli poskytnúť dôkladnejšie základné vzdelanie, prispôsobené regionálnym potrebám.
2. Päťročnou odbornou učiteľskou prípravou a stanovením prísnejších prijímacích podmienok sa mal zaistiť výber kvalitnejších uchádzačov na učiteľské povolanie a zároveň sa tým mal regulovať aj skutočný záujem o toto povolanie.[27]

Minister školstva J. Sivák zdôvodňoval predĺženie štúdia argumentom, že učiteľské akadémie mali byť akýmsi kompromisom medzi predchádzajúcimi učiteľskými ústavmi a medzi požiadavkou časti pedagógov, ktorí pre výkon svojho povolania požadovali vysokoškolské štúdium.

Zoznam povinných a nepovinných predmetov s predpísaným týždenným počtom hodín určoval učiteľským akadémiám učebný plán zverejnený výnosom ministerstva školstva č. 14.200/40-II/1 z 12. novembra 1940. Rozvrh učiva jednotlivých vyučovacích predmetov, s výnimkou náboženstva, bol stanovený tak, aby počet vyučovacích hodín povinných predmetov neprekročil v jednotlivých ročníkoch 32 hodín týždenne. Popoludňajšie vyučovanie nebolo každý deň, ako to bolo v predchádzajúcom období, ale iba raz, maximálne dvakrát týždenne.

Učebný plán učiteľskej akadémie (výnos MŠaNO č.14.200/40-II/1 z 12.11.1940)

UA (chlapčenská)							**UA (dievčenská)**					
	Ročník						**Ročník**					
Povinné predmety	**I.**	**II**	**III.**	**IV.**	**V.**	**Spolu**	**I.**	**II**	**III.**	**IV.**	**V.**	**Spolu**
Náboženstvo	2	2	2	2	2	10	2	2	2	2	2	10
Slovenský jazyk	5	4	3	3	3	18	5	4	3	3	3	18
Dejepis	-	2	2	2	2	8	-	2	2	2	2	8
Zemepis	-	2	2	2	2	8	-	2	2	2	2	8
Pedagogika	-	2	2	2	5	11	-	2	2	2	5	11

[26] Slovenský zákonník. Roč. 1940. Čiastka 60, vydaná 11. novembra 1940, s. 448.
[27] Pozri komentár k § 7 citovaného zákona.

Vyučovacia prax s metodikami	-	-	3	5	6	14	-	-	3	5	6	14
Spoločenská výchova	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	1
Nemecký jazyk	3	3	3	2	-	11	3	3	3	2	-	11
Matematika	4	3	2	2	-	11	4	3	2	2	-	11
Prírodopis	-	2	2	2	2	8	-	2	2	2	2	8
Chémia	3	-	-	-	-	3	3	-	-	-	-	3
Fyzika	-	2	2	2	-	6	-	2	2	2	-	6
Národné hospodárstvo	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-
Poľné hospodárstvo	-	-	-	2	2	4	-	-	-	-	-	-
Náuka o vedení domácnosti	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	4
Spev a hudobná výchova	2	2	2	1	1	8	2	2	2	1	1	8
Hra na husliach	2	1	1	1	1	6	2	1	2	-	-	5
Hra na klavíri	1	1	1	-	-	3	1	1	1	-	-	3
Hra na organe	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-
Kreslenie (s písaním)	4	2	2	1	-	9	4	2	2	1	-	9
Ručné práce	4	2	-	-	-	6	4	2	-	-	-	6
Varenie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3	6
Telesná výchova	2	2	3	2	2	11	2	2	2	2	2	10
Spolu týždenne	**32**	**32**	**32**	**32**	**32**	**160**	**32**	**32**	**32**	**32**	**32**	**160**
Nepovinné predmety												
Konverzácia z jaz. nemeckého	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	2	2
Prakt. cvičenia z prírod. a fyziky	-	2	2	2	-	6	-	2	2	2	-	6
Rýchlopis	2	2	2	-	-	6	2	2	2	-	-	6
Písanie na stroji	2	2	2	-	-	6	2	2	2	-	-	6
Hra na klavíri	-	-	-	2	-	2	-	-	-	2	-	2
Hra na husliach	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2
Národné hospodárstvo	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
Ručné práce výchovné	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	4
Telocvičné hry	2	2	2	2	2	10	2	2	2	2	2	10

UA – učiteľská akadémia

Podľa nového učebného plánu došlo k väčšej zmene v prvom ročníku, v ktorom sa prestal vyučovať dejepis, zemepis a prírodopis. Tieto predmety sa presunuli do vyšších ročníkov. Nemecký jazyk a hra na klavír sa stali povinnými vyučovacími predmetmi a rovnako aj spoločenská výchova, ktorá sa mala vyučovať v 5.ročníku. Fyzika a chémia, ktoré sa vyučovali predtým v rámci jedného predmetu, boli v novom učebnom pláne oddelené. Chémia sa vyučovala v 1.ročníku a fyzika v 2 až 4. ročníku.

S cieľom prispôsobiť vzdelanie učiteľov ich budúcemu poslaniu v národe i v domácnosti boli zavedené pre dievčatá predmety náuka o domácnosti (byt a jeho zariadenie, práce v domácnosti, výživa, hygiena kuchyne a pod.) a varenie (základy správneho a úsporného stravovania dospelého človeka i dieťaťa) a pre chlapcov poľné hospodárstvo a národné hospodárstvo.

Ručné práce, ktoré boli predtým povinné iba pre dievčatá, boli v novom učebnom pláne rozšírené i na chlapcov. Vyučovali sa v prvých dvoch ročníkoch, spolu 6 hodín.

Druhý až štvrtý ročník pokračovali podľa pôvodného učebného plánu a učebných osnov. Organizačne patrili do učiteľskej akadémie, ale tvorili ročníky ešte predchádzajúceho učiteľského ústavu.

V 5. ročníku bola tretina vyučovacích hodín venovaná pedagogike a vyučovacej praxi s metodikami.

V niektorých vyučovacích predmetoch, napr. náboženstvo, bolo povolené spájať žiakov do jedného oddelenia. V predmetoch spev a hudobná výchova, hra na klavíri, hra na organe, telocvik, ručné práce bolo povolené vytvárať dve alebo viac oddelení. Akákoľvek zmeny alebo úpravy učebného plánu podliehali predchádzajúcemu schváleniu ministerstva školstva.

Vzhľadom na mimoriadne pomery, ktoré nastali v školskom roku 1938/1939 apelovalo ministerstvo školstva na riaditeľov, aby udržali v školách riadny chod a zabezpečili potrebný pokoj na vyučovanie a hodnotenie. Predpísané učivo sa malo zredukovať v rozsahu, ktorý bol nevyhnutný na postup do vyššieho ročníka. Učivo sa malo prebrať a precvičiť v škole, domáca príprava na vyučovanie sa mala obmedziť na minimum. Platil zákaz požadovať od žiakov učivo, ktoré nebolo v škole riadne vysvetlené a precvičené. Domáce písomné práce sa zadávali iba v najnutnejšom prípade a po vzájomnej dohode všetkých učiteľov vyučujúcich v danej triede. Skúšanie malo byť miernejšie, viac orientačné. Žiakom sa malo pripomínať ťažké utrpenie, ktorým prešiel náš štát, a že len poctivá a cieľavedomá práca povedie k lepšej budúcnosti.[28]

[28] Výnos MŠaNO č. 14.406/1938-II/P zo dňa 25. októbra 1938. In: Zvesti MŠaNO. Ročník I.aII. (1938-1939). Bratislava, 1939, s.15-16.

V roku 1943 ministerstvo školstva upravilo dovtedy platný učebný plán tak, že v prvom a druhom ročníku znížilo počet hodín ručných prác o jednu hodinu a namiesto toho zaviedlo spoločenskú výchovu. Obsahom spoločenskej výchovy v 1. a 2. ročníku bol školský poriadok, zásady spoločenskej výchovy v rodičovskom dome, v škole, v spoločnosti, v úrade a v prírode. V 5. ročníku sa učivo zopakovalo a pribudli témy: bývanie, spoločenské oslavy a slávnosti, spoločenské hry a zábavy, cestovanie.[29] Úpravy nadobudli účinnosť od 1. septembra 1943.

Okrem povinných predmetov stanovil učebný plán i nepovinné predmety, ktoré bolo možné zaviesť podľa miestnych pomerov.

Učebné osnovy

Obsah výchovy a vzdelávania jednotlivých vyučovacích predmetov bol stanovený učebnými osnovami, ktoré zverejnilo MŠaNO výnosom č. 14 137/40-II/1 z 12. novembra 1940.[30] Úlohou učebných osnov bolo dať žiakom všeobecné vzdelanie ako stredná škola a vybaviť ich špeciálnymi vedomosťami, potrebnými pre úspešnú pedagogickú prácu v ľudovej škole. Výchova a vzdelávanie na učiteľskej akadémii mali smerovať k národnému a kresťanskému ideálu, pričom sa vyzdvihovala nezastupiteľná úloha učiteľa, ktorý mal naplniť ciele a požiadavky učebných osnov. Každý vyučovací predmet mal stanovený praktický a teoretický cieľ, prostriedky a učebné úlohy.

Povinnou súčasťou slovenského jazyka a nemeckého jazyka boli aj predpísané písomné práce v treťom a štvrtom ročníku. Písomné práce boli školské a domáce. Ich počet určovali ministerské pokyny. Témy písomných prác pripravovali učitelia vyučujúci príslušný jazyk. Termíny písomných prác sa schvaľovali na pedagogickej porade, pričom platilo, že v jednom týždni sa nepísala viac ako jedna školská písomná práca.

V školskom roku 1941/1942 boli schválené nasledovné témy písomných prác:

Témy písomných prác z jazyka slovenského pre 3. ročník

1. Navštívte Turiec. (Článok do časopisu.)
2. Na prahu zimy. (Úvaha.)
3. Poézia zimného večera. (Pokus o fejtón.)
4. Samuel Smiles: „Človek, ktorý zdokonaľuje seba, zdokonaľuje svet.“ (Výklad.)
5. Úlohy školského filmu. (Úvaha.)
6. Samo Chalúpka: „Večné meno toho nech ovenčí sláva, kto seba v obeť svätú za svoj národ dáva.“ (Výklad citátu.)
7. Sládkovič a Botto. (Literárna komparácia.)

[29] Výnos MŠaNO č.8.700/43 zo dňa 24. septembra 1943. In: Zvesti MŠaNO, roč.VI. 1943, s.252-253.
[30] Zvesti MŠaNO. Bratislava: Štátne nakladateľstvo, 1940, roč.III., zošit XIII.

8. Charakter a poslanie učiteľa. (Úvaha.)
(Domáce úlohy: téma 2, 4, 6, 8.)

Témy písomných prác z jazyka slovenského pre 4. ročník

1. K otázke štúdia žien. (Úvaha.)
2. M. Rázus: Za pluhom. (Myšlienkový rozbor básne.)
3. Elektrina do každého domu. (Propagačný článok.)
4. Spolupráca školy a rodiny. (Rozprava.)
5. Poslanie a možnosti slovenského divadelníctva pred prevratom a po prevrate. (Literárno-historická rozprava.)
6. Hviezdoslav: Vtrieď, kam chceš, v službu, len daj svietiť, Hospodine. (Úvaha.)
7. Maturitná písomná práca.
8. Voľná téma.

(Domáce úlohy: 2, 4, 6, 8.)

Témy písomných prác z jazyka nemeckého pre 3. ročník

1. Das Obst. (Übersetzung.)
2.Im Gasthaus. (Nacherzählung.)
3. Man kann nie vorsichtig genug sein. (Frei nacherzählt.)
4. Gudrun. (Kurzer In halt.)
5. Nová komédia objavená. (Preklad.)
6. Lohengrin. (Inhaltsangabe.)
7. Gute Empfehlung. (Nacherzählung.)
8. Unser Schulgarten in Frühjahr. (Schilderung).

Témy písomných prác z jazyka nemeckého pre 4. ročník

1. Die Schule. (Erzählung.)
2. Der Herbst. (Schilderung.)
3. Der Fuchs und der Storch. (Nachärzehlung.)
4. Meine Freundin. (Charakteristik .)
5. Wintersporte. (Abhandlung.)
6. Etwas aus meinem Studentenleben. (Erzählung.)

Okrem predpísaných písomných prác bolo súčasťou vyučovania slovenského jazyka aj povinné školské a domáce čítanie a memorovanie. Povinné čítanie obsahovalo zoznam literárnych diel, ktoré mali žiaci prečítať a k prečítanému textu urobiť poznámky. Povinné memorovanie pozostávalo z povinnosti žiakov naučiť sa spamäti vybrané úryvky z literárnych diel, pre lepšie pochopenie autora a cvičenie pamäti.

Organizácia školského roka ostala oproti predchádzajúcemu obdobiu v podstate nezmenená. Školský rok začínal 1.septembra a trval do 31.augusta nasledujúceho roka. Prvého septembra, ak tento deň pripadol na nedeľu, tak nasledujúci deň, sa konali opravné, dodatočné a doplňovacie skúšky. V prípade, že bolo skúšok veľa, pokračovali aj ďalší deň. Skúšanie bolo ukončené krátkou hodnotiacou poradou. Nasledujúci deň po ukončení a vyhodnotení skúšok bol

slávnostnou bohoslužbu so sekvenciou Príď, o Duchu Presvätý a exhortáciou otvorený nový školský rok. Po bohoslužbách sa žiaci a učitelia zhromaždili v telocvični akadémie, kde riaditeľ oboznámil žiakov so školským poriadkom, ich povinnosťou dodržiavať ho a povzbudil ich k trvalej usilovnosti a pracovitosti. Po zhromaždení odišli žiaci do svojich tried, kde ich triedni profesori oboznámili s ďalšími potrebnými pokynmi a úlohami. Po slávnostnom otvorení školského roka sa začalo riadne vyučovanie.

Organizácia začiatku školského roka bola každoročne upravovaná v súlade s ministerskými pokynmi a podľa aktuálnych podmienok.

Prvé vyučovacie obdobie (prvý beh alebo polrok) začínalo 1. septembra a končilo 31. januára nasledujúceho kalendárneho roku, kedy sa vydávalo polročné vysvedčenie. Druhé vyučovacie obdobie začínalo 1. februára a končilo 28. júna toho istého roku, kedy sa vydávalo výročné vysvedčenie. Ak tieto dni pripadli na nedeľu alebo sviatok, vysvedčenia sa vydávali predchádzajúci deň.

Školský rok končil spravidla 28. júna slávnostnou bohoslužbou s Te Deum laudamus (Teba Boha chválime). V máji 1940 vydalo ministerstvo školstva výnos, ktorým nariadilo stredným odborným školám a učiteľským ústavom usporiadať každoročne po kostolnej bohoslužbe výročnú slávnosť. Program slávnosti mal byť zostavený tak, aby sa zdôraznil význam školskej práce, usilovnosť, spokojnosť a radosť nad dobrým výsledkom. Mali ho tvoriť recitácie, piesne a vystúpenia žiakov, potom mal predniesť riaditeľ pedagogickú rekapituláciu uplynulého školského roku a na záver mal odmeniť peňažnými alebo knižnými odmenami najlepších žiakov školy.

Písomné a predbežné skúšky dospelosti sa konali v apríli a ústne skúšky dospelosti v júni. Prijímacie skúšky do prvého ročníka sa konali v treťom júnovom týždni, do ostatných ročníkov na začiatku septembra.

Výročné skúšky v najvyššej triede sa konali týždeň pred predpísaným maturitným voľnom a v ostatných ročníkov v čase maturitných skúšok. Rozvrh výročných skúšok bol upravený tak, aby netrvali dlhšie ako týždeň.

Odchýlky od pravidelného trvania školského roku povoľovalo výhradne ministerstvo školstva.

Študenti učiteľskej akadémie

Prijímacie skúšky

V poslednom predvojnovom roku sa konali prijímacie skúšky uchádzačov do prvého ročníka štubnianskeho učiteľského ústavu v dňoch 20.-22. júna 1938. Zúčastnilo sa ich 160 uchádzačov, z toho 55 chlapcov a 105 dievčat. Do prvého ročníka bolo prijatých 20 chlapcov a 20 dievčat. Pre nedostatok miesta nebolo prijatých 9 chlapcov a 46 dievčat. Ostatní uchádzači nevyhoveli podmienkam prijímacej skúšky. Výnosom č. 13 547/38-P/II z 11. októbra 1938 povolilo minis-

terstvo školstva zriadiť pobočnú (paralelnú) triedu v prvom ročníku. Bolo do nej dodatočne prijatých 7 chlapcov a 35 dievčat z pôvodne neprijatých uchádzačov. Vyučovať sa v nej začalo 3. novembra 1938. Prvý ročník spolu s touto pobočnou triedou pokračoval v štúdiu ešte podľa štvorročného učebného plánu pre učiteľské ústavy z roku 1919. Od nasledujúceho školského roku 1939/1940 sa už chlapci do prvého ročníka neprijímali, keďže učiteľská akadémia bola zriadená ako dievčenská.

Spôsob a organizáciu prijímania na štúdium na učiteľskú akadémiu upravoval zákon č. 288/1940 Sl.z. o učiteľských akadémiách. Vykonávacím predpisom k zákonu bol výnos MŠaNO č. 4000/41-II/1 zo dňa 4. apríla 1941, ktorý obsahoval podrobné pokyny k postupu pri prijímacích skúškach do prvého ročníka. Pokyny pri prestupoch žiakov stanovil vykonávací predpis č. 7200/42-II/3 z 22. mája 1942.

Podľa ministerského výnosu z roku 1941 bolo možné do prvého ročníka učiteľskej akadémie prijať iba žiaka, ktorý aspoň s dobrým prospechom skončil IV. triedu strednej alebo meštianskej školy, mal najmenej 14 a najviac 18 rokov, bol telesne schopný vykonávať učiteľské povolania a bol mravne bezúhonný. Prospech sa posudzoval na základe posledného výročného vysvedčenia zo IV. triedy strednej alebo meštianskej školy. Záujem o štúdium na učiteľskej akadémii mali rodičia oznámiť do 15. mája riaditeľovi školy, ktorú ich dieťa navštevovalo. Zároveň mu oznámili aj sídlo zvolenej učiteľskej akadémie a odovzdali mu rodný (krstný) list, osvedčenie o štátnom občianstve a polročné vysvedčenie žiaka. Riaditeľ školy odoslal do konca mája riaditeľstvu príslušnej učiteľskej akadémie zoznam prihlásených žiakov a ich osobné doklady. Odvolať prihlášku mohol rodič na základe písomnej žiadosti najneskôr do 15. júna. Riaditeľ učiteľskej akadémie zvolal na začiatku júna predbežnú poradu, kde určil členov skúšobnej komisie, ktorá mala za úlohu preskúmať doklady prihlásených uchádzačov. Uchádzačom, ktorí spĺňali všetky požadované podmienky, bolo zaslané písomné oznámenie o termíne a požiadavkách na prijímaciu skúšku.

Prijímacie skúšky sa konali koncom júna. Prijímacie skúšky v septembrovom termíne, napríklad z dôvodu nedostatku vhodných uchádzačov, povoľoval nadriadený školský úrad.

Skúšobná komisia pre prijímacie skúšky do prvého ročníka učiteľskej akadémie sa skladala z predsedu, ktorým bol riaditeľ akadémie alebo jeho zástupca, zo zapisovateľa a zo skúšajúcich. Skúšajúcimi učiteľmi pre predmety prijímacej skúšky boli profesori učiteľskej akadémie, ktorí tieto predmety vyučovali v prvom ročníku, ďalej profesori alebo učitelia hudby a ako externý člen komisie bol úradný lekár, ktorý posudzoval telesnú schopnosť uchádzačov na vykonávanie učiteľského povolania.

Prijímacia skúška bola písomná a ústna. Jej predmetom bol vyučovací jazyk, nemecký jazyk, matematika a spoločenská výchova (iba ústna skúška). Absolventi IV. ročníka gymnázia skladali prijímaciu skúšku iba z vyučovacieho jazyka, z ostatných predmetov len v prípade, ak na výročnom vysvedčení mali známku horšiu ako „dobrý". Odklad prijímacej skúšky alebo jej časti bol neprípustný. Požiadavkou písomnej skúšky bolo samostatne vypracovať určenú tému z jednotlivých predmetov v rozsahu predpísaného učiva pre IV. triedu gymnázia. Písomná skúška trvala najviac hodinu. Témy určili príslušní členovia skúšobnej komisie, ktorí písomné práce opravovali a hodnotili. Nedostatočná písomná práca neznamenala, že uchádzač nemohol pokračovať v ústnych skúškach. Ústna skúška bola z vyučovacieho jazyka, nemeckého jazyka, matematiky a spoločenskej výchovy v rozsahu predpísaného učiva pre III. a IV. ročník gymnázia. Z každého predmetu boli uchádzačovi zadané najmenej 3 hlavné otázky, ktoré sa zapísali do zápisnice prijímacích skúšok, rovnako ako i výsledok odpovedí. Konečná známka v predmete sa určila ako priemer známok z písomnej a ústnej skúšky. Uchádzač vyhovel požiadavkám prijímacej skúšky, ak dosiahol výslednú známku aspoň „dostatočný".

Uchádzači, ktorí vyhoveli písomnej a ústnej časti prijímacej skúšky sa museli podrobiť ešte špeciálnej skúške u hudobného odborníka, ktorým bol profesor hudby a spevu a zdravotnej prehliadke. Výsledok špeciálnej skúšky na zistenie hudobného sluchu sa hodnotil známkami klasifikačnej stupnice a prikladal sa k zápisnici. Pri zdravotnej prehliadke sa zisťoval stav dýchania, srdca, zraku, sluchu, pohyblivosti, výslovnosti a schopnosti telocviku. Výsledok sa hodnotil stupnicou veľmi dobrý, dobrý, dostatočný, nedostatočný a prikladal sa k zápisnici.

O prijatí uchádzača rozhodovala skúšobná komisia na základe dosiahnutých výsledkov pri prijímacej skúške. Do prvého ročníka bolo povolené prijať najviac 30 uchádzačov, ktorí preukázali najlepší prospech, hudobný talent a telesnú schopnosť. Ostatní uchádzači boli pre nedostatok miesta neprijatí. Pri prijímaní uchádzačov bolo potrebné rezervovať príslušný počet miest pre opakujúcich žiakov prvého ročníka. O prijatí vyššieho počtu uchádzačov rozhodovalo ministerstvo školstva.

Z prijímacej skúšky sa vyhotovovala zápisnica, ktorá obsahovala osobné údaje uchádzačov, predbežné vzdelanie uchádzačov, výnos, podľa ktorého sa skúška povolila, výsledok prijímacej skúšky, otázky, klasifikácia jednotlivých častí i celkový výsledok. Zápisnicu podpisoval riaditeľ a zapisovateľ. Skúšajúci členovia podpisovali skúšobný protokol, ktorý sa prikladal k zápisnici. Zápisnica o prijímacích skúškach so všetkými prílohami sa archivovala v škole a kópia sa posielala na ministerstvo školstva.

Výsledok prijímacej skúšky do prvého ročníka učiteľskej akadémie zaznačil zapisovateľ do posledného výročného vysvedčenia uchádzača.

Skúšobná taxa za prijímaciu skúšku do prvého ročníka učiteľskej akadémie bola 30 Ks a za zistenie telesného stavu 20 Ks. Prijímacia taxa sa rozdelila medzi členov skúšobnej komisie v stanovenom pomere.

Predĺženie dĺžky štúdia o jeden rok, zavedenie školného a ďalších poplatkov, a tiež skutočnosť, že absolventi učiteľských akadémií nemohli postúpiť na vysoké školy bez vykonania náročných prijímacích skúšok spôsobilo všeobecný pokles záujmu žiakov o štúdium učiteľstva na národných školách. Podstatnejší nárast záujmu o štúdium sa prejavil až v školskom roku 1944/45, kedy bola opäť povolená koedukácia. O prijatie na štúdium sa vtedy uchádzalo viac ako 100 záujemcov, preto riaditeľ akadémie so súhlasom profesorského zboru žiadal ministerstvo školstva o povolenie otvoriť pobočnú triedu v prvom ročníku a povolenie konať prijímacie skúšky dva dni.

Prijímacie skúšky sa konali nielen do prvého ročníka, ale aj do vyšších ročníkov. O prijatie bolo potrebné žiadať písomnou žiadosťou doloženou patričným odôvodnením.

Riadnym žiakom akadémie sa stal uchádzač, ktorý úspešne vykonal predpísané prijímacie skúšky a zapísal sa na štúdium.

V roku 1940 vstúpil do platnosti výnos ministerstva školstva o vylúčení žiakov židovského pôvodu zo stredných škôl. V učiteľskej akadémii sa táto diskriminácia dotkla žiačky Šarloty Mohrovej. V tom istom roku nebol pripustený k opravnej skúške dospelosti Oto Héda, rovnako židovského pôvodu.

Žiaci učiteľskej akadémie pochádzali prevažne z krajov severného Slovenska. Takmer všetci boli slovenskej národnosti. Najviac žiakov pochádzalo z rodín štátnych zamestnancov, roľníkov, remeselníkov a obchodníkov. Približne tri štvrtiny žiakov sa hlásilo k rímskokatolíckemu vierovyznaniu, ostatní sa hlásili k evanjelickému náboženstvu augsburského vyznania. Bez vyznania nebol žiadny žiak. Pomerne veľká časť žiakov dochádzala do školy vlakom alebo pešo. V internáte bola ubytovaná asi štvrtina všetkých žiakov, ostatní boli ubytovaní doma alebo v súkromných rodinách.

Školský poriadok

Podľa názoru MŠaNO Slovenskej republiky nevenovala bývalá Československá republika dostatočnú pozornosť mimoškolskej výchove a chovaniu žiakov, preto medzi prvé školské predpisy vydané ministerstvom patril Školský poria-

dok pre stredné a odborné školy a učiteľské ústavy.[31] Nový školský poriadok kládol hlavný dôraz na náboženskú, mravnú a národnú výchovu. V duchu slovenskej tradície mala celou výchovou mládeže prenikať mravnosť a kresťanská nábožnosť. Ustanovenia školského poriadku nariaďovali úctu k zákonom, k predstaviteľom štátu a k štátnym symbolom. Rovnako sa požadovala aj úcta k učiteľom, rodičom a starším ľuďom.

O rok neskôr ministerstvo školský poriadok v niektorých paragrafových ustanoveniach zmenilo a v roku 1943 vydalo inovovaný Školský poriadok pre školy stredné, odborné a učiteľské akadémie. Tento nadobudol platnosť a účinnosť od 1. októbra 1943.[32]

Inovovaný školský poriadok zaväzoval žiakov k zachovávaniu všetkých školských predpisov, príkazov riaditeľa a celého profesorského zboru. Ukladal im vzorne sa správať, usilovne, svedomite a statočne vykonávať všetky ustanovené povinnosti. K základným povinnostiam každého žiaka patrilo svedomite si plniť náboženské povinnosti, pravidelné dochádzať do školy, zúčastňovať sa na vyučovaní povinných i nepovinných predmetov, na ktoré sa prihlásil, pripravovať sa na každú vyučovaciu hodinu, zachovávať pravidlá slušnosti i mimo školy, rešpektovať predpísané hygienické a zdravotné požiadavky. Žiaci mali zakázané podvádzať pri školských úlohách, predávať cenné veci v škole, nosiť do školy zbrane, hracie karty, cigarety, alkohol. Školský poriadok zakazoval žiakom aj účasť na politických akciách a podujatiach, zakladanie spolkov a združení mimo školy, pobyt večer na ulici po stanovenom čase, chodenie do kaviarní a krčiem, fajčenie v škole i na ulici, požívanie alkoholických nápojov, hranie hazardných hier o peniaze.

Školský poriadok ukladal dochádzajúcim žiakom povinnosť nájsť si v mieste sídla školy vhodný útulok, kde sa mali zdržiavať po skončení vyučovania až do doby, kým nepríde ich dopravný prostriedok. Členovia profesorského zboru vykonávali pravidelné kontroly chovania žiakov na železničnej stanici i v útulkoch.

Ak žiak neplnil predpísané povinnosti bol mu udelený trest, napr. pokarhanie triednym profesorom, pokarhanie riaditeľom, vylúčenie zo školy s odkladom alebo okamžité vylúčenie. Vylúčiť žiaka bolo možné, ak sa opätovne dopustil priestupkov voči školskému poriadku, za závažné porušenie verejného poriadku, a pod. Vylúčiť žiaka bolo možné zo školy, ktorú navštevoval alebo zo všetkých škôl rovnakého druhu.

---

[31] Zverejnený bol výnosom MŠaNO č.7103/prez.-39 zo dňa 9. septembra 1939.

[32] Výnos MŠaNO č. 8.800/43-II-3 zo dňa 28. septembra 1943. In: Zvesti MŠaNO, roč.VI, 1943, s.254-260.

Hodnotenie prospechu žiakov v jednotlivých vyučovacích predmetoch a postup pri celkovom hodnotení prospechu a chovania žiakov určoval Skúšobný, klasifikačný a rokovací poriadok na stredných školách a učiteľských ústavoch, ktorý vydalo MŠaNO výnosom č. 16.500/II-39 zo dňa 10.X.1939.

Poriadok vychádzal z jednoty výchovného a vzdelávacieho pôsobenia strednej školy. Profesorský zbor rokoval o prospechu a chovaní žiakov na polročnej a výročnej klasifikačnej porade, ďalšie dve cenzúrne porady boli v polovici prvého a v polovici druhého polroka. Okrem nich boli i mimoriadne porady v jednotlivých triedach, ktoré zvolával triedny učiteľ so súhlasom riaditeľa školy.

Celkový výsledok hodnotenia prospechu a správania žiakov vyhlasovala škola na vysvedčení. Vysvedčenia boli polročné a koncoročné. Vysvedčenia vydával triedny učiteľ zvyčajne žiakom do rúk na poslednej vyučovacej hodiny i s príslušným komentárom a poučením o význame vysvedčenia ako verejnej listiny.

Chovanie (správanie) žiakov sa hodnotilo známkami: 1 - veľmi dobré, 2 – dobré, 3 – málo uspokojivé, 4 – neuspokojivé, a bez známky. Návrhy na známky z chovania pripravoval triedny profesor a na porade sa k nim vyjadrovali všetci vyučujúci. Znížená známka z chovania nemala vplyv na postup do vyššieho ročníka. Mala upozorniť žiaka, že v mravnej oblasti má nedostatky, ktoré je potrebné odstrániť. Prospech žiakov v jednotlivých vyučovacích predmetoch sa hodnotil známkou. Stupnica známok bola štvorčlenná: 1 - veľmi dobrý, 2 - dobrý, 3 - dostatočný, 4 - nedostatočný. Pri písomných prácach sa hodnotila i vonkajšia úprava prác: pekná, riadna, obstojná, nedbanlivá.

Známku z prospechu určil na konci klasifikačného obdobia učiteľ príslušného predmetu a zapísal ju najneskoršie 24 hodín pred poradou do triedneho katalógu. Podkladom pre klasifikáciu prospechu boli výkony žiaka pri spoločnej školskej práci, ústne skúšky klasifikačné, písomné a grafické skúšky. Žiak mal v každom predmete aspoň raz v polroku odpovedať pred triedou a tak dokázať, že hodnotenie jeho vedomostí je spravodlivé. Učiteľ mal byť pri skúšaní vľúdny a mal sa vyhnúť ironizovaniu a zastrašovaniu. Napomínaných žiakov boli učitelia povinní nahlásiť na cenzúrnej porade, následne sa poslal cenzúrny list (oznam) rodičom o nedostatočnom prospechu alebo nedisciplinovanom chovaní žiaka a až potom sa mohla vykonať klasifikácia stupňom nedostatočný alebo zníženie známky z chovania.

Počet písomných a grafických skúšok v jednotlivých predmetoch určovali osobitné ministerské predpisy. Pri posudzovaní celkového prospechu žiaka nemohol byť rozhodujúci len výsledok písomnej skúšky.

Ústne skúšanie vykonával učiteľ príslušného predmetu, s výnimkou komisionálneho skúšania. Komisionálne skúšky boli výročné alebo záverečné, oprav-

né, dodatočné, polročné a celoročné skúšky privatistov, prijímacie a diferenciálne skúšky. Skúšobná komisia bola trojčlenná.

Žiak, ktorého prospech bol na konci školského roku hodnotený známkou 1 až 3 postúpil do vyššej triedy. Ak mal žiak hodnotenie známkou nedostatočný z jedného predmetu, mohol na začiatku nového školského roku vykonať opravnú skúšku. Ak nevyhovel alebo mal na výročnom vysvedčení dve a viac nedostatočných známok, musel opakovať ročník. Žiak bol vylúčený zo štúdia, ak mal na výročnom vysvedčení z viac ako polovice povinných predmetov známku nedostatočný. Zo štúdia bol vylúčený i vtedy, ak mal opakovať tú istú triedu druhý raz alebo ak dve rozličné triedy už opakoval a znovu prepadol. Žiaci sa viedli k tomu, aby v klasifikácii videli dôsledky svojej usilovnosti a svojich schopností. Klamanie, výhovorky a iné prostriedky na nezaslúžené zlepšenie klasifikácie boli zakázané, prípadne i stíhané.

Chovanie žiakov hodnotili učitelia akadémie vo svojich správach ako veľmi dobré. Disciplinárne priestupky voči školskému poriadku boli sporadické a dopúšťali sa ich väčšinou žiaci vyšších ročníkov. Na prvej cenzúrnej (štvrťročnej) porade 15. novembra 1940 bolo napomínaných spolu 9 žiakov. Dôvodom napomínania boli neospravedlnené vyučovacie hodiny, opakované našepkávanie, opisovanie, ohováranie spolužiaka, nevhodné mimoškolské chovanie, klamstvo, nápadné obliekanie, nedisciplinovanosť počas pochodového cvičenia. Na polročnej porade 27. januára 1941 bolo napomínaných 6 žiakov zníženou známkou z chovania. Dôvodom bol pobyt žiakov na železničnej stanici po 22.hodine bez vedomia rodičov a vychovávateľov, návšteva miestnych kúpeľov v zakázanom čase, neospravedlnené hodiny, návšteva chlapcov na byte dievčat, neslušné chovanie počas modlitby. Dve žiačky boli v uvedenom školskom roku za opakované porušenie zásad školského poriadku vylúčené zo školy, čo potvrdilo aj ministerstvo školstva.

Štatistické údaje o počte a výsledkoch žiakov (1938/1939 – 1944/1945)

Školský rok	Trieda	Počet žiakov								Výsledky koncoročnej klasifikácie			
		na začiatku (prijatí celkom)	prijatí na základe PS	postúpili z predch. ročn.	opakujú	pristúpili	prijatí po PS	zanechali	na konci	prospeli s vyznamenaním	prospeli	neprospeli + neklasifikovaní	opravná a dodat. skúška
1938/1939	I.a	46	45	-	1	-	-	6	40	7	32	1	-
	I.b	44	44	-	-	-	-	3	41	8	31	1	1
	II.	44	-	43	1	-	-	5	39	4	33	1	1
	III.	50	-	50	-	-	-	3	47	5	42	-	-

	IV.	41	-	41	-	-	-	-	41	4	36	1	-
	Spolu	**225**	**89**	**134**	**2**	**-**	**-**	**17**	**208**	**28**	**174**	**4**	**2**
1939/1940	I.	43	42	-	1	-	-	4	39	8	24	-	7
	II.a	44	1	37	-	6	-	3	41	3	34	2	2
	II.b	44	-	39	1	4	-	1	43	2	32	1	8
	III.	47	-	38	-	9	-	2	45	3	37	2	3
	IV.	49	-	45	-	3	-	2	46	4	41	-	1
	Spolu	**227**	**43**	**159**	**2**	**22**	**-**	**12**	**214**	**20**	**168**	**5**	**21**
1940/1941	I .	34	34	-	-	-	-	1	33	4	27	-	2
	II.	42	-	38	4	-	-	1	41	5	30	-	6
	III.a	50	-	49	1	-	-	2	48	6	39	-	3
	III.b	37	-	31	5	1	-	-	37	2	29	-	6
	IV.	43	-	42	-	1	-	2	41	4	37	-	-
	Spolu	**206**	**34**	**160**	**10**	**2**	**-**	**6**	**200**	**21**	**162**	**-**	**17**
1941/1942	I.	31	31	-	-	-	-	-	31	6	16	1	6
	II.	35	-	33	-	2	-	-	35	6	28	-	-
	III.	42	-	41	1	-	-	-	42	9	29	2	1
	IV.a	48	-	48	-	-	-	-	48	5	43	-	-
	IV.b	38	-	37	-	1	-	-	38	5	32	-	1
	Spolu	**194**	**31**	**159**	**1**	**3**	**-**	**-**	**194**	**31**	**148**	**3**	**8**
1942/1943	I	26	24	-	2	-	-	1	25	6	19	-	-
	II.	29	-	28	-	1	-	-	29	4	21	2	2
	III.	36	-	35	-	1	-	-	36	6	27	2	1
	IV.	42	-	41	-	1	-	-	42	15	26	-	1
	Spolu	**133**	**24**	**104**	**2**	**3**	**-**	**-**	**132**	**31**	**93**	**4**	**4**
1943/1944	I.	34	34	-	-	-	-	-	34	4	29	1	-
	II.	27	-	24	2	1	-	-	27	4	21	1	1
	III.	27	-	25	-	2	-	-	27	2	25	-	-
	IV.	35	-	35	-	1	-	1	35	4	31	-	-
	Spolu	**123**	**34**	**84**	**4**	**4**	**-**	**1**	**123**	**14**	**106**	**2**	**1**
1944/1945	I.	26	26	-	-	-	-	-	26	11	12	-	3
	II.	25	-	22	-	3	-	-	25	12	11	1	1
	III.	32	-	24	-	8	-	-	32	9	20	1	2
	IV.	34	-	23	-	11	-	-	34	9	20	-	5
	V.	44	-	35	-	9	-	7	37	10	27	-	-
	Spolu	**161**	**26**	**104**		**31**	**-**	**7**	**154**	**51**	**90**	**2**	**11**

Každý učiteľ bol povinný poskytnúť rodičom ústnu alebo písomnú správu o prospechu ich syna alebo dcéry.

Skúšky dospelosti

Skúške dospelosti sa mohol podrobiť žiak po úspešnom absolvovaní celého štúdia. Skúška pozostávala z písomnej a ústnej časti a z praktického výstupu.

Skúšky dospelosti sa konali v jesennom a letnom období. Jesenný termín bol stanovený na koniec septembra a prihlásiť sa naň mohli neúspešní kandidáti z predchádzajúceho skúšobného obdobia a externisti.

Skúšky dospelosti v letnom období sa konali v období od druhej polovice apríla do začiatku júna. V školskom roku 1939/1940 sa písomné a predbežné skúšky dospelosti konali v dňoch 22.-24. apríla 1940. Ústne skúšky dospelosti sa konali v dňoch 27. mája až 1. júna 1940.

Témy písomných prác v letnom období školského roku 1939/1940 boli nasledovné:
A) z pedagogiky
1. Snahy o národnú výchovu v dejinách pedagogiky.
2. Zabúdanie a učenie.
3. Školské stolice, kuratóriá a ich právomoc.
B) z jazyka slovenského
1. Ľudová pieseň v poézii štúrovcov. (Poeticko-literárna rozprava.)
2. Hviezdoslav: Ó, zastaňte si mužne na otcov drahej postati, nie osve každý, ale družne, tak povíchor vás neskláti. (Úvaha.)
3. Človek a baktérie. (Prírodopisná rozprava.)

Skúšky dospelosti žiakov, ktorí boli prijatí na štúdium ešte pred rokom 1940 a pokračovali v štúdiu podľa štvorročného učebného plánu, sa konali podľa výnosu MŠaNO z roku 1931. Poslední žiaci bývalého učiteľského ústavu maturovali podľa uvedeného výnosu v školskom roku 1942/1943. V školskom roku 1943/1944 sa na učiteľskej akadémii skúšky dospelosti nekonali, keďže žiaci 4. ročníka na začiatku školského roku 1944/1945 postúpili do 5. ročníka. Títo prví a poslední žiaci 5 ročnej učiteľskej akadémie maturovali v školskom roku 1944/1945 podľa maturitných predpisov pre gymnáziá. Súčasne maturovali aj žiaci 4.ročníka učiteľskej akadémie, čím sa tieto opäť stali štvorročnými.

Na jeseň 1944 bola nariadením SNR opätovne pripustená koedukácia.

Povereníctvo SNR pre školstvo nariadilo výnosom z jari 1945, že žiaci stredných škôl sa podrobia skúške dospelosti zo slovenského jazyka, ruského jazyka, vlastivedy a pedagogiky. Písomné skúšky dospelosti žiakov 5. ročníka v jarnom období 1945 sa konali len zo slovenského jazyka. Písomné skúšky dospelosti žiakov 4.ročníka sa konali zo slovenského jazyka a pedagogiky.

Témy písomných prác:
Slovenský jazyk:
T.: 22. február 1945.
1. Ivan Krasko: „Hôrne kvety vädnú.“ (Rozbor literárno- estetický.)
2. Svätopluk v dejinách a v literatúre. (Rozprava.)
3. Vývin ľudového školstva. (Pedagogická rozprava.)

T.: 14. marec 1945.
1. Martin Rázus: „Ľahké je každé povolanie, do ktorého sa človek rozumie a má k nemu i etický vzťah.“ (Výklad.)
2. Kultúrny a hospodársky význam slovenských miest v stredoveku. (Rozprava.)
3. O literatúre pre mládež. (Pedagogická rozprava.)
T.: 16. jún 1945.
1. Hviezdoslav: Hájnikova žena, (Rozbor literárno-estetický.)
2. Žena v slovenskom národe a v jeho kultúre. (Úvaha.)
3. T.G.Masaryk: „Pravda víťazí.“ (Výklad citátu.)
T.: 11. júl 1945.
1. Vladimír Roy: M editácia. (Rozbor literárno-estetický.)
2. Národné povstania v dejinách Slovákov. (Dejepisná rozprava.)
3. I.S.Turgenev: „Kto sa usiluje dosiahnuť veľké diela, nesmie myslieť na seba.“ (Výklad citátu.)

Pedagogika:
T.: 12. júl 1945.
1. Zásluha Slovanstva vo výchove. (Rozprava historicko-pedagogická.)
2. Obrazotvornosť a jej využitie vo vyučovaní. (Rozprava psychologická.)

Výsledky skúšok dospelosti v letnom období (1939/1940 – 1944/1945)

Školský rok	**Písomná skúška** (riadni študenti + externisti)	**Ústna skúška** (riadni študenti + externisti)	**Výsledky skúšky Riadni študenti**						**Výsledky skúšky Externisti**				
			prospeli s vyznam.	prospeli	opravná skúška	nepripustení	reprobovaní	odstúpili + nedostavili sa	prospeli s vyznam.	prospeli	opravná skúška	reprobovaní	odstúpili + nedostavili sa
1939/ 1940	55	53	1	37	7	-	-	-	-	3	-	5	-
1940/ 1941	52	56	1	44	-	-	1	-	-	5	-	5	-
1941/ 1942	86	88	8	78	-	-	-	-	-	2	-	-	-
1942/ 1943	42	42	12	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1943/ 1944	V letnom období 1944 sa skúška dospelosti nekonala, pretože nebol ešte piaty ročník.												
1944/ 1945 *	70	67	10	55	2	-	-	-	-	-	-	-	-

* Žiaci 4. i 5.ročníka spolu.

Po úspešne vykonanej skúške dospelosti dostal žiak vysvedčenie, ktoré ho oprávňovalo uchádzať sa o ustanovenie za dočasného učiteľa v ľudovej škole. Pre zastávanie služobného miesta definitívneho učiteľa ľudových škôl musel dočasný učiteľ absolvovať 20 mesačnú prax a po nej sa prihlásiť na skúšku uči-

teľskej spôsobilosti. Jej organizácia a priebeh sa riadili výnosom ministerstva školstva č. 74 000/41-I/1 z 9. mája 1941. Po jej úspešnom vykonaní vznikol dočasnému učiteľovi nárok na ustanovenie za definitívneho učiteľa ľudovej školy.

Kantorskú spôsobilosť mohli nadobudnúť absolventi učiteľských akadémií pri Diecéznom úrade v Spišskej Kapitule, kde mala sídlo skúšobná komisia.

Školský plat a ďalšie poplatky

Zákon č. 288/1940 Sl.z. o učiteľských akadémiách zaviedol školský plat (školné) aj na učiteľských akadémiách, ktoré boli dovtedy od platenia školského platu oslobodené. Zavedením školného, ako i ďalších poplatkov, táx a príspevkov, sa mali zrovnoprávniť učiteľské akadémie s ostatnými strednými školami a zároveň sa mali získať finančné prostriedky na nákup učebných pomôcok aj z mimorozpočtových zdrojov. Nariadenie o školskom plate, taxách a iných príspevkoch a školských poplatkoch na učiteľských akadémiách upravovala vyhláška MŠaNO č. 158 Sl.z. zo 17. júla 1941, ktorou bola rozšírená platnosť vyhlášky č. 190/1940 Sl.z. aj na učiteľské akadémie, s niektorými menšími úpravami.

Školský plat bola povinnosť platiť za každého žiaka, pokiaľ nebol od platenia oslobodený. Výška školného sa za každý začatý školský polrok určovala na základe majetkových pomerov rodičov alebo iného zákonného živiteľa žiaka.

Stupnica na určenie školského platu

Stupeň	Čistý ročný príjem rodičov (v Ks)	Školský plat za polrok (v Ks)
1	do 20 000	100
2	20 000 - 40 000	200
3	40 000 - 60 000	300
4	60 000 - 80 000	400
5	80 000 a vyššie	500

Ks – koruna slovenská

Ak sa majetkové pomery rodičov zhoršili natoľko, že mohli mať vplyv na výšku školného, mohol rodič požiadať o zníženie školského platu alebo o oslobodenie od neho. Školné bolo splatné polročne, a to do štyroch týždňov od začiatku každého školského polroku. V odôvodnených prípadoch mohol riaditeľ školy tieto lehoty upraviť.

O výške školného rozhodoval riaditeľ na návrh profesorského zboru. Odvolacím orgánom v prípade nesúhlasu bolo ministerstvo školstva.

V školskom roku 1940/1941 nebol v prvom polroku oslobodený od školného žiadny žiak prvého ročníka. V druhom polroku platilo celé školné 6 žiakov a polovičné 14 žiakov. Oslobodených od platenia školného bolo 13 žiakov.

Školné za celý školský rok 1940/1941 činilo spolu 4 140 Ks a za školský rok 1941/1942 6 150 Ks.

Ostatné poplatky na učiteľských akadémiách boli nasledovné:

a) za prijímaciu skúšku do 1. ročníka 40 Ks,
b) za prijímaciu skúšku do niektorého vyššieho ročníka 400 Ks,
c) za polročnú skúšku privatistov 200 Ks a celoročnú skúšku 400 Ks,
d) za skúšku zrelosti verejného žiaka alebo privatistu 150 Ks a za skúšku zrelosti externistu 400 Ks,
e) za doplňovaciu skúšku zrelosti za každý predmet 100 Ks,
f) za nostrifikačnú skúšku 150 Ks, ak sa skúška skladá zo štátneho jazyka a slovenskej vlastivedy. Za každý ďalší skúšobný predmet alebo jeho čiastku sa zvyšuje tento poplatok o 100 Ks.

Pri opakovaní niektorej skúšky sa platil taký istý poplatok ako pri skladaní skúšky po prvýkrát.

Od platenia ostatných poplatkov mohla skúšobná komisia chudobných žiakov výnimočne oslobodiť, a to úplne alebo spolovice, ak o to požiadali písomne v stanovenom termíne. Poplatky za skúšky sa platili vopred. Ak žiak odstúpil od skúšky po jej začatí alebo pri skúške nebol úspešný, poplatok sa nevracal. Poplatky za skúšky sa na základe ministerského výnosu rozdelili medzi členov skúšobnej komisie.

Okrem uvedených poplatkov existovali ešte príspevky na učebné pomôcky v sume 20 Ks a za lekársku prehliadku 20 Ks.

Evidenciu a výber školného a ostatných poplatkov viedol triedny profesor v osobitnom výkaze.

Žiaci cvičnej školy pričlenenej k učiteľskej akadémii platili zápisné 1 korunu, ktorá sa použila na nákup učebných pomôcok. Každý žiak platil príspevok na kriedu 3 koruny, na školský film (školám bol určený paušál za premietacie prístroje a kópie filmov), na telocvičné hry 3 koruny a režijný poplatok 10 korún. Poplatky sa vyberali na začiatku školského roka so zreteľom na hmotné pomery rodičov.

Študijné podpory a štipendiá

Študijné podpory a štipendiá sa poskytovali žiakom stredných škôl zo štátnych, krajinských a iných verejných alebo súkromných prostriedkov.

V školskom rok 1939/40 udeľoval študijné štipendiá žiakom stredných škôl a učiteľských ústavov za krajinský výbor krajinský prezident. Výška štipendia sa pohybovala od 500 do 1 000 korún. V uvedenom roku bolo udelených celkom 526 štipendií, z toho 15 štipendií po 500 korún bolo udelených žiakom učiteľ-

ského ústavu v Štubnianskych Tepliciach. Od roku 1940 vyplácal štipendiá štát prostredníctvom ministerstva školstva. V roku 1940 uvoľnilo ministerstvo pre žiakov stredných škôl 263 000 korún. Študijná podpora sa poskytovala chudobnejším žiakom s dobrým prospechom, t.z. prvým alebo druhým stupňom celkového prospechu. Prednosť mali siroty a žiaci z rodín s väčším počtom nezaopatrených detí.

Internátna podpora udelená ministerstvom školstva činila v roku 1941 26 810 korún. Pohybovala sa od 840 do 2 100 korún a získalo ju celkom 20 žiakov. Okrem toho bola udelená tzv. zimná pomoc 15 študentom, ktorí mali ubytovanie zdarma, aby nemuseli denne dochádzať do školy. Pomoc činila za štyri zimné mesiace spolu 3 600 korún.

Zo súkromných (rodinných) základín udeľovala štipendium žiakom stredných škôl štipendijná základina Jána Pálfyho v Častej. Bola určená pre žiakov zo sociálne slabších rodín, ktorí boli snaživí a bezúhonní a dosiahli najmenej dobrý prospech. Výška štipendia bola 700 korún. Získal ju každoročne aj jeden žiak štubnianskoteplickej učiteľskej akadémie.

Zo základiny T.G.Masaryka, ktorá bola založená pri učiteľskom ústave v roku 1922, bolo udelené štipendium vo výške 300 korún jednému žiakovi štvrtého ročníka. Základina mala v roku 1939 aktíva vo výške 12 106,45 korún. Po vzniku samostatnej Slovenskej republiky nebola zo základiny udelená v prvých rokoch žiadna podpora, pretože kapitál uložený v depozite Poštovej sporiteľne v Prahe nebol ešte prevezený na Slovensko.

Finančnú podporu pre žiakov učiteľského ústavu poskytoval aj Spolok pre podporovanie nemajetných chovancov a chovaniek pri Štátnom slovenskom učiteľskom ústave v Štubnianskych Tepliciach, ktorý bol založený ešte v roku 1920. V školskom roku 1938/1939 poskytol 20 žiakom podporu v celkovej výške 1 450 korún. Aktíva Podporovacieho spolku uložené v banke Tatra predstavovali v uvedenom roku hodnotu 3 572,10 korún. V školskom roku 1940/1941 poskytol Podporný spolok finančnú pomoc 52 študentom v celkovej výške 8 404 korún. Podpora sa pohybovala vo výške od 50 do 560 korún. Začiatkom roku 1941 došlo k reorganizácii spolku. Počet riadnych členov sa zvýšil na 28 a počet podporujúcich členov na 197. Predsedom Podporného spolku sa stal vládny komisár pre Štubnianske Teplice Andrej Sitár, podpredsedami učitelia náboženstva Ján Stiffel a Pavol Šolc, správcom riaditeľ Ferdinand. Šteliar, tajomníkom profesor Ján Daxner, pokladníkom profesor Vladimír Hořínek, revízormi Ján Stock, Jaroslav Valocký a Ján Horvát. Za protektorov spolku boli zvolení arcidiakon Silvester Jung a veľkostatkár a bývalý poslanec Ján Ursíny. Príjmy tvorili v roku 1942 spolu 7 734 korún a výdavky 6 426 korún. 18. marca 1943 získal podporný spolok štátnu podporu vo výške 2 900 korún, ktorá bola rozdelená 29 žiačkam aka-

démie. Podpora bola udelená pri príležitosti menín prezidenta Jozefa Tisu a ministra školstva Jozefa Siváka.

V školskom roku 1944/1945 sa pre zlé vojnové pomery štátna študijná podpora neudeľovala.

Školské slávnosti a oslavy

Súčasťou školského i mimoškolského života žiakov a učiteľov akadémie boli aj oslavy cirkevných a štátnych sviatkov, životných jubileí významných osobností a politikov, pamätné dni a iné podujatia oslavného charakteru. Školským slávnostiam a oslavám sa prikladal mimoriadny význam, pretože pomáhali formovať a posilňovať národné povedomie žiakov. Úlohou školy bolo objasňovať príčiny významných historických udalostí, prínos a význam oslavovaných osobností, najmä z národného a mravného hľadiska. Účasť na školských slávnostiach a oslavách bola povinná a vyhodnocovala sa. Ministerstvo školstva pripravovalo každoročne kalendár významných udalostí a jubilujúcich osobností a posielalo ho na školy.

Po vzniku samostatnej Slovenskej republiky vláda zrušila štátne sviatky a pamätné dni spojené s bývalou československou republikou a ustanovila nové sviatky.[33] Najväčším novým štátnym sviatkom sa stal 14. marec, deň vzniku Slovenskej republiky.

Nedele boli naďalej dňom pokoja alebo odpočinku, ako predtým, no sprísnil sa zákaz vykonávať počas nich prácu podobnú tej, aká sa vykonávala v ostatné pracovné dni. Zaviedol sa aj zákaz konať jarmoky, tanečné zábavy pred 15 hodinou a podávať alkoholické nápoje v nedeľu predpoludním v krčmách. Úrady, podniky a školy boli zatvorené.

Zvýšil sa počet oslavovaných cirkevných sviatkov a dní pokoja (Veľkonočný pondelok, Svätodušný pondelok). V školských triedach a úradných miestnostiach bola povinnosť umiestniť kríž a portrét Andreja Hlinku.

Od roku 1940 sa slávil v školách tzv. Týždeň pozdravu „Na stráž" a Týždeň slovenskej zástavy.

Týždeň pozdravu „Na stráž" prebiehal v roku 1940 v dňoch 5. až 12. októbra.

Slávnostná hodinka sa konala 12.októbra s programom:

a) Kto si rodom Slovák. Spevácky zbor dirigoval V. Hořínek.
b) Slávnostná reč o pozdrave „Na stráž!" Predniesol R. Solčáni.
c) Kamaráti, na stráž! Hymnická pieseň HG.

Hlavná oslava Týždňa slovenskej zástavy pripadla na 14.december 1940. Program pozostával z častí:

[33] Vládne nariadenie č. 154/1939 o zrušení niektorých pamätných dní nariadilo neplatnosť ustanovenia zákona č.65/1925 Sb.z.a n. o sviatkoch a pamätných dňoch pre 6. júl, 28. september a 28. október.

a) Vztýčenie zástavy a štátna hymna.
b) Reč riaditeľa Dr. F. Šteliara.
b) Recitácia básní: Na slovenský národ od J. Hollého a Prísaha od M. Rázusa.
d) Hold slovenskej zástave za zborového spevu: J.V.Dolinský - J. Sivák: Slovenská zástava.

Slávnosti a oslavy spojené s významnými udalosťami a osobnosťami boli povinnou súčasťou organizácie školského roka. Boli celoškolské a vzhľadom na význam, ktorý sa im prisudzoval, prebiehali zvyčajne v čase riadneho vyučovania. Školské slávnosti a oslavy organizoval riaditeľ spolu s členmi profesorského zboru. Podujatia a akcie oslavného charakteru pripravovali aj žiaci jednotlivých tried pod vedením triednych profesorov. Termíny osláv podliehali každoročným aktualizáciám, ktoré si vynútila potreba zosúladiť organizáciu výchovy a vzdelávania v príslušnom školskom roku s aktuálnym civilným kalendárom.

Medzi pravidelné školské slávnosti patrilo otvorenie a ukončenie školského roka. Nový školský rok sa slávnostne otváral v niektorom dni prvého septembrového týždňa bohoslužbou v katolíckom i evanjelickom kostole v Háji za účasti všetkých učiteľov a žiakov. Po bohoslužbách sa konala školská slávnosť v telocvični učiteľskej akadémie. Začínala sa chrámovou piesňou Bože čos' ráčil, ktorú zaspieval spevokol akadémie. Potom si učitelia a žiaci vypočuli reč ministra alebo prezidiálneho šéfa MŠaNO k začiatku nového školského roka a príhovor riaditeľa, ktorý zvyčajne aj ocenil knižnými odmenami najlepších žiakov za predchádzajúci školský rok. Na programe slávnosti bolo niekedy aj divadelné predstavenie alebo prednes básní a piesní s národnými a kresťanskými motívmi. Slávnosť bola ukončená štátnou hymnou Hej, Slováci, ktorú spievali všetci učitelia i žiaci.

Ukončenie školského roka malo podobný priebeh ako otvorenie. Najskôr sa všetci učitelia a žiaci zúčastnili na bohoslužbách so slávnostným chválospevom vďakyvzdania v oboch kostoloch v Háji. Po bohoslužbách sa konala záverečná školská slávnosť ukončenia školského roka. Príhovor predniesol riaditeľ akadémie, ktorý po jej ukončení odmenil najusilovnejších žiakov peňažnými a knižnými odmenami. Potom nasledovali zborové spevy a recitácie a slávnosť sa ukončila spievanou štátnou hymnou.

K očakávaným a obľúbeným slávnostiam patril Stužkový večierok alebo zábava, ktorú pripravili študenti štvrtého ročníka. Slávnosť sa konala na konci novembra, ale aj v iných mesiacoch. Stužkové večierky bývali v internátnej jedálni, v hudobnej sieni, niekedy aj v spoločenských priestoroch miestneho hotela Šavol alebo v sále kúpeľného hotela Grand. Vtedajší študent Juraj Barta vo svojich spomienkach napísal, ako prebiehala jeho stužková zábava v januári roku 1942. „Treba ešte spomenúť naše menu na stužkovej zábave. Bola ním safaládka so zemiakovou kašou a kyslá uhorka. Ako dezert boli rodičmi napečené

pagáčiky a koláče. Povolili nám aj primeranú dávku vína, ktoré v štyroch demižónoch doviezli z Rače dvaja spolužiaci...tancovali sme v internátnej jedálni za sprievodu klavíra, pri ktorom sa striedali spolužiačky z mladších ročníkov, takže réžia na stužkovú zábavu bola minimálna. Napriek tomu sme boli šťastní a profesori tiež."[34]

Veľkú pozornosť venovalo vedenie školy slávnostiam spojeným s okrúhlymi výročiami učiteľského ústavu. V dňoch 5. až 7. decembra 1941 sa uskutočnila oslava 30.výročia existencie učiteľskej akadémie v Štubnianskych Tepliciach. Oslava bola spojená s Mikulášskou besiedkou, ktorá bola organizovaná aj pre žiakov miestnej ľudovej a meštianskej školy, pre miestnu verejnosť, rodičovské združenie a pre ľudové školy z blízkeho okolia. Na jubilejnej oslave účinkoval spevokol i orchester učiteľskej akadémie pod vedením profesora V. Hořínka. Súčasťou programu bola recitácia, scénické pásmo, ukážky ľudových piesní, výstavka ženských ručných prác. Slávnostným rečníkom bol riaditeľ F. Šteliar.

Spomedzi všetkých štátnych sviatkov, ktoré sa oslavovali počas Slovenského štátu mal osobitné postavenie 14. marec – Deň samostatnosti. Vtedajší režim prezentoval tento deň ako víťazné zavŕšenie boja slovenského národa za samostatnosť, pričom sa osobitne vyzdvihovala vnútorná jednota národa, ktorá mala navonok demonštrovať silnú masovú podporu Slovenskému štátu zo strany jeho obyvateľov. Program školskej oslavy a sprievodných akcií a podujatí bol rozdelený do niekoľkých dní. Hlavný program tvorili podujatia v dňoch 13. a 14. marca. V predvečer sviatku sa konal lampiónový sprievod mestom, ktorý usporiadal miestny odbor HG spolu s riaditeľstvom učiteľskej akadémie. Na sprievode sa zúčastňovali všetci učitelia a žiaci. Po sprievode bolo divadelné predstavenie, ktoré naštudovali a odohrali žiaci navštevujúci divadelný odbor Samovzdelávacieho krúžku. V roku 1940 nacvičili a odohrali divadelnú hru Kráľ Svätopluk od Ivana Stodolu, v roku 1941 Smrť Ďurka Langsfelda od Jozefa Gregora Tajovského.

V samotný deň 14. marca sa konali bohoslužby v katolíckom i evanjelickom kostole v Háji a po bohoslužbách bola školská oslava Dňa samostatnosti.

V roku 1942 bol program školskej oslavy nasledovný:

1. Reč ministra Jozefa Sivák, ktorú vysielal rozhlas.
2. Štátna hymna, spieval miešaný zbor žiakov IV. ročníka, dirigoval V. Hořínek.
3. Slávnostná reč prof. J. Nemčíka.
4. Báseň Rodná zem, recitovala E.Jamrišková, žiačka cvičnej školy.
5. Slávnostná reč Š. Slávika, žiak IV.B.
6. Modlitba od V.Beniaka, recitoval I. Zimáni, žiak IV.B.
7. Moja vlasť od A.Žarnova, recitovala B. Kráľová, žiačka III.r.

[34] Jubilejná výročná správa SPgŠ J.Kollára v Turčianskych Tepliciach. 125.výročie založenia školy. Martin, 1996, s.17.

8. Hymnická pieseň, spieval miešaný zbor IV. ročníka, dirigoval V.Hořínek.
9. Hold štátnej vlajke.

Po školskej slávnosti sa zúčastnili učitelia spolu so žiakmi popoludňajšej mestskej oslavy, kde účinkovali aj žiaci učiteľskej akadémie pod vedením profesorov hudby a slovenského jazyka.

Po vzniku Slovenskej republiky sa z osobností národného života sústredila najväčšia pozornosť na generála a národného hrdinu M. R. Štefánika. 4. mája 1939 sa konala v akadémii pietna spomienka na 20.výročie jeho tragickej smrti. V jej prvej časti si žiaci a učitelia vypočuli rozhlasovú reláciu o živote a diele M. R. Štefánika. Po skončení relácie sa konala druhá časť pietnej spomienky na M. R. Štefánika, v ktorej hovoril profesor akadémie Š. Gálik o význame odkazu M. R. Štefánika. Po príhovore nasledoval program zostavený z hudobných skladieb a recitácií úryvkov z básní od E. B. Lukáča, Š. Krčméryho a M. Rázusa. V hudobnej časti ústavný spevokol zaspieval skladbu Na Bradle zádumčivom od Mikuláša Schneidra Trnavského a hymnické piesne Kto za pravdu horí a Bože, čos' ráčil slovenskému rodu. V ten istý deň večer sa zúčastnili učitelia a žiaci verejnej oslavy v meste, ktorú organizoval miestny odbor HSĽS a miestny kultúrny odbor.[35]

8. novembra 1941 sa uskutočnila spomienka na P. O. Hviezdoslava pri príležitosti 20. výročia jeho úmrtia. Jej program mal dve časti. Dopoludnia si žiaci a učitelia vypočuli reláciu bratislavského rozhlasu venovanú básnikovi a večer sa vo veľkej dvorane hotela Šavol zúčastnili na programe, v ktorom odzneli slávnostné zbory a piesne, úryvky z básnického diela P. O. Hviezdoslava, slávnostný príhovor riaditeľa akadémie a v závere vystúpili žiaci akadémie s nacvičeným divadelným predstavením. Spevácky zbor dirigoval profesor V. Hořínek a divadelné predstavenie režírovala profesorka M. Tandlerová.

29. októbra 1943 sa konala veľká oslava pri príležitosti 80.výročia založenia Matice slovenskej a 90. výročia narodenia jej správcu Jozefa Škultétyho.

V školskom roku 1944/45 početnosť osláv poklesla. Dôvodom bol blížiaci sa koniec vojny.

Úradné návštevy

K významným úradným návštevám učiteľskej akadémie patrila návšteva ministra školstva Jozefa Siváka 20. júna 1941, ktorý si pozrel budovu akadémie, školský internát a študentský domov. V sprievode ministra bol jeho osobný tajomník Dr. Ľudovít Brezinský, prednosta I. odboru MŠNO Róbert Klačanský,

[35] V súvislosti s oslavami významných osobností politického života sa udiali i kuriózne veci. 14. septembra 1938 sa konala ešte pietna spomienka na prvého prezidenta Československej republiky T.G.Masaryka a 20. apríla 1939 sa už oslavovali 50-té narodeniny Adolfa Hitlera.

poslanec slovenského snemu Pavol Florek, okresný náčelník Ladislav Andrássy a škôldozorca v Turčianskom Svätom Martine Ján Bojmír.[36]

V dňoch 14. a 15. júna 1942 vykonal úradnú návštevu učiteľskej akadémie prednosta vysokých škôl a internátov MŠaNO Štefan Osuský. Prezrel si budovu akadémie, učebné priestory a priestory internátu.

K najčastejším úradným návštevám patrili inšpekčné návštevy. Vykonávali ich ústredná a odborní štátni školskí inšpektori a cirkevní dozorcovia pre rímskokatolícke a evanjelické náboženstvo. V dňoch 27. až 30. novembra 1939 vykonal generálnu inšpekciu ústavu ústredný školský inšpektor Michal Knap. Jej predmetom bolo zistenie organizácie a chodu učiteľského ústavu, stav kabinetných zbierok a úroveň výchovnovzdelávacej práce členov profesorského zboru. Ústredný inšpektor Michal Knap navštívil ústav v tom istom školskom roku aj v dňoch 17. a 18. januára 1940. Cieľom jeho návštevy bolo zistiť stav vnútorného života učiteľského ústavu.

9. mája 1940 vykonal inšpekciu výučby evanjelického náboženstva Ľudovít Neckár z Prešova, poverený touto funkciou evanjelickým biskupským úradom v Prešove. 24. júna 1940 vykonal odbornú inšpekciu na hodinách rímskokatolíckeho náboženstva biskupský komisár Jur Koza-Matejov, ktorý bol farárom v Mošovciach.

V dňoch 6. a 7. februára 1941 vykonal úradnú návštevu učiteľskej akadémie ústredný inšpektor MŠaNO Belo Letz.

20. marca 1941 vykonal odborný inšpektor Ľudovít Vaníček odbornú inšpekciu, ktorá bola zameraná na zistenie úrovne výučby predmetov kreslenie, krasopis, ručné práce výchovné a ženské. 22. apríla 1941vykonal odbornú inšpekciu v cvičných triedach škôldozorca Ján Bojmír z Turčianskeho Sv. Martina. 6. mája 1941 vykonal odborný inšpektor Eduard Adamko inšpekciu, ktorej predmetom bolo zistenie stavu telesnej výchovy a školských hier. 24. marca 1942 vykonal odborný inšpektor MŠaNO František Hrušovský odbornú inšpekciu zameranú na výučbu predmetov dejepis, pedagogika, zemepis a pedagogická prax.

V dňoch 13. až 15. apríla 1942 vykonal generálnu inšpekciu učiteľskej akadémie ústredný inšpektor MŠaNO Mikuláš Horňák., ktorý bol riaditeľom učiteľského ústavu od 17. októbra 1938 do 3. decembra 1938. Hospitoval na vyučovacích hodinách, vykonal kontrolu správnosti vedenia školskej administratívy, stavu kabinetných zbierok, stavu budovy a jej inventáru. Vyhodnotenie všeobecnej inšpekcie sa uskutočnilo na riadnej porade 15. apríla 1942 v prítomnosti všetkých členov profesorského zboru. Z dochovaného obsiahleho zápisu z porady vieme, že ústredný školský inšpektor zisťoval, ako sa uplatňoval zákon č.

[36] Róbert Klačanský a Ján Bojmír boli bývalými žiakmi učiteľského ústavu.

288/1940 Sl.z., sledoval pedagogické a didaktické účinkovanie profesorského zboru, kontroloval stav riaditeľskej a ostatnej úradnej agendy, obsahovú a formálnu úroveň písomných prác a skúšok, sledoval úroveň výučby jednotlivých vyučovacích predmetov v triedach akadémie i cvičnej školy, zisťoval aktuálne údaje o žiakoch, stave budovy, stave knižnice a kabinetných zbierok. Školský inšpektor v závere celkového hodnotenia skonštatoval, že úroveň pedagogického procesu, stav materiálneho a technického vybavenia, ako i uplatňovanie zdravotných a hygienických požiadaviek sú vyhovujúce a nie sú teda vážnejšou prekážkou v ďalšom napredovaní akadémie. Zdôraznil, že zárukou ďalšieho rozvoja učiteľskej akadémie je odborná a osobnostná vyspelosť všetkých členov pedagogického zboru, ich aktívny podiel a záujem zvyšovať úroveň vzdelania nielen vo vlastnom predmete, ale aj akadémie ako celku. Na námietku, že do akadémie prichádzajú čoraz častejšie uchádzači, ktorí sú slabo pripravení a preto nedokážu vyhovieť zvýšeným požiadavkám, odpovedal, že o to väčšia je zodpovednosť profesorov a záslužnejšia ich náročná pedagogická práca. Zdôraznil jednotnosť pedagogického pôsobenia zboru, disciplinovanosť, kolegiálnosť, svornosť a znášanlivosť. Aj po osemdesiatych rokoch vzbudzujú pozornosť niektoré jeho poznámky a opatrenia. Na adresu učebníc uviedol: „Vo viacerých predmetoch som zistil, že žiaci si balia učebnice do novinového papiera, na ktorom boli napríklad krížovky, športové správy a pod. Keďže nimi môže sa odpútať žiakova pozornosť od školskej práce, nie je radné, aby žiaci takto balili si knihy. Neodporúča sa to ani zo zdravotného ohľadu." V triednej dokumentácii upozornil na nedôsledné vedenie triednych kníh a katalógov. Pri hodnotení úrovne výučby jednotlivých predmetov upozornil na nízku úroveň písomných prác niektorých žiakov, odporučil, aby žiaci viac čítali, od učiteľov požadoval viac využívať učebné pomôcky na hodinách a metódu názornosti, osobitne upozornil na potrebu spolupráce učiteľov pri zadávaní predpísaných písomných prác a predovšetkým na ich včasnú a dôslednú opravu.[37]

V dňoch 22. a 23. októbra 1942 vykonal odborný inšpektor MŠaNO Karol Hlučil hospitačnú a kontrolnú činnosť na hodinách matematiky a fyziky. V dňoch 7. až 10. apríla 1943 sa uskutočnila odborná inšpekcia, ktorej predmetom bolo zistenie úrovne výučby prírodopisu a chémie. Viedol ju vládny radca a ústredný inšpektor MŠaNO Viliam Lenčo. 12. mája 1943 vykonal inšpekciu na hodinách telocviku odborný inšpektor Eduard Adamko a v dňoch 19. a 20. mája 1943 inšpekciu na hodinách kreslenia odborný inšpektor Ľudovít Vaníček.

[37] Zápisnica o porade prof. sboru Št.slov.dievč.uč.akad.v Štubn.Tepliciach po všeobecnej inšpekcii dňa 15. apríla 1942 pod predsedníctvom ústredného školského inšpektora Mikuláša Horňáka v prítomnosti všetkých členov prof. sboru.

Náučné výlety, exkurzie a vychádzky

Vlastivedné výlety, odborné exkurzie a náučne vychádzky patrili k obľúbeným prostriedkom výchovy a vzdelávania. Ich dĺžka bola rôzna. Vychádzky boli jednohodinové alebo dvojhodinové a uskutočňovali sa v rámci vyučovacích hodín príslušného predmetu. Exkurzie boli väčšinou celodenné. Ich cieľom bol najčastejšie Turčiansky Sv. Martin a Kremnica. V Martine si žiaci prezreli Kmeťove múzeum, Národný cintorín, Maticu slovenskú a v Kremnici mincovňu, mestský hrad a navštívili ústav pre hluchonemé deti. Výlety boli viacdňové. Zúčastňovali sa ich celé triedy pod vedením triednych profesorov alebo učiteľa telocviku. V školskom roku 1938/1939 absolvovali žiaci druhého ročníka 5 dňový vlastivedný výlet do Vysokých Tatier a žiaci tretieho ročníka 4 dňový výlet do Banskej Bystrice a Nízkych Tatier. 8.-10. júna 1940 sa zúčastnili žiaci ústavu na dňoch Hlinkovej mládeže v Bratislave.

V septembri 1940 sa zúčastnil výber žiakov dvojdňovej exkurzie do Ružomberku, kde sa zúčastnili na manifestačnom zjazde a prezreli si mauzóleum Andreja Hlinku a kultúrne pamätihodnosti mesta.

16. – 21. mája 1942 sa zúčastnili žiaci druhého ročníka vlastivedného výletu do Nitry a Bratislavy a žiaci tretieho ročníka v dňoch 26. – 30. mája 1942 do Kremnice, Zvolena, Banskej Bystrice, Harmanca.

13. októbra 1942 sa zúčastnil riaditeľ, dvaja profesori a výber žiakov na poslednej rozlúčke so spisovateľkou Teréziou Vansovou v Banskej Bystrici.

16. – 20. mája 1943 sa zúčastnili žiaci druhého ročníka pod vedením triedneho profesora J. Nemčíka náučného výletu do Ľubochne, Ružomberku, Nízkych Tatier, Štrby a Popradu. Žiaci tretieho ročníka absolvovali pod vedením profesora V. Hořínka 22. mája 1943 odbornú exkurziu do Handlovej.

V školskom roku 1943/1944 bol počet exkurzií a výletov zredukovaný a skrátila sa aj doba ich trvania. Prvý ročník absolvoval historickú exkurziu do Bojníc, druhý prírodopisnú do Vysokých Tatier, tretí prírodopisnú do Malej Fatry a štvrtý vlastivednú na Oravu a Liptov.

Telesná výchova a šport

„V roku 1937 som bol prijatý na učiteľský ústav. Už ako prvák som bol vybratý reprezentovať školu vo futbale a v atletike. Bol to radostný pocit, ale aj veľká zodpovednosť. Veľmi som sa tešil a snažil, aby som nesklamal. Vtedajší starší spoluhráči Weisser, Kvasnica, Reich, Ilgo, Lazišťan ma posmeľovali k lepšiemu výkonu a dávali mi potrebné rady. I keď posledné roky štúdia boli poznamenané politickými zmenami, nestratila naša generácia nič z toho, aby sme sa stali dobrými učiteľmi.“[38] Takto spomínal na vtedajšie študentské časy

[38] Spomienky sú uložené v archíve školy.

Jozef Petrovič, ktorý neskôr pôsobil na pedagogickej škole ako učiteľ telesnej a brannej výchovy.

Telesná výchova sa vyučovala v telocvični a v prípade priaznivého počasia na školskom ihrisku a na letnej plavárni miestnych kúpeľov. Riadne hodiny telesnej výchovy sa dopĺňali pravidelnými športovými hrami, ktoré sa konali v letných mesiacoch na ihrisku dvakrát týždenne v popoludňajších hodinách. Hrával sa volejbal, futbal, trénovali sa ľahkoatletické disciplíny. Vo voľných hodinách sa hrával tiež pingpong. V zimných mesiacoch bolo na ihrisku urobené klzisko, kde sa okrem korčuľovania hral aj ľadový hokej. Hokejové družstvo zložené s chlapcov ústavu skončilo na stredoškolských majstrovstvách v ľadovom hokeji v Banskej Bystrici vo februári 1940 na peknom 3. mieste. Dobrú úroveň hokeja potvrdzovala i skutočnosť, že žiaci tretieho ročníka Jozef Hušek a Ivan Kvasnica boli zaradení do celoslovenského mužstva, ktoré sa zúčastnilo na medzinárodných zimných pretekoch školskej mládeže v Garmisch-Partenkirchene v dňoch 23. februára až 7. marca 1941.

Od školského roku 1938/1939 sa začali zavádzať do vyučovacích hodín riadnej telesnej výchovy branné prvky, pochodové cvičenia, streľba zo vzduchovky, orientácia v teréne. Koncom apríla 1939 bola rozhodnutím vlády vytvorená Hlinkova mládež, ktorej cieľom bolo organizovať voľnočasové aktivity mladých ľudí v súlade s novou štátnou ideológiou. Úlohou HM bolo vychovávať oddaných vlastencov v duchu kresťanských zásad, vykonávať brannú výchovu a spolupôsobiť pri predvojenskom výcviku a výcviku pre pomocnú službu na obranu štátu. Členovia HM poskytovali tiež pomoc štátnym orgánom pri udržiavaní verejného poriadku a bezpečnosti, spolupodieľali sa na rozvíjaní telesnej výchovy a športu mladých ľudí, zdatnosti a ducha priateľstva.

HM bola organizovaná na princípe polovojenských zásad. Jej členmi boli mladí ľudia slovenskej národnosti vo veku od 6 do 20 rokov. Do činnosti HM sa na základe ministerskej výzvy zapájali okrem žiakov aj učitelia, ktorí boli poverení dozorom pri rôznych aktivitách členov HM. Viacerí z týchto učiteľov sa stali funkcionármi miestnych veliteľstiev.

V školskom roku 1940/1941 sa prihlásilo do HM 52 chlapcov z tretieho a štvrtého ročníka akadémie. Miestnym vodcom bol profesor A. Krištofič.[39] V školskom roku 1941/1942 sa prihlásilo do HM 38 chlapcov. Miestnym vodcom bol profesor J. Nemčík.

Dievčatá sa mohli organizovať v HM na základe § 17 zákona o HG a HM č. 166/1940 Sl. z. zo 4. júla 1940. V učiteľskej akadémii bola založená dievčenská jednotka HM koncom roku 1940 a prihlásilo sa do nej 78 dievčat z prvého až

[39] Albín Krištofič narukoval v októbri 1941 k pešiemu pluku v Trenčíne. Neskôr bol aktívnym účastníkom SNP a oslobodzovacích bojov. Po vojne sa už na učiteľský ústav nevrátil.

tretieho ročníka. Skupinovou vodkyňou bola profesorka M. Jančovičová. V školskom roku 1941/1942 sa prihlásilo do HM 130 dievčat a v školskom roku 1942/1943 boli už všetky žiačky akadémie organizované v HM. Akadémia mala 5 kmeňov dievčat. Všetky dievčatá boli zároveň aj členkami SČK.

HM mala vlastnú knižnicu s knižnou i časopiseckou literatúrou a vlastný rozpočet na činnosť. V roku 1943 tvorili príjmy HM 2 775 korún a výdavky činili 2 225 korún. V HM boli organizovaní aj žiaci cvičnej školy.

Členovia HM sa schádzali na pravidelných týždenných poradách poučného a výchovného charakteru, zúčastňovali sa na cvičeniach, športových hrách a súťažiach, účinkovali na oslavách rôznych štátnych sviatkov, pripravovali spoločné oslavy a besiedky v prírode a pod. 19. mája 1942 sa členovia HM ústavu zúčastnili na stretnutí s ríšskym vodcom Hitlerjugend Arthurom Axmanom, ktorý v sprievode hlavného veliteľa HM Alojza Macka navštívil Štubnianske Teplice.

Zdravotný stav žiakov

Podľa konštatovania ústavných lekárov bol zdravotný stav žiakov učiteľského ústavu pred vypuknutím druhej svetovej vojny relatívne dobrý. Najčastejšou príčinou onemocnenia žiakov bolo prechladnutie, choroby infekčného charakteru sa vyskytli iba výnimočne. V 1940 stúpol počet prípadov zapálenia slepého čreva, ktoré si vyžiadalo spolu 9 operácii a jednu operáciu žalúdka. Úrazov bolo málo, väčšinou išlo iba o drobné úrazy. Obvodný lekár MUDr. J. Spitzer, ktorý bol aj školským lekárom, robil dvakrát ročne zdravotnú prehliadku všetkých žiakov učiteľskej akadémie i cvičnej školy. Žiaci prvého ročníka absolvovali aj röntgenologickú prehliadku v Martine a povinné očkovanie. V roku 1944 absolvovali všetci žiaci školy zdravotnú prehliadku u odborných lekárov vyšetrujúcich pľúca, srdce a oči. Pravidelné meranie a váženie sa vykonávalo dvakrát ročne aj v rámci telocviku.

Všetci žiaci boli poistení proti školským úrazom v banke Slávia, od roku 1940 v Roľníckej a družstevnej poisťovni Karpatia so sídlom v Bratislave.

Pomerne dobrý zdravotný stav žiakov dokumentoval aj relatívne nízky počet vymeškaných vyučovacích hodín. V 1. polroku školského roku 1940/1941 vymeškali žiaci prvého ročníka 264 hodín, žiaci druhého ročníka 957 hodín, tretieho ročníka 537 hodín a žiaci štvrtého ročníka 554 hodín. Na jedného žiaka pripadalo 12,58 hodiny. V druhom polroku toho istého školského roku pripadalo na jedného žiaka 8,8 hodiny z celkového počtu 1100 vymeškaných hodín. V prvom polroku školského roku 1941/1941 pripadlo na jedného žiaka priemerne 14 vymeškaných hodín. Väčšiu absenciu zaznamenali žiaci s vážnejším pľúcnym ochorením, reumatizmom, úrazom končatín, a i. V školskom roku 1943/1944 vymeškali žiaci celkom 2 568 hodín, pričom na jedného žiaka pripad-

lo v priemere 20 vymeškaných hodín. Príčinou vyššej absencie niektorých žiakov boli výlučne zdravotné problémy, napr. akútny zápal slepého čreva, srdcové a pľúcne choroby, prechladnutie, chrípka, drobné úrazy. Najviac vyučovacích hodín v oboch polrokoch vymeškali žiaci druhého a štvrtého ročníka. Na základe rozhodnutia profesorského zboru bola vykonaná po prvom polroku v oboch ročníkoch odborná zdravotná prehliadka v Turčianskom Svätom Martine. Prehliadkou sa zistilo, že takmer 30 % žiakov trpí krátkozrakosťou, čo malo, podľa názoru lekára, súvislosť s tým, že pri nedostatku učebníc sú žiaci nútení veľa písať, čo spôsobuje zvýšenú záťaž pre oči. Ministerstvo školstva reagovalo na tento bod zápisnice poznámkou: „Keďže krátkozrakosť u mnohých žiačok odôvodňuje sa tým, že pre nedostatok učebníc veľa píšu, je žiaduce, aby sa členovia profesorského zboru obmedzili pri výklade na najnutnejšie poznámky, ktoré treba zaznačiť do zošitov a nepreťažovali žiačky zbytočným písaním.“[40]

Najčastejším dôvodom absencie žiakov na vyučovaní bola choroba, účasť na rodinných alebo štátnych oslavách a podujatiach. Vyskytli sa i tri prípady úmrtia žiakov spôsobeného nevyliečiteľnou chorobou.

Zdravotnú starostlivosť o žiakov sa usilovalo ministerstvo školstva posilniť aj zriadením preventívnej lekárskej služby. Pre obecný nedostatok lekárov sa však túto službu nepodarilo zriadiť.

Samovzdelávací krúžok

Samovzdelávací krúžok rozvíjal svoju činnosť aj po roku 1938. Poradcami a vedúcimi krúžku boli profesori J. Brežná, Š. Gálik, R. Solčáni a od roku 1942 J. Brťka. Predseda samovzdelávacieho krúžku sa volil najčastejšie spomedzi žiakov 4. ročníka, preto dochádzalo k jeho zmene takmer každý rok. V školskom roku 1938/1939 uskutočnil krúžok 12 výborových a 10 členských schôdzok, konalo sa 21 prednášok z literárnej, historickej, pedagogickej alebo inej oblasti, študenti pripravili a predviedli 22 recitácií, 28 hudobných čísel, 1 dramatizáciu a 3 dialógy.

Stanovy samovzdelávacích krúžkov na slovenských stredných školách a učiteľských ústavoch upravoval ministerský výnos č. 6824/40-II-1 z 31. augusta 1940. Výnos definoval samovzdelávací krúžok ako nepolitický, ktorého cieľom je „vlastnou prácou doplňovať a prehlbovať školské vzdelanie v duchu mravno-náboženskom a národného svetonázoru, pestovať záujem o tvorivú vedeckú, literárnu a umeleckú prácu a učiť sa samostatnosti a spoločenskému vystupovaniu, aby sa takto študenti pripravovali na úlohy, ktoré na mladú slovenskú inteligenciu...čakajú.“[41] Stanovený cieľ sa mal dosiahnuť prednáškami na

[40] List MŠaNO č. 1 408/44-II/3 zo dňa 24. februára 1944.
[41] Zvesti MŠaNO, roč.III, 1940, s.227.

rôzne námety, recitáciami a posudzovaním básní, poznávaním umeleckých hodnôt slovenskej ľudovej kultúry, prednesom hudobných a speváckych skladieb, usporiadaním umeleckých akadémií, založením vlastnej knižnice a čitárne. Činnosť krúžku usmerňoval určený člen profesorského zboru. Krúžok mohol vyvíjať iba takú činnosť, ktorá bola v súlade so školským poriadkom.

Členovia mali stanovené práva a povinnosti. K základným povinnostiam patrilo zúčastňovať sa na schôdzkach a podujatiach krúžku a platiť predpísané členské príspevky. Činnosť krúžku riadilo valné zhromaždenie na čele s predsedom. Majetok krúžku tvorili členské príspevky, zisk z usporiadaných podujatí, dary a i.

Od školského roku 1940/1941 bol Samovzdelávací krúžok pri štubnianskoteplickej učiteľskej akadémii členom Spolku združujúcich samovzdelávacie krúžky pri stredných školách stredného Slovenska.

V školskom roku 1940/1941 uskutočnil samovzdelávací krúžok 18 výborových schôdzok a 8 členských. Prednášok na stanovené témy bolo 13, básnických prvotín 6, referáty 2, recitácii bolo 20, hudobných čísel 29.

Samovzdelávací krúžok mal vlastnú čitáreň, športový, hudobný a zábavný odbor. Od roku 1942 aj prírodovedecký a hospodársky a od roku 1943 aj šachový.

Čitáreň bola umiestnená v priestoroch internátu na druhom poschodí. Študenti ju navštevovali najčastejšie v stredu a v sobotu. Knižnica krúžku mala v školskom roku 1938/1939 300 kníh. Hodnota kníh bola 4 700 korún. Krúžok odoberal 18 časopisov a novín: Elán, Naše divadlo, Panoráma, Pedagogický zborník, Slovensko, Slovenské pohľady, Slovenský učiteľ, Život, Slovenská reč, Nástup a ďalšie.

Športový odbor reprezentovalo futbalové družstvo, ktoré odohralo niekoľko zápasov s družstvami iných stredných škôl a miestnych a okolitých klubov.

Hudobný odbor pracoval pod vedením profesora hudby V. Hořínka. Orchester ústavu mal v roku 1939 68 členov. Účinkoval na všetkých školských oslavách a slávnostiach.

Zábavný odbor rozvíjal svoju činnosť iba v rámci ústavu. Dôvodom boli nepokojné vojnové časy. V školskom roku 1939/1940 usporiadal zoznamovací večierok a tanečnú zábavu v telocvični ústavu.

Členský príspevok bol v roku 1939 15 korún ročne. Ročný príjem z členského poplatku sa pohyboval v roku 1939 okolo 3 800 korún. Výdavky súvisiace s nákupom kníh, novín a časopisov, hudobnín a s financovaním časti nákladov na výlety predstavovali sumu 3 626 korún. V roku 1941 sa znížil členský poplatok na 10 korún. Počet členov bol v tomto roku 200. V školskom roku 1943/1944 bol počet členov 123 a pokladničná hotovosť vykazovala 1 243 korún. V školskom roku 1944/1945 začal krúžok svoju činnosť až 16.februára 1945, keď

v ňom pracovali už len žiaci prvých troch ročníkov. Krúžok pripravil na 24.júna školský majáles. Bolo to prvé vystúpenie v obnovenej Československej republike. Majetok krúžku bol na konci apríla 1945 983 korún.

Samovzdelávací krúžok bol členom Matice slovenskej a Ústredia ochotníckych divadiel v Turčianskom Sv. Martine.

Abstinentský krúžok

Abstinentský krúžok pokračoval v osvetovej protialkoholickej činnosti medzi žiakmi ústavu a pripravoval ich tak na osvetovú prácu medzi slovenským ľudom v ich budúcich učiteľských pôsobiskách. V školskom roku 1938/1939 mal krúžok 70 členov. Členovia sa stretávali na schôdzkach, kde si niekto zo žiakov alebo učiteľov pripravil prednášku na tému abstinentského hnutia. Krúžok mal vlastnú knižnicu, v ktorej bolo okolo 80 zväzkov náučnej a populárnej literatúry s protialkoholickou tematikou. Krúžok odoberal aj časopis Život a Vyšší národ.

Členský príspevok bol 3 koruny ročne. Predsedom krúžku bol žiak z vyššieho ročníka a poradcom jeden z profesorov.

Internát

I po zmene štátoprávnych pomerov si zachovali internáty pri učiteľských akadémiách svoju hlavnú úlohu z predchádzajúceho obdobia, a to poskytovať žiakom ubytovanie, stravovanie a odborný pedagogický dozor. Podľa názoru niektorých členov profesorského zboru ubytovanie v internáte minimalizovalo straty času a energie na cestovanie a nezaťažovalo mladých ľudí nevhodnými rečami a výjavmi počas cestovania do školy a zo školy domov a zároveň podporovalo pravidelné a správne stravovanie. Cieľom internátnej výchovy bolo spoločným, družným životom sústrediť všetky osvedčené výchovné metódy na formovanie uceleného charakteru ubytovaných žiakov a pod odborným vedením kontrolovať ich prípravu na školské vzdelávanie. Sociálne poslanie internátu sa napĺňalo tým, že chudobnejší žiaci s dobrým prospechom a nadaním mohli získať zľavy na internátnom poplatku.[42]

Podľa výnosu MŠaNO č. 148 733/1937-V z 15. decembra 1937, vydaného po dohode s Ministerstvom verejných prác a Najvyšším účtovným kontrolným úradom, bol stredoškolský internát samostatnou administratívnou a finančnou ustanovizňou, ktorá bola po stránke hospodárskej prevádzky nezávislá od školy. Internát bol neziskový podnik, ktorý slúžil hlavne nadanej, ale sociálne slabej študujúcej mládeži. Hospodárenie v internátoch sa usmerňovalo tak, aby nevy-

[42] V školskom roku 1939/40 povolilo ministerstvo zľavu na internátnych poplatkoch 222 žiakom v 15 stredoškolských internátoch, čo predstavovalo sumu 170 747 korún. V školskom roku 1942/43 povolilo zľavu 266 žiakom, čo predstavovalo sumu 324 530 korún.

kazovali prebytky, nehromadili kapitál, a aby sa prevádzkové poplatky ubytovaných žiakov plne využili v ich prospech. Hlavnou zásadou hospodárenia bola sebestačnosť, to znamená, že výdavky sa museli uhradiť vlastnými príjmami. V hospodárení nesmel vzniknúť schodok, pretože internát nemal nárok na štátny príspevok, ktorým by pokryl tento schodok. V štátnom rozpočte bola iba sporadicky vyčlenená menšia čiastka na doplnenie vnútorného zariadenia štátnych internátov, z ktorej bolo možné čerpať podporu.

V roku 1942 bolo na Slovensku v prevádzke 87 štátnych a neštátnych internátov, v ktorých bolo spolu 5 697 miest.[43]

V internáte pri učiteľskom ústave v Štubnianskych Tepliciach bolo na konci školského roku 1938/1939 ubytovaných 29 chlapcov a 39 dievčat, ktorí sa tam okrem ubytovania i stravovali. Mesačný poplatok za ubytovanie a stravovanie bol 312 korún, za celodennú stravu 260 korún a len za obedy 108 korún. Ročný poplatok na internátneho lekára, kuchynský riad, šport, samovzdelávaciu činnosť a nezistené škody bol 80 korún. Od internátnych poplatkov (od jednej osminy až do troch štvrtín) bolo oslobodených 14 žiakov. MŠaNO za nich uhradilo v prvom polroku 5 920 korún. Ďalším 2 žiakom poskytol riaditeľ ústavu z prostriedkov internátu obedy zadarmo. Podpora bola vo výške 2 056 korún.

V školskom roku 1939/1940 bol mesačný poplatok za ubytovanie a stravovanie 332 korún, za celodennú stravu 276 korún, za obedy 140 korún. Čiastočne oslobodených od internátnych poplatkov bolo 13 žiakov. Zľavy vo výške 9 984 korún uhradilo ministerstvo školstva.

V školskom roku 1942/1943 bola správkyňou internátu Katarína Bačarková a vychovávateľkami Klementína Bónová-Sochorková a Mária Jančovičová. Internátna podpora, resp. internátna zľava, ktorú udeľovalo MŠaNO, činila v tomto roku 32 000 korún. Získalo ju 29 žiačok a jej výška sa pohybovala od 500 do 2 000 korún. Internátny poplatok bol vo výške 400 korún.

Činnosť v internáte bola rôzna. Žiačky vo voľnom čase chodili na prevádzky a venovali sa viacerým druhom športu. Niektoré sa venovali aj kvetinárstvu a včelárstvu.

Internát pri učiteľskom ústave v Štubnianskych Tepliciach patril k väčším internátom v rámci Slovenska. Situáciu s ubytovaním študentov skomplikovalo v roku 1940 nariadenie o zrušení koedukácie a príchod študentov z učiteľských ústavov v Leviciach a v Lučenci, ktoré zabrali Maďari. Ubytovaní študenti boli separovaní podľa pohlavia. Dievčatá ostali v pôvodných priestoroch internátu na druhom poschodí hlavnej budovy a pre chlapcov bol zriadený Študentský domov v prebudovaných priestoroch riaditeľského bytu v samostatne stojacom

[43] K tomu pozri, napr. Päť rokov slovenského školstva 1939 – 1943. Zostavila Redakčná komisia Ministerstva školstva a národnej osvety Bratislava : Štátne nakladateľstvo, 1944, s.273-277.

dome v školskej záhrade. Novovytvorené ubytovacie kapacity stačili iba pre 10 až 15 chlapcov, ostatní sa museli ubytovať na súkromí v rodinách, čo však bolo spojené s väčšími výdavkami. Keď poslední chlapci ukončili štúdium, bola v priestoroch Študentského domova zriadená kuchynka na varenie a dve izby pre profesorov.

S predlžovaním vojny sa výrazne zhoršovala situácia v stravovaní. Vtedajší študent Juraj Bárta napísal vo svojich spomienkach: „Vo vojnových časoch sa vzhľadom na zásobovacie problémy zhoršovala aj internátna strava, najmä z hľadiska kvality, keďže aj porciami pre chlapcov vyvíjajúcich sa v mužov často nestačila potláčať škŕkanie žalúdkov, ak rodičia mali problémy s odosielaním balíkov. Vyplatilo sa preto pestovať aj študentské lásky, ktorým akosi menej chutilo a zvyšné halušky, rezance či francúzske zemiaky posielali na skonzumovanie chlapcom.“[44]

Koniec vojny zasiahol nepriaznivo aj do života internátu. Počas obdobia od vypuknutia povstania až po odchod Nemcov bolo zničené takmer celé zariadenie školského internátu. Obnovená činnosť internátu začala 1.mája 1945, kedy získal potrebné miestnosti na ubytovanie a priestory pre školskú kuchyňu s jedálňou.

Po uvoľnení Ferdinanda Šteliara z funkcie riaditeľa sa stal od 12.mája 1945 novým riaditeľom školy i internátu Július Žilka. Správkyňou internátu bola Irena Magdolenová, kuchárkou Júlia Petrová, pomocníčkou v kuchyni bola Anna Plišková a po nej Etela Mendelová, internátnym zriadencom bol Juraj Fóbel. Okrem nich zamestnával internát podľa potreby aj pomocníkov pre práce v školskej záhrade.

Internátna podpora udelená žiakom z menej majetných rodín bola v školskom roku 1944/1945 vo výške 6 703 korún.

Rodičovské združenie

Rodičovské združenie pri učiteľskej akadémii bolo založené po dlhšej príprave 14. novembra 1940 z iniciatívy vtedajšieho dočasného riaditeľa Fedinanda Šteliara. Zakladanie rodičovských združení upravoval výnos MŠaNO č. 43 041 z 31. januára 1941 o rodičovských združeniach, ktorý pozmenil výnos č. 151 660/1930 ešte z bývalej československej republiky.

Ministerstvo zdôvodňovalo potrebu zakladania rodičovských združení uskutočňovaním a rozvíjaním užšej spolupráce medzi školou a rodinou, medzi profesormi a rodičmi. Úlohou rodičovského združenia bolo pomáhať, aby sa vytvo-

[44] Juraj Bárta, PhDr., CSc. (1923 – 2005) študoval na učiteľskom ústave v Štubnianskych Tepliciach v čase druhej svetovej vojny. Neskôr sa venoval archeológii a speleológii. Zaslúžil sa o vrátenie Venuše z Moravian späť na Slovensko.

ril zdravý súlad medzi školou a rodinou, oboznamovať rodičov s výchovnými a vyučovacími otázkami formou prednášok, rozhovorov a i., zriaďovať a udržovať pre žiakov podporné zariadenia (stravovanie, ošacovanie, rozdeľovanie učebných pomôcok), sociálno-zdravotnícke zariadenia (útulky, zotavovne, prázdninové osady), pomáhať škole pri zriaďovaní dielní, kuchýň, žiackych čitární, pri doprave žiakov a pod. Rodičovské združenie tvorili rodičia žiakov a všetci členovia učiteľského zboru. Na schôdzky sa privolával aj školský lekár ako poradca. Členovia rodičovského združenia volili každoročne členov školského výboru, ktorí sa starali o pravidelnú činnosť združenia, o finančné prostriedky, zvolávali plenárne schôdzky a pripravovali pre ne prednášky. Členom výboru bol aj riaditeľ, ktorý na schôdzach rodičovského združenia informoval rodičov o školských záležitostiach. Zisťovať stav rodičovského združenia bolo tiež jednou z úloh školskej inšpekcie.

Predsedom rodičovského združenia pri učiteľskej akadémii bol profesor Vladimír Hořínek, ktorý bol do tejto funkcie zvolený ako zástupca rodičov. Tajomníčkou bola Anna Kaliská a pokladníčkou Mária Jančovičová, obe vychovávateľky v internáte. Počet členov rodičovského združenia bol spočiatku 48, z toho bolo 13 neplatiacich. Správcom Rodičovského združenia bol riaditeľ akadémie.

V školskom roku 1940/1941 tvorili príjmy rodičovského združenia z dobrovoľných členských príspevkov 569 korún a výdavky dosiahli spolu 269 korún. Výdavky boli použité na nákup kancelárskeho materiálu a knižných odmien pre žiakov. V školskom roku 1941/1942 bol počet členov 71. Príjmy a dary od členov tvorili spolu 714 korún a výdavky 634 korún. Výdavky boli za knihy, teplé oblečenie, nákup premietacieho prístroja, palivo a činnosť krúžkov.

V ťažkých vojnových časoch prispievali rodičia nielen na vzdelávaciu činnosť školy, ale pomáhali aj pri zásobovaní školskej jedálne potravinami. Na pomoc chudobnejším žiakom vznikla tzv. polievková akcia. Každý deň v čase od 7. marca 1944 do 15. mája 1944 sa podávala 32 žiakom akadémie a cvičnej školy teplá polievka a chlieb. Polievku varili žiačky akadémie pod vedením profesorky Márie Jančovičovej. Výdavky na polievkovú akciu činili 1 739 korún, okrem potravinových darov, ktoré veľkodušne poskytli miestni živnostníci - mäsiar Šovčík a Jesenský, bryndziareň, pekáreň Langsfeld a rodiny Budiská, Telgárska, Jančovičová, Palicová, Mračková, Dubovcová, Petrovičová, Šimková, Pišková, Černáková, Chalupová. Finančnými čiastkami prispelo Potravné družstvo, Roľnícke a skladištné družstvo, firma Lichtenstein, K. Žiak, A. Zbiňovský a Ing. E. Žolnaj.

Z pomocou rodičovského združenia bol vybudovaný a zariadený aj spomínaný Študentský domov, v ktorom boli ubytovaní chudobnejší študenti z radov chlapcov.

V školskom roku 1944/1945 sa rodičovské schôdzky kvôli nepokojným vojnovým pomerom nekonali. Porada rodičov k zrušeniu marcových maturitných skúšok sa konala až po oslobodení Štubnianskych Teplíc. K 25. aprílu 1945 bola hotovosť rodičovského združenia 5 492 korún.

Cvičná škola

Cvičná škola bola umiestnená v budove učiteľskej akadémie na zvýšenom prízemí. V školskom roku 1938/1939 mala dve triedy, v ktorých bolo 54 žiakov. V prvej triede bolo 25 žiakov a v druhej triede 29 žiakov. V školskom roku 1943/1944 mala cvičná škola tri triedy, v ktorých bolo spolu 82 žiakov. V prvej triede bolo 18 žiakov, v druhej 33 a v tretej 31 žiakov. Podľa názoru riaditeľa sa na zvýšenom počte žiakov cvičnej školy od polovice roku 1943 začalo prejavovať i sťahovanie rodín z Bratislavy a oblastí východného Slovenska do pokojnejšieho vnútrozemia.

Žiaci cvičnej školy boli väčšinou miestni alebo z blízkeho okolia. Takmer všetci boli slovenskej národnosti, iba niekoľko z nich bolo českej a židovskej národnosti. Koncom augusta 1940 prijala vláda nariadenie č. 208/1940 Sl. z. o úprave niektorých právnych pomerov Židov vo veciach školstva a vzdelávania, na základe ktorého mali byť Židia vylúčení z akéhokoľvek štúdia na všetkých tuzemských školách a učebných ústavoch, okrem škôl ľudových, v ktorých však museli byť separovaní v osobitných triedach. 21. septembra 1940 došlo k vylúčeniu všetkých žiakov židovského pôvodu aj z cvičnej školy pri učiteľskej akadémii. Bolo to mimoriadne silné diskriminačné opatrenie, pretože v meste bola pomerne veľká židovská komunita.

Žiaci cvičnej školy mali zákonnú povinnosť platiť školné. Od jeho platenia mohli byť deti chudobnejších rodičov oslobodení. V školskom roku 1940/1941 platilo 31 žiakov plné školné a dvaja žiaci platili polovičné.

Chovanie žiakov cvičnej školy hodnotili cviční učitelia ako veľmi dobré. Vo výročných správach sa neuvádzajú žiadne závažnejšie porušenia školskej disciplíny a poriadku. Prospech žiakov cvičnej školy bol dobrý až veľmi dobrý. Problémom bola príliš vysoká absencia, nezriedka chýbala na vyučovaní až tretina žiakov. Triedni učitelia vykonávali návštevy v rodinách, ktorých deti mali vysokú absenciu, ale nezistili žiadne závažnejšie okolnosti brániace riadnej dochádzke do školy.

Hoci boli cvičné školy v zmysle zákona č. 288/1940 Sl.z. organizačne pričlenené k učiteľským akadémiám, z dôvodu účelného organizovania praktickej výchovy učiteľov ľudových škôl a pre užšiu súčinnosť cvičných škôl s ostatnými ľudovými školami zriadilo MŠaNO výnosom č. 2124/41 prez. z 13. marca 1942 funkciu odborného inšpektora cvičných škôl. Odborný inšpektor mal priamy

dozor nad cvičnými školami, dozeral na dodržiavanie pedagogicko-didaktických postupov, na účinkovanie cvičných učiteľov, mal právomoc usmerňovať praktický výcvik, dozerať na organizáciu a chod cvičnej školy, na dodržiavanie základných školských, hygienických a bezpečnostných predpisov. O výsledkoch kontroly podával pravidelné správy ministerstvu školstva.

Funkciou odborného inšpektora cvičných škôl neboli nijako obmedzené práva a povinnosti školského inšpektora učiteľských akadémií, ktoré vyplývali zo služobnej úpravy.

Dlhodobým problémom cvičnej školy bol malý počet cvičných tried, v ktorých mohli vykonávať študenti praktický výcvik. Keď mal ústav po jednej triede v ročníku, teda 4 triedy spolu, stačili dve cvičné triedy. Potom čo boli zavedené aj pobočné triedy, dve cvičné triedy už nestačili na zabezpečenie praktického výcviku pre všetkých študentov. Preto riaditeľ akadémie naliehavo žiadal ministerstvo školstva o povolenie zriadiť tretiu triedu. Ministerstvo udelilo súhlas na zriadenie tretej triedy výnosom č. 8 669/43-II/2 z 30. septembra 1943. V polovici októbra 1943 prešli žiaci štvrtého a piateho postupového ročníka z miestnej ľudovej školy do cvičnej školy, ktorá sa tým stala úplná.

Študenti 1. a 2. ročníka akadémie absolvovali prax v cvičnej škole iba formou pozorovania. Výsledky pozorovaní si zaznamenávali do osobitného zošita a ich rozboru sa venovali na hodine pedagogiky a metodiky. Študenti 3. a 4. ročníka vykonávali praktický výcvik v cvičnej škole formou násluchov (náčuvov) a pokusov (výstupov). V školskom roku 1941/1942 absolvovali študenti 3.ročníka akadémie v oboch triedach cvičnej školy spolu 27 náčuvov a 9 pokusných výstupov. Študenti 4. ročníka absolvovali dovedna 110 výstupov.

Okrem cvičnej školy hospitovali študenti akadémie pod vedením učiteľov cvičnej praxe aj v okolitých ľudových školách v Háji, Rakši, Diviakoch, Turčianskom Sv. Michale, Dolnej Štubni.

Budova učiteľskej akadémie

Budova učiteľskej akadémie bola z hľadiska stavebno-technického i pedagogického vo vyhovujúcom stave. Táto skutočnosť sa zdôrazňovala v každej z výročných správ od roku 1938 do roku 1945. Opakujúcim sa problémom ešte z predchádzajúceho obdobia bolo nedostatočné vykurovanie učebných a ostatných školských priestorov v zimnom období, čo bolo častou príčinou chorôb z prechladnutia. Používané pece a nekvalitné palivo nedokázali vykúriť miestnosti na požadovaných 18 stupňov. Riaditeľ s podporou školského lekára opakovane žiadal nadriadené orgány, aby tento naliehavý problém riešili. Po viacnásobných intervenciách Ministerstvo dopravy a verejných prác výnosom č. 13.176-V/3-1941 zo dňa 7. marca 1941 prisľúbilo, že zavedie v dohľadnom čase

v celej budove ústredné kúrenie. Vojnové časy a nedostatok financií spôsobili, že ústredné kúrenie nebolo napokon zavedené. Podarilo sa ho zaviesť až v šesťdesiatych rokoch.

V roku 1941 bolo v budove šesť učební, kresliareň, hudobná sieň, učebňa fyziky a chémie, dielňa na ručné práce, dve študovne, jedna čitáreň, jedna telocvičňa, internát s piatimi miestnosťami na ubytovanie študentov a tri miestnosti pre internátny personál, naturálny riaditeľský a školnícky byt.

11. septembra 1940 sa zapojila učiteľská akadémia do vysielania slovenského školského rozhlasu. Koncesiu na počúvanie slovenského rozhlasu udelil učiteľskej akadémii miestny Poštový úrad 9. januára 1941 pod číslom 33-III/1941. Škola neplatila rozhlasový poplatok, pretože školy boli od tohto poplatku oslobodené.

Slovenský rozhlas vysielal pre školy pravidelne po celý školský rok trikrát v týždni (pondelok, streda, piatok) v čase školského vyučovania. Vysielanie pre stredné školy bolo v stredu. V tento deň sa počúvania školského rozhlasu zúčastňovali aj žiaci učiteľskej akadémie, vždy jeden ročník pod dozorom profesora V. Hořínka v hudobnej sieni. Vysielanie trvalo 20-25 minút a programy obsahovali učebnú látku z vlastivedy, štátnoobčianskej náuky, náboženstva, hudobnej výchovy, kreslenia, dejepisu, literatúry, telesnej výchovy a aktívne relácie: Zacvičme si! Zaspievajme si! Recitujme! Kreslite s nami! Rozhlasové vysielanie pre stredné školy zahŕňalo aj životopisy slovenských spisovateľov, národných dejateľov, prejavy významných mužov, príležitostné oslavy slovenských i svetových hudobných skladateľov, hudobné relácie, recitácie a zbory, prednášky významných osobností z rôznych oblastí spoločenského života, dobrodružné cestopisy, kurzy spoločenskej výchovy a správnej spisovnej slovenčiny. Osobitnú pozornosť venoval rozhlas celonárodným oslavám a začiatku školského roku, kedy mával prejav k školskej mládeži minister školstva. Proporcionálne bolo najviac vysielacieho času venované vlasteneckej výchove (462 minút ročne), literatúre (366 minút), aktualitám (289 minút), dejinám (217 minút), atď.

Pri Slovenskom rozhlase bol okrem školského rozhlasu zriadený aj pedagogický rozhlas. Vysielanie bolo každú stredu od 17,15 do 17,30 hod. a jeho obsahom boli vyučovacie metódy, aktuality zo školského života, nové poznatky z pedagogických disciplín, vzťah školy a verejnosti, kurzy slovenského jazyka a pod.

V roku 1943 pridelilo ministerstvo školstva učiteľskej akadémii filmový projekčný aparát na 16 mm úzky film značky Zeiss-Ikon. Aparát bol majetkom ministerstva a škola ho dostala do trvalej správy. Premietanie filmov zabezpečoval školník Dušan Lichner, ktorý bol vyškolený ako filmový operátor. Výrobu a distribúciu filmov zabezpečoval Ústav pre školský a osvetový film (Školfilm), založený ešte koncom roku 1940. Ústav vyrobil priemerne 15 filmov ročne. Pod-

statná časť filmov bola z cudzej produkcie. V školskom roku 1942/1943 sa požičiavalo 35 rozličných filmov v 244 kópiách.

Filmových predstavení v učiteľskej akadémii bolo v prvom polroku 1943 celkom päť. Zúčastnili sa ich okrem žiakov akadémie aj žiaci miestnej ľudovej školy a žiaci okolitých ľudových škôl. Prvé filmové predstavenia Mliečne výrobky, Zoologická záhrada a Vianočná groteska sa premietali 8. - 11. januára 1943. Druhé predstavenie bolo 22. – 25. januára 1943. Premietali sa filmy: A. Hlinka, Slovenský raj, Autostrády a groteska Holandský syr. Tretie predstavenie bolo vo februári 1943, štvrté v marci a piate a posledné v apríli 1943.

Prázdninové kurzy

V budove akadémie sa v čase letných prázdnin konali kurzy. Od 5. júla 1943 do 2. augusta 1943 sa viedol kurz talianskeho jazyka pre 30 profesorov pod vedením univerzitného profesora Dr. Leone Paciniho. Od 19. do 29. júla 1943 bol kurz cvičných učiteľov. Obidva kurzy organizačne zabezpečoval riaditeľ F. Šteliar.

Hospodárenie a rozpočet učiteľskej akadémie

Hospodárenie učiteľskej akadémie zahŕňalo vedenie predpísaného účtovníctva, výkon administratívnych a ďalších činností, výkon správy majetku, atď. K hlavným činnostiam patrila každoročná tvorba rozpočtu, vedenie pokladničného denníka, vyhotovenie záverečných účtov, správa pokladnice, vedenie inventáru, platby a úhrady za vykonané práce, kontrola účtov a účtovných dokladov, platba prostredníctvom Poštovej sporiteľne, kolkovné, kvitančné a iné poplatky, školský plat, ostatné poplatky a taxy, účtovanie školského platu a poplatkov, správa štátnych budov a i. Celú účtovnú agendu a hospodárenie akadémie viedol spočiatku riaditeľ s pomocou niektorého z učiteľov, neskôr prevzal vedenie účtovnej agendy osobitný zamestnanec.

Náklady na chod a činnosť štátnych učiteľských akadémií boli financované zo štátneho rozpočtu. Ďalšími zdrojmi financovania boli školské poplatky, taxy a príspevky, prostriedky za prenájom, hospodársky zisk z výnosu školskej záhrady, príležitostné dary od súkromných osôb, prípadne iné zdroje. Finančné prostriedky pre štátne učiteľské akadémie boli rozpočtované v kapitole ministerstva školstva sumárne za všetky akadémie na celý kalendárny rok.

Rozpočtované prostriedky pre učiteľské akadémie (1940 - 1944)[45]

Rok	Osobné výdavky		Vecné výdavky		Spolu	Príjmy
	riadne	mimoriadne	riadne	mimoriadne		

[45] Slovenský zákonník (Sl.z.), ročníky 1939 – 1945.

1940	2 694 000	-	554 000	9 000	3 257 000	
1941	2 721 600	-	593 500	8 000	3 323 100	65 000
1942	2 955 300	-	565 100	6 000	3 526 400	164 500
1943	3 386 500	-	628 400	11 000	4 025 900	178 900
1944	3 639 200	-	690 100	21 000	4 350 300	208 400

V štátnom rozpočte na príslušný kalendárny rok sa zverejňovali rozpočtované príjmy a výdavky sumárne za všetky štátne učiteľské akadémie. Neštátne učiteľské akadémie mohli získať iba štátnu podporu a to v prípade, že nedokázali financovať chod školy z vlastných prostriedkov a písomne o ňu požiadali.

Príjmy do štátneho rozpočtu za štátne učiteľské akadémie zahŕňali školský plat (školné), zmluvné príspevky, refundáciu platov štátnych profesorov prikázaných na neštátne školy a i. Okrem príjmov do štátneho rozpočtu mala škola aj vlastné príjmy, odpočítateľné od riadnych vecných výdavkov (napr. zápisné) a neodpočítateľné od riadnych vecných výdavkov (dávky za úradné výkony, príspevok na školský film).

Rozpočtované výdavky učiteľskej akadémie sa členili na osobné a vecné. Osobné tvorili služobné platy profesorov, učiteľov a zriadencov podľa platových zákonov a nariadení, nemocenské poistenie (zamestnávateľ prispieval 1,75 percenta), odmeny za nadpočetné hodiny a za vyučovanie náboženstva, a i. Riadne vecné výdavky tvorili: bežné vecné potreby (kúrenie, svietenie, čistenie priestorov, kancelárske potreby), opravy a dopĺňanie školského inventára (nábytok, učebné pomôcky, školská knižnica), údržba školských nehnuteľností (daň z nehnuteľnosti, nájomné, ostatné dane a poplatky, poistenie budovy, údržba vodovodu, pecí a komínov, bielenie a maľovanie miestností, starostlivosť o školský dvor, záhradu a ihrisko), pôžičky a úroky, fakultatívne potreby (príspevok na školského lekára, školská lekárnička, žiacke úrazové poistenie).

Najväčšou položkou v rozpočte boli osobné výdavky. Mimoriadne vecné výdavky sa vyskytovali iba výnimočne a boli prevažne investičného charakteru.

Návrh ročného rozpočtu akadémie pripravoval riaditeľ v spolupráci s ostatnými členmi profesorského zboru. Pri vypracovaní návrhu rozpočtu postupoval podľa položiek rozpočtovej klasifikácie a podľa aktuálnych pokynov a usmernení ministerstva. Doklady o pridelených finančných prostriedkoch učiteľskej akadémii v tom období sa v školskom archíve nedochovali.[46] Sporadické údaje obsahujú niektoré úradné a účtovné akty, napr. zápisnice o odovzdaní a prevzatí školy, pokladničný denník, výročné správy, zápisnice z porád a pod.

[46] Časť dokumentačného materiálu a účtovných kníh bola zničená koncom vojny, kedy boli v budove učiteľského ústavu umiestnení vojaci.

Finančné prostriedky pridelené učiteľskej akadémii v rokoch 1942 - 1944[47]

Rok	Platy a odmeny (riadni a výpomocní prof.)	Režijné výdavky
1942	270 970,05 Ks	48 678,10 Ks
1943	290 987,80 Ks	52 556,50 Ks
1944	361 468,10 Ks	58 945,45 Ks

Podstatnú časť režijných výdavkov v uvedených rokoch tvorili energie. Náklady na nákup dreva a uhlia, na ich dopravu, na pílenie, rúbanie a ukladanie dreva činili v roku 1942 spolu 19 345,70 korún a náklady na elektrickú energiu 1936 korún. Platby za telefón činili 1 324 korún, mzdy školských zriadencov (kurič, upratovačka) 8 327 korún, sociálne poistenie 1 341 korún, nákup učebných pomôcok 2 835 korún, kolkovné 961 korún a nákup potrieb na čistenie 800 korún.

Schválený a pridelený rozpočet bol povinný riaditeľ dodržiavať. Koncoročné vyúčtovanie nesmelo končiť schodkom. Pokladničný zvyšok mohla škola použiť ešte v tom istom rozpočtovom roku napríklad na nákup kníh a učebných pomôcok. Schválenú výšku ročného rozpočtu nedostávala škola naraz, ale v zálohovaných platbách.

K hospodárstvu školy patrili pozemky ovocný sad, včelín a skleník, ktoré poskytovali žiakom možnosť uplatniť v praxi vedomosti, ktoré nadobudli na hodinách poľnohospodárstva a prírodopisu a boli tiež významným zdrojom produktov pre školskú jedáleň.

Školskí zriadenci v rokoch 1938 - 1945

Lichner Dušan. Výpomocný, neskôr definitívny školník.
Šimko Andrej. Sezónny výpomocný kurič (od 15.10. do 15.4.)
Olevičová Anna. Výpomocná sila.
Predáčová Mária. Výpomocná sila. Upratovačka.
Frnová Zuzana. Výpomocná sila. Upratovačka.
Fóbľová Mária. Výpomocná sila. Upratovačka.
Petrová Mária. Výpomocná sila. Upratovačka.
Rišianová Anna. Výpomocná sila. Upratovačka.
Kleinová Mária. Výpomocná sila. Upratovačka.
Danková Anna. Výpomocná sila. Upratovačka
Fóbel Juraj. Sezónny výpomocný kurič.

[47]Pokladničný denník učiteľskej akadémie za roky 1942 – 1950.

Škola a vojna

Vojna zasiahla rušivo do života učiteľov aj žiakov akadémie. Atmosféra v škole bola nepokojná, prevládala nervozita a strach, začali sa výraznejšie prejavovať protičeské a protižidovské nálady. „Boli to všelijaké časy. Do riadenia ústavu zasahovali veľmi silné vonkajšie vplyvy. Na jednej strane tlak exponentov Hlinkovej ľudovej strany, na druhej rezervovanosť Turčanov, medzi ktorými bolo veľa evanjelikov a navyše blízkosť Hornej Štubne so svojím národne vyburcovaným nemeckým obyvateľstvom...Udalosti vonkajšieho sveta sa sprvu prejavovali v nepozornosti, v zanedbávaní povinností, v roztržitosti a v očakávaní, čo prinesie zajtrajšok. Neskôr, najmä po 14. marci 1939 sa už aj niektorí profesori a študenti zapájali do politického diania. A tak to všetko vrelo a varilo sa...Bolo treba veľmi citlivo a pohotovo reagovať, tlmiť príkazy, horúce hlavy študentov držať od nerozvážnych krokov..."[48]

Po odchode českých profesorov nastala v učiteľskej akadémii veľká migrácia pedagogického personálu. Prichádzali noví učitelia, a hoci to už boli Slováci, ministerstvo ich po roku vymieňalo, čo prinášalo študentom problém s adaptáciou na nových učiteľov.[49] „Rušné premeny politického života, výmena kvalifikovaných profesorov a ich nahradenie odbornými učiteľmi alebo len suplujúcimi profesormi bez druhej štátnej skúšky pocítili sme vo forme ich didaktickej neskúsenosti a prednesu učiva. Učivo predkladali ťažšie pochopiteľnou formou, neprimeranou veku stredoškolákov. Veľa času sme strávili ustavičným prepisovaním diktovaného učiva...Z hľadiska hodnotenia vedomostnej či didaktickej úrovne našich pedagógov ich skoro každoročná výmena odrazila sa aj v istých slabinách našich vedomostí. To sa prejavilo najmä pokiaľ išlo o matematiku a fyziku, ktorých úroveň od polovice nášho štúdia bola veľmi slabá."[50] „Radosť zo života nám mládencom uberala hrozba, ako sa vyhnúť frontu, ak by sme museli po eventuálnej urýchlenej vojnovej matúre nastúpiť predčasne na vojenskú prezenčnú službu a odísť na front. O strádaniach na fronte sme sa dozvedeli predovšetkým od svojich starších súrodencov, ktorí vypisovali z frontu nie veľmi optimistické listy."[51] Do učiteľskej akadémie sa prijímali od školského roku 1939/1940 iba dievčatá, teda spomínané obavy sa týkali tých chlapcov, ktorí už boli žiakmi vyšších postupných ročníkov akadémie. Poslední z nich ukončili štúdium v roku 1942.

---

[48] Spomienkový list Oskára Ferianca. In: Nižňanská M.: Turčianske Teplice. Z histórie školstva, učiteľského vzdelávania a kultúry. Prešov. 2012, s.192-193.

[49] Počas 6 rokov existencie Slovenského štátu sa vystriedalo v učiteľskej akadémii takmer toľko učiteľov, ako za celé 40 ročné obdobie maďarského učiteľského ústavu.

[50] Bárta J.: Spomienky na študentské časy v Štubnianskych Tepliciach v rokoch 1938 – 1942. In: Jubilejná výročná správa k 125.výročiu založenia školy. Martin. 1996, s.12 a 14.

[51] Tamtiež, s.11.

Od roku 1940 bola do učebného plánu zaradená branná výchova, ktorej cieľom bolo skvalitniť prípravu žiakov pre prípad, že vojna zasiahne aj územie Slovenska. Branná výchova pozostávala z teoretického a praktického výcviku a pracovnej povinnosti. Teoretický výcvik sa realizoval organizovaním prednášok s brannou tematikou. Na ich masovom šírení sa podieľal Slovenský rozhlas, ktorý dvakrát týždenne vysielal reláciu venovanú brannej výchove. Praktický výcvik bol zameraný na nácvik činností pri poskytovaní prvej pomoci, na organizáciu a realizáciu pochodových cvičení spojených s orientáciou v teréne a nácvikom ďalších prvkov brannej zdatnosti. V školskom roku 1940/1941 bolo pripravených a zrealizovaných 5 pochodových cvičení. Pochodovalo sa nerovným terénom a nacvičovala sa orientácia podľa mapy. Trasa pochodových cvičení sa menila. V novembri sa uskutočnilo pochodové cvičenie do Mošoviec k rodnému domu Jána Kollára, v apríli na Lazy a Čremošné, v máji do Rakše a Rakšianskej doliny a v júni výstup na Tlstú. V septembri 1941 sa uskutočnilo pochodové cvičenie smerom na Mošovce cez Háj a Rakšu, 7. októbra 1941 pochodové cvičenie smerom na Dubové, Zverín a Chrenovec, 28.novembra smerom na Bartošku a Čremošnianske lazy. V roku 1942 bol počet pochodových cvičení obmedzený na štyri ročne a v nasledujúcom školskom roku boli zrušené, pretože akadémia bola už čisto dievčenská.

Okrem pochodových cvičení sa v rámci brannej výchovy uskutočňovali aj poplachové cvičenia a vykonávala sa pracovná povinnosť napríklad pri úprave okolia školy, ihriska, záhrady, pri výsadbe stromov, pri zbere odpadov, pri budovaní krytov a pod. Prvý provizórny protiletecký kryt podľa nariadenia Veliteľstva vzdušných zbraní v Bratislave bol vybudovaný v školskej záhrade v roku 1941. Mužská časť študentov ho kopala dva dni. V januári 1944 sa začal budovať nový kryt už podľa predpísaného vzoru.

K veľkým problémom v čase vojny patrilo zabezpečenie dostatočného množstva chleba a ostatných potravín pre stravovanie žiakov, pretože s predlžovaním vojny sa začal pociťovať ich všeobecný nedostatok.

Dlhotrvajúce mrazivé zimy a nedostatok dreva a uhlia na kúrenie spôsobili, že sa predlžovali vianočné, polročné a veľkonočné prázdniny alebo boli vyhlásené mimoriadne uhoľné prázdniny, prípadne iné voľno. V roku 1943 sa začalo vyučovať až 1. októbra a vianočné prázdniny sa spojili s uhoľnými a trvali až do 19. januára 1944. Aj školský rok bol ukončený predčasne v polovici júna 1944, ale to už vojnové udalosti nadobudli rýchly spád.[52]

[52] Na blížiaci sa front reagovalo ministerstvo školstva v lete 1944 príkazom na postupný odsun spisového materiálu z akadémie. Vtedy sa stratila časť písomných materiálov. Pri vracaní spisového materiálu sa stávalo, že na školu bol vrátený materiál, ktorý patril inej škole a naopak.

29. augusta 1944 bolo vyhlásené v Banskej Bystrici Slovenské národné povstanie. V ten istý deň bola v Štubnianskych Tepliciach vyhlásená Československá republika, ku ktorej sa prihlásilo aj Hlavné veliteľstvo žandárstva, ktoré tam bolo evakuované z Bratislavy od jesene 1943. Pre vojnovú situáciu sa od začiatku septembra 1944 v budove školy nevyučovalo, žiaci mali predĺžené prázdniny až do konca novembra 1944. V budove sa usídlili vojaci a partizáni ustupujúci pred nemeckou presilou. Prístrešie v nej našiel aj Detský domov z Turčianskeho Sv. Martina a veľa obyvateľov z dolného Turca, ktorí utekali pred nemeckým vojskom. Keď Nemci obsadili Martin a začali postupovať smerom na Teplice, vojaci, žandári a partizáni opustili budovu školy a stiahli sa bližšie k Banskej Bystrici. Za nimi evakuovala aj časť miestneho obyvateľstva a celý personál akadémie. Budova ostala opustená a vydaná na ľubovôľu nemeckých vojakov.

V areáli školy zriadili Nemci začiatkom novembra 1944 zajatecký tábor, v ktorom internovali zajatých povstalcov predtým, ako ich odtransportovali do Nemecka. Zajatí povstalci boli zhromaždení vonku na školskom ihrisku, kde v daždi a zime boli odkázaní iba na pomoc miestnych ľudí, ktorí im prinášali teplé oblečenie a aspoň trochu jedla. V polovici novembra 1944 prikázali Nemci miestnemu obyvateľstvu vyčistiť budovu akadémie. Po vyčistení v nej zriadili poľnú nemocnicu, ktorá tam bola až do ich odchodu zo Štubnianskych Teplích 7. apríla 1945. Počas dvestodňovej nemeckej okupácie utrpela učiteľská akadémia veľké škody na svojom majetku. Stratila sa alebo bola zničená veľká časť učebných a knižných zbierok, nábytku a ostatného inventáru miestností, archívnych dokumentov a písomností a tiež osobných vecí profesorov a personálu. Podľa prvého odhadu z decembra 1944 bola škoda na učebných zbierkach a zariadení učební približne 150 000 korún a škody na zariadení internátu boli v sume 250 000 korún.

Po potlačení povstania a obnovení predchádzajúceho života sa začali učitelia a ostatný personál vracať do školy. Medzi prvými sa vrátili riaditeľ Ferdinand Šteliar a internátny zriadenec Juraj Fóbel. 14. novembra 1944 sa konala mimoriadna porada učiteľského zboru, ktorá rokovala o možnostiach obnovenia vyučovania. 1. a 2. decembra 1944 sa uskutočnili prípravné práce spojené s otvorením školského roku. 3. decembra bol za účasti učiteľov a žiakov otvorený nový školský rok bohoslužbami v oboch hájskych kostoloch. V pondelok 4. decembra 1944 začalo riadne vyučovanie vo 4. a 5. ročníku a v cvičnej škole. Pred začiatkom vyučovania prehovoril k žiakom, učiteľom a niekoľkým prítomným rodičom riaditeľ F. Šteliar. V príhovore zdôraznil zložitosť doby a požiadal žiakov i učiteľov, aby sa venovali školskej práci a svedomitému a zodpovednému plneniu každodenných pracovných povinností. Pretože budovu akadémie okupovalo nemecké vojsko, vyučovanie prebiehalo na viacerých miestach v meste. V budove akadémie boli knižničné zbierky, zbierky učebných pomôcok a kance-

lária riaditeľa. Žiaci 4.a 5. ročníka akadémie a žiaci cvičnej školy sa vyučovali v prenajatom dome Róberta Brűlla vo Vieske (dnešná Somolická ulica). Dom bol prázdny, pretože jeho majiteľ, ktorý bol židovského pôvodu, opustil spolu s celou svojou rodinou Štubnianske Teplice. Žiaci cvičnej školy sa vyučovali od 8. do 10.hodiny a žiaci akadémie od 10. do 14,25 hodiny. Vyučovacie hodiny boli 40 minútové. Neprítomných cvičných učiteľov zastupovali učitelia z miestnej štátnej meštianskej školy Albín Javorka a Ľudovít Mestický, neskôr Mikuláš Čollák a Andrej Pecník.

Organizácia školského roka 1944/45

3. decembra bol otvorený školský rok pre 4. a 5. ročník akadémie a cvičnú školu.
6. decembra 1944 bola mimoriadna učiteľská porada, ktorá prerokovala a schválila rozvrh učebných predmetov a vyučovacích hodín.
14. decembra sa konal stužkový večierok žiakov 5. ročníka.
18. decembra sa konala učiteľská porada, ktorej predmetom bol stav kabinetných zbierok, návrh internátnych zliav pre 4.a 5. ročník a metodické otázky.
22. decembra začali vianočné prázdniny, ktoré trvali do 2. januára 1945. Riadne vyučovanie vo 4. a 5. ročníku akadémie a v cvičnej škole začalo v stredu 3. januára 1945.
16. januára 1945 sa začali vyučovať aj prvé tri ročníky učiteľskej akadémie. Prvý a piaty ročník sa vyučovali v budove Štátneho obvodného notariátu, kde sa nachádzali i učebné miestnosti dvoch tried miestnej meštianskej školy. Druhý, tretí a štvrtý ročník sa vyučovali v priestoroch bývalej okresnej väznice. Vo všetkých ročníkoch akadémie bolo zapísaných spolu 108 žiakov a v troch triedach cvičnej školy 78 žiakov. Počet žiakov sa v tom zložitom období ustavične menil. Na štúdium nenastúpila takmer jedna tretina zapísaných žiakov 1. až 3.ročníka, no súčasne prichádzali noví žiaci, ktorí boli do Teplíc evakuovaní z iných akadémií.
27. januára 1945 sa konala prvá klasifikačná porada pre 4. a 5. ročník akadémie.
29. januára 1945 obsadilo nemecké vojsko všetky budovy, v ktorých sa dovtedy vyučovalo. Riaditeľstvo akadémie prerušilo vyučovanie až do 3. februára 1945.
31. januára 1945 dostali žiaci 4. a 5. ročníka akadémie polročné vysvedčenie a popoludní sa ešte konala porada pedagogického zboru o stanovení školského platu pre nových žiakov.
Opätovné vyučovanie vo všetkých ročníkoch začalo 5. februára 1945. Vyučovalo sa v suterénnych priestoroch akadémie, v izbe školníka Dušana Lichnera a v jednej miestnosti v suteréne. Dopoludnia sa vyučoval 4. a 5. ročník a popoludní 1. a 2. ročník. 3. ročník spolu s cvičnou školou sa vyučoval naďalej v prenajatom dome R.Brűlla.
10. februára 1945 sa konala mimoriadna učiteľská porada k maturitným skúškam.
22. februára 1945 konali žiaci 5. ročníka akadémie písomnú skúšku dospelosti z jazyka slovenského a 23. februára začali maturitné praktické výstupy. 24. februára 1945 sa konala prvá klasifikačná porada pre žiakov 1. až 3. ročníka a 28. februára 1945 dostali žiaci týchto ročníkov polročné vysvedčenie.
9. až 13. marca 1945 sa konali triedne (ročníkové) skúšky žiakov 5. ročníka. 14. marca 1945 sa konali dodatočné písomné skúšky dospelosti z jazyka slovenského pre žiakov 5.

ročníka a v dňoch 15. až 19. marca 1945 sa konali ústne skúšky dospelosti žiakov 5. ročníka za predsedníctva Mikuláša Čolláka, riaditeľa Štátnej slovenskej učiteľskej akadémie pre gréckokatolíkov v Michalovciach, ktorý bol v tom čase evakuovaný v Štubnianskych Tepliciach. 24. marca 1945 bola mimoriadna porada venovaná klasifikácii žiakov pred odchodom na veľkonočné prázdniny. Súčasne bola aj porada o spôsobe zisťovania škôd v učiteľskej akadémii.
V sobotu 24. marca 1945 začali veľkonočné prázdniny, ale po nich sa už nevyučovalo, pretože MŠaNO obežníkom č. 11/45 zo dňa 29. marca 1945 ukončilo školský rok dňom 3. apríla 1945 z dôvodu blížiaceho sa frontu.[53]

Po vypuknutí povstania koncom augusta 1944 sa zapojili do protifašistického odboja viacerí učitelia a absolventi školy. Cvičný učiteľ Juraj Brťka bol za ilegálnu činnosť odsúdený v neprítomnosti na trest smrti. Oskár Jeleň sa zúčastnil prípravy SNP, Jána Jesenského zaistilo gestapo za účasť v SNP a z väzenia sa vrátil až po vojne, Albín Krištofič bojoval v partizánskej brigáde V.Žingora, bol zajatý, ale podarilo sa mu utiecť z transportu. Učiteľka cvičnej školy Milina Juríčková sa musela od januára 1945 skrývať pred Gestapom a vrátila sa až po oslobodení Teplíc.

O tom, ktorí absolventi a ako sa zapojili do protifašistického odboja neexistuje presná evidencia. Mená niektorých z účastníkov, ktorí padli počas oslobodzovacích bojov, ostali zvečnené na pamätnej tabuli pri hlavnom vchode do budovy školy.[54] Patrili k nim:
Rudolf Čillík, nadporučík v zaisťovacej divízie na východnom fronte, bol po potlačení SNP zaistený Nemcami a zastrelený.
Gustáv Donoval sa zúčastnil v hodnosti nadporučíka bojov na východnom fronte a od leta 1944 sa aktívne podieľal na príprave SNP. Zahynul pri deštrukcii mosta pri Budči.
Ján Hruška sa zúčastnil SNP ako dobrovoľník. Na konci novembra 1944 ho zaistilo Gestapo, bol internovaný v Kremnici, mučený a 12. decembra 1944 zastrelený.
Jozef Junaska bol po potlačení SNP zaistený Gestapom a deportovaný do koncentračného tábora v Nemecku, kde zomrel.
Juraj Kozol bol veliteľom jednej z partizánskych skupín na Hornej Nitre. Padol počas bojov s Nemcami 12. septembra 1944.
Ľudovít Krasnec bol členom partizánskej skupiny Jegorova. Bol zavraždený Nemcami vo svojom dome 9. októbra 1944.
Jozef Ľupták slúžil v Banskej Bystrici. Zahynul počas presunu 27.októbra, potom čo ho zasiahol nemecký granát.

[53] Výročná zpráva Štátnej učiteľskej akadémie v Štubnianskych Tepliciach za školský rok 1944-45. Martin, 1945, s.9-11.
[54] Autorom pamätnej tabule bol akademický sochár Stanislav Bíroš, bývalý ústavný profesor kreslenia.

Ján Marták organizoval protifašistický odboj na moravsko-slovenskom pomedzí. Nemci ho 3. decembra 1944 zaistili a deportovali do koncentračného tábora v Sachsenhausene, kde i zomrel.
Jozef Matuľa velil v čase SNP tankovej čate pri Vrútkach, neskôr pri Banskej Bystrici a Zvolene. Pri bombardovaní 7. októbra 1944 bol zranený a svojmu zraneniu napokon podľahol.
Jozef Spratek pôsobil vo viacerých partizánskych skupinách v oblasti Nízkych Tatier, kde i padol.

7. apríla 1945 boli oslobodené Štubnianske Teplice ruskou a rumunskou armádou. Časť vojakov bola prechodne ubytovaná v budove akadémie. Po odchode oboch armád zo Štubnianskych Teplíc 19. apríla 1945 začalo dôkladné čistenie školskej budovy, nádvoria a záhrad. Do konca apríla sa podarilo poškodené učebne na zvýšenom prízemí dostať do takého stavu, že bolo možné začať s vyučovaním.

25. apríla 1945 prevzal správu Štátnej učiteľskej akadémie v Štubnianskych Tepliciach riadny profesor Július Žilka, namiesto uvoľneného riaditeľa Ferdinanda Šteliara. V zápisnici o prevzatí riaditeľskej agendy bolo uvedené, že počas vojenských operácií v Štubnianskych Tepliciach došlo k strate alebo zničeniu niektorých pedagogických dokumentov, časti spisovej agendy, inventára učební, knižných a učebných zbierok, zoznamov žiakov a obežníkov. Pokladničná hotovosť činila k uvedenému dátumu 300,40 Kčs, na účte v Poštovej sporiteľni v Bratislave bolo 6 707,80 Kčs a na vkladnej knižke Tatra banky 12 528,60 Kčs. Na účte Samovzdelávacieho krúžku bolo 983,20 korún, rodičovské združenie malo hotovosť v sume 5 242,35 Kčs, Podporný spolok mal v dlhopisoch 3 500 Kčs, Masarykov fond 11 200 Kčs. Zo zápisnice poznáme i stav hospodárenia akadémie ku dňu 25.apríla 1945. Dotácia zo štátneho rozpočtu činila 460 697,15 Kčs a výdavky dosiahli 430 047,20 Kčs. Zostatok k uvedenému dňu činil 20 808,95 Kčs.

27. apríla 1945 sa konala porada pedagogického zboru k prípravným prácam a otvoreniu školského roku.

1. mája 1945 sa konala mestská oslava sviatku práce v kúpeľnej dvorane. Na oslave sa zúčastnili i profesori a žiaci učiteľskej akadémie.

2. mája 1945 sa konali bohoslužby v Háji. Žiaci akadémie sa zhromaždili o 8. hodine pred budovou akadémie a odtiaľ v sprievode profesorov odišli na bohoslužby. V budove akadémie mala zatiaľ zápis cvičná škola a po zápise nasledovalo riadne vyučovanie.

3. mája 1945 sa konali dodatočné prijímacie skúšky do 1.ročníka učiteľskej akadémie.

4. mája 1945 sa konala spomienková školská oslava na počesť generála M. R. Štefánika. Program pripravila cvičná škola.

5. mája 1945 o 8.hodine bolo slávnostné otvorenie školského roku. Po školskej slávnosti vykonali triedni profesori zápis a oboznámili študentov s ich povinnosťami a s rozvrhom hodín. Popoludní o 15. hodine bola úvodná porada učiteľského zboru.

8. mája 1945, deň prímeria zbraní, usporiadala učiteľská akadémia spolu so Štátnou meštianskou školou verejnú manifestáciu za mier a ukončenie vojny.

17. mája 1945 sa konala mimoriadna porada učiteľského zboru k žiadosti absolventov 5. ročníka, aby im riaditeľstvo vystavilo doklady o ukončení štúdia a prepustilo ich z akadémie.

24. mája 1945 sa konala mimoriadna porada učiteľského zboru k Obežníku č. 1/II-1945, č. 3904 z 8. mája 1945 o vyučovaní v maturitnom kurze, ktorý mali začať navštevovať absolventi 5.ročníka akadémie.

29. mája 1945 sa konali písomné dodatočné skúšky pre 25 žiakov učiteľskej akadémie, ktorí z dôvodu prebiehajúcich vojnových operácií nemohli riadne navštevovať školské vyučovanie. 30. mája 1945 sa konali ústne dodatočné skúšky pre spomínaných žiakov. V oboch dňoch sa v akadémii nevyučovalo.

31. mája 1945 sa konala v kresliarni učiteľskej akadémie informačná schôdzka týkajúca sa založenia Zväzu slovenskej mládeže v Štubnianskych Tepliciach. Na schôdzke sa zúčastnil predseda MNV Jaroslav Valocký, poverenec Vladimír Medlík, odborný učiteľ Andrej Pecník, ktorý zastupoval nemocného dočasného riaditeľa Júliusa Žilku. Účastníci schôdzky sa zišli opäť 10. júna, ale k založeniu organizácie mládeže nedošlo.

2. júna 1945 sa o 20,00 hodine konala v kresliarni akadémie za prítomnosti členov profesorského zboru slávnosť vysvätenia zelených stužiek žiakov 4. ročníka. 13. júna 1945 mal 4. ročník spoločné fotografovanie na maturitné tablo.

11. júna 1945 rokovala učiteľská rada o maturitnom kurze, o organizácii jeho ukončenia a o doplňovacích skúškach dospelosti v jarnom období školského roku 1944/45.

18. júna 1945 rokovala učiteľská rada akadémie o ukončení školského roku 1944/45 v zmysle Obežníka č. A /ÍII—7/1945, č. 80731/45—A/III/b zo dňa 7. júna 1945.

18. až 23. júna 1945 sa konali triedne skúšky žiakov 5. ročníka.

25. a 26. júna 1945 sa konali triedne skúšky 1. až 3. ročníka. Predsedom bol dočasný riaditeľ Július Žilka.

25. až 27. júna 1945 sa konali praktické skúšky žiakov 4. ročníka v triedach cvičnej školy. Predsedom bol dočasný riaditeľ Július Žilka.

26. júna 1945 sa uskutočnila klasifikačná porada pre žiakov 1. až 3. ročníka akadémie.

27. až 30.júna 1945 sa konali doplňovacie skúšky dospelosti v maturitnom kurze za predsedníctva dočasného riaditeľa Júliusa Žilku.

28. júna 1945 sa zúčastnili učitelia a žiaci 1. až 3. ročníka na bohoslužbách v oboch hájskych kostoloch z príležitosti ukončenia školského roku. Po bohoslužbách bola školská slávnosť, na ktorej mal príhovor dočasný riaditeľ Július Žilka. Po školskej slávnosti triedni profesori prečítali žiakom známky, ktoré im boli udelené, pretože tlačivá vysvedčení zo Štátneho nakladateľstva dovtedy nedošli. O 10.hodine pokračovali skúšky dospelosti v maturitnom kurze.

30. júna 1945 boli ukončené skúšky dospelosti v maturitnom kurze. Po nich bola porada o maturitných skúškach 4. ročníka a o prijímacích skúškach do 1. ročníka.

2. až 4. júla 1945 sa konali prijímacie skúšky do 1. ročníka a 4. júla 1945 sa konala porada o výsledku prijímacích skúšok do 1.ročníka. Prihlásilo sa celkom 64 uchádzačov (17 chlapcov a 47 dievčat). Skúšku vykonalo 54 uchádzačov (11 chlapcov a 43 dievčat). Podmienkam skúšky vyhovelo 48 uchádzačov (9 chlapcov a 39 dievčat), nevyhovelo 6 uchádzačov (2 chlapci a 4 dievčatá). Porada určila poradie a prijala celkom 30 žiakov do 1.ročníka. Povereníctvo SNR pre školstvo a osvetu v Bratislave výnosom č. 82 277/45—

III—2 zo dňa 19. júla 1945 prijalo výnimočne všetkých žiakov, ktorí vyhoveli požiadavkám prijímacích skúšok.

9. až 11. júla 1945 sa konali triedne skúšky žiakov 4. ročníka za predsedníctva dočasného riaditeľa Júliusa Žilku. 11. a 12. júla 1945 boli písomné skúšky dospelosti z jazyka slovenského a pedagogiky pre 4. ročník. 13. júla 1945 o 17.hodine bola klasifikačná porada pre 4. ročník, v ktorej sa pokračovalo 14.júla. 16. až 21. júla 1945 mali žiaci 4. ročníka voľno na prípravu na skúšky dospelosti. 23. až 26. júla 1945 boli ústne skúšky dospelosti pre 4. ročník za predsedníctva dočasného riaditeľa Júliusa Žilku. 26. júla 1945 o 13.hodine sa uskutočnila krátka porada o výsledku skúšok dospelosti.[55]

31. júla 1945 vykonal opravnú skúšku dospelosti z jazyka slovenského s osobitným povolením Povereníctva SNR pre školstvo a osvetu bývalý žiak učiteľského ústavu Oto Héda.[56]

1

2

3

4

[55] Výročná správa Štátnej učiteľskej akadémie v Štubnianskych Tepliciach za školský rok 1944-45. Tlačila Neografia, úč.spol. v Turčianskom Sv.Martine. Martin, 1945, s.12-19.

[56] Otovi Hédovi nebolo umožnené vykonať v roku 1940 opravnú maturitnú skúšku. Pre svoj židovský pôvod bol vtedy vylúčený z učiteľskej akadémie.

5

1. Hudobná sieň s organom
2. Prof. Bíroš so žiakmi v kresliarni
3. Pochodové cvičenie
4. Spevokol pred domom J.Kollára
5. Včelársky krúžok
6. Školská jedáleň
7. Internátna spálňa
8. Maturitné tablo 1940 - 1941

6

7

8

6. Učiteľský ústav v rokoch 1945 - 1948

Prvé roky po oslobodení čakala školstvo úloha zabezpečiť obnovu vojnou poškodených a zničených školských budov a ich zariadenia a vykonať reformu systému i obsahu vzdelávania. Prvú úpravu učebného plánu pre učiteľské akadémie vykonalo Povereníctvo SNR pre školstvo a osvetu (PŠO) obežníkom č. 7 zo dňa 20. marca 1945. V poznámkach zdôvodnilo úpravu tým, že si ju vynútili zmenené vnútropolitické pomery, nová zahraničnopolitická orientácia republiky a výchovné a vzdelávacie ťažkosti vzniknuté vojnou a prerušením pravidelného vyučovania. Obežník revidoval tiež ministerský výnos č. 14 200 z roku 1940. Najzávažnejšou zmenou bolo rozhodnutie pripustiť na skúšky učiteľskej dospelosti koncom školského roku 1944/1945 nielen piaty, ale i štvrtý ročník učiteľskej akadémie. V obežníku sa zdôrazňovalo, že výchova a vzdelávanie sa budú viesť v duchu nového ľudovodemokratického zriadenia a rozvíjania priateľských vzťahov so Sovietskym zväzom a ostatnými ľudovodemokratickými štátmi. Vzhľadom na tieto nové okolnosti bolo potrebné vykonať nutné úpravy v obsahu niektorých predmetov, najmä slovenského jazyka, dejepisu a pedagogiky. V novom učebnom pláne bol zavedený namiesto nemeckého jazyka ruský jazyk v rozsahu 3 hodín týždenne vo všetkých ročníkoch a v 5. ročníku bola zavedená matematika a fyzika v rozsahu 1 hodiny týždenne. Z dovtedajších učebných predmetov sa prestala vyučovať spoločenská výchova v 5. ročníku, poľné hospodárstvo vo 4. ročníku pre chlapcov, hra na organe vo 4. a 5. ročníku pre chlapcov a varenie vo 4. a 5. ročníku pre dievčatá. Ostatných učebných predmetov sa týkali iba menšie úpravy, súvisiace hlavne so zmenou ich týždenného počtu hodín. Zvýšil sa počet vyučovacích hodín slovenského jazyka vo 4. ročníku z troch na štyri hodiny, pedagogiky vo 4. ročníku z dvoch na päť hodín týždenne a v 5. ročníku pre dievčatá z päť na šesť hodín týždenne, prírodopisu vo 4. ročníku z dvoch na tri hodiny a v 5. ročníku pre dievčatá z dvoch na tri hodiny. Znížil sa počet vyučovacích hodín vyučovacej praxe s metodikami v 5. ročníku zo šiestich na päť hodín a telesnej výchovy vo 4. a 5. ročníku z dvoch na jednu hodinu.

Učebný plán učiteľskej akadémie (obežník PŠO č.7/1945 zo dňa 20. marca 1945)

Učiteľská akadémia (chlapčenská)							**Učiteľská akadémia (dievčenská)**					
	Ročník						**Ročník**					
Povinné predmety	**I.**	**II**	**III.**	**IV.**	**V.**	**Spolu**	**I.**	**II**	**III.**	**IV.**	**V.**	**Spolu**
Náboženstvo	2	2	2	2	2	10	2	2	2	2	2	10
Jazyk slovenský	5	4	3	4	3	19	5	4	3	4	3	19
Dejepis	-	2	2	2	2	8	-	2	2	2	2	8

Zemepis	-	2	2	2	2	8	-	2	2	2	2	8
Pedagogika	-	2	2	5	5	14	-	2	2	5	6	15
Vyučovacia prax s metodikami	-	-	3	5	5	13	-	-	3	5	5	13
Jazyk ruský	3	3	3	3	3	15	3	3	3	3	3	15
Matematika	4	3	2	2	1	12	4	3	2	2	1	12
Prírodopis	-	2	2	3	2	9	-	2	2	3	3	10
Chémia	3	-	-	-	-	3	3	-	-	-	-	3
Fyzika	-	2	2	2	1	7	-	2	2	2	1	7
Národné hospodárstvo	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-
Poľné hospodárstvo	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-
Náuka o vedení domácnosti	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	4
Spev a hudobná výchova	2	2	2	1	1	8	2	2	2	1	1	8
Hra na husliach	2	1	1	1	1	6	2	1	2	-	-	5
Hra na klavíri	1	1	1	-	-	3	1	1	1	-	-	3
Kreslenie (s písaním)	4	2	2	1	-	9	4	2	2	1	-	9
Ručné práce	4	2	-	-	-	6	4	2	-	-	-	6
Telesná výchova	2	2	3	1	1	9	2	2	2	1	1	8
Spolu týždenne	**32**	**32**	**32**	**34**	**33**	**163**	**32**	**32**	**32**	**34**	**33**	**163**

Obežníkom č. 32/1945 zo dňa 25. apríla 1945 rozhodlo PŠO o zrušení platnosti maturitných skúšok vykonaných v jarnom období 1945 na neoslobodenom území, ako i o platnosti vydaných maturitných vysvedčení po 1. marci 1945. PŠO súčasne stanovilo, že maturitné skúšky na učiteľských akadémiách sa budú konať v čase od 20. júna 1945. Školský rok pre žiakov 5. ročníka mal končiť 28. júna 1945, pre všetky ostatné triedy 28. júla 1945. Zápisy a prijímacie skúšky do prvého ročníka sa mali konať v dňoch 1. až 10. septembra 1945. Pokyny k začiatku vyučovania v novom školskom roku na učiteľských akadémiách upresňoval obežník PŠO č. 1/II-1945 zo dňa 8. mája 1945. Riaditelia mohli prijať vo vlastnej kompetencii žiakov z iných učiteľských akadémií. Evakuovaných žiakov, ktorí boli predtým privatistami, mohli prijať ako verejných žiakov a žiakov izraelského vierovyznania mohli prijať po úspešnej prijímacej skúške. Žiaci, ktorí pre účasť v povstaní v roku 1944 nemohli navštevovať školu a tí, ktorí z inej vážnej príčiny nechodili od 1. septembra 1944 do školy, mohli dostať vý-

ročné vysvedčenie po návšteve školy do konca školského roku 1944/1945. Obežník zrušil platnosť výročných vysvedčení vydaných medzi 28. augustom 1944 a dňom oslobodenia sídla školy a rovnako aj vysvedčenia o skúške dospelosti, ktoré boli vydané v uvedenom školskom roku. Žiaci mali najskôr absolvovať maturitný kurz a po jeho úspešnom absolvovaní sa znovu podrobiť skúške dospelosti podľa upraveného učebného plánu. Súčasťou obežníka bolo upozornenie PŠO na zrušenie školského platu (školného) na stredných školách a na zrušenie zákazu koedukácie.

Obežníkom č. 4-II/2-1945 z 22. mája 1945 o doplňovacích skúškach zrelosti na gymnáziách a učiteľských akadémiách v školskom roku 1944/1945 stanovilo PŠO pre žiakov, ktorých sa dotýkalo rozhodnutie o zrušení platnosti maturitných skúšok v zmysle obežníka č. 32/1945, povinnosť podrobiť sa doplňovacej maturitnej skúške. Pre týchto žiakov boli zriadené tzv. maturitné kurzy. Na toto rozhodnutie spomínala jedna z vtedajších absolventiek učiteľskej akadémie slovami: „V piatom ročníku učiteľskej akadémie nás čakalo prekvapenie s ukončením štúdia. Po ústnych maturitných skúškach, ktoré sa konali v dňoch 15. až 19. marca 1945 sme sa s radosťou rozlúčili. Nevedeli sme, že sa skoro vrátime. Obežník z Povereníctva SNR sme považovali za nespravodlivý. Nechcelo sa nám vracať znovu do školy, učiť sa a robiť novú maturitu. Veľmi sa nás zastával náš triedny pán profesor, ale nič sa nedalo robiť. Muselo sme nastúpiť a znovu sa učiť. Maturovali sme 27. – 29. júna 1945.“[1]

V maturitnom kurze boli žiaci rozdelení do dvoch skupín. Skupinu A tvorili žiaci, ktorí už vykonali maturitnú skúšku a skupinu B žiaci, ktorí nemohli riadne študovať z dôvodu vojnových udalostí. Obidve skupiny mali spoločné vyučovanie zo slovenského jazyka, ruského jazyka a dejepisu a zemepisu ČSR, resp. pedagogiky a metodiky. Skupina B mala okrem toho aj vyučovanie z ostatných predmetov vyučovaných v 5. ročníku akadémie.

Učebný plán maturitného kurzu

Vyučovacie predmety	**Počet vyučovacích hodín**	**Skupina**
Slovenský jazyk	6	A,B
Ruský jazyk	6	
Dejepis a zemepis ČSR	6	
Pedagogika	4	
Metodika	1	
Náboženstvo	1	

[1] Zo spomienok vtedajšej absolventky učiteľskej akadémie Oľgy Sazovskej z Viesky. In: Nižňanská M.: Turčianske Teplice. Z histórie školstva, učiteľského vzdelávania a kultúry. Prešov. 2012, s.219-220.

Prírodopis	2	B
Fyzika	1	
Matematika	1	
Poľné hospodárstvo	1	chlapci
Náuka o vedení domácnosti		dievčatá
Spev a hudobná výchova	1	
Hra na husliach	1	chlapci
Telesná výchova	1	
Spolu	32	

Maturitný kurz trval 6 týždňov. Po jeho skončení boli na klasifikačnej porade stanovené známky na výročné vysvedčenie. Pre žiakov, ktorí už maturovali z predmetov skupiny A a pre žiakov, ktorí sa ešte nepodrobili skúške dospelosti z predmetov skupiny B. Písomná skúška dospelosti sa v jarnom a jesennom období 1945 konala iba zo slovenského jazyka. Žiaci skupiny A už písomnú skúšku nekonali. Písomná skúška dospelosti žiakov skupiny B sa konala v piatom týždni kurzu. Návrh tém pripravil profesor vyučujúci v kurze, z ktorých určilo PŠO tri témy. V odôvodnených prípadoch tak mohol urobiť aj riaditeľ akadémie. Ústnu skúšku skladali žiaci skupiny A zo slovenského jazyka, dejepisu a zemepisu ČSR. Žiaci skupiny B skladali ústnu skúšku dospelosti zo všetkých predmetov, podľa platného skúšobného poriadku. Kandidáti skupiny A nedostali nové vysvedčenie, ale na už vydané vysvedčenie dospelosti sa ich vpísala klauzula, že zložili doplňovaciu skúšku dospelosti, ktorá ich oprávňovala vykonávať kvalifikovanú prácu učiteľa národnej školy.

Vývoj povojnového smerovania školstva na Slovensku ovplyvnilo zásadným spôsobom nariadenie SNR č. 34 zo dňa 16. mája 1945, ktorým došlo k jeho poštátneniu. Ďalším nariadením pod č. 47/1945 rozhodla SNR o poštátnení majetku pri školách a nariadením č. 80/1945 aj o poštátnení školských internátov. Povereníctvo školstva a osvety ovládané v tom čase predstaviteľmi komunistickej strany tvrdilo, že poštátnenie nesleduje politický cieľ, ale má byť jedným z prostriedkov na pozdvihnutie úrovne slovenských škôl, na ich humanizáciu a na zvýšenie spoločenského postavenia učiteľov. Učitelia mali byť oslobodení od rozličných funkcií nesúvisiacich priamo s výchovou a vzdelávaním, mali dostať vyššie vzdelanie, aby mohli lepšie plniť svoje poslanie.[2] Všetky uvedené argumenty sa však napĺňali len veľmi pomaly alebo vôbec.

Výnosom PŠO zo začiatku decembra 1945 došlo k novej úprave rámcového učebného plánu a učiteľské akadémie sa stali opäť koedukačné.

[2] Pavlík, O.: Z bojov o jednotnú školu. Bratislava, 1975, s.18-20.

Učebný plán učiteľskej akadémie (výnos PŠO č. 5 810/1945)

Povinné predmety	**Ročník**					
	I.	**II.**	**III.**	**IV.**	**V.**	**Spolu**
Slovenský jazyk a literatúra	2 3	2 2	2 2	1 2	1 2	19
Ruský jazyk	4	2	2	2	2	12
Dejepis	-	2	2	2	2	8
Pedagogika	-	2	2	2	5	11
Vyučovacia prax s metodikami	-	-	3	5	6	14
Náuka o hospodárstve	-	-	-	2	-	2
Národné hospodárstvo	-	-	-	-	2	2
Zemepis	1	2	2	2	2	9
Prírodopis	2	2	2	2	2	10
Chémia	3	2	-	-	-	5
Fyzika	-	2	2	2	1	7
Matematika	4	3	3	2	1	13
Kreslenie - Písanie	4	3	3	2	-	12
Náuka o domácnosti*	-	-	-	2	-	2
Telesná výchova	2	2	2	2	2	10
Hudobná výchova	5	4	3	2	2	16
Náboženská výchova	2	2	2	2	2	10
Spolu	**32**	**32**	**32**	**32**	**32**	**160**
Nepovinné predmety						
Písanie strojom	2	2	2	-	-	6
Rýchlopis	2	2	2	-	-	6
Hra na klavíri a organe	2	2	2	2	2	10
Praktické cvičenie z prírodopisu a fyziky	-	2	2	2	-	6
Telocvičné hry	2	2	2	2	2	10
Sborový spev	2	2	2	2	2	10

* Iba pre dievčatá, ktoré mali v týždennom súčte hodín o 2 hodiny viac ako chlapci.

Podľa uvedeného výnosu mali učiteľské akadémie v školskom roku 1945/46 mimoriadne len 1. až 4. ročník, preto bola učebná látka, obsahom i zadelením do ročníkov, prispôsobená učebnej látke na vyššej strednej škole (V.-VIII. ročn.).

Vyučovacia prax s metodikami sa vykonávala v školskom roku 1945/1946 v 3 ročníku 3 hodiny a vo 4. ročníku 6 hodín.

3.ročník (3 hodiny týždenne)		
Počet hodín	**1.polrok**	**2.polrok**
1	náčuv	náčuv
1	porada	porada
1	imitačný pokus	pokus
4.ročník (6 hodín týždenne)		
Počet hodín	**1.polrok**	**2.polrok**
3	pokus	pokus
1	porada návodná a kritická	porada návodná a kritická
2	metodika počtov, vyuč.jazyka a reálií	elementárna metodika

Náčuvy sa konali v 3. ročníku po jednej hodine týždenne v cvičnej škole. Začínali v elementárnej triede a postupne sa prešlo všetkými ostatnými triedami. Celý ročník hospitoval vždy v jednej triede.

Pokusy (s návodom a samostatné výstupy) v 3. ročníku začínali od druhého štvrťroku a boli len imitáciou náčuvu. Dôraz sa pri nich kládol na formálnu a technickú stránku. V treťom štvrťroku začínali skutočné pokusy. Kandidáti boli rozdelení do skupín podľa cvičných tried, aby každý mal aspoň niekoľko pokusov. Na každý pokus sa pripravovali všetci kandidáti. Meno kandidáta, dátum pokusu/výstupu, trieda, učivo a výsledné hodnotenie sa viedlo v denníku praktických cvičení za celý školský rok.

Praktické cvičenia vo vyučovaní **Školský rok 1945/1946**

Anna Bukovská

Dátum	**Trieda**	**Čo učil**	**Ako učil**
18.september	I.	Prvouka: naša škola a trieda	Dobre
16.november	II.	Vlastiveda: Naši predkovia	Veľmi dobre
27.november	III.	Písanie: Spoje písmen b a v	Veľmi dobre
14.december	I.	Kreslenie: V čase zakáľačky	Veľmi dobre
15.január	I.	Čítanie: Slová so spoluhláskovými skupinami	Veľmi dobre
8.február	III.	Vyučovací jazyk: Báseň Jarné kvety	Dobre

8.marec	II.	Spev: Čierna vlnka na bielom baránku	Veľmi dobre
18.marec	III.	Telesná výchova: Prostné cviky	Veľmi dobre
29.marec	I.	Prvouka: Jar na našom dvore	Veľmi dobre
12.apríl	II.	Čítanie: Zvarovci v záhrade	Veľmi dobre
3.máj	III.	Sloh: Moja najmilšia rozprávka	Veľmi dobre
9.máj	I.	Telesná výchova: Pohyby v záhrade	Veľmi dobre
24.máj	I.	Počty: Číslovky od 50 do 100	Veľmi dobre
1.jún	I.	Čítanie: Zajacova nehoda (maturitný výstup)	Veľmi dobre

Praktický výcvik vo 4. ročníku nadväzoval na prax v 3. ročníku. Kandidáti boli rozdelení do skupín podľa počtu cvičných tried. Návody na vyučovanie dostávala celá skupina. V druhom polroku sa jedna hodina praxe týždenne organizovala v podmienkach jednotriednej alebo dvojtriednej školy.

Hodnotenie sa uskutočňovalo na poradách za účasti všetkých kandidátov, cvičného učiteľa a metodika alebo vedúceho praxe. V 3. ročníku boli porady k náčuvu s návodom a k normálnemu pokusu. Na porade sa uskutočnil rozbor absolvovaného náčuvu a kandidáti zároveň dostali prehľadný metodický postup na ich vlastný výstup. Kandidáti mali povinnosť pozorne sledovať náčuv a výstupy svojich spolužiakov a podstatné veci si zapisovať do denníka praxe. Vo 4. ročníku dostávali kandidáti podrobnejší návod iba v prvom polroku, v druhom polroku dostávali iba stručnú osnovu s odkazom na príslušnú literatúru. Na porade po výstupe mali kandidáti samostatne odborne zhodnotiť zrealizovaný výstup. Hodnotenie výstupov bolo pomerne prísne.

Žiaci 4.ročníka v poslednom štvrťroku vykonávali hospitácie nielen v cvičnej škole, ale aj v národných školách v okolitých obciach.

Súčasťou praktického výcviku kandidátov boli aj povinné dozory v triedach cvičnej školy, a to štvrť hodinu pred vyučovaním a cez veľkú prestávku, aby sa oboznámili aj s praktickým životom v cvičnej škole. Dozor vykonávali týždenne v každej triede dvaja kandidáti, z ktorých sa jeden venoval deťom a druhý agende triedneho učiteľa.

Program povojnovej obnovy, ktorý schválila vláda Národného frontu v apríli 1945, ukladal aj školám povinnosť očistiť sa od všetkého, čo ich spájalo s fašizmom a prijať opatrenia, ktoré by umožnili masovejší prístup ku vzdelaniu. „Všetka výučba a výchova musí byť odteraz zameraná v duchu ľudovodemokratickom a podľa uznesenia a zásad Národného frontu Čechov a Slovákov.“[3] PŠO pripravovalo a posielalo na školy celý rad prípisov a obežníkov, v ktorých nariaďovalo riaditeľom škôl, učiteľom a vychovávateľom, aby sústredili svoju pozornosť na budovanie ľudovodemokratickej spoločnosti, zvýšili

[3] Zápisnica č.1z úvodnej porady prof. sboru dňa 10. septembra 1945.

osobnú aktivitu a iniciatívu, zapájali sa do osvetovej práce vo svojom okolí, príkladne sa starali o školu a jej majetok, nečakali pasívne na pomoc nadriadených úradov, ale v spolupráci s miestnymi národnými výbormi riešili všetky potrebné a nutné záležitosti, vychovávali mládež v duchu zásad ľudovej demokracie a nariadení SNR, nevyhýbali sa žiadnej školskej ani mimoškolskej výchovnej a vzdelávacej práce, odbúravali výchovné škody z minulosti, dohnali zameškané časti učebnej látky a preukázali, že pochopili význam a dôležitosť nastávajúcich historických chvíľ. Obežník č. 9/1945 zo dňa 17. marca 1945 nariaďoval, aby sa na všetkých stredných školách začalo vyučovať hneď, ako to miestne pomery dovolia. Ustanovení noví riaditelia mali v záujme urýchlenia pravidelného vyučovania právo doplniť si alebo zostaviť profesorský zbor aj z penzionovaných profesorov a absolventov vysokých škôl, hlavne prírodovedného zamerania. Každý člen zboru musel písomnou žiadosťou znovu požiadať o prijatie do školskej služby a v dotazníku k žiadosti preukázať, že sa nezapájal do služieb fašistického režimu. O prijatí rozhodoval riaditeľ až po dohode s príslušným národným výborom. Obežník stanovil aj spôsob označovania škôl, úpravu pečiatok škôl, systém dodatočných prijímacích skúšok a spôsob zápisu novoprijatých uchádzačov. Učivo sa vzhľadom na krátke trvanie školského roku malo obmedziť iba na najdôležitejšie celky a to tak, aby sa v nižších ročníkoch mohla prebrať učebná látka neskôr. Zredukovať sa mali úmerne i predpísané písomné práce. Pozdrav „Na stráž" sa zrušil a nahradil sa úklonom. Modlenie na začiatku a konci vyučovania sa malo riadiť podľa miestnych pomerov.[4] Poškodený inventár mala škola povinnosť spísať a trojmo poslať i so stavom pred poškodením Povereníctvu školstva v Bratislave.

Závažné zmeny sa týkali knižného fondu a učebníc. Výnos PŠO č. 43/1946 nariaďoval vyradiť z učiteľských a žiackych knižníc knihy umelecky bezcenné, knihy nemravného charakteru, periférnu literatúru, knihy odporujúce demokratickému duchu a smerujúce proti celistvosti Československej republiky, knihy s tendenčným obsahom znevažujúce určité vrstvy obyvateľstva, knihy propagujúce fašizmus a nacizmus, knihy jednostranného konfesijného charakteru. V prvej etape bolo vyradených zo školskej knižnice 308 kníh. V prípade učebníc vydalo PŠaO obežníkom č. 137/47 o používaní učebníc a pomocných kníh na školách zákaz používať nepovolené učebnice, a pokiaľ sa pri vyučovaní používali staršie učebnice, mali učitelia výchovnú stránku týchto učebníc uviesť do

[4] Výnosom PŠO č.1440/1946 bola na stredných školách zavedená jednotná modlitba pred a po vyučovaní. Pred vyučovaním sa žiaci modlili: „Činy naše, prosíme, Pane, milosťou svojou predchádzaj a s pomocou svojou sprevádzaj, aby všetky naše práce s Tebou sa začínali a s Tebou začaté sa dokončievali. Amen." Po vyučovaní: „Ďakujeme Ti, Bože, za všetko dobré, čo sme sa dnes naučili. Daj, aby to osožilo našej časnej i večnej blaženosti. Ochraňuj nás a našu drahú Československú republiku. Amen."

súladu s požiadavkami súčasného diania. Všetci učitelia mali povinnosť zostaviť zoznam povolených učebníc a pomocných kníh, ktoré chceli používať pri vyučovaní vo svojom predmete. Obežník upozornil aj na zákaz diktovania učebnej látky, pretože to „jednak zaberá veľa času a znemožňuje rozsiahlejšie prebratie predpísaného učiva, a jednak zvádza k bezduchému memorovaniu, obvyklému hlavne u dievčat. Diktovať treba len poučky a pravidlá."[5]

Dekrétom prezidenta Republiky zo dňa 21.septembra 1945 bolo s účinnosťou od 1.septembra 1945 zrušené školné na všetkých štátnych stredných školách. Následne PŠaO vyhláškou č. 4519/1946 upravilo školské taxy, príspevky a školské poplatky na stredných školách a učiteľských akadémiách, ktoré boli v platnosti od roku 1940. Za prijímaciu skúšku do prvého ročníka učiteľskej akadémie bola stanovená taxa 100 Kčs a do niektorého vyššieho ročníka 1 000 Kčs. Za polročnú skúšku privatistov bolo 500 Kčs a za celoročnú 1 000 Kčs. Za skúšku dospelosti verejného žiaka alebo privatistu bola taxa 500 Kčs a externistu 1 500 Kčs. Za doplňovaciu skúšku dospelosti bola taxa za každý predmet 300 Kčs a za nostrifikačnú skúšku 500 Kčs.

Pri zápise na učiteľskú akadémiu a gymnázium v roku 1947 sa vyberal poplatok na školskú zdravotnú službu 31 Kčs, na Školfilm 10 Kčs, na učebné pomôcky 20 + 20 Kčs, na školské hry 10 Kčs, na školské potreby 10 Kčs, na poistné 2 Kčs, na Červený kríž 5 Kčs, na rodičovské združenie 20 Kčs a na réžiu 12 Kčs. Na cvičnej škole sa vyberal zápisný poplatok na školskú zdravotnú službu 16 Kčs, na Školfilm 5 Kčs, na učebné pomôcky 20 Kčs, na školské potreby 10 Kčs, na poistné 1 Kčs, na Červený kríž 3 Kčs, na rodičovské združenie 20 Kčs a na réžiu 5 Kčs.

I napriek oceneniu náročnosti učiteľskej práce v ťažkých povojnových podmienkach, nepokladalo PŠO dosiahnuté výsledky za dva roky od vojny za dostatočné, preto nariadilo obežníkom č. 59/1947 riaditeľstvám škôl, aby urobili potrebné opatrenia na ich zlepšenie. Opatrenia smerovali k zamedzeniu účasti žiakov na akciách a podujatiach v čase vyučovania, k preberaniu a precvičeniu učebnej látky v rozsahu nevyhnutne potrebnom pre postup do ďalšej triedy, k upusteniu učiteľov od benevolentného skúšania žiakov a návrat ku skúškam so všetkou vážnosťou a spravodlivosťou.[6]

Aby mohlo začať riadne vyučovanie, bolo najskôr potrebné odstrániť škody na zničených školských budovách a ich zariadení. Ďalej bolo potrebné nahradiť predchádzajúce školské predpisy novými, uskutočniť revíziu učebníc a učeb-

[5] Zápisnica č. 2 o metodickej porade prof.sboru Štát.učit.akadémie v Turč.Tepliciach zo dňa 12. septembra 1947.

[6] Ďurkovská, M. – Hrehor, H.: Stredné školy na Slovensku v rokoch 1918-1948. Dokumenty. Košice, 2014, s.154-156.

ných pomôcok a napraviť krivdy, ktoré neprávom napáchal vojnový režim na učiteľoch a žiakoch.

Odstraňovanie škôd, ku ktorým došlo počas vojny, upratovanie a čistenie všetkých priestorov v budove učiteľskej akadémie prebiehalo počas letných prázdnin v roku 1945. Zasklievanie rozbitých oblokov a vitrín si vyžiadalo finančné náklady vo výške 19 058 Kčs, na elektrotechnické práce bolo vynaložené 17 171 Kčs a na maliarske a natieračské práce 47 156 Kčs. Vzhľadom na nepriaznivú hospodársku situáciu po vojne nepovolilo Povereníctvo pre dopravu a verejné práce vymaľovanie všetkých učební, pretože v prvom rade mali byť vykonané iba najnutnejšie opravy. Povereníctvo nerešpektovalo pri svojom rozhodnutí ani závažnú skutočnosť, že v priestoroch akadémie bola cez vojnu nemocnica s oddelením pre týfus, s márnicou a pitevňou a v suterénnych priestoroch boli umiestnené dokonca stajne. Riaditeľ akadémie nechcel ohroziť zdravie žiakov ani ostatného personálu, preto opakovane žiadal dôkladné vyčistenie, vydezinfikovanie a vymaľovanie všetkých učebných miestností. Zložitá situácia sa začala riešiť až na zákrok obvodného lekára MUDr. Pavla Fraštackého, no i napriek tomu trvalo takmer rok, kým sa všetky požadované práce zrealizovali.

V Ročnom štatistickom výkaze S-k pre stredné školy a učiteľské akadémie za školský rok 1946/1947 sa uvádzalo, že Štátna učiteľská akadémia v Turčianskych Tepliciach má 4 kmeňové triedy, 1 pobočnú (paralelnú) a cvičná škola má 3 kmeňové triedy. Profesorská knižnica evidovala 1 627 zväzkov kníh, žiacka knižnica 1 083 kníh, knižnica pauperum 130 kníh. V dejepisných a zemepisných zbierkach bolo evidovaných 667 kusov učebných pomôcok, v prírodopisných zbierkach 2 505 ks, v chemických 616 ks, vo fyzikálnych 401 ks, v matematických a geometrických 59 ks, v kresliarskych 517 ks, v hudobných 598 ks, v cvičnej škole 188 ks, zbierky školských hier obsahovali 352 ks.

Organizácia výchovy a vzdelávania

V dňoch 30. júla až 4. septembra 1945 sa konal v budove učiteľskej akadémie prázdninový kurz ruského jazyka pre profesorov a odborných učiteľov, ktorý organizovalo PŠO v Bratislave. Do kurzu sa zapísalo 52 účastníkov. Administratívu kurzu zabezpečoval dočasný riaditeľ akadémie Július Žilka.

Prvý povojnový školský rok začal 3. septembra 1945. V dňoch 3. až 8. septembra 1945 sa konali v akadémii dodatočné, opravné a prijímacie skúšky. V cvičnej škole prebiehalo riadne vyučovanie už od 3. septembra 1945.

10. septembra 1945 ráno sa všetci žiaci a učitelia akadémie i cvičnej školy zúčastnili na slávnostných bohoslužbách v oboch hájskych kostoloch z príležitosti otvorenia nového školského roku. Po bohoslužbách sa uskutočnila v kresliarni akadémie školská slávnosť. Začala štátnou hymnou, po nej nasledoval príhovor dočasného riaditeľa Júliusa Žilku a na záver zaspievali žiaci akadémie hymnickú pieseň Kto za pravdu horí. Po škol-

skej slávnosti sa žiaci zhromaždili vo svojich triedach, kde triedni profesori vykonali ich zápis a oboznámili ich so školským poriadkom a rozvrhom hodín na budúci deň. O 16.hodine popoludní prezrel celú školu štátny obvodný lekár MUDr. P. Fraštacký a vydal súhlas k vyučovaniu. O 17. hodine sa uskutočnila úvodná porada profesorského zboru.

21. a 22. septembra 1945 sa konali písomné skúšky dospelosti v jesennom období zo slovenského jazyka a z pedagogiky. 26. septembra 1945 sa konali ústne skúšky dospelosti za predsedníctva riaditeľa Júliusa Žilku.

27. septembra 1945 prišlo do akadémie 11 žiakov z Maďarska, ktorým PŠO povolilo študovať v Štubnianskych Tepliciach. Boli to deti repatriantov.

19. októbra 1945 sa konal v Turč. Sv. Michale pohreb archidiakona Silvestra Junga, ktorý bol ústavným učiteľom náboženstva v rokoch 1910 až 1921. Na pohrebe sa zúčastnil riaditeľ Július Žilka, Ferdinand Šteliar, profesor Vladimír Hořínek, výpomocná učiteľka Mária Jančovičová a vybraní žiaci.

29. októbra 1945 bolo vyhlásené voľno z dôvodu nedostatku paliva. 3. a 4. ročník a cvičná škola pokračovali vo vyučovaní 5. novembra, ostatné ročníky 9. novembra 1945. Vyučovanie prebiehalo v skrátených vyučovacích hodinách.

24. novembra 1945 večer o 20.hodine sa konala v jedálni akadémie posviacka maturitných stužiek žiakov 4. ročníka. Príhovor mal riaditeľ Július Žilka a triedna profesorka Anna Krajčová.

29. novembra 1945 sa cvičnej učiteľke Miline Juríčkovej podarilo zabezpečiť ošatenie pre 32 žiakov cvičnej školy. Sumu na ošatenie vo výške 5 291 Kčs pridelilo ONV v Turčianskom Sv. Martine.

3. decembra 1945 zasadal v Štubnianskych Tepliciach senát Preverovacej komisie, ktorý preveroval zamestnancov rezortu Povereníctva školstva a osvety. Predsedom senátu bol Dr. Juraj Cíger. Preverenie dostali všetci učitelia s výnimkou uvoľneného riaditeľa Ferdinanda Šteliara.[7]

15. decembra 1945 sa začali vianočné prázdniny a trvali až do 15. januára 1946. Vyučovanie sa začalo 16. januára. Pre nedostatok paliva na kúrenie sa vyučovalo striedavo, predpoludním a popoludní.

28. januára 1946 sa konala I. klasifikačná (polročná) porada. Vysvedčenie dostali žiaci na poslednej vyučovacej hodine 31. januára 1946. Druhý polrok začal 1. februára 1946.

27. marca 1946 bolo opäť zavedené riadne vyučovanie, pretože pominuli dôvody pre striedavé vyučovanie z nedostatku paliva.

17. a 18. mája 1946 sa konali písomné skúšky dospelosti zo slovenského jazyka a pedagogiky. Ministerský obežník č. 7/1946-A/III stanovil, že aj v školskom roku 1945/1946 budú skladať skúšku dospelosti žiaci 4. ročníka a skúška bude zahŕňať praktický výstup,

[7] Prevereniu o národnej a štátnej spoľahlivosti boli povinní sa podrobiť všetci štátni a verejní zamestnanci na základe nariadenia SNR č. 99/1945 o úprave služobného pomeru štátnych a verejných zamestnancov. Preverovacie komisie zriadené podľa dekrétu prezidenta republiky č. 105/1945 Zb. mali oprávnenie zistiť, či zamestnanec nebol potrestaný podľa retribučného nariadenia, alebo či sa nedopustil inej kolaborantskej činnosti a rozhodovali o tom, či učiteľ môže naďalej vykonávať svoje povolanie, alebo musí zo školstva odísť. Z celkového počtu 6 411 preverovaných učiteľov v školských inšpektorátoch západného a stredného Slovenska bolo preverených 6 144 učiteľov, predbežne suspendovaných bolo 63, nepreverených 147, reaktivovaných 19 a ostatných bolo 38.

písomnú i ústnu skúšku podľa výnosu č. 80.963/45 zo dňa 14. apríla 1945. Písomné skúšky boli zo slovenského jazyka a pedagogiky.

Témy písomných prác boli nasledovné:

Slovenský jazyk

1. Janko Jesenský: „Nemohúcnosť." (Literárno-estetický rozbor.)
2. Otrok, nevoľník, poddaný a človek. (Sociologická rozprava.)
3. „Nám je inteligentom každý, kto sa vzdeláva, samostatne myslí, duševne pokračuje." T.G.Masaryk. (Výklad citátu.)

Pedagogika

1. Socializácia školstva kedysi a teraz. (Rozprava historicko-pedagogická.)
2. Ukáznenosť a charakter. (Rozprava zo všeobecnej pedagogiky.)
3. Zásada názornosti v jednotlivých predmetoch. (Rozprava metodicko-didaktická.)

1. až 5. júna 1946 sa konali maturitné výstupy žiakov 4. ročníka vo všetkých triedach cvičnej školy a 12. až 15. júna 1946 záverečné triedne skúšky 4. ročníka. 15. júna 1946 mali žiaci 4. ročníka posledný vyučovací deň a od 16. do 23. júna 1946 mali svätý (akademický alebo voľný) týždeň.

17. až 22. júna 1946 sa konali výročné skúšky 1. až 3. ročníka akadémie a 22. júna 1946 sa uskutočnila výročná porada za II. polrok.

24. až 26. júna 1946 sa konali ústne skúšky dospelosti za predsedníctva dočasného riaditeľa Jozefa Vidu z Banskej Bystrice. Skúškam sa podrobilo 28 verejných žiakov, z toho 6 žiakov a 22 žiačok. Podľa výnosu PŠO č. 80.963/45-III/2 každý kandidát maturoval z dvoch povinných predmetov (slovenský jazyk, pedagogika) a z dvoch voliteľných predmetov zoradených do dvoch skupín. Prvú skupinu tvorili predmety dejepis a zemepis, druhú skupinu prírodopis, matematika a fyzika. Z povinných predmetov maturovalo všetkých 28 kandidátov. Z voliteľných predmetov prvej skupiny si 8 žiakov zvolilo dejepis a 20 žiakov zemepis, z druhej skupiny si 15 žiakov zvolilo prírodopis, 9 žiakov matematiku a 4 žiaci fyziku. Z 28 kandidátov získalo vysvedčenie dospelosti s vyznamenaním 6 žiakov, vysvedčenie dospelosti s dobrým prospechom 14 žiakov, vysvedčenie dospelosti 2 žiaci. Piatim žiakom bola povolená opravná skúška z jedného predmetu v jesennom období a jednému žiakovi povolená opravná skúška z dvoch predmetov v zimnom období.

27. júna 1946 bol riaditeľský deň. 28. júna 1946 sa konali o 8.30 hodine bohoslužby v oboch hájskych kostoloch z príležitosti ukončenia školského roku. O 10. hodine bola školská slávnosť v hudobnej sieni, na ktorej mal príhovor dočasný riaditeľ Július Žilka. Po slávnosti triedni profesori vykonali predbežný zápis a rozdali výročné vysvedčenia.

1. a 2. júla 1946 sa konali prijímacie skúšky do 1. ročníka. Prihlásilo sa na ne 63 uchádzačov, 11 chlapcov a 52 dievčat. Prijímacích skúšok sa nezúčastnilo 9 uchádzačov. Stanoveným podmienkam prijímacích skúšok vyhovelo 51 uchádzačov, 8 chlapcov a 43 dievčat. Nevyhoveli 3 uchádzači. Skúšobná komisia určila poradie uchádzačov a prijala prvých tridsať. Povereníctvo školstva a osvety výnosom č. 109 564/46-III/1 z 11. júla

1946 prijalo všetkých uchádzačov, ktorí vyhoveli požiadavkám prijímacích skúšok. 3. júla 1946 bola porada venovaná výsledkom prijímacích skúšok do 1. ročníka.[8]

Začiatok školského roka 1946/47 stanovilo PŠaO na 2. septembra. V ten istý deň sa začalo vyučovanie v cvičnej škole. 2. a 3. septembra 1946 sa konali dodatočné prijímacie skúšky do prvého a ostatných ročníkov akadémie. 4. septembra 1946 boli slávnostné bohoslužby v oboch kostoloch v Háji a o 10.hodine sa uskutočnila školská slávnosť s príhovorom dočasného riaditeľa Júliusa Žilku. Po celoškolskej slávnosti sa konali triedne stretnutia a popoludní sa zišiel profesorský zbor na úvodnej porade. 5. septembra 1946 začalo vyučovanie podľa schváleného rozvrhu hodín. Počet žiakov na začiatku školského roka bol 159, z toho 36 chlapcov a 123 dievčat. V cvičnej škole bolo 97 žiakov, z toho 51 chlapcov a 46 dievčat.

25. septembra 1946 sa konali opravné skúšky dospelosti v jesennom termíne.

Na skúšky dospelosti sa prihlásilo v riadnom jarnom období 30 riadnych žiakov akadémie. Všetci maturovali povinne zo slovenského jazyka a pedagogiky, z voliteľných predmetov sa 11 žiakov prihlásilo na dejepis, 19 na zemepis, 16 na prírodopis, 11 na matematiku a 3 na fyziku.

31. marca 1947 odstúpil na vlastnú žiadosť z funkcie riaditeľa Július Žilka a novým dočasným riaditeľom bol menovaný Vladimír Čaplovič, ktorý prevzal úrad 8. apríla 1947.

1. júla 1947 odišiel na dôchodok jeden z najdlhšie pôsobiacich profesorov Pavol Šolc. V učiteľskom ústave vyučoval evanjelické náboženstvo v rokoch 1911 až 1947, teda celých 36 rokov.

12. a 13. mája 1947 sa konali písomné skúšky dospelosti v jarnom období. Zúčastnilo sa ich 30 riadnych žiakov. 28. až 30. mája 1947 sa konali ústne skúšky dospelosti za predsedníctva Ondreja Polonca, riaditeľa štátnej učiteľskej akadémie v Leviciach. 6 žiakov skončilo skúšky s vyznamenaním, 9 s dobrým prospechom, 11 prospelo, 3 žiakom bola povolená opravná skúška z jedného predmetu v jesennom období a 1 žiakovi z dvoch predmetov v zimnom období.

Prijímacie skúšky do prvého ročníka sa konali 23. a 24. júna 1947. Prihlásilo sa 36 uchádzačov. Všetci splnili požiadavky prijímacej skúšky a boli prijatí na štúdium od školského roku 1947/48.

25. júna 1947 sa po bohoslužbách v Háji konala školská slávnosť ukončenia školského roka. Riaditeľ Vladimír Čaplovič zhodnotil dosiahnuté výsledky za uplynulý školský rok a odovzdal knižné odmeny najlepším žiakom akadémie. Po slávnosti boli žiakom vydané výročné vysvedčenia, čím bol školský rok 1946/47 ukončený.

Školský rok 1947/48 začal podľa nariadenia Povereníctva školstva a osvety 1. septembra 1947. V dňoch 1. a 2. septembra 1947 sa konali opravné, dodatočné a prijímacie skúšky. 3.septembra 1947 sa uskutočnilo slávnostné otvorenie nového školského roka bohoslužbami v hájskych kostoloch. Po bohoslužbách sa konal zápis a triednické práce.

[8] Výročná správa Štátnej učiteľskej akadémie v Štubnianskych Tepliciach za školský rok 1945-1946. Tlačila Neografia, úč.spol. v Turčianskom Sv.Martine. Martin, 1946, s.23-30.

Riadne vyučovanie začalo 4. septembra. Celkový počet zapísaných žiakov bol 178, z toho bolo 56 chlapcov a 122 dievčat. V cvičnej škole bolo 102 žiakov, 49 chlapcov a 53 dievčat.[9]

Bezprostredne po skončení vojny začalo povereníctvo školstva s prípravou na opätovné zavedenie brannej výchovy do škôl. K pravidelným činnostiam branného charakteru patrili pochodové cvičenia, ktorých náplň stanovovalo ministerstvo osobitnými smernicami alebo prípismi. Účasť všetkých žiakov na pochodových cvičeniach bola povinná s výnimkou žiakov, ktorí boli oslobodení od telesnej výchovy. Každý ročník mal vykonať za školský rok 8 pochodových cvičení (2 celodenné, 6 poldenných), pričom posledné malo byť spojené i s prenocovaním v prírode. Organizáciu pochodových cvičení zabezpečoval veliteľ brannej výchovy v škole s profesorom (učiteľom) telesnej výchovy. Na konci cvičenia sa vyhotovovala prehľadná správa, ktorá sa posielala oddeleniu brannej výchovy pri PŠO v Bratislave.

V prvom polroku školského roku 1947/1948 sa uskutočnili 4 pochodové cvičenia. 19. septembra 1947 pochod zvlneným terénom so zdolávaním prírodných prekážok smerom na Dubové a Budiš v dĺžke 19 km. 21. októbra 1947 vytrvalostný pochod smerom na Blatnický hrad v dĺžke 28 km. 20. novembra 1947 pochod s nácvikom rôznych pochodových útvarov a signalizácie smerom na čremošniansku železničnú stanicu v dĺžke 20 km. 20. decembra 1947 pochod zameraný na zimné športy smerom na Slovenské Pravno v dĺžke 20 km.

Výsledky skúšok dospelosti riadnych žiakov v letnom období (1945/1946 – 1948/1949)

Školský rok	Prihlásili sa na skúšku	Písomná skúška				Ústna skúška							
		konali	priemerný prospech SJL	priemerný prospech PED	priemerný prospech z RJ	prospeli s vyznam.	prospeli s DP a prospeli	OS z 1 predmetu	OS z 2 predmetu	prepadli	nepripustení	reprobovaní	odstúpili + nedostavili sa
1945/1946	28	28	2,15	2,75	-	6	16	5	1	-	-	-	-
1946/1947	30	30	2,85	2,9	-	6	20	3	1	-	-	-	-
1947/1948	28	28	2,68	2,25	-	3	20	3	2	-	-	-	-
1948/1949	47	47	2,55	2,36	2,57	8	38	1	-	-	-	-	-

DP – s dobrým prospechom
OS – opravná skúška

[9] Výročná správa Štátnej učiteľskej akadémie v Turčianskych Tepliciach za školský rok 1947-48. Tlačila Neografia, úč.spol. v Turčianskom Sv.Martine. Martin, 1946, s.32-37.

Počet členov profesorského a učiteľského zboru v školskom roku 1945/1946

P. č.	Meno a úradná hodnosť	Aprobácia	Učebný úväzok (predmet, trieda, počet hodín)	Počet hodín	Triednictvo	Správca
1.	Július Žilka doč.riaditeľ	SJ, D,Z	D II_2, III_2, IV_2, Pg IV_4, Px_2	12	-	dejepisné a zemepisné zbierky
2.	Dr.Ferdinad Šteliar uvoľ.riaditeľ	M,F	Pg II_2, III_2, IV_4, M I_4, F II_2, III_2, IV_2, Hp IV_1, Nh IV_2	20	-	fyzikálne a chemické zbierky učil do 31.3.1946
3.	Vladimír Hořínek riadny profesor	SpH Kl,O	Hv I_5, II_4, III_3, IV_2, K I_{2+2}, II_2, III_1, IV_1 ZbS I.-II_2, III.-IV_2, Kl I_4, II.-III_2, Org III.-IV_2	34	-	hudobné zbierky
4.	Jozef Baran riadny profesor	SJ RJ	SJ I_5, RJ I_4, II_2, III_2, IV_2, Pg II_2, Nh IV_2	18	III.	profesorská knižnica
5.	Anna Krajčová doč.profesor	SJ NJ	SJ II_4, III_4, IV_3, T I_2, II_2, III_2, IV_2	19	IV.	žiacka knižnica, telocvič.zbierky
6.	Juraj Amman výp.učiteľ	P,Z	Z I_2, II_2, III_2, IV_2 P I_2, II_2, III_2, IV_2 Ch I_3, Tch I.-IV_2, Hp IV_1	21	I.	prírodopisné zbierky
7.	Mária Chorváthová výp.učiteľka	M,F	M I_4, II_3, III_3, IV_2 F II_2, III_2, IV_2 Ch II_2, Kr II_3, III_3	26	II.	fyzikálne a chemické zbierky od 1.4.1946
8.	Ernest Miko prid. odb.učiteľ	II.odb.	Cv III.trieda 23, Px 2, Met IV_2, Pg III_2, Kr I_4, IV_1	34	III. cv.	
9.	Georgína Miková supl.cv.učiteľka	Učit. ústav	Cv.II.trieda 22, Px 2	24	II. cv.	
10.	Milina Juríčková	Učit. ústav	Cv.I.trieda 18, Px 2	20	I. cv.	zbierky cvičnej školy
11.	Juraj Brťka cv.učiteľ	I. odb.	Poverený funkciou školského inšpektora v Bratislave	-	-	
12.	Pavol Šolc výp.katechéta	Nb ev.	Nb I.-II 2, III.-IV_2, Cv. I.-II_2, III_2	8	-	
13.	Štefan Hríbik výp.katechéta	Nb Rk.	Nb I.-II 2, III.-IV_2, Cv. I.-II_2, III_2	8	-	
14.	Mária Jančovičová výp.učiteľka	Žrp	Nd IV_1, Žrp cv.II.-III_3	4	-	
Spolu				**248**		

Povojnová budovateľská atmosféra sa preniesla i do života učiteľskej akadémie. Riaditeľ Július Žilka na každej porade vyzýval učiteľov, aby v duchu novej doby zintenzívnili svoj prístup k plneniu všetkých pracovných povinností. Požadoval hlavne dochvíľnosť, presnosť a zodpovednosť pri vykonávaní základných školských povinností.

Vládne nariadenie zo 4. februára 1947 stanovilo, že najvyššia výmera učebnej povinnosti štátnych profesorov a učiteľov na učiteľských akadémiách bude 21 vyučovacích hodín. Riaditeľovi sa do výmery učebnej povinnosti započítavalo za výkon riaditeľskej funkcie 12 vyučovacích hodín týždenne a 2 hodiny za účasť na praktickom výcviku žiakov. Za výkon práce triedneho učiteľa sa za každú triedu započítavala 1 hodina mesačne, za správu zbierok a knižnice 1 až 3 hodiny, za pedagogický dozor v internáte 1 až 3 hodiny. Za každú vyučovaciu hodinu týždenne, prevyšujúcu najvyššiu výmeru učebnej povinnosti, patrila učiteľovi mesačná odmena vo výške 120 korún.

V roku 1946 zaviedlo Povereníctvo školstva a osvety za výkon nadpráce a zvýšené pracovné úsilie aj mimoriadnu pedagogickú odmenu. V odmene sa zohľadňovala kvalita výchovnovzdelávacej práce učiteľa, jeho usilovnosť, svedomitosť, iniciatívnosť a kladný pomer ku všetkých školským a mimoškolským povinnostiam. Pracovný výkon sa hodnotil bodovaním jednotlivých pracovných úkonov, ktoré mali vplyv na výšku odmeny. Úkony boli rozdelené do 4 skupín: pracovné prostredie (nepriaznivé podmienky v škole, nedostatok učebných pomôcok, veľký počet žiakov v triede, nevyhovujúce bytové podmienky, veľká vzdialenosť od železničnej alebo autobusovej zastávky a pod.), nehonorované nadpráce (zhotovovanie učebných pomôcok, práce v kabinete, správa knižnice, zbierky a pod.), nehonorovaná mimoškolská činnosť (príprava a vedenie kurzov a prednášok, nácvik programov a výstupov, dirigovanie zboru, réžia a organizovanie divadelného predstavenia, akadémie, večierku, koncertu, funkcia a činnosť v ROH, kultúrnych a iných spolkoch, usporiadanie výstav a pod.) a kvalifikácia. Pedagogickí zamestnanci boli na základe výsledkov bodovania zaradení do 4 stupňov výkonu. V prvej skupine boli tí, ktorí dosiahli počet bodov od 81 do 100, v druhej od 51 do 80 bodov, v tretej od 31 do 50 bodov a vo štvrtej od 0 do 30 bodov. Okrem toho mohla byť priznaná odmena i nad čiastku stanovenú pre I. stupeň výkonu za mimoriadnu pedagogickú výskumnú činnosť, za literárnu činnosť alebo inú činnosť, ktorá priniesla škole úžitok. Návrhy na odmeny pripravoval riaditeľ akadémie na základe podkladov jednotlivých učiteľov. Vyplnené návrhy predkladal školskému inšpektorátu, ktorý zrevidoval predložené návrhy a na osobitnom predpísanom tlačive ich predkladal ministerstvu na vyplatenie. Negatívnou skutočnosťou pre priznanie odmeny bolo napríklad nepreverenie počas previerok, častá neprítomnosť v školskej službe, nedostatočné výchovné a vzdelávacie výsledky, nedostatočná politická a spoločenská angažovanosť, a pod.

Žiacka samospráva

Samovzdelávací mládežnícky krúžok obnovil svoju činnosť 27. septembra 1945, kedy sa členovia krúžku stretli na prvej povojnovej porade. Na programe

bola prednáška o spolupráci školy a rodiny, voľná recitácia vybraných textov a otázka nedostatku dreva a uhlia na kúrenie, čo bolo príčinou striedavého vyučovania. Začiatkom mája 1946 došlo k zmene názvu krúžku. Dovtedajší názov „Samovzdelávací krúžok" bol zmenený na „Kultúrny odbor Školskej samosprávy". K zmene došlo na základe schválených Stanov školských samospráv a Organizácie stredoškolského študentstva (OSŠ) z 11. februára 1946, podľa ktorých sa na všetkých stredných školách zaviedla školská samospráva.[10] Jej úlohou bolo pomáhať študentom pri plnení povinností, spolupracovať s profesorským zborom, rozvíjať pracovné aktivity a vedomie spolupráce, organizovať spoločné akcie kultúrneho, politického a spoločenského charakteru, pomáhať pri organizovaní spoločného stravovania, a i. Základom OSŠ bola triedna samospráva zložená so 4 referentov. Referenti triednych samospráv tvorili školský výbor, z ktorého sa volila sedemčlenná Školská rada. Na jej čele bol predseda, ďalšími členmi boli pokladník, zapisovateľ a referenti pre jednotlivé oblasti vybraných činnosti. Samovzdelávacie krúžky, ktoré si chceli ponechať naďalej svoj názov, aby nebola porušená tradícia, mali pôsobnosť obmedzenú výlučne na kultúrnu a vzdelávaciu činnosť. Neboli samostatnou organizačnou jednotkou a preto nemali žiadne stanovy ani vlastné financie. Tie im prideľovala ich Školská rada. Tak to bolo i v prípade samovzdelávacieho krúžku v Štubnianskych Tepliciach.

Schôdzky Školskej rady sa konali raz za dva týždne a Valné zhromaždenie všetkých žiakov dvakrát do roka. Na zhromaždenie sa pozývali aj zástupcovia pedagogického zboru. PŠO vyzývalo opakovane riaditeľov škôl a pedagogické zbory, aby podporili úsilie žiakov pri rozvíjaní ich činnosti správnym smerom.

Školský internát

Prvý povojnový školský rok 1945/1946 bol v živote internátu veľmi ťažký. Po zavedení koedukácie v ňom boli ubytovaní opäť chlapci i dievčatá. Počas nepokojného vojnového obdobia, od vypuknutia SNP až do oslobodenia Teplíc, bolo takmer celé vnútorné zariadenie internátu zničené alebo sa stratilo, preto bolo jednou z prvých úloh obstarať nový nábytok a potrebné zariadenie do ubytovacích miestností. Na vybavenie internátu schválilo PŠO mimoriadnu dotáciu vo výške 500 000 Kčs. Počas leta 1945 sa podarilo vybaviť internát najnutnejším zariadením tak, že v ňom bolo možné ubytovať približne 60 žiakov. Okrem ubytovania bolo ďalším veľkým problémom i stravovanie, pretože po skončení vojny bol akútny nedostatok základných potravín. Všetci ubytovaní žiaci i zamestnanci školy navštevovali miestnych živnostníkov, obchodníkov, miestne rodiny s prosbou o potravinovú výpomoc. Podobná situácia bola i pri zaobsta-

[10] Školské zvesti. Roč.II., 1946, s.106-109.

rávaní paliva na kúrenie. V niektorých dňoch bola škola i kuchyňa úplne bez paliva. V spálňach, v študovniach a ďalších miestnostiach bolo tak chladno, že to už ohrozovalo zdravie ubytovaných žiakov i zamestnancov. Počas silných mrazov zamrzol vodovod, čo spôsobilo ďalšie problémy a starosti. V tejto ťažkej dobe sa stravovalo okolo 100 žiakov a 12 učiteľov a zamestnancov. Stanovený mesačný poplatok za ubytovanie a stravovanie bol vo výške 800 Kčs a 20 Kčs bol príspevok na zaisťovací fond.[11]

Riaditeľmi internátu v prvých rokoch po vojne boli Július Žilka, Vladimír Čaplovič a Ľudovít Šmelík. Vychovávateľkami boli Viera Balážová, Mária Čaplovičová, Mária Jančovičová, ktorú nazývali ubytovaní študenti familiárne aj „grandmama", Anna Krajčová, Jurina Pechová, Mária Chorvátová, Gabriela Záborská a Jozef Ďuris. Správkyňou internátu bola Irena Pavelekova-Magdolenová, AnnaKrajčová, Anna Šmelíková a Ján Haľama. Účtovnícke práce vykonávala Mária Rehušová, hospodárkou bola Anna Kozenčáková. Hlavnými kuchárkami boli Júlia Petrová, Anna Kosecová, Mária Kuniková, pomocnými kuchárkami boli Anna Priwitzerová, Matilda Priwitzerová, Mária Hoghová, Ema Stritzová, Anna Hoghová, Margita Rusnáková, Mária Miková a Adela Stritzová. Internátnym gazdom bol Juraj Fóbel a po ňom Štefan Jariabka, Michal Budiský, Štefan Snovák a Ján Stritz. Záhradnícke práce vykonávali Augustín Weiss a Michal Bukva. Okrem uvedených zamestnancov pracovalo v školskom internáte aj niekoľko sezónnych pomocníkov najímaných na prácu v záhrade a v kuchyni.

Po vojne existovalo pri internáte aj hospodárstvo. Chovali sa kravy, ovce, ošípané, sliepky, husi vďaka čomu sa darilo vylepšovať internátnu stravu. Začiatkom päťdesiatych rokov sa hospodárstvo stalo neefektívnym a príťažou pre internát, preto ho riaditeľ Vladimír Čaplovič zrušil.

Povereníctvo školstva a osvety v Bratislave zachovalo aj po vojne systém podpory nemajetných a usilovných žiakov. Zľavy na internátnych poplatkoch sa poskytovali žiakom, ktorí preukázali československú štátnu príslušnosť, nemajetnosť, druhý stupeň celkového prospechu a známku z chovania najviac druhého stupňa. O zľavu sa bolo potrebné uchádzať písomnou žiadosťou, doloženou predpísanými dokladmi a zaslanou riaditeľstvu v stanovenom termíne. Riaditeľ na porade s profesorským zborom zostavil návrh na udelenie zľavy pre uchádzačov, ktorí splnili požadované podmienky a na predpísanom tlačive ho poslal na schválenie PŠO v Bratislave. V školskom roku 1945/46 udelilo PŠO zľavy na

[11] Pre porovnanie uvádzame, že v rovnakom čase zaplatili 3 žiaci za jednu izbu na priváte nájomné 600 Kčs bez stravy.

internátnych poplatkoch 26 žiakom akadémie. Výška podpory sa pohybovala od 900 do 1 200 Kčs na jedného žiaka.

Prehľad internátneho hospodárenia v školskom roku 1945/1946

Príjmy (od 1.9.1945 do 30.6.1946, v Kčs)	
Internátne poplatky	614 793.-
Príspevky	822.-
Rozličné príjmy	21 265,35
Príjmy z hospodárstva	45 353.-
Spolu	**682 233,35.-**
Výdavky (od 1.9.1945 do 30.6.1946)	
Osobné platy a poistné	76 675,15.-
Za potraviny	357 908,94.-
Palivo, svetlo	97 737,50.-
Čistenie	3 818,30.-
Doplnenie inventára	14 466,45.-
Udržovanie budovy	7 426,20.-
Výdavky na kancelárie a ubytovaných žiakov	7 708,50.-
Hospodárske výdavky	48 947,77.-
Spolu	**614 688,81.-**

Na zlú povojnovú situáciu v stredoškolských internátoch reagovalo Poverenníctvo školstva a osvety obežníkom č. 1619/47 o zlepšení pomerov v štátnych stredoškolských internátoch, v ktorom vyzývalo riaditeľov, aby sa snažili konsolidovať pomery v internátoch, aby starostlivo sledovali hospodársku správu internátov a pomáhali prekonávať zásobovacie, administratívne a ďalšie ťažkosti. Osobitne mali dbať na to, aby boli dodržané stanovené denné stravné dávky pre žiakov. Optimálna mesačná potreba na jedného chovanca v štátnej internátnej menze v školskom roku 1946/1947 bola stanovená na 15 l mlieka, 1,725 kg cukru, 0,75 kg tuku, 11 kg múky, 10 kg zemiakov, 12 kg zeleniny, 2 kg strukovín, 3 kg mäsa, 1 kg lekváru, 6 ks vajec.[12] Okrem zlepšenia hospodárskych pomerov, ukladal obežník riaditeľstvám aj väčšiu starostlivosť o výchovu. Internátna výchova sa mala zameriavať na rozvoj intelektuálnych, fyzických, citových a vôľových vlastností ubytovaných žiakov. Pedagogickí dozorcovia (dnes vychovávatelia) boli povinní byť v študovni počas nariadeného štúdia, mali sledovať a kontrolovať priebeh prípravy žiakov na vyučovanie a v prípade potreby

[12] Priemerné maloobchodné ceny vybraných tovarov na Slovensku v roku 1947 boli nasledovné: chlieb 1 ks 5 Kčs, pšeničná múka hladká 1 kg 5,80 Kčs, zemiaky 1 kg 2,40 Kčs, bravčové mäso 1 kg 45,80 Kčs, bravčová masť 1 kg 63,60 Kčs, margarín 1 kg 39,80 Kčs, mlieko 1 l 5,20 Kčs, vajcia 1 ks 3,20 Kčs, cukor 1 kg 15,35 Kčs, hrach 1 kg 9,45 Kčs, marmeláda 1 kg 28,10 Kčs, cigória 1 kg 19,05 Kčs. Priemerná ročná mzda na Slovensku v roku 1947 bola 32 244 Kčs.

im pomáhať s prípravou. Riaditeľ spoločne s vychovávateľmi vypracoval internátny domáci poriadok zo zreteľom na rozvrh hodín školského vyučovania. Poriadok obsahoval denný režim, ustanovenia o štúdiu, zásady dodržiavania poriadku, čistoty a hygieny, správania sa žiakov a vzájomné vzťahy medzi žiakmi, výchovné činnosti a disciplinárne opatrenia. Vychovávateľ bol zodpovedný za prospech žiakov svojej skupiny. O pokroku pri štúdiu zverených žiakov referoval na cenzúrnych a klasifikačných poradách. Všetci pedagogickí dozorcovia mali povinnosť stretnúť sa raz za mesiac na spoločnej porade, kde mali prerokovať záležitosti týkajúce sa výchovy a vzdelávania ubytovaných žiakov a iných aktuálnych problémov školského internátu.

Denný režim v internáte v pondelok až piatok

Čas	**Činnosť**
06,30	budíček, vstávanie
06,30 – 07,00	ranná hygiena, obliekanie
07,00 – 07,15	raňajky
07,15 – 07,30	repetícia
07,30	odchod do školy
13,00 – 13,30	príchod zo školy, obed
13,30 – 14,30	popoludňajší odpočinok v záhrade, na dvore, v študovni, príp. nákupy v meste
14,30 – 16,30	povinné štúdium
16,30 – 17,30	športové hry vonku, prechádzky, olovrant
17,30 – 19,00	povinné štúdium
19,00 – 19,30	večera
19,30 – 20,00	individuálne štúdium, čítanie predpísanej literatúry
20,00 – 20,50	samovzdelávanie (debatné krúžky v čitárni, iné záujmové krúžky, rozhovory s vychovávateľom, voľné čítanie, spev, hudba, kreslenie, nacvičovanie divadelných predstavení, činnosť samosprávy a pod.
20,50 – 21,00	večerná hygiena a príprava na spánok
od 21,00	nočný pokoj, spánok

Denný režim v sobotu a deň pred sviatkom

Čas	**Činnosť**
13,00 – 13,30	príchod zo školy, obed
13,30 – 14,00	popoludňajší odpočinok
14,00 – 18,00	kúpanie, školské hry, školská rada, samovzdelávacie krúžky, a i., povinné štúdium
18,00 – 19,00	štúdium
19,00 – 19,30	večera
19,30 – 20,30	štúdium
20,30 – 22,00	voľné zamestnanie v miestnostiach internátu, spolo-

	čensko-výchovné a zábavné hodinky samosprávy
22,00	večerná hygiena, nočný pokoj, spánok

Denný režim v nedeľu a vo sviatok

Čas	**Činnosť**
07,30	vstávanie
08,00	spoločné raňajky
08,40 – 12,00	voľné zamestnanie, bohoslužby, vzdelávanie
12,00 – 13,00	spoločný obed
13,00 – 18,00	voľno - vychádzka
18,00 – 18,30	večera
18,30 – 20,30	štúdium
20,30 – 21,00	večerná hygiena, príprava na spánok
21,00	nočný pokoj, spánok

V čase štúdia sa museli študenti zdržiavať v študovni. Každý študent mal vyhradené miesto, musel študovať, zachovávať pokoj, dodržiavať čistotu, nerušiť ostatných spolužiakov. Učiť sa nahlas bolo možné len vo vyhradených miestnostiach. Vzdialiť sa zo študovne bolo možné iba so súhlasom vychovávateľa. Po ukončení večerného štúdia si musel každý študent urobiť poriadok na svojom mieste. Ak vyvstala potreba viac sa učiť, museli to študenti oznámiť vychovávateľovi, ktorý im určil, dokedy môžu zostať v študovni.

Zdravotný stav žiakov

Zdravotný stav uchádzačov do 1.ročníka zisťoval v čase prijímacích skúšok štátny lekár. Za lekársku prehliadku jedného žiaka bola stanovená suma 40 Kčs. Prijímacích skúšok v školskom roku 1945/1946 sa zúčastnilo 54 uchádzačov. Za lekársku prehliadku bola vyplatená MUDr. P. Fraštackému odmena 2 160 Kčs.

Od začiatku roku 1946/1947 sa začala v súlade s výnosom PŠO č. 7 810/1946 vykonávať v škole zdravotná služba. Podľa výnosu mal školský lekár vyšetriť žiakov nielen raz do roka, ale mal mať aspoň raz v týždni v školskej zdravotnej poradni vyhradený čas výlučne pre žiakov. Každý žiak mal založený Školský zdravotný záznam, do ktorého sa zapisovali všetky informácie týkajúce sa jeho zdravotného stavu. Financovanie zdravotnej služby bolo zabezpečené zo štátnych zdrojov a z príspevkov rodičov. Rodičovský príspevok bol 30 Kčs.

Zdravotnú službu v štubnianskej učiteľskej akadémii a v internáte vykonával MUDr. P. Fraštacký a po ňom MUDr. P. Rastvorov. Obaja zhodne konštatovali vo svojich správach, že zdravotný stav žiakov bol vcelku uspokojivý. K dočasnému zatvorenie školy z dôvodu epidemických chorôb došlo prvýkrát v dňoch 24. októbra až 3. novembra 1946 pre nákazlivú kožnú chorobu a druhýkrát v

dňoch 9. februára až 2. marca 1947, čo bolo spojené i s voľnom pre nedostatok paliva.

Obežníkom č.153/47 o sadzbách školských lekárov bolo stanovené, že školský lekár bude dostávať ročne na jedného žiaka paušálne 15 Kčs a mesačne za ordinačné hodiny pre žiakov 1 650 Kčs.

Hospodárenie a majetok školy

Majetok učiteľskej akadémie tvorili naďalej pozemky (zastavané plochy, nádvorie, školská záhrada, školské ihrisko), hlavná budova (učebné, kancelárske a ďalšie priestory, kabinety, knižnica, telocvičňa, spálne, študovne, sociálne zariadenia, umyvárne, školská kuchyňa a jedáleň, sklady, byt domovníka), naturálny riaditeľský byt, hospodárske budovy, školské dielne, skleník, studňa, dreváreň, maštale pre dobytok, včelín.

Hmotný hnuteľný majetok tvorilo zariadenie a výzdoba učební, telocvičné a záhradnícke náradie a náčinie, učebné pomôcky, knižničné zbierky, palivo, suroviny, tovary a polotovary pre kuchyňu, spisový materiál, kancelárske potreby (tlačivá, papier, obálky, písacie potreby, počítacie a rozmnožovacie stroje), peňažná hotovosť, školské fondy (na učebné pomôcky, podporný fond), iné majetkové práva, vecné alebo záväzkové.

Učiteľská akadémia bola financovaná aj po vojne z prostriedkov štátneho rozpočtu. Investičné prostriedky, prostriedky na opravy a údržbu refundoval škole ONV v Turčianskych Tepliciach.

Finančné prostriedky pridelené učiteľskej akadémii v rokoch 1946 - 1950[13]

Rok	Platy a odmeny (riadni a výpomocní prof.)	Režijné výdavky
1946	545 267 Kčs	131 245 Kčs
1947	591 551 Kčs	110 491 Kčs
1948	969 639 Kčs	119 498 Kčs
1949	800 856 Kčs	89 928 Kčs
1950	619 510 Kčs	84 340 Kčs

Platové a s nimi súvisiace služobné pomery učiteľov upravovalo nariadenie vlády č. 210/1947 Zb. V platovej stupnice jedna, kde boli zaradení takmer všetci učitelia akadémie, v prvom stupni predbežného vzdelania bolo služné odstupňované v piatich stupňoch od 29 040 do 40 080 korún. Celkový plat pozostával zo základného platu (služné) a služobných pôžitkov (nadpočetné hodiny, rôzne príplatky). Z celkového platu sa zrážal: penzijný príspevok, nemocenské poiste-

[13]Pokladničný denník 1942 – 1950.

nie, dôchodková daň, zvláštne príspevky, preplatky. Priemerná mesačná mzda učiteľov akadémie bola v roku 1945 3 084 korún a v roku 1950 4 958 korún.

Vyúčtovanie finančného hospodárenia za príslušný kalendárny rok predkladal riaditeľ akadémie na predpísanom tlačive PŠaO v Bratislave. PŠaO vykonalo kontrolu vyúčtovania, upravilo ho a zaslalo aj pripomienkami späť riaditeľstvu. Pripomienky sa najčastejšie týkali nesprávneho zaúčtovania jednotlivých položiek, formálnych chýb pri vyúčtovaní (úprava údajov vo výkazoch ceruzkou, doklady bez pečiatky a pod.), neznalosti účtovnej legislatívy, zamieňania si platieb z účtu a cez pokladňu, problémov pri vyplácaní cestovného a jeho evidovania atď.

Z nákladnejších prác a väčších nákupov bola v rokoch 1946 zrealizovaná oprava poškodeného vodovodu, ktorý zamrzol počas tuhej zimy, v sume 14 300 korún. V roku 1947 bola uskutočnená kompletná výmena vodovodného potrubia, rekonštrukcia sociálnych zariadení a umyvární, bola vybudovaná nová kúpeľňa so 6 vaňami a nová kanalizácia, všetko v celkovej hodnote 400 000 korún. Bola taktiež zakúpená veľká vstupná železná brána a 4 nové pece Coburg v sume 6 200 korún. Na obnovu učebných zbierok a pomôcok, ktoré boli poškodené alebo sa stratili počas pobytu vojsk v budove učiteľskej akadémie, bolo vynaložené spolu 13 488,20 Kčs. Ďalej bola vykonaná oprava plotu, ktorý bol poškodený počas oslobodzovacích bojov a učebne, v ktorých boli vykonané rekonštrukčné práce, boli nanovo vymaľované.

Koncom roku 1947 povolilo učiteľskej akadémii PŠO v Bratislave prípisom č. 145 947/47-A/III/3 mimoriadnu dotáciu v sume 440 000 Kčs. Pridelenie mimoriadnej dotácie podpísal vtedajší povereník L. Novomeský. Dotácia bola určená na opravy, doplnenie a rekonštrukciu vnútorného zariadenia školy, knižníc a učebných pomôcok, ktoré boli poškodené v čase vojny. V konkurznom výbere na dodávku požadovaného inventáru boli úspešné firmy:

Jozef Seidl, dodávka telocvičného náradia v hodnote 120 643 Kčs.

Firma Lidl a Bröckner, oprava a dodávka hudobných nástrojov a hudobného materiálu v hodnote 98 200Kčs.

Firma Požgay, dodávka lavíc, umývadiel a ostatného inventára tried v hodnote 36 210 Kčs.

Drevoindustria, n.p., dodávka lavíc, tabúľ, katedier, postelí, nočných stolíkov, stoličiek a skríň v hodnote 35 442 Kčs.

Firma Slezák, dodávka lavíc a stoličiek do tried v hodnote 28 900 Kčs.

Nakladateľstvo a vydavateľstvo Anton Zimek, dodávka kníh do učiteľskej a žiackej knižnice v hodnote 22 960 Kčs.

Firmy Komenius, Sitno, Zdar, dodávka učebných pomôcok v hodnote 48 183 Kčs.

Vzhľadom na to, že niektoré z požadovaných predmetov nebolo možné zadovážiť pre krátkosť času a ich nedostatok, bola časť prostriedkov poukázaná iným školám.

7. Učiteľské vzdelávanie v rokoch 1948 – 1960

Februárovým prevratom v roku 1948 došlo v Československu k zmene politického režimu. K moci sa dostala komunistická strana, ktorá postupne ovládla všetky oblasti spoločenského života. Odstránila hlavné princípy predvojnovej demokracie a nahradila ich diktatúrou jednej politickej strany podľa sovietskeho vzoru.

Súčasne so zápasom o charakter štátu prebiehal aj zápas o charakter školy. Zákonom č. 95 zo dňa 21. apríla 1948 o základnej úprave jednotného školstva boli všetky druhy a stupne škôl včlenené do jednotnej školskej sústavy. Podľa tohto zákona mali deti od troch do šiestich rokov navštevovať materskú školu, od šiestich do pätnástich rokov základnú školu (prvý a druhý stupeň) a staršia mládež školy tretieho stupňa. Úlohou školy bolo rozvíjať starostlivosť o všestranný rozumový, citový, mravný a telesný rozvoj žiakov. Škola mala viesť k svedomitej a zodpovednej vzdelávacej práci a zároveň k aktívnej účasti na budovateľskom diele republiky.

Zákon o jednotnej škole stanovil, že školy tretieho stupňa budú povinné (základné odborné školy) a výberové (odborné školy a vyššie stredné školy). V jednej triede mohlo byť najviac 40 žiakov. Žiaci výberových škôl mali počas letných prázdnin povinnosť nariadenej práce v poľnohospodárstve, priemysle, remesle alebo obchode v dĺžke 4 týždňov.

Zákon o jednotnej škole priniesol na jednej strane zlepšenie materiálno-technickej základne škôl, ich vybavenosti učebnicami a učebnými pomôckami, zvýšenie počtu pedagógov a ostatných školských zamestnancov, no na druhej strane unifikácia vzdelávania a centralistické riadenie škôl zúžili priestor na uplatnenie vlastnej aktivity a tvorivosti učiteľov. Učitelia boli vystavení silnému ideologickému tlaku a svoju pedagogickú činnosť museli vykonávať iba v súlade s proklamovanými dogmami marxisticko-leninskej ideológie. Museli absolvovať celý rad ideovo-politických školení, preškoľovacích a doškoľovacích kurzov, konferencií, aktívov, schôdzí a prednášok so silným ideologickým akcentom.

Učitelia boli v rámci nového sociálneho rozvrstvenia spoločnosti začlenení k pracujúcej inteligencii, vďaka čomu im komunistický režim venoval neustálu pozornosť. Sledoval ich, preveroval, školil, prevychovával, usmerňoval, tak v ich hlavnej pracovnej činnosti, ako i mimo nej. Využíval k tomu priame i nepriame (donucovacie) prostriedky. Ideologicky nespoľahlivých učiteľov prekladal na malé vidiecke školy, preraďoval ich do výroby alebo ich trestal iným spôsobom. To všetko zanechávalo vo vedomí učiteľov svoju pečať. Niektorí uvítali nový režim, pretože im umožnil naplniť ich ambície, iní sa mu z pohodlnosti a relatívne pokojného prežívania prispôsobili a niektorí sa uzavreli do vlastného vnútra v nádeji, že všetko zlé sa raz skončí.

Veľké politické a spoločenské premeny po vojne ovplyvnili aj vývoj systému odbornej prípravy učiteľov. Významným medzníkom vo vývoji odbornej prípravy učiteľov bol dekrét prezidenta Republiky č. 2/1945 zo dňa 27. októbra 1945, ktorým bolo ustanovené, že učitelia všetkých stupňov a druhov škôl budú nadobúdať vzdelanie na pedagogických a iných fakultách vysokých škôl. Z tohto dôvodu sa učiteľské akadémie začali koncom štyridsiatych rokov rušiť. V školskom roku 1947/48 sa už neprijímali noví študenti do prvého ročníka a v štúdiu pokračovali už len predchádzajúce ročníky. Dovtedajšie učiteľské akadémie sa podľa ustanovenia § 88 zákona č. 95 z 21. apríla 1948 (školský zákon) pretransformovali na gymnázia. Prvá gymnaziálna trieda (ročník) v Turčianskych Tepliciach bola otvorená v školskom roku 1948/49. V tom čase boli v hlavnej budove umiestnené tri školy: končiaca učiteľská akadémia, začínajúce gymnázium a cvičná škola. Riaditeľom všetkých troch škôl bol Vladimír Čaplovič a po ňom Ľudovít Šmelík.[1]

Výnosom PŠVU č. 105 124/49-III/3 z 25. júla 1949 bola ukončená činnosť učiteľskej akadémie a gymnázia v Turčianskych Tepliciach a v budove sa mala zriadiť od školského roku 1949/1950 sociálno-zdravotná škola. Na základe intervencie vedúcich predstaviteľov MsNV a ONV v Turčianskych Tepliciach Povereníctvo školstva výnosom č. 106 225/49-III/3 z 29. júla 1949 zrušilo svoje predchádzajúce rozhodnutie o ukončení učiteľskej akadémie a gymnázia, a tak tieto ostali v Turčianskych Tepliciach i naďalej.

V lete 1949 zrušil KNV v Žiline cvičnú školu pri učiteľskej akadémii v Turčianskych Tepliciach a namiesto nej zriadil trojtriednu (neskôr štvortriednu) štátnu národnú školu. Pretože sa pre ňu nenašiel v meste dostatok vhodných priestorov, ostala v budove učiteľskej akadémie až do roku 1959, kedy bola premiestnená do novopostavenej budovy ZDŠ.[2]

Počet žiakov a ich výsledky v školskom roku 1948/1949.

Škola	**Trieda**	**Počet podľa pohlavia**		**Počet podľa náboženstva**		**Celkové chovanie (Ch + D)**	**Celkový prospech (Ch + D)**
		Ch	D	R.-k.	Evanj.		
Gymnázium	V.	10	14	10	14	dobré	dobrý
	VI.	17	14	20	11	dobré	dobrý
Učiteľská	3.A	10	26	26	10	dobré	veľmi dobrý

[1] Vladimír Čaplovič (1905 – 1963) pôsobil ako stredoškolský profesor na viacerých stredných školách.. Venoval sa literárnovednej publicistike a bol aj politicky činný.
Ľudovít Šmelík (1911 – 2002) pôsobil v rokoch 1939 – 1959 na niekoľkých učiteľských akadémiách a pedagogických školách. Koncom šesťdesiatych rokov bol docentom Pedagogickej fakulty v Nitre.

[2] ZDŠ bola postavená na časti pozemku, ktorý v roku 1908 darovalo mesto Kremnica uhorskému štátu na výstavbu učiteľského ústavu. Dnes ZDŠ na ulici Školská.

akadémia	3.B	14	21	19	16	dobré	dobrý
	4.A	6	18	14	10	veľmi dobré	veľmi dobrý
	4.B	8	15	13	10	veľmi dobré	veľmi dobrý
Spolu		65	108	102	71		
Cvičná škola	I.	17	10	11	16	dobré	chválitebný
	II.	9	14	12	11	dobré	chválitebný
	III.	16	16	19	13	dobré	chválitebný
	IV.	19	19	13	25	dobré	dobrý
Spolu		61	59	55	65		

Ch – chlapci, D – dievčatá, R.k. – rímsko-katolícke, evanj. – evanjelické

V školskom roku 1948/1949 boli študijné výsledky žiakov iba na priemernej úrovni. Podobne to bolo i s dochádzkou žiakov na vyučovanie. Žiaci gymnázia vymeškali spolu 860 vyučovacích hodín, na jedného žiaka pripadlo v priemere 15,63 hodiny. Žiaci učiteľskej akadémie vymeškali 1 588 hodín, na jedného pripadlo 13,45 hodiny. Dochádzka žiakov na vyučovanie bola častým predmetom pedagogických porád. Riaditeľ neustále vyzýval triednych učiteľov, aby pravidelne kontrolovali dochádzku žiakov, aby neuvoľňovali žiakov z vyučovania, ak nie sú k tomu závažné dôvody, aby boli prísnejší pri ospravedlňovaní vymeškaných hodín.

V snahe skvalitniť výchovné a vzdelávacie výsledky žiakov, ako aj ich dochádzku na vyučovanie, zaviedli členovia pedagogického zboru v roku 1949 systém verejnej klasifikácie. Dva týždne pred klasifikačnou poradou každý žiak zhodnotil svoj výkon a prácu v príslušnom vyučovacom predmete a ohodnotil sa známkou podľa klasifikačnej stupnice. Triedny referent pre prospech prečítal posudok za triedu a napokon zhodnotil prácu žiaka profesor vyučujúci daný predmet, ktorý stanovil konečnú známku. Nový systém klasifikácie nepriniesol v prvom roku výraznejšiu zmenu v zlepšení prospechu, ba ani dochádzky. Priemerný prospech oboch tried gymnázia bol 2,27 a štyroch tried učiteľskej akadémie 2,08. Ukázalo sa, že na štúdium boli prijatí aj žiaci, ktorých intelektuálne schopnosti neboli na takej úrovni, aby dokázali zvládnuť náročné gymnaziálne učivo. Dokladom bolo 13 prepadajúcich žiakov, čo predstavovalo takmer pätinu všetkých žiakov gymnázia. Učebný program učiteľskej akadémie bol zameraný viac na odborné a výchovné predmety, kde sa mohli uplatniť aj nadanie a talent žiakov, preto boli výsledky o niečo lepšie.

Povinnou súčasťou slovenského jazyka, ďalších jazykov a matematiky ostali predpísané písomné práce. Ich počet upravovali ministerské obežníky. Na začiatku školského roka zostavili členovia pedagogickej rady harmonogram písania prác z jednotlivých predmetov, pričom rešpektovali skutočnosť, že v jednom dni sa nemohla napísať viac ako jedna písomná práca. Písomné práce mali väčšinou iba priemernú úroveň. V školskom roku 1948/1949 bol priemerný výsle-

dok písomných prác z matematiky 2,85, z ruského jazyka 2,67 a zo slovenského jazyka 2,49.

Praktický výcvik vykonávali študenti 3. a 4. ročníka učiteľskej akadémie v cvičnej škole, od 1. septembra 1949 v štátnej národnej škole pričlenenej k učiteľskej akadémii.

Pretože realizácia vysokoškolskej prípravy učiteľov národných škôl nepostupovala tak rýchlo, ako predpokladali stranícki a vládni predstavitelia, bola v roku 1950 obnovená stredoškolská príprava učiteľov pre 1. až 5. ročník národnej školy v novozriadených pedagogických gymnáziách, ktoré mali zabezpečovať odbornú prípravu učiteľov národných škôl a odbornú prípravu učiteliek materských škôl. Na základe uznesenia vlády zo dňa 11. júla 1950 zriadilo PŠVU v Bratislave výnosom č. 70 239/1950-I/3 z 1. septembra 1950 namiesto dovtedajšej učiteľskej akadémie v T. Tepliciach Pedagogické gymnázium pre vzdelávanie učiteliek materských škôl, počínajúc školským rokom 1950/1951. Pretože učiteľská akadémia v T. Tepliciach nemala skúsenosti s odbornou prípravou učiteliek materských škôl, PŠVU upravilo pôvodný výnos tak, že vzdelávanie učiteliek materských škôl sa presunulo na Pedagogické gymnázium v Žiline a vzdelávanie učiteľov národných škôl ostalo na Pedagogickom gymnáziu v Turčianskych Tepliciach.

Štúdium na Pedagogickom gymnáziu v T. Tepliciach bolo štvorročné a od ostatných gymnázií sa odlišovalo len zvýšeným počtom hodín hudobnej a výtvarnej výchovy, pedagogiky, didaktiky a praxe. Riaditeľom bol Hugo Valach. Podstatnú časť žiakov pedagogického gymnázia tvorili žiaci, ktorí doň prestúpili z predchádzajúceho gymnázia.

Spolu so zriadením nového typu školy bolo potrebné vyriešiť viaceré problémy organizačného i pedagogického charakteru. Spočiatku sa hlásili na štúdium aj uchádzači, ktorí nedosahovali ani priemerné študijné výsledky, absentovali učebné osnovy a prejavoval sa nedostatok potrebných učiteľov a tiež administratívneho personálu. Chýbal pevný rozvrh hodín, ktorý v tom čase schvaľoval odbor školstva KNV v Žiline. Na pedagogickej porade koncom októbra 1950 konštatovali takmer všetci učitelia, že nestačili prebrať predpísané učivo v požadovanom rozsahu. Za hlavný dôvod uvádzali nedostatočné vedomosti žiakov vo viacerých predmetoch, nedostatok učebníc, kníh na povinné čítanie a ďalších učebných pomôcok, vrátane kvalitných hudobných nástrojov, pretože mnohé z rodín si ich z finančných dôvodov nemohli dovoliť zakúpiť. Chýbalo vybavenie školy základnou technikou pre administratívu, ukázali sa problémy s ubytovaním a stravovaním žiakov, a pod. Pracovná disciplína a morálka žiakov bola iba priemerná, narastala neochota zapájať sa iniciatívnejšie a aktívnejšie do mimoškolskej činnosti a celospoločenského budovateľského hnutia. Na-

rastal počet vymeškaných hodín na vyučovaní, objavili sa prípady ničenia školského a internátneho majetku, čo dočasný riaditeľ školy Ľ. Šmelík odsúdil na porade slovami, že žiaci „netvoria takmer nič, ale veľmi mnoho zničia.“[3] Žiaci naopak vytýkali vedeniu školy, že priestorové, hygienické a zdravotnobezpečnostné podmienky v internáte sú nevhodné a neposkytujú dostatok možností na dosahovanie lepších študijných výsledkov. Rovnako stravovanie nedosahuje požadovanú kvalitu ani kvantitu. Učiteľom vytýkali žiaci ich nedôslednosť a nejednotnosť pri vykonávaní kontrolnej činnosti a pri rozhodovaní. Situáciu zhoršovala do značnej miery aj neistá budúcnosť školy.[4]

Závažnou zmenou prešiel aj vzťah učiteľov a žiakov. Pri vzájomnom oslovovaní bolo v škole zavedené oslovovanie „súdruh, súdružka“. Žiaci si mali medzi sebou tykať, ale učiteľom mali pri oslovovaní vykať. Učitelia mohli žiakom tykať a oslovovať ich mali tiež „súdruh, súdružka“. Všetci zamestnanci a žiaci školy sa mali zdraviť pozdravom „Práci česť“.

Učebný plán povinných predmetov pedagogického gymnázia
(výnos PŠVU č. 25 659/51-II/2 z 13. augusta 1951)

Predmet	**1. ročn.**	**2. ročn.**	**3. ročn.**	**4. ročn.**	**Spolu**
Slovenský jazyk	5	4	3	4	16
Ruský jazyk	4	3	2	2	11
Matematika	5	3	3	4	15
Fyzika	-	-	3	3	6
Chémia	-	2	2	2	6
Prírodopis	2	2	2	2	8
Zemepis	1	2	2	-	6
Dejepis	-	2	2	2	8
Občianska náuka	2	2	2	2	8
Filozofia	-	-	-	2	2
Psychológia	-	3/0*	-	-	
Pedagogika	-	0/3	5**	6/2	11
Výtvarná výchova a metodika	3	3	2	2	10
Telesná výchova a metodika	3	3	3	3	12
Hudobná výchova a metodika	2	2	1	1	6
Hra na husle (klavír)	2	2	1	1	6
Polytechnická príprava	2	2	2	-	6

[3] Zápisnica č. 2 o pedagogickej porade učiteľského sboru Pedagogického gymnázia v Turč. Tepliciach, ktorá bola 31. októbra 1950 o 14.hod. v zborovni ústavu.
[4] Po každej veľkej zmene nasledovalo v spoločnosti obdobie uvoľnenejšej disciplíny. Trvalo vždy určitý čas, kým sa eufória zmeny pretvorila do nového poriadku a nových pravidiel.

Hospitácia a pedagogická prax***					
Teória pionierskeho hnutia	1				
Spolu	**35**	**35**	**35**	**36/32**	**160**

* Rôzny počet hodín v I. a II. polroku.
** Hodiny metodiky sú zahrnuté v hodinách pedagogiky.
*** Počet hodín bol uvedený v osnovách pedagogiky.

Rozvrh predmetov a týždenné úväzky učiteľov schvaľoval KNV, referát školstva, osvety a telesnej výchovy. Predpísaný plný úväzok učiteľov bol 21 hodín a zástupcu riaditeľa 8 hodín.

V súlade s obežníkom PŠVU č. 21 060/52-II/1 sa mohli deliť triedy pri vyučovaní ruského jazyka na 2 oddelenia pri viac ako 30 žiakoch, výtvarnej výchovy na 2 oddelenia pri viac ako 20 žiakoch, hry na husle na 2 oddelenia pri viac ako 20 žiakoch, hry na klavír na oddelenia najmenej po 5 žiakoch, polytechnickej prípravy na 2 oddelenia pri viac ako 20 žiakoch. Pri vyučovaní telesnej výchovy bolo možné zriadiť oddelenie chlapcov a oddelenie dievčat tak, aby v oddeleniach bolo najmenej po 20 žiakov. Aby sa tento počet naplnil, bolo možné spájať paralelné triedy toho istého ročníka.

Organizáciu výcviku pedagogickej praxe a vyučovania metodiky na pedagogických gymnáziách upravoval výnos PŠVU č. 70 688/50-I/1 z roku 1950. Podľa uvedeného výnosu sa pedagogická prax vykonávala v 2.– 4. ročníku a metodika jednotlivých predmetov sa vyučovala vo všetkých štyroch ročníkoch. Praktický výcvik v národných školách viedli učitelia týchto škôl za prítomnosti učiteľov pedagogiky, resp. učiteľov vyučovaných predmetov. Metodiku elementárnej triedy vyučoval učiteľ národnej školy, ktorý mal praktické skúsenosti aj z vyučovania v málotriednej škole. Metodiku jednotlivých vyučovacích predmetov na pedagogických gymnáziách vyučovali učitelia príslušných predmetov v prípade, že už predtým vyučovali na národnej škole. V opačnom prípade ju vyučoval učiteľ národnej školy za prítomnosti učiteľa príslušného predmetu. Výnos odporúčal riaditeľstvu, aby žiaci hospitovali na viacerých národných školách v okolí sídla pedagogického gymnázia.

Pri pedagogickom gymnáziu pre vzdelanie učiteľov národných škôl bolo aj oddelenie pre výchovu vedúcich pionierskych skupín. Učebný plán všeobecne vzdelávacích predmetov tohto oddelenia bol rovnaký ako na pedagogickom gymnáziu. Doplnený bol iba o teóriu a prax pionierskeho hnutia. Teória pionierskeho hnutia sa vyučovala v 1. – 3. ročníku po jednej hodine a prax v 2. – 4. ročníku po dvoch hodinách týždenne.

Pedagogické gymnázium pôsobilo v Turčianskych Tepliciach do 28. februára 1951, kedy bola jeho činnosť dočasne zastavená a učitelia a žiaci boli presunutí do Žiliny.

Po zastavení činnosti pedagogického gymnázia bol v Turčianskych Tepliciach zriadený IV. Štátny kurz pre prípravu pracujúcich na vysoké školy. Prípravnými prácami spojenými so zriadením kurzu poverilo PŠVU v Bratislave výnosom č. 7863/51-II/3 z 24. februára 1951 Cyrila Palaja,[5] ktorý bol dovtedy učiteľom Štátneho kurzu pre prípravu pracujúcich na vysoké školy v Trnave. Úlohou štátneho kurzu bolo zabezpečiť urýchlené vyškolenie novej inteligencie z radov robotníkov a roľníkov. V Turčianskych Tepliciach trval štátny kurz od 1. marca 1951 do 31. augusta 1953. Počas jeho existencie sa uskutočnili dva turnusy. Prvý trval jeden a pol roka a pripravovali sa v ňom študenti na vysokoškolské štúdium lesníctva a poľnohospodárstva. Druhý turnus bol ročný a pripravoval na štúdium medicíny. Jeho riaditeľom bol Oto Habán, ktorý pôsobil neskôr ako odborný asistent na Vysokej škole poľnohospodárskej v Nitre. Zástupcom pre otázky politické a kádrové bol Jozef Kozenčák. Dozor nad kurzom vykonával KNV v Žiline prostredníctvom krajských školských inšpektorov. V jednej kurzovej triede mohlo byť najviac 30 účastníkov. V školskom roku 1951/1952 mal kurz 4 triedy, z toho tri humanitného a jednu technického zamerania. Navštevovalo ho 113 poslucháčov, z toho 8 žien. Jednu tretinu poslucháčov tvorili členovia alebo kandidáti KSČ. Vyučovanie zabezpečovalo 11 učiteľov, z toho dvaja boli členmi KSČ. V školskom roku 1952/1953 mal štátny kurz 5 tried a okrem toho bola otvorená aj jedna trieda Priemyselnej geologickej školy. Počet účastníkov bol 140. Učebné plány, učebné osnovy a učebné texty pre jednotlivé predmety vydávalo PŠVU v Bratislave. V štátnom kurze platil školský poriadok a skúšobný poriadok pre školy tretieho stupňa s úpravami, ktoré povolilo PŠVU. Štúdium končilo záverečnou skúškou podľa predpisov pre záverečné skúšky na gymnáziách. Do kurzu mohli byť prijatí uchádzači, ktorí spĺňali podmienku veku 18 až 28 rokov, boli zdravotne schopní študovať, pochádzali z robotníckych rodín alebo rodín drobných roľníkov, pracovali aspoň rok vo výrobe ako robotníci alebo roľníci a osvedčili sa ako najlepší pracovníci, prejavili svoj kladný vzťah k ľudovodemokratickému zriadeniu, preukázali adekvátne vedomosti, záujem a predpoklady pre štúdium na vysokej škole. Počet miest pre jednotlivé kraje určovalo PŠVU v Bratislave. Navrhnutí uchádzači museli vykonať prijímaciu skúšku. Skúška bola písomná a ústna zo slovenského jazyka a matematiky a ústna z občianskej náuky. Každý uchádzač sa pri prijímacej skúške zaviazal, že po úspešnom absolvovaní kurzu bude pokračovať v štúdiu

[5] Cyril Palaj (1912-1984) bol významný slovenský matematik. Pôsobil na viacerých slovenských gymnáziách a vysokých školách.

na vysokej škole. Školské potreby a pomôcky dostávali účastníci kurzu zadarmo, rovnako zadarmo mali aj ubytovanie v internáte a stravovanie v školskej jedálni. Okrem toho dostávali aj tzv. vreckové a poskytovala sa im náhrada cestovných výdavkov.

Vyučovanie poslucháčov kurzu začínalo ráno o 8 hodine a trvalo s prestávkami až do neskorých večerných hodín, čo vyžadovalo ich mimoriadnu vytrvalosť a húževnatosť.

V školskom roku 1952/1953 vyučovali v štátnom kurze v T. Tepliciach:
Habán Oto (slovenský jazyk)
Kozenčák Jozef (občianska výchova)
Ďuris Jozef (matematika a fyzika)
Hanová Anna (prírodopis)
Hriň Norbert (prírodopis po odchode A.Hanovej)
Javorka Albín (dejepis a zemepis)
Križanová M. (slovenský jazyk)
Korenčíková A. (ruský jazyk)
Korenčík J. (latinský jazyk a kreslenie)
Rajčanová Ľudmila (slovenský jazyk a ruský jazyk)
Števko O. (matematika a deskriptívna geometria)
Valach František (matematika a fyzika)
Vlkolinský Vladimír (chémia).

Hlavná budova školy sa nachádzala v čase zriadenia Štátneho kurzu pre prípravu pracujúcich na vysoké školy v pomerne zlom stave, preto riaditeľ kurzu Cyril Palaj vypracoval začiatkom septembra 1951 návrh najnutnejších opráv a úprav. V návrhu sa uvádzalo, že strešná krytina je na viacerých miestach poškodená a voda preteká do budovy, odkvapový systém je nefunkčný, dažďová voda steká po stenách a ničí omietku a základy budovy, dlážka v miestnostiach je stará a nevyhovujúca, dvere a okná netesnia a je potrebné na nich obnoviť náter, učebné a ostatné miestnosti je potrebné vymaľovať, rozpadnutý plot treba zbúrať a vybudovať nový plot. Odhadovaná suma na vykonanie prác dosahovala výšku 2 932 100 korún. Návrh stavebných investícií bol predložený KNV v Žiline, plánovaciemu oddeleniu. V nasledujúcom roku nový riaditeľ štátneho kurzu Oto Habán opätovne žiadal o vykonanie nutných opráv a prác. Do žiadosti začlenil i zavedenie ústredného kúrenia v celej budove a vykonanie elektroinštalačných a vodoinštalačných prác. Odhadovaná suma bola 6 800 000 korún. Z navrhovaných prác sa však uskutočnilo iba vymaľovanie časti vnútorných priestorov hlavnej budovy, ktoré vykonal Stavebný kombinát v Turčianskych Tepliciach.

Štátny kurz pre prípravu pracujúcich na vysoké školy neprinášal výsledky, aké od neho očakávali stranícke orgány. Čoraz väčšie problémy boli s náborom

účastníkov, pretože nie všetci prihlásení účastníci zodpovedali stanoveným požiadavkám na vedomostnú úroveň a boli zároveň aj triedne uvedomelí a politicky vyspelí. Medzi účastníkmi boli značné vedomostné rozdiely, pomerne veľa z nich bolo prepadajúcich. Priemerný prospech účastníkov štátneho kurzu bol v školskom roku 1951/1952 2,52. Vyznamenaných bolo 15 poslucháčov (12,4 %), prepadajúcich 5 (4,3 %).[6] Nedostatočné bolo aj obsadenie štátnych kurzov kvalifikovanými učiteľmi. Uvedené okolnosti viedli k tomu, že koncom školského roku 1952/1953 bol štátny kurz pre prípravu pracujúcich na vysoké školy v Turčianskych Tepliciach zrušený.

V roku 1952 bol v časti budovy školy umiestnený národný podnik Geologický prieskum palív, od roku 1953 Uhoľný prieskum. Pri podniku bola zriadená aj Geologická priemyselná škola, ktorá však bola po roku premiestnená do Spišskej Novej Vsi.

V roku 1953 došlo k ďalšej reforme školského systému, ktorá sa dotkla aj odbornej prípravy učiteľov. Zákonom č. 31/1953 zo dňa 24. apríla 1953 o školskej sústave a vzdelávaní učiteľov (školský zákon) boli zriadené trojročné Pedagogické školy pre vzdelávanie učiteliek materských škôl a štvorročné Pedagogické školy pre vzdelávanie učiteľov národných škôl. Vládnym nariadením č. 32/1953 zo dňa 7. mája 1953 o premene doterajších škôl na školy podľa nového školského zákona boli dovtedajšie pedagogické gymnázia pre vzdelanie učiteľov národných škôl pretransformované na pedagogické školy pre vzdelávanie učiteľov národných škôl.[7]

S účinnosťou od 1. septembra 1953 bola zriadená Pedagogická škola pre vzdelávanie učiteľov národných škôl aj v Turčianskych Tepliciach. Bola štvorročná a prijímali sa do nej absolventi osemročnej strednej školy alebo ôsmeho postupového ročníka jedenásťročnej strednej školy. V školskom roku 1953/1954 mala pedagogická škola 5 tried, 4 triedy v prvom ročníku a 1 triedu v druhom ročníku. Jej riaditeľom bol Jozef Ďuris, bývalý absolvent učiteľského ústavu. Učebný plán bol takmer identický s učebným plánom pre pedagogické gymnázia. Praktický výcvik žiakov pedagogickej školy sa realizoval v pričlenenej národnej škole, ktorá mala v tom čase päť tried. Organizáciu a chod národnej školy určoval osobitný organizačný poriadok.

Pri pedagogickej škole pre vzdelávanie učiteľov národných škôl bolo zriadené i jedno oddelenie pre výchovu skupinových vedúcich pionierskych organizácií (PO). Výber žiakov sa zabezpečoval po dohode s krajským výborom Československého zväzu mládeže.

---

[6] K štátnym kurzom pozri: Gabzdilová, S. Ako sme študovali v totalite. Prešov. 2018, s. 107.
[7] Zbierka zákonov. Čiastka č.18/1953 Zb. Dostupné na stránke:
https://www.zakonypreludi.sk/zz/ciastka/1953-18.

Pri Pedagogickej škole pre vzdelávanie učiteľov národných škôl zriadilo ministerstvo aj triedy pre vzdelávanie vychovávateľov mimoškolských výchovných zariadení.

Pedagogická škola organizovala okrem vzdelávania učiteľov a vychovávateľov aj kurzy a školy pre pracujúcich, v ktorých mohli popri zamestnaní získať vzdelanie pre učiteľstvo v národných školách alebo vychovávateľstvo.

Vedenie a správu pedagogickej školy vykonával riaditeľ, ktorému pri výkone niektorých riadiacich činností pomáhal zástupca riaditeľa. Riaditeľa i zástupcu menovalo Povereníctvo školstva s prihliadnutím na návrh KNV. Okrem riaditeľa a učiteľov boli ustanovení v škole i administratívni pracovníci. Žiacky domov riadil správca, pedagogické vedenie zabezpečoval vedúci vychovávateľ. Služobným úradom pre všetkých zamestnancov bola Pedagogická škola a osobným úradom Krajský národný výbor so sídlom v Žiline. Menovacie dekréty pre učiteľov, a tiež prekladacie a prepúšťacie, vydávalo Povereníctvo školstva v Bratislave.

Učebný plán pedagogickej školy pre vzdelávanie učiteľov národných škôl
(výnos č.10.991/54-C-I/1 z 15.marca1954)

Predmet	Ročník	I.		II.		III.		IV.	
	Polrok	1.	2.	1.	2.	1.	2.	1.	2.
	Počet týždňov	18.	16.	18.	16.	18.	16.	17.	14.
Materinský jazyk a literatúra		5	5	4	4	4	4	5	5
Ruský jazyk a literatúra		4	3	3	3	2	2	2	3
Matematika		5	5	4	4	4	4	2	2
Fyzika		-	-	3	3	2	2	3	3
Chémia a mineralógia		4	4	-	-	-	-	-	-
Biológia		2	2	2	2	2	1	2	1
Zemepis		2	2	2	2	2	2	-	-
Dejepis		2	3	3	3	3	3	-	-
Základy marx-leninizmu		-	-	-	-	-	-	2	2
Psychológia		-	-	3	-	-	-	-	-
Pedagogika		-	-	-	2	2	2	2	2
Dejiny pedagogiky		-	-	-	-	-	-	2	2
Pedagogická prax		-	-	-	-	2	2	4	2*
Logika		-	-	-	-	-	-	2	-
Školská hygiena		-	-	-	-	-	-	-	2
Výtvarná výchova s metodikou		3	3	3	3	2	2	2	2
Hudobná výchova s metodikou		2	2	2	2	1	1	1	1
Hra na hudobný nástroj **		2	2	2	2	1	1	1	1
Telesná výchova s metodikou		2	2	2	2	2	3	3	3
Práca v dielňach, v laboratóriách a na pokusných pozemkoch		2	2	2	2	2	1	-	-

Metodika prípravného ročníka	-	-	-	-	-	1	-	-
Metodika materinského jazyka	-	-	-	-	1	2	-	-
Metodika ruského jazyka	-	-	-	-	-	1	1	-
Metodika matematiky	-	-	-	-	-	1	1	-
Metodika zemepisu	-	-	-	-	1	-	-	-
Metodika dejepisu	-	-	-	-	1	-	-	-
Pionierska organizácia ČSM	1	1	1	2	-	-	-	-
Celkom:	36	36	36	36	35	35	35	31

* Súvislá pedagogická prax v IV. ročníku: Prvý týždeň v septembri hospitácie v prípravnom ročníku všeobecne vzdelávacej školy; v druhom polroku 14 dní prax na národných školách.
** Žiaci I. ročníka si volili hru na husle alebo klavír, prípadne harmoniku, žiaci II. až IV. ročníka pokračovali v hre na nastroj, ktorý si zvolili v I. ročníku.

Štúdium na pedagogickej škole končilo záverečnou skúškou. Po jej úspešnom vykonaní získali absolventi vysvedčenie spôsobilosti pre vyučovanie v 1. – 5. postupnom ročníku všeobecnovzdelávacej školy, resp. vysvedčenie spôsobilosti pre funkciu skupinového vedúceho PO alebo spôsobilosti pre povolanie vychovávateľa.

V roku 1956 vydalo Povereníctvo školstva nový učebný plán Pedagogickej školy pre vzdelávanie učiteľov národných škôl. Zmeny sa týkali úpravy názvov niektorých predmetov a úpravy počtu vyučovacích hodín niektorých predmetov. Predmet biológia bol upravený na biológia a hygiena, základy marxleninizmu na úvod do štúdia marxizmu-leninizmu a pedagogika bola zlúčená s dejinami pedagogiky. Celkový týždenný počet vyučovacích hodín sa v 1.a 2. ročníku znížil z 36 na 35, vo 4. ročníku sa naopak zvýšil o 3 hodiny.

Nový učebný plán zaviedol povinné telovýchovné kurzy pre žiakov pedagogických škôl. Žiaci 1. ročníka absolvovali povinný týždňový plavecký kurz a žiaci 3. ročníka týždňový telovýchovný kurz. Kurzy viedli skúsení učitelia telesnej výchovy. Finančné náklady spojené s organizovaním kurzov boli hradené z rozpočtu školského odboru KNV. Kurzy prebiehali podľa predpísaných osnov. Plavecký kurz mal teoretickú časť a praktický výcvik. Na konci kurzu mal každý žiak preukázať plaveckú spôsobilosť preplávaním 100 m štýlom prsia alebo 50 m štýlom kraul a poskytnutím pomoci topiacemu sa. Telovýchovný kurz žiakov 3. ročníka sa uskutočňoval formou stanových táborov v lokalitách s vhodnými prírodnými podmienkami. Bol zameraný na metodiku vedenia rôznych foriem telovýchovných aktivít (turistika, plávanie, loptové a iné hry, atletika) v nižších triedach národnej školy a v mimoškolských výchovných zariadeniach.

Pedagogická prax sa vykonávala v 3. a 4. ročníku podľa platných učebných osnov. Žiaci 3. ročníka vykonávali pedagogickú prax v pričlenenej národnej

škole, pričom sa náčuvy s vlastnými pokusmi (výstupmi) striedali každý druhý týždeň. Pokusné vyučovanie realizovali len vybraní žiaci za účasti celej triedy. Prípravy na výstupy si boli povinní robiť všetci žiaci. Vedenie pedagogickej praxe žiakov 3. ročníka pedagogických škôl pre vzdelanie učiteľov národných škôl doplnila smernica Povereníctva školstva č. 26 721/1956 o povinnosť absolvovať počas hlavných prázdnin 14 dňovú súvislú pedagogickú prax v družinách mládeže, detských domovoch, v pionierskych domoch a v letných pionierskych táboroch pod vedením skúsených pracovníkov týchto zariadení. Po ukončení praxe dostal žiak posudok, v ktorom výchovné zariadenie zhodnotilo jeho prácu a chovanie počas praxe. Prázdninovú pedagogickú prax vyhodnotil učiteľ pedagogiky na osobitnej besede so žiakmi a v prítomnosti aspoň jedného výchovného pracovníka zo zariadení, v ktorých sa prázdninová pedagogická prax konala. Hodnotenie bolo jedným z podkladov pre klasifikáciu žiakov v predmete pedagogická prax.

Žiaci 4. ročníka vykonávali priebežnú pedagogickú prax jeden celý deň v týždni podľa stanoveného plánu tak, aby sa všetci vystriedali. Okrem priebežnej praxe vykonávali aj 14 dňovú súvislú prax v národnej škole, najčastejšie v mieste svojho bydliska. Súvislá prax sa vykonávala začiatkom marca, ešte pred začiatkom maturitných skúšok. Počas súvislej praxe sa žiaci oboznamovali s organizáciou a chodom národnej školy, so systémom práce učiteľa v národnej škole, s pedagogickou dokumentáciou, podieľali sa na výkone dozoru pri mimotriednych a mimoškolských akciách. O priebehu realizácie súvislej praxe kandidátov aj s ich hodnotením vypracovali jednotlivé národné školy posudky, ktoré slúžili ako podklad pre záverečné hodnotenie žiakov z predmetu pedagogická prax.

Od 1. septembra 1959 vykonávali žiaci 4. ročníka (triedy 4.A,B,C) pedagogickú prax v Dvanásťročnej strednej škole a v Družine mládeže (dnes ZŠ a ŠKD, Ul. Školská). Každá trieda bola rozdelená na 6 skupín, ktoré sa striedali v dvojtýždňových intervaloch v jednotlivých triedach. Výstupy sa konali podľa vopred pripraveného plánu, aby sa mohli vystriedať všetci žiaci. V I. polroku absolvoval každý žiak priemerne 5 praktických výstupov v národnej škole. Písomné prípravy vypracovávali všetci žiaci.

Počas realizácie pedagogickej praxe sa vyskytli i problémy, napr. nejednotný systém vedenia písomných záznamov z praktických výstupov, nejednotnosť učiteľov praxe a cvičných učiteľov pri zadávaní pokynov žiakom, obmedzené priestorové možnosti žiackeho domova na realizáciu pedagogickej praxe a jeho nedostatočná materiálna vybavenosť. Vážnym problémom sa stala realizácia súvislej prázdninovej praxe žiakov 3. ročníka v mimoškolských výchovných zariadeniach, pretože príslušný školský odbor ONV nedokázal nájsť vždy vhodné výchovné zariadenia, ktoré pracovalo aj cez prázdniny. Vo výchov-

ných zariadeniach bol cez prázdniny často iba minimálny počet detí a rovnako aj skúsených pedagogických pracovníkov.

Výnos PŠVU č. 12.647/1957 stanovil, že pri vyučovaní niektorých predmetoch možno deliť triedy na skupiny. V predmete ruský jazyk bolo možné rozdeliť triedy na dve skupiny, pričom počet žiakov v jednej skupine nemal byť vyšší ako 20. V predmete výtvarná výchova bolo možné rozdeliť triedy prvého a druhého ročníka na dve skupiny, ak v nich bolo viac ako 30 žiakov. V predmete hra na husle bolo možné vytvoriť dve skupiny s najmenším počtom 12 žiakov a hre na klavír skupiny s najmenším počtom 8 žiakov. V predmete pedagogická prax bolo možné rozdeliť triedu štvrtého ročníka na dve oddelenia.

Na vyučovanie ručných prác sa využívali školské dielne a na vyučovanie prác v záhrade školská záhrada. Podľa smernice PŠVU č. 14 837/1958 bol v časti školskej záhrady založený školský pokusný pozemok. Pri jeho udržiavaní vypomáhali okolité JRD, patronátny závod a rodičovské združenie. Veľkosť pokusného pozemku stanovila smernica od 3 do 30 árov, na jedného žiaka školy mali pripadať 3 m^2. Do výmery školského pokusného pozemku sa nezapočítaval školský dvor a nádvorie, okrasné trávniky. Pokusný pozemok sa členil na zeleninárske oddelenie s vlastným pareniskom, prípadne i skleníkom, oddelenie poľných plodín a priemyselných rastlín, oddelenie liečivých, jedovatých a okrasných rastlín a škôlku a sad ovocných stromov a kríkov. Podľa miestnych podmienok mohla škola zriadiť aj oddelenie chovateľské, napr. chov králikov, hydiny, včiel, hodvábnika morušového. O školský pokusný pozemok sa staral určený správca. Výdavky na jeho udržovanie rozpočtoval KNV ako súčasť nákladov na školu. Dopestované poľnohospodárske produkty (zelenina, ovocie) sa využívali na účely stravovania v školskej jedálni. Pokosená a usušená tráva sa odpredávala miestnym záujemcom.

V snahe zabezpečiť doplnenie odbornej spôsobilosti pre učiteľov a vychovávateľov, ktorí vyštudovali na niektorej inej výberovej škole a nemali potrebnú pedagogickú prípravu pre svoje povolanie, zaviedlo Povereníctvo školstva doplňovacie skúšky na pedagogických školách. Doplňovacími skúškami mohli získať absolventi potrebnú odbornú spôsobilosť na vyučovanie v 1.-5. postupnom ročníku všeobecných vzdelávacích škôl alebo spôsobilosť vykonávať prácu vychovávateľa v mimoškolských výchovných zariadeniach. Doplňovacie skúšky boli čiastkové a záverečné. Na získanie odbornej spôsobilosti vyučovať v 1.-5. postupnom ročníku všeobecne vzdelávacej školy sa robili čiastkové skúšky zo školskej hygieny, z metodiky materinského jazyka, ruského jazyka, matematiky, zemepisu, dejepisu, biológie, výtvarnej, hudobnej a telesnej výchovy a doplňovacia skúška z pedagogiky. Absolventky bývalých pedagogických akadémií pre

vzdelanie učiteliek materských škôl robili čiastkové skúšky iba z metodík. Prihlášku na doplňovaciu skúšku podával uchádzač do konca októbra pre letné skúšobné obdobie a do konca marca pre jesenné skúšobné obdobie. K prihláške sa prikladalo výročné vysvedčenie a vysvedčenie o záverečnej skúške na výberovej škole, potvrdenie zamestnávateľa o pracovnom pomere a životopis. Skúšky sa konali pred komisiou, ktorej predsedal riaditeľ pedagogickej školy alebo jeho zástupca. Členov komisie menoval riaditeľ spomedzi učiteľov vyučujúcich príslušný predmet a učiteľov pedagogiky. Otázky sa losovali. Skúška z jedného predmetu trvala spravidla 15 minút. Výsledok skúšky bol hodnotený známkou podľa klasifikačnej stupnice. Ak kandidát neprospel najviac z dvoch predmetov, mohol robiť opravnú skúšku v najbližšom skúšobnom období. Podobný postup bol i pri doplňovacej záverečnej skúške. Úspešní absolventi dostali vysvedčenie o záverečnej skúške s klauzulou, že sú spôsobilí kvalifikovane vykonávať učiteľské povolanie v 1.-5. postupnom ročníku všeobecných vzdelávacích škôl alebo vychovávateľské povolanie v mimoškolských výchovných zariadeniach.

V školskom roku 1956/57 zriadilo Povereníctvo školstva a kultúry pri pedagogickej škole jednoročný kurz pre absolventov jedenásťročných stredných škôl. Do kurzu sa prijímali absolventi, ktorí s úspechom vykonali maturitnú skúšku na jedenásťročnej strednej škole a mali podľa vyjadrenia riaditeľa tejto školy predpoklady, aby sa úspešne pripravili na učiteľské povolanie. Predbežné zistenia, ani prijímacie skúšky uchádzači nekonali. O prijatí vhodných uchádzačov do stanoveného počtu rozhodol riaditeľ pedagogickej školy s dvoma členmi pedagogického zboru. V kurze vyučovali učitelia pedagogickej školy podľa učebných osnov, ktoré vydalo Povereníctvo školstva. Absolventi boli klasifikovaní štvrťročne, vysvedčenie nedostávali. Na záver kurzu robili podľa smernice č.36.518/1956 doplňovaciu maturitnú skúšku. Účastníci kurzu boli ubytovaní v žiackom domove za stanovené poplatky. Kurz bolo možné zriadiť aj mimo sídla pedagogickej školy, čo sa vzhľadom na počet prihlásených uchádzačov a značné vzdialenosti odkiaľ pochádzali, využívalo.

Povereníctvo školstva si uvedomovalo, že pre úspešnú prácu školy sú potrebné nielen dobré učebné plány a učebné osnovy, ale aj kvalitné učebnice a učebné pomôcky. Otázku učebníc riešila smernica PŠVU č. 26 297/1951, v ktorej boli vyhodnotené učebnice vydané po roku 1948 na základe skúseností, pripomienok a návrhov učiteľov, inšpektorov a Výskumného ústavu pedagogického. O otázke vhodných učebníc rokoval aj výbor ÚV KSČ. V uznesení zo dňa 28. mája 1951 vyzdvihol význam učebníc v školskom vyučovaní, ale zároveň upozornil aj na ich nedostatky a ukázal cestu, ako zlepšiť výsledky vyučovania a výchovy. Na všetkých školách sa mohli používať iba schválené učebni-

ce, ak boli vydané. Učitelia ich mali plne využívať a mali upustiť od diktovania poznámok z prebratého učiva.

Zoznam nových učebníc pripravovalo Povereníctvo školstva a na ich vypracovanie vyhlasovalo honorovanú súťaž.[8]

Distribúciu učebníc pre školy zabezpečoval národný podnik Slovenská kniha prostredníctvom svojich okresných predajní. Každá škola mala ustanoviť dôverníka pre učebnice, ktorý bol zodpovedný za zásobovanie žiakov učebnicami. Učebnice sa objednávali na základe objednávacieho listu, ktorý školy posielali po vyplnení príslušnej predajni Slovenskej knihy a v kópii aj Povereníctvu školstva. Vydané učebnice ale často nevyhovovali učebným osnovám, boli napísané pre iný typ školy, boli „značne rozsiahle, na niektorých miestach náročné, priťažké, štylisticky rozvláčne."[9]

Zjednotenie postupu škôl pri obstarávaní učebných pomôcok upravoval výnos PŠVU č. 5944/52-H/1 zo začiatku marca 1952. Zaobstarávaním potrebných učebných pomôcok pre školy bolo poverené Štátne nakladateľstvo, pobočný závod v Banskej Bystrici. Zoznamy zhotovených učebných pomôcok sa zverejňovali v Školských zvestiach raz za štvrť roka. Prostriedky na nákup učebných pomôcok sa prideľovali na základe stanovenej kvóty pre jednotlivé druhy škôl. Kvóta pripadajúca na pedagogické gymnázium bola 15 000 Kčs, na každú triedu 3000 Kčs. Školy si objednávali učebné pomôcky priamo v Štátnom nakladateľstve, ktoré objednané pomôcky distribuovalo následne školám.

Pretože učebných pomôcok bol trvalý nedostatok, rozhodlo sa Povereníctva školstva zapojiť do ich tvorby aj samotných učiteľov. Od roku 1953 vyhlasovalo každoročne súťaž v svojpomocnej výrobe učebných pomôcok. Súťaž prebiehala celý školský rok. Ústredná prehliadka sa konala na konci septembra nového školského roku. 10 najlepších účastníkov súťaže bolo odmenených finančnou odmenou vo výške od 800 do 1 500 Kčs.

Na nákup publikácií a kníh bola pre pedagogické gymnázia pridelená kvóta 6 500 Kčs. Za účelné využitie finančných prostriedkov na nákup kníh bol zodpovedný riaditeľ školy, ktorý mal výber kníh prerokovať s pedagogickým zborom. PŠVU odporúčalo školám, aby nakupovali do knižníc nielen beletriu, ale aj knihy pedagogického a spoločensko-politického charakteru.

Učitelia

Viaceré zmeny pedagogického a organizačného charakteru po vojne spôsobili, že v rokoch 1945 až 1960 sa vystriedalo v škole celkom 68 učiteľov. Dve tretiny učiteľov boli plne kvalifikovaní, ostatní mali kvalifikáciu pre nižší stupeň

[8] Prvá cena bola 8 000 Kčs, druhá 5 000 Kčs a tretia 3 000 Kčs.
[9] Zápisnica z klasifikačnej porady dňa 25.1.1957, s.7.

škôl. Časť z nich si dopĺňala kvalifikáciu diaľkovým štúdiom a časť sa vrátila na nižší stupeň alebo odišla pracovať do iných oblastí štátnej a verejnej sféry.

Prehľad členov profesorského zboru v školskom roku 1956/1957.

P. č.	Meno (kvalifikácia pre školy)	Aprobácia	Učebný úväzok (predmet, trieda, počet hodín)	Počet hodín spolu	Triednictvo	Správca
1.	Vladimír Čaplovič riaditeľ (III.st.)	S,D	M-L IV.A,B,C,D_8	8		
2.	Jozef Rešetár zástup.riad. (III.st.)	S,F	S II.B_4, IV.A,C_{10}	14		
3.	Jozef Balažia (III.st.)	D, Fil.	D I_3, III.A,B_6, II.A,B_6, Log. IV.A,B,C,D_8	23	III.B	hudobné zbierky
4.	Viola Balážiová	Lg, Fil.	Pg IV.B,C_4, DejPg IV.B,C_4, Px IV.B_8, Px IV.C_8,	24	IV.C	
5.	Ján Banáš (III.st.)	Vv Dg	Vv II.A_4, IV.A_4, IV.B_4, IV.C_4, IV.D_4, Diel.práce I_6	26	IV.B	výtvarné zbierky a dielne
6.	Jozef Bardún (III.st.)	R,S	R III.A_4, IV.A,B,C,D_8, Met.RJ IV.A,B_2, S IV.B,D_{10}	24	III.A	
7.	Jozef Ďuris (II.st.)	M,F	F II.A,B_6, III.A,B_4, IV.A,B,C,D_{12}, Lp z F III.A,B_2	24		
8.	Ing.Dagmar Francisci (III.st.)	Biol.	Bi II.A,B_4, IV.A,B,C,D_4, III.A,B_2, Pp II.A,B_{12}	22		prírodopisné zbierky
9.	Jaroslav Jamriška (III.st.)	P, Z	Bi I_2, III.A,B_4, III.A,B_2, IV.A,B,C,D_4, Z I_2, II.A,B_4, III.A,B_4	22	IV.A	
10.	Albín Javorka (III.st.)	D, Fil.	Pg, III.A_3, Px III.A_2, Hv IV.A,B,C,D_8, Hv IV.A,B,C,D_8, II.B_4	25	IV.D	dejepisné a zemepisné zbierky
11.	Gustáv Kohút (abs. VPŠ)	Tv	Tv II.A,B_6, III.A,B_6, IV_3 Pv I_1, II.A,B_2, III.A,B_2, PO ČSM I_2	22		
12.	Ján Kováčik (III.st.)	Ps, Pg	Pg III.B_3, Pg IV.A,D_4, DPg IV.A,D_4, Ps II.A,B_4, Px III.B_2, Px IV.A_8	25	II.B	
13.	Jozef Kráľ (I.st.)	HV, S	Hv I_2, II.A_2, III.A,B_4, Hs I_4, II.A_2, III.A,B_6, S II.A_4	24		žiacka knižnica
14.	Tatiana Lošonská (II.st.)	Tv, S	Tv IV.A,B,C,D_{12}, I_4, S I_5, MS III.A,B_2	23		telocvičné zbierky
15.	František Novotný (III.odb./II.st./		M I_4, Vv $I._6$, II.B_4, III.A,B_8, MRp IV.A,B,C,D_4	26	I.	
16.	František Šupín (II.st.)	Hv, Vv	Hv II.B_2, Kl I_4, II.A,B_{10}, III.A,B_6, ,	30		hudobné zbierky

			Hr $II.A_4$, $III.A,B_4$			
17.	Alica Vlkolinská (III.st.)	F, L	R I_6, $II.A_6$, $II.B_6$, $III.B_{4,}$ MR $IV.C,D_4$	24	II.A	učiteľská knižnica
18.	Vladimír Vlkolinský (I.st.)	Ch, Bi	Ch I_3, Px $IV.D_8$, Hyg $IV.A,B,C,D_8$, PO ČSM $II.A,B_4$	25		fyzikálne a chemické zbierky
19.	Oto Zaťko (abs. PF UK)	M, Dg	M $II.A,B_8$, $III.A,B_{6,}$ $IV.A,B,C,D_8$, MM $III.A_2$	24		
		Spolu	435			

Pracovné pomery učiteľov, ich práva a povinnosti a ostatné súvisiace otázky upravoval Pracovný poriadok pre učiteľov, ktorý vydalo povereníctvo školstva začiatkom roku 1957.[10] Pracovný poriadok bol súhrnom práv a povinností učiteľov stanovených zákonmi, vládnymi nariadeniami alebo inými právnymi predpismi, ktoré boli predtým súčasťou legislatívy rôzneho druhu.

Pracovný poriadok mal 6 častí a 47 článkov.

I. Úvodné ustanovenia (účel predpisu, účasť odborovej organizácie).

II. Práva a povinnosti učiteľov (pracovné príjmy a rodinné prídavky, ochrana zdravia a zabezpečenie v prípade nemoci, starobe, výchova mládeže a výchovné pôsobenie učiteľa, vyučovanie, starostlivosť o žiakov, styk učiteľa s rodičmi a verejnosťou, verejná, kultúrna a osvetová činnosť učiteľa, zvyšovanie kvalifikácie, povinnosti triedneho učiteľa, plnenie príkazov, mlčanlivosť a opatrovanie spisov, bydlisko, vedľajšia činnosť, prijímanie darov, zodpovednosť za plnenie povinností, vyznamenanie, verejné uznanie, čestné tituly, dôsledky porušenia povinností, zbavenie výkonu práce, povinnosť k náhrade škody).

III. Osobitné povinnosti riaditeľov škôl a ich zástupcov (riadenie školy, organizačné zabezpečenie práce školy, starostlivosť o učiteľov, starostlivosť o žiakov, vedenie pedagogickej rady a kontrola práce školy, hmotné zabezpečenie práce školy, styk s mimoškolskými činiteľmi, zodpovednosť za plnenie povinností, povinnosti zástupcu riaditeľa).

IV. Pracovný čas a jeho využitie (dĺžka a náplň pracovného času, rozvrhnutie pracovného času, ochrana vyučovania pred narušovaním, neprítomnosť v práci, dovolenka na zotavenie).

V. Pracovné pomery učiteľov (vznik pracovného pomeru, služobný a osobný úrad, príbuzenstvo a iné rodinné vzťahy, sľub, hodnotenie učiteľov, zmena pracovného miesta, skončenie pracovného pomeru, konanie vo veciach pracovného pomeru, osobné spisy a evidencia učiteľov).

VI. Záverečné ustanovenia (rozsah platnosti, zrušenie a zmeny doterajších predpisov, účinnosť).

[10] Výnos č. 14 234/57-D/2 zo dňa 15.3.1957. In: Zvesti Povereníctva školstva a kultúry. Bratislava, 1957, roč. XIII, zošit 8, s.136 – 148. Ustanovenia pracovného poriadku, ktoré boli prevzaté doslovne z dovtedy platných právnych predpisov, boli doplnené odkazom na príslušný právny predpis, čo zjednodušovalo a uľahčovalo postup pri jeho používaní.

Pracovný poriadok pre učiteľov vstúpil do platnosti 1. apríla 1957. Bol veľmi podrobný. Vychádzali z neho všetky neskoršie pracovné poriadky. Pracovný poriadok ponechal učiteľom povinnosť zložiť pri nástupe do práce sľub, ktorý zaviedlo vládne nariadenie č. 120/1950 Zb. v paragrafe 1, ods.1.

Sľub znel:

„Sľubujem na svoju česť a svedomie, že budem verný Československej republike, jej ľudovodemokratickému zriadeniu, jej prezidentovi a jej vláde, že budem zachovávať zákony a nariadenia Československej republiky, že budem svoje povinnosti plniť pilne, svedomite a nestranne, najmä že budem poslušný príkazov vedúcich, že budem prísne zachovávať mlčanlivosť v úradných veciach, a že pri všetkom svojom konaní budem mať na zreteli len záujmy služby a prospech republiky a jej ľudu."

Po zložení sľubu podpísal sľubujúci učiteľ písomné znenie sľubu aj s dátumom, kedy ho zložil. Sľub učiteľov prijímal riaditeľ školy. Pri zmene pracovného miesta sa už sľub neopakoval.

Pracovný poriadok pre učiteľov a ostatných pracovníkov škôl bol zmenený a doplnený výnosom č. 37 102/67-VI/3 z 15.decembra 1967 v zmysle platných ustanovení zákona č. 65/1965 Zb. (zákonník práce), ktorý nadobudol účinnosť od 1. januára 1966.

K novému pracovnému poriadku vydalo ministerstvo školstva obsiahle metodické pokyny, ktoré vykladali jednotlivé ustanovenia pracovného poriadku s odvolaním sa na predpis vyššej právnej sily (najčastejšie na zákonník práce).[11]

Ďalší Pracovný poriadok pre učiteľov a ostatných pracovníkov škôl vydalo ministerstvo školstva koncom decembra 1971 pod č. 13 000/1971-VIII/2. Zahŕňal už všetky kategórie výchovných a ostatných pracovníkov škôl a výchovných zariadení. Z menšími zmenami a doplnkami ostal v platnosti až do roku 1989.

Plnenie ustanovení pracovného poriadku sa hodnotilo na zasadnutiach pedagogických rád. Na rozdiel od hodnotení počas obdobia samostatného slovenského štátu, prevládal v päťdesiatych rokoch pri hodnotení plnenia základných povinností učiteľov skôr kritický prístup. V zápisoch z porád sa opakovane spomínalo, že počet hospitácií riaditeľa a zástupcu sa pre ich zaneprázdnenosť inými pracovnými povinnosťami ustavične znižoval. Podobne to bolo i pri vzorových hodinách, ktoré vykonávali skúsenejší učitelia pre ostatných členov predmetovej komisie. Výučba strácala na odbornosti, náročnosť učiteľov na kvalitu a množstvo žiackych vedomostí mala klesajúcu tendenciu, čo sa prejavilo v celkovom hodnotení prospechu. Prestala sa venovať dostatočná pozornosť vedeniu a organizácii pedagogickej praxe, pracovná disciplína sa oproti predchádzajúcemu obdobiu značne uvoľnila.[12]

---

[11] Metodické pokyny k pracovnému poriadku pre učiteľov a ostatných pracovníkov škôl a výchovných zariadení boli zverejnené vo Vestníku ministerstva školstva, roč.XXIV., zošit 1, s.5- 35.

[12] Zápisnice z pedagogických rád z rokov 1956 – 1960.

Platové pomery učiteľov pedagogických i iných stredných škôl upravovalo zákonné opatrenie predsedníctva NZ č. 30 z 19. júla 1956. Základným princípom bol princíp odmeny za prácu podľa kvality, množstva a spoločenského významu.

Plat učiteľa alebo vychovávateľa sa skladal zo základného platu, prípadne aj z diferenčného platu. Výška základného platu sa určovala podľa druhu a rozsahu vykonávanej práce, odbornej spôsobilosti a dĺžky pedagogickej praxe. Diferenčný plat bolo možné priznať za väčší rozsah a obťažnosť prác. Riaditeľovi a zástupcom riaditeľa prislúchal funkčný plat, ktorý zahŕňal aj vyučovaciu povinnosť. Okrem základného platu prislúchali učiteľom aj odmeny a príplatky, napr. odmena za zastupovanie, osobitné odmeny za významné pracovné zásluhy, a pod. Pre určenie základného platu sa zaraďovali učitelia do pracovných tried podľa druhu vykonávanej práce, do kvalifikačných skupín podľa odbornej spôsobilosti a do platových stupňov podľa dĺžky učiteľskej praxe.

Sadzba základných platov učiteľov

Prac. trieda	Druh práce	Kvalif. skup.	Odborná spôsobilosť	Dĺžka praxe od začiatku do konca roka					
				1 - 5	6 - 10	11 - 15	16 - 20	21 -25	26 a viac
				S t u p e ň					
				1	2	3	4	5	6
				Kčs mesačne					
II O	vyučovanie na pedagogických školách	A	vysokoškol. vzdelanie prísl. smeru	1 380	1 500	1 610	1 710	1 810	1 900
		B	vzdelanie úrovne vyššej pedag. školy	1 280	1 390	1 490	1 590	1 690	1 780

Funkčný plat riaditeľov a ich zástupcov

Počet tried	Funkcia	Dĺžka funkčnej praxe od začiatku do konca roka			
		1 - 5	6 - 10	11 - 15	16 a viac
		1	2	3	4
		Kčs mesačne			
do 6 tried	riaditeľ	1 800	1 950	2 100	2 250
od 7 do 12 tried		1 900	2 050	2 200	2 350
od 13 tried		2 000	2 150	2 300	2 450
do 12 tried	zástupca riaditeľa	1 650	1 800	1 950	2 100
od 13 tried		1 750	1 900	2 050	2 200

Do dĺžky praxe rozhodujúcej pre zvýšenie základného platu učiteľa sa započítavala doby strávená v učiteľskom pracovnom pomere, doba základnej alebo náhradnej vojenskej služby a doba priznaná účastníkovi v národnom boji za oslobodenie. Iná doba sa mohla započítať iba výnimočne. Základný plat podľa uvedenej tabuľky prináležal učiteľovi za normálnu mieru vyučovacej povinnosti, teda 21 týždenných vyučovacích hodín. Ak mal učiteľ viac alebo menej vyučovacích hodín, určil sa mu základný plat pomernou čiastkou stanovených sadzieb. Podľa smernice č. 19 560/1957 k platovým poriadkom pre učiteľov bolo možné učiteľom pedagogických škôl prideliť vyučovacie hodiny presahujúce normálnu mieru vyučovacej povinnosti len výnimočne, a ak to bolo odôvodnené, napr. nedostatkom učiteľov príslušnej aprobácie. Počet pridelených nadpočetných hodín nesmel presahovať normálnu mieru vyučovacej povinnosti o viac ako jednu štvrtinu.

Odmena za jednu hodinu zastupovania sa určila z 1. stupňa základného platu v zaokrúhlených čiastkach. Za zastupovanie v pracovnej triede, do ktorej patrili učitelia pedagogických škôl bola sadza za jednu hodinu 15 Kčs pri požadovanom vzdelaní učiteľa a 14 Kčs pri nižšom ako požadovanom vzdelaní. Odmena neprislúchala za prvé tri vyučovacie dni zastupovania neprítomného učiteľa a bolo ju možné priznať len za hodiny, v ktorých zastupujúci učiteľ vyučoval predmety zastupovaného učiteľa.

Za opravy písomných žiackych prác prislúchal učiteľovi diferenčný plat, ale len za vyučovanie v triedach s viac ako 25 žiakmi a len tým učiteľom, ktorí dosahovali veľmi dobré výsledky vo výchove a vzdelávaní a opravám venovali vzornú starostlivosť.

Za vyučovanie v diaľkovom štúdiu prislúchal diferenčný plat 10 Kčs za každú konzultačnú hodinu, najviac však 150 Kčs mesačne, vrátane všetkých skúšok.

Za prípravu a skúšanie žiakov v externom štúdiu a pri doplňujúcich maturitných skúškach prislúchal učiteľovi diferenčný plat za žiaka a predmet pri písomnej skúške 2 Kčs a pri ústnej 12 Kčs, pričom sa na jednu hodinu skúšania počítali 3 žiaci.

Za prípravu hodín pedagogickej praxe, ktorú konali učitelia pričlenených národných škôl pre žiakov pedagogickej školy, prislúchal diferenčný plat 36 Kčs mesačne pri jednej týždennej hodine náčuvu a 54 Kčs pri jednej týždennej hodine vyučovacích pokusov (výstupov), najviac však 150 Kčs mesačne.

Mesačný plat učiteľov pedagogickej školy sa v školskom roku 1956/1957 pohyboval od 1 280 Kčs (základný úväzok) do 2 440 Kčs (funkčný plat riaditeľa).

Zoznam riaditeľov, profesorov a učiteľov v rokoch 1945 - 1960.
Riaditelia:
Žilka Július (1945-1947)

Čaplovič Vladimír (1947-1948)
Šmelík Ľudovít (1948-1951)
Valach Hugo (1951-1952)
Ďuris Jozef (1953-1956)
Čaplovič Vladimír (1956-1960).

Profesori a učitelia:

Aman Juraj (1945-1946). Výpomocný učiteľ. Vyučoval prírodopis, chémiu, zemepis, poľné hospodárstvo. *Viedol prírodopisné zbierky.*
Alexy Emil (1945). Suplujúci cvičný učiteľ. Bol preložený na UA v Košiciach.
Balážia Jozef (1954-1958). Vyučoval dejepis, zemepis, logiku.
Balážiová Viola(1954-1959). Vyučovala slovenský jazyk a literatúru, psychológiu, pedagogiku a dejiny pedagogiky.
Banáš Ján (od 1.3.1954-1958). Vyučoval výtvarnú výchovu, práce v dielňach.
Baran Jozef (1945-1948). Riadny profesor. Vyučoval slovenský jazyk, ruský jazyk a psychológiu. *Viedol profesorskú knižnicu.*
Baranová Elena (1946-1948). Výpomocná učiteľka. Vyučovala telesnú výchovu a ruský jazyk.
Baláž Jozef
Banko Ján
Bardún Jozef (1957-1958). Vyučoval ruský jazyk, slovenský jazyk a literatúru.
Brťka Juraj (1945). Cvičný učiteľ. Poverený funkciou ŠI v Bratislave.
Čaplovič Vladimír (1947-1960 s prestávkou). Vyučoval slovenský jazyk, základy marxizmu-leninizmu, dejepis.
Čertíková Mária (1955-1959). Vyučovala hru na hudobný nástroj.
Darida Ján (1959-1960). Vyučoval telesnú výchovu.
Daridová Irena (1959-1960). Vyučovala telesnú výchovu.
Dérer František (1945). Bol preložený na Štátne gymnázium v Trnave.
Drdúl Ján (1957-). Vyučoval biológiu, zemepis.
Ďuris Jozef (1946-1959 s prestávkou). Vyučoval fyziku, matematiku, práce v dielňach.
Francisci Dagmar (1954-1959). Vyučovala biológiu, výrobnú prácu.
Havalda Dušan (1959-1960). Vyučoval matematiku, výrobnú prácu.
Hlaváč Tibor (1953 -1954). Vyučoval telesnú výchovu a práce v dielňach.
Hríbik (r.k. farár) Štefan (1945-1947). Katechéta. Vyučoval katolícke náboženstvo.
Hořínek Vladimír (1945-1949). Riadny profesor. Vyučoval hudobnú výchovu, hru na hudobný nástroj a zborový spev. *Viedol hudobné zbierky.*
Hruška Štefan (1947-1948). Suplujúci profesor. Vyučoval latinský jazyk a francúzsky jazyk.
Chorváthová Mária (1945-1949). Výpomocná učiteľka. Vyučovala matematiku, fyziku a chémiu. *Viedla fyzikálne a chemické zbierky od roku 1946.*
Jančovičová Mária (1945-1946). Vyučovala náuku o vedení domácnosti.
Jamriška Jaroslav (1955-1957). Vyučoval zemepis a biológiu.
Jurečková Zuzana (1957-1958). Vyučovala matematiku, fyziku, práce v dielňach a na pokusných pozemkoch. Preložená z PŠ Tvrdošín.

Juríčková Milina (1945-1947). Vyučovala cvičnú prax a psychológiu. *Viedla zbierky cvičnej školy.*
Juríčková Elena (1953-1957). Vyučovala ruský jazyk a pionierska organizácia ČSM.
Javorka Albín (1945–1958 s prestávkami). Vyučoval hudobnú výchovu a hru na hudobný nástroj.
Krajčová Anna (1945-1946). Dočasný profesor. Vyučovala slovenský jazyk a telesnú výchovu. *Viedla žiacku knižnicu a telovýchovné zbierky.*
Kráľ Jozef (1955-1958). Vyučoval hru na hudobný nástroj, hudobnú výchovu s metodikou a slovenský jazyk.
Kohút Gustáv (1956-1957). Vyučoval telesnú výchovu, metodiku a predvojenskú výchovu.
Kostelná Klára (1959-1960). Vyučovala ruský jazyk, pedagogickú prax.
Kováčik Ján (1956-1958). Vyučoval psychológiu, pedagogiku a pedagogickú prax.
Lošonská Tatiana (1955-1956). Vyučovala telesnú výchovu, slovenský jazyk a literatúru.
Miklošová Magda (1948-1949). Vyučovala latinský jazyk, dejepis a zemepis.
Miko Ernest (1945-1947). Odborný učiteľ. Vyučoval cvičnú prax, metodiky a psychológiu. Bol preložený na UA v Modre.
Miková Georgína (1945-1947). Suplujúca cvičná učiteľka. Vyučovala cvičnú prax a psychológiu. Bola preložená na UA v Modre.
Novotný František (1953-1958). Vyučoval výtvarnú výchovu do konca februára 1954, od 1.3.1954 práce v dielňach, matematiku.
Palicová Viera (1958-1960). Vyučovala biológiu, zemepis, práce na pokusnom pozemku.
Pecník Ondrej
Pechová Jurina (1946-1947). Vyučovala dejepis, zemepis. Bola preložená na Štátne gymnázium v Bratislave.
Pekár Jozef (1947-1949). Výpomocný učiteľ. Vyučoval prírodopis, chémiu, zemepis.
Rajčanová Ľudmila (1948-1949). Vyučovala slovenský jazyk a literatúru, francúzsky jazyk.
Rothová Pavla (1947-1948). Výpomocný učiteľ. Vyučovala ženské ručné práce.
Rusnák Ján (1947-1949). Výpomocný učiteľ. Vyučoval kreslenie.
Rešetár Jozef (od 1.3.1954-1958). Vyučoval dejepis, zemepis, slovenský jazyk a literatúru.
Sazovská Margita (1945). Výpomocná učiteľka. Bola preložená na Štátnu ľudovú školu v Diviakoch.
Rusinová Anna (1957). Preložená z PŠ v Žiline.
Svitek Vojtech
Šipoš Ivan (1953 – koniec februára 1954). Vyučoval dejepis a zemepis.
Šmelík Ľudovít (1948-1950). Riadny profesor. Vyučoval pedagogiku, slovenský jazyk, občiansku náuku .
Dr. Šteliar Ferdinand (1945-31.3.1946). Vyučoval matematiku, fyziku, hospodárstvo. *Viedol fyzikálne a chemické zbierky.*
Štetková Zora (1953-1954). Vyučovala slovenský jazyk.
Šťastný Ivan (1957-1959). Vyučoval telesnú výchovu.
Šolc (ev.farár) Pavel (1945-1947). Katechéta. Vyučoval evanjelické náboženstvo.

Šujanová Dagmar (1954-1955). Vyučovala telesnú výchovu s metodikou a pioniersku organizáciu ČSM.
Šupín František (1956-1960). Vyučoval hru na hudobný nástroj, výtvarnú výchovu s metodikou, psychológiu.
Uhorskai Pavol (1947-1949). Katechéta. Vyučoval evanjelické náboženstvo.
Valach František (1953-1956). Vyučoval matematiku a chémiu.
Vlkolinský Vladimír (1953-1960). Vyučoval prírodopis, biológiu, chémiu.
Vlkolinská Alica (1954-1960). Vyučovala chémiu, hru na klavír, ruský jazyk.
Vrtiak Jozef
Záborská Gabriela (1947-1949. Suplujúca cvičná učiteľka.
Zaťko Oto (1954-1955). Vyučoval matematiku, predvojenskú výchovu.
Zollerová Mária
Žilka Július (1945-1948). Vyučoval dejepis, zemepis a psychológiu. *Viedol dejepisné a zemepisné zbierky.*

Veľkú pozornosť venovali stranícke a vládne orgány zvyšovaniu odborného, metodického a ideovo-politického rastu učiteľov. Pod rôznymi heslami vyzývali učiteľov k ustavičnému zvyšovaniu kvality pedagogickej práce, k zdokonaľovaniu vyučovacích a výchovných metód. Prostriedkami zvyšovania úrovne práce boli hlavne pedagogické rady, predmetové komisie a porady triednych učiteľov. Na zvyšovanie úrovne riadiacej práce v školách boli zriadené pedagogické rady, ktoré nahradili dovtedajšie konferencie učiteľských zborov. Pedagogické rady boli poradným orgánom riaditeľa školy. Schôdzky pedagogickej rady sa konali pravidelne raz za mesiac, v prípade potreby i viackrát. Pedagogická rada rokovala o pedagogických otázkach a problémoch, o plnení straníckych o vládnych smerníc a nariadení týkajúcich sa školstva, o pláne práce školy, o výsledkoch výchovno-vzdelávacej práce školy, o disciplíne žiakov a disciplinárnych opatreniach, o dochádzke žiakov na vyučovanie, o zdravotnom stave žiakov, o mimoškolskej a mimotriednej činnosti žiakov, o odmenách a pochvalách a pod. Pedagogická rada pomáhala učiteľom pri zvyšovaní ich pedagogickej odbornosti, starala sa o propagáciu školy na verejnosti, hodnotila plnenie plánu práce školy, podávala návrhy na odstránenie nedostatkov, prerokovávala a vyjadrovala sa k správam o stave výchovy a vzdelávania za príslušný školský rok, ktoré sa zasielali nadriadeným školským orgánom. Predsedom pedagogickej rady bol riaditeľ školy, členmi boli všetci učitelia školy. Členovia boli povinní zúčastňovať sa na všetkých schôdzach pedagogickej rady. Každý člen mal právo podávať vlastné návrhy a námety na zlepšenie práce školy. Všetci členovia pedagogickej rady mali hlasovacie právo. Pri rovnosti hlasov rozhodoval hlas predsedu. Uznesenia pedagogickej rady boli po schválení záväzné. Plnenie prijatých uznesení z pedagogickej rady sa kontrolovalo vždy na nasledujúcej

schôdzi. O rokovaní pedagogickej rady sa viedol zápis, ktorý bola škola povinná archivovať.

Úlohou učiteľov bolo skvalitňovať nielen výchovnú a vzdelávaciu prácu so žiakmi, ale aj starostlivosť o vlastný ideovo-politický rozvoj. Zvyšovanie ideovej výchovy sa realizovalo individuálnym štúdiom klasikov marxizmu-leninizmu a štúdiom odbornej a politickej knižnej i časopiseckej literatúry. K tomuto účelu si každý učiteľ vypracoval osobný plán štúdia a rozvoja. Riaditeľ V. Čaplovič naliehal aj na vyrovnanie sa členov zboru s náboženskou otázkou. Ateistická výchova sa pokladala za významný prvok v odbornej príprave budúcich učiteľov. Z učebných plánov a osnov stredných škôl bolo začiatkom päťdesiatych rokov odstránené náboženstvo a účasť na bohoslužbách sa stala predmetom zákazov a sledovania. Každý učiteľ musel stanoviť vo svojom predmete okrem výchovných a vzdelávacích cieľov aj ciele v oblasti ateistickej výchovy. Pre žiakov sa v rámci triednických hodín konali prednášky na témy z ateistickej výchovy, napr. marxistický svetový názor, vznik náboženstva a jeho úloha v spoločnosti, vznik života a človeka, umenie a náboženstvo, náboženské predsudky a povery, a pod. Do programov pedagogických rád boli pravidelne zaradené aj prednášky s ideovo-politickými témami napríklad ideovo-politická práca v škole, socializácia dediny, práca ČSM v škole, výchova k socialistickému svetonázoru, o komunistickej mravnosti, marxizmus a náboženstvo. Prednášky pripravovali učitelia na princípe dobrovoľnosti a podľa korešpondovania témy s obsahom predmetu, ktorý príslušný učiteľ vyučoval.

Viacerí učitelia sa okrem vlastného vzdelávania zapájali aj do politickej a agitačnej práce vo svojom okolí. Pripravovali si prednášky na rôzne aktuálne témy, vykonávali po dedinách náborovú činnosť do jednotných roľníckych družstiev, a pod. V polovici päťdesiatych rokov mal učiteľský zbor 19 členov, z ktorých 14 vykonávalo až 32 rôznych funkcií v KSS a masovo-spoločenských organizáciách v škole, v meste a okrese. 11 členov zboru len za prvý polrok 1956 absolvovalo 51 prednášok, z toho polovicu v zariadeniach mimo školy. Prednášky boli na témy napríklad Suezská kríza, Čína, Nad mapou Sovietskeho zväzu, Hospodárstvo v kapitalistických krajinách, Úlohy ROH pri výstavbe socializmu, Pavol Országh Hviezdoslav, Fjodor Michajlovič Dostojevkij, Ján Botto, Klement Gottwald, Antonín Zápotocký, Deň československej armády, Technika v Sovietskom zväze, Výrobné sily a výrobné vzťahy, Základňa a nadstavba, Marxizmus a náboženstvo, Dialektický materializmus, Atómová energia a jej využitie, Večer klasickej hudby (sprievodné slovo k hudobným ukážkam), atď. Učitelia sa pravidelne sa zapájali aj do predvolebnej agitácie.

Pokrok v ideovo-politickej práci nepostupoval ale u všetkých pedagogických pracovníkov takým smerom a tak rýchlo, ako stanovili stranícke smernice a uznesenia. Aj učiteľský zbor pedagogickej školy bol ideovo nejednotný, „ne-

tvoril jednoliaty kolektív v názoroch a cieľoch, nie všetci pristupovali s rovnakou uvedomelosťou a nadšením k plneniu úloh socialistickej školy. Je stále veľa formálnosti v práci, bezduchého vykonávania úloh, čo nepriaznivo ovplyvňuje aj žiacky kolektív. Naše vyučovanie trpí, až na čestné výnimky, odtrhnutosťou od úloh každodenného života, nespájame školu a jej prácu s úlohami výstavby socializmu, nevychovávame nadšených budovateľov socializmu, socialistických vlastencov a proletárskych internacionalistov."[13]

Organizácia školského roka

Organizáciu školského roku na školách I. až III. stupňa upravovalo Povereníctvo školstva obežníkom, ktorý každoročne zverejňovalo v školských Zvestiach.

Organizácia školského roka 1954/55

Školský rok 1954/55 trvá od 1. septembra 1954 do 31. augusta 1955. Vyučovanie trvá od 1. septembra 1954 do 18. júna 1955 s výnimkou ročníkov, ktoré končia štúdium záverečnou alebo maturitnou skúškou. Včaššie ukončenie vyučovania je odôvodnené usporiadaním 1. celoštátnej spartakiády 1955.

Vyučovacia doba školského roku sa delí na štyri klasifikačné obdobia (štvrťroky). Prvý štvrťrok končí 13. novembra 1954, druhý štvrťrok (I. polrok) končí 29. januára 1955, tretí štvrťrok 7. apríla 1955 a štvrtý štvrťrok končí posledným dňom vyučovania. Jednotlivé štvrťroky sú ukončené klasifikáciou. Žiakom sa vydajú vysvedčenia posledný deň I. a II. polroku.

Písomné maturitné skúšky budú od 2. mája 1955 a ústne maturitné skúšky v čase od 30. mája do 11. júna 1955. Presný termín určí škole Povereníctvo školstva. Pred ústnou maturitnou skúškou majú žiaci voľno 6 pracovných dní.

Prijímacie skúšky do 1.ročníka pedagogickej školy budú 13. a 14. júna 1955. Opravné a dodatočné skúšky a prijímacie skúšky budú 30. a 31. augusta 1955. Opravné a dodatočné skúšky budú 2. a 3. septembra 1955. Maturitné skúšky v jesennom období budú od 20. do 25. septembra 1955.

Súvislá pedagogická prax žiakov 4. ročníka, tried pre učiteľov národných škôl, bude od 2. do 8. septembra 1954 a od 7. do 19. marca 1955. Žiaci 3. ročníka pedagogickej školy tried pre vzdelávanie učiteľov národných škôl absolvujú cez hlavné prázdniny povinný štrnásťdňový telovýchovný výcvik a žiaci tried pre vychovávateľov štvortýždňovú súvislú prax v mimoškolských výchovných zariadeniach.

Školské prázdniny zimné sú od 23. decembra 1954 do 2. januára 1955 včítane. Polročné prázdniny sú od 30. januára 1955 do 6. februára 1955 včítane. Jarné prázdniny sú od 8. do 12. apríla 1955 včítane. Hlavné prázdniny sú od 19.júna do 31. augusta 1955.

[13] Zápisnica z klasifikačnej porady dňa 25.1.1957 a pedagogickej rady dňa31.1.1957, na ktorej bolo vykonané vyhodnotenie práce školy za I.polrok šk.r.1956/57.

Školské slávnosti vo vyučovacom čase budú: začiatok školského roku a 10. výročie SNP (1. septembra 1954), výročie VOSR (6. novembra 1954), výročie oslobodenia (7. mája 1955), ukončenie školského roku (18. júna 1955).

Spomienky na významné dni.

Vo vyučovacom čase na hodinách tých predmetov, k učivu ktorých majú najbližší vzťah sa spomenú: Deň baníkov (9.9.), Deň československej armády (6.10.), Deň znárodnenia – vyhlásenia čsl. samostatnosti (28.10.), Medzinárodný deň mládeže (10.11.), Spojenecká zmluva medzi ČSR a SSSR (12.12.) narodeniny A.Zápotockého (19.12.), úmrtie V.I.Lenina (21.1.), Deň víťazstva československého pracujúceho ľudu (25.2.), úmrtie J.V.Stalina (5.3.), Medzinárodný deň žien (8.3.), úmrtie K.Gottwalda (14.3.), Sviatok práce (1.5.).

Výchovné akcie: Mesiac československo-sovietskeho priateľstva (november), Dedo Mráz, radostné zimné prázdniny a týždeň detskej knihy (december), Medzinárodný deň detí (jún).

Učiteľské zhromaždenia: 28.3. Deň učiteľov – vyznamenanie učiteľov, polročné prázdniny – celoštátna konferencia učiteľov a školských pracovníkov, marec - celoštátna konferencia riaditeľov pedagogických škôl.[14]

Narastajúca zložitosť pedagogickej práce bola dôvodom, že od polovice päťdesiatych rokov začalo Povereníctvo školstva venovať zvýšenú pozornosť oblasti riadenia škôl. V prvej etape sa zameralo na plánovanie školskej práce. Aby sa dovtedajšia plánovacia prax na školách zjednotila, vydalo PŠVU pokyn, ktorým nariaďovalo stredným školám zostaviť pracovný plán školy (celoročný i štvrťročný) a plán vyučovacej a výchovnej práce učiteľov. Celoročný plán školy zostavoval riaditeľ školy v spolupráci so všetkými učiteľmi a zamestnancami školy. Plán obsahoval úvod, v ktorom boli vymenované hlavné úlohy v nastávajúcom školskom roku. Vlastný plán bol rozdelený na niekoľko častí: organizačné a administratívne úlohy (rozdelenie žiakov do tried, pridelenie triedam triednych učiteľov, pridelenie predmetov a funkcií učiteľom, zostavenie rozvrhu hodín, plánu dozorov, pokyny na zastupovanie učiteľov, vypracovanie vnútorného poriadku školy, výzdoba školy a tried, vedenie pedagogickej dokumentácie, vypracovanie štatistík, a i.) vzdelávanie a výchova (riadenie a kontrola výchovnovzdelávacej práce učiteľov, hospitačná činnosť, kontrola dochádzky a výsledkov prospechu žiakov, organizácia konzultácií a pomoci žiakom, príprava maturitných skúšok, a i.), pedagogická rada, metodická práca v škole a zvyšovanie kvalifikácie učiteľov (hlavné úlohy pre prácu pedagogickej rady, metodických združení), mimotriedne a mimoškolské zamestnanie žiakov (záujmové krúžky, besedy, slávnosti, výlety, návštevy kultúrnych podujatí, organizácia verejnoprospešnej práce), práca školskej organizácie Československého zväzu mládeže, zdravotná starostlivosť o žiakov, spolupráca s rodičmi, hospodárske

[14] Zápisnica z pedagogickej rady dňa 30. augusta 1954.

úlohy a materiálne vybavenie školy (opravy a úpravy školskej budovy, školského zariadenia, telocvične, ihrísk, dielní, doplňanie knižnice, získavanie učebných pomôcok a pod.). Celoročný plán práce školy sa prerokoval v pedagogickej rade ešte pred začiatkom školského roka. Štvrťročný plán zostavoval riaditeľ podľa celoročného plánu s vyznačením konkrétnych úloh a termínov ich plnenia.

Plán výchovnovzdelávacej práce si zostavoval každý učiteľ za svoj predmet na základe schválených učebných osnov, učebníc, odbornej a metodickej literatúry. Plán obsahoval časové rozvrhnutie učiva vyučovaného predmetu podľa jednotlivých tém na celý školský rok (zoznam tém, počet vyučovacích hodín pre jednotlivé témy a termíny splnenia), spracovanie tematických celkov (formy a metódy práce) a prípravu na jednotlivé vyučovacie hodiny (rozvrhnutie vyučovacej hodiny, skúšanie, samostatná práca žiakov, a i.).

O zvyšovanie odbornej a metodickej úrovne výchovy a vzdelávania a odborný rast učiteľov sa starali predmetové komisie (PK). V druhej polovici päťdesiatych rokoch boli štyri predmetové komisie: PK slovenského jazyka, PK prírodných vied, PK výchov a PK pedagogiky. Každá predmetová komisia vykonávala svoju činnosť na základe celoročného plán práce. Jeho súčasťou boli aj vzájomné hospitácie členov komisie a aspoň jedna vzorová hodina, ktorú pripravil určený člen PK.

Okrem svojej hlavnej činnosti sa učitelia zapájali aj do socialistického súťaženia. Každoročne prijímali záväzky, ktorých cieľom bolo zlepšiť svoju prácu.

Záväzky učiteľského zboru v školskom roku 1950/1951

Členovia učiteľského zboru sa zaväzujú:

1. Sústavne sa školiť po odbornej i politickej stránke. Preštudovať odbornú literatúru (N. K. Gončarov: Základy pedagogiky, O. Pavlík: Didaktika, N. K. Kornilov, A. A. Smirnov, L. M. Teplov: Psychológia). Sústavne čítať pedagogické časopisy Jednotná škola, Školstvo a osveta.
2. Spolupodieľať sa pri školských a verejných slávnostiach a kultúrnych podujatiach na príprave programu alebo prednáškou na určenú tému.
3. Úzko spolupracovať s ČSM, zúčastňovať sa na schôdzach a pomáhať ČSM pri jeho podujatiach.
4. Nacvičiť so žiakmi dve divadelné predstavenia.
5. Odpracovať 400 hodín na verejných brigádach.
6. Súťažiť s Pedagogickým gymnáziom v Žiline.
7. Zaviesť v škole podľa potreby doučovacie krúžky a podľa záujmu žiakov i záujmové krúžky.
8. Pracovať v Združení rodičov a priateľov školy.
9. Uskutočňovať vzájomné hospitácie učiteľov.
10. Prispieť do časopisov a denníkov desiatimi článkami.
11. Po dobudovaní školského rozhlasu prispievať do vysielania prednáškami na stanovené témy.

12. Organizovať športové zájazdy žiakov.
13. Zriadiť v škole čitáreň pre žiakov.
14. Prevziať starostlivosť o výzdobu tried a chodieb školy.
15. Prevziať patronát nad miestnou národnou školou.
16. Pripraviť medzi žiakmi vianočnú balíčkovú akciu pre vojakov.
17. Navštevovať sovietske filmy a organizovať k nim besedy.
18. Zapojiť sa do práce v okolitých JRD.

Hodnotenie práce školy a učiteľov

V roku 1952 zaviedlo PŠVU hodnotenie práce škôl a učiteľov podľa dosiahnutých výsledkov. Vzorom pre hodnotenie bola prax a skúsenosti sovietskej pedagogiky, ktorá pokladala pravidelné hodnotenie práce školy ako celku a práce učiteľa za nástroj zvyšovania úrovne výchovy a vzdelávania a všestranného rastu učiteľa. Zhodnotenie práce celej školy, riaditeľa a jednotlivých učiteľov sa vykonávalo v čase od 23. júna do 4. júla. V určený deň zvolal riaditeľ osobitnú záverečnú poradu učiteľského zboru, na ktorú pozval aj zástupcu školského referátu KNV, zástupcu ZO KSS a ďalších spoločenských organizácií. Riaditeľ zhodnotil prácu celej školy v oblasti vzdelávania i výchovy, vymenoval dosiahnuté výsledky i nedostatky, ktoré brzdili rýchlejšie napredovanie. Zhodnotil tiež prácu učiteľov, uplatňovanie didaktických a metodických zásad, iniciatívu pri osvojovaní si sovietskych skúseností vo výchove a vzdelávaní. Zhodnotil aj celkové ovzdušie v škole, ako sa škola zapájala do procesu budovania socializmu, vzťah ku komunistickej strane a ostatným spoločenským organizáciám.

O priebehu hodnotiacej porady bol vyhotovený podrobný zápis, ktorý podpísali všetci členovia zboru i prizvaní hostia. Riaditeľ zároveň vypracoval o každom učiteľovi osobitný posudok, v ktorom zhodnotil jeho prácu a osobný rozvoj v uplynulom školskom roku. Zápisnicu a materiál o zhodnotení práce školy i učiteľov odoslal riaditeľ v jednej kópii školskému referátu KNV a druhú kópiu založil do archívu školy. Referát KNV zhodnotil prácu škôl III. stupňa za celý kraj a zhodnocujúcu správu po prerokovaní v rade KNV zaslal PŠVU v Bratislave. Posudky o riaditeľoch škôl III. stupňa vypracovali krajskí školskí inšpektori. K správe sa pripájal zoznam vynikajúcich riaditeľov a učiteľov.

Systém a spôsob oceňovania práce učiteľov pri budovaní socialistickej školy a dosiahnutých mimoriadnych výsledkov ustanovila vláda nariadením č. 73/1953 o vyznamenaniach a čestných uznaniach pre učiteľov. V nariadení stanovila tri druhy ocenenia práce učiteľov: vyznamenanie, verejné uznanie a čestné tituly. Vyznamenanie „Medaila Jána Amosa Komenského“ sa udeľovala učiteľom, ktorí boli zvlášť vynikajúcimi v odbore pedagogiky, za tvorbu učebných pomôcok, príručiek pre učiteľov a pod. Medailu udeľoval prezident republiky. Verejné uznanie sa udeľovalo za vynikajúce práce v odbore pedagogických

vied. Udeľovala ho vláda a malo formu diplomu. Čestné tituly boli: Zaslúžilý učiteľ a Vzorný učiteľ. Udeľovalo ich Poverenníctvo školstva za vynikajúce výsledky pri výchove a vzdelávaní mládeže.

Koncom päťdesiatych rokov prešli zásady hodnotenia pracovných výsledkov pedagogických a ostatných pracovníkov škôl do Pracovného poriadku. Pracovný poriadok pre učiteľov z roku 1957 ustanovil, že hodnotenie učiteľov sa bude konať každé dva roky. Postup pri hodnotení upravovala smernica č.37 750/1957 z 31.januára 1958. Podľa tejto smernice bol riaditeľ školy povinný vypracovať o každom učiteľovi kvalifikačný popis.[15] Pri hodnotení učiteľa sa riaditeľ opieral o vlastné poznatky, skúsenosti a sledovanie činnosti učiteľa, o vlastné hospitačné záznamy, o záznamy svojho zástupcu a o hodnotenie školského inšpektora. Vypracovaný návrh na hodnotenie prerokoval riaditeľ najskôr so zástupcom odborovej organizácie na škole a školským inšpektorom. Po prerokovaní oboznámil riaditeľ s hodnotením aj príslušného učiteľa. Pri hodnotení sa posudzovala nielen kvalita výchovnovzdelávacej práce učiteľa, ale aj jeho ideologická vyspelosť (politické vzdelávanie a ako sa prejavuje v jeho praktickej činnosti), ďalšie politické a odborné vzdelanie (zvyšovanie kvalifikácie, účasť na ďalšom vzdelávaní), osobné a charakterové vlastnosti (rodinné, zdravotné a pracovné podmienky), vzťah k riaditeľovi školy a členom učiteľského kolektívu, pomer k žiakom a ich rodičom, vzťah k ľudovodemokratickému zriadeniu. Okrem toho sa hodnotila aj učiteľova mimoškolská práca, jeho verejno-prospešná a kultúrno-osvetová činnosť a jeho podiel na práci mládežníckych organizácií. Ak učiteľ nesúhlasil s hodnotením, mohol požiadať osobný úrad (odbor školstva KNV) o jeho preskúmanie. Kvalifikačný spis mal charakter dôverného materiálu. Nebol verejne dostupný.

Prvá veľká previerka plnenia úloh sa uskutočnila v škole v dňoch 3. až 6. decembra 1957. Jej cieľom bolo preveriť dosiahnuté výsledky vo výchovnovzdelávacej práci, konkrétne v oblasti ideologickej a politickej výchovy, odstraňovania preťaženosti žiakov, úrovne pedagogickej praxe a riadenia a usmerňovania práce školy. Previerku vykonali V. Gašparovič, ústredný školský inšpektor PŠVU v Bratislave, J. Stránai, vedúci odboru školstva KNV v Žiline, A. Bagin, učiteľ Pedagogickej školy v Žiline a D. Choluj, riaditeľ Hospodárskej školy v Čadci.

Previerka pozostávala z hospitácií na vyučovacích hodinách u všetkých učiteľov a na všetkých predmetoch a z rozhovorov so žiakmi, učiteľmi a vychovávateľmi.

[15] Kvalifikačný popis spolu s osobným výkazom tvorili kvalifikačný spis, ktorý bol súčasťou osobného spisu každého učiteľa.

Členovia previerkovej komisie dospeli k záveru, že pomerne veľké nedostatky sú v oblasti ateistickej výchovy, pretože aj samotní učitelia zaujímali v tejto otázke neistý, nepresvedčivý alebo kompromisnícky postoj. Rovnako to bolo i v prípade žiackeho domova. Vychovávatelia neusmerňovali prácu žiakov v duchu komunistickej výchovy.

Vedomosti žiakov hodnotili členovia komisie ako dobré a v niektorých predmetoch až veľmi dobré. Problémy boli s nedostatočným využitím témy vyučovacej hodiny z hľadiska jej výchovných cieľov.

V otázke preťažovania žiakov vo vyučovaní dospeli členovia komisie k záveru, že všetci učitelia sa snažia odstrániť preťažovanie žiakov vo vyučovaní. Problémy boli u tých učiteľov, ktorí neboli dôkladne pripravení na vyučovaciu hodinu, vyučovaciu hodinu často neukončili, nezopakovali a neutvrdili prebraté učivo, veľa diskutovali, nemali vhodné vyučovacie pomôcky. Najväčším problémom bolo nesystematické skúšanie sústredené len na obdobie pred klasifikačnou konferenciou.

Organizáciu a priebeh pedagogickej praxe hodnotili členovia komisie vcelku pozitívne. Viac pozornosti odporúčali venovať pravidelnej kontrole písomných príprav žiakov v zošite z praxe. Väčšie nedostatky sa odhalili pri vedení pedagogickej praxe vychovávateľov v žiackom domove.

V oblasti riadenia zistili členovia komisie nedostatky v kontrolnej činnosti vedúcich pracovníkov školy.

Výsledky previerky boli zhrnuté v zápise, s ktorým riaditeľ oboznámil ostatných členov pedagogického zboru na pedagogickej rade 9. decembra 1957. Na odstránenie nedostatkov boli prijatých celkom 15 opatrení. K najdôležitejším patrilo:

1) pravidelne hodnotiť výsledky školy v ideovo-politickej výchove,
2) pravidelne skúšať a zapisovať známky do triedneho výkazu,
3) zaviesť pravidelnú kontrolu písomných príprav učiteľov,
4) sledovať zadávanie domácich úloh žiakom, aby nedochádzalo k ich preťažovaniu,
5) preštudovať knihu Vyučovacia hodina na pedagogických školách,
6) zvýšiť kvalitu práce v žiackom domove a dbať na jednotné pôsobenie učiteľov a vychovávateľov v oblasti výchovy žiakov,
7) dôsledne kontrolovať písomné prípravy žiakov na pedagogickej praxi,
8) vykonať inventúru kníh a pomôcok v kabinetných zbierkach.[16]

[16] Zpráva o previerke plnenia smerníc Povereníctva školstva a kultúry pre prácu pedagogických škôl na Pedagogickej škole pre vzdelávanie učiteľov národných škôl v Turčianskych Tepliciach v dňoch 3.-6.12.1957 a Zápisnica zo zasadnutia pedagogickej rady zo dňa 9.12.1957.

Prehľad údajov o počte a výsledkoch žiakov (1953/1954 – 1959/1960)

Školský rok	Trieda	Počet žiakov							Koncoročný prospech			
		na začiatku (prijatí celkom)	prijatí na základe PS	postúpili z predch. ročn.	opakujú	pristúpili	vystúpili	na konci	prospeli s vyznamenaním	prospeli	neprospeli + neklasifikovaní	opravná skúška povolená
1953/1954	I.A	39	39	-	-	4	3	38	7	31	-	-
	I.B	37	37	-	-	4	3	38	6	32	-	-
	I.C	37	37	-	-	7	2	42	5	34	3	3
	I.D	41	41	-	-	-	-	40	7	32	1	-
	I.E	38	38	-	-	-	2	36	5	31	-	-
	I.F DŠ	22	22	-	-	-	-	22	11	-	11	-
	Spolu	**214**	**214**	**-**	**-**	**15**	**10**	**216**	**41**	**160**	**15**	**3**
1954/1955	I.A	44	44	-	-	-	1	43	7	34	2	-
	I.B	43	43	-	-	-	4	39	6	30	3	3
	II.A	34	-	34	-	-	2	32	7	25	-	-
	II.B	36	-	36	-	-	3	33	8	25	-	-
	II.C	40	-	40	-	-	1	39	4	27	6	2
	II.D	33	-	33	-	-	3	30	6	24	-	-
	II.E	35	-	35	-	-	2	33	6	27	-	-
	II.F DŠ	12	-	12	-	-	5	7				
	Spolu	**277**	**87**	**190**	**-**	**-**	**21**	**256**	**44**	**192**	**11**	**5**
1955/1956	I.A	40	40	-	-	2	3	39	3	34	2	-
	I.B	40	40	-	-	-	1	39	7	31	1	-
	II.A	41	-	41	-	-	2	39	7	31	1	-
	II.B	41	-	41	-	-	3	38	3	35	-	-
	III.A	31	-	31	-	-	-	31	2	29	-	-
	III.B	31	-	31	-	-	4	27	4	22	1	-
	III.C	33	-	33	-	-	1	32	3	20	9	-
	III.D	30	-	30	-	-	-	30	4	26	-	-
	III.F DŠ	7	-	7	-	-	1	6	-	6	-	-
	Spolu	**327**	**80**	**247**	**-**	**2**	15	**314**	**39**	**261**	**14**	**-**
19156/1957	I.	41	38	-	-	-	3	38	7	30	1	
	II.A	37	-	35	-	2	2	37	8	28	1	1
	II.B	39	-	38	1	1	2	38	7	28	2	1
	III.A	38	-	38	-	1	1	38	6	32	-	-
	III.B	39	-	38	1	1	2	38	5	33	-	-
	IV.A	30	-	30	-	-	-	30	5	25	-	-
	IV.B	28	-	28	-	-	-	28	6	22	-	-
	IV.C	29	-	29	-	-	-	29	4	25	-	-
	IV.D	30	-	30	-	-	-	30	7	23	-	-

	Spolu	**312**	**38**	**266**	**2**	**5**	**10**	**306**	**55**	**246**	**4**	**2**
1957/1958	I.A	38	37	1	-	1	1	38	8	28	1	-
	I.B	40	40	-	-	-	3	37	7	30	-	-
	II.	39	-	37	2	1	2	38	6	31	1	-
	III.A	36	-	36	-	-	1	35	6	29	-	-
	III.B	36	-	35	-	-	1	36	5	31	-	-
	IV.A	38	-	38	-	-	1	37	6	31	-	-
	IV.B	38	-	38	-	-	2	36	6	30	-	-
	Spolu	**265**	**77**	**185**	**2**	**2**	**11**	**257**	**44**	**210**	**2**	**-**
1958/1959	II.A	36	-	35	-	1	-	36	8	28	-	-
	II.B	37	-	37	-	1	-	38	8	30	-	-
	III.	37	-	37	-	-	-	37	8	29	-	-
	IV.A	35	-	34	-	1	-	35	3	31	1	1
	IV.B	37	-	37	-	-	1-	36	4	31	1	-
	IV.C	36	-	35	-	-	1	35	6	29	-	-
	IV.D	36	-	36	-	-	-	36	2	34	-	-
	Spolu	**254**	**-**	**251**	**-**	**1**	**-**	**253**	**39**	**212**	**2**	**1**
1959/1960	I. (MŠ)	37	37	-	-	-	2	35	3	32	-	-
	III.A (NŠ)	37	-	36	-	2	1	37	6	29	2	2
	III.B (NŠ)	39	-	38	-	2	-	40	6	33	1	1
	III.A (MŠ)	30	-	29	-	1	-	30	1	28	1	1
	III.B (MŠ)	28	-	28	-	-	-	28	1	27	-	-
	IV.A (NŠ)	33	-	33	-	-	-	33	5	28	-	-
	IV.B (NŠ)	34	-	34	-	-	-	34	6	28	-	-
	IV.C (NŠ)	37	-	37	-	-	-	37	8	29	-	-
	Spolu	**275**	**37**	**235**	**-**	**5**	**3**	**274**	**36**	**234**	**4**	**4**
	IV.DŠ	21	-	21	-	-	2	19	1	17	1	-

NŠ – Národná škola
MŠ – Materská škola
DŠ – Diaľkové štúdium pre pracujúcich pre učiteľky materských škôl
Od školského roku 1955/56 bola časť žiakov 2. ročníka presunutá na pedagogickú školu do Žiliny, kde bol nedostatok žiakov.
Od 1.septembra 1958 nastúpili do T. Teplíc žiaci posledných dvoch ročníkov zrušenej Pedagogickej školy v Tvrdošíne (4.C a 4.D) a od 1.septembra 1959 boli presunutí do T. Teplíc aj žiaci 3. ročníka zrušenej Pedagogickej školy v Žiline.

Sledovanie a hodnotenie študijných výsledkov žiakov patrilo k najčastejším bodom rokovaní pedagogických rád školy. Prekvapujúce boli pomerne veľké rozdiely pri hodnotení výsledkov prospechu žiakov na druhom stupni ZŠ a v prvom ročníku pedagogickej školy. V školskom roku 1957/1958 bolo zo 74 prijatých uchádzačov do 1. ročníka 48 vyznamenaných, čo predstavovalo približne 65 %. Na konci prvého polroku 1. ročníka pedagogickej školy boli z tohto počtu vyznamenaní iba traja žiaci.

Učitelia upozorňovali, že noví žiaci sa nevedia správne učiť, nemajú dobré študijné návyky, učia sa naspamäť, často mechanicky bez rozmýšľania, chýba im logické myslenie, nedokážu oddeliť podstatné od nepodstatného, nevedia si robiť poznámky a zároveň sledovať výklad učiteľa, málo čítajú a majú nedostatky v písomnom prejave. Situácia sa zlepšovala až v treťom ročníku. V slovenskom jazyku spôsoboval žiakom najväčšie problémy pravopis a interpunkcia, vedľajšie vetné členy, slabá slovná zásoba a nedostatky v štylistike. V ruskom jazyku mali žiaci pomerne veľké nedostatky v gramatike, v správnom čítaní a vyslovovaní. V matematike neovládali mnohí žiaci ani základné algebrické úkony, problémy im robila aj geometria. Chýbala im základná orientácia na mape, nemali osvojené základné pojmoslovie. Telesná pohyblivosť viacerých žiakov bola slabá, žiaci z vidieckych škôl nemali nacvičené všetky telovýchovné prvky predpísané osnovami. Podobne to bolo i v prípade ďalších predmetov.

Koncom päťdesiatych rokov sa stav v prospechu postupne zlepšoval. Zvyšoval sa počet vyznamenaných žiakov a zmenšoval sa počet neprospievajúcich žiakov. Bolo to zapríčinené i lepším výberom žiakov, pretože prichádzali už lepšie pripravení zo základných škôl.

Učitelia pedagogickej školy navštevovali rodiny neprospievajúcich žiakov, pozývali si rodičov slabo prospievajúcich žiakov do školy na pohovor a hľadali s nimi spôsob nápravy. Žiakom, ktorí mali problémy s prípravou na vyučovanie bola pridelená individuálna pomoc lepších žiakov vo forme patronátu (týkalo sa to hlavne matematiky, fyziky, chémie, biológie, hry na nástroj.)

Chovanie (správanie) hodnotili učitelia v zásade ako dobré, priestupky voči školskému poriadku, za ktoré boli žiaci pokarhaní alebo im bola znížená známka zo správania sa týkali, napr. neospravedlnenej absencie, opakovaného vyrušovania, našepkávania, nerešpektovania poriadku v žiackom domove (fajčenie v izbe, nerešpektovanie pokynov vedúceho počas mimoškolskej akcie, kurzu, výletu) atď.

Prijímacie skúšky

Prijímanie uchádzačov do výberových škôl, ku ktorým patrila i pedagogická škola, upravoval výnos Povereníctva školstva č. 34 353/1954. Výnos nariaďoval, aby sa do výberových škôl prijímali iba schopní a nadaní žiaci s dobrým chovaním a túžbou ďalej sa učiť. Pri výbere uchádzačov bolo treba dodržať, aby sociálne zloženie na výberových školách zodpovedalo triednej skladbe spoločnosti. Deti z bývalých kapitalistických rodín sa mohli prijímať na výberové školy iba vo výnimočných prípadoch.

Prijímanie na riadne štúdium na výberových školách sa realizovalo na základe plánovaných čísel určených štátnym plánom. Uchádzači museli okrem uvedených politických podmienok, splniť aj ostatné podmienky stanovené pre pri-

jatie. Museli úspešne ukončiť povinnú osemročnú školskú dochádzku, musela ich odporučiť škola, ktorú navštevovali a museli s úspechom vykonať prijímaciu skúšku na zvolenej výberovej škole. Uchádzači o prijatie do 1. ročníka pedagogickej školy museli preukázať aj telesnú a zdravotnú spôsobilosť na učiteľské povolanie a museli sa podrobiť predbežnému zisteniu pohybovej vyspelosti a schopnosti k hudobnej výchove. Pohybová vyspelosť uchádzačov sa overovala povinnou prostnou zostavou, behom na 50 metrov, skokom do výšky, hodom kriketovou loptičkou, šplhom na lane alebo tyči. Pri overovaní hudobných schopností uchádzačov sa zisťoval ich hudobný sluch, cit pre rytmus, hlasové schopnosti a znalosti základných pojmov hudobnej náuky. Predbežné zistenie (neskôr talentové skúšky) alebo skúšky sa konali v termíne od 20.februára do 5.marca. Presný termín určil riaditeľ školy a oznámil ho uchádzačom najmenej tri dni vopred. Predbežné zistenie vykonával učiteľ príslušného odborného predmetu. Hodnotenie bolo iba slovné, vyhovel alebo nevyhovel. Výsledok skúšky sa oznámil ešte v ten deň uchádzačom.

Po predbežnom zistení zostavil riaditeľ pedagogickej školy nové poradie všetkých prihlásených uchádzačov, ktorí museli vykonať ešte prijímaciu skúšku. Prijímacia skúška bola písomná a ústna a robila sa z vyučovacieho jazyka a z matematiky. Jej obsah a rozsah bol určený učebnými osnovami učiva osemročných stredných škôl. Otázky na ústnu skúšky určilo Povereníctvo školstva. Výsledky skúšok sa hodnotili známkami podľa skúšobného poriadku. Písomná a ústna skúška sa hodnotila jednou výslednou známkou, ktorú určil skúšajúci učiteľ po dohode s prísediacim. Celkový výsledok prijímacej skúšky sa hodnotil slovne: vyhovel výborne, vyhovel, nevyhovel. O prijatí uchádzača na štúdium rozhodovala prijímacia komisia, ktorú zriadil školský odbor KNV. Uchádzači, ktorí neboli prijatí sa mohli v stanovenej dobe odvolať. Riaditeľ školy bol povinný predložiť do 7 dní po skončení prijímacích skúšok školskému odboru KNV štatistický výkaz o výsledku prijímacieho konania.

Záverečné skúšky

Štúdium na pedagogickom gymnáziu bolo ukončené záverečnou skúškou, pre ktorú platili ustanovenia ako pre ostatné gymnázia, ale s niektorými úpravami. Písomné záverečné skúšky sa konali zo slovenského jazyka, ruského jazyka a pedagogiky. Na písomnú prácu z pedagogiky bol určený čas štyroch hodín. Ústne záverečné skúšky sa konali zo slovenského jazyka, ruského jazyka, zo spoločenských náuk (dejepis, zemepis ČSR, občianska náuka, filozofia) a z matematiky, prírodopisu, chémie, fyziky, z ktorých si kandidát volil jeden predmet. Otázky z pedagogiky obsahovali témy zo všeobecnej pedagogiky, z dejín pedagogiky a metodiky. Kandidát dostal z každého predmetu tri otázky. Jedna bola prehľadná a dve so zameraním na praktickú aplikáciu učiva. Otázky

si kandidáti volili losovaním. Ústna záverečná skúška mala ráz rozhovoru a z každého predmetu trvala spravidla 15 minút. Po skončení ústnych záverečných skúšok boli stanovené známky a celkový výsledok záverečnej skúšky. Úspešní kandidáti dostali vysvedčenie o záverečnej skúške. Kandidáti, ktorí nevyhoveli z jedného predmetu, mohli požiadať o povolenie vykonať opravnú skúšku. Kandidáti, ktorí nevyhoveli v dvoch alebo viac predmetoch, mohli byť výnimočne reprobovaní na čas jedného roka. S úspešnými kandidátmi bol vykonaný pohovor s cieľom zistiť ich záujem o štúdium na niektorej z vysokých škôl. Po rozhovore rozhodla komisia hlasovaním, či príslušného kandidáta odporúča alebo neodporúča na vysokoškolské štúdium. Správa o priebehu a výsledkoch záverečných skúšok sa posielala v stanovenom čase Povereníctvu školstva, vied a umení v Bratislave.

Maturitné a záverečné skúšky na pedagogických školách upravoval výnos PŠVU č. 7 530/1954, ktorý zmenil a doplnil výnos č. 45 324/1956-A-II/3. Predpis stanovil, že žiaci najvyššieho ročníka pedagogickej školy ukončujú štúdium maturitnou skúškou, ktorej úlohou je zistiť, či žiak dosiahol požadovanú úroveň všeobecného vzdelania a či je odborne, mravne a politicky pripravený na svoje budúce povolanie.

Maturitné skúšky sa konali pred maturitnou komisiou. Predsedu komisie menovalo Povereníctvo školstva z radov pracovníkov školskej správy alebo spomedzi riaditeľov inej strednej školy. Ďalšími členmi komisie boli: zástupca odboru školstva KNV, triedny učiteľ, skúšajúci učiteľ a prísediaci. Skúšajúceho učiteľa určil riaditeľ školy. Bol to spravidla učiteľ, ktorý vyučoval daný predmet v triede. Okrem vyššie menovaných bol vo funkcii prísediaceho člena aj riaditeľ alebo cvičný učiteľ národnej školy. Na maturitné skúšky sa pozývali ako hostia aj zástupcovia spoločenských organizácii a rodičov. Títo sa nezúčastňovali na rokovaní komisie a nezasahovali do skúšania ani hodnotenia.

Formálna stránka maturitných skúšok (prihlášky na skúšky, dĺžka trvania skúšok, atď.) bola rovnaká ako v predchádzajúcom období.

Maturitné skúšky boli písomné a ústne.

Písomné skúšky sa konali z vyučovacieho a ruského jazyka. Témy určilo Povereníctvo školstva. Obálku s témami otvoril riaditeľ v prítomnosti žiakov a dozorkonajúceho učiteľa. Žiaci si z tém záväzne volili jednu. Na vypracovanie témy z vyučovacieho jazyka bol stanovený čas 5 hodín a z ruského jazyka 3 hodiny. Písomné práce opravoval a klasifikoval vyučujúci učiteľ do 14 dní. Opravené a ohodnotené práce poslal riaditeľ predsedovi maturitnej komisie, ktorý overil správnosť ich klasifikácie a potvrdil ju svojím podpisom. Ak mal žiak viac ako z jednej práce hodnotenie nedostatočný, nemohol byť pripustený k ústnej skúške. Komisia rozhodla, kedy bude môcť vykonať opravnú skúšku.

V školskom roku 1956/1957 sa konali písomné skúšky zo slovenského jazyka 2. mája 1957 a z ruského jazyka 3. mája 1957.

Ústne skúšky boli verejné a konali sa z vyučovacieho jazyka, ruského jazyka, pedagogiky, matematiky a jedného z voliteľných predmetov (fyzika, biológia, dejepis). Otázky ústnych skúšok navrhoval skúšajúci učiteľ a predkladal ich riaditeľovi, ktorý ich po prekontrolovaní a prípadných úpravách potvrdil svojím podpisom a úradnou pečiatkou. Žiak si vylosoval z každého predmetu lístok s dvojicou otázok. Na prípravu mal čas 15 minút a na odpoveď rovnako 15 minút. Známku navrhoval skúšajúci učiteľ a ostatní členovia komisie o nej hlasovali. V prípade rovnosti hlasov, rozhodoval hlas predsedu komisie. Celkový prospech z maturitnej skúšky sa určoval podľa stupnice: prospel s vyznamenaním, prospel, povoľuje sa opravná skúška z jedného predmetu a neprospel. Ak žiak neprospel z jedného predmetu mohol vykonať opravnú skúšku v najbližšom skúšobnom období. Ak neprospel z dvoch a viac predmetov, mohol byť reprobovaný na čas jedného roku. Reprobovaný žiak opakoval celú maturitnú skúšku bez nároku na ďalšiu opravnú skúšku.

Výsledok maturitnej skúšky oznámil predseda žiakom. Na záver dostal každý úspešný žiak maturitné vysvedčenie (vysvedčenie zrelosti).

Po ukončení maturitných skúšok zhodnotil predseda úroveň a výsledky maturitných skúšok pred celou komisiou. Z hodnotenia bol vyhotovený zápis, ktorý sa archivoval.

Výsledky skúšok dospelosti riadnych žiakov v letnom období (1957/1958 - 1959/1960)

Školský rok	Prihlásili sa na skúšku	Písomná skúška				Praktická skúška		Ústna skúška				
		konali	priemerný prospech SJL	priemerný prospech RJ	priemerný prospech PED	prospeli	neprospeli	prospeli s vyznam.	prospeli	opravná skúška	reprobovaní	odstúpili
1957/1958	75	74	2,84	2,96	-	-	-	10	64	1	-	-
1958/1959	145	145	3,39	3,1	-	-	-	12	113	18	-	-
1959/1960	105	105	3,03	3,01	-	-	-	14	90	1	-	-
1960/1961	83	78	2,5	2,21	-	1	-	13	69	-	-	1

Z dochovaných zápisov o priebehu a výsledkoch písomných a ústnych maturitných skúšok v jednotlivých školských rokoch vieme, že maturitné skúšky prebiehali väčšinou pokojne a bez vážnejších problémov. Úroveň písomných prác zo slovenského jazyka a ruského jazyka bola priemerná. Žiaci vcelku po-

chopili tému a dokázali ju po obsahovej stránke správne spracovať. Problémy im robila správna štylizácia a pravopis. Úroveň ústnych skúšok bola spravidla lepšia ako písomných. Žiaci dokázali odpovedať samostatne, na kladené otázky vedeli reagovať pohotovo a konkrétne. Pomerne vysoký počet opravných skúšok v školskom roku 1958/59 bol spôsobený presunom žiakov z Pedagogickej školy v Tvrdošíne, ktorí nedokázali splniť požiadavky Pedagogickej školy v Turčianskych Tepliciach. Ako neuspokojivú hodnotila komisia slabšiu orientáciu kandidátov vo svetonázorových otázkach. Takmer tretina z nich bola nábožensky veriaca. Viacerí absolventi sa usilovali získať učiteľské miesto vo svojej obci alebo v jej blízkom okolí, čo komisia hodnotila negatívne z pohľadu ich ideologického rastu a formovania osobnosti socialistického učiteľa.

Úspešní absolventi pedagogickej školy boli rozmiesťovaní v zmysle vládneho nariadenia č. 20 zo dňa 6. mája 1952 o rozmiesťovaní absolventov vysokých škôl a výberových odborných škôl na miesta, ktoré im určil štát a boli povinní tam pracovať po dobu troch rokov. Rozmiesťovanie absolventov na miesta ich budúceho pôsobenia robila komisia pre rozmiestňovanie absolventov pedagogickej školy. V roku 1959 boli členmi komisie V. Čaplovič, riaditeľ školy, J. Kružlic, tajomník ONV, J. Ďuris, predseda ZO KSS, V. Palicová, predseda ZO ROH a J. Kováčik, zástupca ŠO ČSM. Ešte pred začiatkom rozdeľovania prijali členovia komisie rozhodnutie, že nebudú prideľovať absolventov do tých okresov, z ktorých pochádzajú. Rozdelenie absolventov bolo v roku 1959 nasledovné: do Kežmarku bolo pridelených 9 absolventov, do Čadce 2 absolventi, do Martina 33 absolventov, do Liptovského Mikuláša 4 absolventi, do Považskej Bystrice 24 absolventov, do Púchova 24 absolventov, do Rajca 5 absolventov, do Ružomberku 10 absolventov a do Trstenej 3 absolventi.

Školský poriadok a disciplína

S cieľom zjednotiť pravidlá správania pre všetkých žiakov škôl prvého až tretieho stupňa vydalo Povereníctvo školstva, vied a umení výnosom č. 1300/51-II/2 zo dňa 2. januára 1951 Školský poriadok pre žiakov jednotnej školy, ktorý nadobudol účinnosť dňom 1. februára 1951. Poriadok obsahoval úvod a pravidlá správania spoločné pre všetky tri stupne škôl a osobitné predpisy pre žiakov prvých dvoch stupňov a pre žiakov tretieho stupňa.

V úvode sa zdôrazňoval význam víťazstva pracujúceho ľudu na čele s Komunistickou stranou a bratské spojenectvo so Sovietskym zväzom. Povereníctvo školstva apelovalo na mládež, aby sa poctivo a svedomito učila, aby plnila disciplinovane uložené školské povinnosti, pretože bude ako nastupujúca generácia pokračovať v budovaní socializmu.

Prvá časť školského poriadku obsahovala obecné pravidlá chovania žiakov. Príchod do školy, správanie sa žiakov voči učiteľom a spolužiakom, správanie sa voči starším ľuďom, ochrana vlastného zdravia a zdravia spolužiakov, šetrenie majetku školy a i.

Žiakov škôl tretieho stupňa sa týkala tretia časť. Obsahovala postup žiakov pri žiadosti o uvoľnenie z vyučovania, pri nahlásení onemocnenia nákazlivou chorobou, postup pri ospravedlňovaní neprítomnosti na vyučovaní, postup školy pri neospravedlnenej absencii žiaka do 48 hodín, postup pri prestupe na inú školu alebo pri vystúpení zo školy a napokon pochvaly a odmeny za vzorné plnenie školských povinností a tresty uložené za neplnenie si uložených povinností.

Ďalším súvisiacom predpisom bol Skúšobný poriadok pre školy prvého až tretieho stupňa, ktorý vydalo Povereníctvo školstva 2. januára 1951 pod číslom 1400/1951-II/2. Účelom poriadku bolo zjednotiť pravidlá pre hodnotenie výsledkov výchovnej a vzdelávacej práce na školách podľa zásad socialistickej výchovy. Zisťovanie výsledkov prospechu a chovania malo slúžiť k tomu, aby učiteľ mohol kontrolovať účinnosť svojich výchovných a vzdelávacích postupov, a aby žiaci mali kontrolu svojej vlastnej práce a podnet k zvyšovaniu svojej aktivity. Hodnotenie prospechu a chovania malo povzbudiť žiakov k pravidelnému učeniu a sústavnej každodennej práci pri osvojovaní si vedomostí, zručností a návykov. Prostriedkami hodnotenia bolo sústavné pozorovanie žiakov pri výchovnej a vzdelávacej práci a pravidelné skúšanie, ako si osvojili učivo.

O výsledkoch pozorovania si viedli učitelia záznamy, s ktorými pravidelne oboznamovali triedneho učiteľa. Skúšaním sa zisťoval stupeň, ako si žiaci osvojili predpísané vedomosti a zručnosti. Skúšky boli písomné, ústne a praktické. Osobitným druhom boli dodatočné a opravné skúšky. Pre prijímacie, záverečné a diferenčné skúšky platili osobitné predpisy.

Prospech a chovanie žiakov hodnotil príslušný učiteľ na základe predpísanej stupnice, osobitne pre prospech a osobitne pre chovanie. Hodnotenie alebo klasifikácia žiakov mala byť spravodlivá a mala čo najvernejšie vyjadrovať úroveň vedomostí žiaka alebo jeho chovanie. Prílišná zhovievavosť bola neprípustná, rovnako ako aj prílišná prísnosť. V prípade, že hodnotenie žiaka vyvolávalo pochybnosti, mohli jeho rodičia požiadať riaditeľa o jeho preskúšanie iným učiteľom. Prospech žiakov sa hodnotil stupnicou od 1 do 5 a chovanie od 1 do 4, rovnako ako i dnes. Klasifikácia sa zapisovala do triednych záznamov. Na konci každého polroka dostali žiaci vysvedčenie o prospechu a chovaní. Celkový prospech žiaka sa vyjadroval na vysvedčení stupňami prospel s vyznamenaním, prospel a neprospel. Ak žiak neprospel z jedného z povinných predmetov, mohol vykonať na začiatku budúceho školského roku opravnú skúšku z tohto predmetu.

Sociálna starostlivosť o žiakov

Žiakom zo sociálne slabších rodín poskytoval štát sociálne štipendium. Podmienky na získanie štipendia a jeho výšku upravovali predpisy PŠVU. Štipendium sa od školského roku 1954/55 mohlo poskytnúť žiakom, ktorí pochádzali zo sociálne slabšieho rodinného prostredia, mali celkový priemer známok do 2,5 a z chovania známku prvého stupňa. Výška štipendia sa určila podľa tabuľky, ktorú vypracovalo Povereníctvo školstva. Najnižšia výška štipendia bola 40 Kčs a najvyššia 310 Kčs. Pridelené štipendium sa polročne prehodnocovalo a upravovalo. O štipendium bolo potrebné žiadať písomnou žiadosťou do štyroch týždňov od začiatku školského roku. Žiadosti prehodnotil riaditeľ s triednymi učiteľmi a na základe výsledku rozhodol o výške štipendia. Súpis žiadateľov posielal riaditeľ príslušnému odboru KNV. V školskom roku 1956/1957 dostávalo štipendium 230 žiakov z celkového počtu 258 všetkých žiakov školy. Výška štipendia určeného všetkým 230 žiakom predstavovala sumu 58 625 Kčs mesačne. V školskom roku 1958/1959 dostávalo štipendium 151 žiakov z 257 všetkých žiakov školy. Výška štipendia predstavovala 36 542 Kčs mesačne. Túto sumu zvýšil na základe vykonanej previerky finančný odbor KNV o 2 000 Kčs mesačne.

V roku 1958 upravilo Povereníctvo školstva spôsob stanovenia výšky štipendia pre žiakov výberových škôl. Mesačná výška štipendia sa určila na základe čistého mesačného príjmu pripadajúceho na jedného člena domácnosti. Od 0 do 200 Kčs čistého príjmu na jedného člena domácnosti bola výška štipendia v rozmedzí 200 – 325 Kčs, od 201 do 250 bola výška štipendia 120 – 200 Kčs a od 251 do 300 bola výška štipendia 70 – 120 Kčs. Pri určení výšky štipendia sa prihliadalo aj na celkové hodnotenie žiaka, na jeho morálnu a politickú vyspelosť, na prospech a sociálne podmienky. Ak žiak nespĺňal požadované podmienky, riaditeľ mu štipendium odňal. Štipendium sa priznávalo na základe písomnej žiadosti, ktorá mala prepísanú formu. K žiadosti sa prikladali ešte ďalšie požadované doklady. Niektoré z dokladov, napr. výšku mesačného čistého príjmu pripadajúceho na jedného člena domácnosti bolo potrebné aktualizovať dvakrát ročne, raz za každý polrok.

Z celkového počtu žiakov školy bolo takmer 90 percent ubytovaných v žiackom domove, ostatní dochádzali alebo bývali na priváte. Reálna kapacita domova bola iba polovičná (maximálne pre 100 žiakov), bolo teda potrebné prebudovať študovne na spálne a na účely študovní sa začali využívať kmeňové triedy. Spálne boli preplnené dvojposchodovými posteľami, s minimálnym úžitkovým priestorom. Osobné veci mali žiaci uložené v spoločných skriniach, ktoré boli umiestnené na chodbe. Pri počte viac ako 200 ubytovaných žiakov bol problém i so základnou hygienou. Napriek týmto zložitým podmienkam, mnohí

z absolventov pri spoločných stretnutiach po rokoch spomínali s humorom na vtedajšie časy. Atmosféra bola družnejšia, vzájomné vzťahy lepšie.

Školské poplatky za ubytovanie a stravovanie boli stanovené v školskom roku 1953 na 360 Kčs mesačne. Žiakom, ktorí mali kladný pomer k ľudovodemokratickému zriadeniu, dobré chovanie a prospech a vyhovovali podmienkam pre udelenie štátneho študijného príspevku mohol byť školský poplatok znížený. Poplatok sa určil podľa predpísanej tabuľky

Zdravotný stav žiakov

Zdravotný stav žiakov hodnotili školskí lekári ako vcelku uspokojivý. K najčastejším druhom onemocnení patrila angína, prechladnutie, kašeľ, chrípka, problémy so zrakom. Vážnejšie onemocnenia, napr. akútny zápal slepého čreva, zápal pľúc, štítna žľaza, nervové ochorenie a pod., sa vyskytli iba ojedinele. Koncom roku 1956 ochorelo 7 žiakov a 1 učiteľka na infekčnú žltačku. Na zamedzenie ďalšieho šírenia žltačky nariadila Krajská hygienicko-epidemiologická stanica karanténu všetkých miestností školy. Miestnosti boli vyčistené a vydezinfikované, v každej učebni bolo umiestnené umývadlo s dezinfekčným roztokom, pri vstupe do tried boli rohože na čistenie topánok. V každej triede bola utvorená trojčlenná dobrovoľná zdravotná hliadka, ktorej úlohou bolo kontrolovať čistotu rúk ostatných žiakov v triede, príborov a a dodržiavanie ustanovených všetkých hygienických nariadení a opatrení. V priestoroch budovy boli rozmiestnené obrazové plagáty s pokynmi, ako postupovať v boji proti žltačke. Zdravotný stav žiakov pravidelne kontroloval školský lekár. Všetci žiaci boli v rámci prevencie na röntgenologickej vyšetrení a učitelia do 30 rokov na protituberkulóznom očkovaní. Veľká časť žiakov využívala aj služby zubného lekára, ktorý začal ordinovať v miestnom Ústave národného zdravia.

Po epidémii infekčnej žltačky vypukla koncom januára 1957 epidémia chrípky, ktorá postihla žiakov i učiteľov. Počet nemocných bol vysoký, preto bolo potrebné opätovne zaviesť prísnejšie hygienické pravidlá. Po dvoch týždňoch epidémia chrípky ustúpila.

Jednou z príčin častých onemocnení žiakov na prechladnutie, chrípku, angínu a zápal priedušiek bolo slabé vykurovanie tried, spálni, študovní, jedálne a ostatných spoločenských miestností. Z hľadiska každodennej hygieny bol problém s dostatkom teplej vody a veľakrát i studenej.

V rámci zdravotníckej výchovy absolvovali všetky triedy školenie zamerané na preventívnu zdravotnícku osvetu. Viacerí žiaci sa prihlásili do organizácie ČSČK. Keď ich počet postupne narástol, zriadil okresný výbor ČSČK, po dohode s riaditeľstvom školy, školskú odbočku ČSČK, ktorá pracovala veľmi aktívne

a iniciatívne. V škole vznikla i 28 členná zdravotnícka družina a bolo vyškolených 18 dobrovoľných sestier.

Školské slávnosti a oslavy

Medzi významné školské slávnosti patrila slávnosť otvorenia a ukončenia školského roku. Ministerstvo školstva im pripisovalo veľký význam a vydávalo k ich organizovaniu každoročne pokyny alebo usmernenia.

Slávnostné otvorenie školského roku už nezačínalo účasťou na bohoslužbách, ale sa konalo za účasti významných okresných straníckych alebo verejných predstaviteľov.

Slávnostné ukončenie školského roku 1949/1950 sa uskutočnilo 28. júna 1950. O 7,30 hodine bol nástup žiakov a učiteľov. Od 8,00 do 9,00 hodiny bol školský program s recitáciou básní s námetmi budovania socializmu, príhovor zástupcu žiakov a napokon zborové mládežnícke piesne. Od 9,00 do 9,30 bol rozhlasový prejav povereníka školstva, vied a umení Ernesta Sýkoru. Od 9,30 do 11,00 pokračoval vlastný program školy. Najskôr bol prejav riaditeľa, ktorý zhodnotil celoročnú prácu žiakov a učiteľov a odmenil najlepších žiakov knižnými odmenami a pochvalnými listami. Po prejave riaditeľa nasledoval kultúrny program s recitáciou, zborovým spevom a tancami, ktorý pripravili žiaci pod vedením svojich učiteľov. Na záver slávnosti zaspievali všetci hymnu mládeže. Slávnosť sa konala na školskom nádvorí, ktoré bolo vyzdobené štátnou zástavou ČSR a SSSR a heslami o budovaní socializmu.

Medzi kultúrne podujatia organizované školou patrili spomienkové slávnosti a literárne večery usporiadané na počesť významných národných i svetových literárnych autorov napríklad Pavla Országha Hviezdoslava, Svetozára Hurbana Vajanského, Boženy Slančíkovej Timravy, Ivana Krasku, Maxima Gorkého, Petra Jilemnického, a i. Obľúbené a poučné boli besedy so spisovateľmi napríklad Františkom Hečkom, Ľudom Zúbkom, Rudom Brtáňom, Máriou Jančovou. K pravidelným podujatiam patrili návštevy divadelných predstavení v neďalekom Martine. Tradíciu ochotníckeho divadelníctva rozvíjal profesor J. Rešetár, ktorý nacvičil so žiakmi niekoľko divadelných predstavení (Huncút Klinko a i.). Bábkarský súbor viedol profesor J. Banáš a spevácky súbor profesor F. Šupín.

Po oslobodení v roku 1945 došlo k zmene zaužívaných štátnych sviatkov a s nimi spojených slávností a osláv. Zásadná úprava sviatkového práva bola uskutočnená zákonom č. 93/1951 Zb. Viaceré štátne sviatky boli zrušené: sviatok Troch kráľov, Veľký piatok, Nanebovstúpenie Pána, Svätodušný pondelok, Božieho Tela, Svätých apoštolov Petra a Pavla, Nanebovzatie Panny Márie, Všetkých svätých a Nepoškvrnené počatie Panny Márie. Zrušené boli aj pamätné dni: Deň narodenia T. G. Masaryka (7. marec) a Sv. Václava (28. september).

Po roku 1951 bol jediným štátnym sviatkom 9. máj – Deň oslobodenia Československa Sovietskou armádou. Zavedené boli tzv. významné dni, medzi ktoré patrili: Víťazný február (25. február), Slovenské národné povstanie (29. august), Veľká októbrová socialistická revolúcia (7. november). Zavedené boli dni pracovného pokoja: Veľkonočný pondelok, Prvý a druhý sviatok vianočný (25. a 26. december), Nový rok (1. január), Sviatok práce (1. máj) a Deň vzniku Československa (28. október), ktorý sa začal spájať s prívlastkom Deň znárodnenia.[17]

K pravidelne sa konajúcim školským oslavám patrila spomienka na SNP spojená s kladením vencov v lesoparku pod Bôrom, výročie ruskej Októbrovej revolúcie, Deň Červenej armády, Víťazný február, Deň práce, Deň víťazstva nad fašizmom. Žiaci pod vedením učiteľov nacvičili množstvo hodnotných programov, s ktorými vystúpili na oslavách a slávnostiach v meste, v okolitých obciach i okrese. V škole sa organizovali každoročne pri príležitosti MDŽ, Dňa učiteľov spoločenské podujatia spojené s ocenením pracovníkov za vykonanú prácu a spoločenským posedením.

PŠaO v Bratislave vydávalo každoročne k sviatkom a pamätným dňom pokyny a usmernenia. Slávnostnú reč mal mať riaditeľ alebo ním určený zástupca. Poverení učitelia sa mali starať o prípravu a dôstojný priebeh školských osláv. Tento scenár bol použitý pri príležitosti 80. výročia narodenia V. I. Lenina, ktoré pripadlo na 22. apríla 1950. Oslavy sa uskutočnili v čase vyučovania a ich ústredným heslom bolo: „Pod zástavou Lenina za mier a socializmus." Podobne to bolo i pri oslave 40. výročia VOSR v roku 1957. Školy sa mali aktívne zapojiť do príprav osláv VOSR a sústrediť sa na hlavne na podujatia, ktoré odporúčalo Povereníctvo školstva, napr. učebnú látku jednotlivých predmetov spájať s tematikou výročia, zvlášť na hodinách dejepisu a zemepisu, organizovať súťaže v slovesnej a výtvarnej tvorbe zameranej na tematiku VOSR a jej vplyv na revolučné hnutie v Československu, pripraviť výstavky prác o revolučnom hnutí, nadviazať družbu so školami v Sovietskom zväze a pripraviť výmenné zájazdy, organizovať besedy, prevziať starostlivosť o hroby sovietskych vojakov a pod.

Školské slávnosti v druhom polroku školského roku 1948/1949
14. apríl 1949 – mierová manifestácia, na ktorej mal príhovor riaditeľ Ľ. Šmelík.
23. apríl 1949 – spomienka Dňa československého zahraničia.
Oslavy 1. mája prebehli podľa nasledovného programu:

[17] K vývoju sviatkového práva v Československu pozri, napr. Sobotková, J. Komunistické slavnosti v Československu v letech 1948-1989. Olomouc, 2011. disertační práce (Ph.D.). Univerzita Palackého v Olomouci. Filozofická fakulta.

Školská oslava nebola, lebo pre poškodený most sa žiaci vrátili zo zalesňovacích prác až neskoro popoludní.
30. apríla popoludní bol štafetový beh, ktorého sa zúčastnilo 30 žiakov školy. Trať viedla z Turčianskych Teplíc do Mošoviec. Štafetu organizoval profesor J. Baran.
30. apríla večer bol na školskom nádvorí táborák, ktorý usporiadal zväz mládeže. Podstatnú časť programu vyplnili žiaci akadémie, ktorí sa podieľali aj na výzdobe miestností a tribún pod vedením učiteľa J. Rusnáka.
1. mája bola verejná manifestácia v meste, ktorej sa zúčastnili všetci učitelia i žiaci. Jedna časť programu sa konala na cintoríne padlých partizánov a druhá časť v meste.
9. máj 1949 – oslava Dňa víťazstva, M. R. Štefánika a Pražského povstania. Program:

1. Československá a sovietska hymna
2. A. Štítnický: 9. máj. Recituje V. Zajasenská, 3.b
3. Slávnostný prejav. Prof. J. Baran
4. V. Roy: M. R. Štefánik. Recituje E. Vojtechová, VI. ročn.
5. Hoj, zem drahá. Spieval SZ UA, dirigoval prof. V. Hořínek
6. Pieseň mieru. Spievali všetci žiaci
7. Beh víťazstva. Bežalo sa 2 000 m chlapci a 1 200 m dievčatá.
   Behu sa zúčastnilo 118 žiakov. Prví boli V. Košťa a M. Foltánová.

22. máj 1949 – Deň matiek. Program pripravila cvičná škola.
8. júna 1949 – spomienka na A .S. Puškina. Prejav: prof. J. Baran.
30. júna 1949 – záverečná školská slávnosť. Prejav predniesol dočasný riaditeľ Ľ. Šmelík, ktorý odovzdal aj knižné odmeny najlepším žiakom.

Školské oslavy a slávností organizované pri rôznych príležitostiach sa postupne tak rozrástli, že Povereníctvo školstva vydalo koncom januára 1951 pre školy smernicu, ktorou chcelo zamedziť nadmerným stratám vyučovacieho času. V čase vyučovania sa mali konať iba väčšie oslavy, najviac štyrikrát v roku (1. september – slávnostné otvorenie školského roka, 7. november – výročie Veľkej októbrovej revolúcie, 9. máj – výročie oslobodenia našej vlasti sovietskou armádou, 30. jún – slávnostné ukončenie školského roka). Iné oslavy sa mohli konať na úkor pravidelného vyučovania len na osobitný pokyn PŠVU. Ostatné významné pamätné dni a dôležité politické udalosti sa mali spomenúť v triedach na hodinách tých predmetov, ku ktorým učivu mali najbližší vzťah. Povereníctvo na pomoc školám vypracovalo na každý štvrťrok harmonogram osláv štátnych sviatkov, pamätných dní, spomienok a akcií.

Harmonogram osláv na prvý štvrťrok školského roku 1952/53

P.č.	Dátum	Výročie - akcia	Ako sa uskutoční
1.	21.1.1953 (streda)	32.výročie smrti V.I.Lenina	Na poslednej vyučovacej hodine v triedach
2.	24.1.1953 (sobota)	101.výročie smrti básnika Jána Kollára	Spojiť s učivom obč.náuky, slovenčiny, dejepisu a v ranných desaťminútovkách
3.	10.2.1953 (utorok)	75.výročie narodenia Zdenka Nejedlého	Osobitné smernice budú zverejnené v Školských zvestiach

4.	10.2.1953 (utorok)	101.výročie smrti Puškina	Spojiť s učivom obč.náuky, slovenčiny, dejepisu a v ranných desaťminútovkách
5.	23.2.1953 (pondelok)	Deň vzniku Červenej armády)	V ranných desaťminútovkách
6.	25.2.1953 (streda)	Februárové víťazstvo pracujúceho ľudu	Na poslednej vyučovacej hodine 24.2.1953
7.	8.3.1953 (nedeľa)	Medzinárodný deň žien	Osobitné smernice budú zverejnené v Školských zvestiach
8.	14.3.1953 (sobota)	70.výročie smrti Karola Marxa	Spojiť s učivom obč.náuky a v ranných desaťminútovkách
9.	28.3.1953 (sobota)	90.výročie narodenia M.Gorkého	Spojiť s učivom obč.náuky, slovenčiny, dejepisu a v ranných desaťminútovkách

Zmeny sa dotkli aj výzdoby školských učební a úradných miestností. Na čelnej stene v strede mal byť umiestnený malý štátny znak, pod ktorým na pravej strane bola štátna zástavka a na ľavej strane národná (slovenská) zástavka. Od štátneho znaku napravo mal byť umiestený obraz prezidenta Československej republiky a naľavo obraz generalissima J. V. Stalina. Na čelnej stene okrem uvedenej výzdoby už nemohlo byť nič iné. Na bočnej alebo zadnej stene mohli byť obrazy významných štátnych politikov a obrazové učebné pomôcky.

Bohatá bola prednášková činnosť. Prednášky a besedy so žiakmi sa týkali odborných pedagogických problémov (práca s postihnutou mládežou, problémy sexuálnej výchovy mladých ľudí, kriminalita mládeže) náučno-vedeckých (vývoj života na zemi, vznik človeka, sovietska astronautika), spoločensko-politických (mierová politika štátu, postavenie Československa vo svete, kolektivizácia a socializácia, umenie a kultúra v službách ľudovodemokratického štátu). Veľmi dôležitý bol cyklus prednášok a besied o zdraví, problémoch dospievajúcej mládeže, osobnej hygiene, infekčných chorobách, tehotenstve a rodičovstve. Prednášky a besedy viedli odborní lekári, pracovníci ČSČK zdravotné sestry z miestnych zdravotníckych zariadení. Do činnosti ČSČK boli zapojení takmer všetci žiaci a učitelia školy.

7. novembra sa pravidelne otváral Mesiac československo-sovietskeho priateľstva školskou slávnosťou alebo účasťou na slávnostnom programe v meste. Činnosť bola nasledovná: lampiónový sprievod v predvečer ruskej revolúcie, nábor do ZČSP, výstavka sovietskej knihy, nábor na odber sovietskej tlače, zhotovenie nástenieK zameraných na priateľstvo so SSSR, premietanie sovietskych filmov, nadviazanie družby so školami v SSSR, účasť na štafete ČSP, prednášky o sovietskej vede, technike, literatúre, kultúre, školstve.

Mimoškolská krúžková a záujmová činnosť

V druhej polovici päťdesiatych rokov pôsobilo v škole niekoľko krúžkov záujmovej činnosti.

Technický krúžok viedol učiteľ matematiky a fyziky J. Ďuris. Zameraný bol na oblasť elektrotechniky. Žiaci sa učili narábať s elektrickými prístrojmi, s fotografickým a premietacím prístrojom, s meracími prístrojmi a overovali si nadobudnuté teoretické poznatky v praktickej činnosti.

Mičurinský krúžok viedol J. Jamriška a po ňom D. Francisci. V krúžku pracovalo 10 - 15 žiakov, ktorí sa stretávali raz týždenne. Na stretnutiach zostavovali herbáre rastlín a kvetov horného Turca, venovali sa pestovateľským činnostiam, kvetinárstvu. Pre potreby krúžku slúžil skleník, ktorý bol umiestnený za telocvičňou školy. Žiaci v ňom pestovali okrasné kvety a používali ho na pokusné a šľachtiteľské účely. Okrem skleníka využívali na pestovanie okrasných rastlín a kríkov a poľnohospodárskych plodín parenisko a pokusné polia založené v školskej záhrade. Okrem tradičných turčianskych plodín experimentovali s kukuricou, obilninami, slnečnicou, cukrovou repou. V ovocinárskej časti záhrady vysadili žiaci ovocné stromy a kríky, ktoré sa potom učili ošetrovať a rozmnožovať.

Od polovice päťdesiatych rokov pôsobili v škole dva spevácke súbory. Jeden pod vedením F. Šupína a druhý pod vedením A. Javorku. Aktívnejší bol spevácky súbor pod vedením F. Šupína. Jeho členmi boli žiaci zo všetkých ročníkov, čo zvyšovalo nároky na prácu vedúceho súboru. Spevácky súbor mal najskôr 40 členov, neskôr sa ich počet zvýšil až na 80. Členmi súboru boli aj chlapci, po zrušení učiteľstva pre národné školy tvorili súbor iba dievčatá. V repertoári súboru boli pokrokové budovateľské piesne (Deti slobody od O. Francisciho, Prvý máj od Kádos Páala, Pieseň pracujúcich od A. Moyzesa), ľudové piesne v úpravách popredných slovenských hudobných skladateľov (Čie sú to kone a Pod Muráňom v úprave E. Suchoňa, Šarišská v úprave M. Moyzesa, Čie sú to húsky v úprave J. V. Dolinského, Ej, pred hostincom, Kačena dzivoká, Ej, Anička richtárova v úprave J. K.rasku-Zápotockého), klasické zbory (Má hvězda od B. Smetanu, Lesní studánka od J. B. Foestera), niekoľko ruských ľudových piesní a i. Spevácky súbor vystupoval na školských a verejných slávnostiach a manifestáciách (oslavy VOSR, Deň učiteľov, MDŽ, oslavy 1. mája, MDD, ZRPŠ). Zúčastnil sa na okresnej Súťaži tvorivosti mládeže a na prehliadke Ľudovej umeleckej tvorivosti v Martine a v Žiline. Problémom súboru bola jeho každoročná personálna obmena.

Okrem speváckych súborov pôsobil v škole aj estrádny a sláčikový orchester. Obidva viedol J. Kráľ, bývalý absolvent učiteľskej akadémie. Súbory mali v repertoári ľudové piesne, pochody a tanečné piesne, s ktorými vystupovali na kultúrnych a spoločenských akciách v škole i mimo školy. Pestrejšiu a bohatšiu činnosť súboru brzdil nedostatok kvalitných hudobných nástrojov.

Divadelný krúžok mal okolo 20 – 25 členov a viedol ho J. Rešetár. Členovia krúžku pripravovali literárne večery venované významným domácim i sveto-

vým literátom pre žiakov školy i kúpeľných hostí. Vydareným predstavením bol literárny večer venovaný revolučnej poézii štúrovského básnika Janka Kráľa. Divadelný krúžok nacvičil aj niekoľko humoristických scénok a estrádny program, s ktorými uskutočňoval zájazdy po okolitých obciach. Z divadelných hier nacvičili členovia krúžku hru Matka od J. G. Tajovského a hru Meniny pána riaditeľa od Z. Skowronského a J. Slotwinského, s ktorými vystúpili aj v niektorých okolitých obciach (H. Štubňa, Sklené, Malý Čepčín, Kláštor pod Znievom). Pretože v budove školy nebola pôvodne miestnosť s javiskom, museli členovia krúžku využívať pri nácvikoch javisko v štátnych kúpeľoch alebo v hoteli Vyšehrad. K vybudovaniu javiska v hudobnej sieni došli v lete 1957. Veľkú zásluhu na tom mali absolventi školy, ktorí po maturitnej skúške ostali v škole a vykonali podstatnú časť prípravných prác. Rovnako aj kulisy k jednotlivým predstaveniam si členovia krúžku zhotovovali svojpomocne v školskej dielni s pomocou učiteľov výtvarnej výchovy a dielenských prác.

Popri divadelnom krúžku rozvíjal svoju činnosť aj bábkarský krúžok. Viedol ho J. Banáš. Členovia krúžku nacvičili niekoľko bábkových predstavení (O domčeku na kopčeku, Princezná čmáraninka, Princezná solimanská, Vlk a baran), s ktorými vystúpili v miestnej štátnej národnej škole i v národných školách v okolitých obciach. Kulisy a potrebné rekvizity si vyrobili členovia krúžku svojpomocne v školskej dielni. Krúžok pracoval veľmi aktívne. S nacvičeným programom sa zúčastnil v roku 1957 okresnej prehliadky Súťaže tvorivosti mládeže i celoslovenskej súťaže Ľudovej umeleckej tvorivosti v Skalici, kde v kategórii bábkových súborov získal za program Estráda pre deti čestné uznanie. Krúžok so svojimi nacvičenými predstaveniami vystúpil aj na viacerých predvolebných zhromaždeniach. Niekoľko členov bábkarského krúžku sa prihlásilo na diaľkové štúdium bábkarov – režisérov.

Telovýchovný krúžok tvorilo družstvo basketbalistov, volejbalistov, družstvo gymnastiky a ľahkej atletiky. Viedli ich G. Kohút, T. Lošonská a O. Zaťko. Jednotlivé družstvá sa zúčastňovali na turnajoch v rámci okresu.

Fotografický krúžok pracoval pod vedením J. Balážia. Mal 6 členov, ktorí sa schádzali raz týždenne. Na stretnutiach sa oboznamovali so základmi fotografovania a prácou s fotografiou. Námety čerpali hlavne zo života školy, z činnosti krúžkov, slávností a osláv, brigád a pod.

Neskôr bol založený aj včelársky krúžok, ktorý viedol J.Ďuris, pedagogický, ktorý viedla V. Balážiová a dejepisný, ktorý viedol V. Čaplovič.

Keď počet krúžkov narástol, žiadali niektorí učitelia ich redukciu, pretože zaberali žiakom veľa voľného času a na prípravu na vyučovanie im tak ostávalo menej času.

Školské akcie a podujatia v II.polroku školského roku 1957/1958

10.2.1958 – prednáška o lyžovaní spojená s premietaním filmov

10.2.1958 – prednáška riaditeľa slepeckého ústavu v Levoči Š. Novoveského
11.-19.2.1958 – lyžiarsky výcvik 2.a 3. ročníka
13.2.1958 – návšteva sovietskeho filmu Prológ (revolúcia 1905)
15.2.1957 – kultúrny program pre patronátny závod STS v Diviakoch
19.2.1958 prednáška riaditeľa V. Čaploviča o medzinárodnej situácii
21.2.1958 – kultúrny program pri oslave 10.výročia Februára, ktorý usporiadal OV KSS , ONV a Národný front
23.2.1958 – plenárne ZRPŠ s kultúrnym programom pre rodičov
25.2.1958 – školská oslava Februárového víťazstva
5.-15.3.1958 – pedagogická prax žiakov 4. ročníka
5.3.1958 – premietanie filmu o L. N. Tolstom s prednáškou A. Javorku
8.3.1958 – školská oslava MDŽ
10.3.1958 – literárny večer venovaný tvorbe I. Krasku s prednáškou J. Rešetára
10.3.1958 – výstava kníh v rámci Mesiaca knihy s predajom
12.3.1958 – začiatok činnosti včelárskeho krúžku s J. Ďurisom
22.-23.3.1958 – okresné kolo Súťaže tvorivosti mládeže
25.3.1958 – účasť žiakov na divadelnom predstavení v AD v Martine
26.3.1958 – otvorenie Týždňa ČSČK s prejavom V. Vlkolinského
27.3.1958 – školská oslava M. Gorkého s prednáškou J. Bardúna
28.3.1958 – školská oslava J. A. Komenského s prednáškou A. Javorku
29.3.1958 – prednáška riaditeľa VÚP Dr. Ľ. Bakoša na tému: Osobnosť učiteľa v dielach J. A. Komenského
18.4.1958 – účasť učiteľského zboru na Dni učiteľov
18.4.1958 – predstavenie bábkového divadla zo Žiliny
22.4.1958 – školská slávnosť pri príležitosti 88.výročia narodenia V. I. Lenina
25.4.1958 – literárny večer venovaný V. Nezvalovi
26.4.1958 – národná zmena (úprava okolia školy)
27.4.1958 – plenárne ZRPŠ s prednáškou na tému Škola a rodina a kultúrnym programom, ktorý pripravili žiaci školy
28.4.1958 – vyhodnotenie pedagogickej praxe žiakov 4.ročníka
30.4.1958 – odovzdanie putovnej vlajky Zboru povereníkov školskej skupine ČSM ako najlepšej skupine na Slovensku
1.5.1958 – účasť žiakov a učiteľov na prvomájových oslavách
5.-6.5.1958 – písomné maturitné skúšky
5.5.1958 – Beh víťazstva za účasti všetkých žiakov 1.-3. ročníka
8.5.1958 – školská slávnosť Dňa víťazstva, popoludní verejná slávnosť pod Bôrom
12.-15.5.1958 – doplňovacie maturitné skúšky
12.5.1958 – večer venovaný B. Smetanovi s prednáškou J. Kráľa
13.5.1958 – účasť na slávnosti 37. výročia založenia KSČ
17.-18.5.1958 – národná zmena na počesť XI. zjazdu KSČ
22.5.1958 – školenie učiteľov okresu na tému Boj proti náboženstvu
29.5.1958 – beseda básnika M. Ferku so žiakmi o literatúre
1.6.1958 – program na MDD
7.-8.6.1958 – telovýchovné slávnosti s účasťou žiakov školy ako cvičencov

10.-14.6.1958 – ústne maturitné skúšky
10.6.1958 – účasť na divadelnom predstavení hry Skrytý talent od S. Michalkova
13.6.1958 – účasť speváckeho súboru na krajskej súťaži STM
14.-15.6.1958 – národná zmena na počesť XI. zjazdu KSČ
15.6.1958 – krajské telovýchovné slávnosti
22.-26.6.1958 – školské výlety
28.6.1958 – slávnostné ukončenie školského roku, knižné odmeny najlepším žiakom školy a vyhlásenie výsledkov súťaže O najlepšie práce
30.6.-5.7.1958 – telovýchovný kurz pre žiakov 3. ročníka
7.-12.7.1958 – plavecký kurz pre žiakov 1. ročníka
Letná aktivita mládeže – 14 dňové brigády na socialistickej stavbe Turiec a na Štátnych majetkoch Dolná Štubňa.

Žiaci školy sa aktívne zapájali aj do vyhlásených súťaží a podujatí. Od polovice päťdesiatych rokov sa zúčastňovali žiaci pravidelne recitačnej súťaže Hviezdoslavov Kubín. Prihlásili sa aj do celonárodnej Súťaže tvorivosti mládeže (STM), ktorá bola reprezentatívnym súťažným podujatím pre mládež v päťdesiatych rokoch minulého storočia. Súťažili vo viacerých kategóriách, v speváckej, recitačnej, divadelnej. V krajskom kole STM, ktoré sa konalo v roku 1949 sa umiestnila v kategórii recitácii jednotlivcov V. Zajasenská z 3.b triedy s básňou Demontáž od J. Roba-Poničana na prvom mieste. Spevácky súbor a divadelný súbor sa umiestnili na druhom mieste.

V škole sa každoročne organizovala celoškolská súťaž v umeleckom prednese. Súťažilo sa v prednese poézie i prózy. Pri výbere textov sa prihliadalo na rovnomerné zastúpenie klasickej poézie a prózy so súčasnou socialistickou poéziou a prózou. Víťazi celoškolského kola postúpili do vyšších kôl vyhlásených národných recitačných súťaží. V 1957 sa umiestnila E. Liskovcová z 3. ročníka na štvrtom mieste v celoslovenskom kole.

Škola sa prihlásila aj do Matematickej olympiády, kde však významnejšie výsledky nezaznamenala, a do súťaže O najzdravšiu školu.

V súťaži O najlepší vzhľad školy a jej okolia odpracovali žiaci školy v roku 1957 štyri národné zmeny, počas ktorých vyčistili a upravili vnútorné i vonkajšie priestory školy, žiackeho domova, dvora, ihriska a školskej záhrady. Spolu odpracovali 6 231 hodín. V roku 1958 odpracovali žiaci pri výsadbe stromčekov 1 708 hodín, pri sadení zemiakov 701 hodín, pri výstavbe mestského kina 785 hodín a pri skrášľovaní okolia školy 2 564 hodín.

Verejnoprospešné práce a brigády

Nová výchova a vzdelávanie mali utvárať človeka „vysoko vzdelaného, ovládajúceho poznatky súčasnej vedy a techniky, pripraveného na kvalifikovanú produktívnu prácu, telesne zdatného, človeka kolektívneho, nachádzajúceho

radostné uspokojenie v práci pre celok."[18] Mládež sa mala v školách oboznamovať s konkrétnymi potrebami budovania socialistickej spoločnosti a zároveň v praxi nachádzať reálne podnety pre študijnú a pracovnú činnosť. Mala získať isté pracovné zručnosti a súčasne nadobudnúť základnú odbornú prípravu pre prácu v niektorom odvetví národného hospodárstva a kultúry. Spojenie školy s výrobnou praxou sa malo realizovať zavedením celonárodného programu polytechnického vzdelávania. Polytechnická výchova (príprava) bola zavedená ako povinný vyučovací predmet do všetkých základných a stredných škôl. Čiastkové témy z polytechnického vzdelávania boli začlenené i do učebných osnov ostatných vyučovacích predmetov, hlavne prírodovedných. Kladný vzťah k budovateľskej práci sa mal u žiakov rozvíjať aj ich účasťou na odborných exkurziách priamo vo výrobných závodoch a podnikoch, návštevami filmov s pracovnou a výrobnou tematikou, experimentovaním na laboratórnych prácach, tvorivou činnosťou v záujmových krúžkoch (technický, mičurinský, výtvarný), prácou v školskej dielni a na pokusných pozemkoch, spoluprácou s patronátnymi závodmi, účasťou na verejnoprospešných prácach a brigádnickou činnosťou. Účasť na verejnoprospešných prácach a brigádach mala byť okrem osvojenia si pracovných zručností a návykov aj prostriedkom na formovanie žiackeho kolektívu a vzájomných vzťahov.

Uznesenia najvyšších straníckych orgánov apelovali na podniky, závody, družstvá, aby otvorili svoje brány školám za účelom upevňovania vedomostí na základe kontaktu s praxou. Školy mohli v rámci polytechnickej výchovy, ale i iných predmetov, organizovať odborné exkurzie do závodov a podnikov, ktoré boli priamo v meste alebo jeho blízkom okolí. Počas exkurzií sa žiaci oboznamovali s výrobnými postupmi a procesmi vo vybraných hospodárskych odvetviach a s hospodárskou štruktúrou kraja. Najčastejšie odborné exkurzie žiakov a učiteľov pedagogickej školy smerovali do Martina. V Martine navštívili žiaci pivovar, kde sa oboznámili s procesom výroby piva, Severoslovenské tlačiarne (predtým Neografia), kde si pozreli postup výroby knihy a tlačiarenskú techniku. Dlhodobá dobrá spolupráca sa rozvinula medzi pedagogickou školou a Textilným závodom v Ružomberku, Harmaneckými papierňami, Mincovňou v Kremnici, Drevoúniou a Tatranábytkom v Diviakoch, Geologickým prieskumom, ktorý bol i patronátnym závodom školy.

Patronátny závod pomáhal škole pri vybavení školských dielní (pracovné náradie, stroje, materiál, pracovné stoly, zavedenie elektrického prúdu, a pod.), pri zabezpečení dopravy na exkurzie, pri návštevách laboratórií v podniku, pri organizovaní kultúrnych a športových podujatí. Po premiestnení závodu do

[18] Uznesenie ÚV KSČ O úzkom spojení školy so životom a o ďalšom rozvoji výchovy a vzdelania v Československu. Pravda, 24. apríla 1959.

Banskej Bystrice sa rozvinula spolupráca so Strojovou a traktorovou stanicou so sídlom v Diviakoch a Jednotným roľníckym družstvom so sídlom v Dubovom. Neskôr sa stal hlavným patronátnym závodom školy Textilný závod v Ružomberku.

Neoddeliteľnou súčasťou výchovy a vzdelávania bola aj brigádnická činnosť žiakov. Brigádnická činnosť bola zameraná na úpravu okolia školy a starostlivosť o školskú záhradu, na výpomoc okolitým jednotným roľníckym družstvám a štátnym majetkom pri zberových prácach a štátnym lesom pri zalesňovaní. Verejnoprospešná a brigádnická činnosť sa vykonávala počas školského roka i počas hlavných prázdnin. V školskom roku mohla byť brigádnická práca najviac 12 vyučovacích dní, pričom sa mala povoľovať až vtedy, keď boli vyčerpané všetky ostatné zdroje miestnych pracovných síl. Rovnako prísne nariadenie platilo aj pri pomoci niektorej z verejných inštitúcií, pri návštevách divadiel, kín, pokiaľ tieto neboli vopred naplánované. Keď sa začiatkom päťdesiatych rokov rozrástla brigádnická činnosť do takej miery, že začala vážnym spôsobom narúšať chod vyučovania v školách, vydalo Povereníctvo školstva v roku 1951 výnos, ktorým dôrazne upozornilo riaditeľov škôl, aby prijali opatrenia na zamedzenie takejto činnosti v čase vyučovania a orientovali ju do dní, kedy nie je riadne vyučovanie.

Pracovné zmeny mládeže sa konali väčšinou na počesť nejakej významnej udalosti, napr. zjazd KSČ, na výzvu ústredných štátnych orgánov, pri prihlásení sa do rôznych súťaží s pracovnou tematikou. V júli a v auguste sa členovia ČSM zapojili do letnej aktivity mládeže „Krajská stavba mládeže - Turiec kde získali titul úderníckej čaty. Časť zväzákov pracovala na výstavbe Štátnych majetkov v D. Štubni.

Pri organizovaní masovej brigádnickej činnosti mládeže sa pomerne skoro ukázali aj niektoré jej negatívne javy, ako napríklad nedostatočná fyzická pripravenosť časti žiakov na výkon manuálnych prác, ktoré vyžadovali väčšiu fyzickú silu a vytrvalosť, nedodržiavanie zdravotných a bezpečnostných predpisov zo strany zamestnávateľov, príliš častá zaťaženosť žiakov brigádnickou činnosťou na úkor vyučovania a pod. Z uvedených dôvodov schválilo PŠVU v roku 1953 jednotné pokyny k účasti žiakov na brigádach. Na školách tretieho stupňa bola povolená účasť žiakov na brigádach v čase školského vyučovania najviac 6 vyučovacích dní v školskom roku. Nižšie ročníky vykonávali brigádnickú činnosť spravidla v čase konanie záverečných skúšok žiakov posledného ročníka. Pri povoľovaní účasti žiakov na brigádach bolo potrebné prihliadať k telesným schopnostiam žiakov a ich zdravotnému stavu. Účasť na brigádach povoľoval riaditeľ školy s predchádzajúcim súhlasom krajského národného výboru. Brigády mohli byť jednodňové, ale i viacdňové. Pracovný čas bol naj-

viac 8 hodín denne s vyhradenými prestávkami. Žiaci mali vykonávať iba tie práce, ktoré boli vopred dohodnuté. Pedagogický dozor mal právo odmietnuť práce, ktoré ohrozovali bezpečnosť a zdravie žiakov. Výnos povereníctva školstva stanovil, že žiaci škôl tretieho stupňa môžu v rámci brigádnickej činnosti vykonávať sezónne práce v poľnohospodárstve, ovocinárstve, lesníctve (okopávanie poľnohospodárskych plodín a zeleniny, zber ovocia, zemiakov a ostatných plodín, vykonávanie zalesňovacích prác, výsadba ovocných stromov a ich ošetrovanie, a i.) a v priemysle (práce v odbore, v ktorom si mohli zvýšiť svoju odbornú úroveň a uplatniť svoje teoretické poznatky). Pred nástupom na brigádu mal zamestnávateľ povinnosť poučiť žiakov o bezpečných postupoch pri práci, ktorú mali vykonávať. Okrem toho mal tiež povinnosť prihlásiť žiakov do nemocenského poistenia a po skončení práce im vyplatiť stanovenú odmenu. Pedagogický dozor mal stanovenú za účasť pri špičkových jesenných prácach rovnako odmenu.[19] Žiaci sa zúčastňovali aj pri zberoch rôznych druhotných surovín (železa, farebných kovov, textilu, papiera, prázdnych fliaš), liečivých rastlín, plodov a makovíc (kvet lipy, šípky, žalude, bukvice, gaštany).

V školskom roku 1948/1949 odpracovali študenti gymnázia a učiteľskej akadémie v rámci brigádnickej činnosti spolu 4 223 hodín, čo predstavovalo na jedného žiaka priemerne 24,5 hodiny. Dve pracovné zmeny v apríli 1949 boli príspevkom k IX. zjazdu KSČ. Študenti počas nich vysadili 150 okrasných stromov, upravili partizánsky cintorín pod Bôrom, vyčistili kúpeľný park, vykonali jarné práce v školskej záhrade, vyzbierali odpadky v okolí školy. Pri zalesňovacích prácach v Gaderskej doline odpracovali spolu 4 150 hodín, počas ktorých vysadili 49 680 lesných stromčekov. Pri zalesňovacích prácach v Kremnických lesoch odpracovali študenti 3 436 hodín a vysadili 50 490 nových stromčekov.

Finančné prostriedky získané za brigádnické práce sa rozdeľovali medzi triedy, ktoré sa na nich podieľali. Na jar 1949 a na jeseň 1949 sa zúčastnili žiaci školy na brigádach pri zalesňovaní v katastri Mošoviec a Kremnice za čo získali odmenu vo výške 45 507 korún. Finančná odmena bola použitá na výrobu maturitných tabiel pre končiace ročníky, na exkurzie, výlety, športové a kultúrne podujatia žiakov, na knižné odmeny, na nákup novín a časopisov, na potreby ČSM a i.

V rámci letných prázdnin a v jesenných mesiacoch školského roku 1956/1957 odpracovali žiaci spolu s učiteľmi pri úprave školy a jej okolia 2 717 hodín, pri verejných prácach v meste 204 hodín (výstavba kina, zasypávanie vodovodného potrubia) a pri výpomoci v poľnohospodárstve 29 630 hodín. Spolu to predstavovalo 32 551 brigádnických hodín v hodnote 71 398 Kčs. Najväčšia časť brigádnických hodín bola odpracovaná pri zbere zemiakov v okolitých JRD.

[19] V roku 1965 bola výška odmeny podľa výnosu č.43 270/65-II/5 stanovená na 25 Kčs na deň.

V letných mesiacoch sa organizovali pobytové tábory, tábory mieru, tábory brigád, tábory letnej turistiky, festivaly mládeže pod rôznymi motivačnými heslami, napr. „Chlapci a dievčatá! Volá vás letný čas na ihriská, na pole, prírodných užiť krás!"

Koncom päťdesiatych rokov začala klesať budovateľská eufória, hlavne u mladej generácie. Organizácia pracovných brigád vyžadovala stále viac úsilia a presviedčania. V lete 1958 sa z 37 žiakov 4.a triedy prihlásili na pracovnú brigádu iba 2 žiaci a až na zákrok riaditeľa školy sa ich počet zvýšil na 15. Neochota k brigádnickej činnosti sa vtedy pričítala na konto nepriateľskej propagandy niektorých žiakov triedy a slabej politickej práci triedneho učiteľa i triednej organizácie ČSM.

Odborné exkurzie a náučno-poznávacie výlety

Odborné exkurzie a náučno-poznávacie výlety boli pravidelnou súčasťou každoročnej výchovnovzdelávacej práce školy. Boli organizované tak, aby boli v zhode s preberaným učivom, aby sa dali využiť ako motivácia k novému učivu. Exkurzie, výlety a zájazdy sa konali každoročne a pre všetky ročníky, s výnimkou štvrtého, ktorý absolvoval iba odbornú exkurziu do ústavu pre hluchonemých (neskôr nepočujúcich) v Kremnici.

K obľúbeným exkurziám patrili literárno-historické exkurzie po významných miestach v Turci a v ďalších stredoslovenských regiónoch. V Martine navštívili žiaci Maticu slovenskú, Slovenské národné múzeum, Štefánikov ústav, Národný cintorín. V Kláštore pod Znievom sa oboznámili s históriou bývalého učiteľského ústavu, predchodcu súčasnej školy, v Mošovciach navštívili rodisko básnika, spisovateľa a politika Jána Kollára. V Banskej Bystrici navštívili Mestské múzeum, pamätný dom A. Sládkoviča v Radvani, v Dolnom Kubíne si uctili pamiatku P. O. Hviezdoslava. Z náučných zájazdov sa pravidelne konal zájazd do Uherského Brodu po stopách J. A. Komenského,

Vlastivedné a turistické výlety boli jednodňové a viacdňové. Jednodňové sa konali v bližšom okolí sídla školy, napr. na Vyšehrad, do Kremnice, do Banskej Štiavnice a na Sitno, do Vysokých a Nízkych Tatier, Veľkej a Malej Fatry, Slovenského raja, na Krásnu Hôrku. Viacdňové výlety a zájazdy sa konali na Spiš, do Košíc, Prešova, Bardejova. 10.- 12. júna 1957 absolvovali žiaci 1. ročníka výlet na Moravu. Trasa výletu viedla cez Trenčín, ďalej na Moravu. V Trenčíne si pozreli mesto a hrad a potom navštívili postupne Komenského múzeum v Uhorskom Brode, Buchlovický zámok, pamätník bitky pri Slavkove u Brna, mesto Brno, Moravský kras, botanickú záhradu v Kroměříži, liehovar vo Vizoviciach, mesto Gottwaldov, kúpele Luhačovice. Žiaci 2.b sa zúčastnili v dňoch 4.-6.júna 1957 výletu do Vratnej doliny, kde mali postavený stanový tábor. Počas výletu absolvovali turistické túry po horách v tejto časti Malej Fatry. Žiaci 2.a

triedy sa zúčastnili v dňoch 17.-20. júna 1957 výletu na Roháče. Stanový tábor mali pri Žiarskej chate. Žiaci 3. ročníka absolvovali zájazd po Považí až do Bratislavy v dňoch 17.-20. júna 1957. Navštívili Bytču, Súľovské skaly, Trenčín, Piešťany, Trnavu, Smolenice, Červený kameň, Modru, Bratislavu a na spiatočnej ceste Nitru.

Telovýchovná činnosť sa rozvíjala po vojne iba postupne, pretože veľa telocvičného náradia bolo zničeného alebo odcudzeného koncom vojny. Žiaci využívali na riadny telocvik telocvičňu a školské ihrisko. S podporou rodičov sa podarilo vybudovať dve volejbalové ihriská, bežeckú atletickú dráhu a doskočisko, čím sa mohla venovať väčšia pozornosť aj ľahkoatletickým a športovým disciplínam. 18. a 19. júna 1949 sa zúčastnilo 33 žiakov školy na 1. celokrajských pretekoch v ľahkej atletike, volejbale a basketbale v Žiline. V ľahkej atletike sa dievčatá umiestnili na 1. mieste, keď zvíťazili v behu na 100 m, v štafete 4 x 100 m, v hode diskom a v hode ušiakom. V celkovej klasifikácii skončila škola na 2. mieste len jeden bod za víťaznou Žilinou.

V rámci učebného predmetu civilná obrana sa organizovali i naďalej pravidelné celodenné alebo poldenné pochodové cvičenia, štyri v jednom polroku a štyri v druhom polroku. Termíny pochodových cvičení pripravoval profesorský zbor. Smer pochodu sa každoročne bližšie upravoval. Najčastejšie smerovali do Mošoviec (15 km), na Čremošnianske lazy a do Žarnovickej doliny (20 km), na Budiš a Dubové (18 km), na Dolnú a Hornú Štubňu (12 km).[20]

Lyžiarske kurzy pre všetkých žiakov sa konali v zimných strediskách Mlynky, Kežmarské žľaby, Hranovnica, Tatranská Lomnica, Čremošné.

Školfilm

Z nariadenia PŠVU sa organizovali povinné návštevy školských filmových predstavení. Filmovým referentom bol J. Ďuris. Správca miestneho kina žiadal pre školy osobitné filmy, vhodné pre školskú mládež. Žiaci učiteľskej akadémie mali vyhradené v miestnom kine samostatné predstavenia v stredu a sobotu. V školskom roku 1957/1958 bolo premietnutých 48 školských filmov: Elektromotory, Základy výroby elektrického prúdu, L.N.Tolstoj, Kaspické more, Polárna žiara, Fyzikálne meranie, Zázraky optiky, Zloženie hmoty, Parný stroj, Elektráreň, Zmija, Röntgenové žiarenie a i. Okrem toho bolo premietnutých aj 11 celovečerných filmov. Každý celovečerný film začínal filmovým týždenníkom,

[20] Učebný program civilnej obrany bol na pedagogických školách zavedený výnosom Povereníctva školstva č. 29 989/1957. Obsahom učiva boli bojové tradície čsl. ľudu, čsl. ozbrojené sily, vojenská topografia, strelecká príprava, civilná obrana, protiatómová ochrana, zdravotnícka príprava a bojové biologické prostriedky. Učivo bolo začlenené do povinnej telesnej výchovy. Ťažisko učiva pre chlapcov bolo v streleckej príprave a u dievčat v zdravotníckej príprave.

ktorý sumarizoval spoločensko-politické, kultúrne a športové udalosti. Školské filmy sa premietali v čase vyučovania, celovečerné filmy v mimovyučovacom čase. Obsah filmov sa využíval vo vyučovacom procese.

Zväz mládeže

V prvých rokoch po vojne sa časť študentov akadémie veľmi aktívne zapájala nielen do školského, ale i verejného života. Prvé mládežnícke zhromaždenie s cieľom ustanoviť školskú organizáciu Zväzu slovenskej mládeže (ŠO ZSM) sa konalo v máji 1945.[21] Pre nezhody sa ju ale podarilo založiť až v marci 1948. V roku 1949 sa prihlásila školská organizácia k celorepublikovému Československému zväzu mládeže (vtedy Československý sväz mládeže). Vznikla Školská organizácia ČSM, ktorá riadila činnosť triednych organizácií ČSM. Členstvo bolo spočiatku dobrovoľné, neskôr boli všetci žiaci organizovaní v ČSM. Prvou predsedníčkou ŠO ČSM sa stala E. Marušíková, žiačka 3.a triedy. Za tajomníka bol zvolený E. Danko z 3.b triedy, za pokladníka J. Kozák z 3.b triedy, za kultúrnu referentku M. Foltánová z piatej triedy gymnázia a za referenta STM O. Špániková z 3.b triedy. Spočiatku bolo v ŠO ČSM organizovaných okolo 60 percent všetkých študentov. Postupne sa organizovanosť zvyšovala a v školskom roku 1956/57 bola už takmer stopercentná.

ŠO ČSM sa aktívne zapájala do rôznych okresných, krajských a alebo celonárodných súťaží, a tiež sama organizovala viacero súťaží. V školskom roku 1949/50 vyhlásila medzitriednu súťaž v prospechu a dochádzke. Stanovený priemerný prospech pod 2,00 sa podarilo z troch tried gymnázia a dvoch tried učiteľskej akadémie dosiahnuť iba triede 4.a z učiteľskej akadémie. Súťaž v dochádzke, ktorej cieľom bolo neprekročiť 10 hodín na žiaka, sa nepodarilo splniť žiadnej triede. Výsledok ovplyvnili hlavne vážnejšie ochorenia žiakov a benevolentnejší prístup niektorých triednych profesorov k absencii žiakov.

ŠO ČSM organizovala nábor do Krajskej pionierskej školy. Spomedzi žiakov školy vykonávalo funkciu pionierskeho vedúceho v školskom roku 1956/1957 37 žiakov, ktorí viedli pionierske družiny a oddiely v mieste školy i v okolitých obciach.

Zväz mládeže sa aktívne zapojil do náboru mladých ľudí do ČSM, vďaka čomu sa turčiansko-teplický okres umiestnil v náborovej činnosti na poprednom mieste v rámci celej ČSR. Veľmi iniciatívne sa žiaci akadémie zapájali do brigádnickej činnosti v čase hlavných prázdnin.

[21] Zväz slovenskej mládeže vznikol ako organizácia, ktorej cieľom bolo združovať mladých ľudí bez rozdielu politického a náboženského presvedčenia. Usilovala sa pritiahnuť záujem mládeže aktivitami v oblasti kultúry, zábavy, športu, turistiky a v oblasti budovateľskej práce a socialistického súťaženia.

ŠO ČSM vyhlasovala každoročne niekoľko záväzkov. V roku 1949 napríklad záväzky k IX. zjazdu KSČ. Zväzáci akadémie sa zaviazali, že zlepšia svoj prospech a dochádzku, nacvičia kultúrne programy na školské a mestské slávnosti, odpracujú dve pracovné zmeny zamerané sa poriadok a čistotu v budove školy a jej okolí, prihlásia sa na TOZ, prečítajú aspoň jedno dielo klasikov marxizmu-leninizmu, nacvičia niekoľko budovateľských piesní, skultivujú školskú záhradu.

V roku 1956 vyhlásila ŠO ČSM na počesť II. zjazdu ČSM osobné, triedne i celoškolské záväzky na zlepšenie prospechu a dochádzky. Žiakom so slabším prospechom sa ustanovil patronát skúsenejších spolužiakov, v spolupráci so ZO KSS sa pripravil cyklus prednášok na tému marxizmus a náboženstvo.

Pri príležitosti 40. výročiu VOSR uskutočnila ŠO ČSM nábor do SČSP, výstavku sovietskej knihy, návštevu sovietskych filmov, besedy ku knihám sovietskych autorov, účasť na štafetovom behu a vyhotovenie pozdravných listov. 33 žiakov akadémie si dopisovalo so žiakmi pedagogickej školy v Moskve.

ŠO ČSM sa zúčastnila zbierky na fond solidarity s maďarským ľudom po udalostiach v 1956. Bolo pripravených 50 balíčkov pre maďarské deti v hodnote 2 000 Kčs.

ŠO ČSM sa podieľala na príprave programov na školské slávnosti i slávnosti v meste. Pomáhala zakladať čitateľské krúžky, organizovala večery klasickej hudby, slávnosť Deda Mráza. Triedne organizácie ČSM sa zapojili do súťaže O najkrajší vzhľad školy a jej okolia, kde odpracovali 11 704 hodín. Uskutočňovali nábor po okolitých obciach na nedeľné brigády v poľnohospodárstve, napr. kosenie lúk, sušenie sena, a pod.

S pomocou učiteľov a ZO KSS organizovala ŠO ČSM politické školenia pre všetkých svojich členov. V školskom roku 1958/1959 sa všetci zväzáci zapojili do Učebného roku ČSM. Ústredná téma bola Učíme sa o strane. Školenie sa realizovalo formou prednášok (Cestou leninského Komsomolu, KSČ – múdra učiteľka mládeže, Sovietske letectvo, Umelé družice a lety do vesmíru) a besied (Vznik života, Vznik človeka, Vznik kresťanstva, a i).

V polovici päťdesiatych rokov sa každá trieda zaviazala, že bude odoberať denník Pravda a neskôr aj Smena. V školskom roku 1957/1958 si zväzáci predplácali: Pravda (6 ks), Smena (119), Práca (5), Vedúci pionierov (71), Kultúrny život (28), Práca mladých (27), Učiteľské noviny (39), Veda a technika mládeži (9), Život (8), Komenský (27), Práca mladých (8), Štart (3), Technické noviny (2). Zo sovietskych časopisov si predplácali: Веселые картинки (20), Крестьянка (97), Работница (33), Советский экран (33).

V ďalších školských rokoch bol stav v odbere novín a časopisov podobný.

V školskej čitárni bolo 60 titulov rôznych novín a časopisov. Dozor nad poriadkom a ich požičiavaním zabezpečovali určení žiaci. V spolupráci s predaj-

ňou Slovenská kniha sa v miestnosti čitárne konali i výstavky kníh, kde si bolo možné vystavené knihy zakúpiť.

Povinnosťou triedneho učiteľa bolo najmenej raz týždenne robiť s triedou prehľad tlače. V kmeňových triedach boli nástenky, kde sa zverejňovali aktuálne správy. Obmieňanie materiálov na nástenke zabezpečoval triedny nástenkár.

Koncom päťdesiatych rokov sa začali intenzívnejšie rozvíjať družobné kontakty s domácimi i zahraničnými strednými školami. Družobné kontakty sa nadväzovali na úrovni školy, triedy alebo jednotlivých žiakov. Pravidelné kontakty sa udržiavali s českými pedagogickými školami v Brandýse nad Labem, v Českých Budějoviciach, Prostějove, Krnove, so slovenským lýceom v poľskej Jablonke a hudobnou školou v ukrajinskom Starobiľsku. Viac ako polovica žiakov školy si dopisovala so žiakmi so zahraničných škôl v Sovietskom zväze, Poľsku, Maďarsku, Nemeckej demokratickej republike, Bulharsku, Rumunsku, Kanade, Dánsku, Mexiku a i. Žiaci a učitelia z družobných škôl sa stretávali navzájom na spoločných podujatiach a akciách, absolvovali vzájomné výmenné pobyty.

Zväzarm

Školská organizácia Zväzarmu vznikla začiatkom päťdesiatych rokov. V roku 1956 mala 170 členov, ktorí pracovali v krúžku šermiarskom, streleckom, motoristickom a radistickom. Jednotlivé krúžky viedli učitelia školy a inštruktori z OV Zväzarmu. Najlepšie pracoval strelecký krúžok, ktorý sa zúčastnil i okresného preboru v streľbe.

Žiacky domov

Žiacky domov (ŽD) bol umiestnený na druhom poschodí hlavnej budovy, ako aj predtým. Jeho ubytovacia kapacita bola stanovená na 100 žiakov, ale ako sa postupne zvyšoval počet tried a žiakov, bolo v ňom ubytovaných dvojnásobne viac žiakov. Študijné a životné podmienky v ŽD boli veľmi zložité. Pre nedostatok voľných miest boli prerobené na spálne dovtedajšie študovne. V jednej spálni bolo 30 až 35 žiakov. Okrem priestorových problémov boli i problémy s dodržiavaním základných hygienických a zdravotných požiadaviek. Spálne boli chladné, kapacita sociálnych zariadení a umyvární bola nepostačujúca na taký veľký počet ubytovaných žiakov. Veľké problémy boli i dodávkou pitnej a úžitkovej vody.

V roku 1957 vykonali pracovníci školského odboru KNV v Žiline prehliadku objektu školy i žiackeho domova. Počas prehliadky bolo zistené, že spálne sú preplnené a studené, preto väčšina ubytovaných žiakov používala z domu prinesené teplejšie periny. V umyvárňach bolo skladisko kufrov, skríň a nepotrebného materiálu, pretože namontované vane sa nepoužívali z dôvodu nefunkč-

ného systému prípravy teplej vody. Žiaci využívali na kúpanie zľavy v miestnych štátnych kúpeľoch. Pri kontrole výchovnej práce školy a žiackeho domova bolo zistené, že v riadiacej a pedagogickej práci existuje nejednotnosť vedenia školy a žiackeho domova, čo sa prejavovalo negatívne vo vzťahu k žiakom. Výchovná práca žiackeho domova sa zanedbávala, všetka pozornosť sa sústreďovala iba na vykonávanie dozoru a nie na výchovnú činnosť.[22] Správca domova neriešil nedostatky vo výchove, nezaujímal sa o študijné výsledky žiakov, mimoškolskú prácu vykonávali väčšinou triedni a ostatní učitelia. Kontrola odporučila zmeniť systém organizačnej štruktúry riadenia pedagogickej školy a ŽD a zdôraznila potrebu jednotného vedenia výchovnej práce v skole a v ŽD. Vychovávateľky sa mali v záujme jednotného výchovného pôsobenia na žiakov zúčastňovať na pedagogických radách. V nasledujúcom roku previedol KNV v Žiline hospodársku správu žiackeho domova na školu. Odovzdanie sa uskutočnilo v prítomnosti zástupcov odboru školstva KNV v Žiline. Bol zrušený bankový účet žiackeho domova a prostriedky z neho prešli na účet Pedagogickej školy.

Vnútorný život ŽD sa riadil podľa zásad schváleného domového poriadku. V spálňach a na chodbách bol prísny zákaz fajčenia.

Vychovávateľský zbor

Viera Balážová (hlavná vychovávateľka), Mária Jančovičová, Anna Krajčová, Jurina Pechová, Mária Chorvátová, Gabriela Záborská, Jozef Ďuris.

Budova školy

Práce na obnove vojnou poškodených priestorov školy pokračovali aj v päťdesiatych rokoch, kedy bola vykonaná rekonštrukcia vonkajšej fasády budovy školy, generálna oprava komínov, bol postavený murovaný plot v dĺžke 110 metrov povedľa ihriska zo strany od štátnej cesty v sume 134 783 korún, boli zhotovené betónové chodníky okolo celej budovy v sume približne 300 000 korún. Ďalej boli vykonané maliarske a natieračské práce v učebniach a ďalších priestoroch školy a domova v sume 60 000 korún, boli utesnené obloky v sume 50 000 korún, uskutočnila sa výmena starých pecí za nové v hodnote 10 000 korún.

Rozpočet vecných výdavkov školy v roku 1954

Položka číslo	Vecný výdavok	Suma v Kčs
9.	Kancelárske potreby	

[22] Jedným z dôvodov tohto stavu bola skutočnosť, že funkciu vychovávateľov vykonávali väčšinou riadni učitelia, ktorí dopoludnia vyučovali v škole a popoludní zabezpečovali výchovnú prácu v ŽD.

9.a	Kancelárske výdavky	710.-
9.b	Spoje	2 266.-
9.c	Publikácie	292
10.	Hospodárske výdavky	
10.a	Nájomné	600.-
10.b	Palivá	52 950.-
10.c	Elektrická energia	18 000.-
10.d	Voda, para	-
10.e	Čistenie	8 000.-
10.f	Doprava	200.-
10.h	Ostatné hospodárske výdavky	275 750.-
11.	Bežné opravy	
11.a	Nemovitosti	30 000.-
11.b	Inventár	6 000.-
12.	Cestovné a pod.	
12.a	Pracovné cesty	1 100.-
13.	Školské výdavky	-
13.a	Školské potreby	-
13.b	Učebné pomôcky	500.-
13.c	Školské tlačivá	-
13.d	Exkurzie	4 800.-
13.e	Prádlo	-
		1 200.-
14.	Knižnice	
14.b	Nákup kníh	2 000.-
14.c	Periodická literatúra	-
14.d	Väzba kníh	200.-
17.	Výdavky na stravovanie	747 300.-
20.	Ostatné výdavky	
20.d	Propagácia	1 000.-
20.h	Iné výdavky	19 836.-
Spolu		**1 172 704.-**

V päťdesiatych rokoch boli vybudované pre potreby vyučovania školské dielne. Umiestnené boli v hospodárskej budove vo východnej časti školského areálu. Začiatkom päťdesiatych rokoch tam mal svoje sklady národný podnik Geologický prieskum palív, neskôr Uhoľný prieskum. Uhoľný prieskum, ktorý bol patronátnym podnikom školy, uvoľnil pre potreby dielní jednu väčšiu miestnosť. V tejto miestnosti bola zriadená školská dielňa, v ktorej prebiehala praktická časť výučby polytechnickej výchovy a využívala sa aj na činnosť záujmových krúžkov. Dielňa bola vybavená základným stolárskym a kovoobrábacím ručným náradím a nástrojmi, na nákup ktorého daroval Uhoľný prieskum 655 Kčs. Nedostatkom dielne bolo slabé vykurovanie a obmedzené skladovacie priestory.

Situačný plán budovy školy začiatkom päťdesiatych rokov

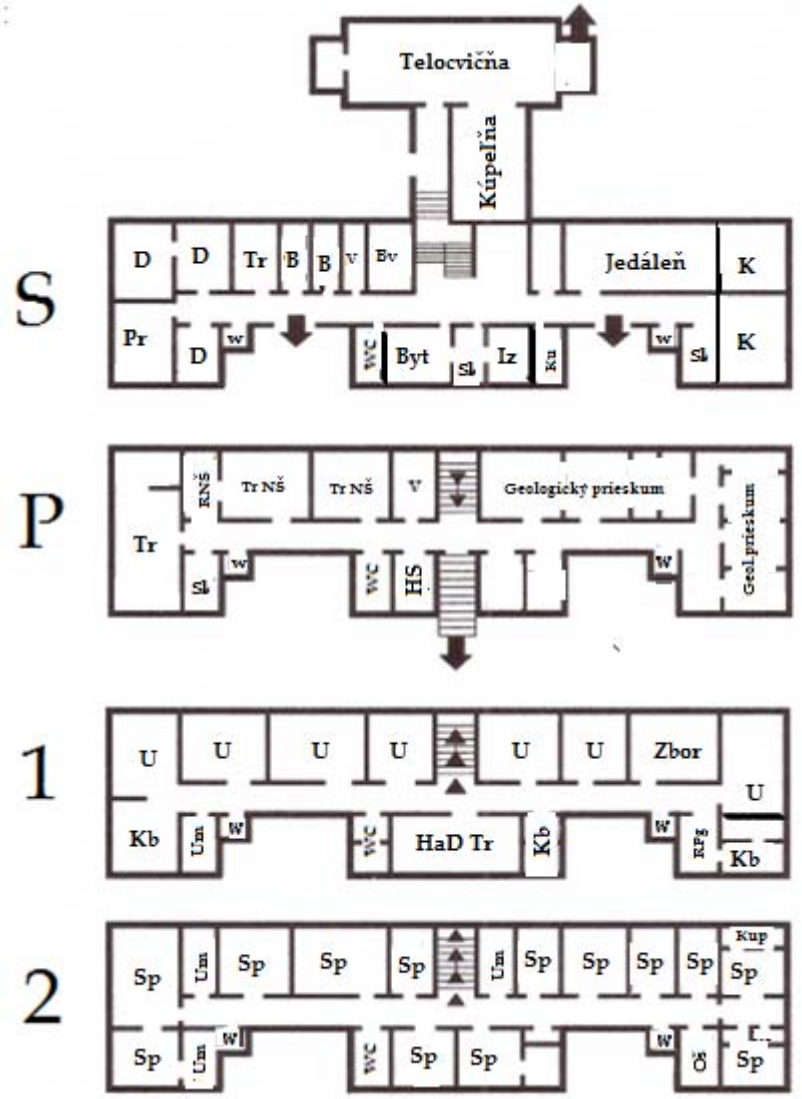

Pozn.: K – kuchyňa, Sk – sklad, B – byt, Tr – trieda, D- byt domovníka, Pr – práčovňa, Sk – sklad, Iz – izba, Ku – kuchyňa, Tr NŠ – trieda národnej školy, RNŠ – riaditeľ národnej školy, Zbor – zborovňa pedagogického gymnázia, RPg – riaditeľ Pedagogického gymnázia, HaD Tr – hudobná a divadelná trieda, Sp – spálňa, Oš – ošetrovňa

V budove školy a vo vedľajších hospodárskych budovách sa vykonávali pravidelné požiarno-bezpečnostné prehliadky. Vykonávala ich Okresná inšpekcia požiarnej ochrany v Martine. V roku 1959 sa pri prehliadke zistili pomerne veľké nedostatky na elektrickej inštalácii v školskej kuchyni a v niektorých triedach, pod pecami v triedach neboli ochranné plechy, dymovody neboli dostatočne utesnené, na povale bol skladovaný rôzny drevený materiál, v dielňach a skladoch neboli hasiace prístroje. Škole bola uložená pokuta a spomínané nedostatky bola povinná odstrániť do pol roka.

Hospodársku správu školy vykonávali koncom päťdesiatych rokov Irena Magdolenová-Paveleková (správca), Anna Kozenčáková (hospodárka), Mária Rehušová (účtovníčka), Ján Sudor (domovník), ďalej Anna Krajčová, Anna Šmelíková, Ján Haľama (prevádzkoví pracovníci).

8. Odborná príprava učiteliek pre materské školy a vychovávateľov v rokoch 1960 – 1989

Zmeny v systéme odbornej prípravy učiteľov národných škôl koncom päťdesiatych rokov a neistý osud školy spôsobili, že jej dovtedajšia úroveň začala postupne klesať. Stav a pomery v škole pri jej preberaní v roku 1960 charakterizovala nastupujúca riaditeľka M. Nižňanská slovami: „Bol to rok plný zmien. Dochádzalo k organizačným zmenám a obsahovej prestavbe učiteľského vzdelávania. Nastal pohyb aj v učiteľskom zbore. Viacerí z profesorov odišli a do tunajšej školy nastupovali noví absolventi vysokých škôl. Predpokladala som, že každý učiteľ vie, že 1.september začína vyučovanie. V jednom prípade som nastupujúcu absolventku telefonicky zhľadúvala – veľmi sa čudovala, že vari už 1.septembra mala byť v škole...Všetko sa mi zdalo zastarané, ošarpané. Nadobudla som dojem, že je to horšie, ako v dobe vojny. V spálňach železné postele, podlaha na čierno naolejovaná, okná bez záclon, rozhegané skrine a pár stoličiek.“[1]

Prechod vzdelávania učiteľov národných škôl na systém vysokoškolskej prípravy bol dôvodom, že v školskom roku 1958/59 sa do prvého ročníka už neprijímali žiadni uchádzači. S účinnosťou od 1. septembra 1959 zrušilo ministerstvo školstva odbornú prípravu učiteľov pre 1. až 5. postupový ročník národnej školy v T. Tepliciach a túto prípravu prevzal Pedagogický inštitút v Martine. Žiakom 2.- 4. ročníka umožnilo ministerstvo dokončiť štúdium ešte podľa pôvodného učebného programu. Poslední absolventi Pedagogickej školy pre vzdelávanie učiteľov národných škôl ukončili štúdium v T. Tepliciach koncom júna 1961.

Zmeny v systéme stredoškolského vzdelávania učiteľov národných škôl sa dotýkali aj ďalších pedagogických škôl v rámci Žilinského kraja. K 1. septembru 1958 bola zrušená Pedagogická škola pre vzdelávanie učiteľov národných škôl v Tvrdošíne a 106 žiakov z troch tried 3. a 4. ročníka bolo premiestnených do T. Teplíc. V roku 1959 bola ukončená činnosť Pedagogickej školy pre vzdelanie učiteliek materských škôl v Žiline a 68 žiakov z dvoch tried bolo premiestnených do T. Teplíc, kde ukončili štúdium v júni 1960. Príchodom žiakov z Tvrdošína a Žiliny boli vytvorené dve nové triedy pre vzdelanie učiteliek materských škôl v 3. ročníku a dve triedy pre vzdelanie učiteľov národných škôl vo 4. ročníku. Do T. Teplíc bola uznesením rady KNV v Žiline č. 217/1959 presunutá aj celá agenda a úradný archív Pedagogickej školy zo Žiliny.

[1] Nižňanská, M.: Turčianske Teplice. Z histórie školstva, učiteľského vzdelávania a kultúry. Prešov, 2012, s.337.

Po zrušení vzdelávania učiteľov pre národné školy zriadilo ministerstvo školstva v Turčianskych Tepliciach s účinnosťou od 1. septembra 1959 odbornú prípravu učiteliek pre materské školy.

V krátkosti sa vrátime k histórii vzniku a vývoja materských škôl.

Vznik prvých zariadení opatery a starostlivosti o malé deti v Uhorsku bol spojený s menom grófky Terézie Brunšvikovej (1775-1861). Z jej iniciatívy bola založená v roku 1828 v Budíne opatrovňa[2] pod názvom Anjelská záhrada (maď. Angyalkert), ktorá sa pokladá za predchodcu materských škôl v Uhorsku. V roku 1829 bola jej zásluhou založená opatrovňa pre malé deti aj v Banskej Bystrici. Ďalšie opatrovne vznikli v Bratislave, Trnave, Košiciach a Prešove. Zakladateľmi a podporovateľmi prvých zariadení pre malé deti boli rôzne ženské dobročinné spolky, cirkvi a majetnejšie súkromné osoby. Organizácia a činnosť prvých opatrovní sa navzájom odlišovali. Jednotlivé zariadenia si vytvárali vlastnú organizáciu a uplatňovali spôsoby a postupy činnosti, ktoré presadzovali a schvaľovali ich zakladatelia.

V roku 1848 bolo 89 zariadení pre malé deti, v roku 1867 164 a v roku 1875 198, čo bolo podstatne menej ako v Rakúsku a v Čechách.[3]

Narastajúca nespokojnosť z uvedeným stavom zariadené pre malé deti spôsobila, že sa ich výchove začala venovať väčšia pozornosť zo strany štátu i verejnosti. Výchova detí sa prestala pokladať len za záležitosť rodiny, ale stala sa predmetom celospoločenského záujmu. Boli založené prvé štátne opatrovne[4] a vláda prijala legislatívne opatrenia, ktorých cieľom bolo zabezpečiť právnu ochranu detí. Hlavným prameňom práva ochrany detí sa stal zák. čl. č. XV z roku 1891 o úlohe výchovy a vzdelávania detí v ranom veku a vykonávací predpis k nemu č. 44 000/1892. Zákon striktne nariadil, že v opatrovniach (detských škôlkach) sa nebude uskutočňovať výchova a vzdelávanie spôsobom, ako to určoval zákon č. XXXVIII/1868 v prípade vzdelávania v ľudových školách, lebo by to bolo pre malé deti príliš náročné a zaťažujúce.

Úlohou opatrovní bolo zabezpečiť ochranu a starostlivosť pre deti vo veku od 3 do 6 rokov v čase, kedy ich rodičia pracovali a nemohli sa o ne starať. Mali viesť deti k modlitbe, slušnému správaniu, kultivovanému slovnému prejavu, osvojovaniu si základných spoločenských a hygienických návykov, rozvíjaniu rozumových, estetických a telesných schopností a k vykonávaniu jednoduchých pracovných činností. Zákon ukladal rodičom povinnosť posielať deti do týchto zariadení, pokiaľ existovali, a pokiaľ sa nemohli o deti starať osobne.

---

[2] V maďarských písomných prameňoch sa prvé zariadenia opatery a starostlivosti o malé deti označovali pojmom „kisdedóvó", čo bolo odvodené od „dedó", starého názvu pre malé dieťa. Materská škola, resp. detská škôlka sa nazývala „óvoda", ľudovo aj „ovi". V našej odbornej literatúre sa na označenie prvých zariadení pre starostlivosť o deti v predškolskom veku používa najčastejšie termín opatrovňa (maď. aj gondoz). K terminológii pozri, napr. zborník príspevkov Detská opatrovňa v Trnave a jej aktuálnosť dnes vydaný v Trnave v roku 2002 alebo zborník Od detskej opatrovne k materskej škole vydaný v Banskej Bystrici v roku 2009.

[3] Draskovits, P.: Á magyar kisdednevelés és kisdedóvónőképzés története és jelen állapota. Szombathely, 1940, s.30-32.

[4] Prvá štátna opatrovňa bola založená v roku 1876 v Liptovskom Mikuláši.

Zariadenia ochrany a starostlivosti o malé deti členil zákon na dve skupiny. Prvú skupinu tvorili opatrovne (neskôr materské školy) a druhú celoročné alebo dočasné (letné) detské útulky. Zriaďovať a udržiavať uvedené zariadenia mohol štát, obce a mestá, cirkvi, právnické alebo súkromné osoby. Mali byť umiestnené v budovách s dostatočným počtom priestranných, svetlých a ľahko vetrateľných miestností. Na každé dieťa malo pripadať najmenej 0,8 m^2 a v jednej miestnosti mohlo byť najviac 80 detí. Miestnosti mali byť zariadené detským nábytkom a vybavené vhodnými hračkami a pomôckami pre deti. Pokiaľ to dovoľovali okolnosti, malo mať i vonkajšie ihrisko. Prevádzka bola od rána do večera, s výnimkou nedieľ a sviatkov. Ak počet detí presiahol 40, mohla byť ustanovená aj stála zdravotná sestra alebo ošetrovateľka.

Deti sa prijímali do štátnych i obecných opatrovní bez rozdielu náboženstva a jazyka. V štátnych opatrovniach bolo však zamestnanie detí, ktorých materinskou rečou nebola štátna reč (maďarčina), spojené s prípravou k výučbe štátnej reči.

Za pobyt v opatrovni sa od rodičov vyberal poplatok stanovený podľa miestnych podmienok. Ak rodičia preukázali , že sú chudobní, boli od poplatku oslobodení.

Povinnosť zriaďovať a udržiavať opatrovne ukladal zákon politickej obci. Náklady spojené s udržiavaním opatrovne bola povinná hradiť politická obec zo svojho majetku alebo svojich dôchodkov.

Dozor a správu opatrovne vykonávala dozorná rada alebo dozorný výbor zložený z 5 členov, ktorých volili zastupiteľstvá politických alebo cirkevných obcí. Členstvo trvalo 3 roky, ale členovia mohli byť opätovne zvolení.[5] Členom rady bol z úradnej moci obecný alebo obvodný lekár, ktorého povinnosťou bolo vykonávať u detí najmenej raz za dva týždne lekársku prehliadku.

Právom a povinnosťou dozornej rady bolo voliť detskú opatrovateľku a rozhodnúť o prípadnom zamestnaní pestúnky (ošetrovateľky),[6] navštevovať opatrovňu, viesť dozor nad majetkom opatrovne, dozerať na jej dobrý chod a vybavenie, na poriadok a čistotu a na dodržiavanie príslušných právnych predpisov, najmä, aby deti riadne navštevovali opatrovňu. Právomoc cirkevných dozorných rád určoval vyšší cirkevný orgán.

V prípade, že obec alebo cirkev udržiavala ľudovú školu, dozorná rada sa v opatrovni nevolila. Práva a povinnosti dozornej rady opatrovne vykonávala školská rada. Právnické osoby spravovali svoje opatrovne podľa zásad schválených ministerstvom verejného školstva.

Najvyššie dozorné právo štátu nad všetkými opatrovňami vykonávalo ministerstvo školstva a národnej osvety prostredníctvom štátnych škôl, inšpektorov a okresných úradov. Ich právomoc vymedzoval zákonný článok č. XXVIII z roku 1876.

Obce boli povinné každoročne vykonať súpis detí, ktoré v príslušnom roku pred 1. septembrom dovŕšia 3., 4. alebo 5. rok veku a v mesiaci auguste vyhlásiť, že rodičia týchto detí sú povinní ich od 1. septembra dať zapísať do niektorej opatrovne, pokiaľ by doma nemali náležitú opateru.

V detských zariadeniach mohol vykonávať opatrovateľské práce len vyškolený personál. Kvalifikáciu bolo možné získať absolvovaním vzdelávacieho kurzu doma alebo

[5] Dozorná rada v štátnych opatrovniach bola ustanovená na dobu 6 rokov.

[6] Voľbu musel schváliť župný správny výbor.

v zahraničí alebo absolvovaním prípravy pre učiteľov ľudových škôl. V snahe zjednotiť prípravu opatrovateľov a učiteľov pre ľudové školy navrhlo Celonárodné zhromaždenie maďarských učiteľov v roku 1868, aby sa integrovala príprava opatrovateľov v zariadeniach pre malé deti s prípravou učiteľov pre ľudové školy do jedného učebného programu. Návrh vychádzal z dovtedajšej praxe, kedy veľa učiteľov ľudových škôl pôsobilo aj v zariadeniach pre malé deti.[7] Keďže nenašiel dostatočnú odbornú ani politickú podporu, nebol uvedený do praxe.

V roku 1870 pripravilo ministerstvo verejného školstva návrh na zriadenie dvojročných ústavov pre prípravu opatrovateliek, ktoré mali existovať nezávislé od trojročných učiteľských prípravok. Tento návrh sa podarilo uviesť do praxe v roku 1874.

Učebný program pre odbornú prípravu opatrovateliek v zásade kopíroval učebný program trojročnej učiteľskej prípravky. Podstatnejší rozdiel bol iba v celkovej dotácii vyučovacích hodín jednotlivých predmetov. Súčasťou učebného programu bola aj povinná vierouka a mravouka.

Učebný program odbornej prípravy opatrovateliek z roku 1875

I.ročník	**Počet hodín týždenne**	**II.ročník**	**Počet hodín týždenne**
Pedagogika	2	Pedagogika	2
Metodika	2	Metodika	2
Teloveda a zdravoveda	2	Teloveda a zdravoveda	2
Maďarský jazyk	2	Maďarský jazyk	2
Prírodopis	3	Biológia a chémia	3
Zemepis	1	Obecné dejiny	2
Maďarské dejiny	1	Spev a hra na husle	3
Matematika	2	Kreslenie	2
Spev a hra na husle	3	Výroba pomôcok	1
Kreslenie	2	Telocvik	1
Telocvik	1	Ženské ručné práce	2
Ženské ručné práce	2	Výstupová prax	20
Hospitačná prax	10		
Spolu:	**33**		**42**

Végh, J.: A budapesti m. kir. állami óvónőképző-intézet százéves története. Budapest, 1937, s.60.

Ústavy pre odbornú prípravu opatrovateľov sa delili na chlapčenské a dievčenské, pretože v tom čase nebola koedukácia prípustná.[8] Učebné osnovy pripravovalo a vydáva-

[7] K prehľadu názorov na systém odbornej prípravy učiteľov alebo opatrovateľov v zariadeniach pre malé deti pozri, napr. Neszt, J.: A tanító– és óvónöképzés egyesítésének mozgalma 1840-1905 között. In: Gradus. Vol 6, No 3 (2019), s.54-58.

[8] Prvý takýto ústav na území dnešného Slovenska vznikol v roku 1893 v Prešove. Bol dievčenský a jeho názov bol Prešovský štátny ústav pre výchovu detských opatrovateliek (maď. Az Eperjesi

lo ministerstvo verejného školstva. Rešpektovať ich museli nielen štátne ústavy, ale v minimálnej miere aj ústavy založené neštátnymi zriaďovateľmi. Za dodržiavanie učebných osnov a ďalších legislatívnych ustanovení bol zodpovedný zakladateľ ústavu.

Podmienkou prijatia uchádzača na štúdium bol dobrý zdravotný a telesný stav, hudobný sluch, vek u dievčat najmenej 14 rokov, u chlapcov 16 rokov, úspešné ukončenie 4.ročníka strednej alebo občianskej školy doložené školským vysvedčením a úspešné vykonanie prijímacej skúšky z predpísaných predmetov. Na konci každého školského roka sa konali záverečné verejné skúšky a na konci celého štúdia kvalifikačná skúška. Na skúške bol prítomný kráľovský školský inšpektor alebo jeho zástupca, ktorého menovalo a vysielalo ministerstvo verejného školstva. Súčasťou kvalifikačnej skúšky bola aj praktická skúška a preukázanie dobrej znalosti maďarského jazyka. Po úspešnom vykonaní kvalifikačnej skúšky získali absolventi diplom, ktorý ich oprávňoval vykonávať kvalifikovanú prácu opatrovateľa alebo učiteľky v zariadeniach pre malé deti. Diplom sa vydal dievčatám až po dovŕšení 18 rokov a chlapcom po dovŕšení 20 rokov. Ak mali menej rokov, ale vykonali úspešne predpísanú skúšku, mohli sa zamestnať ako nekvalifikovaní. Plat kvalifikovaného opatrovateľa a zdravotnej sestry určoval správca príslušného zariadenia. Podľa zákonnej úpravy nemohol však byť nižší ako 300 forintov ročne, vo väčších mestách 400 forintov ročne. Nekvalifikovaní výchovní pracovníci mohli zostať na svojich miestach, ale boli povinní vykonať do troch rokov kvalifikačnú skúšku a osvedčiť znalosť maďarského jazyka.

Zákonná úprava č. XV/1891 podnietila vznik nových zariadení pre malé deti. V roku 1895 bolo v Uhorsku 12 ústavov pre vzdelávanie opatrovateliek a učiteliek a 983 zariadení pre deti, ktoré navštevovalo 99 781 detí, z toho 47 201 chlapcov a 52 580 dievčat. Pracovalo v nich 1 071 učiteľov a opatrovateľov, z toho bolo 976 kvalifikovaných. V tom istom roku bolo 144 stálych detských útulkov, v ktorých pracovalo 150 výchovných zamestnancov a 838 dočasných (letných) útulkov s 840 výchovnými zamestnancami.[9]

V roku 1896 bola na druhom celonárodnom kongrese učiteľov opäť nastolená otázka integrácie odbornej prípravy opatrovateliek a učiteliek v zariadeniach pre deti v predškolskom veku s odbornou prípravou učiteľov na elementárnom stupni ľudových škôl.[10] Jej zástancovia poukazovali hlavne na administratívne a ekonomické výhody a predložili aj návrh nového integrovaného vzdelávania. Podľa tohto návrhu mali prijatí uchádzači absolvovať prvé dva roky všeobecné vzdelávanie a po jeho úspešnom ukončení si mali voliť buď jednoročné štúdium opatrovateľstva v zariadeniach pre malé deti alebo dvojročné štúdium učiteľstva pre ľudové školy. S návrhom nesúhlasila veľká časť delegátov,

---

Állami Kisdedóvónőképző – intézet). K tomu pozri: Derfiňák, P.: Z histórie Uhorského kráľovského ženského učiteľského ústavu v Prešove (1893-1925). In: Dejiny – internetový časopis Inštitútu histórie FF PU v Prešove – č. 2/2010, Prešov, 2010, s.47-54.

[9] Végh, J.: A budapesti m. kir. állami óvónőképző-intézet százéves története. Budapest, 1937, s.79.

[10] Je zaujímavé, že návrh integrovať študijný odbor učiteľstvo pre materské školy so štúdiom elementaristiky bol po sto rokoch predmetom rokovania členov odbornej skupiny pre študijný odbor 76 učiteľstvo, ktorá pracovala pri ministerstve školstva, neskôr pri ŠIOV. Iniciatívu skupiny zabrzdilo negatívne stanovisko pedagogických fakúlt vysokých škôl a na ich intervenciu následne i ministerstvo školstva.

medzi inými i zástupcovia učiteľských ústavov z Levíc, Bratislavy a Znievskeho Podhradia.[11]

Na prelome 19. a 20. storočia bolo v Uhorsku takmer 2 000 detských opatrovní a škôlok, no i napriek pozitívnym zmenám bol tento počet stále nízky. Zariadenia boli preplnené, na jedno zariadenie pripadalo priemerne 100, niekedy až 200 detí. Vybavenie zariadení základným nábytkom a vhodnými hračkami bolo väčšinou nedostatočné. Situácia na území dnešného Slovenska bola ešte zložitejšia. V roku 1891 bolo na našom území 166 zariadení pre malé deti. Do roku 1914 sa ich počet zvýšil na 416, pričom však ani jedno nebolo slovenské.[12] Vo všetkých štátnych zariadeniach pre deti v predškolskom veku prebiehala výchova a vzdelávanie výlučne v maďarskom jazyku.

Vývoj zariadení pre malé deti pokračoval v 20. storočí. Počet zariadení sa zvyšoval a zároveň sa posilňoval pedagogický aspekt ich činnosti. Popri opatrovniach nadobúdala čoraz významnejšie postavenie materská škola, ktorá predstavovala progresívnejšiu formu z organizačného i pedagogického hľadiska. Okrem opatrovní a materských škôl zabezpečovali starostlivosť o malé deti detské útulky. Poskytovali deťom bezpečie a ochranu, ošetrovateľskú starostlivosť a niekedy aj základy výchovy a vzdelania.

Činnosť zariadení pre deti v predškolskom veku narážala po vzniku Československa v roku 1918 na viaceré problémy. Tieto mal riešiť nový zákon o materských školách, ktorého návrh pripravilo a predložilo na prerokovanie ministerstvo školstva v roku 1928. Návrh podrobili kritike viacerí odborníci i učitelia z praxe, preto ho ministerstvo napokon stiahlo. Legislatívnu úpravu vzdelávania detí v predškolskom veku sa podarilo uskutočniť až po druhej svetovej vojne.

V období medzi dvoma vojnami sa uplatňovala v Československu trojstupňová štruktúra školského vzdelávacieho systému. Detské opatrovne a materské školy patrili formálne do prvého stupňa, hoci z právneho hľadiska neboli súčasťou školského systému. Od roku 1921 sa výchova a vzdelávanie detí v predškolskom veku riadili dokumentom Osnova pre opatrovne slovenské.

Počas trvania Slovenskej republiky (1939-1945) sa zachoval v podstate školský systém z bývalej československej republiky. Zariadenia predškolskej výchovy ostali naďalej mimo školský systém.

Po druhej svetovej vojne sa situácia v oblasti predškolskej výchovy začala radikálne meniť. Rozšírila sa sieť predškolských zariadení a výchovná práca začala nadobúdať kvalitatívne vyššiu úroveň. Dovŕšil sa proces poštátnenia predškolských zariadení, ktoré boli ustanovením § 1 a 2 zákona č. 95/1948 Zb. o základnej úprave jednotného školstva (školský zákon) zahrnuté do jednotného školského systému.

---

[11] Nesúhlasné stanovisko znievskeho učiteľského ústavu bolo prekvapujúce, pretože práve z iniciatívy riaditeľa tohto ústavu A. Arányiho bola v Znievskom Podhradí v roku 1888 zriadená prvá detská škôlka (ovóda) v Turci. Umiestnená bola v židovskej modlitebni prenajatej na desať rokov od miestnej židovskej komunity. Bežné ročné výdavky škôlky boli okolo 750 forintov. Dve tretiny z tejto sumy boli hradené z prostriedkov FEMKE. Anabázu spojenú so založením detskej škôlky v Znieve pozri: A znióváraljai m. kir. állami tanitóképezde 1884/5 - 1885/6 -1886/7 és 1887/8 tanévi VI-ik értesitője. Turoczszentmárton. 1888, s.133-139.

[12] Pedagogická encyklopédia Slovenska 1 (A - O). Bratislava, 1984, s.173.

Úlohou predškolských zariadení bolo poskytovať, v tesnej súvislosti s rodinou, výchovnú starostlivosť a zdravotnú a sociálnu ochranu deťom vo veku od troch rokov do doby, kedy začnú dochádzať do národnej školy. Výchovná starostlivosť v materskej škole bola bezplatná a dochádzka detí do nej nepovinná. Materskú školu s celodennou prevádzkou bolo možné zriadiť iba tam, kde bolo pre deti zaistené stravovanie a dvojhodinová prestávka na spánok.

Záväznou normou pre výchovnú prácu v materskej škole boli Osnovy pre materské školy. Obsahovali požiadavky, ktoré mala splniť učiteľka pri výchove detí, odporúčaný metodický postup, výchovné úlohy, obsah a rozsah vedomostí, zručností a návykov, ktoré si deti jednotlivých vekových skupín mali osvojiť. K Osnovám bola vypracovaná metodická príručka pod názvom Rok v materskej škole, ktorá vyšla v roku 1963. Jej autorkami boli O. Holéciová a I. Princová.

V roku 1960 bol schválený nový školský zákon, podľa ktorého bolo v súlade s cieľmi vtedajšej socialistickej spoločnosti poskytovať deťom od najranejšieho veku do šiestich rokov výchovu a primeranú prípravu pre základné vzdelávanie. Predškolská výchova sa uskutočňovala v jasliach a materských školách, ktoré boli v pôsobnosti národných výborov. Z ich súhlasom ich mohli zriaďovať aj iné socialistické organizácie, napr. podniky, družstvá a pod. Súčasne boli vydané aj nové Osnovy výchovnej práce pre materské školy. Cieľom osnov bolo poskytnúť deťom všestrannú výchovu a stanoviť požiadavky vo všetkých výchovných zložkách: výchovnej, telesnej, rozumovej, mravnej, pracovnej a estetickej. Osnovy stanovili aj denný priadok v materskej škole so zreteľom na vekové a individuálne osobitosti detí.

Denný poriadok v materskej škole s celodennou starostlivosťou (s desiatou)

Hry a činnosti podľa vlastnej voľby detí	do	8,45 hod.
Rozcvička		8,50 hod.
Umývanie, desiata		9,00 hod.
Zamestnanie		9,30 hod.
Pobyt vonku		10,00 hod.
Umývanie, obed		12,15 hod.
Spánok		13,00 hod.
Hry a zábavy, pobyt vonku: staršie deti		14,30 hod.
mladšie deti		15,00 hod.
Umývanie, olovrant		16,00 hod.
Hry do rozchodu detí		16,30 hod.

V 1966 vydalo MŠ SSR Program výchovnej práce v jasliach a materských školách, ktorý stanovil úlohy výchovnej práce pre deti od narodenia do 6 rokov. Deti v materskej škole rozdelil Program výchovnej práce do troch vekových kategórií (3-4, 4-5, 5-6 ročné deti). Súčasne bola vydaná i Metodika výchovnej práce v jasliach a materských školách, v ktorej sa uvádzali adekvátne metódy a formy práce v jednotlivých vekových skupinách s výberom vhodného materiálu (básne, piesne, hry, diafilmy), objasňovanie metódy a formy plánovania a hodnotenia práce.

V roku 1978 schválilo MŠ SSR ďalší Program výchovnej práce v jasliach a v materských školách, ktorý bol upravený a doplnený v roku 1985.

Počet materských škôl od konca vojny do polovice sedemdesiatych rokov

Školský rok	Počet MŠ	Počet tried v MŠ	Počet detí v MŠ	Počet učiteliek	Počet detí na triedu	Počet detí na učiteľku
1945/46	335	412	21 528	406	52	53
1974/75	2 790	5 079	133 277	16 439	26	8

Pavlovič, G. Akcelerácia a socialistická škola. In.: Pedagogika, 1975, č.4, s.397.

Prvá materská škola v T. Tepliciach bola zriadená v roku 1947. Umiestnená bola v priestoroch kaplnky. Jej činnosť bola spočiatku poldenná, od roku 1951 bola s celodennou starostlivosťou. Prvou učiteľkou bola V. Obuchová.

V roku 1952 sa s pomocou rodičov a MsNV podarilo presťahovať materskú školu do domu Lichtensteinovcov. Súčasne sa začalo s výstavbou novej dvojtriednej materskej školy na dnešnej ulici Školská. Otvorená bola v roku 1956, ale pre nedostatok detí bola iba jednotriedna. Až keď stúpol počet detí, bola rozšírená o ďalšie dve triedy. V roku 1960 v nej pôsobilo päť učiteliek. Po prechode pedagogickej školy na vzdelávanie učiteliek materských škôl práve v tejto materskej škole začali vykonávať žiačky pedagogickú prax. Pedagogická prax sa vykonávala štyrikrát týždenne. Vedúcimi praxe boli učiteľky M. Samčíková a F. Steranková, od roku 1962 M. Široká. V školskom roku 1973/74 bol počet detí 123, čo bolo na dané pomery už nevyhovujúce. Z tohto dôvodu sa začalo s výstavbou druhej materskej školy, ktorá bola otvorená v školskom roku 1976/77. Prvá i druhá materská škola v T. Tepliciach zabezpečovali odbornú praktickú prípravu žiačok školy. Vzájomná spolupráca vedenia školy a materských škôl bola veľmi dobrá. Praktikantky pod vedením učiteľov pomáhali pri zhotovovaní učebných pomôcok, výzdobe priestorov MŠ, pri príprave zábavných i náučných programov pre deti, pri skrášľovaní vnútorného i vonkajšieho priestoru MŠ. Veľkým problémom bolo preťaženie oboch materských škôl, keďže pedagogická prax sa v nich konala až štyrikrát týždenne.[13]

V roku 1960 došlo k personálnej zmene vo vedení Pedagogickej školy v Turčianskych Tepliciach. Riaditeľ Vladimír Čaplovič bol poverený výkonom funkcie riaditeľa štátneho gymnázia v Bytči a novou riaditeľkou sa stala od 1.septembra 1960 Margita Nižňanská,[14] ktorá dovtedy pôsobila na Jedenásťročnej strednej škole v Turčianskych Tepliciach. Zástupkyňou bola menovaná Viera Palicová, dovtedajšia učiteľka školy.

Učiteľský zbor bol zredukovaný, pretože sa škola mala po dvoch rokoch zrušiť. Okrem riaditeľky a zástupkyne ostal vyučovať Ján Bačík (výtvarná výcho-

[13] K počiatkom materského školstva v Turčianskych Tepliciach pozri: Kronika materskej školy v Turčianskych Tepliciach (1952-1973). Kronika je uložená v MŠ ul. Školská.

[14] Margita Nižňanská (rod.Sazovská) bola študentkou učiteľskej akadémie v Štubnianskych Tepliciach v školských rokoch 1939/40 - 1942/43. Po ukončení štúdia pôsobila ako učiteľka na viacerých ľudových školách v okrese Martin a Prievidza. Bola aktívnou členkou viacerých spoločenských organizácií a venovala sa aj publikačnej činnosti.

va), Vladimír Bílek (hudobná výchova a anglický jazyk), Ing. Dagmar Francisci (prírodovedné predmety), Anna Lehotská (slovenský jazyk a dejepis), Mária Samčíková (pedagogická prax), Dagmar Trégerová (slovenský jazyk), Alica Vlkolinská (ruský a francúzsky jazyk). Hlavnou vychovávateľkou v Domove mládeže bola do konca decembra 1960 Mária Čaplovičová.

Odborná príprava učiteliek materských škôl[15]

Prechod školy na vzdelávanie učiteliek materských škôl a neskôr i vychovávateľov mimoškolských zariadení si vyžiadal tvorbu nového učebného programu a preškolenie členov učiteľského zboru, pretože nemali s touto formou vzdelávania žiadne skúsenosti. Tvorba učebného plánu prebiehala podľa vzorového učebného plánu, ktorý bol zverejnený ministerským výnosom č. 19 417/1959. V prvých dvoch ročníkoch sa kládol dôraz na všeobecnovzdelávacie predmety, v treťom a štvrtom ročníku prevládali odborné vyučovacie predmety a pedagogická prax.

Spolu s riadnym denným štvorročným štúdiom boli zriadené aj formy štúdia popri zamestnaní. Nekvalifikované učiteľky, ktoré pracovali viac ako 3 roky v materských školách a osvedčili sa v práci, mohli na základe odporúčania ONV vykonať jednorázovo diferenciálne maturitné skúšky. Nekvalifikované učiteľky MŠ, ktoré dosiahli vek 40 rokov a mali 8 rokov praxe si mohli doplniť vzdelanie v dvojročnom kurze. Ženy v domácnosti mohli získať kvalifikáciu učiteľky pre MŠ štvorročným štúdiom na pedagogickej škole diaľkovou alebo večernou formou. Pre absolventov s ukončeným gymnaziálnym vzdelaním bolo zriadené denné dvojročné a diaľkové trojročné nadstavbové štúdium. Keď nastal začiatkom šesťdesiatych rokov prudký rozvoj materských škôl a zvýšil sa počet žiadostí na kvalifikované učiteľky, upravilo ministerstvo školstva dobu nadstavbového pomaturitného štúdia na jeden rok.

Učebný plán denného štvorročného štúdia pre učiteľky materských škôl
(Výnos MŠaK č.19 417/59-B-I zo dňa 6.augusta 1959)

Predmet	Ročník	I.		II.		III.		IV.	
	Polrok	1.	2.	1.	2.	1.	2.	1.	2.
	Počet týždňov	18.	16.	18.	14.	18.	16.	18.	8.
Úvod do marxizmu-leninizmu		-	-	-	-	-	-	3	4
Slovenský jazyk		5	5	4	4	4	4	4	4
Ruský jazyk		2	2	2	2	2	2	2	2

[15] Pri spracovaní priebehu vzdelávania, významných školských udalostí, akcií a podujatí v rokoch 1960 – 1980 bol použitý, okrem výročných správ a zápisníc z pedagogických rád aj dokumentačný materiál publikovaný v práci M.Nižňanskej Turčianske Teplice. Z histórie školstva, učiteľského vzdelávania a kultúry, ktorá bola vydaná v Prešove v roku 2012.

Dejepis	2	2	2	2	2	2	-	-
Zemepis	2	2	2	2	-	-	-	-
Matematika	2	2	2	2	2	2	2	-
Fyzika	2	2	2	2	2	-	-	-
Chémia	2	2	3	-	-	-	-	-
Biológia	2	2	2	2	1	1	-	-
Biológia dieťaťa a zdrav. prevencia	-	-	2	2	2	2	2	-
Hudobná výchova s metodikou	2	2	2	2	2	2	2	2
Hra na hudobný nástroj **	2	2	2	2	2	2	2	-
Telesná výchova s metodikou	2	2	2	2	2	2	2	2
Výtvarná výchova s metodikou	3	3	2	2	2	2	2	-
Výrobná práca	6	6*	-	-	-	-	-	-
Psychológia	-	-	3	2	2	-	-	4
Pedagogika	-	-	-	3	3	4	4	
Pedagogická prax	-	-	-	1	2	4	6**	2***
Ručné práce a práce v záhrade s metodikou	-	-	2	2	2	2	-	-
Metodika rozvíjania reči a poznania	-	-	-	-	2	2	2	-
Základy hospodárenia v MŠ	-	-	-	-	-	-	2	-
Logopédia	-	-	-	-	-	-	-	2
Osvetová práca	-	-	-	-	-	-	-	2
Praktikum premietania a fotografovania	-	-	-	-	-	-	-	2
Praktikum maňuškového divadla	-	-	-	-	-	-	-	4
Konzultácie z voliteľných maturitných predmetov	-	-	-	-	-	-	-	4
Spolu:	**34**	**34**	**34**	**34**	**34**	**34**	**34**	**34**

* Žiaci boli povinní po 1. ročníku vykonať trojtýždňovú súvislú výrobnú prácu v poľnohospodárstve, po 2. ročníku trojtýždňovú v prevádzkovej praxi a po 3. ročníku 2 týždne v materskej škole pri výpomocných prácach.
** Jeden deň v týždni.
*** V II.polroku 4. ročníka sa v mesiacoch február a marec konala osemtýždňová učebná prax a po nej sa 8 týždňov vyučovalo podľa osobitného učebného plánu.

Výnosom MŠaK č. 26 611/59-B-1 zo dňa 14.decembra 1959 boli schválené k uvedenému učebnému plánu aj učebné osnovy. Učebná osnova každého vyučovacieho predmetu obsahovala základné ciele a úlohy, rozpis učiva podľa ročníkov, tematické celky a počet hodín, hodiny určené na opakovanie učiva a v predmetoch, v ktorých to bolo stanovené, i počet písomných a ďalších prác.

Výrobnú prácu vykonávali žiačky v jarných a jesenných mesiacoch na pozemkoch Poľnohospodárskej technickej školy v Mošovciach, na štátnych majetkoch na Požehách,

v Štátnych lesoch, závod Turčianske Teplice a v školskej záhrade. V prípade nepriaznivého počasia preberali v triede teóriu k predpísaným témam. V zimných mesiacoch sa zúčastňovali výrobnej práce v závode Drevina, kde zhotovovali debničky na ovocie, v závode Tatra nábytok v Diviakoch, kde vykonávali finálne čistenie a leštenie nábytku, v Krajčírskej dielni v Turčianskych Tepliciach, kde šili, žehlili a ukladali hotovú bielizeň a v Školskej kuchyni, kde vykonávali pomocné práce. Žiačky boli rozdelené na dve skupiny. Obidve skupiny pracovali v stredu na dve zmeny. Prvá od 8,00 do 13,00 hod. a druhá od 13,00 do 18,00 hod. Za vykonávanú prácu dostávali žiačky finančnú odmenu.

Súvislá výrobná práca sa vykonávala v druhej polovici júna v dĺžke 2 týždňov. Prvé dva ročníky absolvovali súvislú výrobnú prácu v priemysle alebo poľnohospodárstve a 3.ročník pri pomocných prácach v materskej škole.

Zorganizovanie výrobnej práce pre žiačky prvých dvoch ročníkov bolo náročné a zložité. Najväčším problémom bolo zabezpečiť výrobnú prácu s vyhovujúcimi pracovnými, hygienickými a bezpečnostnými podmienkami v niektorom z podnikov v meste alebo blízkom okolí, keďže študijný odbor učiteľstvo pre materské školy bol určený iba pre dievčatá. Žiačky vykonávali výrobnú prácu často nárazovo, podľa okolností, záujmu a ochoty miestnych podnikov prideliť im vhodnú a bezpečnú prácu. V roku 1965 došlo v kováčskej dielni na Dolnej Štubni u jednej žiačky k vážnemu úrazu popálením. Ministerstvo školstva na základe intervencií viacerých pedagogických škôl napokon vypustilo predmet výrobná práca z učebného plánu v čisto dievčenských školách. Namiesto súvislej výrobnej práce konali žiačky 1.-3.ročníka v čase maturitných skúšok dvojtýždňovú súvislú pedagogickú prax v predškolských zariadeniach.

Učebný plán z roku 1959 bol upravený ministerským výnosom č. 5176 z 20.februára 1964. Došlo k zmene názvu niektorých predmetov a úprave ich počtu hodín v jednotlivých ročníkoch.

Učebný plán denného štvorročného štúdia učiteľstva pre materské školy
(výnos č.20 114/65-I-3 zo dňa 16.mája 1965)

Predmet	Ročník	I.	II.	III.	IV.	Celkom
	Počet týždňov	32	32	32	28	
Občianska náuka		1	1	1	2	5
Vyučovací jazyk a literatúra		4	3	3	4	14
Ruský jazyk a literatúra		2	2	2	2	8
Dejepis		2	2	1	-	5
Zemepis		2	1	-	-	3
Matematika		2	2	2	-	6
Fyzika		2	2	-	-	4
Chémia		2	2	-	-	4
Biológia		2	2	2	-	6
Biológia dieťaťa a hygiena		-	-	2	2	4
Psychológia a logika		-	3	2	3	8
Pedagogika		2	2	2	2	8

Pedagogická prax *	-	-	4	6	10
Metodika rozvíjania poznania a reči	-	-	2	1	3
Práce v dielňach – práce na pozemku – metodika pracovnej výchovy	1	1	1	-	3
Hudobná výchova s metodikou	3	3	2	3	11
Výtvarná výchov a s metodikou	2	3	2	3	10
Telesná výchova s metodikou	3	3	3	2	11
Praktikum audiovizuálnych pomôcok	1	-	-	-	1
Praktikum bábkového divadla	1	-	-	-	1
Základy hospodárenia	-	-	1	-	1
Hra na hudobný nástroj **	2	2	2	3	9
Konzultácie voliteľných maturitných predmetov	-	-	-	1	1
Spolu	**34**	**34**	**34**	**34**	**136**
Nepovinné predmety					
Druhý cudzí jazyk	2	2	2	2	8
Zborový spev	2	2	2	2	8
Športové hry	2	2	2	2	8
Hra v orchestri	2	2	2	2	8
Hra na druhom hudobnom nástroji	2	2	2	2	8
Výtvarné praktikum	2	2	2	2	8
Praktikum bábkového divadla***					
Fotografovanie ***					
Písanie na stroji***					

* Jeden deň v týždni. Zo 6 hodín pedagogickej praxe pripadali 4 hodiny na materskú školu a 2 na jasle.
** Hra na klavír alebo husle alebo akordeón. Žiačky sa delili na začiatočníčky a pokročilé.
*** Uvedené nepovinné predmety mohla tá istá žiačka navštevovať len v jednom zo všetkých ročníkov štúdia.

Povinnou súčasťou vzdelávania učiteliek materských škôl bola pedagogická a osvetová prax. Jej organizáciu upravovala smernica ministerstva školstva č. 56 756/1961 a vzťahovala sa ňu aj smernica o prevádzkovej praxi žiakov a učiteľov odborných škôl ešte z roku 1956.

Účelom pedagogickej praxe žiačok bolo uplatniť nadobudnuté teoretické poznatky priamo pri výchove detí v materskej škole. Pedagogická prax bola priebežná a súvislá. Priebežná pedagogická prax bola súčasťou vyučovania v 3. a 4. ročníku. Vykonávala sa v prvej cvičnej materskej škole na ulici Školská a v detských jasliach na ulici Partizánska v Turčianskych Tepliciach. Keď sa počet tried zvýšil, musela sa vykonávať priebežná prax aj v materských školách v Dolnej Štubni, v Turčianskom Michale, v Diviakoch, v Mošovciach a neskôr aj v druhej

materskej škole, ktorá bola zriadená v priestoroch ubytovne Pozemných stavieb na ulici Partizánska, po jej komplexnej rekonštrukcii.

Priebežná pedagogická prax začínala v 3. ročníku.[16] V prvom polroku absolvovali žiačky náčuvy v materskej škole. Náčuvy sa organizovali tak, aby žiačky postupne vystriedali všetky triedy MŠ, poznali všetky druhy činností v priebehu dňa a videli využitie rôznych metód a prostriedkov pri výchovnej práci s deťmi. Pri pedagogickej praxi v prvom polroku 3. ročníka sa trieda delila na dve skupiny. V druhom polroku sa konali praktické výstupy žiačok v materskej škole. Príprava žiačok na výstupy prebiehala samostatne. Metodické usmernenie a pomoc im poskytovala cvičná učiteľka materskej školy, vedúci pedagogickej praxe a učitelia metodik jednotlivých predmetov. Písomné prípravy na výstupy kontrolovali vyučujúci praxe. Každá žiačka 3. ročníka absolvovala v priemere 3 výstupy, ktoré sa hodnotili. Po náčuvoch i po praktických výstupoch žiačok sa konal rozbor, ktorý viedol vedúci praxe. Praktické výstupy sa hodnotili z hľadiska pedagogického, psychologického a metodického a veľký dôraz sa kládol aj na ideovovýchovný cieľ výstupu. Pri pedagogickej praxi v 2. polroku 3. ročníka sa delila trieda na 4 podskupiny. Pedagogická prax sa v prvom polroku 3. ročníka nehodnotila osobitnou známkou. Prácu žiačok počas praxe zohľadňoval učiteľ pedagogiky pri záverečnej klasifikácii v predmete pedagogika.

Priebežná pedagogická prax žiačok 4. ročníka pozostávala z praktických výstupov v materskej škole. Konala sa jeden deň v týždni tak, aby žiačky vystriedali všetky činnosti a rôzne druhy zamestnania. Do súvislej praxe, ktorá sa konala v druhom polroku, absolvovala každá žiačka najmenej 5 výstupov. Žiačky boli povinné robiť si podrobné písomné prípravy podľa predpísaného vzoru, ktoré podliehali kontrole cvičnej učiteľky a vedúceho praxe. Od žiačok sa vyžadovala samostatnosť pri príprave na výstup, kreatívnosť pri vedení zamestnania s deťmi a nápaditosť pri tvorbe vlastných alebo pri používaní existujúcich učebných pomôcok. Pedagogická prax sa vo 4. ročníku hodnotila osobitnou známkou.

Súvislú pedagogickú prax vykonávali žiačky vo vybraných materských školách (najmä dedinských) v rámci okresov stredoslovenského kraja, výnimočne i v okresoch iných krajov. 1.- 3. ročník vykonával súvislú pedagogickú prax posledné dva júnové týždne v čase ústnych maturitných skúšok. Žiačky 4. ročníka vykonávali súvislú pedagogickú prax najskôr osem týždňov, potom šesť týždňov a od školského roku 1970/1971 štyri týždne. Spočiatku sa pedagogická prax vykonávala v mesiacoch február – marec, neskôr v apríli. Príprava súvislej

[16] Učebný program predpisoval pedagogickú prax aj v 2.ročníku. Konala sa v II. polroku jednu hodinu týždenne vo forme exkurzií do rôznych výchovných zariadení v súvislosti s učivom prebraným v pedagogike. Hodiny bolo možné spájať podľa aktuálnej potreby.

pedagogickej praxe bola organizačne a časovo veľmi náročná. Vedenie školy venovalo tejto úlohe mimoriadnu pozornosť, pretože sa jej prikladal nielen pedagogický, ale aj ideovo-politický význam.

Vedenie školy každoročne vypracovalo návrh umiestnenia žiačok do materských škôl a školských družín. V školskom roku 1977/1978 nastupovali žiaci 4. ročníka na súvislú pedagogickú prax do 141 materských škôl a 61 školských družín v rámci celého stredoslovenského kraja. V návrhu sa zohľadňovalo, aby boli žiačky počas praxe umiestnené v materských školách v mieste svojho bydliska alebo jeho blízkom okolí. O definitívnom umiestnení žiačok rozhodovali na základe návrhu školy odbory školstva príslušných ONV v spolupráci s okresnými školskými inšpektorkami a metodičkami pre materské školy. Súvislá prax žiačok 4. ročníka (i nadstavbového štúdia) sa realizovala na základe Pokynov k prevádzaniu 4-týždňovej súvislej pedagogickej praxe, ktoré vypracovalo vedenie školy spolu s členmi predmetovej komisie pedagogiky a psychológie. Pokyny dostala každá materská škola, v ktorej žiačky vykonávali súvislú pedagogickú prax. Žiačky mali pracovať pod vedením kvalifikovaných a skúsených učiteliek, ale nesmeli ich zastupovať v čase ich neprítomnosti. Počas praxe mali preukázať schopnosť, ako vedia uplatniť pedagogicko-psychologické a metodické poznatky priamo pri výchovnovzdelávacej práci s deťmi. Mali sa tiež zoznámiť s pedagogickou dokumentáciou a ostatnými činnosťami, ktoré sa vykonávali v materskej škole. Podľa možností sa mali zapájať aj do verejného života v obci, kde vykonávali prax. Prvé dva dni žiačky pozorovali jednotlivé činnosti a viedli si záznamy o práci učiteľky a o jednotlivých deťoch. V ďalších dňoch už vykonávali samostatne zamestnanie a ostatné činnosti. Prvé dva týždne vykonávali samostatne tri hodiny zamestnanie a ďalšie výchovné činnosti, dve hodiny sa venovali organizácii stravovania a spánku detí a jednu hodinu tvoril rozbor vykonaných výchovných činností žiačky a návody. Druhé dva týždne pracovali žiačky štyri hodiny samostatne, jednu hodinu sa venovali vychádzkam alebo iným činnostiam a jednu hodinu tvoril rozbor a návody. Za vykonanú činnosť v priebehu dňa boli žiačky hodnotené známkou, ktorú cvičná učiteľka zapísala do zošita príprav. Kontrolu priebehu súvislej pedagogickej praxe žiačok vykonávali učitelia pedagogickej školy, ktorí vyučovali v triedach 4. ročníka.

Za vedenie pedagogickej praxe prislúchala učiteľkám materských škôl odmena, ktorej výšku upravoval výnos ministerstva školstva č. 57 213/1961. Za jednu hodinu rozboru pedagogickej praxe prislúchal učiteľke MŠ diferenčný plat 12 Kčs. Odmena prislúchala učiteľke najviac za šesť rozborových hodín týždenne, po zavedení päťdňového týždňa za päť rozborových hodín. Náklady spojené s odmeňovaním učiteliek za pedagogickú prax sa hradili zo mzdového fondu príslušných okresných národných výborov. Žiačkam sa preplácali ces-

tovné výdavky, stravovanie mali zabezpečené v školských zariadeniach, v ktorých vykonávali prax.

Po skončení súvislej pedagogickej praxe vyhotovila materská škola žiačke hodnotiaci posudok, ktorý v stanovenom termíne zaslala na pedagogickú školu.

Hodnotenie malo predpísanú formu.

Meno riaditeľky MŠ .....
Meno učiteľky, ku ktorej bola žiačka pridelená .....

H o d n o t e n i e

Meno žiačky .....
Pedagogická prax sa konala od .....do.....

1. Ideová a morálna vyspelosť:
   a) ako sa zapája do verejného života
   b) ako pravidelne sleduje tlač
   c) ako vie prenášať oddanosť k socializmu na deti a mládež
2. Pracovná morálka, slušnosť a zdvorilosť v správaní:
   a) svedomitosť a zodpovednosť v práci
   b) aktivita a iniciatíva v prípravách na zamestnanie
3. Pedagogicko-psychologická osobnosť kandidátky:
   a) láska k deťom a trpezlivosť, spôsob reakcie na ťažko zvládnuteľné deti
   b) vyjadrovacie schopnosti, kultúra reči
   c) vzájomná dôvera medzi kandidátkou a deťmi, schopnosť upútať pozornosť
   d) životný optimizmus, veselosť, dobrosrdečnosť, ochota poradiť
   e) pedagogický takt, predchádzanie konfliktom, zastrašovanie a ponižovanie detí
   f) vzťah k vedúcej praxe a ostatným zamestnancom MŠ
4. Odborná a metodická pripravenosť:
   a) úroveň odborného vzdelania a metodík príslušných predmetov
5. Didaktické a organizačné schopnosti:
   a) úroveň pri spojovaní teórie s praxou
   b) úroveň praktických zručností
6. Pohotovosť v práci, pri zasahovaní rušivých momentov.
7. Úprava príprav.
8. Nedostatky v práci.
9. Celkové hodnotenie vyjadrené známkou.

Písomné hodnotenia priebehu pedagogickej praxe, ktoré vyhotovovali cvičné učiteľky materských škôl, tvorili súčasť predpísanej pedagogickej dokumentácie k ústnym maturitným skúškam.

Výsledky súvislej pedagogickej praxe sa hodnotili na pracovnom stretnutí, ktoré zvolávalo vedenie pedagogickej školy. Na stretnutí sa zúčastňovali všetci vedúci praxe, metodici jednotlivých predmetov, učiteľky cvičných materských škôl, okresní školskí inšpektori a metodici. Cieľom stretnutia bolo zhodnotiť

dosiahnuté výsledky žiačok počas súvislej praxe, hľadať spôsoby na ich prípadné zlepšenie, zosúladiť požiadavky učebných osnov s potrebami praxe a rozšíriť spoluprácu medzi učiteľmi školy a cvičnými výchovnými zariadeniami. Uplatňovanie jednotných požiadaviek na pedagogickú prax a spoluprácu všetkých vedúcich praxe, metodikov a cvičných učiteliek zabezpečovala predmetová komisia pedagogiky a psychológie, neskôr pedagogickej praxe.

K najčastejším a opakovaným nedostatkom týkajúcich sa súvislej pedagogickej praxe patril nesúlad medzi známkami, ktoré mali žiačky v škole a na súvislej praxi v mieste bydliska, rôzna odborná a metodická úroveň cvičných učiteliek materských škôl v jednotlivých okresoch, benevolentnosť a zhovievavosť cvičných učiteliek pri hodnotení žiačok, neplnenie si uložených povinností a disciplinárne priestupky niektorých žiačok počas praxe, nedostatočná kontrola zo strany školy.

Na to, aké náročné bolo zabezpečiť organizáciu pedagogickej praxe, spomínala bývalá riaditeľka cvičnej materskej školy v Turčianskych Tepliciach Viera Žilová, slovami: „Vtedy konali žiačky pedagogickej školy priebežnú pedagogickú prax každý deň, teda od pondelku do piatku a maturitné ročníky ju konali aj v popoludňajších hodinách. Priebežnú pedagogickú prax vykonávali študentky diaľkového štúdia počas sobôt. Práca cvičných učiteliek bola náročná z hľadiska ich prípravy na náčuvy pre žiačky tretieho ročníka a na zadávanie tém a návodov na výstupy pre žiačky maturitného ročníka. Pri takom veľkom počte žiačok pedagogickej školy, ktoré náčuvy a výstupy sledovali, sme museli triedu rozdeliť na 2 skupiny a neskôr až na 4 skupiny. Veľký počet žiakov v triede, ako aj ich každodenná prítomnosť mala záporný vplyv na disciplínu detí a schopnosti ich sústredenia sa počas zamestnania.“[17]

V čase konania súvislej pedagogickej praxe žiačok 4. ročníka platil pre ostatné ročníky školy osobitný rozvrh hodín.

Obsahová a organizačná prestavba výchovy a vzdelávania v polovici osemdesiatych rokov zasiahla aj do systému pedagogickej praxe. Okrem potrebných odborných znalostí mali žiačky dobre poznať atmosféru predškolského alebo mimoškolského výchovného zariadenia, osobitosti detského kolektívu a postupne spájať teóriu s praxou. Mali rozvíjať svoje pedagogické myslenie, schopnosť správne pedagogicky konať a zároveň získať základné návyky z oblasti organizácie a riadenia predškolského zariadenia, z oblasti bezpečnosti a z oblasti zdravotno-hygienickej. Postupnosť nárokov bola usporiadaná od jednoduchších zručností až ku komplexnému riešeniu pedagogických situácií. Súčasne s rozví-

[17] Moje skúsenosti z práce riaditeľky cvičnej materskej školy. Zo spomienok V.Žilovej, riaditeľky MŠ na ul. Školská v T.Tepliciach.

janím špeciálnych schopností a zručností sa mali rozvíjať aj potrebné osobnostné vlastnosti žiačok, vzťah k deťom, kultivované a spoločensky vhodné správanie, schopnosť sebaovládania a vedomie vlastného postavenia v socialistickej škole.

Kritériá hodnotenia výstupov žiačok na pedagogickej praxi
Rozbory pedagogickej činnosti žiačok boli uskutočňované z hľadiska metodického, pedagogického a psychologického, prípadne iných vopred stanovených pozorovaní.
Pri hrách sa sledovalo a hodnotilo:
1. Vytváranie predpokladov pre rozvíjanie hier, pohoda pri hrách, úprava a čistota prostredia
2. Pôsobenie kandidátky pri hrách
3. Využitie hier
4. Príprava kandidátky na hry
5. Nedostatky pri hrách
Pri rannom cvičení sa sledovalo a hodnotilo:
1. Stavba ranného cvičenia (rozcvičenie, precvičenie zdravotných cvikov, fáza uvoľnenia)
2. Hľadiská (fyziologické, hygienické, bezpečnostné, pedagogicko-psychologické)
Pri zamestnaní sa sledovalo a hodnotilo:
1. Príprava kandidátky
2. Priebeh zamestnania
3. Ukončenie zamestnania
4. Nedostatky pri zamestnaní.

V školskom roku 1982/1983 vykonávalo priebežnú pedagogickú prax 9 tried učiteľstva pre MŠ a 1 trieda vychovávateľstva. Pedagogická prax sa konala v cvičných materských školách v Turčianskych Tepliciach, Diviakoch a Turčianskom Michale a v ZŠ v Hornej Štubni. Triedy boli rozdelené z organizačných dôvodov na tri skupiny, ktoré sa delili na šesť podskupín. Žiačky tretieho ročníka absolvovali v prvom polroku náčuvy a v druhom polroku 3-4 samostatné výstupy. Žiačky štvrtého ročníka absolvovali priemerne po 5-6 samostatných výstupov počas školského roka. V druhom polroku sa konali aj odborné exkurzie do špeciálnych výchovných zariadení v najbližšom okolí školy. Žiaci jednoročného nadstavbového štúdia absolvovali počas školského roku v priemere po 8 výstupov.

Cvičné učiteľky materských škôl a školských družín v rokoch 1960 - 1990
Žilová Viera, riaditeľka MŠ Turčianske Teplice
Brunerová Juliana, učiteľka MŠ Turčianske Teplice
Čamajová Viera, učiteľka MŠ Turčianske Teplice
Gemerská Emília, učiteľka MŠ Turčianske Teplice
Kleskeňová Božena, učiteľka MŠ Turčianske Teplice
Rišianová Marta, učiteľka MŠ Turčianske Teplice
Rosoňová Irena, učiteľka MŠ Turčianske Teplice
Štroffeková Emília, riaditeľka MŠ Turčianske Teplice
Gregorová Elena, učiteľka MŠ Turčianske Teplice

Hlavatá Marta, učiteľka MŠ Turčianske Teplice
Krupová Mária, učiteľka MŠ Turčianske Teplice
Pálková Anna, učiteľka MŠ Turčianske Teplice
Dubovcová Anna, učiteľka MŠ Turčianske Teplice
Feriančíková Elena, učiteľka MŠ Turčianske Teplice
Hoghová Vilma, učiteľka MŠ Turčianske Teplice
Kraľovanská Anna, učiteľka MŠ Turčianske Teplice
Blažeková Magda, učiteľka 2.MŠ Turčianske Teplice
Tatárová Blažena, učiteľka 2.MŠ Turčianske Teplice
Dubovcová Anna, učiteľka 2.MŠ Turčianske Teplice
Hoghová Vilma, učiteľka 2.MŠ Turčianske Teplice
Adamová Zuzana, riaditeľka MŠ Turčiansky Michal
Zelienková Anna, učiteľka MŠ Turčiansky Michal
Gracáková Magda, učiteľka MŠ Diviaky, riaditeľka MŠ Turčiansky Michal
Červeňová Viera, riaditeľka MŠ Diviaky
Daubnerová Magda, učiteľka MŠ Diviaky
Jachová Helena, učiteľka MŠ Diviaky
Sliacka Milada, učiteľka MŠ Diviaky, riaditeľka MŠ Turčiansky Michal, učiteľka MŠ Dolná Štubňa
Kolárová Eva, učiteľka MŠ Diviaky
Petrovičová Viera, učiteľka MŠ Diviaky
Vladárová Ľubica, učiteľka MŠ Diviaky
Klimasová Jana, učiteľka MŠ Diviaky
Salonová Mária, riaditeľka MŠ Dolná Štubňa
Jariabková Dagmar, učiteľka MŠ Dolná Štubňa
Stašová Jolana, učiteľka MŠ Dolná Štubňa
Mužíková Zdena, učiteľka MŠ Dolná Štubňa
Kružlicová Mária, učiteľka MŠ Dolná Štubňa
Matulová Anna, učiteľka MŠ Dolná Štubňa
Mužíková Zdena, učiteľka MŠ Dolná Štubňa
Tatárová Ľubica, učiteľka MŠ Dolná Štubňa
Tadlánková Božena, vedúca ŠD Turčianske Teplice
Hammorová Etela, vychovávateľka ŠD Turčianske Teplice
Holková Elena, vychovávateľka ŠD Turčianske Teplice
Novotná Margita, vychovávateľka ŠD Turčianske Teplice
Lajstríková Marta, vychovávateľka ŠD Turčianske Teplice
Štáliková Viera, vychovávateľka ŠD Turčianske Teplice
Lukáčová Tatiana, vychovávateľka ŠD Turčianske Teplice
Jablončíková Katarína, vychovávateľka ŠD Turčianske Teplice
Pavlíčková Eva, vedúca vychovávateľka ŠD Horná Štubňa
Šijaková Viera, vychovávateľka ŠD Horná Štubňa
Hrúzová Mária, vychovávateľka ŠD Horná Štubňa
Voráková Stanislava, vychovávateľka ŠD Horná Štubňa
Cviková Tatiana, vedúca ŠD Diviaky

Jurášeková Helena, vychovávateľka ŠD Diviaky
Šavlová Eva, vychovávateľka ŠD Diviaky
Kevická Zdena, vychovávateľka ŠD Diviaky
Šefraníková Emília, vychovávateľka ŠD Diviaky.

Okrem pedagogickej praxe vykonávali žiačky školy aj osvetovú prax. Jej účelom bolo poskytnúť žiačkam, ako budúcim učiteľkám, dobrú praktickú prípravu k ich neskoršej verejnej kultúrno-politickej činnosti. Každá žiačka bola zapojená do osvetovej práce. V škole hlavne prostredníctvom ČSM a počas súvislej pedagogickej praxe angažovaním sa pri príprave akcií a podujatí, ktoré organizovala materská škola v rámci vlastnej pôsobnosti, alebo pre miestnu verejnosť.

Pedagogickú a osvetovú prax zabezpečoval zástupca riaditeľa pedagogickej školy, ktorý koordinoval prácu všetkých učiteľov počas pedagogickej a osvetovej praxe a zabezpečoval jej jednotný priebeh a hodnotenie.

Od zavedenia stredoškolského vzdelávania učiteliek pre materské školy v roku 1953 do roku 1989 vydalo ministerstvo školstva päť učebných plánov. V niektorých plánoch išlo iba o menšie úpravy alebo doplnky, napr. úpravu týždenného počtu hodín jednotlivých vyučovacích predmetov, zavedenie ďalšieho vyučovacieho predmetu alebo naopak, vypustenie niektorého zo zavedených vyučovacích predmetov. Týždenný počet vyučovacích hodín v roku 1953 bol 36, v roku 1989 32 hodín.

Učebný plán pedagogickej školy rozdeľoval jednotlivé vyučovacie predmety do štyroch základných skupín: spoločenskovedné predmety, matematicko-prírodovedné predmety, základné odborné predmety a ostatné odborné predmety a prax.

Učebný plán denného štvorročného štúdia v št. odbore učiteľstvo pre MŠ
(vydalo MŠ SSR 12.7.1983 č.6727/1983-212 s platnosťou od 1.9.1984)

Predmet	Počet týždenných vyučovacích hodín v ročníkoch				**Spolu**
	1.	2.	3.	4.	
A. Povinné vyučovacie predmety	32	32	32	32	128
1. Spoločenskovedné	8	8	6	8	30
Slovenský jazyk a literatúra	3	3	3	4	13
Ruský jazyk	2	2	2	2	8
Občianska náuka	1	1	1	1	4
Dejepis	2	2	-	-	4
Vedeckoateistická výchova	-	-	-	1	1
2. Matematicko-prírodovedné	10	4	2	2	18
Matematika	2	2	2	2	8
Fyzika	2	2	-	-	4

Chémia	3	-	-	-	3
Zemepis	3	-	-	-	3
3. Odborné	14	20	24	22	80
Pedagogika	2	2	2	2	8
Psychológia	2	2	2	2	8
Biológia a hygiena	2	2	2	-	6
Hudobná výchova s metodikou	2/2	2/2	2/2	3/2	9/8
Výtvarná výchova s metodikou	2/2	2/2	3/2	3/2	10/8
Telesná výchova s metodikou	2/2	3/2	3/2	3/2	11/8
Branná výchova s metodikou	-	2/2	1/1	-	3/3
Hra na hudobný nástroj	2/2	2/2	2/2	2/2	8/8
Literárna a jazyková výchova	-	2/1	2/1	-	4/2
Praktikum bábkového divadla	-	1/1	-	-	1/1
Praktikum pracovnej výchovy	-	-	1/1	-	1/1
Praktikum didaktickej techniky	-	-	-	1/1	1/1
Pedagogická prax	-	-	4/4	6/6	10/10
B. Voliteľné predmety nie sú zavedené					
C. Alternatívne predmety nie sú zavedené					
D. Nepovinné predmety					
Ďalší živý jazyk	2	2	2	2	8
Športové hry	2	2	2	2	8
Zborový spev	2	2	2	2	8
Hra na druhý nástroj	2	2	2	2	8
Praktikum logopédie	-	-	2	-	2
Matematika	-	-	2	2	4
Dopravná výchova	-	-	-/2	2/-	2

Delenie tried na skupiny sa riadilo predpismi MŠ SSR. Súvislá prax mala formu dvojtýždňovej pedagogickej praxe v 1. až 3. ročníku a štvortýždňovej vo 4.ročníku. Súvislú pedagogickú prax bola žiačka povinná absolvovať v plnom rozsahu. Žiačky sa mohli prihlásiť najviac na dva nepovinné vyučovacie predmety v jednom školskom roku. Kurzy (plávania s metodikou, lyžiarsky s metodikou a branno-turistický) boli povinnou súčasťou odbornej prípravy.

Počty vyučovacích hodín uvedené v rozpise učiva sa mohli upraviť do výšky 15%, hlavne z dôvodov uplatnenia regionálnych osobitostí. Úpravu bolo potrebné prerokovať v predmetovej komisii a so súhlasom riaditeľa školy ju zapracovať do tematického plánu. Úpravy sa mohli realizovať aj v obsahovej časti učebných osnov, nesmel sa však vynechať žiadny predpísaný tematický celok.

Základné pedagogické dokumenty študijného odboru 76-40-6 učiteľstvo pre materské školy obsahovali poňatie študijného odboru, profil absolventa, učebný plán a učebné osnovy odborných predmetov. Učebné osnovy všeobecnovzdelávacích predmetov pre stredné odborné školy vydalo ministerstvo osobitnou smernicou č.15 198/1982-21 zo dňa 1.11.1982.

Učebná osnova každého predmetu obsahovala jeho charakteristiku (cieľ vyučovacieho predmetu, vyučovací obsah, medzipredmetové vzťahy, metódy a organizačné formy vyučovania a spôsob hodnotenia a klasifikácie) a rozpis učiva podľa ročníkov a počtu hodín.

V roku 1971 bola vyhlásená výnosom ministerstva školstva č. 11 334/1971-II/3 sieť stredných odborných škôl. Výnos upravoval jednotne názvy škôl a určil študijné odbory. Pedagogická škola v Turčianskych Tepliciach bola začlenená do skupiny C a v sieti škôl mala zaradený v riadnom dennom štúdiu študijný odbor 15-2-01 učiteľstvo pre materské školy (neskôr 76-40-6) a 15-2-02 vychovávateľstvo (neskôr 76-41-6). Od uvedeného roku ministerstvo školstva sieť stredných odborných škôl aktualizovalo a dopĺňalo.

V školskom roku 1963/1964 začala v Turčianskych Tepliciach stredoškolská odborná príprava vychovávateľov.

Učebný plán denného 4-ročného štúdia a ročného absolventského štúdia v študijnom odbore vychovávateľstvo (smernica č.7688/63-III/4 z 21 .januára 1963)

Predmet	Ročník	I.	II.	III.	IV.		Ročné štúdium absolv.
	Počet týždňov	33	33	33	33	Celkom	
Občianska náuka s metodikou a úvod do marxizmu-leninizmu		1	1	1	2	5	2
Materinský jazyk a literatúra		3	3	2	2	10	-
Ruský jazyk a literatúra		2	2	2	2	8	-
Dejepis		2	2	-	-	4	-
Zemepis		2	2	-	-	4	-
Matematika		3	3	3	-	9	-
Fyzika		3	2	-	-	5	-
Chémia		2	2	-	-	4	-
Biológia		3	3	-	-	6	-
Práce vo výrobe		4	4	-	-	8	-
Telesná výchova s COŠ a metodikou		3	3	3	3	12	2
Hudobná výchova s metodikou		1	1	1	1	4	2
Výtvarná výchova s metodikou		2	2	-	-	4	2
Hygiena		-	-	1	-	1	1
Psychológia		-	3	2	-	5	3
Pedagogika		-	-	4	5	9	5
Organizácia a metodika mimovyučovacej výchovy		-	-	2	2	4	2
Pedagogická prax		-	-	3	6	9	6
Praktikum audiovizuálnych pomôcok		-	-	-	1	1	0,5

Základy hospodárenia a čs. práva	-	-	-	1	1	1
Knihovníctvo a metodika práce s knihou	-	-	1	-	1	0,5
Odborná špecializácia	2	2	10	10	24	9
Celkom	**33**	**35**	**35**	**35**	**138**	**36**

Odborné špecializácie

Predmet	Ročník	I.	II.	III.	IV.		Ročné štúdium absolv.
	Počet týždňov	33	33	33	33	Celkom	
a) telovýchovná							
Teória telesnej výchovy		1	1	2	2	6	2
Praktický výcvik		1	1	8	7	17	7
Zvláštna telesná výchova		-	-	-	1	1	-
Celkom		2	2	10	10	24	9
b) polytechnická							
Práce v dielňach s technickým rysovaním a metodikou		2	2	4	4	12	4
Práce na pozemku a laboratórne práce v biológii s metodikou		-	-	4	4	8	3
Laboratórne práce z fyziky a chémie s metodikou		-	-	2	2	4	2
Celkom		2	2	10	10	24	9
c) estetická							
Hra na hudobný nástroj *		2	2	2	2	8	2
Hudobná výchova		-	-	2	2	4	2
Výtvarná výchova		-	-	3	3	6	2
Literatúra pre mládež a základy divadelníctva s metodikou		-	-	3	3	6	3
Celkom		2	2	10	10	24	9
Nepovinné predmety**							
Športové hry		2	2	2	2		2
Cudzí jazyk		2	2	2	2		2
Chovateľstvo		-	-	2	2		2
Javisková a estrádna tvorba		-	-	2	2		2
Bábkové divadlo		-	-	2	-		2
Fotografovanie		-	-	-	2		2

* Pre hru na hudobný nástroj si žiaci volili buď klavír alebo gitaru alebo akordeón.

** Žiak sa mohol prihlásiť na jeden nepovinný predmet, prípadne na dva, ak jedným z nich boli športové hry.

Štúdium bolo určené pre chlapcov i dievčatá. Bolo štvorročné a končilo maturitnou skúškou. Organizovalo sa formou riadneho denného štúdia i štúdia

popri zamestnaní. Pre absolventov, ktorí mali už ukončenú strednú školu s maturitou, bolo zriadené jednoročné absolventské štúdium. Podmienky pre prijatie na štúdium boli podobné ako pri učiteľstve pre materské školy.

Od druhého ročníka si žiaci volili odbornú špecializáciu, v ktorej mohli uplatniť svoje osobné záujmy, rozvíjať svoje schopnosti, zručnosti a talent.

V štvorročnom dennom riadnom štúdiu absolvovali žiaci po 1. ročníku povinný turistický telovýchovný kurz (turistika, plávanie, táborenie) v dĺžke 7 dní. V druhom ročníku absolvovali lyžiarsky kurz v dĺžke 9 dní.

V jednoročnom absolventskom štúdiu absolvovali všetci kandidáti turistický telovýchovný kurz v dĺžke 7 dní.

Priebežnú pedagogickú prax vykonávali žiaci najskôr v Školskej družine pri ZDŠ v Turčianskych Tepliciach. Pretože jej kapacita bola obmedzená, začali sa využívať aj ďalšie výchovné zariadenia: ŠD pri ZDŠ v Diviakoch, ŠD pri ZDŠ v Martine, ul. Východná a Tomášiková a ŠD pri ZDŠ v Hornej Štubni. Z podnetu riaditeľky školy sa začala riešiť otázka výstavby ďalšej školskej družiny v Turčianskych Tepliciach s celodennou prevádzkou. Po dohode ONV v Martine a MSNV v Turčianskych Tepliciach bola v roku 1971 postavená štvortriedna školská družina v areáli ZDŠ na ulici Školská.

Realizácia praxe bola prispôsobená organizácii a chodu školskej družiny. Jedna tretina času bola venovaná rekreačným a oddychovým činnostiam, ktoré sa vykonávali vonku v prírode, pokiaľ to dovolilo počasie. Zvyšný čas do 16, resp. 17 hod. bol venovaný domácim úlohám a príprave na vyučovanie na nasledujúci deň. Do programu školskej družiny bolo začlenené aj stravovanie detí v školskej jedálni.

Žiaci 3. ročníka absolvovali priebežnú prax v prvom polroku formou exkurzií do rôznych druhov mimoškolských zariadení s cieľom oboznámiť sa s ich organizáciou a činnosťou. Exkurzie pripravovali a viedli vedúci pedagogickej praxe. V druhom polroku absolvovali žiaci striedavo náčuvy a výstupy v školských družinách. Žiaci 4.ročníka absolvovali iba výstupy. O náčuvy mohli požiadať v prípade mimoriadne náročnej záujmovej činnosti detí, ktorú dovtedy nemali možnosť vidieť.

Súvislá pedagogická prax sa vykonávala v školských družinách, školských kluboch, detských domovoch, domovoch pionierov, v prázdninových pionierskych táboroch v mieste bydliska žiaka alebo v jeho blízkom okolí. V štvorročnom dennom štúdiu sa súvislá pedagogická prax konala tri týždne po 3. ročníku a štyri týždne počas 4. ročníka.

V jednoročnom absolventskom štúdiu sa predpísaná pedagogická prax konala dva týždne v druhom polroku a tri týždne po ročnom štúdiu.

Zavedenie študijného odboru vychovávateľstvo bolo spojené s viacerými problémami. Prvé učebné osnovy nestanovili presnú charakteristiku štúdia a ani

profil absolventa, nerozlišovali jasne typ výchovného zariadenia, ani vek chovancov, čo sťažovalo postup pri tvorbe základných pedagogických dokumentov, ako i samotný proces výchovy a vzdelávania. Pomôckou pre prácu v školskej družine bola príručka Rok v školskej družine a odborný časopis Vychovávateľ, ktorý bol zdrojom teoretických poznatkov i miestom na výmenu praktických skúseností.

Do odbornej prípravy vychovávateľov bola spočiatku začlenená i príprava vychovávateľov a vedúcich pracovníkov pionierskych organizácii. Od roku 1971 sa príprava pre profesiu vychovávateľ – pioniersky pracovník realizovala na Strednej pedagogickej škole v Seči (okres Chrudim).

V roku 1964 vykonalo ministerstvo školstva revíziu učebného plánu vychovávateľstva. Bol upravený počet hodín niektorých vyučovacích predmetov, týždenný počet hodín odborných špecializácií a organizácia telovýchovných kurzov. Počet týždňov v 1. až 3.ročníku bol upravený na 32 a v 4. ročníku na 28 a týždenný počet vyučovacích hodín na 140. Ďalšie úpravy učebných plánov študijného odboru vychovávateľstvo boli uskutočnené v roku 1965, 1968, 1973 a 1983.

Riadenie a správa školy

Riadenie a správu škôl poskytujúcich stredné a vyššie vzdelanie upravoval zákon č. 186/1960 Zb. o sústave výchovy a vzdelávania (školský zákon). Podľa tohto zákona ústredné ideové a pedagogické riadenie, ako i kontrola výchovy a vzdelania na školách a v mimoškolských výchovných zariadeniach, prislúchali Ministerstvu školstva a kultúry. Do pôsobnosti ministerstva patrila tiež úprava siete stredných škôl, ustanovenie druhov a náležitostí vysvedčení a ostatných školských tlačív, vydávanie učebných plánov, učebných osnov, učebníc a skúšobných poriadkov škôl a starostlivosť o stály odborný a politický rast všetkých učiteľov a vychovávateľov.

Školský zákon z roku 1960 a všetky jeho následné úpravy garantovali bezodplatnosť vzdelávania, školských učebníc i základných školských potrieb.

Stredné školy a DM patrili do zriaďovateľskej pôsobnosti krajských národných výborov (KNV), ako orgánov štátnej moci a správy v kraji. KNV riadili a kontrolovali vo svojom obvode všetku výchovu a vzdelávanie a plne za ne zodpovedali. Školský zákon zvýšil ich právomoc v riadení a kontrole škôl a výchovných zariadení, jednak prostredníctvom školských komisií a odborov školstva národných výborov a jednak prostredníctvom útvaru štátneho dozoru. Treba však zdôrazniť, že výchovu a vzdelávanie, rovnako ako všetky spoločenské procesy, politicky riadili výkonné aparáty straníckych orgánov, ktoré rozhodovali o smerovaní školstva na celoštátnej úrovni a na všetkých ďalších stup-

ňoch riadenia - krajskom, okresnom, miestnom a napokon i na samotných školách.

Pedagogická škola v Turčianskych Tepliciach patrila od roku 1960 do zriaďovateľskej pôsobnosti Krajského národného výboru (KNV) v Banskej Bystrici. KNV hospodársky zabezpečoval školu vo svojich rozpočtoch, viedol ju odborne, vykonával v nej inšpekciu výchovy a vzdelávania a robil ďalšie opatrenia na všestranné zabezpečenie cieľov a úloh štátnej školskej politiky. Staral sa o neustály rozvoj školy, o odborný a politický rast všetkých pedagogických pracovníkov a zabezpečoval, podľa vtedajšej terminológie, spojenie školy so životom ľudu.

Podľa zákona SNR č. 79/1978 Zb. o štátnej správe v školstve sa pod hospodárskym zabezpečením školy a DM rozumelo zabezpečenie investičnej výstavby, prevádzky a údržby školy a náležitostí poskytovaných pracovníkom podľa pracovnoprávnych predpisov. Pod odborným vedením školy sa rozumelo organizovanie výchovnovzdelávacieho procesu tak, aby sa uskutočňoval v rámci štátnej školskej politiky a podľa stanovených učebných plánov a učebných osnov, ako i starostlivosť o výber, dislokáciu a politický a odborný rast pedagogických pracovníkov školy.

Za vedenie a chod školy bol zodpovedný riaditeľ, ktorého do tejto funkcie menoval KNV. Riaditeľ zodpovedal za ideovú, pedagogickú a odbornú úroveň výchovy a vzdelávania a za výsledky práce školy a DM na všetkých úsekoch ich činnosti. V jeho neprítomnosti ho zastupoval určený zástupca riaditeľa.

Riaditeľ bol povinný zabezpečiť v škole vedenie predpísanej dokumentácie. Podľa smernice MŠ SSR č. 7827 z roku 1985 sa v škole viedla dokumentácia:
Rokovací protokol (poriadok)
Základné pedagogické dokumenty jednotlivých študijných odborov
Predpisy a pokyny vzťahujúce sa na výchovu a vyučovanie
Celoročný plán práce školy
Vnútorný poriadok pre žiakov školy
Časovo-tematické plány
Prehľad o kvalifikácii pedagogických pracovníkov
Prehľad úväzkov vyučujúcich
Osobné spisy pracovníkov školy
Rozvrh hodín podľa tried a podľa vyučujúcich
Záznamy o absencii pedagogických pracovníkov a ich zastupovaní
Triedne knihy
Triedne výkazy (katalógy)
Maturitné protokoly
Zápisnice o rokovaní poradných a metodických orgánov riaditeľa školy
Záznamy o hospitáciách
Zápisy o pedagogickej, hygienickej a hospodárskej kontrole
Osobné charakteristiky žiakov

Osobné listy žiakov
Protokoly o prijímacom konaní
Prehľad o žiakoch ubytovaných v DM
Evidencia tlačív vysvedčení
Evidencia pracovných a školských úrazov
Evidencia o vydaných študijných preukazoch študujúcich popri zamestnaní
Hospodárska evidencia
Záznam o chorobnosti žiaka
Školská kronika.

Predpísaná dokumentácia školy podliehala archivácii podľa schváleného archívneho poriadku.

Riaditelia školy v rokoch 1960 – 1990
Nižňanská Margita (1960-1980). Vyučovala pedagogiku, marxizmus-leninizmus.
Lilgová Magda (1980-1990). Vyučovala ruský jazyk, občiansku náuku.

Poradnými orgánmi riaditeľa boli gremiálne a pracovné porady, pedagogické rady, predmetové komisie, metodické združenie triednych učiteľov, metodické združenie vychovávateliek a združenie rodičov. Poradné orgány posudzovali aktuálne a dôležité otázky školy a predkladali návrhy na ich riešenie. Harmonogram porád pripravovalo vedenie školy pred začiatkom školského roku a po prerokovaní v pedagogickej rade bol zverejnený v pláne práce školy na príslušný školský rok. Účasť pedagogických zamestnancov na poradách bola povinná. Podľa programu rokovania sa na porady prizývali aj zástupcovia spoločenských organizácii (ROH, ZRPŠ, SZM), cvičných škôl a školských výchovných zariadení a patronátneho závodu.

Zasadnutia PK, metodických združení zvolávali ich predsedovia podľa schváleného harmonogramu zasadnutí. Plenárne schôdze Združenia rodičov a priateľov školy zvolával jeho predseda po dohode s vedením školy.

Počet zasadnutí poradných orgánov v rokoch 1964-1984

Školský rok	Gremiálna porada*	Pracovná porada	Pedagogická rada	PK	MZTU	MZV	ZRPŠ VS
1964/65	8	6	7	4	-	-	10
1976/77	18	13	10	6	4	5	8
1978/79	19	9	12	4	4	5	8
1979/80	24	11	11	4	4	5	9
1983/84	18	10	10	4	3	4	8

PK – predmetová komisia
MZTU – metodické združenie triednych učiteľov
MZV – metodické združenie vychovávateliek

ZRPŠ VS – výborová schôdza Združenia rodičov a priateľov školy
* Od roku 1983 operatívna porada širšieho vedenia školy

Obsahom rokovania gremiálnych a pracovných porád bola príprava nového školského roka, rozdelenie úväzkov a funkcií, organizácia diaľkového štúdia, návrh finančného rozpočtu školy a DM, školský poriadok a poriadok DM, kontrolná a hospitačná činnosť, hodnotenie plnenia úloh za predchádzajúci mesiac, príprava a organizácia pedagogickej praxe, školských osláv, akcií a podujatí, príprava klasifikačných porád, príprava prijímacích a maturitných skúšok, záujmová činnosť žiakov, inventarizácia majetku školy a DM, brigádnická činnosť, stav a úroveň bezpečnosti a ochrany zdravia žiakov a zamestnancov školy, atď.

Predmetom pedagogických rád boli úlohy, ktoré stanovili v oblasti školstva uznesenia zjazdov KSČ a KSS a ďalšie stranícke a vládne dokumenty a materiály týkajúce sa školskej politiky, celoročný plán práce školy a DM a organizácia školského roka, hodnotenie výchovnovzdelávacích výsledkov za príslušné obdobie, iné aktuálne otázky a problémy súvisiace s výchovou a vzdelávaním.

Program rokovania pedagogických rád v školskom roku 1978/1979

Dátum	**Obsah rokovania pedagogickej rady**	**Predkladateľ**
28.8.1978	1. Hlavné úlohy po XV.zjazde KSČ a 11.plenárnom zasadnutí ÚV KSČ. 2. Celoročný plán práce školy a DM. 3. Pedagogicko-organizačné opatrenia MŠ SSR na školský rok.	riaditeľka, zástupcovia, hlavná vychovávateľka
14.9.1978	1. Správa o výchovnom využití 60.výročia vzniku ČSR a 61.výročia VOSR. 2. Príprava učiteliek MŠ na prácu s novými učebnými osnovami. 3.Prerokovanie výchovno-vzdelávacích výsledkov za I.štvrťrok školského roku.	zástupkyňa, hlavná vychovávateľka vedúci PK HV a SJL triedni učitelia
20.12.1978	1. Informatívna správa o rokovaní 12.pléna ÚV KSČ a ÚV KSS k príprave plánu na rok 1979. 2. Deklarácia prijatá na politickom poradnom zbore štátov VZ a správa o medzinárodnej konferencii o socializme v Sofii.	riaditeľka
14.2.1979	1. Analýza výchovnovzdelávacích výsledkov za I.polrok šk.r.1978/79 a návrh opatrení na II. polrok s prihliadnutím na sledovanie hlavných úloh po XV.zjazde KSČ. 2. Rozbor úloh rozumovej výchovy z plánu práce školy.	riaditeľka zástupkyňa
10.4.1979	1. Informatívna správa o stave výchovy a vzdelávania na škole a návrhy opatrení na odstránenie nedostatkov za III.štrťrok, stav v plnení požiadaviek klasifikačného poriadku. 2. Rozbor stavu svetonázorovej a ideovo-politickej výchovy žiakov z hľadiska plnenia požiadaviek na profil absolventa školy, rozbor ankety. 3. Správa o priebehu súvislej pedagogickej praxe.	zástupcovia zástupcovia vedúca PK PED
20.6.1979	1. Analýza výchovnovzdelávacích výsledkov za školský rok 1978/79 z hľadiska hlavných úloh po XV.zjazde KSČ a 11.zasadnutí ÚV KSČ a ÚV KSS a celoročného plánu práce školy a DM.. 2. Úlohy na školský rok 1979/80.	riaditeľka podľa podkladov PK

Metodické združenie triednych učiteľov a metodické združenie vychovávateliek riešili otázky týkajúce sa prospechu, správania a dochádzky žiakov, efektívnej spolupráce triednych učiteľov a vychovávateliek, zásad vedenia predpísanej pedagogickej dokumentácie, charakteristiky osobnosti triedneho učiteľa a osobnosti vychovávateľky, dodržiavania školského poriadku a poriadku DM, záujmovej činnosti žiakov, hodnotenia mesačných plánov výchovných skupín, prípravy a organizácie triednych podujatí a podujatí s výchovnou skupinou, úrovne stravovania a stolovania žiakov, atď.

Otázky súvisiace s odbornou a metodickou úrovňou vyučovania jednotlivých predmetov boli náplňou činnosti predmetových komisií (PK). PK zriaďovalo riaditeľstvo školy podľa príbuzných predmetov. Činnosť PK bola zameraná na ideovo-politickú výchovu učiteľov, na zvyšovanie ich odbornej úrovne, na sledovanie dodržiavania učebných osnov, na prípravu tematických plánov, na zabezpečenie učebníc, učebných pomôcok a odbornej literatúry potrebnej k vyučovaniu. Predmetové komisie sa spolupodieľali na príprave celoškolských akcií a podujatí. Významnú úlohu plnili pri zabezpečovaní a realizácii prijímacích a maturitných skúšok. V školskom roku 1960/1961 boli ustanovené v škole 4 predmetové komisie, v školskom roku 1970/1971 bolo ustanovených 7 predmetových komisií, v školskom roku 1988/1989 bolo 9 predmetových komisií. Predmetové komisie organizovali svoju činnosť podľa vypracovaného ročného plánu práce PK, ktorý nadväzoval na celoročný plán práce školy.

Každý učiteľ bol v súlade s organizačným poriadkom školy členom niektorej z ustanovených predmetových komisií. Zadelenie do PK sa realizovalo podľa vyučovacích predmetov. Niektorí učitelia boli členmi viacerých PK. Činnosť PK sa uskutočňovala na základe celoročného plánu, ktorý sa predkladal riaditeľstvu školy na schválenie. Členovia PK sa schádzali spočiatku raz za mesiac, neskôr raz za dva mesiace. Na spoločnom stretnutí prejednávali aktuálne problémy a otázky súvisiace s výchovnovzdelávacím procesom.

Predmetová komisia jazykovedná

Predsedovia PK: Anna Vlkolinská, Dagmar Bačíková, Viera Paulechová, Mária Široká, Ondrej Nagaj, Anna Lehotská, Anna Zajvaldová.

Personálne zloženie PK tvorili učitelia slovenského jazyka a ruského jazyka.

Členovia PK plnili dôležitú úlohu pri príprave žiakov na písomné a ústne maturitné skúšky. Učitelia slovenského jazyka sa podieľali významnou mierou aj na realizácii prijímacích skúšok - talentových, písomných i ústnych. Veľkú pozornosť venovala PK zvyšovaniu úrovne hovoreného prejavu žiačok. Výrazný prednes sa stal prostriedkom na prehlbovanie profesionálnej orientácie žiačok tým, že praktické ukážky z literárnych diel boli orientované na ich využitie v materskej škole.

Členovia PK vykonávali bohatú školskú aj mimoškolskú kultúrnu a osvetovú činnosť. V spolupráci s PK hudobnej výchovy pripravovali programy k štátnym a verejným oslavám, k jubileám významných predstaviteľov kultúrneho a spoločenského života. S programami vystupovali nielen v škole, ale aj v meste a okolitých obciach. S niektorými programami vystupovali v Martine, Žiline, Banskej Bystrici i v iných mestách.

Členovia PK pripravovali žiakov na rôzne recitačné súťaže - školské, regionálne i celoslovenské. Z celoslovenské recitačných súťaží sa žiaci pravidelne zúčastňovali Štúrovho pamätníka. Štúrov pamätník bola celoslovenská recitačná súťaž žiakov pedagogických škôl na Slovensku v prednese poézie a prózy pre deti a mládež. Prvý ročník sa uskutočnil v školskom roku 1963/1964. Jeho organizátorom bola na základe poverenia MS SSR Pedagogická škola v Modre. Neskôr sa pri jeho organizovaní pedagogické školy striedali. V školskom roku 1964/1965 získala v Štúrovom pamätníku v Modre Eva Klučiarová 1. miesto v prednese prózy pre deti, Brigita Dološová 1.miesto v prednese poézie pre deti a Alena Kováčová 3. miesto v prednese poézie pre dospelých. Na popredných miestach sa umiestňovali žiačky školy aj v ďalších rokoch.

Vo všetkých triedach sa konali triedne kolá regionálnej recitačnej súťaže v prednese poézie a prózy Hviezdoslavov Kubín.[18] Najlepší recitátori postúpili do celoškolského kola. Víťazi z celoškolského postúpili do okresného kola a tí najúspešnejší mohli postúpiť až do regionálneho kola v Dolnom Kubíne. V recitačnej súťaži Hviezdoslavov Kubín nedosahovali žiačky školy také umiestnenie ako v recitačnej súťaži Štúrov pamätník.

Na VII. ročníku Štúrovho pamätníka získala 1. miesto v prednese prózy D. Galánková a v prednese poézie 2. miesto B. Kúželová. V roku 1972 sa na recitačnej súťaži Tillmanov pamätník v Kroměříži umiestnila J. Jakubcová na 1. mieste v prednese poézie. Tá istá žiačka sa umiestnila na 1. mieste v prednese poézie aj v Štúrovom pamätníku a Puškinovom pamätníku.

Žiačky školy sa umiestňovali na popredných miestach na recitačných súťažiach aj v ďalších rokoch. V školskom roku 1980/1981 sa v recitačnej súťaži Štúrov pamätník v Modre umiestnila na 1. mieste J. Lacková. Tá istá žiačka sa umiestnila na 2. mieste v súťaži Tillmanov pamätník v Kroměříži. V. Vojteková získala v Štúrovom pamätníku v školskom roku 1981/1982 v Levoči 1. miesto a v roku 1983 1. miesto na celoštátnej súťaži Pedagogická poéma v Znojme. V školskom roku 1986/1987 V. Matejčíková získala 1. miesto v prednese poézie

[18] Celoslovenské finále v recitácii a umeleckom čítaní sa konalo v Dolnom Kubíne prvýkrát v roku 1954. Iniciovalo ho Povereníctvo školstva a bolo určené pre žiakov jedenásťročných a pedagogických škôl. Neskôr bola súťaž rozšírená na školy všetkých stupňov. Víťazom v kategórii prózy sa stal v roku1954 Oldo Hlaváček, ktorý bol žiakom učiteľského ústavu, neskôr pedagogického gymnázia. Štúdium dokončil v Žiline, kam bolo pedagogické gymnázium premiestnené z Turčianskych Teplíc.

pre deti predškolského veku a 1. miesto v umeleckom čítaní v celoslovenskej súťaži pedagogických škôl Štúrov pamätník v Modre.

V školskom roku 1987/1988 v kategórii vlastná tvorba celoslovenskej súťaže Štúrov pamätník získali 1. miesto M. Korbeľ (poézia) a M. Barčáková (próza).

V bábkarských súťažiach v školských rokoch 1979/1980–1981/1982 boli úspešné žiačky B. Zlatošová a J. Lacková.

V školskom roku 1979/1980 sa zapojili žiaci školy do celorepublikovej súťaže Stredoškolská odborná činnosť (SOČ). Cieľom súťaže bola podpora talentu a vyhľadávanie nadaných žiakov, rozvíjanie ich tvorivosti, vedomostí a odborných teoretických alebo praktických skúseností. Podmienkou bola písomná odborná práca a registrácia. Súťažilo sa v sedemnástich odborných oblastiach. Žiaci mohli pracovať samostatne alebo v skupinách. Súťaž vrcholila celoštátnou prehliadkou SOČ, ktorá sa konala vždy v inom meste.

Vzhľadom na charakter školy bolo najviac prác v odbore 17 Pedagogika, psychológia, sociológia a v odbore 13 História, politológia, filozofia, právne vedy. Ku každej práci SOČ bol pridelený konzultant z radov učiteľov. Dlhoročnou predsedníčkou a koordinátorkou komisie SOČ bola A. Lehotská.

V školskom roku 1979/1980 riešili 4 žiačky dve témy SOČ, v školskom roku 1980/1981 riešilo 16 žiačok 8 tém, v školskom roku 1981/1982 riešilo 11 žiačok 7 tém. V školskom roku 1983/1984 obhajovalo 10 žiačok 4 práce. Na školskej prehliadke sa ako hosť zúčastnil ústredný školský inšpektor J. Lacko. V školskom roku 1986/1987 sa zapojilo do práce SOČ 24 žiačok, ktoré riešili celkom 12 tematických prác v šiestich odboroch. V školskom roku 1988/1989 sa do SOČ zapojilo 11 žiačok, ktoré riešili 8 tematických úloh. Konzultantmi jednotlivých prác boli J. Leporis, G, Mažáriová, A. Štolcová, Z. Novotná a J. Dvorský. Školská prehliadka SOČ sa konala 15. marca 1989. Žiačky obhajovali celkom 6 prác z odboru zdravotníctva, aktuálnych otázok budovania rozvinutej socialistickej spoločnosti a pedagogiky. Všetky práce postúpili do okresného kola, ktoré sa konalo v SOU-železničnom vo Vrútkach. Do krajského kola, ktoré sa konalo v Rimavskej Sobote 12.-14. mája 1989 postúpili 3 práce. Jedna z prác, ktorej autorkami boli žiačky M. Záhorová, M. Jašicová, O. Šútovská, postúpila do celoštátneho kola, kde sa umiestnila na 3. mieste, čo bolo najlepšie umiestnenie žiakov školy počas všetkých desiatich rokov existencie SOČ. Konzultantom práce bol J. Dvorský.

Členovia PK viedli niekoľko krúžkov záujmovej činnosti žiakov (recitačný, krúžok mladých autorov, bábkarský, konverzácie z ruského jazyka a i), redigovali školský časopis Prameň, v ktorom mohli talentované žiačky uverejňovať svoje práce, pripravovali množstvo relácií do školského rozhlasu pri príležitosti významných výročí našich literátov a kultúrnych udalostí, (Alexander Matuška, Matičné obdobie, Laco Novomeský), organizovali besedy o knihách, besedy

s básnikmi a spisovateľmi (Michal Chuda, Ján Papp, Ján Frátrik, Hana Zelinová, Krista Bendová, Emil Boleslav Lukáč, Ľubomír Feldek, Peter Štrelinger, Vincent Šikula, Ján Šimonovič, Klára Jarunková, Milan Húževka, a i.) a hercami (zaslúžilá umelkyňa Naďa Hejná).

V súlade s učebnými osnovami organizovala PK literárne exkurzie pre žiačky (Rodisko Jána Kollára v Mošovciach, Literárny Turiec, Rodisko Terézie Vansovej vo Zvolene) a návštevy divadelných predstavení (J.G.Tajovský: Smrť Ďurka Langsfelda, P.O.Hviezdoslav: Herodes a Herodias, W.Shakespeare: Rómeo a Júlia a iné). Členovia PK sa so žiakmi zúčastňovali každoročne literárneho festivalu Slovesná jar, ktorý sa konal v Martine.

PK zabezpečovala činnosť školskej knižnice. Školská knižnica bola umiestnená na prízemí a slúžila potrebám učiteľov, žiakov i zamestnancov školy. Knižný fond sa každoročne dopĺňal dielami klasickej literatúry našich i svetových autorov, odbornou literatúrou pedagogického a estetického zamerania, populárnonáučnou literatúrou, oddychovou a zábavnou literatúrou.

V školskom roku 1978/1979 bola predmetová komisia rozdelená na PK slovenského jazyka a PK ruského jazyka.

Predmetová komisia ruského jazyka

Predsedovia: Božena Krížová.

Členovia PK okrem priamej výchovnovzdelávacej práce organizovali pre žiakov školy besedy, akadémie a literárne popoludnia na tému života mladých ľudí v ZSSR, návštevy filmových predstavení sovietskej produkcie (Melódie bielych nocí), návštevy divadelných hier ruských a sovietskych autorov, návštevy a pod.

PK pripravovala každoročne výstavku ruskej a sovietskej literatúry pre deti a mládež, ktorá bola spojená s predajom kníh, podieľala sa na príprave žiakov na recitačnú súťaž Puškinov pamätník a na Olympiádu v ruskom jazyku. Členovia PK pripravovali besedy o dielach ruskej a sovietskej literatúry (Rosa padá na každé stebielko od Fazu Alijevovej, Džamila a materinské pole od Čingisa Ajtmatova, Osud človeka od Michaila Šolochova, Ži a pamätaj od Valentina Rasputina a i.), ktorými zoznamovali žiakov s poslaním umenia v súčasnej spoločnosti a so životom, prácou a kultúrou v Sovietskom zväze.

Na pomoc žiakom 4.ročníka pri praktickom zvládnutí ruského jazyka boli vytvorené 2 krúžky ruskej konverzácie, ktoré viedli učiteľky ruského jazyka B. Krížová a M. Melišková.

V Olympiáde v ruskom jazyku v školskom roku 1981/1982 získala Z. Lenková 3.miesto v celoslovenskom kole.

PK zabezpečovala aj objednávku sovietskej tlače. V roku 1979 bolo distribuovaných do školy 33 titulov sovietskych novín a časopisov v počte 423 kusov.

V roku 1980 sa objednávalo do školy 572 kusov sovietskych novín a časopisov, v roku 1981 726 kusov a v roku 1982 618 kusov. Sovietska tlač sa využívala na hodinách ruského jazyka a ako pomôcka k príprave žiačok na maturitné skúšky a na rôzne súťaže.

Predmetová komisia hudobnej výchovy

Predsedovia: Ján Bačík, Danica Hrebíková, Jana Chovanová, Ján Leporis.

Hudobná výchova s metodikou a hra na hudobný nástroj patrili medzi profilové odborné predmety, preto im bola na spoločných zasadnutiach venovaná veľká pozornosť. Úlohou PK bolo pripraviť žiakov na zvládnutie teoretickej i praktickej časti maturitných skúšok. Členovia PK zabezpečovali aj realizáciu prijímacej talentovej skúšky z hudobnej výchovy.

Členovia PK sa schádzali raz za mesiac na spoločnom zasadnutí, kde riešili odborné a metodické problémy súvisiace s vyučovaním hudobnej výchovy a hry na hudobný nástroj. Do programu zasadnutí boli zaradené i prednášky, napr. Dodekafónia s ukážkami, Improvizácia sprevádzania ľudových piesní a piesní pre MŠ, Ukážky zo súčasnej svetovej tvorby, Skúsenosti z talentových skúšok a pod.

Členovia PK okrem pravidelného vyučovania vykonávali bohatú mimoškolskú záujmovú a krúžkovú činnosť. Ján Bačík viedol Sláčikové kvarteto a spolu s Eduardom Štolcom aj inštrumentálny súbor, ktorý sa po rozšírení nazýval orchester Pedagóg. Ján Leporis založil detský spevácky zbor pri MŠ a Klub hudobnej mládeže, ktorého úlohou bolo vytvárať u žiačok zmysel pre krásno a formovať u nich umelecký vkus. Krúžok pokročilých klaviristov viedla Danica Hrebíková, Komorný sláčikový orchester Mária Baťková. Najbohatšiu činnosť vykazoval Spevácky mládežnícky súbor Mladosť, ktorý založila a viedla Jana Chovanová. V školskom roku 1978/1979, kedy oslavoval súbor 15 rokov svojej činnosti, mal na svojom konte viac ako 600 verejných vystúpení.

PK pripravovala a organizovala výchovné koncerty pre deti v MŠ a ZŠ, koncerty pre učiteľky materských škôl z okresu Martin a z iných okresov. Výchovné koncerty pripravovala aj J.Chovanová s DSS Mladosť v spolupráci s vedúcou bábkarského krúžku Oľgou Benkovskou, ktoré sa tešili veľkej obľube detí. V roku 1968 začala PK podľa vzoru českých pedagogických škôl pripravovať tematické koncerty pre deti materských škôl. Prvé dva koncerty s témou zimy a jari si vypočulo takmer 700 detí materských škôl v okrese Martin. 1. júna 1972 vystúpil Spevácky súbor v televíznej relácii Zaspievajme si k MDD. Televízia vysielala aj hudobný koncert pre deti materských škôl pod názvom Putovanie pesničky. Koncert obsahoval slovenské ľudové piesne. Dramatizáciu pripravovali členky bábkarského krúžku, metodickú časť Júlia Brunovská, učiteľka cvičnej MŠ v T. Tepliciach.

Významnou udalosťou v živote školy boli návštevy hudobných skladateľov. V roku 1964 navštívil školu národný umelec Eugen Suchoň, s ktorým besedovali žiačky o jeho umeleckej tvorbe a o postavení slovenskej ľudovej piesne v súčasnej hudbe. V roku 1972 navštívil školu národný umelec Ján Cikker. Zaujímal sa o dejiny školy a vypočul si vystúpenie speváckeho súboru Mladosť. Súboru Mladosť venoval na pamiatku hudobné dielo Heslo.[19]

Inšpirujúce boli vystúpenia a koncerty, ktoré pripravili slovenskí umelci pre školy. V pedagogickej škole koncertoval Michal Karin, Iveta Csihalová, Anna Martvoňová, Juraj Wiedermann, Gustáv Papp, Mária Kišoňová-Hubová, Imrich Jakubek, Gejza Zelenay a ďalší.

Silný dojem v žiakoch a učiteľoch školy zanechalo vystúpenie zaslúžilej umelkyne klaviristky Kláry Havlíkovej a herečky SND Evy Kristínovej. Počas súťaže v slovenskej ľudovej piesni Krása života navštívil školu hudobný skladateľ Tibor Andrašovan a speváčka Marcela Laiferová.

PK pravidelne organizovala návštevy operných predstavení v Štátnej opere v B.Bystrici, koncertov ŠKO v Žiline, Štátnej filharmónie Košice, a pod.

Na účely hudobnej výchovy a hry na hudobný nástroj (husle i klavír) sa využívala hudobná sieň s vyvýšeným javiskom umiestnená na prvom poschodí, kde bolo veľké krídlo a dve menšie triedy, v ktorých bol klavír. Keď bolo tried veľa, využívala sa na hru na klavír aj Pamätná izba. Klavírom sa podarilo vybaviť postupne každú kmeňovú triedu v škole a takisto aj spoločenské miestnosti v novopostavenom internáte na Horných Rakovciach.

Predmetová komisia výtvarnej výchovy

Predsedovia: Jozef Šíma, Ján Siman, Marta Vonderková, Eva Bebčáková, Ladislav Zúbek, Miroslav Bartoš.

Predmetová komisia výtvarnej výchovy bola zriadená v školskom roku 1970/1971. Práca členov komisie bola zameraná na odborné témy súvisiace so študijným odborom a metodickú spoluprácu s cvičnými výchovnými zariadeniami. Spolupodieľali sa na praktických a ústnych maturitných skúškach a pripravovali požiadavky na talentové skúšky z výtvarnej výchovy a taktiež aj ich vyhodnotenie. PK pripravovala pre žiakov exkurzie do múzeí a galérii v kraji, výstavku hračiek pri príležitosti Dňa detí. Žiačky sa pod vedením učiteľov zapájali do rôznych súťaží s výtvarnou tematikou (Ekoplagát, ZSSR očami mládeže). Reprezentovali školu svojimi prácami na Stredoškolskej technickej tvorivosti mládeže v Trnave. Zhotovovali plagáty na aktuálne témy, dekoráciu

[19] Majster odovzdal toto dielo súboru Mladosť pri opätovnej návšteve. Jeho kópia je uložená v archíve školy.

na výzdobu školy i nového internátu. Učitelia výtvarnej výchovy mali na starosti aj výzdobu kultúrneho domu, ak tam škola organizovala slávnostné podujatia.

Predmetová komisia prírodovedná

Predsedovia: Viera Palicová, Dagmar Francisci, Gabriela Mažáriová.

Členovia predmetovej komisie viedli niekoľko krúžkov záujmovej činnosti. Krúžok leteckého modelárstva viedol Břetislav Dvořáček, fotografický krúžok viedla Edita Kapustová a matematický Eva Siváková.

PK prevzala starostlivosť o kvetinovú výzdobu školy, dve akváriá, úpravu a čistotu tried a chodieb, udržiavanie školskej záhrady a skleníka. PK pripravovala vedomostné kvízy a súťaže pre žiakov školy (Zasaď strom a staraj sa oň, Poznaj svoju vlasť), výstavy oboznamujúce so životom a dielom našich a zahraničných vedcov (Jaroslav Heyrovský, Alfréd Nobel), podieľala sa na zhotovovaní učebných pomôcok pre deti v MŠ.

Členovia PK riešili na spoločných zasadnutiach odborné problémy týkajúce sa skvalitňovania prípravy na vyučovanie v predmetoch patriacich do pôsobnosti PK, otázku prehlbovania efektívnosti vyučovania a spojenia školy so životom. Veľkú pozornosť venovali aj nepovinným predmetom (zdravotnícka príprava, výchova k rodičovstvu a k rodine), starostlivosti žiačok o vlastné zdravie a zdravie a bezpečnosť zverených detí v materských školách a výchovných zariadeniach, boju proti alkoholizmu, fajčeniu a toxikománii. Osobitnú pozornosť venovala PK príprave žiakov na pedagogickú prax.

Členovia PK pripravovali pre žiakov prednášky a besedy na rôzne témy, napr. vznik našej planéty a života na nej, mierové využívania atómovej energie, život a dielo popredných našich a svetových prírodovedcov, a pod. Významné miesto patrilo ochrane a tvorbe životného prostredia. PK zhotovovala nástenky, pripravovala relácie do školského rozhlasu (Deň kozmonautov, 100.výročie A.Einsteina), zabezpečovala čistotu okolia školy, kúpeľného parku i vyhradených častí mesta.

V spolupráci s ČSČK organizovala PK prednášky pre mladých ľudí na tému sexuálnej výchovy, výchovy k rodičovstvu a boja pri alkoholizmu, fajčeniu a toxikománii. Prednášky a besedy spojené s filmom sa uskutočňovali v cykloch 16 – 22 ročne, podľa plánu Malej rodinnej školy. Viedli ich lekári z martinskej fakultnej nemocnice a lekári z miestnej polikliniky.

V rámci Malej rodinnej školy boli zorganizované aj besedy o kriminalite mládeže, o drogách, o škodlivosti fajčenia, ktoré viedli právnici z Martina.

PK každoročne organizovala a zabezpečovala zber liečivých rastlín. Zberali sa sušené šípky a pomarančová kôra, prvosienka jarná, ľubovník bodkovaný, mäta pieporná, medovka lekárska, nechtík lekársky, prasličkа roľná, príhľava dvojdomá, repík lekársky, rumanček kamilkový, baza čierna, sedmokráska oby-

čajná, malinové listy, lipový kvet a iné. Do zberu liečivých rastlín boli zapojení všetci žiaci školy. Zber sa vykonával hlavne v období letných prázdnin, ale i mimo nich. Zozbierané liečivé rastliny sa odosielali do zberne v Žiline. Každoročne sa podarilo odovzdať okolo 300 kg sušených liečivých bylín, v školskom roku 1967/1968 dokonca 740 kg v hodnote okolo 6 000 Kčs. Získané finančné prostriedky za liečivé byliny využila PK na organizovanie tematických exkurzií a nákup učebných pomôcok a materiálu.

PK využívala poloodborné učebne pre biológiu a zemepis, fyzikálno-chemické laboratórium a fotokomoru. Členovia PK oboznamovali ostatných členov pedagogického zboru s prácou s didaktickou technikou, vypomáhali pri premietaní filmov a zabezpečovali ozvučenie pri školských slávnostiach.

Predmetová komisia spoločenskovedná

Predsedovia: Milan Lobotka, Anna Lehotská.

Spoločenskovedná komisia bola zriadená v roku 1971. Jej členmi boli učitelia dejepisu a občianskej náuky. Zabezpečovali prípravu historickej dokumentácie o škole, pripravovali a viedli exkurzie po pamätihodnostiach Turca, boli verejne činní, pripravovali relácie do školského rozhlasu k významným pamätným dňom a sviatkom, organizovali besedy (M. Vaváková – zakladajúca členka KSČ, N. Karamková – účastníčka prác na celinách v strednej Ázii, F. Jančo – hrdina socialistickej práce), kvízy (Čo vieš o KSČ, životopis a osobnosť V. I. Lenina), pripravovali a vyhodnocovali každoročne ankety na tému svetonázorovej výchovy a i.

Predmetová komisia telesnej výchovy a športu

Predsedovia: Jozef Petrovič, Vladimír Oravec, Pavel Bílik, Koloman Granec

Na vyučovanie telesnej výchovy sa využívala v šesťdesiatych a sedemdesiatych rokoch telocvičňa v prístavbe hlavnej budovy školy a od jari do jesene aj školské ihrisko, kúpeľný park a lesopark Bôr. Podmienky na vyučovanie sa zhoršili vždy v zime, lebo telocvičňa nestačila pre praktickú telesnú výchovu, potom čo sa zvýšil počet tried a žiakov. Na niektorých hodinách sa v telocvični o rozmeroch 17x10 m tiesnilo viac než 45 žiakov.

V roku 1978 sa po niekoľkoročnom úsilí podarilo získať finančné prostriedky na realizáciu výstavby druhej (novej) telocvične. Výstavba telocvične prebiehala v akcii Zveľaďovania obcí (Akcia Z) a v akcii Rodičia škole. Do výstavby telocvične sa hromadne zapojili i rodičia žiakov, ktorí sa na spoločnom stretnutí dohodli, že každý z nich odpracuje pri výstavbe telocvične dva dni bez nároku na mzdu a náhradu cestovných nákladov. Vďaka úsiliu MsNV a brigádnickej pomoci rodičov i žiakov školy sa podarilo ukončiť práce za jeden rok a tak mohla byť telocvičňa koncom marca 1979 odovzdaná učiteľom a žiakom školy do

užívania.[20] Na slávnostné otvorenie telocvične pripravili žiaci pod vedením učiteľov kultúrny program s názvom Kytica vďaky. V novej telocvičnej hale bola pripravená veľká výstavka prác žiakov i učiteľov školy. Osobitná časť výstavy bola venovaná etnografii Turca, ktorá pútala najviac pozornosti návštevníkov.

Mimoriadne úsilie pri výstavbe telocvične vynaložili aj učitelia telesnej výchovy, ktorí pomáhali vedeniu školy pri organizovaní a zabezpečení všetkých dozorných a čistiacich prác.

Výstavbou druhej telocvične spolu s jej materiálno-technickým vybavením sa podmienky na vykonávanie telovýchovnej a športovej činnosti výrazne zlepšili. Bol zriadený sklad športového náradia a náčinia, odborná učebňa brannej výchovy a kabinety učiteľov.

PK zabezpečovala predpísané telovýchovné výcvikové kurzy. Plavecký kurz sa konal na plavárni štátnych mestských kúpeľov. Lyžiarsky a turistický výcvik sa konali najčastejšie v školských výcvikových strediskách zriadených ministerstvom školstva.

Hlavnou úlohou PK bolo pripraviť žiakov teoreticky a prakticky tak, aby zvládli úspešne maturitnú skúšku. Telesná výchova bola voliteľným predmetom. Pre žiakov, ktorí si ju zvolili, pozostávala maturitná skúška z teoretickej i praktickej časti. V školskom roku 1979/1980 bola praktická skúška zrušená.

PK zabezpečovala aj teoretické a praktické vzdelávanie žiakov školy v predmete branná výchova. Zavedenie brannej výchovy ako povinného samostatného predmetu do učebných osnov stredných škôl sa pripravovalo už po skončení vojny, ale iné závažnejšie politické a spoločenské udalosti to oddialili. Branná príprava bola najskôr začlenená do telesnej výchovy v rámci rozšíreného týždenného počtu vyučovacích hodín. Jej obsahom bola strelecká príprava, zdravotnícka príprava a praktická príprava v teréne formou branných cvičení a kurzov. Neskôr boli niektoré témy brannej výchovy začlenené aj do obsahu iných vyučovacích predmetov.

Starostlivosť o rozvoj brannej výchovy obyvateľstva zabezpečovali v päťdesiatych rokoch masové spoločenské organizácie Zväz pre spoluprácu s armádou, Československý zväz telesnej výchovy, ČSČK, Zväz požiarnej ochrany a i. Začiatkom šesťdesiatych rokov sa úlohy brannej výchovy začali realizovať formou povinnej prípravy občanov na plnenie úloh štátu.[21] Pretože výsledky masovej prípravy obyvateľstva na obranu socialistickej vlasti nezodpovedali očakávaniam straníckych a vládnych orgánov, nariadilo Predsedníctvo ÚV KSČ kompetentným ministerstvám vypracovať nový model branného systému, ktorého súčasťou mala byť aj nová koncepcia brannej výchovy. Návrh

[20] Žiaci odpracovali pri výstavbe telocvične a čistiacich prácach spolu 8 000 hodín.
[21] Zákon č. 40/1961 Zb. o obrane Československej socialistickej republiky.

nového modelu bol vypracovaný v roku 1967 pod názvom Jednotný systém brannej výchovy obyvateľstva (JSBVO). Z dôvodu vojenskej invázie spojeneckých vojsk a občianskych nepokojov v rokoch 1968 a 1969 ho však Predsedníctvo ÚV KSČ schválilo až v roku 1971. Nová koncepcia JSBVO bola legislatívne zakotvená zákonom Federálneho zhromaždenia č.73/1973 Zb. o brannej výchove, ktorý stanovil ciele, obsah, a rozsah brannej výchovy, spôsob jej riadenia, práva a povinnosti orgánov, organizácií a účastníkov brannej výchovy.

Branná výchova bola zaradená do učebného plánu pedagogickej školy ako povinný predmet v 1.-3. ročníku v rozsahu jednej vyučovacej hodiny týždenne. Vyučovanie bolo rozdelené na oblasť brannej politiky, ochrany pred účinkami škodlivých látok, zdravotnícky výcvik, základy topografie. Získané vedomosti a zručnosti z brannej výchovy mali žiaci uplatniť nielen v prípade nebezpečenstva vojny, ale aj v dobe mieru, v situáciách, pri ktorých bolo ohrozované zdravie a život ľudí, napr. pri živelných pohromách, hromadných nešťastiach a pod. Súčasťou výučby brannej výchovy bolo celodenné branné cvičenie a päťdňový kurz s telovýchovnou a brannou tematikou.

Branné cvičenie sa konalo dvakrát ročne. Zimné branné cvičenie sa konalo väčšinou v priestoroch školy. Precvičovali sa signály CO, ochrana proti účinkom zbraní hromadného ničenia, evakuácia. Letné branné cvičenie malo charakter pochodového cvičenia s predpísanými brannými prvkami. Týždňový branný kurz sa konal v treťom ročníku a spájal sa s turistickým kurzom.

V brannej príprave sa využívali rôzne formy a metódy práce: besedy, prednášky, relácie v rozhlase a televízii, exkurzie, praktické cvičenia a kurzy, záujmové krúžky (Mladí požiarnici, Mladí zdravotníci), preteky brannej zdatnosti (Sokolský a Dukelský pretek brannej zdatnosti), súťaže (Expedícia 30“ k SNP, Vatry na horách, Vždy pripravený), Branný trojboj (beh na 1 km, streľba zo vzduchovky, hod granátom). V televíznej súťaži okresov Martin a Liptovský Mikuláš Pripraviť sa – Pozor –Štart účinkovalo 600 žiakov školy. Škola bola vyhodnotená ako najlepšia v okrese v plnení úloh brannej výchovy.

Koncom sedemdesiatych a začiatkom osemdesiatych rokov došlo k zmene v organizácii brannej výchovy na školách. Bola pripravená nová koncepcia brannej výchovy, ktorá vychádzala z predpokladu vzostupného kontinuálneho charakteru brannej výchovy. Výchova mládeže sa bez rešpektovania branných prvkov pokladala za nemysliteľnú v triedne rozdelenom svete.

Telovýchovno-brannej problematike bola venovaná v škole osobitná pozornosť. Dokumenty a materiály brannej výchovy, ZO Zväzarmu a POCO boli pravidelne zverejňované na školských nástenných paneloch. Učitelia brannej výchovy pripravili výstavku metodických pomôcok pre predškolskú brannú výchovu pri príležitosti Dňa československej armády, ktorá bola inštalovaná v Materskej škole na ulici Školská.

Pri významných výročiach súvisiacich s brannou tematikou (SNP, oslobodenie, február,) pripravila PK prednášky a relácie do školského rozhlasu (Agresívne ciele imperializmu v súvislosti so zámerom skonštruovať neutrónovú bombu, Mierová iniciatíva ZSSR a ostatných socialistických krajín).

Vyučovanie brannej výchovy zabezpečovali v školskom roku 1981/1982 traja učitelia, z nich mal iba jeden absolvovaný kurz brannej výchovy, ktorý organizoval KPÚ. Komplexná inšpekcia na základe vykonanej previerky odporučila vedeniu školy, aby brannú výchovu vyučovali iba dvaja učitelia, a to buď s vysokoškolskou kvalifikáciou pre tento predmet alebo aspoň s absolvovaným branným kurzom na KPÚ. Inšpekcia odporučila vedeniu školy zriadiť komisiu brannej výchovy na škole, ktorá mala plniť úlohy JSBVO.

Pri plnení úloh JSBVO spolupracovala škola s ďalšími spoločenskými a záujmovými organizáciami. Bola nadviazaná spolupráca s Vysokou vojenskou školou v Martine, so Zväzarmom v Martine, a inými organizáciami.

Sklad materiálu CO bol umiestnený v suteréne školy. Prácou v sklade materiálu CO boli poverené vychovávateľky DM, ktoré vykonávali dopĺňanie materiálu CO, jeho evidenciu a uskladnenie, ošetrovanie. V rámci CO bola v škole a DM ustanovená prieskumná hliadka, 5 vyslobodzovacích družstiev, 6 požiarnych družstiev, 6 zdravotných družstiev, 3 poriadkové hliadky, 3 úkrytové družstvá, a hliadka na ochranu potravín.

Súčasťou výchovného pôsobenia na žiakov bolo i organizovanie súťaží s brannou tematikou. Súťaže boli jedným z prostriedkov usmerňovania mimoškolskej činnosti žiakov, rozvíjania ich športových záujmov, zvyšovania telesnej zdatnosti, pohybovej a športovej výkonnosti. Pri ich organizovaní spolupracovala škola s okresnou organizáciou Zväzarmu a Vojenským učilišťom v Martine. Prípravu žiakov na jednotlivé športovo-branné súťaže zabezpečovali učitelia telesnej a brannej výchovy. V roku 1985 poveril SKNV v B. Bystrici školu organizáciou okresných pretekov brannej všestrannosti stredných škôl pri príležitosti 40. výročia oslobodenia Československa Sovietskou armádou. Preteky sa konali 5. mája 1985. Zúčastnilo sa ich 10 dievčenských družstiev a 9 chlapčenských, spolu 133 štartujúcich. Dievčenské družstvo školy sa umiestnilo na 3. mieste.

Významné branno-športové akcie a podujatia sa stali predmetom záujmu aj výtvarnej tvorivosti žiačok, ktoré tvorili politické plagáty na tému boja za mier a odvrátenie nebezpečenstva vojny.

Rozmanitá bola mimoškolská záujmová telovýchovná činnosť PK. Každý učiteľ telesnej výchovy sa venoval vybraným športovým hrám dve hodiny týždenne. Na športových hrách pripravovali učitelia žiakov na rôzne telovýchovné a športové súťaže. Veľmi dobre sa v nich darilo družstvu hádzanárok, volejbalistiek, basketbalistiek, ľahkej atletiky a gymnastiky.

Každoročne sa žiaci školy pod vedením učiteľov zúčastňovali celoslovenských zimných a letných športových hier pedagogických škôl. Hry sa konali vždy na inej pedagogickej škole. V Turčianskych Tepliciach boli letné hry v roku 1973 a v roku 1980, kedy sa škola umiestnila na druhom mieste, čo bol najlepší výsledok. Zimné hry sa konali v Turčianskych Tepliciach v rokoch 1966, 1968 a 1971. Škola získala v roku 1966 prvé miesto a v ďalších ročníkoch si udržala druhé miesto. O úspech sa zaslúžili učitelia Jozef Petrovič, Vladimír Oravec, Pavel Bílik, Karin Grancová, Koloman Granec, Elena Tichá.

Prehľad o účasti a umiestnení žiakov školy na celoslovenských športových hrách v rokoch 1962 - 1980

Letné športové hry				**Zimné športové hry**			
Rok	Ročník	Organizátor	Umiestnenie	Rok	Ročník	Organizátor	Umiestnenie
1962	I.	Levoča	6	-	-	-	-
1963	II.	Lučenec	7	-	-	-	-
1964	III.	Prešov	7	-	-	-	-
1965	nekonali sa pre celoštátnu spartakiádu			1965	I.	Levoča	2
1966	IV.	Modra	8	1966	II.	Turč.Teplice	1
1967	V.	Trebišov	8	1967	III.	Rožňava	2
1968	VI.	Levice	6	1968	IV.	Turč.Teplice	2
1969	VII.	Prešov	5	1969	V.	Rožňava	2
1970	VIII.	Lučenec - nekonali sa		1970	VI.	Levoča	2
1971	IX.	Modra	4	1971	VII.	Turč.Teplice	2
1972	X.	Levice	4	1972	nekonali sa pre nedostatok snehu		
1973	XI.	Turč.Teplice	3	1973	VII.	Levoča	2
1974	XII.	Prešov	5	V ďalších rokoch sa už zimné hry nekonali.			
1975	nekonali sa pre celoštátnu spartakiádu						
1976	XIII.	Lučenec	4				
1977	XIV.	Levoča	6				
1978	XV.	Modra	3				
1979	XVI.	Levice	4				
1980	XVII.	Turč.Teplice*	2				

***** V roku 1980 sa nekonali letné športové hry, ale z rozhodnutia MS SSR sa uskutočnili iba niektoré lyžiarske disciplíny, volejbal a basketbal.

Z ďalších dosiahnutých športových úspechov bolo mimoriadne cenné prvé miesto hádzanárskeho družstva v kategórii dorasteniek na majstrovstvách ČSSR v roku 1973 pod vedením Jozefa Petroviča. Družstvo volejbalistiek pod vedením Kolomana Granca sa umiestnilo na celoslovenských hrách v roku 1978 v Modre na prvom mieste a rovnako i v roku 1980 v Turčianskych Tepliciach. Družstvo žiačok pod vedením Pavla Bílika obsadilo prvé miesto na okresnom preteku brannej všestrannosti v Martine v roku 1974 a v Turčianskych Tepliciach v roku 1977. Lyžiarske družstvo pod vedením Vladimíra Oravca získalo prvé miesto v technických lyžiarskych disciplínach v roku 1971.

V osemdesiatych rokoch dosahovali žiaci školy na celoslovenských športových hrách pedagogických škôl iba priemerné výsledky. Na športových hrách v Hurbanove v roku 1984 sa umiestnili na 4. mieste. Najlepší výsledok dosiahli v atletike a v hádzanej, kde získali 3. miesto. Žiačka E. Šudová zvíťazila v skoku do výšky i do diaľky. K úspešným reprezentantkám školy patrili tiež S. Vokelová, S. Ochodničanová, M. Tabačková, M. Závišická, ktorá v brannom viacboji na majstrovstvách SSR v roku 1983 obsadila 1. miesto v kategórii mladších dorasteniek.

Činnosť krúžku ľahkej atletiky sa zintenzívnila príchodom M. Lettricha v roku 1980. Pod jeho vedením si žiačky školy úspešne počínali na Stredoškolských hrách v okresnom i krajskom kole, na Turčianskych hrách a i. Viaceré členky športových krúžkov sa zapojili do plnenia Odznaku zdatnosti BPPOV. Zlatý odznak získala v roku 1984 E. Šudová a 13 ďalších žiačok získalo strieborný odznak.

Aktívnu činnosť v osemdesiatych rokoch vyvíjal volejbalový krúžok. Členky krúžku pod vedením K. Granca dosiahli pekné výsledky na majstrovstvách okresu i kraja. Z ostatných krúžkov si dobre počínal krúžok športovej gymnastiky, ktorý viedla E. Tichá. Okrem nácvikov na spartakiádu sa zapájal aj do súťaží stredných škôl v gymnastike.

Školské telovýchovné aktivity vrcholili nácvikom a účasťou na spartakiáde.[22] Nácviku žiačok na spartakiádne vystúpenia sa venovali všetci členovia predmetovej komisie telesnej výchovy. Od roku 1975 bola okresnou a neskôr i krajskou cvičiteľkou E. Tichá. Žiačky školy cvičili v skupine dorasteniek (15 až 18 rokov). Do nácviku boli zaradené všetky ročníky. Nacvičovalo sa rôzne. V zime v telocvični, v lete na školskom ihrisku, kde boli umiestnené provizórne značky zhotovené z viečok na zaváracie poháre. Na začiatku apríla sa uskutočnil okresný

[22] Spartakiády boli najväčším hromadným verejným telocvičným vystúpením v bývalom Československu. Okrem samotnej športovej hodnoty cvičení slúžili vtedajšiemu režimu na propagáciu úspechov jeho politiky. Prvá spartakiáda sa konala v roku 1955 na strahovskom štadióne v Prahe a posledná v roku 1985. Slovenské zastúpenie bolo najskôr 7 %, po roku 1970 17 %.

zraz v Martine, kde boli zastúpené najlepšie cvičenky zo všetkých tried pedagogickej školy a z ďalších stredných škôl z Martina. V roku 1965 sa zúčastnilo okresného zrazu 318 cvičeniek pedagogickej školy.

V príprave na spartakiádu v roku 1975 bolo do nácviku zapojených 144 žiačok (dorasteniek). Vedúcou nácviku v škole i v rámci okresu bola E. Tichá. Členom okresného spartakiádneho štábu bol V. Oravec. Niekoľko učiteliek a vychovávateliek sa zapojilo do cvičenia skladby pre ženy a dve rodiny nacvičovali skladbu pre rodičov s deťmi. Cvičenky vystúpili na obvodnej spartakiáde v Belej, Diviakoch, dvakrát na okresnej spartakiáde v Martine, v Žiari nad Hronom, v Banskej Bystrici. Na celoštátnej spartakiáde v Prahe vystupovalo 50 cvičeniek spomedzi žiačok školy (kategória dorasteniek) pod vedením E. Tichej a J. Petroviča.

Do nácviku spartakiády v roku 1980 bolo zapojených 108 žiačok. Z nich bolo vybraných pre vystúpenie v Prahe 42 žiačok.

Pre spartakiádu v roku 1985 bolo vybratých 120 cvičeniek z 2. a 3. ročníka. Cvičiteľmi boli učitelia telesnej výchovy V. Oravec a K. Granec a E. Tichá, ktorá bola i okresnou cvičiteľkou. Cvičenky vystúpili na obvodnej spartakiáde v Mošovciach, v T. Tepliciach a v Martine. 66 cvičeniek reprezentovalo školu na celorepublikovej spartakiáde v Prahe v dňoch 20.6. až 3.7.1985. Vedúcimi boli V. Oravec, M. Lettrich, M. Lobotka a E. Tichá. V skladbe žien cvičili v Prahe G. Mažáriová, Z. Novotná, M. Kozová. V rámci turistickej časti spartakiády sa zúčastnilo pobytu v Prahe 7 žiačok pod vedením M. Machilovej.

Predmetová komisia pedagogiky a pedagogickej praxe

Predsedovia: Mária Samčíková, Mária Široká, Mária Miková.

Členovia PK zabezpečovali odbornú prípravu žiačok v predmetoch pedagogika, psychológia a pedagogická prax. Na zasadnutia PK súvisiace s praktickou prípravou žiačok boli prizývaní aj metodici výchovných predmetov. Hlavnými úlohami PK bolo zabezpečovať kvalitnú teoretickú prípravu žiakov k maturitným skúškam a vytvárať priaznivé podmienky na realizáciu praktického vyučovania v predškolských a mimoškolských výchovných zariadeniach. PK rozvíjala spoluprácu s kabinetom predškolskej výchovy a psychológie pri KPÚ v B. Bystrici a DD v Necpaloch.

PK pripravovala prednášky na témy z didaktiky a metodiky vyučovania a organizovala odborné exkurzie do rôznych výchovných zariadení. Do Osobitnej školy v H. Štubni, ZDŠ internátnej pre nepočujúcich v Kremnici, Okresného domu detí a mládeže v Martine, Detského domova v Ružomberku, a ďalších.

V školskom roku 1980/1981 sa PK rozdelila na PK pedagogiky a psychológie a PK pedagogickej praxe. PK pedagogickej praxe združovala učiteľov pedago-

giky, psychológie, metodikov výchov a jazykovej výchovy, ktorí zabezpečovali priebežnú pedagogickú prax v cvičných MŠ a ŠD.

V rámci pedagogickej praxe absolvovali žiačky maturitného ročníka exkurzie do Detských jaslí v T. Tepliciach, Materskej školy pre deti mentálne retardované v Martine, Dojčeneckého ústavu v Martine, Logopedickej poradne v Martine, Okresného pedagogického strediska, Okresnej pedagogicko-psychologickej poradne, Detského domova v Necpaloch, Diagnostického ústavu v Žiline, atď.

PK organizovala inštruktážne porady za účasti okresných inšpektoriek s cieľom zlepšiť organizáciu a výsledky súvislej pedagogickej praxe, zjednotiť kritéria na hodnotenie a klasifikáciu žiačok na praxi, na tvorbu a využitie didaktických pomôcok v práci učiteľky MŠ, a pod.

Osobitné postavenie v systéme organizácie a riadenia školy mali verejné stranícke schôdze KSS. Konali sa dva alebo viackrát v školskom roku. Zvolávala ich ZO KSS v úzkej spolupráci s vedením školy. I keď boli v zásade nepovinné, vyžadovala sa na nich účasť všetkých zamestnancov školy, tak členov, ako i nečlenov KSS. Každú neúčasť bolo potrebné ospravedlniť riadnym dôvodom. Najčastejším predmetom rokovania verejnej straníckej schôdze boli úlohy, ktoré plnila škola v ideovo-politickej a svetonázorovej oblasti, oslava výročí významných udalostí, plnenie vytýčených celoročných plánov, realizácia záverov zjazdov KSČ vo výchovnej a vzdelávacej práci a i.

Zvyšovanie úrovne výchovy a vzdelávania žiakov, skvalitňovanie práce učiteľov a zlepšovanie materiálno-technického vybavenia školy patrilo medzi úlohy, na plnenie ktorých bola zameraná kontrolná a hospitačná činnosť vedenia školy. Hospitácie boli priebežné, tematické a komplexné. Ich cieľ bol konkretizovaný v ročných plánoch práce školy. V rokoch 1960-1980 bola hospitačná činnosť vedenia školy zameraná na sledovanie výchovného využitia učiva, výsledkov žiakov v slovenskom a ruskom jazyku, efektívnosti práce triednych učiteľov, úrovne brannej výchovy, plnenia tematických plánov, stavu svetonázorovej výchovy, priebehu pedagogickej praxe v cvičných MŠ, systému pomoci mladým pedagógom a i. Frekvencia hospitačnej činnosti vedenia školy bola rôzna. Závisela od viacerých objektívnych i subjektívnych činiteľov. V prvom polroku školského roku 1960/1961 vykonala riaditeľka spolu so zástupkyňou 41 hospitácií. V školskom roku 1961/1962 vykonala riaditeľka 69 hospitácii, u každého vyučujúceho najmenej 3 hospitácie. Zástupkyňa vykonala 78 hospitácií. Hospitačná činnosť bola zameraná nielen na vyučovacie predmety, ale aj na prácu záujmových krúžkov a vedenie pedagogickej praxe. V školskom roku 1962/1963 vykonala riaditeľka 46 hospitácii na jednotlivých vyučovacích predmetoch a 6 na politických desaťminútovkách. Zástupkyňa vykonala 59 hospitácií a 9 na de-

saťminútovkách. V prvom polroku školského roku 1966/1967 vykonala riaditeľka 50 hospitácií a zástupkyňa 75. Počas kontrolnej činnosti zistili, že z dôvodu predlžujúcich sa jesenných poľnohospodárskych brigád bolo zameškané učivo, ktoré bude potrebné dobrať v krátkom čase.

V školskom roku 1973/1974 vykonala riaditeľka 68 hospitácií a obidvaja zástupcovia spolu 101 hospitácií.[23] V školskom roku 1975/1976 uskutočnilo vedenie školy celkom 153 hospitácií, čo bolo v priemere 8 za týždeň. Cieľom hospitačnej činnosti bolo zistiť výchovné využitie tematických celkov, uplatňovanie medzipredmetových vzťahov, dodržiavania vnútorného členenia vyučovacích hodín, stav a úroveň klasifikácie v súlade s novým klasifikačným poriadkom, plnenie tematického plánu učiva a i. V školskom roku 1976/1977 uskutočnilo vedenie školy 170 hospitácii na vyučovacích hodinách, na pedagogickej praxi, v elokovaných triedach, v krúžkoch záujmovej činnosti, na zasadnutiach PK, atď.

Po komplexnej inšpekcii začiatkom roku 1978 sa frekvencia hospitačnej a kontrolnej činnosti členov vedenia školy výrazne zvýšila. Riaditeľka a traja zástupcovia vykonali za celý školský rok 240 hospitácií a hlavná vychovávateľka 40 hospitácii. Okrem toho vykonali 208 ohlásených alebo náhodných kontrol. K najčastejšie zisteným nedostatkom patrilo nerešpektovanie celoročného tematického plánu učiva, nedodržanie štruktúry vyučovacej hodiny, nevyužívanie medzipredmetových vzťahov, nedostatočná príprava na vyučovanie, neskúšanie, nezopakovanie prebratého učiva na konci vyučovacej hodiny, nenaplnenie stanoveného cieľa hodiny, nevyužívanie netradičných metód vyučovania, neefektívne využívanie spojených hodín v delených triedach (nezapojenie druhej skupiny do VV práce), atď.

K zisteným nedostatkom v administratívnej práci učiteľov patrilo nedôsledné vedenie pedagogickej dokumentácie, nezapísanie prebratého učiva do TK, chýbajúce podpisy učiteľov v triednej knihe, v pedagogickej dokumentácii boli vecné i gramatické chyby. Zistené nedostatky sa prerokovávali na pedagogických radách, ktoré stanovili aj spôsob a termín ich odstránenia.

K nedostatkom pri plnení pracovnej disciplíny pedagógov patril neskorý príchod do školy, neskorý nástup na vyučovaciu hodinu, predčasné ukončenie vyučovacej hodiny, nedostatočné vykonávanie dozoru, strata vyučovacieho času pri presunoch žiakov z telocvične a odborných učební do tried a naopak.

Po zmene vo vedení školy v roku 1980 sa frekvencia hospitačnej činnosti začala postupne znižovať. Z naplánovaných 288 hospitácií v školskom roku 1980/1981 sa vedeniu školy podarilo zrealizovať 213 hodín. Na jeden týždeň

[23] Podľa vtedajších pokynov mal riaditeľ vykonať za školský rok 60 priamych hospitácií a zástupca riaditeľa 90.

pripadalo v priemere 1,5 hospitácie. Obežník č. 11/1981 ukladal vedúcim zamestnancom školy povinnosť vykonať počas školského roka najmenej 68 hospitácii, 2 hospitácie za týždeň. V školskom roku 1981/1982 bolo zrealizovaných 237 hospitácii, v 1983/1984 124 hospitácii, v školskom roku 1986/1987 182 hospitácií. Za najčastejší dôvod zníženej frekvencie hospitačnej činnosti sa udávala veľká pracovná vyťaženosť členov vedenia školy administratívnymi a ďalšími povinnosťami. Školská inšpekcia poukazovala aj na povinnosť dodržiavať schválený časový plán hospitácií a kompletnosť vedenia hospitačných záznamov.

Dôležitú úlohu pri zvyšovaní kvality vyučovania plnili vzájomné hospitácie učiteľov, resp. otvorené hodiny, rovnakých alebo príbuzných predmetov. Boli súčasťou každoročných plánov práce jednotlivých PK. Predmetové komisie zabezpečovali aj pravidelnú hospitačnú činnosť v MŠ a ŠD tých učiteľov, ktorých vyučovacie predmety obsahovali tematické celky potrebné pre budúcu prácu učiteliek v materských školách a vychovávateľov v mimoškolských výchovných zariadeniach. Nadobudnuté poznatky sa využívali na skvalitnenie odbornej prípravy. Početnosť vzájomných hospitácii bola rôzna. V rokoch 1971 až 1979 sa pohybovala v rozmedzí 30 až 40 ročne. Podľa odporúčania školskej inšpekcie mal každý učiteľ absolvovať počas školského roka aspoň tri vzájomné hospitácie.

Okrem priamej hospitačnej činnosti sa vykonávala aj pravidelná kontrolná činnosť. Jej zameranie v príslušnom školskom roku bolo stanovené v harmonograme hospitačnej a kontrolnej činnosti. Vedenie školy pravidelne kontrolovalo pedagogickú dokumentáciu, dokumentáciu súvisiacu s prijímacím konaním a maturitnými skúškami, dodržiavaním harmonogramu písomných prác a ich včasného vyhodnotenia, plnením plánov PK, priebehom diaľkového štúdia, plánmi športových hier, brigádnickou činnosťou školy, priebehom záujmovej a ostatnej mimoškolskej činnosti žiakov, plnením časového a tematického plánu exkurzií, využívaním učebníc a učebných pomôcok, postupom IPV učiteľov, priebehom a výsledkami inventarizačných prác, dodržiavaním školského poriadku žiakmi a pracovného poriadku pedagogickými zamestnancami školy.

Externé hodnotenie práce školy

V súlade s platnou školskou legislatívou vykonávali v škole externé hodnotenie poverení pracovníci ministerstva školstva a OŠ KNV. Veľká previerka stavu a práce školy sa uskutočnila v dňoch 26. až 29. novembra 1960 v súvislosti s pripravovaným ukončením jej činnosti. Previerku vykonávala zástupkyňa výboru školstva pri SNR, zástupcovia KNV a ONV. Previerka upozornila na viaceré nedostatky v riadiacej práci i vo výchovnovzdelávacej činnosti.

Predmetom inšpekčnej činnosti boli aj previerky úrovne a dosahovaných výsledkov školy na úseku komunistickej výchovy a výchovy k vedeckému svetonázoru, keďže absolventky školy sa mali stať budúcimi učiteľkami.

Čiastkové inšpekcie vykonané v školskom roku 1973/1974 sledovali plnenie úloh pri vyučovaní slovenského jazyka, ruského jazyka a matematiky. Inšpekčné skupiny viedli Š. Bojtár, vedúci pedagogického oddelenia odboru školstva S KNV a J. Čakloš, krajský školský inšpektor.

Inšpekciu zameranú na plnenie nových učebných osnov platných od 1.septembra 1973 vykonal O. Bartko, ústredný školský inšpektor MŠ SSR. Inšpekciu zameranú na sledovanie úrovne vyučovania pedagogiky a psychológie vykonal Dr. K. Kattoš, vedúci kabinetu pedagogiky KPÚ v B. Bystrici a ruského jazyka J. Baran, bývalý učiteľ pedagogickej školy.

Komplexná inšpekcia bola vykonaná v škole v dňoch 1.-28. februára 1978. Jej cieľom bolo preveriť plnenie úloh vytýčených MŠ SSR na základe záverov XV. zjazdu KSČ v školskom roku 1976/1977 a 1977/1978, preveriť úroveň riadiacej a kontrolnej práce vedenia školy a zistiť úroveň výchovnovzdelávacích výsledkov žiakov školy.

Vedúcim inšpekčnej komisie bol krajský školský inšpektor Milan Farkaš. Okrem neho sa podieľalo na výkone kontroly ďalších 29 poverených členov inšpekčnej komisie. Každý z členov inšpekčnej komisie vykonal kontrolu činnosti školy na stanovenom úseku alebo kontrolu výsledkov výchovy a vzdelávania v určenom vyučovacom predmete. Členmi inšpekčnej komisie boli krajskí školskí inšpektori, pracovníci KPÚ, riaditelia SŠ a stredoškolskí učitelia. Hlavnými metódami a formami inšpekcie boli pohovory s členmi vedenia školy, vedúcimi PK, funkcionármi masových spoločenských organizácii, učiteľmi hospitovaných predmetov, písomné previerky z vybraných predmetov, kontrola pedagogickej dokumentácie školy a tried, previerka stavu IPV učiteľov. Členovia inšpekčnej komisie vykonali vo vybraných triedach na vyučovacích hodinách z jednotlivých predmetov spolu 78 hospitácii.

V predmete slovenský jazyk a literatúra vykonali J. Kružliak z Gymnázia vo Veľkom Krtíši a J. Nemčok z KPÚ v B. Bystrici 23 hospitácii. Súčasťou inšpekcie bola aj písomná previerka pozostávajúca zo 7 úloh, ktorých cieľom bolo zistiť úroveň vedomostí žiakov z gramatiky a literatúry, ako i pravopisných zručností a štylistických schopností. Priemerná známka z písomnej previerky bola 3,03. V predmete dejepis bolo vykonaných 5 hospitácií, v občianskej náuke 7 hospitácií a v jednej triede 4.ročníka bola vykonaná anketa svetonázorovej výchovy. V predmete zemepis vykonala 3 hospitácie K. Mišútová z SPgŠ v Lučenci. V predmete matematika bola vykonaná písomná previerka v 2 triedach s priemerným výsledkom 2,70. V predmete fyzika vykonala inšpekcia 4 hospi-

tácie, v predmete chémia 6 hospitácií, v predmete biológia 3 hospitácie a písomnú previerku s výsledným priemerom 3,25. V predmete biológia dieťaťa hospitovala K. Machanová z SPgŠ v Lučenci na 6 hodinách. Súčasťou bola i písomná previerka v jednej triede 2.ročníka s výsledkom 2,70. V predmete pedagogika a psychológia hospitovali J. Osvaldová z SPgŠ v Leviciach, J. Hudcovičová z SPgŠ v Leviciach a K. Kattoš z KPÚ v B. Bystrici. V predmete výtvarná výchova hospitoval S. Bibza z SPgŠ v Modre a J. Bačík z KPÚ v B. Bystrici na 6 hodinách, v predmete telesná výchova hospitoval M. Janík z KPÚ v B. Bystrici a D. Millo z Gymnázia v Martine na 8 hodinách. V predmete branná výchova bola vykonaná i písomná previerka s priemerom 1,0. V predmete praktikum pracovnej výchovy a praktikum didaktickej techniky boli vykonané 3 hospitácie.

Na záver komplexnej inšpekcie bola vypracovaná správa a uložené opatrenia. 23 opatrení sa týkali zintenzívnenia práce vedenia školy a 74 opatrení sa týkalo zlepšenia práce triednych učiteľov, PK a jednotlivých učiteľov.

Správa z komplexnej inšpekcie bola predmetom rokovania pedagogickej rady konanej 16.marca 1978. Celkový výsledok inšpekcie vyhodnotil krajský školský inšpektor ako pozitívny, avšak s tým, že každý pedagogický zamestnanec si musí byť vedomý svojich slabých miest a musí sa sústrediť na ich odstránenie. Inšpektor uložil všetkým učiteľom do päť rokov pedagogickej praxe povinnosť písomne sa pripravovať na každú vyučovaciu hodinu. Príprava mala obsahovať dátum, triedu, predmet, výchovnovzdelávací cieľ, typ hodiny, metodický postup. Písomné prípravy mali kontrolovať zástupcovia riaditeľa školy raz za mesiac. V prípade, že boli nedostatky odborného alebo metodického charakteru aj u učiteľov s dlhšou praxou, i u tých platila povinnosť predkladať písomné prípravy.

Inšpekcia uložila vedeniu školy vypracovať aj plán návštev žiakov, ktorí bývali na priváte a zintenzívniť kontrolu v miestnych pohostinstvách.[24]

Komplexnú inšpekciu s cieľom preveriť a zhodnotiť plnenie hlavných úloh rezortu školstva SSR v oblasti základného a stredného školstva po XVI. zjazde KSČ a zjazde KSS v podmienkach školy a DM vykonal v dňoch 22. novembra - 10. decembra 1982 OŠ KNV v Banskej Bystrici. Vedúcou inšpekcie bola M. Albertová. Okrem nej sa na výkone inšpekcie podieľali 4 krajskí školskí inšpektori, 5 odborných pracovníkov KPÚ a 5 odborných poradcov z radov učiteľov SPgŠ v Lučenci pre skupiny vybraných predmetov. Inšpekcia posudzovala úroveň

[24] Táto činnosť bola náročná na čas, na fyzickú, psychickú a v neposlednom rade i na ekonomickú kondíciu kontrolóra. Jeden z učiteľov spomínal na to slovami: „Aby človek nevyzeral ako hlupák alebo špión, musel si všade objednať aspoň malé pivo (1,50 Kčs). Keď začal kontrolu od pohostinstva Na plavárni a skončil v bufete v kúpeľnom parku mal na konte 4 pivá (6 Kčs). Keď nebola vôľa tieto účty refundovať, kontrolná činnosť postupne strácala na údernosti."

riadenia školy, materiálne podmienky školy, dosiahnuté výchovnovzdelávacie výsledky, splnenie kvalifikačných podmienok pedagogických pracovníkov, organizáciu a chod vyučovania, dodržiavanie pedagogických a hygienických noriem pri tvorbe rozvrhu hodín, vnútorný poriadok školy a DM. V záverečnej správe inšpekcia konštatovala, že celková úroveň výchovnovzdelávacej práce školy zodpovedá kladeným požiadavkám, dosahované výsledky v oblasti školskej i mimoškolskej výchovy a vzdelávania sú veľmi dobré. Všetci učitelia sa zamerali na to, aby si žiaci aktívne osvojovali nové poznatky a aby ich vedeli uplatniť vo svojej budúcej praxi. Vyučovacie hodiny boli pripravené starostlivo a boli využité bez väčších časových strát. Orientácia na základné učivo a jeho dôkladné štrukturalizovanie aktivizovalo žiakov, podnecovalo ich samostatnosť, podporovalo tvorivosť pri osvojovaní si učebnej látky, pri jej reprodukcii a riešení nových úloh. Pri hodnotení a klasifikácii učebných výsledkov žiakov uplatňovali učitelia predpísané didaktické i psychologické zásady. Určité problémy a nedostatky spočívali podľa názoru školskej inšpekcie v tom, že u viacerých učiteľov prevládala vzdelávacia stránka nad výchovnou, že sa vo VVP nerozvíjali v dostatočnej miere metódy problémového vyučovania, práca s učebnicou a samostatná práca žiakov. Nedostatky sa vyskytli aj v súvislosti s dodržiavaním zásad pravidelného skúšania a hodnotenia žiakov. Osobitnú pozornosť odporúčala inšpekcia venovať úrovni vedenia základnej pedagogickej dokumentácie a príprave pedagogických pracovníkov na realizáciu úloh spojených s ďalším rozvojom československej výchovnovzdelávacej sústavy.

Počas školského roka 1983/1984 boli vykonané v škole ďalšie tematické inšpekcie, ktoré sa týkali kontroly plnenia opatrení, ktoré škola prijala k záverom III. zjazdu SZM, priebehu a výsledkov talentových skúšok denného i diaľkového štúdia, organizácie a zabezpečenia školského roka, umiestnenia absolventiek učiteľského štúdia, prípravy a organizácie maturitných skúšok, zabezpečenia objektu školy z bezpečnostného hľadiska, stavu kádrovej a personálnej dokumentácie. Do roku 1989 bolo v škole vykonaných spolu 12 tematických inšpekcií.

Pedagogický zbor

KSČ chápala učiteľov ako nástroj výchovy budúcich generácií budovateľov komunizmu, preto im venovala mimoriadnu pozornosť. Pri výbere uchádzačov o prijatie do pracovného pomeru bola škola povinná dbať, aby to bol občan, ktorý bol oddaný socialistickému zriadeniu, ktorý poskytoval záruku správnej výchovy žiakov v súlade s cieľmi a úlohami štátnej školskej politiky. Pri prvom nástupe do pracovného pomeru boli pedagogickí pracovníci povinní zložiť sľub, že budú vždy pracovať v záujme robotníckej triedy, budú uskutočňovať politiku

KSČ, budú pestovať v žiakoch lásku k socialistickej vlasti a budú ich vychovávať v duchu marxisticko-leninského svetonázoru.[25]

Učiteľom a a vychovávateľom sa prisudzovala veľká spoločenská zodpovednosť. Ich úlohou a poslaním v socialistickej škole bola okrem výchovnovzdelávacej práce i vynucovaná verejná spoločensko-politická činnosť.

Počet učiteľov pôsobiacich v škole v rokoch 1960 – 1989 sa menil. V školskom roku 1959/1960 pôsobilo v škole 16 učiteľov, z toho 8 mužov a 8 žien. Všetkých tried denného štúdia bolo 8, na jednu triedu pripadali 2 učitelia. Postupne ako sa zvyšoval počet tried, narastal aj počet učiteľov. V školskom roku 1969/1970 bolo spolu 15 tried denného štúdia a 7 tried diaľkového štúdia, v ktorých zabezpečovalo vyučovanie 32 učiteľov. V školskom roku 1979/1980 bolo 20 tried denného štúdia a 13 tried diaľkového štúdia. Učiteľov bolo 40, z toho 13 mužov a 27 žien. Kvalifikáciu pre druhý cyklus malo 30 učiteľov, pre prvý cyklus 9 učiteľov a jeden učiteľ mal kvalifikáciu iba pre prvý stupeň ZŠ. V školskom roku 1983/1984 zabezpečovalo výchovu a vzdelávanie 43 učiteľov a 19 vychovávateliek.. Tried bolo 17 a počet žiakov denného štúdia bol 584. Z uvedeného počtu 17 vyučovalo všeobecnovzdelávacie predmety a 26 odborné vyučovacie predmety. Nekvalifikovaný bol jeden pedagogický pracovník. 17 učiteľov malo v aprobácii slovenský jazyk, 9 ruský jazyk, 6 pedagogiku, 7 hudobnú výchovu a hru na hudobný nástroj, 5 výtvarnú výchovu, 5 telesnú výchovu a 4 biológiu. Počet učiteľov, ktorí mali v aprobácii ostatné učebné predmety bol podstatne nižší.

V rokoch 1960 až 1989 pôsobilo v pedagogickej škole celkom 118 učiteľov.

Veková štruktúra učiteľov v roku 1970 a 1980

	do 30 rokov	do 35 rokov	do 40 rokov	do 45 rokov	do 50 rokov	do 55 rokov	do 60 rokov	nad 60 rokov
1970	12	6	5	2	4	1	1	1
1980	12	11	3	12	3	1	1	-

Učitelia pôsobiaci v škole v rokoch 1960 – 1989

Palicová Viera (1958-1969). Zástupkyňa riaditeľky. Vyučovala biológiu, biológiu dieťaťa, zemepis, pedagogickú prax.
Barát Mikuláš (1.7.1969-30.9.1969). Zástupca riaditeľky.
Šarlina Jozef (1969-1979). Zástupca riaditeľky. Vyučoval filozofiu a občiansku náuku.
RNDr. Mažáriová Gabriela (1963-1989). V rokoch 1972-1987 zástupkyňa riaditeľky. Vyučovala chémiu, biológiu.

[25] Pracovný poriadok pre pedagogických pracovníkov škôl a školských zariadení zo 4.decembra 1984 č.13 680/1984-44.

PhDr. Štolc Eduard (1964-1989). Od roku 1979 zástupca riaditeľky. Vyučoval hudobnú výchovu a hru na hudobný nástroj.
Tichá Elena (1971-1989). V rokoch 1978-1987 zástupkyňa riaditeľky. Vyučovala pedagogiku a telesnú výchovu.
Samčíková Mária (1959-1980, 1983-1984). Vyučovala pedagogiku, psychológiu, pedagogickú prax, praktikum bábkového divadla.
Bílek Vladimír (1958-1962). Vyučoval pedagogiku a pedagogickú prax.
Šutý Jozef (1958-1967). Vyučoval matematiku, fyziku.
Bačík Ján (1958-1968). Vyučoval výtvarnú výchovu a hru na husle.
Bačíková Dáša (1959-1973). Vyučovala slovenský jazyk, metodiku rozvíjania reči, hru na klavír.
Francisci Dagmar (1959-1961). Vyučovala biológiu.
Trégerová Dáša (1959-1961). Vyučovala slovenský jazyk.
Petrovič Jozef (1960-1980). Vyučoval telesnú a brannú výchovu, športové hry.
Lehotská Anna (1959-63, 1966-1989). Vyučovala dejepis a slovenský jazyk.
Paulechová Veronika (1960-1967). Vyučovala slovenský jazyk.
Šutý Jozef (1958-1967). Vyučoval matematiku a fyziku.
Vlkolinská Alica (1960-1964). Vyučovala chémiu, hru na klavír, ruský jazyk.
Hrebíková Dana (1961-1989). Vyučovala slovenský jazyk, hudobnú výchovu a hru na klavír.
Rutkayová Darina (1961-1965). Vyučovala práce na pozemku ??
Steranková Filoména (1961-1968). Vyučovala pedagogiku a pedagogickú prax.
Boháčik Ján (1962-1975). Vyučoval slovenský jazyk a hudobnú výchovu.
Konečný Jozef (1962-1963). Vyučoval matematiku.
Rajková Eva (1962-1965). Vyučovala dejepis, zemepis, fyziku.
Široká Mária (1962-1964, 1971-1980). Vyučovala pedagogiku, psychológiu a pedagogickú prax.
Uličný Ján (1962-1963).
Hraško Zoltán (1963-1966). Vyučoval dejepis, občiansku náuku.
Oravec Vladimír (1963-1989). Vyučoval telesnú výchovu, športové hry a ruský jazyk.
Štrbová Viera (1963-1967). Vyučovala slovenský jazyk a ruský jazyk.
Šikula Ľudovít (1963-1967). Vyučoval výtvarnú výchovu, fyziku, dejepis.
Chovanová Jana (1964-1980). Zaslúžilá učiteľka. Vyučovala hudobnú výchovu, hru na husle a zborový spev.
Mikolášová Eva (1964-1965). Vyučovala pedagogiku, prax a slovenský jazyk.
Píšová Mária (1964-1966). Vyučovala pedagogiku a pedagogickú prax.
Štubňová Ružena (1964-1965, 1968-1969). Vyučovala pedagogiku a prax.
Štolcová Anna (1964-1989). Vyučovala zemepis a biológiu.
Žucha Karol (1964-1976). Vyučoval praktikum audiovizuálnych pomôcok, práce v dielňach a na pozemku.
Mešinová Anna (1965-1969). Externá učiteľka. Vyučovala psychológiu.
Dvořáček Břetislav (1965-1974). Vyučoval matematiku, výtvarnú výchovu.
Rašková Viera (1965-1989). Vyučovala biológiu, biológiu dieťaťa, pedagogickú prax.

Krížová Božena (1965-1989). Vyučovala slovenský jazyk, ruský jazyk, metodiku rozvíjania reči.
Šikulová Ľuba (1965-1967).
Križanová Antónia (1965-1971). Vyučovala hudobnú výchovu a hru na klavír.
Grancová Karin (1966-1973). Vyučovala telesnú výchovu a športové hry.
Benkovská Oľga (1966-1989). Vyučovala ruský jazyk, praktikum bábkového divadla, pedagogickú prax.
Habovčíková Dana (1967-1968). Vyučovala ..
Zajvaldová Anna (1967-1989). Vyučovala slovenský jazyk a ruský jazyk.
Pohronská Elena (1967-1975). Vyučovala výtvarnú výchovu a metodiku výtvarnej výchovy.
Ruppeld Igor (1967-1972). Vyučoval hudobnú výchovu a hru na klavír.
Bílik Pavol (1968-1989). Vyučoval telesnú a brannú výchovu, športové hry.
Bíliková Elena (1968-1989). Vyučovala dejepis, výtvarnú výchovu a pedagogickú prax.
Jablonská V. (1968-1969). Vyučovala pedagogiku.
Tvarožková Anna (1968-1970). Vyučovala slovenský jazyk, ruský jazyk a dejepis.
Ing. Ličková Anna (1969-1973). Vyučovala biológiu, chémiu, práce na pozemku.
Nagaj Ondrej (1969-1989). Vyučoval slovenský jazyk a ruský jazyk.
Melišková Milada (1969-1984). Vyučovala ruský jazyk a pedagogickú prax.
Siman Ján (1969-1975). Vyučoval výtvarnú výchovu.
Oboňová Viera (1969-1970). Vyučovala filozofiu.
Strnisko Štefan (1969-1970). Vyučoval matematiku.
Dobáková Eva (1970-1971). Vyučovala slovenský jazyk a hudobnú výchovu.
Lobotka Milan (1970-1989). Vyučoval pedagogiku, psychológiu, pedagogickú prax, špeciálnu pedagogiku.
Ölvecká Anna (1970-1971). Vyučovala biológiu.
Turanská Eva (1970-1971). Externá učiteľka. Vyučovala pedagogiku.
Jurčišinová Helena (1971-1972). Vyučovala dejepis, pedagogiku a psychológiu.
Šíma Jozef (1971-1976). Vyučoval výtvarnú výchovu.
Kútiková Anna (1971-1973). Vyučovala telesnú výchovu, športové hry, biológiu, pedagogickú prax.
Miková Mária (1971-1980). Vyučovala pedagogiku a prax.
Turanová Mária (1973-1989). Vyučovala hudobnú výchovu a hru na klavír.
Kaliská Ľuba (1973-1975). Vyučovala slovenský jazyk.
Kapustová Edita (1973-1980). Vyučovala fyziku, chémiu, praktikum didaktickej techniky.
Blahová Božena (1973-1980). Vyučovala slovenský jazyk, rozumovú výchovu, pedagogickú prax.
Gregorová Zdena (1974-1975).
Siváková Eva (1974-1980). Vyučovala matematiku.
Kozová Mária (1974-1989). Vyučovala hudobnú výchovu a hru na klavír.
Andrejcová Zuzana (1975).
Lehocká Júlia (1975). Vyučovala výtvarnú výchovu.
Mach Jiří (1975-1980). Vyučoval psychológiu a pedagogiku.
Machilová Marcela (1975-1989). Vyučovala slovenský jazyk, rozumovú výchovu.

Mrvová Terézia (1975-1976). Vyučovala slovenský jazyk a výtvarnú výchovu.
Vološinová Jana (1975-1977). Vyučovala slovenský jazyk a výtvarnú výchovu.
Granec Koloman (1975-1989). Vyučoval telesnú výchovu a športové hry.
Považanová Anna (1976-1989). Vyučovala výtvarnú výchovu.
Leporis Ján (1976-1989). Vyučoval hudobnú výchovu a hru na husle.
Lilgová Mária (1976). Vyučovala ruský jazyk.
Pavlík Marián (1976-1980). Vyučoval zemepis, praktikum didaktickej techniky a praktikum pracovnej výchovy.
Zúbek Ladislav (1976-1983). Vyučoval výtvarnú výchovu.
Vonderková Mária (1977-1979). Vyučovala výtvarnú výchovu.
Bebčáková Eva (1977-1980). Vyučovala slovenský jazyk a výtvarnú výchovu.
Krajčová Soňa (1977-1989). Vyučovala hudobnú výchovu a hru na klavír.
Bartošová Anna (1978-1989). Vyučovala výtvarnú výchovu.
Dvorská Eva (1979-1989). Vyučovala ruský jazyk .
Malatová Zdenka (1979-1984). Vyučovala telesnú výchovu a športové hry.
Puchovanová Viera (1979-1980). Vyučovala matematiku, hudobnú výchovu s metodikou a hru na hudobnom nástroji.
Lettrich Miroslav (1980-1989) Od roku 1987 zástupca riaditeľa. Vyučoval telesnú výchovu s metodikou.
Baťková Mária(1979-1989). Vyučovala hudobnú výchovu, hru na husle a klavír.
Bujanová Margita (1980-1983). Vyučovala psychológiu, pedagogiku, rozumovú výchovu, pedagogickú prax.
Koričánska Elena (1980-1989).Vyučovala pedagogiku, rozumovú výchovu, pedagogickú prax.
Novotná Zdenka (1980-1989). Od roku 1987 zástupkyňa riaditeľky. Vyučovala matematiku.
Vargová Zuzana (1980-1983). Vyučovala psychológiu, pedagogiku, teóriu a prax mimotriednej výchovy.
Bartoš Miroslav (1982-1989). Vyučoval výtvarnú výchovu s metodikou.
Dvorský Ján (1982-1989). Vyučoval občiansku náuku, dejepis.
Rossová Ľudmila (1982-1989). Vyučovala psychológiu, ruský jazyk, pedagogickú prax.
Krelová Tatiana (1983-1989). Vyučovala psychológiu a pedagogickú prax.
Marčeková Iveta (1983-1989). Vyučovala výtvarnú výchovu s metodikou.
Pavelcová Jarmila (1983-1989). Vyučovala ruský jazyk, psychológiu, pedagogickú prax.
Kamarýtová Alena (1983-1989). Vyučovala matematiku, praktikum pracovnej výchovy, praktikum didaktickej techniky.
Thomka Svetozár (1983-1989). Vyučoval telesnú výchovu s metodikou a brannú výchovu.
Záhoranská Anna (1983-1984). Vyučovala zemepis a biológiu.
Kapráliková Mojmíra (1983-1984). Vyučovala výtvarnú výchovu s metodikou.
Ondro Peter (1983-1984). Externý učiteľ. Vyučoval výtvarnú výchovu s metodikou.
Uličná Anna (1983-1984). Vyučovala výtvarnú výchovu s metodikou.
Lukáčová Erika (1984-1989). Vyučovala fyziku a chémiu.
Zacharová Katarína (1984-1989). Vyučovala výtvarnú výchovu s metodikou.

Prídavková (Boďová) Eva (1988-1989). Vyučovala slovenský jazyk a literatúru, pedagogiku, literárnu a jazykovú výchovu.
Aláčová Eva (1988-1990). Vyučovala hudobnú výchovu s metodikou a hru na hudobný nástroj.
Košťová Aurélia (1988-1992). Vyučovala psychológiu.
Tavelová Jana (1988-1989). Vyučovala biológiu a hygienu, praktikum pracovnej výchovy.
Mrázová Anna (1988-1989). Vyučovala hudobnú výchovu s metodikou a hru na hudobný nástroj.
Halušková Miroslava (1989). Vyučovala chémiu a fyziku.[26]

Pracovné povinnosti učiteľov a vychovávateľov a ostatné práce a činnosti súvisiace s výchovou a vzdelávaním upravoval Vnútorný poriadok pre učiteľov a vychovávateľov DM, ktorý bol vydaný 1. septembra 1977.[27] Podľa ustanovení vnútorného poriadku bol každý pedagogický pracovník povinný pracovať svedomito, iniciatívne plniť pokyny a príkazy vedenia školy a nadriadených orgánov, vychovávať a vzdelávať žiakov v duchu marxisticko-leninského svetonázoru a zvyšovať svoje odborné a politické znalosti.

Vnútorný poriadok definoval základné povinnosti učiteľov a vychovávateľov, povinnosti triednych učiteľov, správcov kabinetov, laboratórií a zbierok, povinnosti učiteľov konajúcich dozor a povinnosti vychovávateľov pri zabezpečovaní služieb.

Každý učiteľ mal na začiatku školského roku povinnosť vypracovať tematický plán výchovy a vzdelávania vo svojom predmete, ktorý obsahoval časový rozpis učiva podľa mesiacov, názov tematického celku, názov témy, časovú dotáciu, výchovné a vzdelávacie ciele, metódy, učebné zdroje a učebné pomôcky. Na vyučovacie hodiny boli učitelia povinní pripravovať sa písomne a pri vyučovaní mali využívať aj aktuálne udalosti vnútropolitického i medzinárodného diania, vysvetľované z pozície marxisticko-leninského svetonázoru.

V roku 1985 bol Vnútorný poriadok pre učiteľov a vychovávateľov aktualizovaný v súlade s Pracovným poriadkom pre pedagogických pracovníkov a ostatných pracovníkov škôl a školských zariadení, ktorý vydalo MŠ SSR koncom roku 1984 pod č. 13 680/1984-44.

Triedni učitelia

Výchovnovzdelávaciu činnosť v triede organizoval a koordinoval triedny učiteľ. Triednych učiteľov určoval riaditeľ školy na začiatku školského roka. Pri

[26] Niektorí učitelia vyučovali príležitostne i ďalšie predmety.
[27] Vnútorný poriadok bol vypracovaný podľa Pracovného poriadku pre výchovných a ostatných pracovníkov škôl a výchovných zariadení, ktorý vydalo MŠ SSR 1.decembra 1971.

určovaní triednictva sa prihliadalo na to, aby triedny učiteľ vyučoval v pridelenej triede aj svoj predmet.

Triedny učiteľ vypracoval na začiatku školského roka plán činnosti triedneho učiteľa, ktorý bol zameraný na sledovanie VV výsledkov žiakov triedy, na pomoc žiakom pri ich adaptácii na nové podmienky, pri ich prekonávaní problémov s učením, na riešenie problémov žiakov s ich rodičmi, na vykonávanie návštev žiakov ubytovaných na privátoch, na rozvíjanie ideovo-politickej a svetonázorovej výchovy žiakov, na poriadok a čistotu v triede, starostlivosť o učebné pomôcky, na nábor tlače, sporenie, záujmové krúžky, atď.[28]

Triedni učitelia pripravovali a organizovali voľbu triednej samosprávy, ktorú tvoril predseda, zástupca predsedu, kultúrny referent, referent sporenia, triedny pokladník, referent pre poriadok a čistotu. Triedny učiteľ pripravoval rozpis žiakov vykonávajúcich funkciu týždenníkov, vykonával pravidelné kontroly čistoty triedy a prípravy žiakov na vyučovanie, zabezpečoval výdaj učebníc a učebných pomôcok, vyhodnocoval letnú brigádnickú činnosť žiakov triedy a výsledky vyhodnotenia odovzdával riaditeľovi.

Triednické schôdzky (hodiny) neboli spočiatku pravidelnou súčasťou týždenného rozvrhu hodín. Organizovali ich triedni učitelia podľa potreby, najmenej 1 krát mesačne. V II. polroku školského roku 1964/1965 sa uskutočnilo vo všetkých triedach celkom 66 triednických schôdzí. Na jedného triedneho učiteľa pripadalo v priemere 7 schôdzok. Náplň triednických schôdzok bola rôzna. K pravidelným témam patril výklad školského a klasifikačného poriadku, hodnotenie výchovnovzdelávacích výsledkov žiačok triedy (prospech, dochádzka, správanie), aktuálne problémy žiakov súvisiace s výchovou a vzdelávaním, čistota a poriadok v triede, dodržiavanie školského poriadku a poriadku DM, chovanie žiakov v škole i mimo školu, besedy na rôzne politické a spoločenské témy (o správaní v jedálni, o správnom obliekaní, pozdrav a oslovenie, hodnotenie práce ČSM v triede, oslava významných výročí, pomoc slabšie prospievajúcim žiakom, organizovanie spoločných návštev filmových, divadelných a iných kultúrnych predstavení, zdravotnícka osveta, čistota v triede, v škole a v okolí školy, príprava stužkového večierku, rozvoj svetonázorovej výchovy žiakov, účasť žiakov na brigádach, práca v kolektíve, atď.).

Triedny učiteľ viedol triednu knihu a triedny výkaz (katalóg), do ktorých zapisovali učivo a celkové hodnotenie aj ostatní učitelia vyučujúci v triede. Prehľad o žiakoch sa v triednej knihe i triednom výkaze zostavoval v abecednom poriadku podľa stavu na začiatku školského roka. Triedny učiteľ uzavrel tried-

[28] Na pomoc triednym učiteľom bolo vydaných niekoľko príručiek, napr. Blížkovský, B. Příručka třídního učitele. Praha 1966. Kozel, F. a kol. Triedny učiteľ v socialistickej škole. Bratislava 1974 a ďalšie.

nu knihu k poslednému vyučovaciemu dňu. Dosiahnutý prospech žiakov zapisoval do triedneho výkazu príslušný učiteľ. Triedny výkaz uzavrel triedny učiteľ dňom, kedy bola ukončená klasifikácia všetkých žiakov. Triedne knihy a triedne výkazy odovzdali triedni učitelia po ich uzavretí riaditeľovi školy, ktorý ich po kontrole odkladal do archívu školy.

Triedni učitelia zabezpečovali v rámci svojich povinností aj starostlivosť o úpravu školského dvora, nádvoria, najbližšieho okolia školy a školskú záhradu. Starostlivosť bola rozdelená v školskom roku 1961/1962 na úseky nasledovne:
1.A – aleja a chodníky
1.B – nádvorie pred budovou školy
1.C – záhrada a volejbalové ihrisko
2.A – zadný dvor za budovou školy a skleník
2.B – zadný dvor okolo drevárne a smetiska
3.ročník – parčík pred budovou, obidve strany
AK – školská záhrada.

O činnosti žiakov v triede viedli triedni učitelia pedagogické záznamy, do ktorých zaznačovali aktuálne zmeny, problémy, postup vo vzdelávaní a pod.

Keď sa v sedemdesiatych rokoch ukázalo, že dovtedajší systém a frekvencia triednických schôdzok nie sú dostatočné, boli triednické schôdzky (triednické hodiny) začlenené do riadneho týždenného rozvrhu hodín.

Ďalšie vzdelávanie pedagogických pracovníkov

Podľa školského zákona z roku 1960 zabezpečovali starostlivosť o stály odborný a politický rast všetkých pedagogických pracovníkov národné výbory. I napriek tomu, že sa systému ďalšieho vzdelávania pedagogických pracovníkov pripisoval veľký význam, nebol v šesťdesiatych rokov upravený jednotnou legislatívnou normou. Ďalšie vzdelávanie pedagogických pracovníkov sa realizovalo formou ideovo-politického vzdelávania a odborného vzdelávania. Údaje o počte pedagogických pracovníkov zapojených do jednotlivých foriem ďalšieho vzdelávania uvedené v nasledujúcej tabuľke dokumentujú, že oveľa väčšia dôležitosť sa pripisovala ideovo-politickému vzdelávaniu.

Rok	IPV	Stranícke vzdelávanie	VUML	Zvyšovanie kvalifikácie	Postgraduálne štúdium	Starostlivosť o začínajúcich učiteľov	Výskumná a publikačná činnosť
1973/74	32	9	-	4	5	-	3
1980/81	36	13	1	8	3	-	3
1982/83	46	-	1	2	3	2	4

Zvyšovanie odborného rastu pedagogických pracovníkov sa realizovalo viacerými formami, napr. zvyšovaním (dopĺňaním) kvalifikácie, postgraduálnym štúdiom, individuálnym štúdiom odbornej a metodickej literatúry, publikačnou činnosťou a pod.

Odborné vzdelávanie pedagogických pracovníkov zabezpečovali vysoké školy, Krajské pedagogické ústavy, Okresné pedagogické strediská a ďalšie poverené inštitúcie, ktoré organizovali aj metodickú pomoc a poradenstvo učiteľom i riaditeľom škôl.

V druhej polovici šesťdesiatych rokov bolo hlavnou formou ďalšieho vzdelávania vysokoškolsky pripravených pedagogických pracovníkov postgraduálne štúdium.[29] Postgraduálne štúdium poskytovalo absolventom vysokých škôl tematicky ucelenú teoretickú prípravu v užších špecializáciách alebo ich oboznamovalo s novými vedeckými poznatkami v príslušných odboroch. Postgraduálne štúdium, s výnimkou externej formy, trvalo najmenej 200 vyučovacích hodín. Postgraduálne štúdium organizovali vysoké školy na návrh príslušných ústredných orgánov. Prebiehalo formou denného, večerného, diaľkového a externého štúdia, prípadne ich účelným spojením. Organizáciu a učebné plány pripravovali jednotlivé fakulty vysokých škôl v spolupráci s príslušnými ústrednými orgánmi a schvaľovalo ich ministerstvo školstva. Štúdium bolo ukončené záverečnou skúškou pred skúšobnou komisiou. Skúška pozostávala z písomnej práce a z ústnej skúšky, prípadne aj z praktickej skúšky. Úspešným absolventom vydala vysoká škola vysvedčenie, v ktorom bol uvedený odbor a rozsah štúdia.

Na postgraduálne štúdium sa prijímali uchádzači, ktorých navrhli jednotlivé školy alebo sa na štúdium prihlásili z vlastného záujmu. O prijatí uchádzača rozhodol v správnom konaní dekan príslušnej fakulty.

Vyhláška č. 49/1967 Zb. pokladala za postgraduálne štúdium aj doplnkové štúdium učiteľov odborných predmetov (DPŠ), špeciálne štúdium učiteľov pre funkciu výchovných poradcov a špeciálne štúdium riaditeľov škôl.

Nutnosť zvyšovať ideový a odborný rast pedagogických pracovníkov zdôraznilo ministerstvo školstva vydaním smernice č.8043/1971 o postgraduálnom štúdiu, v ktorej uviedlo, že „výstavba socializmu v období nastupujúcej vedecko-technickej revolúcie zvyšuje nároky na výchovno-vzdelávaciu prácu školy...preto je nevyhnutné vytvoriť vzdelávací systém, ktorý bude učiteľovi umožňovať neprestajný kontakt s prudko sa rozvíjajúcou vedou a technikou a s potrebami spoločnosti.“[30]

---

[29] Vyhláška Ministerstva školstva č.49 zo 7.mája 1967 o postgraduálnom štúdiu na vysokých školách. Zverejnená bola v Zbierke zákonov, rok 1967, čiastka 19.

[30] Smernica MŠ SSR o postgraduálnom štúdiu učiteľov č.8043/71 z 1.júna 1971. In: Zvesti MŠ a MK SSR, roč.1971, zošit 15-20, s.80.

Jednotný systém sústavného ďalšieho vzdelávania učiteľov a ostatných pedagogických pracovníkov upravilo MŠ SSR vyhláškou č. 80/1977 Zb. o jednotnom systéme ďalšieho vzdelávania učiteľov škôl poskytujúcich základné, stredné a vyššie vzdelanie a ostatných pedagogických a výchovných pracovníkov.[31] Vyhláška zjednotila systém ďalšieho vzdelávania všetkých kategórii učiteľov, pedagogických a výchovných pracovníkov škôl poskytujúcich základné, stredné a vyššie vzdelanie, ďalej všetkých kategórií výchovných zariadení, pedagogických ústavov, poradní a inšpekčných stredísk. Ďalšie vzdelávanie zabezpečovali národné výbory, v pôsobnosti ktorých boli školy a výchovné zariadenia a organizovali ho školy, KPÚ, okresné pedagogické strediská, Ústredný ústav pre vzdelávanie učiteľov, prípadne iné odborné a vedecké inštitúcie.

Úlohou systému ďalšieho vzdelávania učiteľov a ostatných pedagogických pracovníkov bolo obnoviť, prehĺbiť, doplniť a rozšíriť ich vedomosti a zbehlosti získané v základnom štúdiu v súlade s rozvíjajúcimi sa potrebami socialistickej spoločnosti a vedecko-technickým rozvojom. Obsah vzdelávania zahŕňal zložku ideovo-politickú, pedagogicko-psychologickú a odborno-predmetovú.

Systém ďalšieho vzdelávania učiteľov a ostatných pedagogických pracovníkov tvorilo ďalšie vzdelávanie učiteľov, ďalšie vzdelávanie vedúcich pedagogických pracovníkov, priebežné ďalšie vzdelávanie učiteľov a ostatných pedagogických pracovníkov a ideovo-politické vzdelávanie učiteľov. Ďalšie vzdelávanie malo tri stupne. Prvý stupeň tvorilo uvádzanie začínajúcich učiteľov do praxe, druhý stupeň tvorilo pomaturitné a postgraduálne štúdium a tretí stupeň tvorilo špecializačné štúdium.

Ďalšie vzdelávanie sa uskutočňovalo rôznymi krátkodobými alebo dlhodobými formami diaľkového, externého, internátneho štúdia. Ťažiskom všetkých druhov vzdelávania bolo samostatné štúdium.

Uvádzanie začínajúceho učiteľa trvalo jeden školský rok a končilo komplexným hodnotením začínajúceho učiteľa. Postgraduálne štúdium učiteľov trvalo spravidla dva roky a prihlásiť sa naň mohli učitelia najskôr po šiestich rokoch a najneskôr do ôsmich rokov učiteľskej praxe. Obsahom postgraduálneho štúdia bol marxizmus-leninizmus, pedagogika, psychológia a najnovšie poznatky v aprobačných predmetoch. Postgraduálne štúdium končilo písomnou prácou a záverečnou skúškou pred skúšobnou komisiou. Za rovnocenné s postgraduálnym štúdiom učiteľov sa uznávalo aj získanie titulu alebo vedeckej hodnosti v odbore pedagogických a psychologických vied a rozšírenie alebo doplnenie kvalifikácie.

Špecializačné štúdium sa uskutočňovalo väčšinou dlhodobými kurzami a jeho cieľom bolo pripraviť učiteľov na výkon náročnejších pedagogických

[31] Schválená bola 18.októbra 1977 a zverejnená v čiastke 24/1977 Zbierky zákonov.

činností, napr. uvádzajúceho učiteľa, vedúceho predmetovej komisie, vedúceho metodického združenia, výchovného poradcu, atď.

Ďalšie vzdelávanie vedúcich pedagogických pracovníkov bolo určené pre riaditeľov škôl, výchovných a ďalších zariadení. Uskutočňovalo sa formou cyklickej prípravy a ich obsah určovalo ministerstvo.

Priebežné vzdelávanie bolo určené pre všetky kategórie pedagogických pracovníkov. Organizovali ho školy alebo pedagogické centrá. Obsahom boli aktuálne otázky výchovnovzdelávacej sústavy, komunistickej výchovy, inovácie obsahu, metód vyučovania, odovzdávania skúseností a pod.

Záujem učiteľov o ďalšie vzdelávanie, s výnimkou povinného IPV, bol spočiatku malý. Jedným z dôvodov bola skutočnosť, že neprinášal učiteľom žiadne zvýhodnenie vo forme zvýšenia platu. Situácia sa zlepšila, keď absolvovanie postgraduálneho štúdia bolo spojené s preradením učiteľa do vyššieho platového stupňa.

Účasť učiteľov školy v postgraduálnom štúdiu bola rôzna. V roku 1975 ukončili postgraduálne štúdium 3 učitelia, v roku 1977 1 učiteľ, v roku 1978 1 učiteľ, v 1979 2 učitelia a v roku 1980 3 učitelia.

Povinnosť ďalšieho vzdelávania pedagogických pracovníkov nariaďoval školský zákon č. 29 z roku 1984, na základe ktorého ministerstvo školstva ustanovilo po dohode s ministerstvom práce a sociálnych vecí všeobecne záväzným právnym predpisom podmienky odbornej a pedagogickej spôsobilosti pedagogických pracovníkov a organizáciu, obsah, rozsah a formy ďalšieho vzdelávania pedagogických pracovníkov.[32]

S účinnosťou od 1. septembra 1985 inovovalo MŠ SSR vyhláškou č. 65/1985 Zb. organizáciu, obsah, rozsah a formy ďalšieho vzdelávania pedagogických pracovníkov. Zmeny a doplnky boli oproti predchádzajúcej vyhláške iba menšieho charakteru.

Hodnotenie učiteľov

Od roku 1970 sa podľa ministerských pokynov vykonávalo záverečné hodnotenie pedagogických pracovníkov. Pripravovala ho a realizovala komisia zložená s riaditeľa školy (predseda komisie), predsedu ZO KSS a predsedu MV ROH alebo nimi delegovaných zástupcov. Hodnotenie sa vykonávalo v júli v zmysle pracovného poriadku. Jeho obsahom bolo posúdiť úroveň jednotlivých pedagogických pracovníkov z hľadiska odbornej i politickej. Záverečné hodnotenie malo predpísanú formu, ktorá obsahovala všeobecné údaje o pedagogickom pracovníkovi (meno, dátum narodenia, bydlisko, vzdelanie, aprobačné

[32] § 51 zákona č.29 z 22.marca 1984 o sústave základných a stredných škôl (školský zákon). Zákon bol zverejnený v Zbierke zákonov, čiastka 5/1984.

predmety, počet rokov pedagogickej praxe na škole, absencia za posledné tri roky a jej zdôvodnenie), politický profil pedagogického pracovníka (politické školenia, členstvo v KSS, ROH a iných spoločenských organizáciách, postoj k januáru 1968 a stanovisko k augustovým udalostiam z roku 1968, politická angažovanosť v škole i mimo školy, ideologická vyspelosť a jej prejavy vo vyučovacom procese, účasť na náboženskom živote, dosiahnuté výsledky v oblasti svetonázorovej výchovy mladých ľudí), odborný profil (uskutočňovanie komunistickej výchovy v jednotlivých zložkách na vyučovaní, dosiahnutá úroveň vedomostí žiakov vo vyučovaných predmetoch, vzťah k vedeniu školy a ostatným členom učiteľského zboru, k rodičom, mimotriedna a mimoškolská činnosť).

Výchova a vzdelávanie

Žiaci školy pochádzali zo severných okresov stredoslovenského kraja a z okresov Banská Bystrica, Brezno, Zvolen, Žiar nad Hronom a Prievidza. Z ostatných krajov sa prijímali žiaci výnimočne a v obmedzenom počte.

Prehľad o počte žiakov podľa okresov v školských rokoch 1973/1974 – 1983/1984

	1973/1974	1974/1975	1975/1976	1976/1977	1977/1978	1978/1979	1979/1980	1980/1981	1981/1982	1982/1983	1983/1984
Banská Bystrica	51	55/2*	68/2	69/2	61/2	59	41	43	32	27	27
Čadca	55	78	129	92	108	97	94	106	86	73	68
Dolný Kubín	42	48/2	59/2	75/2	85/2	96	103	103	102	93	82
Liptovský Mikuláš	60	61/1	71/1	97/1	78/1	95	94	84	77/1	76	74
Martin	64	60	56/1	66/2	71/1	63	79	80	70	54	46
Považská Bystrica	50	52/2	103/ 22	105/ 2	105/ 2	106	113	105	101	84	80
Prievidza	61	66/1	74/2	82/2	95/1	93	103	112	108/2	100	85
Zvolen	2	7	28	21	20	13	14	5	7	6	6
Žiar nad Hronom	31	43/2	44/2	41/2	38/2	31	30	31	23	22	20
Žilina	55	63	69	78	84	82	102	93	97	88	80

* Prvý údaj sú dievčatá, druhý údaj chlapci. Chlapci sa prijímali iba do vychovávateľských tried.

Približne dve tretiny žiakov vykazovali robotnícky alebo roľnícky pôvod, zvyšok mal iný pôvod. Polovica žiakov mala aspoň jedného z rodičov organizovaného v KSČ.

Štatistický prehľad o počte žiakov denného 4-ročného štúdia a ich koncoročných výsledkoch v školských rokoch 1960/1961 – 1968/1969

Školský rok	Študijný odbor	Počet tried	Počet žiakov	Prospeli		Neprospeli	Neklasifikovaní	Počet vymeškaných hodín	Počet vymeškaných hodín na žiaka	Chovanie	
				Celkom	Z toho PV					2.st.	3.st.
1960/1961	NŠ	2	77	72	10	5	-	1 267	16	-	-
	MŠ	3	104	94	8	3	7	3786	36	-	-
1961/1962	MŠ	6	209	201	11	7	1	7 645	36	-	-
1962/1963	MŠ	8	291	285	33	5	1	11 362	45	2	-
1963/1964	MŠ	10	360	303	30	26	-	7 014	20	3	2
	V	1	33	27	2	3	-	798	24	-	-
1964/1965	MŠ	10	366	348	34	15	4	7 846	21	-	-
	V	2	65	64	6	1	-	1 687	26	1	-
1965/1966	MŠ	10	368	355	42	13	-	11 629	31	3	-
	V	2	64	57	6	7	-	2 408	25	1	1
1966/1967	MŠ	10	354	348	55	6	-	13 265	37	3	1
	V	3	106	105	7	1	-	3 007	28	-	-
1967/1968	MŠ	9	334	323	33	11	-	12 747	39	4	1
	V	4	150	143	9	7	-	5 243	35	-	-
1968/1969	MŠ	9	347	334	41	12	-	13 877	40	-	12
	V	4	155	150	12	4	-	4 599	30	2	-

Prehľad počtu žiakov, tried, prospechu, dochádzky a správania (1968/70 – 1979/80)

Školský rok	Študijný odbor	Počet tried	Počet žiakov	Prospech					Priemerný prospech	Správanie		Absencia v %
				PV	PVD	P	N	Nekl.		2. st.	3. st	
1969/1970	MŠ	9	341	27	124	186	4	-	2,22	2	1	7,57
	V	6	221	19	97	105	-	-	2,11	2	-	5,90
	MŠ	10	393	45	170	168	5	-	2,14	1	-	4,19

1 9 7	V	5	183	19	79	84	1	-	2,08	-	-	4,10
1971/ 1972	MŠ	10	398	64	183	150	1	-	2,01	-	1	4,15
	V	3	119	16	53	47	1	2	2,16	1	1	4,77
1972/ 1973	MŠ	10	381	68	151	161	1	-	2,03	5	-	4,36
	V	4	149	22	60	67	-	-	2,04	-	-	4,32
1973/ 1974	MŠ	9	360	55	158	147	-	-	2,07	-	3	3,90
	V	4	146	16	84	46	-	-	1,99	2	-	3,90
1974/ 1975	MŠ	10	375	52	149	173	1	-	2,15	4	1	4,52
	V	6	205	39	84	82	-	-	2,11	3	2	3,70
1975/ 1976	MŠ	13	480	93	214	172	1	-	2,02	3	-	4,00
	V	6	190	40	75	74	2	-	2,01	1	1	3,70
1976/ 1977	MŠ	13	485	87	215	180	1	2	2,13	3	5	4,50
	V	4	131	29	77	25	-	-	1,70	1	1	4,10
1977/ 1978	MŠ	17	648	109	294	240	5	-	2,12	7	4	4,00
	V	2	65	24	23	16	-	2	1,60	-	-	4,15
1978/ 1979	MŠ	17	663	160	345	155	1	2	1,89	7	1	4,30
	V	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1979/ 1980	MŠ	20	789	278	363	144	-	4	1,74	2	1	4,00
	V	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

15-2-01 učiteľstvo pre materské školy, neskôr 76-40-6
15-2-02 vychovávateľstvo, neskôr 76-41-6
V – Vychovávateľstvo denné štvorročné a dvojročná nadstavba

Vo vzdelávacej oblasti došlo od sedemdesiatych rokoch k postupnému zlepšovaniu študijných výsledkov žiakov. Podľa názoru školskej inšpekcie to bolo podmienené jednak zvýšením vzdelávacieho úsilia žiakov a jednak obecne liberálnejším prístupom učiteľov k hodnotenie vedomostí žiakov. Zlepšenie študijných výsledkov neviedlo automaticky i k zlepšeniu správania a dochádzky žiakov, ale paradoxne začali pribúdať prípady porušovania niektorých ustanovení školského poriadku (neodôvodnená absencia žiakov, nedodržiavanie režimu domového poriadku, návšteva verejných podnikov, fajčenie, požívanie alkoho-

lických nápojov, odcudzenie vecí spolužiakov a pod.).[33] Jednou z príčin tohto nepriaznivého stavu bola skutočnosť, že do výstavby nového DM okolo 100 žiakov bývalo na privátoch, kde bol slobodnejší režim ako v DM. Zabezpečiť pravidelnú kontrolu všetkých žiakov bývajúcich na privátoch bolo prakticky nemožné.

Klasifikačný poriadok

Hodnotenie prospechu, správania, udeľovanie pochvál a iných opatrení na posilnenie disciplíny žiakov upravoval Klasifikačný poriadok pre stredné školy, ktorý vydalo MŠ a MK SSR výnosom č. 5405/1969-II z 29.mája 1969.[34] Inovovaný bol smernicou č. 13/1974-II/1 z 21. januára 1974, ktorou sa vydával klasifikačný poriadok pre školy poskytujúce stredné a vyššie vzdelanie vrátane zariadení na výchovu učňov.[35]

Hodnotenie prospechu a správania žiakov sa vykonávalo v dvoch klasifikačných obdobiach, na záver každého polroku školského roka. Klasifikačný poriadok stanovil učiteľom povinnosť hodnotiť výkony žiakov pozorovaním, sústavným sledovaním ich práce a skúšaním. Stanovil tiež zásady, ako postupovať pri skúšaní, ústnom i písomnom.

Prospech žiakov sa hodnotil stupňami výborný (1), chválitebný (2), dobrý (3), dostatočný (4), nedostatočný (5). Klasifikačný poriadok stanovil aj opatrenia pri neprospievaní, spôsob a termíny konania opravných skúšok, výchovné opatrenia na posilnenie disciplíny žiakov, spôsob celkového hodnotenia žiakov a spôsob vydávanie vysvedčení žiakom.

Správanie žiakov denného štúdia sa hodnotilo stupňami veľmi dobré (1), uspokojivé (2), menej uspokojivé (3), neuspokojivé (4). Správanie študujúcich popri zamestnaní sa nehodnotilo.

Celkové hodnotenie žiakov sa vyjadrovalo na vysvedčení stupňami: prospel s vyznamenaním, prospel veľmi dobre, prospel, neprospel. Žiak prospel s vyznamenaním, ak mal správanie veľmi dobré, z povinných a voliteľných predmetov prospech nie horší ako chválitebný a priemerný prospech do 1,5. Žiak prospel veľmi dobre, ak mal správanie veľmi dobré, z povinných a voliteľných predmetov prospech nie horší ako dobrý a priemerný prospech do 2,2. Žiak prospel, ak nemal ani v jednom povinnom a voliteľnom predmete prospech nedostatočný.

Na konci každého polroku vydala škola žiakom vysvedčenie o prospechu a správaní na predpísanom tlačive.

---

[33] Záznam z komplexnej inšpekcie vykonanej na Strednej pedagogickej škole v Turčianskych Tepliciach v dňoch 1.-28. februára 1978, s.14-15.
[34] Zvesti MŠ a MK SSR, roč.1969, zošit 21.
[35] Zvesti MŠ a MK SSR, roč. 1974, zošit 2.

Klasifikačný poriadok nariaďoval učiteľom povinnosť hodnotiť výkon žiaka komplexne, teda nielen činnosť žiaka v škole, ale i mimo školy. Rozsah skúšania mal zodpovedať učebným osnovám a malo sa prihliadať i na predchádzajúce hodnotenie žiaka. Skúšalo sa zásadne pred kolektívom žiakov a výsledok skúšania mal učiteľ povinnosť oznámiť žiakovi aj so stručným zdôvodnením. Slabo prospievajúcim žiakom z robotníckych a roľníckych rodín sa poskytovala pomoc vo forme patronátov, doučovania z vybraných predmetov a individuálnej pomoci zo strany vyučujúcich a vychovávateliek.

Učitelia sa usilovali aplikovať v učebnom procese nové metódy (problémové a programované vyučovanie) a využívať modernejšie učebné pomôcky.

Povinnou súčasťou učebných osnov zo slovenského jazyka, ruského jazyka a matematiky boli aj predpísané písomné a grafické práce. Harmonogram písomných prác bol zostavený tak, aby sa v tej istej triede v jednom týždni nepísali písomné práce z dvoch predmetov. Zo slovenského jazyka sa písali 3 písomné práce (november, január alebo február a apríl), z ruského jazyka 2 písomné práce (december, apríl) a z matematiky 4 písomné práce (november, január, apríl, máj). Koordináciu písomných prác v triede zabezpečoval triedny učiteľ.

V záujme skvalitňovania dosahovaných výsledkov sa vedenie školy snažilo minimalizovať akcie a aktivity, ktoré narušovali riadne vyučovanie. Vedenie školy riešilo aj otázku eliminovania preťaženosti žiačok, psychohygieny školskej práce, a i.

Prehľad dosiahnutého prospechu žiakov z jednotlivých učebných predmetov v školskom roku 1981/1982 (podľa ročníkov a spolu)

Predmet	1.ročník	2.ročník	3.ročník	4.ročník	Priemer spolu
Slovenský jazyk	2,70	2,46	2,55	2,29	2,50
Ruský jazyk	2,58	2,19	2,47	2,35	2,39
Dejepis	2,38	1,97	1,93	-	2,09
Občianska náuka	1,32	1,23	1,39	1,80	1,43
Zemepis	1,9	1,39	1,58	-	1,62
Matematika	2,33	2,36	2,46	-	2,38
Fyzika	2,64	2,66	-	-	2,65
Chémia	2,21	-	-	-	2,21
Biológia	1,97	1,58	1,82	-	1,79
Pedagogika	1,95	1,47	1,98	1,90	1,82
Psychológia	-	1,6	1,77	1,68	1,68
Hudobná výchova s metodikou	1,99	1,98	2,15	1,89	2,0
Výtvarná výchova s metodikou	1,12	1,06	1,27	1,08	1,13
Telesná výchova s metodikou	1,62	1,83	1,71	1,69	1,71

Branná výchova s metodikou	1,38	1,27	1,18	-	1,27
Hra na hudobný nástroj	1,81	1,92	2,2	1,79	1,93
Pedagogická prax	-	-	1,39	1,1	1,24

K predmetom, ktoré tradične spôsobovali problémy žiakom, patril materinský a cudzí jazyk, matematika, hudobná výchova a hra na hudobný nástroj. Lepšie výsledky dosahovali spravidla v niektorých spoločenskovedných predmetoch a esteticko-výchovných predmetoch.

Začiatkom osemdesiatych rokov začal škola vyhotovovať obsiahlu Informatívnu správu o hodnotení výsledkov a podmienok školy vo výchovnovzdelávacom procese za príslušný školský rok.
Správa obsahovala hodnotenie práce školy v nasledovných oblastiach:
A. Dosiahnuté výsledky pri plnení hlavných cieľov, zámerov a konkrétnych úloh vo výchovnovzdelávacom procese.
1. Oblasť komunistickej výchovy
1.1. Rozumová výchova (priemerný prospech školy, prehľad prospechu podľa tried a učebných predmetov, prehľad správania podľa tried a ročníkov, pozitíva a negatíva výchovnovzdelávacej práce, úroveň polytechnického vzdelávania)
1.2. Mravná výchova
1.3. Výchova k socialistickému vzťahu k práci (vzťahy a postoje žiakov k práci, zapájanie sa do verejnoprospešnej práce, výsledky pedagogickej praxe)
1.4. Telesná výchova (fyzická zdatnosť žiakov, dosiahnuté výsledky v športových a telovýchovných súťažiach, úroveň kurzov a zájazdov)
1.5. Kultúrno-estetická výchova (výsledky umeleckej činnosti, umiestnenie žiakov v umeleckých súťažiach, kultúrna a estetická úroveň žiakov a prostredia školy, účasť na kultúrnych akciách)
1.6. Branná výchova (zabezpečenie a plnenie JSBVO, branné cvičenia a kurzy, mimovyučovacia branná výchova)
2. Zvyšovanie efektívnosti výchovy a vzdelávania
2.1. Uplatňovanie didaktických zásad, voľba metód a využívania funkčného vybavenia školy (didaktická technika, dielne, laboratóriá, odborné učebne)
2.2. Starostlivosť o talentovaných a zaostávajúcich žiakov
2.3. Posilňovanie ideovo-politickej práce žiakov (výchova k socialistickému uvedomeniu a komunistickému presvedčeniu žiakov, metódy a prostriedky ideovo-politickej práce, SZM)
2.4. Záujmová činnosť žiakov
2.5. Spolupráca so ZRP
B. Ideovo-politická, odborná a metodická príprava pedagogických pracovníkov
1. Účasť na IPV a zhodnotenie výsledkov
2. Účasť na postgraduálnom a špecializačnom štúdiu
3. Kvalifikovanosť pedagogických pracovníkov

4. Úroveň starostlivosti o začínajúcich pedagogických pracovníkov
5. Podiel účasti pedagogických pracovníkov na práci výskumných ústavov, kabinetov KPÚ, pri tvorbe učebných pomôcok a učebníc, v publikačnej činnosti, v pedagogickej tvorivosti, návrhy na ocenenie najlepších pedagogických pracovníkov školy

C. Riadenie školy a účinnosť pedagogického procesu

1. Dodržiavanie pracovného poriadku a vnútorného poriadku školy
2. Úroveň plánovania, organizátorskej činnosti a vnútroškolskej kontroly
3. Hodnotenie činnosti PR, PK, MZ,
4. Využitie racionalizačných opatrení a tvorivého prístupu v riadení
5. Narúšanie plynulosti vyučovania, príčiny
6. Účasť zamestnancov školy na riadení

D. Materiálne podmienky školy

E. Kádrové zabezpečenie nasledujúceho školského roka

Návrh opatrení.

Správa sa prerokovala v pedagogickej rade školy a po prerokovaní sa odosielala na OŠ KNV.

Správanie žiakov v škole, v DM, na školských a mimoškolských podujatiach upravoval Školský poriadok pre žiakov stredných škôl, ktorý vydalo ministerstvo školstva v roku 1972. Obsahoval štyri časti:

I. Správanie žiakov v škole pri školských podujatiach a v DM
II. Správanie žiakov mimo školy
III. Pochvaly a pokarhania
IV. Platnosť školského poriadku.

Školský poriadok v úvode stanovil, že žiaci sa dobrovoľným rozhodnutím študovať na strednej škole zaviazali riadne chodiť do školy a plniť všetky nariadené úlohy a povinnosti. Mali si osvojovať základy vied, marxisticko-leninského svetonázoru, triedne povedomie v duchu socialistického vlastenectva a proletárskeho internacionalizmu, správať sa podľa socialistickej morálky, aby sa čo najlepšie pripravili na ďalšie štúdium a na svoje budúce povolanie zodpovedajúce vlastným i celospoločenským záujmom.

Školský poriadok nariaďoval žiakom správať sa v súlade so zásadami socialistického spolunažívania, aktívne sa zapájať do života školy, slušne sa vyjadrovať a správať voči učiteľom i spolužiakom.

Pedagogických a ostatných zamestnancov školy žiaci zdravili na verejnosti pozdravom „Práci česť" a oslovovali ich „súdruh alebo súdružka".[36]

V ďalšej časti školského poriadku boli ustanovenia o pravidelnej dochádzke do školy, o postupe pri ospravedlňovaní neúčasti na vyučovaní, o dodržiavaní disciplíny a plnení uložených školských povinností, o dodržiavaní zásad bezpečnosti, hygieny a ochrany zdravia v čase školského vyučovania i v čase mimoškolských podujatí, o zachovávaní

[36] Slovo „súdruh" znamenalo pôvodne „spoludruh alebo spoločník", napr. názorový alebo na cestách. V komunistickom režime sa slovo súdruh stalo občianskym oslovením. Jeho často nevhodným používaním, alebo skôr zneužívaním v bežnom jazyku i v úradnom styku nadobúdalo stále viac pejoratívny význam a stávalo sa predmetom irónie, výsmechu a opovrhnutia.

poriadku a čistoty vlastných vecí i vecí patriacich do inventáru školy, o správaní sa v školskej jedálni.

Školský poriadok zakazoval žiakom konzumovať alkoholické nápoje v škole, na školských i mimoškolských podujatiach a v DM, fajčiť mimo vyhradený priestor, zúčastňovať sa bez povolenia verejných zábav, nevhodných filmových predstavení pre mládež do 18 rokov.[37]

Pochvaly a pokarhania ostali nezmenené oproti prechádzajúcemu obdobiu. Z priestupkov voči školskému poriadku, ktorých sa žiaci dopúšťali to bola najčastejšie nepozornosť a vyrušovanie počas vyučovania, odpisovanie, klamstvo, podvod, odchod zo školy alebo z DM bez oznámenia, krádež, nesplnenie príkazu učiteľa alebo vychovávateľa, neskorý príchod do DM alebo iné porušenie poriadku DM, nenosenie predpísaného úboru na hodiny telesnej výchovy, neodôvodnené ospravedlňovanie na hodinách, a i.

Zníženie známky z chovania sa udeľovalo až po dôkladnom prešetrení a po odsúhlasení v pedagogickej rade. Väčšinou sa priestupky riešili napomenutím alebo pokarhaním od triedneho učiteľa alebo riaditeľa. V školských rokoch 1960/1961 až 1979/1980 bola znížená známka z chovania na druhý stupeň v 63 prípadoch a na tretí stupeň v 39 prípadoch. Vylúčených zo štúdia bolo 5 žiakov, dvaja za krádež a traja za neospravedlnenú absenciu.

Školská dochádzka

V dochádzke na školské vyučovanie boli medzi jednotlivými triedami značné rozdiely. V školskom roku 1977/1978 pripadalo v triede s najmenším počtom vymeškaných hodín 9,7 hodiny na žiaka a v triede s najvyšším počtom vymeškaných hodín 59,7 hodiny na žiaka, čo bolo takmer šesťnásobne viac. Žiaci prvého ročníka vymeškávali spravidla menej vyučovacích hodín ako žiaci vyšších ročníkov.

V osemdesiatych rokoch absencia žiakov na vyučovaní neustále narastala. V školskom roku 1984/1985 vymeškalo 496 žiakov školy celkom 25 408 vyučovacích hodín. Na jedného žiaka pripadlo v priemere 51 hodín. V školskom roku 1985/1986 vymeškali žiaci 27 889 vyučovacích hodín, z toho neospravedlnených 92. Na jedného žiaka pripadalo 54 vymeškaných hodín. V školskom roku 1987/1988 vymeškalo 547 žiakov školy spolu 33 436 vyučovacích hodín. Na jedného žiaka pripadalo v priemere 61 vymeškaných hodín, čo zodpovedalo takmer dvom vyučovacím týždňom.

[37] Mravne nevhodné filmy pre mládež sa v televízii označovali štvorcípou hviezdou pred ich začiatkom. Čo znamenalo „nevhodný pre deti a mládež" vysvetľoval jeden socialistický vtip. Syn sa pýta otca, čo tá hviezda v rohou televíznej obrazovky znamená. Otec nemal náladu na dlhé vysvetľovanie a tak synovi vraví: „Čuš a uvidíš."

Neospravedlnená absencia bola rádovo nízka . Udeľovala sa za bezdôvodné vymeškanie vyučovania.

Najväčšia absencia bola z dôvodu choroby, dlhodobého hospitalizovania v nemocnici alebo z vážnych rodinných dôvodov.

Záujmová mimoškolská činnosť

Záujmová činnosť mala v podmienkach pedagogickej školy veľmi dôležité postavenie, k čomu ju predurčoval už jej samotný charakter. Pestrá a bohatá záujmová činnosť mala pomôcť splniť zvyšujúce sa nároky na odbornú pripravenosť učiteliek materských škôl a vychovávateľov vo výchovných zariadeniach. Takmer každý pedagogický pracovník viedol krúžok záujmovej činnosti.

Záujmová činnosť sa členila na pravidelnú (záujmové krúžky, športové družstvá), príležitostnú (besedy, zábavné večery, kvízy, súťaže, akadémie, spoločné návštevy divadelných a filmových predstavení, koncertov, športových podujatí, výletov, družobných návštev, osláv, sledovanie televízie, rozhlasu, novín a časopisov, večery hudby a pod.) a individuálnu (dopisovanie, hra na hudobný nástroj, výtvarná činnosť a pod.).

Recitačný krúžok

Recitačný krúžok viedli A. Sýkorová, V. Harkabusová a V. Paulechová. Krúžok mal 13 členov. Krúžok pripravoval recitačné pásma na školské a verejné oslavy.

Bábkarský krúžok

Krúžok založila M. Samčíková. Mal 17 členov, ktorí nacvičovali divadelné hry pre deti. Neskôr sa krúžok rozdelil na dve skupiny. Jednu viedla M. Samčíková a druhú M. Široká a po nej M. Píšová. Obe skupiny mali spolu 30 členov a schádzali sa raz za dva týždne. Členky krúžku nacvičili divadelnú hru Princezná Zubajda a kratšie formy bábkových hier (Kačiatko, Saša a Micka), s ktorými vystúpili na okresnej STM v Martine a v cvičných MŠ.

Spevácky krúžok

Spevácke krúžky a zbory mali v škole dlhodobú tradíciu. Po vzniku samostatnej Československej republiky pôsobili v škole vynikajúci učitelia a hudobníci. Patril k nim Alojz Rohlík, Vladimír Hořínek, František Šupín, Vojtech Svitek, Ján Bačík, Vladimír Bílek.

Spevácky krúžok patril k najpočetnejším krúžkom v škole. V školskom roku 1962/1963 mal 76 členov. Viedol ho V. Bílek, neskôr D. Hrebíková. Členmi krúžku boli väčšinou žiaci 4.ročníka. Krúžok nacvičoval ľudové piesne, revolučné a budovateľské piesne, s ktorými vystupoval na rôznych podujatiach a slávnostiach v škole i v okolitých obciach. Členovia krúžku sa schádzali dvakrát týždenne.

Dievčenský spevácky súbor Mladosť

Dievčenský spevácky súbor Mladosť založila v roku 1964 učiteľka hudobnej výchovy Jana Chovanová. Vďaka cieľavedomej, systematickej a neúnavnej práci dirigentky a podpore vedenia školy sa dievčenský spevácky súbor (DSS) zaradil k popredným súborom v okrese a kraji. Súbor sa postupne rozrastal a pri desaťročnici svojho vzniku bol už stočlenný. Účinkovali v ňom žiačky všetkých ročníkov, ale najviac členiek bolo zo

4.ročníka. Aby sa mohli členky schádzať na spoločné nácviky, mal súbor vyčlenené pondelkové popoludnie, kedy sa nekonali žiadne iné záujmové krúžky. Spevácky súbor vystupoval najskôr v škole na rôznych slávnostiach a oslavách, neskôr aj v meste, v Martine, Žiline, Banskej Bystrici, Nitre, Bratislave, Ružomberku a iných mestách. Úspešné boli aj vystúpenia DSS v Čechách, kde získal viaceré ocenenia a kam ho opakovane pozývali. V rokoch 1964 až 1980 absolvoval DSS takmer 600 verejných vystúpení. V školskom roku 1964/1965 uskutočnil 27 vystúpení, v školskom roku 1970/1971 40 vystúpení a v školskom roku 1973/1974 až 73 vystúpení. DSS mal bohatý repertoár hudobných skladieb a piesní rôzneho žánru. K obľúbenému repertoáru patrili ľudové piesne v úpravách našich hudobných skladateľov, umelé zbory vlastenecké, revolučné, ľúbostné, uspávanky, sovietske zbory v ruštine od významných ruských a sovietskych skladateľov, zbory v poľskom, ukrajinskom, nemeckom a iných jazykoch.
K najväčším úspechom DSS Mladosť patrilo vystúpenie v televíznej v súťaži Medzimestská medzi Martinom a Zvolenom 14.mája 1968, vystúpenie v rámci osláv stého výročia Gymnázia v Martine, vystúpenie v televíznom programe Mladé obzory, vystúpenie na Celoslovenskej konferencii učiteľov v Banskej Bystrici pri príležitosti 140. výročia založenia prvej materskej školy na území dnešného Slovenska. Za pekné a emotívne vystúpenie v Bavlnárskych závodoch v Ružomberku a v Odevnom závode Makyta Púchov získal súbor na znak ocenenia a vďaky nové oblečenie.

DSS pravidelne vystupoval na slávnostnom otvorení a ukončení školského roka, na plenárnych schôdzach ZRPŠ, na mestských slávnostiach a oslavách významných výročí a osobností. Zúčastnil sa slávnostného uvítania predsedu vlády SSR P. Colotku a ministra poľnohospodárstva J. Janovica v Agrokomplexe na Dolnej Štubni, otvorenia festivalu politickej piesne v Martine, uvítania delegácie sovietskej mládeže v T. Tepliciach a i.

Veľmi plodná bola spolupráca DSS s mestským Zborom pre občianske záležitosti (ZPOZ).

Účasťou v speváckom súbore získali žiačky skúsenosti, ktoré mnohé využili neskôr pri zakladaní vlastných speváckych súborov. Z radov členiek DSS Mladosť vyšli i viaceré sólistky. K úspešným sólistkám patrila Elena Závodníková-Záhradníková, víťazka súťaže v speve ľudových piesní Zlatá kamera v roku 1967, ďalej Zuzana Kopanicová, Lucia Daubnerová, Marta Pozníková, Veronika Matušová, Mária Tamášiová a mnohé iné.[38]

DSS Mladosť počas celého obdobia svojho pôsobenia veľmi citlivo reagoval na všetky významné udalosti vtedajšieho politického, kultúrneho a verejného života. Bez účasti speváckeho súboru sa neobišla žiadna školská slávnosť alebo oslava. Spomienku si zaslúži i účasť DSS na občianskych obradoch v meste i mimo mesta a výchovné koncerty pre deti materských škôl, kde DSS spolupracoval aj s bábkarským krúžkom pod vedením O. Benkovskej.

Za svoju dlhoročnú prácu získala dirigentka DSS Mladosť výročnú cenu Slovenskej spoločnosti pre hudobnú výchovu za rok 1970. V roku 1971 ocenil prácu súboru ÚV SZM v Bratislave Jilemnického odznakom „za budovanie a rozvoj Socialistického zväzu mládeže." V marci 1973 ocenil súbor ÚV SZŽ bronzovou plaketou za bohatú kultúrnu a osvetovú činnosť.

Náročnú a záslužnú prácu speváckeho súboru ocenilo i ZRPŠ, ktoré financovalo zájazdy súboru do NDR, Maďarska a Juhoslávie.

V roku 1979 vystriedala J. Chovanovú vo vedení súboru S. Krajčová, ktorá bola predtým jednou z členiek súboru. V osemdesiatych rokoch bola ťažiskom speváckeho súboru spolupráca so ZPOZom v Turčianskych Tepliciach.

Výtvarný krúžok

Krúžok založil a viedol Ján Bačík. Členky krúžku pripravovali výtvarné práce na súťaže, zabezpečovali školskú výzdobu, návrhy propagačných plagátov, a i.

Mičurinský krúžok

Krúžok viedla Dagmar Francisci. Mal 12 členov, ktorí sa starali o kvetinovú výzdobu školy, o ošetrovanie kvetov, výstavky kvetov i ovocia dopestovaného v záhrade, pripravovali relácie do školského rozhlasu o poľnohospodárstve a záhradníctve.

Letecko-modelársky krúžok

Krúžok založil v školskom roku 1965/1966 učiteľ matematiky Břetislav Dvořáček a viedol ho s prestávkou v rokoch 1974-1976 až do roku 1980. Krúžok mal dve oddelenia, začiatočníkov a pokročilých. Žiačky sa zoznamovali s leteckou technikou a zhotovovali modely lietadiel,. Počas existencie krúžku sa v ňom vystriedalo takmer 500 žiakov, ktorí zhotovili viac ako 500 rôznych leteckých modelov typu napríklad Orlík, Kačka, Albatros, Tom, Seagul, Pelican, a i. Výsledky svoje práce prezentovali žiaci na verejných vystúpeniach. Vedúci krúžku organizoval pre členov aj rôzne besedy s modelárskou tematikou, exkurzie a zájazdy na letecké dni. Mnohé žiačky sa so svojimi modelmi zúčastnili aj súťaže technickej tvorivosti mládeže. Krúžok spolupracoval s Okresným výborom Zväzarmu v Martine.

[38] K DSS Mladosť pozri: Mladosť 1974. Pamätnica 10 rokov speváckeho súboru Mladosť a Mladosť 1989. Pamätnica 25 rokov speváckeho súboru Mladosť.

Športový krúžok

Krúžok založil a viedol Jozef Petrovič. Mal okolo 20 členov, ktorí sa venovali stolnému tenisu, atletike, cezpoľnému behu, volejbalu. Schádzali sa v utorok a piatok. V zime v telocvični a v lete na ihrisku. Takmer všetci členovia športového krúžku sa zúčastňovali na rôznych telovýchovných a športových súťažiach v rámci okresu i kraja, kde dosahovali popredné umiestnenia.

Krúžok sa neskôr rozdelil na viac samostatných krúžkov. Volejbalový krúžok viedol V. Oravec, basketbalový Z. Hraško a hádzanársky J. Petrovič.

Turistický krúžok

Krúžok viedla Gabriela Mažáriová. Počet členov krúžku sa menil. Členovia krúžku sa zúčastňovali turistických zrazov, organizovali každoročne 100 jarných kilometrov a príležitostné výlety do prírody. V osemdesiatych rokoch vznikol v škole Turistický oddiel mládeže (TOM). Viedli ho Marcela Machilová a Ján Dvorský.

Tanečný krúžok

Krúžok viedla Dáša Bačíková. Členky krúžku nacvičovali na spoločných stretnutiach ľudové tance z jednotlivých krajov, s ktorými vystupovali na školských slávnostiach, verejných podujatiach v meste i v okolitých obciach. V školskom roku 1962/1963 mal 39 členiek.

Krúžok šitia

Krúžok viedla Filoména Steranková. Mal okolo 15 členiek a schádzal sa raz týždenne. Členky krúžku zhotovili úbory pre tanečný súbor, školské blúzky, oblečenie pre bábky do MŠ, záclony na obloky a i.

Inštrumentálny krúžok (súbor)

Zakladateľmi boli Ján Bačík a Ján Boháčik. Krúžok mal okolo 20 až 30 členov. Členovia krúžku sa schádzali raz za dva týždne alebo podľa potreby a na stretnutiach nacvičovali slovenské ľudové piesne, ale i iné, s ktorými vystupoval súbor na oslavách v škole i po okolitých obciach.

Po odchode J. Bačíka sa stal dirigentom súboru Eduard Štolc a súbor začal používať názov Orchester Pedagóg. Orchester absolvoval ročne okolo 50 vystúpení. Nacvičil i niekoľko spevohier (Na letnom byte, Svadba pod dáždnikom), ktoré režíroval Jozef Moravec, a v ktorých účinkovali aj učitelia školy (Oľga Benkovská, Igor Ruppeldt). Orchester účinkoval aj na rôznych podujatiach i mimo Turčianskych Teplíc, napr. v Bavlnárskych závodoch v Ružomberku, na celoštátnom finále pretekov brannej všestrannosti na Donovaloch, na stretnutí lektorov ruského jazyka v Banskej Bystrici, na slávnostiach SNP, na slávnostnom otvorení XIII. ročníka Štúrovho pamätníka, spoločne s DSS Mladosť. Orchester vystupoval v Partizánskom, v Prievidzi, v Martine a iných mestách.

Sláčikové kvarteto

Súbor viedol Ján Bačík. Obsadenie tvorili violončelo, viola, prvé a druhé husle. Súbor vystupoval na školských slávnostiach a zúčastnil sa Súťaže tvorivosti mládeže v Martine.

Komorný orchester

Komorný orchester (KO) založila v roku 1979 Mária Baťková. V školskom roku 1983/1984 pracovalo v KO 24 žiačok. KO sa orientoval na vážnu hudbu, skladby W.A.Mozarta, L. van Bethovena a G.F.Händla.

Pripravoval výchovné koncerty pre deti materských škôl so sprievodným slovom J. Leporisa. Deti sa na výchovných koncertoch oboznamovali aj s hudobnými nástrojmi, ktoré v MŠ neboli bežne dostupné.
KO sa venoval aj folklórnej zložke. V repertoári mal piesne a tance z Turca, Terchovej, Liptova. Choreografiu pripravovala vedúca KO M. Baťková.
KO vystupoval na rôznych spoločenských a kultúrnych slávnostiach a oslavách v okrese Martin. V školskom roku 1983/1984 absolvoval 26 vystúpení.

Prehľad záujmovej činnosti žiakov v školskom roku 1975/1976
Ateistický krúžok, 5 skupín 164 žiakov
Prírodovedný krúžok, 12 žiakov
Technický krúžok, 23 žiakov
Športový krúžok, 3 skupiny 91 žiakov
Spevácky krúžok, 105 žiakov
Recitačný krúžok, 3 skupiny, 37 žiačok
Krúžok hry na hudobný nástroj, 19 žiakov
Krúžok francúzskeho jazyka, 9 žiakov
Krúžok šikovných rúk, 19 žiakov
Krúžok mladých autorov, 7 žiakov
Matematický krúžok, 9 žiakov.
Počet žiackych súťaží za školský rok bol 35 a počet zúčastnených žiakov na súťažiach 578.

Prehľad záujmovej krúžkovej činnosti v osemdesiatych rokoch.

Názov krúžku	Vedúci krúžku	Počet členov		
		1979/80	1980/81	1981/82
Recitačný	M.Machilová E.Dvorská B.Krížová M.Mellišková	13 20 40 20	21 20 40 20	- - 40 -
Ruského jazyka	A.Zajvaldová	20	20	-
Redakčný	O.Nagaj	15	15	10
Rozhlasový	B.Blahová	12	10	12
Divadelný	M.Samčíková	-	18	-
Bábkarský	O.Benkovská	-	30	10
DSZ Mladosť	J.Chovanová	80	80	80
Spevácky	S.Krajčová	35	35	22
Komorný orchester	M.Baťková	10	12	14
Klub hudobnej mládeže	J.Leporis	-	97	117
Výtvarný	L.Zúbek	10	13	12
Výtvarných techník	A.Považanová	-	20	22

Matematické predstavy	Z.Novotná	-	-	38
Športová gymnastika	E.Tichá	12	12	12
Volejbalový	K.Granec	17	17	17
Hádzanársky	V.Oravec	23	23	23
Basketbalový	Z.Bursová	-	12	12
Ľahká atletika	M.Lettrich	-	19	19
Strelecký	P.Bílik	15	16	16
Letecko-modelársky	B.Dvořáček	50	40	50
Fotografický	E.Kapustová	-	6	6

Klub hudobnej mládeže

Klub hudobnej mládeže (KHM) bol zložený v roku 1980. Viedol ho učiteľ hudobnej výchovy a hry na hudobný nástroj Ján Leporis. Práca KHM spočívala v organizovaní návštev koncertov, operných predstavení, recitálov a besied so skladateľmi. KHM mal na začiatku 30 členov, v polovici osemdesiatych rokov už evidoval vo svojich radoch 110 členov. O činnosť a život v klube sa staral sedemčlenný výbor. Členky výboru sa podieľali na výbere programov, organizácii a propagácii hudobných podujatí a pri výbere členiek , ktoré sa zúčastňovali celoštátnych a celoslovenských stretnutí hudobnej mládeže. Emotívne silné bolo vystúpenie zaslúžilej umelkyne K. Havlíkovej. K vydareným podujatiam patrili sólové recitály P. Mihalicu, J. Pazderu, A. Šestákovej, R. Kákoniho, V. Šimčiska, P. Zsapku, I. Jurkoviča, N. Hazuchovej, koncerty speváckych zborov SZSU, SĽUKu, Musica antiqua, Musica dulcisona, komorný koncert Slovenského filharmonického kvarteta, a ďalšie.

Za bohatú činnosť získal KHM ocenenie od predsedu Slovenskej hudobnej mládeže, hudobného skladateľa doc. I. Paríka.

Dievčenský spevácky zbor

Dievčenský spevácky zbor (DSZ) bol založený z iniciatívy učiteľa hudobnej výchovy Jána Leporisa. Silnými motivačnými prostriedkami členiek DSZ bola snaha uplatniť svoje spevácke schopnosti a túžbou úspešne reprezentovať školu nielen v rámci slávností, ale aj na festivaloch a súťažiach zborového spevu. Zbor vznikol v roku 1982 a postupne sa rozrástol na 90 členov. V jeho repertoári boli skladby hudobných majstrov renesancie, baroka, klasicizmu a romantizmu. Súčasťou repertoáru boli aj umelecky hodnotné úpravy slovenských, českých a inonárodných ľudových piesní a neskôr aj skladby súčasných skladateľov.

Výtvarný krúžok

Výtvarný krúžok založil v roku 1980 učiteľ výtvarnej výchovy Ladislav Zúbek. Neskôr ho viedol učiteľ výtvarnej výchovy Miroslav Bartoš. Cieľom krúžku bolo rozvíjať výtvarné cítenie a výtvarnú zručnosť talentovaných žiačok, čo prejavovali vo vlastných prácach. Vlastná tvorba členiek krúžku sa dopĺňala návštevou galérií a výstav s výtvarnou tematikou.

Rozhlasový krúžok
Rozhlasový krúžok viedla od roku 1979 vyučujúca slovenského jazyka a literatúry Božena Blahová. Spočiatku v ňom pracovalo okolo 10 až 12 žiakov, v školskom roku 1983/1984 19 žiakov z prvých ročníkov. Členky krúžku pripravovali relácie do školského rozhlasu k významným výročiam a jubileám významných osobností spoločensko-politického a kultúrneho života. Krúžok pracoval podľa vlastného plánu, ktorý sa dopĺňal o relácie z plánu práce školy na príslušný školský rok. Členky sa podieľali aktívne pri výbere a spracovaní vhodného materiálu. Pri reláciách využívali i hudobné motívy, ktoré mali umocniť hovorené slovo. K vydareným reláciám patrila relácia ku dňu znárodnenia, k vzniku ČSR, ku Dňu študentov, k 9.máju, k výročiu V. I. Lenina, a pod.

Fotografický krúžok
Činnosť krúžku bola zameraná na základné oboznámenie sa s technikou fotografovania, s prístrojmi, pomôckami a pracovnými postupmi pri vzniku fotografie. Členovia krúžky zhotovovali fotodokumentáciu významných školských kultúrnych a spoločenských podujatí, športových a iných súťaží, významných výročí, besied s významnými osobnosťami, na život žiakov v škole a pod. Fotografie sa použili pri výzdobe chodieb a boli súčasťou kroniky školy. Krúžok viedla Edita Kapustová.

Športové krúžky
Atletický krúžok viedol Miroslav Lettrich, basketbalový Zdena Malatová, krúžok športovej gymnastiky Elena Tichá a volejbalový krúžok Koloman Granec).

Prehľad účasti a umiestnenia na okresných, krajských a celoslovenských súťažiach v školskom roku 1983/1984

Dátum	Názov súťaže	Úroveň	Meno žiačky	Umiestnenie
15.-19.11.1983	Pedagogická poéma	Znojmo celoštátna	V.Vojteková D.Matejčíková	1.miesto čestné uznanie
17.11.1983	Melódie priateľstva	Martin okresná	J.Bystričanová A.Pohančíková D.Luptáková	1.miesto 2.miesto 3.miesto
6.2.1984	ZSSR očami detí a mládeže	Martin okresná	D.Matejčíková J.Valentová Z.Boďová	1.miesto 2.miesto 2.miesto
13.2.1984	ZUČ	Martin okresná	R.Kotríková J.Juchová	1.miesto 2.miesto
10.4.1984	Stredoškolské hry v atletike	Martin okresná	mladšie dievčatá staršie dievčatá	1.miesto 3.miesto
24..-26.4.1984	Štúrov pamätník	Levice celoslov.	K.Pinzíková D.Matejčíková	1.miesto čestné uznanie
5.5.1984	Hviezdoslavov Kubín	Martin okresná	D.Vavreková	2.miesto
8.5.1984	Stredoškolské hry v atletike	Ružomberok oblastná	mladšie dievčatá	1.miesto
10.5.1984	Športové hry pedagogických škôl	Hurbanovo celoslov.	E.Šudová S.Ochodničanová S.Vokelová	1.miesto 2.miesto 3.miesto

17.5.1984	Odznak zdatnosti	Martin okresná	E.Šudová	2.miesto
7.6.1984	Turčianske hry - atletika	Martin okresná	Výber žiačok	2.miesto
29.-30.101984	Festival politickej piesne	Istebné krajská	Skupina Kejbít	2.miesto

V školskom roku 1983/1984 bolo zapojených do súťaží v školskom kole 274 žiakov.

Stranícke a spoločenské organizácie v škole

Závodná organizácia Komunistickej strany Slovenska (ZO KSS)

V škole existovala a rozvíjala činnosť ZO KSS. Od roku 1960 boli jej predsedami postupne: V. Palicová, J. Petrovič, J. Boháčik, J. Šarlina a M. Lobotka. Po roku 1989 prestala ZO KSS vykonávať činnosť a zanikla.

ZO KSS mala osobitné postavenie v škole. Zabezpečovala uplatňovanie vedúcej úlohy komunistickej strany v systéme organizácie a riadenia školy. Všetky plány rozvoja školy, všetky plánované úlohy školy a DM a personálne obsadenie miest pedagógov podliehalo jej prerokovaniu. Usilovala sa zjednocovať a mobilizovať učiteľov, žiakov a rodičov k uvedomelému plneniu komunistického programu školskej politiky.

Základná organizácia Revolučného odborového hnutia (ZO ROH)

Odborová organizácia plnila dôležité miesto v systéme riadenia školy. Zabezpečovala aktívnu účasť učiteľov a ostatných pracovníkov na riadení školy, čím prispievala nielen k rozvíjaniu socialistickej demokracie a pracovnej iniciatívy, ale pomáhala aj pestovať u svojich členov uvedomelú disciplínu a spoluzodpovednosť za dosahovanie výchovných a vzdelávacích cieľov. Významnou formou účasti pracujúcich na riadení bola kolektívna zmluva, ktorá sa v podmienkach školy uzatvárala na tri roky.

Do roku 1989 sa členstvo v ROH pokladalo za viac menej povinné, preto každý nový zamestnanec dostal po nástupe do práce automaticky aj prihlášku za člena ROH.

Odborovú organizáciu v škole riadil závodný výbor na čele predsedom. Od roku 1960 boli predsedami ZO ROH postupne J. Bačík, J. Petrovič, V. Paulechová, K. Žucha, M. Lobotka, A. Bartošová.

ZO ROH pracovala na základe každoročne aktualizovaného plánu. Plán vypracoval predseda odborovej organizácie a schvaľovala ho členská schôdza. Plány vychádzali z aktuálnych uznesení straníckych a vládnych orgánov, záverov všeodborového zjazdu a dokumentov ÚRO. Zamerané boli aj na výročia významných udalostí spojených s budovaním socializmu.

ZO ROH sa začiatkom osemdesiatych rokov členila na tri úseky (škola, DM a školská kuchyňa) a boli pri nej utvorené tri komisie: ideovo-politická, národného poistenia a bezpečnosti a ochrany zdravia. Ideovo-politická komisia venovala pozornosť politickému a odbornému vzdelávaniu zamestnancov školy. Komisia národného poistenia zabezpečovala rekreačné a liečebné pobyty zamestnancov a komisia bezpečnosti sa starala o dodržiavanie bezpečnostných a zdravotných opatrení. ZO ROH sa vyjadroval aj k hodnotiacim posudkom na zamestnancov.

Rekreačné a liečebné pobyty zamestnancov školy v rokoch 1980-1982

	1980	1981	1982
Kúpeľná liečba	3	6	5
Rekreačné poukazy domáce	5	9	5
Rekreačné poukazy zahraničné	0	1	2
Pionierska rekreácia	11	5	4

Pri ZO ROH bola vytvorená komisia pre záväzkové hnutie, ktorá organizovala brigádnickú výpomoc pri výstavbe novej telocvične, nového internátu, pri skrášľovaní vnútorných i vonkajších priestorov školy. V roku 1979 odpracovali členovia ROH 7 980 brigádnických hodín, v roku 1980 7 056 hodín a v roku 1981 6 870 hodín. Hodnota vykonanej práce bola viac ako dvestotisíc korún.

ZO ROH pomáhala pri riešení akútneho bytového problému pedagogických a ostatných zamestnancov. Usilovala sa vytvárať dobré pracovné a životné podmienky v škole, podieľala sa na príprave osláv významných dní a výročí. Organizovala Medzinárodný deň žien, Deň učiteľov, Medzinárodný deň detí, mikulášske a vianočné posedenie atď.[39] Starala sa o jubilantov, o pracovníkov odchádzajúcich do dôchodku, o deti zamestnancov (pri MDD, na Mikuláša dostávali knihy, darčeky alebo balíčky v hodnote okolo 20-30 Kčs), finančne prispievala členom na liečebné a rekreačné pobyty, na kultúrne a športové podujatia (lístky do kúpeľov, do divadla, kina, na koncerty vážnej i ľudovej hudby, na športové zápasy, atď.). Organizovala zájazdy pre členov a príslušníkov ich rodín do Prahy, Bratislavy, na Duklu a do Svidníka, Vysokých Tatier, Ostravy, Brna, Bojníc. Podnetné boli výmenné zájazdy do Budyšína a Drážďan v bývalej NDR, do Budapešti, Karlových Varov, každoročne do družobnej školy v Novom Jičí-

[39] V súčasnej dobe často prevláda názor, že odbory boli iba poslušným nástrojom vtedajšej moci a ich činnosť sa vyčerpávala výberom členských príspevkov, organizovaním spoločenských podujatí s občerstvením, rekreačných pobytov, rozdávaním vianočných kolekcií, a pod., čo nezodpovedá celkom skutočnosti.

ne. V rámci družobnej spolupráce s BZVIL v Ružomberku mali zamestnanci školy možnosť rekreovať sa v ich zariadení na Zemplínskej Šírave.

Zväz mládeže

Činnosť ŠO ČSM bola zameraná na rozvíjanie politicko-výchovnej práce, na pomoc zaostávajúcim žiakom a na zlepšenie kvality a produktivity práce na jednotlivých úsekov činnosti. V triednych organizáciách boli vytvorené v rámci Učebného roku ČSM krúžky politickej výchovy. V školskom roku 1961/1962 bolo vytvorených 9 krúžkov. V troch krúžkoch (prvý a druhý ročník) sa preberala téma Učíme sa o ČSM, štyri krúžky boli čitateľské a v dvoch krúžkoch sa preberala téma Učíme sa o KSČ. Do čitateľských krúžkov boli zaradení žiaci tretieho ročníka, ktorí sa pripravovali na zisk Fučíkovho odznaku.[40] Žiaci 4.ročníka preberali tému Učíme sa o KSČ a zároveň viedli aj činnosť ateistického krúžku. Najaktívnejších zväzákov navrhovala ZO KSS za kandidátov KSČ.

V školskom roku 1962/1963 bolo školenie zamerané na rozbor Morálneho kódexu budovateľa komunizmu, ktorý bol prijatý na XXII. zjazde KSSZ. Najlepší rozbor urobili triedne organizácie 1.B a 3.B triedy, za čo boli osobitne odmenení.

Prácu ŠO ČSM usmerňovala ZO KSS a čiastkové úlohy sa prenášali na triednych a ostatných učiteľov a vychovávateľky. Propagandistami jednotlivých krúžkov boli vyškolení zväzáci zo štvrtého ročníka.

ŠO ČSM sa aktívne podieľala na príprave mnohých kultúrnych podujatí a programov. Pripravovala program k oslavám februárového víťazstva pracujúceho ľudu, k MDŽ, Dňu učiteľov, k výročiu narodenia V. I. Lenina, k májovým oslavám. V školskom rozhlase vysielala zväzácke okienko s informáciami zo života školy a z pripravovaných a realizovaných školských podujatí.

ŠO ČSM sa aktívne zapájala aj do agitačnej práce a predvolebných príprav. Nacvičila programy a vystupovala s nimi na verejných schôdzach v okolitých obciach.

V školskom roku 1960/1961 sa zapojila ŠO ČSM do expedície Za červenou zástavou, ktorá bola organizovaná pri príležitosti 40. výročia založenia KSČ. Cieľom expedície bolo vytvárať u mladých ľudí správny vzťah k súčasnému dianiu doma i vo svete a k zložitej prestavbe spoločnosti na socialistickú. Pri plnení úloh expedície sa veľký dôraz kládol na iniciatívu, samostatnosť a dobrovoľnosť účastníkov. ŠO ČSM školy sa umiestnila v rámci okresu na pr-

[40] Fučíkov odznak bola čitateľská kampaň zameraná na výchovu novej, socialistickej mládeže. Záujemca o Fučíkov odznak musel byť členom čitateľského krúžku pri niektorej organizácii ČSM, musel prečítať 11 vybraných kníh, pozrieť si 5 filmov (3 sovietske, 2 domáce) a zložiť úspešne záverečnú skúšku. V predpísanom zozname kníh boli diela autorov marxizmu-leninizmu, romány s revolučnými a socialistickými námetmi od našich i sovietskych autorov. Fučíkov odznak nebol vekovo obmedzený, jeho držiteľmi mohli byť i učitelia.

vom mieste. Šesť zväzákov získalo za odmenu dvojdňový poznávací zájazd, počas ktorého navštívili Martin, Zvolen, Banskú Bystricu, Sliač, Kremničku.

V šesťdesiatych rokoch sa ŠO ČSM začala intenzívnejšie venovať aj organizovaniu športových podujatí a súťaží, pobytu v prírode a turistike. Zapojila sa do národného programu jednohodinového cvičenia denne, usporiadala celoškolskú akciu 100 jarných kilometrov, zapájala sa do prípravy pretekoch organizovaných pre žiakov stredných škôl.

ŠO ČSM nadviazala hneď po svojom vzniku družobné kontakty s Delostrelecko-technickým učilišťom (od roku 1962 Vyššie delostrelecké učilište) v Martine[41] a Železničným učilišťom vo Vrútkach.

V marci 1969 zanikol ČSM a ako jeho nástupnícka organizácia vznikol v nasledujúcom roku Socialistický zväz mládeže (SZM). Školská organizácia SZM (ŠO SZM) bola založená v roku 1970. Vstúpilo do nej 300 žiakov, čo predstavovalo 53 % z celkového počtu žiakov. V školskom roku 1977/1978 bolo organizovaných v ŠO SZM už 99,3 % žiakov. Zvyšok bol organizovaný v domácich dedinských organizáciách SZM a iba jeden žiak nebol organizovaný vôbec. V školskom roku 1978/1979 mala ŠO SZM 17 triednych základných organizácií a jednu organizáciu pedagógov, v ktorej bolo 24 členov.

Činnosť ŠO SZM riadil jedenásťčlenný celoškolský výbor, ktorý sa schádzal dvakrát mesačne. Pre svoju prácu mal vyhradenú menšiu miestnosť, ktorá sa nachádzala oproti zborovni. Klubovňa SZM nebola zriadená, pretože v budove nebol vhodný priestor na tento účel.

Prácu mládežníckej organizácie pomáhali usmerňovať učitelia a vychovávateľky. Metodickou poradkyňou bola najskôr E. Siváková a od roku 1978 E. Tichá, ktorá túto činnosť vykonávala ako zástupkyňa pre mimoškolskú činnosť celé jedno desaťročie.

ŠO SZM sa zapájala do školských i mimoškolských podujatí, organizovala pracovné brigády v mimovyučovacom čase, v čase voľných sobôt, počas letných prázdnin, pri jesennom zbere zemiakov, pri zbere druhotných surovín. Organizovala výchovné podujatia, doučovanie slabších spolužiakov, krúžky záujmovej činnosti, návštevy kultúrnych zariadení, exkurzie do závodov a podnikov, vyhlasovala rôzne súťaže na počesť výročí významných udalostí. V školskom roku 1983/1984 to bolo napríklad na počesť 40. výročia SNP a 700. výročia vzniku Martina.

Výsledky najlepších ZO SZM v školskom roku 1983/1984

Zhotovovanie nástenieк – prvé miesto ZO SZM 3.A triedy
Kútiky družby - prvé miesto ZO SZM 3.A triedy
Študijné výsledky - prvé miesto ZO SZM 3.A triedy (1,70)

[41] Žiaci vojenského učilišťa sa zúčastňovali nielen zábavných večierkov, ale pomáhali aj brigádnicky pri stavebných a iných prácach v škole.

Výsledky v dochádzke - prvé miesto ZO SZM 1.C triedy (698 hodín)
Politické školenie OV KSS - prvé miesto ZO SZM 3.A triedy (2770 bodov)
Trieda v socialistickej opatere - prvé miesto ZO SZM 1.C triedy (163 bodov)
Výsledky účasti na jesenných poľnohospodárskych prácach - prvé miesto ZO SZM 2.B a 3.A triedy (95 %)
Počet vybraných árov na jednu žiačku - prvé miesto ZO SZM 3.B triedy (3 áre)
Zber liečivých rastlín - prvé miesto ZO SZM 1.C triedy (165 kg)
Zber papiera - prvé miesto ZO SZM 4.A triedy (388 kg)
Výsledky medziročníkovej súťaže v športovej gymnastike - prvé miesto ZO SZM 4.C triedy (55,8 bodov)
Najzdatnejší kolektív - prvé miesto ZO SZM 4.V triedy (855 bodov).

Za vzorné plnenie úloh získala školská organizácia SZM v roku 1970 1.miesto v rámci okresu Martin a finančnú odmenu vo výške 10 000 Kčs.

ŠO SZM venovala veľkú pozornosť aj kultúrno-spoločenskému životu v škole. Boli usporiadané besedy s významnými hosťami, zábavné večierky, imatrikulačné slávnosti, rozlúčkové posedenia s maturantkami a i.

Pre staršiu mládež organizovalo SZM Súťaž tvorivosti mládeže, neskôr Záujmovú umeleckú činnosť (ZUČ). Od školských kôl až po ústredné kolá sa v nej mohli zúčastniť recitačné, spevácke, hudobné, tanečné a divadelné súbory, ale aj jednotlivci s literárnymi, výtvarnými a fotografickými prácami. Žiačky školy dosahovali dobré umiestnenie na okresnom kole, ale vo vyšších kolách sa na popredných miestach umiestňovali iba sporadicky.

Celá činnosť SZM sa niesla v znamení významných výročí, napr. 50. výročia vzniku KSČ. Ústredie SZM vyhlásilo na počesť tohto výročia program pod názvom Štafeta iniciatívy a činov mladých. Súčasťou programu bola návšteva Kollárovho domu v Ľubochni, výstavy 50. výročie KSČ v Prahe, beseda s priamymi účastníkmi ľubochnianskeho zjazdu, kvíz Čo vieš o KSČ.

Veľká pozornosť bola venovaná ideovo-politickej činnosti. V spolupráci so ZO KSS a ostatnými spoločenskými organizáciami sa členovia SZM formou prednášok oboznamovali s marxisticko-leninským svetonázorom a politickým dianím doma i v zahraničí. V školskom roku 1976/1977 sa uskutočňovalo politické vzdelávanie v 1.-3. ročníku formou Malej spoločenskej maturity (MSM) a vo 4. ročníku formou ateistických krúžkov. Propagandistami boli triedni učitelia, v niektorých prípadoch i rodičia. Ukončenie politického vzdelávania v Malej spoločenskej maturite sa realizovalo v treťom ročníku. Organizovalo sa formou súťaže spoločného družstva za celú triedu i ako individuálna súťaž. Súťažilo sa v troch oblastiach: SZM – moja organizácia, Tradície, na ktoré nadväzujeme, Svet okolo nás. Víťazné družstvo z celoškolského kola postúpilo do okresného kola.

S pomocou triednych učiteľov a vychovávateliek boli zriadené krúžky svetonázorovej výchovy a leninské kluby, ktoré mali prispieť k zvýšeniu úrovne svetonázorovej výchovy. Začiatkom osemdesiatych rokov boli dve triednické hodiny v mesiaci vyčlenené na politické vzdelávanie SZM. Propagandistami boli vo väčšine prípadov triedni učitelia alebo ostatní učitelia školy. Ich stupeň politických znalostí a miera angažovanosti boli rôzne, preto ich vedenie školy neustále nabádalo, aby venovali zvýšenú pozornosť vlastnému politického rastu i rastu žiakov.

Každá triedna organizácia si predplácala dennú tlač, politické i odborné časopisy. Tretina žiakov školy odoberala zväzácky časopis Smena, ktorý vychádzal až do konca roku 1989.

Významnou oblasťou činnosti ŠO SZM bola spolupráca a poskytovanie pomoci Pionierskej skupine Jána Hrušku pri ZDŠ v Turčianskych Tepliciach. V školskom roku 1976/1977 pracovalo v tejto pionierskej skupine 55 inštruktoriek z radov žiačok školy, ktoré viedli s pioniermi bohatú schôdzkovú a krúžkovú činnosť. V školskom roku 1978/1979 pracovalo v Pionierskej skupine 35 inštruktoriek a 4 oddielové vedúce. V priebehu školského roka pripravili a viedli 86 pionierskych schôdzok, z toho 16 slávnostných, konajúcich sa pri príležitosti 30. výročia PO SZM.

Veľkú aktivitu vyvíjala ŠO SZM v športovo-brannej činnosti. Každoročne sa žiaci školy zapájali do cezpoľného Behu Smeny a Mladej fronty, do rôznych športových a branných súťaží. Vrcholom telovýchovných podujatí bola účasť na celoštátnych spartakiádach v Prahe.

Zväzáci vydávali školské časopisy: Turčianka, Prameň, Reflektor, pod vedením učiteľov O.Nagaja, P.Bílika, J.Boháčika. Založili Reflektor mladých, ktorý poukazoval na nedostatky v životnom prostredí školy a DM.

V roku 1972 bol založený v rámci ŠO SZM Mierový výbor. Organizoval besedy k medzinárodnej situácii vo svete, prispieval finančnými zbierkami i materiálnou pomocou na Fond solidarity s ostatnými krajinami.

ŠO SZM sa zapojila aktívne do činnosti hliadky Reflektoru mladých. Jej úlohou bolo sledovať a formovať u spolužiakov vzťah k socialistickému vlastníctvu, vzťah k práci, čistote a poriadku v triedach a v škole, atď.

Intenzívna svetonázorová výchova a zapájanie žiakov do spoločenského a verejného života našli svoj odraz i v tom, že každoročne sa podarilo vybrať za kandidátky KSČ 10 až 12 žiakov. Vybraní členovia SZM navštevovali večernú funkcionársku školu.

Začiatkom osemdesiatych rokov viedol celoškolskú organizáciu SZM trinásťčlenný výbor. V celoškolskej organizácii bolo osemnásť základných organizácii. Od roku 1981 vykonávala funkciu predsedníčky M. Jaceková, ktorá vystriedala P. Pivovarčiovú. ŠO SZM metodicky usmerňovala ZO SZM pedago-

gických a výchovných pracovníkov. Najväčšia pozornosť sa venovala naďalej ideovo-politickej práci. ŠO SZM sa zapojila do súťaže Malá spoločenská maturita a súťaže o Putovnú štandardu OV KSS a OV SZM, kde sa v roku 1981 trieda 4.A stala držiteľkou putovnej zástavy.

ŠO SZM pracovala veľmi aktívne v Mierovom aktíve SZM, na fond solidarity poslala v roku 1981 13 400 Kčs.

Za dobré výsledky boli ŠO SZM udelené viaceré ocenenia a diplomy za rozvoj pracovnej iniciatívy od vyšších zväzáckych orgánov. V roku 1980 bola P. Pivovarčiová na III. festivale stretnutia československej a kubánskej mládeže na Kube, v ďalších rokoch bolo na zájazdoch do ZSSR 9 členiek SZM. ŠO SZM bola držiteľom Putovnej zástavy OV SZM ako najlepšia stredoškolská organizácia v okrese Martin za rok 1983.

V školskom roku 1983/1984 sa zapojila ŠO SZM do štafety vlasteneckých a internacionálnych činov Pamäť, ktorá bola vyhlásená na III. zjazde SZM na počesť 40. výročia SNP a 40. výročia oslobodenia Československa Sovietskou armádou. Súťaž mala dve etapy, počas ktorých sa plnili úlohy ideovo-výchovného a turisticko-branného charakteru. Zapojilo sa do nej 12 triednych ZO SZM s počtom 407 žiakov. Vyhodnotenie prvej etapy sa uskutočnilo v júni 1984, ale formálne bola ukončená až národným mládežníckym výstupom na Rysy v auguste 1984. Za plnenie jednotlivých disciplín (kvízy, besedy, výstavy, filmové predstavenia s tematikou oslobodenia, koncerty, brigády, športové a turistické podujatia, účasť na prvomájovej manifestácii a pod.) sa prideľovali body. Najviac bodov bolo 90. Najlepšie umiestnenie získali TO SZM 2.B a 2.V triedy. Obsahom druhej časti bol výskum. Žiaci mali spracovať údaje o pamätníkoch protifašistického odboja vo svojom bydlisku.

V druhej polovici osemdesiatych rokov sa práca a disciplína zväzákov začali uvoľňovať. Mnohí iba pasívne prijímali návrhy a podnety, aktivita a iniciatíva boli často minimálne, účasť na schôdzach a akciách sa stávala stále viac formálnejšou. Jedným z prostriedkov na skvalitňovanie vedomia členov SZM bolo hnutie RADIM, ktoré malo pripraviť žiačky prvého ročníka pre vstup do SZM. Jeho úlohou bolo podnecovať samostatnosť a tvorivosť členov SZM. Podstatnejšiu zmenu však už neprinieslo, pretože novembrové udalosti v roku 1989 znamenali koniec činnosti SZM.

Zväz Československo-sovietskeho priateľstva (ZČSP)

ZČSP sa stal samostatnou organizáciou v roku 1970. Dovtedy pracoval v rámci mestskej organizácie ZČSP. Od roku 1960 bola predsedníčkou učiteľka ruského jazyka A. Vlkolinská a po nej V. Štrbová. Po nich bol predsedom učiteľ dejepisu Ľ. Šikula a od roku 1969 viedla ZČSP v škole takmer dvadsať rokov učiteľka ruského jazyka Milada Melišková, ktorá činnosti tejto organizácie zasvätila kus vlastného života a zanechala v nej svoju nezmazateľnú stopu.

Členmi ZČSP boli pedagogickí zamestnanci i žiaci školy. V školskom roku 1977/1978 združoval ZČSP 51 členov z radov pedagogických zamestnancov a 115 žiakov.

Hlavná činnosť ZČSP sa sústreďovala do obdobia Mesiaca Československo-sovietskeho priateľstva, ktorý bol každoročnou súčasťou osláv Veľkej októbrovej socialistickej revolúcie (VOSR). Začínal 7. novembra a končil 12. decembra, v deň výročia uzatvorenia Zmluvy o priateľstve, vzájomnej pomoci a povojnovej spolupráci medzi Československom a ZSSR (1943). Počas Mesiaca ČSP sa organizovali besedy s účastníkmi zájazdov do ZSSR, s bývalými sovietskymi vojenskými veliteľmi, ktorí pomáhali oslobodzovať Československo, vedomostné súťaže o Sovietskom zväze, uzatvárali sa záväzky, konali sa rôzne kultúrne akcie, ako napríklad prehliadky sovietskych filmov (mimoriadny ohlas mal 5 dielny cyklus Veľká vlastenecká vojna), divadelných hier, literárne večery, posedenie pri samovare, koncerty, výstavky kníh ruských a sovietskych autorov s možnosťou ich zakúpenia (v roku 1977 sa predali knihy v hodnote 4 100 Kčs), besedy o knihách (Desať dní, ktoré otriasli svetom, Materinské pole, Rosa padá na každé stebielko), výtvarné výstavy a súťaže s tematikou revolúcie (Sovietsky zväz očami detí), spevácke súťaže (Melódie priateľstva), recitačné súťaže (Puškinov pamätník), realizoval sa nábor sovietskej tlače (pre rok 1978 bola objednávka 465 kusov 22 titulov novín a časopisov), konali sa športové súťaže a učiteľské i žiacke turnaje.

Zväz pre spoluprácu s armádou (Zväzarm)

Zväzarm bol založený v školskom roku 1971/1972. Jeho prvým predsedom bol učiteľ matematiky B. Dvořáček, ktorý viedol aj letecko-modelársky krúžok v škole. V roku založenia mal Zväzarm 78 členov. Jeho vedenie prevzal v roku 1973 učiteľ telesnej výchovy P. Bílik. Počas jeho vedenia sa členská základňa zdvojnásobila a vytvorili sa dva strelecké krúžky. Členky sa zúčastňovali branných súťaží, súťaží na počesť rôznych výročí a pamätných dní, streleckých súťaží a pod.

Organizácia školského roka

Organizáciu školského roka upravovalo ministerstvo školstva a zverejňovalo ju pred začiatkom nového školského roku v Pedagogicko-organizačných pokynoch pre školy a školské zariadenia a orgány štátnej správy v školstve v Slovenskej republike. Na ich základe si vypracovala škola vlastnú organizáciu školského roka, ktorá bola súčasťou plánu práce školy na príslušný školský rok.

Do roku 1967, kedy bol v platnosti šesťdňový pracovný týždeň, prebiehalo vyučovanie od pondelka do soboty. V sobotu bolo vyučovanie kratšie, spravidla iba do obeda. Od školského roku 1967/1968 bol zavedený na všeobecnovzdelávacích a odborných stredných školách jedenásťdňový vyučovací cyklus. Zave-

denie jedenásťdňového vyučovacieho cyklu bolo založené na požiadavke, čo najefektívnejšie využívať vyučovací čas. Riaditelia škôl mali odmietnuť akékoľvek akcie, ktoré by narušovali vyučovanie a plynulú prácu školy.[42]

Päťdňový pracovný týždeň zaviedlo ministerstvo práce a sociálnych vecí s účinnosťou od 30. septembra 1968. No i po tomto roku sa konali tzv. pracovné soboty alebo soboty cti. Počas pracovnej soboty sa nevyučovalo, ale sa vykonávala nejaká verejnoprospešná práca. V osemdesiatych rokoch pracovné soboty cti postupne ubúdali, posledná bola 11.marca 1989.

Organizácia školského roka 1975/1976
31. augusta 1975 bol nástup žiakov do DM.
Slávnostné otvorenie školského roku bolo 1. septembra 1975.
Vyučovanie v I. polroku začalo 2. septembra 1975 a končilo 30. januára 1976. Dátum na vysvedčení bol 30. január 1976.
Vyučovanie v II. polroku začalo 2. februára 1976 a končilo 30. júna 1976. Dátum na vysvedčení bol 30. jún 1976.
Predbežná klasifikačná porada za I. štvrťrok bola 18. novembra 1975. Polročná klasifikačná porada bola 27. januára 1976. Predbežná klasifikačná porada za III. štvrťrok bola 13. apríla 1976. Koncoročná klasifikačná porada bola 10. júna 1976.
Prázdniny
Zimné prázdniny boli od 22. decembra 1975 (vyučovanie končilo 19.decembra) do 5. januára 1976.
Jarné prázdniny boli od 15. marca do 21. marca 1976.
Hlavné školské prázdniny boli od 1. júla 1976 do 31. augusta 1976.
Maturitné skúšky žiakov denného štvorročného štúdia
Písomné maturitné skúšky 4.A,B,C,D – 21. a 22. apríla 1976
Odborné predmety 26. – 27. apríla 1976
Ústne maturitné skúšky 4.A, B – od 31. mája do 5. júna 1976
Ústne maturitné skúšky 4.C,D – od 7. júna do 12. júna 1976
Ústne maturitné skúšky 2.AK v – od 24. mája do 28. mája 1976.
Súvislá pedagogická prax žiakov 4. ročníka a 2. ročníka nadstavbového štúdia
4. A,B,C,D, 2.AK v – od 16. februára 1976 do 13. marca 1976
Termíny prijímacích skúšok
Talentové prijímacie skúšky – od 2. do 4. marca 1976
PS zo slovenského jazyka a matematiky – 1. – 2. apríla 1976
Talentové PS pre denné nadstavbové štúdium – 22. júna 1976 a 24. augusta 1976
Prijímacie skúšky diaľkového štúdia – od 24. do 29. mája 1976
Maturitné skúšky poslucháčov diaľkového štúdia
Písomné maturitné skúšky DŠ v jesennom období – od 16. do 19. septembra 1975
Ústne maturitné skúšky DŠ v letnom období – od 14. júna do 19. júna 1976

[42] Smernica ministerstva školstva č.26 717/67- II/5 zo dňa 7.augusta 1967.

Kurzy
Plavecký výcvikový kurz
2. AK v, 2.A,B – september 1975 (podľa počasia)
1.A,B – od 7. júna do 12. júna 1976
1.C, 1.AK v – od 14. júna do 19. júna 1976
Lyžiarsky výcvikový kurz
3.V, 2.A,B,C – február, marec 1976
Kurz turistiky a táborenia
3.A,B,C, 1.AK v – jún 1976
Súvislá pedagogická prax 1. – 3.ročník denného štúdia a nadstavbové štúdium
Od 16. júna 1976 do 30. júna 1976.

Začiatok vyučovania podliehal úpravám podľa aktuálnych podmienok a požiadaviek. V školskom roku 1960/1961 začínalo vyučovanie o 07,25 hod. a trvalo do 13,50 hod., spolu 7 vyučovacích hodín. Vyučovacia hodina trvala 45 minút. Od školského roku 1972/1973 prebiehalo vyučovanie podľa rozvrhu hodín uvedeného v tabuľke:

Hodina	Čas
1.	08.00 - 08.45
2.	08.50 - 09.35
3.	09,40 – 10,25
4.	10,40 – 11,25
5.	11,35 – 12,20
6.	12,30 – 13,15
7.	13,20 – 14,05
8.	14,45 – 15,30
9.	15,35 – 16,20
10.	16,20 – 17,10

Medzi jednotlivými hodinami boli prestávky. Po prvej hodine bola 5 minútová, po druhej hodine 10 minútová, po tretej hodine 15 minútová, ostatné až do konca vyučovania boli 10 minútové.

Plán práce školy

Organizácia a chod školy sa riadili každoročne aktualizovanými plánmi práce. Plán práce školy sa pripravoval pred začiatkom nového školského roku a na jeho tvorbe sa podieľalo vedenie školy spolu s ostatnými členmi pedagogického zboru. Prvá časť plánu obsahovala zhodnotenie plnenia hlavných úloh školy za predchádzajúci školský rok spolu s rozborom dosiahnutých výchovno-vyučovacích výsledkov žiakov a v ďalšej časti boli stanovené hlavné úlohy pre nový školský rok a organizácia nového školského roku.

Plány práce školy vychádzali z úloh, ktoré boli stanovené v straníckych a vládnych programových dokumentoch alebo boli zamerané na oslavu okrúhleho výročia významnej historickej udalosti alebo osobnosti. Odkaz na stranícke a vládne dokumenty mal podnietiť zvýšenú spoločenskú aktivitu a iniciatívu pedagogických i nepedagogických zamestnancov školy. Plán práce v školskom roku 1960/1961 bol zameraný na plnenie úloh, ktoré vychádzali zo smerníc XI. zjazdu KSČ a uznesenia ÚV KSČ o spojení školy so životom a o ďalšom rozvoji výchovy a vzdelávania v socialistickej ČSR. V školskom roku 1961/1962 boli úlohy zamerané na počesť XII. zjazdu KSČ, 17. výročia SNP a 44. výročia VOSR, v školskom roku 1962/1963 na plnenie uznesení XII. zjazdu KSČ a XXII. zjazdu KSSZ, v školskom roku 1963/1964 na plnenie uznesenia ÚV KSČ o zvýšení úrovne komunistickej výchovy na školách, v školskom roku 1964/1965 na rezolúciu prijatú na celoštátnej konferencii učiteľov o komunistickej výchove a na 20. výročie SNP a 20. výročie oslobodenia Československa Sovietskou armádou, v školskom roku 1965/1966 na oslavu 45. výročia založenia KSČ, v školskom roku 1974/1975 na 30. výročie SNP a 30. výročie oslobodenia Československa Sovietskou armádou. Celoročný plán práce školy a DM v školskom roku 1977/1978 bol zameraný na plnenie Hlavných úloh MŠ SSR po XV. zjazde KSČ vo výchovnovzdelávacej práci škôl a mimoškolských výchovných zariadení na obdobie rokov 1976-1980.

Najdôležitejšou úlohou v ročných plánoch práce školy bolo prehlbovanie komunistickej výchovy žiakov. Predmetové komisie mali v súlade s požiadavkou jednoty výchovy a vzdelávania vypracovať systém výchovného využitia učiva v jednotlivých vyučovacích predmetoch. Každý učiteľ mal usilovať o to, aby jeho predmety prispievali k výchove žiakov v duchu marxizmu-leninizmu. Triedni učitelia mali organizovať prácu v triede v súlade s požiadavkami školy kladenými na oblasť svetonázorovej výchovy žiakov. Hlavná pozornosť sa sústreďovala na svetonázorovú výchovu, mravnú výchovu, výchovu ku kolektivizmu, k socialistickému vzťahu k práci, k socialistickému vlastenectvu a proletárskemu internacionalizmu. Na výchovné pôsobenie školy mal nadviazať DM, ZRPŠ a spoločenské organizácie v škole.

Jednou z foriem zvyšovania úrovne komunistickej výchovy žiakov boli desaťminútovky spoločensko-politických, kultúrnych a ďalších správ alebo prehľady tlače, ako sa to vtedy tiež nazývalo. Boli celoškolské a triedne. Celoškolské sa vysielali prostredníctvom školského rozhlasu každý pondelok pred začiatkom vyučovania. Pri ich zostavovaní sa striedali učitelia školy a vychovávateľky DM. Triedne prehľady tlače pripravovali žiaci jednotlivých tried pod vedením triedneho učiteľa. Konali sa ešte pred začiatkom vyučovania alebo cez veľkú prestávku. Ich údernosť a akčnosť postupne strácala ideový náboj

a zmenili sa na náhodný výber narýchlo vystrihnutých novinových správ, aby sa mohlo začiarknuť, že úloha bola splnená.

Okrem desaťminútoviek sa organizovali prednášky a besedy s významnejšími predstaviteľmi verejného a kultúrneho života. Realizovali sa v rámci triednických hodín alebo boli súčasťou programu celoškolských osláv a slávností pri výročiach významných udalostí a osobností.

Každý člen učiteľského zboru sa podieľal aj na príprave a organizácii mimoškolských podujatí so žiakmi. Učitelia zabezpečovali prípravu žiačok na recitačné, hudobné, športové a ďalšie súťaže a podujatia. Nacvičovali so žiakmi programy, s ktorými potom vystupovali v škole i v meste. K tradičným patrili programy ku Dňu armády, k ukončeniu Mesiaca československo-sovietskeho priateľstva, k Februárovému víťazstva pracujúceho ľudu, k MDŽ a MDD v škole a v okolitých obciach, k založeniu KSČ a i.

Učitelia a vychovávatelia sa pravidelne zapájali aj do predvolebnej agitácie. Navštevovali blízke obce, spoločenské organizácie a spolky, kde získavali občanov pre politiku komunistickej strany a socialistického zriadenia.

Mimoškolská a mimotriedna činnosť učiteľov v rokoch 1960 – 1963

Margita Nižňanská, riaditeľka, vyučovala pedagogiku a občiansku náuku. Vykonávala funkciu predsedníčky okresnej komisie žien, organizovala okresné aktívy žien zamerané na poľnohospodárstvo, organizovala Zimnú školu roľníckej ženy, bola členkou rady ONV, prednášala na večernej škole marxizmu-leninizmu, študovala diaľkovo pedagogiku a psychológiu.

Viera Palicová, zástupkyňa riaditeľky, vyučovala biológiu. Bola členkou Spoločnosti pre šírenie politických a vedeckých poznatkov, bola propagandistkou RSŠ, viedla prednášky z ateizmu pre žiakov i verejnosť, vykonávala funkciu predsedníčky ZO KSS a aktivistky pri MNV v Háji, organizovala činnosť ČSČK v škole a Univerzitu mládeže v Turčianskych tepliciach.

Ján Bačík, učiteľ výtvarnej výchovy. Pracoval ako aktivista pri MNV v Borcovej, viedol výtvarný a inštrumentálny krúžok v škole, zabezpečoval výzdobu školy a pripravoval agitačné a propagačné materiály.

Dáša Bačíková, učiteľka slovenského jazyka a literatúry. Pripravovala programy na slávnosti a oslavy, viedla tanečný súbor, bola členkou redakcie Teplických zvestí.

Vladimír Bílek, učiteľ hudobnej výchovy a pedagogiky. Viedol spevácky krúžok, bol správcom hudobného kabinetu a predsedom predmetovej komisie pedagogiky, vykonával funkciu agitátora pri zakladaní JRD vo Vieske a v Dolnej Štubni.

Dagmar Francisci, učiteľka biológie. Viedla mičurinský a národopisný krúžok, bola správcom chemického kabinetu, zborovne, dielenského náradia a náčinia, vykonávala funkciu predsedu prírodovednej komisie, prednášala na RSŠ, nacvičovala programy so žiakmi, bola členkou OV ČSČK.

Jozef Petrovič, učiteľ telesnej výchovy. Vykonával funkciu predsedu ROH v škole, bol zapisovateľom ZO KSS, viedol telovýchovný krúžok, nacvičoval telovýchovné vystúpenia (spartakiáda), slávnostný pochod na 1.mája, bol členom MNV v Hornej Štubni, dob-

rovoľným trénerom futbalu, pracoval ako inštruktor OV KSS pri podniku Kameňolom Horná Štubňa.

Mária Samčíková, učiteľka pedagogiky a pedagogickej praxe. Vykonávala funkciu tajomníčky ROH v škole, bola aktivistka Zväzu žien, viedla krúžok RSŠ pre zamestnancov školy, bola vedúcou bábkarského krúžku, pripravovala výkazy pohyblivých platov učiteľov.

Anna Sýkorová (Lehotská), učiteľka slovenského jazyka a dejepisu. Viedla recitačný krúžok, pripravovala programy na školské oslavy a slávnosti a relácie do školského rozhlasu pri rôznych príležitostiach, bola členkou výboru žien v Dolnej Štubni, robila recenziu čítanky pre 3.a 4.ročník, prednášala na RSŠ.

Jozef Šutý, učiteľ matematiky a fyziky. Pracoval ako pokladník v ROH, bol členom okresnej komisie Súťaže technickej tvorivosti mládeže, vykonával činnosť filmového referenta a organizátora sledovania televíznych programov.

Alica Vlkolinská (Skuhrová), učiteľka ruského jazyka. Bola členkou okresnej komisie Ľudového kurzu ruštiny a prednášateľkou v tomto kurze, pripravovala Puškinov pamätník v škole a bola členkou okresnej poroty, viedla krúžok francúzštiny, bola členkou výboru ZČSP v meste a v škole, pripravovala prednášky na o sovietskej literatúre, výstavku sovietskej knihy a vyšitie stuhy k mesiacu priateľstva so Sovietskym zväzom, starala sa o fond učebníc.

Veronika Paulechová, učiteľka slovenského jazyka. Viedla recitačno-dramatický krúžok, pripravovala programy na rôzne slávnostné podujatia, bola kultúrnou referentkou ZV ROH, inštruktorkou ŠO ČSM a tajomníčkou ZRPŠ, pracovala v rozhlasovom krúžku pri MsNV.

Filoména Steranková, učiteľka pedagogiky a praxe. Viedla krúžok šitia v škole a spolu s M.Samčíkovou aj bábkarský krúžok v škole i v meste, vykonávala funkciu hlavnej vychovávateľky v DM.

Dana Ivančová (Hrebíková), učiteľka hudobnej výchovy a slovenského jazyka. Bola inštruktorkou pre nácvik piesní pre Festival mládeže, viedla spevácky krúžok spolu s V.Bílekom, zabezpečovala nácvik kultúrnych programov, bola členkou predsedníctva OV ČSM a členkou poradného zboru STM.

Mária Široká, učiteľka pedagogiky a pedagogickej praxe. Viedla bábkarský krúžok, prednášala pre ČSM v meste, organizovala odber a distribúciu tlače v škole.

Ján Boháčik, učiteľ slovenského jazyka. Bol politicko-výchovným referentom ŠO ČSM, viedol mandolínový krúžok, bol redaktorom školského časopisu Prameň, zabezpečoval premietanie filmov v škole.

Pracovná vyťaženosť pedagógov v školskom roku 1975/1976

Okrem priamej vyučovacej povinnosti vykonávali pedagógovia školy nasledovné činnosti:

Triednictvo

Denné štúdium			Diaľkové štúdium	
Trieda	**Triedny učiteľ**	**Vychovávateľka**	**Trieda**	**Triedny učiteľ**
1.A	P.Bílik	Z.Pindúrová	1.a mš (5.r.)	M.Turanová

1.B	A.Zajvaldová	J.Babčáková	2.a mš (5.r.)	E.Nižňanský
1.C	M.Machilová	V.Brhelová	1.ak mš a	M.Samčíková
2.A	E.Novotná	T.Lukáčová	1. ak mš b	Moravčíková
2.B	M.Kozová	M.Pasovská	1. ak v a	B.Krížová
2.C	E.Štolc	V.Nagajová	1. ak v b	P.Bílik
2.D	M.Smékalová	J.Lukešová	2. ak mš a	E.Štolc
2.V	V.Rašková	V.Petrovičová	2. ak mš b	J.Mach
3.A	B.Krížová	R.Štubňová	2. ak mš c	V.Rašková
3.B	M.Kleskeňová	E.Sitárová	2. ak v a	M.Široká
3.V	B.Blahová	V.Brhelová	2. ak v b	J.Šíma
4.A	E.Bíliková	M.Gajdošová	3. ak mš	J.Petrovič
4.B	O.Benkovská	M.Gajdošová	3. ak v	O.Nagaj
4.C	E.Tichá	V.Nagajová		
4.D	M.Lobotka	J.Lukešová		
1. AK v	V.Oravec	-		
2. AK v	M.Široká	-		

Predsedovia predmetových komisií
Jazykovedná PK – M. Široká
Hudobnovedná PK – J. Leporis
Pedagogická PK – M. Samčíková
Spoločenskovedná PK – M. Lobotka
Výtvarná PK – J. Šíma
Telovýchovná PK – V. Oravec
Prírodovedná PK – G. Mažáriová
Predsedovia spoločenských organizácií
Predseda ZO KSS – J. Šarlina
Predseda MV ROH – M. Lobotka
Predseda ZČSP – M. Kleskeňová
Predseda ČSČK – V. Brhelová
Mierový výbor – M. Nižňanská
Zväzarm – P. Bílik
ŠO SZM – A. Ivanecká, žiačka 3.A triedy
Ostatné funkcie a činnosti
Odber školských časopisov: predsedovia predmetových komisií
Odber školských časopisov do zborovne: Z. Andrejcová
Odber žiackych časopisov: Z. Andrejcová a triedni učitelia
Odber sovietskej tlače: M. Kleskeňová (Melišková)
Propagácia a odber literatúry z Edície študujúcej mládeže: B. Krížová
Technik BOZP: M. Lobotka
Požiarno-bezpečnostný technik: O. Nagaj
Školský premietací technik: D. Štric, E. Kapustová
Tajomník ZRPŠ: A. Štolcová
Vedúci brannej výchovy a CO: P. Bílik

Organizovanie kultúrnych programov: určené v rozpise plánu práce školy
Relácie do školského rozhlasu: J. Vološinová
Písanie zápisníc z pedagogických rád a porád: učitelia podľa abecedného zoznamu
Vedenie školského časopisu: O. Nagaj, A. Považanová
Vedenie záujmových krúžkov: podľa plánov PK, DM
Výzdoba k slávnostiam a oslavám: členovia výtvarnej komisie
Návštevy filmových, divadelných a iných podujatí: B. Krížová, V. Petrovičová
Hudobné koncerty: M. Turanová
Ročný plán exkurzií: E. Bíliková
Plán výchovy k rodičovstvu: A. Štolcová
Kvetinová výzdoba chodieb: V. Rašková, M. Pavlík
Akvárium: V. Rašková
Vedenie DSS Mladosť: J. Chovanová
Vedenie školského orchestra Pedagóg: E. Štolc
Aktivista ŠO SZM: G. Mažáriová, triedni učitelia
Správca zborovne: M. Smékalová
Organizácia brigád v škole: O. Nagaj, K. Žucha
Organizácia jesenných poľnohospodárskych brigád: J. Petrovič, E. Kapustová
Správca pamätnej izby: A. Lehotská, E. Bíliková
Fotodokumentácia: E. Kapustová
Organizácia brigád pri výstavbe telocvične: E. Štolc
Výstavba internátu: M. Nižňanská
Týždenný plán dozorov: J. Šarlina
Patronát nad novoprijatými učiteľmi: J. Šíma (Vv), M. Lobotka (Pg, Psy), A. Štolcová (Bio), K. Žucha (Prac.výchova), G. Mažáriová (Ch), J. Chovanová (HV, Hra na hudobný nástroj), V. Oravec (Tv), B. Krížová (Sj, Rj)

Správcovstvo knižníc a kabinetných zbierok

Učiteľská knižnica: O. Nagaj
Žiacka knižnica: B. Krížová
Telovýchovné zbierky: J. Petrovič
Hudobné zbierky: E. Štolc
Dejepisné zbierky: A. Lehotská
Pedagogické zbierky: M. Samčíková
Matematické zbierky: E. Novotná
Fyzikálne zbierky: E. Kapustová
Chemické zbierky: G. Mažáriová
Prírodovedné zbierky: V. Rašková
Zemepisné zbierky: A. Štolcová
Výtvarné zbierky: J. Šíma
Audiovizuálne pomôcky: E. Kapustová
Skleník, dielne: K. Žucha
Učebnice a učebné pomôcky pre žiakov: R. Štubňová, M. Gajdošová, V. Nagajová,
Sklad CO: M. Lilgová

Starostlivosť o učebne, odborné učebne a ostatné priestory
Hudobná miestnosť: D. Hrebíková
Kmeňové učebne: triedni učitelia
Telocvičňa: K. Granec
Pamätná izba, školská kronika: A. Lehotská, J. Šíma
Výzdoba chodieb: J. Vološinová, L. Zúbek
Vedenie komisií v Domove mládeže
Vedenie Domovej rady: hlavná vychovávateľka
Ideovo-politická komisia DR: V. Nagajová
Kultúrno-spoločenská komisia: V. Petrovičová
Študijná komisia: M. Gajdošová
Športová komisia: V. Brhelová
Stravovacia komisia: J. Lukešová
Zdravotná a sociálna komisia: R. Štubňová
Správcovstvo miestností v Domove mládeže
Jedáleň: M. Gajdošová
Vrátnica: Z. Pindúrová
Spoločenská miestnosť: J. Lukešová
Izolačka: R. Štubňová
Spálne: skupinové vychovávateľky

Kalendár hlavných školských akcií a podujatí v školskom roku 1988/1989
1.9.1988 – slávnostné otvorenie nového školského roku. Hodina mieru v triedach.
23.9.1988 – vystúpenie KO na oslavách storočnice Fakultnej nemocnice v Martine.
5.10.1988 – vystúpenie súboru Mladosť na konferencii ROH v T. Tepliciach.
14.10.1988 – plenárna schôdza ZRPŠ spojená s vystúpením KO, triedne schôdzky.
27.10.1988 – celoškolský seminár k 70.výročiu vzniku Československa.
3.11.1988 – slávnostná schôdza ČSČK a imatrikulácia žiačok 1.ročníka.
4.11.1988 – školská oslava 71.výročia VOSR spojená s otvorením Mesiaca ČSSP .
11.11.1988 – účasť žiakov a učiteľov školy na vystúpení SĽUKu.
8.12.1988 – celoškolská konferencia ŠO SZM.
20.12.1988 – verejná schôdza ZO KSS.
28.12.1988 – školenie CO zamestnancov školy a domova mládeže.
3.1.1989 – novoročný príhovor riaditeľky M. Lilgovej v školskom rozhlase.
5.1.1989 – relácia do školského rozhlasu k 40.výročiu založenia RVHP.
9.1.1989 - relácia do školského rozhlasu k výročiu narodenia G. Husáka.
21.1.1989 - relácia do školského rozhlasu k výročiu úmrtia V. I. Lenina.
25.1.1989 – prehliadka ZUČ v T. Tepliciach s vystúpením KO a súboru Mladosť.
23.2.1989 – školská a mestská oslava Víťazného februára.
7.-8.3.1989 – talentové skúšky žiačok ZŠ do 1.ročníka.
10.3.1989 – slávnostná akadémia k 120.výročiu narodenia N. K. Krupskej.
11.3.1989 – oslava MDŽ spojená s kultúrnym programom a posedením.
18.3.1989 – plenárna schôdza ZRPŠ spojená s kultúrnym programom.
29.3.1989 – školské kolo súťaže Štúrov pamätník.

31.3.1989 – oslava Dňa učiteľov spojená s kultúrnym programom a posedením.
4.4.1989 – prijímacie skúšky žiačok ZŠ do 1.ročníka zo SJL a Mat.
18.4.1989 – písomné maturitné skúšky zo slovenského jazyka a literatúry.
19.4.1989 – písomné maturitné skúšky z ruského jazyka.
24.4.1989 – vystúpenie KO a DSZ na oslavách 40.výročia PO SZM.
1.5.1989 – prvomájový sprievod a účasť na oslavách v meste.
10.5.1989 – relácia do školského rozhlasu k 44.výročiu oslobodenia T. Teplíc.
15.-16.5.1989 – praktické maturitné skúšky 4.A, 4.B triedy.
16.5.1989 – relácia do školského rozhlasu k 48.výročiu založenia KSČ.
22.-23.5.1989 - praktické maturitné skúšky 4.C, 4.D triedy.
29.5.-2.6.1989 – ústne maturitné skúšky 4.A, 4.B, DŠ.
29.5.-8.6.1989 – súvislá pedagogická prax žiačok 1.-3.ročníka.
5.-8.6.1989 – ústne maturitné skúšky 4.C, 4.D, DŠ.
19.-20.6.1989 – prijímacie skúšky poslucháčov DŠ.
21.6.1989 – prijímacie skúšky žiakov denného pomaturitného štúdia.
30.6.1989 – slávnostné ukončenie školského roku 1988/89.

Výchova k vedeckému svetonázoru

Výchove žiakov k vedeckému svetonázoru venovalo vedenie školy mimoriadnu pozornosť. Vychádzalo z predpokladu, že budúci učitelia si musia osvojiť nielen určitú sumu vedeckých poznatkov, ale tie sa v nich musia pretaviť v pevné komunistické presvedčenie, pretože budú pôsobiť na mládež. Výchova k vedeckému svetonázoru sa uskutočňovala priamo v procese výchovy a vzdelávania i v oblasti mimoškolskej a záujmovej činnosti žiakov. V škole bol začiatkom šesťdesiatych rokov založený ateistický krúžok. Jeho členmi boli žiaci hlavne 4. ročníka. Koncom šesťdesiatych rokov prestal krúžok vyvíjať svoju činnosť, čo malo priamu súvislosť s procesom vtedajšej spoločenskej obrody. Krúžok obnovil opäť svoju činnosť v polovici sedemdesiatych rokov, no nie už v škole, ale v DM. Navštevovalo ho okolo 15 až 20 žiačok. Stretnutia krúžku sa konali dvakrát do mesiaca a ich obsahom boli témy, ako napr. vývoj názorov na vznik vesmíru, vznik života na zemi, pôvod človeka, zakladatelia vedeckého svetového názoru, vedecké zákony podporujúce marxisticko-leninský svetonázor, protikladnosť náboženstva a vedeckého svetonázoru, ako vzniklo náboženstvo, prečo nemožno veriť v Boha, prečo som sa rozišiel s náboženstvom, komu slúži náboženstvo, dejiny náboženstva, vzťah komunistickej strany k náboženstvu a cirkvám, spoločenský život očami veriaceho a neveriaceho, žena a náboženstvo atď. Vo výchovných skupinách sa pred veľkými kresťanskými sviatkami konali besedy, ktorých cieľom bolo zosvetšťovať ich obsah a zmysel.

Úsilie školy a DM rozvíjať ateistickú výchovu brzdilo rodičovské prostredie niektorých žiakov. Rodičia, ktorí boli nábožensky založení (vo vtedajšom slovníku „zaťažení"), viedli k tomuto presvedčeniu aj svoje deti.[43]

Socialistické súťaženie, záväzky a brigády

Socialistické súťaženie bolo jednou z foriem motivácie k plneniu a prekračovaniu stanovených úloh. Deklarovala sa tým oddanosť republike a odhodlanie splniť záväzky, ktoré stanovili päťročné plány rozvoja národného hospodárstva v období budovania socializmu.

Zapájanie sa do socialistického súťaženia a prijímanie socialistických záväzkov bolo prejavom širokého rozvoja iniciatívy a aktivity ľudových más. Jeho zmyslom bolo nielen pomáhať pri plnení náročných pracovných úloh, ale aj upevňovať súdružské vzťahy a spoluprácu medzi pracujúcimi.[44]

Socialistické záväzky prijímali spoločenské organizácie združujúce zamestnancov a žiakov školy, ale i jednotlivci. U mnohých, hlavne mladších zamestnancov, prevládala skutočná túžba viac pracovať a dosahovať vyššie pracovné výkony a výsledky bez osobitného nároku na vyššiu mzdu.

Záväzky sa prijímali na počesť výročia významnej udalosti, napr. Februárových udalostí, SNP, oslobodenia našej vlasti Sovietskou armádou, KSČ, VOSR, konania zjazdu KSČ, a i. Na počesť 30. výročia SNP, v rámci socialistickej súťaže „Každý po socialisticky", prijali zamestnanci školy 35 rôznych druhov záväzkov. Pri ich plnení odpracovali 2 517 hodín a vyprodukovali hodnotu vo výške 25 170 Kčs.

Žiaci školy sa každoročne zúčastňovali v rámci pomoci národnému hospodárstvu jesenných brigád pri zbere zemiakov. V školskom roku 1960/1961 odpracovali v JRD Dolná Štubňa 16 dní a vyzberali zemiaky na ploche 25 ha. V JRD Borcová odpracovali 6 dní a vyzbierali zemiaky na ploche 4,95 ha, v JRD Dvorec odpracovali 7 dní a vyzbierali zemiaky na ploche 6,5 ha, v JRD Jazernica 2 dni, 1,52 ha, v JRD Ondrašová 5 dní, 3,5 ha a na ŠM Dolná Štubňa 1 deň, 2 ha.

V školskom roku 1961/1962 vyzberali zemiaky na ploche 36 ha v JRD Víťazný február Dolná Štubňa a v Štátnom majetku T. Teplice. Pracovná brigáda trva-

[43] Mnohé z bývalých žiačok spomínali po rokoch s humorom, že v škole boli členkami ateistického krúžku a doma chodili v nedeľu a počas sviatkov do kostola. Aby sa znemožnila účasť žiačok na nedeľných ranných bohoslužbách, keď ostávali v DM, nariadilo vedenie školy v nedeľu dopoludnia povinné individuálne štúdium.

[44] Masovo organizované brigádnické akcie, ak odhliadneme od ich politického zveličovania, prinášali pre miestnu komunitu aj značný prospech. V rámci Akcie Z (Z=zveľaďovanie) sa občania podieľali na výstavbe materských škôl, detských ihrísk, plynofikácie, kanalizácie, na čistení sídlisk, modernizácii bytov a pod. Postupne sa účasť občanov na spomínaných „dobrovoľných" akciách stávala čoraz menej populárnou a nezriedka sa stalo, že časť náradia a materiálu bola rozkradnutá skôr, ako sa začalo niečo robiť.

la 7 celých dní a 9 poldní. Na jedného žiaka pripadla plocha približne pätina hektára (2000 štvorcový metrov). V školskom roku 1962/1963 vyzberali žiaci zemiaky na ploche 45 ha. V JRD Diviaky 20 ha, v JRD Háj 10,56 ha, v ŠM Dolná Štubňa 1,20 ha, v JRD Dolná Štubňa 0,54 ha, Žiačky pomáhali aj pri zbere obilia. V školskom roku 1967/1968 vyzberali úrodu zemiakov na ploche 70 ha v celkovej hodnote 36 000 Kčs. V školskom roku 1969/1970 získali žiaci za jesenné brigády v JRD v Dolnej Štubni, Vieske, Dubovom, Budiši, Ivančinej a Požehoch celkom 62 011 Kčs. V školskom roku 1970/1971 vyzberali zemiaky na ploche 90 hektárov, odpracovali jednu voľnú sobotu, čo predstavovalo spolu 4 550 hodín.

V školskom roku 1971/1972 odpracovali žiaci v mimovyučovacom čase na brigádach pri úprave okolia školy 1 240 hodín, nazbierali a odovzdali 24 kg liečivých rastlín. Pri zbere zemiakov na JRD v okolitých obciach odpracovali 25 000 hodín. Vyzberali zemiaky na ploche 93 hektárov, za čo im bola vyplatená odmena vo výške 80 000 Kčs. V 1973/1974 nazbierali žiačky 2 076 fliaš, 800 kg papiera, 278 kg liečivých rastlín. Počas letnej aktivity odpracovali 47 500 hodín, počas jesenných brigád vyzberali zemiaky na ploche 114 hektárov, pri úprave okolia školy a v meste odpracovali 2 415 hodín. Na Fond solidarity a Fond festivalu venovali 4 500 Kčs, pre deti vo Vietname vyhotovili papuče, deky a vankúše.

V rámci verejnoprospešnej práce pracovali žiaci školy v školskom roku 1976/1977 brigádnicky pri zbere zemiakov, pri úprave okolia školy a výstavbe internátu. Pri zbere zemiakov odpracovali 35 964 hodín, vybrali zemiaky na ploche 124,5 hektára, za čo im bolo vyplatené 132 465 Kčs. Rozsah brigádnickej činnosti sa každý rok zvyšoval. 10 dní sa zberalo cez vyučovanie, ostatné dni po skrátenom vyučovaní popoludní, v sobotu a v nedeľu. Bol to veľký zásah do vyučovacieho procesu. Viacerí učitelia sa sťažovali, že nestačili prebrať učivo, ani napísať písomné práce.

V rámci letnej aktivity v mesiacoch júl a august 1977 odpracovalo 297 žiačok školy 54 678 hodín, čo predstavovalo hodnotu 240 895 Kčs. V jarnom a letnom období bolo odpracovaných pri úprave okolia školy 1 974 hodín a na počesť II. zjazdu SZM odpracovali žiaci 2 340 hodín. Okrem brigádnickej činnosti nazberali a odovzdali žiačky školy 740 kg liečivých rastlín v hodnote 6 662 Kčs a 973 kg odpadového papiera.

V roku 1977 bolo pri výstavbe telocvične, DM, pri skrášľovaní okolia školy, záhrady, parku, pri zbere liečivých rastlín, pomoci poľnohospodárstvu a lesnému hospodárstvu odpracovaných celkom 63 221 hodín v hodnote 216 582 Kčs. Žiaci školy odpracovali pri jesennom zbere zemiakov 44 640 hodín a vyzbierali úrodu na ploche 120 hektárov.

V školských rokoch 1979/1980 – 1981/1982 odpracovali žiaci školy v rámci spoločensky užitočnej práce 37 698 hodín a vyzbierali zemiaky na ploche 410

hektárov. Počas letnej aktivity tried pracovalo 426 žiakov v Stredočeskej Frute Mochov a v Drůbežárni Brno Modřice. Hodnota vykonanej práce dosiahla viac ako 4 milióny Kčs. Na Fond solidarity z letnej aktivity bolo odoslaných 8 040 Kčs. V uvedených rokoch nazbierali žiaci školy aj 7 124 kg papiera, 2 715 kg liečivých rastlín a 12 kg pomarančovej kôry.

Jesenné brigády pri zbere zemiakov a ďalších plodín alebo výpomoc pri jesenných poľnohospodárskych prácach sa organizovali na základe spoločnej rámcovej zmluvy medzi školou a príslušným JRD alebo ŠM. JRD alebo ŠM zabezpečovali bezpečný prevoz žiakov autobusmi na pracovisko, poistenie žiakov, teplý nápoj a odmenu 4,80 Kčs na hodinu a žiaka.

Začiatkom osemdesiatych rokov sa začali objavovať stále naliehavejšie sťažnosti škôl na účasť žiakov na verejnoprospešnej práci, pretože vážne narúšala priebeh vyučovacieho procesu, čo negatívne vplývalo na úroveň dosahovaných študijných výsledkov žiakov. Po prijatí nového školského zákona v roku 1984 sa počet brigád v rámci vyučovania začal postupne znižovať. Rovnako sa znižoval i počet žiakov zapojených do letnej aktivity. Z 584 žiakov školy sa v školskom roku 1983/1984 zapojilo do letnej aktivity 154, čo predstavovalo iba štvrtinu z celkového počtu. Koncom osemdesiatych rokov sa letná aktivita žiakov organizovala už len výnimočne.

Exkurzie, besedy, podujatia

Exkurzie boli jedným z prostriedkov výchovy a vzdelávania. Organizovali sa podľa štvorročného plánu a pri ich zostavovaní sa vychádzalo z požiadaviek učebných osnov, prípadne aktuálne preberaného učiva. Exkurzie zahŕňali oblasť pedagogickú, historickú, literárnu a výtvarnú. Tematicky sa orientovali na poznávanie histórie robotníckej triedy, historických, kultúrnych a literárnych pamiatok v okrese a kraji, poznávanie činnosti mimoškolských výchovných zariadení, atď. Niektoré exkurzie boli zamerané aj na poznávanie výrobnej sféry návštevou vybraných podnikov a závodov (Bavlnárske závody v Ružomberku, Turčianske celulózky a papierne v Martine, a i.). Keď začali vážne narúšať riadny chod vyučovania, došlo k ich redukcii.

Plán exkurzií v školskom roku 1975/1976

Ročník	Mesiac	Typ exkurzie	Názov exkurzie	Miesto exkurzie
prvý	september, resp. máj	historicko-poznávacia	Pamätihodnosti T.Teplíc	Turčianske Teplice a okolie
prvý	október	historická a pedagogická	Z histórie vzdelávania v Turci	T.Teplice – Martin – Kláštor pod Znievom
prvý	február	pedagogická	Sledovanie činností v MŠ a ŠD	MŠ, ŠD v T.Tepliciach

prvý	marec	literárno-poznávacia	Literárny Horný Turiec	Somolica (I.Ž.Somolický) -Mošovce (J.Kollár) – Rakša (M.M.Hodža)
prvý	apríl	literárno-historická	Literárny Martin	Martin (MS, SNM, Národný cintorín, Skanzen)
prvý	máj	historická a prírodovedná	Po stopách SNP	Blatnica (pamätník SNP, cesta SNP), prírodná rezervácia Gader
druhý	september	národopisná a výtvarná	Pohronie a Zvolen	B.Bystrica (Pamätník SNP, múzeum, galéria), Tajov (J.G.Tajovský), Radvaň (A.Sládkovič); Zvolen (zámok)
druhý	november	výtvarná	Výtvarný Martin	Martin (Galéria M.Benku, príležitostné výstavy)
druhý	február	pedagogická a výtvarná	Sledovanie činností v MŠ a DD; Výtvarný Ružomberok	MŠ pri BZVIL Ružomberok, DD Ružomberok, Galéria Ľ.Fullu
druhý	máj	literárno-poznávacia	Literárna Orava	Dolný Kubín (múzeum P.O.Hviezdoslava), Jasenová (M.Kukučín), Oravský Podzámok
tretí	október	literárno-zemepisná	Literárny Gemer Región Gemer	R.Sobota (P.Dobšinský), cukrovar), Revúca (Slov. gymnázium, S.Ormis), Rožňava, Krásna Hôrka, Betliar
tretí	apríl	historická, pedagogická a literárna	Považie a Horné Ponitrie	DD Ilava, DM Zlatovce, Trenčín (hrad, výstava), Bzince (Ľ.Podjavorinská), Uhrovec (Ľ.Štúr), Bojnice (zámok, ZOO)
tretí	november	pedagogická	Sledovanie činností v ZDŠ a v ústave pre nepočujúcich	Kremnica
3.V 1.AK v	september	pedagogická	Sledovanie činností	Dojčenský ústav Martin DJ Martin-sever
3.V 1.AK v	október november	pedagogická	Sledovanie činností	DPM Martin Ústav pre nepočujúcich Kremnica Diagnostický ústav Žilina
3.V 1.AK v	december	pedagogická	Sledovanie činností	Detský domov Necpaly Osobitná škola Krpeľany
3.V 1.AK v	január	pedagogická	Hospitačná činnosť	DM pri SPgŠ T.Teplice
štvrtý	september	pedagogická, historická, výtvarná	Po stopách oslobodenia vlasti Sovietskou armádou	Levoča (ústav pre nevidiacich, oltár majstra Pavla), Svidník, Dukla

4.V	apríl	polytechnická, historická	Ponitrie	Nitra (Plastika Nitra, archeologické vykopávky), Mlyňany (arboretum)

Besedy k aktuálnym politickým a spoločenským otázkam

Besedy patrili k často využívaným formám výchovy a vzdelávania. Ich zoznam bol súčasťou plánu práce školy na daný školský rok. Učitelia mali pripraviť besedy tak, aby vysvetlili diskutované témy odborne i ideologicky správne, aby boli vedené zrozumiteľným štýlom a aby boli príťažlivé pre mladých ľudí. K najčastejším besedám patrili besedy s účastníkmi SNP, so zaslúžilými členmi KSS, so sovietskymi vojakmi. V školskom roku 1960/1961 sa uskutočnila beseda o medzinárodnej situácii, beseda ku Dňu armády, beseda o poľnohospodárstve, beseda o úlohách v 3. päťročnici, beseda o vzniku života na zemi, o dejinách Turca, beseda o SNP, a i. V školskom roku 1961/1962 sa konali besedy k materiálom XXII. zjazdu KSSZ, k berlínskej kríze.

Zaujímavé a inšpiratívne boli besedy s významnými slovenskými literátmi, so spisovateľkou Hanou Zelinovou, Kristou Bendovou, Milanom Rúfusom, Viliamom Turčánym, Lýdiou Vadkerti-Gavorníkovou, Jánom Buzássym a ďalšími.

Triedy pripravovali besedy o knihách, napr.: Dobšinského rozprávky, Guliverove cesty, cestopisy Hanzelku a Zigmunda, diela V. I. Lenina, Komenského pedagogické diela (Informatórium školy materskej), Nemá barikáda od J. Drdu, Anna proletárka od I. Olbrachta. Čítali sa aj knihy sovietskych autorov a k prečítaným knihám sa organizovali besedy.

PK prírodovedná organizovala zdravotné besedy, napr. o infekčných chorobách, PK SPV besedy k výročiam (oslobodenie, februárové víťazstvo, mníchovská zrada, a i.).

Pri príležitosti volieb sa konali besedy ku knihám J. Kalinčiaka Reštaurácia, J. Jesenský Demokrati. Pre prvovoličov boli určené besedy o voľbách, o volebnom systéme, o volebnom programe rozvoja mesta, obce a pod.

Družobné kontakty

Družobné kontakty sa rozvíjali so slovenskými strednými pedagogickými školami v Lučenci a v Leviciach, s českými strednými pedagogickými školami v Brandýse nad Labem, Krnove, Olomouci, Prostejove, Novom Jičíne, Prachaticiach. Žiaci školy si dopisovali so žiakmi z Moskvy, Leningradu, Jasnej Poľany, Uľjanovska, Baku, Komsomoľska, Varšavy, Krakova. So žiačkami v ZSSR si dopisovalo v roku 1962 53 žiačok. Niektoré dopisovanie sa rozvinulo a uskutočnili sa aj osobné návštevy, podstatná časť však mala iba propagandistický charakter a rýchlo skončila. Z listov a vymenených darčekov sa konali v škole v mesiaci ZČSP výstavky.

V roku 1979 mala škola pravidelné družobné kontakty so Strednou pedagogickou školou v Novom Jičíne, Vojenským učilišťom 1.československého armádneho zboru v ZSSR v Martine a Bavlnárskymi závodmi v Ružomberku. Družobné kontakty sa udržiavali v oblasti ideovo-politickej, odbornej, kultúrnej a záujmovej činnosti. Spolupráca s SPgŠ v Novom Jičíne bola zameraná na výmenu pedagogických skúseností, výmenné pobyty žiakov i učiteľov, účasť na športových a recitačných súťažiach. Družobná spolupráca s Vojenským učilišťom (VU) sa realizovala na úrovni základných organizácii SZM oboch škôl. Bola zameraná na poznávanie revolučných tradícií okresu Martin, vznik a bojové tradície Československej ľudovej armády. Základné organizácie usporadúvali vzájomné športové aktivity a kultúrno-spoločenské podujatia. Obľube sa tešil kurz spoločenského tanca, ktorý navštevovalo takmer dvesto zväzákov z oboch ZO SZM. Obľúbené boli aj imatrikulácie a zimné slávnosti, kde prispievali zväzáci z VÚ hudobným programom. Trio žiačok školy KEJbít vystupovalo s hudobnou skupinou VU Mentol na Slovenskom festivale politickej piesne v Martine.

Bavlnárske závody v Ružomberku pomáhali škole pri obstarávaní materiálu, pri zabezpečovaní dopravy na exkurzie a výlety, ponukou svojich rekreačných zariadení pre učiteľov a zamestnancov školy. Zúčastňovali sa na školských podujatiach, slávnostiach a oslavách. Žiaci školy spolu s učiteľmi pripravili pre zamestnancov Bavlnárskych závodov kultúrne programy, výstavy, spoločné športové súťaže a zábavné podujatia.

Školský časopis

V škole vychádzalo niekoľko časopisov. Prvý mal názov Priekopník. Pre nedostatok papiera na tlač a málo príspevkov od žiakov pomerne rýchlo skončil. Neskôr začal vychádzať časopis Turčianka, po ňom časopis Prameň a Reflektor. V sedemdesiatych rokoch sa stal celoškolským časopisom časopis Prameň. Vychádzal 2 až 3 krát ročne. Každé číslo bolo tematicky zamerané k výročiu nejakej významnej udalosti, napr. VOSR, Víťazný február, a pod. Redakčnú radu časopisu usmerňovala učiteľka výtvarnej výchovy a slovenského jazyka A. Považanová. Predsedníčkou redakčnej rady bola niektorá zo žiačok vyšších ročníkov.

Školská knižnica

Školská knižnica bola umiestnená v dvoch miestnostiach na prízemí. V jednej bola žiacka knižnica a v druhej učiteľská knižnica. Žiacku knižnicu viedla E. Bíliková a učiteľskú M. Machilová.

Zriaďovanie a systém školských knižníc upravovala ministerská smernica č.38 566 z roku 1963. Podľa tejto smernice mala každá škola povinnosť zriadiť školskú knižnicu, ktorej úlohou bolo zhromažďovať a sprístupňovať krásnu

literatúru i populárno-náučnú literatúru pre mládež, pomáhať učiteľom pri vedení žiakov k čítaniu a zakladaniu si vlastných knižníc. Výdavky na nákup kníh a materiálne a technické vybavenie školskej knižnice boli súčasťou rozpočtu školy. Ministerská smernica odporúčala, aby školskú knižnicu viedol kvalifikovaný knihovník. Ak škola takéhoto pracovníka nemohla získať, mal viesť knižnicu poverený učiteľ. Prevádzka školskej knižnice sa riadila knižničným a výpožičným poriadkom. Metodickým orgánom a poradcom školských knižníc bola Slovenská pedagogická knižnica v Bratislave.[45]

Vznik a rozvoj školských knižníc sprevádzali spočiatku mnohé ťažkosti. Problémom bol nedostatok vhodných priestorov na ich umiestnenie, nedostatok finančných prostriedkov na zriaďovanie nových knižníc, na ich materiálne a technické vybavenie a na nákup kníh. Problémom bol aj nedostatok kvalifikovaných knihovníkov, preto ich prácu museli suplovať pedagogickí pracovníci popri svojej riadnej vzdelávacej povinnosti. Pedagogickí pracovníci škôl vykonávali knihovnícke práce buď dobrovoľne, alebo z nariadenia, často bez potrebných odborných znalostí. V mnohých prípadoch absentoval knižničný a výpožičný poriadok, evidencia kníh a systém výpožičiek neboli mnohokrát na potrebnej úrovni.

Stranícke a vládne orgány pokladali školské knižnice za významného pomocníka školy a prisudzovali im dôležitú úlohu pri usmerňovaní a utváraní správneho vedeckého svetonázoru žiakov i učiteľov. Práca s knihou sa pokladala za zákonitý doplnok celkovej práce školy, organicky začlenený do celoročného plánu práce školy, a to vo všetkých učebných predmetoch. Pomáhala škole pri skvalitňovaní úrovne výchovnovzdelávacej práce a pri výchove mladých ľudí v duchu ideálov komunizmu.[46]

Na pomoc školským knižniciam vydávala Slovenská pedagogická knižnica v Bratislave bibliografické a metodické pomôcky a vypracovala materiály k témam, ktoré požadovali riaditelia škôl, napr.: Vychovávame mládež pre komunizmus, Vedúca úloha strany na školách, Ideovo-politická práca riaditeľov a ich zástupcov na školách, Estetická výchova na školách, Výchova k socialistickému vlastenectvu a národnej hrdosti na hodinách jazyka slovenského, Ako vplývajú cvičenia z biológie na rozvoj a upevnenie materialistického svetového názoru žiakov, Ako vplýva pracovná výchova na formovanie osobnosti žiaka, O vyučovaní základov výroby na školách a ďalšie.

---

[45] Podľa § 21 zákona č.78/1978 Zb. o školských zariadeniach bola školská knižnica zaradená do jednotnej sústavy knižníc ako jej súčasť.

[46] Uznesenie ÚV KSČ „O úzkom spojení školy so životom a o ďalšom rozvoji výchovy a vzdelania v Československu". Pravda 1959, č. 112, s.1-5. Uznesenie ÜV KSČ „O práci medzi mládežou" Pravda 1961, č. 325, s.l.

Knižný fond sa každoročne dopĺňal dielami klasickej i modernej literatúry našich aj svetových autorov, odbornou literatúrou, hlavne pedagogického a estetického zamerania, populárno-vedeckou a náučnou literatúrou, oddychovou a zábavnou literatúrou.

V súvislosti so školskou knižnicou treba pripomenúť, že aj knihy môžu mať svoje osudy a nezriedka veľmi dramatické. Časť kníh zo školskej knižnice skončila v peciach koncom druhej svetovej vojny, kedy boli v škole umiestnení vojaci a ďalšiu časť kníh odsúdila neskôr na likvidáciu štátna cenzúra, pretože ich obsah nezodpovedal novej komunistickej ideológii.

Pri školskej knižnici bola zriadená i čitáreň, kde okrem novín a časopisov boli aj zábavné spoločenské hry. Bola v malej miestnosti oproti pamätnej izbe. V čitárni mali službu žiaci v čase od 14,00 do 16,00 hodiny.

Školská knižnica evidovala v školskom roku 1979/1980 4 293 kusov kníh a 354 čitateľov z radov žiakov i učiteľov. Počas školského roku bolo uskutočnených 1 784 výpožičiek, čo predstavovalo približne 5 kníh na jedného čitateľa. Najväčší záujem bol o literatúru určenú k povinnému čítaniu, o románovú literatúru a náučnú literatúru. Knihy sa evidovali spočiatku podľa prírastkového systému.

Práci s knihou sa venovalo najviac pozornosti na hodinách slovenského jazyka a literatúry. Učitelia slovenského jazyka systematicky a cieľavedome formovali vzťah žiakov ku knihe. Vo všetkých triedach sa každoročne uskutočňovala čitateľská anketa. Žiačky sa viedli k tomu, aby si zakladali vlastné knižnice a kupovali vlastné knihy. K tomuto účelu došlo i k nadviazaniu spolupráce s predajňou Slovenská kniha v Turčianskych Tepliciach a s knižným vydavateľstvom Tatran v Bratislave.[47]

Koncom sedemdesiatych rokov sa začala začleňovať do vyučovacieho procesu informatická výchova. Matica slovenská vypracoval rámcový program informatickej výchovy žiakov, ktorý upravilo ministerstvo školstva smernicou MŠ SSR č. 3767/1979 o školských knižniciach a Metodickým pokynom č.18 697/1979 o práci školských knižníc a informatickej výchove žiakov a učiteľov. Oba predpisy stanovili informatickú výchovu ako jednu z hlavných úloh školskej knižnice a určili postupy pri jej realizácii. Bolo pripravené vzdelávanie školských knihovníkov a v knižničnej praxi sa začali využívať audiovizuálne pomôcky vydávané Slovenskou národnou knižnicou a ďalšími knižničnými pracoviskami. V roku 1990 vydalo SPN metodickú príručku pre učiteľov k práci s informáciami vo vyučovaní.[48]

---

[47] Vydavateľstvo Tatran v edícii Čítanie študujúcej mládeže vydalo do roku 1989 195 diel národných a svetových literátov.

[48] Sakálová, E. a V. Smetáček, Práca s informáciami na základných a stredných školách. Bratislava, SPN 1990.

Školský odber novín a časopisov

V školskom roku 1960/1961 si predplácali žiaci školy 157 kusov slovenských novín a časopisov a 93 kusov sovietskych novín a časopisov. Z novín a časopisov si žiaci najviac predplácali Smenu (42 kusov), Pravdu (22 ks), Kultúrny život (15 ks), Materskú školu (44 ks), Smer (15 ks), Krestjanku (19 ks), Murzilku (37 ks), Doškolnoje vospitanije (14 ks). Od roku 1970 si predplácali i Nové slovo.

V školskom roku 1974/1975 dochádzalo do školy alebo si predplácali žiačky 10 titulov slovenských novín a časopisov v počte 597 kusov a 25 titulov sovietskych časopisov v počte 322 kusov. Najviac sa predplácal denník Smena.

Odber novín a časopisov v školskom roku 1977/1978

Názov	Počet kusov
Pravda	38
Nové slovo	38
Smer	38
Smena	19
Život Turca	19
Zdravie ľudu	19
Svet socializmu	19
Družba	364
Predškolská výchova	312
Vychovávateľ	34
Včielka	144
Kresťjanka	20
Murzilka	13
Kuľtura i žizň	28
Putešestvije v Sovjetskij Sojuz	19
Sovjetskij ekran	14
Sovjetskaja ženščina	41
Kolobok	20
Vesjolije kartinky	213
Rabotnica	39

Odber novín a časopisov sa organizoval po triedach na začiatku nového školského roka. Zabezpečovali ho poverení učitelia alebo triedni učitelia.

Rozmiesťovania mládeže a prijímanie na ďalšie štúdium

Postup pri rozmiesťovaní mládeže a prijímaní na ďalšie štúdium sa riadil vládnym uznesením č. 42 zo 17. januára 1962. Vládne uznesenie vychádzalo

z materiálov XI. zjazdu KSČ, ktorý vytýčil ako jednu z úloh „užšie spojiť školu so životom a s výrobou a zmeniť obsah výchovy a vzdelania tak, aby škola vychovávala všestranne vzdelaných ľudí, morálne a fyzicky pripravených pre uvedomelé budovanie budúcej komunistickej spoločnosti."[49] Školský systém mal umožniť každému mladému človeku, aby si zvolil cestu, ktorá zodpovedala jeho sklonom a nadaniu a bola pritom v súlade s potrebami národného hospodárstva.

Kritériom pri rozmiesťovaní mládeže a jej prijímaní na ďalšie štúdium bolo komplexné hodnotenie každého uchádzača. Pri hodnotení sa prihliadalo na politickú a morálnu stránku osobnosti uchádzača, jeho konkrétne teoretické vedomosti a praktické zručnosti, na schopnosti a nadanie, na záujem o študovaný odbor, na prácu v organizácii mládeže alebo v inej spoločenskej organizácii.

O rozmiesťovaní mládeže rozhodovali komisie ustanovené na základných a stredných školách. Komisie vyhodnotili všetkých žiakov podľa stanovených požiadaviek a kritérií a na základe dosiahnutých výsledkov im navrhli najvhodnejší smer ďalšieho vzdelávania alebo odbornej prípravy. Hodnotenie konkrétneho žiaka spolu s návrhom na jeho umiestnenie do praxe alebo na jeho ďalšie štúdium prerokovala komisia následne so žiakom, prípadne s jeho rodičmi.

Riaditelia a učitelia škôl mali povinnosť viesť žiakov k tomu, aby po skončení štúdia považovali za samozrejmú povinnosť nastúpiť zamestnanie podľa potrieb štátneho plánu. K tomu účelu zriadilo ministerstvo školstva v roku 1963 na stredných školách funkciu poradcu pre výchovu k voľbe povolania. Poradcom bol spravidla člen pedagogického zboru, ktorý mal pre túto funkciu potrebné predpoklady a vzdelanie. Jeho úlohou bolo organizovať a koordinovať výchovu k voľbe povolania na škole.

Silný akcent na politické kritérium pri prijímaní na štúdium vyvolával prejavy rodičovskej nespokojnosti, preto vláda uznesením č. 122/1968 zrušila svoje pôvodné uznesenie č. 42/1962, ktorým sa ustanovovali zásady pre rozmiestňovanie mládeže a pre prijímanie na ďalšie štúdium.

Na denné štúdium na pedagogickú školu mohol byť prijatý uchádzač, ktorý úspešne ukončil 9. ročník základnej školy, bol zdravotne spôsobilý na štúdium na pedagogickej škole, vyhovel požiadavkám talentových skúšok a vykonal úspešne prijímaciu skúšku zo slovenského jazyka a matematiky. Termíny prijímacích skúšok do prvého ročníka denného i diaľkového štúdia upravovalo ministerstvo každoročne osobitným pokynom. Na základe ministerského pokynu zostavila škola svoj vlastný harmonogram prijímacieho konania.

Organizáciu a priebeh talentovej skúšky upravoval ministerský pokyn č. 51 506 z roku 1964. Podľa tohto pokynu sa talentovou skúškou zisťovali u uchá-

[49] Vestník Ministerstva školstva a kultúry. ŠPN. Praha. Roč. XVIII. Zošit 4, s.37.

dzačov predpoklady pre hudobnú výchovu (hudobný sluch, zmysel pre rytmus, hlasové schopnosti, znalosť základných pojmov hudobnej výchovy v rozsahu učiva ZDŠ a znalosť hry na hudobnom nástroji), pre výtvarnú výchovu (kresba podľa skutočnosti, orientačný pohovor na zistenie vkusu a výtvarného rozhľadu, uchádzači mali predložiť vlastné výkresy opečiatkované školou), predpoklady pre výrazný prednes (prednes ukážky poézie alebo prózy v trvaní 2 – 3 minút podľa vlastnej voľby uchádzača, uchádzačov s rečovou chybou nebolo možné prijať) a predpoklady pre telesnú výchovu (pohybová vyspelosť – kotúľ vpred a vzad, beh na 60 m, skok do výšky, hod kriketovou loptou, šplh na lane alebo tyči). Na úspešné zloženie talentovej skúšky sa vyžadovalo splnenie požiadaviek vo všetkých štyroch zložkách (výchovách).

Pri zisťovaní požadovaných predpokladov uchádzačov na štúdium sa opakovane objavovali rovnaké problémy a nedostatky. Uchádzačky prichádzali na talentové skúšky s rečovými chybami, výber textov pre výrazný prednes nebol celkom vhodný, niektoré uchádzačky neovládali text spamäti, úroveň prednesu nezodpovedala v niektorých prípadoch stanoveným požiadavkám, prejavovali sa výraznejšie rozdiely v jazykovej príprave medzi jednotlivými okresmi.

Viaceré uchádzačky neovládali základné výtvarné techniky, nepriniesli si hotové výtvarné práce zo ZDŠ alebo ich hotové výtvarné práce nezodpovedali požadovaným kritériám (asi u 15 %), niektoré prinesené výtvarné práce mali výrazne vyššiu kvalitu, ako bol výsledok tých istých uchádzačiek na talentovej skúške, približne jedna tretina uchádzačiek mala nedostatočné teoretické vedomosti z výtvarnej výchovy.

Úroveň pohybových schopností uchádzačiek bola rozdielna. Dobré výsledky preukázali uchádzačky pri rytmickej zostave. Nedostatky boli v šplhu, kde asi 30 % neovládalo šplh, pri hode kriketovou loptičkou a pri skoku do výšky.

Talentová skúška z hudobnej výchovy odhalila, že žiaci málo spievali na hodinách hudobnej výchovy, často neovládali ani základnú techniku spevu, mali malý hlasový rozsah (od g po a), nevedeli správne dýchať a artikulovať pri speve, problémy im spôsoboval výber vhodných piesní, niektoré uchádzačky neovládali dobre text vybranej piesne, ba ani text hymny. Uchádzačky nevedeli zopakovať počutý tón a vytlieskať jednoduchý rytmický útvar. Pomerne málo uchádzačiek ovládalo nejaký hudobný nástroj (asi iba 20 %).

Úroveň prijímacích skúšok zo slovenského jazyka bola priemerná. V niektorých prípadoch bol rozdiel medzi známkou zo ZDŠ a výslednou známkou z prijímacích skúšok dvoj až trojstupňový. Väčšie nedostatky sa prejavili pri pravopisnej skúške (diktáte), kde sa vyskytli problémy pri dodržiavaní interpunkcie, pri pravopise vybraných slov, rešpektovaní rytmického zákona, a i. Lepšie výsledky dosiahli uchádzačky pri slovnom

a vetnom rozbore a pri slohovej úlohe. Veľa uchádzačiek muselo konať aj ústnu opravnú skúšku.[50]

Pri prijímacej skúške z matematiky robili uchádzačom problémy základné počtové úkony a ťažkosti mali i s riešením geometrických úloh. Výsledok prijímacej skúšky z matematiky nezodpovedal u viacerých uchádzačiek ich hodnoteniu na ZDŠ.

Žiaci, ktorí boli úspešnými riešiteľmi matematickej alebo fyzikálnej olympiády v okresnom a vyššom kole, nerobili písomnú skúšku z matematiky.

Prihlášky na štúdium do prvého ročníka strednej školy predkladali uchádzači riaditeľovi základnej školy do 15. februára na predpísanom tlačive.[51] Riaditeľ základnej školy prekontroloval úplnosť a správnosť prihlášky, priložil osobnú charakteristiku uchádzača a spolu s ostatnými dokladmi ju odoslal na zvolenú strednú školu. Riaditeľ strednej školy pozval uchádzača na základe podanej prihlášky na prijímacie skúšky. Prihlášky uchádzačov, ktorí neuspeli na prijímacej skúške zaslal riaditeľ na školu, ktorú mali uvedenú ako druhú v poradí.

Vhodnosť prijatia uchádzača na štúdium posudzovala prijímacia komisia. Jej predsedom bol riaditeľ školy, ktorý zodpovedal za jej činnosť a za dôsledné uplatňovanie stanovených podmienok pri prijímaní uchádzačov.

Prijímacia komisia prerokovala prijatie uchádzačov najneskoršie do 15 dní po skončení skúšok. O rozhodnutí prijímacej komisie upovedomil riaditeľ školy všetkých uchádzačov prostredníctvom školy, ktorú dovtedy navštevovali.

V roku 1971 ministerstvo školstva termíny prijímacích skúšok upravilo. Talentové skúšky pre prijímanie žiakov do 1.ročníka pedagogickej školy sa konali prvý aprílový týždeň a písomné prijímacie skúšky v poslednom májovom týždni v utorok so začiatkom o 9,00 hodine.

Ďalšiu úpravu prijímania na štúdium na stredných školách vykonalo ministerstvo školstva smernicou č. 30 847/75-24 z 27. novembra 1975.

Čiastkové úpravy zjednotilo ministerstvo školstva v roku 1978 vydaním vyhlášky č. 153/1978 Zb. o prijímaní na štúdium na stredných školách. Vyhláška upravovala prijímanie uchádzačov na denné štúdium, prijímanie na štúdium popri zamestnaní, na štúdium na stredných školách pre pracujúcich, na štúdium na SOU a SOŠ pre absolventov škôl poskytujúcich úplné stredné vzdelanie a na prijímanie do vyšších ročníkov stredných škôl.

Do prvého ročníka sa prijímali uchádzači, ktorí do začiatku nasledujúceho školského roka úspešne skončili deviaty alebo ôsmy ročník základnej deväťročnej školy, mali zdravotnú spôsobilosť na štúdium zvoleného študijného odboru

[50] Ústnou skúškou sa overovali študijné predpoklady uchádzača v prípade, ak zistila prijímacia komisia zásadný rozdiel medzi výsledkom písomnej prijímacej skúšky a prospechom uchádzača v ZDŠ.

[51] Od roku 1965 do 15. marca a od roku 1978 do 15. januára.

a na vykonávanie povolania doloženú vyjadrením príslušného lekára a vykonali s úspechom prijímaciu skúšku. Prihlášky na štúdium podávali uchádzači riaditeľovi školy, ktorú navštevovali do 15. januára na predpísanom tlačive. Riaditeľ školy zodpovedal za vyplnenie prihlášky, doloženie ostatných dokladov a ich odoslanie do 15.februára na strednú školu, na ktorú sa uchádzač hlásil.

Prijímacia skúška na strednú pedagogickú školu pozostávala z talentovej skúšky a prijímacej skúšky zo slovenského jazyka a matematiky. O prijatí na štúdium rozhodol riaditeľ školy. Uchádzači so ZPS sa prijímali prednostne pred uchádzačmi, ktorí rovnocenne vyhoveli všetkým prijímacím podmienkam. Proti rozhodnutiu riaditeľa sa mohol uchádzač odvolať. O odvolaní rozhodoval príslušný krajský národný výbor, odbor školstva.

Prehľad o prijímacích skúškach - denné 4-ročné štúdium absolventov ZŠ v školských rokoch 1969/1970 – 1978/1979)

Školský rok	Talentové skúšky	Prijímacie skúšky (SJ, M)	Počet prihlásených	Vyhoveli	Prijatí na štúdium
1969/1970	20.-22.4.1970	26.5.1970	401	201	129
1970/1971	14.-17.4.1971	25.5.1971	382	180	104
1971/1972	4.-5.4.1972	11.4.1972	365	186	136
1972/1973	27.-28.2.1973	13.3.1973	357	161	103
1973/1974	13.-15.3.1974	9.-10.4.1974			
1974/1975	12.-14.3.1975	8.-9.4.1975			
1975/1976	2.-4.3.1976	6.4.1976	319	296	142
1976/1977	1.-2.3.1977	5.-6.4.1977*	268	237	95
		13.4.1977**	136	90	36
1977/1978	1.-3.3.1978	4.-5.4.1978*	219	174	94
		4.-5.4.1978**	202	154	36
1978/1979	5.-6.3.1979	3.4.1979*	142	116	64
		3.4.1979**	223	175	80

* Uchádzači z 9.ročníka ZDŠ
** Uchádzači z 8.ročníka ZDŠ

Maturitné skúšky

Maturitné skúšky na pedagogických školách upravovala smernica ministerstva školstva č. 51 482 z roku 1962. Podľa tejto smernice mohli žiaci, ktoré úspešne ukončili posledný ročník štúdia, vykonať maturitnú skúšku. Koncom roku 1964 vydalo ministerstvo školstva nový Maturitný poriadok pre pedagogické školy, ktorým zmenilo a doplnilo ustanovenia predchádzajúcich predpi-

sov o maturitných skúškach.[52] Podstatná zmena sa týkala hodnotenia chovania a pedagogickej praxe žiakov. Ak mal žiak v 2. polroku posledného ročníka štúdia na pedagogickej škole chovanie uspokojivé, mohol konať maturitnú skúšku až po absolvovaní polročnej pedagogickej praxe za predpokladu, že jeho chovanie počas tejto praxe bude veľmi dobré. Dobré chovanie sa preukazovalo posudkom, ktorý vyhotovila príslušná materská škola alebo výchovné zariadenie, kde absolvent pol roka pôsobil. Ak mal žiak v poslednom ročníku štúdia chovanie menej uspokojivé, nemohol konať maturitnú skúšku na pedagogickej škole. Odbor školstva KNV mu mohol dať súhlas na vykonanie maturitnej skúšky na inej strednej škole, ale až po roku praxe vo výrobe. Pred maturitou na inej strednej škole mal žiak povinnosť vykonať aj rozdielové skúšky.

Maturitné skúšky sa konali pred skúšobnou (maturitnou) komisiou, ktorá mala stálych a ďalších členov. Stálymi členmi boli predseda, podpredseda a triedny učiteľ. Predsedov skúšobných komisií vymenúval príslušný krajský národný výbor do konca februára. Predsedom skúšobnej komisie mohol byť pedagogický pracovník z inej strednej školy s požadovanou odbornou a pedagogickou spôsobilosťou a najmenej s päťročnou pedagogickou praxou. Za predsedov skúšobných komisií na SPgŠ v T. Tepliciach boli v sedemdesiatych rokoch menovaní okrem pedagógov z SPgŠ v Lučenci a Leviciach aj odborní pracovníci KPÚ v B. Bystrici a krajskí školskí inšpektori. K ďalším členom skúšobnej komisie patril skúšajúci a prísediaci učiteľ. Skúšajúci učiteľ bol učiteľ, ktorý vyučoval daný predmet v maturitnej triede a prísediaci učiteľ bol učiteľ toho istého alebo príbuzného predmetu. Ostatných členov skúšobnej komisie a podpredsedu vymenúval riaditeľ školy do konca februára.

Členom maturitnej komisie v triedach učiteľstva pre materské školy bola v šesťdesiatych rokoch aj skúsená pracovníčka z oblasti predškolskej výchovy, spravidla riaditeľka materskej školy, v ktorej sa vykonávala pedagogická prax. V komisii pre vychovávateľstvo bol jedným z členov skúsený pracovník na úseku mimoškolskej výchovy.

Súčasťou maturitnej skúšky bola aj odborná práca, pri vypracovaní ktorej mali žiaci čerpať zo skúsenosti získaných počas pedagogickej praxe. Témy odbornej práce boli zo psychológie detí predškolského veku, z predškolskej pedagogiky alebo niektorej z metodík činnosti v materskej škole. Témy určil žiakom riaditeľ na návrh učiteľov psychológie, pedagogiky a metodík. Odborná práca mala predpísaný vzor, rozsah práce bol stanovený maximálne na 10 strán. Odborné práce viedli poverení učitelia, ktorí práce ohodnotili a vyhotovili k nim písomné posudky. Odborné práce museli žiaci odovzdať najmenej 2 týždne pred začiatkom ústnych maturitných skúšok. Ak bola odborná práca ohodnote-

[52] Výnos MŠaK č.51 505/64-I/3 zo dňa 28.12.1964.

ná známkou nedostatočný, mohol žiak konať ústnu maturitnú skúšku až v ďalšom skúšobnom období.

Maturitné skúšky boli písomné a ústne.

Témy písomných prác v školskom roku 1959/1960

Slovenský jazyk

1. Obraz Slovenského národného povstania v slovenskej literatúre
2. Poslanie inteligencie a učiteľa v kultúrnej revolúcii
3. Ako uskutočníme spojenie školy so životom na všeobecnovzdelávacích školách.

Ruský jazyk

1. Delo Lenina – večno živoje
2. M. A. Šolochov
3. Iz mojej žizni

Témy písomných prác v školskom roku 1966/1967

Slovenský jazyk

1.Moje najobľúbenejšie literárne dielo (Ideovo-estetický rozbor)
2. VOSR – epochálny nástup ... (Úvaha)
3. Národná hrdosť, vlastenectvo a proletársky internacionalizmus (Úvaha)
4. Detská literatúra ako prostriedok rozvoja osobnosti dieťaťa (výklad).

Žiaci, ktorí konali maturitnú skúšku z voliteľnej výtvarnej výchovy, museli vyhotoviť po písomných maturitných skúškach dve výtvarné práce, jednu z kresby alebo maľby a druhú z dekoratívneho kreslenia a písma alebo modelovania. Témy výtvarných prác navrhoval učiteľ výtvarnej výchovy a schvaľoval riaditeľ školy. Na vypracovanie jednej výtvarnej práce bol vymedzený čas štyroch hodín.

Žiaci, ktorí konali maturitnú skúšku z polytechnickej špecializácie, museli zhotoviť dielenský výrobok aj s príslušnou technickou dokumentáciou. Témy dielenských výrobkov navrhoval učiteľ polytechnickej výchovy a schvaľoval riaditeľ školy. Žiaci si témy losovali. Čas na zhotovenie výrobku bol šesť hodín.

Ak bola výtvarná práca alebo dielenský výrobok hodnotený známkou nedostatočný, žiak konal ústnu maturitnú skúšku až v ďalšom skúšobnom období.

Ústne maturitné skúšky sa v štúdiu učiteľstva pre materské školy konali z vyučovacieho jazyka, psychológie, pedagogiky a metodík, z biológie dieťaťa a zdravotnej starostlivosti a z jedného predmetu z bloku voliteľných predmetov: ruský jazyk, dejepis, biológia, hudobná výchova, telesná výchova, výtvarná výchova.

Ústne maturitné skúšky sa v štúdiu vychovávateľstva konali z vyučovacieho jazyka, psychológie, pedagogiky a metodík, z odbornej špecializácie (hudobná výchova, výtvarná výchova, telesná výchova, polytechnická výchova) a z jedného predmetu z bloku voliteľných predmetov: ruský jazyk, biológia, matematika.

Otázky na ústne maturitné skúšky zostavovali príslušné predmetové komisie z učiva predpísaného učebnými osnovami pre jednotlivé predmety skúšky. Pre vyučovací jazyk, psychológiu s pedagogikou a metodikou, pre biológiu dieťaťa a zdravotnú starostlivosť a pre odbornú špecializáciu po 20 trojíc. Pre ruský jazyk, dejepis, biológiu a matematiku po 20 dvojíc, pre voliteľnú hudobnú, výtvarnú a telesnú výchovu po 15 trojíc otázok. Pri ústnej skúške z vyučovacieho jazyka bola jedna otázka z gramatiky, pravopisu a slohu, druhá z literatúry, tretia z metodiky literatúry pre deti a mládež a výrazného prednesu poézie alebo prózy podľa vlastného výberu. Pri ústnej skúške z pedagogiky, psychológie a metodík bola jedna otázka z predškolskej pedagogiky, druhá zo psychológie dieťaťa predškolského veku a tretia z metodík. Maturitná skúška z hudobnej, telesnej a výtvarnej výchovy sa skladala z teoretických otázok a z praktickej skúšky. Pri ústnej skúške z hudobnej výchovy bola jedna otázka z elementárnej hudobnej náuky, intonácie a rytmu, druhá z dejín hudby (s rozborom ukážky) a tretia z metodiky hudobnej výchovy. Praktická časť skúšky obsahovala prednes piesne bez klavírneho sprievodu, výrazné zaspievanie alebo prehranie skladby podľa vlastnej voľby žiaka, základy dirigovania, povinný prednes a sprevádzanie piesne. Na ústnej skúške z voliteľnej telesnej výchovy bola jedna z otázok venovaná anatómii, fyziológii alebo hygiene telesných cvičení, druhá teórii alebo organizácii telesnej výchovy a tretia metodike telesnej výchovy v materskej škole, resp. v mimoškolskom výchovnom zariadení. Praktická časť skúšky z telesnej výchovy obsahovala voľnú zostavu z umeleckej gymnastiky alebo akrobatických cvičení s náčiním alebo bez náčinia v rozsahu 24 taktov (gymnastika vždy so sprievodom hudby), cvičenie na jednom náradí podľa vlastnej voľby žiaka (hrazda, bradlá, kladina, kruhy, kôň alebo koza), ukážku športovej hry podľa vlastnej voľby žiaka (volejbal, basketbal). Pri ústnej skúške z voliteľnej výtvarnej výchovy bola jedna otázka z teórie výtvarnej výchovy, druhá z dejín výtvarného umenia a tretia z metodiky výtvarnej výchovy. Praktickú časť skúšky tvorilo vyhotovenie dvoch výtvarných prác v čase písomných maturitných skúšok.

Skúška z vyučovacieho jazyka a pedagogiky trvala najviac 20 minút. Skúška z hudobnej a telesnej výchovy a z odbornej špecializácie trvala najviac 30 minút. V jednom poldni sa vyskúšali najviac 4 žiaci.

O výslednej známke, ktorú navrhoval skúšajúci učiteľ, sa hlasovalo. V prípade rovnosti hlasov, rozhodoval hlas predsedu komisie. Celkový prospech pri maturitnej skúške sa určoval podľa stupnice: prospel s vyznamenaním, prospel, povoľuje sa opravná skúška z jedného predmetu a neprospel. Ak žiak neprospel z jedného predmetu mohol vykonať opravnú skúšku v najbližšom skúšobnom období. Ak neprospel z dvoch a viac predmetov, mohol byť reprobovaný na čas

jedného roku. Reprobovaný žiak opakoval celú maturitnú skúšku bez nároku na ďalšiu opravnú skúšku.

Výsledok maturitnej skúšky oznámil predseda žiakom. Na záver dostal každý úspešný žiak maturitné vysvedčenie, na ktorom bolo okrem prospechu i prehlásenie, že menovaný je spôsobilý pre učiteľstvo v materskej škole alebo vychovávateľstvo vo výchovných zariadeniach.

Po ukončení maturitných skúšok zhodnotil predseda úroveň a výsledky maturitných skúšok pred celou komisiou. Z hodnotenia bol urobený zápis, ktorý ostal založený u riaditeľa a kópia sa zasielala do troch dní po maturitnej skúške na OŠ KNV a MŠaK.

Pred začiatkom ústnych maturitných skúšok mali žiaci šesť pracovných dní voľno.[53]

V roku 1971 došlo k úprave maturitného poriadku pre pedagogické školy. Ministerstvo školstva smernicou č. 698/II-1/2 z 20. januára 1971 doplnilo písomné a ústne maturitné skúšky na pedagogickej škole o povinný ruský jazyk. K ďalšej úprave maturitného poriadku došlo v roku 1972 a od roku 1977 sa konali maturitné skúšky podľa úpravy MŠ SSR č.391/1977-II/1 z 21.1.1977.

Ďalšiu úpravu maturitných skúšok na stredných školách vykonalo MŠ SSR smernicou č. 17433/1980-20 z15. decembra1980. Úplné a aktuálne znenie bolo publikované vo vyhláške MŠ SSR č. 38 z 28. apríla1987 o ukončovaní štúdia na stredných školách a o ukončovaní prípravy v osobitných odborných učilištiach.

Prehľad výsledkov maturitných skúšok žiakov denného štvorročného štúdia v školských rokoch 1961/1962 – 1979/1980 (jarné obdobie)

Školský rok	**Prihlásili sa na skúšku**	Písomnú skúšku konali	Pri PS neprospeli	Praktickú skúšku konali	Pri prakt. skúške neprospeli	Ústnu skúšku nekonali	Ústne skúšky				
							Prospeli s vyznam.	Prospeli VD a prospeli	Povolená OP	reprobovaní	Odstúpili pri ÚS
1961/1962	V riadnom dennom štúdiu nebol maturitný ročník.										
1962/1963	36	36	-	-	-	2	8	26	-	-	-
1963/1964	61	61	-	10	-	-	19	40	2	-	-
1964/1965	100	100	2	32	-	5	4	86	5	-	-
1965/1966	82	80	10	-	-	10	10	59	3	-	-
1966/	120	120	-	-	-	-	21	97	2	-	-

[53] Po zavedení päťdňového týždenného vyučovacieho cyklu v roku 1969 päť pracovných dní.

1967											
1967/ 1968	103	103	7	-	-	7	12	82	2	-	-
1968/ 1969	103	103	5	-	-	-	13	89	1	-	-
1969/ 1970	125	125	5	-	-	10	10	105	-	-	-
1970/ 1971	148	148	-	-	-	-	12	135	1	-	-
1971/ 1972	122	122	-	-	-	-	15	107	-	-	-
1972/ 1973	141	141	-	-	-	-	37	104	-	-	-
1973/ 1974	127	127	-	-	-	-	23	104	-	-	-
1974/ 1975	121	121	-	-	-	-	21	100	-	-	-
1975/ 1976	140	140	7	-	-	-	22	117	1	-	-
1976/ 1977	112	112	-	-	-	1	38	73	-	-	-
1977/ 1978	177	177	-	-	-	-	52	125	-	-	-
1978/ 1979	185	185	-	-	-	-	57	128	-	-	-
1979/ 1980	155	155	2	-	-	-	58	95	2	-	-

VD – prospeli veľmi dobre OP – opravná skúška

Výsledný prospech ústnej skúšky bol spravidla lepší ako z písomnej skúšky. V školskom roku 1962/63 bol priemerný prospech zo slovenského jazyka 2,02, z ruského jazyka 2,14, z pedagogiky 1,25, z biológie 1,69, z dejepisu 1,65.

Štatistický prehľad o termínoch konania maturitných skúšok žiakov denného štvorročného štúdia v jarnom období (1969/1970 – 1979/1980)

Školský rok	Maturitné skúšky		
	Písomné*	Praktické**	Ústne
1969/1970	21.-22.4.1970	23.4.1970	8.-19.6.1970
1970/1971	20.-23.4.1971	4.5.1971	31.5.-11.6.1971
1971/1972	18.-21.4.1972	24.-25.4.1972	29.5.-12.6.1972
1972/1973	17.-20.4.1973	25.4.1973	28.5.-8.6.1973
1973/1974	17.-22.4.1974		3.-14.6.1974
1974/1975	15.-16.4.1975		2.-13.6.1975
1975/1976	20.-23.4.1976		24.5.-12.6.1976
1976/1977	19..-22.4.1977	24.4.1977	30.5.-10.6.1977
1977/1978	18.-21.4.1978		29.5.-9.6.1978
1978/1979	17.-20.4.1979		4.6.-15.6.1979

1979/1980	15,-18.4.1980		2.-6.6.1980

* Písomné maturitné skúšky zo slovenského jazyka, od roku 1971 aj z ruského jazyka, a z výchov (Vv, Hv, Tv, Pv).
** Praktická skúška z výtvarnej alebo polytechnickej (pracovnej) výchovy.

Rozmiesťovanie absolventov

Rozmiesťovanie absolventov výberových stredných odborných škôl, medzi ktoré sa zaraďovali aj pedagogické školy, sa uskutočňovalo podľa požiadaviek štátneho národohospodárskeho plánu.[54] Absolventi výberových odborných škôl, ktorí boli rozmiesťovaní podľa štátneho národohospodárskeho plánu, boli povinní pracovať po dobu troch rokov v zariadeniach, ktoré im určilo ministerstvo školstva alebo ním poverené orgány.

Vedenie školy a všetci učitelia viedli budúcich absolventov k tomu, aby po ukončení štúdia nastúpili do praxe, na miesta zodpovedajúce ich nadobudnutej odbornosti. Škola vystavila odporúčanie na štúdium na vysokej škole iba žiakom s výborným prospechom a potrebnými schopnosťami. Odporúčania sa týkali približne 8 – 10 % žiakov a boli iba na vysoké školy pedagogického smeru. Približne rovnaký počet žiakov si uplatnil prihlášku na vysokú školu aj bez odporúčania školy. Počas obrodného procesu v polovici šesťdesiatych rokov sa systém rozmiesťovania absolventov uvoľnil, ale po roku 1970 sa k nemu opätovne vrátilo.

V školskom roku 1965/1966 bolo podľa platných smerníc, a po dohode s príslušnými odbormi školstva ONV, rozmiestnených 80 žiačok. Všetky podpísali zmluvy a sľúbili nastúpiť na pridelené miesta. Rozmiesťovanie sa konalo v budove školy a zúčastnili sa ho okresné inšpektorky z Považskej Bystrice, Čadce, Dolného Kubína, Žiliny, Liptovského Mikuláša.

Od polovice sedemdesiatych rokoch sa zaužívala prax, že 75 až 80 % úspešných absolventiek školy nastúpilo do zamestnania a 20 až 25 % pokračovalo v štúdiu na vysokých školách, hlavne pedagogického smeru. V školskom roku 1977/1978 sa zo 176 žiakov 4.ročníka prihlásilo na vysokú školu 44, z toho 26 na pedagogické fakulty v Banskej Bystrici, Nitre a Trnave, 17 na filozofické fakulty v Bratislave a Prešove a 1 žiačka na Prírodovedeckú fakultu UK v Bratislave. V školskom roku 1979/1980 sa prihlásilo na vysokú školu 26 žiačok, z toho 18 na pedagogické fakulty a zvyšok na filozofické fakulty, najčastejšie na štúdium pedagogiky a psychológie.

Vedenie školy a triedni učitelia na každej schôdzi ZRPŠ apelovali na rodičov, aby viedli svoje deti k tomu, že po ukončení štúdia nastúpia do praxe, pretože úlohou pedagogickej školy nebola príprava na vysokoškolské vzdelávanie, ale

[54] Vládne nariadenie č.20 zo dňa 6.mája 1952 o rozmiesťovaní absolventov vysokých škôl a výberových odborných škôl. In: Zbierka zákonov, rok 1952, čiastka 12.

zabezpečenie odbornej prípravy kvalifikovaných pedagogických zamestnancov materských škôl a výchovných zariadení pre potreby jednotlivých okresov.

Sociálna starostlivosť o žiakov
Sociálne štipendium

Sociálne štipendium poskytoval štát naďalej žiakom, ktorí nemali dostatočné finančné prostriedky na úhradu nákladov spojených so štúdiom. Štipendium sa poskytovalo žiakom, ktorí mali v predchádzajúcom polroku z chovania známku prvého stupňa, z povinných predmetov priemerný prospech nie horší ako 2,5 a príjem na jedného člena domácnosti rodičov žiakov neprevýšil 330 Kčs mesačne. Výška štipendia bola odstupňovaná podľa rozpätia uvedeného v tabuľke.

Čistý mesačný príjem pripadajúci na 1 člena domácnosti	Rozpätie v Kčs pri prospechu		
	1 – 1,5	1,6 – 2,0	2,0 – 2,5
do 230	325 - 275		
od 231 do 280	200 - 150	150 – 125	125 - 100
od 281 do 330	125 - 75	75 - 50	50 - 0

Žiadosť o štipendium podávali žiaci každoročne na predpísanom tlačive v termíne, ktorý určil riaditeľ školy. Údaje o čistom mesačnom príjme bolo treba preukázať potvrdením od zamestnávateľa a raz polročne ho aktualizovať. O priznaní štipendia, resp. o jeho odňatí rozhodoval riaditeľ školy na návrh štipendijnej komisie. Štipendiá sa vyplácali žiakom mesačne, v termíne, ktorý určil riaditeľ školy.

V roku 1971 došlo k úprave výšky štipendia.

Čistý mesačný príjem pripadajúci na 1 člena domácnosti	**Rozpätie v Kčs pri prospechu**		
	1 – 1,5	1,6 – 2,0	2,0 – 2,5
do 300	400 - 350	340 - 300	290 - 250
od 301 do 380	320 - 270	260 – 220	210 – 170
od 381 do 450	250 - 200	190 - 150	140 - 100

Výška štátneho študijného príspevku žiakom pedagogickej školy v rokoch 1960 - 1980

Školský rok	**Suma** v Kčs	**Školský rok**	**Suma** v Kčs
1960/61	206 810.-	1970/71	231 635.-
1961/62	185 875.-	1971/72	283 481.-
1962/63	173 710.-	1972/73	265 551.-
1963/64	212 524.-	1973/74	199 341.-
1964/65	256 316.-	1974/75	184 040.-

1965/66	242 538.-	1975/76	151 426.-
1966/67	251 131.-	1976/77	113 600.-
1967/68	228 244.-	1977/78	155 479.-
1968/69	240 717.-	1978/79	123 176.-
1969/70	222 226.-	1979/80	150 000.-

Počet žiakov, ktorí dostávali štátny študijný príspevok v šesťdesiatych rokoch bol okolo 100 až 110. V sedemdesiatych rokoch, keď sa finančná situácia rodín zlepšovala, začal počet žiakov poberajúcich sociálne štipendium prudko klesať. Kým v školskom roku 1970/1971 poberalo štipendium 104 žiakov, v školskom roku 1979/1980 to bolo už len 52. V ďalšom období tento počet poklesol ešte viac.

Zdravotná starostlivosť

I napriek stálemu lekárskemu dozoru žiaci často vymeškávali pre chorobu, hlavne chrípku a angínu. Chorobnosť sa pravidelne zvyšovala v čase jesenných brigád a začiatkom zimy. V decembri 1960 ochorelo na chrípku až 40 % žiakov. Tento stav trval takmer dva týždne. Okrem chrípky a angíny patrili k najčastejším chorobám žalúdočné ťažkosti, očné choroby, reuma, a i.

V roku 1961 bol zavedený pre každého žiaka nový zdravotný záznam. Každý žiak školy absolvoval povinnú lekársku prehliadku, u žiačok 4.ročníka spojenú i vystavením dokladu o zdravotnej spôsobilosti vykonávať prácu učiteľky alebo vychovávateľky.

Denné návštevy u lekára sa riešili po dohode s miestnou poliklinikou. Nástup k lekárovi bol o 11,00 hod. Pred odchodom dostali žiačky priepustku, ktorú po potvrdení lekárom odovzdali triednemu učiteľovi ako ospravedlnenie. Podobne sa postupovalo pri návštevách žiačok u zubára, ale návštevy boli iba v popoludňajších hodinách.

V záujme zlepšenia hygienických podmienok v škole sa zaviedlo povinné prezúvanie všetkých žiakov, učiteľov a zamestnancov školy, posilnila sa úloha dozoru pri kontrole čistoty v triedach a na chodbách a zaviedol sa systém hodnotenia čistoty. Výsledky sa zverejňovali na informačnej tabuli a najlepšie triedy boli odmenené.

Pre nemocných žiakov bola vyhradená jedna miestnosť na druhom poschodí, kde sa o nich starala stála zdravotná služba.

Štúdium popri zamestnaní

Školský zákon z roku 1953 a Zákon o sústave výchovy a vzdelávania z roku 1960 umožnil pracujúcim, aby si na školách alebo v kurzoch doplnili alebo získali vzdelanie popri zamestnaní, čo spôsobilo nebývalý nárast rôznych foriem štúdia popri zamestnaní.

Pedagogická škola v Turčianskych Tepliciach začala organizovať štúdium popri zamestnaní od školského roku 1959/1960 v študijnom odbore učiteľstvo pre materské školy a neskôr aj v študijnom odbore vychovávateľstvo. Štúdium sa organizovalo ako diaľkové, večerné a externé. Pri diaľkovom štúdiu sa študujúci zúčastňovali povinných konzultácií, ktoré organizovalo konzultačné stredisko v rozsahu 5 - 6 hodín týždenne. Súčasťou diaľkového štúdia bolo povinné prázdninové sedemdňové sústredenie na záver jednotlivých školských rokov v rozsahu 51 učebných hodín. Večerné štúdium sa organizovalo vtedy, ak bol potrebný počet uchádzačiek, ktoré sa mohli pravidelne zúčastňovať na vyučovaní. Základom večerného štúdia bolo vyučovanie v rozsahu 16 hodín týždenne, rozdelených do štyroch dní v týždni.[55] Externé štúdium sa organizovalo pre uchádzačov, ktorí zo závažných dôvodov nemohli študovať ani na diaľkovom, ani na večernom štúdiu. Ťažisko štúdia spočívalo v domácej príprave na základe pokynov a návodov učiteľov. Externá forma štúdia sa mohla skrátiť, ak študujúci zložili skúšky v kratších obdobiach, alebo sa tiež predĺžiť, ale najviac o jeden rok.

Triedy diaľkového a večerného štúdia zriaďoval OŠ KNV, ak bolo najmenej 15 uchádzačov, ktorí vykonali úspešne prijímacie skúšky a mohli byť prijatí na štúdium. Z ekonomických a ďalších dôvodov mohol OŠ KNV zriadiť triedy pedagogickej školy aj v iných väčších mestách. Pedagogická škola mala svoje elokované triedy v Žiline, Považskej Bystrici, Čadci, Ružomberku, Prievidzi, Liptovskom Mikuláši, Dolnom Kubíne.

Efektívny chod štúdia popri zamestnaní zabezpečovalo konzultačné stredisko, ktoré viedol riaditeľ pedagogickej školy alebo ním poverený zástupca riaditeľa. Vyučovanie zabezpečovali učitelia, ktorí vyučovali v riadnej dennej forme štúdia. Odmeňovanie učiteľov v štúdiu popri zamestnaní sa uskutočňovalo podľa osobitných smerníc.

Výber uchádzačov zabezpečovali odbory školstva príslušných ONV a riaditeľ pedagogickej školy.

Na štúdium učiteľstva pre materské školy sa prijímali v prvom rade nekvalifikované učiteľky materských škôl, ďalej ženy pracujúce v iných povolaniach a ženy pracujúce v domácnosti. Počet prijatých uchádzačiek závisel od celkovej potreby učiteliek MŠ v príslušnom okrese.

Uchádzačky o prijatie na štúdium popri zamestnaní mali povinnosť prihlásiť sa na štúdium písomnou prihláškou na predpísanom tlačive do 20. apríla. K prihláške prikladali súhlas OŠ ONV, doklad o predbežnom vzdelaní, doklad o praxi. O prijatí uchádzačov rozhodovala prijímacia komisia zložená z riaditeľa školy, zástupcu odboru školstva KNV, skúšajúceho učiteľa a zástupcu ROH.

[55] Večerné štúdium sa vzhľadom na jeho charakter neotváralo v Turčianskych Tepliciach.

Hlavným kritériom pre prijatie boli výsledky prijímacích skúšok Prijímacia skúška sa konala z vyučovacieho jazyka, ruského jazyka a matematiky. Z vyučovacieho jazyka a matematiky bola písomná aj ústna skúška. Okrem toho bola prijímacia skúška rozšírená o preverenie schopností pre hudobnú výchovu (hudobný sluch, cit pre rytmus a hlasové schopnosti) a telesnú výchovu (pohybové schopnosti) a o zistenie bezchybnej výslovnosti. Výsledky písomných a ústnych skúšok sa hodnotili známkami podľa klasifikačnej stupnice. Po ukončení skúšok zostavila prijímacia komisia poradie podľa výsledkov skúšok a rozhodla o prijatí predpísaného počtu uchádzačov. Prijímacie skúšky sa konali koncom júna. Presný termín určil riaditeľ školy po odsúhlasení s OŠ KNV. O organizácii, priebehu a výsledkoch prijímacích skúškach sa viedol záznam, ktorý sa uschovával v archíve školy.

V štúdiu popri zamestnaní platil rovnaký skúšobný poriadok ako v riadnom dennom štúdiu s výnimkou, že sa nehodnotilo chovanie študujúcich. Študujúci sa na konci každého polroku hodnotili zo všetkých predmetov, ktoré boli predpísané v učebnom pláne. Zo slovenského jazyka, ruského jazyka a matematiky robili písomnú aj ústnu skúšku, z hudobnej, telesnej a výtvarnej výchovy, ručných prác, hry na hudobný nástroj aj praktickú skúšku. Z ostatných predmetov robili iba ústnu skúšku. Písomná skúška trvala 2 hodiny, ústne a praktické skúšky z jednotlivých predmetov trvali spravidla 15 minút, praktická skúška z výtvarnej výchovy najviac 2 hodiny. Ústne a praktické skúšky boli komisionálne a konali sa mimo vyučovaných hodín stanovených učebným plánom.[56] Na evidenciu študujúcich popri zamestnaní a na zápis ich študijných výsledkov boli zavedené študijné preukazy.

Učebný plán diaľkového štúdia učiteliek materských škôl v školskom roku 1962/1963 pre uchádzačov s ukončenou ZDŠ

Predmet	1.ročník		2.ročník		3.ročník		4.ročník
Úvod do marxizmu-leninizmu	10	-	10	-	-	-	-
Slovenský jazyk	34	10	25	5	25	-	35
Ruský jazyk	26	4	24	-	20	-	29
Dejepis	-	-	-	-	18	-	30
Zemepis	13	-	10	-	-	-	-
Matematika	18	-	18	-	16	-	-
Fyzika	-	-	16	-	24	-	-
Chémia	29	-	-	-	-	-	-
Biológia	16	-	10	5	18	-	10
Biológia dieťaťa a zdrav. prevencia	-	-	10	10	-	-	-

[56] Pre veľký počet študujúcich popri zamestnaní a z dôvodu nedostatku učiteľov rovnakých alebo príbuzných aprobácií nebolo možné predpis o komisionálnom skúšaní dôsledne dodržiavať.

Psychológia	-	-	27	-	6	-	-
Pedagogika	-	-	-	-	25	-	40
Metodika rozvíjania reči a poznania	-	-	-	-	-	16	-
Pedagogická prax	-	-	4	-	12	-	12*
Hudobná výchova s metodikou	10	7	10	7	10	7	12
Hra na hudobný nástroj	20	-	20	-	20**	-	-
Výtvarná výchova s metodikou	14	7	10	7	10	7	12
Telesná výchova s metodikou	10	7	10	7	8	7	12
Ručné práce a práce v záhrade s metodikami	-	16	-	10	-	-	-
Výrobná práca	-	-	-	-	-	-	-
Základy hospodárenia v MŠ	-	-	-	-	-	6	-
Logopédia	-	-	-	-	-	8	-
Spolu:	**200**	**51**	**204**	**51**	**212**	**51**	**192**

Poslucháčky absolvovali po 1.-3. ročníku prázdninovú prax.
* Pedagogická prax bola povinná pre študujúce, ktorí nepôsobili na materských školách
** Hra na hudobnom nástroji bola povinná pre študujúce, ktoré nepreukázali jej znalosť v rozsahu učebnej osnovy príslušného ročníka.

Pre diaľkové štúdium platili učebné osnovy vydané ministerstvom školstva pod č. 37 572/1959 s niektorými úpravami.

Problémom diaľkového štúdia bolo na jeho začiatku vysoké percento neprospievajúcich (takmer 25 %). Najväčší problém robila poslucháčom diaľkového štúdia hra na hudobný nástroj, pretože veľa hlavne dedinských škôl nemalo k dispozícii žiadny hudobný nástroj, ktorý by bolo možné využiť na cvičenie.

Poslucháčky štvorročného diaľkového štúdia v odbore učiteľstvo pre MŠ maturovali po prvýkrát v školskom roku 1962/1963. Maturovali 2 triedy, spolu 50 poslucháčov. V školskom roku 1963/1964 bolo celkom 9 tried. 5 tried (123 poslucháčov) bolo v odbore učiteľstvo pre MŠ (v 1.ročníku jedna trieda, v 2. ročníku dve triedy, v 3. ročníku 1 trieda a v 4. ročníku jedna trieda). Jedna trieda v 1. ročníku (13 poslucháčov) bola v odbore vychovávateľstvo a jedna trieda bola nadstavbového štúdia (36 poslucháčov) pre abiturientky SVŠ.[57] Okrem toho bola jedna trieda učiteľstva pre MŠ elokovaná pri Gymnáziu v Dolnom Kubíne a jedna pri Gymnáziu v Prievidzi.

V súlade so smernicou MŠ SSR č. 2533/1972 – II/3 zo dňa 3. marca 1972 poveril OŠ KNV v Banskej Bystrici Pedagogickú školu v T. Tepliciach, aby zriadila jednorazové mimoriadne dvojročné štúdium popri zamestnaní nekvalifikovaných učiteľov 1.-5. ročníka ZDŠ v málo rozvinutých oblastiach SSR, konkrétne v

[57] Abiturientsky kurz (odborná nadstavba) bol denný jednoročný. Jedna trieda sa otvárala pravidelne od roku 1960.

okrese Čadca. Štúdium bolo dvojročné s počtom konzultačných hodín 300. Organizovalo sa ako diaľkové štúdium formou konzultácií a internátnych sústredení. Návrh učebných osnov pripravili učitelia pedagogickej školy a MŠ SSR ich schválilo úpravou č. 7083/1972-II/3 z 30. júna 1972.

Výber poslucháčov sa uskutočnil za účasti zástupcu ministerstva školstva, vedúceho OŠ SKNV, tajomníka OV KSS v Čadci, zástupcu OŠ ONV v Čadci a riaditeľky Pedagogickej školy v T. Tepliciach. Skúšky sa konali 14. marca 1972 a zúčastnilo sa ich 170 uchádzačov. Z nich bolo vybratých 110 a rozdelených do 3 tried. Prvá konzultácia sa konala 18. marca 1972. Vyučovali sa predmety: slovenský jazyk, konverzácia z ruského jazyka, občianska náuka, vecné učivo a vlastiveda, metodika počtov, pedagogika, teória vyučovania v elementárnej triede, psychológia, výtvarná výchova, hudobná výchova, telesná výchova, teória vyučovania technickej výchovy. Štúdium bolo ukončené doplnkovou maturitnou skúškou. Súčasťou maturitných skúšok boli predbežné skúšky, praktické skúšky, písomné maturitné skúšky a ústne maturitné skúšky. Predbežné skúšky sa konali zo všetkých predmetov. Písomné skúšky boli z pedagogiky a psychológie. Témy určilo MŠ SSR. Ústne skúšky boli z pedagogiky, psychológie a metodík. Úspešný absolvent získal vysvedčenie o doplňovacej maturitnej skúške, ktoré ho oprávňovalo vykonávať kvalifikovane prácu učiteľa v 1.-5. ročníku ZDŠ. V jesennom období 1973/1974 vykonalo úspešne doplňovaciu skúšku 85 kandidátov a v zimnom období 1974/1975 19 kandidátov.

Začiatkom sedemdesiatych rokov sa začala v straníckych dokumentoch zdôrazňovať potreba prehĺbenia výchovného poslania predškolských zariadení početnejším začlenením 5 ročných detí do MŠ.[58] Cieľom bolo zaškoliť v jednotlivých okresoch aspoň 65 % detí do roku 1976, na počesť XV. zjazdu KSČ. Iniciatíva zvýšiť počet zaškolených detí si vyžiadala zriaďovanie nových materských škôl alebo ďalších tried a zároveň aj tlak na personálne zabezpečenie výchovy a vzdelávania detí kvalifikovanými učiteľkami. Z tohto dôvodu bol v škole navýšený počet tried denného i diaľkového štúdia na maximum. Z kapacitných i ďalších dôvodov boli zriadené aj elokované triedy v okresoch, kde bola situácia najzložitejšia. Dve elokované triedy štvorročného štúdia boli zriadené pri Gymnáziu v Kysuckom Novom Meste pre okresy Žilina, Čadca, Považská Bystrica. Triedy nadstavbového jednoročného denného štúdia učiteľstva pre MŠ boli v školskom roku 1976/1977 zriadené pri Gymnáziách v Považskej Bystrici, Čadci a Ružomberku.

[58] Zasadnutie ÚV KSČ v júni 1974 o socialistickej výchove mladej generácie a jej príprave pre prácu v rozvinutej socialistickej spoločnosti.

Prehľad počtu tried a poslucháčov v PMŠ v rokoch 1960 - 1970

Školský rok	Študijný odbor	Počet tried	Počet žiakov
1960/ 1961	MŠ, V	5	195
1961/1962	MŠ, V	5	131
1962/1963	MŠ, V	7	192
1963/ 1964	MŠ, V	7	247
1964/ 1965	MŠ, V	7	174
1965/ 1966	MŠ, V	5	97
1966/ 1967	MŠ, V	4	90
1967/ 1968	MŠ, V	5	77
1968/ 1969	MŠ, V	6	102
1969/ 1970	MŠ, V	7	102

MŠ – učiteľstvo pre materské školy
V - vychovávateľstvo

Prehľad počtu tried PMŠ, poslucháčov a ich študijných výsledkov v rokoch 1970 – 1989 (stav na konci II. polroku)

Školský rok	Študijný odbor	Počet tried	Počet žiakov	Prospech					Priemerný prospech	Vymeš. hodín na žiaka
				PV	PVD	P	N	Nekl.		
1970/71	MŠ V	2 3	49 76							
	MŠ V	EXT ELO	24 -							
1971/72	MŠ V	3 4	63 87							
	MŠ NŠ	EXT ELO	21 110							
1972/73	MŠ V	4 4	75 98							
	MŠ NŠ	EXT ELO	16 107							
1973/974	MŠ V									
	MŠ V	EXT ELO								
1974/75	MŠ V PO SZM	5 4 2	126 101 42	11 31 6	35 30 5	43 17 -		36 20 31		
	MŠ V	EXT	13							

1975/76	MŠ V	6 5	164 108	21 31	49 37		1 -	32 18	2,0 1,84	14 15
1976/77	MŠ V	6 5	178 119	43 40	61 44	56 19	-	18 16		9 11
	MŠ	2 ELO*	73							
1977/ 78	MŠ V	7 3	223 62							
	MŠ	2 ELO*	80							
1978/79	MŠ V									
	MŠ	2 ELO*	84							
1980/81	MŠ	7	225	99	43	71	4	8	1,64	12,0
	V	1	36	3	4	25	4	-	2,21	8,9
1981/82	MŠ	5	162	40	46	63	2	9	1,85	14,8
	V	1	36	3	10	20	2	1	2,23	11,61
1982/83	MŠ	6	195	67	52	64	5	7	1,81	13,97
	V	1	36	6	10	19	1	-	2,12	11,59
1983/84	MŠ	3	85	40	24	13	6	2	1,53	6,62
1984/85	MŠ	1	29	7	10	12	-	-	1,45	9,4
	V	2	63	16	39	7	-	-	1,53	15
1985/986	V	4	127	55	48	16	-	1	1,49	9,6
1986/987	V	4	135	40	68	25	1	1	1,61	7,92
1987/88	v	4	130	57	59	14	-	-	1,48	6,32
1988/89	V	4	109	31	50	25	-	1	1,62	7,52

PV – prospel(a) s vyznamenaním
PVD – prospel(a) veľmi dobre
P – prospel(a)
N – neprospel(á)
V – vylúčený(á)
EXT - externé štúdium MŠ a V, I. - IV. ročník
ELO - elokované triedy mimo sídla školy
* nadstavbové štúdium popri zamestnaní pre nekvalifikovaných učiteľov 1.-5. ročníka ZDŠ v okrese Čadca
ELO* - elokované triedy jednoročného nadstavbového štúdia pri gymnáziách v Ružomberku, Považskej Bystrici a v Čadci.

V roku 1980 schválilo MŠ SSR v ŠPZ nový učebný plán v študijnom odbore učiteľstvo pre materské školy. Bol určený pre absolventov stredných škôl, ktorí dosiahli úplné stredné vzdelanie. Štúdium trvalo dva roky. V každom ročníku bolo plánovaných 18 konzultácii po 7 vyučovacích hodinách.

Smernica MŠ SSR č.10 788/1980-212 zo dňa 16.7.1980

Predmet	Počet konzultačných hodín	
	I.ročník	II.ročník
Metodika jazykovej výchovy a literatúra pre deti s metodikou	18	9
Vedeckoateistická výchova	9	-
Psychológia	18	18
Pedagogika	18	18 MP
Biológia dieťaťa a hygiena	9	-
Hudobná výchova s metodikou	9	9 MV
Výtvarná výchova s metodikou	9	9 MV
Telesná výchova s metodikou	9	9 MV
Branná výchova s metodikou	-	9
Metodika rozvoja matematických predstáv	-	9
Hra na hudobný nástroj	9	9
Praktikum didaktickej techniky	-	4
Praktikum pracovnej výchovy s metodikou	-	5
Praktikum bábkového divadla	9	-
Seminár pedagogickej praxe	9	18
Počet konzultačných hodín spolu	126	126

MP – maturitný predmet povinný
MV – maturitný predmet voliteľný

Štúdium bolo ukončené maturitnou skúškou. Písomná skúška bola z voliteľnej výchovy a ústna skúška z pedagogiky, psychológie a voliteľnej výchovy. Súčasťou voliteľnej výchovy bol aj praktický výkon (výtvarná práca na zadanú tému, telocvičná zostava, spev piesne a hra na hudobný nástroj).

Podľa úpravy MŠ SSR o maturitných skúškach č. 17443/1980-21 z 15. decembra 1980 sa od školského roku 1980/81 písomné maturitné práce nepísali. Ústna maturitná skúška sa konala z pedagogiky a jedného voliteľného predmetu. Voliteľným predmetom bola hudobná výchova s metodikou, výtvarná výchova s metodikou alebo telesná výchova s metodikou. Podmienkou pripustenia k maturitnej skúške bolo preukázanie znalosti a zručnosti v plávaní a v metodike plávania detí predškolského veku.

Prehľad výsledkov žiakov diaľkového štúdia na maturitných skúškach v jarnom období (1961/1962 – 1979/1980), okrem elokovaných tried

Školský rok	Prihlásili sa na skúšku	Písomnú skúšku konali	Pri PS neprospeli	Praktickú skúšku konali	Pri prakt. skúške neprospeli	Ústnu skúšku nekonali	Ústne skúšky				
							Prospeli s vyznam.	Prospeli VD + prospeli	Povolená OP	reprobovaní	Odstúpili pri ÚS
1961/1962	29	-	-	-	-	-	4	25	-	-	-
1962/1963	47	47	1	-	-	3	2	34	6	2	-
1963/1964	46	29	-	-	-	1	12	29	4	-	-
1964/1965	39	37	-	39	-	2	-	34	3	-	-
1965/1966	V jarnom období 1965/66 poslucháči DŠ nematurovali. V jesennom období maturovalo 28 poslucháčov DŠ a 9 žiakov riadneho štúdia, ktorí opakovali MS.										
1966/1967	69	53	-	5	-	-	7	58	3	1	-
1967/1968	23	20	-	-	-	-	-	21	1	1	-
1968/1969	19	11	-	-	-	-	1	17	1	-	-
1969/1970	22	22	-	-	-	-	2	20	-	-	-
1970/1971	64	50	-	-	-	1	8	43	1	-	13
1971/1972	11	11	-	-	-	-	2	9	-	--	
1972/1973	22	22	-	-	-	-	3	19	-	-	-
1973/1974	49	49	-	-	-	-	14	35	-	-	-
1974/1975	62	62	-	-	-	-	12	50	-	-	-
1975/1976	81	81	-	-	-	-	20	61	-	-	-
1976/1977	101	101	-	-	-	-	28	71	1		1
1977/1978	67	64	-	-	-	-	31	33	-	-	3
1978/1979	93	93	-	-	-	-	29	64	-	-	-
1979/1980	91	91	4	-	-	-	34	57	-	-	-
1980/1981	142	-	-	-	-	-	56	85	1	-	-

PV – prospeli s vyznamenaním
OP – opravná skúška

V roku 1966 vydalo ministerstvo školstva doplnok k Maturitnému poriadku pre pedagogické školy, ktorým stanovilo, že absolventky štúdia učiteľstva pre materské školy s maturitou môžu vykonať doplňovaciu maturitnú skúšku (DMŠ) v študijnom odbore vychovávateľstvo po úspešnom absolvovaní ročného štúdia na pedagogickej škole. Požadovaný počet prihlásených uchádzačiek bol najmenej 15.

Učebný plán ročného diaľkového štúdia DMŠ
(výnos MŠaK č. 28 181/66-I/3 zo dňa 7. júla 1966)

Predmet	**Počet hodín**
Výrazný prednes	7
Biológia mládeže školského veku	7
Psychológia vývinová a pedagogická	11
Pedagogika (organizácia a metodika mimoškolskej výchovy)	28
Metodika hudobnej výchovy pri mimotriednej výchove	7
Metodika telesnej výchovy pri mimotriednej výchove	7
Metodika výtvarnej výchovy pri mimotriednej výchove	7
Knihovníctvo	7
Základy hospodárenia	7
Základy čs. práva	7
Praktikum audiovizuálnych pomôcok	7
Odborná špecializácia: (telovýchovná, polytechnická, estetickovýchovná)	98

Štúdium bolo organizované formou jednodňových konzultácií raz za dva týždne. Uchádzačka vykonala najneskôr týždeň pred ústnou maturitnou skúškou čiastkové skúšky z knihovníctva a z metodík hudobnej, telesnej a výtvarnej výchovy pri mimotriednej výchove. Ústna doplňovacia maturitná skúška sa konala z pedagogiky, psychológie, metodík a odbornej špecializácie. Po úspešnom vykonaní doplňovacej maturitnej skúšky získala absolventka maturitné vysvedčenie, ktoré ju oprávňovalo vykonávať kvalifikovane prácu vychovávateľky. V školskom roku 1962/1963 sa konali doplňovacie maturitné skúšky 20.-21. júna 1963. Zúčastnilo sa ich 21 žiačok, z toho bolo 14 žiačok denného štúdia a 7 diaľkového štúdia. S vyznamenaním prospelo 10 žiačok a 11 prospelo. Z voliteľných predmetov si zvolilo metodiku telesnej výchovy 13 žiačok, metodiku výtvarnej výchovy 5 žiačok a metodiku hudobnej výchovy 3 žiačky.

V roku 1981 vydalo MŠ SSR pre pedagogické školy nové pokyny k rozšíreniu kvalifikácie vykonaním doplnkovej maturitnej skúšky.[59] Absolventky študijného odboru 76-40-6 Učiteľstvo pre materské školy mohli vykonaním doplnkovej maturitnej skúšky podľa uvedených pokynov nadobudnúť kvalifikáciu pre vychovávateľstvo a naopak absolventky študijného odboru 76-41-6 Vychovávateľstvo mohli získať kvalifikáciu pre učiteľstvo na materských školách. Štúdium sa organizovalo externou formou a trvalo jeden školský rok. Pozostávalo zo štyroch konzultácii z predmetov, z ktorých študujúci vykonal predpísané čiastkové skúšky a ústnu doplnkovú skúšku. Čiastkové skúšky pre študujúcich s aprobáciou učiteľstvo pre MŠ, ktorí si rozširovali kvalifikáciu pre vychovávateľstvo boli z metodiky literárnej výchovy pri výchove mimo vyučovania, z metodiky telesnej výchovy pri výchove mimo vyučovania, z metodiky hudobnej výchovy pri výchove mimo vyučovania a z metodiky výtvarnej výchovy pri výchove mimo vyučovania. Čiastkové skúšky pre študujúcich s aprobáciou vychovávateľstvo, ktorí si rozširovali kvalifikáciu pre učiteľstvo na MŠ boli z metodiky literárnej výchovy detí predškolského veku, z metodiky telesnej výchovy detí predškolského veku, z metodiky hudobnej výchovy detí predškolského veku, z metodiky výtvarnej výchovy detí predškolského veku a z metodiky rozumovej výchovy detí predškolského veku. Ústnu maturitnú skúšku konali uchádzači, ktorí chceli získať kvalifikáciu pre vychovávateľstvo z pedagogiky školského veku a zo zvolenej špecializácie z hudobnej výchovy, výtvarnej výchovy alebo telesnej výchovy. Uchádzači, ktorí chceli získať kvalifikáciu učiteľstvo na MŠ z pedagogiky predškolského veku a z telesnej výchovy s metodikou alebo z hudobnej výchovy s metodikou alebo výtvarnej výchovy s metodikou. Študujúcim, ktorí úspešne vykonali maturitnú skúšku vydala škola vysvedčenie o doplnkovej maturitnej skúške, ktoré ich oprávňovalo vykonávať kvalifikovane prácu vychovávateľky v mimoškolských výchovných zariadeniach alebo učiteľky v MŠ.

Hospodárenie školy

Finančné prostriedky na činnosť a chod prideľoval škole i DM SKNV v Banskej Bystrici. Rozpočet školy na príslušný školský rok zostavoval riaditeľ spolu s účtovníčkou. Obsahoval výkony (počet prijatých, počet tried a žiakov, počet absolventov, počet ubytovaných, počet výchovných skupín, počet stravovaných žiakov a zamestnancov), vývoj zamestnanosti (počet pracovníkov – skutočnosť a plán), plnenie miezd a očakávané plnenie na ďalší rok.

[59] Pokyny MŠ SRR č .č.11 920/1981-21 z 26.augusta 1981.

Rozpočet školy a DM v rokoch 1969-1977 bez príjmov (v tisícoch korún)

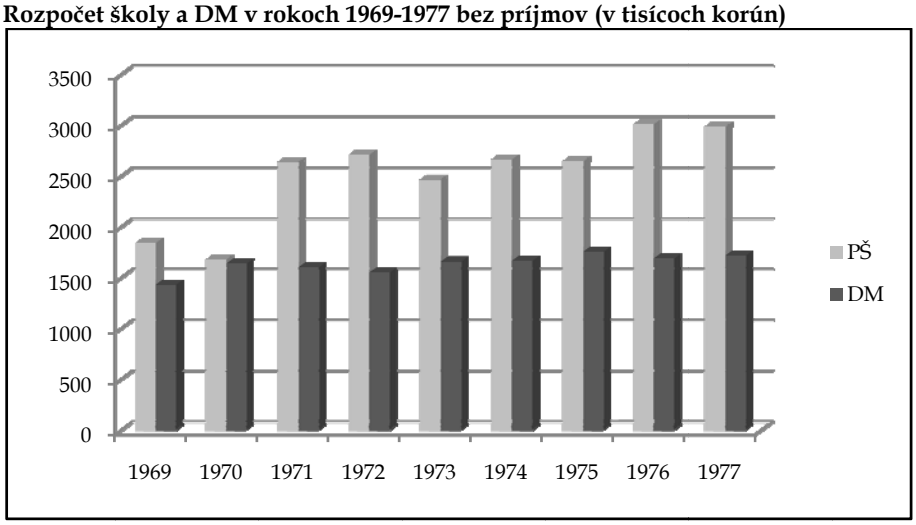

Príjmy DM v rokoch 1969-1977 (v tisícoch korún)

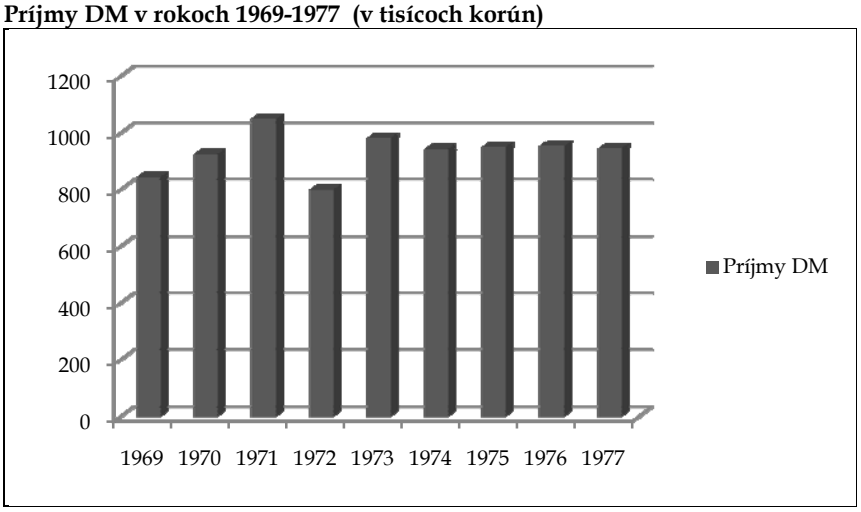

Pridelený rozpočet sa členil na príjmovú a výdavkovú časť. Výdavky tvorili investície (nákupy zariadení a vybavenia), investičná výstavba, materiálové výdavky, služby a výdavky nevýrobnej povahy, cestovné a ostatné výdaje, učebnice, štipendiá, mzdový fond.

Príjmy tvorilo ošetrovné a stravné, príjmy z vedľajšej hospodárskej činnosti, príjmy z predaja výrobkov zhotovených v školskej dielni, a i.

V roku 1977 sa do rozpočtu školy a domova mládeže započítavalo 613 žiakov riadneho štvorročného štúdia, z ktorých bolo 363 ubytovaných v DM. Počet žiakov, ktorí sa stravovali v školskej jedálni bol 478 a počet zamestnancov, ktorí odoberali obed bol 65.

Priemer základných (tabuľkových) platov učiteľov školy bol 2 421 korún mesačne. K základnému platu sa pripočítaval funkčný prídavok (riaditeľský bol 900 korún a zástupcovský 500 korún), príplatok za triednictvo (60 korún za jednu triedu), odmena za nadpočetné hodiny (priemer v škole bol 500 korún na osobu mesačne), osobný príplatok pre vybraných učiteľov od 150 do 350 korún a ostatné príplatky. Priemerná mzda učiteľov v roku 1977 bola 2 842 korún. Priemer základných platov vychovávateliek bol 1 683 korún, spolu s príplatkami 1 823 korún. Nepedagogickí zamestnanci pracujúci v administratíve mali plat 2 000 korún mesačne, prevádzkoví 1 058 korún. Zamestnanci v školskej kuchyni mali základný plat 1 062 korún, s nadčasmi a prémiami 1 582 korún.

Budova školy

Začiatkom šesťdesiatych rokov bola školská budova už polstoročná. Aby sa zabezpečila bezpečná a zdravotne a hygienicky vyhovujúca prevádzka školy bolo potrebné pristúpiť k jej rozsiahlej rekonštrukcii. Rekonštrukčné práce sa týkali kompletnej výmeny alebo generálnej opravy celej strechy na hlavnej budove, generálnej opravy vonkajšej fasády, vodoinštalácie, kanalizácie a sociálnych zaradení v celej budove. Ďalej bolo potrebné vykonať kompletné prebudovanie systému vykurovania školy, pripraviť a zrealizovať výstavbu druhej telocvične a nového DM. Vedenie školy každoročne predkladalo KNV v Banskej Bystrici žiadosti, v ktorých naliehalo na potrebu riešiť neuspokojivý stav budovy školy a DM, ale situácia sa menila k lepšiemu len pomaly.

Stavby, stavebné úpravy a opravy v rokoch 1960 - 1980

Rok	Realizované práce	Suma (v Kčs)
1962-1963	Zavedenie ústredného kúrenia v budove, prebudovanie časti suterénnych priestorov na kotolňu a sklad uhlia	617 000.-
1963	Napojenie vodovodu školy na mestskú studňu v parku a neskôr na mestský vodovod	
1963	Vybudovanie murovaného smetiska a časť oplotenia, kolaudácia ústredného kúrenia	brigádnická výpomoc rodičov
1964 -1965	Výmena starej dlážkovej podlahy v celej budove za parkety	340 000.-
1965	Oplotenie celého areálu školy a školskej záhrady, od hlavnej cesty bol murovaný plot	160 000.-
1966	Vyasfaltovanie prístupovej cesty, nádvoria pred školou a zavedenie osvetlenia	95 000.-
1967	Generálna oprava elektrických rozvodov v budove školy	130 000.-
	Inštalácia rozhlasu po drôte do každej miestnosti a izieb v DM, zakúpenie 15 ks televízorov do tried	z výnosu brigád
	Asanácia starých drevární a výstavba murovaných budov, kde bol jednoizbový byt, dielne, garáže a kôlne na drevo	40 000.-
	Vybudovanie asfaltového ihriska za školou	180 000.-
1968	Výstavba šesťbytovky pre zamestnancov školy	vo vlastn. mesta
1971	Generálna oprava vonkajšej kanalizácie	800 000.-
1972	Oprava strechy a odkvapových rúr	70 000.-
1973	Generálna oprava vonkajšej fasády	1 085 000.-
1974	Oprava školskej bytovky, vybudovanie dvoch tried a skladu CO	520 000.-
1975	Rekonštrukcia domovníckeho bytu	100 000.-
1975	Generálna oprava telocvične v budove školy, výmena parkiet, vybudovanie náraďovne	123 000.-
1975-1979	Postupná výmena zariadenia tried, kabinetov v škole a izieb v DM	903 200.-
1978-1979	Výstavba telocvične v akcii Zveľaďovania obcí (Akcia Z) a v akcii Rodičia škole	5 000 000.-
1978	Uvedenie do prevádzky nového DM, Bloky A, B	8 200 000.-
1978	Zariadenie nového DM	2 023 000.-
1979	Zakúpenie nových kotlov pre DM po havárii dvoch pojazdných kotolní, oprava fasády a zasklenie okien	853 000.-

Prehľad o stave majetku školy a DM v roku 1960 a 1980

		1960	1980
Pedagogická škola	Základné prostriedky	6 465 499,31 Kčs	7 078 359 Kčs
	DKP	96 274,31 Kčs	999 304 Kčs
	Nová telocvičňa	-	5 068 000 Kčs
	Sklady	-	82 718,96 Kčs

Domov mládeže	Základné prostriedky	230 203,74 Kčs	8 368 573 Kčs
	DKP	764 549,30 Kčs	1 884 725 Kčs
	Sklady	-	242 508,60 Kčs

Mimoriadne zložitá bola bytová situácia pedagogických a ostatných zamestnancov školy. Turčianske Teplice boli malé mestečko, kde bytová výstavba postupovala veľmi pomalým tempom. Každoročne prichádzali do školy hlavne mladí učitelia, ktorí potrebovali vyhovujúce bývanie, aby sa mohli v meste usadiť aj na dlhšiu dobu. Mnohí bývali v podmienkach, ktoré pripomínali skôr vojnové, ako mierové časy. DM bol natoľko preplnený, že poskytoval iba minimálne možnosti ubytovania aj pre personál školy. Jednoizbový byt sa podarilo zriadiť v priestoroch vonkajšej hospodárskej budovy. Životné podmienky v ňom boli veľmi skromné. 3. januára 1963 čerstvo napadaný sneh prelomil strechu v časti, kde sa nachádzala spálňa a len náhodou nedošlo k žiadnemu úrazu. Škoda bola odhadnutá na 15 000 korún. Na základe zložitej bytovej situácie a na naliehanie vedenia školy sa podarilo získať od ONV v Martine súhlas na výstavbu šesťbytovky pri Poštovom úrade. Prví nájomníci sa do nej mohli nasťahovať na jar 1968.

Bytová situácia sa čiastočne zlepšila v sedemdesiatych rokoch a začiatkom osemdesiatych rokov, kedy začalo mesto s výstavbou väčšieho bytového komplexu na Kuzmányho ulici a neskôr na sídlisku v Dolných a Horných Rakovciach.

V polovici sedemdesiatych rokov boli zriadené v škole nasledovné odborné učebne: telocvičňa, učebňa brannej výchovy, dielne, učebňa praktika bábkového divadla, pamätná izba. Pre jednotlivé skupiny predmetov boli zriadené nasledovné kabinety: kabinet fyziky, chémie, biológie a zemepisu, kabinet pracovnej výchovy, kabinet telesnej a brannej výchovy, kabinet výtvarnej výchovy, pedagogiky a dejepisu.

V školskom roku 1980/81 bolo v hlavnej budove 18 učební, ktoré slúžili ako kmeňové triedy, 6 miestností na vyučovanie skupín. 8 kmeňových tried bolo upravených ako poloodborné učebne na vyučovanie biológie, výtvarnej výchovy, hudobnej výchovy, zemepisu, dejepisu, fyziky, chémie, praktika didaktickej techniky a praktiky bábkového divadla. Vybavenie učební i kabinetov bolo primerané a každoročne sa dopĺňalo. Škola mala 2 telocvične, ktoré využívali aj žiaci miestneho gymnázia a príležitostne aj ostatná športová verejnosť v meste.

K najvýznamnejším investičným akciám v rokoch 1980-1989 patrila výstavba H bloku DM na Horných Rakovciach, výmena oblokov v celej hlavnej budove školy (viac ako 300 oblokov) a ich ošetrenie náterom, výmena poškodenej strešnej krytiny Bobrovka na hlavnej budove školy za krytinu z medeného plechu, realizácia kompletnej plynofikácie hlavnej budovy školy a novej telocvične, vy-

budovanie šatní pre žiakov v suteréne budovy školy. Hodnota vykonaných prác predstavovala viac ako 20 miliónov korún.

Koncom roku 1986 boli ukončené práce na H bloku DM a od septembra 1987 už boli žiačky školy ubytované v novom DM. Po odchode žiačok do nového DM sa v škole vytvorili lepšie pracovné podmienky pre žiačky i pre učiteľov. V priestoroch bývalého DM na druhom poschodí hlavnej budovy školy boli zriadené 3 kmeňové triedy, 3 triedy pre hru na hudobný nástroj, kabinet slovenského jazyka, ruského jazyka, pedagogiky a psychológie, kabinet praktika didaktickej techniky a fotokomora. S pomocou rodičov a vedenia podniku Agrokomplex Turčianske Teplice boli prebudované žiačke šatne v suteréne hlavnej budovy školy a šatne pre telesnú výchovu v starej telocvični. Prebudované boli aj priestory bývalej školskej kuchyne, ktoré sa začali využívať ako dielne a modelovňa. Bola tam umiestnená i keramická pec. V pivničných priestoroch bol vybudovaný v roku 1987 vzorový úkryt CO pre jednu triedu. V roku 1988 bol zrealizovaný podhľad v suteréne, ktorým boli prekryté teplovodné rozvody.

Platové pomery pedagogických zamestnancov upravoval Platový poriadok pre profesorov a učiteľov stredných škôl a vychovávateľov mimoškolských zariadení, ktorý vydalo ministerstvo školstva v roku 1966. Pre stanovenie základného platu boli učitelia zaraďovaní do pracovných tried podľa druhu konanej práce, do platových stupníc podľa kvalifikačných predpokladov a do platových stupňov podľa dĺžky pedagogickej praxe. Výška základných platov učiteľov za normálnu mieru vyučovacej povinnosti a vychovávateľov za normálny rozsah výchovnej práce sa stanovila podľa nasledovnej tabuľky.

Platová trieda	Druh práce	Plat. stupnica	Kvalifikačné predpoklady	Dĺžka pedagogickej praxe od zač. do konca roku							
				0 - 1	2 - 4	5 - 7	8 - 10	11 - 15	16 - 20	21 - 25	26 a viac
				Platový stupeň							
				1	2	3	4	5	6	7	8
III	Vyučovanie všeobecnovzdelávacích predmetov na školách poskytujúcich stredné vzdelanie alebo výchovná práca v domovoch mládeže	A	Vysokoškolské pedagogické vzdelanie pre učiteľstvo na stredných školách	1400	1550	1700	1850	2000	2100	2200	2300
		B	Vysokoškolské pedagogické vzdelanie pre učiteľstvo v ZDŠ	1250	1400	1550	1700	1800	1900	2000	2100
		C	Úplné stredné pedagogické vzdelanie pre učiteľstvo v 1,-5.roč. ZDŠ alebo pre vychovávateľstvo	1150	1300	1400	1500	1600	1700	1800	1900

		D	Iné vzdelanie	950	1050	1130	1200	1270	1340	1400	1450

Normálna miera vyučovacej povinnosti učiteľov všeobecnovzdelávacích a odborných predmetov bola v roku 1966 21 hodín. Započítavali sa do nej hodiny v dennom, večernom, diaľkovom štúdiu a kurzoch pre pracujúcich. Ak sa konzultačné hodiny v diaľkovom štúdiu pravidelne neopakovali, prepočítal sa ich stanovený počet na celoročný priemer týždenných vyučovacích hodín (stanovený počet konzultačných hodín sa delil číslom 43).

Povinnosť priamej výchovnej práce vychovávateľov bola 30 hodín.

Učiteľom a vychovávateľom prislúchali za niektoré náročné a obťažné práce príplatky k základnému platu až do výšky 400 Kčs. Za prácu triedneho učiteľa v dennom štúdiu bol príplatok 40 Kčs mesačne a v diaľkovom štúdiu 20 Kčs mesačne. Za jednu hodinu skúšania v diaľkovom a externom štúdiu bol za jedno skúšobné obdobie príplatok 12 Kčs, pričom sa predpokladalo, že učiteľ vyskúšal 3 žiakov za hodinu. Príplatok neprislúchal za prijímacie a rozdielové skúšky. Ak sa konali v niektorých predmetoch podľa učebných osnov písomné práce alebo praktické práce prislúchali pri nich za žiaka a predmet 4 Kčs.

Učiteľovi, ktorý zastupoval za učiteľa neprítomného v práci prislúchala odmena 15 Kčs za jednu hodinu vyučovania. Túto odmenu mu bolo možné priznať v prípade tých hodín, v ktorých vyučoval predmety neprítomného učiteľa. Učiteľ, ktorý konal triednické práce za neprítomného učiteľa celý kalendárny mesiac mal nárok na plný triednický príplatok.

Vychovávateľovi, ktorý nad rozsah priamej výchovnej práce zastupoval neprítomného vychovávateľa, prislúchala odmena 8 Kčs za jednu hodinu priamej výchovnej práce.

Riaditeľovi školy prislúchal funkčný prídavok pri počte tried do 6 vo výške 35 Kčs mesačne, pri počte tried 7 až 12 450 Kčs, pri počte 13 až 18 tried 600 Kčs a pri 19 a viac tried 700 Kčs. Zástupcom riaditeľa prislúchal funkčný prídavok pri počte tried 8 až 12 vo výške 200 Kčs a pri 13 a viac tried 350 Kčs.

Za vedenie DM prislúchala riaditeľovi alebo zástupcovi riaditeľa odmena pri počte do 200 chovancov 200 Kčs mesačne, pri počte 201 – 400 chovancov 250 Kčs a pri počte 401 a viac 300 Kčs.

V roku 1968 vykonalo ministerstvo školstva výnosom č.8800/68-VI/3 úpravu sadzieb platového poriadku. V platovej triede III A a IV A (vyučovanie všeobecnovzdelávacích a odborných predmetov na školách poskytujúcich stredné vzdelanie došlo k zvýšeniu o 200 Kčs v každom platovom stupni a v platovej triede III B a IV B o 100 Kčs v každom platovom stupni.

Normálna miera vyučovacej povinnosti pre učiteľov všeobecnovzdelávacích a odborných predmetov na školách poskytujúcich stredné vzdelanie bola upravená na 20 hodín týždenne.

Za prácu triedneho učiteľa bol stanovený príplatok vo výške 80 Kčs. Za jednu hodinu rozboru priebežnej a súvislej pedagogickej praxe žiakov prislúchala vychovávateľom vybraných mimoškolských zariadení a učiteľkám vybraných materských škôl odmena vo výške 8 Kčs. Odmenu bolo možné priznať najviac za 6 hodín rozboru týždenne.

Vychovávatelia v domovoch mládeže mali za nočnú pohotovosť v jednej budove 20 Kčs za noc.

Za správu kabinetu, zbierky, laboratória prislúchal správcovi funkčný príplatok 60 Kčs mesačne.

V roku 1972 došlo výnosom ministerstva školstva č. 9600/1972 k ďalšej úprave platových podmienok pre učiteľov a vychovávateľov. Základný plat učiteľov s vysokoškolským vzdelaním pre školy II. cyklu bol v prvom platovom stupni 1700 Kčs, v druhom 1950, v treťom 2200, vo štvrtom 2350, v piatom 2500, v šiestom 2650, v siedmom 2800 a v poslednom ôsmom 2900 Kčs. Zároveň bola upravená vyučovacia povinnosť a povinnosť výchovnej práce. Normálna miera vyučovacej povinnosti učiteľov všeobecnovzdelávacích a odborných predmetov na školách poskytujúcich stredné vzdelanie bola stanovená na 19 hodín a povinnosť výchovnej práce vychovávateľov v domovoch mládeže na 30 hodín týždenne.

Skracovanie základného týždenného úväzku učiteľov a možnosť delenia niektorých predmetov spôsobili nárast hodín nad stanovenú mieru základnej vyučovacej povinnosti učiteľov, tzv. nadpočetných hodín. V školskom roku 1977/1978 bolo 188 nadpočetných hodín, čo znamenalo v prepočte takmer 10 ďalších úväzkov (učiteľov). Aby sa zabezpečilo odučenie všetkých vyučovacích hodín určených rozvrhom, bolo potrebné upraviť základné úväzky učiteľov pridaním nadpočetných hodín. V uvedenom školskom roku nebol ani jeden 19 hodinový úväzok, s výnimkou členov vedenia školy, ktorí mali legislatívne upravenú výšku svojho úväzku. Traja učitelia mali 22 hodinový úväzok, štyria 23 hodinový, pätnásti 24 hodinový, traja 25 hodinový a deväť učiteľov malo po 26 vyučovacích hodín. Priemerný úväzok v škole bol 22,42 hodiny.

Okrem úpravy základných platov schválilo ministerstvo školstva poskytovanie osobných príplatkov k základnému platu. Priznanie osobného príplatku nebolo paušálne. Viazalo sa na dosahovanie veľmi dobrých výsledkov vo vyučovaní, na zvýšenú politickú angažovanosť, dobré výsledky pri organizovaní záujmovej činnosti mládeže, vysokú účasť na verejnoprospešnej práci a pod. Príplatok sa priznával spravidla na čas jedného roka na návrh riaditeľa školy, školského inšpektora alebo odborovej organizácie, prípadne iného záujmového

združenia. V Pedagogickej škole bol priznaný osobný príplatok približne jednej tretine pedagogických zamestnancov.

Postup do vyššej platovej stupnice bol v sedemdesiatych rokoch závislý aj od úspešného absolvovania postgraduálneho štúdia.

Od polovice šesťdesiatych rokov minulého storočia sa začal v škole prudko zvyšovať počet neodučených a suplovaných hodín. Príčiny boli objektívne i subjektívne. K objektívnym patril narastajúci počet úradných (služobných) ciest, napr. výchovno-výcvikové kurzy, exkurzie, porady rôznych školských i verejných orgánov a inštitúcii, brigády a pod. K subjektívnym patrili, napr. lekárske prehliadky, nemoc, ošetrovanie člena rodiny, rodinné záležitosti, diaľkové štúdium, dovolenka, a i.

Absencia učiteľov v školskom roku 1969/1970 a 1977/1978

Obdobie	**Počet vymeškaných dní**	**Počet vymeškaných hodín**	**Priemer na jedného učiteľa**
Od 1.9.1969 do 31.1.1970	207	789	25 hodín
Od 1.9.1977 do 31.1.1978	439	1680	45,5 hodín

Dôvody suplovania učiteľov v I. polroku školského roku 1969/1970 (v dňoch)

Mesiac	**Úradná cesta**	**Nemoc**	**Nemoc dieťaťa**	**Rodinné dôvody**	**Diaľkové štúdium**	**Dovolenka**	**LP**	**Karanténa**	**Iné**	**Celkom**
IX.	-	6	5	1	-	10	-	8	-	30
X.	6	-	9	2	1	-	-	-	-	18
XI.	11	-	12	7	1	-	1	-	-	32
XII.	20	-	1	2	1	1	1	-	-	26
I.	73	-	-	4	1	-	-	-	10	88
Cel-kom	**110**	**6**	**27**	**16**	**4**	**11**	**2**	**8**	**10**	**194**

Absencia pedagogických pracovníkov v školskom roku 1983/1984

Dôvod	riaditeľ	zástupcovia riaditeľa (2)	učitelia	vychová-vateľky	spolu
	počet dní	počet dní	počet dní	počet dní	počet dní
Absencia celkom	**40**	**76**	**813**	**227**	**1156**
Z toho:					
Nemoc vlastná alebo ošetrovanie člena rodiny	1	11	419	213	644
Študijné voľno,	21	17	93	14	145

školenie					
Akcie OŠ KNV	1	-	-	-	1
Schôdze, školské akcie	1	11	32	-	44
Akcie okr.orgánov	9	5	53	-	67
Akcie rezort.orgánov	8	26	76	-	110
Rodinné dôvody (D)	-	1	16	-	17
Spartakiáda 1985	-	5	-	-	5
Povinné kurzy	-	-	124	-	124
Iné	-	-	-	-	-

Počet neodučených hodín v školskom roku 1983/1984

Ročník	**Plánované brigády**	**Neplánov. brigády**	**LP**	**Divadlo, film, iné**	**Schôdzová činnosť**	**Nezabezpečené suplovanie**	**Ostatné príčiny**	**Spolu neodučených hodín**	**% neodučených hodín**	**Zastupované hodiny**	
										odborne	neodborne
Prvý	-	167	12	-	2	5	14	200	2,97	238	73
Druhý	373	19	12	-	-	-	24	428	7,9	196	71
Tretí	277	32	-	-	-	-	12	321	7,94	121	20
Štvrtý	-	126	-	-	7	19	11	163	2,89	172	9
Spolu	**650**	**344**	**24**	**-**	**9**	**24**	**61**	**1112**	**5,11**	727	173

Odmeňovanie učiteľov upravovalo ministerstvo školstva postupne v rokoch 1972, 1974, 1975, 1977, 1978, 1980, 1984. Platová sústava bola založená na diferencovanom základnom plate (podľa druhu školy, druhu prác zatriedených do platových stupňov, dosiahnutého stupňa kvalifikácie, dĺžky praxe) a na príplatkoch k platu (za náročné práce a za osobitné pedagogické činnosti, funkcie výkonu podľa miery zodpovednosti, osobný príplatok a osobný plat, za prácu v sťažených pracovných podmienkach). Priemerná výška platov pedagogických pracovníkov nedosahovala úroveň platov v iných porovnateľných povolaniach.

Učebnice a učebné pomôcky

Kvalitných učebníc bol v šesťdesiatych rokoch stále nedostatok. V niektorých predmetoch neboli vôbec učebnice alebo boli také, ktorých obsah bol iný, ako predpisovali schválené učebné osnovy. Najviac sa to prejavovalo v predmetoch slovenský jazyk a literatúra, pedagogika, výtvarná výchova, telesná výchova.

Na základe uznesenia ÚV KSČ z mája 1974 o úlohách vedecko-technického rozvoja začala škola venovať veľkú pozornosť skvalitňovaniu materiálno-technických podmienok vyučovania. Do učební bola postupne zakúpená a nainštalovaná nová didaktická technika (meotar, epirex, diaprojektor, gramofón,

magnetofón, televízor, premietačka na filmy 8 a 16 mm) a pre učiteľov bolo zabezpečené školenie na jej obsluhu.

V školskom roku 1974/1975 bolo vynaložených na nákup nových učebných pomôcok 212 000 Kčs.

Hodnota zbierok učebných pomôcok a knižníc k 30.6.1980

Kabinet	**Správca**	**Učebné pomôcky**	**Knižnica**
Výtvarnej výchovy	E.Bebčáková	14 004.24 Kčs	11 848,60 Kčs
Brannej výchovy	P.Bílik	65 491,53 Kčs	4 525,50 Kčs
Zemepisu	A.Štolcová	25 385,13 Kčs	3 647,55 Kčs
Dejepisu	A.Lehotská	20 138,20 Kčs	12 706,97 Kčs
Biológie	V.Rašková	113 957,86 Kčs	16 505,64 Kčs
Matematiky	E.Siváková	6 492,80 Kčs	35,50 Kčs
Audiovizuálnych pomôcok	M.Pavlík	5 950 Kčs	373 Kčs
Dielní	M.Pavlík	15 312,46 Kčs	305,46 Kčs
Didaktickej techniky	M.Pavlík	19 931,50 Kčs	
Hudobnej výchovy	M.Baťková	18 273 Kčs	16 674,19 Kčs
Chemický	G.Mažáriová	1 221,55 Kčs	1 331,55 Kčs
Bábkarský	O.Benkovská	4 200 Kčs	400 Kčs
Slovenského a ruského jazyka	A.Zajvaldová	27 542,55 Kčs	
CO	E.Slezáčková	62 161 Kčs	
Pedagogický	M.Široká	20 784,12 Kčs	10 468,25 Kčs
Zvláštnych učebných pomôcok	M.Široká	16 660 Kčs	
Psychologický	J.Mach	9 050 Kčs	3 208,20 Kčs
Pedagogickej praxe	M.Miková	232 Kčs	2 661,75 Kčs
Telesnej výchovy	J.Petrovič	205 080,52 Kčs	2 979,72 Kčs
Spoločenské hry (DM)	T.Lukáčová	8 134,50 Kčs	
Učiteľská knižnica	O.Nagaj		47 337,39 Kčs
Žiacka knižnica	E.Bíliková		51 043,07 Kčs
Knižnica DM	O.Janošťáková		29 177 Kčs
Spolu		**984 935,38 Kčs**	

V školskom roku 1985/1986 sa využívalo v učebnom procese 24 meotarov, 16 diaprojektorov, 13 epirexov, 2 diaflexy, spätnoväzbový systém Premiant 1, vyučovací stroj KE 31 (pre MŠ), 3 šestnásť milimetrové premietacie prístroje, 4 aspektomaty. Hodnota učebných pomôcok bola 1 172 812 Kčs.

V školskom roku 1985/1986 sa začal realizovať program elektronizácie v školstve. Jeho cieľom bolo podľa ministerstva školstva dosiahnuť, aby každý žiak rozumel základným funkciám počítača, vedel naprogramovať jednoduchšie úlohy pre osobné počítače, mal základné vedomosti a schopnosti vo využívaní mikropočítačov v budúcej odbornosti a v bežnom živote. Učebné pomôcky

v Banskej Bystrici dodali škole 4 počítače PMD 85, ktoré boli nainštalované v novovybudovanej odbornej učebni výpočtovej techniky a praktika didaktickej techniky. 4 učitelia absolvovali kurz výpočtovej techniky. Pre žiakov bol vytvorený krúžok výpočtovej techniky.

Školská záhrada

Školská záhrada bola v šesťdesiatych rokoch rozdelená na okrasnú časť, ovocinársku a zeleninársku časť. V zeleninárskej časti pestovali žiaci zeleninu, zemiaky, krmoviny a v ovocinárskej časti boli vysadené ovocné stromy a kríky. Sadenice zeleniny a kvetov sa pestovali v školskom skleníku, ktorý bol umiestnený za starou telocvičňou. Dopestovaná zelenina a ovocie sa využívali v školskej kuchyni pre potreby stravovania.

Ovocné stromy boli pravidelne ošetrované a staré sa nahrádzali mladými. V školskom roku 1966/1967 bolo v školskej záhrade vysadených 60 ovocných stromov, 150 bolo zaštepených, vysadených bolo 90 tují, 100 kusov kríkových ruží a 50 kusov ťahavých ruží. Okrem toho bolo vysadených 400 kusov ríbezlí. Na hlavné schodište boli umiestnené debničky, v ktorých sa pestovali muškáty a iné okrasné kvety. V školskej záhrade boli opravené a nanovo natreté drevené lavičky, bola opravená časť oplotenia a na južnej a východnej strane bolo zhotovené celkom nové oplotenie. O udržiavanie školskej záhrady v čase letných prázdnin sa starali pod vedením poverených učiteľov žiaci jednotlivých tried v rámci brigádnickej činnosti.

Keď vyučovanie pracovnej výchovy koncom sedemdesiatych rokov skončilo, prenajímali si časť pozemku v školskej záhrade zamestnanci školy

Školské dielne

Výučba odborných predmetov pracovná výchova a polytechnická výchova v šesťdesiatych rokoch si vyžiadala zriadenie školských dielní. Pretože v hlavnej budove nebol dostatok vhodných priestorov, boli umiestnené vo vedľajšej hospodárskej budove. Vybavenie dielne ručnými nástrojmi a ďalším zariadením zakúpili patronátne závody školy. Praktickú i teoretickú výučbu v dielňach zabezpečoval Karol Žucha z Kláštora pod Znievom, ktorý bol remeselne veľmi zručný. Pod jeho vedením zhotovovali žiačky pomôcky a hračky pre deti v materských školách. Výstavku pomôcok a hračiek, ktoré boli zhotovené k oslave 100. výročia školy, navštívili i pracovníci Učebných pomôcok z Banskej Bystrice.

Priestory, v ktorých boli umiestnené školské dielne, nespĺňali postupom času bezpečnostné ani zdravotné a hygienické požiadavky, preto sa ich využívanie na účely školskej výučby redukovalo na minimum. Problémom bol okrem stiesnených priestorov aj nedostatok potrebného materiálu, slabé strojové a technické vybavenie, nevyhovujúca elektroinštalácia. Po premiestnení školskej kuchyne

a jedálne do nového DM v H.Rakovciach bola v ich bývalých priestoroch zriadená modelovňa pre potreby vyučovania výtvarnej výchovy. Školské dielne sa prestali definitívne využívať po zmene učebného programu v roku 1992.

Domov mládeže

Domovy mládeže (DM) vznikli podľa ustanovenia § 24 zákona č.186/60 Zb. o sústave výchovy a vzdelávania (školský zákon) pretransformovaním z predchádzajúcich žiackych domovov. Organizáciu a chod DM upravovala smernica č. 36.225/1962 o organizácii a výchovnej práci domovov mládeže, ktorá bola vykonávacím predpisom k školskému zákonu. Neskôr bola zmenená a doplnená výnosom MŠMaŠ č. 9810/1972 Zb. o domovoch mládeže spravovaných národnými výbormi. DM bol v uvedených právnych predpisoch definovaný ako výchovné zariadenie, ktoré má zabezpečovať výchovu a vzdelávanie žiakov v čase mimo vyučovania. Úlohou DM bolo poskytovať žiakom primerané ubytovanie a stravovanie, možnosť nerušeného štúdia a podmienky pre záujmovú činnosť, pre politický a spoločenský život mladých ľudí. Po obsahovej stránke nadväzoval DM na výchovnú a vzdelávaciu prácu školy.

Domovy mládeže, ich zriaďovanie, správa a riadenie patrili do pôsobnosti Odborov školstva Krajských národných výborov. Podľa stupňa vybavenia sa delili do dvoch skupín. Do prvej skupiny patrili domovy, ktoré mali ústredné kúrenie, teplú vodu, kúpeľne a sprchy a používanie posteľnej bielizne patriacej DM. Ostatné domovy patrili do druhej skupiny. DM mohol byť zriadený ako samostatná rozpočtová organizácia (pri kapacite vyššej ako 100 postelí) alebo ako organizačná súčasť školy.

Organizačnú, pedagogickú prácu a ďalšiu prácu so žiakmi v DM vykonával riaditeľ, vedúci vychovávateľ, vychovávatelia a pomocní vychovávatelia. Ich povinnosti, práva a zodpovednosť určoval Pracovný poriadok pre výchovných a ostatných pracovníkov škôl a výchovných zariadení a pre pracovníkov školských jedální a jedálni vo výchovných zariadeniach spravovaných národnými výbormi č. 13 000 z 1. decembra 1971.

Domov mládeže pri Pedagogickej škole v Turčianskych Tepliciach bol umiestnený v šesťdesiatych rokoch stále na druhom poschodí hlavnej budovy školy. Od školských priestorov ho oddeľovala drevená stena s uzamykateľným vchodom. Keď počet žiakov školy narástol a DM už nedokázal uspokojiť záujem všetkých uchádzačov o ubytovanie, využívali žiaci aj iné možnosti ubytovania. Časť žiačok bola ubytovaná niekoľko rokov v DM pri Strednej poľnohospodárskej technickej škole v Mošovciach, žiačky z okresu Martin a z Kremnice museli dochádzať denne vlakom alebo autobusom a približne pätina žiačok si musela hľadať ubytovanie na privátoch priamo v Turčianskych Tepliciach alebo v okolitých prímestských obciach. Kým v školskom roku 1948/1949 bolo ubyto-

vaných v internáte približne sto žiakov a v školskej jedálni sa stravovalo 120 stravníkov, v školskom roku 1969/1970 bol už počet ubytovaných žiakov viac ako 400 a v školskej jedálni sa stravovalo takmer päťsto stravníkov. V školskom roku 1977/1978 bolo z celkového počtu 714 žiakov denného štúdia ubytovaných v DM v hlavnej budove školy 232 žiakov, v novopostavenom DM 294 žiakov, na privátoch bolo 109 žiakov a ostatní žiaci dochádzali denne.

Ubytovacie priestory DM umiestneného v hlavnej budove školy tvorilo 12 izieb (spální), neskôr 15. Pre ľahšiu orientáciu sa označovali číslami od 1 do 15. Ubytovaní žiaci ich vtipne označovali ako dvojky a trojky. Dvojky boli menšie, bolo v nich ubytovaných 16 až 30 žiačok. Trojky boli väčšie, bolo v nich ubytovaných 40 i viac žiačok. Okrem čistoty a poriadku v izbách bolo povinnosťou DM starať sa o kultúrnu miestnosť, vrátnicu, jedáleň, izolačku a knižnicu DM. Kultúrna miestnosť slúžila na prijímanie návštev, spoločenské hry a tiché štúdium.

Žiačky z vyšších ročníkov ubytované v DM vykonávali pravidelnú pomocnú dennú službu na vrátnici školy. Služba sa vykonávala dopoludnia i popoludní a žiačky sa pri nej striedali. Dopoludňajšia služba nastupovala ráno od 7,00 hod. a končila o 14,15 hod. Náplňou služby bolo vydávať kľúče od šatní, kontrolovať prezúvanie spolužiačok, poriadok a čistotu v šatniach, sledovať dodržiavanie pokoja na chodbách počas vyučovania, zapisovať príchod a odchod návštev. Žiacka služba zabezpečovala starostlivosť o kvety v budove školy a rozdeľovala časopisy a ostatnú poštu do tried. Popoludňajšia služba začínala o 14,15 hod. a trvala do 21,30 hod. Dozerala na prezúvanie spolužiačok pred opustením budovy a po ich opätovnom návrate. Kontrolovala poriadok v triedach, na chodbách a v sociálnych zariadeniach, zistené nedostatky hlásila príslušnej vychovávateľke. Po ukončení služby o 21,30 hod. odovzdala kľúče od šatní a všetky záznamy z vrátnice službukonajúcej vychovávateľke.

V školskej jedálni sa pri vykonávaní služby striedali celé triedy, resp. výchovné skupiny. Okrem obsluhy, poriadku a čistoty zabezpečovali starostlivosť o inventár a o výzdobu priestorov jedálne.

Miestnosť pre nemocných žiakov (izolačka) bola menšia miestnosť na druhom poschodí, kde boli umiestnené žiačky v prípade infekčnej alebo inej náhlej nemoci. Starostlivosť o ne spočívala v donáške jedla, nákupe liekov, výmene posteľnej bielizne a pod.

Službu v knižnici DM vykonávala poverená vychovávateľka, ktorá sa starala o knižný fond a jeho dopĺňanie a zabezpečovala vydávanie kníh v určených dňoch a hodinách. V školskom roku 1979/1980 bolo v knižnici DM evidovaných 1063 kníh a 74 gramoplatní v celkovej hodnote 28 927 Kčs.

Životné a študijné podmienky v DM boli do doby jeho premiestnenia na Horné Rakovce veľmi zložité. Ubytované žiačky využívali na štúdium kmeňové

triedy, chodby, šatne a každý voľný priestor, ktorý bolo možné nájsť v preplnenej budove školy. Niektoré spálne boli tak preplnené poschodovými posteľami, že sa tam vošiel iba malý stôl, tri alebo štyri stoličky a pár malých skriniek. Väčšie skrine na šatstvo boli umiestnené na chodbe, čím sa chodba stala ťažko priechodnou, čo odporovalo požiadavkám na bezpečnosť a ochranu zdravia ubytovaných žiačok a personálu DM. Veľký problém bol aj s nedostatkom sociálnych a hygienických zariadení. Udržanie čistoty a poriadku v ubytovacích priestoroch a v sociálnych zariadeniach vyžadovalo nielen dôslednú prácu upratovačiek, ale aj prísnu disciplínu ubytovaných žiačok. Vychovávateľky viedli žiačky k tomu, aby sa zodpovedne starali o vlastné veci, udržiavali poriadok a čistotu a neposkytovali spolužiačkam príležitosť brať si cudzie veci.[60]

Zložité podmienky života v DM viedli k občasným prejavom nespokojnosti ubytovaných žiačok. V roku 1963 sa žiačky 3.A triedy obrátili na poslancov SNR v Bratislave s listom, v ktorom sa sťažovali na zlé životné a študijné podmienky v DM, na prísny domový poriadok, na skladbu jedálneho lístka, na nedostatok osobného voľna a nemožnosť odcestovať domov na konci týždňa už v skorších hodinách. SNR uznala oprávnenosť niektorých bodov sťažnosti, ale zároveň zdôraznila, že podmienky v druhých DM sú ešte zložitejšie a napriek tomu sa tam ubytovaní žiaci dokázali zmysluplne realizovať a efektívne využívať svoj voľný čas.

Personálne obsadenie DM v rokoch 1960-1989
Riaditeľ školy a DM: Margita Nižňanská, Magda Lilgová
Hlavné vychovávateľky: Viera Balážová, Mária Čaplovičová, Viera Palicová, Filoména Steranková, Alžbeta Klementová, Božena Budiská, Viera Brhelová (od 1.septembra 1979).
Vychovávateľky: Helena Feriančíková, Júlia Lukešová, Anna Dubovcová,Mária Čertíková, Jozefína Pavúková, Anna Pelachová, Alžbeta Klementová,Viera Nagajová, Anna Ölvecká, Ružena Štubňová, Viera Rašková, Zdena Blažeková, Anna Ďukičová, Tatiana Lukáčová, Marta Gajdošová, Mária Görögová-Lilgová, Zita Pindúrová, Magda Pasovská, Elena Sitárová, Stanislava Bukovská, Antónia Boháčiková, Valéria Petrovičová, Ľubica Ertlová, Marta Hlaváčková, Elena Mrenicová, Oľga Janošťaková, Emília Dobrotková, Mária Rapantová, Elena Budiská, Eva Slezáčková, Ľuboslava Vríčanová, Marta Poláčeková, Margita Guštafíková, Elena Koričanská, Katarína Košťáková, Ivica Kováčová, Milada Lepišová, Milada Melišková, Bogdanová Dagmar, Soňa Leporisová, Elena Briestenská, Stela Sudorová, Tatiana Nátherová, Jaroslava Vojtová.
Ako externé vychovávateľky pôsobili: Viera Paulechová, Božena Krížová, Filoména Steranková a Viera Palicová.

Počet vychovávateliek sa menil podľa počtu ubytovaných žiačok. V školskom roku 1961/1962 bolo 5 vychovávateliek na 200 ubytovaných žiačok,

[60] O tom, že k takým skutkom dochádzalo, svedčia dochované zápisy z ich prešetrovania. Najčastejším predmetom odcudzenia bolo šatstvo, peňažná hotovosť a veci osobnej potreby.

v školskom rok 1971/1972 bolo 9 vychovávateliek na 359 ubytovaných žiačok a v školskom roku 1979/1980 bolo 17 vychovávateliek na 525 ubytovaných žiačok.

Služby a povinnosti vychovávateliek určoval Pracovný poriadok DM. Mesačný plán služieb vychovávateliek zostavovala hlavná alebo vedúca vychovávateľka, ktorá zabezpečovala aj zastupovanie za neprítomné vychovávateľky z dôvodu nemoci alebo inej vážnej prekážky a vykonávala kontrolu plnenia ustanovených povinností vychovávateľkami. Na zabezpečenie organizácie a chodu DM boli ustanovené dve služby šesťhodinové, jedna služba deväťhodinová a dve služby desaťhodinové, ktoré sa v priebehu týždňa striedali. V sobotu a nedeľu, pokiaľ žiačky ostávali v DM, sa zabezpečovali osobitné služby. Šesťhodinová služba sa vykonávala dopoludnia od 6,15 hod. do 9,15 hod. a popoludní od 17,30 do 20,30 hod. Jej úlohou bol budíček, kontrola vstávania žiačok, nástup na rozcvičku na nádvorí školy, kontrola hygieny žiačok, nástup do jedálne, bodovanie čistoty a poriadku na izbách a chodbách.

Deväťhodinová služba sa vykonávala dopoludnia od 6,15 hod. do 12,15 hod. a popoludní od 17,30 do 20,30 hod. Zabezpečovala pomoc pri rozcvičke, prípravu jedálne, zápis nemocných žiačok a ich vypisovanie k lekárovi, prijímanie žiačok od lekára a zabezpečenie ich nástupu na vyučovanie, umiestnenie na izolačke alebo odoslanie na domáce liečenie, starostlivosť o choré žiačky, podávanie liekov a stravy, sledovala nástup žiačok do tried, prípadne problémy riešila s príslušným učiteľom.

Desaťhodinová služba sa vykonávala v čase od 12. do 22.hodiny. Zabezpečovala starostlivosť o nemocné žiačky v priebehu celej služby, starostlivosť o jedáleň, priebeh vydávania stravy, upratovanie jedálne, dodržiavanie zmien. Okrem toho kontrolovala poriadok a čistotu na izbách, v telocvični, vydávala povolenie na vychádzky žiačok, kontrolovala cudzie návštevy v budove, prezúvanie žiačok v budove, nástup na štúdium a dodržiavanie času vymedzeného na štúdium, prípravu žiačok na vyučovanie, večernú hygienu žiačok, uzamknutie tried, dodržiavanie ustanoveného nočného pokoja od 22.hodiny. Priebeh služby sa zaznačil na jej záver do knihy denného hlásenia.

Problémom boli nočné služby. Pokiaľ bol DM umiestnený v budove školy, vykonávali ich učitelia, ktorí boli ubytovaní v priestoroch DM. Po premiestnení DM do novovybudovaných priestorov, zabezpečovali nočné služby vychovávateľky, pomocné vychovávateľky a vrátnička.

Do DM sa mohli prijímať len žiaci stredných škôl, iba výnimočne aj iná mládež do 18 rokov. O prijatí do DM rozhodoval riaditeľ v poradí: žiaci z detského domova, siroty a polosiroty, žiaci, ktorí nemali možnosť dochádzať pravidelne do školy, ostatní žiaci. Prihlášky na ubytovanie a stravovanie v DM sa podávali riaditeľovi školy do 15. júna pre nasledujúci školský rok. K prihláške sa prikladalo aj lekárske potvrdenie o zdravotnom stave žiaka. Rozhodnutie o prijatí

alebo neprijatí do DM sa zasielalo zákonným zástupcom žiaka najneskôr 3 týždne pred začiatkom školského roka.

Ubytovanie v DM sa poskytovalo žiakom zásadne na čas jedného školského roka, okrem hlavných prázdnin. Počas prázdnin mohli byť žiaci ubytovaní len v prípade výnimočných dôvodov.

Výchovná činnosť v DM bola zameraná na všestranný rozvoj osobnosti žiakov, nadväzovala na výchovné pôsobenie rodiny a školy. Uskutočňovala sa formami a prostriedkami primeranými potrebám, veku a stupňu vyspelosti ubytovaných žiakov. Aby sa zabezpečilo jednotné výchovné pôsobenie na žiakov, boli členmi pedagogickej rady spolu s učiteľmi aj vychovávateľky. Rovnako v plánoch práce na príslušný školský rok boli zahrnuté úlohy pre školu aj pre DM.

Žiaci boli rozdelení do výchovných skupín. Až na malé výnimky boli výchovné skupiny rozdelené podľa tried, čo umožňovalo lepšiu vzájomnú spoluprácu triedneho učiteľa s vychovávateľkou. Vo výchovnej skupine bolo spravidla 30 žiakov.

Výchovnú činnosť v každej výchovnej skupine organizovala a viedla jedna vychovávateľka na základe plánu výchovnej činnosti. O priebehu výchovnej činnosti a dosiahnutých výsledkoch si viedla pedagogický denník. Všetky vychovávateľky spĺňali začiatkom sedemdesiatych rokov požiadavku kvalifikácie pre prácu v DM. Prácu vychovávateliek vykonávali aj učiteľky, dokiaľ sa neuvoľnilo učiteľské miesto v škole.

Rozdelenie skupín a funkcií v DM v školskom roku 1976/1977

Vychovávateľka	Výchovná skupina	Počet žiačok	Číslo izby	Záujmový krúžok	Práca v DR	Ostatné funkcie
Viera Brhelová	2.C	29	6	telovýchovný		zdravotník
Magdaléna Lilgová	2.B	25	3	telovýchovný	športovo-branná komisia	správca miestnosti pre vych.
Tatiana Lukáčová	3.A	25	13	volejbalový		správca knižnice DM
Alena Mrenicová	2.D	30	11	šikovných rúk	študijná komisia	evidencia a požičiavanie časopisov
Viera Nagajová	3.C, 3.D	35	7	poézie	ideovo-polit. komisia	požičiavanie učebníc a uč. pomôcok
Valéria Petrovičová	3.V, 1.B	41	2	turistický	kult.-spoloč. komisia	
Zita Pindúrová	2.A	30	8	šikovných rúk		tajomník ZO SZM
Magdaléna Pasovská	3.B	27	14	doučovania		
Ružena	4.A, 4.V	33	12	vlastivedný	zdrav.-soc.	požičiavanie

Štubňová					komisia	učebníc a uč. pomôcok
Elena Sitárová	4.B	14	1	šikovných rúk		
Marta Hlaváčková	2.E	35	4	šikovných rúk	stravovacia komisia	
Ľubica Ertľová	1.A	32	1	volejbalový		

Vychovávateľky mali vyhradenú pracovnú miestnosť na druhom poschodí. Bola to prvá miestnosť napravo od deliacej drevenej steny. Jedna menšia miestnosť na konci východného krídla budovy bola vyhradená pre ubytovanie učiteliek alebo vychovávateliek. Najdlhšie tam bola ubytovaná učiteľka slovenského a ruského jazyka Božena Krížová.

Okrem prípravy na vyučovanie mali ubytovaní žiaci možnosť pracovať v záujmových krúžkoch, ktoré viedli jednotlivé vychovávateľky. Čitateľský krúžok a knižnicu DM viedla O. Janošťáková, krúžok šikovných rúk viedli postupne Z. Pindúrová, H. Feriančíková, M. Gajdošová, E. Sitárová, T. Lukáčová, krúžok pletenia a krúžok poézie viedla V. Nagajová, krúžok pečenia a varenia viedli B. Budiská, E. Dobrotková, R. Štubňová, spoločenskovedný krúžok viedla V. Petrovičová, krúžok priateľov ruského jazyka M. Rapantová, zdravotnícky krúžok viedla Ľ. Ertlová, krúžok rodinnej výchovy V. Brhelová, športový krúžok E. Slezáčková a Ľ. Vríčanová.

Krúžky sa menili podľa toho, aký bol záujem žiačok, podľa možností a vybavenia DM a podľa zamerania vychovávateliek.

Záujmové krúžky v DM v školskom roku 1977/1978

Záujmový krúžok	**Vedúca krúžku**	**Počet žiačok**	**Čas konania**	**Činnosť**
volejbalový	E.Slezáčková	25	20,15 – 21,15 ST	loptové hry
turistický 1	Ľ.Vríčanová	18	2 hodiny, 2x mesačne v stredu	poznávacie vychádzky do okolia
turistický 2	E.Feriančíková	19	2 hodiny, 2x mesačne v stredu	poznávacie vychádzky do okolia
vyšívania	E.Sitárová	70	2 hodiny, 2x mesačne	osvojovanie techník vyšívania
prípravy studených jedál	R.Štubňová	15	1 x za dva týždne	osvojovanie prípravy a servírovania jedál
zdravotnícky	Ľ.Ertľová	17	1 x za dva týždne	poskytovanie PP
šitia	A.Mrenicová	12	2x mesačne	príprava strihov a šitie oblečenia
čitateľský	O.Janošťáková	25	individuálne	besedy o knihách
ruského jazyka	M.Rapantová	14	1 hodina, 2x mesačne v stredu	príprava na MS

hudobný	M.Hlavačková	15	1 x týždenne	doučovanie
tanečný	M.Polačeková	26	2x mesačne, ST	nácvik tancov
ateistický	V.Petrovičová	21	2 hodiny, 2x mesačne v stredu	besedy a akcie na tému ateizmu
pletenia	T.Lukáčová	18	2 hodiny, 2x mesačne v stredu	techniky pletenia
pečenia	E.Dobrotková	16	1 x za dva týždne	základy pečenia

ST – telocvičňa v budove školy

V školskom roku 1983/1984 pracoval krúžok svetonázorovej výchovy pod vedením V. Petrovičovej, dramatický krúžok pod vedením E. Budiskej, krúžok ľudových výšiviek pod vedením V. Nagajovej, krúžok pletenia pod vedením K. Koštákovej a T. Lukáčovej, krúžok varenia a pečenia pod vedením E. Dobrotkovej a športový krúžok pod vedením J. Hroncovej.

V DM bola ustanovená ako samosprávny orgán Domová rada SZM. Domová rada (DR) sa vyjadrovala k práci na jednotlivých úsekoch činnosti DM. Mala právo zúčastňovať sa na vypracovaní domáceho poriadku, na riešení otázok týkajúcich sa ubytovania a stravovania žiakov a na zabezpečovaní a realizácii výchovných činností. Členovia Domovej rady sa volili na začiatku školského roku. Domová rada sa skladala z komisií, v ktorých mali zastúpenie žiaci, rodičia a zamestnanci DM. Činnosť jednotlivých komisií usmerňovali vychovávateľky.

Zloženie komisií DR a počet uskutočnených podujatí v školskom roku 1975/1976

Komisia	**Vychovávateľka**	**Počet podujatí**
Ideovopolitická	V.Nagajová	10
Kultúrno-spoločenská	V.Petrovičová	9
Športovo-turistická	V.Brhelová	8
Zdravotno-sociálna	R.Štubňová	8
Študijná	E.Sitárová	5
Stravovacia	J.Lukešová	4

Vedenie školy a DM pripravovalo pre žiačky celý rad spoločenských a zábavných podujatí. Na spoločenské podujatia sa príležitostne pozývali aj žiaci (chlapci) z družobných škôl (Stredná priemyselná škola v Martine a v Banskej Bystrici) a vojenských útvarov (Vojenský útvar v Sklenom, Vysoká škola vojen-

ská v Martine). Populárnymi sa stali večery družby, vianočný večierok so spoločnou večerou a zábavným programom v telocvični alebo v hudobnej sieni.[61]

Vychovávateľky pripravovali pre žiačky množstvo akcií, aktivít, podujatí, súťaží, vedomostných kvízov, organizovaných pri rôznych príležitostiach. Spolu s výchovnou skupinou navštevovali filmové a divadelné predstavenia, absolvovali exkurzie a zájazdy do miest s kultúrnymi pamätihodnosťami, pripravovali besedy na témy, ktoré zaujímali žiačky alebo dopĺňali potreby školy. V školskom roku 1971/1972 sa uskutočnilo 459 besied. 138 besied bolo na ideovo-politickú tému, z toho 97 na tému volieb, 92 bolo k významným výročiam, 78 bolo so zdravotnou tematikou, 56 bolo o knihách, 95 bolo k aktuálnym udalostiam.

V školskom roku 1975/1976 sa výchovná práca DM niesla v duchu príprav a priebehu XXV. zjazdu KSSZ a XV. zjazdu KSČ. Uskutočnilo sa 279 výchovno-vzdelávacích aktivít v ideovo-politickej výchovnej oblasti (beseda s priamym účastníkom druhej svetovej vojny, Medzinárodný deň študentstva, výročie V. I. Lenina, rozvoj nášho hospodárstva), 87 v kultúrno-spoločenskej výchovnej oblasti (internátna súťaž v prednese poézie a prózy, kvíz o ZSSR, Malá spoločenská maturita, návštevy filmových predstavení – Anna Kareninová, Nestrieľajte do obrazov, Romanca za korunu, Letisko, Moskva, moja láska, Edith Piaf, divadelné predstavenia – Idiot, Letní hostia, Čaj u pána senátora, Ťapákovci, Ženba), 101 v oblasti rodinnej výchovy a výchovy k rodičovstvu (vzťah chlapca a dievčaťa, medziľudské vzťahy, škodlivosť fajčenia, alkoholizmus, kozmetika mladých, osobná hygiena a čistota, ochrana pred infekčnými chorobami) a 21 iných akcií a aktivít.

V školskom roku 1979/1980 sa uskutočnilo 295 výchovných činností s ideovo-politickým a 79 so svetonázorovým zameraním, 166 podujatí bolo zameraných na oblasť mravného konania, 106 na oblasť estetickú, 97 na zdravotnú výchovu, 75 na rozvoj telesnej a brannej výchovy, 80 na pracovnú výchovu. Filmových predstavení v miestnom kine sa zúčastnili žiačky s vychovávateľkami 86 krát, divadelných predstavení 40 krát, rôznych výstav 14 krát. Krúžky sa stretli na spoločnej činnosti spolu 258 krát.

Večer sa v DM najčastejšie sledoval televízny program. Najskôr povinne televízne noviny a po nich aj hlavný program, ak už boli záujemcovia pripravení do školy na nasledujúci deň. Obľúbenými boli hlavne večerné televízne seriály (Hříšní lidé města pražského, Tridsať prípadov majora Zemana, Vtáky v tŕní, Nemocnica na okraji mesta, Arabela, My všichni školou povinní, Alžbetin dvor a iné).

[61] Pri prideľovaní chlapcov do tried, v ktorých bolo vtedy okolo 35 až 40 žiačok, vznikali niekedy veľmi zaujímavé situácie.

Každá ubytovaná žiačka mala založený osobný list, ktorý obsahoval osobné údaje žiačky, jej charakteristiku i charakteristiku rodinných pomerov, záznamy o klasifikácii, pochvaly a tresty, osobnostný rozvoj, zdravotný stav. Najmenej dvakrát v školskom roku sa hodnotili výchovnovzdelávacie výsledky ubytovaných žiačok na pracovnej porade vychovávateliek. Hodnotenie výchovnej skupiny pripravila a predniesla jej pridelená vychovávateľka. V prípade vážnejších nedostatkov v chovaní žiačky boli prizvaní jej rodičia, s ktorými boli v prítomnosti triedneho učiteľa prerokované nedostatky žiačky a stanovené podmienky nápravy.

Ubytovaným žiačkam mohla skupinová vychovávateľka alebo riaditeľ DM udeliť pochvalu za vzorné plnenie stanovených povinností, alebo udeliť napomenutie za nesplnenie úloh. Najvyšším trestom bolo vylúčenie z DM. Používať telesné tresty v DM alebo dávať prácu za trest bolo neprípustné.

Pre neľahké životné podmienky v DM umiestnenom v budove školy mohli ubytované žiačky odísť na sobotu a nedeľu domov. Žiačky, ktoré boli zďaleka a ich dochádzanie bolo komplikované mali možnosť ostať v DM každú druhú sobotu a nedeľu. Ostať v DM mohli žiačky aj v prípade, ak sa organizovali spoločné podujatia. Ak ostali žiačky v DM mali zabezpečené stravovanie i pedagogický dozor. Odchod z DM a návrat do DM hlásili ubytované žiačky svojej vychovávateľke, ktorej pri návrate odovzdali priepustku potvrdenú rodičmi.

Plán odchodových a ostávajúcich sobôt v DM v školskom roku 1976/1977

Mesiac	Odchodová sobota	Ostávajúca sobota
September	4.9.1976, 11.9.1976	18.9.1976, 25.9.1976
Október	3.10.1976, 16.10.1976	9.10.1976, 23.10.1976
November	13.11.1976, 27.11.1976	6.11.1976, 20.11.1976
December	11.12.1976	4.12.1976, 18.12.1976
Január	29.1.1977	8.1.1977, 15.1.1977, 22.1.1977
Február	12.2.1977, 26.2.1977	5.2.1977, 19.2.1977
Marec	12.3.1977, 26.3.1977	5.3.1977, 19.3.1977
Apríl	9.4.1977, 16.4.1977, 23.4.1977	2.4.1977, 30.4.1977
Máj	7.5.1977, 21.5.1977	14.5.1977, 28.5.12977
Jún	11.6.1977	4.6.1977

Organizácia a chod činností v DM sa riadili Domovým poriadkom. Žiačky boli povinné sa s ním oboznámiť a jeho ustanovenia dodržiavať. Domový poriadok upravoval režim dňa, žiacke služby, dobu návštev v DM, chovanie žiačok, zdravotné a hygienické pravidlá v DM, atď. Režim dňa v DM bol upravený tak, aby žiačky mali dostatok spánku, päťkrát denne jedlo, dostatočný čas na prípravu na vyučovanie, jednu hodinu na telovýchovu a šport, jednu hodinu na

záujmovú činnosť, dve hodiny voľna na vybavovanie osobných potrieb, dvakrát v týždni možnosť kúpania alebo sprchovania.

Režim dňa v Domove mládeže

Čas	Činnosť
06,30 *	budíček
06,35 – 06,45	rozcvička (od roku 1965 od 06,50 – 07,00)
06,45 – 07,00	ranná hygiena, úprava postele a izby
07,00 – 07,40	raňajky
07,40 – 08,00	bodovanie izieb
07,50	nástup do tried
	školské vyučovanie podľa denného rozvrhu hodín
13,15 – 15,15 ***	obed
15,15 – 17,00	osobné voľno, záujmová a krúžková činnosť, individuálna príprava na vyučovanie
17,00 – 20,00	spoločné štúdium v triedach, spoločný odchod na večeru, spoločné povinné sledovanie TN
17,30 – 18,30	večera
20,00 – 21,30	záujmová činnosť, činnosť vo výchovných skupinách, individuálna príprava na vyučovanie
21,30 – 22,00	večerná hygiena, príprava na spánok
22,00	nočný pokoj

* Žiačky, ktoré odchádzali na prax, mali budíček o 06,15 hod.
** Od 08,00 hod. do 13,15 bol DM zatvorený. Všetky potrebné učebnice a učebné pomôcky si odniesli žiačky do tried ešte pred vyučovaním alebo ich už mali so sebou. Nemocné žiačky sa hlásili u vychovávateľky o 07,00 hod.
*** Obed sa vydával v školskej jedálni na zmeny podľa osobitného plánu. Každá žiačka mala pre osobnú potrebu vlastný príbor a pohár. Taniere a iný riad sa z jedálne nemohli vynášať, s výnimkou pre žiačky umiestnené v izbe pre nemocných.

Každá žiačka ubytovaná v DM bola povinná udržiavať svoje veci v poriadku a čistote. Izby sa upratovali denne, vždy pred vyučovaním. V stredu popoludní bolo na programe dôkladnejšie čistenie izieb a hygienických zariadení. Čistotu a poriadok na izbách denne kontrolovala a bodovala osobitná komisia, v ktorej mali zastúpenie vychovávateľky i žiačky. Raz mesačne sa uskutočňovalo vyhodnotenie. Žiačkam, ktoré sa umiestnili na prvých miestach, pripravila školská kuchyňa za odmenu nejakú sladkú dobrotu.

Výstavba nového domova mládeže

Keď sa počet žiakov školy v polovici šesťdesiatych rokov takmer zdvojnásobil, stala sa otázka zabezpečenia ich ubytovania veľmi aktuálna. Riaditeľka školy aj s pomocou rodičov požadovala od nadriadených školských orgánov zásadné riešenie otázky DM. Neskôr na to spomínala slovami: „Nadriadení na

nás kládli zvyšujúce sa úlohy v počte tried, ale k pomoci škole boli hluchí. Rodičia posielali sťažnosti na ústredné orgány, ale darmo. Raz z úradu vlády poslal vtedajší predseda jedného pracovníka preveriť podanú sťažnosť na ťažké ubytovacie podmienky žiačok. Keď videl preplnený internát v čistote a v poriadku, povedal: "Veď tu máte poriadok a čistotu. Vydržíte..." Nuž neviem, či sme sa v preplnených miestnostiach mali držať v špine."[62]

Vhodnou príležitosťou k tomu, aby sa otázka výstavby DM začala skutočne riešiť, bolo 100. výročie založenia školy pripadajúce na školský rok 1970/1971. Predpokladaný scenár sa ale nenaplnil podľa očakávaných predstáv. Minister školstva Štefan Chochol síce prijal pozvanie na oslavu, ale otázku výstavbu nového DM nechcel riešiť a rozhodnutie presunul na SKNV v Banskej Bystrici. No ministrova účasť na oslavách storočnice školy, okrem toho, že zvýšila prestíž školy, predsa len bola signálom pre SKNV, aby začal vo veci DM konať. A tak bola výstavba nového DM po rokoch opakovaných žiadostí zaradená do plánu investičnej výstavby okresu Martin. Financovanie výstavby zabezpečoval KNV v Banskej Bystrici, do pôsobnosti ktorého škola patrila. V roku 1970 bola vyhotovená technická dokumentácia a dokončievala sa projektová dokumentácia v hodnote 900 000 Kčs. Podľa projektu sa výstavba mala uskutočniť v rokoch 1971 a 1972. Projektované náklady na výstavbu boli v sume 12 miliónov korún. Na vybavenosť DM sa plánovala suma vo výške 1 milión korún.

Pred začiatkom samotnej výstavby vyvstal ešte problém s umiestnením stavby DM. Riaditeľka a ostatní členovia pedagogického zboru navrhovali, aby sa výstavba realizovala v školskej záhrade. Tento návrh mestskí architekti odmietli, pretože na pozemku, ktorý bol pôvodne v užívaní učiteľského ústavu (neskôr pedagogickej školy), už bola postavená mestská ZDŠ a ďalšie budovy. Po zamietnutí výstavby v školskej záhrade bolo navrhnuté postaviť DM na pozemku, ktorý bol pri rekreačnom stredisku štátnych lesov na Kuzmányho ulici. Tam však už bola plánovaná bytová výstavba, a tak bolo napokon dohodnuté, že DM bude umiestnený na Horných Rakovciach, kde sa počítalo do budúcnosti so stavbou ďalších školských a predškolských zariadení.[63]

Plán výstavby DM bol projektovaný tak, aby toto zariadenie poskytovalo ubytovaným žiakom čo najlepšie podmienky. Bola v ňom i požiadavka na krytý bazén, ale tá sa napokon nezrealizovala z dôvodu nesúhlasu miestnych štátnych kúpeľov.

---

[62] Nižňanská,M. Turčianske Teplice. Z histórie školstva, učiteľského vzdelávania a kultúry. Prešov. 2012, s.298.

[63] Bolo kuriózne, že potom čo bola zamietnutá výstavba DM v školskej záhrade, malo tam dôjsť so súhlasom vtedajšieho MsNV k stavbe hospodárskej budovy Štátnych kúpeľov.

Výstavba DM bola rozvrhnutá do dvoch etáp. V prvej etape boli postavené dve budovy so samostatnými vchodmi s kapacitou okolo 300 ubytovaných žiačok. Označovali sa ako blok A a blok B.

Výstavbu DM realizoval podnik Pozemné stavby, závod Martin, v rámci KVB. Hlavným vedúcim stavby bol technik Vladimír Korbel z Diviak. Na čistiacich a ďalších prácach sa zúčastňovali vo veľkom počte aj rodičia, žiaci a zamestnanci školy. Z rodičov patrili k najaktívnejším Pavel Mravec (predseda ZRPŠ), Dr. Martin Janečko, Štefan Lepiš, Alexander Hönisch a mnohí ďalší. Brigádnickou pomocou prispeli aj vojaci družobnej vojenskej školy z Martina a vojaci z VÚ Sklené.

I napriek rozsiahlej brigádnickej činnosti, do ktorej sa zapojilo ZRPŠ, ŠO SZM, ROH a vojaci zo Skleného, nebol pripravený k 1. septembru 1977 ani jeden blok tak, aby v ňom bolo možné žiačky ubytovať. Vďaka mimoriadnemu úsiliu sa podarilo 5. septembra 1977 uviesť do prevádzky aspoň blok A, kde však miesto 150 žiačok muselo byť ubytovaných takmer 300 žiačok. V jednej izbe tak bolo miesto troch až šesť ubytovaných žiačok. Odstraňovanie kolaudačných nedostatkov a čistiace práce na bloku B sa predĺžili až do polovice januára 1978, kedy sa mohli žiaci z bloku A presťahovať do pôvodne určených izieb v bloku B. Na čistení a úprave priestorov bolo odpracovaných viac ako 6 000 brigádnických hodín.

Oficiálne odovzdanie DM sa uskutočnilo 2. decembra 1977 za účasti vedúcich predstaviteľov okresných straníckych a štátnych orgánov v Martine Ing. Jána Agrikolu, predsedu ONV, a Jozefa Feriančíka, vedúceho tajomníka OV KSS.

V novom DM bol tzv. bunkový systém. Jednu bunku tvorili dve miestnosti, v ktorých bolo ubytovaných 6 žiačok. V každej bunke bol sprchový kút, WC a umývadlo. Na každom poschodí bola spoločenská miestnosť s klavírom a miestnosť pre vychovávateľku s menšou kuchynkou.

Problémom nového DM sa ukázala čoskoro jeho vzdialenosť od školy. Žiačky museli prejsť denne do školy a zo školy viac ako kilometer, čo komplikovalo ich včasný príchod do školy a systém stravovania.

Oba bloky boli vykurované pojazdnou kotolňou, umiestnenou na nádvorí. V novembri 1979 došlo k nečakanému výbuchu kotolne. Kusy železa rozbili sklá na oblokoch, poškodili fasádu budovy, balkóny i vnútro niektorých izieb. Na veľké šťastie nebol nikto zranený, hoci časti železných úlomkov preleteli cez obloky a zabodli sa do stien nad posteľami spiacich žiačok. I napriek dôkladnému vyšetrovaniu sa príčinu výbuchu nepodarilo zistiť. Materiálna škoda dosiahla takmer milión korún, čo bola v tom čase značná suma.

Po uvedení do prevádzky bloku A a B ostalo v priestoroch DM v hlavnej budove školy ubytovaných ešte stále viac ako 200 žiačok, preto bola pripravená druhá etapa výstavby DM, ktorú mali realizovať Pozemné stavby v Žiline. Ka-

pacita ubytovacej časti bola projektovaná pre 300 žiačok. Okrem ubytovacej časti mala byť súčasťou celého komplexu aj stravovacia časť.

Projektová dokumentácia druhej etapy výstavby DM (blok H) bola pripravená v roku 1980. Náklady na výstavbu boli rozpočtované vo výške 16 miliónov. Stavebné práce prebiehali pomaly a mnohé neboli vykonané v požadovanej kvalite, čo sa ukázalo pri kolaudácii. Odstraňovanie kolaudačných nedostatkov a čistenie priestorov trvalo až do leta 1987. Od začiatku školského roku 1987/1988 už boli všetky žiačky školy uchádzajúce sa o ubytovanie umiestnené v novom DM na Horných Rakovciach.

Školská kuchyňa a jedáleň

Školská kuchyňa s jedálňou boli pôvodne umiestnené v priestoroch suterénu, v juhovýchodnom krídle hlavnej budovy. Kapacita jedálne bola 120 miest. Počet stravníkov sa menil podľa počtu ubytovaných žiakov a zamestnancov školy a DM. V školskom roku 1977/1978 bolo napríklad až 641 stravníkov, z toho 576 žiakov a 65 zamestnancov školy a DM.

Zvyšujúci sa počet stravníkov kládol veľké nároky na prácu zamestnancov školskej kuchyne a jedálne. Zabezpečovať stravovanie pre taký veľký počet stravníkov vyžadovalo dobrú organizáciu práce. Pracovalo sa na dve zmeny, dopoludňajšiu a popoludňajšiu. Pretože kapacita jedálne bola obmedzená, výdaj stravy pre žiakov sa musel organizovať po skupinách v stanovených časových úsekoch.

Stravovanie ubytovaných žiakov v DM bolo povinné. Od povinnosti stravovania mohli byť oslobodení iba žiaci, ktorým to nariadil lekár. Stravovanie sa zabezpečovalo podľa vtedajších výživových noriem, ktoré boli stanovené pre skupinu žiakov vo veku od 14 do 18 rokov. Za stravu poskytovanú v školskej jedálni sa hradili v polovici šesťdesiatych rokoch nasledovné poplatky: za raňajky 1 Kčs, za desiatu 1,20 Kčs, za olovrant 0,80 Kčs, za obed 3,80 Kčs a za večeru 3,70 Kčs. Zamestnanci DM a učitelia platili za raňajky 0,90 Kčs, za obed 3,10 Kčs a za večeru 3 Kčs, keďže im prislúchal zamestnanecký príspevok. V roku 1967 upravilo ministerstvo finančné limity na nákup potravín, čím došlo aj k úprave súm za stravovanie v školskej jedálni. Za obed a večeru zaplatili tí, čo sa stravovali povinne 7,85 Kčs (obed 4,05 Kčs a večera 3,80 Kčs) a tí, čo sa stravovali dobrovoľne 9,35 Kčs (obed 4,80 Kčs a večera 4,55 Kčs). V roku 1983 došlo k ďalšej úprave finančných noriem v školskom stravovaní. Výška finančnej normy pre žiakov bola stanovená nasledovne: raňajky 1,40 Kčs, desiata 1 Kčs, obed 6,20 Kčs, olovrant 0,80 Kčs a večera 5,20 Kčs. Výška príspevku na stravovanie sa určovala v závislosti od výšky priemerného čistého mesačného príjmu rodičov žiaka pripadajúceho na jedného člena domácnosti.

Dozor pri obedoch vykonávali učitelia, ktorí sa stravovali v školskej jedálni. Kým nebola zavedená v škole povinnosť prezúvania sa, žiaci sa pred vstupom do jedálne prezúvali, aby sa v jedálni udržala čo najväčšia čistota. Obslužné práce v školskej jedálni vykonávali žiaci, vždy z inej triedy a podľa abecedy.

Na kvalitu stravovania dozerala ustanovená komisia. Jej členmi bol hospodár DM, vedúca kuchárka, vychovávateľka a zástupcovia žiakov. Komisia sa schádzala spravidla raz za týždeň. Podieľala sa na vypracovaní jedálneho lístku, sledovala a kontrolovala úroveň stravovania, dodržiavanie stravovacích noriem, hygienických predpisov, organizačnú prácu v kuchyni a pri vydávaní jedál a pod. Komisia sa schádzala aj v prípade ústneho alebo písomného podnetu niektorého zo stravníkov. Jedálny lístok schvaľoval riaditeľ DM a školský lekár.

Úhrada nákladov za ubytovanie a stravovanie žiaka činila 325 Kčs mesačne. Ak sa poskytovalo iba ubytovanie, uhrádzali žiaci 20 Kčs mesačne.

Od 1.marca 1970 sa pripravovali 2 jedlá na obed a rovnako i na večeru.

Po dokončení druhej etapy výstavby DM na Horných Rakovciach boli školská kuchyňa a školská jedáleň umiestnené v komplexe H bloku, kde sa nachádzajú dodnes.

Nepedagogickí zamestnanci školy, DM a školskej kuchyne 1960 -1989

Administratívni a technicko-hospodárski pracovníci

Bubelínyová Alžbeta, Feriančíková Viera, Rehušová Mária, Krištová Miriam, Hrušíková Alena, Lichnerová Anna, Perinajová Dagmar, Fojtík Ján, Mihalovič Ján, Knieteľ Ján, Štric Dušan, Gerát Pavel, Šimo Jozef, Šimová Angela, Majerčík Milan, Majerčíková Alžbeta, Briestenská Elena, Riljaková Oľga.

Vrátničky

Dubovcová Anna, Gejdošová Emília, Marčičiaková Darina, Oravcová Markéta, Rišianová Anna, Šajtrochová Mária, Hanková Dana, Šavlová Štefánia.

Pracovníci školskej kuchyne a jedálne

Kozenčáková Anna, Piecková Anna, Vajsová Lýdia, Bielická Mária, Belohorcová Mária, Podhorská Božena, Zifčáková Karola, Šarlinová Eva, Baková Júlia, Gilianová Elza, Kapalková Anna, Korytiaková Anna, Šelestáková Elena, Gašparíková Viera, Paľová Mária, Pádejová Marta, Petrovičová Kristína, Zajvaldová Margita, Weissová Anna, Drescherová Zuzana, Greschnerová Mária, Ižipová Darina, Pavelková Mária, Plešivková Štefánia, Sprateková Anna, Žigmundová Oľga.

Upratovačky

Hutyrová Alžbeta, Gératová Emília, Gregorová Emília, Lampertová Anna, Mihalovičová Vilma, Herčutová Margita, Rakúsová Mária, Štrbová Anna, Ižipová Mária, Šinová Júlia, Kontšeková Emília, Šavlová Emília, Baková Júlia, Mračková Emília, Rusnáková Mária, Hanková Štefánia, Sumková Mária, Zajacová Anna, Rendeková Magdaléna, Imrišová Anna, Imrišová Elena, Václavíková Elena, Fillová Anna, Hudecová Emília, Kurilovská Oľga, Antalová Jana, Šavlová Oľga, Valková Valéria, Kapalková Anna, Vlasová Vlasta, Eibenová Soňa, Petrovičová Anna.

Školské slávnosti a oslavy

Komunistický režim využíval na propagáciu svojich myšlienok početné slávností, manifestácie a verejné sprievody, ktoré mali dokumentovať úspechy, ktoré dosiahla spoločnosť vedená komunistickou stranou. Účasť na štátnych a verejných oslavách a slávnostiach sa pokladala za prejav záujmu, nadšenia a budovateľského optimizmu. Štátna školská politika pokladala účasť mladých ľudí na štátnych a politických výročiach za veľmi významný prostriedok prehlbovania účinnosti komunistickej výchovy.

Školské slávnosti a oslavy kopírovali štátne slávnosti a oslavy. Ministerstvo školstva aktualizovalo ich kalendár a aj s príslušnými pokynmi ich posielalo na školy. Priebeh štátnych slávností a osláv na školách kontrolovali poverené školské orgány a odbory školstva krajských národných výborov.

Školské slávnosti sa uskutočňovali podľa plánu masovopolitickej práce, ktorý bol súčasťou plánu práce školy. Realizovali sa rôznou formou, napr. prostredníctvom školského rozhlasu, celoškolských zhromaždení, triednických hodín, a pod.

Kalendár školských osláv a slávností v školskom roku 1960/1961

Názov	Zodpovedný	Dátum
Otvorenie školského roku	riaditeľka školy	1.9.1960
Deň tlače	triedni učitelia	21.9.1960
Deň československej armády	zástupca riaditeľa	5.10.1960
Deň znárodnenia	V.Bílek	28.10.1960
42.výročie založenia Komsomolu	V.Paulechová	29.10.1960
43.výročie VOSR	A.Vlkolinská	7.11.1960
Medzinárodný deň študentstva	V.Paulechová a ČSM	17.11.1960
63.výr.nar. Kl.Gottwalda	D.Francisci	22.11.1960
17.výročie čsl.-sovietskej zmluvy	V.Palicová	12.12.1960
Slávnosť deda Mráza	J.Petrovič	dec. 1960
76.výr. nar. A.Zápotockého	D.Trégerová	19.12.1960
Deň víťazstva pracujúceho ľudu	A.Sýkorová	25.2.1961
MDŽ	J.Šutý	8.3.1961
67.výr. nar. N.Chruščova	J.Bačík	17.4.1961
91.výr. nar. V.I.Lenina	V.Bílek	22.4.1961
Sviatok práce	riaditeľka školy	1.5.1961
16.výr. oslobodenia ČSR	M.Samčíková	9.5.1961
Ukončenie školského roku	riaditeľka školy	28.6.1961

K pravidelných školským slávnostiam patrilo otvorenie a ukončenie školského roka.

Školská slávnosť otvorenia školského roku 1970/1971 mala nasledovný program:

Príhovor riaditeľky pri príležitosti otvorenia nového školského roku.
Príhovor vedúceho tajomníka OV KSS a vedúceho odboru pracovných síl ONV.
Príhovor predsedníčky SZM.
Recitácia básne s tematikou SNP.
Kladenie venca k pamätnej tabuli pri vchode do budovy školy.
Krátke vystúpenie DSZ Mladosť.
Ukončenie a odchod do tried.

Jednou z charakteristických čŕt komunistických osláv bolo, že významné výročie niektorej z udalostí bolo vyhlásené za dominujúce a všetky ostatné oslavy a slávnosti sa dávali do súvislosti s ním. V roku 1965 bolo vyhlásené za hlavnú oslavu 20. výročie oslobodenia Československa Sovietskou armádou. Organizáciu všetkých osláv, besied a pamätných dní počas roka bolo potrebné dávať do súvislosti s oslavou tohto výročia. Prípravu osláv 20. výročia oslobodenia zabezpečovala v škole ZO KSS v spolupráci s ostatnými masovo-spoločenskými organizáciami (ZV ROH, ŠO ČSM). K tomuto účelu bol vypracovaný Akčný plán podujatí Pedagogickej školy v T. Tepliciach z príležitosti 20. výročia oslobodenia našej vlasti.

Organizačné zabezpečenie slávností a osláv v škole k 20. výročiu oslobodenia
28. februára 1965 uskutočniť školské oslavy 17. výročia víťazstva pracujúceho ľudu. Za nácvik programu sú zodpovední J. Bačík a D. Hrebíková. Účasť učiteľov, zamestnancov a žiakov na verejnej slávnosti zabezpečí ŠO ČSM a ZV ROH.
8. marca 1965 uskutočniť oslavy MDZ. Raňajší prehľad tlače pripraví J. Petrovič. ZV ROH zabezpečí spoločnú prevádzkovú schôdzu so spoločenským programom.
28. marca 1965 uskutočniť oslavu Dňa učiteľov. Raňajší prehľad tlače zameraný na tému J.A.Komenský pripraví M. Široká. Organizáciu, účasť a program slávnosti zabezpečí ZV ROH.
6.-7. apríla 1965 zabezpečiť oslavu 20.výročia oslobodenia Turčianskych Teplíc. 6. apríla večer zorganizovať lampiónový sprievod mládeže cez mesto. 7. apríla 1965 ráno o 8,00 hod. uskutočniť kladenie venca k pamätnej tabuli na budove školy. Po kladení venca uskutočniť školskú slávnosť s programom pre všetkých žiakov, učiteľov a zamestnancov. O 19,00 hod. vystúpiť s programom na verenej slávnosti v mestskom kultúrnom dome. Program pripraví V. Paulechová, J. Boháčik, J. Chovanová a J. Bačík.
21. apríla 1965 zorganizovať školskú a verejnú slávnostnú akadémiu k oslavám V.I.Lenina. Program pripraví V. Štrbová, J. Chovanová a E. Štolc.
1. mája 1965 zabezpečiť dôstojnú oslavu sviatku práce. V predvečer 1. mája zorganizovať mládežnícky večer so stavaním mája na námestí a potom sprievod mládeže k miestu pálenia vatry pod Bôrom, kde bude i kultúrny program. 1. mája 1965 zabezpečiť účasť všetkých zamestnancov a žiakov školy na okresnej manifestácii v Martine.
Zabezpečenie organizácie prvomájového sprievodu:
Organizácia sprievodu v predvečer 1.mája: E. Štolc, J. Šutý, A. Klementová, A. Karpišová, B. Krížová

Organizácia sprievodu 1. mája: J. Boháčik, V. Oravec, J. Bačík
Výzdoba budovy školy: Ľ. Šikula
Výzdoba sprievodu: J. Bačík, B. Dvořáček, K. Žucha
Prvomájové heslá: V. Paulechová
Pochodové piesne, výber, nácvik a spev: J. Chovanová
Nácvik pochodu: Z. Hraško a triedni učitelia.
8. mája 1965 zabezpečiť dôstojné oslavy 20. výročia oslobodenia našej vlasti slávnou Sovietskou armádou. O 14,00 hod. zabezpečiť účasť žiakov a učiteľov na slávnostnej verejnej manifestácii a kladení vencov na cintoríne pod Bôrom a o 19,00 hod. sprievod mládeže ulicami mesta. O 19,30 zabezpečiť účasť na slávnostnej akadémii v meste. Prípravu pásma hudby, slova a tanca do programu zabezpečí E. Mikolášová, J. Chovanová, J. Boháčik.
Do konca školského roku 1964/1965 zorganizujú učitelia slovenského jazyka dve čitateľské besedy s tematikou k 20.výročiu oslobodenia.
Vychovávateľky v DM využijú k výročiu oslobodenia návštevu filmového predstavenia s vhodnou tematikou.
V rámci školského vyučovania sa uskutočnia besedy s významnými osobnosťami:
Práca divadla SNP v Martine od oslobodenia (zaslúžilá umelkyňa Naďa Hejná)
Boj za mier a súčasná medzinárodná situácia (profesor Miloš D.Krno)
20 rokov v literatúre (básnik, novinár a diplomat Theo Florin)
Beseda o oslobodení Turčianskych Teplíc (riaditeľka školy a priamy účastník bojov).
Účasť učiteľov a žiakov na predpísaných oslavách bola povinná.

Väčší význam sa prisudzoval oslavám pri okrúhlych výročiach, napr. 50. výročia VOSR. Do prípravy akcií a podujatí z príležitosti tohto výročia sa zapojili všetky spoločenské organizácie a predmetové komisie v škole. Akcie a podujatia boli rozplánované na celý rok 1967. V druhom polroku školského roku 1966/1967 sa uskutočnili tieto akcie a podujatia:
Kvíz „Čo vieš o Sovietskom zväze?“ v spolupráci s Pedagogickou školou v Lučenci.
Návšteva sovietskeho filmu Vojna a mier.
Puškinov pamätník. Triedne a školské kolo.
Výstavka sovietskej knihy
Večer ruskej poézie, prózy a hudby.
Slávnostný program k výročiu narodenia V. I. Lenina.
Prednáška o sovietskej kozmonautike spojená s premietaním filmu Prvý let ku hviezdam.

Veľký význam sa pripisoval 100. výročiu narodenia V. I. Lenina. Školská slávnosť sa konala 22. apríla 1970. Na jej príprave sa podieľali členovia jazykovednej a hudobnej PK. Sprievodnými podujatiami boli besedy o živote a diele V. I. Lenina, ktoré sa organizovali v triedach, celoškolská návšteva divadelného a filmového predstavenia s tematikou oslobodenia vlasti, vyhotovenie propagačného panelu a výstavka diel V. I. Lenina, relácia do školského rozhlasu, prednáška pre rodičov. V rámci vyučovania sa výročie malo využiť na hodinách

slovenského a ruského jazyka pri písomných prácach s tematikou V. I. Lenina, organizovaním Puškinovho pamätníka, večera ruskej poézie a prózy, a i.

Komunistické slávnosti a oslavy boli často spojené aj organizovaním socialistického súťaženia. Učitelia i žiaci prijímali kolektívne i individuálne záväzky. Na počesť 25. výročia oslobodenia našej vlasti Sovietskou armádou prijal kolektív pedagogických a ostatných zamestnancov školy a kolektív žiakov školy tieto záväzky:

1. Pripraviť slávnostný celovečerný program na počesť oslobodenia našej vlasti.
2. Pripraviť slávnostný program na počesť storočnice V. I. Lenina.
3. Zorganizovať 5 besied so žiakmi o živote a diele V. I. Lenina.
4. Zorganizovať celoškolskú exkurziu do Múzea V. I. Lenina v Bratislave.
5. Pripraviť súťaž v prednese ruskej poézie a prózy (Puškinov pamätník).
6. Odpracovať pri skrášlení okolia školy 1 475 hodín.
7. Odpracovať pri oprave skleníka v školskej záhrade 1 000 hodín.
8. Odpracovať pri pomoci poľnohospodárstvu počas letných prázdnin 9 144 hodín a počas jesene vybrať 10 hektárov zemiakov nad stanovený plán.
9. Nazbierať 20 kg sušeného kvetu lipy a odovzdať do zberu liečivých rastlín.

Akcie a podujatia z príležitosti 50. výročia založenia KSČ

26. výročie SNP (J. Chovanová, D. Bačíková)
Záväzky ZO KSS, ZV ROH, ŠO SZM v oblasti brigádnickej činnosti odpracovať 30 670 hodín v hodnote 122 700 Kčs, v oblasti kultúry pripraviť verejné vystúpenia, programy a podujatia
Prednášky– Lenin a vzťah k príbuzným, Lenin o cestách uskutočnenia faktickej rovnoprávnosti mužov a žien, Lenin a kultúrna revolúcia, ZSSR – najvernejší priateľ
Besedy – o filme Oslobodenie, Veľvyslankyňa
Besedy o knihe – V. Maximov Prekroč hranicu
Beseda Hlavné znaky súčasného hudobného umenia
Verejné programy v Geologickom prieskume, Domove dôchodcov,
Návšteva divadelných hier – A. P. Čechov Jubileum, Medveď, Labutia pieseň
Návšteva sovietskych filmov – Kremelský orloj, Biele slnko púšte
Výstavka sovietskej knihy spojená s predajom kníh
Nábor sovietskej tlače – získaných bolo 120 predplatiteľov
Športové turnaje v loptových hrách
Program pre plenárnu schôdzu ZRPŠ
Verejná akadémia v meste pri príležitosti 300.výročia úmrtia J. A. Komenského
Návšteva Múzea revolučnej tlače vo Vrútkach, Jána Nálepku v Žiline, Kollárovho domu v Ľubochni.

Oslava 100.výročia vzniku školy

Osobitná pozornosť bola venovaná oslave 100. výročia založenia školy. Na zabezpečenie úloh bola ustanovená organizačná komisia na čele s riaditeľkou M. Nižňanskou. V komisii bol J. Šarlina, zástupca riaditeľky, G. Mažáriová, ZO

KSS, K. Žucha, ZV ROH, J. Kočiš, ZRPŠ, E. Štolc, organizačný vedúci, J. Petrovič, telovýchovný úsek, B. Krížová, kultúrny úsek, J. Boháčik, dokumentarista, J. Siman, výtvarný úsek, E. Budiská, za DM, V. Feriančíková, za ekonomický úsek, M. Rehušová, účtovníčka.

Časť podujatí organizovala škola a časť sa konala pod záštitou štátnych a straníckych orgánov, ktoré podporili konanie niektorých podujatí aj finančne. Ako bolo vtedy pravidlom, viaceré z podujatí boli spojené aj s oslavami iných významných výročí a osobností. Tou najvýznamnejšou boli okresné oslavy 27. výročia SNP, ktoré sa konali v Turčianskych Tepliciach. Nimi celý cyklus osláv výročia školy vyvrcholil.

Sprievodné akcie a podujatia sa konali v priebehu celého školského roka. K významných podujatiam v rámci osláv storočnice školy patrili odborné semináre, ktoré sa organizovali v spolupráci s Krajským pedagogickým ústavom v Banskej Bystrici a Slovenským pedagogickým ústavom v Bratislave. Semináre sa konali od 22. februára 1971 do 31. mája 1971 a okrem učiteľov a vychovávateľov školy sa ich zúčastnili aj pozvané riaditeľky a učiteľky materských škôl z okresu Martin a ďalších okresov Stredoslovenského kraja. Na jednotlivých seminároch odzneli témy:

1. Význam jazykovej výchovy v predškolskom veku, jej princípy a perspektívy. Prednášal PhDr. F. Kočiš, CSc. z Jazykovedného ústavu Ľ. Štúra v Bratislave.
2. Nové hudobno-výchovné tendencie na materských školách. Prednášal Š. Kantor z Výskumného pedagogického ústavu v Bratislave.
3. Obsahová prestavba materských škôl a ťažkosti spojené s uplatňovaním požiadaviek na organizáciu činnosti v materskej škole. Prednášala M. Šoucová, vedúca kabinetu MŠ z Krajského pedagogického ústavu v Banskej Bystrici.
4. Úloha estetickej výchovy so zameraním na požiadavky výtvarnej výchovy na materských školách. Prednášal PhDr. P. Holešovský, DrSc. z Výskumného pedagogického ústavu v Prahe.
5. Rozvoj výtvarno-estetickej senzibility detí v predškolských zariadeniach. Prednášal J. Macko z Výskumného pedagogického ústavu v Bratislave.
6. O aktuálnych otázkach základných škôl s poukázaním na osobnosť učiteľa. Prednášal PhDr. J. Brťka, CSc. z Pedagogickej fakulty UK v Bratislave.

Druhé veľké podujatie sa konalo 26. augusta 1971. Bolo ním Celoslovenské stretnutie učiteliek materských škôl a vychovávateliek školských družín a mimoškolských výchovných zariadení, ktoré organizovalo Ministerstvo školstva, Slovenský výbor odborového zväzu zamestnancov školstva a vedy a Ústredný výbor Slovenského zväzu žien. Cieľom stretnutia bola diskusia o problémoch prípravy kandidátov učiteľstva pre materské školy a vychovávateľstva pre výchovné zariadenia. V diskusii vystúpila PhDr. Marta Vlačihová, námestníčka ministra školstva, a Elena Litvajová, predsedníčka ÚV Slovenského zväzu žien.

V rámci osláv sa uskutočnili i športové a recitačné súťaže - celoslovenské zimné hry pedagogických škôl, pod patronátom MŠ SSR v dňoch 4.- 6. marca 1971 a celoslovenská recitačná súťaž pedagogických škôl Štúrov pamätník, rovnako pod patronátom MŠ SSR, v dňoch 4.- 6. mája 1971.

Program hlavných osláv výročia školy
8. júl 1971
Slávnostné otvorenie výstavy učebných pomôcok pre MŠ a ŠD, výstavy ručných prác z rôznych materiálov, výstava leteckého modelárstva, výstava školskej zdravotnej osvety, výstava výtvarných prác a výstava Krása životu. Výstavy boli inštalované v ôsmich triedach v budove školy. Z exponátov jednotlivých výstav natočil štátny podnik Učebné pomôcky v Banskej Bystrici film ponúkajúci množstvo nápadov na tvorbu učebných pomôcok a hračiek pre malé deti.
25. august 1971
Otvorenie Pamätnej izby histórie učiteľského vzdelávania v Turci. Podnet na jej zriadenia dala riaditeľka M. Nižňanská. Bola zriadená v jednej z tried na prízemí. Autorom výtvarného návrhu boli manželia Simanovci, textovú časť vypracovala A. Lehotská a fotografickú dokumentáciu B. Bukovský.
Odhalenie Pamätnej tabule na budove prvého učiteľského ústavu v Kláštore pod Znievom. Autorom bol akademický sochár S. Bíroš, bývalý učiteľ učiteľského ústavu.
27. august 1971
Slávnostné zasadnutie pedagogickej rady na počesť storočnice v Kultúrnom dome v Turčianskych Tepliciach. Zasadnutie otvoril zástupca riaditeľky školy Jozef Šarlina. Slávnostný prejav predniesla námestníčky ministra školstva PhDr. Marta Vlačihová. Po slávnostnom prejave riaditeľka Margita Nižňanská prečítala Pamätný spis k storočnici a minister školstva prof. Ing.Štefan Chochol, DrSc. odovzdal škole štátne vyznamenanie Za vynikajúcu prácu.
Prečítanie pozdravných listov a vystúpenie Speváckeho súboru Mladosť pod vedením zaslúžilej učiteľky Jany Chovanovej.
Predpoludním bola odhalená Pamätná tabula učiteľom padlým v SNP na budove školy a Pamätná tabula vo vestibule školy s citátom s diela J.A.Komenského Didactica Magna: „Čokoľvek sa v škole robí, nech slúži a napomáha budúcemu životu".
Obe tabule vyhotovil akademický sochár S. Bíroš.
Popoludní sa uskutočnilo kladenie vencov k pomníku SNP pod Bôrom a večer slávnostná akadémia v Kultúrnom dome.
Program akadémie bol nasledovný:
Príhovor riaditeľky školy venovaný histórii školy a jej významu pre mesto a región.
Literárno-hudobné pásmo, ktoré pripravili učitelia so žiačkami školy.
Vystúpenie DSS Mladosť, Spevokolu učiteľov Liptova a Ľudového spevokolu učiteľov Slovenska.
Ohňostroj.
Spoločenské posedenie účastníkov osláv v priestoroch školy, ktoré pripravilo ZRPŠ.
28. august 1971
Okresná manifestácia SNP na školskom ihrisku.

Športové a zábavné podujatia, stretnutie učiteľov, prehliadky výstav.

29. august 1971

Konferencia učiteľov a vychovávateľov mimoškolských výchovných zariadení na tému Aktuálne problémy škôl v rozvíjaní výchovnej, záujmovej a inej spoločensky prospešnej činnosti mládeže vyplývajúce z uznesení XIV. zjazdu KSČ.

K stému výročiu školy bola pripravená a vydaná Jubilejná správa k storočnici učiteľského vzdelávania v Turci.[64] Bola v nej rekapitulácia storočného vývoja učiteľského vzdelávania v Turci spojená s učiteľským ústavom, neskôr pedagogickou školou. Pre účastníkov storočnice boli na pamiatku zhotovené rôzne suveníry, prívesky, výšivky, pohľadnica, záložky do knihy, predmety zo šúpolia, pamätná medaila, odznaky a i.

Pripravoval sa aj zborník žiackych prác a zborník odborných prác učiteľov a vychovávateliek, tematicky zameraný na 100. výročie narodenia V. I. Lenina, 25. výročie oslobodenia našej vlasti Sovietskou armádou, 50. výročie založenia KSČ, ale k jeho vydaniu nedošlo.

V školskom roku 1972/1973 sa školský život niesol v znamení 25. výročia februárového víťazstva pracujúceho ľudu. ZO KSS v spolupráci s ostatnými spoločenskými organizáciami v škole sa pripojili k výzve OV KSS v Martine zvýšiť ideovo-politickú a verejnoprospešnú prácu na počesť 25. výročia Februára. V ideovo-politickej oblasti boli naplánované exkurzie po stopách revolučných tradícií proletariátu, 37 prednášok, besied a seminárov, 12 súťažných kvízov. V oblasti verejnoprospešnej bol prijatí záväzok, že zamestnanci so žiačkami odpracujú pri zalesňovaní 4 200 hodín, v jeseni vyzbierajú zemiakov na ploche 100 hektárov, pri úprave okolia školy odpracujú 8 400 hodín, pri výstavbe DM odpracujú rodičia žiačok 4 000 hodín, žiačky nazberajú 500 kg liečivých rastlín, každá žiačka 1 kg.

Školská oslava 30. výročia SNP bola spojená so slávnostným otvorením nového školského roku 2. septembra 1974. Program bol nasledujúci:

O 08,00 hod.
Nástup žiakov pred budovou školy (organizuje J. Petrovič)
Hymny
Otvorenie školskej oslavy (J. Šarlina)
Slávnostný prejav k 30.výročiu SNP (M. Nižňanská)
Príležitostná báseň (žiačka I. Rybárová)
Príhovor k účastníkom za ŠO SZM (predsedníčka ŠO SZM)
Kladenie vencov k pamätným tabuliam na budove školy (revolučná pieseň DSZ Mladosť)
Záver a spoločné zaspievanie Piesne práce

[64] Lehotská, A., Lobotka, M. Jubilejná správa k storočnici učiteľského vzdelávania v Turci. Martin, 1971.

O 09,30 hod.
Nástup žiakov do tried, triednické hodiny
O 10,00 hod.
Prejav ministra školstva (vypočutie v rozhlase v triedach).

Prehľad významných výročí a pamätných dní v školskom roku 1976/1977

Názov	Zodpovedný	Dátum	Forma
Medzinárodný deň mieru	P.Bílik, J.Chovanová, M.Široká	1.9.1976	Školská slávnosť
Deň baníkov	J.Petrovič	9.9.1976	Rozhlasová relácia
Deň tlače	A.Lehotská	21.9.1976	Rozhlasová relácia
Týždeň boja proti fašizmu a vojne	M.Lobotka, A.Štolcová, E.Novotná	29.9.-6.10.1976	Besedy v triedach
Deň čsl. ľudovej armády	V.Oravec, M.Kozová	6.10.1976	Rozhlasová relácia
Vyhlásenie samostatnosti ČSR Deň znárodnenia Schválenie zákona o čsl. federácii	V.Oravec E.Bíliková	28.10.1976	Rozhlasová relácia Prednáška
59.výročie VOSR Začiatok MČSSP	O.Benkovská, J.Chovanová, E.Tichá	7.11.1976	Školská slávnosť Verejná slávnosť v meste
Medzinárodný deň študentstva	E.Kapustová, J.Mach, ŠO SZM	17.11.1976	Beseda
79.výr. nar. Kl.Gottwalda	V.Rašková	23.11.1976	Prednáška
156.výr. narodenia F.Engelsa	M.Machilová	28.11.1976	Rozhlasová relácia
33.výročie uzavretia čsl.-sovietskej zmluvy o priateľstve, vzájomnej pomoci a spolupráci	B.Krížová, M.Kleskeňová, J.Vološinová, E.Štolc, J.Chovanová, E.Tichá	12.12.1976	Školská slávnosť Verejná slávnosť v meste
92.výr. nar. A.Zápotockého	M.Smékalová	19.12.1976	Prednáška
53.výr.úmrtia V.I.Lenina	O.Nagaj, J.Leporis, A.Považanová, J.Chovanová, E.Štolc	21.1.1977	Školská slávnosť Verejná slávnosť v meste
Deklarácia o mieri, bezpečnosti a spolupráci v Európe	M.Lobotka	25.1.1977	Prednáška
45.výr. demonštrácie nezamestnaných v ČSR	A.Lehotská	10.2.1977	Rozhlasová relácia
Deň víťazstva československého pracujúceho ľudu	M.Široká, M.Turanová	25.2.1977	Rozhlasová relácia
Medzinárodný deň žien	J.Mach, J.Leporis, M.Pavlík, E.Štolc	8.3.1977	Spoločenská oslava
Deň učiteľov	M.Samčíková, M.Smékalová	28.3.1977	Školská slávnosť
106.výr. nar. V.I.Lenina	A.Zajvaldová, J.Chovanová, E.Tichá, E.Štolc	22.4.1977	Školská slávnosť

Sviatok práce	V.Oravec, P.Bílik, J.Petrovič, K.Granec, M.Turanová	1.5.1961	Manifestačný sprievod
158.výr.nar. Karla Marxa Májové povstanie českého ľudu	D.Hrebíková A.Zajvaldová	5.5.1977	Prednáška
32.výr. oslobodenia Československa Sovietskou armádou	M.Kleskeňová. J.Chovanová, E.Štolc	9.5.1977	Lit.-hud. pásmo v školsk. rozhlase
Medzinárodný deň detí	O.Benkovská, J.Leporis	1.6.1977	Program pre deti MŠ

Veľkou politickou udalosťou v živote školy boli voľby do zastupiteľských orgánov, ktoré boli príležitosťou na zintenzívnenie komunistickej výchovy mládeže. Pred voľbami pripravilo vedenie školy plán úloh, ktorý bol prerokovaný na pracovnej porade so všetkými pedagogickými zamestnancami. Úlohy sa týkali priamej výchovnovzdelávacej práce i oblasti mimoškolských aktivít.

Pred voľbami v roku 1976 stanovilo vedenie školy úlohy v nasledovných oblastiach:

1. Hlavné smery výchovnovzdelávacej práce pred voľbami (vysvetľovanie úspechov dosiahnutých vo všetkých oblastiach spoločenského života, ukázanie perspektív ďalšieho vývoja spoločnosti, vysvetľovanie predností socializmu, prehlbovanie vzájomných vzťahov medzi Čechmi a Slovákmi a národmi ostatných krajín socialistického spoločenstva, príprava mladých voličov z radov žiakov školy na účasť vo voľbách).
2. Výchovné využitie vyučovania (využitie vhodných tematických celkov na vysvetlenie volebného systému v Československu podľa Metodických pokynov MŠ SSR na zintenzívnenie politicko-výchovnej a vzdelávacej práce v školách v čase príprav volieb do zastupiteľských zborov).
3. Názorná agitácia (výzdoba školy a tried, výzdoba DM, súťaž o najlepšiu nástenku k voľbám).
4. Agitačné stredisko (úprava pamätnej izby na agitačné stredisko, doplnenie materiálu súvisiaceho s voľbami).
5. Príprava kultúrnych úderiek (založenie 3 úderiek zo žiakov 3. a 4. ročníka, ktoré vystúpia na predvolebných agitačných zhromaždeniach v T. Tepliciach a v okolitých obciach).
6. Príprava voličov zo strany žiakov (vypracovanie zoznamov žiakov, ktorí budú prvýkrát voliť, príprava besied s funkcionármi národných výborov o voľbách, zabezpečenie účasti prvovoličov z radov žiakov na predvolebných zhromaždeniach, zabezpečenie spoločného nástupu učiteľov, vychovávateľov, ostatných zamestnancov a žiakov školy v deň volieb 28. októbra 1976 k volebným urnám).
7. Účasť pedagogických zamestnancov pri voľbách (9 členov pedagogického zboru bolo menovaných do volebných komisií).

Okrem slávností a osláv tradičných výročí a pamätných dní zasahovali do života školy aj udalosti smútočného charakteru. V pondelok 15. novembra 1982

sa konal pohreb generálneho tajomníka ÚV KSSZ L. I. Brežneva.[65] Vláda vyhlásila na tento deň štátny smútok a o 10,00 hodine bola v celej republike prerušená práca v dĺžke dvoch minút.

Pri hlavnom vchode oproti vrátnici školy bol umiestnený stolík prikrytý čiernym plátnom. Na stolíku bola fotografia L. I. Brežneva s dátumom narodenia a úmrtia a kvety. Vedľa bola kondolenčná listina, na ktorej vyjadrovali sústrasť svojím podpisom zamestnanci i žiaci školy. Nevyučovalo sa. Činnosť tried organizovali a sledovali triedni učitelia. Urýchlene sa kontrolovala funkčnosť televízorov, ktoré boli v niektorých triedach, pretože ráno o 8,25 hodine začínal priamy prenos z obradu rozlúčky za L. I. Brežnevom na moskovskom Červenom námestí. Panovala zvláštna atmosféra. Niektorí zo zamestnancov boli úprimne presvedčení, že odišiel veľký komunistický štátnik a politik, niektorí si v tej chvíli spomenuli aj na tanky a vojakov, ktoré k nám poslal v roku 1968. O týždeň na to nastúpila do školy hĺbková inšpekcia.

Od polovice osemdesiatych rokov sa účasť žiakov a učiteľov na školských oslavách a slávnostiach pri rôznych príležitostiach stávala stále viac formálnejšou. Množstvo každoročne sa opakujúcich slávností a ceremoniálov spôsobilo, že postupom času zovšedneli, stali sa jednotvárnymi a nezáživnými. Menili sa iba dátumy a občas osoby na tribúne alebo za rečníckym pultom. Vynucovaná a kontrolovaná účasť na komunistických oslavách a slávnostiach viedla k ich degradácii a napokon k ich definitívnemu koncu.

Združenie rodičov a priateľov školy

Úlohy a postavenie Združenia rodičov a priateľov školy (ZRPŠ) v systéme školského vzdelávania a výchovy definoval zákon č. 186/1960 Zb. a vykonávacia vyhláška č. 103/1973 Zb. o združení rodičov a priateľov školy k uvedenému zákonu.

ZRPŠ pri pedagogickej škole bolo právnickou osobou. Ako právnická osoba mohlo nadobúdať práva, zaväzovať sa a hospodáriť s vlastným majetkom v súlade s platnými právnymi predpismi. Orgánmi združenia boli členská (plenárna) schôdza, výbor združenia, triedna schôdzka, triedny výbor a revízna komisia združenia.

ZRPŠ združovalo rodičov žiakov školy. Pôvodne bola účasť rodičov v ZRPŠ dobrovoľná, neskôr sa vytvoril systém, že každý rodič žiaka školy bol automaticky aj členom ZRPŠ.

Dôležité otázky a úlohy súvisiace s činnosťou ZRPŠ sa riešili na členských a výborových schôdzach. Školský výbor ZRPŠ mal od 13 do 15 členov. Členovia

[65] Leonid Iľjič Brežnev bol generálnym tajomníkom ÚV KSSZ od roku 1962 do roku 1982.

výboru sa volili na členskej schôdzi. Spomedzi zvolených členov sa volil predseda a pokladník. Od roku 1960 do roku 1980 sa vystriedali vo funkcii predsedov Ján Pavlík, Milutín Dírer, Peter Černák, Michal Kočiš, Alexander Höhnisch, Štefan Lepiš a Pavel Mravec. Tajomníkmi ZRPŠ boli učitelia školy. Od roku 1961 postupne Dáša Bačíková, Anna Štolcová a Mária Turanová. Pri výbore boli ustanovené revízna, ideovo-politická a stavebná komisia. Členovia výboru sa schádzali v mesačných alebo dvojmesačných intervaloch. Predmetom rokovaní bola príprava plenárnych schôdzí, finančné záležitosti ZRPŠ, výchovnovzdelávacie výsledkov žiakov školy, pripomienky a návrhy rodičov z triednych schôdzí ZRPŠ, brigádnická výpomoc rodičov škole a pod. Výborových schôdzí sa zúčastňovala aj riaditeľka školy.

Členské alebo plenárne schôdze ZRPŠ sa konali zvyčajne dvakrát v školskom roku. Prvá schôdza bola v septembri, aby sa rodičia mohli oboznámiť s organizáciou a chodom školy. Neskôr sa členské schôdze konali koncom októbra alebo v novembri, kedy už boli známe prvé výchovnovzdelávacie výsledky žiakov. Druhá členská schôdza sa konala pôvodne vo februári, neskôr v marci alebo apríli. Členské schôdze bývali v sobotu, prípadne v nedeľu. Začiatok schôdze bol o 8,00 hodine a miestom konania bola najčastejšie telocvičňa. Členské schôdze mali rokovaciu a kultúrno-spoločenskú časť. Program rokovacej časti býval spravidla rovnaký. Schôdzu otvoril predseda celoškolského výboru ZRPŠ. Po otvorení nasledovalo vyhodnotenie výchovnovzdelávacích výsledkov a úlohy školy na nasledujúce obdobie, ktoré podávala riaditeľka školy. Ďalšími bodmi bolo vyúčtovanie hospodárenia ZRPŠ za predchádzajúci školský rok a schválenie rozpočtu na nový školský rok, doplnenie členov výboru za prvé ročníky a nakoniec diskusia k jednotlivým bodom programu. Po diskusii predseda ukončil rokovaciu časť plenárneho zasadnutia rodičovského združenia.

Po rokovacej časti plenárnej schôdze bola prestávke a po nej sa konala v mestskom kultúrnom dome druhá časť, na ktorú pripravili program členovia PK hudobnej výchovy v spolupráci s ďalšími pedagógmi a Mestskou osvetovou besedou v Turčianskych Tepliciach. Hlavným bodom programu bola súťaž v speve ľudových piesní pod názvom Krása života. Okrem súťažiacich žiakov školy vystúpili v programe aj prizvaní hostia. V roku 1977 bola hosťom bývalá žiačka školy Helena Závodníková-Záhradníková, víťazka televíznej súťaže Zlatá kamera, spevácky súbor zo Strednej pedagogickej školy v Novom Jičíne a ženský spevácky súbor z Diviak a Dubového. Súťažiacim žiačkam robila sprievod ľudová hudba pod vedením Michala Končeka. Na záver boli vyhlásení a ocenení víťazi a tým bola i táto časť schôdze ukončená. Kultúrno-spoločenský program bol v rodičovskej i ostatnej verejnosti veľmi obľúbený.

Náplňou druhej členskej schôdze bola prednáška pre rodičov na aktuálnu ideovo-politickú tému alebo tému z oblasti svetonázorovej výchovy, ktorú si pripravil niekto z učiteľov školy alebo prizvaný hosť.

Po plenárnej schôdzi ZRPŠ sa konali triedne schôdzky. Triedny dôverník ZRPŠ otvoril schôdzu, nasledovala správa triedneho učiteľa a vychovávateľky o výchovnovzdelávacích výsledkoch žiakov, o ich prípadných problémoch alebo ťažkostiach. Napokon bola diskusia a záver. Ak sa rodičia, hlavne slabo prospievajúcich žiakov, nezúčastnili na triednej schôdzi ZRPŠ, mohol ich triedny učiteľ predvolať do školy na osobné rokovanie.

Súčasťou celoškolského stretnutia rodičov bola aj výstavka žiackych prác zhotovených priamo na vyučovacích hodinách alebo v krúžkoch záujmovej činnosti.

Finančné prostriedky ZRPŠ tvorili príjmy z členských príspevkov, darov, výnosov z akcií a podujatí a z výnosov majetku. Výška členského príspevku nesmela podľa zákona prekročiť sumu 20 Kčs ročne. Hospodárenie združenia a správu jeho majetku kontrolovala revízna komisia.

Finančné hospodárenie ZRPŠ v školskom roku 1969/1970 a v školskom roku 1977/1978

Plán príjmov v školskom roku 1969/1970 bol stanovený vo výške 34 576 Kčs. Skutočné príjmy boli 33 200,79 Kčs. Výpadok bol spôsobený nesplnením plánovaných príjmov za brigád.

Z dosiahnutých príjmov sa realizovali výdavky na odmeny za dobré vyučovacie výsledky v sume 6 753,50 Kčs, na kultúrne podujatia, divadelné a filmové predstavenia sa vyčerpalo 4 125 Kčs, na krúžkovú činnosť žiakov bolo použitých 4 694,57 Kčs, na telovýchovné a športové akcie a aktivity sa vyčerpalo 9 736,15 Kčs, štvrté ročníky získali na maturitné akcie 3 000 Kčs, na Deň učiteľov bolo použitých 1 999 Kčs, na cestovné a stravné členov výboru a brigádnikov bolo použité 2 265,27 Kčs.

Rozpočet ZRPŠ v školskom roku 1977/1978 bol vo výške 74 138 Kčs. Podstatnú časť príjmov ZRPŠ tvoril finančný príspevok rodičov vo výške 20 Kčs ročne na jedného žiaka a príspevky z brigádnickej činnosti. Príspevok rodičov bol vo výške 14 130 Kčs, príspevky z brigád 40 000 Kčs. Z rozpočtu ZRPŠ sa prispelo na odmeny žiakom za výborné študijné výsledky a reprezentáciu školy sumou 26 000 Kčs, na zájazd do zahraničia vybraným žiakom 17 000 Kčs a na kultúrne podujatia 8 000 Kčs.

Rodičia prispievali finančnou podporou na rôzne aktivity žiakov, na nákup materiálu súvisiaceho s vyučovaním, na športové oblečenie (120 Kčs každej účastníčke spartakiády v roku 1975 v Prahe), financovali nákup kníh a časopisov, fotodokumentáciu školy, výročné správy školy od školského roku 1969/1970, a i.

Okrem priamej finančnej pomoci pomáhali rodičia škole aj rozsiahlou brigádnickou činnosťou. Predseda ZRPŠ J. Pavlík zabezpečil rekonštrukciu nákladného výťahu, P. Černák organizoval brigády rodičov pri úprave zadného

dvora a jeho oplotenia, pri zriadení skladu odpadu, Š. Lepiš sa veľmi aktívne zapojil do prác na výstavbe telocvične a Domova mládeže, A. Höhnisch s J. Jančovičom zabezpečili vyhotovenie panelov do Pamätnej izby. L. Zvala pomáhal pri riešení vykurovacieho systému v telocvični, T. Židek pri príprave projektov a schvaľovaní plynofikácie školy a novej telocvične.

Brigádnická výpomoc rodičov sa počítala na tisícky odpracovaných hodín a zasluhuje mimoriadne ocenenie.

Od polovice šesťdesiatych rokov minulého storočia sa v Československu presadzoval stále výraznejšie proces uvoľňovania spoločenského a politického napätia a verejný život sa postupne demokratizoval. Zmiernila sa cenzúra, viac sa tolerovala požiadavka na slobodu prejavu a zhromažďovania, otvárali sa hranice a možnosť cestovania aj do kapitalistických krajín, bolo povolené drobné podnikanie. Proces postupnej demokratizácie verejného života a uplatňovania základných ľudských práv a slobôd ukončila násilne invázia vojsk Varšavskej zmluvy do Československa 21. augusta 1968.

Uvoľňovanie politického napätia a spomínané demokratizačné zmeny zasiahli aj do života pedagogických a ostatných zamestnancov školy, ktorí zmeny privítali a na pracovných poradách a straníckych a odborových schôdzach im vyjadrili podporu, rovnako ako aj prvému tajomníkovi ÚV KSČ A. Dubčekovi a jeho novej reformnej politike. Keď došlo k invázii spojeneckých vojsk do Československa, boli letné prázdniny. Členovia pedagogického zboru sa zišli prvýkrát od vojenskej invázie 30. augusta 1968. Všetci vyjadrili rozhodný nesúhlas s okupáciou Československa. Riaditeľka po roku zhodnotila vtedajšiu situáciu slovami: „Nový školský rok (1968/69) sme zahajovali v znamení prihlásenia sa k progresívnej perspektíve januára 1968, odsúdenia vstupu spojeneckých vojsk na naše územie v súlade s vyhlásením predsedníctva ÚV KSČ z 22. auguta 1968...V pedagogickej rade prevládol správny realistický postoj k politickej situácii, čo sa odzrkadlilo v celkovej psychóze na škole medzi profesormi i študentmi.“[66] K podpore pojanuárového vývoja v našej vlasti sa pripojili všetci členovia ZO KSS a ZV ROH. Prítomnosť cudzích vojsk na našom území vyhlásili za neodôvodnenú, pretože socializmus u nás nebol reálne ohrozený. Niektorí učitelia otvorene požadovali aj zrušenie vysielania prookupačnej rozhlasovej stanice Vltava a odsúdenie nepravdivých správ o situácii v Československu, ktoré šírila ruská tlačová agentúra TASS.[67]

[66] Zápisnica z Pedagogickej rady dňa 14. októbra 1969. Bod 1. Rozbor výsledkov výchovnovzdelávacej práce za školský rok 1968/69.

[67] Zápisnica z Pedagogickej rady, ktorá sa konala 30. augusta 1968 na PŠ Turč.Teplice.

Po masových občianskych protestoch a nepokojoch na jeseň 1968 a jar 1969 došlo v apríli k mocenskému zvratu vo vedení komunistickej strany Československa. Z jej čela bol odstránený A. Dubček a prvým tajomníkom sa stal G. Husák. S nástupom nového vedenia sa začal v českej a slovenskej spoločnosti proces tvrdej normalizácie. Cieľom normalizačnej politiky KSČ bolo potvrdiť platnosť marxisticko-leninskej ideológie, obnoviť vedúcu úlohu komunistickej strany v spoločnosti, vylúčiť z politického života ľudí, ktorí prejavili nesúhlas s politikou komunistickej strany a upevniť spojenecké zväzky so Sovietskym zväzom a ostatnými socialistickými krajinami.

Normalizačný proces zasiahol citeľným spôsobom aj do života školy. Po aprílom pléne KSČ zvolal SKNV v Banskej Bystrici poradu riaditeľov škôl II. cyklu a predsedov ZO KSS, na ktorej ich informoval o prijatých opatreniach a zmenách v školstve. Upozornil riaditeľov škôl a predsedov ZO KSS na zintenzívnenie komunistickej výchovy mladých ľudí a na prehlbovanie proletárskeho internacionalizmu v školskej výchovnej práci. Žiaci sa mali viesť k dôslednému rešpektovaniu školského poriadku a učitelia mali dbať, aby sa žiaci nezapájali do organizovania protisovietskych vystúpení a akcií. Učitelia mali využívať všetky významné výročia na formovanie žiakov v duchu zásad morálneho kódexu budovateľa komunizmu.[68]

Situácia sa začala radikálne meniť i v kolektíve zamestnancov školy. „Po aprílovom zasadnutí ÚV KSČ v roku 1969 boli na verejnej schôdzi ZO KSS a na pedagogickej rade prijaté správne uznesenia týkajúce sa perspektívy ideovovýchovnej práce na škole, a ktoré prispeli ku konsolidačnému procesu. Tým sme prakticky na škole nastupovali na konsolidačnú líniu, v čom aj v novom školskom roku pokračujeme.“[69]

Konsolidácia alebo normalizácia zasiahla represívnymi opatreniami nielen učiteľov komunistov, ktorí podporovali demokratizačný proces, ale aj veľký počet nestraníkov, voči ktorým režim nemohol uplatniť stranícke tresty. Títo boli za podporu demokratizačného procesu potrestaní stratou zamestnania, ktoré dovtedy vykonávali, stratou funkčného postavenia alebo negatívnym kádrovým posudkom, čo im sťažovalo uplatniť sa vo svojom odbore. Normalizačný režim využíval systém perzekúcií, tvrdých represívnych zásahov a taktiku priameho zastrašovania. Štátna bezpečnosť sledovala prostredníctvom siete svojich tajných spolupracovníkov a agentov každý pohyb osôb, ktoré pokladala štátna moc za nespoľahlivé a konšpirujúce so západnými krajinami proti socialistickému zriadeniu.

---

[68] Zápisnica z mimoriadneho zasadnutia pedagogickej rady a verejnej schôdze strany z 29.apríla 1969.

[69] Plán práce Pedagogickej školy a Domova mládeže v Turč. Tepliciach na školský rok 1969/70.

Jedným z nástrojom, ktorý používala komunistická strana na udržanie si moci a svojho vplyvu boli politické previerky, ktorými museli prejsť všetci straníci aj nestraníci od určitého stupňa pracovného zaradenia, učiteľov nevynímajúc. Na každom pracovisku bolo zriadené tzv. kádrové oddelenie, ktoré viedlo evidenciu o každom zamestnancovi (kádrové posudky, životopisy, záznamy z previerok, súhlas s vycestovaním do západných krajín, a ďalšie.) Politické previerky sa konali formou písomných odpovedí na zadané otázky a ústnym pohovorom pred komisiou. Písomných otázok bolo desať. Otázky sa týkali názoru preverovaného na vývoj nášho politického a hospodárskeho života do roku 1968, na jeho postoj k vývoju po januári 1968, na stanovisko k výzve 2000 slov, na účasť našich politikov na stretnutiach s ostatnými socialistickými krajinami, na to, či preverovaný zamestnanec pokladal príchod spojeneckých vojsk za nutný a ako ho prijal, či študuje politickú literatúru, čo si myslí o súčasnej politike nášho štátu, ako chce prispieť osobne ku konsolidácii pomerov u nás, atď. Vyplnený písomný dotazník spolu so záznamom o výsledku ústneho pohovoru tvoril politické hodnotenie zamestnanca. Súčasťou záznamu bolo aj čestné prehlásenie o vzťahu preverovanej osoby k náboženstvu. U učiteľov musel byť vzťah k náboženstvu samozrejme negatívny.

Od začiatku sedemdesiatych rokov vládla v československej spoločnosti dusivá atmosféra, ktorá sa niekedy prirovnávala k atmosfére po Mníchovskej dohode. Ako to v živote často býva, zaplatili daň za krátky okamžik slobody a demokracie hlavne statoční a úprimní ľudia, ktorí sa nedokázali brániť, ani vykúpiť obviňovaním druhých. Priebeh tejto osudovej doby charakterizovala po rokoch vtedajšia riaditeľka školy, slovami: „Nepriaznivý dopad na vzájomné vzťahy mali výsledky politickej normalizácie po roku 1970. Previerky pedagógov, členov strany, boli vykonané komisiou v zložení Ján Štec, tajomník OV KSS Martin, Jozef Konečný, profesor gymnázia v Turčianskych Tepliciach, Jozef Salon, robotník z Dolnej Štubne. Politické previerky v učiteľských kolektívoch sledovali vylúčenie čo najväčšieho počtu učiteľov. Postup voči pedagógom bol nekorektný. Trestali vlastne za krstenie detí, čo sledovali od roku 1960. Veľké problémy mala bývalá vychovávateľka DM Anna Dubovcová, ktorá počas previerok už úspešne pracovala na ZDŠ v Turčianskych Tepliciach ako vedúca pionierskej organizácie. Z miesta bola prepustená. SKNV rozviazal pracovný pomer s Annou Ličkovou, lebo bola vylúčená zo strany. Nakoľko boli ústredné orgány zavalené protestmi za nespravodlivé previerky, bola daná možnosť k náprave, čo mali v rukách základné organizácie strany. Žiaľ, že v našich podmienkach sa tak nestalo.“[70]

[70] Nižňanská, M. Turčianske Teplice. Z histórie školstva, učiteľského vzdelávania a kultúry. Prešov 2012, s.339-340.

Spoločenský entuziazmus a záujem o veci verejné, ktoré boli typické pre prvú polovicu roku 1968, vystriedala po normalizačných procesoch politická pasivita a apatia. Ľudia sa uzatvárali do súkromného života, zamestnania a sveta vlastných záujmov. Osobné a rodinné záujmy boli preferované pred verejnými, čo vládny režim v tichosti podporoval. K stabilite pomerov prispievala aj relatívne sa zvyšujúca životná úroveň obyvateľstva. Ľudia sa prispôsobili systému, ktorý si síce nezvolili, ale v ktorom museli žiť.[71] Normalizačný režim garantoval zabezpečenie určitého životného štandardu, prácu, zbavenie existenčných starostí, zaručenie niektorých sociálnych istôt a za to vyžadoval apolitickosť, rezignáciu na dianie vo verejnom živote a manifestačne deklarovanú podporu počas oficiálnych akcií, ako boli voľby či oslavy komunistických sviatkov. V živote spoločnosti dochádzalo k postupnej stagnácii až degenerácii. Spoločnosť strácala vnútornú dynamiku a stávala sa čoraz viac jednotvárnou. Na verejnosti sa opakovali stále rovnaké frázy o veľkých budovateľských plánoch a ich nadšenom plnení, o správnosti zvolenej línie na poslednom zjazde strany či oddanosti veci socializmu. Správnosť myslenia a konania sa posväcovala citátmi z diel klasikov marxizmu-leninizmu alebo z dôležitých straníckych dokumentov, pričom bolo v zásade jedno, kde a pri akej príležitosti sa použili. Citátom z posledného zjazdu strany alebo straníckeho uznesenia začínali pedagogické rady, slávnosti otvorenia a ukončenia školského roku, ale aj oslavy Dňa učiteľov, Dňa žien, športové hry alebo stužkové slávnosti.[72]

V decembri 1970 prijal ÚV KSČ dokument Poučenie z krízového vývoja v strane a spoločnosti po XIII. zjazde KSČ, ktorý sa stal na takmer dvadsať rokov základným ideologickým východiskom vtedajšieho komunistického režimu. Poučenie malo prispieť k ideovo-politickému zjednoteniu spoločnosti, k upevneniu marxisticko-leninskej ideológie, k posilneniu vedúcej úlohy komunistickej strany a k úspešnému socialistickému rozvoju celej spoločnosti.[73] Poučenie z krízového vývoja bolo prostriedkom preverovania lojality občanov voči politike komunistickej strany a štátu. Kto sa odmietol aspoň formálne podriadiť jeho jazyku, toho očakávali problémy pri získavaní vhodnej práce, pri kariérnom

[71] Schizofrenická situácia viedla k nebývalému rozvoju komickosti. Denne vznikali nové vtipy o socializme, ktoré sa šírili ako lavína medzi ľuďmi na pracoviskách, pri pive, v domácnostiach. Ich autori boli spravidla anonymní, a tak nebolo koho postihnúť. „Čo je socializmus? Socializmus je zriadenie, kde sa na všetko stojí a za všetko sedí." „Prečo budujeme socializmus? Pretože je to ľahšie ako pracovať." „Ktoré sú hlavné zásady žitia v socializme? Nemysli! Ak myslíš, nehovor! Ak myslíš a hovoríš, nepíš! Ak myslíš, hovoríš a píšeš, tak sa nepodpisuj! Ak myslíš, hovoríš, píšeš a podpisuješ sa, potom sa nečuduj!"

[72] Ku každodennosti socializmu pozri, napr. Profantová, Z. a kol. Žili sme v socializme. Diel I a II. Bratislava 2012 a 2015, kde je i ďalšia literatúra.

[73] Poučenie z krízového vývoja v strane a spoločnosti po XIII. zjazde KSČ. Bratislava, Pravda. 1971. 54 s.

postupe, pri prijímaní detí na zvolené stredoškolské a vysokoškolské štúdium a i.

Poučenie malo posilniť oslabenú výchovu členov strany i ostatných pracujúcich v duchu marxizmu-leninizmu. V tejto podobe malo plniť tiež funkciu pomôcky pri vyučovaní občianskej náuky na všetkých stupňoch škôl.

Akým smerom sa majú uberať školy predniesol tajomník ÚV KSS pre školstvo, vedu, kultúru a umenie Ľ.Pezlár vo svojom referáte na aktíve školských, straníckych a odborárskych pracovníkov 4. septembra 1969. Za východiskovú a najdôležitejšiu označil tézu, že hoci kontrarevolučné sily v Československu utrpeli porážku, časť protisocialistických síl sa i napriek tomu pokúša s využitím nových metód naďalej ovplyvňovať mládež. Školy v tomto zápase zlyhali, lebo nedokázali včas odhaliť zdravé jadro od nesprávnych nánosov. Z pohľadu Ľ.Pezlára pôsobili v školách tri základné skupiny pedagógov. Prvú skupinu tvorili tí, ktorí stáli pevne na zásadách socializmu, druhú protisocialisticky naladení pedagógovia, ktorých sa bolo potrebné zbaviť a tretiu skupinu tvorili neangažovaní pedagógovia, s ktorými bolo potrebné ideologicky pracovať. Oslabenie ideovo-politickej práce škôl videl Ľ.Pezlár okrem iného aj v tom, že sa v období pred rokom 1968 prenechal veľký priestor vyučovaniu náboženstva na školách.[74]

Aká náročná úloha v oblasti ideovo-politickej výchovy čakala celú školu, objasnila riaditeľka slovami: „Vo výchovnej práci školy nemožno obchádzať zložitú situáciu, ktorá sa vytvorila po 21. auguste v našej republike. I v pedagogickej praxi nám bude treba odpovedať žiakom na mnohé otázky, v mysliach mladých ľudí sa všeličo popretŕhalo, čo sme v školách a v našej spoločnosti roky budovali a vzklíčilo všeličo nové: jasné i chaotické. Každý profesor, vychovávateľ si musí byť vedomý zložitosti situácie a zároveň i zodpovednosti, akým spôsobom vplýva na mládež a ako sa pričiňuje o jej ďalšie správne formovanie.“[75]

Smerovanie novej školskej politiky vytýčil XIV. zjazd KSČ v roku 1971. „Naša škola musí byť socialistickou školou, oporou socialistického zriadenia; jej práca musí vychádzať z princípu jednoty výchovy a vyučovania a spojenia školy so životom.“[76]

V apríli a v novembri 1970 sa uskutočnil dotazníkový prieskum názorov a postojov žiakov školy k politickej situácii v rokoch 1968-1969 a k svetonázorovej otázke. Prieskumom sa zisťoval vzťah žiakov k náboženstvu, efektívnosť poli-

[74] Na stredných školách sa náboženstvo nevyučovalo, iba na základných školách ako nepovinný predmet. Na vyučovanie náboženstva sa bolo potrebné písomne prihlásiť. Vyučovalo sa výlučne v popoludňajších hodinách.

[75] Zápisnica zo zasadnutia pedagogickej rady dňa 24. septembra 1970.

[76] XIV.zjazd KSČ. Bratislava. 1971, s.615.

tického vzdelávania formou tzv. desaťminútoviek, chápanie udalostí rokov 1968-1969 a frekvencia a obsahová náplň triednických hodín. Dotazník vyplnilo zhruba 80 % žiačok školy a jeho výsledky boli do značnej miery prekvapivé. K pravidelnej návšteve kostola a účasti na náboženských obradoch sa prihlásilo takmer 40 % žiačok. Iba 20 % žiačok uviedlo, že sa nezúčastňuje vôbec na náboženských obradoch. Najčastejšie navštevovali náboženské obrady žiačky prvého ročníka (57 %), najmenej žiačky štvrtého ročníka (31 %). Pokrstených a birmovaných bolo takmer 70 % žiačok. Na otázku, či boli upozornené na to, že učiteľky v materskej škole musia byť vyrovnané s náboženskou otázkou až 75 % uviedlo, že ich na to upozornili ich rodičia alebo učitelia v základnej škole.

Prehľady politických a ostatných udalostí, tzv. „desaťminútovky", pred začiatkom vyučovania pokladala prevažná väčšina žiakov za formálne a zbytočné, prípadne požadovali ich skvalitnenie. Spoločenské a politické udalosti v rokoch 1968-1969 takmer vôbec nechápali žiačky prvého ročníka, nerozumeli pojmom komunizmus, marxizmus-leninizmus, konsolidácia pomerov, agresia, vpád, invázia, Varšavská zmluva, NATO a i.

Na základe zistených skutočností v prieskume bolo všetkým PK uložené opatrenie zintenzívniť ideovo-politickú a svetonázorovú výchovu žiakov. Osobitnú pozornosť mali tomuto opatreniu venovať aj triedni učitelia v plánoch triednických hodín.

Zisťovanie stavu osvojenia si vedeckého svetonázoru u pedagogických pracovníkov dopadlo podľa očakávaných predpokladov. Z 31 učiteľov a 9 vychovávateliek sa všetci prihlásili k vedeckému svetonázoru. Nikto z nich sa nezúčastňoval na náboženských obradoch, ani neposielal vlastné deti do kostola, ani ich nedal pokrstiť a birmovať.[77]

Ministerstvo školstva pripravilo na pomoc učiteľom nestraníkom ideovo-politické vzdelávanie (IPV). IPV bolo súčasťou ďalšieho vzdelávania učiteľov. „Cieľom IPV bolo pomôcť učiteľom hlbšie si osvojiť učenie marxizmu-leninizmu, správne sa orientovať vo svetonázorových otázkach a v spoločenskom vývoji, aby mohli plnšie rozvinúť výchovné pôsobenie na mládež v duchu ideí socializmu a komunizmu."[78] Obsahom IPV boli aktuálne otázky školskej politiky, pretože „úlohy komunistickej výchovy, ktoré naša spoločnosť stavia pred socialistického učiteľa, sú náročné. Ak ich má učiteľ splniť, musí byť na

[77] Jedným z najväčších omylov komunizmu bolo, že zakazoval akýkoľvek iný názor, nevynímajúc náboženský, pretože zákazy neviedli k požadovanej názorovej jednote, ale k rozdvojeniu vedomia ľudí. Ľudia sa naučili ináč myslieť a ináč hovoriť. Zaužíval sa pre to výrok: „Mám svoj názor, ale bojujem proti nemu."

[78] Vyhláška MŠ SSR č. 80 z 18. októbra 1977 o jednotnom systéme ďalšieho vzdelávania učiteľov škôl poskytujúcich základné, stredné a vyššie vzdelanie a ostatných pedagogických a výchovných pracovníkov. Novelizovaná bola vyhláškou č.65/1985 Zb.

svoju profesiu brilantne pripravený."[79] IPV učiteľov sa považovalo za účinnejší nástroj pri výchove mladých ľudí ako samotná vysokoškolská príprava učiteľov. Existovalo niekoľko druhov ideovo-politického vzdelávania. Najmasovejším bolo vzdelávanie organizované pod názvom Rok straníckeho školenia (RSŠ). Zúčastňovali sa ho všetci učitelia a vychovávatelia s výnimkou tých, ktorí sa vzdelávali v postgraduálnom štúdiu, rozširovali si alebo dopĺňali kvalifikáciu. Témy boli rôzne, napr. Čo je marxizmus–leninizmus, Čo je a čo chce KSČ, Úlohy strany pri budovaní socializmu, Tridsať rokov KSČ, Krúžky marxizmu-leninizmu, Dejiny KSSZ, Chozrašot a vlastné náklady, Kurz politickej ekonómie, Vnútorná a zahraničná politika, Imperializmus vo svete, Ľudové povery a vedecký ateizmus, atď.

IPV sa uskutočňovalo formou prednášok a seminárov v čase mimo vyučovania. Jeho priebeh kontrolovalo vedenie školy a ZO KSS. Témy IPV sa prednášali podľa vopred zostaveného plánu IPV na príslušný školský rok. Plán obsahoval zoznam tém IPV, ktoré sa v priebehu školského roka postupne preberali. Témy sa realizovali spôsobom, že najskôr bola prednáška a následne k nej seminár. Prednášky pripravovali a realizovali najčastejšie učitelia školy z radov členov KSČ.

Plán ideovo-politického vzdelávania na školský rok 1973/1974

Počet zaradených účastníkov: 31

I. téma: Za ďalšie skvalitnenie výchovy a vzdelávania na školách v duchu plén ÚV KSČ a ÚV KSS o československom školstve a problémoch výchovy mladej generácie.

Prednáška: 23. október 1973

Seminár: 30. októbra 1973 (dva krúžky).

II. téma: Cesty a výsledky hospodárskej spolupráce a socialistickej integrácie štátov RVHP.

Prednáška: 13. november 1973

Seminár: 27. november 1973 (dva krúžky).

III. téma: Charakter súčasnej etapy budovania socializmu v ČSSR a úlohy komunistov pri plnení línie XIV. zjazdu KSČ.

Prednáška: 4. december 1973

Seminár: 11. december 1973 (dva krúžky).

IV. téma: Upevňovanie leninského charakteru strany v súčasnom období.

Prednáška: 20. február 1974

Seminár: 27. február 1974 (dva krúžky).

V. téma: Skúsenosti a výsledky plnenia generálnej línie budovania socializmu v ČSSR, schválenej na IX. zjazde KSČ.

Prednáška: 7. marec 1974

Seminár: 27. marec 1974 (dva krúžky).

[79] Tamtiež.

Záverečné pohovory sa konali v dvoch skupinách. Každá skupina mala ustanovenú vlastnú komisiu. Komisia tvoril predseda a dvaja členovia. Jeden z členov bol zástupca ZO KSS a druhý zástupca ZV ROH. Záverečných pohovorov sa niekedy zúčastňoval aj zástupca OŠ KNV v Banskej Bystrici.

Záverečné pohovory sa realizovali formou ústneho pohovoru alebo seminárnou prácou. Väčšina účastníkov si volila spravidla formu seminárnej práce. Na pohovore mal každý účastník preukázať, že zvládol predpísaný obsah vzdelávania, správne ho pochopil a je tak ideovo a politicky spôsobilý vychovávať mladých ľudí. Predsedovia oboch komisií hodnotili výsledky pohovorov zvyčajne kladne. Všetci účastníci splnili požiadavky a dosiahli veľmi dobré alebo dobré výsledky.

V Pokynoch pre obsahové a organizačné zabezpečenie IPV v školskom roku 1989/1990 bolo stanovené, že do IPV sa zaradia všetci pedagogickí pracovníci školy, teda nielen nestraníci, ale aj komunisti. Nezúčastňovať sa na IPV mohli pedagogickí pracovníci, ktorí študovali VUML (Večerná univerzita marxizmu-leninizmu), študujúci popri zamestnaní a lektori straníckeho vzdelávania. IPV sa uskutočňovalo formou besied s úvodným slovom lektora, ktoré dopĺňali jednotliví účastníci diskusnými príspevkami.
Počet zaradených účastníkov spomedzi pedagogických zamestnancov školy bol 50.
I.téma: Postavenie a úloha pedagogických pracovníkov v procese prestavby spoločnosti a prehlbovanie socialistickej demokracie
Beseda: 2. október 1989 o 14,30 hod. (učitelia)
6. október 1989 o 10,00 hod. (vychovávateľky)
II. téma: Programové ciele Komunistickej strany a socialistického štátu v oblasti výchovy a vzdelávania.
Beseda: 20. november 1989 o 14,30 hod. (učitelia)
24. novembra 1989 o 10,00 hod. (vychovávateľky).

Ďalšie témy sa už nerealizovali. Revolučné udalosti a zmena spoločenských a politických pomerov priniesli definitívne zrušenie tejto formy vzdelávania, ktorá sa netešila medzi radovými učiteľmi príliš veľkej popularite. Ako každá násilná forma vzdelávania aj toto vzdelávanie sa pokladalo len za akúsi nutnú daň režimu. Mnoho učiteľov v ňom nevidelo hlavný zmysel svojho pedagogického pôsobenia. Mnohí vôbec nerozumeli tajom komunistickej politiky, ba čo viac ich to ani nezaujímalo, pretože mali dosť svojich vlastných problémov a starostí. Popoludňajšie sedenia na politických školeniach a velebenie úspechov, ktoré dosiahla spoločnosť pod vedením KSČ, pokladali za stratu času, ktorý bolo možné využiť oveľa lepšie a efektívnejšie. Mnohí sa nedokázali spamäti naučiť a recitovať celé pasáže z klasikov marxizmu-leninizmu, z dokumentov zjazdov komunistickej strany a iných straníckych dokumentov. Ako hovorila jedna z vtedajších učiteliek školy, bola to „zapeklitá situácia“.[80]

[80] V prípade školení a seminárov s odbornou tematikou bola situácia podstatne lepšia. Na týchto podujatiach bývala spravidla aj väčšia a adresnejšia diskusia.

Od polovice osemdesiatych rokov začali prevládať v IPV formálne prístupy. Veľká časť účastníkov sa s jeho obsahom vnútorne nestotožnila a pokladala ho viac menej za nepríjemnú a zaťažujúcu povinnosť. Účasť pedagogických pracovníkov na IPV mala klesajúcu tendenciu. V Informatívnej správe školy za rok 1988/1989 sa uvádzalo, že účasť pedagogických pracovníkov na IPV v uvedenom roku klesla na 79 % a ich aktivita počas IPV sa pohybovala na úrovni necelých 50 %. Podľa názoru vedenia školy bol príčinou tohto nepriaznivého stavu nedostatok teoretických poznatkov k prednášaným témam, ktorý pramenil z toho, že pedagogickí pracovníci neboli ochotní vo svojom voľnom čase študovať marxisticko-leninskú literatúru a stranícke dokumenty. Na seminároch text väčšinou čítali priamo z materiálov, ktoré vychádzali k jednotlivým témam alebo vymedzený čas jednoducho presedeli bez akejkoľvek aktivity.[81] Zámer skvalitniť IPV vytvorením menších seminárnych skupín sa už nepodarilo uskutočniť, lebo novembrová revolúcia túto formu vzdelávania učiteľov definitívne zrušila.

V roku 1973 vykonalo ministerstvo školstva úpravu učebného plánu učiteľstva pre materské školy a vychovávateľstva. Opätovne zaviedlo vyučovanie občianskej náuky aj do 1. a 2. ročníka, čím sa jej celková dotácia v rámci štvorročného štúdia zvýšila na 6 hodín. V 4. ročníku bol zavedený predmet vedeckoateistická výchova v rozsahu 1 hodiny a v 1. až 3. ročníku branná výchova s metodikou, po jednej hodine v jednotlivých ročníkoch. Ostatných vyučovacích predmetov sa úpravy týkali minimálne. Posilnenie hodinovej dotácie občianskej výchovy a zavedenie predmetu vedeckoateistická výchova malo zvýšiť úroveň svetonázorovej výchovy žiakov, ktorá bola v dôsledku udalostí rokov 1968-1969 do značnej miery oslabená.

Zároveň s učebným plánom bol inovovaný aj profil absolventa pedagogickej školy v študijnom odbore učiteľstvo pre materské školy i vychovávateľstvo. Profil absolventa bol definovaný na úrovni všeobecných požiadaviek na absolventa a na úrovni osobitostí profilu učiteľky materskej školy a vychovávateľa mimotriednych a mimoškolských zariadení. Všeobecné požiadavky na členili na požiadavky na ideový a odborný profil absolventa (má osvojené základy marxizmu-leninizmu, súhlasí s politikou KSČ, je aktívny a tvorivý budovateľ socialistickej spoločnosti, nadobudol odborné vzdelanie a kvalifikáciu, vie sa politicky i odborne ďalej vzdelávať), na požiadavky na osobné vlastnosti (ideovosť, čestnosť, pracovitosť, cieľavedomosť, tvorivosť, optimizmus, zásadovosť, úprimnosť, spravodlivosť, vytrvalosť, uvedomelý vzťah k pedagogickej práci,

[81] Situácia na IPV pripomínala často situáciu v triede pred skúšaním. Všetci mali hlavy dole, aby neposkytli dôvod, že sa chcú iniciatívne zapojiť do diskusie.

dobré vyjadrovacie schopnosti), na požiadavky na vzťah k zvereným deťom alebo žiakom (vie porozumieť deťom, pochopiť ich, prejaviť im lásku, dbá o bezpečnosť detí, uplatňuje jednotné požiadavky výchovného pôsobenia, využíva rôzne metódy mravného pôsobenia, spolupracuje s rodičmi a profesijnými organizáciami), a na požiadavky na osobný život absolventa a jeho verejnú angažovanosť (slušné spoločenské správanie, zapájanie sa do verejno-politickej a osvetovej činnosti, potreba sebavýchovy a sebavzdelávania).

Práva a povinnosti učiteľky materskej školy a vychovávateľa vo výchovných zariadeniach definoval Pracovný poriadok pre výchovných a ostatných pracovníkov škôl z roku 1971 a 1978 v článkoch 25 a 32.[82]

V sedemdesiatych rokoch sa začali zavádzať do učebného programu nové nepovinné predmety: výchova k rodičovstvu, dopravná výchova, výchova k ochrane prírodného a životného prostredia.

V súvislosti s nepriaznivým vývojom populačnej situácie sa začiatkom sedemdesiatych rokov začala venovať zvýšená pozornosť výchove k rodičovstvu. Podnetom boli závery XIV. zjazdu KSČ zdôrazňujúce spoločenskú vážnosť rodičovstva a nutnosť jeho podpory výchovnými i organizačnými opatreniami celej spoločnosti. Ministerstvo práce a sociálnych vecí malo pripraviť návrh koncepcie výchovy k rodičovstvu a ministerstvo školstva malo na základe tejto koncepcie vypracovať zásady výchovy k rodičovstvu pre všetky stupne škôl, vrátane škôl, pripravujúcich učiteľov a vychovávateľov. Tieto zásady vstúpili do platnosti od školského roku 1972/1973. Koncom sedemdesiatych rokov bola včlenená výchova k rodičovstvu do učebných plánov všetkých študijných a učebných odborov.

Výchova k rodičovstvu nebola na pedagogickej škole osobitným predmetom, predpísané témy boli povinnou súčasťou ročných tematických plánov odborných predmetov, hlavne biológie, pedagogiky a psychológie. Výučbu dopĺňali prednášky odborníkov z praxe, besedy, filmové predstavenia a iné podujatia.
Témy prednášok v školskom roku 1975/1976 boli nasledujúce:
1. ročník
Kamarátstvo, priateľstvo a láska mladistvých (rozpor medzi vyspelosťou biologickou a psychickou a biologickou nezrelosťou, túžba po sexuálnom živote, pohlavná zdržanlivosť, zodpovednosť za pohlavný život).
Hygiena pohlavných ústrojov a ich funkcia.
2. ročník

[82] Pracovný poriadok pre výchovných a ostatných pracovníkov škôl a výchovných zariadení a pre pracovníkov školských jedální a jedální vo výchovných zariadeniach spravovaných národnými výbormi z 25. februára 1978 č. 4300/1978-X/3, čiastka 13/1978 Zb.

Ušľachtilé chápanie vzťahov medzi chlapcom a dievčaťom (priateľstvo, erotické predpoklady kamarátskeho spolužitia, výber a voľba životného partnera).
Zábrana počatia, antikoncepcia.
3. ročník
Sexuálny život a jeho predpoklady u dospievajúcich a a dospelých (sexuálna aktivita u žien a u mužov, promiskuita, pohlavné choroby a ich prevencia, nežiaduce počatie, škodlivosť umelého prerušenia tehotenstva).
Podmienky kvality potomstva (dedičnosť vlôh a príprava rodinného prostredia, v ktorom sa vlohy majú rozvíjať).
Fyziologické, psychologické a spoločenské základy manželstva a rodičovstva.
4. ročník
Základy starostlivosti o dieťa (faktory zdravého životného a výchovného prostredia a podmienok rodinnej výchovy, zdravá životospráva dieťaťa, vplyv osobnosti rodiča na vývoj dieťaťa).
Rodičovstvo z hľadiska životného názoru a poslania človeka.
Deľba práce v rodine (práva a povinnosti manželov a rodičov, konflikty v rodine a spôsoby ich riešenia).

Doplnkom teoretickej prípravy výchovy k rodičovstvu boli praktické krúžky. V prvom ročníku boli orientované na základy vyšívania a ručných prác, v druhom ročníku na základy strihov a šitia, v treťom ročníku na základy správnej výživy a varenie a vo štvrtom ročníku na kurz kozmetiky mladej ženy a starostlivosť o dojča.

Odborné prednášky a besedy zabezpečovali miestni interní a odborní lekári a učitelia z radov pedagógov a psychológov. O právnych aspektoch rodiny prednášal miestny právnik.

Vývoj politických udalostí v rokoch 1968-1969 a aktívna účasť mládeže na nich spôsobili, že vedúce stranícke a vládne orgány začali kriticky prehodnocovať stav a vývoj školskej politiky. Predmetom diskusie boli nedostatočne pripravené školské reformy, uprednostňovanie kvantitatívnych ukazovateľov výchovnovzdelávacej sústavy pred kvalitatívnymi, nesystémové riadenie školstva a jeho nevyhovujúce materiálne a technické zabezpečenie. Závery z diskusie boli prerokované a schválené na zasadnutí ÚV KSČ v júli 1973. Celý materiál bol zverejnený pod názvom Vývoj, súčasný stav a ďalšie úlohy československého školstva. Smer ďalšieho vývoja školstva bol sformulovaný do požiadavky vypracovať návrh dlhodobého rozvoja vzdelávacej sústavy ČSSR a prepracovať možnosti a cesty výstavby uceleného systému komunistickej výchovy mládeže. Systematická komunistická výchova mala zabezpečiť ideovú a odbornú prípravu aktívneho a presvedčeného budovateľa komunistickej spoločnosti.

V roku 1976 schválilo Predsedníctvo ÚV KSČ dokument Ďalší rozvoj československej výchovnovzdelávacej sústavy. Jeho úlohou bolo modernizovať školstvo na všetkých jeho stupňoch. Modernizácia sa týkala štruktúry výchovno-

vzdelávacej sústavy, procesu výučby, rozsahu i obsahu výučby. Netýkala sa oblasti riadenia školstva na jednotlivých úrovniach, pretože tam si KSČ naďalej uplatňovala absolútnu politickú moc. Zodpovednosť za riadenie výchovy a vzdelávania mala vláda, vykonávateľom ústredných štátnych riadiacich funkcií vo výchove a vzdelávaní bolo ministerstvo školstva. Nasledujúcich osem rokov sa overoval nový obsah vzdelávania, nové formy a postupy vzdelávania, nové experimentálne učebnice. Zároveň sa realizovalo aj vzdelávanie učiteľov. V roku 1984 prijalo Federálne zhromaždenie ČSSR nový školský zákon,[83] ktorého viaceré ustanovenia boli v platnosti až do roku 2008, kedy ich zrušil zákon NR SR č. 245/2008 o výchove a vzdelávaní (školský zákon).

Po schválení a zverejnení školského zákona boli revidované aj ďalšie školské predpisy. Z nich sa priamo dotýkal organizácie a systému strednej pedagogickej školy zákon SNR č. 50/1984 Zb. o štátnej správe v školstve, zákon SNR č. 51/1984 Zb. o školských zariadeniach, vyhláška MŠ SSR č. 88/1984 Zb. o poskytovaní štipendií a hmotného zabezpečenia žiakom gymnázií a stredných odborných škôl, vyhláška MŠ SSR č. 152/1984 Zb. o stredných školách (upravovala sústavu študijných a učebných odborov na stredných školách, zriaďovanie a zrušovanie stredných škôl, typy stredných odborných škôl, plnenie povinnej školskej dochádzky v stredných školách, rozsah, podmienky, dĺžku a priebeh štúdia v stredných školách, pravidlá správania žiakov, ich hodnotenie a klasifikáciu, dĺžku a organizáciu štúdia popri zamestnaní a kombinovaného štúdia, organizáciu štúdia jednotlivých vyučovacích predmetov a pomaturitného štúdia), smernica MŠ SSR č. 7827/1985-21 o stredných školách (upravovala sieť stredných škôl, organizáciu vyučovania, delenie tried na skupiny, odborný výcvik a odbornú prax, exkurzie, kurzy, postavenie riadiacich a poradných orgánov v systéme školy, dokumentácia školy), vyhláška č. 64/1985 Zb. o pedagogickej a odbornej spôsobilosti pedagogických pracovníkov (ustanovila podmienky odbornej a pedagogickej spôsobilosti pedagogických pracovníkov a určila školské zariadenia, v ktorých majú pedagogickí pracovníci postavenie učiteľa), vyhláška MŠ SSR č .65/1985 Zb. o ďalšom vzdelávaní pedagogických pracovníkov (upravila obsah, rozsah a formy ďalšieho vzdelávania), vyhláška MŠ SSR č. 38/1987 Zb. o ukončovaní štúdia na stredných školách.

V školskom roku 1984/1985 začala škola plniť úlohy obsahovej a organizačnej prestavby, ktorej podstata spočívala v posilnení polytechnickej zložky všeobecného vzdelania a modernizácii odbornej zložky – teoretickej i praktickej časti. Všetci učitelia absolvovali počas štyroch rokov odborno-predmetové a metodické preškolenie týkajúce sa skvalitňovania výchovnovzdelávacieho pô-

[83] Zákon č. 29/1984 Zb. o sústave základných a stredných škôl (školský zákon). Zverejnený bol v Zbierke zákonov v čiastke 5/1984.

sobenia a uplatňovanie nových, moderných metód práce. Vo výchovnovzdelávacom procese sa uplatňovali postupy, ktoré mali formovať a rozvíjať aktivitu, tvorivosť a samostatnosť žiakov. Popri tradičných formách výchovnovzdelávacej práce sa začali uplatňovať aj nové formy skupinového a problémového vyučovania, systém polytechnizácie vzdelávania, a i.

Uznesením vlády ČSSR č. 233 zo dňa 6. decembra 1984 bol schválený Program rozvíjania účasti detí a mládeže vo vedecko-technickom rozvoji. Na základe tohto programu sa začal zavádzať do škôl Program elektronizácie. Realizačný program elektronizácie v rezorte školstva bol spracovaný na roky 1986 až 1990. Jeho cieľ bol ambiciózny. Žiaci mali jeho absolvovaním nadobudnúť počítačovú gramotnosť. Medzi ministerským zámerom a jeho praktickou realizáciou v školách však bolo od samého začiatku veľa problémov.

Oblasťou, ktorej sa venovala osobitná pozornosť, bola mravná výchova, pretože stále pretrvávali nedostatky žiakov vo vzťahu k spoločenskému a osobnému vlastníctvu, vo vzťahu k vyučujúcim a ostatným zamestnancom školy a DM. V ideovo-politickej oblasti bolo určujúcim cieľom podnietiť socialistické uvedomenie žiakov a zvýšiť výchovné pôsobenie na svetonázorovo nevyhranených a nábožensky nevyrovnaných žiakov. K naplneniu týchto cieľov mali pomôcť pedagogickým pracovníkom účelovo vydané metodické príručky, zjazdové materiály a iné dokumenty KSČ, odborná literatúra, školské dokumenty atď. Za účinnú formu výchovy k vedeckému svetonázoru sa pokladalo využívanie revolučných tradícií formou rôznych besied, súťaží, exkurzií a pod. Vedenie školy v spolupráci so ZO KSS organizovalo každoročne pre žiakov školy besedu Strana hovorí s mládežou, na ktorú sa pozývali účastníci protifašistického odboja a národnooslobodzovacích bojov, hrdinovia socialistickej práce a iné významné osobnosti politického a spoločenského života.

Hoci projekt ďalšieho rozvoja výchovnovzdelávacej sústavy priniesol aj niektoré progresívne návrhy, v praxi sa jeho realizácia stretávala s vážnymi problémami. Predmetom kritiky bola hlavne dogmatická koncepcia jednotnej školy, skrátenie školskej dochádzky v ZŠ, prílišný centralizmus a byrokracia v riadení škôl, nedostatočné uplatňovanie princípov samosprávnosti v riadení škôl a i. Odstrániť uvedené nedostatky mali opatrenia, ktoré prijala vláda v roku 1988. K ich realizácii už nedošlo.

Štatistický prehľad o žiakoch v školských rokoch 1980/1981 – 1988/1989

Školský rok	Študijný odbor	Počet tried	Počet žiakov	Prospech					Priemerný prospech	Správanie**		Absencia v %
				PV	PVD	P	N	Nekl.		2. st.	3. st	

1980/ 1981	MŠ	16	631	206	286	124	3	3	1,88	4	4	3,63
	V	1	33	6	14	13	-	-	2,01	1	1	2,38
	JNŠ*	1	39	11	22	5	-	1	1,72	-	-	4,22
1981/ 1982	MŠ	15	580	189	252	133	1	5	1,76	4	1	3,88
	V	1	33	12	10	11	-	-	1,88	1	-	3,02
	JNŠ	2	69	24	26	16	-	3	1,73	-	1	4,65
1982/ 1983	MŠ	14	529	145	252	129	1	2	1,85	7	1	4,83
	V	2	68	14	30	23	1	-	2,03	-	-	5,03
	JNŠ	1	33	14	15	3	-	1	1,67	-	-	6,5
1983/ 1984	MŠ	14	487	149	227	110	-	1	1,85	6	-	4,71
	V	3	97	27	33	36	-	1	1,93	2	1	4,95
1984/ 1985	MŠ	13	433	100	177	154	2	-	1,88	2	3	3,80
	V	2	63	12	23	27	-	-	1,92	1	-	3,47
1985/ 1986	MŠ	14	458	111	188	154	3	-	1,87	4	5	4,46
	V	2	61	11	38	12	-	-	1,77	1	-	2,85
1986/ 1987	MŠ	15	488	134	235	114	-	3	1,72	2	1	4,4
	V	1	30	11	19	-	-	-	1,53	-	-	1,58
	JNŠ	1	40	18	14	8	-	-	1,80	-	-	3,0
1987/ 1988	MŠ	15	488	163	220	103	-	2	1,7	1	1	6,53
	JNŠ	2	59	13	36	10	-	-	1,68	-	-	8,87
1988/ 1989	MŠ	16	520	154	226	137	1	2	1,73	4	-	6,37
	JNŠ	1	30	11	17	2	-	-	1,61	-	-	5,49

* JNŠ – denné jednoročné nadstavbové štúdium
** Uvádza sa iba počet žiakov so zníženou známkou zo správania.

1

1. Na pedagogickej praxi v MŠ
2. Národný umelec Eugen Suchoň v škole
3. Národný umelec Ján Cikker v škole
4. Pamätná tabuľa obetiam vojny z radov študentov školy
5. Prvomájový sprievod v Martine
6. Slávnostné ukončenie školského roka
7. Orchester Pedagóg

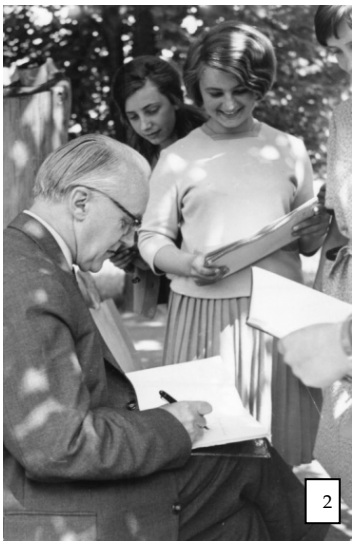

2

3

4

5

6

7

9. Pedagogická škola v rokoch 1989 – 2020

Koncom osemdesiatych rokov bolo čoraz zrejmejšie, že v spoločnosti musí nastať zmena.[1] Klesala výkonnosť ekonomiky, úroveň sociálnej a zdravotnej starostlivosti, školstva, kultúry a umenia, znehodnocovalo sa životné prostredie. Určité skupiny ľudí využívali celý rad rôznych privilégií a výhod na úkor ostatnej spoločnosti, informácie pre verejnosť mediálne prostriedky účelovo skresľovali, nezriedka dochádzalo i k priamemu porušovaniu platných zákonov. Zlý stav ekonomiky a zhoršujúca sa politická situácia vyvolávali nespokojnosť obyvateľstva, začali sa organizovať prvé verejné opozičné vystúpenia občianskych zoskupení, na ktoré dokázal komunistický režim odpovedať len systémom sprísnenej kontroly alebo represívnymi akciami s použitím násilných donucovacích prostriedkov, čo ešte viac znásobovalo odpor ľudí.

Celospoločenský pohyb zasiahol aj do chodu a života pedagogickej školy. A hoci ešte stále prevládala atmosféra strachu, neistoty a obáv z možných následkov v prípade otvoreného protestu, začali sa objavovať aj hlasy volajúce po zmene.[2] Vtedajšie vedenie školy bolo v zložitej situácii, pretože udržať disciplínu žiakov i pedagogických a ostatných zamestnancov školy bolo čoraz náročnejšie, ak nie nemožné. Nadriadené školské orgány pripravovali a posielali riaditeľom škôl usmernenia a pokyny, podľa ktorých mali postupovať, aby eliminovali vplyv vonkajšieho spoločenského diania na žiakov a zamestnancov školy. Školy mali prijímať opatrenia, ktorými by sa znemožnili protesty a odpor nespokojných jednotlivcov alebo celých skupín, mali zabrániť zneužívaniu rozmnožovacej a výpočtovej techniky školy na účely aktivít „opozičného charakteru“, mali zamedziť, aby sa priestory školy využívali na diskusné kluby a pod.

Vo štvrtok 29. júna 1989, deň pred koncom školského roka, odvysielala rozhlasová stanica Slobodná Európa text petície s názvom Niekoľko viet i so zoznamom ľudí, ktorí petíciu podpísali.[3] Okrem chartistov[4] podpísalo petíciu i niekoľko známych umelcov z radov spevákov a hercov, čo vyvolalo veľkú vlnu kritiky zo strany predstaviteľov komunistického režimu. Nasledujúci deň vyšiel v Rudom práve článok pod názvom Kto seje vietor, ktorý reagoval odmietavo na zverejnenie petície, vyzýval k jej masovému odsúdeniu a varoval jej sympatizantov, aby sa nepokúšali „hrať s ohňom“. Stranícke organizácie na

[1] Málokto si vtedy ale dokázal predstaviť, že k zmene dôjde tak skoro a že jej výsledkom bude definitívny pád komunistického režimu.

[2] Pretože viacerí účastníci tej doby žijú, ostane hodnotenie, kto a ako reagoval na priebeh vtedajších udalostí, na neskoršiu dobu.

[3] Názov „Niekoľko slov“ bol odkaz na dokument „Dvetisíc slov“, ktorý vznikol na pôde akadémie vied v júni 1968, dva mesiace pred vpádom spojeneckých vojsk do Československa.

[4] Charta 77 bola jednou z najvýznamnejších akcií odporu voči komunistickému režimu v období po roku 1968. Jej členovia kritizovali štátnu moc za nedodržiavanie ľudských a občianskych práv v Československu. Do roku 1989 podpísalo Chartu asi dve tisíc ľudí.

všetkých úrovniach mali prijať opatrenia smerujúce k zamedzeniu šírenia petičnej výzvy, ktorú označili za „nepriateľský pamflet". Narastajúcemu vplyvu petície mali čeliť organizovaním odsudzujúcich rezolúcií, ktoré mali kolektívne podpisovať zamestnanci na svojich pracoviskách. Tento postup vyvolal nové nepokoje, pretože veľa ľudí odmietlo odsúdiť a podpísať niečo, čoho obsah nepoznali. Oficiálna tlač reprezentovaná Rudým právom a Pravdou zverejňovala iba protipetičné rezolúcie z pracovísk po celej republike, ale celý text petície nezverejnila.[5]

30. júna 1989 končil školský rok obvyklou školskou slávnosťou. Po nej žiaci odišli na letné prázdniny a učitelia na riadnu dovolenku. Počas prázdnin vyvrcholila v Nemecku tzv. berlínska kríza, v Poľsku sa dostali do vlády po prvýkrát nekomunisti, v Maďarsku vypukla silná vlna protivládnych demonštrácií, v Prahe sa konalo veľké protestné zhromaždenie občanov, ktorí si pripomenuli tragické udalosti z 21. augusta 1968. V takejto búrlivej atmosfére začal školský rok 1989/90. Celospoločenský pohyb a názorová polarizácia sa preniesli aj do pedagogického zboru. Počas prestávok a voľných hodín sa v kabinetoch a na chodbách začalo živšie diskutovať, a to aj o veciach, o ktorých bolo predtým lepšie mlčať. Časť členov zboru sa prikláňala k zmene, časť váhala, pretože stále ešte pretrvával strach a neistota a časť obhajovala komunistický režim ako jediný správny a spravodlivý. K prvému vážnejšiemu názorovému stretu došlo počas mimoriadnej septembrovej porady, ktorú zvolalo vedenie školy spolu so ZO KSS. Hlavným bodom programu bol stranícky materiál o narastaní opozičných a nepriateľských nálad v určitých skupinách ľudí. Po jeho prečítaní predložilo vedenie školy členom učiteľského zboru požiadavku, aby kolektívne odsúdili petíciu Niekoľko viet a nesúhlas s ňou potvrdili svojím osobným podpisom. Nastala zvláštna a dovtedy len ťažko predstaviteľná situácia. Časť členov učiteľského zboru odmietla podpísať odsúdenie petície, dokiaľ nebude poznať jej obsah. Vedenie školy odmietlo prečítať petíciu, buď k tomu nemalo stranícky súhlas alebo z nejakých iných dôvodov, a tak napokon k žiadnemu kolektívnemu odsúdeniu petície nedošlo.[6] Bola to prvá otvorená demonštrácia nesúhlasu časti učiteľského zboru s dovtedajšími pomermi v škole, ktorá bola začiatkom neskorších zmien. Po rokoch vynucovanej poslušnosti a disciplíny, bezduchého

[5] Celý text petície bol oficiálne zverejnený až po páde komunistického režimu. Petícia požadovala prepustenie politických väzňov, ukončenie kriminalizovania a prenasledovania rôznych nezávislých občianskych iniciatív, zrušenie obmedzovania slobody zhromažďovania, cenzúry slova, rešpektovanie oprávnených požiadaviek všetkých veriacich a začatie slobodnej diskusie o dovtedy zakázaných témach, ako napr. inváziа piatich štátov Varšavskej zmluvy do Československa, normalizačný proces v sedemdesiatych rokoch a i.

[6] Neskôr sa ukázalo, že obavy komunistického režimu z petície boli prehnané. Ako povedala speváčka H.Zagorová, „nebolo tam nič, čo by slušný človek nepodpísal".

prikyvovania hlavou na znak súhlasu so všetkým, našli viacerí učitelia v sebe odvahu a mravnú silu postaviť sa na stranu pravdy, hoci boli pomery ešte stále neisté a nikto nevedel, či odmietnutie nesúhlasu s petíciou nebude mať nežiaduce následky.

Udalosti, ktoré viedli bezprostredne k pádu komunistického režimu u nás začali študentskými demonštráciami 16. novembra v Bratislave a 17. novembra 1989 v Prahe, ktoré sa konali pri príležitosti Medzinárodného dňa študentstva. V Prahe proti pokojnej demonštrácii študentov zasiahla brutálnym spôsobom polícia, čo sa stalo spúšťacím mechanizmom celonárodného odporu. Vedenie KSČ a štátu sa usilovalo zamlčať násilný zásah polície.[7] V oficiálnych médiách sa prezentoval iba okrajovo, ako udalosť, ktorá mala „protisocialistický charakter", bez konkrétnych informácií o priebehu manifestácie. Stranícke organizácie na všetkých stupňoch dostali ústredný pokyn, aby odmietli nepriateľské protisocialistické snahy a zabezpečili plynulosť práce, pokoja a poriadku. Mali prijať náležité represívne opatrenia voči tým, ktorí sa zúčastnili celospoločenských nepovolených akcií a aktivít. Opatrenia pre postup riaditeľov stredných škôl vo vtedajšom stredoslovenskom kraji vydal Krajský národný výbor 21. novembra 1989, ale už po dvoch týždňoch bola ich platnosť zrušená po dohode medzi OŠ SKNV a Stredoslovenským stredoškolským koordinačným výborom v Žiline. Riaditelia škôl mali umožniť činnosť akčných výborov pôsobiacich v škole, poskytnúť im vhodné priestory, prístup k telefónu a rozmnožovacej technike.

Po násilnom zásahu bezpečnostných zložiek proti demonštrujúcim študentom sa zapojila do protestných zhromaždení aj širšia verejnosť. Od pondelka 20. novembra 1989 sa konali v Prahe a neskôr i v Bratislave mnohotisícové zhromaždenia (mítingy), na ktorých občania protestovali proti zásahu bezpečnostných síl na Národnej triede 17. novembra a požadovali jeho dôkladné prešetrenie, ďalej žiadali výrazné politické reformy a slobody, rehabilitáciu nespravodlivo odsúdených osôb a prepustenie politických väzňov. Proti týmto protestným zhromaždeniam sa vtedajšia vládna moc už neodvážila zasiahnuť ozbrojenými zložkami štátu. Voči demonštrantom nezasiahli ani narýchlo zmobilizované Ľudové milície. Neskôr sa tejto quasi nenásilnej forme zmeny spoločenského a politického systému u nás začalo hovoriť „nežná revolúcia". V Čechách sa zaužívalo označenie „sametová revoluce".

V piatok 24. novembra 1989 sa v priestoroch Kultúrneho a spoločenského strediska v Turčianskych Tepliciach konala stužková slávnosť žiakov jednej z tried štvrtého ročníka. Počas slávnosti sa náhle rozšírila správa, že odstúpili niektorí členovia Predsedníctva ÚV KSČ, a že v neskorých večerných hodinách

[7] Počas zásahu bolo zranených 600 mladých ľudí. Lekári ošetrili v prvých troch dňoch 95 a do konca novembra spolu 162 osôb. Hospitalizovaných bolo 35 osôb, z toho sedem s ťažkým zranením.

zaradí Československá televízia do vysielania skrátený filmový záznam zo zásahu bezpečnostných jednotiek na Národnej triede v Prahe a v Štúdiu dialóg sa stretnú v diskusii predstavitelia novovzniknutej Verejnosti proti násiliu (VPN), zástupca KSS a zástupcovia študentov. Pred desiatou hodinou v noci sa zišlo niekoľko učiteľov i rodičov v služobnej miestnosti hasičov, kde bol televízor, aby sledovali ohlásený priebeh zásahu a následný dialóg. Reakcie na brutálny zásah voči študentom boli rozdielne, ale väčšina členov pedagogického zboru ho jednoznačne odsúdila.

27. novembra sa uskutočnil dvojhodinový manifestačný generálny štrajk, najväčší od roku 1948. Do štrajku sa zapojila aj časť pedagogických zamestnancov školy a väčšina žiakov. Niekoľko žiakov denného pomaturitného nadstavbového štúdia a žiakov 4.ročníka sa zúčastnilo veľkých protestných zhromaždení v Martine a v Banskej Bystrici. Žiaci 1.-3. ročníka boli v škole, kde v čase od 12,00 do 14,00 hodiny mali s nimi viesť učitelia dialóg na témy týkajúce sa aktuálnej spoločenskej a politickej situácie. Po skončení dvojhodinového štrajku zorganizovali žiaci pred budovou školy symbolickú živú reťaz a takto prešli cez celé mesto až k internátu.

Všetko bolo v tých dňoch spontánne, rýchle a emotívne. Na premýšľanie a vyčkávanie, ako a ktorým smerom sa budú udalosti odvíjať, nebol čas. Každý deň sa objavovali nové správy o meniacej sa situácii. Polarizovali sa a menili aj názory a postoje ľudí. Školské vyučovanie prebiehalo v akomsi slobodnejšom a voľnejšom režime. Na hodinách, hlavne humanitných predmetov, sa veľa diskutovalo o prebiehajúcich udalostiach. Študenti aktívne vystupovali a pýtali sa na mnohé veci, čím nepriamo nútili aj učiteľov, aby prejavili svoje názory a postoje. Stále však bolo zreteľne vidieť, že mnohí z nich mali strach a báli sa vyjadriť svoj názor. Veľkou mierou k tomu prispievalo i vedenie školy, ktoré na základe inštrukcií a pokynov nadriadených straníckych a školských orgánov pokladalo búrlivé udalosti len za prechodnú epizódu a systémom rôznych opatrení sa pokúšalo zabrzdiť narastajúcu iniciatívu a aktivitu zamestnancov i žiakov. Situácia sa začala radikálnejšie meniť po generálnom štrajku 27. novembra. Odvtedy sa už nedalo spoliehať na inštrukcie a autoritu nadriadených orgánov a vedenie školy muselo akceptovať celospoločenské zmeny a podieľať sa na nich. Učiteľov a žiakov, ktorí sa zúčastnili štrajku a ďalších protestných aktivít muselo ospravedlniť na základe pokynu OŠ SKNV v B. Bystrici.

28. novembra oznámilo MŠMaŠ zrušenie predmetu občianska náuka ako maturitného predmetu. 29. novembra FZ ČSSR zrušilo ústavný článok o vedúcej úlohe KSČ v spoločnosti a monopolnom postavení marxisticko-leninskej ideológie vo výchove a vzdelávaní. Udalosti sa po tomto významnom právnom akte odvíjali rýchlym tempom a ich prvá etapa skončila začiatkom decembra 1989

rezignáciou prezidenta G. Husáka i demoralizovanej vlády a vymenovaním novej vlády národného porozumenia, v ktorej už komunisti nemali väčšinu.[8]

30. novembra 1989 vzniklo v Bratislave Učiteľské fórum (UF). Ustanovené bolo ako neformálne a nepolitické združenie slovenských učiteľov a pedagogických pracovníkov, ktorého poslaním bolo presadzovať uskutočnenie požiadaviek verejnosti v oblasti školstva. V úvodnom vyhlásení UF zdôraznilo, že v dobe obrody spoločnosti „slovenskí učitelia a pedagogickí pracovníci nemôžu a nechcú stáť bokom od tohto diania." Slovenskí učitelia a pedagogickí pracovníci považujú „za svoju morálnu, občiansku i profesionálnu povinnosť podporiť požiadavky študentov a iniciatívy OF a VPN."[9]

Akčný program Učiteľského fóra pri stredných školách

1. V praxi škôl a školských zariadení dôsledne realizovať zrušenie článku č.4 a 16/1 Ústavy ČSSR. Výchovu a vzdelávania viesť na základe najnovších vedeckých poznatkov, princípov humanizmu, vlastenectva a demokracie.
2. Pripraviť nový školský zákon, ktorý bude riešiť aktuálne zmeny v oblasti školstva a školskej politiky. Prehodnotiť sieť stredných škôl a školských zariadení a prepracovať ich základné pedagogické dokumenty.
3. Zrušiť súčasný spôsob riadenia všetkých druhov a typov stredných škôl a školských zariadení a riadiť ich priamo ministerstvom školstva. Posilniť právomoci škôl a školských zariadení, aby sa mohli stať samostatnými právnymi subjektmi. Zriadiť školské rady ako poradné a kontrolné orgány škôl. Prehodnotiť postavenie a úlohy predmetových komisií a metodických združení na školách.
4. Realizovať občiansku a pracovnú rehabilitácie pedagógov prepustených zo školských služieb z politických alebo náboženských dôvodov. Obsadzovať riadiace funkcie v školách iba konkurzným riadením.
5. Odstrániť negatívne faktory nepriaznivo ovplyvňujúce efektívnosť výchovy a vzdelávania (vysoké počty žiakov v triedach, vysoké úväzky učiteľov, nedostatočné mzdy a odmeny pedagogických pracovníkov, brigády, schôdze, výcviky a kurzy v čase vyučovania, a pod.). Vypracovať nový systém hodnotenia práce stredných škôl.
6. Riešiť priestorové problémy stredných škôl, modernizovať budovy, učebne, kabinety, materiálno-technické vybavenie škôl, zabezpečiť tvorbu nových učebníc, učebných pomôcok.
7. Záujmovú činnosť žiakov organizovať na princípe dobrovoľnosti v čase mimo vyučovania.

[8] K priebehu politických a spoločenských udalostí vedúcich k pádu komunizmu u nás pozri, napr. Žatkuliak J. a kol. November '89. Medzník vo vývoji slovenskej spoločnosti a jeho medzinárodný kontext. Bratislava 2009, kde je i zoznam ďalšej literatúry; Balun P., Strešňák G.: November. Očami ŠTB a ulice. Vydal Ústav pamäti národa v Bratislave v roku 2009.

[9] „Učiteľom všetkých typov a stupňov škôl." Leták KV UF, Bratislava 30.11.1989. UF sa neskôr pretransformovalo na profesijno-odborovú organizáciu osôb činných v pedagogickom povolaní.

8. Založiť nové slobodné a nezávislé školské odbory. Priznať pedagogickým pracovníkom štatút štátneho zamestnanca.
9. Prehodnotiť systém ďalšieho vzdelávania pedagogických pracovníkov. Umožniť učiteľom zúčastniť sa domácich i zahraničných študijných pobytov a stáži.
10. Venovať zvýšenú pozornosť problémom školských zariadení.[10]

6. decembra 1989 bolo založené Učiteľské fórum v škole. Za členov koordinačného výboru boli zvolení J. Dvorský, E. Prídavková, I. Marčeková, neskôr E. Koričánska. Koordinačný výbor vypracoval návrh požiadaviek UF pri SPgŠ, ktoré boli po úpravách a doplneniach predložené vedeniu školy.

Akčný program Učiteľského fóra pri SPgŠ v Turčianskych Tepliciach

1. Pracovné porady uskutočňovať jedenkrát, najviac dvakrát, v príslušnom mesiaci. Porada musí byť operatívna, konštruktívna a adresná.
2. Zrušiť ideovo-politické vzdelávanie učiteľov i žiakov. Otázky politickej príslušnosti a angažovanosti riešiť zásadne mimo školu.
3. Zabezpečiť platenie suplovaných hodín (odborné i neodborné), ktoré sa dovtedy započítavali do plnenia pracovných povinností, ale sa neplatili.
4. Členov vedenia školy voliť priamo učiteľským zborom alebo ich vyberať konkurzným riadením.
5. Prehodnotiť kritériá odmeňovania a oceňovania práce učiteľov.
6. Vymedziť kompetencie školy a kompetencie domova mládeže.
7. Otázku zriaďovania a vybavenia odborných učební riešiť za účasti všetkých členov učiteľského zboru.
8. Prehodnotiť systém názornej agitácie v škole. Nástenky v škole nesmú propagovať stranícke alebo iné súkromné záujmy. Z knižničných a kabinetných zbierok odstrániť stranícke dokumenty a iný ideologický materiál.
9. Zvýšiť osobnú zodpovednosť každého člena učiteľského zboru za vlastnú odbornosť, ďalšie vzdelávanie a výchovné pôsobenie.
10. Osobné spory riešiť v rámci erudovanej diskusie, demokratickej výmeny názorov a na základe odôvodnenej argumentácie.
11. Zvýšiť úroveň sociálnej starostlivosti o učiteľov a vylepšovať životné podmienky učiteľov.
12. Zabezpečiť delenie tried s viac ako 24 žiakmi na hodinách slovenského jazyka a cudzích jazykov.[11]

Vedenie školy reagovalo na požiadavky KV UF s tým, že treba vyčkať na pokyny ministerstva alebo ďalších nadriadených orgánov. Stále predpokladalo, že sa situácia zvráti, ako to bolo v roku 1968. Rovnakú vyčkávaciu stratégiu zvolilo

[10] Zostručnený výber z Návrhu akčného programu Krajského koordinačného výboru stredných škôl a školských zariadení vydaného 3.2.1990 v Banskej Bystrici.
[11] Akčný program Učiteľského fóra pri SPgŠ prerokovaný a schválený na porade 11.12.1989.

i v prípade účasti na spoločnom mítingu, ku ktorej ho vyzýval KV UF i žiaci školy. V danej situácii prevzal iniciatívu KV UF spolu s akčným výborom žiakov a zorganizovali ešte pred Vianocami dva celoškolské mítingy.[12] Aj na nich sa prejavila snaha niektorých členov vedenia školy bagatelizovať význam prebiehajúcich udalostí a spochybňovala sa oprávnenosť protestov. Napätá situácia v školách sa mala riešiť podľa pokynov banskobystrického KV UF tak, že najskôr treba vykonať referendum k vysloveniu dôvery alebo nedôvery vedeniu školy a v prípade, že bude vyslovená nedôvera vedeniu školy, budú nasledovať voľby, v ktorých sa zvolí nové vedenie. Na príprave a organizácii referenda, ale aj všetkých predchádzajúcich iniciatív a akcií, sa od začiatku najviac podieľali M. Bartoš a J. Dvorský, ktorí v tej búrlivej dobe konzultovali možné postupy s KV UF v Banskej Bystrici, okresným výborom VPN v Martine a hnutím Obroda. Referendu o dôvere predchádzali písomné požiadavky žiakov, v ktorých žiadali zredukovať učebné osnovy tak, aby sa venovalo viac hodín odborným predmetom. Ďalej žiadali zrušiť povinný odber časopisov a dennej tlače, zosúladiť požiadavky zo strany metodikov a cvičných učiteliek MŠ, prehodnotiť prístup učiteľov k žiakom, nepoužívať oslovenie profesor vo vzťahu k stredoškolským učiteľom, zlepšiť materiálne podmienky výučby, kvalitu stravovania v školskej jedálni, prispôsobiť rozvrh hodín cestovnému poriadku, povoliť účasť žiakov na pedagogických radách a poradách, kde sa rozhoduje o problémoch žiakov, vyhradiť miestnosť pre prácu akčného výboru, nahradiť letnú aktivitu platenou pedagogickou praxou.

Referendum k vysloveniu dôvery vedeniu školy sa konalo 19. decembra 1989 v zborovni školy. Zúčastnilo sa ho 35 učiteľov. Členovia vedenia školy sa podľa vtedajších pokynov na referende priamo nezúčastnili. V tajnom hlasovaní bola dvom členom vedenia školy vyslovená nedôvera, jednej členke vedenia vyslovilo dôveru a podporu takmer 80 % prítomných členov učiteľského zboru.

Pretože rástla nespokojnosť v školách s pomalým postupom zmien, rôznili sa nálady a narastal nepokoj v učiteľských zboroch, nariadilo ministerstvo pokynom zo dňa 4. januára 1990 uskutočniť voľby riaditeľov stredných škôl. Voľba riaditeľa Strednej pedagogickej školy v Turčianskych Tepliciach a jeho zástupcov sa uskutočnila 18. januára 1990. Na voľbe sa zúčastnilo 43 členov pedagogického zboru. Voľby riadila volebná komisia, do ktorej boli zvolení P. Bílik, M. Chovanová, M. Machilová. Výsledky voľby na funkciu riaditeľa boli nasledovné: Z. Novotná získala 26 hlasov, J. Dvorský 20, M. Lilgová 15, M. Bartoš 8, M. Lettrich 8, E. Koričanská 7, E. Štolc a S. Thomka po 6 hlasov. Z. Novotná sa no-

[12] Jeden sa konal v starej telocvični. Panovala zvláštna atmosféra, pretože nebývalo zvykom viesť verejné diskusie za účasti všetkých zamestnancov a žiakov školy. Prekvapila reakcia a názory niektorých študentov. Odrazu to už neboli deti, ktoré treba viesť za ruku. Prejavili odvahu a silu povedať, čo cítia a čo si myslia.

minácie na funkciu riaditeľky školy vzdala, preto nasledoval druhý kandidát v poradí J. Dvorský, ktorého na základe volebného výsledku menoval SKNV v Banskej Bystrici za riaditeľa Strednej pedagogickej školy v Turčianskych Tepliciach, s platnosťou od 1. februára 1990. Za zástupcu riaditeľa bola menovaná Z. Novotná.

Bola to úžasná a krásna doba, aká sa prihodí len výnimočne. Byť účastníkom takých veľkých udalostí a spolupodieľať sa na zmenách, ktoré priniesli, bolo nádherným zážitkom. Pocit absolútnej slobody a viera v lepšiu budúcnosť spájali ľudí na námestiach, v pivárňach, na kultúrnych vystúpeniach v jednu živú súzvučnú bytosť. V prvých rokoch po zmene spájal všetkých pocit družnosti, spolupatričnosti a hrdosti, že patríme k veľkej rodine školy. To, že sa mnohé neskôr znešvárilo, že prišli chyby a omyly, bolo len potvrdením, že spoločnosť a ľudia musia prejsť všetky vývojové stupne, cez ktoré je nevyhnutné prejsť. Šťastie je vždy vykúpené niečím ťažkým a bolestným. Názorová nejednotnosť sa prejavila aj medzi zamestnancami školy, čo bolo prirodzeným dôsledkom vývoja udalostí. Nikto sa však už nemusel báť, že za svoj názor bude potrestaný stratou zamestnania, pracovnej pozície, že nebude môcť cestovať kam chce, že nebude môcť mať deti na vysokej škole a pod.

V roku 1991 vydalo MŠ MaŠ SR nové Pravidlá pre výber a obsadenie funkcií riaditeľov a zástupcov riaditeľov škôl. Výber riaditeľa školy a jeho zástupcov sa uskutočnil 3. júna 1991 tajnou voľbou, na ktorej sa podieľali všetci prítomní pedagogickí zamestnanci školy. Voľby pripravovala a viedla rada školy. Ich priebeh sledovala K. Donovalová zo Školskej správy II. v B. Bystrici. Vo voľbách získal Ján Dvorský 28 hlasov z odovzdaných 39 platných hlasov. Na základe tohto výsledku navrhla rada školy J. Dvorského na funkciu riaditeľa školy a na funkciu zástupcov riaditeľa školy odporučila Z. Novotnú, S. Thomku a E. Štolca. Školská správa II. v B. Bystrici návrh rady školy potvrdila a vymenovala J. Dvorského za riaditeľa školy s účinnosťou od 1. júla 1991.

Organizácia, riadenie a správa školstva

Závažné spoločensko-politické a ekonomické zmeny po roku 1989 zasiahli aj do systému školského vzdelávania a vynútili si celý rad zmien v jeho organizácii, riadení a správe. K hlavným patrilo odpolitizovanie vzdelávania a odstránenie jednostrannej ideologickej orientácie školskej výchovy, zrušenie štátneho monopolu v oblasti výchovy a vzdelávania, decentralizácia systému riadenia škôl presunutím časti právomocí na obce a riaditeľov škôl, právo slobodnej voľby žiakov pri výbere školy a i. Zároveň bolo potrebné vykonať legislatívne zmeny, ktoré by právne ukotvili nastúpené demokratizačné procesy v školstve a zosúladili školskú legislatívu s medzinárodnými dokumentmi týkajúcimi sa výchovy a vzdelávania.

Určujúcim motívom zmien v systéme školského vzdelávania bolo vytvoriť také podmienky, ktoré by viedli k rozvoju potenciálnych možností každého mladého človeka, pripravovali ho na plnohodnotný život v demokratickej spoločnosti a poskytovali mu uplatnenie na trhu práce doma i v zahraničí.

Od roku 1990 dochádzalo postupne k posilňovaniu samostatnosti škôl, na ktoré presunul štát časť svojich kompetencií. Školy nadobudli právnu subjektivitu, čím získali väčšiu nezávislosť pri rozhodovaní v oblasti vnútroorganizačnej, správnej, personálnej i finančnej.

Školský systém v Slovenskej republike po roku 1989

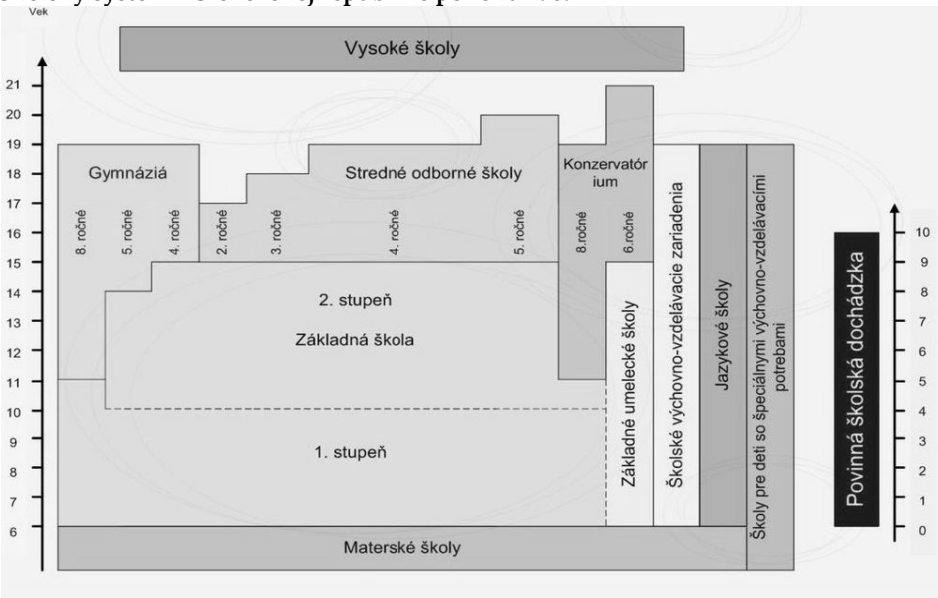

K prvým legislatívnym normám po roku 1989, ktoré upravovali systém organizácie, riadenia a správy škôl patril zákon č. 347/1990 Zb. o všeobecnej pôsobnosti organizácií a ministerstiev a zákon č. 542/1990 Zb. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve. Zákon č. 347/1990 Zb. upravoval pôsobnosť a úlohy MŠ SR a ostatných orgánov v systéme riadenia a správy školstva.

Zákon č. 542/1990 Zb. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve upravoval pôsobnosť, organizáciu a úlohy orgánov štátnej správy v školstve a orgánov školskej samosprávy. Podľa ustanovení tohto zákona vykonávali štátnu správu v školstve riaditeľ školy alebo školského zariadenia, školská správa, ministerstvo školstva a iné ústredné orgány štátnej správy. Školskú samosprávu vykonávala rada školy a vyššia územná školská rada. Súčasťou riadenia

v školstve bola tiež nezávislá školská inšpekcia, ktorá vykonávala funkciu kontroly štátu nad úrovňou a výsledkami výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach, nad úrovňou pedagogického riadenia a materiálno-technických podmienok práce škôl a školských zariadení. Zákon č. 542/1990 Zb. vytvoril odvetvový systém riadenia, a tým podmienky pre pluralitný rozvoj školstva a podmienky na posilnenie samostatnosti škôl.

Ústredným riadiacim a správnym školským orgánom bolo aj po roku 1989 ministerstvo školstva. Riadilo výkon štátnej správy na úseku školstva vypracovávaním koncepcií rozvoja školstva a vydávaním všeobecne záväzných právnych predpisov, smerníc a pokynov.

Zákon o štátnej správe v školstve a školskej samospráve vytvoril predpoklady aj pre spoluúčasť volených samosprávnych orgánov (rady školy) na riadení a správe škôl.

V roku 1996 zrušil zákon č. 222/1996 Z.z. o organizácii miestnej štátnej správy školské správy a ich pôsobnosť bola prenesená na novozriadené krajské úrady, do pôsobnosti ktorých prešla tiež zriaďovateľská právomoc, riadenie a správa stredných škôl. Krajské úrady zabezpečovali výkon činností pre stredné školy v oblasti riadenia a správy prostredníctvom príslušných odborov (vnútroorganizačný, personálny, finančný), čo sa ukázalo neskôr ako príliš zložité a komplikované.

Pretože vykonané zmeny štátnej správy nepriniesli podstatné skvalitnenie riadiacich a správnych činností v školstve bola pripravená a realizovaná ďalšia reforma. Do praxe ju uviedol zákon č. 416/2001 Z.z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a na vyššie územné celky (tzv. kompetenčný zákon). Správa škôl a školských zariadení bola prenesená na obce a vyššie územné celky. Súčasne so zákonom č. 416/2001 Z.z. boli pripravené a vydané nadväzné zákony - zákon č. 506/2001 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení, novela zákona o školských zariadeniach z roku 2001, novela zákona o ďalšom vzdelávaní, zákon č. 596/2003 Z.z. o štátnej správe v školstve, školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v úplnom znení a ďalšie.

Proces reformných zmien v školstve po roku 1989 bol zavŕšený prijatím zákona č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon), ktorým boli ustanovené princípy výchovy a vzdelávania, ciele, podmienky, rozsah, obsah, formy a organizácia výchovy a vzdelávania v školách a v školských zariadeniach, stupne vzdelania, prijímanie na výchovu a vzdelávanie, ukončovanie výchovy a vzdelávania, poskytovanie odbornej výchovno-poradenskej a terapeuticko-výchovnej starostlivosti, dĺžka a plnenie povinnej školskej dochádzky, vzdelávacie programy na štátnej úrovni, výchovno-vzdelávacie programy na školskej úrovni, sústava škôl a školských zariadení, práva a povinnosti škôl a školských

zariadení, práva a povinnosti detí a žiakov, rodičov alebo inej fyzickej osoby než rodičia, ktorá má dieťa zverené do osobnej alebo pestúnskej starostlivosti na základe rozhodnutia súdu.

Po prijatí školského zákona nasledovali v rýchlom slede vykonávacie predpisy k zákonu – vyhláška MŠ SR č. 318/2008 Z.z. o ukončovaní štúdia na stredných školách, vyhláška MŠ SR č. 231/2009 Z.z. o organizácii školského roka, vyhláška MŠ SR č. 236/2009 Z.z. o školskom internáte, vyhláška MŠ SR č. 330/2009 Z.z. o zariadení školského stravovania, vyhláška MŠ SR č. 65/2015 Z.z. o stredných školách a ďalšie.

V roku 2009 schválila NR SR zákon č. 184/2009 Z.z. o odbornom vzdelávaní a príprave a zákon č. 317/2009 Z.z. o pedagogických zamestnancoch a o odborných zamestnancoch a vykonávacie predpisy k nemu – nariadenie vlády SR č. 422/2009 Z.z., ktorým sa ustanovuje rozsah priamej vyučovacej činnosti a priamej výchovnej činnosti pedagogických zamestnancov, vyhlášku MŠ SR č. 437/2009 Z.z., ktorou sa ustanovujú kvalifikačné predpoklady a osobitné kvalifikačné požiadavky pre jednotlivé kategórie pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov, vyhlášku MŠ SR č. 445/2009 Z.z o kontinuálnom vzdelávaní, kreditoch a atestáciách pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov.

Odborné vzdelávanie a prípravu žiakov stredných odborných škôl upravoval novelizovaný zákon NR SR č. 61/2015 Z.z. o odbornom vzdelávaní a príprave a vykonávací predpis k nemu - vyhláška MŠ SR č. 64/2015 o sústave odborov vzdelávania a o vecnej pôsobnosti k odborom vzdelávania. Vyhláška neurčila pre skupinu študijných odborov 76 učiteľstvo stavovskú ani profesijnú organizáciu.[13]

Legislatívne zmeny po roku 1990 sa prejavili i vo vnútornom živote školy. V súlade so zákonom č. 542/1990 Zb. prešla Stredná pedagogická škola v Turčianskych Tepliciach s účinnosťou od 1.januára 1991 do pôsobnosti Školskej správy II. v Banskej Bystrici. Školská správa zabezpečovala výkon prenesených kompetencií voči škole v oblasti správnej a ekonomickej. Oblasť pedagogického riadenia školy spadala do kompetencie ministerstva školstva. Kontrolu pedagogického riadenia školy vykonávalo Štátne inšpekčné centrum v Banskej Bystrici. Metodické usmerňovanie pedagogických a riadiacich procesov v škole zabezpečovalo regionálne Metodické centrum v Banskej Bystrici, ktoré prevzalo túto pôsobnosť od bývalého Krajského pedagogického ústavu.

[13] Stredné pedagogické školy, neskôr Pedagogické a sociálne akadémie dlhodobo spolupracovali pri tvorbe kurikulárnych dokumentov so Spoločnosťou pre predškolskú výchovu na Slovensku.

V roku 1991 získala škola po šesťdesiatich rokoch opätovne čestný názov „Jána Kollára" a jej celý názov znel Stredná pedagogická škola Jána Kollára v Turčianskych Tepliciach.

Po zrušení školských správ zákonom č. 222/1996 Z.z. prešla škola od roku 1996 do zriaďovateľskej pôsobnosti Krajského úradu so sídlom v Žiline. Súčasne došlo i k zmene názvu školy. Od roku 1996 sa škola nazývala Pedagogická a sociálna akadémia v Turčianskych Tepliciach.

Zákonom č. 302/2001 Z.z. o samospráve vyšších územných celkov (zákon o samosprávnych krajoch) prešla škola s účinnosťou od 1. januára 2002 do pôsobnosti vyššieho územného celku (samosprávneho kraja) so sídlom v Žiline.

S účinnosťou od 1. januára 2004 sa Dodatkom č.1 k zriaďovacej listine školy stal organizačnou súčasťou školy Domov mládeže a Školská jedáleň. S účinnosťou od 1. januára 2007 sa Dodatkom č.4 k zriaďovacej listine stala súčasťou školy aj Školská knižnica. Zriaďovacou listinou č. 3073/2009/OŠ-032 zo dňa 1. novembra 2009 bola škola zriadená na dobu neurčitú s organizačnými súčasťami Školský internát, Školská jedáleň a Školská knižnica.

Pedagogická a sociálna akadémia bola zriadená v zmysle vtedajších platných predpisov ako rozpočtová organizácia Žilinského samosprávneho kraja.

V roku 2018 došlo k ďalšej zmene názvu školy. MŠVVaŠ SR rozhodnutím č.2018/6331:2-10H0 zo dňa 04.05.2018 zmenilo názov Pedagogická a sociálna akadémia na Stredná odborná škola pedagogická, s účinnosťou od 1. septembra 2018. Na základe rozhodnutia ministerstva školstva upravil zriaďovateľ Dodatkom č.1 k Zriaďovacej listine č. 3073/2009/OŠ-032 zo dňa 01.11.2009 znenie zriaďovacej listiny v bode názov organizácie na Stredná odborná škola pedagogická v Turčianskych Tepliciach.

Neodmysliteľnou súčasťou transformácie školskej sústavy bola modernizácia obsahu vzdelávania. Od roku 1990 odborníci na školské vzdelávanie, učiteľská a ostatná verejnosť požadovali od vlád ucelenú koncepciu rozvoja školskej sústavy na Slovensku. Postupne bolo predložených niekoľko koncepcií alebo stratégií rozvoja školstva,[14] ale ich úspešné uvedenie do praxe zlyhávalo. Absentujúcu koncepciu rozvoja školstva čiastočne nahrádzali programové vyhlásenia vlád, no tie presadzovali skôr úzko stranícky prístup k školskej problematike, než požiadavky odborníkov a širšej verejnosti. Za daného stavu preberali veľakrát úlohu a povinnosť štátu samotné školy a rôzne vzdelávacie inštitúcie, čím do-

[14] Duch školy (1990), Premeny školstva na Slovensku do roku 2000 (1992), Konštantín (1994), Milénium (2000), Koncepcia celoživotného vzdelávania (2004), Koncepcia dvojúrovňového modelu vzdelávacích programov v oblasti odborného vzdelávania a prípravy v Slovenskej republike (2007), Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania na roky 2018-2027.

chádzalo, hlavne spočiatku, k anarchii vo vzdelávaní. Jej niektoré negatívne dôsledky sa nepodarilo prekonať dodnes.[15]

Veľké zmeny po roku 1989 zasiahli aj do života stredných pedagogických škôl a nastolili otázku ich ďalšieho smerovania. Otázka sa netýkala iba revidovania systému odbornej prípravy učiteliek materských škôl a vychovávateľov mimoškolských zariadení, ale aj ďalšej existencie stredných pedagogických škôl. Nové smerovanie bolo predmetom porád, ktoré organizoval od začiatku roku 1990 český Výskumný ústav pedagogický a prizýval na ne aj zástupcov stredných pedagogických škôl zo Slovenska.[16] Na spoločných stretnutiach bol pripravený návrh na inováciu základných pedagogických dokumentov študijného odboru učiteľstvo pre materské školy i vychovávateľstvo pre mimoškolské zariadenia. Úprava základných pedagogických dokumentov (ZPD) bola predmetom rokovania zástupcov slovenských stredných pedagogických škôl v školiacom stredisku v Budmericiach na jar 1990. Na základe nimi predloženého návrhu rozhodlo ministerstvo školstva, že 3. a 4. ročník bude pokračovať v štúdiu podľa predchádzajúceho učebného plánu s nutnými úpravami a 1. ročník začne štúdium podľa inovovaného učebného plánu. V prvej etape úpravy a inovácie ZPD bolo najdôležitejšou úlohou odstrániť z učebných osnov časti týkajúce sa ideologickej výchovy ešte z predchádzajúceho obdobia.

Upravené i inovované ZPD študijného odboru 76-40-6 učiteľstvo pre materské školy schválilo MŠMaŠ SR 14. mája 1990 pod č. 3443/1990-21 s platnosťou od 1. septembra 1990, začínajúc 1. ročníkom a 3. ročníkom. ZPD študijného odboru 76-41-6 vychovávateľstvo schválilo MŠMaŠ SR 14. mája 1990 pod č. 3444/1990-21 s platnosťou od 1. septembra 1990 začínajúc 1. ročníkom a 3. ročníkom.

Učebný plán denného 4-ročného štúdia, št. odbor 76-40-6 učiteľstvo pre MŠ

Predmet	Počet týždenných vyučovacích hodín v ročníkoch				**Spolu**
	1.	2.	3.	4.	
A. Povinné vyučovacie predmety	32	32	32	32	128
1. Všeobecnovzdelávacie predmety	17	13	9	8	47
Slovenský jazyk a literatúra	3/3	3/3	3/3	4/4	13
Cudzí jazyk	3/3	3/3	3/3	3/3	12
Dejepis	2	2	-	-	4
Občianska náuka	-	1	1	1	3

[15] Nespôsobilosť riešiť školskú problematiku komplexne a z dlhodobejšieho hľadiska sa prejavila i v častom striedaní ministrov školstva. Od roku 1990 do roku 2020 sa vystriedalo 20 ministrov, najviac spomedzi všetkých vládnych rezortov.

[16] Začiatkom roku 1990 bolo v Česko-Slovensku 23 stredných pedagogických škôl. 16 v Čechách a 7 na Slovensku.

Matematika	2	2	2	-	6
Fyzika	2	-	-	-	2
Chémia	2	-	-	-	2
Zemepis	3	-	-	-	3
Výpočtová a didaktická technika	-	2/2	-	-	2
2. Odborné predmety	15	19	23	22	79
Pedagogika	2	2	2/1	2	8
Psychológia	2	2	2	2/1	8
Biológia a hygiena	2	2	2	2	8
Hudobná výchova s metodikou	2/2	2/2	3/3	2/2	9
Výtvarná výchova s metodikou	2/2	2/2	3/3	3/3	10
Telesná výchova s metodikou	3/3	3/3	3/3	3/3	12
Hra na hudobnom nástroji	2/2	2/2	2/2	2/2	8
Jazykové a literárne praktikum	-	2/2	2/2	1/1	5
Praktikum dramatickej výchovy	-	2/2	-	-	2
Pedagogická prax	-	-	4/4	6/6	10/10
B. Voliteľné vyučovacie predmety	-	-	-	2	2
C. Nepovinné vyučovacie predmety					
Ďalší cudzí jazyk	2	2	2	2	8
Záujmová telesná výchova	2	2	2	2	8
Zborový spev	2	2	2	2	8
Hra na hudobnom nástroji	2	2	2	2	8
Výtvarné stvárňovanie	2	2	2	2	8
Základné výtvarné techniky	2	2	2	2	8
Praktikum logopédie	-	-	2	-	2
Matematika	-	-	2	2	4
Písanie na stroji	-	-	2	-	2
Dopravná výchova	-	-	-/2	2/-	2

Delenie tried na skupiny sa riadilo predpismi MŠMaŠ SR.
Žiačky sa mohli prihlásiť najviac na dva nepovinné vyučovacie predmety v jednom školskom roku.

Učebný plán denného 4-ročného štúdia, št.odbor 76-41-6 vychovávateľstvo

Predmet	Počet týždenných vyučovacích hodín v ročníkoch				**Spolu**
	1.	2.	3.	4.	
A. Povinné vyučovacie predmety	32	32	33	33	130
1. Všeobecnovzdelávacie predmety	17	13	9	10	49
Slovenský jazyk a literatúra	3/3	3/3	3/3	4/4	13
Cudzí jazyk	3/3	3/3	3/3	3/3	12
Dejepis	2	2	-	-	4
Občianska náuka	-	1	1	1	3
Matematika	2	2	2	2	8
Fyzika	2	-	-	-	2

Chémia	2	-	-	-	2
Zemepis	3	-	-	-	3
Výpočtová a didaktická technika	-	2/2	-	-	2
2. Odborné predmety	15	19	21	20	75
Pedagogika	2	2	3/1	3	10
Psychológia	2	2	2	3/1	9
Špeciálna pedagogika	-	-	2	-	2
Biológia a hygiena	2	2	2	2	8
Hudobná výchova s metodikou	2/2	2/2	2/2	2/2	8
Výtvarná výchova s metodikou	2/2	2/2	2/2	2/2	8
Telesná výchova s metodikou	3/3	3/3	3/3	3/3	12
Literatúra pre deti a mládež	-	1/1	-	-	1
Hra na hudobnom nástroji	2/2	1/1	1/1	1/1	5
Prírodovedné a polytechnické praktikum	-	3/3	-	-	3
Praktikum dramatickej výchovy	-	1/1	1/1	-	2
Pedagogická prax	-	-	3/3	4/4	7
B. Voliteľné vyučovacie predmety					
Hudobná výchova - špecializácia	-	-	3/3	3/3	6
Výtvarná výchova – špecializácia	-	-	3/3	3/3	6
Telesná výchova - špecializácia	-	-	3/3	3/3	6
Dramatická výchova – špecializácia	-	-	3/3	3/3	6
Pracovná výchova - špecializácia	-	-	3/3	3/3	6
C. Nepovinné vyučovacie predmety					
Ďalší cudzí jazyk	2	2	2	2	8
Záujmová telesná výchova	2	2	2	2	8
Zborový spev	2	2	2	2	8
Hra na hudobnom nástroji	2	2	2	2	8
Výtvarné stvárňovanie	2	2	2	2	8
Základné výtvarné techniky	2	2	2	2	8
Praktikum logopédie	-	-	2	-	2
Matematika	-	-	2	2	4
Poznávanie a ochrana prírody	2	2	2	-	6
Písanie na stroji	-	-	2	-	2
Dopravná výchova	-	-	-/2	2/-	2

Delenie tried na skupiny sa riadilo predpismi MŠMaŠ SR.
Žiaci sa mohli prihlásiť najviac na dva nepovinné vyučovacie predmety v jednom školskom roku.

Základné pedagogické dokumenty oboch študijných odborov obsahovali charakteristiku študijného odboru a jeho obsahu, metódy a formy výchovnovzdelávacej práce, podmienky prijatia na štúdium, organizáciu štúdia, smery a možnosti ďalšieho vzdelávania absolventov, profil absolventa, učebný plán a učebné osnovy. Podstatné zmeny oproti predchádzajúcemu učebnému prog-

ramu nastali v charakteristike študijného odboru, ktorý bol definovaný výhradne odborne, bez ideologických a politických normatívov. Vo vyučovacích predmetoch sa odporúčalo využívať metódy, ktoré rozvíjali aktivitu, samostatnosť a tvorivosť žiakov. Podmienky prijatia na štúdium a organizácia štúdia zaznamenali iba drobné úpravy. V profile absolventa boli definované požiadavky na všeobecné i odborné vedomosti a schopnosti uchádzačov, na talent a nadanie, na morálne vlastnosti a na vzťah k deťom.

Učebný plán bol upravený v časti všeobecnovzdelávacie vyučovacie predmety, odkiaľ bol vypustený ruský jazyk a vedeckoateistická výchova. Namiesto ruského jazyka bol zavedený predmet cudzí jazyk (anglický, nemecký, francúzsky) s trojhodinovou dotáciou. V 2. ročníku bola zavedená výpočtová a didaktická technika s dvojhodinovou dotáciou.

V časti odborné vyučovacie predmety boli úplne vypustené z učebného plánu predmety branná výchova s metodikou a praktikum pracovnej výchovy a došlo k úprave názvu predmetu literárna a jazyková výchova na jazykové a literárne praktikum a predmetu praktikum bábkového divadla na praktikum dramatickej výchovy. Na voliteľné predmety v učiteľstve pre MŠ (dejepis alebo matematika) boli určené 2 hodiny vo 4. ročníku. Vo vychovávateľstve boli voliteľnými predmetmi špecializácie z výchov.

V študijnom odbore učiteľstvo pre MŠ bol týždenný počet vyučovacích hodín v jednotlivých ročníkoch 32. Vo všetkých ročníkoch spolu bolo 128 hodín. 47 hodín tvorili všeobecnovzdelávacie predmety, 79 hodín odborné predmety a 2 hodiny tvorili voliteľné predmety. V študijnom odbore vychovávateľstvo bol týždenný počet vyučovacích hodín v 1. a 2. ročníku 32 a v 3. a 4. ročníku 33. Vo všetkých ročníkoch spolu bolo 130 hodín. 49 hodín tvorili všeobecnovzdelávacie predmety, 75 hodín odborné predmety a 6 hodín tvorila voliteľná špecializácia. Riaditeľ školy mohol na základe odporúčania predmetovej komisie pri odborných predmetoch vykonať úpravy v počte týždenných vyučovacích hodín až do výšky 10 % z celkového počtu vyučovacích hodín uvedených v učebnom pláne pri zachovaní všetkých vyučovacích predmetov a celkového počtu vyučovacích hodín v týždni. Obsah učiva si mohli vyučujúci upraviť až do 30 % jeho rozsahu zaradením nových poznatkov vyplývajúcich z rozvoja vedy a techniky, z aktuálnych otázok prechodu na trhovú ekonomiku a z prispôsobenia učiva špecifickým podmienkam školy. Súčasťou vzdelávacieho programu bol aj kurz plávania s metodikou v 1. ročníku, kurz lyžovania s metodikou v 2. ročníku a turistický kurz s metodikou v 3. ročníku. Súvislá pedagogická prax bola v 1. až 3. ročníku dvojtýždňová a vo 4. ročníku štvortýždňová. Žiak ju bol povinný absolvovať v plnom rozsahu.

Po rozpade Česko-Slovenska a vzniku samostatnej Slovenskej republiky bola pri sekcii stredných odborných škôl MŠ SR v Bratislave zriadená odborná komi-

sia, ktorej úlohou bolo pripravovať návrhy základných pedagogických dokumentov a riešiť ďalšie úlohy súvisiace s odborným vzdelávaním a prípravou učiteliek MŠ a vychovávateľov. Vedúcim odbornej komisie bol Vladimír Buzgovič a členmi zástupcovia siedmich vtedajších štátnych stredných pedagogických škôl na Slovensku.[17] Predmetom prvých zasadnutí odbornej komisie bola transformácia stredoškolskej odbornej prípravy učiteľov pre materské školy a vychovávateľov mimoškolských zariadení vzhľadom na zmenené spoločensko-politické a ekonomické pomery a hľadanie ďalšieho smerovania stredných pedagogických škôl. Počas spoločných rokovaní bolo navrhnutých niekoľko modelov transformácie stredoškolského pedagogického vzdelávania, ale napokon sa komisia priklonila k názoru, že je potrebné ponechať existujúce študijné odbory, no s nutnými úpravami a doplnkami. Najvýznamnejšou úpravou bol návrh na ich zlúčenie do jedného študijného odboru. Ministerstvo školstva návrh komisie odsúhlasilo, a tak s platnosťou od školského roku 1992/1993 došlo k zlúčeniu študijného odboru učiteľstvo pre materské školy a študijného odboru vychovávateľstvo mimoškolských zariadení do jedného študijného odboru s názvom pedagogická škola. Číselný kód nového študijného odboru bol 76-42-6, od školského roku 1994/95 76-44-6.[18]

Pretože názov študijného odboru „pedagogická škola" bol pre verejnosť nejasný a nezrozumiteľný, bol na spoločnom zasadnutí odbornej komisie navrhnutý nový názov „učiteľstvo pre materské školy a vychovávateľstvo". ZPD študijného odboru schválilo MŠ SR dňa 14. januára 1997 pod č. 66/1997-152 s platnosťou od 1. septembra 1997, začínajúc prvým ročníkom.

Učebný plán denného štvorročného štúdia
v študijnom odbore 7649 6 učiteľstvo pre MŠ a vychovávateľstvo

Predmet	Počet týždenných vyučovacích hodín v ročníku				**Spolu**
	1.	2.	3.	4.	
A. Povinné vyučovacie predmety	33	33	33	33	132
1. Spoločenskovedné	9	9	7	7	32
slovenský jazyk a literatúra	3(3)	3(3)	3(3)	3(3)	12(12)
cudzí jazyk	3(3)	3(3)	3(3)	3(3)	12(12)
dejepis	2	2	1	-	5
občianska náuka	-	-	-	1	1
etická/náboženská výchova	1	1	-	-	2
2. Matematicko-prírodovedné	8	4	2	2	16
matematika	2	2	2	2	8
fyzika	2	-	-	-	2

[17] Boli to SPgŠ v Bratislave, Modre, Lučenci, Leviciach ,Turčianskych Tepliciach, Prešove a Levoči.
[18] V Čechách mal zlúčený študijný odbor názov Predškolská a mimoškolská pedagogika.

chémia	2	-	-	-	2
geografia	2	-	-	-	2
výpočtová a didaktická technika	-	2/2	-	-	2(2)
3. Odborné	15	19	23	22	79
pedagogika	2	2	2(1)	2	8(1)
psychológia	2	2	2	2(1)	8(1)
špeciálna pedagogika	-	1	1	1	3
biológia a starostlivosť o zdravie	2	2	2	2	8
hudobná výchova s metodikou	2(2)	2(2)	2(2)	2(2)	8(8)
výtvarná výchova s metodikou	2(2)	2(2)	2(2)	2(2)	8(8)
telesná výchova s metodikou	3(3)	3(3)	3(3)	3(3)	12(12)
literárna a jazyková výchova	-	2(2)	1(1)	1(1)	4(4)
hra na hudobný nástroj	2	2	2	2	8
prírodovedné a polytechnické praktikum	1(1)	-	-	-	1(1)
praktikum dramatickej výchovy	-	2(2)	-	-	2(2)
prax	-	-	4	4	8
B. Voliteľné vyučovacie predmety	-	-	-	2	2
hudobná výchova špecializácia	-	-	3	3	6
výtvarná výchova špecializácia	-	-	3	3	6
telesná výchova špecializácia	-	-	3	3	6
dramatická výchova špecializácia	-	-	3	3	6
C. Nepovinné vyučovacie predmety					
konverzácia v cudzom jazyku	2	2	2	2	2 až 8
zborový spev	2	2	2	2	2 až 8
manažment	-	2	2	2	2 až 6
informatika a výpočtová technika	2	2	2	2	2 až 8
výtvarné techniky	2	2	2	2	2 až 8
praktikum logopédie	-	-	2	2	2 až 4
technické praktikum	2	2	2	2	2 až 8
športové hry	2	2	2	2	2 až 8
dopravná výchova	-	-	2	2	2 až 4
seminár z matematiky	2	2	2	2	2 až 8

Etickú alebo náboženskú výchovu si žiak volil podľa vlastného rozhodnutia.

Povinnou súčasťou odbornej prípravy bol kurz plávania s metodikou v 1. ročníku a turistický kurz s metodikou v 3. ročníku. Lyžiarsky kurz s metodikou bol povinnou súčasťou vyučovacieho predmetu telesná výchova špecializácia. Súčasťou kurzov bol tiež kurz prvej pomoci.

Priebežná pedagogická prax sa v 3. ročníku vykonávala v materských školách a vo 4.ročníku v školských kluboch detí.

Súvislá prax bola v 1. a 2. ročníku dvojtýždňová a v 3. a 4. ročníku štvortýždňová. 1. a 3. ročník vykonával súvislú pedagogickú prax v materských školách, 2. a 4. ročník v školských kluboch detí.

Pedagogická prax sa hodnotila v predmete pedagogika a žiak ju bol povinný absolvovať v plnom rozsahu. V prvom polroku 3.ročníka sa pedagogická prax nehodnotila, na vysvedčení sa uviedlo „absolvoval/a".

V 3.ročníku si žiak bol povinný zvoliť jeden voliteľný predmet, v ktorom pokračoval aj vo 4. ročníku. Z tohto predmetu vykonal aj maturitnú skúšku.

Po zriadení Štátneho inštitútu odborného vzdelávania (ŠIOV) prešla odborná komisia pre skupinu študijných odborov 76 učiteľstvo pod jeho gesciu. Vedúcou odbornej komisie bola Anna Jurkovičová a po nej Mária Hrušovská. Zasadnutia komisie sa konali najčastejšie v Bratislave, v priestoroch PaSA na Bullovej ulici, neskôr aj v priestoroch ŠIOVu na Bellovej ulici. Na rokovaniach odbornej komisie sa postupne utváral model reformovaného stredoškolského pedagogického vzdelávania, ktorého základnou myšlienkou sa stalo prepojenie pedagogického vzdelávania so sociálnym.[19] Pre takéto prepojenie mali pedagogické školy dobré personálne i materiálne predpoklady a podmienky. Nový model sa vyznačoval vyšším stupňom reaktivity na spoločenské potreby, širším spektrom pracovného uplatnenia absolventov, vnútornou priepustnosťou, väčším rozsahom výberu zamerania, ekonomickejšou efektivitou a napokon i lepším spôsobom začlenenia do existujúcej školskej makroštruktúry.[20]

Základnými predpokladmi takéhoto systému vzdelávania bol princíp otvorenosti školského systému, jeho flexibilita v horizontálnom i vertikálnom smere, variabilnosť foriem vzdelávania, priepustnosť a možnosť prechodu z jednej formy vzdelávania do druhej bez požiadavky absolútnej zmeny základnej orientácie, nadväznosť na iné formy vzdelávania v rámci systému permanentného celoživotného vzdelávania.

Transformácia pedagogicko-sociálneho vzdelávania vychádzala zo vzájomného prepojenia úplného stredného odborného vzdelania a vyššieho odborného vzdelania.

Od polovice deväťdesiatych začala škola aj s intenzívnou prípravou ďalších študijných odborov. V roku 1996 bol otvorený pre uchádzačov zo ZŠ študijný odbor kultúrno-výchovný pracovník a o dva roky neskôr aj študijný odbor sociálno-výchovný pracovník. V pomaturitnom dvojročnom špecializačnom štúdiu (vyššie odborné štúdium) bol otvorený v školskom roku 1996/1997 študijný odbor špeciálna pedagogika. Realizoval sa dennou formou i formou štúdia popri zamestnaní.

[19] Prepojenosť bola vyjadrená aj v novom názve školy Pedagogická a sociálna akadémia.

[20] Vstupom neštátnych škôl do systému odbornej prípravy stredoškolského pedagogického vzdelávania sa zvýšila konkurencia v oblasti ponuky poskytovaných školských služieb, čo malo nielen pozitívne, ale i negatívne dôsledky.

Poslednou spoločnou iniciatívou pedagogických škôl bola príprava vzdelávacieho programu pod názvom pedagogické lýceum, ktorého cieľom bolo zabezpečiť kvalitnú odbornú prípravu uchádzačov na vykonávanie povolania pedagogický asistent učiteľa alebo na výkon práce zamestnanca vo verejnej a štátnej službe, prípadne v organizáciách tretieho sektora. Experimentálne overovanie tohto študijného odboru začalo v školskom roku 2011/2012.

Model stredoškolského pedagogického a sociálneho vzdelania[21]

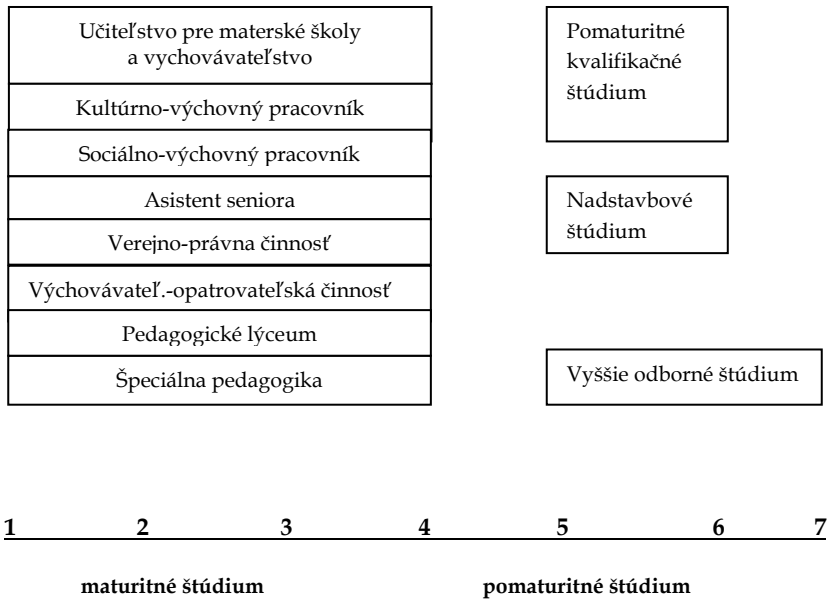

V júni 2007 schválila vláda koncepciu dvojúrovňového modelu vzdelávacích programov v oblasti odborného vzdelávania. Dvojúrovňový model vzdelávacích programov mal umožniť flexibilnejšiu profiláciu absolventov stredných odborných škôl podľa potrieb štátu, regionálneho trhu práce, podmienok školy, vývoja študijných odborov, schopností a záujmov žiakov a mal zabezpečiť, aby sa všetkým žiakom poskytlo porovnateľné vzdelanie zodpovedajúce potrebám ich osobného, občianskeho a pracovného života.

Výchovnovzdelávacie programy pre školy (vzdelávací program) a školské zariadenia (výchovný program) právne ukotvil zákon č. 245/2008 Z.z.

[21] Názvy niektorých študijných odborov podliehali neskorším úpravám.

o výchove a vzdelávaní (školský zákon), ktorý stanovil, že tieto programy sa budú tvoriť na štátnej a školskej úrovni.

Štátny vzdelávací program (ŠVP) stanovil povinný obsah vzdelávania (základné učivo) v oblasti odborného vzdelávania a prípravy, ktorý bol garantovaný štátom. Vydávalo a zverejňovalo ho ministerstvo školstva po prerokovaní so zamestnávateľmi, zriaďovateľmi škôl a ich profesijnými a záujmovými združeniami s celoslovenskou pôsobnosťou v zmysle všeobecne záväzných právnych predpisov. Tvoril sa pre skupinu študijných odborov a bol záväzným dokumentom pre tvorbu školského vzdelávacieho programu, učebníc, učebných textov a pracovných zošitov, pre hodnotenie a kontrolu výsledkov vzdelávania.

Školský vzdelávací program (ŠkVP) vymedzoval ciele, obsah i podmienky vzdelávania, odporúčal zodpovedajúce didaktické prístupy a navrhoval metódy overovania, resp. hodnotenia vzdelávacích výstupov. Na tvorbe a realizácii školského vzdelávacieho programu sa mali podieľať riaditeľ a učitelia školy, rada školy, ale i ľudia pôsobiaci mimo školy, napr. učiteľky cvičných materských škôl a vychovávateľky školských zariadení. Školský vzdelávací program bol v zmysle zákona povinnou súčasťou pedagogickej dokumentácie školy.

Štátne vzdelávacie programy zverejnilo ministerstvo školstva na svojej webovej stránke v máji 2008. V prvej etape iba v podobe návrhov, konečnú verziu ŠVP schválilo ministerstvo školstva koncom júna 2008, tesne pred začiatkom letných školských prázdnin.

Pracovný seminár s prezentáciou ŠVP pre riaditeľov stredných škôl v rámci Žilinského kraja zorganizoval Krajský školský úrad v Žiline 22. mája 2008. Na seminári vystúpili odborní pracovníci ŠIOVu v Bratislave Ľ. Galbavý a G. Jakubová, ktorí vysvetľovali význam novej školskej reformnej koncepcie a pravidlá tvorby školských vzdelávacích programov. Informovali aj o pripravovanom vydaní Metodiky tvorby školských vzdelávacích programov pre SOŠ, ktorá mala uľahčiť školám prácu pri príprave školských vzdelávacích programov

Mimoriadna pracovná porada pedagogických zamestnancov školy k tvorbe ŠkVP sa uskutočnila 23. júna 2008. Na porade zdôraznil riaditeľ význam ŠkVP z hľadiska budúcej profilácie školy. Zároveň bol prerokovaný a schválený harmonogram postupu prác pri jeho tvorbe.

Harmonogram tvorby ŠkVP

1. Preštudovať ŠVP pre skupinu odborov 76 učiteľstvo, Metodiku tvorby ŠkVP, zákon č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní a ďalšie materiály MŠ SR, ŠIOV a ŠPÚ.
   T.: jún 2008
   Z.: všetci pedagogickí zamestnanci
2. Vykonať komparáciu ŠVP pre skupinu študijných odborov 76 učiteľstvo s dovtedajšími ZPD.
   T.: 23.06. - 30.06.2008
   Z.: všetci pedagogickí zamestnanci

3. Urobiť SWOT analýzu. T.: 23.06. – 04.07.2008
Z.: vedenie školy, vedúci PK

4. Spracovať základné pedagogické stratégie školy v súlade s novou legislatívou.
T.: 01.07. – 11.07.2008
Z.: vedenie školy, vedúci skupín

5. Pripraviť pracovné stretnutie pedagogických zamestnancov s programom:
a) ciele, zámery, postup prác, pozitívna motivácia
b) ustanovenie koordinátorov a členov poradného tímu riaditeľa školy
c) prediskutovanie základných pojmov a zjednotenie ich chápania
d) vypracovanie UP pre učiteľstvo pre MŠ a vychovávateľstvo, AVČ
e) tvorba učebných osnov jednotlivých vyučovacích predmetov pre 1.ročník
f) návrh systému kontroly a hodnotenia žiakov
g) návrh systému monitorovania, kontroly a evalvácie ŠkVP
T.: 23.06. – 28.08.2008
Z.: riaditeľ, koordinátori, vedúci skupín

6. Prerokovanie ŠkVP v pedagogickej rade školy. T.: 28.08.2008
Z.: riaditeľ školy

7. Vydanie ŠkVP riaditeľom školy. T.: 28.08.2008
Z.: riaditeľ školy

8. Prerokovanie ŠkVP v rade školy. T.: 10.septembra 2008
Z.: riaditeľ, predseda RŠ

Načasovanie tvorby ŠkVP nebolo zo strany ministerstva školstva najšťastnejšie. Vrcholili maturitné skúšky a blížil sa koniec školského roku, čo bolo tradične spojené s nárastom administratívnej práce. Učitelia reagovali na iniciatívu ministerstva školstva rozpačito, pretože namiesto zaslúženého prázdninového dovolenkového oddychu ich čakala práca na príprave nového školského vzdelávacieho programu.[22] Napriek tomu boli hlavné práce na tvorbe ŠkVP ukončené do začiatku školského roku 2008/2009. Nový ŠkVP dostal názov Vzdelanie je základ budúcnosti. Do platnosti vstúpil 1.septembra 2008, začínajúc prvým ročníkom. Bol spoločný pre obidva aktivované študijné odbory - študijný odbor 7649 6 učiteľstvo pre materské školy a vychovávateľstvo a študijný odbor 7662 6 animátor voľného času. ŠkVP poskytoval absolventom stupeň vzdelania na úrovni ISCED 3A – úplné stredné odborné vzdelanie. ŠkVP bol z formálneho hľadiska obsiahlejším dokumentom ako predchádzajúce ZPD, ale zásadnejšie zmeny učebného plánu ani učebných osnov nepriniesol.[23]

[22] Učitelia si sťažovali okrem nedostatku času na tvorbu ŠkVP aj na nedostatok metodických materiálov, slabú materiálnu vybavenosť školy a učební, nedostatok kvalitných vzdelávacích ponúk, absenciu kvalitných učebníc a učebných materiálov, a i.

[23]Niektoré školy prejavili pri tvorbe vzdelávacieho programu mimoriadnu kreatívnosť. Tak vznikali rozsiahle dokumenty, ktoré spolu s učebnými osnovami mali aj okolo tisíc a viac strán. V učiteľskej

Dôležitou súčasťou každého ŠVP bol rámcový učebný plán študijného odboru, ktorý stanovoval vzdelávacie oblasti, zoznam povinných a voliteľných vyučovacích predmetov s vymedzením minimálneho počtu týždenných vyučovacích hodín v rámci celého vzdelávacieho programu alebo jeho ucelenej časti a počet disponibilných hodín. Vzdelávacie oblasti vymedzovali okruhy, v ktorých boli stanovené výkonové a obsahové štandardy. Boli záväznou normou pre školu, orientované boli na základné učivo, ktoré mala škola povinne rešpektovať. Súčasťou každej vzdelávacej oblasti boli aj výchovné a motivačné aspekty. V ŠkVP mohla škola stanoviť rozširujúce učivo, k čomu slúžili voliteľné a nepovinné predmety a mohla zaviesť účelové kurzy.

Štruktúra ŠkVP s platnosťou od 1. septembra 2008

1. Základné identifikačné údaje
2. Ciele a poslanie výchovy a vzdelávania
3. Stupeň vzdelania
4. Vlastné zameranie školy
5. Dĺžka štúdia a formy výchovy a vzdelávania
6. Charakteristika školského vzdelávacieho programu
7. Profil absolventa študijného odboru
8. Učebné osnovy vyučovacích predmetov
9. Učebný plán študijného odboru 7649 6 učiteľstvo pre MŠ a vychovávateľstvo
10. Učebný plán študijného odboru 7662 6 animátor voľného času
11. Vyučovací jazyk
12. Spôsob, podmienky ukončovania výchovy a vzdelávania
13. Podmienky na realizáciu školského vzdelávacieho programu
14. Vnútorný systém kontroly a hodnotenia žiakov
15. Vnútorný systém kontroly a hodnotenia zamestnancov
16. Požiadavky na kontinuálne vzdelávanie pedagogických zamestnancov.

Učebný plán denného štvorročného štúdia
v študijnom odbore 7649 6 učiteľstvo pre MŠ a vychovávateľstvo (ISCED 3A)

Kategórie a názvy vyučovacích predmetov	Počet týždenných vyučovacích hodín v ročníku				**Spolu**
	1.	2.	3.	4.	
Všeobecnovzdelávacie predmety	**21**	**17**	**15**	**11**	**64**
Jazyk a komunikácia	**9**	**9**	**9**	**9**	**36**
Slovenský jazyk a literatúra	3	3	4	4	14
1.cudzí jazyk	3	3	3	3	12
2.cudzí jazyk	3	3	2	2	10

obci vznikol na adresu ŠkVP aforizmus: „Nikto ho nečíta. Ak by ho i čítal, nebude mu rozumieť. Ak by mu i rozumel, nebude ho vedieť v praxi použiť."

Človek, hodnoty a spoločnosť	**4**	**4**	**1**	**-**	**9**
Etická/Náboženská výchova	1	1	-	-	2
Dejepis	2	2	-	-	4
Občianska náuka	1	1	1	-	3
Človek a príroda	**2**	**-**	**1**	**-**	**3**
Ekológia	-	-	1	-	1
Biológia	2	-	-	-	2
Matematika a práca s informáciami	**4**	**2**	**2**	**-**	**8**
Matematika	2	2	2	-	6
Informatika	2	-	-	-	2
Zdravie a pohyb	**2**	**2**	**2**	**2**	**8**
Telesná výchova	2	2	2	2	8
Odborné predmety	**12**	**16**	**14**	**16**	**58**
Teoretické vzdelávanie	**10**	**12**	**10**	**13**	**45**
Pedagogika	2	2	2	2	8
Psychológia	2	2	2	2	8
Špeciálna pedagogika	-	1	1	1	3
Biológia a starostlivosť o zdravie	-	1	1	2	4
Metodika hudobnej výchovy	2	1	1	2	6
Metodika výtvarnej výchovy	2	1	1	2	6
Metodika telesnej výchovy	2	1	-	-	3
Metodika literárnej a jazykovej výchovy	-	1	1	-	2
Metodika rozvíjania matematických predstáv	-	1	-	-	1
Tvorivá dramatika	-	1	1	2	4
Praktická príprava	**2**	**4**	**4**	**3**	**13**
Hra na hudobný nástroj	2	2	-	-	4
Aplikovaná informatika	-	2	-	-	2
Odborná prax	-	-	4	3	7
Voliteľné predmety	**-**	**-**	**4**	**6**	**10**
Spolu	**33**	**33**	**33**	**33**	**132**

Triedy sa mohli deliť na skupiny podľa platných školských predpisov. Etická, resp. náboženská výchova sa vyučovali podľa záujmu žiakov a neboli klasifikované. Neklasifikovaný bol i predmet prax v 1. polroku v 3. ročníku a v 2. polroku vo 4. ročníku. Súčasťou predmetu prax bola súvislá odborná prax, ktorú žiaci vykonávali počas štúdia. V 1.ročníku sa konala v rozsahu 10 pracovných dní, 6 hodín za jeden deň, v 2.ročníku v rozsahu 10 pracovných dní, 6 hodín za jeden deň, v 3.ročníku v rozsahu 15 pracovných dní, 6 hodín za jeden deň, vo 4. ročníku 10 pracovných dní, 5 hodín za jeden deň.

Učebný plán dovoľoval využiť na vnútornú modifikáciu ŠkVP disponibilné hodiny. Bolo ich možné využiť na posilnenie hodinovej dotácie základného učiva (povinných vyučovacích predmetov) alebo na zaradenie ďalšieho učiva (voliteľné predmety) v učebnom pláne. Počet disponibilných hodín na všeobecné a odborné vzdelávanie bol stanovený v ŠVP a nebolo možné ich presúvať.

V 3. a 4. ročníku si žiaci mohli podľa záujmu a potrieb vybrať voliteľné predmety v stanovenom rozsahu. Voliteľný predmet sociálno-psychologický výcvik sa neklasifikoval. Ostatné voliteľné predmety boli klasifikované.

Žiaci v 1. – 3. ročníku absolvovali exkurzie (1 až 2 dni v školskom roku) na prehĺbenie, upevnenie a rozšírenie poznatkov získaných v teoretickom vyučovaní. Exkurzie boli súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu. Pripravoval a viedol ich učiteľ, ktorého vyučovací predmet najviac súvisel s obsahom exkurzie.

Povinnou súčasťou výchovy a vzdelávania žiakov bolo učivo Ochrana života a zdravia. Obsah učiva sa realizoval účelovými cvičeniami a samostatným kurzom na ochranu života a zdravia. Cvičenia sa uskutočňovali v 1. a 2. ročníku priamo v teréne. Samostatný kurz sa organizoval v 3. ročníku v rozsahu 3 dní po 7 hodín výcviku denne a bol súčasťou plánu práce školy.

Povinnou súčasťou odborného vzdelávania a prípravy bol plavecký kurz s metodikou, ktorého súčasťou bol tiež kurz prvej pomoci. Kurz sa realizoval v 1. ročníku v rozsahu 5 dní.

Učebný plán denného štvorročného štúdia
v študijnom odbore 7662 6 animátor voľného času (ISCED 3A)

Kategórie a názvy vyučovacích predmetov	Počet týždenných vyučovacích hodín v ročníku				**Spolu**
	1.	2.	3.	4.	
Všeobecnovzdelávacie predmety	**21**	**17**	**15**	**11**	**64**
Jazyk a komunikácia	**9**	**9**	**9**	**9**	**36**
Slovenský jazyk a literatúra	3	3	4	4	14
1.cudzí jazyk	3	3	3	3	12
2.cudzí jazyk	3	3	2	2	10
Človek, hodnoty a spoločnosť	**4**	**4**	**1**	**-**	**9**
Etická/Náboženská výchova	1	1	-	-	2
Dejepis	2	2	-	-	4
Občianska náuka	1	1	1	-	3
Človek a príroda	**2**	**-**	**1**	**-**	**3**
Ekológia	-	-	1	-	1
Biológia	2	-	-	-	2
Matematika a práca s informáciami	**4**	**2**	**2**	**-**	**8**
Matematika	2	2	2	-	6
Informatika	2	-	-	-	2
Zdravie a pohyb	**2**	**2**	**2**	**2**	**8**
Telesná výchova	2	2	2	2	8
Odborné predmety	**12**	**16**	**14**	**14**	**56**
Teoretické vzdelávanie	**12**	**14**	**11**	**12**	**49**
Teória a metodika animačných činností	2	2	2	2	8
Pedagogika	2	2	1	1	6
Psychológia	2	2	2	2	8

Sociológia	-	-	2	2	4
Teória a dejiny kultúry	2	2	1	-	5
Manažment kultúry	-	-	1	2	3
Projektový manažment	-	-	-	1	1
Hospodárska geografia	2	1	-	-	3
Základy cestovného ruchu	-	3	-	-	3
Právna a ekonomická náuka	-	-	-	2	2
Biológia a starostlivosť o zdravie	-	2	2	-	4
Administratíva a korešpondencia	2	-	-	-	2
Praktická príprava	**2**	**4**	**4**	**3**	**13**
Aplikovaná informatika	-	2	1	-	3
Odborná prax	-	-	2	2	4
Voliteľné predmety	**-**	**-**	**4**	**8**	**12**
Spolu	**33**	**33**	**33**	**33**	**132**

Triedy sa mohli deliť na skupiny podľa platných školských predpisov. Etická výchova, resp. náboženská výchova sa vyučovali podľa záujmu žiakov a neboli klasifikované.

Súčasťou vyučovacieho predmetu prax bola odborná prax, ktorú žiaci absolvovali v určených zariadeniach a inštitúciách počas štúdia v 2., 3. a 4. ročníku v rozsahu 10 pracovných dní, 6 hodín za jeden deň.

V 3. a 4. ročníku si žiaci mohli podľa záujmu a potrieb vybrať voliteľné predmety v stanovenom rozsahu. Voliteľný predmet sociálno-psychologický výcvik sa neklasifikoval. Ostatné voliteľné predmety boli klasifikované.

Žiaci v 1. – 3. ročníku absolvovali exkurzie (1 až 2 dni v školskom roku) na prehĺbenie, upevnenie a rozšírenie poznatkov získaných v teoretickom vyučovaní. Exkurzie boli súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu. Pripravoval a viedol ich učiteľ, ktorého vyučovací predmet najviac súvisel s obsahom exkurzie.

Povinnou súčasťou výchovy a vzdelávania žiakov bolo učivo „Ochrana života a zdravia“. Obsah učiva sa realizoval účelovými cvičeniami a samostatným kurzom na ochranu života a zdravia. Cvičenia sa uskutočňovali v 1. a 2. ročníku priamo v teréne. Samostatný kurz sa organizoval v 3. ročníku v rozsahu 3 dní po 7 hodín výcviku denne a bol súčasťou plánu práce školy.

Povinnou súčasťou odborného vzdelávania a prípravy bol plavecký kurz s metodikou, ktorého súčasťou bol tiež kurz prvej pomoci. Kurz sa realizoval v 1. ročníku v rozsahu 5 dní.

V nasledujúcich rokoch uskutočnil ŠIOV revidovanie štátnych vzdelávacích programov. Výsledkom bola transformácia pôvodných 83 štátnych vzdelávacích programov do 23 štátnych vzdelávacích programov. Prvý návrh revidovaných štátnych vzdelávacích programov bol predložený na verejné pripomienkové konanie na jar 2012. Po zapracovaní pripomienok a návrhov boli revidované štátne vzdelávacie programy prerokované Pracovnými skupinami Rady vlády

SR pre odborné vzdelávanie a prípravu a následne predložené MŠ SR. Ministerstvo školstva revidované ŠVP schválilo s účinnosťou od 1. septembra 2013.

Najdôležitejšie zmeny v ŠVP spočívali v tom, že ŠVP boli vytvorené osobitne pre všeobecnovzdelávaciu zložku a pre odborné vzdelávanie a prípravu (OVP). Štátny vzdelávací program pre OVP bol vytvorený pre celú skupinu odborov a všetky stupne vzdelania danej skupiny odborov. Všeobecnovzdelávaciu zložku garantoval Štátny pedagogický ústav, odborné vzdelávanie Štátny inštitút odborného vzdelávania.

Novou kapitolou v ŠVP bola Organizácia výchovy a vzdelávania v externej forme štúdia. V ostatných častiach ŠVP pre OVP boli vykonané iba menšie úpravy formálneho charakteru.

V rámcovom učebnom pláne bola uskutočnená zmena pomeru hodín medzi všeobecným a odborným vzdelávaním, disponibilné hodiny už boli spoločné pre všeobecné i odborné vzdelávanie, vzdelávacia oblasť Človek, hodnoty a spoločnosť bola rozdelená na dve samostatné oblasti Človek a hodnoty a Človek a spoločnosť, upravil sa minimálny počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe za štúdium v jednotlivých oblastiach vzdelávania a boli doplnené odborné účelové kurzy.

V oblasti Jazyk a komunikácia ostal len prvý cudzí jazyk (anglický, nemecký, francúzsky, ruský, španielsky, taliansky). Podľa potreby a podmienok školy sa mohli zaviesť aj ďalšie cudzie jazyky. Výučba prvého cudzieho jazyka bola minimálne v rozsahu 3 týždenných vyučovacích hodín v ročníku. Druhý cudzí jazyk sa mohol vyučovať ako voliteľný predmet z časovej dotácie disponibilných hodín minimálne v rozsahu 3 týždenných vyučovacích hodín v 1. a 2. ročníku a minimálne v rozsahu 2 týždenných vyučovacích hodín v 3. a 4. ročníku.

V oblasti Človek a príroda bol vyradený predmet ekológia, obsah ktorého sa stal súčasťou predmetu biológia a zaradil sa predmet geografia. V oblasti Matematika a práca s informáciami sa upravil počet vyučovacích hodín tak, aby sa výučba matematiky realizovala s dotáciou minimálne 1 hodiny týždenne v každom ročníku. Predmet informatika sa vyučoval povinne, ak škola nemala zavedený odborný predmet aplikovaná informatika.

O využití disponibilných hodín rozhodovalo vedenie školy na základe vlastnej koncepcie výchovy a vzdelávania, podľa návrhu predmetových komisií a po prerokovaní v pedagogickej rade. Mohli sa využiť na posilnenie hodinovej dotácie základného učiva (povinných predmetov) alebo na zaradenie ďalšieho rozširujúceho učiva (voliteľných predmetov) v učebnom pláne.

V ŠVP bola zahrnutá i organizácia výchovy a vzdelávania v externej forme štúdia.

Na základe revidovaného ŠVP bol inovovaný, doplnený a zmenený i ŠkVP. V roku 2009 bola vykonaná zmena názvu vyučovacieho predmetu náuka o spo-

ločnosti na občianska náuka a názov účelového kurzu Ochrana človeka a prírody bol zmenený na Ochrana života a zdravia. Do ŠkVP bolo doplnené rozvíjanie kompetencií z Národného štandardu finančnej gramotnosti žiakov a bola vykonaná úprava poznámok v závislosti od všeobecne záväzných právnych predpisov týkajúcich sa hodnotenia a klasifikácie.

V roku 2010 bol zmenený názov vyučovacieho predmetu telesná výchova na telesná a športová výchova a bol doplnený prehľad využitia disponibilných hodín v učebnom pláne oboch aktivovaných študijných odborov.

V roku 2011 bola vykonaná úprava ŠkVP na základe pokynov a odporúčaní ŠIOV a ŠŠI. Úprava sa týkala učebného plánu, v ktorom sa sprehľadnili disponibilné hodiny a bola doplnená časť Spôsob, podmienky ukončovania výchovy a vzdelávania žiakov s ŠVVP.

S účinnosťou od 1. septembra 2012 bola vykonaná zmena kódov študijných odborov, s platnosťou pre prvý ročník. V dennom 4-ročnom štúdiu sa stupeň dosiahnutého vzdelania začal označovať písmenom M, v pomaturitnom štúdiu písmenom N a v špecializačnom štúdiu písmenom Q.[24]

S platnosťou od 1. septembra 2013 bol zavedený inovovaný ŠkVP, ktorý sa používa s menšími úpravami dodnes.

Tvorba obsiahlych školských vzdelávacích programov znovu nastolila otázku administratívnej i pracovnej záťaže pedagógov. Narastajúce administratívne zaťaženie v školách pokladali mnohí pedagógovia za problém, ktorý im znemožňoval venovať sa naplno žiakom a vzdelávaciemu procesu. Na celorepublikovú diskusiu reagovalo ministerstvo školstva spustením Projektu znižovania administratívnej záťaže učiteľov a riadiacich pracovníkov základných a stredných škôl. Jeho cieľom bolo znížiť administratívnu záťaž a byrokraciu na školách. Ústav informácií a prognóz školstva (ÚIPŠ) spustil koncom augusta 2011 Rezortný informačný systém (RIS), ktorého úlohou bolo odstrániť nadbytočnú administratívnu záťaž a zefektívniť prácu na školách.

Za problematické pokladali učitelia nadmerné pracovné zaťaženie nesúvisiace s výučbou, príliš veľké množstvo stresu, problematické metódy hodnotenia pedagógov, nedostatočné ohodnotenie. Výsledkom diskusie bolo rozhodnutie ministerstva školstva uskutočniť od septembra 2015 niektoré zmeny na zníženie administratívnej záťaže v ZŠ a SŠ. Umožnila sa viesť triedna kniha aj v elektronickej forme, zjednodušili sa niektoré školské tlačivá, zaviedli sa vzory pedagogickej dokumentácie, umožnilo sa vydať polročné vysvedčenie aj bez písomnej žiadosti, vyňala sa triednická hodina z rozvrhu hodín, zredukovala sa pedagogická dokumentácia, a i.[25] Od 1. augusta 2018 umožnil novelizovaný školský zákon viesť pedagogickú dokumentáciu ako elektronické dokumenty, ktoré

[24] Vyhláška MŠ SR č. 113/2012 Z.z., ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška MŠ SR č.282/2009 Z.z. o stredných školách.

[25] Papier nepustí? Analýza nadbytočnej administratívnej záťaže v školách. IVP MŠ SR. Komentár 03/2015, s.5.

sú autorizované kvalifikovaným elektronickým podpisom. Ako elektronický dokument bolo možno viesť elektronickú triednu knihu. Podľa novej úpravy ju škola na konci školského roka už nemusela vytlačiť v listinnej podobe.[26]

Odborná prax

Povinnou súčasťou výchovy a vzdelávania bola priebežná a súvislá odborná prax. Realizovala sa na základe dohody o praxi, ktorú uzatvárala škola so školskými zariadeniami v T. Tepliciach a ich najbližšom okolí. Dohoda o praxi sa uzatvárala vždy na jeden školský rok.

Priebežnú prax vykonávali žiaci 3. a 4. ročníka podľa schváleného rozvrhu hodín počas celého školského roka. Počas praxe sa triedy delili na skupiny. Priebežná prax sa neklasifikovala v 1. polroku v 3. ročníku a v 2. polroku vo 4. ročníku.

Súvislú odbornú prax vykonávali všetci žiaci, najčastejšie v mieste svojho trvalého bydliska. V 1. a 2. ročníku sa konala v rozsahu 10 pracovných dní, 6 hodín za jeden deň, v 3. ročníku v rozsahu 15 pracovných dní, 6 hodín za jeden deň, vo 4. ročníku 10 pracovných dní, 5 hodín za jeden deň.[27]

Organizácia odbornej praxe v školskom roku 2012/2013

Materská škola Horné Rakovce	3 oddelenia
Materská škola Školská	3 oddelenia
Materská škola Diviaky	2 oddelenia
Školský klub detí Horné Rakovce	2 oddelenia
Školský klub detí Školská	2 oddelenia
Školský klub detí Diviaky	2 oddelenia

	Materská škola			**Školský klub detí**		
	Diviaky	**Horné Rakovce**	**Školská**	**Diviaky**	**Horné Rakovce**	**Školská**
PONDELOK						
UTOROK			3.C		4.A	4.C
STREDA	3.A					
ŠTVRTOK		3.D	3.B	4.B		
PIATOK						

[26] Zákon NR SR č.62 zo 7. februára 2018, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov .

[27] Rozsah hodín a dní pedagogickej praxe sa v priebehu rokov 1990 – 2020 viackrát upravoval.

Odborná prax sa vykonávala v materských školách od 1. 10. 2012 do 01. 06. 2013 a v školských kluboch detí od 1. 10. 2012 do 31. 01. 2013, vrátane konania praktickej časti odbornej zložky maturitnej skúšky (od 22. 04. 2013 do 26. 04. 2013). Žiaci vykonávali učebnú prax v rozsahu: 3. ročník - 4 hodiny v uvedenom dni raz týždenne, od 07,30 do 11,30, 4. ročník - 3 hodiny v uvedenom dni raz týždenne, od 12,30 do 15,30.

Pedagogická a sociálna akadémia platila za každú realizovanú hodinu odbornej praxe cvičnej učiteľke materskej školy a vychovávateľke školského klubu detí príplatok vo výške 40 % hodinovej sadzby jej funkčného platu na základe dohody o vykonaní práce. Za členstvo v skúšobnej komisii počas realizácie praktickej časti odbornej zložky maturitnej skúšky prislúchala cvičnej učiteľke materskej školy a vychovávateľke školského klubu detí odmena vo výške 5 € za jeden deň takejto činnosti.

V rokoch 1990 -2020 pomáhali zabezpečovať výkon pedagogickej praxe žiakov nasledovné učiteľky materských škôl a vychovávateľky školských klubov.

ŠKD pri ZŠ Horné Rakovce

Lukáčová Tatiana, Lajstríková Marta, Jelušová Alena, Šarlinová Silvia, Bukovský Milan, Jašková Alena, Poláčeková Petra, Poschová Emília, Morongová Kain

ŠKD pri ZŠ Školská

Kevická Zdena, Jablončíková Katarína, Lettrichová Renáta, Malatová Janka, Voštináková Marcela, Kovácsová Iveta, Gondoľová Kristína, Hvizdáková Janka

ŠKD pri ZŠ Diviaky

Šavlová Eva, Jurášeková Elena, Repáňová Viera, Ambrózová Veronika

MŠ Horné Rakovce

Kružlivová Mária, Tatárová Blažena, Hoghová Vilma, Tatárová Ľubica, Klimasová Jana, Požeská Jana, Chalupová Soňa, Salonová Mária, Matuľová Anna, Pittnerová Adriana, Predáčová Mária, Laššáková Margaréta, Bartánusová Viera, Bieliková Tatiana, Hufková Kristína, Frnová Dominika, Balková Darina, Žillová Andrea, Červeňová Viera, Jariabková Dagmar, Povazsai Monika

MŠ Školská

Krupová Marie, Rišianová Marta, Hlavatá Marta, Gregorová Elena, Kraľovanská Anna, Sitárová Jana, Mužíková Zdenka, Frličková Božena, Stašová Jolana, Bajánková Iveta, Kružlicová Marika, Hrušková Jana, Muchová Danka, Šupolíková Zuzana, Budiská Beáta, Tereková Nataša, Ďurecová Katarína, Kubíková Elena

MŠ Diviaky

Vrabcová Ľudmila, Vladárová Ľubica, Zajacová Anna, Prílepková Ingrid, Vráblová Jana, Dvorská Zuzana, Rybová Eva

MŠ D.Štubňa

Hrušková Jana, Kubíková Michaela, Pagáčová Dominika, Honesová Martina

ŠKD Mošovce

Hurtová Daniela, Balúnová Eika.

Organizácia a riadenie školy

Za pedagogickú a odbornú úroveň riadenia výchovnovzdelávacej práce školy, za bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci žiakov a zamestnancov, za efek-

tívne hospodárenie školy a plnenie ďalších úloh vyplývajúcich zo všeobecne záväzných právnych predpisov zodpovedal riaditeľ školy. Riaditeľ zriaďoval poradné orgány, ktoré mu pomáhali pri riadení školy a vedení zamestnancov a vydával k tomu účelu vnútorné poriadky a smernice.

Z hľadiska vnútornej organizácie sa členila škola na organizačné jednotky (útvary, úseky, oddelenia, funkcie), ktorých úlohou bolo zabezpečiť integritu, racionálnosť a efektívnosť riadenia chodu školy. Jednotlivé útvary a úseky riadili poverení vedúci zamestnanci, ktorí zodpovedali riaditeľovi školy za riadenie a rozvoj zverených činností v rozsahu im delegovaných právomocí.

V systéme riadenia školy sa uplatňovalo dvojstupňové riadenie. Na prvom stupni riadil školu riaditeľ ako štatutárny orgán, druhostupňovým riadiacim článkom školy boli vedúci jednotlivých útvarov a úsekov. V dôvodu koordinovania vzájomného postupu jednotlivých útvarov a úsekov zvolával riaditeľ pravidelné mesačné porady, na ktorých sa riešili dôležité úlohy školy, ŠI a ŠJ.

Vnútorné organizačné členenie školy a jej súčastí, systém riadenia, deľbu práce, právomoc a zodpovednosť zamestnancov, postavenie a pôsobnosť jednotlivých útvarov a úsekov a ich vzájomné vzťahy upravoval Organizačný poriadok školy. Jeho prílohou bola organizačná štruktúra školy, ktorá sa aktualizovala k 1.septembru nového školského roka a predkladala zriaďovateľovi na schválenie.

Organizačná štruktúra školy

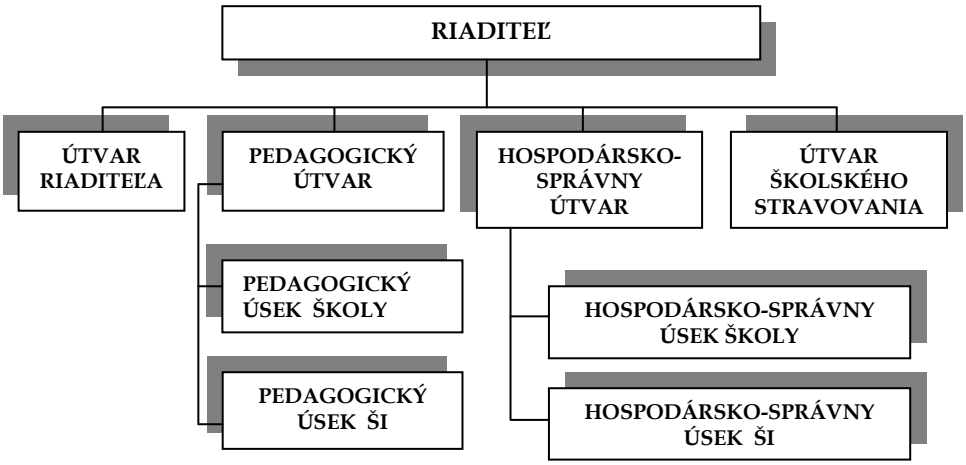

V systéme organizácie a riadenia školy plnili dôležitú úlohu poradné orgány riaditeľa školy. Poradné orgány boli stále alebo dočasné (porady, rady, komisie, združenia). Ich úlohou bolo posudzovať aktuálne a dôležité otázky školy a predkladať návrhy na ich riešenie. K poradným orgánom riaditeľa školy patri-

la pedagogická rada, porada riaditeľa, metodicko-odborné orgány školy (predmetové komisie, metodické združenie triednych učiteľov a metodické združenie vychovávateľov), odborné komisie (prijímacia komisia, inventarizačná komisia, vyraďovacia komisia, likvidačná komisia, škodová komisia, stravovacia komisia, komisia pre vyhodnocovanie verejného obstarávania).

Najvyšším poradným orgánom riaditeľa bola pedagogická rada školy. Jej postavenie, poslanie a postup pri rokovaní upravoval Rokovací poriadok. Pedagogickú radu zvolával riaditeľ školy na základe ročného plánu porád alebo podľa aktuálnej potreby. V priebehu školského roku sa konala pedagogická rada školy obvykle osemkrát, ak to vyžadovala aktuálna potreba i viackrát.

Časový plán a program pedagogických rád v školskom roku 2012/2013

Dátum	Program	Zodpovednosť za prípravu
31.08.2012	1. Ukončenie klasifikácie a hodnotenia za 2.polrok školského roka 2011/2012 2. Prerokovanie revidovaného ŠkVP na šk. r. 2012/2013 3. Prerokovanie a schválenie voliteľných predmetov, ktoré nebudú klasifikované 4. Organizácia tried a ich delenie 5. Pridelenie triednictva 6. Menovanie do funkcií 7. Záujmová a krúžková činnosť 8. Uznesenie z PR	Riaditeľ školy Zástupcovia RŠ TU
10.09.2012	1. Schvaľovanie Plánu práce školy na školský rok 2012/2013 2. Prerokovanie Organizácie školského roka 2012/2013 3. Prorokovanie plánov kontrolnej činnosti vedúcich zamestnancov 4. Návrh plánu kontinuálneho vzdelávania pedagogických zamestnancov na školský rok 2012/2013 5. Príprava podkladových materiálov pre správu o VVČ, jej výsledkoch a podmienkach školy za školský rok 2011/2012 6. Prerokovanie návrhov na prijatie žiakov so ŠVVP 7. Uznesenie z PR	Riaditeľ školy Zástupcovia RŠ Riaditeľ školy Zástupcovia RŠ Vedúci PK Vedúci úsekov VP
22.10.2012	1. Prerokovanie Správy o VVČ v školskom roku 2011/2012 2. Prerokovanie interných vnútorných predpisov (smernica na kredity, fond učebníc,) 3. Uznesenie z PR	Riaditeľ školy
26.11.2012	1. Kontrola plnenia uznesení z PR zo dňa 24.09.2012 2. Prerokovanie výsledkov hodnotenia a klasifikácie 3. prospechu a správania žiakov a opatrenia vo výchove – štvrťročná klasifikačná porada 4. Prerokovanie hodnotenia a klasifikácie žiakov so 5. ŠVVP 6. Diskusia a návrh uznesenia z PR	Riaditeľ školy Zástupcovia RŠ TU VP
28.01.2013	1. Kontrola plnenia uznesení z PR dňa 26.11.2012 2. Prerokovanie výsledkov hodnotenia a klasifikácie prospechu a správania žiakov a opatrenia vo výchove za prvý polrok školského roka 3. Prerokovanie hodnotenia výsledkov výchovy 4. a vzdelávania ŠI 5. Prerokovanie hodnotenia a klasifikácie žiakov so ŠVVP 6. Prerokovanie požiadaviek a kritérií na prijímacie	Riaditeľ školy Zástupcovia RŠ TU Vychovávateľky VP

	konanie 7. Vyhodnotenie kontrolnej činnosti vedúcich zamestnancov na úseku výchovy a vzdelávania za prvý polrok 8. Prerokovanie návrhov na integrované vzdelávanie 9. Diskusia a návrh uznesenia z PR	
27.03.2013	1. Slávnostná pedagogická rada pri príležitosti Dňa učiteľov	Vedenie školy, ŽŠR
29.04.2013	1. Kontrola plnenia uznesení z PR zo dňa 28.01.2013 2. Prerokovanie výsledkov hodnotenia a klasifikácie prospechu a správania žiakov a opatrenia vo výchove – štvrťročná klasifikačná porada 3. Prerokovanie hodnotenia a klasifikácie žiakov so ŠVVP 4. Diskusia a návrh uznesenia z PR	Riaditeľ školy Zástupcovia RŠ TU VP
09.05.2013	1. Prerokovanie výsledkov hodnotenia a klasifikácie prospechu a správania žiakov 4.ročníka a 2.ročníka PMŠ 2. Prerokovanie návrhu o konaní druhého kola PS 3. Diskusia a návrh uznesenia z PR	Riaditeľ školy Zástupcovia RŠ TU
24.06.2013	1. Kontrola plnenia uznesení z PR dňa 29.04.2013 2. Prerokovanie výsledkov hodnotenia a klasifikácie prospechu a správania žiakov 1. -3.ročníka a 1.KPŠ a opatrenia vo výchove za druhý polrok školského roka 3. Prerokovanie hodnotenia výsledkov výchovy a vzdelávania ŠI 4. Prerokovanie hodnotenia a klasifikácie žiakov so ŠVVP 5. Prerokovanie návrhu na počet tried prvého ročníka pre prijímacie konanie v nasledujúcom školskom roku 6. Vyhodnotenie kontrolnej činnosti vedúcich zamestnancov na úseku výchovy a vzdelávania za prvý polrok 7. Diskusia a návrh uznesenia z PR	Riaditeľ školy Zástupcovia RŠ TU Vychovávateľky VP

Pedagogická rada sa viedla najčastejšie formou riadenej diskusii, v ktorej sa členovia usilovali o dosiahnutie potrebnej zhody a jednoty v postupe pri výchove a vzdelávaní žiakov.

K stálym poradným orgánom patrila porada riaditeľa školy. Zúčastňovali sa na nej všetci vedúci zamestnanci školy a podľa programu prizýval riaditeľ na jej rokovanie aj ďalších zamestnancov, najmä predsedov PK, vedúcich metodických združení, výchovného poradcu, zástupcu zamestnancov, prípadne ďalších zamestnancov. Porada riaditeľa školy sa schádzala jedenkrát v mesiaci podľa schváleného ročného plánu porád. Poradu zvolával sekretariát riaditeľa a riadila sa programom, s ktorým boli prizývaní členovia vopred oboznámení písomnou pozvánkou alebo pozvánkou zaslanou elektronickou poštou. Zo závermi a úlohami, ktoré vyplynuli z porady, oboznamovali vedúci zamestnanci svojich podriadených zamestnancov na svojich pracovných poradách alebo stretnutiach.

Časový plán a program riaditeľských porád v školskom roku 2012/2013

Dátum	Program	Zodpovednosť za prípravu
27.08.2012	1. Organizácia školského roka 2012/2013 2. Tvorba plánu práce školy (podklady, návrhy, námety) 3. Stav plnenia úloh z minulého školského roka 4. Zmeny v legislatíve	Riaditeľ školy

	5. Harmonogram prác na 27.08. – 03.09.2012 6. Diskusia, úlohy, záver	
10.09.2012	1. Kontrola plnenia úloh z porady zo dňa 27.08.2012 2. Aktuálne informácie z porady KŠU, ŽSK 3. Aktualizované vnútorné predpisy školy 4. Plán konzultácií externého štúdia na prvý polrok 5. Diskusia, úlohy, záver	Riaditeľ školy Zástupcovia RŠ Predsedovia PK Vedúci úsekov
08.10.2012	1. Kontrola plnenia úloh z porady zo dňa 10.09.2012 2. Príprava Správy o VVČ v školskom roku 2011/2012 3. Adaptačné vzdelávanie začínajúceho učiteľa 4. Príprava a organizácia rodičovského združenia 5. Aktualizácia požiadaviek a kritérií prijímacích skúšok 6. Návrh čerpania rozpočtu školy na obdobie október – december 2012 7. Informácia z porady riaditeľov SŠ v Žiline 8. Diskusia, úlohy, záver	Riaditeľ školy Zástupcovia RŠ Predsedovia PK Vedúci úsekov
05.11.2012	1. Kontrola plnenia úloh z porady zo dňa 08.10.2012 2. Predloženie plánu na vykonanie inventarizácie 3. Príprava a organizácia Dňa otvorených dverí 4. Čerpanie rozpočtu, návrhy na odmeny za rok 2012 5. Diskusia, úlohy, záver	Riaditeľ školy Zástupcovia RŠ Vedúci úsekov Predsedovia PK
03.12.2012	1. Kontrola plnenia úloh z porady zo dňa 05.11.2012 2. Informácia o priebehu inventarizačných prác 3. Informácia o stave hospodárenia a prevádzky školy, ŠI, ŠJ 4. Príkaz na čerpanie dovoleniek počas vianočných sviatkov 5. Diskusia, úlohy, záver	Riaditeľ školy Zástupcovia RŠ Vedúci úsekov Predsedovia PK
04.02.2013	1. Kontrola plnenia úloh z porady zo dňa 03.12.2012 2. Informácia o stave prípravy súvislej odbornej praxe žiakov 4.ročníka 3. Informácia o príprave a organizácii prijímacích skúškach 4. Plán konzultácií externého štúdia na druhý polrok 5. Predloženie návrhu rozpočtu na rok 2013 6. Príkaz na čerpanie dovoleniek počas jarných prázdnin 7. Diskusia, úlohy, záver	Riaditeľ školy Zástupcovia RŠ Vedúci úsekov Predsedovia PK
04.03.2013	1. Kontrola plnenia úloh zo dňa 04.02.2013 2. Informácia o priebehu prác na tvorbe ŠkVP s účinnosťou od 1.septembra 2013 pre prvý ročník 3. Predloženie návrhu organizácie externej časti MS a písomnej formy internej časti MS 4. Predloženie návrhu organizácie a priebehu prijímacích skúšok 5. Informácia o účasti žiakov školy na súťažiach, olympiádach, a pod. 6. Diskusia, úlohy, záver	Riaditeľ školy Zástupcovia RŠ Vedúci úsekov Predsedovia PK Koordinátor MS
08.04.2013	1. Kontrola plnenia úloh z porady zo dňa 04.03.2013 2. Informácia o priebehu a výsledkoch prijímacích skúšok 3. Informácia o priebehu externej časti MS a stave prípravy na praktickú časť odbornej zložky MS 4. Informácia o stave hospodárenia a prevádzky školy 5. Diskusia, úlohy, záver	Riaditeľ školy Zástupcovia RŠ Vedúci úsekov Predsedovia PK Koordinátor MS
06.05.2013	1. Kontrola plnenia úloh z porady zo dňa 08.04.2013 2. Informácia o stave pripravenosti prijímacích skúšok 3. Informácia o stave pripravenosti ústnej časti odbornej zložky MS 4. Informácia o stave prípravy súvislej odbornej praxe 1.-3.ročníka 5. Diskusia, úlohy, záver	Riaditeľ školy Zástupcovia RŠ Vedúci úsekov Predsedovia PK Koordinátor MS
03.06.2013	1. Kontrola plnenia úloh z porady zo dňa 06.05.2013 2. Prerokovanie návrhu prípravy a obsahu hodnotiacej správy za jednotlivé úseky za školský rok 2012/2013 3. Organizácia prác súvisiacich s ukončením školského roka 4. Diskusia, úlohy, záver	Riaditeľ školy Zástupcovia RŠ Vedúci úsekov Predsedovia PK

Predmetové komisie

Predmetové komisie zriaďoval riaditeľ školy v súlade s Organizačným poriadkom školy. Prácu PK viedol a jej činnosť organizoval a koordinoval poverený predseda PK. Pri vedení PK sa jej členovia navzájom striedali. V školskom roku 1990/1991 bolo zriadených deväť predmetových komisií. V školskom roku 2004/2005 bol ich počet upravený na päť z dôvodu operatívnejšieho a efektívnejšieho riadenia.

Predmetová komisia slovenského jazyka a literatúry

Členovia PK: A. Lehotská, A. Zajvaldová, O. Nagaj, B. Blahová, M. Lilgová, M. Machilová, E. Prídavková, J. Moravec.

PK prehlbovala u mladých ľudí pocit vlastenectva, hrdosti na rodnú zem, rodný jazyk a národnú kultúru. Stanovené ciele napĺňala okrem riadneho vyučovania aj organizovaním literárnych exkurzií (Turiec, Liptov, Orava), besied so spisovateľmi a významnými osobnosťami literárnej vedy a kultúry. K propagácii činnosti národných dejateľov a literátov využívala PK literárnu nástenku, ktorú pravidelne členovia PK obmieňali. K vydareným besedám patrili besedy so spisovateľom Ladislavom Ťažkým, Michalom Chudom, Andrejom Chudobom, s literárnym historikom Augustínom Maťovčíkom, Tomášom Winklerom, Jánom Solovičom a ďalšími. Členovia PK organizovali pravidelné návštevy divadelných predstavení v Martine a príležitostne i v Bratislave. Podieľali sa na príprave žiakov na súťaže v prednese poézie a prózy a povzbudzovali tiež žiakov k ich vlastnej tvorbe (Štúrov pamätník, Hviezdoslavov Kubín, Dilongová Trstená, Vajanského Martin, Vansovej Lomnička, Literárny Kežmarok). Pripravovali žiakov na literárne súťaže (Európa v škole, Veľké Jubileum 2000), na SOČ v oblasti literatúry pre deti a mládež, zvykoslovia, národopisu a i. PK sa podieľala na realizácii talentových a maturitných skúšok, na Dni otvorených dverí. Zostavovala návrhy na písomné maturitné skúšky a pripravovala témy na ústne maturitné skúšky zo slovenského jazyka a literatúry.

PK poskytovala odbornú pomoc žiakom pri vedení školského časopisu Prameň. V školskom roku 1999/2000 začala PK organizovať súťaž O najlepšieho čitateľa školy a budovať poloodbornú učebňu slovenského jazyka.

V školskom roku 2002/2003 bola PK SLJ spojená s PK spoločensko-vedných predmetov. Nová PK spoločensko-vedná mala vo svojej kompetencii okrem vyučovania slovenského jazyka a literatúry aj vyučovanie dejepisu, etickej a náboženskej výchovy, občianskej náuky a niektorých ďalších predmetov. Okruh práce s talentovanými a nadanými žiakmi sa rozšíril o historickú tematiku (výskum regionálnych dejín v rámci SOČ, Poznaj svoj rodokmeň), spoločenskú tematiku (Olympiáda ľudských práv), etickú a náboženskú tematiku (Biblická olympiáda). Dôležitou súčasťou VVP boli exkurzie s historickou tematikou a besedy pre žiakov školy zamerané na významné výročia a osobnosti slovenských dejín.

Členmi PK spoločenskovedných predmetov do roku 2004 boli A. Lehotská, E. Bíliková, J. Dvorský, J. Tomášková, K. Durdíková, Š. Folkman, R. Pančík, F. Lilge, I. Frívaldská, M. Martinková, E. Veselovská, J. Hancová, H. Matiová, J. Matláková.

Po spojení oboch komisií sa nová spoločensko-vedná PK rozšírila postupne o ďalších členov: M. Hullová, B. Kohút, S. Sudorová, E. Mazanová, V. Pujdesová, J. Pálešová, Z.

Janečková, V. Fidlerová, M. Sygút, G. Beláčiková, E. Javornícka, A. Badínová, E. Dědková, Z. Minčičová, V. Bernátová, M. Janotíková, G. Poláková, J. Telehaničová, E. Vörösová, T. Urík, L. Uhliariková, M. Sapančíková.

Predmetová komisia cudzích jazykov

Členovia PK: B. Krížová, E. Dvorská, A. Zajvaldová, Z. Zajvaldová, J. Moravec, M. Miková, S. Kotúčová, A. Galová, M. Švecová, A. Benáková, B. Dusilová.

Po novembri 1989 došlo k výraznej systémovej zmene v koncepcii vyučovania cudzích jazykov. Dovtedy sa vyučoval iba ruský jazyk, ktorý bol i jedným z povinných predmetov maturitnej skúšky. Od školského roku 1990/1991 sa rozšírili možnosti štúdia o ďalšie cudzie jazyky. V školskom roku 1995/1996 sa učilo anglický jazyk 260 žiakov, nemecký 138 žiakov, francúzsky 52 žiakov a ruský jazyk 86 žiakov. Okrem povinného vyučovania jedného cudzieho jazyka si v deväťdesiatych rokoch mohli žiaci zvoliť i ďalší cudzí jazyk v rámci bloku voliteľných predmetov (matematika, biológia, cudzí jazyk).

Od školského roku 2005/2006 sa začali vyučovať dva povinné cudzie jazyky. Výuka dvoch povinných cudzích jazykov na úzko špecializovanej strednej odbornej školy spôsobovala žiakom značné problémy, preto bol v inovovanom ŠVP s platnosťou od školského roku 2013/2014 opäť zavedený iba jeden povinný cudzí jazyk. Od školského roku 2004/2005 sa v súlade s prechodom na novú koncepciu maturitnej skúšky stala maturitná skúška z cudzieho jazyka povinnou pre všetkých žiakov.

Školské vyučovanie cudzích jazykov dopĺňali členovia PK rôznymi akciami a aktivitami, ktoré mali motivovať žiakov k väčšej usilovnosti. Dvakrát ročne organizovali pre žiakov divadelné predstavenie v anglickom jazyku, pripravovali besedy s ľuďmi žijúcimi v anglicky hovoriacich krajinách. K obľúbeným akciám patrili poznávacie zájazdy do nemecky, anglicky a francúzsky hovoriacich krajín. Úspešne sa rozvíjala spolupráca školy s nemeckou agentúrou Au pair vo Frankfurte. V oblasti práce s talentovanou mládežou organizovali členovia PK olympiády v cudzom jazyku, rôzne vedomostné súťaže a ďalšie aktivity.

Členovia PK sa v rámci zvyšovania svojho odborno-metodického rastu zúčastňovali na vzdelávacích seminároch a podujatiach, ktoré organizovali naše i zahraničné vzdelávacie inštitúcie a organizácie.

Po roku 1996 sa rozšírila PK o ďalších členov: K. Durdíková, E. Veselovská, A. Glonekoová, I. Gíretová, K. Šarlinová, S. Jakubíková, M. Lehotská, Z. Šovčíková, M. Michalková, N. Zajacová, Z. Balážová, D. Berko, J. Pavelcová, L. Chrobáková-Línerová, D. Muríňová, H. Sekelová, Z. Jurečková, K. Hanková, M. Dorková, M. Nedelová.

Predmetová komisia prírodovedných predmetov

Členovia PK: G. Mažáriová, A. Štolcová, A. Kamarýtová, Z. Novotná, E. Siváková, M. Halušková, M. Turanová, K. Lichner, A. Ličková, J. Tavelová, M. Budinská, A. Záhoranská, M. Gajdošová, M. Hrubeš, M. Ivádyová, M. Matuľa, L. Gemešová, T. Žiak, M. Pišková, M. Mäsiarová, M. Miškovičová, G. Rafajová, M. Matúšková, R. Čarvaga, A. Capeková. I. Kováčová, L. Žižlavský, V. Weisová.

Členovia PK zabezpečovali výchovu a vzdelávanie v prírodovedných predmetoch, hlavne matematiky, biológie, fyziky, chémie, zemepisu, výpočtovej techniky, neskôr informatiky, a i. Fyzika a chémia boli v roku 2008 z nového ŠVP vypustené.
Členovia PK rozvíjali bohatú a pestrú mimoškolskú činnosť. Pripravovali a organizovali odborné exkurzie, akcie a aktivity zamerané na environmentálnu výchovu, boj proti drogám, na výchovu k plánovanému rodičovstvu. Podieľali sa pravidelne na príprave účelových cvičení školy, aktivít v rámci Dňa narcisov, Biela pastelka, Študentská kvapka krvi.
Členovia PK rozvíjali i mimoškolskú činnosť žiakov formou záujmových krúžkov, pripravovali pre žiakov doplnkový informačný materiál formou násteniek, pripravovali výstavky žiackych prác, učebných pomôcok, zapájali žiakov do predmetových súťaží, olympiád, SOČ, organizovali besedy na aktuálne ekologické témy, zdravého životného štýlu a pod. Veľkú odozvu mali akadémie, na ktorých boli prezentované významné osobnosti vedeckého sveta (akademik J.Heyrovský, muzeológ A.Kmeť, D.I.Mendelejev), Malá rodinná škola, ktorá bola zameraná na zdravotnícku osvetu, a i.
PK zapájala žiakov do rôznych súťaží, napr. Matematický klokan, SOČ a i.
PK zabezpečovala pravidelnú starostlivosť o kvetinovú výzdobu školy a dokiaľ sa využívala školská záhrada organizovali prázdninové brigády. Cenným a dôležitým bol v deväťdesiatych rokoch zber liečivých rastlín a druhotných surovín.
K tradičným akciám PK patrilo organizovanie aktivít pri príležitosti Dňa Zeme v škole i v meste, Roku ochrany Európskej prírody, Stromu života.
Členovia PK sa zúčastňovali rôznych vzdelávacích podujatí a akcií organizovaných metodickým centrom alebo inými vzdelávacími inštitúciami.
PK zabezpečovala komunikačný systém školy. G. Rafajová aktualizovala a inovovala webovú stránku školy a pravidelne zverejňovala školské dokumenty a materiály na webovej stránke školy.

Predmetová komisia pedagogiky a psychológie
Členovia PK: M. Široká, M. Lobotka, O. Benkovská, M. Miková, E. Koričánska, T. Krelová, J. Pavelcová, A. Košťová, T. Nátherová, L. Polerecká, Ľ. Kučerová, A. Dodok, I. Frívaldská, B. Kohút, J. Lajčiaková, H. Laurová, E. Rešetárová.
PK zabezpečovala vyučovanie viacerých odborných predmetov v dennom i pomaturitnom štúdiu popri zamestnaní, ktoré mali podstatný vplyv na rozvoj profesijných kompetencií žiakov nevyhnutných pre prácu v predškolských a mimoškolských zariadeniach. Okrem školského vyučovania rozvíjali členovia PK aj záujmy a nadanie žiakov v rôznych oblastiach tvorivých činností, SOČ a v záujmových krúžkoch. Spolupracovali s Mestským kultúrnym centrom, Centrom voľného času, Domovom sociálnych služieb a ďalšími inštitúciami v meste.
Členovia PK zabezpečovali každoročne spoločné stretnutie učiteľov praxe s cvičnými učiteľkami a vychovávateľkami a vedenie odbornej praxe hlavne pre študentov pedagogických fakúlt z Nitry a B. Bystrice.
PK sa významnou mierou podieľala na tvorbe základných pedagogických dokumentov školy a jednotliví členovia sa aktívne zúčastňovali vzdelávacích podujatí a školení zameraných na modernizáciu a zefektívnenie výchovnovzdelávacieho procesu.

Členovia predmetovej komisie spolupracovali so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími zariadeniami v Martine, Kremnici, organizovali odborné exkurzie s cieľom zefektívniť a zaktualizovať edukačný proces (Po stopách J. A. Komenského a iné).

Predmetová komisia pedagogickej praxe

PK pedagogickej praxe bola najpočetnejšou komisiou. Jej členmi boli všetci vyučujúci pedagogiky a psychológie. Okrem nich sa podieľali na vedení pedagogickej praxe aj učitelia výchovných vyučovacích predmetov a podľa potreby aj učitelia ostatných predmetových komisií.

Pedagogická prax mala v systéme odbornej prípravy budúcich absolventov školy ústredný význam. Na začiatku školského roka organizovala PK spoločné stretnutie učiteľov praxe s cvičnými učiteľkami MŠ a vychovávateľkami ŠKD, kde sa dohodlo organizačné zabezpečenie praxe a zjednotili sa požiadavky na žiakov.

V školskom roku 2002/2003 sa zlúčila PK praxe s PK pedagogiky a psychológie do jednej komisie s názvom PK odborných predmetov.

Predmetová komisia hudobnej výchovy

Členovia PK: J. Leporis, M. Baťková, E. Štolc, S. Burčová, A. Klusková, Š. Illeš, M. Kozová, M. Mrázová, M. Turanová, Z. Ličková, Ľ. Tumová, E. Aláčová, G. Lepiešová, K. Kuchárová, E. Bosíková.

PK zabezpečovala vyučovanie hudobnej výchovy a hry na hudobný nástroj, ktoré patrili k profilujúcim odborným predmetom z hľadiska budúceho povolania žiakov. Oba vyučovacie predmety prešli po zlúčení učiteľstva pre materské školy s vychovávateľstvom do jedného študijného odboru podstatnými zmenami, nielen formálneho, ale i obsahového zamerania. S tým súvisela potreba hľadať nové formy a metódy výchovnovzdelávacej práce. Členovia PK sa usilovali prehĺbiť záujem žiakov o hudbu odbornými exkurziami (Literárne a hudobné múzeum v B. Bystrici), návštevami operných predstavení v B. Bystrici a v Bratislave. Vydarenými podujatiami boli koncert SKO s Bohdanom Warchalom v Martine, koncert mladého talentovaného huslistu Dalibora Karvaya, vystúpenie husľového virtuóza Petra Michalicu v rámci súťaže Mladí Slovensku.

Členovia PK sa podieľali významnou mierou na rozvíjaní záujmovej krúžkovej činnosti žiakov. J. Leporis, M. Baťková, Ľ. Tumová a S. Burčová viedli mládežnícke hudobné súbory a pripravili niekoľko výchovných koncertov pre deti v materských školách. Ohlas zaznamenal výchovný koncert Ročné obdobia pre deti materských škôl, ktorý pripravil J. Leporis v spolupráci s ďalšími učiteľmi a tiež výchovné koncerty pod vedením M. Baťkovej. V rámci školy sa stala populárnou súťaž v speve ľudových piesní Krása života, ktorú pripravovali M. Baťková a S. Burčová. Najúspešnejšie interpretky vystupovali v rámci programu na rodičovskej rade, kde sa táto časť tešila mimoriadnej popularite. A. Mrázová pripravovala celoslovenskú inštrumentačnú súťaž Mladí Slovensku. J. Leporis sa podieľal ako spoluorganizátor na celoslovenskom festivalu mládežníckych zborov Mládež spieva. Bola to veľké podujatie, do ktorého boli zapojení všetci členovia PK. V rámci festivalu sa uskutočnili besedy s významnými osobnosťami hudobného života Ivanom Hrušovským, Zdenkom Mikulom, Petrom Hradilom, Alfrédom Zemanovským.

Členovia PK sa aktívne podieľali na príprave a organizácii Dňa otvorených dverí, boli členmi skúšobných komisií na talentových skúškach a maturitných skúškach.

Predmetová komisia výtvarnej výchovy

Členovia PK: M. Bartoš, A. Bartošová, A. Považanová, I. Marčeková, M. Huňorová, K. Marčeková.

Činnosť a aktivity členov PK boli rozmanité a pestré. Ich hlavným cieľom bolo pripraviť do praxe odborne zdatného a manuálne zručného absolventa. Členovia PK aktívne zapájali žiakov do výtvarných súťaží a prehliadok (Komenský a my, Červené stužky, O najkrajšiu záložku do knihy), spolupracovali so SNM v Martine pri organizovaní akcie Dnes tovariš, zajtra majster, kde pripravovali pre návštevníkov tvorivé dielne.

Členovia PK povzbudzovali žiakov k vlastnej tvorbe a najlepšie z ich prác vystavovali v priestoroch školy a prihlasovali ich na výtvarné súťaže. K úspešným patrila účasť v súťaži Komenský a my, ktorú organizovala univerzita v Nitre. Žiačky pripravoval M. Bartoš, ktorého výtvarné práce boli predmetom viacerých individuálnych i kolektívnych výstav.

Výnimočnou bola akcia v spolupráci s Asociáciou nemocníc Slovenska, ktorá pripravovala charitatívnu výstavu na pomoc obetiam zemetrasenia v japonskej Osake. PK vybrala a poslala na túto výstavu 22 prác desiatich žiakov školy. Finančný zisk vo výške okolo 6 000 dolárov bol venovaný detskému domovu v Kóbe.

PK organizovala pre žiakov exkurzie do galérií v L. Mikuláši, Ružomberku, Martine, v T. Tepliciach, v Bratislave.

Členovia PK sa aktívne podieľali na príprave a organizácii Dňa otvorených dverí a boli členmi skúšobných komisií na talentových prijímacích skúškach a maturitných skúškach.

Predmetová komisia telesnej výchovy

Členovia PK: P. Bílik, V. Oravec, K. Granec, E. Tichá, M. Lettrich, S. Thomka, M. Čupec, I. Peterková, R. Čarvaga.

Členovia PK zabezpečovali vyučovanie telesnej výchovy (neskôr Telesnej a športovej výchovy), ktorá patrili k profilujúcim odborným vyučovacím predmetom, z hľadiska budúceho povolania žiakov. Pripravovali žiakov na vedenie telovýchovného procesu v materských školách a školských kluboch detí.

PK zabezpečovala v spolupráci s riaditeľom organizáciu a realizáciu účelových kurzov na ochranu života a zdravia a ďalších predpísaných telovýchovných kurzov.

PK ponúkala pre žiakov školy možnosť zapojenia sa do činnosti športových krúžkov. Každý člen PK viedol aspoň jeden krúžok záujmovej činnosti. Niektoré krúžky sa zapojili do okresných, regionálnych a celoslovenských kôl rôznych športových súťaží a turnajov. Dobré výsledky dosahovali žiaci školy tradične vo volejbalových, atletických, stolnotenisových, basketbalových a ďalších súťažiach v rámci okresu a kraja.

Členovia PK sa podieľali aj na organizovaní športových akcií mimo školy. M. Lettrich bol dlhoročným členom organizačného výboru pre prípravu celoslovenského podujatia Beh zdravia. Obľúbené boli i športové súťaže a podujatia, ktoré pripravili členovia PK pre zamestnancov školy.

Členovia PK sa aktívne podieľali na príprave a organizácii Dňa otvorených dverí, boli členmi skúšobných komisií na talentových prijímacích skúškach a maturitných skúškach.

V školskom roku 2002/2003 boli spojené PK hudobnej, výtvarnej a telesnej výchovy do jednej komisie pod názvom PK výchovných predmetov. Novými členmi PK sa stali postupne: K. Záborská, S. Vlasová, Z. Jurečková, S. Vyskočová, M. Hechelmann, Ľ. Shabetia, J. Strečanský, F. Štrba, M. Lichner, M. Michalcová.[28]

Rada školy[29]

Vznik rád škôl inicioval zákon SNR č. 542/1990 Zb. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve, ktorý zmenil a doplnil zákon č. 596/2003 Z.z. Podrobnosti o spôsobe ustanovenia orgánov školskej samosprávy, o ich zložení, o ich organizačnom a finančnom zabezpečení stanovila vyhláška MŠ SR č. 291/2004 Z.z. Zákon definoval radu školy ako iniciatívny a poradný samosprávny orgán školy, ktorý vyjadroval a presadzoval verejné záujmy a záujmy žiakov, rodičov, pedagogických zamestnancov a ostatných zamestnancov školy v oblasti výchovy a vzdelávania.

Zakladanie a činnosť školských rád začiatkom deväťdesiatych rokov bolo zložité. Bol to nový orgán v živote školy, s ktorým neboli dovtedy žiadne skúsenosti. Menilo sa zloženie členov rady, systém výberu a ustanovenia jej členov, kompetencie i činnosť školskej rady.

Za ustanovenie rady školy bol zodpovedný zriaďovateľ. Členmi rady školy boli v zmysle zákona zástupcovia pedagogických a ostatných pracovníkov školy, zástupcovia rodičov, zástupcovia obecného zastupiteľstva, zástupcovia škôl a organizácii, ktoré zamestnávali väčší počet absolventov školy. Zástupcovia pedagogických a ostatných pracovníkov školy a zástupcovia rodičov sa volili riadnou voľbou, ostatní zástupcovia boli delegovaní.

Voľba pedagogických a ostatných pracovníkov školy do rady školy sa uskutočnila 29. apríla 1991. Konali sa podľa Vzorového štatútu rady školy, ktorý vypracovalo ministerstvo školstva a boli dvojkolové. Za členov rady školy boli právoplatne zvolení M. Baťková, E. Koričanská, J. Leporis, M. Halušková, E. Štolc a M. Bartoš.[30]

Činnosť RŠ upravoval Vzorový štatút rady školy, ktorý schvaľovali členovia ustanovenej rady na svojom prvom zasadnutí. Zasadnutia RŠ sa konali podľa ročného schváleného plánu. Zasadnutia boli najskôr štyri, neskôr si ich počet mohla RŠ upraviť. Účasť členov na zasadnutiach rady školy bola osobná, neskôr

[28] K činnosti predmetových komisií pozri aj rozšírenú ročenku školy Aleja spomienok 2020/2021. 150 rokov pedagogickej školy v Turčianskych Tepliciach. Zostavili S. Sudorová a G. Rafajová.

[29] Inštitút rady školy poznal aj maďarský školský vzdelávací systém. Vtedy mala názov správna rada alebo spravujúca rada. Jej zloženie bolo ale iné a aj jej kompetencie boli väčšie ako dnes.

[30] Ďalšia dokumentácia k činnosti RŠ v deväťdesiatych rokoch sa v školskom archíve nenachádza.

sa členovia RŠ mohli k niektorým prejednávaným otázkam vyjadriť aj hlasovaním per-rollam.

Rada školy pri PaSA mala v súlade s legislatívou 11 členov. Členmi boli dvaja volení zástupcovia pedagogických zamestnancov, jeden volený zástupca nepedagogických zamestnancov, traja volení zástupcovia rodičov, jeden volený zástupca žiakov a štyria delegovaní zástupcovia zriaďovateľa.

Na zasadnutiach rady školy sa prerokúvali a schvaľovali koncepčné materiály, hodnotiace správy školy, plán výkonov ďalšie aktuálne otázky súvisiace s výchovou a vzdelávaním žiakov v škole i v školskom internáte.

V školskom roku 2015/2016 sa uskutočnili dve zasadnutia rady školy, na ktorých sa prerokovali a schválili koncepčné materiály rozvoja školy, Správa o VVČ, jej výsledkoch a podmienkach školy za školský rok 2014/2015, plán výkonov na školský rok 2016/2017, inovácie v školskom vzdelávacom programe, správy o hospodárení a prevádzke školy, úroveň materiálno-technického vybavenia školy a jej súčastí a riešili sa ďalšie aktuálne otázky súvisiace s výchovou a vzdelávaním žiakov a zabezpečením podmienok na ich optimalizáciu.

V školskom roku 2016/2017 sa uskutočnili dve zasadnutia rady školy, na ktorých sa prerokovali a schválili koncepčné materiály a záverečná hodnotiaca správa školy, správa o výchovno-vzdelávacích výsledkoch školy, plán výkonov na nový školský rok (denné a pomaturitné štúdium), správa o hospodárení a prevádzke školy, úroveň materiálno-technického vybavenia školy a jej súčastí, návrh na vyradenie študijného odboru 7669 6 pedagogické lýceum zo siete stredných škôl a návrh na zaradenie študijného odboru 7670 M pedagogický asistent do siete stredných škôl, informácie o prijímacích skúškach, rámcový učebný plán s prerozdelenými disponibilnými hodinami pre školský rok 2017/2018 a riešili sa ďalšie aktuálne otázky súvisiace s výchovou a vzdelávaním žiakov a zabezpečením podmienok na ich optimalizáciu.

Rada školy plnila dôležitú úlohu v živote školy. Veľkou mierou sa o to zaslúžila i jej dlhoročná predsedníčka A. Kamarýtová.

Členovia rady školy v rokoch 2004-2020

Vojtová Jaroslava (2004-2008). Predseda RŠ. Volená za pedagogických zamestnancov.
Vajdľová Oľga (2004-2008). Podpredseda RŠ. Volená za nepedagogických zamestnancov.
Krelová Tatiana (2004-2008). Volená za pedagogických zamestnancov.
Kašuba Peter (2005-2009). Delegovaný za zriaďovateľa.
Vaculčiaková Jana (2004-2008). Volená za rodičov.
Rešetárová Zuzana (2004-2008). Volená za rodičov.
Kotúč Jaroslav (2004-2008). Volený za rodičov.
Rišica Peter (2004-2008). Delegovaný za mesto T. Teplice.
Mužíková Zdenka (2004-2008). Delegovaná za organizácie podieľajúce sa na výchove a vzdelávaní.

Jankovič Dominik (2004-2006). Volený za žiakov.
Kamarýtová Alena (2008–2020). Predseda RŠ. Volená za pedagogických zamestnancov.
Vojtová Jaroslava (2008-2015). Podpredseda RŠ. Volená za pedagogických zamestnancov.
Vajdľová Oľga (2008–2012). Volená za nepedagogických zamestnancov.
Nemcová Ivana (2008-2010). Volená za žiakov.
Jamrišková Magdaléna (2008–2012). Volená za rodičov.
Hanusková Alena (2008-2012). Volená za rodičov.
Hruška Jozef (2008–2012) . Volený za rodičov.
Majer Peter (- do 2009). Delegovaný za zriaďovateľa.
Pauková Marta (2008-2018). Delegovaná za zriaďovateľa.
Litva Milan (2005–2018). Delegovaný za zriaďovateľa.
Lilge Alexander (2009–2014). Delegovaný za zriaďovateľa.
Žiaková Alexandra (2009–2011). Delegovaná za zriaďovateľa.
Žabková Monika (2010-2012). Volená za žiakov.
Talapka Stanislav (2010-2014). Delegovaný za zriaďovateľa.
Poliaková Kristína (2012-2014).Volená za žiakov.
Matulová Renáta (2012-2014). Volená za rodičov.
Vanková Jana (2012-2016). Volená za rodičov.
Lichancová Lýdia (2012-2016). Volená za rodičov.
Lichnerová Anna (2012-2020). Volená za nepedagogických zamestnancov.
Kulíková Terézia (2014-2017). Delegovaná za zriaďovateľa.
Žideková Daša (2014-2019). Delegovaná za zriaďovateľa.
Čupcová Natália (2014-2015). Volená za žiakov.
Poloncová Elena (2014-2016). Volená za rodičov.
Nátherová Tatiana (2015-2018). Volená za pedagogických zamestnancov.
Dolníková Natália (2016-2017). Volená za žiakov.
Bukovská Tatiana (2016-2020). Volená za rodičov.
Kohútová Katarína (2016-2018). Volená za rodičov.
Bátory Jozef (2016-2018). Volený za rodičov.
Forgáčová Miriam (2017-2020). Volená za žiakov.
Gabríková Terézia (2017-2019). Volená za zriaďovateľa.
Chrobáková-Línerová Lenka (2018-2020). Podpredseda RŠ. Volená za pedagogických zamestnancov.
Kováčiková Jana (2018-). Volená za rodičov.
Peldová Jarmila (2018-). Volená za rodičov.
Šušoliaková Katarína (2018-2019). Delegovaná za zriaďovateľa.
Hrivnák Dušan (2018-). Delegovaný za zriaďovateľa.
Mravcová Marta (2019-2020). Delegovaná za zriaďovateľa.
Fabianová Lívia (2019-). Delegovaná za zriaďovateľa.
Ďurišová Iveta (2019-). Delegovaná za zriaďovateľa.
Csókás Ľubica (2020-). Delegovaná za zriaďovateľa.

Rodičovské združenie

Rodičovské združenie bolo samostatnou právnickou osobou. Spolupracovalo so školou pri riešení problémov výchovy a vzdelávania žiakov, pri koncipovaní a organizovaní záujmovej činnosti žiakov, pri zabezpečovaní kultúrnych alebo športových podujatí školy, pri organizovaní domácich a zahraničných výmenných kontaktoch školy a pri usmerňovaní vzťahu rodičov ku škole a naopak.

Činnosť rodičovského združenia sa riadila schválenými Stanovami Slovenskej rady rodičovských združení a vlastným schváleným Štatútom. Výkonným orgánom rodičovského združenia bola Rodičovská rada (výbor), ktorú tvorili zvolení zástupcovia jednotlivých tried. Členovia rady si volili predsedu, hospodára a vedúceho revíznej komisie. Schádzali sa minimálne dvakrát ročne. V triedach si rodičia volili triedny výbor a svojho zástupcu do výboru celoškolskej rodičovskej rady.

Rodičovské združenie hospodárilo s príspevkami a darmi rodičov, prípadne iných darcov. Výška príspevku sa navrhovala a schvaľovala na celoškolskom rodičovskom združení. V roku 1990 bol príspevok vo výške 100 Kčs na žiaka, od roku 1994/1995 150 Sk, potom 200 Sk a od roku 2002 bol príspevok vo výške 400 Sk. V školskom roku 2006/2007 bol schválený príspevok na žiaka 1.ročníka vo výške 1000 Sk. Od školského roku 2008/2009 bola výška príspevku do RZ na žiaka 20 €.

O využití rodičovských príspevkov a darov rozhodoval celoškolský výbor RZ na základe predložených požiadaviek vedenia školy, jednotlivých PK a návrhov samotných rodičov. Príspevky sa používali na organizáciu žiackych kultúrnych a športových podujatí, na knižné, vecné a finančné odmeny vynikajúcim žiakom, na zabezpečenie VVP (exkurzie, súťaže, výlety), na nákup učebných pomôcok a materiálu a pod.

Návrh finančného rozpočtu RZ rady na školský rok 2006/2007
Predpokladané príjmy

1. ročník	125 žiakov (schválené 1000.- Sk na žiaka)	125 000.- Sk
2. ročník	106 žiakov (schválené 400.- Sk na žiaka)	42 400.- Sk
3. ročník	120 žiakov (schválené 400.- Sk na žiaka)	48 000.- Sk
4. ročník	122 žiakov (schválené 400.- Sk na žiaka)	48 800.- Sk
Zostatok z minulého roka		34 000.- Sk
Spolu		**298 200.- Sk**

Výdavky: Finančné prostriedky boli použité na nákup odbornej literatúry, časopisov a učebného materiálu, na nákup technických zariadení, na organizáciu súťaží, na exkurzie a poznávacie zájazdy, na odmeny vynikajúcim žiakom a pod. PK spoločenskovedných predmetov bolo schválených 71 500 Sk, PK cudzích jazykov 25 000 Sk, PK prírodovedných predmetov 20 000 Sk, PK výchovných predmetov 83 000 Sk, PK odborných

predmetov 25 000 Sk. Na výchovne poradenstvo bolo schválených 3 000 Sk, drogovú prevenciu 2 500 Sk, na projekt školskej knižnice 50 000 Sk.
Výdavky spolu boli 280 000 Sk. Zvyšok 18 200 Sk bol presunutý na školský rok 2007/2008.

Finančný rozpočet RZ v školskom roku 2012/2013 (v €)

Príjmy: 8 800.-€		Rodičovský príspevok bol 20 €/1 žiak	
Výdavky:			
PK spoločenskovedných predmetov		**PK cudzích jazykov**	
Knižné odmeny pre žiakov (recit. a ďalšie súťaže)	100.-	Učebné texty, náplň do tlačiarne, učebný materiál	120.-
Besedy so spisovateľmi, významnými osobnosťami, politikmi	80.-	Príspevok na olympiády v CJ	80.-
Odborná a krásna literatúra (CD, DVD)	100.-	**PK prírodovedných predmetov**	
Mapy, odborná literatúra na DEJ, OBN	100.-	Nákup odbornej literatúry (MAT, INF, BIO)	40.-
Materiál na vyučovanie (náplň do tlačiarne, výkresy, fixky)	50.-	Mapy na GEO	110.-
Školský časopis	200.-	Súťaže a podujatia organizované PT	130.-
PK výchovných predmetov		Exkurzie	200.-
2 ks keyboard do učebne HV	630.-	Materiálne vybavenie INF, MAT, BIO, GEO	110.-
Príspevok na exkurziu do BA	300.-	**PK odborných predmetov**	
Náplň do tlačiarne farebná	60.-	Učebné pomôcky, materiál	100.-
Výtvarný materiál	120.-	Projekty realizované so žiakmi	200.-
Príspevok na exkurziu	150.-	Príspevok na exkurzie	350.-
Cliprámy A1, A2, 15 ks	300.-	Karimatky, deky do učebne soc.-psychol. výcviku	200.-
Volejbalové lopty (10 ks)	300.-		
Basketbalové lopty (10 ks)	300.-	**KO, FS, ĽH Prameň**	400.-
Žinenky (10 ks)	250.-	**Mladosť**	500.-
Hokejky na florbal (8 ks)	160.-	**Výchovný poradca**	150.-
Bránky na florbal	150.-	**SOČ (odmeny)**	150.-
Športový materiál (bedminton)	50.-	**Žiacka školská rada**	300.-
Rakety a loptičky na stolný tenis	40.-	**Knižné a vecné odmeny pre žiakov**	800.-
Švihadlá (20 ks)	80.-	**Osvienčim (exkurzia 2.ročník)**	500.-
Telovýchovné a športové súťaže	200.-		
Telových. materiál na súťaže a hry	100.-	**Spolu**	**8 260.-**

ZRPŠ bolo najväčším darcom a sponzorom školy. V rokoch 1990 až 2020 finančne prispelo na organizáciu rôznych školských podujatí, na nákup kníh, učebných pomôcok a materiálu, na nákup učebnej techniky a ďalších zariadení sumou viac ako 5 miliónov korún.

V prvých rokoch po novembri 1989 sa konali štyri stretnutia rodičovskej rady ročne. Dve stretnutia boli celoškolské (plenárne) a súčasne aj triedne a dve boli výborové. Neskôr sa stretnutia zredukovali, lebo účasť rodičov bola čoraz menšia. Najväčšiu účasť vykazovali rodičia žiakov prvého ročníka. Rodičia žiakov maturitných tried sa stretávali väčšinou samostatne. Dôvodom bola príprava stužkovej slávnosti.

Celoškolské rodičovské združenie sa konalo spravidla v sobotu a najčastejšie v priestoroch Mestského úradu Turčianske Teplice. Program mal oficiálnu časť a slávnostnú časť. Oficiálna časť mala pracovný program. Predseda predniesol správu o činnosti RZ za uplynulý rok, hospodár RZ referoval o príjmoch a výdavkoch rozpočtu a predniesol návrh rozpočtu na nový školský rok, predseda revíznej komisie referoval o právoplatnosti vykonaných účtovných operácií. Nakoniec vystúpil s referátom riaditeľ školy, ktorý zhodnotil výsledky žiakov v uplynulom školskom roku, analyzoval výchovnovzdelávacie a ďalšie problémy žiakov a predniesol návrhy na zlepšenie výsledkov žiakov. Po príhovore riaditeľa bola diskusia, v rámci ktorej odpovedal predseda RZ a riaditeľ na otázky prítomných rodičov týkajúce sa výchovy a vzdelávania žiakov školy. Slávnostná časť (kultúrny program) mala názov Krása života. Program pripravovali učitelia so žiakmi, ktorí v ňom prezentovali svoje nadanie a talent.. Program mal veľmi dobrú umeleckú úroveň a stal sa obľúbeným bodom rodičovských stretnutí. Na triednych schôdzkach rodičovskej rady podávali triedni učitelia informácie rodičom o výchovno-vzdelávacích výsledkoch žiakov, riešili spolu s rodičmi aktuálne výchovné i vzdelávacie problémy v triede. Okrem uvedených stretnutí rodičovskej rady sa spolupráca so školou realizovala aj formou individuálnych konzultácií, na základe ústneho alebo písomného dohovoru. Rodičovská rada sa podieľala významnou mierou aj na ďalšom živote školy.

Žiacka školská rada

Ustanovenie a kompetencie žiackej školskej rady (ŽŠR) upravovala školská legislatíva. ŽŠR bola osobitným orgánom školskej samosprávy, ktorý reprezentoval žiakov školy a zastupoval ich záujmy vo vzťahu k riaditeľovi a ostatným učiteľom, vyjadroval sa k dôležitým otázkam súvisiacim s výchovou a vzdelávaním, podieľal sa na tvorbe a dodržiavaní školského poriadku, volil a odvolával svojho zástupcu do rady školy.

Činnosť ŽŠR sa riadila schváleným Štatútom ŽŠR. Členom rady sa mohol stať každý študent školy, ak o túto prácu prejavil záujem a zapojil sa do jej činnosti. Hlavnou úlohou každého člena bolo aktívne sa podieľať na činnosti rady a zúčastňovať sa jej zasadnutiach, ktoré sa konali raz mesačne.

Žiacka školská rada začala systematicky a cieľavedome pracovať od školského roka 2004/2005, keď sa jej koordinátorkou stala učiteľka anglického jazyka Natália Zajacová.

ŽŠR mala na svoju činnosť vyhradenú zasadaciu miestnosť oproti zborovni vybavenú najnutnejším nábytkom a základnou IK technikou. Okrem tejto miestnosti mohla využívať po dohode s riaditeľom školy i ďalšie priestory v budove školy.

ŽŠR pripravovala a organizovala rôzne podujatia pre žiakov a učiteľov školy, ako i pre širšiu verejnosť. Okrem tradičných podujatí organizovala výlet za odmenu pre najlepších žiakov školy, imatrikulácie žiakov 1.ročníka, Mikulášsku slávnosť, deň Valentína, prispievala do programu ku Dňu učiteľov, organizovala stavanie Mája, rozlúčku so žiakmi štvrtého ročníka a ďalšie akcie a aktivity. Zaujímavou a netradičnou bola aktivita Noc v škole. Členovia ŽŠR sa úspešne zapojili do viacerých projektov a programov charitatívneho charakteru. Vypracovali projektové zámery, ktoré boli spojené so zbierkou pre sociálne odkázaných občanov v meste. Zozbierali oblečenie, hračky, knihy a dekoračné predmety, ktoré im odovzdali na mestskom úrade. ŽŠR organizovala Tematické týždne (napr. Deň starých svetrov, Deň masiek) a v apríli Deň bláznov, kedy si triedne kolektívy mali pripraviť spoločnú masku a najlepšie z nich boli ohodnotené vecnými cenami. V máji sa ŽŠR zapájala do celokrajskej propagácie školských a mimoškolských zariadení pracujúcich a venujúcich sa deťom a mládeži pod názvom Bambiriáda, kde vystúpil i FS Prameň s hudbou a tancami, orientálne tanečnice a nakoniec dramatický krúžok s krátkym divadelným predstavením pre deti. ŽŠR sa aktívne zapájala i do organizovania dobrovoľných finančných zbierok. V decembri do akcie s pohľadnicami UNICEF a v máji do akcie Modrý gombík na zabezpečenie pitnej vody pre deti v Zimbabwe. S iniciatívy ŽŠR sa podarilo nadviazať spoluprácu s Gymnáziom M. Galandu v T. Tepliciach a spoločne s jeho zástupcami založili Mestský parlament mladých. Mestské zastupiteľstvo fungovanie parlamentu na svojom zasadnutí schválilo a poskytlo mu aj priestor na činnosť. K ďalším aktivitám, ktoré organizovala ŽŠR, patrili návštevy filmových a divadelných predstavení s následnou diskusiou, zapojenie sa do aktivít boja proti drogám, alkoholu a fajčeniu. Každoročne sa ŽŠR aktívne podieľala na

dobrovoľníctve, napr. Deň narcisov, Študentská kvapka krvi, Dni Zeme, Červené stužky a pod. Pripravila veľa besied s predstaviteľmi nášho spoločenského a kultúrneho života. K zaujímavým aktivitám patrilo rozhlasové vysielanie počas prestávok, v ktorom sa striedali informácie zo života školy s hudbou. ŽŠR aktívne účinkovala i počas Dňa otvorených dverí, kde prezentovala zúčastneným návštevníkom svoju činnosť.

ŽŠR je členom Regionálneho parlamentu Turiec, spolupracuje s Mestským parlamentom mladých a Krajským stredoškolským parlamentom v Žiline.

Koordinátor ŽSR
Natália Zajacová
Predsedovia ŽŠR (od roku 2013)
Kristína Poliaková, Natália Čupcová, Natália Dolníková, Miriam Forgáčová, Lucia Samcová.

Organizačné podmienky výchovy a vzdelávania

Organizáciu výchovy a vzdelávania po novembri 1989 upravovala školská legislatíva prevzatá ešte z predchádzajúceho obdobia, aktualizovaná a doplnená novými právnymi ustanoveniami a predpismi.

Teoretické i praktické vyučovanie sa uskutočňovalo v súlade s vyhláškou č.80/1991 Zb. o stredných školách, podľa schválených učebných plánov a učebných osnov. Riaditeľ mohol po prerokovaní v pedagogickej rade školy upraviť počty vyučovacích hodín v jednotlivých predmetoch do výšky 10 percent, vyučujúci obsah učebných osnov až do výšky 30 percent.

Vyučovanie v jednom dni trvalo najviac sedem vyučovacích hodín, v piatok šesť vyučovacích hodín. V mimoriadnom a odôvodnenom prípade mohlo začať vyučovanie najskôr o 7.00 hodine. Po tretej vyučovacej hodine nasledovala dvadsaťminútová prestávka. Medzi ostatnými vyučovacími hodinami boli tri desaťminútové a dve päťminútové prestávky. Mimoškolská záujmová činnosť so žiakmi sa začínala spravidla o 15,30 hodine a končila o 17,30 hodine.

Teoretické vyučovanie sa uskutočňovalo v učebniach, odborných učebniach, telocvičniach a v ďalších na to určených priestoroch školy. Praktické vyučovanie sa uskutočňovalo formou praktických cvičení, ktoré boli plánovanou súčasťou učebných osnov jednotlivých odborných vyučovacích predmetov a formou samostatného vyučovacieho predmetu odborná prax.

Vnútorný režim žiakov školy sa riadil podľa Školského poriadku, ktorý upravoval organizáciu vyučovania, výkon práv a povinností žiakov a ich zákonných zástupcov, podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia žiakov, podmienky na ochranu žiakov pred sociálno-patologickými javmi, diskrimináciou alebo násilím a pravidlá hodnotenia výsledkov výchovy a vzdelá-

vania žiakov. Žiaci sa oboznamovali so Školským poriadkom na začiatku nového školského roka a podľa aktuálnej potreby aj počas školského roka.

Rozvrh vyučovacích hodín[31]

Dopoludnia				Popoludní	
hodina	**čas**	**blok**	**čas**	**hodina**	**čas**
0.	07.00 - 07.45				
1.	08.00 - 08.45	1.- 2.	07.50 - 09.20		
2.	08.50 - 09.35	2.- 3.	08.50 - 10.20		
3.	09.45 - 10.30	3.- 4.	09.45 - 11.20		
4.	10.50 - 11.35	4.- 5.	10.50 - 12.20		
5.	11.45 - 12.30	5.- 6.	11.45 - 13.15		
6.	12.40 - 13.25	6.- 7.	12.40 - 13.10		
7.	13.30 - 14.15	**			
				8.	14.25 - 15.10
				9.	15.20 - 16.05
				10.	16.10 - 16.45
				11.	16.50 - 17.35

Školský rok začínal 1. septembra a končil 31. augusta nasledujúceho roka. Členil sa na obdobie školského vyučovania a obdobie školských prázdnin. Obdobie školského vyučovania začínalo 1. septembra a končilo 30. júna nasledujúceho kalendárneho roka. Členilo sa na prvý polrok a druhý polrok. Prvý polrok začínal 1. septembra a končil 31. januára nasledujúceho kalendárneho roka. Druhý polrok začínal 1.februára a končil 30. júna bežného roka. Ak 1. september pripadol na piatok, sobotu alebo nedeľu, vyučovanie začínalo až v nasledujúci pondelok. Ak 30. jún pripadol na sobotu, nedeľu alebo pondelok, vyučovanie končilo už predchádzajúci piatok. V posledný vyučovací deň každého polroku sa vydávalo žiakom vysvedčenie.

Organizácia školského roka 2010/2011

Školský rok 2010/2011 sa začínal 1. septembra 2010. Školské vyučovanie sa začínalo 2. septembra 2010. Vyučovanie podľa rozvrhu hodín začalo 3. septembra 2010. Školské

[31] Rozvrh vyučovacích hodín sa v deväťdesiatych rokoch niekoľkokrát upravoval. Hlavným dôvodom bola požiadavka rodičov žiakov zosúladiť organizáciu vyučovania s cestovným poriadkom.

vyučovanie v prvom polroku školského roka končilo 31. januára 2011. Školské vyučovanie v druhom polroku začínalo 1. februára 2010 a končilo 30. júna 2010.
Klasifikačná porada za prvý štvrťrok - 15.11.2010
Klasifikačná porada za prvý polrok - 24.01.2011
Klasifikačná porada za tretí štvrťrok - 18.04.2011
Klasifikačná porada za druhý polrok - 12.05.2011 (4.ročník).
Klasifikačná porada za druhý polrok - 27.06.2011 (1. – 3.ročník).

Prázdniny	**Posledný deň vyučovania pred začiatkom prázdnin**	**Termín prázdnin**	**Začiatok vyučovania po prázdninách**
jesenné	28. október 2010 *(štvrtok)*	29. október – 2. november 2010	3. november 2010 *(streda)*
vianočné	22. december 2010 *(streda)*	23. december 2010 – 7. január 2011	10. január 2011 *(pondelok)*
polročné	28. január 2011 *(piatok)*	31. január 2011 *(pondelok)*	1. február 2011 *(utorok)*
jarné	11. február 2011 *(piatok)*	14. február – 18. február 2011	21. február 2011 *(pondelok)*
veľkonočné	20. apríl 2011 *(streda)*	21. apríl – 26. apríl 2011	27. apríl 2011 *(streda)*
letné	30. jún 2011 *(štvrtok)*	1. júl – 2. september 2011	5. september 2011 *(pondelok)*

Prijímacie skúšky (denné 4-ročné štúdium)	Učiteľstvo pre MŠ a vychovávateľstvo	28.3.-29.3.2011	3 triedy 90 žiakov
	Animátor voľného času	9.5.2011, resp. 12.5.2011	1 trieda 30 žiakov
	Pedagogické lýceum	9.5.2011, resp. 12.5.2011	1 trieda 30 žiakov
Prijímacie skúšky 2-ročné PMŠ diaľkové	Učiteľstvo pre MŠ a vychovávateľstvo (kvalifikačné štúdium)	24.6.2011 25.8.2011	1 trieda 30 žiakov
	Špeciálna pedagogika (špecializačné štúdium)	24.6.2011 25.8.2011	1 trieda 30 žiakov
Maturitné skúšky Riadne obdobie	Externá časť MS a PFIČ MS	SJL - 15.3.2011 CJ – 16.3.2011 MAT – 17.3.2011	4.ročník
	Praktická časť MS	16.5. – 27.5.2011	4.ročník
	Ústna forma internej časti MS	23.5. – 27.5.2011	4.ročník
Pedagogická prax súvislá	Učiteľstvo pre MŠ a vychovávateľstvo	21.2. – 11.3.2011 9.5. – 3.6.2011 16.5. – 27.5.2011	4.ročník 3.ročník 1. a 2.ročník
	Kultúrno-výchovný pracovník	21.2. – 4.3.2011	4.ročník
	Animátor voľného času	16.5. – 27.5.2011	2. a 3.ročník

Významné akcie školy

Nácvik prvkov civilnej	Nácvik evakuácie žiakov	20.9.2010 o 10,30 hod.

ochrany	a zamestnancov školy	
Celoškolské RZ	S programom Krása života	6.11.2010 O 9,00 hod. v KD
Deň otvorených dverí	Osobitný rozpis	3.12.2010 od 13,30 do 18,00 hod. v budove školy
Deň boja za slobodu a demokraciu	Beseda s účastníkmi v KD v T.T. a vystúpenie džezového speváka Petra Lipu	16.11.2010 o 12,00 hod.
Imatrikulácia žiakov 1.ročníka	Program ŽŠR	18.11.2010 o 12,30 hod. v KD
Rozlúčka so žiakmi 4 ročníka	Program s odovzdaním knižných a vecných odmien	13.5.2011 o 9,30 hod. pred budovou školy

Súčasťou celoročného školského plánu boli tiež akcie a aktivity PK, exkurzie, návštevy podujatí, poznávacie zájazdy, výlety, telovýchovné kurzy, kurzy na ochranu života a zdravia a účelové cvičenia.

Vyhláškou č.231/2009 Z.z. o podrobnostiach o organizácii školského roka, ktorá bola vykonávacím predpisom k školskému zákonu, upravilo ministerstvo organizáciu školského roka tak, že školské vyučovanie začínalo 2. septembra. Ak tento deň pripadol na piatok, sobotu alebo nedeľu, vyučovanie začínalo až nasledujúci pondelok. Vianočné prázdniny trvali od 23. decembra do 7. januára nasledujúceho kalendárneho roka a letné prázdniny trvali od skončenia vyučovania v druhom polroku do začiatku vyučovania v novom školskom roku. Vyhláška upravovala aj organizáciu vyučovania v prípade nepredvídanej udalosti, živelnej pohromy, energetickej krízy, epidémie alebo pandémie. V prípade, že by počas takýchto okolností mohlo dôjsť k ohrozeniu života alebo zdravia žiakov, učiteľov a ostatných zamestnancov školy, mohol minister školstva mimoriadne prerušiť alebo zmeniť obdobie vyučovania v školách na nevyhnutný čas.

Organizáciu školského roka zverejňovalo ministerstvo školstva v Pedagogicko-organizačných pokynoch pre školy a školské zariadenia (POP) na príslušný školský rok, ktoré sa distribuovali na školy, neskôr sa využívala elektronická forma. POP obsahovali všeobecné informácie a pokyny (organizácia školského roka, testovanie žiakov, maturity, všeobecne záväzné predpisy, súťaže, projekty, programy), informácie týkajúce sa jednotlivých stupňov a druhov škôl (materské školy, základné školy, stredné školy, špeciálne školy, základné umelecké školy, jazykové školy), školských zariadení (školský klub detí, školský internát, centrum voľného času), špeciálnych výchovných zariadení, zariadení školského stravovania, ďalej obsahovali časť o učebniciach a školských tlačivách, o ďalšom (kontinuálnom) vzdelávaní pedagogických zamestnancov a o celoživotnom vzdelávaní.

Personálne zabezpečenie výchovy a vzdelávania

Reformné zmeny po roku 1989 zasiahli aj do života a práce učiteľov a ostatných pedagogických zamestnancov. K pozitívnym zmenám patrilo nesporne úsilie odpolitizovať školstvo a školy, čo sa prejavilo redukciou počtu školských slávnosti a osláv s ideologickým zameraním. Ďalšou významnou zmenou bolo odstránenie akéhokoľvek ideologického vplyvu na školskú prácu, čo prinieslo učiteľom slobodu v myslení i konaní, možnosť sústrediť sa na vlastnú pedagogickú prácu, slobodný výber metód pedagogickej práce, modernizáciu obsahu vzdelávania a nové trendy vyučovania.

Veľké reformné zmeny priniesli s pozitívnymi i negatívne dôsledky. Napriek tomu, že každá vláda zdôrazňovala veľký a nezastupiteľný význam školského vzdelávania pre celú spoločnosť a rozhodujúcu úlohu učiteľov v ňom, transformácia ekonomiky spojená s privatizáciou štátneho majetku v deväťdesiatych rokoch odsúvali školskú problematiku na okraj spoločenského i politického záujmu. Kedysi vážená učiteľská profesia začala strácať na atraktívnosti medzi mladými ľuďmi, čo spolu s ďalšími negatívnymi skutočnosťami viedlo k poklesu spoločenského postavenia učiteľov.[32] Paradoxne s tým, vládne orgány i časť verejnosti neúmerne zvyšovali nároky na učiteľov, na kvantitu i kvalitu ich pedagogickej práce. Od učiteľov sa očakávalo, že sa aktívne zapoja do premeny systému školského vzdelávania, že zmenia svoje postoje a svoj prístup k žiakom a k poňatiu vyučovania, že rýchlo a bez odporu príjmu novú úlohu, ktorú im prisúdil štát i verejnosť, že sa stanú tvorivými a zručnými pracovníkmi vo viacerých oblastiach ľudskej činnosti, že budú poradcami, psychológmi, partnermi a dôverníkmi svojich žiakov. Veľké spoločenské očakávania od učiteľov narážali na prekážky v podobe ich nedostatočného spoločenského uznania, vrátane platového ohodnotenia, a v podobe nedostatočnej dôvery spoločnosti k učiteľovi, že chce pre svojich žiakov len to najlepšie.[33]

V prvej polovici deväťdesiatych rokov prevládali v učiteľskom zbore školy rôzne názory a nálady. Časť učiteľov prijala zmenu spoločensko-politických pomerov ako novú výzvu a začala veľmi aktívne využívať nové inovačné postupy vo vzdelávaní a možnosť spolupodieľať sa na tvorbe základných pedagogických dokumentov rešpektujúcich osobnosť žiaka i učiteľa. Ďalšia časť učiteľov prejavovala skôr obavy a neistotu, zmeny chápala ako ohrozenie dovtedajšieho zaužívaného poriadku a disciplíny, prikláňala sa skôr k tradičnému sys-

[32] V agentúrnych prieskumoch vykonaných v rokoch 2009-2010 medzi mladými ľuďmi vo veku od 15 do 25 rokov sa učiteľské povolanie vyskytlo až na konci prvej desiatky.

[33] K premenám učiteľskej profesie po roku 1989 pozri, napr. Rozvojový projekt MŠVVaŠ pod názvom Transformácia vysokoškolského vzdelávania učiteľov v kontexte reformy regionálneho školstva. B. Bystrica, 2012, kde je uvedená i ďalšia literatúra.

tému vzdelávania a tradičnému systému hodnotenia žiakov. No a napokon boli učitelia, ktorí zo zvyku odmietali akúkoľvek zmenu a inováciu.

Zatiaľ čo sa v deväťdesiatych rokoch vláda i zákonodarný zbor sústreďovali hlavne na problémy ekonomickej transformácie nášho hospodárstva a politické súboje o získanie a udržanie moci, vytvorili sa pomerne priaznivé podmienky pre školskú reformu zdola. Veľa učiteľov sa zapojilo do činnosti rôznych komisií zriadených pri štátnych i neštátnych orgánoch a inštitúciách, združovali sa do profesijných a stavovských organizácií, prostredníctvom ktorých mohli presadzovať svoje návrhy, námety i požiadavky na skvalitnenie systému vzdelávania. Vznikli i prvé ucelenejšie koncepcie rozvoja školstva. Keď reformné iniciatívy a aktivity zdola začali narúšať systém štátnej školskej politiky, zabrzdilo ministerstvo školstva ich ďalší rozvoj nastolením prísnejších pravidiel, pretože sa podľa jeho názoru „nerealizovali v súlade so školskou legislatívou". Opäť sa potvrdilo, že téza o úplnom odpolitizovaní školstva je skôr zbožným prianím ako skutočnosťou.

Zvyšovanie kvality vzdelávania a zlepšenie spoločenského postavenia učiteľov a ostatných pedagogických zamestnancov po novembri 1989 zdôrazňovali viaceré programové dokumenty. Ich cieľom bolo zvýšiť spoločenské ocenenie a finančné ohodnotenie pedagogických zamestnancov, zlepšenie ich prípravy, ako aj ich ďalšieho vzdelávania. Dokumenty požadovali tiež vypracovať systém ochrany pedagogických zamestnancov pred nadmernou psychickou záťažou, legislatívne upraviť ochranu učiteľov ako verejných činiteľov pred agresivitou zo strany žiakov i rodičov, diferencovať pedagogické činnosti a zaviesť spravodlivé hodnotenie a odmeňovanie.

Postavenie pedagogických zamestnancov do prijatia zákona č. 317/2009 Z.z. neupravovala komplexne žiadna právna norma. Ministerstvo školstva vykonávalo iba nutné úpravy, zmeny alebo doplnky existujúcich právnych predpisov, ktoré riešili problematiku postavenia pedagogických zamestnancov, ich pracovných povinností, ďalšieho vzdelávania a pod. Z legislatívy po novembri 1989 sa priamo týkal učiteľov a ich postavenia zákon SNR č. 542/1990 Zb. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve, nariadenie vlády č. 373/1992 Z. o miere vyučovacej povinnosti učiteľov a povinnosti výchovnej práce ostatných pedagogických pracovníkov, vyhláška MŠaV SR č. 222/1993 Z.z. o odbornej a pedagogickej spôsobilosti pedagogických zamestnancov a vyhláška MŠ SR č. 42/1996Z.z. o ďalšom vzdelávaní pedagogických pracovníkov.[34]

Komplexný školský zákon, reflektujúci zmeny v postavení pedagogických zamestnancov za uplynulých dvadsať rokov, schválila NR SR v roku 2009. Bol

[34] K tejto časti viď, napr. Kosová,B. – Porubský, Š.: Transformačné premeny slovenského školstva po roku 1989. Banská Bystrica. PF UMB, 2011.

to známy zákon SNR č. 317/2009 Z.z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch. Cieľom zákona bolo systémovo riešiť postavenie pedagogických zamestnancov, zabezpečiť jednotlivým kategóriám pedagogických zamestnancov, bez rozdielu získaného stupňa vzdelania, rovnaké možnosti pri výbere kariérovej cesty a dosahovaní kariérového stupňa a kariérovej pozície, vytvoriť systém kontinuálneho vzdelávania pedagogických zamestnancov ako súčasť celoživotného vzdelávania a predpoklad pre profesijný rozvoj v kariérovom systéme, ustanoviť podmienky a požiadavky na systém kontinuálneho vzdelávania na základe kreditového systému, kariérový systém a profesijné štandardy jednotlivých kategórií pedagogických zamestnancov, ustanoviť princípy hodnotenia pedagogických zamestnancov v súlade so systémom kontinuálneho vzdelávania, kariérovým systémom a profesijnými štandardmi. Zákon vychádzal z predpokladu, že profesijný a kariérový rast pedagogických zamestnancov povedie k sústavnému rozvoju ich profesijných kompetencií, ich zodpovednosti za profesijný a kariérový rast a za zvyšovanie kvality výchovnovzdelávacieho procesu, za previazanosť profesijného rozvoja s kariérovým systémom, systémom ich hodnotenia a odmeňovania.

Zákon definoval kategóriu pedagogických zamestnancov, ich práva a povinnosti, predpoklady na výkon pedagogickej činnosti, profesijné štandardy, kvalifikačné predpoklady, pedagogickú činnosť, systém kontinuálneho vzdelávania, kariérový systém, kreditový systému a princípy hodnotenia pre odmeňovanie a starostlivosť o pedagogických zamestnancov. Zákon nariaďoval školám povinnosť vypracovať ročný plán kontinuálneho vzdelávania. Jeho systém a štruktúru upravovala vykonávacia vyhláška č. 445/2009 Z.z. o kontinuálnom vzdelávaní, kreditoch a atestáciách pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov. Za vypracovanie a koordinovanie ročného plánu kontinuálneho vzdelávania zodpovedal riaditeľ školy.

V školskom roku 2010/2011 zabezpečovalo výchovno-vzdelávací proces v škole 53 pedagogických zamestnancov. 22 učiteľov bolo aprobovaných pre všeobecno-vzdelávacie predmety, 18 učiteľov pre odborné vyučovacie predmety a 13 bolo vychovávateliek v školskom internáte. Kvalifikačné predpoklady a osobitné kvalifikačné predpoklady nespĺňali 2 pedagogickí zamestnanci.

Hlavnou úlohou kontinuálneho vzdelávania na školský rok 2010/2011 bolo zabezpečiť u pedagogických zamestnancov proces nadobúdania vedomostí, zručností a spôsobilostí s cieľom udržiavať, obnovovať, zdokonaľovať a dopĺňať ich profesijné kompetencie potrebné na výkon pedagogickej činnosti.

Plán kontinuálneho vzdelávania pedagogických zamestnancov vychádzal z plánov metodicko-odborných komisií a združení a osobného plánu profesijného rastu pedagogických zamestnancov. Pri zostavovaní plánu kontinuálneho vzdelávania sa sledoval rozvoj individuálnej kariéry pedagogických zamestnancov a zároveň i potreby školy.

Na účasť v kontinuálnom vzdelávaní boli stanovené priority:

a) absolvovanie funkčného a funkčného inovačného vzdelávania riadiacich zamestnancov,
b) absolvovanie adaptačného vzdelávania začínajúceho pedagogického zamestnanca,
c) absolvovanie aktualizačného vzdelávania zameraného na tvorbu ŠkVP a VPŠI,
d) absolvovanie inovačného vzdelávania zameraného na modernizáciu vzdelávania prostredníctvom IKT.

Členenie pedagogických zamestnancov školy podľa kariérovej pozície (stupňa) v školskom roku 2010/2011 a 2018/2019

	2010/2011	2018/2019
Pedagogický zamestnanec špecialista		
Triedni učitelia	20	16
Výchovný poradca	1	1
Kariérový poradca	0	1
Uvádzajúci pedagogický zamestnanec Vedúci predmetovej komisie Vedúci metodického združenia	2 5 2	1 5 2
Koordinátor informatizácie	1	1
Iný zamestnanec určený riaditeľom školy na špecializované činnosti (koordinátori prevencie, ľudských práv, environmentálnej výchovy, ŽŠR)	4	4
Vedúci pedagogický zamestnanec		
Riaditeľ	1	1
Zástupca riaditeľa	3	3
Vedúci vychovávateľ	1	-
Ďalší pedagogickí alebo odborní zamestnanci určení podľa § 9 ZP	7	5

V školskom roku 2011/2012 bola podstatná časť aktivít pedagogických zamestnancov zameraná na prípravu a realizáciu inovovaného obsahu učiva ŠkVP a k aplikácii nových metód práce a postupov pri vyučovaní. Tento cieľ sledovalo i kontinuálne vzdelávanie pedagogických zamestnancov, ktoré bolo zamerané hlavne na inováciu školského vzdelávacieho programu pre jednotlivé študijné odbory, na inováciu a dopracovanie učebných osnov a tematických plánov jednotlivých vyučovacích predmetov a na aplikáciu nových foriem a metód vyučovania. Ďalším cieľom bolo zapojiť vedúcich metodických orgánov do vzdelávania vzhľadom na zvyšujúcu sa náročnosť a rozsah ich odbornej, metodickej a riadiacej práce.

Ďalšie vzdelávanie pedagogických zamestnancov školy (2008/2009 – 2018/2019)

	Počet zamestnancov	Druh štúdia	Forma štúdia	Garant štúdia
2008/2009	18	Aktualizačné	cyklické (ŠVP)	MPC
2009/2010	2	Funkčné	cyklické	MPC
	1	Inovačné	cyklické	SIOV

2010/2011	26	Aktualizačné	cyklické	ŠIOV Bratislava
	3	Funkčné Funkčné inovačné	cyklické cyklické	MPC B.Bystrica MPC Žilina
2011/2012	3	Adaptačné	cyklické	PaSA T.Teplice
	3	Funkčné Funkčné inovačné	cyklické cyklické	MPC B.Bystrica MPC Žilina
	6	Aktualizačné	cyklické jednodňové	UIPŠ Bratislava NUCEM Bratisl.
2012/2013	6	Aktualizačné	cyklické jednodňové	UIPŠ Bratislava NUCEM Bratisl.
	3	Aktualizačné	cyklické	MPC Žilina
2013/2014	2	Adaptačné	cyklické	PaSA T.Teplice
	4	Inovačné	cyklické	MPC Žilina
	3	Aktualizačné	cyklické	MPC Žilina, Prešov, B.Bystrica
2014/2015	4	Inovačné	cyklické	NUCEM Bratisl.
	11	Inovačné	cyklické	MPC Žilina
	3	Aktualizačné	jednodňové	MPC Žilina
2015/2016	1	Atestačné prípravné	cyklické	MPC Žilina
	1	Aktualizačné	jednodňové	MPC Žilina
	1	Špecializačné	cyklické	MPC Žilina
2016/2017	1	Funkčné	cyklické	MPC Žilina
	1	Atestačné prípravné	cyklické	MPCŽilina
2017/2018	1	Atestačné prípravné	cyklické	MPCŽilina
	1	Funkčné	cyklické	MPC Žilina
	1	Inovačné	cyklické	MPC B.Bystrica
	2	Aktualizačné	cyklické	MPC B.Bystrica
2018/2019	1	Aktualizačné	jednodňové	G.inštitút Nitra
	1	Špecializačné	cyklické	MPC B.Bystrica
	1	Inovačné	cyklické	IUVENTA Bratisl.
	1	Funkčné	cyklické	PdF KU Ružom-berok

Za absolvované akreditované programy kontinuálneho vzdelávania mohol získať pedagogický zamestnanec kredity. Kredity priznával poskytovateľ akreditovaného vzdelávania osobitným osvedčením, v ktorom bol uvedený program, za ktorý sa kredity priznávajú, počet získaných kreditov a dátum priznania kreditov. Získané kredity uznával riaditeľ školy na základe žiadosti pedagogického zamestnanca, ktorá bola doložená overenou kópiou osvedčenia o získaných kreditoch. O uznaní vydal pedagogickému zamestnancovi písomné osvedčenie. Z priznaných kreditov sa uznalo najviac 60 kreditov na účely vyplácania kreditového príplatku, ktorý mohol byť vo výške najviac 12 % z platovej tarify platovej triedy a pracovnej triedy, do ktorej bol pedagogický zamestnanec zaradený.

Získavanie, priznávanie a uznávanie kreditov pedagogickým zamestnancom sa riadilo vnútorným školským predpisom. Od roku 2011 do 2017 bol uznaný kreditový príplatok za priznané kredity 15 pedagogickým zamestnancom školy.

Učitelia, hlavne mladí a začínajúci, sa po novembri 1989 pomerne často menili. Dôvodom zvýšenej mobility učiteľov bola možnosť uplatniť sa aj v iných inštitúciách štátnej a verejnej sféry, možnosť slobodne podnikať, prípadne odísť pracovať do zahraničia. Vážnym problémom stabilizácie učiteľov bola zložitá bytová situácia v meste, obmedzené možnosti kariérového postupu, sociálnych, kultúrnych a ďalších kontaktov.

V deväťdesiatych rokoch bol počet učiteľov okolo 50 v priemere. Po zavedení normatívneho financovania sa počet učiteľov začal znižovať, pretože systém výpočtu finančných prostriedkov na žiaka nestačil pokryť požiadavky na početnejší zbor. Okrem toho veľká časť učiteľov bola už v posledných platových triedach, čo odčerpávalo značnú časť finančných prostriedkov. Zatiaľ čo v roku 1995 bol priemerný vek učiteľov 43 rokov, v roku 2017 bol priemerný vek už takmer 50 rokov. Dve tretiny učiteľov boli v kategórii od 50 do 60 a viac rokov.

Počet pedagogických zamestnancov školy v rokoch 1990 – 2007

1990	1992	1994	1995	1997	2000	2001	2004	2006	2007
13/36	12/37	13/41	13/39	13/37	15/35	17/37	12/38	10/38	6/40

Prvé číslo zlomku sú muži a druhé ženy.

Počet pedagogických zamestnancov a ich veková štruktúra v rokoch 2008 - 2019

	Počet		**Veková štruktúra**				
	muži	ženy	do 30 rokov	do 40 rokov	do 50 rokov	do 60 rokov	nad 60 rokov
2008/2009	5	38	5	9	7	21	1
2009/2010	5	32	3	9	8	15	2
2010/2011	5	34	1	9	6	18	4
2011/2012	5	37	5	11	7	15	4
2012/2013	4	38	3	10	8	17	4
2013/2014	4	37	2	10	9	17	3
2014/2015	6	32	2	7	10	17	2
2015/2016	7	27	1	8	11	10	7
2016/2017	7	29	1	5	13	14	3
2017/2018	4	31	1	4	15	13	2
2018/2019	5	28	3	4	11	14	2

Priemerný vek učiteľov

1995	2000	2008	2010	2014	2015	2017
43,1	45,1	46,23	46,82	47,63	49,73	49,81

Priemerný počet odpracovaných rokov v škole pripadajúcich na jedného učiteľa v školskom roku 2014/2015 bol 19,71 u mužov a 14,98 u žien.

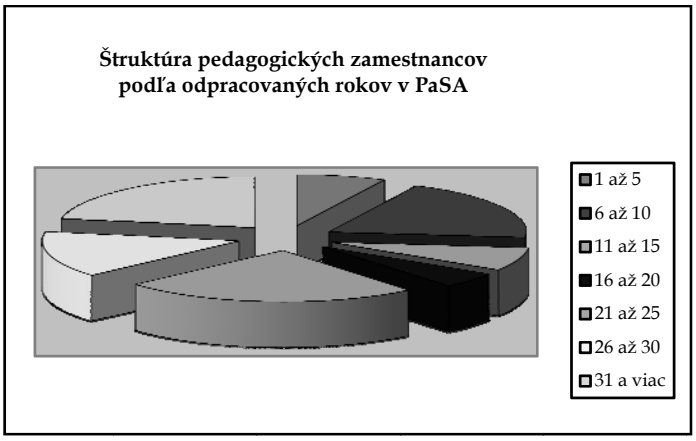

Mieru vyučovacej povinnosti učiteľov stredných škôl upravovalo ministerstvo školstva v rokoch 1990 až 2020 celkom trikrát. V roku 1992 upravilo mieru vyučovacej povinnosti z 19 na 20 hodín týždenne. Miera vyučovacej povinnosti riaditeľa školy bola odstupňovaná podľa počtu tried, napr. pri počte 6 tried mal riaditeľ vyučovaciu povinnosť 8 hodín týždenne, pri počte 19 a viac tried 3 hodiny týždenne. Zástupca riaditeľa mal pri počte 8-12 tried vyučovaciu povinnosť 11 hodín týždenne, pri počte 19 a viac tried 5 hodín týždenne. Okrem toho sa riaditeľom stredných škôl a ich zástupcom počítalo 24 vyučovacích hodín týždenne v triedach denného, večerného, diaľkového alebo pomaturitného štúdia ako jedna trieda.

V roku 1993 upravilo ministerstvo školstva mieru vyučovacej povinnosti učiteľov stredných škôl z 20 na 21 hodín týždenne. Základný úväzok triedneho učiteľa sa pritom znižoval o 1 hodinu a každá vyučovacia hodina prevyšujúca určený týždenný pracovný čas sa u učiteľov považovala za jednu hodinu práce nadčas.

V roku 1994 došlo k ďalšej úprave miery vyučovacej povinnosti učiteľov. Nariadením ministerstva školstva bola upravená miera vyučovacej povinnosti učiteľov stredných škôl na 22 hodín týždenne. Výkon triednickej práce umožňovalo nariadenie ministerstva školstva triednemu učiteľovi započítať ako jednu

vyučovaciu hodinu prevyšujúcu základný úväzok alebo mu základný úväzok znížiť o jednu vyučovaciu hodinu. Spôsob započítavania výkonu triednickej práce určil riaditeľ školy.

Počet pridelených vyučovacích hodín učiteľom bol stanovený v rozpise úväzkov, ktorý sa každoročne upravoval, pričom sa rešpektovalo nariadenie o štátom stanovenej miere vyučovacej povinnosti učiteľov. Pridelené základné úväzky sa v prípade potreby zvyšovali o ďalšie vyučovacie hodiny, ktoré sa učiteľom započítavali ako nadčasové hodiny. Nadčasové hodiny, ktoré vyplynuli učiteľovi z rozvrhu hodín, boli spravidla jedna až tri týždenne. Ak to situácia vyžadovala a učiteľ súhlasil, bolo mu pridelených nadčasových hodín i viac. V školskom roku 1993/1994 sa pohybovali týždenné úväzky jednotlivých učiteľov od 21 do 26 vyučovacích hodín, v školskom roku 2008/2009 od 22 do 25 vyučovacích hodín, v školskom roku 2014/2015 od 22 do 26 vyučovacích hodín, v školskom roku 2016/2017 od 22 do 24 vyučovacích hodín.

Týždenný počet vyučovacích hodín bol závislý od možnosti školy deliť triedy na skupiny pri vyučovaní niektorých predmetov. Po zavedení normatívneho financovania prídel finančných prostriedkov škole nedovoľoval deliť triedy na skupiny tak, ako tomu bolo dovtedy. Delenie tried bolo potrebné upraviť vzhľadom na výšku pridelených finančných prostriedkov, čo znamenalo prakticky jeho redukovanie. V školskom roku 2008/2009 pripadalo na jednu triedu 49,25 hodiny, v školskom roku 2016/2017 45,31 hodiny. Koeficient učiteľa na triedu bol 2,05, zatiaľ čo v polovici deväťdesiatych rokov to bolo až 2,8.

Vyhláška č. 41/1996 Z.z. stanovila pedagogickým zamestnancom možnosť vykonať kvalifikačné skúšky, ak spĺňali zákonné podmienky. Kvalifikačné skúšky sa členili na I. a II. kvalifikačnú skúšku. I. kvalifikačnú skúšku mohol vykonať pedagogický pracovník po 5 rokoch pedagogickej praxe a II. skúšku až po 10 rokoch pedagogickej praxe. Ministerská vyhláška stanovila aj možnosť uznania náhrady kvalifikačnej skúšky. Úspešné vykonanie kvalifikačnej skúšky alebo uznanie náhrady za takúto skúšku bolo podmienkou na zaradenie pedagogického zamestnanca do vyššej platovej triedy. S výnimkou dvoch pedagogických zamestnancov školy všetci ostatní absolvovali kvalifikačnú skúšku alebo spĺňali podmienky jej náhrady.

Podľa zákona č. 317/2009 Z.z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch mohli pedagogickí a odborní zamestnanci vykonávať atestácie. Účelom atestácií bolo overenie získaných kompetencií vymedzených profesijným štandardom pre prislúchajúcu kategóriu a podkategóriu pedagogického zamestnanca.

Kvalifikačné skúšky, ktoré vykonali pedagogickí zamestnanci do 1. novembra 2009 sa ministerským predpisom uznali za vykonané atestácie.

Štruktúra pedagogických zamestnancov podľa kariérového stupňa

	začínajúci PZ	samostatní PZ	s 1. atestáciou	s 2. atestáciou
2010/2011	3	19	32	2
2018/2019	1	33	17	0

Školský zákon č. 245/2008 Z.z. ukladal povinnosť hodnotiť pedagogických zamestnancov. Do prijatia tohto zákona sa k účelu hodnotenia zamestnancov využívali príslušné ustanovenia Zákonníka práce alebo Pracovného poriadku školy. Ani jeden z týchto predpisov však neurčoval akou formou a akým spôsobom sa má hodnotenie vykonávať. A keďže hodnotenie nepatrilo k obecne obľúbeným činnostiam vedúcich zamestnancov, bol prístup k nemu do značnej miery benevolentný a voluntaristický. Hodnotenie zamestnancov sa vykonávalo podľa potreby, najčastejšie v súvislosti s priznaním príplatkov a odmien, ale i iných služobných dôvodov. Povinnosť škôl hodnotiť výsledky, kvalitu a náročnosť pedagogickej činnosti a využívanie profesijných kompetencií pedagogických zamestnancov nariaďoval zákon č. 317/2009 Z.z. o pedagogických zamestnancoch.

Hodnotenie pracovnej činnosti pedagogických zamestnancov školy upravoval vnútorný predpis Hodnotenie pracovného výkonu pedagogických zamestnancov schválený 3. mája 2010 a inovovaný 13. januára 2014. Predpis definoval význam a ciele hodnotenia pedagogickej činnosti pedagogických zamestnancov školy, metodiku hodnotenia, okruhy hodnotených a hodnotiteľov, spôsob hodnotenia, kritériá a intervaly hodnotenia. K hodnoteniu sa využíval hodnotiaci hárok, ktorý okrem identifikačných údajov obsahoval oblasti hodnotenia, kritériá hodnotenia a stupne hodnotenia. Hodnotili sa výsledky pedagogickej činnosti, kvalita vykonávania pedagogickej činnosti, náročnosť výkonu pedagogickej činnosti, miera osvojenia si a využívania profesijných kompetencií a u vedúcich zamestnancov aj riadiace schopnosti. Pre každú oblasť hodnotenia boli stanovené kritériá, ktorých plnenie sa hodnotilo počtom bodov v rozpätí od 0 do 4. 0 znamenalo (nevyhovujúco), 1 (čiastočne vyhovujúco), 2 (štandardne), 3 (veľmi dobre) a 4 (mimoriadne dobre). Celkový výsledok hodnotenia bol závislý od počtu získaných bodov pedagogickým zamestnancom. Záver hodnotenia sa určil slovne. 0 až 10% z celkového počtu možných bodov hodnotenia znamenalo nevyhovujúce výsledky, 11 až 30% čiastočne vyhovujúce výsledky, 31 až 60% štandardné výsledky, 61 až 90% veľmi dobré výsledky, 91 až 100% mimoriadne dobré výsledky.

Od roku 2010, kedy sa začalo vykonávať pravidelné hodnotenie pedagogickej činnosti, boli pedagogickí zamestnanci školy hodnotení stupňami štandardne až mimoriadne dobre.[35]

V roku 2017 vydalo ministerstvo školstva Pokynom ministra č. 39/2017 dlho pripravované a očakávané profesijné štandardy pre jednotlivé kategórie a podkategórie pedagogických zamestnancov škôl a školských zariadení.

Profesijný štandard vymedzoval súbor profesijných kompetencií potrebných na štandardný výkon pedagogickej činnosti pedagogického zamestnanca, bol normatívom na zaradenie do kategórie, podkategórie a kariérovej pozície pedagogického zamestnanca.

Učitelia strednej školy tvorili prílohu č. 4 ministerského pokynu. Požadovaným stupňom vzdelania pre učiteľov strednej školy bolo vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa. Kompetenčný profil učiteľa bol vymedzený v oblasti žiak, výchovnovzdelávací proces a profesijný rozvoj. Každá oblasť mala vymedzené kompetencie, ktoré stanovovali požadované vedomosti a spôsobilosti učiteľov a spôsob preukázania kompetencií.

Pedagogickí zamestnanci školy v rokoch 1990-2020

Riaditelia
Dvorský Ján (1.2.1990-31.7.2017)
Frívaldská Ivana (1.8.2017-31.1.2018)
Hanková Katarína (1.2.2018-)

Zástupcovia riaditeľa
Novotná Zdenka (1987-11.8.2013)
Thomka Svetozár (1.9.1991-31.8.1992)
Kozová Mária (1.9.1995-31.8.1996)
Bartoš Miroslav (1.9.1995-31.8.1999)
Nátherová Tatiana (1.9.1999-30.6.2014, 2018-2020)
Frívaldská Ivana (1.9.2013-do 30.6.2015)
Zajacová Natália (1.1.2015-30.6.2015)
Badínová Anna (1.9.2015-)
Žižlavský Ladislav (3.9.2015-30.6.2016)
Hanková Katarína (2016-1.2.2018)
Rešetárová Edita (2020-)

Učitelia

Aláčová Eva (1990-1995). Vyučovala hudobnú výchovu a hru na hudobný nástroj.
Badínová Anna (2015-). Vyučovala slovenský jazyk a literatúru, tvorivú dramatiku.

[35] Každoročné hodnotenie pedagogických zamestnancov prinieslo pozitívne i negatívne skúsenosti a je dodnes predmetom diskusií. K tomu pozri, napr. Súhrnná správa o stave hodnotenia školského systému, škôl, učiteľov v Slovenskej republike. NÚCEM, 2012.

Balážová Zuzana (2004-). Vyučovala anglický jazyk, slovenský jazyk a literatúru.
Barančeková Dobroslava (1993-1994). Vyučovala anglický jazyk.
Bartoš Miroslav (1990-2011). Vyučoval výtvarnú výchovu.
Bartošová Anna (1990-2002). Vyučovala výtvarnú výchovu
Baťka Ján (2001-2002). Vyučoval dejepis.
Baťková Mária (1990-2016). Vyučovala hudobnú výchovu a hru na hudobný nástroj.
Beláčiková Gabriela (2008-2009). Vyučovala slovenský jazyk a literatúru.
Beláková Andrea (2011-2014). Vyučovala biológiu.
Benáková (Krištofíková) Adriana (1991-1993). Vyučovala anglický jazyk.
Benkovská Oľga (1990-1998). Vyučovala praktikum dramatickej výchovy, neskôr tvorivej dramatiky.
Berko Dalibor (2005-2012). Vyučoval anglický jazyk.
Bernátová Vanda (2013-2015). Vyučovala občiansku náuku, etickú výchovu.
Bílik Pavol (1990-2001). Vyučoval telesnú výchovu.
Bíliková Elena (1990-1998). Vyučovala dejepis.
Blahová Božena (1990-2009). Vyučovala slovenský jazyk a literatúru a literárnu a jazykovú výchovu.
Borievková Vladimíra (2020-). Vyučovala hudobnú výchovu, hru na hudobný nástroj, pedagogickú prax.
Bosíková Eva (1996-1997). Vyučovala hudobnú výchovu, hru na hudobný nástroj.
Budinská Milada (1993-1995). Vyučovala výpočtovú a didaktickú techniku.
Burčová Soňa (1990-2015). Vyučovala hudobnú výchovu, hru na hudobný nástroj, slovenský jazyk, pedagogickú prax.
Capeková Andrea (2003-2006). Vyučovala biológiu a zemepis.
Čarvaga Roman (1999-2008). Vyučoval telesnú výchovu a biológiu.
Čupec Marián (1997-). Vyučoval telesnú výchovu, občiansku náuku.
Dědková Eva (1993-1996). Vyučovala občiansku náuku.
Dodok Anton (1993-2003). Vyučoval pedagogiku, pedagogickú prax, etickú výchovu.
Dorková Mária (2019-). Vyučovala anglický jazyk, biológiu.
Durdíková Katarína (1996-). Vyučovala dejepis, anglický jazyk a ruský jazyk.
Dusilová Blanka(1990-1992). Vyučovala psychológiu, pedagogickú prax, anglický jazyk.
Dvorský Ján (1990-2017). Vyučoval dejepis, občiansku náuku, manažment a marketing voľnočasových aktivít.
Dvorská Eva (1990-2015). Vyučovala nemecký jazyk.
Fidlerová Veronika (2007-2009). Vyučovala náboženskú výchovu.
Figura Bohuslav (2011-2012). Vyučoval dejepis.
Folkman Štefan (1999-2000). Vyučoval dejepis.
Frívaldská Ivana (1999-2018). Vyučovala pedagogiku, občiansku náuku, teóriu a metodiku animačných činností, etickú výchovu
Gajdošová Miroslava (2002-2006). Vyučovala výpočtovú techniku.
Galová Alena (1994-1996). Vyučovala výtvarnú výchovu.
Gemešová Lucia (2001-2002). Vyučovala zemepis a telesnú výchovu.
Gíretová Iveta (1997-1998). Vyučovala anglický jazyk.
Gloneková Alena (1999-2001). Vyučovala anglický jazyk.

Granec Koloman (1990-1997). Vyučoval telesnú výchovu.
Halušková Miroslava (1990-1998). Vyučovala fyziku a chémiu, etickú výchovu.
Hancová Jana (1995-1996). Vyučovala náboženstvo.
Hanková Katarína (2016-). Vyučovala anglický jazyk
Hechelmann Miriam (-2008, 2013-2015). Vyučovala telesnú výchovu.
Holenka Ladislav (2007-2017 s prestávkami). Vyučoval hru na hudobný nástroj.
Hrebíková Danica (1990-1993). Vyučovala slovenský jazyk a literatúru, hudobnú výchovu a hru na hudobný nástroj.
Hrubeš Miroslav (2000-2002). Vyučoval informatiku.
Hullová Miroslava (2000-2003). Vyučovala slovenský jazyk a literatúru.
Huňorová Margita (1997-2008). Vyučovala výtvarnú výchovu.
Chrobáková Línerová Lenka (2003-). Vyučovala anglický jazyk.
Illeš Štefan (1990-2006). Vyučoval hudobnú výchovu a hru na hudobný nástroj.
Ivádyová Mária (2007-2009). Vyučovala informatiku.
Jakubíková Simona (1999-2000). Vyučovala anglický jazyk.
Janečková Zuzana (2004-2006). Vyučovala slovenský jazyk a literatúru.
Janotíková Marcela (2009-2013). Vyučovala občiansku náuku, psychológiu a teóriu a metodiku animačných činností.
Javornícka Emília (2016-). Vyučovala slovenský jazyk a literatúru, literárnu a jazykovú výchovu, výtvarnú výchovu.
Jurečková Zuzana (2013-). Vyučovala výtvarnú výchovu, anglický jazyk.
Kamarýtová Alena (1990-). Vyučovala matematiku.
Kamonová Ivana (2001-). Vyučovala telesnú výchovu, pedagogiku, špeciálnu pedagogiku a pedagogickú prax.
Kevická Zdena (2000-2001). Vyučovala tvorivú dramatiku.
Klusková Alena (1990-). Vyučovala hudobnú výchovu, hru na hudobný nástroj, pedagogickú prax.
Kohút Branislav (1998-2007). Vyučoval slovenský jazyk a literatúru, pedagogiku, pedagogickú prax.
Koričánska Elena (1990-2015). Vyučovala pedagogiku, pedagogickú prax, praktikum dramatickej výchovy, neskôr tvorivej dramatiky.
Košťová Aurélia (1990-1992). Vyučovala psychológiu a pedagogickú prax.
Kotúčová Soňa (1993-1996). Vyučovala hudobnú výchovu, hru na hudobný nástroj
Kováčová Ivica (2013-2015). Vyučovala informatiku.
Kozová Mária (1990-2009). Vyučovala hudobnú výchovu, hru na hudobný nástroj, pedagogickú prax.
Kráľ Ivan (2017-2018). Vyučoval telesnú výchovu a občiansku náuku.
Krelová Tatiana (1990-). Vyučovala psychológiu, pedagogickú prax, slovenský jazyk a literatúru.
Križová Božena (1990-1995). Vyučovala slovenský jazyk a literatúru, ruský jazyk.
Kršková Andrea (2006-2007). Vyučovala náboženskú výchovu.
Kučerová Ľubica (1995-2020). Vyučovala pedagogiku, pedagogickú prax, špeciálnu pedagogiku, etickú výchovu.
Kuchárová Karin (2003-2005). Vyučovala hudobnú výchovu

Lajčiaková Janka (2011-2012). Vyučovala pedagogiku, špeciálnu pedagogiku, pedagogickú prax.
Laurová Hana (2012-). Vyučovala pedagogiku, špeciálnu pedagogiku, pedagogickú prax.
Lehotská Anna (1990-2006). Vyučovala slovenský jazyk a literatúru, dejepis, literárnu a jazykovú výchovu.
Lehotská Martina (1997-1998. Vyučovala anglický jazyk.
Lepiešová Galina (1999-2000). Vyučovala hru na hudobný nástroj.
Leporis Ján (1990-2006). Vyučoval hudobnú výchovu, hru na hudobný nástroj.
Leshko Adriana (2017-2018). Hra na hudobný nástroj.
Lettrich Miroslav (1990-2016). Vyučoval telesnú výchovu, zemepis.
Lettrichová Miroslava (1999-2003). Vyučovala slovenský jazyk a literatúru.
Ličková Anna (1993-2001). Vyučovala matematiku, prírodovedné a polytechnické praktikum
Ličková Zita (2000-2001). Vyučovala hru na hudobný nástroj.
Lichner Karol (1990-1991). Vyučoval fyziku.
Lichner Michal (2019-). Vyučoval telesnú výchovu, etickú výchovu, pohybovú kultúru.
Lilge Fedor (1999-2003). Vyučoval dejepis.
Lilgová Magda (1990-1996). Vyučovala slovenský jazyk a literatúru, literárnu a jazykovú výchovu.
Lobotka Milan (1990-2002). Vyučoval pedagogiku, pedagogickú prax.
Machilová Marcela (1990-2013). Vyučovala slovenský jazyk a literatúru, literárnu a jazykovú výchovu.
Marčeková Iveta (1990-). Vyučovala výtvarnú výchovu, tvorivú dramatiku, pedagogickú prax.
Marčeková Katarína (2011-2018). Vyučovala výtvarnú výchovu, tvorivú dramatiku.
Martinková Milota (1996-2000). Vyučovala dejepis, občiansku náuku.
Matiová Helena (2000-2006). Vyučovala náboženskú výchovu.
Matláková Jaroslava (1998-2000). Vyučovala náboženskú výchovu.
Matuľa Miroslav (2000-2002). Vyučoval informatiku.
Matúšková Martina (2011-2012). Vyučovala biológiu a psychológiu.
Maťašová Monika (2001-2006). Vyučovala anglický jazyk.
Maťková Marta (1993). Vyučovala hudobnú výchovu a hru na hudobný nástroj.
Mazanová Eva (2000-). Vyučovala slovenský jazyk a literatúru, literárnu a jazykovú výchovu, etickú výchovu.
Mažáriová Gabriela (1990-2009). Vyučovala biológiu, chémiu, prírodovedné a polytechnické praktikum.
Mäsiarová Monika (1997-2016, 2017-2020) Vyučovala matematiku a zemepis.
Michalcová Miroslava (2018-2019). Vyučovala výtvarnú výchovu a pedagogiku.
Michalková Miriam (2005-2019). Vyučovala nemecký jazyk.
Miklošková Zuzana (2020-). Vyučovala tvorivú dramatiku.
Miková Mária (1990-2006). Vyučovala pedagogiku, pedagogickú prax, francúzsky jazyk.
Minčičová Zuzana (2006-2008). Vyučovala dejepis.
Miškovičová Monika (2002-2003). Vyučovala biológiu.
Moravec Jozef (1995-2004). Vyučoval slovenský jazyk a literatúru.

Mrázová Anna (1990-1996). Vyučovala hudobnú výchovu, hru na hudobný nástroj, slovenský jazyk a literatúru ?
Muríňová Danica (2010-2015). Vyučovala francúzsky jazyk.
Nagaj Ondrej (1992-2002). Vyučoval slovenský jazyk a literatúru.
Nátherová Tatiana (1990-). Vyučovala pedagogiku, špeciálnu pedagogiku, pedagogickú prax.
Nedelová Magdaléna (2019-2020). Vyučovala anglický jazyk.
Novotná Zdenka (1990-2013). Vyučovala matematiku, výpočtovú a didaktickú techniku a informatiku.
Oravec Vladimír (1990-1997). Vyučoval telesnú výchovu.
Pálešová Janka (2012-2015). Vyučovala slovenský jazyka a literatúru.
Pančík Radoslav (2002-2006). Vyučoval dejepis.
Pavelcová Jarmila (1990-2020). Vyučovala psychológiu, pedagogickú prax.
Pišková Marieta (1999-2020). Vyučovala biológiu,
Poláková Gabriela (2009-2014). Vyučovala náboženskú výchovu.
Polerecká Libuša (1991-2018). Vyučovala pedagogiku, špeciálnu pedagogiku, pedagogickú prax, tvorivú dramatiku.
Považanová Anna (1990-2011). Vyučovala výtvarnú výchovu.
Prídavková (Boďová) Eva (1990-2016). Vyučovala slovenský jazyk a literatúru, literárnu a jazykovú výchovu.
Pujdesová Viera (2004-2013, 2016). Vyučovala slovenský jazyk a literatúru, literárnu a jazykovú výchovu.
Rafajová Gabriela (2003-). Vyučovala informatiku.
Rešetárová Edita (2016-). Vyučovala pedagogiku, špeciálnu pedagogiku, pedagogickú prax.
Sapančíková Marieta (2016-2019). Vyučovala náboženskú výchovu.
Sekelová Helena (2012-2013). Vyučovala anglický jazyk.
Shabetia Ľubica (2016-). Vyučovala hudobnú výchovu, hru na hudobný nástroj.
Siváková Eva (1996-2006). Vyučovala matematiku.
Strečanský Jakub (2018). Vyučoval hudobnú výchovu, hru na hudobný nástroj.
Slavkovská Margita (1997-). Vyučovala
Sudorová Slávka (2003-2020). Vyučovala slovenský jazyk a literatúru, literárnu a jazykovú výchovu, dejepis.
Sygút Michal (1996-1998). Vyučoval náboženskú výchovu.
Šarlinová Katrína (2000-2002). Vyučovala anglický jazyk.
Široká Mária (1990-2008). Vyučovala pedagogiku, špeciálnu pedagogiku, pedagogickú prax.
Šovčíková Zuzana (1996-2014). Vyučovala nemecký jazyk a francúzsky jazyk.
Štolc Eduard (1990-2000). Vyučoval hudobnú výchovu, hru na hudobný nástroj.
Štolcová Anna (1990-1997). Vyučovala biológiu, zemepis, prírodovedné a polytechnické praktikum.
Štrba Filip (2018-2019). Vyučoval tvorivú dramatiku.
Švecová Marcela (1991-1993). Vyučovala anglický jazyk, francúzsky jazyk.
Tavelová Janka (1991-1996?). Vyučovala biológiu.

Telehaničová Jana (2014-2016). Vyučovala náboženskú výchovu.
Tichá Elena (1990-2013). Vyučoval pedagogiku, telesnú výchovu, pedagogiku, pedagogickú prax.
Thomka Svetozár (1990-). Vyučoval telesnú výchovu.
Tomášková Jana (1990-1991). Vyučovala občiansku náuku, etickú výchovu.
Tumová Ľubomíra (2001-). Vyučovala hudobnú výchovu, hru na hudobný nástroj.
Turanová Mária (1990-2006). Vyučovala hudobnú výchovu, hru na hudobný nástroj, matematiku.
Uhliariková Lucia (2017-2018). Vyučovala slovenský jazyk a literatúru a dejepis.
Urík Tomáš (2014-). Vyučoval dejepis.
Veselovská Eva (1999-2001). Vyučovala nemecký jazyk.
Vlasová Slavomíra (2011-2013). Vyučovala výtvarnú výchovu.
Vörösová Eva (2009-2011). Vyučovala dejepis.
Vyskočová Slávka (2014-2015). Vyučovala výtvarnú výchovu.
Weissová Viera (2018-). Vyučovala matematiku, aplikovanú informatiku, hru na hudobný nástroj.
Záborská Katarína (2016). Vyučovala hru na hudobný nástroj.
Záhoranská Anna (1991-1995). Vyučovala rodinnú výchovu a vedenie domácnosti, zemepis.
Zajacová Natália (2002-). Vyučovala anglický jazyk, ruský jazyk.
Zajvaldová Anna (1990-2004). Vyučovala slovenský jazyk a literatúru, literárnu a jazykovú výchovu, ruský jazyk.
Zajvaldová Zuzana (1993-1997). Vyučovala anglický jazyk.
Žifčáková-Frndová Eva (2019). Vyučovala anglický jazyk.
Žiak Tibor (1995-2000). Vyučoval výpočtovú techniku.
Žižlavský Ladislav (2015-2017). Vyučoval matematiku.[36]

Žiaci školy a ich výchovnovzdelávacie výsledky

Žiaci, ktorí sa uchádzali o prijatie na štúdium na pedagogickej škole, museli splniť legislatívne stanovené podmienky. Museli úspešne ukončiť základnú školu, byť zdravotne spôsobilí na štúdium a museli vykonať úspešne prijímacie skúšky. Požadované podmienky prijatia na štúdium stanovila vyhláška MŠ SR č. 79/1991 Zb. o prijímaní na štúdium na stredných školách v znení neskorších predpisov a od školského roku 2009/2010 zákon č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní v znení všetkých neskorších predpisov. Podľa uvedených predpisov sa prijímacia skúška na SŠ mohla skladať z overenia vedomostí z profilového predmetu slovenský jazyk a literatúra a z ďalších profilových predmetov alebo z overenia špeciálnych schopností, zručností alebo talentu potrebných na zvládnutie študijného odboru, prípadne z oboch týchto častí. Študijný odbor 76 učiteľstvo zaradilo ministerstvo školstva do skupiny odborov, na ktorých sa

[36] Okrem uvedených predmetov vyučovali niektorí z učiteľov i ďalšie predmety. Počet neaprobovaných predmetov nemohol prekročiť jednu tretinu základného úväzku.

vyžadovalo overenie špeciálnych schopností, zručností alebo talentu. V študijnom odbore kultúrno-výchovný pracovník, neskôr animátor voľného času, stanovilo ministerstvo ako profilové predmety slovenský jazyk a dejepis a v študijnom odbore pedagogické lýceum (neskôr pedagogický asistent) slovenský jazyk a biológiu. Pri prijímaní uchádzačov na štúdium sa hodnotil taktiež ich prospech a správanie na základnej škole, ich záujem o štúdium, umiestnenie v súťažiach a po zavedení testovania žiakov 9.ročníka aj výsledky tohto testovania.

Obsah a rozsah prijímacej skúšky v hlavnom študijnom odbore učiteľstvo pre MS a vychovávateľstvo bol stanovený platnými učebnými osnovami ZŠ, od roku 2009 vzdelávacími štandardmi ŠVP, v predmetoch slovenský jazyk a literatúra, hudobná, výtvarná a telesná výchova.

Jednotlivé predmety skúšky sa hodnotili bodovou stupnicou.

Stupnica bodového hodnotenia v školskom roku 2010/2011

Slovenský jazyk	**minimálne**	**maximálne**
	20 bodov	**60 bodov**
Spisovná výslovnosť	0 – 15 bodov	
Artikulácia	0 – 15 bodov	
Kultúra reči	0 – 10 bodov	
Komunikačné a jazykové schopnosti a zručnosti	0 – 20 bodov	
Hudobná výchova	**minimálne**	**maximálne**
	15 bodov	**50 bodov**
Hlasové schopnosti	0 – 15 bodov	
Hudobný sluch	0 – 20 bodov	
Hudobná pamäť	0 – 10 bodov	
Rytmické cítenie	0 – 5 bodov	
Výtvarná výchova	**minimálne**	**maximálne**
	15 bodov	**50 bodov**
Tvorivé rozvinutie témy	0 – 15 bodov	
Výrazové prostriedky	0 – 20 bodov	
Využitie výtvarného materiálu a výtvarnej techniky	0 – 10 bodov	
Telesná výchova	**minimálne**	**maximálne**
	15 bodov	**50 bodov**
Pohybová výkonnosť a telesná zdatnosť	0 – 10 bodov	
Pohybové a športové zručnosti	0 – 30 bodov	
Rytmicko-pohybové cítenie	0 – 10 bodov	
Celkový výsledok	**minimálne**	**maximálne**
	65 bodov	**210 bodov**

Za výsledný prospech zo ZŠ (6.- 9.ročník) bolo stanovených 90 bodov a za umiestnenie v predmetových olympiádach alebo literárnych, hudobných, výtvarných, športových súťažiach v okresnom kole 10 bodov, v krajskom 20 bodov a v celosloven-

skom 30 bodov. Kritérií stanovené pre prijímacie skúšky a bodové hodnotenie sa každoročne aktualizovali.

Návrh na zmenu počtu tried a počet prijímaných žiakov do prvého ročníka predkladal riaditeľ, po porade s pedagogickou radou a radou školy, zriaďovateľovi a po jeho súhlase rozhodol o počte žiakov, ktorých možno prijať do prvého ročníka. Pretože demografická situácia sa nevyvíjala priaznivo, zriaďovateľ limitoval navrhované počty tried a žiakov jednotlivými školami vzhľadom na reálnu demografickú skutočnosť v jednotlivých regiónoch a potrebu kvalifikovaných odborníkov na trhu práce.

Kritériá ŽSK na určovanie počtu tried a žiakov prvého ročníka platné od roku 2013

1. percentuálny podiel evidovaných nezamestnaných absolventov na úradoch práce vo vzťahu k počtu absolventov školy v danom študijnom odbore,
2. materiálno-technické a priestorové zabezpečenie školy,
3. výsledky monitorovania a hodnotenia kvality výchovy a vzdelávania vykonané ŠŠI,
4. výsledky hodnotenia externej časti maturitnej skúšky a písomnej formy internej časti maturitnej skúšky,
5. výsledky teoretickej časti odbornej zložky maturitnej skúšky, praktickej časti odbornej zložky maturitnej skúšky, absolventskej skúšky,
6. percentuálny podiel prijatých žiakov do 1. ročníka vzhľadom na stanovený počet tried za predchádzajúci školský rok,
7. personálne zabezpečenia školy,
8. výsledky z celoslovenských kôl súťaží alebo predmetových olympiád a výsledkov medzinárodných kôl súťaží alebo predmetových olympiád,
9. účasť školy v medzinárodných projektoch alebo medzinárodných programoch.

Vývoj počtu žiakov v školských rokoch 1990/1991 až 2019/2020

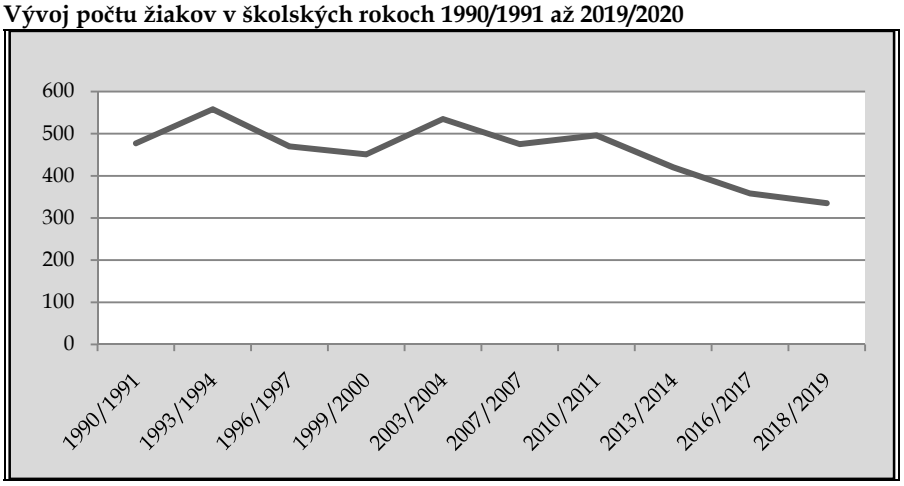

Počet žiakov riadneho denného štúdia v rokoch 1990 až 2020 mal kolísavú tendenciu. Do školského roku 1993/1994 narastal a v tomto roku dosiahol i najvyšší počet 558 žiakov. Potom postupne klesal až na 451 žiakov v školskom roku 2000/2001. V školských rokoch 2003/2004 až 2004/2005 sa opäť zvýšil na 530 z dôvodu, že zriaďovateľ navýšil počet tried o ďalšiu triedu. V nasledujúcich rokoch počet žiakov klesal, zo 485 v školskom roku 2009/2010 klesol na 335 v školskom roku 2018/2019. Dôvodov bolo niekoľko. Zmenil sa školský systém, vznikali nové stredné školy a nové študijné odbory.[37] Vážnym dôvodom poklesu počtu žiakov bola nepriaznivo sa vyvíjajúca demografická situácia v niektorých regiónoch, ale i klesajúci záujem žiakov a ich rodičov o odborné vzdelávanie a prípravu na tomto type školy. K poklesu prispel i nezáujem žiakov dochádzať za vzdelaním, hoci i žiadaným, kvôli zvýšeným finančným nákladom, komplikovanej doprave do školy a pod.

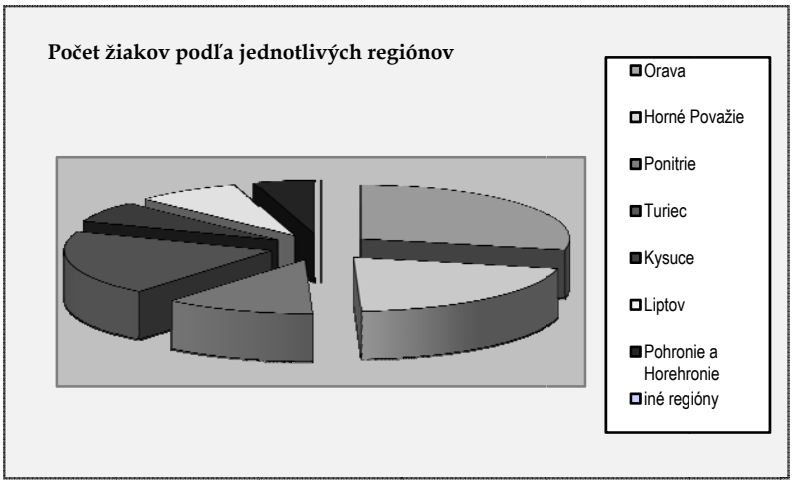

Najviac uchádzačov o štúdium pochádzalo tradične z Hornej Oravy, Považia, Ponitria, Turca, Kysúc, Liptova a Pohronia.

Do polovice deväťdesiatych rokov prevyšoval záujem uchádzačov o štúdium učiteľstva pre materské školy a vychovávateľstva stanovenú kapacitu na prijatie niekoľkonásobne. V školskom roku 1990/1991 bolo prihlásených na prijímacie skúšky 359 uchádzačov, pričom schválený plán výkonov bol 120 uchádzačov. V odvolacom konaní navýšil zriaďovateľ tento počet ešte o deväť žiakov. Približne od polovice deväťdesiatych rokov začal počet uchádzačov prudko klesať

[37] V roku 1990 bolo na Slovensku 7 štátnych stredných pedagogických škôl. Od roku 1990 sa počet pedagogických škôl zvýšil až na 18 súčasných. 7 je štátnych, 3 cirkevné a 8 súkromných.

a na štúdium sa hlásili i uchádzači s relatívne horšími študijnými výsledkami zo ZŠ. V školskom roku 1994/1995 bolo prihlásených 117 uchádzačov, prijatých bolo 93, v školskom roku 1995/1996 bolo prihlásených 150 uchádzačov, prijatých bolo 85, v školskom roku 1996/1997 bolo prihlásených 162 uchádzačov, prijatých bolo 83, v školskom roku 1998/1999 bolo prihlásených 102 uchádzačov, prijatých bolo 75, v školskom roku 1999/2000 bolo prihlásených 198 uchádzačov, plán na prijatie bol 84 a 12 miest ostalo na odvolacie konanie.[38] V študijnom odbore učiteľstvo pre materské školy a vychovávateľstvo však v žiadnom školskom roku nebol počet prihlásených uchádzačov nižší, ako stanovil predpísaný plán na ich prijatie. Problémom prijímacie konania bola veľká mobilita žiakov, ktorí mohli po prijatí na školu následne zrušiť zápis a zapísať sa inú školu, čo mohli opakovať dokonca viackrát.

Od polovice deväťdesiatych rokov zaznamenávala škola v súvislosti s prijímacími skúškami postupné znižovanie kvality vyučovania slovenského jazyka a výchov na základných školách.

V slovenskom jazyku a literatúre mali uchádzači problémy s rešpektovaním zásad spisovnej výslovnosti, u viacerých sa vyskytovali poruchy správnej artikulácie (sigmatizmus, rotacizmus), kultúra reči uchádzačov bola na priemernej úrovni (modulácia hlasu, precítenie, prednes), problémy im spôsobovala presnosť vyjadrovania a komunikatívna pohotovosť.

Úroveň výtvarných schopností a zručností uchádzačov bola priemerná. Problém im spôsobovalo usporiadanie tvarov do kompozície, nedokázali správne využívať výrazové možnosti kresby. Vo výtvarnej technike mali nedostatky v základných kresliarskych zručnostiach. Kvalitnejšie výtvarné práce tvorili iba 10-15 % všetkých prác.

Úroveň hlasových schopností uchádzačov bola rôznorodá. Reprodukčné schopnosti uchádzačov v oblasti intonácie boli priemerné, v niektorých prípadoch sa prejavila zanedbaná príprava na ZŠ. Uchádzači mali problémy aj pri zvládnutí dlhších melodických a rytmických úsekov. Výraznejších talentov bolo veľmi málo.

Úroveň pohybových schopností uchádzačov každoročne klesala. Výraznejších talentov bol minimálny počet. Mnohí uchádzači nedokázali správne vykonávať ani jednoduché pohybové a športové úkony. Problémy mali aj pri vykonávaní základných prvkov športových hier a taktiež pri rytmicko-pohybovej zostave.

Výsledky prijímacích skúšok podľa jednotlivých okresov v školskom roku 2010/2011 (bodový priemer)

Okres	Priemer na PS	Počet žiakov	Priemer SJ	Priemer HV	Priemer VV	Priemer TV	Priemer za ZŠ	Celkový priemer
Bánovce n/Bebr.	150	1	54	30	36	30	89	250
B.Bystrica	0	1	0	0	0	0	0	0

[38] V 90-tich rokoch si zriaďovateľ vyhradzoval určitý počet miest na odvolanie. Neskôr sa táto prax výrazne redukovala.

Brezno	0	1	0	0	0	0	0	0
Bytča	129	12	38	30	23	37	72	206
Čadca	151	13	47	35	31	38	67	223
Dolný Kubín	134	8	37	34	22	36	63	207
Ilava	127	1	41	29	30	27	76	203
L. Mikuláš	141	8	43	33	31	33	69	211
Martin	146	14	43	37	32	34	66	216
Námestovo	155	33	46	36	36	38	70	228
P. Bystrica	135	11	41	33	28	39	72	196
Prievidza	149	9	40	37	29	42	65	221
Púchov	186	1	47	50	48	41	81	267
Ružomberok	177	8	46	48	41	39	67	252
Turč. Teplice	155	4	40	33	37	44	64	229
Trstená	147	1	31	19	49	48	56	203
Tvrdošín	151	4	46	36	36	34	65	217
Zvolen	125	2	41	37	15	31	56	181
Žarnovica	194	1	54	48	50	42	90	304
Žiar n/Hronom	142	12	42	30	30	40	58	209
Žilina	151	22	44	34	32	40	78	235

V študijnom odbore animátor voľného času a pedagogické lýceum sa uchádzači prijímali väčšinou bez prijímacích skúšok.

V deväťdesiatych rokoch vykonávalo predspracovanie údajov súvisiacich s prijímacím konaním Školské výpočtové stredisko v Liptovskom Hrádku, neskôr v Liptovskom Mikuláši. Výpočtové stredisko zabezpečovalo aj uchovávanie a prenos informácii týkajúcich sa prijímacieho konania.

Školské výpočtové stredisko bolo jedným z článkov školského informačného systému. Okrem sústreďovania, spracúvania a distribuovania informácií v školstve sa podieľalo aj na vzdelávaní pedagogických pracovníkov škôl a ďalších školských pracovníkov v informačnej a výpočtovej technike. Od roku 1998 vykonávala úkony súvisiace s prijímacím konaním škola v spolupráci so zriaďovateľom.

Škola postupovala pri získavaní nových žiakov podľa vypracovaného marketingového plánu. Každoročne sa organizoval Deň otvorených dverí (DOD). DOD bol významnou aktivitou školy a jedným z nástrojov na monitorovanie záujmu žiakov ZŠ o štúdium v ponúkaných študijných odboroch. DOD poskytoval potenciálnym záujemcom možnosť oboznámiť sa so vzdelávacím programom školy pre jednotlivé študijné odbory, umožňoval im stretnúť sa s pedagogickými zamestnancami školy a školského internátu, pozrieť si učebné a ostatné

priestory školy a školského internátu a poskytoval im návod, ako postupovať pri domácej príprave na prijímacie skúšky.

Škola sa od polovice deväťdesiatych rokov zúčastňovala na burzách povolaní vo viacerých okresoch kraja, kde prezentovala učebný program školy, organizáciu výchovnovzdelávacej a ďalšej činnosti školy. Škola prezentovala výsledky svojej činnosti v regionálnej i nadregionálnej tlači, na internetovej stránke, kde sa pravidelne dopĺňali a aktualizovali materiály zo života školy. Výsledky tvorivej práce žiakov i učiteľov školy sa prezentovali nielen na výstavách a prehliadkach v meste, ale i v širšom regióne. Škola pripravila celý rad propagačných letákov a materiálov, videoprojekcií školskej i mimoškolskej činnosti žiakov a učiteľov, CD nahrávky a pod. Významný podiel na reprezentácii školy doma i v zahraničí mali hudobné súbory a ďalšie krúžky záujmovej činnosti, ktoré vystupovali na mnohých kultúrnych a spoločenských podujatiach v meste, kraji i v zahraničí.

Štatistický prehľad o prijímaní žiakov na denné štvorročné štúdium v školských rokoch 2009/2010 – 2019/2020

Školský rok	Kód a názov študijného odboru	Počet žiakov		
		prihlásení	úspešní	prijatí/ zapísaní
2009/2010	7649 6 učiteľstvo pre MŠ a vychovávateľstvo	169	151	120
	7662 6 animátor voľného času	37	37	30
2010/2011	7649 6 učiteľstvo pre MŠ a vychovávateľstvo	157	113	93
	7662 6 animátor voľného času	33	15	13
	7669 6 pedagogické lýceum	28	15	10
2011/2012	7649 6 učiteľstvo pre MŠ a vychovávateľstvo	193	160	88
	7662 6 animátor voľného času	15	13	13
	7669 6 pedagogické lýceum	20	10	10
2012/2013	7649 M učiteľstvo pre MŠ a vychovávateľstvo	180	129	101
	7662 M animátor voľného času	21	0	0
	7669 M pedagogické lýceum	11	0	0
2013/2014	7649 M učiteľstvo pre MŠ a vychovávateľstvo	200	156	101
	7662 M animátor voľného času	11	0	0
2014/2015	7649 M učiteľstvo pre MŠ a vychovávateľstvo	192	141	92
2015/2016	7649 M učiteľstvo pre MŠ a vychovávateľstvo	194	142	89
2016/2017	7649 M učiteľstvo pre MŠ a vychovávateľstvo	198	139	84
2017/2018	7649 M učiteľstvo pre MŠ a vychovávateľstvo	201	151	85
2018/2019	7649 M učiteľstvo pre MŠ a vychovávateľstvo	207	147	81
2019/2020	7649 M učiteľstvo pre MŠ a vychovávateľstvo	242	191	83

Študijné výsledky žiakov sa v prvej polovici deväťdesiatych rokov mierne zlepšili oproti obdobiu z osemdesiatych rokov. Bolo to spôsobené hlavne tým, že na štúdium sa hlásil vyšší počet uchádzačov, a tak mohla škola uskutočniť prísnejší výber. V druhej polovici deväťdesiatych rokov sa situácia zmenila. Priemerný prospech žiakov školy sa začal výrazne zhoršovať, z 1,75 v školskom roku 1994/1995 až na 1,96 v školskom roku 1998/1999. V prvých rokoch už nového storočia sa priemerný prospech žiakov opäť zlepšil, približne o dve desati-

ny. Od školského roku 2005/2006 sa začal priemerný prospech žiakov prudko zhoršovať a klesol až na 2,2 v školskom roku 2009/2010. Od tohto obdobia sa priemerný prospech žiakov začal každoročne zlepšovať, čo dokumentuje graf. V školskom roku 2019/2020 bol priemerný prospech žiakov školy 1,39, čo bol najlepší prospech v celej 150 ročnej histórii školy.

Študijné výsledky žiakov školy v 1990/1991 – 2019/2020 (priemerný prospech)

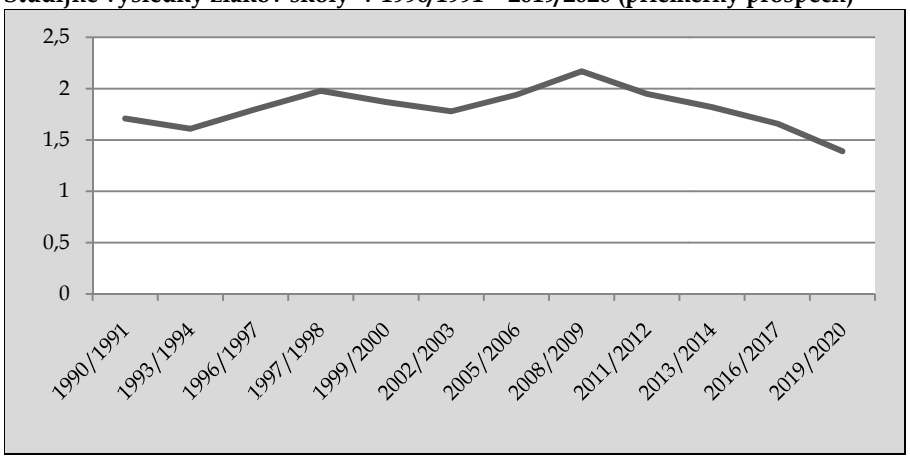

Prehľad celkového hodnotenia žiakov vo vybraných školských rokoch

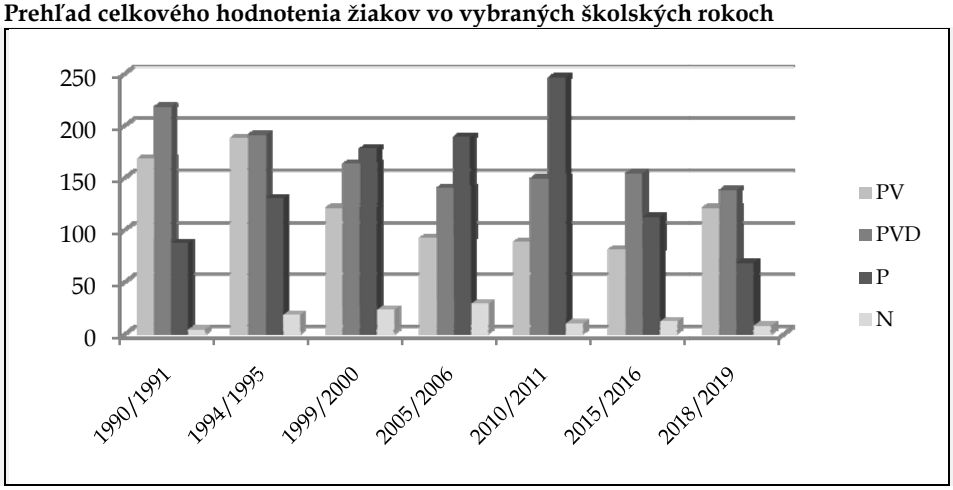

V rokoch 1990 až 2019 sa výrazne menilo aj celkové koncoročné hodnotenie žiakov. V deväťdesiatych rokoch klesal počet vyznamenaných žiakov a žiakov, ktorí prospeli veľmi dobre a narastal počet žiakov, ktorí iba prospeli. V ďalšom

období sa začal zvyšovať počet vyznamenaných žiakov a počet žiakov, ktorí iba prospeli zaznamenal klesajúcu tendenciu.

Podobne ako študijné výsledky aj dochádzka žiakov na vyučovanie predstavovala zložitý problém. Riaditeľ školy, výchovná poradkyňa, triedni učitelia navrhovali viaceré opatrenia na zlepšenie dochádzky, ale tie sa prejavovali iba pomaly a často nezodpovedali vynaloženej námahe a úsiliu triednych učiteľov a vychovávateliek. Menšiu absenciu vykazovali spravidla žiaci prvého ročníka a najvyššiu žiaci tretieho ročníka. Paradoxne vysokú absenciu vykazovali i žiaci štvrtého ročníka, hoci končili štúdium a mali mať najväčšiu motiváciu pravidelne sa zúčastňovať vyučovania.

Počet vymeškaných vyučovacích hodín v školských (ospravedlnená absencia)

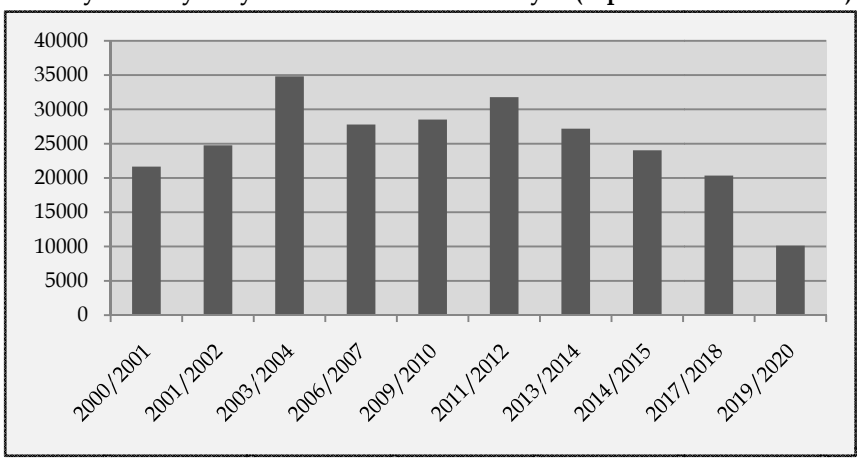

Pozn. Počet vymeškaných hodín je za druhý polrok príslušného školského roku

Na veľkej absencii sa nepodieľali všetky triedy a všetci žiaci rovnakou mierou. Rozdiely v počte vymeškaných hodín medzi jednotlivými triedami boli v niektorých prípadoch až päťnásobné. V školskom roku 1990/1991 pripadalo na jedného žiaka 41 vymeškaných hodín, v školskom roku 1992/1993 42 hodín, v školskom roku 1997/1998 46 hodín, v školskom roku 1999/2000 55 hodín, v školskom roku 2003/2004 63 hodín, v školskom roku 2008/2009 64 hodín, v školskom roku 2016/2017 66 hodín. V školskom roku 2019/2020 pripadalo na jedného žiaka 30 vyučovacích hodín, čo bolo ale v dôsledku zložitej pandemickej situácie, kedy boli žiaci veľkú časť školského roka doma. Počet neospravedlnených vyučovacích hodín nepresahoval v jednotlivých školských rokoch v priemere pol percenta z celkového počtu všetkých vymeškaných vyučovacích hodín.

Hodnotenie a klasifikácia žiakov sa riadili platnou školskou legislatívou.

Štatistický prehľad o žiakoch a ich výsledkoch (1989/1990 – 2019/2020)

Školský rok	Ročník	Študijný odbor	Počet tried	Počet žiakov	Prospech				Priemerný prospech	Správanie		Vymeškaných hodín
					PV	PVD	P	N		2. st.	3. st	
19891990	I.	MŠ	3	106	11	56	39	-	1,90	-	-	3 884
	II.	MŠ	4	119	32	56	31	-	1,78	1	-	5 502
	III.	MŠ	4	126	58	47	16	4	1,56	-	-	5 851
	IV.	MŠ	4	137	58	61	18	-	1,63	-	-	5 186
	Spolu		**15**	**488**	**159**	**220**	**104**	**4**	**1,71**	**1**	**-**	**20 423**
1990/1991	I.	MŠ	3	96	26	48	22	-	1,74	-	-	5 930
		V	1	33	7	14	12	-	1,93	-	-	
	II.	MŠ	3	108	39	48	18	3	1,63	1	-	4 904
	III.	MŠ	4	118	45	58	14	1	1,63	2	-	7 180
	IV.	MŠ	4	122	51	50	21	-	1,66	1	-	5 403
	Spolu		**15**	**477**	**168**	**218**	**87**	**4**	**1,71**	**4**	**-**	**23 417**
1991/1992	I.	MŠ	3	91	19	43	26	-	1,82	-	-	3 744
		V	2	63	20	21	22	-	1,86	1	-	2 247
	II.	MŠ	3	93	53	34	6	-	1,47	1	-	3 861
		V	1	32	13	11	7	1	1,62	-	-	1 288
	III.	MŠ	3	109	50	48	9	2	1,54	2	1	4 759
	IV.	MŠ	4	118	32	60	24	2	1,73	-	-	5 844
	Spolu		**16**	**506**	**188**	**216**	**95**	**4**	**1,67**	**4**	**1**	**21 743**
1992/1993	I.	PŠ	5	158	24	52	79	3	2,06	-	-	6 495
	II.	MŠ	3	91	37	42	12	-	1,6	-	-	3 911
		V	2	64	27	27	6	4	1,55	-	-	2 658
	III.	MŠ	3	92	58	30	4	-	1,40	-	-	4 452
		V	1	32	14	14	3	1	1,48	-	1	1 790
	IV.	MŠ	3	108	56	33	17	2	1,52	2	3	3 625
	Spolu		**17**	**545**	**215**	**198**	**121**	**11**	**1,60**	**2**	**4**	**22 931**
1993/1994	I.	PŠ	4	125	31	52	42	-	1,83	-	-	5 799
	II.	PŠ	5	154	50	57	45	2	1,73	2	-	7 239
	III.	MŠ	3	91	42	42	7	-	1,56	-	-	5 298
		V	2	63	27	31	3	2	1,52	4	-	3 897
	IV.	MŠ	3	94	79	12	1	-	1,29	-	-	3 724
		V	1	31	15	15	1	-	1,43	-	1	1 486
	Spolu		**18**	**558**	**244**	**209**	**101**	**4**	**1,61**	**6**	**1**	**27 443**
1994/1995	I.	PŠ	3	95	14	26	42	13	2,23	2	1	4 104
	II.	PŠ	4	124	63	48	13	-	1,51	1	-	4 408
	III.	PŠ	5	153	48	52	48	5	1,77	9	4	7 119
	IV.	MŠ	3	91	41	37	13	-	1,58	-	-	3 394
		V	2	64	22	28	14	-	1,68	-	1	2 557
	Spolu		**17**	**527**	**188**	**191**	**130**	**18**	**1,75**	**12**	**6**	**21 582**

1995/1996	I.	PŠ	3	97	11	17	65	4	2,3	2	3	6 356
	II.	PŠ	3	90	25	35	22	8	1,76	1	-	6 416
	III.	PŠ	4	125	67	41	14	3	1,52	-	-	6 411
	IV.	PŠ	5	151	40	64	43	4	1,77	2	-	6 501
	Spolu		**15**	**463**	**143**	**157**	**144**	**19**	**1,83**	**5**	**3**	**25 684**
1996/1997	I.	PŠ	4	132	27	30	51	24	2,06	1	-	8 221
		K	1	33	5	12	14	2	2,09	-	-	1 650
	II.	PŠ	3	98	24	24	34	16	1,85	-	-	7 952
	III.	PŠ	3	84	25	34	17	8	1,54	-	-	4 876
	IV.	PŠ	4	123	58	48	17	-	1,49	-	-	3 913
	Spolu		**15**	**470**	**139**	**148**	**133**	**50**	**1,80**	**1**	**-**	**18 391**
1997/1998	I.	UV	3	91	20	20	48	3	2,14	1	4	3 917
		K	1	31	6	16	8	-	1,88	-	-	1 507
	II.	PŠ	4	127	24	35	59	9	2,13	4	1	6 047
		K	1	33	4	11	17	1	2,11	-	-	2 081
	III.	PŠ	3	91	20	22	39	10	1,95	-	-	4 772
	IV.	PŠ	3	85	23	41	20	1	1,72	-	-	3 045
	Spolu		**15**	**458**	**97**	**145**	**191**	**24**	**1,98**	**4**	**1**	**21 369**
1998/1999	I.	UV	3	87	17	25	44	1	2,01	1	-	4 790
		K	1	31	3	15	8	5	1,82	1	-	2 400
	II.	UV	3	92	28	27	34	3	1,93	1	1	4 217
		K	1	31	4	12	9	6	1,98	-	-	1 893
	III.	PŠ	4	123	25	35	56	7	2,02	-	-	6 867
		K	1	31	6	11	13	1	1,98	-	-	1 621
	IV.	PŠ	3	90	14	27	46	3	1,99	1	-	3 713
	Spolu		**16**	**475**	**97**	**152**	**210**	**26**	**1,96**	**4**	**1**	**25 201**
1999/2000	I.	UV	3	92	17	27	45	3	1,98	-	2	5 248
	II.	UV	3	89	30	36	16	7	1,65	2	-	6 252
		K	1	29	7	12	9	1	1,77	-	-	2 469
	III.	UV	3	91	29	24	35	3	1,9	2	2	5 244
		K	1	30	4	18	6	2	1,72	-	-	1 327
	IV.	PŠ	4	121	23	38	56	3	2,16	-	-	4 931
		K	1	31	11	8	11	1	1,89	-	-	1 304
	Spolu		**16**	**483**	**121**	**163**	**178**	**23**	**1,87**	**4**	**4**	**26 775**
2000/2001	I.	UV	3	93	36	38	17	2	1,57	-	-	4 832
		K	1	32	9	10	13	-	1,84	-	-	1 342
	II.	UV	3	90	21	33	32	4	1,9	7	-	5 146
	III.	UV	3	88	23	36	29	-	1,75	-	-	4 452
		K	1	29	8	13	7	1	1,66	-	-	1 803
	IV.	UV	3	90	16	30	36	8	1,87	-	3	3 009
		K	1	29	6	17	6	-	1,70	-	-	1 071
	Spolu		**15**	**451**	**119**	**177**	**140**	**15**	**1,75**	**7**	**3**	**21 655**
2001/2002	I.	UV	4	125	43	47	35	-	1,69	-	-	5 611
		K	1	32	9	14	9	-	1,75	-	-	1 849
	II.	UV	3	93	41	38	14	-	1,58	-	-	5 763
		K	1	31	12	6	13	-	1,84	-	-	1 844
	III.	UV	3	89	15	30	37	7	2,0	-	2	5 158

	IV.	UV K	3 1	89 29	19 7	33 14	37 8	- -	1,81 1,74	1 -	- -	2 697 1 844
	Spolu		**16**	**488**	**146**	**182**	**153**	**7**	**1,78**	**1**	**2**	**24 766**
2002/2003	I.	UV K	3 1	95 34	26 13	37 8	31 12	1 1	1,80 1,80	- -	- -	4 786 2 215
	II.	UV K	4 1	124 34	46 12	39 12	38 9	2 -	1,72 1,60	3 -	- -	8 841 2 653
	III.	UV K	3 1	92 32	34 11	32 6	16 12	10 3	1,67 1,96	1 1	1 -	6 150 2 379
	IV.	UV	3	87	16	25	43	3	1,97	-	-	4 477
	Spolu		**16**	**498**	**158**	**159**	**161**	**20**	**1,78**	**-**	**-**	**31 501**
2003/2004	I.	UV	4	124	30	47	40	7	1,86	-	-	8 652
	II.	UV K	3 1	97 35	28 5	35 7	26 13	8 10	1,74 1,95	1 -	- 1	5 301 3 338
	III.	UV K	4 1	122 33	36 8	40 15	42 8	4 2	1,65 1,69	1 1	- -	8 616 2 910
	IV.	UV K	3 1	92 32	21 8	46 8	24 13	1 3	1,61 1,97	- -	- -	4 182 1 810
	Spolu		**17**	**535**	**136**	**198**	**166**	**35**	**1,78**	**3**	**1**	**34 809**
2004/2005	I.	UV K	3 1	95 30	31 4	26 8	37 14	1 4	1,82 1,98	2 -	- 1	5 618 2 482
	II.	UV	4	124	46	49	28	1	1,67	-	-	8 423
	III.	UV K	3 1	99 32	28 4	22 12	37 14	12 2	1,74 1,85	1 -	- 1	5 358 2 497
	IV.	UV K	4 1	120 32	17 9	37 13	63 6	3 4	1,76 1,67	1 3	- -	5 275 1 527
	Spolu		**17**	**532**	**139**	**167**	**199**	**27**	**1,78**	**7**	**2**	**31 180**
2005/2006	I.	UV K	3 1	78 30	10 -	22 7	41 18	5 5	2,08 2,36	1 1	- -	4 981 2 858
	II.	UV K	3 1	91 31	25 5	32 9	32 12	2 5	1,76 2,04	1 2	- -	6 314 2 573
	III.	UV	3	93	29	40	20	2	1,61	2	-	6 331
	IV.	UV K	3 1	98 31	19 4	19 11	52 14	8 2	1,94 1,85	1 1	1 -	3 451 1 664
	Spolu		**15**	**452**	**92**	**140**	**189**	**29**	**1,94**	**9**	**3**	**28 172**
2006/2007	I.	UV K	3 1	91 33	15 1	31 4	37 25	8 3	2,09 2,56	2 1	- -	4 363 2 717
	II.	UV K	3 1	76 29	15 2	22 2	34 20	5 5	1,98 2,33	2 -	1 -	5 923 2 221
	III.	UV K	3 1	92 29	26 4	32 6	30 16	4 3	1,71 1,77	1 -	2 -	6 704 1 793
	IV.	UV	4	122	27	48	44	3	1,63	1	-	4 133
	Spolu		**15**	**472**	**90**	**145**	**206**	**31**	**2,01**	**7**	**3**	**27 854**
2007/2008	I.	UV K	4 1	107 26	18 1	46 6	37 17	6 2	1,93 2,38	1 -	- -	5 622 1 339
	II.	UV K	3 1	87 32	23 3	25 7	37 12	2 10	1,96 2,49	- 3	1 1	4 485 1922

	III.	UV K	3 1	72 29	10 3	19 4	37 15	6 7	2,07 2,16	1 -	- -	4 687 2 518
	IV.	UV K	3 1	92 29	24 4	27 7	35 15	6 3	1,76 1,81	- -	- -	4 504 1 496
	Spolu		**17**	**474**	**86**	**141**	**205**	**42**	**2,07**	**5**	**2**	**26 573**
2008/2009	I.	UV A	4 1	102 27	8 -	38 1	51 16	5 10	2,03 2,09	- -	- -	5 388 1 734
	II.	UV K	4 1	106 27	16 -	38 10	49 11	3 6	2,20 2,28	- -	- -	6 934 1 876
	III.	UV K	3 1	86 29	12 1	22 5	38 10	14 13	2,11 2,38	2 1	1 -	4 801 1 780
	IV.	UV K	3 1	70 28	11 2	18 4	28 16	13 6	2,05 2,28	2 -	2 1	5 743 2 084
	Spolu		**18**	**475**	**50**	**136**	**219**	**70**	**2,17**	**5**	**4**	**30 340**
2009/2010	I.	UV A	3 1	83 33	19 -	24 8	33 13	7 12	1,94 2,57	- -	- 3	5 595 2 485
	II.	UV A	4 1	99 22	15 -	37 2	40 17	7 3	1,97 2,56	1 1	- -	5 897 2 091
	III.	UV K	4 1	105 28	18 1	36 4	42 17	9 6	1,92 2,5	- -	- -	6 384 2 431
	IV.	UV K	3 1	85 28	15 1	25 6	38 15	7 6	1,81 2,4	1 1	- -	6118 2 259
	Spolu		**18**	**483**	**69**	**142**	**215**	**57**	**2,2**	**4**	**3**	**33 260**
2010/2011	I.	UV A	4 1	109 25	28 -	32 3	41 21	8 1	1,84 2,59	1 1	1 3	6 306 2 103
	II.	UV A	3 1	81 29	21 2	27 10	32 16	1 1	1,68 2,21	2 2	1 -	6 096 1 899
	III.	UV A	4 1	97 22	15 2	27 3	49 15	6 2	1,96 2,21	2 1	- 1	7 593 2 502
	IV.	UV K	4 1	106 27	18 2	27 10	57 13	4 2	1,88 2,05	1 -	- -	4 122 1 377
	Spolu		**19**	**496**	**88**	**139**	**244**	**25**	**2,05**	**10**	**6**	**31 998**
2011/2012	I.	UV AL	5	86 24	13 4	33 5	39 15	1 -	1,96 2,04	- -	- -	4 942 1 746
	II.	UV A	5	112 24	29 1	34 4	44 15	5 4	1,8 2,53	1 -	- 3	6 620 1482
	III.	UV A	4	82 29	12 3	31 5	32 17	7 4	1,71 2,16	2 2	2 3	6 808 2 140
	IV.	UV A	5	94 22	11 1	28 2	54 17	1 2	1,94 2,41	- 2	1 1	6 312 1 729
	Spolu		**19**	**473**	**74**	**152**	**216**	**24**	**1,95**	**7**	**10**	**31 779**
2012/2013	I.	UV	3	88	13	40	30	5	1,93	1	1	6 098
	II.	UV AL	4 1	85 23	17 1	29 9	37 12	2 1	1,89 2,09	2 1	1 0	6 305 1 845
	III.	UV A	4 1	115 23	27 1	38 5	43 15	7 2	1,75 2,39	4 -	2 -	9 033 1 532
	IV.	UV A	3 1	78 27	8 1	27 4	36 22	7 -	1,87 2,3	- -	- 1	3 244 1 603
	Spolu		**16**	**439**	**68**	**152**	**195**	**24**	**1,92**	**8**	**5**	**30 365**

2013/2014	I.	UV	4	91	24	40	26	1	1,65	-	-	5 425
	II.	UV	3	86	21	39	24	2	1,7	4	-	5 409
	III.	UV AL	4 1	84 24	17 1	31 11	27 12	9 -	1,82 2,01	1 -	- -	6 926 2 024
	IV.	UV A	4 1	113 22	26 -	27 2	51 18	8 2	1,82 2,58	2 -	- -	5 883 1 531
	Spolu		**17**	**420**	**89**	**151**	**158**	**22**	**1,82**	**7**	**-**	**27 198**
2014/2015	I.	UV	4	98	39	41	17	1	1,46	-	1	5 508
	II.	UV	4	91	21	42	26	-	1,54	-	-	5 649
	III.	UV	3	84	23	37	24	2	1,61	-	-	6 593
	IV.	UV AL	4 1	79 25	16 1	23 3	40 21	- -	1,8 2,27	1 -	- -	4 819 1 467
	Spolu		**16**	**377**	**100**	**146**	**128**	**3**	**1,64**	**1**	**1**	**24 036**
2015/2016	I.	UV	4	89	15	39	33	2	1,77	-	-	4 559
	II.	UV	4	97	34	42	17	4	1,54	2	-	4 997
	III.	UV	4	89	20	39	25	5	1,62	1	-	5 272
	IV.	UV	3	84	12	34	37	1	1,69	-	-	6 447
	Spolu		**15**	**359**	**81**	**154**	**112**	**12**	**1,67**	**3**	**-**	**21 275**
2016/2017	I.	UV	4	90	27	34	27	2	1,64	-	-	5 720
	II.	UV	4	82	21	33	28	-	1,66	-	-	6 094
	III.	UV	4	98	35	33	26	4	1,51	-	2	7 259
	IV.	UV	4	88	20	27	40	1	1,83	1	-	4 850
	Spolu		**16**	**358**	**103**	**127**	**121**	**7**	**1,66**	**1**	**2**	**23 923**
2017/2018	I.	UV	4	87	35	40	12	-	1,48	-	-	4 506
	II.	UV	4	90	30	33	24	3	1,56	-	-	5 816
	III.	UV	4	82	18	35	26	3	1,56	-	-	6 488
	IV.	UV	4	97	26	38	33	-	1,62	-	-	3 545
	Spolu		**16**	**356**	**109**	**146**	**95**	**6**	**1,55**	**-**	**-**	**20 355**
2018/2019	I.	UV	4	79	34	32	13	-	1,49	1	-	5 057
	II.	UV	4	85	43	28	11	3	1,43	-	-	6 065
	III.	UV	4	89	28	40	16	5	1,47	-	-	6 693
	IV.	UV	4	82	16	38	28	-	1,62	-	-	5 058
	Spolu		**16**	**335**	**121**	**138**	**68**	**8**	**1,5**	**1**	**-**	**22 873**
2019/2020	I.	UV	4	82	35	39	7	1	1,41	-	-	2 346
	II.	UV	4	79	41	36	2	-	1,29	-	-	1 800
	III.	UV	4	83	45	32	4	2	1,30	-	-	2 671
	IV.	UV	4	89	28	39	21	1	1,55	-	-	3 300
	Spolu		**16**	**333**	**149**	**146**	**24**	**4**	**1,39**	**-**	**-**	**10 117**

PV – prospeli s vyznamenaním
PVD – prospeli veľmi dobre
P – prospeli
N – neprospeli + neklasifikovaní
Pri klasifikácii správania je uvedený iba znížený stupeň zo správania.
V – študijný odbor 76-41-6 vychovávateľstvo

MŠ – študijný odbor 76-40-6 učiteľstvo pre materské školy.
PŠ – študijný odbor 76-42-6 pedagogická škola, od 1.9.1994 76-44-6 pedagogická škola
K – študijný odbor 7663 6 kultúrno-výchovný pracovník
UV – študijný odbor 7649 6 učiteľstvo pre materské školy a vychovávateľstvo
A – študijný odbor 7662 6 animátor voľného času
L – študijný odbor 7669 6 pedagogické lýceum

Maturitné skúšky

Štúdium v jednotlivých študijných odboroch bolo ukončené maturitnou skúškou. Organizáciu a priebeh maturitných skúšok v deväťdesiatych rokoch upravovala vyhláška MŠ SR č. 41/1990 Zb. o ukončovaní štúdia na stredných školách a po jej zrušení vyhláška MŠ SR č.102/1991 Zb. a jej neskoršie zmeny a doplnky. V súlade s uvedenými vyhláškami pozostávala maturitná skúška na strednej pedagogickej škole v skupine študijných odborov 76 učiteľstvo z písomnej a ústnej skúšky zo slovenského jazyka a literatúry, ústnej skúšky z jedného povinného všeobecnovzdelávacieho predmetu, okrem telesnej výchovy, ktorý mal najmenej päťhodinovú dotáciu počas celého štúdia, skúšky z odborných predmetov pedagogika a psychológia a skúšky z jedného z odborných predmetov telesná výchova s metodikou, výtvarná výchova s metodikou, hudobná výchova s metodikou. Povinnými všeobecnovzdelávacími predmetmi boli dejepis, matematika a biológia, z ktorých si maturanti volili jeden predmet. Neskôr k nim pribudol i cudzí jazyk.

Návrh tém (8 až 10) na písomné maturitné skúšky zo slovenského jazyka a literatúry pripravovala PK SJL a najmenej jeden mesiac pred konaním skúšky ich odovzdala riaditeľovi školy. Riaditeľ prezrel návrh tém a v prípade, že nemal voči nim žiadne výhrady, vložil ich do obálky, ktorú zapečatil v prítomnosti vedúceho PK SJL a uložil na bezpečné miesto. V deň konania písomnej skúšky obálku vybral a rozpečatil v prítomnosti predsedu PK, s ktorým vybrali 4 témy na písomnú skúšku. Témy písomnej skúšky oznámil riaditeľ spolu s predsedom PK jednotlivým triedam. Po oznámení tém mali maturanti 15 minút na zvolenie témy. Zvolenú tému zapísal dozorkonajúci učiteľ do protokolu a táto sa stala od toho času záväznou. Na písanie bol vyčlenený čas 4 hodín. Po ukončení písania odovzdali maturanti práce dozorkonajúcemu učiteľovi, ktorý skontroloval ich formálnu správnosť a čas odovzdania práce zapísal do maturitného výkazu. Písomné práce i výkaz odovzdal riaditeľovi. Riaditeľ písomné práce prezrel a odovzdal ich určeným učiteľom na opravu. Na opravu písomných prác bol vyhradený čas 2 týždňov.

Návrh tém na písomné maturitné skúšky zo SJL v školskom roku 1993/1994

1. Cena každého človeka je práve taká, aká je cena predmetu jeho snaženia.
   (Úvaha o hodnotách ľudského života)
2. Poprední slovenskí spisovatelia vždy stáli na strane ľudu.

(Výklad na základe rozboru literárnych diel v slovenskej literatúre 19.storočia)
3. Vstupujeme do 21.storočia. Aké úlohy čakajú našu generáciu?
(Článok do školského časopisu)
4. Škola, to nie sú iba učitelia. (Fejtón)
5. Moji rodáci. (Voľná kompozícia)
6. Niet väčšieho umenia ako je poznanie. (Článok do časopisu)
7. Vojna, nepriateľ lásky v živote ľudí.
(Výklad na základe rozboru vybraných literárnych diel)
8. Mať rád ľudí, milovať ľudí, to je celé tajomstvo a jediný recept na šťastie. (Úvaha)
9. Keď sa v noci prebudím, premýšľam...(Úvaha)
10. Umelecké diela, ktoré ma zaujali. (Esej)[39]

Praktická časť maturitnej skúšky sa konala z voliteľných predmetov hudobná výchova špecializácia, výtvarná výchova špecializácia a telesná výchova špecializácia. Praktická časť MS sa uskutočňovala v odborných učebniach pre jednotlivé predmety a v telocvični školy. Praktická skúška z hudobnej výchovy pozostávala z dvoch častí. Prvú časť tvorila interpretácia vybranej piesne zo zoznamu 20 predpísaných piesní a druhú časť tvoril pripravený koncertný prednes zvolenej hudobnej skladby na klavíri alebo husliach. Od školského roku 1994/1995 sa praktická časť MS realizovala priamo v materských školách. Praktická skúška z výtvarnej výchovy sa realizovala spôsobom, že žiak si zvolil jednu z predpísaným tém a k nej výtvarnú techniku. Na téme pracoval priebežne počas stanoveného času. V deň skúšky tému dokončil a výtvarnú prácu odprezentoval pred skúšobnou komisiou. Praktická skúška z telesnej výchovy mala dve časti. Prvú časť tvorila pohybová zostava s hudobným sprievodom v dĺžke 1 minúty. V druhej boli metodické výstupy žiakov. Žiaci si volili jednu z 20 tém a tú odprezentovali.

Od školského roku 2000/2001 sa konala aj praktická skúška z tvorivej dramatiky. Žiaci si volili jednu z predpísaných tém, pripravili k nej scenár, skupinu, zabezpečili materiálne vybavenie a v určený deň skúšky tému zrealizovali.

Štatistický prehľad o termínoch konania maturitných skúšok žiakov denného štvorročného štúdia v jarnom období (1990/1991 – 200/2004)

Školský rok	Maturitné skúšky		
	Písomné	Praktické	Ústne
1990/1991	16.apríla 1991	8.-12.apríla 1991	20.mája - 30.mája 1991
1991/1992	23.apríla 1992	6.-9.apríla 1992	1.júna – 11.júna 1992
1992/1993	19.apríla 1993	20.-24.apríla 1993	31.mája -11.júna 1993
1993/1994	19.apríla 1994	7.-13.apríla 1994	30.mája –10.júna 1994
1994/1995	20.apríla 1995	28.marca – 5.apríla 1995	29.mája – 8.júna 1995
1995/1996	18.apríla 1996	24.-26.apríla 19996	20.mája – 30.mája 1996
1996/1997	17.apríla 1997	14.-23.apríla 1997	19.mája – 29.mája 1997
1997/1998	16.apríla 1998	23.apríla 1998	18.mája – 28.mája 1998
1998/1999	20.apríla 1999	23.apríla 1999	17.mája – 25.mája 1999

[39] Vybrané témy na písomnú skúšku sú označené kurzívou.

1999/2000	19.apríla 2000	12.apríla 2000	15.mája – 24.mája 2000
2000/2001	19.apríla 2001	24.-25.apríla 2001	21.mája – 31.mája 2001
2001/2002	18.apríla 2002	24.apríla 2002	20.mája – 29.mája 2002
2002/2003	14.apríla 2003	23.apríla 2003	19.mája – 30.mája 2003
2003/2004	15.apríla 2004	16.apríla 2004	17.mája – 27.mája 2004

Prehľad výsledkov maturitných skúšok žiakov denného štvorročného štúdia v školských rokoch 1990/1991 - 2003/2004 (jarné obdobie)

Školský rok	**Prihlásili sa na skúšku**	**Písomná skúška**		**Praktická skúška**		**Ústne skúšky**			
		Počet	PP	Počet	PP	Prospeli s vyznam.	Prospeli VD	Prospeli	Opravná skúška
1990/1991	123	123	2,28	123	1,71	46	48	27	2
1991/1992	115	115	2,33	115	1,77	36	52	27	-
1992/1993	108	108	2,24	108	1,29	55	34	17	-
1993/1994	125	125	2,09	125	1,22	81	27	17	-
1994/1995	155	155	1,99	155	1,45	83	42	30	-
1995/1996	148	148	2,44	148	1,48	51	40	51	5
1996/1997	123	123	2,01	123	1,24	65	37	21	-
1997/1998	85	85	2,32	85	1,35	29	25	29	2
1998/1999	89	89	2,24	89	1,56	24	21	41	3
1999/2000	147	147	2,4	147	1,59	41	42	57	7
2000/2001	119	119	2,24	119	1,41	47	30	28	8
2001/2002	118	118	2,07	118	1,41	56	29	30	3
2002/2003	87	87	2,44	87	1,36	31	18	31	3
2003/2004	123	123	2,28	123	1,42	48	28	40	7

Ústne maturitné skúšky sa konali zo slovenského jazyka a literatúry, pedagogiky a psychológie, voliteľnej špecializácie a jedného z povinných všeobecnovzdelávacích predmetov (dejepis, matematika, biológia, neskôr i cudzí jazyk).

V roku 1998 rozhodlo MŠ SR o potrebe inovovať maturitnú skúšku. Prípravou novej koncepcie maturitnej skúšky (NKMS) poverilo Štátny pedagogický ústav (ŠPÚ). V roku 2004 sa realizovala generálna skúška NKMS a od školského rok 2004/2005 sa konali maturitné skúšky už podľa novej koncepcie MS.

Cieľom NKMS bolo overiť vedomostí a zručností žiakov v rozsahu učiva určeného katalógom cieľových požiadaviek a zároveň overiť, ako sú žiaci pripravení používať získané kompetencie v ďalšom štúdiu alebo pri výkone povolania a odborných činností, na ktoré sa pripravujú.

Maturitná skúška podľa novej koncepcie sa členila na externú a internú časť. Externá časť maturitnej skúšky pozostávala z písomného testu, ktorý zadával a vyhodnocoval Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania (NÚCEM). Externá časť maturitnej skúšky sa vykonávala zo slovenského jazyka a literatúry, cudzieho jazyka (anglický, nemecký, francúzsky, ruský, španielsky, taliansky), matematiky. Interná časť maturitnej skúšky pozostávala z písomnej formy, ústnej formy (slovenský jazyk a literatúra, cudzí jazyk, teoretická časť odbornej zložky) a praktickej časti odbornej zložky.

Organizáciu maturitných skúšok od školského roku 2008/2009 upravoval zákon NR SR č. 245/2008 Z.z. (školský zákon), vyhláška MŠ SR č. 318/2008 Z.z. o ukončovaní štúdia na SŠ a vyhláška MŠ SR č. 319/2008 Z.z. o uznaní náhrady MS z cudzieho jazyka. Dôležitou zmenou bolo zrušenie úrovní vo všetkých predmetoch maturitnej skúšky okrem cudzích jazykov, kde zostali dve úrovne B1 a B2, ktoré vychádzali zo Spoločného európskeho referenčného rámca pre jazyky.

Štatistický prehľad o konaní maturitných skúšok žiakov denného štvorročného štúdia v jarnom období (2004/2005 – 2016/2017)

Školský rok	Maturitné skúšky		
	Písomné	Praktické	Ústne
	EČMS a PFIČ	PČOZ	UFIČ
2004/2005	11.-12.apríla 2005	25.-29.apríla 2005	23.-27.mája 2005
2005/2006	3.-6.apríla 2006	24.-28.apríla 2006	22.-26.mája 2005
2006/2007	26.-29.marca 2007	23.-27.apríla 2007	21.-25.mája 2007
2007/2008	11.-13.marca 2008	21.-25.apríla 2008	26.-30.mája 2008
2008/2009	17.-18.marca 2009	25.-28.mája 2009	1.-4.júna 2009
2009/2010		17.-21.mája 2010	24.-28.mája 2010
2010/2011	15.-17.marca 2011	16.-20.mája 2011	23.-27.mája 2011
2011/2012	13.-14.marca 2012	23.-27.apríla 2012	4.-8.júna 2012
2012/2013	12.-13.marca 2013	22.-26.apríla 2013	20.-24.mája 2013
2013/2014	18.-19.marca 2014	7.-11.apríla 2014	2.-6.júna 2014
2014/2015	17.-18.marca 2015	16.-24.apríla 2015	1.-5.júna 2015
2015/2016	15.-16.marca 2016	18.-22.apríla 2016	6.-10.júna 2016
2016/2017	14.-15.marca 2017	22.-26.mája 2017	5.-9.júna 2017

EČMS – externá časť maturitnej skúšky
PFIČ – písomná forma internej časti
UFIČ – ústna forma internej časti
PČOZ – praktická časť odbornej zložky

Písomnú formu internej časti maturitnej skúšky tvoril písomný test (písomná práca), ktorý zadával NÚCEM a vyhodnocovala sa interne podľa centrálnych pokynov. Písomná forma sa vykonávala v rovnakom čase na celom území SR a dozor nad jej priebehom vykonával externý pedagogický zamestnanec.

Písomná forma internej časti MS sa vykonávala zo slovenského jazyka a literatúry a z jedného cudzieho jazyka, ktorý si žiak určil pri prihlasovaní na maturitnú skúšku. Jej cieľom bolo preveriť samostatnosť žiaka pri písaní, jeho žánrovú, štylistickú a gramatickú úroveň podľa cieľových požiadaviek na vedomosti a zručnosti absolventa strednej školy. Pri písomnej forme internej časti MS zo slovenského jazyka a literatúry si žiak vyberal a vypracoval jednu zo štyroch zadaných tém určenej žánrovej formy. Na vypracovanie mal 150 minút. Rozsah práce bol 1,5 až 3 strany. Kritériá a pokyny na hodnotenie zverejňoval NÚCEM.

Pri písomnej forme internej časti MS z cudzieho jazyka mal žiak vypracovať písomnú prácu v priebehu 60 minút na centrálne zadanú tému. Rozsah bol určený počtom slov. Pre úroveň B1 to bolo 160 až 180 slov, pre úroveň B2 200 až 220 slov. Pokyny na hodnotenie písomnej práce zverejňoval NÚCEM.

Pri ústnej forme maturitnej skúšky zo slovenského jazyka a literatúry a cudzieho jazyka si žiak žreboval jedno zo schválených maturitných zadaní. Maturitné zadania vychádzali z cieľových požiadaviek na vedomosti a zručnosti pre príslušný predmet a obsahovali samostatné úlohy z viacerých tematických celkov. Pripravovala ich (minimálny počet 30) príslušná PK a schvaľoval ich riaditeľ školy a taktiež aj predseda predmetovej maturitnej komisie. Žiak mal na prípravu odpovede na vytiahnuté maturitné zadanie 20 minút a na ústnu odpoveď rovnako 20 minút. Žiak odpovedal pred predmetovou maturitnou komisiou a pri skúške mohol použiť schválené učebné pomôcky.

Pri ústnej forme maturitnej skúšky z teoretickej časti odbornej zložky si žiak žreboval jednu zo schválených maturitných tém. Maturitné témy vychádzali z cieľových požiadaviek na vedomosti a zručnosti z určených odborných predmetov. Pripravovala ich (minimálny počet 25) príslušná predmetová komisia a schvaľoval riaditeľ školy a taktiež aj predseda predmetovej maturitnej komisie. Žiak mal na prípravu odpovede na vytiahnutú maturitnú tému 30 minút a na ústnu odpoveď rovnako 30 minút. Žiak odpovedal pred predmetovou maturitnou komisiou a pri skúške mohol použiť schválené učebné pomôcky. Maturitné zadania a maturitné témy sa nezverejňovali.

Na praktickú časť odbornej zložky určili príslušné PK podľa náročnosti a špecifík odboru 1 až 15 tém, ktoré zahŕňali charakteristické činnosti, na ktorých výkon sa žiaci pripravovali. Žiaci vykonali praktickú časť odbornej zložky vo vyžrebovanej téme alebo v určenej téme buď formou praktického vykonania

a predvedenia komplexnej úlohy alebo obhajobou vlastného projektu, prípadne úspešnej súťažnej práce.

Žiaci štvrtého ročníka sa v súlade so zákonom č. 245/2008 Z.z. prihlasovali na maturitnú skúšku písomným oznámením triednemu učiteľovi. V oznámení uviedli predmety, z ktorých vykonajú skúšku a žiak so zdravotným znevýhodnením aj spôsob vykonania maturitnej skúšky. V cudzom jazyku si žiaci mohli zvoliť úroveň B1 (základnú) alebo B2 (vyššiu).

Maturitné skúšky sa konali v riadnom skúšobnom období alebo v mimoriadnom skúšobnom období. Pred začiatkom konania internej časti maturitnej skúšky okrem jej písomnej formy, ktorú zadáva NUCEM, sa žiaci päť po sebe nasledujúcich vyučovacích dní nezúčastňovali na vyučovaní**.** Tieto dni boli určené na prípravu žiaka na skúšku**.**

Podrobnosti hodnotenia a klasifikácie maturitnej skúšky vymedzoval zákon č. 245/2008 Z.z. a vykonávacie vyhlášky k nemu. Pokyny na hodnotenie úloh s krátkou odpoveďou EČ a PFIČ zadával NÚCEM. Žiak, ktorý neuspel na maturitnej skúške najviac však z dvoch predmetov (vrátane praktickej a teoretickej časti odbornej zložky skúšky) mohol konať opravnú maturitnú skúšku z týchto predmetov alebo časti skúšky z týchto predmetov. Povolenie vykonať opravnú maturitnú skúšku udeľovala školská maturitná komisia a žiak bol povinný o jej vykonanie požiadať písomnou žiadosťou.

Dokladom o dosiahnutom vzdelaní bolo vysvedčenie o maturitnej skúške a doložka k maturitnému vysvedčeniu, ktoré žiak získal po úspešnom vykonaní maturitnej skúšky.

V externej časti maturitnej skúšky zo slovenského jazyka a literatúry i v v cudzích jazykoch (s výnimkou ANJ B2) nedosahovali žiaci od školského roku 2012/2013 výsledky na úrovni národného priemeru, napriek zvýšenej dotácii vyučovacích hodín v 3. a 4. ročníku, ani zvýšenému úsiliu učiteľov. V písomnej forme internej časti maturitnej skúšky dosiahli žiaci lepšie výsledky ako v externej časti. Priemerný výsledok školy v externej časti maturitnej skúšky za posledné školské roky bol 53,23 %, čo radilo školu približne do polovice spomedzi všetkých SOŠ v Žilinskom kraji.

Prehľad výsledkov maturitných skúšok žiakov denného štvorročného štúdia v školských rokoch 2004/2005 – 2018/2019 (jarné obdobie)

Školský rok	Počet maturantov	Slovenský jazyk			Anglický jazyk			Nemecký jazyk			TČOZ	PČOZ
		EČ	PFIČ	ÚČ	EČ	PFIČ	ÚČ	EČ	PFIČ	ÚČ		

2004/ 2005	145	Písomná práca		2,30	55,5		3,01	38,3	53,8	2,7	1,93	2,0
2005/ 2006	129	B 71,3		1,9	B 54,3	48,5	3,0	57,0	69,3	2,2	2,1	2,0
2006/ 2007	123	B 75,3		2,06	B 55,73	58,8	2,78	57,2 4	73,4	2,59	2,24	1,28
2007/ 2008	122	B 63,6	69,5	2,23	A 54,76 B 49,29	85,5 60,19	1,6 2,61	B 43,3	78,1	2,35	2,12	1,58
2008/ 2009	98	62,2 8	71,9	2,17	B1 42,67	53,11	3,16	51,3 1	57,3	2,66	2,08	1,74
2009/ 2010	113	57,8	70,4	2,24	B1 40,5 B2 47,5	54,6 77,5	3,01 1,50	B1 51,9	68,5	2,43	1,96	1,47
2010/ 2011	131	60,5	70,7	2,0	B1 56,5 B2 36,7	61,6 82,5	3,05 2,0	B1 47,2	62,3	2,53	2,17	1,53
2011/ 2012	116	53,2 2	69,0	2,27	B1 39,9 B2 44,4	48,3 88,3	3,10 1,67	B1 48,9	69,1	2,48	2,58	1,73
2012/ 2013	105	57,2	69,9	1,76	B1 47,6 B2 -	58,9 80,0	2,99 3	B1 43,5	64,0	2,5	2,10	1,4
2013/ 2014	135	59,5	67,9	1,92	B1 45,4 B2 70,4	59,12 97,5	2,6 1,0	B1 34,3	54,4	2,75	2,04	1,71
2014/ 2015	103	45,9	66,8	2,01	B1 43,6 B2 70,8	59,4 90,0	2,93 1,0	B1 41,8	57,6	2,65	2,30	1,60
2015/ 2016	84	49,3	70,7	1,76	B1 53,0 B2 56,7	49,2 55,0	2,58 3,0	B1 49,2	72,8	2,57	2,06	1,44
2016/ 2017	88	54,7	75,7	1,80	B1 53,2 B2 65,5	61,5 83,3	2,72 1,67	B1 56,6	63,3	2,33	2,37	1,48
2017/ 2018	97	54,0	71,8	1,67	B1 52,0 B2 62,1	62,6 82,0	2,24 1,20	B1 45,8	59,5	2,30	1,93	1,33
2018/ 2019	82	46,9	71,4	1,68	B1 49,1 B2 69,2	66,3 80,0	2,41 1,0	B1 47,5	60,9	2,82	2,14	1,34

EČ – externá časť MS (v %)

PFIČ – písomná forma internej časti (v %)

ÚČ – ústna časť MS (priemerný prospech)

TČOZ – teoretická časť odborných predmetov

PČOZ – praktická časť odborných predmetov

Náklady školy súvisiace s výkonom predsedu a členov maturitných a skúšobných komisií sa uhrádzali v súlade s § 90 ods. 10 školského zákona v znení neskorších predpisov.

Výška nákladov súvisiacich s výkonom funkcie externých predsedov a externých členov maturitných komisií a skúšobných školských komisií vo vybraných rokoch (v €)

	náklady na zastupovanie zamestnancov vysielajúcej školy	paušálna časť odmeny pre predsedu školskej MK	paušálna časť odmeny pre predsedu predmetovej MK a jej členov vrátane odborníkov z praxe	odmena pre predsedu predmetovej MK na odskúšaného žiaka	odmena pre predsedu školskej MK a jej členov vrátane odborníkov z praxe, na odskúšaného žiaka
2009	28,00	21,00	10,80	1,80	0,70

2012	29,80	22,60	11,60	1,95	0,76
2015	32,50	24,60	12,60	2,00	0,90
2018	33,50	27,00	13,50	2,00	1,10

Myšlienky z maturitných prác študentov

„Sen ľudí sa začal snom dieťaťa. Sen plný hračiek a fantázie, školský sen. Človek začal veriť, že každé šťastie má na sebe primeranú cenovku. Za peniaze si môžeme kúpiť pekný dom, ale nie teplo domova. Môžeme si kúpiť pohodlnú posteľ, ale nie spánok. Môžeme si kúpiť vzťahy, ale nie priateľstvo.
Láska je ako voda. Bez vody sa nedá žiť. Je základným prvkom kozmickej sily. Kvapka vody dodá kvetu silu, aby neuvädol. Voda je život. Láska je živá voda." (S. Salvová)

„Do pohára si nasyp úsmev a vypi ho plnými dúškami, aby si mal i pre druhých. Nezávidieť a namiesto závisti si zváž, čo všetko krásne máš.
Pohlaď niekoho po ubolenej tvári a daj mu pocítiť teplo ľudských dlaní.
Pridaj štipku voňavých klinčekov, zalej horúcou vodou pekných spomienok. Zamiešaj sladkou uspávankou, ktorú ti spievala mamička.
Pokrop slzami šťastia.
Počuješ? Už chlebík lásky rastie, už si z neho môžete zajesť. Určite zasýti mnoho ľudí. A ty nebudeš hladný. Tak ako rástol chlebík lásky, ktorý si pripravil, tak bude rásť aj tvoje srdce. Stačí len kúsok, maličký kúsok." (K. Škublová)

Záujmová mimoškolská činnosť[40]

Práca s talentovanou mládežou patrila k hlavným úlohám školy. Jej zmysluplná a efektívna realizácia vyplývala z tvorivého duševného, psychického a fyzického potenciálu žiakov, ochoty, záujmu a oduševnenia učiteľov podporovať osobnostný rozvoj žiakov, z profilácie a možností školy a jej materiálneho a technického vybavenia.

Práca s talentovanými žiakmi sa realizovala vo VVP a v mimoškolskom čase (príprava a účasť na súťažiach, zapájanie žiakov do prípravy, organizácie a realizácie projektov a programov apod.), v mimoškolskej záujmovej výchove, individuálnou prípravou žiakov, podporovaním záujmovej činnosti žiakov v ich domácich telovýchovných oddieloch alebo kultúrnych a osvetových zariadeniach.

Prehľad účasti a umiestnenia žiakov na významnejších súťažiach, akciách a podujatiach vo vybraných rokoch

2008/2009		
Priateľské kraje v zjednote-	M.Sláviková, M.Kubáňová,	Krajské kolo

[40] Záujmová činnosť žiakov a učiteľov školy bola prezentovaná aj vo výročnej ročenke Aleja spomienok 2020/2021. 150 rokov pedagogickej školy v Turčianskych Tepliciach.

nej Európe	P.Ulrichová	
Komenský a my	R.Priehodová M.Maťková	3. miesto v celoslovenskej literárnej a výtvarnej súťaži
Vajanského Turiec	A.Kmeť	3.miesto v regionálnom kole v prednese prózy
SOČ	M.Vrabčeková	1.miesto v krajskom kole
Olympiáda z CUJ	R.Jamriška	Účasť v krajskom kolo
Matematický klokan 2009	Bodorová, Vaňová, Vrbinčíková, Mičudová, Fronková, Greštiaková	Úspešné riešiteľky
Korešpondenčný seminár MAKS z MAT	Mandzáková	2.miesto v krajskom kole
Maratón v step aerobiku	Družstvo školy	3.miesto okresné kolo
Turčianske hry mládeže	Družstvo školy	Účasť v okresnom kole
2010/2011		
Vajanského Turiec	D.Langerová A.Kmeť	2.miesto v regionálnom kole v prednese poézie 3.miesto v regionálnom kole v prednese prózy
Vansovej Lomnička	Ž.Pavčová	2.miesto v krajskom kole recitačnej súťaže
Dilongova Trstená	Ž.Pavčová	účasť v krajskom kole recitačnej súťaže
SOČ	M.Paučeková, B.Trstenská, Z.Rybárová, L.Hanusková	Čestné uznanie v krajskom kole
Školský časopis ŠOK		Čestné uznanie na celoslovenskej súťaži Štúrovo pero
Mladý Slovák	S.Fabianová	Účasť v krajskom kole dejepisnej a literárnej súťaže
Priateľské kraje v zjednotenej Európe	S.Fabianová	Postup do medzinárodného kola
Biblická olympiáda	M.Oravcová, J.Grofčíková, V.Podstavková	4.miesto v diecéznom kole
Olympiáda v CUJ	A.Bartošová	Účasť v krajskom kole
Matematický klokan 2010	M.Mikšíková, L.Bačinská, Z.Greštiaková	Úspešní riešitelia
O najkrajšiu rozprávkovú bábku	Z.Trulíková, M.Macková, M.Belicajová	1.-3.miesto v dlhodobej školskej súťaži
Turčianske hry	Družstvo školy	3.miesto
2011/2012		
Olympiáda zo SJL	N.Babicová	4.miesto v krajskom kole
Vansovej Lomnička	Z.Vavríková	2.miesto v krajskom kole v prednese poézie
Vajanského Martin	Ľ.Michaleje A.Kmeť	3.miesto v regionálnom kole v prednese poézie 2.miesto v regionálnom kole v prednese prózy
Mladý Európan	Družstvo školy	3.miesto vo vedomostnej súťaži

Štúrov Tvolen	Z.Vavríková	2.miesto v súťaži v rétorike
Olympiáda v CUJ	M.Sušienková	2.miesto v krajskom kole
Matematický klokan 2011	M.Mikšíková	Úspešný riešiteľ, získala vecnú cenu EXAM
2012/2013		
Mládež a odkaz A.Dubčeka	A.Kmeť	3.miesto v celoslovenskom kole rétorickej súťaže
Sárova Bystrica	M.Jurášek, S.Lašová, L.Michaleje, A.Kmeť,A Novotná	Účasť v krajskom kole moderátorskej súťaže
Olympiáda v CUJ	N.Babicová	6.miesto v celoslovenskom kole
Vajanského Martin	N.Babicová	2.miesto v regionálnom kole
Vansovej Lomnička	L.Hrubá	3.miesto v krajskom kole
Biblická olympiáda	M.Vanková	3.miesto v krajskom kole
Štúrov Zvolen	Ľ.Kostolná	Účasť v celoslovenskom kole
Krajská prehliadka speváckych zborov	SZ Mladosť	Bronzové pásmo
Dlhodobá volejbalová súťaž dievčat	Družstvo školy	2.miesto

K aktivitám školy, ktoré rozvíjali vedomostný obzor žiakov, formovali ich pozitívne názory a postoje a podnecovali ich k ďalšej vzdelávacej činnosti patrili:
- návštevy divadelných predstavení v Martine, v B. Bystrici, v Nitre, Bratislave,
- akcie a aktivity zvykoslovného a kultúrno-spoločenského charakteru spojené s kalendárom (Netradičný Mikuláš, Valentín, Fašiangy, Vianoce),
- besedy so slovenskými spisovateľmi, kritikmi a literárnymi historikmi
- besedy na témy kriminality mládeže, šikanovania, trestnej zodpovednosti, drogovej závislosti, manželstva a rodičovstva, pohlavného života mládeže, vysokoškolského štúdia, sveta práce a jeho fungovania, hľadania a získavania práce v podmienkach trhu, pracovných pobytov v zahraničí a pod.,
- realizácia programov k významným výročiam, osobnostiam, sviatkom (výročia významných udalostí, Deň detí, Deň žien, Deň učiteľov, Cesta rozprávkovým lesom, tvorivé dielne Dnes tovariš, zajtra majster, prehliadka ľudových piesní Krása života),
- realizácia projektov súvisiacich so zameraním školy vyhlásených a sponzorovaných štátnymi alebo komerčnými inštitúciami a organizáciami (využívanie IKT vo vyučovacom procese, stop fajčeniu a drogám, a i.),
- účasť na folklórnych festivaloch na Slovensku i v zahraničí,
- organizácia a účasť na športových podujatiach v meste (Beh zdravia, Plavecký maratón, a i.),
- exkurzie do školských zariadení, špeciálnych školských zariadení, múzeí, galérií, diagnostického centra, centra pre drogovo závislých, ZOO, Oswienčimu, Viedne a ďalších európskych miest,
- účasť na akciách dobrovoľníckeho charakteru (Deň narcisov, Študentská kvapka krvi).

Bohatá a pestrá bola mimoškolská záujmová činnosť žiakov. Realizovala sa hlavne formou krúžkov a bola do nej zapojená veľká časť učiteľov.

Záujmová krúžková činnosť žiakov v školskom roku 2013/2014

Názov krúžku záujmovej činnosti	Vedúci krúžku	Počet žiakov	Počet hodín
Čitateľský krúžok	E. Filipčanová	14	2
Folklórny súbor a ĽH Prameň	Ľ. Tumová	42	2
Fotografický krúžok	L. Čepelová	5	2
KO Musica Vetusta	M. Baťková	90	2
Kondičný krúžok	J.Šovčíková	31	2
Krúžok grafických a výtvarných techník	K. Marčeková	7	2
Krúžok konverzácie v nemeckom jazyku	E. Dvorská	7	2
Krúžok konverzácie v anglickom jazyku	Z. Jurečková	20	2
Krúžok onkologickej výchovy	M. Pišková	17	2
Krúžok orientálnych tancov	S. Sudorová	27	2
Krúžok scénického tanca	K. Marčeková	12	2
Krúžok šikovných rúk	I. Václavíková	11	2
Krúžok šitia	M. Kornhauserová	3	2
Krúžok tvorivosti a aranžovania	J. Vojtová	4	2
Power joga	M. Matisová	11	2
Príprava na MS z nemeckého jazyka pre 4.ročn.	E. Dvorská	19	2
Riešenie problémových úloh z matematiky	M. Mäsiarová	8	2
Spevácky zbor Mladosť	S. Burčová	33	2
Volejbalový krúžok	M. Lettrich	26	2
Zukatezo	Ľ. Danišová	9	2

Žiaci školy sa pod vedením učiteľov podieľali na príprave a realizácii programov, akadémií, koncertov a ďalších podujatí, na ktorých prezentovali výsledky svojej práce a zároveň šírili dobré meno školy.

Formy prezentácie žiakov a učiteľov školy na verejnosti:
Príprava a realizácia akcií a podujatí pre školy a školské zariadenia, domovy sociálnych služieb, špeciálne školy
- Mesiac úcty k starším – literárno-dramatické vystúpenie v DSS v T. Tepliciach,
- Hudobno-dramatické programy s tematikou Mikuláša, Vianoc, Fašiangov pre SLK, DSS, Klub dôchodcov v T. T., MŠ a ŠKD v meste a v regióne,

■ divadelné a bábkové predstavenia žiakov 3.a 4.ročníka pre ŠKD, MŠ v T.T. a v blízkom okolí,
■ „Dnes tovariš, zajtra majster" – animačné aktivity v Múzeu slovenskej dediny,
■ Tvorivé dielne pri príležitosti MDD v Múzeu slovenskej dediny v Martine,
■ Maľujme spolu – tvorivá dielňa pre autistické deti v Martine,
■ Výstava učebných pomôcok z metodiky rozvíjania matematických predstáv
Príprava a realizácia hudobno-dramatických a literárnych programov pre školu, mesto a región
■ Krása života – hudobný program pre rodičov na stretnutí rodičovského združenia
■ Hudobno-dramatický program na vernisáži Krajina v GMG,
■ vianočný koncert (KO Musica Vetusta, ĽH Prameň, SZ Mladosť) – pre školu a rodičov,
■ hudobné programy a vystúpenia v Slovenských liečebných kúpeľoch,
■ hudobný program a vystúpenie pri stavaní mája v škole,
■ Koncerty SZ Mladosť v Domove sociálnych služieb v T. T. a v DM v Necpaloch
■ Bukovinské slávnosti – účasť FS a ĽH na hudobnom festivale v Poľsku a na Ukrajine.
Príprava a realizácia športových akcií pre mesto a región
■ spolupodieľanie sa školy na 36.ročníku celoslovenskej akcie Beh zdravia,
■ Dni športu – Deň behu pre všetkých,
Dobrovoľníctvo
■ dobrovoľné zapojenie sa žiakov a učiteľov do jednorazových charitatívnych a humanitárnych akcií (Biela pastelka, Študentská kvapka krvi, Deň narcisov, Deň nezábudiek, Červené stužky, Pomocný anjel, Modrý gombík, a i.).

Vydávanie školského časopisu Prameň pokračovalo s prestávkami. Podstatnú časť príspevkov tvorili členky Žurnalistického krúžku a zástupcovia jednotlivých tried, ktorí sprostredkúvali kontakt a informovali o živote tried. Problémom pri vydávaní časopisu boli finančné prostriedky a dostatočná motivácia a záujem žiakov zapojiť sa písania a prác súvisiacich s tvorbou a koncepciou časopisu. Školský časopis Prameň mal ustálenú štruktúru. Na začiatku bol editoriál, potom články zo života tried , školy ale aj spoločnosti, kritické poznámky a postrehy, ako aj vlastná tvorba žiakov, nápady a pomôcky pre budúcu prax. Prácu žiakov pri vydávaní školského časopisu koordinovali a odborne viedli A. Klusková, M. Machilová, S. Sudorová. V školskom roku 2009/2010 boli vydané 3 čísla školského časopisu pod názvom ŠOK, ktoré boli prihlásené do troch súťaží o najlepší školský časopis. Na celoslovenskej súťaži Štúrovo pero vo Zvolene získal časopis Čestné uznanie.

Učitelia školy sa aktívne zapájali aj do vyhlásených projektov a programov súvisiacich s výchovnovzdelávacím procesom.

Vyhlasovateľ	**Názov projektu**	**Stručná charakteristika projektu**

MŠ SR	Národný projekt ďalšieho vzdelávania učiteľov odborných predmetov i všeobecnovzdelávacích v oblasti ukončovania štúdia na stredných školách	Príprava učiteľov na tvorbu tém a kritérií hodnotenia žiakov
MŠ SR	Tvorivá cesta k poznaniu	Premena tradičnej školy na modernú. Projekt sa realizoval v 2009-2011. Zúčastnilo sa ho 15 učiteľov. Nenávratný finančný príspevok bol vo výške 165 000 €.
MŠ SR	Elektronizácia a revitalizácia školských knižníc	Školská knižnica ako miesto na realizáciu VVP a mimoškolských aktivít
MŠ SR	Projekt Comenius – Školské partnerstvá	Bol zameraný na interkultúrnosť a lepšie porozumenie medzi národmi v európskom regióne. Realizoval sa v 2011-2013. Boli v zapojené 3 krajiny. Dotácia bola vo výške 21 000 €.
Orange	Projekt Orange	Potešme sa spolu (tvorivé dielne)
IUVENTA	Pretancujme sa k etikete	Kurz spoločenských tancov a etikety
Orange	Projekt Orange	S nami o nás
Orange	Projekt Orange	Je hra vždy len hrou
Orange	Projekt Orange	Animátor v divadle a galérii
ŽSK	Vráťme šport do škôl	Škola ako centrum športu
ŽSK	Svetlo z tmy	Prevencia sociálno-patologických javov
ŽSK	Škola bez tabaku a drog	Prevencia sociálno-patologických javov
PaSA	Darujme Vianoce	Interaktívny program pre DDS
PaSA	Umenie v dejinách	Prezentácia jednotlivých období v dejinách umenia
PaSA	Predstav svoj región	Prezentácia zvyklostí z jednotlivých regiónov
Orange	Aká si bola dávna škola	Prezentácia významných osobností pedagogiky. Výška dotácie bola 1 100 €.

Po novembri 1989 nadviazala škola spoluprácu s viacerými strednými školami v zahraničí. S Lyceom A. Brianda v Saint Nazaire vo Francúzsku (1990), Gesubsidieerde Vrije Normaalschool vo Wijnegeme v Belgicku (1991), Liceum Ogólnoksztalcace im. Marii Sklodowskiej – Curie v Skawini v Poľsku (2001), Gymnáziom v BáčskomPetrovci v Srbsku (2001), Gymnaziom Alberta Einsteina v Sankt Augustine v Nemecku (2002), s českými strednými pedagogickými

školami v Krnove a v Prachaticiach. Cieľom spolupráce bolo podieľať sa na spoločných projektoch, zabezpečiť efektívny transfer poznatkov a skúseností, posilniť a skvalitniť jazykovú prípravu žiakov (konverzačnú, odbornú), posilniť a skvalitniť odbornú prípravu žiakov (transfer inovácií), prezentovať vlastnú školu, mesto a krajinu, spoznávať inú kultúru, históriu a životný štýl, nadväzovať kontakty v rámci kariérového rastu pedagógov.

Škola rozvíjala aj spoluprácu so sociálnymi partnermi. Spolupráca bola zdrojom strategických informácií súvisiacich s hlavným odborom vzdelávania, pomáhala zabezpečovať a organizovať odbornú prax pre žiakov školy v zariadeniach predškolskej a mimoškolskej výchovy, v záujmových zariadeniach a v zariadeniach voľného času, a pod. Hlavnými sociálnymi partnermi školy boli budúci zamestnávatelia žiakov (materské školy, školské kluby detí, a i.), úrady práce, spoločnosť pre predškolskú výchovu, základné školy, stredné odborné školy a vysoké školy nachádzajúce sa v okolí školy, inštitúcie štátnej a verejnej správy (VUC, KŠU, KŠŠI, Mesto T. Teplice a i.), rodiny žiakov.

Obojstranne výhodná bola tradične spolupráca s Mestom Turčianske Teplice. Mesto poskytovalo škole svoje predškolské zariadenia a mimoškolské zariadenia na organizovanie praktického vyučovania (priebežnej i súvislej odbornej praxe), poskytovalo škole i priestory na organizovanie rôznych školských podujatí a aktivít. Učitelia a žiaci školy vystupovali s programami na verejných a slávnostných podujatiach organizovaných mestom, podieľali sa na brigádnickej výpomoci pri čistení niektorých mestských priestorov, vykonávali dobrovoľnícku činnosť v meste, reprezentovali na národných i medzinárodných súťažiach, výmenných pobytoch a ďalších podujatiach nielen školu, ale i mesto.

Štúdium popri zamestnaní

V deväťdesiatych rokov sa okrem riadneho denného štvorročného štúdia pre absolventov ZŠ otváralo aj štúdium popri zamestnaní. Bolo určené pre uchádzačov s ukončeným úplným stredným všeobecným vzdelaním, ktorí chceli získať novú kvalifikáciu.

Oproti sedemdesiatym a osemdesiatym rokom bolo štúdium popri zamestnaní podstatne zredukované. Dôvodom bola zmena štátnej školskej politiky a nebývalý extenzívny rozvoj vysokoškolského štúdia aj v odboroch, v ktorých tradične zabezpečovali odbornú prípravu stredné pedagogické školy. Z legislatívne schválených druhov štúdia popri zamestnaní bolo otvorené v Turčianskych Tepliciach štúdium učiteľstva pre materské školy (kód 76-40-6) a štúdium vychovávateľstva (kód 76-41-6). Realizovalo sa dennou alebo diaľkovou for-

mou.[41] Štúdium bolo dvojročné a zahŕňalo teoretické vzdelávanie a praktickú prípravu. Súčasťou vzdelávania bola odborná prax v materských školách a školských zariadeniach, ktorá sa realizovala v mieste bydliska poslucháča a predpísané kurzy (kurz plávania s metodikou).

Od školského roku 1997/98 pokračovalo štúdium popri zamestnaní v novom študijnom odbore 7649 6 učiteľstvo pre materské školy a vychovávateľstvo.

Kategórie a názvy vzdelávacích oblastí	**Počet konzultačných hodín v ročníku**		
	1. ročník	**2. ročník**	**Spolu**
Odborné vzdelávanie	**200**	**184**	**384**
Teoretické vzdelávanie	151	135	286
cudzí jazyk v odbore	15	15	30
pedagogika	30	24	54
psychológia	30	24	54
špeciálna pedagogika	10	6	16
biológia a starostlivosť o zdravie	10	10	20
metodika hudobnej výchovy	13	13	26
metodika telesnej výchovy	11	11	22
metodika výtvarnej výchovy	14	14	28
metodika literárnej a jazykovej výchovy	2	2	4
metodika rozvíjania matematických predstáv	2	2	4
tvorivá dramatika	8	8	16
základy školského manažmentu	6	6	12
Praktická príprava	49	49	98
metodika hudobnej výchovy	2	2	4
metodika telesnej výchovy	4	4	8
metodika výtvarnej výchovy	1	1	2
metodika literárnej a jazykovej výchovy	2	2	4
metodika rozvíjania matematických predstáv	2	2	4
tvorivá dramatika	7	7	14
hra na hudobný nástroj	15	15	30
aplikovaná informatika	6	6	12
seminár odbornej praxe	10	10	20
odborná prax			

Štúdium popri zamestnaní sa realizovalo formou konzultačných hodín raz týždenne, neskôr raz za dva týždne, v piatok popoludní a v sobotu dopoludnia. Vyučovalo sa podľa schválených učebných osnov riadneho denného štúdia.

[41] Organizáciu štúdia popri zamestnaní upravovala vyhláška MŠ SR č.80/1991 Zb. o stredných školách.

Obsah a rozsah si stanovil vyučujúci podľa počtu konzultačných hodín uvedených v učebnom pláne pomaturitného kvalifikačného štúdia.

Metodiky výchov a tvorivá dramatika mali charakter teoretického vzdelávania a praktickej prípravy. Praktická príprava sa realizovala formou praktických cvičení a odbornej praxe. Odbornú prax absolvovali poslucháči prvého ročníka v materskej škole v rozsahu 10 pracovných dní, 6 hodín za jeden deň, druhého ročníka v školskom zariadení v rozsahu 10 pracovných dní, 5 hodín za jeden deň. Odborná prax sa neklasifikovala.

Na konci každého polroka sa konali skúšky z jednotlivých predmetov. Hodnotenie a klasifikácia poslucháčov sa riadili zásadami hodnotenia a klasifikácie pre jednotlivé skupiny vyučovacích predmetov.

Učebný plán podliehal neskorším zmenám a doplnkom. V roku 2017 vypustilo MŠ SR z učebného plánu obsahový štandard pre teoretické vzdelávanie „cudzí jazyk v odbore" a upravilo počet konzultačných hodín praktického vyučovania a spôsob jeho klasifikovania.

Štúdium bolo ukončené maturitnou skúškou. Po jej úspešnom vykonaní dostal žiak doklad o získanom stupni vzdelania a získanej kvalifikácii (maturitné vysvedčenie).

Prehľad o počte tried, poslucháčov a ich študijných výsledkoch v školských rokoch 1989/1990 – 2019/2020

Školský rok	Ročník	Študijný odbor	Počet tried	Počet žiakov	Prospech				Priemerný prospech
					PV	PVD	P	N	
1989/1990	I.	V	3	79	36	21	19	-	1,54
	II.	V	2	47	20	18	7	-	1,46
1990/1991	I.	V	4	116	52	45	17	4	1,45
	II.	V	4	98	48	33	15	2	1,47
1991/1992	I.	V	2	67	18	32	11	3	1,52
	II.	V	4	108	48	41	19	-	1,51
1992/1993	I.	V	2	70	25	25	9	11	1,94
	II.	V	1	41	19	16	6	-	1,48
1993/1994	II.	V	1	29	10	9	10	-	1,76
		DMS	1	24	16	4	4	-	1,31
1996/1997	I.	ŠP	1	29	14	14	1	-	1,17
1997/1998	I.	ŠP	1	25	22	3	-	-	1,19
	I.	UV	1	19	7	8	4	-	1,56
	II.	ŠP	1	28	24	2	-	2	1,09
1998/	I.	UV	1	29	24	2	2	1	1,28

1999	I.	ŠP	1	25	14	11	-	-	1,33
	II.	ŠP	1	28	22	3	-	3	1,14
	II.	UV	1	17	10	6	1	-	1,39
1999/ 2000	I	UV	1	31	26	4	-	1	1,29
	II.	UV	1	28	24	3	1	-	1,19
	II.	ŠP	1	26	22	2	-	2	1,03
2000/ 2001	I.	UV	1	26	21	4	-	1	1,28
	I.	ŠP	1	29	24	3	1	1	1,19
	II.	UV	1	31	23	8	-	-	1,31
2001/ 2002	II.	UV	1	25	24	1	-	-	1,20
	II.	ŠP	1	27	27	-	-	-	1,06
2003/ 2004		DMS	1	8	8	-	-	-	1,03
2005/ 2006	I.	ŠP	1	15	13	2	-	-	1,07
2006/ 2007	II.	ŠP	1	15	13	2	-	-	1,13
2010/ 2011	I.	UV	1	20	6	9	6	1	1,53
2011/ 2012	I.	UV	1	27	7	15	4	1	1,73
	II.	UV	1	19	11	5	3	-	1,48
2012/ 2013	I.	UV	1	27	10	9	8	-	1,63
	II.	UV	1	27	11	13	3	-	1,42
2013/ 2014	I.	UV	1	23	9	6	8	-	1,45
	II.	UV	1	27	12	14	1	-	1,40
2014/ 2015	I.	UV	1						1,59
	II.	UV	1	20	7	6	7	-	1,39
2015/ 2016	II.	UV	1	24	7	8	8	-	1,47
2016/ 2017	I.	UV	1	27	9	9	9	-	1,53
2017/ 2018	II.	UV	1	20	6	8	6	-	1,5
2018/ 2019	I.	UV	1	26	19	4	2	-	1,2
2019/ 2020	I.	UV	1	29	12	16	1	-	1,41
	II.	UV	1	24	24	10	-	-	1,1

V – študijný odbor 76-41-6 vychovávateľstvo
ŠP – študijný odbor 7518 7 (neskôr 7518 Q) špeciálna pedagogika
UV– študijný odbor 7649 6 (neskôr 7649 N) učiteľstvo pre materské školy a vychovávateľstvo (denné i diaľkové)
DMS – doplnková maturitná skúška

V školskom roku 1996/1997 bolo otvorené pomaturitné špecializačné štúdium v študijnom odbore špeciálna pedagogika (kód 7518 7, neskôr 7518 Q). Realizovalo sa dennou i diaľkovou formou. Bolo určené pre absolventov, ktorí úspešne ukončili jeden zo študijných odborov: učiteľstvo pre MŠ, vychovávateľ-

stvo, pedagogická škola, výchovno-opatrovateľská činnosť a učiteľstvo pre MS a vychovávateľstvo. Štúdium bolo ukončené absolventskou skúškou. Po jej úspešnom vykonaní získali absolventi diplom, ktorý ich oprávňoval vykonávať výchovnú a vzdelávaciu činnosť v oblasti sociálnej starostlivosti o mentálne, telesne a zmyslovo postihnuté deti a mládež. Učebný program tvorili povinné vyučovacie predmety (základy špeciálnej pedagogiky, psychológia a patopsychológia dieťaťa, sociológia, cudzí jazyk, biológia a starostlivosť o postihnuté dieťa, telesná výchova so špeciálnym zameraním, metodika výchovnovzdelávacích činností, základy manažmentu, etopédia, psychopédia, neurológia a psychiatria, foniatria, prax) a voliteľné vyučovacie predmety (I.blok – logopédia, tyflopédida, somatopédida, surdopédia, II.blok - hudobná výchova, výtvarná výchova, pracovná výchova, dramatická výchova).

Po roku 2007 sa už nepodarilo otvoriť žiadnu triedu.

Financovanie a hospodárenie školy

Systém financovania školy prechádzal od roku 1990 niekoľkými úpravami v závislosti od zmien v organizácii štátnej správy, v dôsledku zmien formy hospodárenia škôl a školských zariadení, v závislosti od zmien systému evidencie a účtovníctva. V rokoch 1990 až 1996 boli prideľované škole finančné prostriedky zo štátneho rozpočtu prostredníctvom Školskej správy II. v Banskej Bystrici. Školská správa (ŠS) prideľovala rozpočet jednotlivým školám vo svojej pôsobnosti na základe vypracovanej metodiky rozpisu rozpočtových prostriedkov. Výška vecných výdavkov sa vypočítala tak, že sa stanovila suma na jedného žiaka, ktorou sa vynásobil počet všetkých žiakov príslušnej školy. Pre kategóriu stredných odborných škôl bola táto suma v roku 1993 665 korún. Pre výpočet výšky osobných nákladov bolo tiež stanovené najvyššie prípustné delenie tried a bol určený koeficient pedagogických zamestnancov na triedu. Pre stredné pedagogické školy bolo stanovené delenie na triedu 61,5 hodiny a koeficient pedagogického zamestnanca na triedu 2,8.

Vedenie účtovníctva zabezpečovali školám na základe ich podkladov a požiadaviek účtovné strediská. SPgŠ v Turčianskych Tepliciach mala účtovné stredisko v Martine, ktoré bolo zriadené najskôr pri Obchodnej akadémii a neskôr pri Gymnáziu V. P. Tótha. Od roku 1999 si škola viedla účtovníctvo samostatne.

Škola bola rozpočtovou organizáciou. V súlade s vyhl. č. 150/1991 Zb. o finančnom hospodárení rozpočtových a príspevkových organizácií hospodárila s pridelenými rozpočtovými prostriedkami v rámci svojho rozpočtu, ďalej hospodárila s prostriedkami prijatými zo štátnych fondov, od iných subjektov na základe zmluvy o združovaní prostriedkov, s darmi od fyzických a právnických osôb, s prostriedkami získanými vedľajšou hospodárskou činnosťou a s prostriedkami fondu kultúrnych a sociálnych potrieb. Rozpočet príjmov a výdav-

kov sa zostavoval podľa platnej rozpočtovej skladby. Všetky dosiahnuté rozpočtové príjmy boli príjmom rozpočtu zriaďovateľa, respektíve štátneho rozpočtu a škola ich sústreďovala na príjmovom rozpočtovom účte. Škola uhrádzala všetky rozpočtové výdavky len z príslušných výdavkových rozpočtových účtov, zriadených v niektorom z peňažných ústavov. Sústreďovať rozpočtové príjmy na iných účtoch a uhrádzať rozpočtové výdavky z iných účtov mohla škola iba v prípadoch ustanovených zákonom. Škola nemohla prijímať úvery a pôžičky ani poskytovať úvery a pôžičky iným organizáciám alebo vstupovať do úverových vzťahov ako ručiteľ, pokiaľ osobitné predpisy neustanovili inak.

Školská správa prideľovala škole prostriedky na základe záväzných ukazovateľov v položkách: rozpočtové príjmy spolu, investičné výdavky spolu, neinvestičné výdavky spolu a z nich osobitne mzdové prostriedky.

Škola mala zriadený fond kultúrnych a sociálnych potrieb, ktorý zákon č. 152/1994 Z.z. zmenil na sociálny fond. Fond sa tvoril vo výške 0,6 % až 1 % z hrubých miezd alebo platov zúčtovaných zamestnancom na výplatu za kalendárny mesiac a ďalšieho prídelu vo výške dohodnutej v KZ, najviac však vo výške 0,5 % z hrubých miezd alebo platov zúčtovaných zamestnancom na výplatu za kalendárny mesiac. Tvorba fondu a jeho čerpanie sa viedli na osobitnom účte v niektorom z peňažných ústavov. Nevyčerpaný zostatok fondu sa prevádzal do nasledujúceho roku. Zásady upravujúce tvorbu, použitie, podmienky čerpania, rozpočet a zásady hospodárenia s prostriedkami sociálneho fondu v pôsobnosti zamestnávateľa tvorili prílohu Kolektívnej zmluvy (KZ) na príslušný kalendárny rok.

Rozpočet sociálneho fondu školy na rok 1996 (v Sk)

Predpokladaný príjem sociálneho fondu		
a) 1 % z objemu zúčtovaných miezd		49 000.-
b) prídel do výšky 0,5% podľa §3 odst. 1b		0.-
c) zostatok SF z predchádzajúceho roku		23 173,49.-
d) splátok pôžičiek		1 800.-
	spolu	**73 973,49.-**
Výdavky zo sociálneho fondu na rok 1996		
a) stravovanie, rekreačné pobyty, liečebná starostlivosť, telovýchova, kultúrna, spoločenská a vzdelávacia činnosť		23 600.-
b) na dopravu do zamestnania a späť		17 000.-
c) sociálna výpomoc nenávratná a návratná dary pri životných jubileách vybavenie kuchyne a výdajne stravy		23 573,49.-
d) odvod 0,2 % do združeného fondu		9 800.-
	spolu	**73 973,49.-**

Na stravovanie sa poskytoval zamestnancom školy príspevok vo výške 45 korún mesačne, príspevok na čiastočnú úhradu cestovného pri dennej dochádzke z Banskej Bystrice sa poskytoval vo výške 150 korún, z Martina a okolia vo výške 100 korún a dochádzajúcim z okolia T. Teplíc vo výške 50 korún mesačne.
Sociálna výpomoc nenávratná sa poskytovala jednorazovo pri úmrtí rodinného príslušníka do výšky 2 000 korún, pri živelných pohromách do výšky jednej desatiny škody, pri nákupe liekov počas rehabilitácie po ťažkom úraze s dlhodobým liečením do výšky 1 000 korún.
Sociálna výpomoc návratná sa poskytovala do výšky 10 000 korún v závislosti od pracovného úväzku zamestnanca so splatnosťou vrátenia do 12 mesiacov.
Zamestnancovi sa pri dovŕšení 50-teho roku života poskytoval dar vo výške 1 000 korún a pri odchode do dôchodku tiež vo výške 1 000 korún.
Na liečebnú starostlivosť sa prispievalo zamestnancovi 300 korún ročne a na ambulantnú kúpeľnú liečbu 10 % z ceny uhradeného poukazu.

Rozpočet sociálneho fondu na rok 2004 (v Sk)

Predpokladaný príjem sociálneho fondu		
a) 1 % z objemu zúčtovaných miezd		70 000.-
b) prídel do výšky 0,5% podľa §3 odst. 1b		0.-
c) zostatok SF z predchádzajúcich rokov		91 377,36.-
d) splátok pôžičiek		0.-
	spolu	**161 377,36.-**
Výdavky zo sociálneho fondu na rok 2004		
a) stravovanie		40 000.-
b) na dopravu do zamestnania a späť		11 000.-
c) sociálna výpomoc nenávratná		16 000.-
d) sociálna výpomoc návratná		30 000.-
e) dary pri životných jubileách		2 500.-
f) liečebná starostlivosť		3 000.-
g) rekreačné pobyty, zájazdy		0.-
h) telovýchova		3 000.-
i) kultúrna, spoločenská a vzdelávacia činnosť		20 000.-
j) odvod 0,2 % do združeného fondu		14 000.-
	spolu	**139 500.-**

Okrem príspevku zamestnancom na stravovanie, ktorý bol upravený na 6 korún za jeden odobratý obed, sa výška ostatných príspevkov oproti roku 1996 výraznejšie nemenila.

V roku 1996 došlo v rámci reorganizácie štátnej správy a územného členenia k zmene toku financovania stredných škôl. Od tohto roku sa finančné prostriedky zo štátneho rozpočtu prideľovali škole cez Krajský úrad v Žiline, ktorý mal pre stredné školy a školské zariadenia patriace do jeho pôsobnosti vyčlenenú osobitnú kapitolu rozpočtových prostriedkov. Stravovanie a ubytovanie žiakov v domove mládeže platili ich rodičia, ktorí hradili aj náklady spojené s pobytmi

žiakov na výcvikových kurzoch a cvičeniach, na exkurziách a pod. Učebnice sa žiakom riadneho denného 4-ročného štúdia zapožičiavali bezplatne, študentom popri zamestnaní za poplatok 5 Sk za učebnicu.

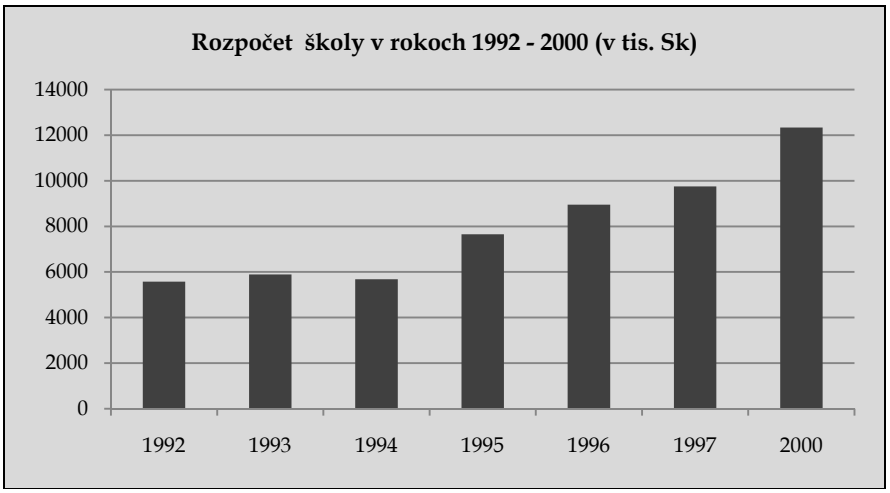

Situácia v oblasti financovania školy v deväťdesiatych rokoch bola veľmi zložitá. Podstatná časť finančných prostriedkov v položke vecné náklady sa vynakladala na nákup energií, ktorých ceny neustále rástli. Rovnako rástli aj ceny ostatných tovarov a služieb, čo malo negatívny vplyv na obstarávanie kvalitnejšieho materiálneho a technického vybavenia školy. Nedostatok finančných prostriedkov sa prejavoval veľmi nepriaznivo aj pri zabezpečovaní opráv a základnej údržby vonkajších i vnútorných priestorov školy. Školská správa a neskôr i Krajský úrad riešili prednostne iba havarijné stavy škôl a školských zariadení. Investície do rekonštrukcií a opráv školských budov, do modernizácie vybavenia škôl boli minimálne. Od polovice októbra 1998 zaviedol KÚ v Žiline silné reštrikčné opatrenia na všetkých stredných školách vo svojej pôsobnosti. Školy museli vypracovať zoznam opatrení, ako a v ktorých oblastiach uskutočnia šetrenie finančných prostriedkov. Opatrenia sa týkali obmedzenia spotreby energií na kúrenie a svietenie. Bol vydaný zákaz začínať vyučovanie pred 7,00 hod. a zostávať v škole po 14,15 hod., zákaz používať elektrospotrebiče, ohrievače. Obmedzenia sa týkali aj nákupov kníh a učebných pomôcok, používania služobných telefónov a konania služobných ciest mimo mesto. Nadčasové hodiny sa mali čerpať hlavne vo forme náhradného voľna, napr. v čase maturitných skúšok u učiteľov, ktorí neboli začlenení do maturitných skúšok a pod.

Škola mala v druhej polovici deväťdesiatych rokoch akútny nedostatok finančných prostriedkov na zabezpečenie cvičnej praxe žiakov. Náklady na financovanie cvičnej praxe sa každoročne zvyšovali. Zatiaľ čo v roku 1994 boli náklady na priebežnú cvičnú prax vo výške 23 000 korún a na súvislú prax 56 200 korún, v roku 1998 už predstavovali spolu 268 000 korún. Finančné prostriedky na cvičnú prax žiakov pedagogických škôl neboli spočiatku účelovo vyčlenené v rozpočte školy, a tak bolo na dobrej vôli zriaďovateľa, či o ich výšku navýšil celkový rozpočet školy. Po zavedení normatívneho financovania vyriešilo ministerstvo problém s cvičnou praxou tým, že stredná pedagogická škola bola zaradená pri výpočte prevádzkových nákladov do vyššej kategórie.

Platové pomery zamestnancov rozpočtových organizácií, teda i zamestnancov školy, upravovalo po roku 1989 nariadenie vlády SR č. 249/1992 Zb. a jeho ďalšie zmeny a doplnky. Podľa tohto nariadenia patril zamestnancom tarifný plat a príplatky. Okrem toho sa mohol zamestnancom priznať osobný príplatok a mohla sa im poskytnúť odmena. Každý zamestnanec bol zaradený do platovej triedy podľa katalógu pracovných činností a podľa dĺžky praxe do príslušného platového stupňa. Výška tarifného platu sa stanovila na základe platovej tarify určenej pre platovú triedu a platový stupeň. Stupnica platových taríf bola taxatívne určená v prílohe aktualizovaného nariadenia vlády. O priznaní ostatných platových náležitostí (príplatky, odmeny) rozhodoval zamestnávateľ v závislosti od plnenia určených podmienok, ktoré boli stanovené v súlade so zákonom č. 553/2003 Z.z. v znení neskorších predpisov, najskôr v Mzdovom poriadku školy a od roku 2010 v inovovanom Platovom poriadku školy. V prílohe Platového poriadku boli stanovené kritériá na priznanie osobného príplatku a určenie jeho výšky a kritéria na poskytnutie odmeny pre pedagogických i pre nepedagogických zamestnancov školy.

Stupnica platových taríf platných od mája 1992[42]

Plat. stupeň	Počet rokov praxe	Stupnica platových taríf			
		Platová trieda			
		8	9	10	11
1	do 3	4290	4720	5190	5710
2	do 6	4480	4930	5420	5970
3	do 9	4670	5140	5650	6220
4	do 12	4860	5340	5870	6460
5	do 15	5050	5550	6110	6720

[42] Pedagogickí zamestnanci školy boli zaradení v 10 a 11 platovej triede. Stupnice platových taríf boli neskoršími vládnymi nariadeniami viackrát aktualizované.

6	do 18	5240	5760	6340	6970
7	do 21	5430	5970	6570	7220
8	do 24	5620	6180	6800	7480
9	do 27	5810	6390	7030	7730
10	nad 27	6000	6600	7260	7990

Prideľované finančné prostriedky škole v položke mzdové náklady boli rovnako limitované, ako v prípade vecných výdavkov. Nestačili pokryť požadované zákonné nároky pedagogických a ostatných zamestnancov, preto sa každoročne vykonávali reštrikčné opatrenia, čo bolo zdrojom nesúhlasu zo strany zamestnancov i školských odborov. V roku 1992 bol priemerný čistý plat pedagogických zamestnancov školy 3 973 korún, v roku 1993 5 969 korún, v roku 1994 6 745 korún a v roku 2000 10 000 korún.

V roku 2002 prešla škola do zriaďovateľskej pôsobnosti Vyššieho územného celku (VÚC) v Žiline, na ktorý boli v súlade so zákonom č. 416/2001 Z.z. prenesené niektoré kompetencie predchádzajúceho Krajského úradu.

Zákonom č. 597/2003 Z.z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení sa začalo od roku 2004 uplatňovať normatívne financovanie škôl a školských zariadení. Cieľom zákona o financovaní bolo zaviesť normatívny a transparentný systém financovania regionálneho školstva, zmeniť centralizovaný systém financovania na dvojstupňový decentralizovaný systém, motivovať zriaďovateľov k efektívnejšiemu využívaniu existujúcich kapacít a finančných zdrojov, podporovať rovnosť všetkých zriaďovateľov škôl, štátnych, samosprávnych, cirkevných i súkromných.

Podrobnosti rozpisu finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu pre školy a školské zariadenia upravovalo nariadenie vlády č. 630/2008 Z.z. Základným kritériom na meranie výkonu na účely normatívneho financovania bol počet žiakov. Zohľadňovali sa pri ňom však aj ďalšie ukazovatele, ako napríklad kvalifikačná štruktúra učiteľov alebo ekonomická náročnosť výchovnovzdelávacieho procesu, atď. Normatívy vypočítalo ministerstvo školstva na začiatku kalendárneho roka na základe objemu finančných prostriedkov určených na normatívne financovanie, počtu žiakov škôl k 15. septembru predchádzajúceho roka a pravidiel určených v nariadení vlády, ktorým sa ustanovovali podrobnosti rozpisu finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu pre školy. Normatív bol súčtom mzdového normatívu a prevádzkového normatívu. Mzdový normatív vyjadroval normované ročné náklady na mzdy a platy vrátane poistného a príspevku zamestnávateľa do poisťovní (niekedy aj osobné náklady) za zamestnancov, pripadajúce na jedného žiaka. Mzdový normatív sa určoval v závislosti od druhu školy, typu školy, zaradenia pedagogických zamestnancov do platových a pracovných tried vrátane kreditových príplatkov, personálnej náročnosti

študijného odboru alebo učebného odboru, formy štúdia a vyučovacieho jazyka. Od 1. januára 2019 sa začalo prihliadať aj na dĺžku praxe pedagogických zamestnancov. Prevádzkový normatív vyjadroval normované ročné náklady na výchovno-vzdelávací proces a prevádzku školy bez osobných nákladov, pripadajúce na jedného žiaka. Prevádzkový normatív sa určoval v závislosti od druhu školy, typu školy, ekonomickej náročnosti študijného odboru alebo učebného odboru, formy štúdia, vyučovacieho jazyka a teplotných podmienok v mieste školy. Prevádzkový normatív bol súčtom normatívu na teplo, normatívu na prevádzku okrem tepla, normatívu na výchovno-vzdelávací proces a normatívu na ďalšie vzdelávanie pedagogických zamestnancov. Normatívne príspevky pre školu na kalendárny rok sa vypočítali na základe počtu žiakov školy a normatívov pre príslušnú kategóriu škôl. Normatívny príspevok pre školu na kalendárny rok sa skladal z normatívneho príspevku pre školu na bežný školský rok (určil sa ako dve tretiny súčinu normatívu a počtu žiakov školy v školskom roku, ktorý sa začal v predchádzajúcom kalendárnom roku) a normatívneho príspevku pre školu na nový školský rok (určil sa ako jedna tretina súčinu normatívu a počtu žiakov školy v školskom roku, ktorý sa začínal v bežnom kalendárnom roku).

Výpočet normatívnych finančných prostriedkov pre školy pripravovalo ministerstvo školstva, ktoré zverejňovalo finančné údaje za všetky školy a ich zriaďovateľov na svojom webovom sídle. Systém rozpisu finančných prostriedkov jednotlivým školám bol dvojstupňový. V rámci prvého stupňa sa finančné prostriedky na školy rozpísali z úrovne ministerstva školstva a vo forme transferov ich dostával zriaďovateľ. V druhom stupni ich zriaďovateľ prerozdelil školám, pričom bol povinný do konca roka prideliť každej škole najmenej 90 % z normatívneho príspevku školy určeného ministerstvom školstva zodpovedajúcemu osobným nákladom a 80 % z normatívneho príspevku školy zodpovedajúcemu prevádzkovým nákladom. Zvyšok mohol zriaďovateľ prerozdeliť školám podľa vlastného uváženia. Normatívne finančné prostriedky boli účelovo určené a škola ich mohla použiť len na finančné zabezpečenie výchovno-vzdelávacieho procesu, teda na pokrytie nákladov na mzdy a platy vrátane poistného, nákladov na prevádzku a modernizáciu učebných, špeciálnych a kompenzačných pomôcok.

Okrem normatívnych finančných prostriedkov rozpočtovalo ministerstvo aj nenormatívne finančné prostriedky. Boli určené účelovo pre konkrétne školy. Ministerstvo ich zverejňovalo na svojom webovom sídle. K nenormatívnym finančným prostriedkom patrili finančné prostriedky na mimoriadne výsledky žiakov, na riešenie havarijných situácií, na rozvojové projekty, na žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia, na príspevok na učebnice, na príspevok na

záujmové vzdelávanie, na starostlivosť o pedagogických a odborných zamestnancov, na odchodné, na príspevok na kurz pohybových aktivít v prírode, a i.

Výpočet normatívneho príspevku pre školu na rok 2011 (v €)

Počet žiakov denného štúdia	421
Počet individuálne integrovaných	2,1
Koeficient kvalifikačnej štruktúry	1,045
Mzdový normatív (na jedného žiaka)	1 267,13.-
Normatívny príspevok na osobné náklady	541 269.-
Normatívny príspevok na prevádzku	16 936.-
Normatívny príspevok na teplo	54 585,97.-
Normatívny príspevok na ostatnú prevádzku	50 114,79.-
Normatívny príspevok na ďalšie vzdelávanie	8 120,35.-
Na prevádzku spolu	12 9757,6.-
Rozpočet na rok 2011	671 027.-
Minimálny objem FP, ktorý pridelí zriaďovateľ škole na osobné náklady	487 143..
Minimálny objem FP, ktorý pridelí zriaďovateľ škole na prevádzkové náklady	103 806.-
Minimálny objem FP spolu	**590 949.-**

Záujmové vzdelávanie, ktorého poskytovateľom boli školy a školské zariadenia sa financovalo z prostriedkov štátneho rozpočtu formou vzdelávacích poukazov. Vzdelávací poukaz predstavoval ročný príspevok zo štátneho rozpočtu na záujmové vzdelávanie na jedného žiaka školy, v ktorej sa vzdelávanie považovalo za sústavnú prípravu na povolanie. Vydávanie vzdelávacích poukazov žiakom a ich spätné prijímanie sa realizovalo v septembri príslušného školského roku. Hodnotu vzdelávacieho poukazu aktualizovalo každoročne ministerstvo školstva. V roku 2013 bolo hodnota vzdelávacieho poukazu stanovená v sume 29 € na jedného žiaka. Do roku 2020 sa hodnota vzdelávacieho poukazu zvýšila na 32 € na jedného žiaka. V roku 2013 bolo pridelené škole na záujmové vzdelávanie 12 180 € a v roku 2019 10 656 €.

Od roku 2016 začalo poskytovať ministerstvo školstva jednotlivým školám príspevok na lyžiarsky kurz. Výpočet objemu finančných prostriedkov robilo ministerstvo na základe počtu žiakov, ktorí sa zúčastnili na lyžiarskom kurze. Príspevok na jedného žiaka bol stanovený na 150 €. V roku 2017 bolo pridelené škole na lyžiarsky kurz 7 799 €, v roku 2018 7 950 €, v roku 2019 9 360 € a v roku 2020 10 133 €.

Ministerstvo školstva prideľovalo školám podľa zákona č. 597/2003 Z.z. a jeho neskorších zmien a doplnkov tiež príspevok za mimoriadne výsledky žiakov. Príspevok sa prideľoval podľa počtu umiestnení žiakov školy na prvých

troch miestach celoslovenských kôl súťaží alebo predmetových olympiád, počtu umiestnení žiakov na prvých troch miestach medzinárodných kôl súťaží alebo predmetových olympiád, podľa počtu umiestnení v súťažiach, v ktorých sa poradie neurčovalo a podľa počtu účastí školy v medzinárodných projektoch alebo programoch. Škole sa tento príspevok zatiaľ nepodarilo získať, keďže sa žiaci neumiestňovali na popredných miestach v celoslovenských súťažiach ani olympiádach vyhlásených MŠ SR.

Zákon o financovaní umožňoval poskytnúť školám prostredníctvom svojich zriaďovateľov aj finančné prostriedky na úhradu kapitálových výdavkov. Tieto boli určené hlavne na výstavby, prístavby, modernizáciu a rekonštrukciu školských objektov, na riešenie havarijných situácií, na rekonštrukcie striech, kotolní, sociálnych zariadení, na rozvojové projekty, a i. Kapitálové výdavky boli obmedzené a zriaďovateľ ich poskytoval škole len v mimoriadnych prípadoch. Škole boli pridelené kapitálové finančné prostriedky napríklad na rekonštrukciu plynovej kotolne po havárii, rekonštrukciu chodieb v budove školy, výmenu radiátorov, výmenu okien, a i.

Pedagogická škola bola samostatným právnym subjektom, ktorej organizačnou súčasťou boli od roku 2004 Domov mládeže (od roku 2009 Školský internát) a Školská jedáleň. DM aj ŠJ boli financované z daňových príjmov VÚC (originálne kompetencie).

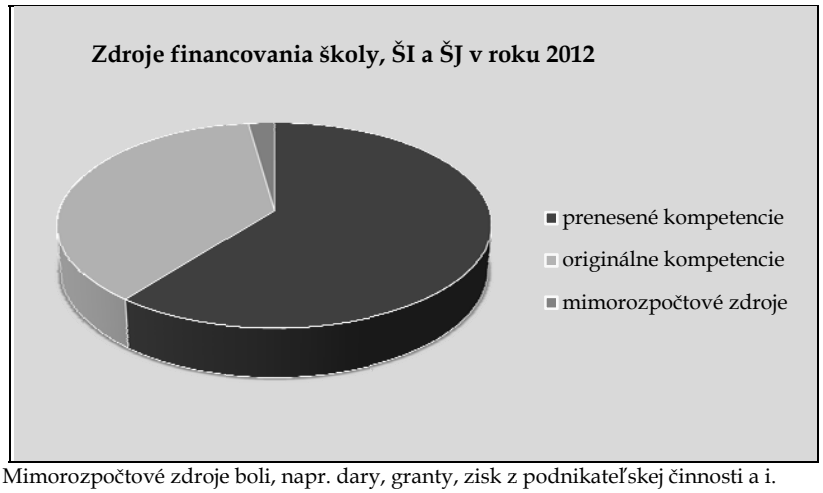

Mimorozpočtové zdroje boli, napr. dary, granty, zisk z podnikateľskej činnosti a i.

Okrem prenesených a originálnych kompetencií boli zdrojmi financovania školy a jej organizačných súčastí príspevky od žiakov, rodičov alebo inej osoby, ktorá mala voči žiakovi vyživovaciu povinnosť, na čiastočnú úhradu nákladov

spojených s hmotnou starostlivosťou v školskom internáte, finančný príspevok na záujmové vzdelávanie, prostriedky z rozpočtu VUC, prostriedky od iných fyzických a právnických osôb za prenájom priestorov školy a školského internátu v čase, keď sa nevyužívali na výchovnovzdelávací proces, zisk z podnikateľskej činnosti a príspevky a dary alebo iné zdroje.

Škola zostavovala rozpočet v súlade s platnou rozpočtovou klasifikáciou (zákon č. 523/2004 Z.z.), podľa ktorej sa jednotne určovali a členili príjmy a výdavky rozpočtu verejnej správy vrátane ich vecného vymedzenia a finančné operácie s finančnými aktívami. Za zostavenie rozpočtu školy, ŠI a ŠJ bol zodpovedný riaditeľ. Pri jeho zostavovaní musel rešpektovať záväzné ukazovatele určené zriaďovateľom.

Ročný rozpočet školy sa členil na rozpočet bežných a kapitálových príjmov a rozpočet bežných a kapitálových výdavkov. Medzi bežné príjmy školy, DM a ŠJ patrili napríklad príjmy z vlastníctva majetku, príjmy z prenájmu pozemkov, budov, priestorov a objektov (telocviční, ihrísk, školských jedální a pod.), príjmy od rodičov a iných oprávnených osôb na čiastočnú úhradu prevádzkových nákladov v ŠI a ŠJ (stravovanie a ubytovanie žiakov), príspevky od darcov a sponzorov, dotácie zo štátneho rozpočtu a pod. Medzi kapitálové príjmy školy, ŠI a ŠJ patrili napríklad príjmy z predaja majetku, dotácie zo štátneho rozpočtu a z ostatných rozpočtov sektora verejnej správy na obstaranie hmotného majetku a na investičnú činnosť. Medzi bežné výdavky školy, ŠI a ŠJ patrili výdavky na platy pedagogických a nepedagogických zamestnancov, výdavky na poistné a príspevok do poisťovní, výdavky na zabezpečenie výchovnovzdelávacieho procesu a prevádzku školy, ŠI a ŠJ, cestovné náhrady pre pedagogických a nepedagogických zamestnancov, výdavky na energie, na nákup materiálu, na úhradu služieb, na opravy a údržbu, na prepravu a na nájomné.

Medzi kapitálové výdavky patrili napríklad výdavky na nákup strojov, prístrojov, zariadení, výdavky na obstaranie projektovej dokumentácie, výdavky na investičnú činnosť, na realizáciu stavieb a ich technického zhodnotenia.

Najväčšou položkou v rozpočte vecných výdavkov boli výdavky na energie. Výdavky na energie v roku 2012 sú uvedené v tabuľke.

Energie		**Ročná spotreba**	**Cena v €**
PaSA	Ročná spotreba elektrickej energie	39 198 kWh	8 547.-
	Ročná spotreba plynu	72 400 m^3	48 669.-
	Ročná spotreba vody a vodné a stočné	954 m^3	1 894.-
Školský internát	Ročná spotreba elektrickej energie	142 969 kWh	27 247.-
	Ročná spotreba tepla (dodávka)	3 946 GJ	103 015.-
	Ročná spotreba vody a vodné a stočné	5 646 m^3	11 208.-
Školská kuchyňa a jedáleň	Ročná spotreba plynu	4 825 m^3	3 480.-

K pravidelným výdavkom, ktoré okrem energií zaťažovali rozpočet školy, patrili revízie elektrických zariadení, prístrojov, plynových kotolní, komínov, bleskozvodov, tlakových nádob, hasiacich prístrojov, športového náradia. Ich výška sa pohybovala ročne okolo 4 000 až 5 000 €. Odvod za nezamestnávanie povinného podielu zdravotne postihnutých zamestnancov predstavoval viac ako 1 000 €, ladenie klavírov ročne okolo 800 €, atď.

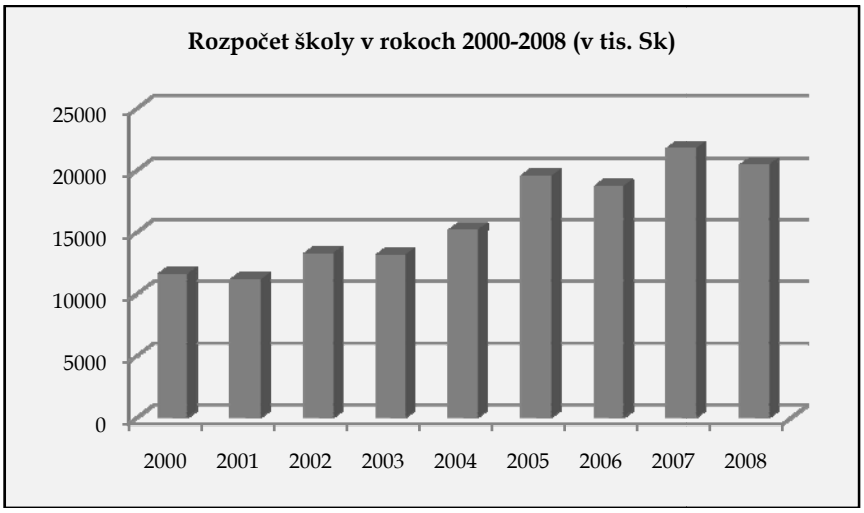

Rozpočet školy a jej organizačných súčastí v rokoch 2009-2018 (v tis. €)

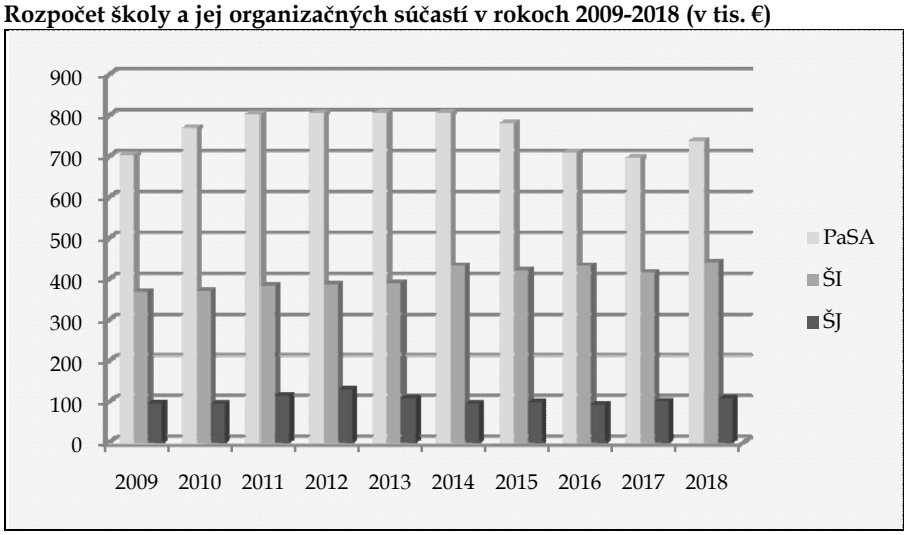

Zákon č. 597/2003 Z.z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov ukladal škole povinnosť vypracovať Správu o hospodárení za predchádzajúci kalendárny rok, ktorá sa predkladala zriaďovateľovi. Správa o hospodárení školy a jej zložiek sa prikladala ako príloha k Správe o výchovno-vzdelávacej činnosti, jej výsledkoch a podmienkach školy a školského zariadenia za príslušný školský rok.

Správa mala predpísanú osnovu: rozpis záväzných ukazovateľov rozpočtu školy na príslušný rok, správa o výsledkoch inšpekčnej činnosti vykonanej ŠŠI v školskom roku, prehľad finančných prostriedkov vynaložených na energie u škôl, v ktorých boli realizované investičné akcie týkajúce sa zníženia energetickej náročnosti (zateplenie budov, výmena okien,...), prehľad finančných prostriedkov získaných z prenájmov (aktuálne zmluvy), vozový a strojový park, spolupráca SOŠ so zamestnávateľmi v školskom roku.

Rozpis záväzných ukazovateľov rozpočtu školy na rok 2014 a jeho úpravy

Hlavná kategória	**Kategória**	**Názov položky**	**Pedagogická a sociálna akadémia (PaSA)**
200		**Nedaňové príjmy** (kód zdroja 46)	**0**
600		**Bežné výdavky** Úpravy od 07.02.2014 do 19.12.2014	**806 481** + 16 622
	610 + 620	**Mzdy, platy, služobné príjmy a OOV** **Poistné a príspevok do poisťovní** Úpravy od 07.02.2014 do 19.12.2014	**686 454** - 25 407 - 4 007
	630	**Tovary a služby** (kód zdroja 111) Úpravy od 07.02.2014 do 19.12.2014	**120 027** + 20 629
	640	Bežné transfery (odchodné)	709
700		**Kapitálové výdavky (kód zdroja 52)**	**0**
	710	Obstarávanie kapitálových aktív	0

Čerpanie rozpočtu podľa jednotlivých položiek

Položka	**Názov položky**	**Škola**	
		schválený	**čerpanie (plnenie)**
212 003	Príjmy z prenajatých priestorov	-	735,90 (plnenie)
223 002	Príjmy z príspevkov za ubytovanie	-	-
223 003	Príjmy z réžie za stravovanie	-	-
242	Úroky, daň z účtov fin. hosp.	-	-
	Ostatné príjmy a dary	-	920,52
600	**Bežné výdavky**	**805 840**	**806 564,03**
610	**Mzdy**	**498531**	**498530,52**

611	Tarifný plat	445762	386756,21
612	Príplatky	44336	44335,39
613	Pracovná pohotovosť	0	0
614	Odmeny	8433	67438,92
620	**Poistenie**	**183916**	**183915,8**
621-3	Zdravotné poistenie	51743	51743,36
625	Sociálna poisťovňa	125615	125614,59
627	Doplnkové dôchodkové poistenie	6558	6557,85
630	**Tovary a služby**	**139947**	**137617,78**
631	Cestovné náhrady	2159	2158,77
632	Energie, vodné a stočné, poštové a tel. služby	56284	53155
633	Materiálové náklady	30770	31570,21
634	Palivá, oleje	1451	1451
635	Opravy, údržba	7482	7481,81
636	Nájomné	34	34,14
637	Služby	41767	41766,85
640	**Bežné transfery**	709	3534,61
700	**Kapitálové výdavky**	**0**	**0**
718	**Rekonštrukcie a modernizácie**	0	0

Z prideleného rozpočtu škole sa uhrádzali predovšetkým základné mzdové požiadavky zamestnancov a zabezpečoval sa nákup energií a najnutnejších služieb, základného materiálneho a technického vybavenia pre výchovno-vzdelávací proces, nutná údržba, stavebné a ďalšie práce súvisiace s odstraňovaním havarijného stavu vnútorných a vonkajších priestorov budovy školy, predpísané revízie legislatívou stanovených zariadení a ďalšie. Z rozpočtu školy sa uhrádzali aj poplatky rôzneho druhu, napr. poplatok za neplnenie povinného podielu zamestnávania občanov so zdravotným postihnutím, príspevok na tvorbu SF, príspevok zamestnávateľa na stravovanie zamestnancov, predpísané ďalšie revízie, poistenie majetku, renovácie tonerov, poistenie žiakov, čistiace a ochranné prostriedky, učebné pomôcky, školský nábytok, športový materiál, poplatky za internet, platby za dohody o vykonaní práce s učiteľkami MŠ a vychovávateľkami ŠKD v zariadeniach, v ktorých sa vykonávala odborná prax žiakov, služby externého technika BOZP a PO, externého technika IKT a i.

Výška prideľovaných rozpočtov neumožňovala škole realizovať väčší investičný rozvoj, nákup modernejších učebných pomôcok a techniky, modernizáciu učebných a ďalších priestorov, generálnu rekonštrukciu budovy školy a školského areálu. Podobná situácia bola i v prípade napĺňania mzdových požiadaviek zamestnancov. Pridelené finančné prostriedky stačili pokryť v zásade výšku nutných mzdových nákladov (tarifných i mimotarifných zložiek platu) v súlade s platnými mzdovými a ďalšími súvisiacimi predpismi, ale neumožňo-

vali výraznejšiu diferenciáciu a finančné ohodnotenie výkonov pedagogických zamestnancov súvisiacich s výchovnovzdelávacím procesom.

Výsledok hospodárenia školy v rokoch 2008-2019 podľa platformy Finstat

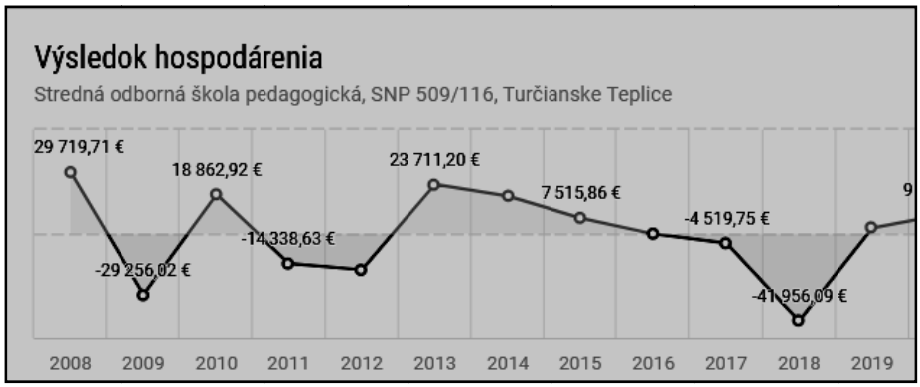

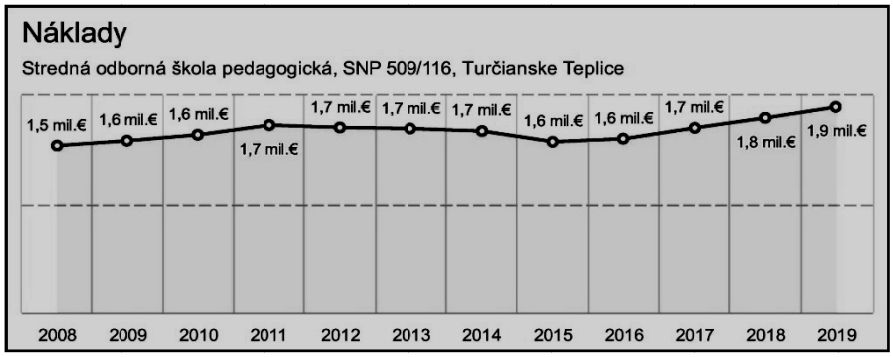

Problémy s efektívnejším hospodárením školy spôsoboval tiež systém mesačného prideľovania finančných prostriedkov. Časť finančných prostriedkov sa kumulovala a uvoľnila obvykle až pred koncom kalendárneho roka, kedy sa vzhľadom na systém zložitého a časovo náročného verejného obstarávania často nakupovali tovary, ktoré boli dostupné a nie tie, ktoré boli skutočne potrebné.

Správu hmotného a nehmotného majetku zvereného škole ŽSK do užívania upravovali Zásady hospodárenia a nakladania s majetkom ŽSK. Škola ako správca bola povinná tento majetok držať, zveľaďovať, zhodnocovať, užívať a udržiavať, chrániť pred zničením, poškodením, stratou alebo zneužitím. Zároveň mala i povinnosť poistiť majetok.

Kontrolná činnosť školy

Kontrolnú činnosť zabezpečoval riaditeľ, vedúci zamestnanci školy, ŠI a ŠJ a ďalší poverení pedagogickí zamestnanci v rozsahu delegovanej právomoci. Kontrolná činnosť sa vykonávala na pedagogickom úseku a na úseku hospodárenia a prevádzky školy, ŠI a ŠJ. Postup vedúcich zamestnancov pri zabezpečovaní kontrolnej činnosti upravoval interný predpis Smernica č.1/2011 o kontrolnej činnosti školy a jej organizačných súčastí.

Na pedagogickom úseku bola kontrola zameraná na pripravenosť pedagogickej dokumentácie, dodržiavanie časového plánu plnenia úloh, dodržiavanie psychohygienických zásad vo VVP a bezpečnostných a hygienických predpisov, dodržiavanie školského a internátneho poriadku žiakmi školy, kvalitu vykonávania pedagogického dozoru, činnosť záujmových krúžkov, prácu triednych učiteľov a vychovávateliek, študijnú aktivitu a študijné výsledky žiakov, prácu s talentovanými a problémovými žiakmi, účelnosť a efektívnosť využívania učebných pomôcok vo VVP, pripravenosť pedagogickej praxe 4.ročn., plnenie plánu práce predmetových komisií, pripravenosť požadovanej dokumentácie k prijímacím skúškam a maturitným skúškam a i.

Na úseku hospodárenia, prevádzky a ďalších technicko-odborných činností sa kontrolnou činnosťou sledovala presnosť, iniciatívnosť, samostatnosť a kvalitu plnenia úloh, dodržiavanie pracovného času a jeho účelné využívanie, hospodárne využívanie pridelených finančných a materiálnych prostriedkov v súlade s platnými predpismi, čerpanie rozpočtu a správnosť vykonávania pokladničných operácií, dodržiavanie zásad spisovej služby, vybavovanie a archivovanie písomností, dodržiavanie hygienických zásad a dodržiavanie zásad BOZ a PO.

Zameranie kontrolnej činnosti sa každoročne aktualizovalo v Pláne kontrolnej a hospitačnej činnosti. Plán bol prerokovaný na pedagogickej rade a na porade nepedagogických zamestnancov na začiatku školského roka.

Výsledky kontrolných zistení sa zaznamenávali do záznamníka kontrol a prejednávali na riaditeľskej porade a raz polročne na pedagogickej rade.

Osobitnou formou kontrolnej činnosti bola hospitačná činnosť. Počas hospitačnej činnosti sa sledovala činnosť učiteľa pri rozvíjaní kľúčových kompetencií žiakov, motivácii a aktivizácii žiakov, podpore tvorivosti a samostatnosti žiakov, hodnotení školského výkonu a úrovne vedomostí žiakov, pochvale povzbudzovaní a napomínaní k väčšej usilovnosti, dodržiavaní ľudských práv a práv dieťaťa, vzťahu učiteľa k žiakovi, jeho správaní, efektívnom využívaní učebných pomôcok vo VVP a IKT, pri spätnej väzbe a fixácii poznatkov, atď.

Hospitačnú činnosť vykonával riaditeľ, zástupcovia a vedúci PK podľa mesačného plánu hospitačnej činnosti. V pláne boli stanovené najmenej tri hospitácie u jedného pedagogického zamestnanca ročne, čo sa nie vždy podarilo splniť.

Oproti predchádzajúcemu obdobiu sa frekvencia hospitačnej činnosti vedúcich zamestnancov školy značne zredukovala.

Okrem internej kontroly sa v škole a v jej organizačných súčastiach vykonávala aj externá kontrola. V zmysle platnej legislatívy ju zabezpečovali poverené štátne kontrolné orgány a kontrolné útvary zriaďovateľa.

Externé kontroly v rokoch 1990 - 2020

Rok	Kto vykonal	Druh inšpekcie a jej cieľ	Závery
1992	IC B.B.	Informatívna Zhodnotenie podmienok VVP	Zaviesť nepovinné predmety, vyradiť nefunkčné UP a DT, zakúpiť kvalitnú VP
1993	IC B.B.	Čiastková Pedag.-organiz. zabezpečenie PS	PS sa konali v súlade s platnou školskou legislatívou
1993	ICB.B.	Čiastková Príprava a priebeh MS	MS sa konali v súlade s platnou legislatívou, treba dôsledne dodržiavať harmonogram ústnych skúšok
1994	IC B.B.	Prešetrenie sťažnosti voči výsledkom talentovej prijímacej skúške	Sťažnosť bola neopodstatnená
1995	IC B.B.	Čiastková Kontrola prijímacích skúšok	PS sa konali v súlade s platnou školskou legislatívou
1995	IC B.B.	Čiastková Kontrola organizačného zabezpečenia školského roka 1995/1996	Doplniť Vnútorný poriadok školy o protidrogovú prevenciu
1997	KU Žilina	Čiastková Organizácia a podmienky VVP	Organizačné zabezpečenie chodu školy je v súlade s legislatívou, dopracovať Rokovací protokol
1998	KU Žilina	Čiastková Kontrola efektívnosti vnútroškolského riadenia VVP	Plánovacia činnosť školy zodpovedá požadovaným štandardom, zintenzívniť kontrolnú a hospitačnú činnosť
2002	ŠIC Žilina	Informatívna Sledovanie administrácie MONITORu 2002	Bez zistených porušení platných pokynov
2004	ŠIC Žilina	Tematická Zistenie priebehu a objektívnosť overovania externej časti NMMS	Realizácia EČ bola zabezpečená v súlade s Pokynmi
2004	ŠIC Žilina	Komplexná Zistenie stavu a úrovne kvality VVP a riadenia školy	Celkové hodnotenie kvality úrovne školy bolo dobré, uložených bolo 9 opatrení
2005	ŠIC Žilina	Následná Kontrola plnenia uložených opatrení z predchádzajúceho roku	Uložené opatrenia boli splnené
2007	ŠIC Žilina	Tematická Kontrola realizácie externej časti a písomnej formy internej časti MS	Organizácia a priebeh MS boli v súlade s platnou legislatívou
2008	ŠIC Žilina	Tematická Kontrola prijímacieho konania	Prijímacie konanie sa realizovalo v súlade s platnou legislatívou
2008	ŽSK Žilina	Plnenie opatrení z následnej finančnej kontroly	Uložených 6 opatrení pri finančnej kontrole bolo splnených
2010	KŠU Žilina	Kontrola dodržiavania platnej legislatívy pri výkone štátnej správy v prvom stupni	Pri výkone kontroly neboli zistené porušenia platnej legislatívy
2011	ŠIC Žilina	Tematická	Uložené 2 opatrenia – ŠkVP vypracovať

		Súlad ŠkVP so ŠVP	osobitne pre učiteľstvo a pre animátora, doplniť kurz telovýchovných aktivít
2012	ŠIC Žilina	Následná Stav odstránenia zistených nedostatkov	Opatrenia odstránené
2015	IP Žilina	Informatívna Dodržiavanie právnych predpisov na zaistenie BOZP	Bolo zistených 6 nedostatkov súvisiacich s nevyhovujúcim stavom budovy
2017	ŽSK Žilina	Kontrola vykonávania základnej finančnej kontroly, úplnosti a správnosti vedenia účtovníctva, dodržiavania Zásad hospodárenia a nakladania s majetkom ŽSK	Uložených bolo 27 opatrení, všetky boli odstránené v stanovenom čase
2017	ŠIC Žilina	Tematická Realizácia EČ a písomnej formy internej časti MS	Dodržiavať Pokyny pre školských koordinátorov a predsedov školských a predmetových MK
2018	ŠIC Žilina	Tematická Realizácia internej časti maturitnej skúšky TČOZ	Uložené 1 opatrenie – konanie MS bez sústavnej prítomnosti všetkých menovaných členov predmetovej MK
2019	ŠIC Žilina	Následná Odstránenie nedostatkov z predchádzajúcej inšpekcie	Opatrenia boli splnené
2019	ŠIC Žilina	Tematická Vykonávanie odbornej praxe v externej forme štúdia	

IC – Inšpekčné centrum, VVP – výchovnovzdelávací proces, UP – učebné pomôcky, DT – didaktická technika, VP – výpočtová technika, PS – prijímacie skúšky, MS – maturitná skúška, NMMS – nový model maturitnej skúšky, IP – Inšpektorát práce

Materiálno-technické a priestorové podmienky školy

Budova školy bola v roku 1990 už osemdesiatročná a tento vek sa prejavil aj na jej stave. Vykonávali sa v nej iba najnutnejšie opravy a údržba, a aj to často iba svojpomocne, hlavne s nezištnou podporou rodičov. Na kompletnú rekonštrukciu vonkajších i vnútorných priestorov budovy nemal zriaďovateľ dostatok finančných prostriedkov, keďže v podobnom stave boli i ďalšie školy. Škola riešila opäť problémy, s akými zápasila už v minulom období.

Učebne, kabinety, telocvične boli vykurované nedostatočne, pretože škola mala limitovaný objem finančných prostriedkov na prevádzku, teda i na nákup energií. Zvlášť nepríjemne to pociťovali žiaci a učitelia v učebniach a kabinetoch umiestnených v severnej časti budovy. Neľahká situácia v školách sa odôvodňovala tým, že štát prechádzal zložitým obdobím transformácie ekonomiky na trhový mechanizmus, čo bolo spojené s mnohými ťažkosťami. Výkonnosť ekonomika po zmene spoločensko-politických pomerov v roku 1989 prudko poklesla, preto bolo potrebné investovať finančné prostriedky v prvom rade do jej rozvoja. Hlavným cieľom vlády bolo udržať základný chod škôl pri rešpektovaní nutných bezpečnostných, hygienických a zdravotných noriem. Aké bolo prie-

storové členenie školskej budovy v prvej polovici deväťdesiatych rokov možno vidieť na nasledovnej schéme.

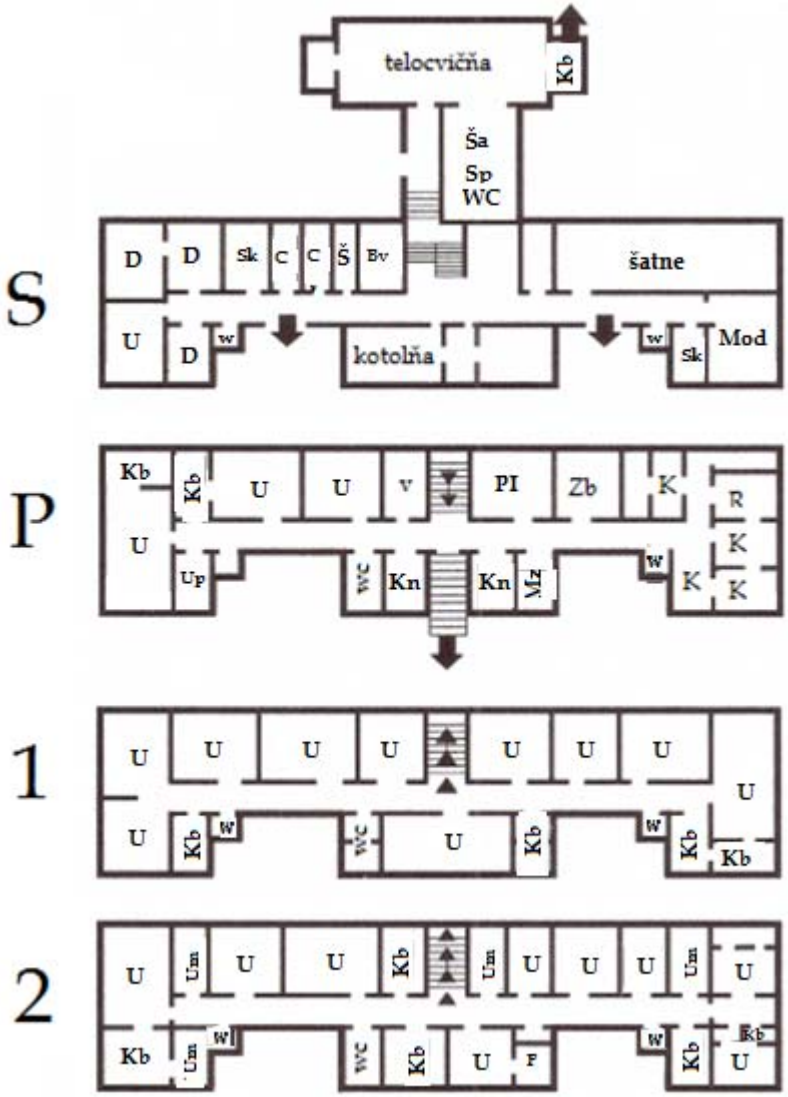

Ša – šatne, Sp – sprchy, K – kabinet, Š – školník, Bv – učebňa brannej výchovy, C – kabinet Co a sklad CO, Sk – sklad, D – byt domovníka, WC, W – toaleta, Mod – modelovňa, Kb – kabinet, Up – miestnosť upratovačiek, U – učebňa, PI – pamätná izba, Zb – zborovňa, Kn – knižnica, Mz – malá zasadačka, K – kancelária, R – riaditeľňa, F – fotokomora.

Vnútorné členenie budovy školy sa v ďalších rokoch menilo. V priestoroch žiackych šatní v suteréne budovy bola zriadená školská knižnica s čitárňou a vedľa nej školský bufet. V priestoroch bývalého domovníckeho bytu bola zriadená výdajňa stravy pre zamestnancov školy.[43] Po zrušení brannej výchovy bola zriadená v priestoroch, ktoré sa dovtedy využívali na jej vyučovanie, učebňa náboženstva, učebňa administratívy a učebňa hry na hudobný nástroj. Pamätná izba na prízemí bola prebudovaná na poloodbornú učebňu pedagogiky a v priestoroch bývalej učiteľskej a žiackej knižnice boli zriadené učebne cudzieho jazyka. Na druhom poschodí boli v bývalých umyvárňach zriadené kabinety a v severovýchodnom krídle budovy učebňa výpočtovej techniky, kde bol neskôr kabinet pre výchovné poradenstvo. Kabinet pedagogiky a psychológie, ktorý bol oproti schodisku, bol premiestnený do rekonštruovanej umyvárne vo východnom krídle a v jeho bývalých priestoroch bola zriadená učebňa výpočtovej techniky. Na konci chodby v južnom krídle budovy boli zriadené dve učebne hry na hudobný nástroj a kabinet cudzích jazykov.[44]

Zmeny, ktoré priniesol vývoj po novembri 1989 ovplyvnili aj majetkovoprávne a vlastnícke vzťahy. Budova pedagogickej školy, zastavaný pozemok pod budovou, ostatné budovy a záhrady boli pred rokom 1990 majetkom československého štátu. Jeho užívateľom bola podľa vtedajšieho listu vlastníctva Stredná pedagogická škola. Po zmene pomerov v novembri 1989 prešiel majetok v rámci presunu kompetencií a decentralizácie štátnej správy na Školskú správu II. v B. Bystrici, v roku 1996 na Krajský úrad v Žiline a v roku 2002 delimitáciou na ŽSK v Žiline. Majetok bol k dátumu 30.06.2002 v celkovej hodnote 15 495 414,72 korún.

Súpis nehnuteľného majetku školy k dátumu delimitácie

Názov nehnuteľnosti	Spôsob nadobudnutia	Údaje z katastra nehnuteľností			Účtovná hodnota
		LV	PČ	Názov vlastníka, užívateľa	
Budova školy s príslušenstvom	Bez zápisu	1440	502/2 504 506 508 509	SR - PaSA	6.632.426.-Sk
Záhrady	Bez zápisu	1569	500	ČS štát - MŠ	99.880.-Sk
Záhrady	Bez zápisu	1569	505	ČS štát - MŠ	96.250.-Sk

[43] Výdajňa stravy bola najskôr umiestnená v záhradnom dome vo východnej časti areálu školy, kde boli predtým triedy denného nadstavbového štúdia. Po premiestnení výdajne stravy do hlavnej budovy bol v priestoroch záhradného domu zriadený sklad učebníc.

[44] K zmenám v priestorom členení dochádzalo aj priebežne, ak si to vyžiadala aktuálna potreba.

Záhrady	Bez zápisu	1569	507	CŠ štát - MŠ	1.668.370.-Sk
Budova telocvične	HZ-648/75-591/78-2-61/85	1440	511/2 511/5	SR – PaSA	5.252.955.- Sk

Finančné aktíva boli v celkovej hodnote 73 125,36.-Sk
DHM 2 453 154,85.-Sk
OTE 524 918,39.-Sk
KAB 1 871 687,96.-Sk
Pohľadávky boli v celkovej hodnote 14 802,50.-Sk (škody vzniknuté krádežou)
Záväzky školy boli v celkovej hodnote 142 392,40.-Sk
Zostatok sociálneho fondu bol v celkovej hodnote 68 428,36.-Sk.

Vyčíslené náklady na nevyhnutnú údržbu a opravy v roku 2002

Budova školy	Predpokladané finančné prostriedky
Výmena podlahy na chodbách v celkovej ploche **850 m²** a zdrsnenie povrchu **schodov vnútorného schodiska**	450 000.-Sk
Rekonštrukcia sociálnych zariadení (6 miestností)	750 000.-Sk
Kompletná rekonštrukcia vonkajšej fasády budovy školy	3 500 000.-Sk
Budova telocvične	
Oprava poškodenej strechy po víchrici (800 m²) a kompletná výmena podlahy v telocvičnej hale (600 m²)	850 000.-Sk
Hospodárske budovy	
Asanácia hospodárskych budov	50 000.-Sk
Prístupové cesty a nádvoria	
Generálna oprava povrchu prístupovej cesty ku škole (160 m²) a nádvoria pre budovou školy (1 200 m²)	950 000.-Sk
Celkom	**6 550 000.-Sk**

Po roku 2000 vyvstal problém s pozemkami v užívaní školy, ktoré boli pred nadobudnutím účinnosti zákona č. 447/2001 Z.z. evidované v katastri nehnuteľností ako záhrady, resp. poľnohospodárska pôda. V zmysle zákona č. 229/1991 Zb. o pôde a zákona č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, ešte pred nadobudnutím účinnosti zákona č. 447/2001 Z.z., požiadal Slovenský pozemkový fond (SPF) o zápis správy k pozemkom, ktoré mali kultúru záhrada, resp. poľnohospodárska pôda a v tom čase ich spravoval príslušný krajský alebo okresný úrad. V podstate išlo o pozemky, ktoré neboli vyňaté z poľnohospodárskeho pôdneho fondu, no de facto netvorili poľnohospodársky pôdny fond. Slúžili na účely školského vyučovania a svojím účelom tvorili neoddeliteľný celok so stavbou školy. I napriek tomu, že škola využívala záhrady na účely školského vyučovania, zostali v správe SPF. K náprave tohto stavu nedošlo ani neskôr, hoci sa tento problém týkal mnohých škôl. Nepríjemnou skutočnosťou bolo, že SPF mohol v zmysle zákona previesť časť záhrad napríklad na reštituentov alebo ich odpredať, čo sa stalo v prípade pedagogickej školy. Riaditeľ

riešil problém školskej záhrady so zriaďovateľom školy, žiadal ministerstvo školstva o osvedčenie majetku, žiadal kataster o preklasifikovanie kultúry pozemku na okrasnú záhradu, rokoval s riaditeľom pozemkového fondu v Martine, ale na existujúcom stave sa v podstate nič nezmenilo. Škola bola iba užívateľom (správcom) majetku, nemohla teda vstupovať do majetkovoprávnych vzťahov bez súhlasu a oprávnenia zriaďovateľa. A tak napokon z pozemku s rozlohou 4 hektáre, ktorý v roku 1908 veľkoryso darovalo mesto Kremnica na výstavbu učiteľského ústavu, zostal škole po jednom storočí sotva jeden a štvrť hektára. Takmer hektár zabral bývalý režim na výstavbu mestskej základnej školy, pol hektára s ihriskom prešlo na mesto[45] a ďalší pol hektára odpredal SPF súkromným osobám (parcela 507/2, 507/3). Bolo paradoxné, že štát dovolil scudziť darovaný majetok, hoci sa v pôvodnej zmluve právne zaviazal, že tak neurobí bez súhlasu darcu, teda mesta Kremnice.

Pozemok školy a jeho súčasné rozdelenie

[45] Mesto T.Teplice začiatkom roku 2003 požiadalo SPF v Martine o prevod vlastníckych vzťahov aj k parcelám č.500, 505 a 507/1 za účelom „dobudovania zázemia pre školské systémy". K prevodu nedošlo z dôvodu nesúhlasného stanoviska ŽSK.

Ďalším paradoxom bolo, že škola si musela prenajať od SPF časť záhrady na školské aktivity, a aby žiaci a zamestnanci školy mohli prejsť od budovy školy priamo do budovy telocvične a nemuseli chodiť dookola celej záhrady. Prenajatý pozemok od SPF (parcela 505 a 507/1) mal výmeru 7 460 m² (po oprave 7 375 m²) a škola zaň platila od roku 2004 ročné nájomné vo výške 215 Sk, neskôr 17,61 €.[46]

Údaje o nehnuteľnostiach školy

Druh pozemku	Parcelné číslo	Výmera v m²	Spôsob využitia pozemku
zastavané plochy a nádvoria	502/2	16	17
zastavané plochy a nádvoria	504	57	17
zastavané plochy a nádvoria	506	9640	16
zastavané plochy a nádvoria	509	499	16
zastavané plochy a nádvoria	511/2	1371	18
zastavané plochy a nádvoria	511/6	1270	16

16 - pozemok, na ktorom je postavená nebytová budova označená súpisným číslom
17 - pozemok, na ktorom je postavená budova bez označenia súpisným číslom
18 - pozemok, na ktorom je dvor

Stav majetku školy k 30.12.2016

Hmotný DM	Účet	Nadobúdacia cena	Oprávky	Účtovná ZC	Stav k 31.12.2021
	Budovy	778578,09	444367,19	334210,90	334210,90
	Stroje a zariadenia	65553,89	43834,84	21719,05	21719,05
	Dopravné prostriedky	10598,65	10598,65	0,00	0,00
	Ostatný DHM	529909	9297,95	520611,05	520611,05
	Pozemky	46930,71	0,00	46930,71	46930,71
	Umelecké diela	1568,41	0,00	1568,41	1568,41
Nehmotný DM		0,00	0,00	0,00	0,00

Nákladnejšie práce a služby v rokoch 1990-2020

1990	Maľovanie starej telocvične	25 014.- (v Sk)
	Maľovanie tried, chodieb a nátery soklov	56 278.-
	Oplotenie školy zo západnej strany	121 908.-
	Modernizácia interiéru zborovne	98 842.-
1991	Výmena vstupných dverí do budovy školy	26 442.-
	Rekonštrukcia komínov	44 936.-

[46] Školská záhrada bola v minulosti predmetom rôznych diskusií a dohadov v škole i v meste. No i dnes, s odstupom času, nemožno k tomu povedať viac, ako je uvedené vyššie v texte.

1993	Výmena radiátorov v suteréne školy	139 700.-
	Vybudovanie výdajne stravy v záhradnom dome	59 500.-
1994	Modernizácia telefónnej ústredne	7 387.-
1995	Tlač jubilejnej Výročnej správy	24 048.-
1996	Výmena hlavných elektrických rozvodov	47 124.-
	Oprava plynových kotlov	13 830.-
	Výroba drevených regálov do skladu učebníc	44 469.-
1997	Oprava tlakovej nádoby na teplú vodu	29 809.-
	Rekonštrukcia WC	48 650.-
	Oprava schodov na povalu	23 708.-
	Vybudovanie počítačovej siete	16 454.-
	Maliarske a natieračské práce	40 000.-
1999	Výmena radiátorov v budove školy	749 999.-
2000	Maľovanie tried	15 000.-
	Rekonštrukcia WC	92 000.-
	Audiovrátnik	17 042.-
2002	Rozvody v učebni výpočtovej techniky	13 927.-
2004	Osvetlenie novej telocvične	313 350.-
	Výmena palubovky v novej telocvični	118 915.-
	Výmena poškodenej plechovej krytiny na novej telocvični po silnej víchrici	350 000.-
2005	Oplotenie objektu školy	34 900.-
	Rekonštrukcia vstupného schodiska	190 239.-
	Výroba šatňových skriniek pre žiakov	197 100.-
2006	Zabezpečovacie zariadenie	26 633.-
	Vodoinštalačné práce, prípojka	49 979.-
	Výmena drevených okien za plastové na druhom poschodí	1 820 000.-
2007	Rekonštrukcia plynovej kotolne v hlavnej budove po havárii	3 709 000.-
	Rekonštrukcia priestorov bývalých šatní a vybudovanie školskej knižnice a školského bufetu	253 594.-
	Oprava a výroba interiérového nábytku	139 200.-
	Oprava vonkajšej fasády	58 300.-
2008	Maľovanie a nátery tried a chodieb	223 800.-
2009	Rekonštrukcia podláh chodieb, stavebné úpravy stien chodieb, maľovanie dverí do učební a ostaných miestností v celej budove školy	182 019.- (v €)
2011	Výmena kotlov v novej telocvični	18 000.-
2017	Výmena okien a vonkajších dverí v budove školy	207 560.-
2018	Výmena okien a vonkajších dverí v budove školy - pokračovanie	360 000.-

Materiálno-technické a priestorové podmienky školy spĺňali požiadavky štátneho Normatívu materiálno-technického a priestorového zabezpečenia výchovy a vzdelávania v aktivovaných študijných odboroch skupiny 76 Učiteľstvo, ktoré schválilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej

republiky dňa 12. februára 2013 pod číslom 2013-701/5377:18-925 s účinnosťou od 1. septembra 2013.

PRIESTOR	POČET	VYBAVENIE	VYUŽITIE	STAV
Triedy (klasické)	12	štandardné	VVP, záujmová činnosť	vyhovujúci
Odborné (poloodborné) učebne	19	štandardné	VVP, záujmová činnosť	vyhovujúci
Kabinety	10	štandardné	zbierky, učebné pomôcky	vyhovujúci
Knižnica	1	štandardné	VVP, vzdelávacie účely	
Telocvičňa	2	štandardné	VVP, športová činnosť	vyhovujúci
Výdajňa stravy	1	štandardné	stravovanie zamestnancov	vyhovujúci
Kancelárie	5	štandardné	administratíva, pedagogická, hospodárska a mzdová agenda	vyhovujúci
Sociálne zariadenie	8	štandardné	osobná hygiena žiakov a zamestnancov	rekonštruované
Chodby	4	štandardné	klasické, propagačné účely	rekonštruované
Šatňa pre žiakov	1	štandardné, skrinky	odkladanie vrchného oblečenia a obuvi	vyhovujúci
Ostatný priestor	12	štandardné	sklady učebníc, materiálu, čistiacich prostriedkov, garáže, skleník	nevyhovujúci

V roku 2015, po desiatich rokoch úsilia a opakovaných žiadostí, zaradil ŽSK školu do poradia na generálnu rekonštrukciu vonkajšej fasády budovy. Stavebné práce sa mali uskutočniť v roku 2016 po ukončení stavebného konania a vydaní stavebného povolenia. Cena stavebných a ďalších prác bola stanovená na 1 200 000 €. Na jar 2016 stavebný úrad v Turčianskych Tepliciach konanie zastavil, pretože Pamiatkový úrad SR rozhodnutím č. PUSR-2016/11405-3/42887/BRO zo dňa 3.júna 2016 vyhlásil budovu s areálom (teda to, čo z neho zvýšilo po sto rokoch) za národnú kultúrnu pamiatku. Zastavením stavebného konania skončila i pripravovaná rekonštrukcia budovy. Na ako dlho, ukáže ďalšia budúcnosť. Aj takýto osud môžu mať školy.

Školská knižnica

Po roku 1990 sa viedol knižný fond školy v učiteľskej a žiackej knižnici a každý kabinet mal vlastné knižné zbierky. Koncom roku 2007 bol celý knižný fond školy sústredený v centrálnej školskej knižnici, ktorá bola zriadená v suterénnych priestoroch hlavnej budovy. Súčasťou knižnice bola i priestranná

čitáreň vybavená počítačovou technikou. V roku 2008 bola školská knižnica zaevidovaná v centrálnom registri školských knižníc. Školská knižnica vykonávala svoju činnosť na základe schváleného štatútu. Jej účelom bolo poskytovať knižnično-informačné služby hlavne žiakom, pedagogickým a ostatným zamestnancom školy. Knižnično-informačné služby mohla využívať v súlade so štatútom i širšia verejnosť. Školská knižnica obstarávala nákup knižnej literatúry, ktorá sa využívala na prípravu, riadenie a uskutočňovanie výchovno-vzdelávacej činnosti, realizovala aktivity zamerané na podporu a rozvoj čitateľskej kultúry používateľov knižnice, spolupracovala pri individuálnej príprave žiakov na vyučovanie, spolupracovala s kultúrnymi, záujmovými a inými vzdelávacími inštitúciami v meste a regióne, zabezpečovala propagáciu knižničných služieb a plánovaných aktivít. Akcie, aktivity a podujatia školskej knižnice boli súčasťou každoročne schvaľovaného plánu práce školy. V školskej knižnici bol zamestnaný profesionálny knihovník na plný úväzok.

Školská knižnica využívala na evidenciu, katalogizáciu, výpožičky a vyhľadávanie integrovaný knihovnícky systém Clavius. K vyhľadávanie kníh a dokumentov slúžil menný (autorský) katalóg, vecný (predmetový) katalóg nebol zatiaľ zostavený.

V roku 2009 zriadil ŽSK Školskú knižnicu ako organizačnú súčasť školy, ale na jej činnosť nevyčleňoval osobitné finančné prostriedky. Mzda knihovníčky, náklady na nákup knižnej a časopiseckej literatúry a na prevádzku školskej knižnice sa uhrádzali z rozpočtu školy a výnosov z podnikateľskej činnosti.

Koncom roku 2010 evidovala školská knižnica vo svojich zbierkach 12 621 kusov umeleckej, odbornej a ďalšej literatúry. Formou darov získala v tom istom roku 804 kusov kníh v hodnote 670,08 €. V školskom roku 2012/2013 bolo evidovaných v školskej knižnici 13 137 titulov kníh a časopisov, CD nosičov a iných médií. Počet realizovaných výpožičiek bol 2 648. V školskom roku 2013/2014 bolo evidovaných v školskej knižnici 13 340 titulov a počet realizovaných výpožičiek bol 1 555. V školskom roku 2014/2015 bolo evidovaných 13 542 titulov a počet realizovaných výpožičiek bol 661. V školskom roku 2016/2017 bolo evidovaných 13 754 kníh a v školskom roku 2019/2020 14 548 titulov kníh v celkovej hodnote viac ako 12 000 €.

Od roku 2013 pripravovala školská knižnica pre deti zamestnancov školy podujatie pod názvom Noc s Andersenom. Jeho cieľom bolo sprístupniť priestory knižnice širšej verejnosti a motivovať deti k čítaniu kníh. Podujatie malo pozitívny ohlas a bolo zaradené do plánov činnosti školskej knižnice i v nasledujúcich rokoch.

Priestory knižnice sa využívali aj na vyučovacie účely a na záujmovú činnosť žiakov.

Školská knižnica zabezpečovala taktiež evidenciu a vydávanie učebníc žiakom. Schválené učebnice poskytovalo ministerstvo školstva škole bezplatne na základe objednávky. Škola zapožičiavala žiakom učebnice rovnako bezplatne. Objednávka učebníc sa realizovala cez webovú stránku „edičný portál", kde boli zverejnené všetky schválené učebnice. Škola mohla okrem schválených učebníc používať i iné učebné texty, museli však byť v súlade s cieľmi a princípmi školského zákona. Na tieto však nevznikal nárok na bezplatnú distribúciu.

Vzhľadom na vysoké náklady a problémy s klasickými učebnicami začalo ministerstvo školstva postupne sprístupňovať aj digitálne verzie učebníc. Školské učebnice evidovala škola v programe ascAgenda.

Zoznam používaných učebníc v v školskom roku 2012/2013
Ročník: prvý

Názov učebnice	**Autor učebnice**
Slovenský jazyk pre 1.-4.ročník SŠ	Hincová
Literatúra pre 1.ročník	Obert
Biológia pre stredné pedagogické školy 1	Střihálková
Biológia pre stredné pedagogické školy 2	Pikálek
Matematika pre SOŠ - časť 1	Calda
Matematika pre SOŠ - časť 2	Odvarko
Zbierka úloh z matematiky - 1. časť	Hecht
Pedagogika 1	Kikušová, Kostrub
Psychológia I. pre 1.ročník SPgŠ	Štefanovič J.
Výtvarná výchova pre 1. a 2.ročník SPgŠ	Bartko
Hudobná výchova pre 1. a 2.ročník SPgŠ	Kleinová
Metodika hudobnej výchovy pre SPgŠ	Kopinová
Metodika telesnej výchovy	Šimonek
Dejepis pre 1. ročník gymnázií	Bártl a kol.
Dejepis. Svetové dejiny pre 2. ročník gymnázií	Kamenický a kol.
Dejepis. Národné dejiny pre 2. roč. gymnázií	Bártl a kol.

Ročník: druhý

Slovenský jazyk pre 1.-4.ročník SŠ	Hincová
Slovenský jazyk pre 2.ročník	Caltíková
Literatúra pre 2.ročník	Obert
Biológia a hygiena dieťaťa 1	Janda
Matematika pre SOŠ - časť 3	Odvarko
Zbierka úloh z matematiky - 1. časť	Hecht
Metodika rozvíjania matematických predstáv	Divíšek
Špeciálna pedagogika pre 2.ročník	Vašek
Psychológia II. pre 2.ročník SPgŠ	Klindová Ľ., Rybárová
Psychológia 2 pre stredné pedagogické školy	Zelinová M., Zelina M.

Výtvarná výchova pre 3. a 4.ročník SPgŠ – 2. časť	Bartko
Výtvarná výchova v predškolskom veku	Uždil
Hudobná výchova pre 1. a 2.ročník SPgŠ	Kleinová
Metodika hudobnej výchovy pre SPgŠ	Kopinová
Program výchovy a vzdelávania detí	Kol.
Piesne, hry a riekanky	Kol.
Telesná výchova pre vychovávateľov 1.diel	Kozlík
Telesná výchova pre vychovávateľov 2.diel	Kozlík
Tvorivá dramatika	Benešová, Kollárová
Dejepis. Svetové dejiny pre 3. ročník gymnázií	Kodajová a kol.
Dejepis. Národné dejiny pre 3. ročník gymnázií	Bártlová a kol.
Biológia a starostlivosť o zdravie	Uhereková
Sociológia 1	Kúdelová-Kopčanská
Praktická ekonomika 1	Orbanová
Teória a dejiny kultúry 2	Fedorová
Teória a metodika animačných činností 2	Križanová

Ročník: tretí

Slovenský jazyk pre 1.-4.ročník SŠ	Hincová
Slovenský jazyk pre 3.ročník	Caltíková
Literatúra pre 3.ročník	Obert
Metodika LV pre MŠ	Zigová
Literatúra pre deti a mládež s metodikou pre 2.ročník	Zigová
Ústny prejav a umelecký prednes	Findra
Našim deťom	Rusnáčková
Biológia a starostlivosť o zdravie	Uhereková
Matematika pre SOŠ - časť 4	Petránek
Matematika pre SOŠ - časť 5	Kolouchová
Zbierka úloh z matematiky - 2. časť	Jirásek
Pedagogika 3	Zelinová M., Zelina M.
Špeciálna pedagogika pre 3.ročník	Vašek
Psychológia 3	Zelinová M., Zelina M.
Výtvarná výchova pre 3. a 4.ročník SPgŠ, 2.časť	Bratko
Výtvarná výchova v predškolskom veku	Uždil
Hudobná výchova pre 1. a 2.ročník SPgŠ	Kleinová
Metodika hudobnej výchovy pre SPgŠ	Kopinová
Program výchovy a vzdelávania detí	Kol.
Piesne, hry a riekanky	Kol.
Pohybové hry detí predškolského veku	Rovný
Biológia a starostlivosť o zdravie	Uhereková
Psychológia IV – sociálna psychológia	Matějíček
Teória a metodika animačných činností 3	Filová
Teória a dejiny kultúry 3	Fedorová

Manažment kultúry	Dvorský

Ročník: štvrtý

Slovenský jazyk pre 1.-4.ročník SŠ	Hincová
Slovenský jazyk pre 4.ročník	Caltíková
Literatúra pre 4.ročník	Obert
Metodika LV pre MŠ	Zigová
Literatúra pre deti a mládež s metodikou pre 2.ročník	Zigová
Ústny prejav a umelecký prednes	Findra
Našim deťom	Rusnáčková
Biológia a starostlivosť o zdravie	Uhereková
Pedagogika 4	Zelinová M., Zelina M.
Špeciálna pedagogika pre 4.ročník	Vašek
Psychológia 4	Zelinová M., Zelina M.
Hudobná výchova pre 3. a 4.ročník SPgŠ	
Telesná výchova pre pedagogické školy	
Psychológia – sociálna psychológia	Zelinová M., Zelina M.
Teória a dejiny kultúry 4	
Manažment kultúry	Dvorský
Vidiecka turistika a agroturistika 1.diel	
Kongresové služby a animácia	
Služby cestovného ruchu	

Spolu so školskou knižnicou bol zriadený v priestoroch bývalých žiackych šatní aj školský bufet. Jeho účelom bolo poskytovať základné občerstvenie pre žiakov a zamestnancov školy. Najskôr ho prevádzkovala sama škola, neskôr ho prenajímala súkromným podnikateľom. V roku 2013 bola činnosť bufetu ukončená, pretože sa stal ekonomicky nevýnosný.

Administratívni pracovníci školy (1990-2020)
Bubelínyová Alžbeta, Čillová Eva, Hrušíková Alena, Môciková Margita, Fakačová Tatiana, Očkajová Iveta, Filipčanová Eleonóra, Frívaldská Katarína.
Prevádzkoví pracovníci školy (1990-2020)
Bukva Ján, Čunderlík František, Kviatkovská Ľudmila, Bukvová Valéria, Haľamová Jarmila, Košíková Mária, Ižipová Katarína, Rendeková Magdaléna, Šimo Jozef, Šimová Angela, Gíretová Gabriela, Fajberová Ružena, Kováčiková Anna, Bakošová Milada, Kupčuliaková Angela, Kirnerová Lenka, Miazdrová Jana, Gibalová Katarína.

Domov mládeže

Po novembri 1989 prešiel Domov mládeže (DM) výraznými zmenami. Zmeny sa týkali organizácie DM i systému výchovnovzdelávacej práce (VVP). Rozhodnutím Školskej správy II. v Banskej Bystrici prestal byť DM od 1. septembra 1990 súčasťou školy a stal sa samostatnou organizačnou jednotkou. Riaditeľkou

bola menovaná Viera Brhelová, ktorá dovtedy vykonávala funkciu vedúcej vychovávateľky. V súlade s vyhláškou MŠ SR č. 196/1994 Z.z. zriadila Školská správa II. v B. Bystrici od 1.apríla 1994 DM ako právnickú osobu. DM bol podľa kvality vybavenia zaradený do I. kategórie domovov mládeže.

DM riadila riaditeľka, ktorá zodpovedala za úroveň vytvorených podmienok na výchovnovzdelávaciu prácu, za vypracovanie celoročného programu DM, za časový rozvrh služieb vychovávateľov, za zabezpečenie pedagogického dozoru, za bezpečnosť a ochranu zdravia ubytovaných žiakov, za dodržiavanie vnútorného poriadku DM, za prevádzku a hospodárenie DM a za plnenie všeobecne záväzných právnych predpisov.

Riaditeľka mala právomoc vymenovať svojho zástupcu, poverovať jednotlivých vychovávateľov výchovnovzdelávacou prácou s výchovnou skupinou, zriaďovať poradné orgány a mohla umožniť zriadenie a činnosť žiackej samosprávy DM. Za zástupkyňu riaditeľky DM bola vymenovaná v roku 1990 Ľ. Vríčanová.

V DM bola zriadená pedagogická rada, ktorej členmi boli všetky vychovávateľky, ďalej metodické združenie vychovávateliek a žiacka samospráva.

O prijatí žiaka do DM rozhodovala riaditeľka na základe prihlášky, ktorú podával zákonný zástupca žiaka alebo žiak, ak bol starší ako 18 rokov. Prijatie do DM platilo na jeden školský rok. Bolo ho potrebné každoročne obnovovať. Ubytovaní žiaci v DM boli, až na niekoľko výnimiek, všetko žiaci Strednej pedagogickej školy, od roku 1996 Pedagogickej a sociálnej akadémie.

DM zabezpečoval žiakom školy výchovnovzdelávaciu starostlivosť v čase mimo vyučovania, ubytovanie a stravovanie počas školského roka, okrem letných prázdnin. Na úhradu nákladov na ubytovanie v DM prispieval rodič sumou 400 korún mesačne. Príspevok mohol riaditeľ znížiť až o 50 percent s prihliadnutím na sociálne pomery ubytovaného žiaka. Rodič prispieval aj na úhradu nákladov na stravovanie.

Výchovnovzdelávaciu prácu so žiakmi vykonávali vychovávateľky podľa celoročného plánu DM. Základnou organizačnou jednotkou VVP so žiakmi v DM bola výchovná skupina, ktorú tvorilo spravidla 30 žiakov. Po novembri 1989 sa vo výchovnovzdelávacej práci DM začali presadzovať inovácie a zmeny, pre ktoré sa neskôr zaužíval názov „nové poňatie výchovnovzdelávacej práce“. Oproti predchádzajúcim rokom sa DM vo VVP snažil čo najbližšie priblížiť k rodinnému prostrediu preferovaním spolupráce s rodičmi žiakov. Bolo zrušené tzv. povinné štúdium, posilnil sa individuálny prístup vychovávateliek k žiakom, VVP sa realizovala formou ponuky výchovnovzdelávacích činností a aktivít, účasť žiakov na VVP sa stala dobrovoľnou, obsah VVP bol rozšírený o témy práv dieťaťa, výchovy k rodičovstvu, starostlivosti o dieťa, vedenia domácnosti, a i.

Rovnako ako škola i DM pociťoval v deväťdesiatych rokoch veľký nedostatok finančných prostriedkov. Prostriedky, ktoré prideľoval domovu zriaďovateľ, nestačili ani na zabezpečenie základnej prevádzky. S rozšírením možnosti vedľajšej hospodárskej činnosti (neskôr podnikateľskej) aj pre rozpočtové organizácie sa vytvoril domovu mládeže priestor na získanie časti finančných prostriedkov vlastnou hospodárskou činnosťou v oblasti poskytovania ubytovacích a stravovacích služieb. Výnosy z tejto činnosti bolo možné použiť na opravy, rekonštrukčné práce, údržbu a modernizáciu vnútorných i vonkajších priestorov DM, na nákup nového zariadenia a techniky, na odmeny pre zamestnancov, ktorí sa podieľali na vykonávaní podnikateľskej činnosti.

Prechod na nové poňatie VVP si vyžiadal zapojenie vychovávateliek do systému ďalšieho vzdelávania s cieľom osvojiť si nové tvorivé a netradičné edukačné zručnosti. Výhodou bolo, že viaceré formy vzdelávania sa uskutočňovali priamo v priestoroch DM, kde malo od roku 1992 vysunuté pracovisko Metodické centrum Banská Bystrica. V priestoroch DM sa uskutočňoval celý rad vzdelávacích podujatí pre učiteľov a vychovávateľov, na ktorých prednášali nielen naši lektori vzdelávania, ale aj z Českej republiky, Francúzska, Nemecka, Holandska, Anglicka, Rakúska, Talianska. Vzdelávacie podujatia boli zamerané na oblasť alternatívnej školy zážitku, otvorenej školy, netradičných športov, na oblasť mediácie, prevencie závislostí, antistresových techník, atď.

Nové poňatie výchovnovzdelávacej práce v DM sa v polovici deväťdesiatych rokov pretransformovalo do modelu tvorivo-humanistickej výchovy, ktorý neskôr prešiel do celoštátneho VVP pre stredoškolské domovy mládeže.

Súčasne s tvorbou novej koncepcie VVP postupovalo i materiálne a technické vybavenie DM. Bola vybudovaná knižnica, kde bol nielen priestor na požičiavanie kníh, ale i na čítanie kníh a časopisov, na počúvanie hudby alebo len na oddych. Na športové aktivity žiakov slúžila posilňovňa, ihriská na tenis, volejbal, basketbal. V priestoroch komplexu DM bol zriadený bufet, počítačová miestnosť, bolo zakúpené moderné kopírovacie zariadenie, ktoré mohli využívať žiačky v rámci prípravy na vyučovanie.

V roku 1993 začalo pracovať v DM grémium, v ktorom boli zástupcovia každej výchovnej skupiny, štyria rodičia a tri vychovávateľky. Grémium sa na svojich zasadnutiach vyjadrovalo k závažným otázkam života v DM.

V DM pracovali záujmové krúžky šitia, vyšívania, pletenia, paličkovania, varenia, zhotovovania hračiek, starostlivosti o kvety, prvej pomoci, rozhlasový, časopisecký, stolnotenisový. Zoznam krúžkov sa menil podľa záujmu žiakov a možností DM, zručností vychovávateliek pre ďalšie oblasti záujmovej činnosti. VVČ dopĺňali exkurzie, návštevy filmových, divadelných, operných predstavení. Vychovávateľky pripravili a uskutočnili veľa kvalitných vedomostných, spo-

ločensko-kultúrnych, športových a ďalších podujatí v rámci výchovných skupín i ako celodomových podujatí.

V DM pracovala redakčná rada, ktorá vydávala časopis s názvom Kláštorníček. Časopis získal viaceré ocenenia aj na celoslovenskej súťaži školských novín a časopisov pod názvom Štúrovo pero.

DM sa výrazne angažoval v oblasti zavádzania elektronizácie do života DM. Ako prvý DM na Slovensku zaviedol elektronický systém evidencie žiakov, zamestnancov a elektronický systém objednávania stravy. Školská jedáleň poskytovala možnosť výberu z troch hlavných jedál, čo bolo tiež jedinečné.

Celé obdobie činnosti DM v deväťdesiatych rokoch zhodnotila bývalá riaditeľka DM V. Brhelová slovami: „Ak sa obzriem späť na obdobie, ktoré som ako riaditeľka v DM prežila, spomínam si najmä na hektické začiatky deväťdesiatych rokov rodiacej sa demokracie, učenia sa slobode a samostatnosti v školstve, ktoré bolo spojené s obrovským nadšením, energiou a nádejou. Ale bolo to aj obdobie neistoty, potreby zásadne zmeniť prístup ku žiakom, učiť sa novým zručnostiam. Prišli aj problémy súvisiace so znižovaním počtu žiakov a následným prepúšťaním zamestnancov.“[47]

Počet ubytovaných žiakov po novembri 1989 prudko klesal. Hlavným dôvodom bol znížený plán výkonov pre školu, ktorý sa premietol aj do počtu ubytovaných žiakov a ďalším dôvodom bolo, že značná časť žiakov začala dochádzať do školy denne. Koncom osemdesiatych rokov bol počet ubytovaných žiakov v DM viac ako 500. Koncom deväťdesiatych rokov klesol počet ubytovaných žiakov na 370. Pokles počtu ubytovaných žiakov využil Krajský úrad v Žiline ako jeden z dôvodov pri zmene územného a správneho usporiadania SR v roku 1996 k tomu, aby ubytovací blok A delimitoval na novozriadený okres Turčianske Teplice.

Pri delimitácii majetku DM v roku 2002 z vlastníctva Krajského úradu v Žiline do vlastníctva ŽSK v Žiline bol nasledovný stav hospodárenia:
Majetok štátu v správe DM k 30.06.2002 bol 30 623 352,15.-Sk
HIM (budovy, garáž) bol v celkovej hodnote 23 628 372,45.-Sk
Pracovné stroje a zariadenia boli v celkovej hodnote 865 383,70.-Sk
Osobný automobil Favorit Praktik bol celkovej hodnote 101 314.-Sk
Inventár bol v celkovej hodnote 347 039.-Sk
DHIM bol v celkovej hodnote 5 682 801,18.-Sk
Zásoby v celkovej hodnote 245 388,47.-Sk
Kabinet audiovizuálnej techniky v celkovej hodnote 71 410,99.-Sk
Kabinet telesnej výchovy v celkovej hodnote 81 924,58.-Sk
Knižnica v celkovej hodnote 136 457,99.-Sk

[47] Písomné spomienky V. Brhelovej na roky 1990 až 2003 sú uložené v archíve škole.

Aktíva v celkovej hodnote 1 301 668,81.-Sk
Stav na účtoch rozpočtového hospodárenia:
Výdavkový účet stav 5 318 803,88.-Sk
Príjmový účet stav 764 626,02.-Sk

Rozpočet na rok 2002 v celkovej výške 9 069 000.-Sk
Bežné výdavky v celkovej výške 9 069 000.-Sk
Príjmy na rok 2002 v celkovej výške 702 000.-Sk.

Rozhodnutím č. 806/2003-12 zo dňa 24. septembra 2003 vyradilo Ministerstvo školstva DM a ŠJ zo siete škôl a školských zariadení ako samostatný právny subjekt a rozhodnutím č. 961/2003-12 z toho istého dňa zaradilo DM a ŠJ do siete škôl a školských zariadení ako DM a ŠJ pri Pedagogickej a sociálnej akadémii Turčianske Teplice. ŽSK v Žiline na základe uvedeného rozhodnutia MŠ SR doplnil zriaďovaciu listinu školy č. 2002/309-SP o znenie: „Organizačnou zložkou Pedagogickej a sociálnej akadémie je Domov mládeže so sídlom SNP 553, 039 01 Turčianske Teplice, ktorý zabezpečuje žiakom strednej školy ubytovanie, vo výchovnej činnosti nadväzuje na výchovu v rodine a výchovnovzdelávaciu činnosť školy a Školská jedáleň so sídlom SNP 553, 039 01 Turčianske Teplice, ako účelové zariadenie školského stravovania, ktoré poskytuje žiakom stravovanie a prevádzkovanie bufetu v rámci podnikateľskej činnosti."

Financovanie DM, ako organizačnej súčasti školy, zabezpečoval ŽSK od roku 2004 z podielových daní (originálne kompetencie). Mesačný príspevok na čiastočnú úhradu nákladov spojených s ubytovaním a stravovaním žiaka v školskom internáte hradil jeho zákonný zástupca.

Školský zákon z roku 2008 zmenil dovtedajší názov „domov mládeže" na „školský internát" a ustanovil, že výchova a vzdelávanie v školskom internáte sa bude uskutočňovať od 1. septembra 2009 podľa schváleného výchovného programu (VP). Za vypracovanie a zverejnenie VP zodpovedal riaditeľ školy. VP ŠI bol vypracovaný začiatkom roku 2009 a obsahoval tieto časti: názov programu, vymedzenie vlastných cieľov a poslania výchovy, formy výchovy a vzdelávania, tematické oblasti výchovy, výchovný plán, výchovný jazyk, personálne zabezpečenie, materiálno-technické a priestorové podmienky, podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri výchove, vnútorný systém kontroly a hodnotenia detí a žiakov, vnútorný systém kontroly a hodnotenia zamestnancov školského zariadenia, požiadavky na kontinuálne vzdelávanie pedagogických zamestnancov.[48]

[48] Výchovný program ŠI bol v roku 2013 inovovaný a dostal názov Od tradičnej výchovy k neformálnemu vzdelávaniu.

Školský internát svojím VP nadväzoval na výchovno-vzdelávaciu činnosť školy v čase mimo vyučovania a úzko spolupracoval s rodinou žiaka. Vytváral podmienky pre individuálny rozvoj osobnosti každého žiaka, pre uspokojovanie jeho potrieb a záujmov. Motivoval a viedol žiakov k získavaniu nových poznatkov a k celoživotnému vzdelávaniu, k aktívnemu využívaniu voľného času, k rešpektovaniu základných ľudských práv a slobôd, k úcte k rodičom, k porozumeniu a znášanlivosti, tolerancii, kultúrnym a národným hodnotám a tradíciám štátu.

Ciele výchovy a vzdelávania sa realizovali prostredníctvom tematických oblastí výchovy vo výchovnovzdelávacích činnostiach.

Tematické oblasti výchovy a výchovný plán ŠI

Výchovná oblasť	**Počet výchovno-vzdelávacích aktivít podľa ročníkov**			
	1. ročník	**2. ročník**	**3. ročník**	**4. ročník**
Spoločenská výchova	20	19	21	21
Mravná výchova a výchova k hodnotám	17	25	24	18
Pracovná výchova a rozumová výchova	31	19	21	19
Estetická výchova	21	21	17	14
Telesná výchova	23	22	20	14
Rodinná výchova a výchova k manželstvu a rodičovstvu	16	21	24	24
Ekologická výchova	5	5	5	5

Výchovný plán stanovil minimálny počet výchovnovzdelávacích činnosti na školský rok tak, aby sa pravidelne striedala ponuka vo všetkých výchovných oblastiach, a aby sa zabezpečil systematický všestranný rozvoj osobnosti žiaka.

VVČ sa uskutočňovala ako pravidelná aktivita podľa VP ŠI, záujmová aktivita formou záujmových útvarov, príležitostná a sezónna aktivita formou podujatí, súťaží a exkurzií, spontánna aktivita podľa záujmu žiakov, vzájomná spolupráca s inými školskými zariadeniami, výmena a mobilita žiakov a vychovávateľov.

Vo výchove a vzdelávaní školského internátu sa preferovali zážitkové, aktivizujúce a motivačné metódy a formy práce. Vo vzťahu k žiakom sa uplatňoval partnerský prístup a povzbudzujúce humánne hodnotenie, spolupráca s rodinou žiaka a s pedagogickými zamestnancami školy. Pri výchove a vzdelávaní sa

rešpektovala sloboda žiaka a jeho dobrovoľnosť pri výbere jednotlivých foriem VVČ a účasti na nich.

Výchovno-vzdelávaciu činnosť v školskom internáte zabezpečovali vychovávateľky a pomocné vychovávateľky. Ich počet sa menil podľa počtu ubytovaných žiakov. V školskom roku 2008/2009 bolo 12 vychovávateliek, v školskom roku 2011/2012 13 vychovávateliek, v školskom roku 2017/2018 10 vychovávateliek. Všetky vychovávateľky sa zúčastňovali ďalšieho vzdelávania a sebavzdelávania podľa schváleného plánu ďalšieho vzdelávania, ktoré bolo od školského roku 2008/2009 zamerané predovšetkým na inováciu výchovno-vzdelávacieho procesu a využívanie netradičných foriem a metód výchovnovzdelávacej práce. Viaceré z vychovávateliek ovládali aj špecifické zručnosti ako, napr. komunikácia v cudzom jazyku, mediácia konfliktu, ovládanie špeciálnych PC programov, tvorba internátneho časopisu, práca s netradičnými technikami a s netradičným materiálom, trénerstvo kolektívnych športov, hra na hudobný nástroj, tvorba projektov a programov.

Personálne zabezpečenie VVČ v školskom roku 2011/2012:

Vedúci zamestnanci	
Riaditeľ školského internátu	Ján Dvorský
Zástupkyňa riaditeľa pre prácu v ŠI	Radoslava Stuchlá
Vedúca vychovávateľka	Jana Šovčíková
Vychovávateľky	
1. VS (blok H-1)	Mariana Lettrichová
2. VS (blok H-1)	Darina Balková
3. VS (blok H-2)	Marta Gajdošová
4. VS (blok H-2)	Jaroslava Vojtová
5. VS (blok H-3)	Ľubica Danišová
6. VS (blok H-3)	Lídia Janoťáková
7. VS (blok H-4)	Ivona Václavíková
8. VS (blok H-4)	Jana Šovčíková
9. VS (blok B-1)	Jozefína Kišková
10. VS (blok B-2)	Lucia Čepelová
11. VS (blok B-3)	Marta Poláčeková
12. VS (blok B-4)	Radoslava Stuchlá
13. VS (blok B-5)	Eva Rybová
Pomocné vychovávateľky	
	Mária Švancarová
	Radka Rešetárová
	Soňa Považanová

Pedagogickí zamestnanci školského internátu v rokoch 1990-2020

Brhelová Viera (1990-2004). Riaditeľka DM.

Vríčanová Ľubomíra (1990-2011). Vedúca vychovávateľka (1996-2010).

Nagajová Viera (1990-2003)
Gajdošová Marta (1990-2012)
Pindurová Zita (1990-2007)
Ertelová Ľubica (1900-1996)
Petrovičová Valéria (1990-2006)
Poláčeková Marta (1990-2020)
Budiská Elena (1990-1994)
Hroncová Jana (1990-1996)
Šolcová Katarína (1990-2000)
Bogdanová Dagmar (1990-1995)
Janoťáková Lídia (1990-2014)
Šovčíková Janka (1990-). Vedúca vychovávateľka (2010-2016), zástupkyňa riaditeľa pre prácu v ŠI (2013-2014).
Briestenská Elena (1990-1996)
Tomašková Jana (1989-1990)
Danišová Ľubica (1990-2018)
Kaderková Laura (1990-1998)
Štanclová Magda (1990-1996)
Straková Ingrid (1991-1993)
Thomková Monika (1991-1996)
Direrová Anna (1992-1993)
Balážovvá Anna (1993-1996)
Slováková Janka (1993-1994)
Chvojková Miroslava (1996-1997)
Gajdošová Janka (1998-2012). Zástupkyňa riaditeľa pre prácu v ŠI (2005-2006).
Lettrichová Mariana (1999-)
Vojtová Jaroslava (1990-)
Hruboňová Bronislava (2002-2004)
Krupová Márie (2002-2005)
Ďuratná Denisa (2003-2004)
Rybová Eva (2004-2012)
Stuchlá Radoslava (2004-). Zástupkyňa riaditeľa pre prácu v ŠI (od 1.9.2007-).
Vaclavíková Ivona (2004-)
Polerecká Libuša (2005). Zástupkyňa riaditeľa pre prácu v ŠI.
Šovčíková Zuzana (2006-2007)
Tesáková Danica (2006-2008)
Čepelová Lucia (2008-)
Lučanová Jozefína (2008-)
Rešetárová Radka (2010-2012)
Balková Darina (2011-2013)
Čierna Lenka (2013-2014)
Kornhauserová Mária (2013-)
Španíková Matisová Michaela (2013-2021)
Pomocné vychovávateľky: Rajnáková Zdenka (2014-), **Švancarová Mária** (2009-).

V školskom internáte boli ubytovaní žiaci, ktorí pochádzali z viacerých okresov Žilinského kraja a niekoľko žiakov bolo aj z iných krajov. Spôsob prijímania žiakov do ŠI sa riadil školským zákonom, vykonávacími predpismi k zákonu a VZN ŽSK č.9/2007. Hlavným kritériom pre prijímanie žiakov do školského internátu bola ubytovacia kapacita. V prípade, že záujem žiakov o ubytovanie prevyšoval ubytovaciu kapacitu, prijímali sa najskôr žiaci so zmenenou pracovnou schopnosťou, žiaci z detských domovov, siroty, žiaci, ktorí boli v pestúnskej starostlivosti, žiaci z neúplných rodín, žiaci so zdravotným znevýhodnením, žiaci, ktorí mali väčšiu vzdialenosť trvalého bydliska od školského internátu, žiaci prvého ročníka.

Počet ubytovaných žiakov, výchovných skupín a pedagogických zamestnancov (2007/2008-2018/2019)

Školský rok	Počet ubytovaných žiakov	Počet výchovných skupín	Počet pedagogických zamestnancov
2007/2008	372	13	13
2008/2009	323	11	12
2009/2010	346	12	12
2010/2011	345	12	12
2011/2012	365	13	13
2012/2013	344	13	12
2013/2014	348	12	12
2014/2015	316	11	11
2015/2016	310	11	11
2016/2017	294	10	10
2017/2018	296	10	10
2018/2019	284	10	10

Naplnenosť ŠI bola v uvedených rokoch 75 až 98 %.

Práva a povinnosti žiakov ubytovaných v ŠI, denný režim školského internátu, opatrenia vo výchove, starostlivosť o bezpečnosť a zdravie ubytovaných žiakov, spôsob stanovenia výšky mesačných príspevkov na čiastočnú úhradu nákladov spojených s ubytovaním a stravovaním v ŠI, pravidlá svojpomocnej činnosti, pravidlá správania sa žiakov v školskej jedálni a postavenie žiackej rady ŠI upravoval Školský poriadok školského internátu.

Denný režim ubytovaných žiakov a organizácia ich činnosti

Čas	Činnosť
06,15	budíček
06,15 – 06,30	ranná hygiena, úprava postele a izby
06,30 – 07,20	raňajky
07,30	odchod do školy
08,00 – 14,15	školské vyučovanie podľa denného rozvrhu hodín
13,30 – 15,30	obed

15,00 – 17,00	1.-3. ročník: osobné voľno, záujmová a krúžková činnosť, individuálna príprava na vyučovanie
15,00 – 18,00	4. ročník osobné voľno, záujmová a krúžková činnosť, individuálna príprava na vyučovanie
17,30 – 18,30	večera
19,00 – 21,30	záujmová činnosť, činnosť vo výchovných skupinách, individuálna príprava na vyučovanie
21,30 – 22,00	večerná hygiena, príprava na spánok
22,00	nočný pokoj

Žiaci sa v zásade dokázali prispôsobiť životu a režimu v školskom internáte. Väčšina z nich mala záujem vzdelávať sa a zúčastňovať sa na ponúkanej VVČ. Niektorí z ubytovaných žiakov dokázali i sami pripraviť a zrealizovať zaujímavé akcie, aktivity a podujatia.

Individuálne záujmy žiakov sa rozvíjali v pestrej a bohatej záujmovej činnosti. ŠI ponúkal možnosť zapojiť sa vo voľnom čase do organizovanej krúžkovej činnosti alebo si zvoliť záujmovú činnosť podľa vlastného výberu. Záujmovú činnosť pripravovali a organizovali kultúrna, športová, študijná a stravovacia komisia.

Kultúrna komisia pripravovala návštevy filmových, divadelných a operných predstavení, privítanie žiačok prvého ročníka v ŠI, zábavné programy, vianočný večierok, fašiangový karneval s diskotékou, internátnu Superstar, program na rozlúčku so štvrtáčkami, Juniáles, diskotéky pre ubytované žiačky.

Športová komisia ponúkala pohybové aktivity a aktivity zamerané na zdravý životný štýl a zdravú výživu, napr. športom proti drogám, hokejová legenda – film, Kvíz o OH, turnaj v bedmintone, vianočný stolnotenisový turnaj, novoročný kvíz o športe, návštevu klziska, turnaj v kalčete, šípkarsky turnaj, exkurziu v multifunkčnom športovom areáli, florbalový, futsalový a volejbalový turnaj, beh v parku, a i.

Študijná komisia pripravila a zrealizovala aktivity, napr. súťaž „človeče, nehnevaj sa“, návšteva hvezdárne v Martine , príprava vianočných pozdravov, vedomostné súťaže a kvízy - večer s príbehom, koleso šťastia, spoznaj Slovensko, quiz majster, Veľká noc v kocke, Pevnosť PASAŠI, a i.

Stravovacia komisia riešila pripomienky a požiadavky žiakov stravujúcich sa v ŠI a kvalitu služieb žiakov v jedálni. K zrealizovaným aktivitám patrili, napr. zeleninové osvieženie, svetový deň zdravej výživy, svetový deň vody, svetový deň zdravia, svetový deň mlieka - názorná agitácia, žienka domáca, slávnostná tabuľa (ukážka stolovania), tradičná vianočná kapustnica, brigáda v jedálni ŠI, zákutia kuchyne v ŠI (exkurzia), okienkom do teplickej pekárne (exkurzia), zdravé nátierky, ovocná vitamínová bomba, mliečne kokteily, návrhy jedálnych lístkov, a i.

EKO komisia sa zameriavala na aktívnu ochranu životného prostredia v ŠI, zlepšenie vzťahu žiakov k životnému prostrediu a k šetreniu energiami. Medzi zrealizované aktivity patrilo, napr. ošetrovanie kvetov v eko miestnosti a v priestoroch ŠI, sadíme cibuľové

kvety (prednáška), plody jesene (výstava plodov jesene vo vestibule ŠI), maskot Eko komisie, kŕmidlá trochu inak (kŕmidlá z plastových fliaš), kreatívne vianočné svietniky, daj si jablko miesto cigarety (výtvarná kampaň s tematikou prevencie fajčenia), Eko kvíz, originálne výrobky z odpadových surovín, Deň Zeme (brigády v okolí ŠI a v mesta), ekoinfoška (video príbeh s Eko tematikou), exkurzia v záhradníctve v Turčianskych Tepliciach spojená s besedou, naša modrá planéta (koláž), grilovanie v prírode, a i.

Stála ponuka na voľný čas v ŠI

Ponuka	**Kedy**	**Kde**	**Kto**
Počítače + internet	denne 14,30 – 21,30	Miestnosť (č. 9 a 16)	službukonajúca vychovávateľka
Posilňovňa	utorok, štvrtok 19,00 – 20,00	posilňovňa (č. 302)	J. Šovčíková
Knižnica	pondelok, streda	knižnica (č. 301)	R. Stuchlá M. Lettrichová

Ponuka záujmovej krúžkovej činnosti v školskom roku 2012/2013

Ponuka	**Kedy**	**Kde**	**Kto**
Krúžok tvorivosti	utorok 16,00 – 18,00	miestnosť č. 142	J. Vojtová
ZUKATEZO (zumba, kalanetika, taebo, Zoralates)	pondelok, streda 19,00 – 20,00	posilňovňa (č.302)	Ľ. Danišová
Krúžok aranžovania	utorok 16,00 – 17,30	miestnosť č. 146	L. Janoťáková
Fotografický krúžok	streda 17,00 – 19,00	miestnosť č. 354	J. Kišková
Dramatický krúžok	utorok 16,30 – 18,30	posilňovňa (č.302)	D. Balková
Čarovné ruky	streda 16,00 – 18,00	miestnosť č. 411	I. Vaclavíková
Futbalový krúžok	streda 16,30- 17,30	telocvičňa gymnázia	L. Čepelová
Redakčná rada internátneho časopisu Pohoda	podľa programu		E. Reštárová J. Kišková

Pre ubytovaných žiakov jednotlivých ročníkov pripravili a zrealizovali vychovávateľky viaceré výchovno-vzdelávacie kurzy napríklad Kurz spoločenského správania, Základy poskytnutia prvej pomoci, Kurz s gynekológom a ženskou sestrou, Kurz dentálnej hygieny, Prevencia obchodovania s ľuďmi, Kurz spoločenského tanca, Kam na vysokú školu, Príprava studeného pohostenia, Etiketa pred stužkovou slávnosťou, Kozmetička rad, a ďalšie.

Školský internát sa opakovane zapájal do projektu MŠ SR Elektronizácia a revitalizácia školských internátov.

V roku 2008 získal DM v rámci tohto projektu grant vo výške 300 000 korún na modernizáciu materiálno-technického vybavenia a skvalitnenie pracovného a životného prostredia.

Položka	**Počet kusov**	**Suma celkom**
PC Digi Pro PC4U-I Intel Celeron Dual Core E1200 1, monitor SAMSUNG SM943B	2	39 980,-
Multifunkčné zariadenie Office Jet	2	9 802,-
Dataprojektor Acer P1165E	1	22 420,-
DVD prehrávač SONY DVP NS 708 HD	3	8 925,-
LCD TV – SAMSUNG uhlopriečka 82cm	1	22 586,-
LCD TV SAMSUNG uhlopriečka 56cm	2	29 298,-
Digitálny diktafón SONY	1	2 472,-
Notebook HP 6720S OEM MS Windows XP HE SK	3	44 778,-
MS Office Home and Students 2007	2	4 000,-
Stolička k PC	2	3 960,-
Študentská lampa	25	9 500,-
Stôl k PC	2	5 800,-
Nástenná polička	20	23 600,-
Stolička	60	90 000,-
Plátno k projektoru Acer	1	1909,-
Zdroje MŠ SR		**300 000,- Sk**
Zdroje vlastné		**19 030.- Sk**

Žiaci ubytovaní v ŠI vydávali pod vedením vychovávateliek internátny časopis Pohoda, v ktorom prezentovali život a činnosť žiakov v ŠI. V školskom roku sa podarilo vydať spravidla 3 alebo 4 čísla časopisu. Časopis viedla redakčná rada a prispievateľmi boli väčšinou samotní ubytovaní žiaci. Cieľom časopisu Pohoda bolo informovať o živote a dianí v školskom internáte, ale aj o dianí v širšom zábere, aktivizovať a motivovať spolužiakov k participácii na živote v školskom internáte, poskytnúť im priestor na prezentáciu vlastnej tvorby, prezentovať netradičné záujmy a záľuby žiakov, ponúkať zaujímavé nápady a zábavu, a pod. Redakčná rada zasadala pravidelne jedenkrát týždenne.

Redakčná rada v školskom roku 2011/2012 mala 11 členov. Šéfredaktorkou bola J. Paštrnáková, grafickú úpravu zabezpečovali J. Grofčíková, M. Mikšíková a I. Hubočanová. Vedúcimi boli vychovávateľky E. Rybová a D. Balková. Celkom boli vydané 4 čísla časopisu. Prvé číslo vyšlo v septembri s podtextom Nový školský rok a jeseň, druhé číslo v novembri na tému Zima a jej radovánky, tretie číslo vo februári na tému Fašiangy a Valentín a štvrté číslo v máji na tému Hurá na prázdniny.

Redakčná rada časopisu sa prihlásila aj do súťaží, napr. o najlepší stredoškolský časopis v žilinskom kraji, do súťaže Štúrovo pero, v ktorých dosiahla pekné umiestnenie.

Školský internát rozvíjal spoluprácu s ďalšími školskými internátmi (ŠI Banská Bystrica, Zvolen), so štátnymi a verejnými inštitúciami: ŽSK, MPC v Banskej Bystrici, MPC v Bratislave, PPP v Žiline, Divadlom v Martine, Operou v Banskej Bystrici, Centrom primárnej prevencie drogových závislostí v Martine, Občianskym združením INTEGRA v Banskej Bystrici, Posádkovým klubom v Martine, Poliklinikou v T. Tepliciach, Policajným zborom SR v Martine, RZP v T. Tepliciach, Celoslovenskou sekciou zamestnancov školských internátov a ďalšími.

Pri školskom internáte pracovala Žiacka školská rada. Schádzala sa na základe svojho ročného plánu stretnutí. Na zasadnutiach riešila aktuálne otázky a problémy spojené s výchovou a vzdelávaním, ubytovaním a stravovaním v ŠI.

Materiálno-technické a priestorové podmienky DM (ŠI)

Pohľad z juhozápadnej strany na H blok

Domov mládeže tvoril začiatkom deväťdesiatych rokov stavebný komplex troch veľkých budov. Označovali sa ako blok A, blok B a blok H. Blok A prešiel v roku 1996 delimitáciou do majetku Krajského úradu v Žiline a pre potreby DM

ostali blok B a H, ktoré boli navzájom prepojené presklenou chodbou. Budova, v ktorej bol umiestnený blok B bola staršia ako budova, v ktorej bol blok H. Obidve budovy boli udržiavané v pomerne dobrom technickom stave a zodpovedali požadovaným bezpečnostným, hygienickým a ďalším normám na internátny typ školského zariadenia.

Maximálna ubytovacia kapacita DM bola 392 miest. Táto ubytovacia kapacita nebola od roku delimitácie prekročená. Ubytovaní žiaci boli rozdeľovaní do výchovných skupín s maximálnym počtom 30 žiakov v jednej výchovnej skupine. V mimoriadnych prípadoch bolo možné tento počet upraviť na základe odôvodnenej aktuálnej požiadavky.

V obidvoch budovách školského internátu bol bunkový systém. V každej bunke boli dve izby, sociálne zariadenie a sprchový kút. V DM bolo spolu 148 izieb. Izby boli dvoj a trojposteľové. V DM boli ďalej 2 študovne, knižnica, 2 multifunkčné počítačové miestnosti s pripojením na internetovú sieť, 9 spoločenských miestností, 10 kuchyniek, posilňovňa a klubovňa.

Súčasťou DM bola školská kuchyňa, priestranná jedáleň pre 150 osôb, bufet, záhrada a športový areál.

Materiálne a technické vybavenie bolo štandardné a na dobrej úrovni. Tvoril ho materiál na výchovno-vzdelávaciu a záujmovú činnosť, populárno-náučná a zábavná literatúra, časopisecká literatúra, počítačová a IKT technika, audiovizuálna technika, hudobné nástroje, telovýchovné náradie a náčinie a základná výbava kuchyniek a i.

Prevádzku DM zabezpečovali technicko-hospodárski, administratívni a prevádzkoví zamestnanci. V školskom roku 2008/2009 pracovalo v školskom internáte 20 nepedagogických zamestnancov - 2 administratívne pracovníčky, 1 údržbár, 3 pomocné vychovávateľky, 1 skladníčka, 7 upratovačiek, 1 práčka, 5 vrátničiek. V školskom roku 2017/2018 pracovalo v ŠI 17 zamestnancov.

Školský internát bol financovaný z prostriedkov ŽSK v Žiline (originálne kompetencie). V roku 2010 sa z pridelených finančných prostriedkov realizovala základná údržba ubytovacích priestorov, servis a údržba výpočtovej techniky a OS, oprava písacích strojov, oprava práčky v práčovni ŠI, vysávačov, výťahov, oprava televíznej techniky, oprava elektrického odsávania v sociálnych zariadeniach B bloku a revízia a oprava hasiacich prístrojov. V rámci služieb boli realizované dodávateľským spôsobom revízie výťahov, úradná skúška výťahov v B a H bloku, revízia elektrického zariadenia, revízia hasiacich prístrojov, hydrantov a zabezpečovacieho systému, tlač poštových poukážok na úhradu ubytovacieho príspevku a stravného, likvidácia odpadu, sklárske práce, výroba kľúčov, výroba pečiatok, služby technika BOZP, pracovná zdravotná služba, periodické lekárske prehliadky, vstupné a výstupné lekárske prehliadky, poplatky za vedenie účtov v banke, úhrada stravného zamestnancom, daň z nehnuteľnosti,

školenie ku konsolidovanej uzávierke RO, školenie vodiča, poskytovanie služieb programov Fabasoft, Spin a Magma, poistenie majetku a dezinfekcia ubytovacích priestorov B bloku.

Na konci roku 2012 a v priebehu roku 2013 sa začali kumulovať záväzky za teplo a teplú úžitkovú vodu voči dodávateľovi Teplico, s.r.o., Turčianske Teplice, ktoré postupne dosiahli takmer 80 000 €. Situáciu sa podarilo vyriešiť až na základe rokovania so zriaďovateľom, vďaka čomu boli uhradené záväzky v plnej výške.

Nákladnejšie práce a služby v ŠI a ŠJ v rokoch 1990-2020

1990	Nákup osobného vozidla Škoda Favorit	101 314.-Sk
1992	Oprava podlahy v jedálni	67 600.-
	Obklad stien v jedálni a v telocvični	70 500.-
	Nákup drevoobrábacieho stroja	115 750.-
	Oprava strechy na A bloku	100 000.-
1996	Rekonštrukcia soc. zariadení (B blok)	250 000.-
	Oprava strechy nad jedálňou	75 000.-
1997	Rekonštrukcia soc. zariadení (B blok)	333 245.-
2000	Rekonštrukcia priestorov posilňovne	232 600.-
2001	Oprava strechy (B blok)	345 000.-
	Rekonštrukcia klubovne	30 000.-
2002	Rekonštrukcia soc. zariadení (B blok)	160 037.-
	Rekonštrukcia soc. zariadení (H blok)	194 777.-
	Rekonštrukcia soc. zariadení (H blok)	360 121.-
	Oprava striech nad jedálňou, pergolou	345 000.-
2003	Oprava balkónov	65 000.-
2004	Výmena podlahy (H blok)	362 000.-
2005	Výmena okien v školskej jedálni	211 838.-
	Výmena dlažby na chodbách (H blok)	318 643.-
2006	Výmena podlahy na chodbe (B blok)	149 402.-
2007	Výmena dlažby na chodbách (H blok)	335 000.-
2008	Výmena podlahy (B blok)	473 280.-
2009	Nákup osobného automobilu Pegueot	12 348.-€
2014	Výmena podlahy v izbách (H blok)	6 000.-
2015	Výmena okien v H bloku	72 768.-
2020	Výmena termostatických ventilov (H blok)	12 459.-

Školská jedáleň bola financovaná z prostriedkov ŽSK v Žiline (originálne kompetencie). Z pridelených finančných prostriedkov boli vyplatené mzdy zamestnancov školskej kuchyne, bola vykonaná úhrada energií a zvyšok sa použil na nákup najnutnejšieho materiálu, na dezinfekčné, ochranné a čistiace prostriedky. Časť zakúpeného materiálu a strojového vybavenia jedálne bola financovaná aj z prostriedkov podnikateľskej činnosti. Nákup kuchynského zariadenia, ktorý vyžadoval kapitálové investície (konventomat, plynové pece na pečenie, a pod.), sa realizoval z prostriedkov ŽSK.

V školskej kuchyni pracovalo v školskom roku 2008/2009 okrem vedúcej školskej jedálne 7 kuchárok, 4 pomocné kuchárky a skladníčka. V školskom roku 2008/2009 bolo vydaných pre žiakov školy 38 581 raňajok, 43 669 obedov pre žiakov a 30 612 večerí. Pre žiakov gymnázia a dochádzajúcich žiakov bolo vydaných 24 705 obedov, pre zamestnancov PaSA 16 355 obedov, pre cudzích stravníkov 19 693 obedov.

Úroveň poskytovaných stravovacích služieb bola na dobrej úrovni. Materiálno-technické vybavenie školskej kuchyne a jedálne bolo štandardné, niektoré kuchynské stroje a zariadenia vyžadovali obnovu. Problémy stravovania sa riešili pravidelne v mesačných intervaloch na stravovacej komisii.

V školskom roku 2009/2010 bolo vydaných pre žiakov školy 39 067 raňajok, 45 075 obedov a 30 869 večerí, pre žiakov gymnázia a dochádzajúcich žiakov bolo vydaných 24 307 obedov, pre vlastných zamestnancov PaSA 12 302 obedov a pre cudzích stravníkov 8 551 obedov. Denne sa priemerne vydávalo 213 raňajok, 492 obedov, 220 večerí. V školskom roku 2009 /2010 bolo prihlásených na stravovanie 348 žiakov PaSA, 240 žiakov gymnázia a dochádzajúcich žiakov PaSA, 101 vlastných zamestnancov a 97 cudzích stravníkov.

Škola vykonávala na základe súhlasu zriaďovateľa aj podnikateľskú činnosť. Živnostenský list vydaný OÚ v roku 2004 oprávňoval školu podnikať v oblasti ubytovacích služieb v rozsahu voľných živností, pohostinskej činnosti (poskytovanie stravovania) a v oblasti prenájmu nebytových priestorov pre účely vzdelávania.

Výsledky hospodárenia v podnikateľskej činnosti školy v školskom roku 2010/2011.

600 Výnosy PČ	76 336,81 €
500 Náklady PČ	63 568,67 €

Výsledok hospodárenia pred zdanením 12 768,14 €

Výsledok hospodárenia po zdanení 9 018,08 €.

Z výsledkov hospodárenia v podnikateľskej činnosti boli zrealizované úhrady za teplo a teplú a úžitkovú vodu, vodné a stočné, elektrickú energiu, plyn, káblovú TV, poplatky za telekomunikačné služby, likvidáciu komunálneho odpadu, odborné poradenstvo k uzávierke PČ, boli zakúpené čistiace a dezinsekčné prostriedky, materiál na údržbu, kancelárske potreby a materiál, tonery, PC do kancelárie č. 14 a kopírovací stroj pre žiakov, vysávače a varné kanvice pre výchovné skupiny, oprava a revízia výťahov, sklárske práce, maľovanie ubytovacích priestorov H bloku na 4 poschodí, oprava chladiacej vitríny a umývačky riadu v ŠJ, rekonštrukcia triedy v škole, interaktívna tabuľa pre žiakov školy, bola uhradená daň z nehnuteľnosti, príspevok na stravovanie zamestnancom počas mesiacov júl a august, tlač poštových poukážok, odborná a ďalšia literatúra.

V roku 2010 bolo ubytovaných v školskom internáte 1 281 hostí. Zo Slovenska 1 055, z Čiech 53, z Poľska 71, z Ukrajiny 36, z Anglicka 1, z Maďarska 29, z Rumunska 35. Počet ubytovaných návštevníkov v roku 2012 bol 792 a počet prenocovaní bol 3 083. V roku 2013 bolo ubytovaných 947 osôb, spolu 3 700 prenocovaní.

Nákladnejšie práce a služby financované z podnikateľskej činnosti v rokoch 1990-2020

1993	Oprava strechy na budove (A blok)	105 894.-Sk
1994	Rekonštrukčné práce na tenisovom kurte	90 000.-
	Rekonštrukcia soc. zariadení (B blok)	42 832.-
	Nákup a montáž sprchových dverí (H blok)	77 372.-
1996	Vybudovanie tenisovej steny	67 000.-
	Rekonštrukcia soc. zariadení (B blok)	74 064.-
	Dodávka a montáž basketbalových košov	42 082.-
	Nákup a montáž sprchových dverí (H blok)	20 352.-
	Rekonštrukcia soc. zariadení (H blok)	332 912.-
1997	Rekonštrukcia soc. zariadení pri hlavnom vchode	176 649.-
1998	Rekonštrukcia soc. zariadení (H blok)	198 330.-
	Stavebné úpravy vrátnice	107 000.-
1999	Rekonštrukcia bufetu	70 000.-
	Stavebné úpravy miestností pre záujmovú činnosť	316 570.-
2000	Stavebné úpravy miestností pre záujmovú činnosť	120 000.-
	Modernizácia kancelárskych priestorov	81 852.-
	Rekonštrukcia sociálnych zariadení v škole	70 000.-
2002	Rekonštrukcia podlahy soc. zariadení (H blok)	165 348.-
2003	Výmena okien v školskej jedálni	191 393.-
	Úprava okien na kanceláriách H bloku	89 170.
2004	Výmena okien v školskej jedálni	81 275.-
	Rekonštrukcia WC pri kanceláriách	50 000.-
2006	Stavebné úpravy v miestnosti pre PC	19 040.-
	Rekonštrukcia podláh chodieb (B blok)	149 402.-

Nepedagogickí zamestnanci ŠI (1990-2020)

Administratívni zamestnanci

Lichnerová Anna (1990-). Vedúca THÚ.

Arvensisová Marika (1994-), Kuzmová Ľubica (1991-1993), Mazuchová Janka (2002-2004), Riljaková Oľga (1990-), Ryšová Aneta(1989-1991)

Upratovačky

Černeková Božena, Daubnerová Božena, Ďördíková Dana, Hullová Marta, Ilavská Eva (aj v práčovni), Jankovičová Emília, Kereková Helena, Konečná Danka, Matulová Renáta (aj vrátnička), Mecelová Oľga (aj v práčovni), Palovčíková Anna, Petrovičová Anna, Stuchlá Edita (aj v práčovni), Sunková Jozefa, Valková Valéria, Žirková Agnesa

Údržbár

Ertel Dušan, Gajdoš Ľubomír, Lichner Milan

Vrátničky
Beňová Mária, Feriančiková Viera, Holičková Mária, Chorváthová Mária, Legátová Miroslava, Mareková Bohumila, Pinďáková Augusta, Rosoňová Viera, Ursínyová Šarlota, Žáčiková Kristína

Zamestnanci školskej jedálne:

Vedúca ŠJ: Vajsová Lýdia (1986-1992), Michalcová Katarína (1995-1998), Vajdlová Oľga (1998-2012), Hajdušeková Eva (2012-2019), Ertelová Gabriela (2019-)
Skladníčka
Krištová Miriam, Ertelová Gabriela, Haľamová Lenka, Matejovská Beáta
Kuchárky
Boďová Helena, Čavojová Eva, Fakačová Dana, Florovič Marián, Hrašková Emília, Knižková Anna, Podhorská Dana, Tajberová Eva, Žillová Miroslava, Žirková Adriana
Pomocné kuchárky
Blahušiaková Katarína, Ďanovská Žaneta, Gašparíková Viera, Ižipová Jarmila, Janíčková Emília, Kamienová Viera, Kikušová Mária, Kluknavská Zdenka, Ollerová Lucia, Prokšová Daniela (aj vrátnička), Prokšová Magdaléna, Sprateková Anna, Sygutová Agneša, Šelestáková Elena, Štetinová Anna, Uríková Terézia, Velochová Ľudmila, Verešová Eva, Weisová Renáta, Malatová Adriana.

1

2

3

4

1. Internátna jedáleň
2. Knižnica
3. Posilňovňa
4. Internátna izba

Na záver sa treba zmieniť ešte o dvoch školách, ktoré boli zriadené v priestoroch hlavnej školskej budovy po roku 1989. V roku 1990 to bola Dievčenská odborná škola, ktorej činnosť bola ukončená v roku 1998 a v roku 1999 Obchodná akadémiu, ktorej činnosť bola ukončená v roku 2009.

1. Budova školy so vstupným vchodom
2. Letecký pohľad na budovu a areál školy
3. Chodba na prízemí s nástennými panelmi
4. – 5. Na pedagogickej praxi

6. DSS Cantus Cantilena s dirigentom J. Leporisom
7. DSS Mladosť s dirigentkou S. Burčovou
8. Spevácka súťaž Krása života. Primáš M. Baťková
9. Maturitné skúšky
10. Pedagogický zbor (1998)

11

12

13

14

15

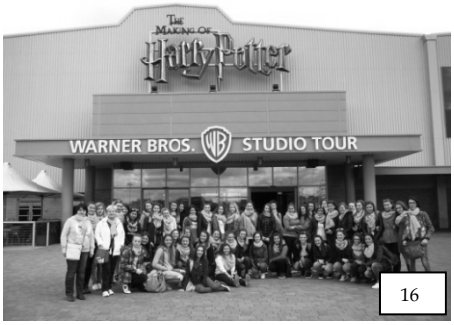

16

11. Na hodine hry na nástroj
12. Cvičenie na ochranu života a zdravia
13. Folklórny súbor pri vítaní jari
14. Záujmová telesná výchova
15. Študentská kvapka krvi
16. Na potulkách po Európe

Namiesto záveru

Učiteľ národov J. A. Komenský pred takmer štyristo rokmi napísal, že štúdium je vec neľahká a únavná. Aby naša mládež prežila čas štúdia bez väčšieho telesného a duševného poškodenia, uvedieme na záver niekoľko tzv. osvedčených rád, ktoré nahromadila životná skúsenosť mnohých bývalých generácii žiakov a učiteľov.

Osvedčené rady na udržanie si plnohodnotného školského života

Akokoľvek rýchlo sa budeš ponáhľať do školy, vždy sa nájde príčina, pre ktorú nemôžeš prísť včas.
Ak sa aj do školy dostaneš, nikdy nič nevieš nájsť:
Ak máš pero, nemáš papier,
ak máš papier, nemáš pero,
ak máš jedno i druhé, nemáš si čo zapísať.
Všetko, čo je príjemné a dobré v bežnom živote, je v škole protizákonné, nemorálne alebo sa z toho priberá.
V škole je oveľa ľahšie sa do niečoho zamiešať, ako sa z toho vymotať.
Ak dostaneš od učiteľov dva protichodné príkazy, splň obidva!
Každý učiteľ si pri skúšaní myslí, že žiak nemá nič iné na práci, iba sa učiť jeho predmet.
Ak máš dôležitú písomku zistíš, že sedíš vedľa spolužiaka, ktorý je hlúpejší než si sám.
Ak pomôžeš spolužiakovi v núdzi, spomenie si na teba, keď bude opäť v núdzi.
V škole sa nikdy nehrň dobrovoľne tam, kde treba pracovať.
Ak existuje, čo len jediná možnosť na odsunutie rozhodnutia, že dnes sa začneš konečne učiť, využi ju!
Ak sa ti zdá, že ti v škole všetko hrá do karát, ideš po zlej ceste.
Ak sa cítiš v škole dobre, netráp sa. Prejde ťa to.
V škole sa učíš poznávať svet. Keď ju konečne opustíš, zistíš, že nie je vôbec taký.

Zoznam použitej literatúry[1]

Literatúra k dejinám školy v rokoch 1870 - 1918
Anyakőnyv osztály 1870-től 1894/95 tanévig. (Hlavný katalóg)
A Zniováraljai állami tanítóképző intézet anyakőnyve osztályzati naplója 1895/96-1908/1909. (Triedny výkaz)
Képezítői anyakőnyv 1901-től 1912-ig. (Ústavná matrika)
Megűjított leltári főkönyve 1907-tól 1914.dec.31 -ig. (Obnovená hlavná inventárna kniha)
Előmeneteli és mulasztási napló 1899/1900 – 1906/1907. (Výkaz o prospechu a dochádzke cvičnej školy)

Výročné správy za školské roky
1873/74, 1877/78, 1878/79, 1880/81, 1881/82-1883/84, 1884/85–1887/88, 1888/89–1891/92, 1894/95, 1900/01, 1901/02, 1902/03, 1903/04, 1904/05, 1905/06, 1906/07, 1907/08, 1908/09, 1909/10, 1910/11, 1911/12, 1912/13, 1913/14, 1914/15, 1915/16, 1916/17, 1917/18.

Legislatíva
Magyarországi Rendeletek Tára 1867-1918
https://library.hungaricana.hu/en/collection/ogyk_rendeletek_tara/

Časopisecká a novinová literatúra
Magyar Tanítóképző (1890 – 1914)
Felvidéki híradó (1885-1910)
Národnie noviny, Slovenský týždenník, Svornosť, Rodina a dom

Odborná literatúra
Kláštor premonštrátov. In: Národné kultúrne pamiatky na Slovensku - okres Martin. Ed. Ďurian, K., Kalinová M., Petrášková E., Ševčíková E. Bratislava, 2012.
Kláštor pod Znievom. Dôveryhodné miesto. Bratislava, 1999.
A zniováraljai képző testületének javaslata. In: Magyar tanitóképző, 1895, zošit V, s.261-265.
A tanitóképezde szervezete az 1868 - ki XXXVIII. t. cz. értelmében. Budán. 1870.
Csoóri, Z.: Az elemi iskolai tanítóképzés Kárpátalján a dualizmus korában. In: Elmélet és gyakorlat a neveléstudományok és szakmódszertanok köréből. Komárno, 2018, s.323-330.
Donáth Péter: A magyar művelődés és tanítóképzés történetéből 1868-1958. Budapest, 2008.
Draskovits, P.: A magyar kisdednevelés és kisdedóvónőképzés tőrténete és jelen állapota. Szombathely, 1940.

[1] V zozname je uvedený iba výber z použitej literatúry. Citované práce uvádzajú bibliografické odkazy na ďalšie knižné publikácie alebo časopisecké a novinové články.

Gráberné, B.K.: A magyarországi iskolai értesítők bibliográfiája 1850/51 - 1948/49. 15. kötet (Selmecbánya-Szatmárnémeti). A magyar neveléstörténet forrásai XXIII.
Gráberné Bősze Klára: A magyarországi iskolai értesítők bibliográfiája 1850/51 - 1948/49. 19. kötet (Zágráb-Zsombolya). A magyar neveléstörténet forrásai XXVII.
Kékes, S.M.: A tanítóképzés kritikus pontjai a dualizmus időszakában. In: Iskolakultúra, 2003/3, s.17-24.
Kelemen Elemér: A tanító a történelem sodrában. Tanulmányok a magyar tanítóság 19-20.századi történetéből. Iskolakultúra, Pécs, 2007.
Keller, M.: A középiskolai tanárság professzionalizációja a 19. században Magyarországon. In: Korall, 2010, č.42, s.103-130.
Mohar, J.: Tanítóhiány és tanítóképzésünk. In: Magyar paedagogia, č.4, s.412-419.
Németh, A.: A magyar tanítóképzés története (1775-1975). Zsámbék, 1990.
Neszt, J.: Az 1868.évi XXXVIII.tc és a miniszteri rendeletek betartásának nehézségei a felekezeti és állami tanítóképzőkben 1868-1938 kőzőtt. In: Koós, I., Molnár, B.: A tanítóképzés múltja, jelene III. Sopron, 2014, s.247-260.
Neszt, J.: A kőzépfokú elemi iskolai tanítóképzők intézmény rendszerének kiépülése és változásai 1828-tól 1945-ig. Debrecen, 2014. Doktorská dizertácia.
Popély, G.: A Felvidék iskolaügye a dualizmus éveiben. In: Studia Caroliensia. 3. 2002. 1-2. 21-47.
Pornói, I.: Állam – tanító – bér – feladat. In: Iskolakultúra. 2013, zošit 23, č.10, s.104-113.
Potemra, M.: Školstvo na Slovensku v rokoch 1901-1918. Bibliografický prehľad. ŠVK Košice. Košice, 1990.
Szakál, J.: A magyar tanítóképzés tőrténete. Budapest, 1934.
Szárka, L.: Szlovák nemzeti fejlõdés - magyar nemzetiségi politika 1867-1918. (Slovenský národný rozvoj - maďarská národnostná politika 1867-1918). Kalligram. Bratislava. 1995. (Dvojjazyčná).
Tóth Gábor: A magyarországi tanítóképző intézeti tanárképzés története. Budapest, 1996.
Tóth Dorina Anna. Tanítók fronton, tanítók otthon: Az I. világháború mikrotörténeti megközelítésben. (2016) Megjelent: Oktatás és fenntarthatóság s.127-139.
Vass, V.: Az országos kőzoktatási tanács tantervi munkálatai a XIX.században. In: Magyar pedagógia, 1996, č.3, s.231-250.

Literatúra k dejinám školy po roku 1918

Triedne výkazy (1918/1919 – 2020)
Katalógy (1919/1920 – 2020)
Maturitné protokoly (1918/1919 – 2020)
Zápisnice z prijímacieho konania (od 1996, nekompletné)
Zápisnice z porád a pedagogických rád (1957 – 2020)
Plány práce školy (1990 – 2017, nekompletné)
Učebné plány a učebné osnovy od roku 1963 do 2008
Školský vzdelávací program (2008, 2013)
Správy o výchovno-vzdelávacej činnosti, jej výsledkoch a podmienkach školy a školského internátu (2008/2009 – 2019/2020)

Interné poriadky a smernice školy
Účtovné výkazy, štatistiky, evidencia faktúr, rozpočty.

Výročné správy za školské roky
1918/19–1919/20, 1918–1928, 1928/29–1929/30, 1930/31, 1931/32, 1932/33, 1933/34, 1934/35, 1935/36, 1936/37, 1937/38, 1938/39, 1939/40, 1940/41, 1941/42, 1942/43, 1943/44, 1944/45, 1945/46, 1947/48,
1969/70, 1970/71, 1971/72, 1972/73, 1973/74, 1974/75, 1975/76, 1976/77, 1977/78, 1979 – 1982, 1983 - 1984, 1984/85, 1986 – 1987, 1987 – 1988, 1988 – 1989,
Jubilejná výročná správa 1871 – 1991, 1871 – 1996, 1870 – 2000, 1870 – 2005, 1870 – 2015,
Ročenka 2006 – 2007, 2011 – 2012, Aleja spomienok 2020/2021.

Legislatíva
Organisační statut ústavů ku vzdělání učitelů a učitelek veřejných škol obecných v Rakousku spolu se statutem kursů pro učitele škol měšťanských a s předpisem o zkouškách způsobilosti pro učitele na školách obecných. Praha, 1913.
Sbírka zákonů a nařízení státu československého.
Věstník ministerstva školství a a národní osvěty. Praha: Ministerstvo školství a národní osvěty, 1918-1941.
Zprávy školského referátu v Bratislave.
Zvesti ministerstva školstva a národnej osvety 1938-1945 (ročn.I-VIII.)
Školské zvesti 1945–1956, Zvesti Povereníctva školstva a osvety (1956-1960), Vestník ministerstva školstva a kultúry (1960-1968), Zvesti ministerstva školstva, mládeže a športu SR a ministerstva kultúry SR (1968-1992), Zvesti ministerstva školstva SR a ministerstva kultúry SR (od 1993)
Všeobecne záväzné nariadenia Žilinského samosprávneho kraja (2002-2020)

Aktivity v materských školách. [zborník príspevkov z celoslovenského odborného seminára konaného 17.-18. mája 2002]. Prešov, 2003.
Bartušková, M.: Kapitoly z histórie materského školstva na Slovensku. Bratislava, 1970.
Bibliografia článkov z výročných školských správ z územia Slovenska za školské roky 1918/19 – 1952/53 (http://phobos.ulib.sk/wwwisis/clankyVSS.htm).
Biografie vo výročných školských správach 1918/1919-1952/1953. Digitalizované na stránke: (http://phobos.ulib.sk/wwwisis/biografiaVSS.htm).
Biografický lexikón Slovenska. Vydáva SNK v Martine. Vyšlo 7 zväzkov.
Dejiny školstva a pedagogiky na Slovensku. Zborník z konferencie konanej dňa 28. 11. 2007 v Bratislave. Bratislava, ÚIPŠ. 2008.
Ďurkovská, M. – Hrehor, H.: Stredné školy na Slovensku v rokoch 1918-1948. Dokumenty. Košice, 2014.
Gabzdilová, S.: Školský systém na Slovensku v medzivojnovej Československej republike (1918-1938). Košice, 2014.
Gabzdilová, S. –Ďurkovská, M.: V duchu autority a slovenskej štátnosti. Školstvo a vzdelávanie na Slovensku v rokoch 1939-1945. Košice, 2016.

Gašparová, E., - Miňová, M.: Od detskej opatrovne k materskej škole. Zborník príspevkov. Banská Bystrica, 2009.
Gešková, Ž. – Krišková, Ľ.: Bibliografia výročných správ škôl z územia Slovenska za školské roky 1918 /1919 – 1952 /1953. Martin, 1998.
Hudzovič, J.: Sto rokov učiteľského vzdelávania v Leviciach. Bratislava, 1971.
Kázmerová, Ľ. A kol.: Premeny v školstve a vzdelávaní na Slovensku (1918–1945). Bratislava, 2012.
Kudláčová, B.(ed.): Pedagogické myslenie a školstvo na Slovensku v medzivojnovom období. Trnava, 2014.
Kudláčová B.(ed.): Pedagogické myslenie a školstvo na Slovensku v rokoch 1939-1945. Trnava, 2015.
Kudláčová, B.: Pedagogické myslenie, školstvo a vzdelávanie na Slovensku v rokoch 1945 – 1989. Trnava, 2019.
Lehotská, A. – Lobotka, M.: Jubilejná správa k storočnici učiteľského vzdelávania v Turci. Turčianske Teplice, 1970-71.
Lukáč, E. – Michalička, V. a kol.: História najstarších učiteľských ústavov na Slovensku (1819-1945). Prešov, 2007.
Lukáč, E. – Michalička, V.: Bibliografia k dejinám najstarších učiteľských ústavov na Slovensku (1819-1945). Prešov, 2007.
Matula, P.: Český stredoškolskí profesori na Slovensku 1918-1938. Prešov, 2006.
Národná správa o vzdelávacej politike. Bratislava, 2001.
Neuhöfer, R.: Učebné osnovy středních škol a učitelských ústavů. Praha, 1934,
Nižňanská, M.: Z histórie učiteľského vzdelávania v Turci 1870 – 1980.
Nižňanská, M.: Turčianske Teplice. Z histórie školstva, učiteľského vzdelávania a kultúry. Prešov, 2012.
Nižňanský, E. a kol.: Turčianske Teplice. 700 rokov od prvej písomnej zmienky o teplých prameňoch na území mesta. Martin, 1971.
Turčianske Teplice včera a dnes. Zost. Moravec J., Mališová E. Martin, 2006.
Päť rokov slovenského školstva 1939 – 1943. Zostavila Redakčná komisia Ministerstva školstva a národnej osvety. Bratislava, 1944.
Príprava učiteľov v procese školských reforiem. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie. Prešov, 2009.
Příručka školské a osvětové správy. Pro potřebu služby školských a osvětových úřadů a orgánů. Praha, 1934.
Rýdl, K. a Šmelová, E.: Vývoj institucí pro předškolní výchovu (1869–2011). Olomouc, 2012.
Segľová, L.: Školské slávnosti jedného socialistického gymnázia. In: Etnologické rozpravy, roč.XIII, 2006, č.2, s.28-62.
Slávnosti a pamätné dni slovenskej školy. 1 a 2.diel. Žilina, 1930.
Sobotková, J.: Komunistické slavnosti v Československu v letech 1948-1989. Disertační práce. Olomouc, 2011.
Správa o stave školstva na Slovensku a o systémových krokoch na podporu jeho ďalšieho smerovania. Bratislava, september 2013.
ŠVP pre predprimárne vzdelávanie v materských školách, platný od 1.septembra 2016.

Učitel ve Střední a Jihovýchodní Evropě: Profesionalizace učitelského vzdělávání: historické a systematické aspekty. Praha, 2015.
Veselá, Z.: Učitelské vzdělávání mezi dvěma světovými válkami. In: Sborník prací FF Brněnské univerzity. I, 20, 1985, s.97-109.
Žatkuliak, J. a kol.: November '89. Medzník vo vývoji slovenskej spoločnosti a jeho medzinárodný kontext. Bratislava, 2009.

Fotodokumentačný materiál je zo školského archívu, z verejne dostupných zdrojov, napr. z internetu, z Literárneho archívu SNK v Martine, zo súkromných zbierok bývalých absolventov školy a i.

Obsah

Úvod	1
1. Vývoj školskej politiky v Uhorsku v období po vyrovnaní	6
2. Učiteľský ústav v Znievskom Podhradí (1870 – 1911)	12
3. Učiteľský ústav v Štubnianskych Tepliciach (1911-1918)	185
4. Učiteľský ústav v Štubnianskych Tepliciach (1918-1938)	218
5. Učiteľský ústav v rokoch 1939-1945	313
6. Učiteľský ústav v rokoch 1945-1948	379
7. Učiteľský ústav v rokoch 1948-1960	402
8. Odborná príprava učiteliek pre materské školy a vychovávateľov v rokoch 1960 – 1989	462
9. Pedagogická škola v rokoch 1989 – 2020	634
Namiesto záveru	777
Zoznam použitej literatúry	778